

ספר לשם זבח

בו נכללו חידושי גפ"ת על ששה מסכתות ברכות ביצה שבועות מכות זבחים חולין ולקוטים
על רוב מסכתות סדר מועד אשר חיבר חד מחבריא היושבים באהל תורה דשלש קהלות אלטונא והמבורג
וואנזביק יע"א · שמו נודע בשערים המצויינים בהלכה הליכות עולם לו · שפתין ברור מללו · ה"ה
התורני הרבני המופלא ובתופלג כמוה"רר **יעקב יהודא ליב** דיינא דק"ק אלטונא יע"א בן הרב
הגדול מוה"רר **הנוך זונדל** ז"ל אב"ד דק"ק פפערשי ומדינות
שוואבין הכינס וגם חקרם בדבוק חבריא ובפלפול התלמידים ומרם ויגע לאמיתא
מעשה חדודי"ם לחדד לב התלמידים בחריפות של אמת ודלך בדרך המפרשים שהיו לפנינו מהרש"א
ומהר"ם ותורת חיים ומהר"ש שיף ז"ל ונכנס בעקבותיהם ומיישב הרבה מקושיותיהם אשר לא תירצו
הם ופעמים שותר תם שתירצו ע"מ לבנות במקומו תירוץ אחר · ופעמים איהו מותיב ואיהו
מפרק לה · והדבר אשר יקשה מהנו ולא ימצא תירוץ נכון יקריבנו אל המעיין אשר דעתו
רחבה · אולי ימצא לו ישוב · ובמסכת זבחים אשר הניחו לו הראשונים מקום
להתגדר בו ולא דברו בה כלל וגם האחרונים אשר דברו בה לא יצאו ידי חובת
ביאו"ר כל הצורך · האריך בה לפרש ולהגיה ולבא"ר כל חמיר"א ולגלויי כל
טמירא כאשר יראה המעיין אשר ישפוט בצדק · שעתה על ידי ספר זה יוכלו
ללומדה כשאר מסכתות הש"ס אשר פירשו בהם המפרשים ז"ל · אך אלה
קצות דרכיו דרכי נועם · ויתר דרכיו וסיבת חבור זה וקריאת שמו
הניחו מע"ל בהקדמת המחבר ואו כי שמו ונימוקו עמו :

נדפס
פה ק"ק
אלטונא

תחת ממשלת אדונינו המלך האדיר והמיוחס ומהולל **קריסטיאנוס השביעי** מלך דעניממארק ונארוועגין כו' השם ירום הודו וינשא מלכותו לו ולזרעו ולדורותיו אמן :

ותהי התחלתו בט"ו ב סיון שנת תקכ"ז לפ"ק ונגמר ביום שנכפל בו כי טוב בחודש שמרבין בשמחה לסדר ולפרט **זה יתנו כל** העובר על הפקודים

ע"י המדפיס הנעלה כמר משה
בן כמר מענדיל בון סג"ל

הסכמת

הסכמת
הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר יצחק איצק הורוויץ סג"ל זצ"ל שהי' אב"ד פה שלש קהילות אלטונא המבורג וואנזבעק יע"א

וזאת ליהודה ויאמר אמירה כעיתא|מה כעים ומה טוב רואו מרגלא חדודים בחדושים על כמה מסכתו' אשר יאמר כי זה כיון והגיע לפלישת דרכים דרך מפרשי הלכות על דרך אמת כאשר לפני ה' כמה עלין לתרופה לדוגמא מחיבור הנ"ל בקראו שמו לשם זבח דכמת וירד לעמק הלכה · אשרי שלו ככה מעריך מערכה מול מערכה : במלחמתה של תורה כהלכה · ואנקי לחזקתו דכולם טוים לטובה ולברכה · דביודעי ומכירי עסקינן הכא · ה"ה הרב המופלא והמופלג בתורה וביראה מהר"ר **יהודא ליב פפערשא** דיינא רבא דפה ק"ק אלטונא והמבורג יצ"ו ואיתמחי גברא דחילו תקיף לאורייתא · ורמוי ונכון דליתאמרי' משמי' כל הני מילי מעלייתא ולאפיק לנהורא טבא הסי כמרגניתא · ובהסכמתי יקבענו בדפוס בעיטא דפרזלא בגליפותא · מאי דמותיב ומפרק מפרכתא · דקאי בקושטא באלמא יהי' מגדלין שמעתתא · להתנהג פשמין פיסקים סבך דאורייתא · בסל לא כנהמא חימי דכייתא · ולמוב ומטיבו כמה וכמה כסא דמברכתא · כיד המדבר לכבוד התורה ולומדיה לפרט **דורש טוב** היום י"ז למבי הסהד פ"ש

ק"ק אה"ו יצו' הק' יצחק הלוי איש הורוויץ :

הסכמת
הגאון הגדול המפורסם כמוהרר דוד נרו אבד דפה שלש קהילות אלטונא המבורג וואנזיבעק יע"א

ארי כוע"ס מתוך קופה של בשרה דתורה כנסא דאמרי' זה זה · זה תורה וזה שכרה כי טוב סחרה מפז ומפנינים יקרה ה"ה התורני הרבני מביני הדיין המצויין מומחה לרבי' חכו ממתקי' ודבריו ערבים כש"ת מהו' **ליב פפערשא** נ"ו רב פעלים וקיבץ פעלים בפועל טריבה יוצא לתכלית המועיל אשר כוננו ידיו הלא לאמונה · יאכל פריו כעלר תאנה · ותבר לבב ונקי כפים · חרש וחושב מלאכתו לשם שמים · ויקרא את שמו לשם זבח כי שם שבח אשר עלה משבחו בשבח המגיע לכתפים · וכאשר טעמתי בקצה כמטה טעם דבש ונופת צופים · ראיתי שעליהו לתרופה כולם יפים · ובלחמה של תורה משביע נפש עייפים · כפה שבעה דפ"ום נופת וקול צופים · אמנם הרב המחבר י מדאגה מדבר · פן יסיגו גבולו · ויצחו איש חילו · בכן להזה"יד חיד סחור סחור לכרמא לא תקרב ומה לתבן את הבר · שיהיה שום איש לו נבר · יסיג גבול הרב המחבר וכדי להתברר עם כבר : מאלוה חפלן דבר דבר · לכל העובר על לא תסיג עליהו לו יגול ואחריתו כלב כנבל וכל אשר יטיה בנזקו גורמין הן ע"י נידי דידהו לוע"י עלתן לטרקי' חוי' וחורמן ולנוטרי חר"מין יוכעם ותבא עליהם ברכות בשובע שמחות הכ"ד בר"ח אדר שמרבין בשמכו"א

לפ"ק דוד הק' מברלין חב"ק אה"ו יע"א

הסכמת הגאון הגדול המפורסם כמוהרר ארי' ליב נרו אב"ד דק"ק הנובר והמדינה

יהודא קפץ תחלה ליש את למוד ועלה ולתעלה : לשם ולתהלה : נבחר מפז ואבני סגולה · מרגניתא טבא דלהדלה · חד משיורי כנסת הגדולה · ה"ה הרב המופלא ומופלג החכם השלם כש"מהור"ר **יהודא ליב פפערשא** דיין מצוין דק"ק אלטונא והמבורג וראיתי שידיו רב לו לפשקל ולמיטרי בשמעתתא · והפלה מחברת הקדש בעיון תחת עיון והמעיין ממהר בשבולין ובאשבורן באתרא דקוו וקיימי וקרא ושנה ושמש הרבה בשמעתין דאורייתא ששאב ממעיינות הנובעין מגדולי חקקי לב · ואף שניתי חורפי עלה לפני שדפס"ת מלובש לא דפס"ת ועשות ספרים הרבה אין קץ אך שלדעתי אכשור דרא הפידנא שירד הגל עשר מעלות אחורנית והגבוה השפלה ונתמעטו התלמידים ששמשו כל צרכם ואולי קנאת ספרים תרבה חכמה ללמד בני יהודה קושיות והויות שאילתן כשאילת הראשונים ומכירו הייתי לשעבר ששמעתי מפי צבי ידידי כרבני המופלג מ' בעריש כרו' שתמיד תהלתו בפיו אתורת אמת כמלא בשפתיו וכמו שראיתי נ"כ הסכמת מחותני המכוח הגאון המפורסם מוהר' יהלוי איש הורוויץ ז"ל שהי' אב"ד דק"ק אה"ו אך אינו דומה שמיעה לראי' שעיני ראו ולא זר כמה קונטרסים ששלח לידי הרב המחבר הנ"ל והשקפתי שנים ושלש דלתות וראיתי שדבריו בנוים על אדני האמת · לכן לבי לחוקקי ישראל הבני משכים לדברי מחו' הגאון ז"ל הנ"ל והוית עבידתא רק אספרנא יתעביד וכדין והכי לן שיבוא לדפוס ס' לשם זבח מחיבר הרב הנ"ל וכל מן דין סמוכי וגוסף לזה שהי' שכחה לפני כסא כבוד של מחו' הגאון ז"ל הנ"ל לגזור שלא ישיגו גבול של הרב המחבר הנ"ל לכן באתי לגזור בחרם יהושע ב"ן שלא ידפס הספר הנ"ל משך עשר שנים מיום דלאשה ולהשומעים יונעם ויבא ברכת טוב יום שלכפל בכי טוב כ"ב שבת תקכ"ח לפ"ק כאס הק' ארי' ליב בלא"א מ"ו הגאון האמתי רבן של ישראל בעל ספרי פני יהושע זצ"לה"ה חונה ק"ק הנובר והמדינה יע"א :

הקדמה

אמר המחבר אני טרם אחלה לדבר · אחלה פני כל מעיין רב ותלמיד וחבר · לבל יחשדני בגאוה אשר רוח גאוה עליו עבר · וגבהות לב עליו גבר · וחשמת זה נכנס לדבר · ליטול עטרה לעצמו עטרת גאות להיות בכלל חוברי חבר · כי הגה בעסקים עדי תמרוקים אהדי · כי לא כן אנכי עמדי · לא בי היא לא מינה ולא מקצתה · כי נפשי יודעת מאד מיעוט ערכה ושפלותה · יותר מאשר יודעים זולתה · ודלות שכלי וקוצר עיוני · לא נעלם ממני · ועל מה אבטח ולמה זה לבבי יגבה · אם על החכמה הלא ממני נגבה · ואם על רוב הכסף והזהב הלא אלי לא קרבו · ואם על צדקתי הלא ידעתי כי עונותי למעלה רבו · אמנם הסיבה אשר הביאני · ולהדפיס ספר זה הביאני · אגידנה ולא אכחידנה תחת לשוני · כי כאשר האלקים מצא את עווני · ולקח מחמד עיני · ארבעה בנים זכרים. כלם אהובים כבני ציון היקרים · ובכללם בני בכורי אשר הי' בחור בטוב א תורה תלמיד ותיק כבן ט"ז שנה הי' וקרא הלכה ותו' עם מהרש"א לא היתה קרית ה אשר שגבה ממנו · וירא את ה' מנעורין עד כי גוע ואיננו · ועליהם הי' לבי דוה · ועל שודייאו דבלה במפרא כוה נכילא · והדר אמינא מי חשיד קב"ה דעביד דינא בלא דינא · ודאי כי עוונותי הם אלה וחטאותי תמעו במות ממני · ובמה אתרצה ויכופרו עווני ואין זבח ואין מנחה ההולכת לפני · אזי סעיפי ישובוני · ועל חשבני סליקו רעיוני · הלא אמרו חז"ל זאת התורה לעולה וגו' כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא מנחה ולא חטאת ולא אשם פירש"י כלומר דת"ת מכפר עוונותיו · ואף חם שאין מתכפר בזבח ומנחה מתכפר בת"ת כמ"ש אם יכופר עון בית עלי בזבח ובמנחה וגו' בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בדברי תורה · בכן כתוב זאת זכרון בספר מה שהעלית במולג עיונך הקלר בג"פת וסדר אותו בסדר נאוי והגון להוציאו לאור העולם בדפוס · ואם לא יועילו דבריך לגדולים חקרי לב אשר אינם צריכים לך ולמתלפתך · יועילו לבחורים המתחילים בעיון · ובפרט במסכת' זבחים אשר העלימו גדולי המפרשים אשר לפנינו את עיניהם ממנה והיא מסכת עמוקה וחריפה מאוד להרוכית ערכית · ובה הגברת מילין לפרש ולבאר ולסדר עתקי' הארכה מפנית · ויהיו דבריך מועילים בודאי להרבה אנשים אשר הם כגילך ואין להם פנאי לירד לעומקה ולהבין פירושה · ואף שהיא הלכתא למשיחא · הלא ידוע מ"ש הרמב"ם פ"ז בסוף מ' מנחות והביאו הת"ם ריש מ' זבחים · וכ"ש שאפשר להתכפר על ידה עונך כמ"ש כל העוסק בתורת חטאת כאלו הקריב חטאת וכל העוסק בתור' אשם כאלו הקריב אשם · וכאשר עלו אלה הדברים על לבבי · אש תוקד בקרבי · להפיק זממי ומחשבותי · אכן נבוכו עשתונותי · באשר לגמור המלאכה כולה להדפיס על כל המסכתות את אשר עלה בחבורתי · אי אפשר כי לא יספיקו לזה כל מעותי · כי יש ת"ל אתי על רובא דרובא דש"ס וידענו הגאונות · ואמרתי אל לבי אף כי לא עליך המלאכה לגמור אין אתה בן חורין ליבטל הימנה · וקמא קמא דמטי לידך מהמסכתו' ללמוד אגב אורחך סדר את אשר העלית בכתביך ואין תוסיף מה שיעלה עוד במלודתך כי כבר אמרו חז"ל דדי' ידוך בכל עת וגו' מה הדד הזה כל זמן שמתעסק בה התינוק מוצא בו טעם וכו' וכן עשיתי וסדרתי על שש מסכתות אלה : וכאשר באתי עד קיצם ראיתי שכבר עלה כל כך עד שלא אוכל לכלכל משאם בהוצאו' הדפוס בכן מנעתי מלבא והלאה לסדר עוד על יתר המסכתות אשר למדתי אח"כ · ואף זה אשר סדרתי לא אסתייע לי מילתא להוציאו לאור מאז ועד עתה זה עידן ועידנים · קרוב לט' שנים · ועתה אודה את ה' שהחייני וקיימני · והגיע לדפוס מתח שהגני ועלה בגורלי זכרי · ובלי ספק זכות אבותי הקדושים עמדה לי והיא שסייעתני · ואקוה שיכופרו עי"ז מקצת חטאותי · גם בקבל יהיו דובבות שפתותי · אחר אריכת ימי ושנותי · ופן יחשדני שומע את דברי אשר אדבר · ולפעמים דברי אשר קדמוני אסתור ואסבר · וירחיב פיו ובלשונו עלי יתגבר · ויאמר מה לזה העני בדעת · לעקור ולטעת · כאלו דעתו מכרעת · הלא לבם של ראשונים כפתחו של אולם והבירה · ואף לסברא כאצבע בקירא · לזה אשיב כי לא מלבי עניתי · ולא מחכמתי כי נבוכותי · רק מנעורי ישיבה הרביתי · וחכמים גדולים שמשתי · הלא המה הגאון מהר"י כהן אב"ד ור"מ דק"ק פ"פ דמיין בעל מחבר שב יעקב והרב הגדול מהור"ר משה קן והרב הגדול החריף מהור"ר יעקב ואמשם ב"מ ספ' חדות יעקב זכר כולם לברכה ולחיי עה"ב מלבד אשר רבותי · ואף כי מחכמתם אפילו ככלב המלקק מן הים לא חסרתי · מ"מ אלקפתא נקטן ריחא אתא ליד ונכנכם לחנותו של בשם ריח מהם קלטתי · ודרכי ההיקש והעיון הישר מהם למדתי · מלורף לזה רוב ימי בעל מלאכה אחת הייתי : ועם תלמידים הגונים לעומקה של הלכה ירדתי · ובכל כחי בה עבדתי · לברר וללבן אותה וליישב מה שהוקשו בו הראשונים יגעתי ומצאתי · כי ככנם ע"ג ענק דמיתי · ואין לתמוה אם לפעמים יותר מאשר היו לפני ראיתי · ובפרט שהם היו רבנים גדולים והיו טרודים בצרכי ציבור ופסקי דינים ושו"ת ולא שמו עיון הל"ת לעיקר כאשר עשיתי · וה' כיודע ועד כי לא סתרתי דבריהם כדי להתגדל עליהם חלילה · אדרבה כל מה שהי' אפשר לי ליישב אפילו קצת בדוחק דבריהם קיימתי · אך במקום שלא הי' באפשרי ליישבם אמרתי לא אשא פנים בתורה והנלע"ד כתבתי : והמעיין יראה אם האמת אתי · הרי טוב ואם שגיתי : אתי בל תלין משוגתי · וחוזרני בי כאשר יודיעו אותי · וה' הטוב יכפר בעד שגגתי · ועתה אודיעה נא את דרכי אשר דרכתי בספר זה וזהותו' שכל מה שהי' אפשר לי ליישב קושי' אשר הקשו המפרשים או שהוקשה לי בתחיל' העיון טרחתי ויגעתי · וכן מה שיש לדקדק בלשון הגמרא ורש"י ותו' הן חסר הן יתר או חליף וכן מה שכתב עליה בחלוקה ליישב והלאתי דרך כאות ליישבו מלהעלותו על ספר לא מנעתי · ואם מלאתי דאתי לידי ליישב דברי הרמב"ם ושאר פוסקים ממה שיקשה עליהם אגב אורחי · בספר העליתי · ואשר הוקשה לי ולא מצאתי ישוב נכון לפני הקורא אשר דעתו רחבה מדעתי העמדתי · אולי יוכל ליישבו וישא ברכה ע"ז מאתי · ומה שפירושו אפשר שיצא מן התלמידים המתחילים בעיון גפ"ת לפניהם פרשתי · אמנם בגדולות ונפלאות לא הלכתי · ולסדרו' חריפות לא בקשתי רק האמת כתמרה לחיל שמתי · ואם על צד המיעוט עלה בלבי דבר כאות דרך חידוד שאינו קרוב לאמת ולבי אנסני להעלותו על ספר לתועלת חידוד התלמידים כלא נגדרו רשמתי · אלא אמרתיו אלא לחדודי בעלמא ולא דרך האמיתי · והנני מחלה פני כל קורא שלכף זכות ידינני · ובשום לשון בל יכני · ובהחילת עיונו משמועתי אל יזיחני · כי אולי אחר העיון הנאות כפי הצורך לנושא הוא יאשרני : ובדרך גם הוא יברכני · ואם אחרי כן לא יישרו דברי בעיניו · אמצא חן וחסד לפניו · להודיעני שגיאתי · בעודי בחיים חייתי · אולי אוכל משגיאה לנקותי · ואם לא אדעה להעמיד את דברי · אודה ולא אבוש ואקבל האמת ממי שאמרו כדרכי מנעורי · וקראתי לחיבור זה לשם זבח מחמשה טעמים · הא' הוא כי חברתיו אולי על ידו יכופר עווני ויעלה לפני ה' לרצון כמו זבח וכנ"ל : הב' מאחר שעיקר כוונתי היתה לבאר ולפרש מ' זבחים כנ"ל · וע"ז בודאי ילדק השם לשם זבח · הג' כי לשם זבח הוא נוטריקון ליקוטים שגמעות חכו' זבחים בר כו' וגם בילה (שניהם מרומזים בני"ת)

חולין

הקדמה

מולין ושמו תרמז על מה אדכיו המנעו · ולכן הדפסתי המסכתו' בזה הסדר כאשר מרומזים בשמו חוץ מן הליקוטים תאחר שאינם על מסכת שלימה לאחרונה יסעו · הד' ∴ כי היתה קוונתי ג"כ להיות לזכר לבני בכורי ז"ל אשר הי' שמו חנוך וזהו תרמז השם הזה לשם זכה · זכה הוא נוטריקון זכ"ר בנ"י חנו"ך · כאלו תאמר שחברתיו לשם זכר בני חנוך אשר זכרו תמיד נגד עיני · והתאשי · הוא כי לשם זכה עם שני הכוללים עולה בגימטריא שפ"ט ושמי יעקב יהודא ושם אבי מורי חנוך אנדל עולה ג"כ שפ"ט · ויהי' זכר לשמי ושם אבי בזה · באשר הי' רצוי ונכון מאת ה' להביא לדפוס ספרי אא"מ הרב ז"ל והמה נכתבים תחת ידי עם הסכמות מכמה גאונים מפורסמים אשר היו בימים ההם · קודש לספרי ∴ באשר הוא קודם לי בזמן ובמעלה על אחת כמה וכמה · וגם משום מצות כבוד אב אחר מותו · אך באשר במה כולם יסודם על דרוש אשר רוב העולם בזמננו אינם נאותים בו באשר הוא ע"פ דרך אשר דרשו בזמננו שהוא כעת יותר מששים שנה אשר חיברם · שכבר נפטר לחיי עה"ב יותר מחמשים שנה · ועתה נשתנו שבילי הדרוש ודורשים בדרך אחר כידוע ∴ ולמיחש מיגמי חולי לא יעלה לרצון לפני הלומדים · ולא תהי' תפארתו וכבודו עי"ז · גלל זה מנעתי מלהדפיסו ואמרתי שב ואל תעשה עדיף · אך כדי לקיים מצות כבוד אב קראתי שם ספרי באופן שיהי' זכר לאמן הטוב על ידו כנ"ל :

ואל ה' נפשי נשאתי · ואליו פי קראתי · יכפר עון שגגתי · וידריכני בדרך אמת אשר אליו כל מגמתי · ויסייעני כבא ליטהר להוציא לאור גם ספר חידושי אשר יגעתי ומצאתי · הכ"ד אסקופה הנדרסת לכל לומדי תורה · שפל אנשים · נבזה וחדל אישים · יעקב הקטן והדל באלפי יהודה ליב בן הרב הגדול מהור"ר חנוך זונדל ז"ל אב"ד דק"ק פפערשא ומדינת שוואבין חתן הרב החסיד אא"ז מהור"ר ליב ז"ל בעל מחבר ס' ראשית ביכורים ושו"ת חינוך בית יהודא בן הגאון הדרשן הגדול מוהר"ר חנוך ז"ל דרשן דק"ק קראקא ואב"ד דק"ק גניזן :

אמר המחבר

הנה לא מקום אתי פה להאריך אלא עין הקורא דבר מה מחבור א"א מ"ו ז"ל לדוגמא אמרתי דבר בעתו מה טוב · אציגה נא דבר מעניינא דפרשת השבוע שנשלם בו ספרי ונדפס הדף הזה · וז"ל בטהור · איתא במ"ר נאה הי' לאבותינו לומר נעשה ונשמע שלא נאה היתה לומר אלה אלהיך ישראל וכבר לוחו בי' קמאי דקמאי דמאי חידש לנו בעל המדרש דזה נאה וזה אינו נאה פשיטא ומהיכי תיתי לומר ח"ו לא נאה · אמנם יש ליישב ע"פ מ"ש חז"ל במ"ש ויתיצבו בתחתית ההר מלמד שכפה עליהם הר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבא לאורייתא' ולכאורה קשה א"כ למה ענש אותם בחטא העגל כיון שהיו אנוסי' בקבלת התורה · ואף שבני נח ג"כ מצווים שלא לעבוד ע"ז · מ"מ אינם מצווים על השיתוף וישראל עבדו העגל בשיתוף כדאית' במ' סנהדרין · אמנם איתא בס' מגיד משרים פ' יתרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע איכא למידק היאך יעשו קודם שישמעו והיכי קאמרי כל אשר דיבר ה' לשון עבר הא אכתי לא מליל והכי הל"ל · כל אשר ידבר ה' נעשה ונשמע כו' אבל רזא דמילתא דאורייתא כתובה במרום הוי ואשתכח דעד לא אתי לעלמא שמעו נשמתין אורייתא ומשום הכי כל אשר דיבר ה' לנשמתין נעשה · והשתא נהדר ונשמע בהאי עלמא לאשתעבדא גם גופין דילן עכ"ל · הרי מבואר דכבר קיבלו הנשמות התורה קודם הבריאה ברצון בלי שום אונס רק שהגוף היה מופקדת ביד הקב"ה עד שעת מ"ת ומעמד הר סיני ואז החזיר להם הפקדון וא"כ אין להם טענה מחמת אונס · ושפיר נענשו על עון העגל : ודבר זה חידש לנו בעל המדרש נאה ה' לאבותינו לומר נעשה ונשמע דאף דלכאורה אינו נאה לומר נעשה עד שלא ישמעו דהיך קבלו על עצמם דבר אשר עדיין לא שמעו ופן ואולי יבוא עליהם דבר אשר יקשה עליהם לקיים · אלא ודאי לא היתה כוונתם שלימה לקיים הכל · כי דבר ידוע דמי שאינו רוצה לקיים כל מה שמחייב עצמו הוא נותן על עצמו התחייבות אף על אלף דינרי זהב · משא"כ מי שרוצה לקיים התחייבות שלו אז הוא מדקדק היטב מה שיכתוב לחייב עצמו · דשמא יכתבו איזה התחייבו' שאין בדעתו לקיים והוא רוצה לעמוד באמונתו ולקיים מה שיתחייב עצמו · וא"כ יאמרו נ"כ בני ישראל שהתחייבו עצמם מה שלא שמעו עדיין בודאי לא הי' דעתם לקיים מה שיצוו ולכך לא הי' מדקדקים להכניס עצמם בחיוב אף מה שלא ידעו עדיין · וא"כ לא הי' נאה מה שאמרו נעשה ונשמע · וכדי להוציא זאת מלבבי אדם שסוברים כן בא בעל המדרש לומר דזה אינו דאדרבה נאה ה' לאבותינו לומר נעשה ונשמע כיון דכבר קבלו הנשמות התורה קודם בריאת העולם א"כ התחייבו עצמם במה שכבר שמעו · אך לפי זה אין להם שום מודעא לאורייתא · כיון דקבלו קודם הבריאה ברצון · וא"כ שפיר נאה ה' להם לומר אלה אלקיך ישראל עכ"ל ודפח"ח ושפתים ישק :

אמר המדפיס

גלוי וידוע מודעת זאת בכל הארץ שאי אפשר לדפוס בלי טעות כאשר ענו ואמרו כל המדפיסים והמגיהים אשר היו לפנינו מיום התחלת מלאכת הדפוס על האדמה · ולא טוב אנכי מהמה · לאמר שלא ימצא האדם אחרי מאומה · אך אם שגיתי · לא במרד ולא במעל עשיתי · באשר אני בעצמי הסיגים מכסף הגיתי · כפי האפשרי בחקי ומעט בינתי · ודלא חזיתי ולא ביערתי · ואל הרב המחבר להגיה אחרי מסרתי · ואחר הגה"תו הדפסתי ולא העדפתי ולא החסרתי · מוץ מטעיות המצויים כמו חלוף אותיות הדומים · כ"ש בדל"ת ובי"ת בכ"ף וכו"ן כפופה וכיוצא בהם או לרחק אותיות המקורבים בתיבה אחת ולקרב את הרחוקים בשתי תיבות : שזה א"א להזהר מהם · ואף אלו מתי מספר יהיו · ועל שאר טעיות אשר מזער המה עשיתי לוח הטעות בסוף הספר כדי שלא יצא תקלה מתחת ידי דבר שאינו מתוקן · ואתן הודאה אל העבר שזיכני ה' לעשות מלאכתו מלאכת שבתורה ולגמור הספר הזה ואתפלל על העתיד שיהי' בעזרתי להתחיל ולגמור עוד הרבה ספרי קודש על ידי וישלח ברכה במעשי ידי אמן : כ"ד המדפיס הק' משה בן כמ' מענדיל בנן :

על ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש הק' יעקב בן ה"ה כהר"ר אברהם אופנהיים ז"ל מק"ק אלטונא יע"א

מסכת שבועות

דף ב ע״א תוד״ה ידיעות הטומאה כו׳ תימא דהעלמות הו״ל למיתני דהיא עיקר מילתא כו׳. נראה דר״ל דעיקר שתים שהן ארבע הן ההעלמות דידיעות אינן אלא שתים דהיינו שידע שהוא טמא וידע נ״כ שזה קדש ואסור לאכלו או מקדש ואסור ליכנס אלא דהעלמות הן ארבע כמו שנבאר בסמוך והא דקתני ידיעות שתים שהן ארבע היינו ידיעות שנעלמו אח״כ ממנו. אי ידיעות קמייתא חשיב. או ידיעות שנודעו אליו אחר שנעלמו ממנו. אי ידיעה בתרייתא חשיב. אבל הידיעות עצמם אם לא נחשוב בערך ההעלמות אינן אלא שתים ככ״ל. וא״כ כיון דעיקר שתים שהן ארבע הוא מכח ההעלמות ה״ל למיתני טפי העלמות. ובזה מיושב קושי׳ מהרש״א דלא הקשו הכי על שבועות. משום דהתם מ״ט ליתני העלמות כיון דשבועות גופייהו שתים שהן ארבע הן ומיושב בזה נ״כ קושי׳ מהרש״ך שהקשה היאך שייך למיתני העלמות הטומאה שתים שהן ארבע דהא שנים מהן אינן העלמו׳ הטומא׳ אלא קודש ומקדש ע״ש. אבל לפ״ז א״ש דהא ע״כ גם עתה דתני ידיעות צריך לפרש ידיעות ההעלמות ככ״ל. ותקשה לן נמי הא שנים מהן אינן ידיעות הטומאה אלא ידיעות קודש ומקדש שנעלמו ממנו. אלא ע״כ דכוונתו ידיעות שהן גבי טומאה דהיינו טומאת מקדש וקדשיו הן ב׳ שהן ד׳. אבל אין כוונתו ידיעות של הטומאה עצמה. א״כ ה״נ ה״מ למתני העלמות בכה״ג וק״ל:

שם ע״ב בגמ׳ י״ד״ה היאך יקרבנו והלא כשהופרש כו׳ ור׳ מאיר קאמר להם בשלמא א״ש כולן כפרתן שוה כו׳ כתב מהרש״א פי׳ ולא ר׳ יהודה דלדידיה נמי קשה כו׳ ומיהו ניחא ליה לר״מ להקשות לר״ש הכי בתרתי כו׳ ע״ש לכאורה לא היה צריך לזה די״ל דמש״ה הקשה לר״ש ולא לר׳ יהודה משום דלר״י יש לתרץ דקריבין זה בזה משום דלב ב״ד מתנה עליהן דהא מסיק לקמן בגמ׳ דרבנן דפליגי עלי׳ דר״ש ס״ל לב ב״ד מתנה אבל לר״ש דלית ליה לב ב״ד מתנה מקשה שפיר. אמנם י״ל דע״כ צ״ל סברת מהרש״א דאל״ה תקשה לקמן בגמ׳ (דף י״ב) דאמר ואלא רבנן דאמרו לו׳ מאי דר׳ יהודה היא כו׳ דילמ׳ ר״מ היא כו׳ דהא מ״מ מוכח דס״ל לר׳ יהודה׳ לב ב״ד מתנה דאל״כ למה הקשה רק לר״ש ולא לר״י. אלא ע״כ דלר״י א״ש משום דאית ליה לב ב״ד מתנה משא״כ לר״ש. אלא ודאי דאיכא למימר כתירוץ מהרש״א. ועי״ל דא״כ דמשו״ה לא הקשה לר״י היינו משום דאית ליה לב ב״ד מתנה. הדרא קושיא לדוכת׳ מאי לא נימא דר״י קאמר להא אמרו לו כקושי׳ מהרש״א הראשונה ואע״ג דלדידיה נמי קשה היאך יקרבנו׳ מ״ל לב ב״ד מתנה. אלא ע״כ דרש״י לא בעי למימר הך סברא דלב ב״ד מתנה והוצרך מהרש״א לתירוצו. אך הי׳ נוכח קשיא הרי לפי האמת מסקינן לקמן ר׳ יוחנן גמרא גמיר לה דלרבנן דר״ש לב ב״ד מתנה וא״כ מאי לא נימא דבאמת ר׳ יהודה קאמר הא אמרו לו דלדידיה א״ש משום דס״ל לב ב״ד מתנה אבל לר״ש קשה דלית ליה לב ב״ד מתנה. ואפשר משום דרב חסדא פליג התם אר׳ יוחנן וס״ל דלא אמרינן לב ב״ד מתנה כדאמר התם מאן״יית לך ולר׳ יוחנן רבנן וכן המקשה דפריך לקמן איתיבי׳ ורוצה להוכיח דלא אמרי׳ לב ב״ד מתנה א״כ קשה היאך פריך ר׳ יהוד׳ לר׳ שמעון היאך קרינן זה בזה הלא גם לדידיה קשה. וצ״ל כדפרש״י דר״מ קאמר לה ולהכי פירש רש״י הכי דא״ש אליבא דכולי עלמא וק״ל:

שם בגמ׳ מכדי תנא ממכות סליק מ״ש דתני שבועות כו׳ אע״ג דשבועות שייך בסדר ישועות מ״מ שבועו׳ ביטוי אינן שייכות בסדר זה אלא שבועות הפקדון והעדות והיינו דאיירי בדיני ממונות. וא״כ ה״ל לפתוח בהם ולא בשבועות ביטוי וק״ל:

דף ג ע״א בגמ׳ מ״ש הכא דתנא להו לכולהו כו׳ נראה דבל״ז לא הוי קשי׳ ליה הכי משום דהא ק״ל דאיצטריך ליה למיתני מראות נגעים לאשמועי׳ דכולהו לחיובא דומיא דמראות נגעים ולא כדס״ד בסמוך מהן לחיוב מהן לפטור. וכיון דתני תרתי יתני לכולהו איידי אבל התם לא תנא אלא חדא. אבל השתא דמשני דקתני שתים שהן ארבע משום דמסיים במכות כה״ג בחדא דמחייב עלה תרתי א״כ מאי לא ידעי׳ דהשתים שהן ארבע כולהו לחיובא דאל״ה לא הוי דמי להך דמכות כלל וא״כ לא איצטרי׳ למיתני מראות נגעים ופריך שפיר. ובסמוך דפריך והא דומיא דמראות נגעים קתני. באמת ה״מ למפרך נמי מהא דתני שבועות אחר מכות ש״מ דכולהו לחיובא ככ״ל. אלא דפריך שפיר טפי וק״ל:

שם בתו׳ ד״ה א״ר ישמעאל האומר אין חייב כו׳ ומיהו מתני׳ דפ״ב דקאי לפרושי פירקין משמע קצת דבעי ידיעה בתורה כו׳ קצת קשה מאי מקשים דילמא מש״ה לא פריך מידיעות משום דמתני׳ דהכא לק״מ דמ״ל דמתני׳ היינו ידיע׳ בית רבו אלא דלקמן במתני׳ לא משמע הכי ולא ניחא ליה לאקשויי ממתני׳ דלקמן כיון דמקשה בלא״ה שפיר ממתני׳ דהכא גופה. ואין לומר דקושי׳ התו׳ הוא דליפרך הכי בתר דתירצו מהן לחיוב מהן לפטור דמ״מ ידיעות לא א״ש. דהא בלא״ה מצי לאקשויי אתירוץ זה ממתני׳ דלקמן כמ״ש התו׳ בדבור הסמוך ומ״מ לא בעי לאקשויי. ומאי אולמא דהך קושיא טפי. ואין לומר נמי דהתו׳ הוכיחו לעצמם דע״כ קושי׳ המקשה מכח מתני׳ דלקמן דאל״כ מאי פריך א״ר ישמעאל האומר אינו חייב אלא על העתיד לבא דילמא באמת השתים שהן ארבע דמתני׳ היינו אוכל ולא אוכל ואזרוק ולא אזרוק דכולם הם על העתיד לבוא. אלא ע״כ דפריך מכח מתני׳ דלקמן דאינו מפרש כן. וא״כ ה״מ לאקשויי נמי מידיעות מכח מתני׳ דלקמן. דהא לית׳ דאיכא למימר דפריך מכח הא דמפרש הכא מתני׳ דשהן ארבע היינו אכלתי ולא אכלתי ולא מכח מתני׳ דלקמן ותדע דפריך מכח הא דמפרש הכא למתני׳. דאל״כ מאי פריך מידיעות אי ר״ע האומר על העלם טומאה הוא חייב כו׳ דילמא השתים שהן ארבע היינו ב׳ ידיעות הראשונות וב׳ ידיעות אחרונות. דהא לקמן פריך באמת דליתני שתים שהן שש או שמונה דהיינו ידיעות ראשונות ואחרונות ביחד. וא״כ י״ל דהיינו שתים שהן ארבע שתים הן ידיעות אחרונות דכתיב בהדיא והוא ידע. שהן ארבע ידיעות ראשונות דלא כתיבי בהדיא רק מונעלם יתירא אתו כמ״ש התו׳ לקמן. אבל באמת על העלם מקדש אינו חייב. ואין לומר דפריך מכח מתני׳ דלקמן דמפרש בהדי׳ העלם קדש ומקדש. דא״כ מאי מתרץ מהן לחיוב מהן לפטור. דהא התם במתני׳ קתני בהדיא דחייב על כולם כמ״ש התו׳ בסמוך. אלא ע״כ דפריך מכח הא דמפרש הכא מתני׳ וא״כ הדרא קושיא לדוכתא דילמא לא רצה להקשות ממתני׳ דלקמן הלכך לא פריך אידיעות לר׳ ישמעאל וצ״ע:

שם ע״ב בגמ׳ ור׳ יוחנן אמר אינו לוקה משום דהוי לאו שאין בו מעשה כו׳ הא דמייתי טעמא דר״י ולא מקשה בקיצור דר״י ור״ל דאמרי תרווייהו אינו לוקה וסתמא דמתני׳ ס״ל דלוקה. משום דמ״ל דטעמא דר״י משום דהוי התראת ספק ומתני׳ איירי בהתראת ודאי כגון שנשבע על ככר זה וזרקו לים כמ״ש התו׳ בד״ה אבל אוכל כו׳ ולכך הוצרך להביא טעמא דר״י דהשתא ליכא לשנויי הכי וק״ל:

שם בתו׳ ד״ה וכדרבא כו׳ עיין מ״ש מהרש״א בביאור דבריהם. ולכאורה אין צורך לדבריו. אמנם כלפ״ד שהוקשה לו דילמא אין סברא כלל לרבות מלשון לשוא אלא דומיא דשוא דהיינו לשעבר כדאמר רבא באמת ולכך כתב דהתו׳ הוכיחו דלפי המסקנא ע״כ אמרי׳ דמרבה הכל וא״כ לא ה״ל לאתויי מעיקרא מילתא דרבא כלל וק״ל:

אמנם לולי דבריהם אפשר לומר דלפי האמת נמי איצטריך לכדרבא. דכפשוטו לא ה״מ לשנויי

דמלשון

דמלשוא לשוא ב׳ פעמים מרבינן הכל · דא״כ תקשה מאי שתים שהן ארבע הרי לא מיפרש הני ספי מהני · ואי כיתא דלא תשבעו בשמי לשקר משמע טפי להבא ולהכי קרי לאוכל ולא אוכל שתים אכלתי ולא אכלתי שהן ארבע דלא מיפרשי כל כך · א״כ קשה אמאי לא נקט בהאת לא תשבעו כמי אלהבא ולעבור בשני לאוין דמהיכי תיתי לאפוקי קרא מפשטיה · לזה מייתי הא דרבא בפירוש ריבתה תורה כו׳ דהיינו שוא ושקר בדבור אחד כאמרו לאשמועינן דלשוא לשוא ב׳ פעמים מרבה אכלתי ולא אכלתי למלקות ונודאי לאפקם אלא א״כ הזכיר וצ״ל דלא תשבעו קאי אלשעבר ודלא כפשטיה · אבל מ״מ אוכל ולא אוכל כמי מרבי׳ מלשוא לשוא דתאי שבא הא מהא כיון דשניהם לאו שאין בו מעשה הן · ואין לומר א״כ ל״ל שוא ושקר בדבור א׳ דמתילא כרבה הכל מלשוא ב׳ פעמים · די״ל דה״א דליכא לרבויי אכלתי ולא אכלתי למלקות משום דלא מיכנו בו אזהרה · להכי איצטריך שוא ושקר בדבור א׳ לאשמועינן דכרבה ליה ונוקי אזהרה דלא תשבעו עליה אע״ג דפשטיה לא משמע הכי · ופריך הגמרא בשלמא כו׳ משום דלא הבין הכי אלא הבין דמילתא דרבא אתא להורות דדוקא אכלתי ולא אכלתי כרבה למלקות ולהכי פריך אוכל ולא אוכל אמאי לקי · ומשני קסבר ר״י לאו שאין בו מעשה לוקין עליו משום דמרבי׳ הכל מלשוא ב׳ פעמים וכו״ל · ופריך אי הכי קשיא דר״י אדר״י כו׳ ומשני ר״י סתמא אחריתא אשכח כו׳ דס״ל באמת דלא מרבי׳ אלא אכלתי ולא אכלתי והיינו משום דסבר דבלא הא דשוא ושקר בדבור א׳ הוי מרבי׳ הכל מלשוא ב׳ פעמים · והוי מוקמי׳ לא תשבעו לאזהר׳ אלשעבר ולא אלהבא לעבור בשני לאוין דלא מסתבר לאוקמי בלאו יתירי כמ״ש התו׳ בשם ריב״א · וא״כ ע״כ אתא הא דשוא ושקר בדבור א׳ להורות שלא נרבה אלא לשעבר ולא להבא · אבל תנא דמתני׳ דהכא סבר כמו שכתבנו לעיל ולהכי מרבה גם אוכל ולא אכל מלשוא שתי פעמים · אבל ר׳ יוחנן סבר כסתמא אחריתא · וזה נכון לע״ד · אבל לפי׳ התו׳ מ״מ קשה אמאי מייתי מעיקרא דרבא כלל וכי לא אסיק אדעתיה שיקשה לו א״כ אוכל ולא אכל אמאי לוקה · אמכם לפי מ״ש א״שודוק :

שם בתו׳ ד״ה בפירו׳ ריבתה תורה כו׳ דאין זה בפירו׳ דהאי דרשא גופא פריך מ״ש פירוש כו׳ ר״ל ואע״ג די״ל דהמקשה לא אסיק אדעתי׳ דמדאפקי׳ בלשון שוא לא מרבי׳ אלא לשעבר דומיא דשוא · ורבא הוא דמתרץ ליה הך סברא׳ מ״מ ליכא דבפירוש ריבתה תורה כו׳ לא א״ש לפ״ז דהא אז״כן דהמקשה דידע כמי דהרבוי מתלת לשוא ולא אסיק אדעתיה הך סברא ובעי למיתר דמרבי׳ הכל ואין זה בפירוש · אבל לפירוש ר״ח לא ידע המקשה דרשא דרבא כלל ואי הוי ידע לה באמת לא הוי פריך מ״ש · ומ״ל שפיר דמקרי בפירוש וק״ל :

דף ד ע״א תו׳ ד״ה אבל אוכל ולא. אכלנא לקי כו׳ וא״ת ומנ״ל דפלינ כו׳ קושייתם על התירוץ שני דס״ל דאין זה מילתא דפסיקא דאיירי מתניתין דלקמן בהתראת ודאי כמי כגון בזורק ככר לים · וכ״כ מהרש״א · אך הא קשיא ליהא לע״ל כתבו דאפילו זורק ככר לים מקרי התראת ספק למ״ד בטלו ולא בטלו כו׳ ודילמא להאי תירוצא ס״ל סברא זו ומש״ה כייד מתירוצא קמאי וא״כ ע״כ מתני׳ דהכא ס״ל דהתראת ספק שמה התראה ומ״כ פליג עלה מתני׳ דלקמן · אי לאו דמשתפיכא את״כא דהאי ומיהא הא כמי חשיב התראת ספק כו׳ שכתבו לעיל · אינו מדברי התו׳ רק גליון וכתבוהו אח״כ בספרים · וזה מכמה טעמים · חדא מכח קושיא זו ושהקשיתי · ועוד דאין זה דרכם לכתוב ומיהו כו׳ שהיה קושיא על תירוצם וכתבו אח״כ אי נמי כו׳ ולא חשו לתרץ קושייתם על תירוץ הראשון · ואם חזרו באמת מתירוץ הראשון מכח קושיא זו · לא הו״ל לכתוב אי נמי אלא ה״ל לכתוב אלא נראה כו׳ דהשתא משמע דקושיא הוא דמ״ל כמ״ש תחילה רק שכתבו עוד תירוץ אחר · וזה אינו · ואין לומר דהאי ומיהו כו׳ איכה קושיא די״ל דהכא לא ס״ל

כמ״ד בטלו ולא בטלו · דהא האי מ״ד הוא ר׳ יוחנן · דהוא מרא דשמעתא דהכא · ועוד דמ״ד קיימו ולא קיימו · כמי ס״ל נכה״ג דהכא הוי התראת ספק ומשו״ה לא תני ניסלא גלא בטלו ע״ש · ולשון התו׳ הכא שכתבו למ״ד בטלו כו׳ נראה מגומגם והכי הל״ל כמו למ״ד בטלו וכו׳ · ועוד קשה דנראה הכא לא דמי להתם דהתם עבר על הלאו בשעה שלקח האם על הבנים אלא דיש לו תקנה עדיין בשילוח · ומש״ה מעיקרא בשעת לקיחה הוי התראת ספק דהרי יש לו תקנה עדיין וכל זמן שלא שיבר כנפיה אינו חייב · ובשעה ששבר כנפיה אין להתרותו דאז אינו עובר אלא לכתחלה בשעת לקיחה בעינן התראה · כמ״ש רש״י שם · אבל הכא בשעת שבועה אינו עובר כלום דהרי יכול לקיימה ואין להתרותו אז דאינו שעת עבירה אלא בשעה שעובר עליה יש להתרותו · והיינו בשעה שזורקו לים דאז הוי שעת עבירה דשוב אין יכול לקיים השבועה והוי כאלו אז עובר עליה · כמו נשבע שלא לאכול ככר זה ואכלו אח״כ דודאי אין להתרותו בשעת שבועה דאז אין עבירה כלל · אלא בשעה שאוכלו מתרין אותו ואז היא שעת העבירה · וה״ה הכא יכולין להתרותו בשעת זריקה · וע״ש ודוק : בא״ד וכן מייתי לעיל שפיר כו׳ עיין במהרש״א מה שפירש ועיין בס׳ ת״ח מה שהקשה על זה וצ״ע :

שם בר״ש מרגלות נגעים מאי מלקות איכא כו׳ דא״כ היינו ידיעות הטומאה כו׳ וצ״ע דהא מ״מ הני שתים שהן ארבע אינם השתים שהן ארבע דידיעות · דהכא המראות עצמם הם שתים שהן ד׳ · וצ״ שהן ד׳ דידיעות הן טומאת קדש ומקדש וקדש ומקדש עצמם · ומה ענין זה לזה וכ״לא הוא״ך הגמרא לאשמועינן דמראות נגעים הם ד׳ שמתאים ואסורים באכילת קודש וביאת מקדש ודוק :

שם בתו׳ ד״ה ר״ע כמי ולמלקות כו׳ ור״ל דדילמא סבר כרב דימי כו׳ עיי׳ מה שהקשה מהרש״א בזה ומה מתירץ · ולע״ד נראה פשוט דכוונת התו׳ ע״כ בקושייתם דהכא לן אוכל ולא אכל למלקות לר״ע לשיטת רש״י דפי׳ לעיל דמסקנת הש״ס אליבא דר״י דסבר בכל התור׳ דלוקין על לאו שאין בו מעשה אבל מלשוא לשוא ב׳ פעמים לא מלינן למילףביה מלקות משום דודאי לא מרבי׳ מיני׳ אלא לשעבר דומיא דשוא · וא״כ זו ודאי מילתא דפסיקא היא · דא״כ תי דחקו להש״ס לחזור לגמרי מלשוא לשוא · לימא דר״י סבר דמרבי׳ מיניה כמי אוכל ולא אכל כדפי׳ התו׳ באמת אלא ודאי דפסיקא ליה להש״ס דאין סברא שיסבור שום אדם כן · דלימוד דרבא בפירוש ריבתה תורה היא סברא מעליא ולא יחלוק עליו שום אדם · ולכך קשי׳ להו א״כ לר״ע דלא מ״ל דס״ל בכל התורה לוקין על לאו שאין בו מעשה משום דס״ל עדים זוממין קנס וליכא למגמר מינייהו ותמוליא שם רע · מנ״ל ללקות באוכל ולא אכל · אבל על אכלתי ולא אכלתי ודאי לא קשי׳ להו כלל · דהא ודאי מ״ל דיליף מלשוא לשוא הכא דלקי וע״ז תירצו דסבר כרב דימי וא״כ מייתר לשוא לשוא וע״כ אתא לרבויי אוכל ולא אכל אע״ג דלא הוי דומיא דשוא · כיון דא״א לאוקמי למילתא אחריתי · ואח״כ כתבו ולמאי דפרישית לעיל כו׳ א״ש · ר״ל דלא ס״ל זה״ל דס״ל כמי כרבינו ומ״מ לא קשיא מנ״ל אוכל ולא אכל למלקות · דמ״ל דסבר כמי כדמסיק לעיל לר׳ ישמעאל דמלשוא לשוא שתי פעמים מרבינן כמי אוכל ולא אכל · וא״כ לא קשי׳ קושי׳ מהרש״א דאם כוונתם בתירוצם דמרבינן אוכל ולא אכל מלשוא לשוא א״כ היינו מ״ש אח״כ ולמאי דפרישית כו׳ ע״ש · דלתירוץ ראשון שכתבו לשיטת רש״י · צ״ל דס״ל דווקא כרב דימי ולא כרבינן · ולמאי דפירשו הם לעיל אי סבר כמי כרבין ולא קשי׳ מעיקר׳ כלום דמ״ל לר״ע כמו לר׳ ישמעאל לעיל · ועל תירוץ האחרון של מהרש״א קשה לי דלפי דבריו אמאי ס״ל לרב דימי אליבא דר׳ יוחנן דלקי על אכלתי ולא אכלתי מלא ינקה ה׳ כו׳ ועל אוכל ולא אכל לא לקי לר׳ יוחנן דמאי שנא והמאי לא כילף מהכלתי · ולא אכלתי דלילקי גם באוכל ולא אכל או כילף בכל התורה מעדים זוממין ומאכלתי ולא אכלתי דלקי, על לאו שאין בו מעשה ודוק :

דף ה ע״א בתו׳ ד״ה בשבועות כסיב לה כר״ע כו׳ זימנין דלא בעי למימר הכי כו׳ ולא בעי למית׳ תני לה ולא סברלה אכ״ל אע״ג דהתם אי לא הוי סבר לה למה שכאו בלשון חכמים ה״ל למתני ר׳ שמעון בהדיא אשא״כ הכא · דת״מ הכא כמי אי לא סבר לה ה״ל למתני שבועות שתים שהן ד׳ כדברי ר״ע ולא ה״ל למיתני שתים כאילו אין בו מחלוקת ודברי הכל היא וק״ל :

שם בד״ה וכאלם מעיני אשה כו׳ וקשה לפי׳ זה דהיכי דמי אי בשע׳ השקאה נזכר מקמטמאה למה משקה אותה כו׳ וק׳ קדדילמא אע״ג שיהא זכור מ״מ משק׳ אותה משום שאין לו עדים על זה ואם יגרשה כריך ליתן לה כתובה לכך רוצה להשקות׳ כדי שתודה שנטמאה׳ ולא יצטרך ליתן לה כתובה ואם לא תודה יבדקוה המים אותות ויראה כמותה והא דאמרינן במס׳ סוטה אשם כבעל יודע ומעלים אין רשאי להשקותה · היינו לפי האמת דוכאלם משמע שכאלם ממנו מתחילה ועד סוף · אבל השתא דס״ד דוכאלם משמע שהיה לו ידיעה מתחילה ודאי ה״א דאע״פ שיודע שנטמאה רשאי להשקותה · דאל״ה היאך תמלא שישקה אותה כקושי׳ התו׳ וצ״ע :

שם בד״ה ידיעת בית רבו כו׳ התו׳ אינם מפרשי׳ כפרש״י דמשמע מיניה שידע שנגע בטומאה אלא שכאלם ממנו ידיעת בית רבו שהנוגע בטומאה טמא · וכן פרש״י בהדיא לקמן (דף י״ד ע״ב) אבל התו׳ מפרשים שגם עתה יודע ידיעת בית רבו אלא שאינו יודע שנגע בטומאה וכן משמע לקמן (שם) מדברי התו׳ שאינם מפרשי׳ כפרש״י והא דלא כיחא להו בפרש״י · משום דא״כ הוה קשיא לן מכ״ל לרבי הא דבעי ידיעת בית רבו מעיקרא · וע״כ צ״ל דוכאלם משמע דידע מעיקרא עכ״פ ידיעת בית רבו · וא״כ אכתי תקשה קושי׳ הגמרא דלעיל מוכאלם דסוטה ודתורה · משא״כ לפי׳ התו׳ · ילפי׳ מוכאלם דלאו לגמרי נעלם אלא שיודע דבר מה דהיינו שיודע שהנוגע בטומאה טמא אך אינו יודע שנגע בטומאה אבל מה שידע מעיקרא ידע גם השתא · ולא קשיא קושי׳ הגמרא כמ״ש התו׳ דהתם נמי יודע דבר מה אלא שאינו יודע הכל וק״ל : והא דלא מפרש רש״י כפי׳ התו׳ משו׳ דמתני׳ קתני ידיעה בתחיל׳ דמשמע דידע תחילה מה שנעלם ממנו אח״כ · ומ״מ יש ליישב קושי׳ הגמ׳ גם לפרש״י דהתם בסוטה כמי אמרינן ונעלם מכלל דידע דבר מה מעיקרא דהיינו שידע שאם נטמאת אסורה ואח״כ גם זה נעלם ממנו וכן בתורה ידעו שהיא בעולם וגם זה נעלם אח״כ · אמנם הוא דוחק דמאי כ״ת בזה בסוטה שנעלם זה ממנו אח״כ שהיא אסורה אם נטמאת · וגבי תורה נמי דוחק הוא לומר שנעלם אח״כ שהיא בעולם וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה ות״ש הכא דתני שתים שהן ארבע ותו לא כו׳ והר״ת פי׳ כו׳ עיין באו׳ דבריה׳ במהרש״א ומהרש״ך רוצה לתרץ כעין תירוצו של מהרש״א רק שמה שכתב מהרש״א דהכא אי הוה שבת כמי עיקר כו׳ ומיהו מראות נגעים שפיר הוי מתני ליה דהא שפיר הוי דומיא דשבועו׳ עכ״ל ע״ז כתב מהרש״ך דשלא סיים היטב וכוונתו שאינו צריך לזה אלא דהמקשה הכא פריך דליתני כל דיני שבת ולא ניתני מראות נגעים כלל זהו תורף דבריו ולע״ד הולרך מהרש״א לזה דאל״ה קשה ל״ל להתו׳ לומר אבל בתר דמסיק כו׳ פריך שפיר והא דומיא כו׳ הא אפילו הוה הכא עיקר שבת מ״מ פריך שפיר והא דומי׳ דמראות נגעי׳ קתני ואי גבי שבת מהן לחיוב ומהן לפטור ילא ה״ל למתני מראות נגעים כלל אלו׳ כמו שמקשה לעיל גבי שבועות · לזה כתב מהרש״א דמ״מ מראות נגעים שפיר הוי מתני ליה משום דומיא דשבועות ר״ל משום שבועות וידיעות · אבל לעיל כי פריך אשבועות אע״ג דהוי דומיא דידיעות או איפכא · פריך שפיר דמשום חד לא ה״ל למיתני כיון דלא דמי לאידך וא״כ אי הוי הכא עיקר שבת לא הוי פריך המקשה מידי · לכך הולרכו התו׳ לומר דהכא לאו עיקר שבת הוא וקשה לא ליתני כלל הכא כיון דלא דמי למראות נגעים ודוק :

שם ע״ב תו׳ ד״ה סנים שהן ד׳ בהרת כו׳ וכן למר לבן כו׳ לבן מלמר אחר והכל מראה למר כו׳ וצ״ע היכי מ״ל הכי דא״כ יצטרף למר אחר לשלג דהרי הוא בכלל למר לענין לירוף · וסיד שהוא לבן ממנו כמ״ש התו׳ בסמוך בדבור שאחר זה לא יצטרף לשלג לר״ע דס״ל דאין מצטרפין לגבוה ממנו שתי מעלות ודוק :

בתו׳ ד״ה שאת כלמר לבן כו׳ עיין במהרש״ך שהקשה מאי מוכח דמתני׳ דלא כר״ע דילמ׳ ר״ע ס״ל כר״ת וא״כ שפיר מצטרפין אב ותולדה דידיה וגם זו למעלה מזו היא ע״ש ולע״ד דלא קושיא היא · דא״כ פשיטא דמתני׳ דלא כר״ע דהא מתני׳ איפכא תני מדר״ע · ואי כימא דמתני׳ תיתי כר״ע ע״כ צ״ל דס״ל לר״ע כמי כת״ק דר״מ וא״כ פריך שפיר א״כ טיהרת סיד כו׳ וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה טיהרת סיד ההיכל כו׳ לא שיצטרף הסיד עם הלמר כו׳ כתב מהרש״א מיהו למאי דבעי למימר דשמעי׳ ליה לר״ע דאמר זו למעלה מזו מהך דיאמרו כו׳ ליכא למימר הכי אלא שאין לחוש כיון דלא קשי הכי עכ״ל אמנם גם לפי האמת אינו מיושב דמ״מ תקשה היכי מ״ל הכי דא״כ היכי קאמר ר״ע לומר שמצטרפין זה עם זה דמשמע דכולן או רובן מצטרפין זה עם זה כסדר שהן חשויין והאמת לפ״ז אינו כן שאין מצטרפין אלא שלג עם הלמר מוהיא מלמד כו׳ אבל הסיד עם הלמר אינו מצטרף דלאו תולדה דידיה הוא והקרו׳ עם הסיד נמי אינו מצטר׳ משום דלאו בר מיני׳ הוא · ודוחק לומר דר׳ חנינא לא ידע הברייתא · וצ״ל דה״מ למפרך הכי אלא דבלא״ה פריך שפיר · ועי״ל דהכי קאמר באמת א״כ טיהר׳ סיד היכל מלצרף כו׳ ובריית׳ קתני דכולן מצטרפין · ובזה מיושב הא דפסיקא לי׳ דסיד נמי יש לו לירוף · דלכאורה קשה מנ״ל הא דילמא באמת אין לו לירוף כלל · אבל הא״ש ודוק :

שם בתו׳ ד״ה אי הכי קרום בילה נמי כו׳ · והר״ת מאי בר״א פי׳ כו׳ עיין מ״ש מהרש״א בזה ותירוצו השני איני מבין כלל דלמה יצטרף הסיד עם הלמר אע״ג דאינו תולדה דידיה ואינו בר מיניה והקרום לא יצטרף עם הסיד משום דלאו בר מיניה הוא · ואם נאמר דר״ע ס״ל דסיד באמת כמי תולדה דלמר הוא ומשו״ה מצטרף עמו · א״כ גם הקרום יצטרף עם הסיד כיון שהם שניהם תולדה לאב אחד שפיר הוי בר מיניה ודוק :

דף ו ע״א ברש״י ד״ה ואע״ג דמיכחת׳ מיכה טובא וס״ל לר״ע דלשאת רבי לבהרת לא רבי כו׳ בקשה מהר״י בולב הא השתא קיימינן אמתני׳ כר״ע אתי׳ ומתני׳ ס״ל דיש לבהרת כמי תולדה ע״ש שהאריך ולע״ד לק״מ דהא קאמרי׳ בלא סיד היכל קרום בילה לא קשי׳ וא״כ אע״ג דבאמת מתני׳ ס״ל דיש תולדה לבהרת דהיינו סיד ור״ע ס״ל השתא דלבהרת ליכא שום תולדה · מ״מ לא קשיא מידי דהא מסיד לא בעינן לאקשויי השתא וקושי׳ זו היא מכח סיד דלתנא דמתני׳ היא תולדה לבהרת ור״ע לא ס״ל הכי · והא דהולרך רש״י לזה משום דאל״ה היכי מ״ל דקרום לא קשי׳ לן מה״ע דכתיב ספחת ואע״ג דמיכחת׳ מיניה טובא · וסיד קשי׳ לן יאמאי לא כימא נמי הכי גבי סיד דהתור׳ רבי לבהר׳ תולדה כדיליף לקמן מג״ש או מדהטיל ספחת בין שניהם ואע״ג דמיכחת׳ מיניה טובא · ואי משום דא״כ היכא קאמר ר״ע זו למעלה מזו כמ״ש רש״י בסמוך · א״כ גם בקרום קשה׳ ומ״ש בקרו׳ דמ״ל דלא אמר בי׳ ר״ע זו למעלה מזו שפי מגבי סיד · כימא איפכ׳ · דאדרבה בסיד לא אמר ובקרום אמר או כימא כיון דע״כ בסיד ס״ל זו למעלה מזו ולא אמרי׳ דרבי לי׳ תולדה לבהרת אע״ג דמיכחת׳ מיני׳ טובא · ודאי גם בקרום לא אמרי׳ הכי וקשי׳ לן כמי קרום · לכך הולרך רש״י לומר דהוי אמרי׳ דס״ל לר״ע דלבהרת לא רבי ולשאת רבי משום דספח׳ נשאת הוא דכתיבא ולא בבהרת · ולכך קרום לא קשי׳ לן רק סיד קשי׳ לפ״ז כדמתקשה באמת וק״ל :

שם ברש״י ד״ה ואילו מסיד ולמעלה כו׳ דהא ליכא למימר דשמיע ליה מיניה שאיהן תולדה לשתיהן כו׳

כו' לא כסדר המעלות ולא מן המקרא כו' ר"ל דמהיכא
תיתי לה"ימר דספחת מרבה ב' תולדות לשתיהן דבשלמא
אי ספחת לא קאי אלא אשאת ע"כ רבי לה ב' תולדות דאל"ה
קרום ביצה שהוא כמי מראה כנגע שהרי הוא לבן מבוהק
והתורה לא טיהרה אלא מבוהק ולמטה ולמי תתכהו וע"כ
צ"ל שהוא בכלל בספחת ומרבה לשאת שתי תולדות (ובזה
מיושב קושי' התו' השניי' בד"ה אע"ג דמיכתת' מינה כך
על רש"י שהיא קושיא גדולה שבכולן ודוק) אבל אי כימא
דספחת קאי נם אבהרת וא"כ י"ל דמרבה חד תולדה לבהר'
דהיינו אס"ד וחד לשאת דהיינו קרו' ובזה כללו כל המראו'
בנגעים א"כ מנ"ל לרבות ב' תולדות לכל אחד תפסת מועט
תפסת: ובזה מיושב קושי' מהר"י בן לב בזה ודוק:

שם בתו' ד"ה ויאמרו מקרום ביצה כו' דאם לא יפרשו
ה"א דכולהו מצטרפי בהדי הדדי כו' הקשה
מהר"י בן לב לפ"ז כימא דהאמת כן הוא דשמיע ליה מיניה
דשתיהן תולדה לשתיהן וכולן מצטרפין ע"ש ולק"מ דודאי
ר"ע לא ס"ל הכי לאמת דהא מהיכא תיתי כמ"ש רש"י
אבל מ"מ התנא צריך לפרש כדי שלא יטעה אדם דהוא לומר
דכולהו מצטרפי אע"ג שאין טעם לדבר דלא כ"ע טעמא
גמירי ומי שלא ידע טעם הדבר יוכל לטעות כן ומה
שהקשה מהרי"ב לעוד דילמ' ס"ל לר"ע דכולהו מצטרפי בר
משלג וקרום כמ"ש הר"מ מפייבר"א לעיל ע"ש כלע"ד
דלא קשיא כמי דא"כ היכי קאמר ר"ע לומר שמצטרפין זה
עם זה דהיכי משמע זה מסדר משנתן דממ"כ היאך שכאן
אם שכאן כסדר משנתינו אבות ותולדות א"כ ודאי משמע
דאין מצטרפין אלא אב ותולדה דידיה ואם שכאן כסדר
המעלות משמע דאין מצטרפין אלא זו למעלה מזו אבל
דכשמע כולן מצטרפין בר משלג וקרום זה אי אפשר והא
דכתב רש"י והא ליכא למימר דשמיע ליה מיניה שתיהן
תולדה לשתיהן כו' היינו דכימא דכך שנה ר"ע בהרת עזה
כשלג ושאת כצמר לבן שניים להן סיד ההיכל וקרום ביצה
דאז ודאי משמע דשתיהן תולד' לשתיהן וא"כ כולם מצטרפי'
אפי' שלג וקרום והא כבר תירץ רש"י דזהו ודאי לא שמע
דהא מהיכ' תיתי כו' ומ"ש התו' לעיל בשם הר"מ מפייבר'
דהוי אמרי' דס"ל לר"ע הכי צ"ל דהמקשה לא ידע הך
ברייתא ולא ידע אלא הך דר' חנינא משל דר"ע כו' דמשמע
מיני' לר"ע זו למעלה מזו וכ"כ מהרש"ך על קושי' אחרת
שהקשה לפני אבל סברתו בקושייתו הפוכה ממה שכתבתי
ע"ש והנלע"ד כתבתי ודוק:

דף ז ע"א בנמ' אי הכי תרומה כמי כתב מהרש"א
יש מקשים בזה כו' דא"כ נ"ש דר' ל"ל כו' וי"ל
דמדאיצטריך נ"ש דר' לא הוה ממעטינן אלא טמא ששימש
כו' ע"ש והנה קושי' מהרש"א היא דוקא לפי מה שפירשו
התו' לעיל הא דפריך לעיל וא"ימא תרומה ר"ל תרומה כמי
אבל אי הוי אמרי' דהא דפריך לעיל וא"ימא תרומה ר"ל
דוקא תרומה ולא מקדש וקדשיו כדס"ד דהתו' לא הוה
קשה מידי דאיצטריך נ"ש דר' דלא כימא דוקא תרומה אבל
מ"מ השתא דאיכא נ"ש כימא דתרומה כמי ולפ"ז י"ל דזהו
כוונת התו' לעיל במ"ש תחילה פירושם ואח"כ כתבו ה"ה
דהמ"ל אימא טמא ששימש כו' דבאו לתרץ לפירושם דלא
תקשה קושי' מהרש"א ומכח זה ידחה פירושם לזה כתבו
דה"ה דהמ"ל אימא טמא ששימש כו' וא"כ י"ל דהג"ש דר'
איצטרך למעוטי טמא ששימש כתירוץ מהרש"א וק"ל:

והואיל ואתא לידן דברי התו' הנ"ל אימא ביה מילתא
מה שאמרתי לפני תלמידי דרך לחות לחדודי
בעלמא לתרץ קושי' התו' דלכאורה פירושם וא"ימ' תרומה
כמי הוא כנגד משמעות הלשון ונם קושיא התו' בדבור שאח"ז
יתורץ אגב ועוד איזה דקדוקים בשמעתין יתיישבו היטב
כמו שיתבאר ונאמר דבאמת המקש' הוה ידע דרשה דשלש
כריתות בשלמים כו' ואתא לטומאה הכתובה בתורה סתם
כו' והוה קשיא ליה למה לו לתנא לדרוש הבנין אב הא מאי
למדרש מדרשה הנ"ל טומאת קודש ומקדש איתקש לקודש
אלא ודאי דנקט הבנין אב כדי לאיתורי הדרשה הנ"ל
להורות דלא כימא תרומה כמי איתקש לקודש אבל השתא
ליכא למימ' הכי דא"כ ל"ל הדרשה הנ"ל תיפו' לי' כולן מבנין
אב והו"מ למפרך מיד אימא איפכא דמקדש ממעטי' ולא
תרומה כדפריך בסמוך אלא דעדיפ' מינה פריך השת' דלא
כמעט מידי וה"ק אימא תרומה ר"ל דאימא מהבנין אב לא
הוי ילפינן אלא תרומה אבל מקדש וקדשיו לא סגי בקרבן
עולה ויורד להכי איצטרך שלש כריתות בשלמים כו' להורות
דקודש ומקד' כמי סגי לי' בקרבן עולה ויורד ומנ"ל אכתי
למעט תרומה ומשני לא אשכחן עון מיתה כו' וא"כ מהיכא
תיתי לומר דקאי אתרומה טפי מאקודש ומקדש דכיהיכי
דלא אשכחן עון כרת דמחייב עלי' קרבן עולה ויורד ה"נ
לא אשכחן מיתה דמיחייב עלי' קרבן כלל וא"כ הי מינייהו
מפקת ובודאי הוה מוקמי' קרא אכולהו ולייתר דרשה דשלש
כריתות לאפוקי תרומה ובהכי אזלא לה קושיא התו' ד"ה
לא אשכחן כו' ופריך ה"מ קרבן קבוע כו' מידי דהוי אשמיעת
קול וא"כ שפיר מוקמינן ליה אתרומה אבל לא אמקדש
וקדשיו דלא אשכחן עון כרת דסגי ליה בעולה ויורד והדרא
קושיא לדוכתה מנ"ל למעט תרומה ומשני אמר קרא בה
כו' ופריך אימא בה למעוטי מקדש דלכאורה תמוה אמאי
נקט מקדש ולא קודש אבל הא"ש דקודש הוה ידע דליכא
למעוטי דידע מדרשה הנ"ל אך אימ' למעוטי מקדש ומקדש
מסתבר יותר למעט דאי ממעטי' תרומה דלא נקיש לקודש
פטור בתרומה לגמרי מקרבן ומקדש נקיש וסגי ליה בעולה
ויורד ומקילינן בתרוייהו אבל אי ממעטי' מקדש ותרומה
נקיש לקודש חייב בתרומה עכ"פ עולה ויורד ומקדש בעי
לאתויי קרבן קבוע ככל חייבי כריתות שוגגין וא"כ הוי חומר'
בתרווייהו וקיי"ל לקולא וחומרא לחומרא מקשינן ח"ש
אימא בה למעוטי מקדש דלא תיסגי ליה בעולה ויורד עד
דמייתי קרבן קבוע ר"ל דזהו חומרא ובזה מיושב קושיא
התו' דלעיל דהכא לא קאמר דמסבר' זו כמעט מקדש מבה
דמשמע אבל בלא בה אין סבר' למעוטי' אלא דטעמא
קאמר דלפי שהוא חומרא מסתבר להקיש לחומרא כמו
שכתבנו ולעיל קאי אי לא הוה לן אלא הבנין אב והכא קאי
לפי מאי דאית לן דרשה דשלש כריתות כו' והקישא דקודש
ומקדש ותרומה ממילא ודאי בלא בה הוי מקשי' כולן
לקודש אלא דבה ע"כ ממעט חד מינייהו ומהך סברא
דלמעט מקדש ולא תרומה הוי חומרא להכי טפי ה"ל למעט
מקדש ובזה יתיישב הא דקרי רבא עלי' דרבי דולה מים
מבורות עמוקים דלכאורה מה חריפות ועומק יש בלימוד
זה טפי מבנ"ש אחרת דכל הש"ס אלא דכוונת רבא דר' ודאי
דרש שלש כריתות בשלמים כו' כדמשני רבא נופי' בסמוך
אלא דקאמר הנ"ש לאיתורי שלש כריתות בשלמים כו' באם
אינו ענין לקדש תנהו ענין למקדש כדי דלא תקשה אימא
בה למעוטי מקדש כקושיא הגמ' דהכא אתכם סתם
גמר' לא הבין כוונת רבא וסבר כפשוטו להכי קאמר אשכחן
קדש מקדש מנלן אמר קרא בכל קודש כו' אי הכי תרומה
כמי אמר קרא בה כו' ופריך אימ' בה למעוטי מקדש כדפריך
לעיל דלקולא וחומרא לחומרא מקשי' ולא הוצרך לפרש כן
שכבר פירש לעיל ומשני מסתברא מקדש לא ממעטינן
כו' והיכ' דחד מסתבר טפי להקיש לא אמרינן לחומ' מקשי'
כמ"ש התו' במס' קידושין בשמעתא דמ"ע שהזמן גרמא
ופריך אדרבה תרומה לא ממעטי' כו' וכיון שיש סברא לכאן
ולכאן ודאי דלחומרא מקשי' ומשני אלא אמר רבא כו'
ומפרש כוונת רבא דלעיל ופריך והא מיבעי ליה לכדר"א
כו' אע"ג דהמקשה לעיל כמי הוה ס"ל דרשה דשלש כריתות
בשלמים כו' ולא הוי קשיא ליה האי מיבעי ליה היינו
משום דהוה ס"ל דכרת שלישי לקודש אתא וזהו מסתבר
טפי מהך דר"א דהיינו לדרוש לי' באם אינו ענין על עצים
ולבונה אבל השת' דמוקים לי' באא"ע על מקדש מסתבר
ליה טפי לאוקמה באא"ע לעצים ולבונה כדר"א ודוק:

דף ז ע"ב בתו' ד"ה (ע"א) אתיא טומאה טומאה כו' ומיהו תימא ל"ל הג"ש דר' תיפוק ליה מג"ש דטומאתו כו' לכאורה לא מקשי' מידי דהא אי לאו ג"ש דר' לא הוי מוקמינן בה לרבות כבלת עוף טהור אלא למעוטי תרומה דלא כילף בהיקש ממקדש דהשתא ליכא למימר מדאיצטריך ג"ש לקדש ש"מ דלא כילף היקש לענין זה דהא הג"ש דקודש בלא"ה איצטריך לאזהרת קדש כדאמרי' במ' מכות. אליבא דר' יוחנן דקושי' התו' הבא אליבי' אזלה כמ"ש מהרש"א. ואפשר לומר דקושי' התו' היא מכ"ל דבא אתא לכבלת עוף טהור אימא למעוטי תרומה דלא כילף לה בהיקש ממקדש. וכ"ת הא כבר שמעי' דלא כילף היקש זה דא"כ ג"ש דר' ל"ל הא מצינן למילף קודש כמי מהך היקשא זה איכו דהא אכתי קשה ג"ש דר' ל"ל אע"ג דלא ילפינן ההיקש דהא מצינן למילף ליה מג"ש דטומאתו. וא"כ ליכא לאוכוחי מדאיצטרך ג"ש דר' דלא כילף ההיקש לענין תרומ'. דהך ג"ש בלא"ה מיותרת. וא"ב איצטרי' בה למעוטי תרומה ומכ"ל לרבות עוף טהור וק"ל:

ועי"ל לשיטת מהרש"א דקושיא זו לר' יוחנן אזלה. דלר"י בלא"ה לא מייתר בה לכבל' עוף טהור דהא איצטריך למעוטי תרומה דלא כילף לה בהיקש ממקדש. ומג"ש דר' ליכ' למעוטה במדאצטריך. דהא לדידי' לא איתקש קדש למקדש כלל כמו שהקשה מהרש"א לעיל מזה. וא"כ קשה שפיר ל"ל ג"ש דר' כילף מג"ש דטומאתו כיון דאין ג"ש למחצה ונילף אזהרת קודש מג"ש זו וגם לענין דעולה ויורד. אמנם לע"ד כראה יותר דקושית התו' היא אליבא דתנא דתורת כהנים דכל הסוגי' אזלה אליבא דתנא זה וגם התו' כתבו אליבי' עד הכא כמ"ש מהרש"א לעיל מזה. וא"כ מעיקרא לק"מ. דלדידי' לא איצטריך ג"ש דטומאתו גבי קודש לאזהרת קודש. דהא כפקא ליה מבכל קודש לא תגע דמיירי בקדש ובתרומה. וא"כ הוי ילפי' כמי מדאיצטריך ג"ש זו דלא ילפי' היקש ממקדש. ולא ילטרך בה למעוטי תרומה. ומ"ש מהרש"א דמכ"ל דס"ל לתנא דת"כ ג"ש דטומאתו גבי קדש כלל. דילמא מוקי הך טומאתו לדרשה אחריתי. י"ל דכיון דע"כ גמר ג"ש דטומאתו לענין מקדש הכא. והתם אשכחן דגמרי' הג"ש דטומאתו כמי גבי קדש לר"י. לא מסתבר לחלק ולומר דיליף לה רק לענין מקדש ולא לענין קדש. ואע"ג דבתרומ' לא ילפי' לה היינו משום דהגמרא ידע דאיצטריך למילתא אחריתי ולא אשכחן שום מ"ד דדריש לי' לג"ש. אבל גבי קדש אשכחן ר' יוחנן דמוקי לי' לג"ש. מסתמ' האי תנא דגמר כמי ג"ש דטומאתו ידריש כמי טומאתו לג"ש גבי קודש. ועכ"ל לכן דאל"ה מאי מקשי' תו' לעיל לריש לקיש דלא גמר ג"ש דטומא' כו' מכ"ל. דילמא דוקא התם גבי קודש לא גמר לה משום דמוקי לטומאתו דקודש למילתא אחריתי. אבל הכא שפיר גמר לה. ויש לדחות קצת. אבל לע"ד כראה כמו שכתבתי ודוק:

שם בתו' ד"ה יש לי בענין הזה כו' וכי ממעט להו ממעט כמי אחריני כו' יש לדקדק דהיכי מצינן למעט שמא ששימש ואוכל תרומ' בטומאה מכח המה מצינו שחלק הכתוב כו' הא בהו כמי חלק הכתוב משאר טומאות דלא מייתו קרבן כלל אפי' עולה ויורד כדאמרינן לעיל. וזהו חלק להקל אפי' מגבי טומאת מקדש וקדשיו דמייתי עכ"פ עולה ויורד. ואח"כ מצאתי קושי' זו במהרש"ך ובלע"ד ליישב דזהו לא מיקרי להקל דאדרבא חומרא היא שלא ניתן שגגתה לכפרה כלל וכה"ג אמרי' בעלמא. ועי"ל דבעי' דוקא שיהא הקרבן חלק להקל וכאן אין קרבן כלל וכן תירץ הר"ן בחידושיו על קושיא אחרת וק"ל:

שם בתו' ד"ה אי בשוגג בר קרבן הוא הכא א"ש דפשיטא לי' כו' חטאים דומי' דפשעים כו' מקשה מהר"ר שלמה כהן בחדושיו לפי מ"ש התו' בסמוך אע"ג דלא אתא לכלל חטאת אין לחוש כיון דתלי כמי אטומאת מקדש וקדשיו דאתי לכלל חטאת. א"כ חטאים דומיא דפשעים כמי נימא כיון דלגבי טומאת מקדש וקדשין הוי חטאים דומיא דפשעי' אין לחוש אי לעלמא לא אמרי' חטאי' דומיא דפשעי' ע"ש שתיר' בדוחק ולע"ד כראה דהא אמת אי לא האי כתיב מטומאת ולא כל טומאו' הוי מוקמי' ליה אהכך עברות אע"ג דלא הוי חטאים דומיא דפשעים משום דכתיב טומאו' סתם משמע כל מה שנקרא טומאה בתורה. ומקיימי' חטאים דומיא דפשעים גבי טומאת מקדש וקדשיו אבל אחר דכתיב מטומאת ולא כל טומאות וגלי לן קרא דלאו בכל הטומאות איירי. ודאי דאמרי' דלא מכפר אלא אמאי דכתיב גבי' דהיינו חטאים דלאו בני קרבן דומיא דפשעים. ולא אהכך עברות דליכא לאשכוחי בהו לס"ד דהמקשה חטאים דלאו בני קרבן וא"כ לא הוה צריך התנא למימר מה מצינו שחלק כו'. דבלא"ה כמי לא הוי מוקמינן בהכי עברות דלא מצינן לקיים בהו חטאים דומיא דפשעים. ואע"ג דלקמן ס"ד דמכפר אחיצון אע"ג דליכא לקיים בי' אתי לכלל חטאת. היינו משום ההיקש דאיתקיש פנימי' וחיצון להדדי משא"כ הכא דליכא שום ליתוד שיכפר על אלו העברות רק מדאיקרו טומאה והרי כבר מיעט שלא יכפר על כולן ומסר לחכמים על איזה מהן יכפר ועל איזה מהן לא יכפר. מתילא ודאי דנימא דיכפר על הטומאה דמצינן לקיים בהן הקרא חטאים דומיא דפשעים ולא על האחרים שלא נוכל לקיים הקרא כדכתיב. והא דכתבו התו' בסמוך גבי ס"ד דאע"ג דלא אתי לכלל חטאת אין לחוש. היינו אי לא הוי כתיב מטומאת ולאו כל טומאות. ואין להקשות מ"מ ל"ל המה מצינו שחלק הכתוב כיון דהשתא דכתיב מטומאת בלא"ה לאו סבר' לאוקמי קרא בס"ד כנ"ל. די"ל דמ"מ משום נ"ע ועי"ז דנוכל לקיים בהו אתי לכלל חטאת דהיינו בשוגג ולא אתיידע ליה. הולכך להמה מצינו שחלק כו' תו ליכא לאקשויי מידי אע"ג דלס"ד לא איצטריך ליה להמה מצינו. וקושית התו' מתחילה היתה רק על מה שהתחיל התנא לומר יש לי בענין הזה כו' וטומאת ס"ד דהיאך אפש' לומר כלל דס"ד יש בענין הזה הלא לא אתא לכלל חטאת. וע"ז תירצו שפיר. ועי"ל דמעיקר' לק"מ דהרי השתא לס"ד דהמקשה גם בטומאות מקד' וקדשיו ליכא לקיים דומיא דפשעים אלא דניחא ליה טפי לאקשויי אהכך ג' עברות דליכא לאוקמי כמי במזיד כמ"ש התו' בסמוך ד"ה בשוגג ולא אתיידע כו' וא"כ פריך שפיר בשוגג בר קרבן הוא דבין בהכי בין בטומאת מקדש וקדשיו בר קרבן הוא ודוק:

שם בא"ד אבל לקמן דפריך אסיפא דברייתא כו' וכראה דפשיט' ליה כו' מקשה מהרש"ך דאמאי לא נימא דפשיט' ליה משום דכפרה אחת מכפר ואינו מכפר שתי כפרות ע"ש. ול"ל דכיון דבר קרבן הוא מיקרי ב' כפרות מה שמכפר על זדון טומאת מקדש וקדשיו ועל השוגג כיון דבשוגג יש גם קרבן אחר שמכפר עליו וכמ"ש התו' סברא זו לעיל ד"ה יש לי בענין הזה כו'. ולע"ד כרא' דלא מיקרי ב' כפרות אלא אם הקרבן אחר נ"כ קבוע כמו שעיר חיצון ורגלים ור"ח אבל חטאת יחיד שאין זמנה קבוע לא וק"ל:

שם בד"ה במזיד ולא אתרו בי' כו' וא"ת והאיך אפשר לאוקומה במזיד כו' מקשה מהרש"א אמאי לא קשי' להו הכי כמי אי מוקמי' ליה בשוגג ולא אתיידע ליה והא לא משכחת בי' כפרת חיצון ע"ש ולעד"נ ליישב דהת"ל דמכפר חיצון כמי על שוגג ולא אתיידע לי' דהיינו פנימי תולה וחיצון מכפר לגמרי. ואע"ג דא"כ לא אתי לכלל חטאת דהרי החיצון מכפר לגמרי. בזה אין לחוש כיון דאתי לכלל חטאת גבי טומאת מקדש וקדשיו דהתם לא מכפר חיצון אלא אאין בה ויש בה ולא איש בה ואין בה. ולא מקרי כמי שתי פעמים בשנה כיון דכפרה זו שלתלוי' אינה אלא פעם א' בשנה כמ"ש התו' לקמן. אבל גבי מזיד ליכא למימר הכי דפנימי לתלות וחיצון לכפר. דבזה לא שייך תליי' כיון שאינו יכול לבא לידי קרבן כמ"ש מהרש"א לקמן (דף ח' ע"ב) ליישב קושי' מהר"י בן לב ע"ש ודוק:

שם בתו' ד"ה בשוגג ולא אתיידע ליה כו' אבל קשיא כו' אי במזיד בר מלקו' הוא כו' מקשה מהרשש"ך

דליתא לא אתא כמ"ד זה דהא חכמים פליגי עלי' וס"ל דחייבי כריתות אינן בכלל מלקות ולע"ד שסמכו עצמם על מה שכתבנו בדבור שלח' דגילוי עריות נמי פריך מכח זה דבר מלקות הוא · א"כ גם אטומאת מקדש וקדשיו הוי ליה להקשות כן · אבל באמת דבריהם דחוקים דמכ"ל להקשות דילמ' לא אתי' כמ"ד זה · ולולי דבריה' אפשר לומר דכוונת המקשה בגילוי עריות דבר קשה הוא נקלת מהם וא"כ ע"כ דלא מכפר עליהם מגילה ע"כ אינם בכלל טומאת דכתיב הכא · ותו ליכא למימר דמכפר על אותן שאינם בר קטלא · דהרי טומאה דכתיב הכא לא קאי אעריות דאין סבר' לומר דקאי על קלתן ולא על כולן · דהרי כולן אקרו טומאה · ואם כוונת הכתוב הכא על אותה טומאה ע"כ אכולן קאי או לא קאי עלייהו כלל וק"ל :

דף ח' ע"ב בתו' ד"ה מה פנימי כו' כתב מהרש"ך יש לתרץ מאי דקשיא להו דאי לאו היקשא ה"א דמכפר כמי שאין בה ואין בה אבל השתא דאיתקש הוה כאלו כתיב בגופי' אחת כדכתבנו תו' ד"ה כפרה אחת וכו' עכ"ל ולע"ד לא ניחא להתו' בזה דא"כ אכתי תקשה דל"ל למימר מה פנימי אינו מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה כו' דאכתי לא שמעי' מיניה דאיתקש נמי לענין אחת בשנה טפי הל"ל ההיקש מה פנימי אינו אלא אחת בשנה כו' ואז ממילא שמעי' דמכפר דוקא על אין בה ויש בה כמ"ש התו' נמי דמה"ט אין לומר דר"י הוצרך לההיקש לומר דאין החיצון מכפר בשאר עברות דמשמעות לשון אינו כן והיינו נמי מה"ט שכתבנו דהל"ל טפי ההיקש לענין שלא יכפר בשאר עברות ואז שמעי' ממילא דאינו מכפר אלא על שיש בה ידיעה בסוף וק"ל :

שם בד"ה כפרה אחת כו' לית לן למעוטי שלא יכפר פנימי אדחיצון כו' ר"ל כדפריך מעיקרא ויכפר פנימי אדידי' ואדחיצון לא הת"ל אחת בשנה כתיב דקאי נמי אחיצון ולפי קושייתו הוה כפרת חיצון ב' פעמים בשנה דאין לחוש לזה · דמנ"ל שלא יהא ב' פעמים בשנה מהיקש דפנימי ומכח זה נאמר שלא יכפר פנימי אדחיצון · אדרבה טפי מסתבר לקיים ההיקש לענין זה שיכפר פנימי מה שמכפר חיצון ולא נקיש אותם לענין שלא יהא כפרת חיצון ב' פעמים בשנה · וכמו שכתבנו לבסוף אדרבה כו' · ומ"ש עוד וחיצון אדפנימי קאי לתרץ קושי' שני' דאדפריך ויכפר חיצון אדידי' ואדפנימי לא הת"ל דאחת משמע כפרה א' מכפר ולא ב' כפרות דקאי נמי אחיצון · דהא לא כתיב גבי חיצון אחת אלא מכח היקש מפנימי ילפי' ליה וא"כ לא מצינן למעט מכח זה שלא יכפר חיצון נמי אדפנימי · דאדרבה נקיים ההיקש לענין זה שיכפר החיצון נמי על מה שמכפר פנימי ממש · ולא נקיש לענין כפרה א' מכפר כו' אבל לענין ר"ח ורגלים דליכא למימר הכי דליכא ההיקש בהפך · אע"ג דניחא דאיתקוש להו נמי בהיקש דר' יונה · מ"מ ר' יהוד' ס"ל דהיקש דחיצון לפנימי עדיף טפי · שפיר מקשי' ליה לפנימי לענין כפרה א' ולענין ב' פעמי' בשנה · והוא פשוט · רק שראיתי למהרש"ך שמגמגם בזה לכן הארכתי קצת וק"ל :

שם בד"ה ויכפר חיצון אדידי' ואמאי דעביד פנימי וא"ת המקשה דלא ידע כו' ליתלו תרווייהו אפנימי כו' הקשה מהרש"א בשם ס' ש' יהי"כ ת"ל הכי דא"כ ל"ל אחת לומר דכפרה אחת מכפר כו' ותירץ מהרש"א דמסבר' הוי אמדי' דחיצון מכפר אאין בה ויש בה כו' ע"ש והוא דוחק דמהיכי תיתי למימר הכי דמכפר אאין בה ויש בה דהרי איתקש לפנימי וה"ל למימר דמכפר על מה שמכפר פנימי ממש דהיינו יש בה ואין בה · וצ"ל דמסברא יש לנו לומר דאין בה ויש בה נמי יש לה כפרה כמו יש בה ואין בה והיינו בחיצון אבל הוא דוחק · וטפי הי' נרא' לומר דה"א דחיצון מכפר אאין בה ואין בה כמו שעירי ר"ח מכח בנין אב דר' ישמעאל דזה בא בזמן קבוע כו' והוה ילפינן מיני' נמי פנימי בהיקש שיכפר על זה נ"כ (ואע"ג דהוי דבר הלמד בבנין אב וחוזר ומלמד בהיקש · מ"מ כיון דהבעי' לא איפשט ופריך א"כ לאת"ל דחוזר ומלמד בהיקש תקשה הכי · ומפשוט דאין חוזר ומלמד בהיקש) לכך איצטריך אחת לומר כפר' א' מכפר כו' וא"כ ע"כ אין הפנימי מכפר על זה · והשתא גם אין החיצון מכפר ע"ז אלא על דבר שיש בה ידיעה דהיינו יש בה ואין בה · ותו אין לומר דיכפר על אין בה ואין בה נמי מבנין אב דר"ח דלענין כפרה אחת מכפר כו' נמי איתקש חיצון לפנימי ודוק :

דף ט ע"א בגמ' ולר' ישמעאל דאמר כו' שעיר הנעשה בחוץ אמאי מכפר מקשה מהרש"ך דילמא מכפר איש בה ואין בה בשאר עברות ולענין זה איתקש לפנימי דמכפר נמי איש בה ואין בה · או י"ל דמכפר חיצון אאין בה ואין בה דטומאת מקדש וקדשיו ור"ח מכפרין אאין בה ואין בה בשאר עבירות ע"ש ולע"ד י"ל דלא מסתבר לגמ' למימר דר' ישמעאל יסבור דלא כחד מהני תנאי דמתני' דכולהו ס"ל דחיצון ורגלים ור"ח מכפרין עכ"פ על טומאת מקדש וקדשיו · ולא אשאר עברות · ולהכי נמי קאמר דס"ל כר"מ · ולא קאמ' דס"ל דחיצון מכפר על אין בה ואין בה כמו ר"ח ורגלי' ואחת בשנה לא משמע ליה אחיצון מש"ה דהוקשו כל המועדי' זה לזה · ול"ל למימר דס"ל כר"מ הרי ר' ישמעאל תנא הוא ותני פליג אכולהו תנאי אלא דלא בעי למימר דלא סבר כחד תנא · ועי"ל דא"כ הוי קשה ר"י אתנא דר"י בסמוך דקאמ' מה זה אינו מכפר אלא על טומא' מקדש כו' אף זה אינו מכפר כו' דמשמע דחיצון ור"ח תרווייהו אינן מכפרין בשאר עבירות ודוק :

שם בתו' ד"ה חיצון אמאי מכפר כו' אבל אין נראה לומר כו' דחיצון איתקש לפנימי כו' דאיתי מקשים היאך מ"ל דילפי' מהיקש דחיצון לפנימי שלא יכפר על אתיידע ליה סמוך לשקיעת החמה · דא"כ נילף נמי שלא יכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה ולא שאין בה ואין בה · ולק"מ · חדא דודאי מסתבר טפי למילף לענין אתיידע ליה סמוך לשקיעת החמה · והראי' לזה · שהרי באמת ס"ל להתו' דאפילו בלא היקש ילפי' זה מדגלי בחד' ה"ה באידך · מכ"ש שיש ללמוד זה בהיקש טפי משאר דברים · ועוד קאמינא דטפי מסתבר לעקור ההיקש דחיצון לפנימי לענין דבר שיש בה ידיעה · דהרי יש לנו נמי היקש בהפך שיכפר על אין בה ואין בה מהיקש דר"ח דכתיב בהו לה' חטא שאין מכיר בו כו' · וכיון דע"כ צריכין אנו לעקור היקש דחיצון לפנימי בחד' מילתא לר' ישמעאל ודאי מסתבר לומר דעקרי' ליה לענין דבר שיש בו ידיעה דיש לנו היקש בהפך · מדנעקור אותו לענין זה דאתיידע ליה סמוך לשקיעת החמה דאין כאן היקש בהפך דלא מצינו בשום א' שמכפר על זה חוץ משעיר המשתלח ולדידי' לא איתקש ודוק :

בא"ד דלקמן אמילתי' דר"ש לא מיתיישב בכך עכ"ל יש לדקדק מאי קושי' דילמא שעירי רגלים נמי ילפי' מהיקש דמועדיכם או שעיר ושעיר דלא מכפר אאתיידע ליה סמוך לשקיעת החמה כמו חיצון ואין להקשו' הא חיצון גופי' לא ילפי' אלא בהיקש מפנימי ואינו חוזר ומלמד בהיקש לשעירי הרגלים · דהא י"ל כמ"ש התו' לקמן לר"מ דכיון דכבר ילפי' ההיקש לענין רגלים מר"ח לכפר במילתא דקודש דהוי כמו דכתיב בהדי' אע"ג דלא ילפינן ליה אלא בג"ש מ"מ כיון דלאו עבודה היא אלא מכשיר כמ"ש לקמן · שפיר מצינן למילף מיני' · ילפינן נמי ההיקש לענין זה מחיצון שלא יכפרו אאתיידע ליה סמוך לשקיעת החמה · אמנם י"ל דא"כ היאך אמרי' דמכפרין שעירי הרגלים אאין בה ואין בה נילף נמי מחיצון בהיקש שלא יכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה · אך לפי תירץ ראשון שכתבתי לעיל דטפי מסתבר להקי' לענין אתיידע לי' סמוך לשקיעת החמה · א"כ גם כאן נימ' הכי ודוק :

שם בד"ה על שאין בה ידיעה כו' וא"ת לר"י לאמאי איצטריך לכל חטאתם כו' ר"ל לפי המסקנא דלא

א"ל דכפיך מיפך • אבל בל"ז הת"ל דאת' שלא כאמר דמכפר פנימי אאין בה ואין בה להכי כתב לכל חטאתם דמשמע יש בה ואין בה דאתי נמי לכלל חטאת וק"ל :

שם בד"ה מ"ט דר"י וא"ת כו' אי משום בנין אב כו' הא איכא למפרך כדפריך בסמוך מה לדיה"כ שכן מרובה כפרתו כו' לפי מ"ש מהרש"א בסמוך דמרובה כפרתו לא הוי אלא פירכא כל דהו ולא פרכי' לה אלא אחד' מתרתי א"כ קשה היאך כתבו כאן דאיכ' למפרך שכן מרובה כפרתו הא הכא בעינן למילף חדא מחד' • אלא ה"ל למימר דלא מצינו למילף מיה"כ דהיינו משעיר החיצון משום דהוי דבר הלמד בהיקש ואינו חוזר ומלמד בבנין אב • ואין לומר דכילף מפנימי ואע"ג שכתבו בסמוך דחוץ מפנים לא ילפי' היינו משום דפרכי' שכן נכנס דמו לפני ולפנים • וע"ז הת"ל חיצון יוכיח דיוכיח שפיר עבדי' מיני' אע"ג שהוא דבר הלמד בהיקש מפנימי (וזהו דלא כמ"ש מהרש"א לקמן בד"ה כדאמר רב חמא כו' ע"ש) ולהכי שפיר ס"ל שכן מרובה כפרתו דהשתא דילפי' ע"כ מתרתי דהיינו פנימי וחיצון פרכינן כל דהו • דהא ליכא דאי בעי' למילף מפנימי תקשה טפי כילף מסעיר המשתלח דהוי חוץ מחוץ כמ"ש התו' בסמוך ודוק וצ"ע :

שם בד"ה הואיל וזה בא בזמן קבוע כו' ה"ל למפרך שכן נכנס דמו לפני ולפנים כו' • הקשה מהרש"א דילמא עדיף למפרך שכן מרובה כפרתו דלא כימא ר"ח יוכיח ע"ש וה"ה דה"מ להקשות דכימא חיצון יוכיח לפי מ"ש לעיל דלא כמהרש"א לקמן בד"ה כדאמר רב חמא כו' וכאשר כבתוב שם בס"ד דסברת מהרש"א שם רחוקה ודחוקה • אך בתירוצו יתיישב גם קושי' זו • אמנם לע"ד תירוצו אינו מכח קושיא שהקשינו לעי' לפני זה וגם בסמוך בתו' ד"ה אף זה אינו מכפר כו' קשה על תירוצו כמו שכתוב בסמוך אבל הנלע"ד בזה דהוכחת התו' היא דלמאי דבעי' למימר דקאי אפנימי ותפנימי לחוד איכא למילף ואחד' מחד' בעי' פירכ' מעלי' • הל"ל פירכ' דעדיפא מינה טפי דשכן נכנס דמה כו' דפירכ' זו ודאי עדיפא כמ"ש מהרש"א • וכשיאמר חיצון אין ר"ח יוכיחנו • אז הל"ל לפירכ' דמרובה כפרתו • אבל כל כמה דאית ליה פירכ' דעדיפא ה"ל למימרה • אלא ודאי דמחיצון נמי יוא"כ שפיר הוצרך לפרכ' דשכן מרובה כפרתו אבל מ"מ גם אחד' מחד' מצינן למפרך שכן מרובה כפרתו • ותדע דאם כימא דלא הוי אלא פרכ' כל דהו ולא פרכי' לה אחד' מחדא • א"כ גם אחד' מתלת אילא הדר דיכא לא פרכי' לה כדמסיק בפרק כל הבשר בת' חולין • וא"כ תאי פריך בסמוך ארגלים נימא דילפי' מר"ח ואי פרכי' שכן תדיר כימא פנימי של יה"כ יוכיח דאע"ג שאינו תדיר מכפר אעבירה חמורה דטומאת מקדש וקדשיו שהיא עון כרת • וכי פרכי' שכן נכנס דמה לפני ולפנים • כימא חיצון של יה"כ יוכיח • ותו ליכא פירכ' אלא שכן מרובה כפרתו דהוי פרכ' כל דהו ולא פרכי' לה אחד' מתלת • אלא ע"כ דפירכ' גמורה היא אלא דשכן נכנס דמה כו' הוי פירכא טובה ממנה ודוק :

שם בתו' ד"ה אף זה אינו מכפר כו' ועוד דלמכין זה איכא למפרך מה לדיה"כ שכן מרובה כפרתו כו' לפי מ"ש מהרש"א לעיל דשכן מרובה כפרתו לא פרכי' אחד' מחדא' קשה א"כ היאך כתבו כאן דאיכ' למפרך שכן מרובה כפרתו • הרי כאן חד' מחד' בעי' למילף ודוק :

שם בתו' ד"ה שכן מרובה כפרה כו' וא"ת והיכי בעי למילף כו' בשלמא בל"ז שכתבו דהדין עם רש"י והוי מ"ל דמרובה כפרה קאי על הקרבן עצמו • ודאי פירכ' טובה היא • ולא קשיא קושי' התו' דלימא אימדי' הכי הוי דבר הלמד בהיקש ואינו חוזר ומלמד בבנין אב • דהת"ל כקושי' מהריב"ל דהרי בעי' היא התם אי חוזר ומלמד או לא וכימא ליה טפי למימר פרכ' שכן מרובה כפרה • דאף אי חוזר ומלמד • מ"מ לא מצינן למילף מיני' • אבל השתא דע"כ על היום קאי כמו שהוכיחנו • א"כ לאו פרכ' טובה היא

טפי הל"ל תפשוט דדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בבנין אב כמ"ש מהרש"א וק"ל :

שם ע"ב בתו' ד"ה כדאמר רב חמא כו' תפשוט מהכא דבר הלמד בהיקש כו' מקשה מהריב"ל דלמא אי לא כימא כמ"ש לעיל דילפי' מר"ח וכי פרכי' מה לר"ח שכן תדיר עבדי' יוכיח משאר רגלים ע"ש ומה שתירץ מהרש"א ע"ז הוא דברי נביאות מילתא בלא טעמא • ונלע"ד לייב דודאי לא מסתבר להתו' לחלק בזה לומר דיוכיח עבדן מיני' אע"ג דהוי דבר הלמד בהיקש ומיני' לחוד לא ילפי' • דמאי שנא אי עבדי' מיני' יוכיח כמי הוי כאילו ילפינן מיני' כיון דבלאו דידיה ליכא למילף • ומ"ש לעיל הכי • היינו דלא הוי קושי' חזק' כ"כ דתפשוט מיני' בעי' דדבר הלמ' בהיקש חוזר ומלמד בבנין אב • כיון דיש מקום לבע"ד לחלוק בזה דאף דלא ילפי' מיני' מ"מ עבדי' מיניה יוכיח ומש"ה כיתא ליה למפרך פירכא דמרובה כפרתו • דאף את"ל דעבדי' מיני' יוכיח • מ"מ איכא פרכא דשכן מרובה כפרתו • אע"ג שאינה פירכ' טובה • מ"מ השתא דילפי' קדא מתרתי ודאי שפיר איכא למפרך הכי • דאחדא מתרתי פרכי' אפילו כל דהו • ואף אם כ לף חדא מחלת כמו שכתבו לעיל • מ"מ איכא למפריך כי דבשמ' אחדא מקדא כמי פרכי' לה אלא שאינה פירכא ע בה כ"כ • ומ"ש אי הוי פריך תפשוט דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בבנין אב • כמי לאו פירכ' טובה גמורה היא • כיון שיש לבע"ד לחלוק ולומר דיוכיח מ"מ עבדי' מיני' • ודוק :

שם בתו' ד"ה אמר קרא אותה אפירכא קמייתא כו' דאותה אעון העדה קאי כו' נראה דאינו את טעמם כאן מלעיל דלעיל כתבו דל"ץ לא מיקרי אחר לגבי ר"ח כו' ולכאור' נסכאה"מ לתרוצי הכי וכן הקשה מהרש"ך בחדושיו • אבל באמת לק"מ דלעיל הוכרחו לדחוק בזה ולומר דל"ץ לא מקרי אחר לגבי ר"ח • משום דלעיל אכתי לא אסיק אדעתיה דעון העדה כתיב דמשמע עון האוכל • וא"כ ליכא למימר דאותה קאי אעון העדה דוקא • ולכך הוצרכו לומר דבלאו הכי ליכא לתרוצי דאותה ממעט שלא יכפרו שכיהם ר"ח ול"ץ אעון א' • משום דל"ץ לא מקרי אחר לגבי ר"ח • אבל השתא דכבר אסיק אדעתי' דעון העדה משמע על האוכל • א"כ עדיפא מינה מתרצי הכא דאותה ודאי לא קאי אלא אעון העדה דהיינו האוכל • ועל דרך זה מיושב גם מה שהקשה מהריב"ל דאמאי לא כיחא להו הכא בתירוצם דלעיל גבי שעי' הפנימי דאחת בשנה לא קאי אלא על עיקר כפרהו כו' ה"ה הכא • ע"ע • די"ל כמי דהכא עדיפא מיניה מתרצי משא"כ לעיל דגבי אחת בשנ' לא כתיב על מה מכפר אלא בקרא אחרינא כתיב • ולא מצינן לתרוצי כי הכא וק"ל :

שם בד"ה וכפר ל"ץ אדידי' ואדר"ח כו' כתב מהר"ב"ל דלמאי איצטריך למימר וכ"מ לטומאה שאירעה בין לזה לזה אמאי לא קאמר כ"מ היכא דלא עבד ר"ח כו' ותירץ מהרש"א דודאי לעיל דקאמר וכ"מ כו' אבל האי כ"מ דלא עבד ר"ח לא הוי כ"מ אלא בטומאה שאירעה בשעה שהי' ראוי ליקרב ר"ח כמ"ש לעיל ע"ש • ולע"ד הא ליתא דהתו' לא כתבו כן אלא אי מכפר דר"ח אדל"ץ דהיינו אטומאת עולין שהקרבן יהא מרוצה ודאי לא מהני רק בשעת הקרבה דהיאך ירצה עתה על מה שכבר קרב בטומאה ונפסל • אבל אעון האוכל דהיינו טהור שאכל את הטמא ודאי דמכפר על כל החודש שעבר כמו שעיר החיצון והפנימי שמכפרין על כל השנה שעברה על טומאת מקדש וקדשיו • אך תירוץ מהרש"א ת"מ א"ש • דת"מ האי כ"מ שאמר הגמ' כמי הוי כפקותא טובה • תו ליכא לאקשויי דכימא כפקיתא אחריתי וק"ל :

דף יוד ע"א בתו' ד"ה ואיתקוש שעירי רגלים כו' ואי הוי אמרי' דפנימי כמי איתקוש כו' הוה א"ש דהשתא איתקש שעירי רגלים לפנימי כו' ר"ל והגמ' הכא דאמר דאיתקוש שעירי רגלים לשעירי ר"ח אזלה אליבא דמ"ד דבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש דוקא

דוקא · ולאידך מ"ד י"ל כמ"ש התו' וק"ל : בא"ד בסופו מ"ש מהרש"א דלר"ש אמרי' כיון דלית לאו עבודה ולא יפינן רגלים מר"ח לענין שיכפרו במילת' דקודש ילפינן נמי היקישא לכולה מילתא ע"ש וכ"כ עוד לקמן ע"ב בד"ה אותה לא משמע ליה כו' ע"ש שמעתי ולא אבין דהא לר"ש לא איצטריך ההיקש אלא לענין רגלים למוד שיכפרו במילתא דקודש ומאי הך כולה מילתא שכתב מהרש"א וצ"ע :

שם בגמ' מודה ר"מ בשעיר הנעשה בפנים שהוא אינו מכפר כפרתן כו' כפרה אחת מכפר כו' אחת בשנה כו' אין להקשות ל"ל הנך לימודים לזה הלא פנימי לא איתקש אלא לחיצון והני כפרות בחיצון גופי' למדין בהיקש ואין למדין למד מן הלמד בקדשי' · וכן איפכ' היכי ת"ל דרגלים ור"ח יכפרו כפרת פנימי הלא לא איתקשו לפנימי אלא לחיצון והוי למד מן הלמד · אע"ג דהני לימודים איצטריכו לפנימי שלא יכפר כפרת חיצון וחיצון אדפנימי · מ"מ לשון הגמ' משמע דעל כל הכפרות שמכפר חיצון יכפר פנימי וכל השעירים יכפרו על כפרת פנימי · וזהו לכאורה אינו · אמנם לפי מ"ש התו' דאם ההיקש כלמד לחד' מילת' דכתיב אהדדי' ענדי' היקשא לכולה מילת' · א"ש · דכיון דילפינן ההיקש לענין שיכפר החיצון ורגלים אדר"ח ילפי' נמי מיני' שיכפרו ר"ח ורגלים אדפנימי כיון דאיתקשו לחיצון דאיהקש לפנימי · וכן נמי איפכא כיון דילפי' ההיקש דפנימי לחיצון שיכפר על כפרת חיצון דהיינו אין בה ויש בה · ילפי' נמי מיני' שיכפר על מה דבלמד בהיקש בחיצון מרגלים ור"ח ודוק :

שם ע"ב בגמ' מ"ש דר"ח דלא מכפרי כו' מה שהקשה מהרש"א בסוגיא דשמעתין דכמו דילפינן מהיקשא דחיצון לפנימי שלא יכפרו כולם על מה שמכפר חיצון מכח אחת בשנה דכתיב בפנימי ה"ה נמי נילף מהיקשא דר"ח דכולן לא יכפרו אלא עון א' כדכתיב בר"ח עון א' הוא נושא כו' ולא יכפרו דרגלים אחיצון ולא חיצון אדרגלים ע"ש שהאריך בתירוצו · ולע"ד לק"מ לפי מה שכתבתי לעיל בפי' דברי התו' ד"ה כפרה א' מכפר כו' ע"ש דבשלמא לענין אחת בשנה אמרי' דהיקש דחיצון לפנימי עדיף ליה מהיקשא דמועדות כמ"ש התו' לר' יהודה מש"ה לא מכפר שום א' כפרת חיצון מכח אחת בשנה דילפינן בהיקשא דחיצון לפנימי · אבל לענין עון א' הוא נושא דבעי' למילף ברגלים וחיצון מר"ת בהיקשא דמועדות לא מצינן למילף שלא יכפרו דרגלים כפרת חיצון ולא חיצון אדרגלים דאמרי' אדרבה מכ"ל למילף הך היקשא הכי דילמא כילף מהיקש זה איפכא שיכפרו דרגלים על מה שמכפר חיצון וכן חיצון אדרגלים · דהא בהך היקש גופי' איתקשו רגלים וחיצון נמי להדדי וכה"ג כתבו התו' דבור הכ"ל גבי חיצון ופנימי לפי מה שכתבנו פירוש דבריהם שם והוא אמת נכון וברור לע"ד · ואפשר לכוין דברי מהרש"א כאן ב"כ לזה · אבל לפ"ז לא הי' צריך להאריך כל כך ופשט' דלישנא דמהרש"א כמי לא משמע כן ודוק :

שם מ"ש דר"ח דלא מכפרי אדרגלי' דאמר קרא עון עון אחד הוא נושא כו' מקשה מהרי"ב"ל לעיל בתו' ד"ה רב אשי אמר כו' (דף שלפני זה ע"ב) לפ"ז דר"ש בן יהודה ע"כ נמי ס"ל עון א' הוא נושא כו' לדרשה נ"לה' דהעדה ולא קדשים שלא יכפר ר"ח אדלין הא כבר נפקא ליה מעון א' הוא נושא כו' ואיהו ע"כ ה' דהקדשים דריש כמ"ש התו' שם · וא"כ מאי דריש מה' דהעדה ואין סבר' לומר דחד' דריש וחד' לא דריש · דמאי שנא ע"ש ובלע"ד לייש' דאילא ה' דהעדה ה"א שיכפר ר"ח אדרגלים מהיקש דמועדות · ועון א' הוא נושא כו' את' רק שלא יכפר אדלין כמ"ש מהרש"א שם אליב' דר"מ די"ל דס"ל דדרשא דעון ואותה לענין ליז' ור"ח אבל לא לענין רגלים ור"מ מכח היקשא דמועדות ע"ש · אבל השתא דכתיב העדה למעט שלא יכפר ר"ח אדלין א"כ ע"כ עון א' הוא נושא את' שלא יכפר ר"ח אדרגלים ולאפוקי מהיקשא דמועדות ודוק :

שם בתו' ד"ה אותה לא משמע ליה כו' והא"ש הא דפריך לעיל כו' ולא פסיק' ליה דרשא דאותה כיון שיש להן כפרה אחרת כו' מיהו גבי דרשה דאחת כו' צריך לפרש כדפי' לעיל כו' צ"ע דכי היכי דגבי דרשה דאותה מ"ל דידע המקשה דלעיל סברת המתרץ כאן · אמאי לא נימ' נמי דגבי דרשא דאח' יכפר נמי ידע המקשה דלעיל סברת המתרץ כאן דאמת יכפר על המזבח הפנימי כשיבי' ואם לא נראה להם לומר דתרי מקשנים הם דהא המקשה דהכא לא אסיק הך סבר' אדעתי' · ולכך נ"ל דהמקשה דלעיל לא פס"ע ליה חד' מאידך אלא משום דידע דר"ש בן יהודה ס"ל הכי אע"ג דלא ידע טעמי' · א"כ איך כתבו דגבי אותה ידע התירוץ דהכא · דא"כ ע"כ נ"ל דתרי מקשנים הם ודוק :

דף יא ע"ב בתו' ד"ה אלא מעתה כו' וא"ת תקשה ליה מטבול יום גופי' כו' אבל מלינה פריך שפיר כו' מ"ש מהרש"א כאן דהתו' ס"ל דקושי' הגמ' קדשו בכלי אין כו' היינו מכח דומי' דאינך דתני בהדי' דמיירי בכלי דבשעת הקטרה ה"ה גבי קטורת דמיירי בכלי בשעת הקטרה ע"ע· קשה לאומרו דהתו' לא הזכירו מזה כלום · אבל מה שהקשה קושי' הראשונה כבר הירץ מהרש"ך ע"ע ומה שה שם עוד על מה שכתבו אבל מלינה פריך שפיר כו' מי הכריחם לזה כו' ע"ש אפשר לומר דבעו ליישב לשון הגמ' דקאמר קדשו אין לא קדשו לא דמשמע דמדיוקא דהתגילן פריך לפי מה שהוכיח מהברייתא' דלא תני לינה והכא תני לינה · דמתני' מיירי בכלי דבשעת הקטרה וקתני דוקא קדשו בכלי אבל מקמי הכי לא נפסל בלינה · ואהא קשי' להו להתו' לפי תירוצם דלא דייק מידי דדילת' לא קדשו נמי ותני קדשו משום אחריני דמיתני בהדי' · לכך הוצרכו לומר דמלינה פריך שפיר מדיוקא דמתני' דדוקא קדשו נפסל בלינה דהל"כ אמאי תני קטורת בהדייהו כלל · והא דדייק הגמ' ממתני' ולא פריך בפשיטות מדלא תני לינה בברייתי' · איכא למימר דמהני הלימ' ליה לאקשויי וק"ל :

שם בפ"ד ועי"ל דהא פסיק' ליה כו' ר"ל ולפ"ז אין אנו צריכין לסבר' רש"י דמדלא תני לינה בברייי' מוכח דכלי דהכא לאו מכתשת היא · דבלא"ה ליכא למימר הכי · דודאי מחמת מכתשת לא נפסלה בלינה וגם לא קשי' מטבול יום די"ל לענין טבול יום קדשו בכלי לאו דוקא כמו שכתבנו מתחילה · אבל לענין לינה ליכ' למימר הכי דודאי אינה נפסלת בלינה עד שתקדש בכלי דהרי עושין אותה מתחלת השנה וק"ל :

שם ע"ב ברש"י ד"ה אלא לא תוקמה כר"ש והאי דקתני תלא כאה הימנה תיפדה כו' הא דפירש דהקושי' על תלא אחרת כאה הימנה דוקא ולא אמתה ובשחטה אע"ג דפירש לעיל דפרה לא שכיחא היינו שלא עשו אלא ז' פרות ולכאורה לפ"ז ה"מ לפרושי הקושי' גם אאינך דקתני · דפרה גופה לא שכיחא ולא ה"ל להתכות כלל בשום דבר י"ל דת"מ אאינך לא קשי' דכיון שמתה או כשמט' אין לך מום גדול מזה ומותר לפדות' בלא תנאי ב"ד · אך לפ"ז קשה מאי פריך בסמוך וקיימי ב"ד ומתנו אדעת' דעורה · הלא במתה אין צריך תנאי ב"ד כלל · וגם ת"ח ר"ל דרש"י נמי ס"ל דמשום העמדה והערכה בעי תנאי ב"ד כמ"ש התו' · אבל מהא דכתב רש"י כאן לא משמע הכי · וצ"ל דמאי דקאמר קיימי ב"ד ומתנו לאו דוקא אלא ר"ל דודאי משום עורה אין פודין אותן כלל אף שאין צריך תנאי לכך' ודוחק וצ"ע :

שם בתו' ד"ה א"ה כשחטה תיפדה כו' והשתא פריך א"ה נשחטה תפדה אא"ב דמכח לב ב"ד כפדית כו' ק"ק אימא דאין הכי נמי דבנשחטה או מתה כפדית הכא לב ב"ד מתנה דהא שכיח דמתה או נשחטה שלא במקומה ומסקי ב"ד אדעתייהו דלא יוכלו לפדותה משום דבעינן העמדה והערכה ומתנו עלה שתפד' ותהי' לדמי נסכים כדי שתהא כבעל מום מעיקרו וכמ"ש התו' · אבל במלא אחרת כאה הימנה דלא שכיח באמת אינה נפדית מכח לב ב"ד

דהא לא מסקי אדעתייהו אלא משום דקדשי בדק הבית היא ולא בעי׳ לב ב״ד כדמשני הגמ׳ וגם ת״ח בדברי רש״י שכתבנו לעיל כתב דמשום דקתני להו גבי הדדי מתה ושחוטה ותלא אחרת כאה הימנה משמע דחד טעמא אית להו · והוא דוחק גדול כתובן לכל מעייני אבל י״ל דמתה או בשחוטה שלא במקומה נמי לא שכיח כמו אבודין דלעיל · אך א״כ קשה למה נקטו התו׳ לעיל דלא שכיח שימצאו אחרת כאה הימנה ולא נקטו מתה או נשחטה וצ״ע :

שם בתו׳ ד״ה ר״ש לית לי׳ לב ב״ד מתנה כו׳ א״כ איכהו גופייהו לא שכיחי כו׳ יש לדקד׳ דלעיל פירשו התו׳ דהא דקאמר והרי פרה דלא שכיחא שימצא אחרת כאה הימנה · משום דלא ניחא להו בפרש״י דלא שכיח׳ היינו משום דלא עשו הרבה פרות וכמ״ש מהרש״א · והכא פירשו איכהו גופייהו דלא שכיחי איכהו גופיי׳ גורס דלא מסקי ב״ד אדעתייהו לאתנויי · ויש לייש׳ דלעיל גבי פרה לא רצו לפר׳ משום דאיהי גופה לא שכיחא דא״כ מאי פריך מזה מכ״ל להקשו׳ דילמ׳ דוקא באבודין דלא שכיח שיאבדו אמרי׳ דלא אסקי אדעתייהו לאתנויי עלה · אבל בפרה דשכיח שימצאו כאה הימנו אלא דה״א גופא לא שכיחא אמרי׳ שפיר דמתנו עלה בשעת לקיחה לכך הוצרכו לפרש דלא שכיח נמי שימצאו כאה ממנה · אבל באמת מ״ל דאבודין לא שכיחי היינו דאיכהו גופייהו לא שכיחי כמ״ש הכא דמשום דלא שכיחי לא חיישי להו להתנות עלייהו ודוק :

דף יב בגמ׳ אלא רבנן דפרה דילמ׳ שאני פרה דדמי׳ יקרין מקשה מהרש״ך וגם ת״ח אמאי לא קאמר שאני פרה דקדשי ב״ה היא אבל בקדשי מזבח לא אמרי׳ לב ב״ד מתנ׳ כדהוה סבר אביי לעיל ע״ש ולע״ד נרא׳ לייש׳ דאביי הוה סבר דבקדשי מזבח שהם קדושת הגוף לא אמרי׳ כלל לב ב״ד מתנה והא דאמרי׳ בקטורת דמחללין אותה · והיינו משום דאיכא אלא קדושת דמים כדהוה סבר רב חסדא לעיל · והא דנפסלת בטבול יום הוא מטעם דהוי כחולין שנעשה עט״ק כמ״ש התו׳ לעיל ד״ה הוכשרו ליפסל בטבול יום כו׳ או מטעם אחרי׳ אבל הכא דרבנן קאמר אי כימא רבנן דקטורת שאני קטורת כו׳ דמשמע דמודה עכ״פ דשייך לב ב״ד מתנה אפי׳ בקדושת הגוף אלא דבעי לחלק לומר דווקא היכא דלית לי׳ תקנת׳ אמרי׳ לב ב״ד מתנה · וא״כ כיון דחזינן בפרה דאע״ג דאית לה תקנת׳ כגון במלא אחרת כאה הימנה דאם ירצו מביאין הראשונה ואין פודין אותה כלל · מ״מ לב ב״ד מתנה שתפדה · א״כ ודאי דה״ה בקדשי מזבח אין חילוק אי אית לי׳ תקנת׳ או לא ובכל גווני אמרי׳ דמתנו · וכמ״ש התו׳ לעיל לאביי דהקשה מקדשי ב״ה אקדשי מזבח דכיון דחזינן בפרה דמתנו אע״ג דלא שכיחא · ה״ה בקדשי מזבח אין לחלק בין שכיח או לא · ה״נ הכא · ותס״ה הוצרך לחלק דשאני פרה הואיל ודמי׳ יקרין ודוק :

שם בתו׳ ד״ה שאני קטורת דלית לי׳ תקנת׳ ברעיי׳ תימ׳ דה״ל למנקט תקנת׳ דתמידין כו׳ לכאורה לא מקשי׳ מידי דהא דקאמר בסמוך דעושין מהן קייץ למזבח היינו אליב׳ דר״ש וכפירש״י דכיון דקאמר במתני׳ כולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו אע״ג דלאו היינו כפר׳ גופה כו׳ ה״נ כיון דלאו עולה נקחו יקרבו לקיץ המזבח דהוי כמו עולה אע״ג שהיא עולת נדבה · אבל למאן דפליג אר״ש דהיינו ההוא דאמר לר״ש היאך יקרבו זה בזה · ע״כ דס״ל אע״ג דכולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו מ״מ כיון שאין שוין לגמרי אין קריבין זה בזה ומילא ה״ה הכא אע״ג דשוין בזה שכולן עולות מ״מ כיון שאין שוין לגמרי דזו חובה וזו נדבה אי אפשר לשנותן ולהקריבן לקיץ המזבח ולית להו תקנת׳ אלא ברעיי׳ · והכא קיימי׳ נרבנן דפליגי עלי׳ דר״ש להכי הוצרך למנקט תקנת׳ דרעיי׳ דהוי תקנת׳ דתמידין אליב׳ דידהו ודוק וצ״ע :

שם בתו׳ ד״ה ומאי דר׳ יהודה הי׳ כו׳ דלית להו תקנת׳ ברעיי׳ כו׳ מקשה מהרש״א דמ״מ תקשה למה התנו שיקרבו שעירי הרגלי׳ ור״ח בי״ה דהא יש תקנה להם ליקרב ברגלים או בר״ח אחר י״ה ותירץ דמ״מ כיון שהוצרכו להתנות משום שעיר החיצון שאין לו תקנה התנו נם על כולם ע״ש ולכאורה קשה מהיכי תיתי לומר שיתנו משום שעיר י״ה שאינו אלא פעם א׳ בשנה גם על האחר הא לעיל כתבנו דאדרבה משום דשעירי חיצונים שכיחי טובא לכך התנו נמי על שעיר חיצון של י״ה · אבל איפכ׳ אין סבר׳ כלל · אמנם ע״כ נ״ל כן הפשט׳ · דעיקר הטעם שהתנו הוא משום שעיר של י״ה · דאל״ה היכי, ס״ד דר״י קאמר לר״ש בשלמ׳ לדידי דאמינא לב ב״ד מתנה עליהן אמטו להכי כו׳ דמאי זה טע׳ יהא לב ב״ד מתנה כלל בשעירי ר״ח ורגלים שיקרבו בי״ה כיון דאפשר להקריבם בסוכות · דבשלמ׳ בתמידין איכא למימר דהתנו · כדי שלא יהיו צריכי׳ רעיי׳ ואפי׳ כאמר דאפשר להקריבם לקייץ המזבח · מ״מ עדיף שיפדו ויקריבו׳ לתמידין ולא לשנותם לנדבה · אבל בשעירי רגלים ור״ח שאפשר להמתין אפי׳ זה ימים ויכולים להקריבם לאותה כפרה שהופרשו · ל״ל להתנות שיקרבו בי״ה · אלא ודאי דעיקר התנאי משום שעיר של י״ה ואגב התנו על כולם · ואע״ג דשעיר של י״ה לא שכיח · מ״מ כיון דחיצונים שכיחי ואבודין דידהו שכיחי וחילון די״ה נמי בכלל ובדידי׳ ליכא תקנת׳ התנו על כל החיצונים שאבדו שיקרבו אימת שימצאו אע״ג שאין כפרתן שוה לכפר׳ שהופרשו עלי׳ · אע״ג שסבר׳ דחוק׳ היא · מ״מ התו׳ שפיר הקשו שהרי בלא״ה נ״ל הפשט׳ דהתנו משום שעיר של י״ה לחוד על כולן · דנאיכך לא הי׳ צריכי׳ שום תנאי ככ״לי ובזה יש ליישב מה שהקשינו לעיל (דף ב׳ ע״ב) ברש״י שפי׳ דהאי אמרו לו ר״מ קאמר לי׳ · ואמאי לא ניחא לי׳ כמי דר״י קאמר לי׳ דהרי לפי האמת ר׳ יוחנן גמר׳ גמר דרבנן דפליגי אר״ש אית להו לב ב״ד מתנה · וא״כ לר׳ יהודה א״ש דקריבין זה בזה מכח לב ב״ד מתנה ע״ש שכדחקתי לתרץ · אבל הא״ש דבאמת דוחק הוא לומר לר׳ יהוד׳ שהתנו על כולן משו׳ שעיר י״ה לחוד דלא שכיח · אלא דהגמ׳ בעי לדחוקי הכי כדי לתרץ דברי ר׳ יוחנן מכ״ל הא דלרבנן כפדין תמימים · אבל למסקנא דלא צריכין לדוחק זה אלא דר״י גמר׳ גמיר לי׳ · ודאי לא ניחא לי׳ לרש״י לדחוק כן · דאפשר לפרש בריוח טפי אליב׳ דר״מ כדמפרש ודוק ·

שם בד״ה מקילין בהן את המזבח כו׳ וא״ת ומתני׳ היכי מלי דייק כו׳ כתב מהרש״א ולעיל דפריך אמתני׳ ואמאי לית׳ לב ב״ד מתנה כו׳ איכא למימר כו׳ מדקאמרו לי׳ מהו שיקרבו זה בזה פריך כו׳ ע״ש ודאית׳ מקשי׳ על זה דא״כ מאי משני לעיל ר״ש קאמרת ר״ש לית לי׳ כו׳ דמ״מ תקשה על הכי דאמרו לו היאך קריבין כו׳ מאי הקשו וצ״ל דשמיע להו מר״ש דלית לי׳ לב ב״ד מתנה עליהן א״כ מה הקשו התו׳ דדילמא ר׳ יוחנן נמי מדייק מזה כדמתרלי באמת · ונלע״ד לייש׳ דלעיל דבעי לאקשויי ולהוכיח מדאמרו לו היאך קריבין כו׳ דלא אמרי׳ לב ב״ד מתנה · שפיר משני די״ל דרבנן באמת ס״ל לב ב״ד מתנה אלא דהקשו הכי לר״ש משום דשמיע להו מיני׳ דלית לי׳ לב ב״ד מתנה · אבל התו׳ הכא מ״מ הקשו שפיר דמ״מ לא מלי דייק מזה דר״ש לית לי׳ לב ב״ד מתנ׳ דדילמא ר״ש לא אהדר להו הכי דלב ב״ד מתנה משום דלא אילטריך והא דהקשו לי׳ מעיקר׳ היינו משום דהכי דאמרו לו ס״ל דלא אמרי׳ לב ב״ד מתנה וסברי דר״ש נמי סבר כוותייהו · ואע״ג דבאמת רבנן ס״ל לב ב״ד מתנה מ״מ ממתני׳ איכו מוכח זה · וכיון דאיכו מוכח ממתני׳ דרבנן סברי הכי · אינו מוכח נמי ממתני׳ דר״ש ס״ל איפכ׳ כמו שכתבנו · ומתרלי דמ״מ כיון דגמר׳ גמיר לרבנן דס״ל לב ב״ד מתנה · שפיר דייק ממתני׳ דר״ש ס״ל איפכ׳ דאל״כ היאך הקשו לו היאך הן קריבין · ושייך לישנא דקאמר לדברי ר״ש דמשמע דמוכח הכי לר״ש ודוק :

שם ע״ב ברש״י ד״ה לנדבת ציבור אזלי כרבנן דפליגי עליה דר״א עכ״ל כתב מהרש״א ור׳ יהושע דסבר לעיל דאזלי לנדבת יחיד היינו במותר אשם יחיד כו׳ אבל במותרות של ציבור מודה כו׳ ע״ש אך לפ״ז י״ל דגם ר״א דס״ל לעיל יתנו נמי דוקא באשם יחיד אבל במותרות ציבור

כגון חטאת ציבור או תמידין שכיתותרו ס"ל כמי דאזלי לנדבת ציבור כר"א ור"ש דס"ל שאין חטאת ציבור מתה וגבי תמידין לא ס"ל כר"ש דסבר דעושין מהן קיץ המזבח אלא ירעו · דכיון דאיכא שוין לגמרי אין ראשי לשנותן כמו שכתבתי לעיל דמ"ל דס"ל לרבנן דר"ש שכי וצ"ע :

עוד הקשה מהרש"א בזה דמאי לא מפרש לפי' דאיכ' בין חכמים לר' יהושע דלר"י מביא עולת העוף אבל לחכמים דאזלי לנדבת ציבור אין עולת העוף בציבור ומתרץ דלר"י כמי אין מביאין עולת העוף משום דרשא דיהוידע הכהן ע"ש וקשה דהא התו' כתבו דדרשה דיהוידע הכהן אינו אלא בכסף אשם וכסף חטאת אבל לא בחטאת ואשם גופי' · וצ"ל דהתו' לא כתבו כן אלא דס"ד הכי לרבא אבל האמת אינו כן אלא דקאי דרשה דיהוידע הכהן גם לחטאת ואשם עצמו · והא דקאמר רב נחמן ב"י הטעם משום דאין עולת העוף בציבור · ולא קאמר משום מדרש דיהוידע · משום דסך טעמ' עדיף טפי ואפי' לדברי רבא וסברתו אתי' שפי' · דודאי לא יחלוק רבא ע"ז דהלכ' ברבנן דמותרו' לנדבת ציבור אזלי · ואין עולת עוף בציבור וק"ל :

שם בתו' ד"ה ואף שמואל סבר כו' ולמאי דגרסי' בסמוך כו' לכאורה אין שני קושיות אלו של התו' תלויים זה בזה ואין להם שייכות להדדי · ונראה דהסיגנון כך דאם הוה ניחא לן נירס' זו דגרסי' תניא כמי הכי ע"כ הוה צ"ל כפרש"י ולא כפי' הערוך · דלפי' הערוך לא שייך כלל האי תניא אהא דמיירי מיני' השת' דס"ל לרבנן לב"ד מתנה · וליכ' למימר כמי דקאי אמאי דקאמר ר' יוחנן לעיל דלר"ש מקיצין המזבח בתמידין שלא הוצרכו · דא"כ מאי שיאמי' הכא · לעיל ה"ל לאתויי הך סייעת' · אבל לפרש"י דמיירי שמואל כמי בהא דלר"ש מקיצין בהן המזבח בתמידין שפיר מייתי עלה תני' כמי הכי והא דלעיל לא מייתי לי' מיד אמילת' דר"י · י"ל דמעיקר' נאמר הך סייעת' בנה"ת אמילתי' דשמואל ולהכי מייתי לה הש"ס כמי עלה ·ואי משום קושי' הראשונה של התו' על רש"י · י"ל דל"נ התם מילתי' דשמואל כלל כמו שכתב רש"י שם במ' זבחים · דמ"מ הרי לפי' הערוך צריכין אנו למחוק הכא תני' כמי הכי · כמ"ש התו' בסמוך · אבל השת' דבלא"ה קשה אהך גירס' דגרסי' תנ"ה · וצריך למחוק הגרס' ולהגיה · טפי ניחא לן פי' הערוך כדי שלא נצרך להגיה גם התם ולמחוק מילתי' דשמואל · ולהכי הקשו התו' שני הקושיות יחד וק"ל :

בא"ד אבל טפי מרגל אחר כו' דה"ל תרומה ישנה כו' יש לדקדק הרי לעיל (דף י"א) כתבו התו' ד"ה פר ושעיר של יה"כ כו' דמשום תרומה ישנה אינה אלא לתלוה אלא הטעם דחיישי' לתקלה · ולמה כתבו הכא הטעם משום תרומה ישנה ולא כתבו הטעם דחיישי' לתקלה ודוק :

דף יג ע"א בגמ' ורמי סתם סיפרא אסתם סיפרא כו' לכאורה קושי' זו אין לה שייכות לכאן · אבל יש ליישב בפשוטו דבל"ז ס"א הא דקתני אך חלק לומר שאינו מכפר אלא על השבים · היינו בשלש עברות דוקא · ואין להקשות הא בלא"ה ידעינן זה מהכרת תכרת כדדריש לעיל לרבי · די"ל דאי לאו אך חלק הוה מוקמי' הכרת תכרת כרבנן דרבי אמיתה אבל יה"כ ה"א דמכפר אפילו על הג' בלא תשובה מדכתיב יה"כ כהוא מ"ת · אבל השת' דגלי מן קרא אך חלק דיה"כ אינו מכפר על הכל אמרי' מסבר' דהאי אינו מכפר ומוקמי' הכרת תכרת אהכי · אבל בלא הכרת תכרת לא הוי ידעי' אמאי קאי אך חלק · אבל השתא דמוכיח דר' יהודה לית לי' דר' מהך ברייתא' · ע"כ צ"ל דלא מסתבר לר"י לאוקמה לברייתא' בג' עברות דוקא כמ"ש מהרש"א · פריך שפיר וק"ל :

שם בתו' ד"ה י"ה הוא מ"מ תימ' דילמ' בעשה תקונה איירי כו' ר"ל אחר שאכל ועשה מלאכה כתחרט והתוודה על עוונו ולכך מכפר עליו יה"כ · וליכא למימר דא"כ פשיט' שמכפר עליו · די"ל דס"ד כיון שלא קיים מצות יה"כ כדינו לא יועיל לו יה"כ כלל · ותשובה לחודה בודאי

לא מהני אחייבי כריתות · קמ"ל · וזה פשוט לע"ד · רק לפי שראיתי בס' ת"ח שלא הבין כוונת התו' כן והקשה מה שהקשה ע"ע לכן כתבתיו וק"ל :

שם ע"ב בגמ' מ"מ דר' שמעון דכתיב ולקח כו' מקשה מהרי"ב"ן לב מאי פריך מ"מ דר"ש הא קאמר טעמי' בהדי' במתני' ובברייתא' דאיתר לי' וידוי דפר לשאר עבירות ותירץ מהרש"א דמזה אין הכרח דהא לר"י כמי צריך וידוי על מה ששעיר החיצון מכפר · ותרי וידויין אחד לו ואחד לביתו ע"ש ואין זה מספיק די"ל דר"ש לית לי' סבר' זו דשני וידויין אחד לו ואחד לביתו ואייתר לי' חד וידוי לשאר עבירות · והא דקאמר כשם שדם השעיר כו' דמשמע דמשום דשני בדם הפר לחוד מוקי הוידוי לשאר עבירות · ובאמת זה אינו כמ"ש מהרש"א · י"ל דה"ק אי הוה וידוי כמי בשעיר הפנימי עם דמו א"כ גם בפר הוה חד וידוי ודמו מכפרין על מה ששעיר הפנימי מכפרן ונחד וידוי על מה ששעיר החיצון מכפר וליכא כפרה לשאר עבירות : אבל כיון דבשעיר הפנימי ליכא וידוי כלל רק דמו לחוד מכפר א"כ גם בפר שני בדמו לכפר על מה ששעיר פנימי מכפר וא"כ אייתר ליה חד וידוי לכפר מה שוידוי של שעיר המשתלח מכפר · ולכע"ד ליישב דקושי' הגמרא היא מ"מ דר"ש דקאמר דוידוי של פר מכפר על כל הכהנים בשאר עבירות דילמ' הוידוי אע"ג דמכפרת אשאר עבירו' כדאמר טעמי' · מ"מ אינו אלא על אהרן עצמו ולא על שאר כהנים ואע"ג דכולן קרויין ביתו · מ"מ ע"כ צ"ל דאי לאו אשר לעם ה"א דביתו כפשטי' ביתו ממש אלא מכח דכתיב אשר לעם דמתעם להו משעיר אמרי' דמה כפרין בפר והן בכלל ביתו וכמו שכתוב בסמוך · וא"כ גבי שעיר המשתלח דליכא מיעוט' כית' דמתכפרין בו ולא בוידוי של פר · וכימא כמי דבא משלהן · ולהכי אצטריך לשנויי דהוקש שעיר המשתלח לפנימי ודוק :

דף יד ע"א בגמ' ומאי ואם נפסק לומר וכ"ת ביתו כתיב מקשה מהרי"ב"ל ומה בכך הא מ"מ הותר מכללו ע"ש ולכע"ד דהכי קא קשי' לי' אע"ג דהותר מכללו · מ"מ אי ס"ד דשאר כהנים מתכפרין בו ל"ל למכתב ביתו הא כ"ש הוא דביתו מתכפרין בו · וכ"ת דמכח דכתיב ביתו ידעי' דאחיו הכהנים מתכפרין בו דמכח זה הותר מכללו · אבל בלא"ה ה"א דאחיו הכהנים וגם ביתו אין מתכפרין בו · מ"מ טפי ה"ל למכתב בהדי' בעד אחיו או לשון אחר דמשתמע מיני' כל הכהנים והוי ידעי' ביתו מק"ו · ולא ה"ל למכתב ביתו ולסמוך עלמו דנדע שאר כהנים מכח סבר' בעלמ' מאמת שהותר מכללו · דמ"ש אי כתב אחיו או ביתו ולא הוה צריך להאריך בלישנא משום זה אלא ודאי דביתו דוקא · ומשני כולן קרוין ביתו והוי כאלו כתיב אחיו דביתו משמע כמי שאר כהנים וק"ל :

אבל לפי' מהרש"א קשה שלפי דבריו למסקנא דכולן קרוין ביתו הוי כאלו בא משלהם ממש · א"כ היאך כתבו התו' בד"ה וקאמר כולן קרוין ביתו והשת' על שאין בה ידיעה כו' אע"ג דלא מחסרי מתוכא הואיל ומליפו בשל אהרן מתכפרין אע"ג דלא מיחסרי מתוכא כו' · הרי אין הנדון דומה לראי' דבשל אהרן הוי כאלו מחסרי מתוכא משום דקרויין ביתו והוי כאלו בא משלהם · ומה שהביא מהרש"א לראי' דבלא"ה קשה אמאי לא דריש בברייתא דבסמוך כמי חד אשר לו שלא יביא משל ביתו אע"ג שמתכפ' בו אינה קושי' לע"ד דכיון דגלי לן קרא שלא יביא משל אחיו הכהנים אע"ג שמתכפרין בו תו ליכא למימר שיביא משל ביתו · דמאי שנא הם משאר כהנים · כיון דליכא סבר' למעליות' טפי מבאחריני · ובאמת קשה על תירוצו שתירץ דליכא לאשכוחי שיביא משלהם דמה שקנתה אשה קנה בעלה וכן בבניו שסמוכין על שלחנו ע"ש · והרי מליכו לאשכוחי שנתנו לה ע"מ שאין לבעלה רשות בו · ובבנו ובנתו הגדולים כמי פלוגת' היא אם מציאתן לאביהן או לא ובודאי אם נתנו להן ע"מ שאין לאביהן רשות בו דלא הוי

שלו

אלו · לכן נלע"ד כאשר כתבתי נכון ודוק :

שם מקשה מהר"ש אלנאזי בס' זהב שיבא לפי האמת דכולן קרויין ביתו ל"ל אשר לעם למעט כהנים שלא יתכפרו בשעיר פשיטא דהא ודאי מתכפרין בפר ע"ש ולפום ריהט' אפשר לומר דה"א כהנים עדיפי משאר ישראל ומתכפרין בתרוייהו וכ"ת לטומאה אפירעה בין זה לזה ופר מהני להנך ביני ביני · אמנם נלע"ד יותר לומר לפי מה שכתבתי לעיל דהקושי' ביתו כתיב היינו דמדכתיב ביתו ולא כתב אחיו או כדומה לזה משמע למעט שאר כהנים ומשני כולן קרויין ביתו וא"כ אין למעט שאר כהנים מיני' · די"ל דביתו באמת קאי אכולן · א"כ י"ל דמ"מ תילא מדבה כמי שאר כהנים מביתו · דיש לפרש כמי ביתו ממש · ואי לא הוי כתיב אשר לעם · ה"א דמתכפרין בשעיר ולא בפר משום דבפר לא חסרי ממוכא · אבל בשעיר י"ל דבא משלהן וה"א נ"ב דכתיב מאת עדת בני ישראל מ"ל דאיכו ממעט אלא כה"ג כמו שכתוב בסמוך · אבל השת' דכתיב אשר לעם ואין להם כפרה בשעיר אמרי' דמתכפרין בפר · ואמרי' דכולן קרויין ביתו · ובזה יש ליישב גם קושי' מהרי"בל על דברי התו' ד"ה כולן קרויין ביתו כו' יעוין בדבריו ובמהרש"א שהביאו ותירוץ מהרש"א רחוק שלפירושו עיקר חסר בדברי התו' כמובן לכל · אבל לפ"ז י"ל דאפילו השתא דכולן קרויין ביתו · מ"מ צריכין לסבר' דהותר מכללו · דא"כ אפשר לפרש כמי ביתו ממש · דאל"ה אשר לעם ל"ל כקושי' ר"ש אלנאזי הנ"ל · וא"כ אילאו סבר' דהותר מכללו · תקשה לן אכתי מנ"ל דכהנים מתכפרין בפר ולא בשעיר · ואי מדכתיב אשר לעם · הרי בפר נמי כתיב אשר לו · ומביתו אין ראי' די"ל ביתו ממש · ואע"ג דאשר לו לאו מיעוט' הוא לפי האמת אלא שלא יביא משלהן · מ"מ לא מסתבר שיתכפרו בו מפי מבשעיר כמ"ש התו' בסמוך ד"ה וקאמר כולן קרויין ביתו כו' וכמו שכתוב בי' אור דבריהם בסמוך · אלא משום דפר הותר מכללו אצל ביתו מסתבר לומר שיתכפרו טפי בפר מבשעיר שלא הותר מכללו כלל · וא"כ מקשי' התו' שפיר הרי שעיר נמי הותר מכללו אצל לוים ודוק :

אמנם לפי פשוטו יש ליישב קושי' מהרי"בל דה"פ דהתו' ולוים במה יתכפרו כו' ר"ל ואמאי שקיל וטרי התנא בכהנים במה יתכפרו ולא בלוים נ"כ דבשלמ' בל"ז שאמר כולן קרוין ביתו י"ל דהתנא חד מינייהו נקט וכי היכי דמסיק בכהנים שיתכפרו בפר משום שהותר מכללו ה"ה לוים · אבל השת' דמסיק בכהני' שיתכפרו בפר משום דקרוין ביתו ומטעם זה לא שייך בלוים דלא איקרו ביתו א"כ אכתי לא ידעי' בלוים במה יתכפרו וה"ל לתנא לפרש ולישא וליתן גם בלוים כמו בכהנים · כיון דכל המיעוטים שהביא על כהנים שייכי נמי בלוי' וסברתא בכהני' למסקנא לא שייך בלוים וה"ל לפרושינהו נמי מה דינם · וע"ז כתבו וכ"ת כו' אית לן למימר דלא אתי אשר לעם אלא למעוטי כהני' כו' ור"ל ולהכי לא שקיל וטרי כלל בלוי' משום דפשיט' ליה מעיקרא שיתכפרו בשל ציבור אע"ג דבכהנים ס"ל דמימעטי משל ציבור מ"מ לוים לא נתמעטו דאמרי' אשר לעם לא ממעט אלא כהנים דמסתבר טפי לאמעוטינהו משום די"ל שמתכפרין בפר של כה"ג · אבל לוים לא מסתבר כלל שיתכפרו בפר · א"כ מלינו בשעיר כו' והיכי קאמר מוטב כו' הא גם שעיר הותר מכללו אצל לוים דהאמרת דמעיקר' פשיט' לי' לתנא שמתכפרין בשל ציבורי אע"ג דמ"מ א"א לומר דמה"ט שהותר מכללו אצל לוים יתכפרו בו גם כהנים דא"כ אשר לעם מאי אהני לי' דהשת' לא ממעט מידי אבל גבי פר מ"ל דאשר לו ממעט רק לוים ולא כהנים מ"מ לא הל"ל טעמא דהותר מכללו דהרי שעיר נמי הותר מכללו · ובזה מיושב נמי מה שיש להקשות על מ"ש ואי בשל ההן לא איקרי ביתו כו' דהרי מ"מ פר הותר מכלל אצל כהנים והל"ל דלוים נמי יתכפרו בו · ומהרש"א בגמ' הרגיש בזה וכתב דלא מקרי הותר מכללו · אבל כבר הקשיתי לעיל על זה · אבל לפי' הנ"ל א"ש דמ"מ קשה דה"ל לתנא לפרש זה

כיון דמ"מ בלוים א"כ טעם אחר מבכהני' דהטעם דאיקרי ביתו לא שייך בלוים אלא הטע' דהותר מכללו · אכן לפי מה שכתבתי פי' הא דקאמר ביתו כתיב · בלא"ה א"ש · דבלוים כיון שלא איקרו ביתו · קשה קושי' הגמ' ביתו כתיב דמשמע דוקא ביתו אבל לוים לא · דאי גם לוים יתכפרו בו · ה"ל לכתוב ממהו או אחיו והוי לוים נמי בכלל וביתו מכח כ"ש ידעי' · כמו שהקושי' בגמ' על כהנים לפירוש הנ"ל ודוק :

שם נתו' ד"ה האי מיבעי לי' לכדתני כו' ומדאיצטרי' קרא כו' מקשה מהרי"בל מי דחקם לזה למה לא פירשו כפשוטו ותירץ מהרש"א דאי האי קושייתו כפשוטו היאך לא אסיק אדעתי' תירוץ הגמ' דהא בהא תלי' ע"ש באורך ולע"ד משום הא לא איריי' די"ל אע"ג דידע הסבר' דהא בהא תלי' מ"מ קשי' לי' כקושי' התו' בסמוך ד"ה בדאהרן כמי לא מחסרי ממונא כו' והמתרץ תירץ לו כתירוץ התו' ואע"ג דא"כ העיקר חסר בתירוצו · מ"מ לפירושם חסר יותר בין בדברי המקשה בין בדברי המתרץ · לכן נלע"ד שהוקשה להם אמאי הקשה המקשה האי מיבעי ליה לכדתני' ולא הקשה קושי' דעדיפא מינה דאדרב' מאשר לו מוכח דמתכפרין בו מדאיצטריך קרא דלא מייתי משל כהני' · וגם היאך מתרץ זה בתירוץ הגמ' · לכן פירשו דבלא' הקשה כך ומ"מ משני שפיר כמו שכתבו הכא ודוק :

בא"ד וקרא איצטריך שלא תאמר כיון שמצינו שיש להן כפרה כו' הקשה מהרי"בל והא אכן מדלא כתיב יכפר קיימינן כו' וכתב מהרש"א עליו כבר כתבנו בזה דנהי דכתיב יכפר כמי קיימי' דלא ידעי' במה יתכפרו ע"ש · ולא ידעתי מה הועיל בתקנתו · דמ"מ קשה קושי' המקשה אהא דקאמר יכול לא יתכפרו בפרו של אהרן שהרי כבר נאמר אשר לו כו' דאדרבה מדאיצטריך אשר לו מוכח דמתכפרין בו כדתני' בברייתא' דמייתי אבל יביא משל אחיו הכהנים כו' ובהא אין לתרץ דאיצטריך אשר לו דלא נימא ושיתכפרו בו ויביאו משלהם כמ"ש התו' כאן · דתהיכי תיתי למימר הכי כיון דהשתא לא ידעינן אכתי מיכפר · א"כ ודאי נתמעטו כהנים מאשר לו הראשון שלא יביא משלהן ומה"ט נמי לא יתכפרו בו כיון דלא מחסרי ממונא ול"ע :

שם בגמ' מקשה מהרי"בל אמאי הולך המקשה להביא הברייתא' אמאי לא פריך כמו דפריך לעיל והאי אשר לעם להכי הוא דאת' האי מיבעי לי' דקאמר דהתנא מדרש ליהוי והיינו משום דפשט' דקרא הכי משמע כמ"ש התו' · א"כ גם אשר לו משמע משלו ליהוי כו' יע"ש ונלע"ד דלק"מ דודאי פשט' דקרא משמע משלו ליהוי · אמנם כיון דכתיב חד אשר לו להכי תו לא צריכן אידך אשר לא להכי · אף דמ"ל דאת' אידך שלא יביא משל אחיו הכהנים דמקמא לא הוי ממעטי' אלא ישראל · כדדריש לי' הברייתא' באמת · מ"מ אי לאו דדריש לי' הברייתא' הכי · לא ה"מ להקשוי מסבר' הכי · דה"א דטפי מסתבר לאוקמ' למעוטי שאין הכהנים מתכפרין בו מדכ"מ' דאת' להך דרשה · והיינו משום דמאשר לו קמא משמע למעוטי שלא יביא אלא משלו ולא משום מאון שמר הן מי שמתכפר בו אולא · ותדע דאל"ה אמאי לא פריך אהא דמשני לי' ההוא מאת עדת בני ישראל כפקא · אית' דמאת עדת בני ישראל לא הוי ממעטי' אלא שלא יביא השעיר משלו (כמ"ש רש"י ד"ה מדעם ליהוי כו') לפי שהוא אינו מתכפר בו אבל מ"מ ה"א דיביא משל כהנים וכית' דמתכפרין בו ולהכי איצטריך גם אשר לעם שלא יביא משלהם · והשתא כיתא אדרבה דמתכפרין בשעיר מדאיצטריך קרא שלא יביא משלהם · כמו דאמרי' השת' בפר · אלא ודאי דמסבר' לא אמרי' הכי דטפי מסתבר לומר דאת' שלא יתכפרו בו כהנים · וא"כ גם באשר לו לא ה"מ למפרך הכי אילאו דתנינן דברייתא' דריש הכי · ולפ"ז מקשי' תו' שפיר דדילמא הברייתא' דריש הכי לפי האמת דקים לן דכהנים מתכפרין בו · אמנם לפ"ז לא מקשי' תו' מידי בד"ה בדאהרן כמי כו' תימא מ"מ נ"ב כיון שמצינו שיש להן כפרה כו' דלפ"ז י"ל דה"ק מ"מ בדעם

דלא

דלא מכפר׳ ואי משום דכתיב אשר לעם׳ כית׳ דאת׳ שלא יביא משל כהנים · דאלא עדת בני ישראל לא ממעט אלא כהן גדול לפי שאין מתכפר בו אבל משל כהנים אחרים יביא לפי שמתכפרין בו וא״כ כימא אדרבה מדאיצטריך שלא יביא מעלהם ש״מ שמתכפרין בו · אלא ודאי משום דלא קאסרי ממונא אין סבר׳ שיתכפרו בו ומשילא אף אם כדרוש אשר לעם הכי מ״מ אין מתכפרין בו׳. א״כ בדאהרן כמי כו׳ ומ״ק הא מהא · וקאמר כולן קרויין ביתו · ואין להקשות לפ״ז מהיכא פשיט׳ לי׳ לתנא · מעיקר׳ דקאמר אשר לעם שאין הכהנים מתכפרין בו דילמא את׳ שלא יביא משלהם ככ״ל · די״ל דמעיקר׳ כמי פשיט׳ לי׳ מהך סבר׳ דכיון דאיכו בא משלהם אין מתכפרין בו · אלא דהמקשה דהכא הוא סבר כפשוטו דאשר לעם אתא שלא יתכפרו בו כהני׳ ואשר לו מליכו התם בברייתא׳ דדריש למ׳ שלא יביא משלהן והוי ס״ד דהמקשה דדוקא באשר לו איכא סבר׳ למדרש הכי ולא באשר לעם · ולהכי פריך והאי אשר לו להכי הוא דאת׳ כו׳ וא״כ מאי מספקא לי׳ לתנא דלעיל במה הן מתכפרין וקאמר מוטב שיתכפרו בפרו של אהרן כו׳ פשיט׳ דמתכפרין בפרו של אהרן דבשעיר כתיב מיעוט׳ אשר לעם ובפר אדרבה הוכח שמתכפרין בו מן איצטריך קרא שלא יביא משלהן · ומהדר לו המתרץ דבאמת אשר לעם נמי איכא למדרש כמו אשר לו וא״כ מאי אולמי׳ דהא מהא אלא דבתרווייהו איכא סבר׳ שלא יתכפרו בו משום דאיכן באין משלהן ולהכי שפיר מספקא לי׳ לתנא במה מתכפרין · ולפ״ז מיושב כמי מה שהקשו התו׳ ד״ה דלא מחסרי ממונא כו׳ אע״ג דהאי נפקא לן מומאת עדת בני ישראל כו׳ ונדחקו בתירוצם · ולפ״ז א״ש דהשת׳ בעי למימר באמת דאשר לעם כמי לא את׳ אלא למעט שלא יביא משל כהנים אבל לא שלא יתכפרו בו כהנים ואין להקשות לפ״ז אמאי לא מתרץ לי׳ מעיקר׳ כדמקשה האי מיבעי׳ לי׳ דקאמר רחמנא מדעם ליהוי · דהאמת כן הוא אלא דהה״ט כמי אין מתכפרין בו כיון דלא חסרי בי׳ ממונא · די״ל דהקושי׳ הוי דאשר לעם מיבעי לי׳ שלא יביא משלו כמ״ש רש״י · וא״כ לא הי׳ מתורץ בתירוץ זה דאימא דמייתי משל כהנים ומתכפרין כמי בו · להכי הוצרך לתרץ שהוא מומאת עדת בני ישראל נפקא וא״כ ע״כ אשר לעם את׳ שלא יביא משל כהנים וכיון שאין בא משלהן כמי אין מתכפרין בו · אלא שהמקשה הבין כפשוטו דמייתורא דאשר לעם דרשי׳ שלא יתכפרו בו כהנים ולכך הקשה א״כ והאי אשר לו כו׳ כמו שכתבנו · ונילהלו המתרץ כוונתו ככ״ל ודוק היטב:

שם בד״ה בדאהרן כמי לא מחסרי כו׳ וי״ל דאשר לעם משמע כתיבת טעם כו׳ א״כ אין הטעם נכון עכ״ל וקשה לפ״ז היאך יתיישב זה במה שאמר התנא מוטב יתכפרו כו׳ ומה בכך שהוא אחד מכללו מ״מ לא״ש הטע׳ שתלה הא דאין מתכפרין בשל ציבור משום שאינו בא משלהם דהרי מתכפרין בשל אהרן אע״ג שאינו בא משלהם · ואף לתסקנא דקאמר כולן קרויין ביתו אכתי קשה זו · ואף שלפי׳ מהרש״א א״ש דכיון שקרויין ביתו הוי כאלו בא משלהם · הרי כבר הקשיתי לעיל על זה מדברי התו׳ בדבור שאח״ז · ונלע״ד דביאור דבריהם במ״ש דאשר לעם משמע כתיבת טעם כו׳ א״כ אין הטעם נכון ר״ל והוי כאלו אשר לעם ממעט נמי בהדי׳ שלא יתכפרו גם בפר מה״ט שאינו בא משלהן · וע״ז מסיי׳ מוטב יתכפרו כו׳ כלומר כיון דמליגו שביתו מתכפרין בו אע״ג דלא חסרי בי׳ ממונא כבר הותר מכללו גבי פר שיתכפרו בו אפי׳ מי שאינו חסר בו ממון ולכך גם שאר כהנים מתכפרין בו · ואמרי׳ דהכתיבת טעם של אשר לעם לא קאי אלא אשעיר ולא אקרבן אחר ולהכי נמי כתבו בסמוך גבי שעירי רגלים שמתכפרין בו כהנים אע״ג דלא חסרי בהו ממונא · ולא ילפי׳ מאשר לעם דתשמע בכל דוכתי אמרי׳ שלא יתכפר מי שאין חסר בו ממון מכח דכתיבת הטעם ׳דכיון דמזיכן דכהנים מתכפרין בפר׳ ש״מ דהטעם לא קאי אלא אשעיר זה לחוד ודוק:

שם ע״ב בתו׳ ד״ה ונעלם ממנו מקום מקדש כו׳ דבזמן הזה איירי כו׳ ר״ל כיון שלאו כ״ע ידעי לה אע״ג שיש מי שיודע מקומו כמ״ש שבני א״י רגילין להכיר יותר מ״מ לא הוי כזילקרי בי רב למיהוי כאלו ידעו וק״ל :

דף י״ז ע״א תו׳ ד״ה מתיב רבא כו׳ תימ׳ ממשכן גופי׳ ה״ל למפרך כו׳ כתב מהרש״א ונראה כמי דר״ל דה״ל למפרך ממשכן והך כמי לא מתרלא כו׳ ע״ש ולע״ד מתרלא שפיר דאותם קאי כמי אמקדש וכ״ת לא מיבעי כמי ע״א כמו בכלים כמ״ש מהרש״א · י״ל דבשלמא בכלים דליכא למימר או במשיחה או בעבודה משום דכתיב אשר ישרתו בם וגם ליכא למימר במשיחה ובעבודה משום דכתיב אותם וא״כ לא מתוקם וכן תעשו לעכין משיחה בכלי׳ כלל ולכן לא מוקמינן וכן תעשו אכלים כלל · אבל במקדש דלא כתיב אשר ישרתו וא״כ איכא למימר דאותם את׳ דלא בעי משיחה דוקא אלא או במשיחה או בעבודה כקושי׳ הגמ׳ וא״כ מ״מ מתוקם שפיר וכן תעשו לעכין משיחה דמשיחה כמי מהכי בלא עבודה ולכך מוקמי׳ לי׳ כמי אמקדש דליבעי כמי ע״א כמו שהי׳ במשכן · ולא קשי׳ השתא מהא דאמר לקמן דמקדש לא הי׳ משות בשמן המשחה דהא באמת לא בעי משיחה אלא עבודה כמי מהכי ולא מליכו כמי בקרא שכמשח ונמשח׳ חנכו אותו רק בעבודה ומש״ה כמי לא תני משיחה במתני׳ דהכא · משום דבאמת לא בעי משיחה דוקא אלא עבודה סגי וק״ל :

אמנם לפ״ז לא מקשי׳ התו׳ כמי מידי על המקשה דה״ל למפרך ממשכן גופי׳ · דאיכא למימר דהמקשה כמי ידע דרשה דאותם במשיחה ולכך לא מקשה ממשכן · אבל מכלים הוי קשי׳ לי׳ דמ״מ כימא או במשיחה או בעבודה כדמקשה באמת אח״כ · ומברייתא׳ משמע דוקא עבודתן מחנכתן · ובלא״ה נ״ל כן דהברייתא׳ משמע הכי דאל״ה מאי פריך בתר הכי אית׳ אותם במשיחה לדורות או במשיחה כו׳ דילמא אין הכי כמי דלא בעי׳ עבודה דוקא · אלא ע״כ נ״ל דהברייתא׳ משמע דבעי׳ דוקא עבודה ודוק :

עוד בתו׳ הכ״ל שמעתי מקשים בשם הגאון מ׳ו מהורר יעקב כהן זצ״ל דהתו׳ לא מקשים מידי דלקמן אמר למה כאמר משכן ולמה כאמר מקדש דאם כאמר משכן ולא כאמר מקדש הייתי אומר על משכן יהא חייב שהרי משוח בשמן המשחה ועל מקדש לא יהא חייב כו׳ א״כ מדאיצטריך מקדש ש״מ דלא בעינן משיחה במקדש · ואני תמה פה קדוש יאמר דבר זה דמכלן אכתי דלא בעינן משיחה דילמא משיחה בעינן רק מלך או כביא או אורים ותומים לא בעינן ולכך איצטריך מקדש משום דבמשכן הי׳ מלך וכביא ואורים ותומים משא״כ במקדש וק״ל :

שם בגמ׳ קילית׳ ממין גדול ממש כו׳ הא דלא הקשה ע״ז מיד מי איכא חשיבות׳ כו׳ די״ל דאשמועינן דיכא דבעי דוקא ממין גדול ממש · אבל אגדולים במינן לא מסתבר למימר דדיכא אשמועי׳ דמסתמא לדיכא לא בעי׳ גדולים במינן דוקא אלא משום חשיבות קאמר שבחר בגדולים והא פריך שפיר וק״ל :

בתו׳ ד״ה וכן תעשו לדורות כו׳ ותימא א״כ בהעמדת סנהדרין לשבטים כו׳ ליבעי כמי מלך וכביא כו׳ הקשה מהרש״א אימא דקושט׳ הוא דבעי בהעמדת סנהדרין כמי מלך וכביא אלא דלא חשיב התם אלא מילי דסנהדרין כמ״ש לעיל ותירץ דהעמדת סנהדרין עיקר מילת׳ התם וה״ל למיתני התם כל מה דבעי בהעמדתן זהו ת״ד ע״ש וקשה לפ״ז האי מקשים לעיל ד״ה שאין מוסיפין כו׳ אהא דפריך התם על עולא אי מה תחילתו בקלפי ואורים ותומי׳ וכל ישראל כו׳ דילמא אין ה״נ דבעי׳ להו והא דלא חשיב להו התם משום דלא איירי אלא מילי דסנהדרין וכדחקו בתירוצם · הרי אין דכין את השבט כמי עיקר מילת׳ התם שייך דאיירי בדין · ולא דמי להא דאין מוסיפין על העיר כו׳ ואין מוליכין למלחמת הרשות כו׳ דלא שייך בסנהדרין דלא איירי בדיכים · אבל הא דאין דכין את השבט שייך בסנהדרין

וה"ל לאתיישב כל מאי דבעי' לדון אותם בדיכי כתלה · ויש לחלק בדוחק וצ"ע :

ע"ב בגמ' אלמא לא אפשר דמקדש בשתי הלחם בעזרת הקשה מהרש"א אמאי לא דחי לי' דא"כ שלמה אמאי קידשה בתודה ולא המתין עד עזרת בחמץ ע"ש שדחק לחלק · ולא ידעתי מאי קושי' דהכי פריך באמת אי ס"ד דבעי' דומיא דתודה דבר שיולא ממנה כפסל דוקא א"כ ניבעי כמי דומיא דתודה חמץ דהיינו שתי הלחם דעזרת וא"כ היאך קידש שלמה בסוכות ולא המתין עד עזרת אלא ע"כ דלא אמרי' הך סבר' דומיא דתודה כלל אלא בין ירושלים בין העזרה מתקדשין בלחמי תודה אע"ג דלא דמי לירושלים ודלא כרמי בר חמא וק"ל :

שם בתו' ד"ה אין העזרה כו' תימ' למ"ד בפ"ב דזבחים דאין מנחה בבמה כו' אבל בימי שלמה כו' כתב מהרש"א ואין להקשות מאי קושי' דאית' דס"ל כמ"ד לקמן בפ' מכל אלו תכן די"ל כו' מיהו לשון התו' קלת מגומגם שכתבו בשלמה כו' ע"ש ונראה דלק"מ דה"ק התו' תימא למ"ד כו' היאך מתקדשת ואין לומר דס"ל בא' מכל אלו תכן דא"כ אמאי דחיק לקמן לאשכוחי הכא דס"ל לא קדשה כו' אמאי לא מייתי מההוא מ"ד דאין מנחה בבמה · כמ"ש מהרש"א · והא כתבו בשלמה בימי עזרא ביאה דלא מוכח מיני' דס"ל למ"ד דאין מנחה בבמה דבא' מכל אלו תכן דאיכא למימר שפיר דס"ל בכל אלו תכן אלא בימי עזרא לא היו צריכין לקדש משום דקדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא אלא לזכר בעלמא הוא דעבד · אבל בימי שלמה קשי' דע"כ צ"ל דס"ל בא' מכל אלו תכן וא"כ אמאי לא מייתי לקמן סייעת' מיני' למ"ד בא' מכל אלו תכן וקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא ודוק :

שם בא"ד א"כ כיון דלא אפשר לא צריך כו' יש לדקדק הא התו' בעו לתרולי למ"ד דבכל אלו תכן ומ"מ כתבו דהיכא דלא אפשר לא צריך א"כ היכי מוכח לקמן דלאו בכל אלו תכן מעזרא דקדיש בלא אורים ותומים · איתא דהתם שאני דלא אפשר הוי · אבל היכ' דאפשר בעי' כולהו וי"ל דודאי כלהשנויין במשנתנו אי כימא בכל אלו תכן אף דלא אפשר להיות · לא סגי דלאו הכי ואינו קדוש כלל אי ליתנהו לכולהו כדתכן וכל שלא כעשית כו' · אבל הא דקאמר הכא דבעי' דוקא דבר הנאכל בה ויולא ממנה כפסל דהיינו שירי מנחה היינו דוקא במקום שאפשר אבל אי לא אפשר סגי בשתי תודות אפילו בעזרה אע"ג שאינו כפסל אם יולא ממנו וק"ל:

דף טז ע"א ברש"י ד"ה אלא שבהיכל כו' וקס"ד דהכך קלעים לר"א כדי להכשיר כו' דקדושה ראשונה בטלה לה עכ"ל מקשה מהריב"ל לפ"ז צ"ל לנמ' לומר מכלל דר"א סבר קדושה ראשונה כו' דמשמע דדייק מדקאמר ר"י קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא ש"מ דר"א ס"ל לא קידשה · הא מדר"א גופי' מוכח מדעשו קלעים ע"ש ולע"ד נראה דלק"מ דודאי סילאו דאמר ר"י מקריבין אע"פ שאין בית כו' ה"א דר"א סבר קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא · אלא דמ"מ אין מקריבין בלא בית וכה"ג כתבו התו' במ' מגילה (דף י"ד) דאפי' מ"ד קדשה לעתיד לבא לענין שאין אחריה היתר במות מ"מ מלי סבר דגם במקום המקדש אין מקריבין בזמן החורבן · וא"כ מ"ל דר"א סבר כמי הכי · וסבר דקידוש חדש אין לריך משום דקדושה הראשונה קידשה עולמית אבל מ"מ בית לריך להיות דאל"ה אינו אלא במה · אבל מדקאמר ר"י שמעתי שמקריבין כו' מפני שקדושה ראשונה כו' משמע דלר"א דאמר אין מקריבין בלא בית לא ס"ל הכי · דלא מסתבר לי' לומר דפליגי ר"א ור"י בזה אי מקריבין בלא בית אי אמרי' דקידשה לעתיד לבא · ופריך דילמ' דכ"ע קידשה לע"ל ובאמת גם לר"א מקריבין אע"פ שאין בית · וכ"ת א"כ במאי פליגי · באמת לא פליגי אלא מר מאי דשמיע לי' קאמר כו' וכ"ת א"כ קלעים לר"א ל"ל לצניעות' בעלמ' · ובזה מיושב

כמי מה שיש להקשות על מ"ש רש"י דאם אין בית אין קרבן דקדושה ראשונה בטלה לה · דאדרבה אי קדושה ראשונה בטלה א"כ הותרו הבמות ולמה לא יקריב בלא בית לא יהא אלא במה דמותר להקריב בה · הגם שי"ל דבבמה לא היו יכולין להקריב כל הקרבנות שמקריבין במקדש אלא דבר הנידר וכידב דוקא עיין במ' מגילה וזבחים · אבל משמעות לשון רש"י אינו כן · אבל הא"ש · דגם ר"א ס"ל דלענין זה קידשה שאין אחרי' היתר במות · אבל מ"מ אין מקריבין גם במקום המקדש כל זמן שאין בית ונתקדש כדינו בהני דמתני' כה"ג ונביא וכו' ועיין במ' מגילה ברש"י שמשמע כדברייי דעיקר הוכחתו מדאילטריך קלעים לר"א ודוק :

אך על התו' קשי' לי שכתבו בד"ה תני באמת מכל אלו תימא מה דחקו להניה דכמה סתם משניות כו' דהא בהני משניות לא מוכח אלא דקדושה הראשונה קידשה לע"ל לענין שאין אחרי' היתר במות · אבל מ"מ אלי סברי דאין מקריבין גם במקדש עד שיקדשוהו מחדש בהני דתנן במתני' דקידוש הראשון בטל לענין זה כמ"ש התו' שם במס' מגילה :

שם בתו' ד"ה אלא בבני גולה כו' הכניסום כדי שימסרו כו' עיין פירוש דבריהם במהרש"א · וק"ק דלפי זה ל"ל להגמ' להניה הברייתא דתני למה קידשום ומניה למה הכניסום · הלא לפ"ז שפיר מלינן למתני למה קידשום כלומר למה קידשום כלל בעולי גולה ספי ה"ל להכניסם ולא לקדשה כלל כדי שלא יבא עי"ז תקלה · ומתרץ מפני שתורפה של ירושלים היתה כו' ולכך קידשום כדי שימסרו עלמם עלי' כתירוץ התו' וק"ל :

ע"ב בתו' ד"ה קדושתה קדושת עולם כו' ולספרי' דגרסי' כמי ר' אלעזר תיקשה כו' ולא קידשה לעתיד לבא כו' צ"ע הדי התם מיירי לענין קדושת הארץ דשביעית בטלה והכא מיירי לענין קדושת מחילה וא"כ מאי קושי' הלא כבר חילקו לעיל לר' אליעזר דס"ל כמי הך דקאמר ר"א בן שמוע התם הרבה כרכי' כו' ומ"מ מלי סבר דקדושת מחילה קידשה לע"ל ודוק :

דף יז ע"א תו' ד"ה לריך שהיי' למלקות בטומ' עלמו בשונג איירי כו' עיין במהרש"א שהקשה אמאי הולרך הגמ' במ' כזיר לאוקמ' בעי' דכזיר נקבר בככנס בשידה תיבה ומגדל לוקמה שכככס במזיד ולא התרו בו תחילה ע"ש שכדחק בתירולו · וגם יש להקשות אמאי לא מ"קי תבעי' כגון שהי' בבה"ק וכדר בכזיר ולא התרו בו לא תכזור · ואח"כ התרו בו נאת ולא יצא אבל לא שהה שיעור שהיי' ועי"ז לא יתיישב תיר' מהרש"א דבקל יכול לומר הריני כזיר כמו שיכול ליגע בשרץ · ולע"ד נראה דלק"מ דהא הכא קאמר בהדי' בבעי' זו דכזיר א"ד באוכס נמירי שהיי' לא שנא בפנים ל"ש בחוץ משמע להדי' דמיירי בטומאת אוכס · ואין להקשות באמת למה קאמר הכי · די"ל דרלא למבעי בעי' זו אפי' את"ל דבפנים דוקא באוכס נמירי שהיי' מ"מ תיבעי' לן בחוץ כה"ג מאי · אבל לפי מ"ש מהרש"א הוא לריך למבעי דוקא באת"ל דבפנים אפי' במזיד נמירי שהיי' ודוק :

אמנם לכאורה ה"מ למיבעי בככנס בשונג דומיא דטימא עלמו בשונג שכתבו התו' הכא · ובאמת תמי' לי על מהרש"א למה לא הקשה קושייתו הכי · וכלע"ד דטימ' עלמו בשונג שכתבו התו' לאו דוקא הוא אלא רלונם לומר באוכס דהיינו שהלך לתומו ונגע בשרץ שלא בכוונה או זרק אחר שרץ עליו שלא הי' רלונו כלל לזה · אבל בשונג כגון שלא ידע ששרץ מטמא או שלא ידע שזה הוא בית המקדש אבל ברלונו נגע בשרץ · דזהו מקרי שונג בעלמא אבל לא אוכס · וזהו הוי כמזיד הכא · כדמשמע בסמוך ד"ה טימא עלמו במזיד מאי כו' שכתבו צ"ל דבשעה שטימא עלמו לא ידע שהי' במקדש כו' וא"כ למה קרוי מזיד הרי שונג הוא לענין האיסור · וגם אח"כ כתבו ואי למלקות בעי' צ"ל דלא התרו בו כו' וא"כ אכתי מלי למימר דשונג הוי והיי

אבל לחייבו מלקות בלי התראה משום דבמזיד לא במידי שהיי דמי יודע שהיה מזיד כיון שלא התרו בו אלא ודאי דמזיד דהכא היינו לאפוקי אונס ור"ל שטימא עצמו ברצון וזה יכול לראות שנגע בכוונה בטומאה אבל אין יודעים אם הוא יודע שעושה עבירה בזה ובעלמ' כה"ג לא מקרי מזיד ושפיר משמע מדנקט הגמ' באונס נמי כו' בכל דוכת' ולא נקט בשוגג ואם כן התם גבי נזיר לא שייך זה דשלא ברצון נכנס לא יתכן אם לא כאותן שהוליכוהו אחרים לתוכו בע"כ ושפיר שכיח כדאוקמה הגמ' שהלך בשידה תיבה ומגדל ופרע אחר עליו את המעזיבה בע"כ וק"ל:

שם. ע"ב תו' ד"ה אפי' נכנס כולו כו' וי"ל דא"כ לא הי' חילוק בין דרך ביאה לדרך אחוריו כו' אין להקשות דילמא הא דכתיב והבא אל הבית דרך ביאה לאשמועי' דדרך פניו אפי' במקצת ביאה טמא משא"כ דרך אחוריו אבל רובו אפילו דרך אחוריו טמא דרובו ככולו כקושייתם. די"ל דר"א ופשי' לא מסתבר לי' למימר דביאה במקצת יקרא ביאה כלל כיון דלא אשכחן בשום דוכתא שיקרא ביאה ומסתבר לי' טפי למימר דוהבא אל הבית אתא לאשמועי' דדוקא דרך ביאה טמא בנכנס רובו אבל דרך אחוריו לא אע"ג דבעלמ' רובו ככולו. דת"מ איכא דוכת' דרובו איננו ככולו כגון לענין פריחה בצרעת דפרח בכולו טהור ולא ברובו או לענין טבילה דבעי' כמי שיבא כולו במים אבל רובו לא מהני. ועפ"ז יש ליישב מה שיש לדקדק שהא דאמר ר"א בעיכא דאימא מילת' ומשתפיכא מחברי' כו' דתמ' כאי קושייתם א"ה כולו נמי קושי' מעלי' היא א"כ היכי בעי למימר מילת' דליתי'. כיון שיש עלי' קושי' שאינו יודע לתרצה. ואי לאו קושי' מעלי' היא שיודע לתרצה' מאי מסתפי מחברי'. תורה זו איני יודע מה היא. אבל לפ"ז י"ל דודאי ידע לתרץ כדמתרץ רבא כולו לא גרע כו'. והא נמי לא קשי' לי' א"ה רובו נמי יהא ככולו כקושי' התו'. דא"כ אמאי כתיב והבא דמשמע דרך ביאה. כיון שאין חילוק בין דרך פניו לדרך אחוריו כתירוצם. ואין לומר דילמא אתא לדרך פניו שיהא טמא אפי' במקצת ביאה. די"ל דזהו לא מסתבר לי' כלל. אלא דלעולא דס"ל גבי ביאת מקדש דביאה במקצת שמה ביאה כדיליף התם מקרא. א"כ ודאי דת"ל נמי הכא דקרא אתא לאשמועי' דביאה במקצת שמה ביאה והדר' קושי' לדוכתה א"כ כולו נמי. ואי כית' דכולו לא גרע מכלים שבבית קשה א"ה רובו נמי כקושי' התו'. ואין לומר כתירוצם. דדילמא את' קרא לאשמועי' דדרך פניו אפי' במקצת יהא טמא. ומש"ה מסתפי מחברי' דהיינו עולא. דלדידי' קושי' מעלי' היא. ויקשה לו מנ"ל דסברתך התם אמת דילמא האמת כסברתי התם דביאה במקצת שמי' ביאה במקדש וא"כ דיכא דידך הכא נמי ליתא וק"ל ונכון הוא:

דף יח ע"ב בתו' ד"ה אלמא שלא בסמוך לווסתה עסקינן כו' וא"ת מי דחקו לאביי לוקמה בסמוך לווסתה כו' כתב מהרש"א ז"ל דמי דחקו לתרוצי מתני' כו' דהא כי מתוקמא מתני' בסמוך לווסת' ע"כ דרבה נמי מודה בי' דליכא לאוכוחי ממתני' דמשמש מת בעריות פטור דא"כ דמשמש מת חייב הכא פטור אפרישה כו' ע"ש וצ"ע דמ"מ קשה כי פירש מיד אמאי חייב דמאי ה"ל למיעבד הרי אף אם ממתין עד שימות האבר עבד איסורא כמו אם פורש באבר חי. דאין לומר דבסמוך לווסתה כיון דתחילתו לאו אונס הוא מודה רבה דאף א"א תשמש מת חייב מ"מ חייב כי פירש חי כיון דלאו אונסה' מתחילה. דא"כ לא א"ש מ"ש התו' לעיל ד"ה דאי ס"ד חייב כו' כל מה שמדקדק רבה כו' יכול לדקדק מן הפסוק כו'. דהא י"ל דאין לדקדק מן הפסוק די"ל דמיירי בסמוך לווסתה. אלא ודאי דאין לחלק בהכי. דמ"מ אפרישה מאי ה"ל למיעבד. אם לא כאותה סברת אביי דה"ל לפרוש בהנאה מועטת כו' ודוק

שם בד"ה לא תעשה מנ"ל דלא מיחייב חטאת אלא א"כ יש בה לאו כו' צ"ע דהא מסקינן במ' מכות דטעמא לאו מש"ה הוא בפסח ומילה אלא משום דבעי' דומיא דע"ז דאמר רחמנא לא תעביד כו' והכא נמי הוי לא תעביד דהיינו לא תפרוש אלא בשעת נדתה תהא עליו: כמ"ש התו' לעיל ד"ה אבל חייבים על עשה כו' ודוק:

דף יט ע"ב הלך בראשון ונכנס כו' ואמאי חייב ספק ידיעה הוא כו' יש לדקדק דקושי' זו ה"ל להקשות תחילה דהיא ארישא דברייתא והדר ה"ל לאקשויי אר"ש בן יהודה דתני בסיפא. ועוד למה מייתי ור"ש פוטר הלא הקושי' על הת"ק. ועוד רש"י פירש ואמאי ספק ידיעה הוא לת"ק פריך דלכאורה הוא אך למותר דמי לא ידע זה דהרי א"א לומר דלר"ש פריך דאדרבה משום דספק ידיעה הוא פוטר. ועוד דהתם במ' כריתות רוצה הגמ' להקשות דר"י ור"ל אהדדי כדפריך הכא. ומייתי הברייתא והקושיא בכולן ואפי' בקמייתא ותירוצה ואח"כ קושי' זו ודברי ר"י ור"ל עלי'. ולכאורה לא ה"ל לאתויי כלל קושי' ראשונה ותירוצה. דבל"ז ה"מ למפרך דר"י ור"ל אהדדי ולא ה"ל לאתויי אלא קושיא זו ותירוצא דר"י ור"ל. ונלע"ד ליישב ע"פ מ"ש התו' ד"ה הלך בראשון ונכנס כו' (לעיל ע"א) אי ברה"י איירי אפי' בחד נמי חייב כו' ולכאורה קשה דילמא לעולם איירי ברה"י והא דנקט ברייתא שהלך בשניהן לרבות' דר"ש דפוטר וצ"ל דקושייתם דאי ברה"י איירי אפי' בחד שביל טמא טומאה ודאית ולמה פוטר ר"ש הלא הוי ידיעה ודאית. אמנם י"ל דאיירי ברה"י אלא שהוא סבר שהוא ר"ה ולא הוי אלא ידיעת ספק דלפי דעתו אינו אלא ספק טמא. ומש"ה פוטר ר"ש. אמנם זהו מיקרי מקצת ידיעה דהלא אי הוי ידע כולי מילת' הוי ידע בודאי שהוא טמא אלא שלא ידע הכל וסבר שאינו אלא ספק טמא. ובכה"ג מודה ר"ש דחייב דהוי דומיא דהא דסבה שהלך בראשון דמודה ר"ש. ולפ"ז א"ש דבל"ז לא הי' יכול להקשות ואמאי חייב ספק ידיעה הוא דהי' יכול לתרץ דאיירי ברה"י וכגון שלא ידע שהוא רה"י כנ"ל. ות"ק סבר מקצת ידיעה ככל ידיעה ור"ש סבר מקצת ידיעה אינו ככל ידיעה. ות"מ ברישא מודה ר"ש דחייב משום דהלך בשניהן ולא טבל בינתים ונכנס תחילה אף אם ר"ה הוא טמא בודאי מכח מת"כ. אבל השת' דמוקי' רישא בשכח ות"ק אליב' דר"ש סבר מקצת ידיעה ככל ידיעה ולהכי מחייב ברישא א"כ קשה למה פוטר בסיפא הרי הוי נמי מקצת ידיעה. הלא ע"כ איירי בר"ה א"כ אמאי חייב לת"ק ספק ידיעה הוא. אבל ע"ז קשה למה פריך הגמ' אמאי חייב לת"ק הלא ע"ז יש לתרץ כדהוה ס"ד מעיקר' כנ"ל דאיירי ברה"י. אלא דהקושי' היא א"כ למה פוטר ר"ש. וה"ל למפרך אר"ש אמאי פוטר. לזה מתרץ רש"י לת"ק פריך ר"ל דניחא לי' למפרך את"ק ברישא ואם יתרץ לו דאיירי ברה"י יקשה לו א"כ באמת על ר"ש דתני מילתי' בסוף. ובזה מיושב הא דמייתי ור"ש פוטר. וגם הא דמייתי התם בכריתות קושי' ראשונה ותירוצה. משום דקושי' זו דמתחלי עלי' ר"י ור"ל איננה אלא מכח תירוץ הראשון. אבל בלא"ה לא הוי קשי' קושי' אביי' כלל ודוק:

שם ע"ב תו' ד"ה עשו ספק ידיעה כידיעה לא דמי לנגע בכדעשה כו' דהתם הוא מסופק אי שייך כלל טומאה במה שנגע כו' הקשה מהרש"א לפ"ז מאי מקשה הגמ' דר"י אדר"י דהתם גבי ספק חלב הוא מסופק אם הי' כאן איסור כלל ע"ש ויש ליישב דהתם איכא פלוגת' בזה אם חייב אשם תלוי בחתיכה א' ספק חלב ספק שומן אלא בעי' דוקא שתי חתיכות א' של חלב וא' של שומן ואכל א' מהן והכי קיי"ל וא"כ איכא התם ודאי איסור כי הכא בשני שבילין דאיכא ודאי טומאה בא' מהן. ולא ניחא לגמ' לומר דר"י לא ס"ל כהלכת' ולא בעי ב' חתיכו' דכולהו אמוראי התם ס"ל דבעי' ב' חתיכות חוץ מרב אסי דפליג ולא בעי'. וגם בלא"ה משני שפיר כאן עשו כו' וק"ל:

שם בגמ' בשלמא דר"י אדר"י לא קשי' כו' יש ליישב הא דקאמר בשלמא כו' אי ניחא לי' דר"י ניחא. ולפי פשוטו י"ל שהי' המקשה ירא שמא יתרץ לו איפוך

כדמתרץ

כדמתרץ בכמה דוכתי בכה"ג שאלינו תנאים או אמוראים שמחולקים ומהפכים שיטתם במקום א' מבמקום אחר · לכן הקדים ואמר בשלמא כו' ור"ל דודאי דר"י אדר"י לא קשי' כיון שמדקדק ואומר כאן עשו כו' משמע בהדי' דדוקא כאן סבר הכי ולא במקום אחר · וא"כ דר"ל אדר"ל קשי' · דלא מ"ל איפוך תמילא מ"ד כאן עשו כו' סובר גם התם ספק ידיעה כידיעה · וא"כ למה אמר כאן עשו הלא גם במקום אחר סבור כן וק"ל :

ועי"ל ע"פ מה שכתבו התו' ד"ה כאן שנה ר' כו' ובדוחק י"ל דה"פ אמאי מוקי לה כר' ישמעאל לוקמה כר' ולימא דס"ל דאין חילוק כו' עכ"ל ולכאורה קשה מנ"ל להמקשה דילמא ר"ל ס"ל לסבר' אליבא' דיש חילוק בין ידיעת מקדש דבעי' ידיעה מעליית' טפי מגבי חטאת ולא מסתבר לי' שיחלוק ר' על זה · אמנם י"ל דהמקשה הוכיח דזה אינו דא"כ הוי סברות ר"י ור"ל הפוכים זה מזה דר"י סבר דגבי חטאת בעי' ידיעה מעליית' טפי מגבי מקדש ור"ל ס"ל להפך דודאי בעי' במקדש ידיעה מעליית' טפי וזה אין סברא · וא"כ ש"ה דקאמר בשלמא דר"י אדר"י לא קשיא כו' ורצונו לומר כיון דלר"י ע"כ בחטאת ידיעה מעלי' בעי' ולא גבי מקדש · א"כ דר"ל אדר"ל קשיא ואין סבר' לומר דר"ל ס"ל איפכא לגמרי ולא מסתבר לי' למימר דר' ס"ל דשוין הן דהוו פלוגת' רחוקה מאוד וק"ל :

שם בתו' ד"ה לוקמה כרבי תימא כו' תיקשה לי' לוקמה כר' דאמר ידיעת בית רבו כו' עיין ביאור דבריהם במהרש"א · וק"ק מאי מקשי' תו' דילמא הא דפריך הגמ' ארמוקים לי' כר' ישמעאל לוקמה כרבי היינו משום דהשתא צריך לדחוק דהא דנקט הברייתא ספק ידיעה הוא רק משום רבות' דר"ש אבל אי הוה מוקים כר' וספק ידיעה כידיעה לא הוה צריך לזה · וא"כ בלא ההיא דידעת ספק מחלקת לא ה"מ למפרך דלוקמה כר' דאמר ידיעת בית רבו שמה ידיע' · דמאי הוה עדיף האי אוקימת' מאוקימת' דידי' · דהא השתא נמי הוה צריך לדחוק דנקט ספק ידיעה לרבות' דר"ש · ואין לומר מאי שנא הא לפי האמת סבר רבי ידיעת בית רבו שמה ידיעה · וא"כ איך שייך אי מוקי לה כר' צ"ל דנקט ספק ידיעה לרבות' דר"ש · דהא היינו קושית שני של התו' · וא"כ לא היו צריכין למ"ש בזה לאהר' מידוס כו' אלא ה"ל לומר דהכי פריך דאפילו כמאן דבעי כו' וק"ל:

דף ד תו' ד"ה שאי אוכל פש"ט כו' דהא אשלא אוכל לא קשיא לי' פשיטא עכ"ל לפי גרסא שלפנינו שבועה לא אוכל לך · י"ל דמש"ה לא קשיא לי' פשיט' · דמ"ל דאשמועי' דלא נימא כיון שלא אמר שבועה שלא אוכל לך שזה עיקר לשון שבועה כדתנן בכמה משניות · אלא אמר לא אוכל לך בלא שי"ן ש"מ דה"ק שבועה לא אוכל לך מה שלא אוכל משלך יהא עלי באיסור שבועה אבל מה שאוכל משלך לא יהא עלי באיסור שבועה · אבל שאי אוכל לא משמע לפרושי הכי כיון שאמר שאי בשי"ן וק"ל:

ובזה מיושב נמי מה שהקשו בדבור הסמוך דליתני שאי אוכל ולא ליתני שלא אוכל · דאיצטריך שלא נטעה שלא אוכל שכוונתו להפך · וסברא זו איתא נמי בגמ' נדרים בגמ' דמצינו לפרש לא אוכל' בהפך וק"ל:

שם בד"ה ואילו שבועה לא קאמר כו' וא"ת והא נמי כתיב ואסרה כו' וי"ל כיון דלא כתיב או כו' כתב מהרש"א קשה דבאיסור נמי כתיב או דכתיב והקים כל נדריה או את כל אסריה כו' ונראה ליישב דקרא זה קאי אמאי דכתיב לעיל בתחילת הענין או אסרה אסר על נפשה בשבועה וא"כ לא מוכח מידי די"ל דהיינו האיסר דרישא שאסרה על נפשה בשבועה משא"כ או מבטא שפתיה דמייתי הגמ' דהוי תחילת ענינא ולא הוזכר מידי' קודם זה כלל מוכח שפיר דאסר' על נפשה במבטא וכן קרא שהביאו התו' נמי כתיב תחילת ענינא ולהכי ה"מ לאוכוחי מיני' שפיר אי לאו סברת התו' דלא כתיב או וק"ל:

שם ע"ב כלפי לייא אלא כשם שלוקה על שקר כו' כתב מהרש"א ולא בעי למימר כשם שלוקה על שוא מלא ינקה ה' כך לוקה על שקר דהיינו נמי שאוכל ולא אכל דהא רב דימי משמי' דר"י קאמר להו ור"י סבר בהדי' לקמן דאין לוקין באוכל ולא אכל כו' ע"ש ותקשה עליו בס' עלה דיונה וז"ל יש להקשות אפי' כן הוי' לרב דימי להשיב הברית' דקתני שוא ושקר א' הן ומתרץ כשם שלוקה על שוא מיירי כנ"ל כקושי' מהרש"א ואף דר"י סבר דאין לוקין על אוכל ולא אכל ותקשי לי' ברית' י"ל כדמתרץ לעיל (דף ג' ע"ב) ר"י סתמא אחרינא אשכח כו' ע"ש שהאריך ותירץ קושי' מהרש"א בענין אחר ותוכן דבריו דלפ"ז לא הוה איצטריך בדבור א' נאמרו לזה דמצינן למילף דלוקין על אוכל ולא אכל מלשוא לשוא ב' פעמים ע"ש ואין זה מספיק דמ"מ כיון דהברית' לא יליף לה באמת מהא דבדבור א' נאמרו רק דקאמר דלענין דינא א' הן ולוקין על שקר כמו שלוקין על שוא והיינו מלשוא לשוא · דהא השתא נמי חוזר מהא דבדבור א' נאמרו כמ"ש התו' ונ"ל דרש"י כתב ד"ה אלא כשם שלוקה על שוא כו' משמע דמכוין נמי למ"ש התו' דהשתא הדר ביה מדלעיל דבדבור א' נאמרו · ונלע"ד דשפיר תירץ מהרש"א דאין לומר דר"י פליג אברייתא וסבר כסתם מתני' דלקמן דהיינו הך דמייתי לקמן שבועה שלא אוכל כו' זו היא שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות דמשמע זו היא אבל אוכל ולא אכל לא לקי כדאמר לעיל (דף הנ"ל) ולקמן · דע"ז היו קשה קושית התו' דלעיל (דף הנ"ל) דמנ"ל דפליגי מתני' וברית' דילמא מתני' מיירי בהתראת ספק וברייתא בהתראת ודאי · ובהא אין לומר דאיירי מסתמא כההוא דלעיל · כתירוצם שם · דדוקא בתרי מתני' י"ל כן אבל לא במתניתין וברייתא דלא מיתני גבי הדדי ולא שכאן חד תנא · אמנם לחד תירוצא דתו' דלעיל דמשמע לי' דבכל ענין איירי מתני' ע"ש אכתי קשה דה"מ למימר הכי דר"י ס"ל כמתניתין · ואפשר לומר תירוץ העלה דיונה דלזה לא הוה צריך הא דבדבור א' נאמרו אלא מלשוא לשוא ב' פעמים מצינן למילף הכי · ואין לומר דהברייתא באמת קאמרה רק דדין א' להם כנ"ל · דא"כ ל"ל למימר שוא ושקר אחד הן טפי ה"ל דכל שבועת שקר א' הן דכשם שלוקין על שקר דלא אוכל ואכל כך לוקין נמי על אוכל ולא אכל ודוק :

דף דא ע"א כי אתא רבין כו' הא דר' אבהו לאו בפירוש איתמר כו' יש לדקדק וכי מכללא מאי הוי שפיר מוכח מילתי' כדפריך הגמ' בכל דוכת' דאמר הכי · ונראה דהכא מילתא דפשיטא הוא דלאו שפיר מוכח כולי מילתי' · דהא לא מוכח אלא דאכלתי ולא אכלתי שקר אבל זה אינו מוכח דאוכל ולא אוכל לאו שקר הוא ואינו עובר אלא בבל יחל דברו · דמ"ל דאוכל ולא אוכל נמי מיקרי שבועת שקר ועובר נמי משום לא תשבעו בשמי לשקר · דאע"ג דלא תשבעו קאי אלשעבר · היינו משום דמצינו דמרבה לשוא לשוא שבועת שקר למלקות ושקר דומיא דשוא בעינן כדמסיק רבא בפירוש ריבתה תורה כו' · ולא ענש אלא א"כ הזהיר · א"כ ע"כ דלא תשבעו קאי עלה דאל"ה לא מצינו לו אזהרה · דלא תשא וגו' לא קאי עלי' דע"כ אינו שוא מדאיצטריך לשוא לשוא ב' פעמים לרבויי' אבל מ"מ קרא דלא תשבעו אינו ולא מידי פשוטו דמשמע להבא כמו שפרש"י לרב דימי וכמו שכתבו התו' לעיל (דף ג' ע"ב) דרבין נמי מודה בזה דמשמע הכי · אלא דר' ירמי' ה' סבור דכיון דאכלתי ולא אכלתי שקר ומוקמינן לא תשבעו עליו' תו לא מוקמינן לי' לאוכל ולא אוכל · אבל באמת אינו כן · דמ"מ לא מפקי' לי' מפשטי' · ובזה מיושבי' דברי הרמב"ם שכתב דבין אוכל ולא אוכל בין אכלתי ולא אכלתי נפקא ל מלא תשבעו וגו' והקשו עליו דזהו דלא כרב דימי ולא כרבין · ולפ"ז א"ש דכיון דרב פפא קאמר דהא דר"א לאו בפירוש איתמר כו' ומאי כ"מ וי"ל כמ"ש דמ"ל דר' יוחנן סבר דאוכל ולא אוכל נמי שקר הוא · וחזינן דרב דימי

קאמר

קאמר באמת משמי׳ דר׳ יוחנן דאוכל ולא אוכל שקר מתילא מסתמא האמת כן הוא דר׳ יוחנן סבר דשניהן כ״ל אלא תפבעו וגו׳ • ואע״ג דמילתא דרב דימי ליתה • במה שאמר דאכלתי ולא אכלתי שוא • דר׳ אבהו פליג עלי׳ בהא • אבל בהא דאוכל ולא אוכל שקר דמ״ל דר׳ אבהו ולא פליג עליו ככ״ל • מהיכי תיתי לדחותו ודוק

שם

ע״ב בגמ׳ לדבריהם דרבנן קאמר להו כו׳ לדידכו אודו לי מיהת הואיל ומפרש חייב סתם נמי חייב כו׳ יש לדקדק הרי יש כלל בידינו אפושי בפלוגתא לא מפשינן היכא דאינו מוכח • וא״כ ע״כ הכא דהכא היא אם כאמר דר״ע כר״ש ס״ל ולהכי מחייב הכא אבל אי הוי ס״ל בכל התורה כולה כרבנן דבעי׳ שיעור למלקות גם הכא הוי ס״ל דבעי׳ שיעור דלא אמרינן הואיל ומפרש חייב סתם נמי חייב דלאו סברא היא כלל אן דילמא בכל התורה כרבנן ס״ל והכא פליג משום דהואיל ומפרש חייב סתם נמי חייב • אבל ודאי אין סברא לומר דפליגי בתרתי דהיינו דר״ע ס״ל כר״ש ורבנן ס״ל כרבנן דר״ש ופליגי • נמי דר״ע ס״ל הואיל ומפרש חייב כו׳ ורבנן לא ס״ל הך סברא • דמהיכי תיתי לאפושי בפלוגתא • דהא כיון דס״ל לר״ע הך סברא דהואיל ומפרש חייב כו׳ מה צורך לומר דס״ל כר״ש • כיון דבלא״ה א״ש הא דמחייב הכא • וא״כ פשיט׳ הגמ׳ שפיר ע״כ טעמא דר״ע הכא לאו משום דס״ל כר״ש אלא משום דהואיל ומפרש חייב כו׳ דאל״ה לימא להו אנא בכל התורה כולה כר״ש ס״ל • ואין לדחות כדמשני דלדבריהם דרבנן קאמר להו כו׳ דהא אקלפ׳ זעכ״פ מוכח דר״ע ס״ל הך סבר׳ דהואיל ומפרש חייב כו׳ דהא הכי אהדר להו • וא״כ למה נאמר דפליג גם בהא ארבנן וס״ל בכל התורה כר״ש • ועד כאן לא מיבעי׳ לי׳ אם כימא דס״ל כר״ש • אלא אם נאמר דאין סברא הואיל ומפרש חייב כו׳ אבל השתא דמוכח דס״ל הך סברא אמאי כימא דפליג עוד בזה נמי ארבנן וס״ל כר״ש ואפשר לומר דהשתא בעי למימר דר״ע באמת לא ס״ל הך סברא דהואיל ומפרש חייב כו׳ אלא דר״ע מקשה הכי לרבנן אע״ג דאיהו גופי׳ לא ס״ל סברא זו וכ״כ התו׳ במ׳ יומא (דף כ״ו ע״ב) אכה״ג והביאו רא״י מכמה דוכתי ע״ש ודוק:

שם

בתו׳ ד״ה ולא אמרו כזית כו׳ ודוקא בשאר איסור כו׳ ולא סגי להו בסברת רש״י דכיון דאכילה בכל שהו הרי אסר עצמו בשבועתו בכ״ש כו׳ • דהא לפ״ז הו״לדר״ע להסיב לרבנן היכן מצינו מדבר ומביא קרבן כו׳ דהיינו הך סברא של רש״י כדפירש במתני׳ ובסמוך ד״ה אודו לי מיהת כו׳ • אך אי ס״ל כר״ש • ומאי פריך בסמוך ואם איתא לימא להו אנא בכל התורה כר״ש ס״ל • דהרי מ״מ צריך לתשובתו • אך לפי׳ התו׳ ד״ה היכן מצינו במדבר ומביא קרבן כו׳ הלכך כיון דחמיר דעתו אכל שהו א״כ אין זה הטעם של רש״י דהכא • ולא קשיא לשיטתם מה שהקשינו • וי״ל דקשי׳ להו על פרש״י דמ״מ הא בשאר איסורים נמי אסרה תורה בכל שהוא לר״ש ומ״מ לא מחייב קרבן אלא בכזית • ה״ה הכא נמי הל״ל דאע״ג דמחייב מלקות בכ״ש מ״מ קרבן לא מיחייב אלא בכזית מהלכה למשה מסיני • דאטו יהא חמיר מה שאסר הוא על עצמו ממה שאסרה עליו תורה • לכך כתבו דהלכה למשה מסיני איכא אלא על כרת מתילא הכא דליכ׳ כרת לא היתה ההלכה ודוק:

דף כב

ע״ב בגמ׳ ת״ש שבועה שלא אוכל כו׳ והא נבילה דמושבע ועומד הוא כו׳ וטעמא דפריש הא לא פריש דעתי׳ אכזית כו׳ לכאורה קשה מנ״ל לפשוט דילמ׳ ריש לקיש ס״ל דמתני׳ בין רישא בין סיפ׳ איירי בסתם כדמסיק לקמן לר׳ יוחנן אלא דברישא איירי בשיעור שלם דהיינו לרבנן בסתם ולר״ע במפרש שיעור שלם • ולכך אינו חל על נבילות וטריפות דאין איסור חל על איסור • ולא ת״ל דכי משתבע אהיתר׳ קא משתבע ודעתי׳ אחצי שיעור אע״ג דאמר סתם לרבנן • משום דאמרי׳ דבאמת אהתירא יתבע דאיכו על דברים המותרים ולא אנבילות וטריפות אבל מ״מ דעתי׳ אכזית דסתם אכילה בכזית • או ת״ל דריש׳ נמי איירי בסיפא • לרבנן במפרש חצי שיעור ולר״ע בסתם ואוכלין שאינן ראוין היינו עפר כדמפרשינן במסקנא לר׳ יוחנן • ובסיפא חייב • משום דמיירי במפרש חצי שיעור לרבנן ולר״ע בסתם סתם ה״ה חל על נבילות וטריפות דהא איכא איסור • והיינו בסתם לא אוכל אבל במפרש דבר איסור כגון הכא כזיר שנשבע על חרצן אמרי׳ בודאי דעתי׳ אהיתר דהיינו חצי שיעור אפילו לרבנן • א״כ מלאתי קושיא זו כדפסת בשם הגאון מוה״רר חיים יונה תאומים ז״ל • אמנם לע״ד נראה דלק״מ דא״כ ל״ל לריש לקי׳ לדחוק ולומר דמתני׳ לא אתי׳ ככ״ע אלא או כרבנן או כר״ע • ושפיר ה״ל לאוקמה רישא בסתם ומש״ה אינו חייב על נבילות וטריפות דבסתם אמרי׳ שלא הב׳ דעתו על נבילות וטריפות • או אוכלין שאין ראוין היינו עפר וככ״ל • וסיפא במפרש נבילות וטריפות והוי מצי לאוקמה אליבא דכ״ע דבכה״ג אפי׳ רבנן מודו דדעתי׳ אחצי שיעור משום דכי משתבע אהיתרא קא משתבע • אע״ג שלא פירש חצי שיעור • ור׳ יוחנן נמי ה״ל לאוקמ׳ הכי • אך יש לפקפק ע״ז דדילמא ניחא ליה טפי לאוקמה רישא וסיפא בחד גוונא דהיינו בסתם אע״ג דלא אתיא ככ״ע מלאוקמינהו בתרי גווני וככ״ע • אכן לפי מ״ש מהרש״א לקמן דבכולל סתם גם ריש לקיש מודה דחל אפי׳ באיסור הבא מעצמו י״ל דע״כ ריש לקיש לא מוקים סיפא בסתם • דא״כ ל״ל לאוקמה בחצי שיעור דהא בלא״ה חל ע״י כולל דהשתא אין לומר כתירוץ הגמ׳ לקמן כי אמרי׳ איסור כולל כו׳ דהא בסתם כולל מודה דאמרי׳ • אלא ע״כ דתירולא דריש לקיש קאי אמרי׳ דסיפא במפרש • וא״כ שפיר פשיט הכא ודוק:

דף כב

ע״א אמר ליה התם דאמר שלא אשתה והדר אמר שלא אוכל כו׳ יש לדקדק א״כ למה לא תני במתני׳ הכי שלא אשתה ושלא אוכל וכלע״ד ליישב דהנה התו׳ הקשו בד״ה מי איצטריך לאשמועי׳ כו׳ וא״ת ודילמא היא גופא אתא לאשמועי׳ כו׳ ולכאורה לא מקשי׳ מידי דאין לומר דאת׳ לאשמועי׳ דשתיי׳ לאו בכלל אכילה דהא מסיפא כבר שמעי׳ לה כדמוכיח אביי בתר הכי • ואין לומר דה״א דסיפא מיירי דאמר שלא אשתה והדר שלא אוכל • דמהיכא תיתי לאפוקי מתני׳ מפשטה ולהפכה כל זמן שאין לנו הוכחה • וכ״ת דסברא היא דשתיי׳ בכלל אכיל׳ כדאמר לעיל ולהכי הוי מפקינן מתני׳ מפשט׳ כדי שלא יהי׳ נגד הסברא • א״כ אכתי כימא הכי • ולמה נאמר דרישא אתא לאשמועי׳ נגד הסברא כיון דיש לומר דאת׳ לאשמועי׳ מילתא אחריתי דאע״ג דשתיי׳ בכלל אכילה מ״מ אינו חייב אלא אחת • אמנם התו׳ מקשי׳ שפיר לפי המסקנא דאמרי׳ כיון דאמר שלא אוכל והדר אמר שלא אשתה גלי אדעתי׳ כו׳ א״כ מסיפ׳ לא מוכח מידי ואיכא למימר שפיר דרישא היא גופא את׳ לאשמועי׳ כקושי׳ התו׳ • ולפ״ז י״ל דהשתא אכתי לא אסיק רבא אדעתי׳ תירוץ התו׳ • אלא הוי סבר דודאי לאו מילתא דפשיט׳ היא דשתיי׳ בכ״ל אכילה אלא דהתכא אשמועינן מדאיצטריך למיתני ברישא דאינו חייב אלא אחת דע״כ שתייה בכלל אכילה • וא״כ קשה שפיר קושי׳ התו׳ מ״מ׳ איפכא דאשמועינן דשתיי׳ לאו בכלל אכילה ומש״ה אינו חייב אלא אחת • ואין לומר דא״כ הל״ל שבועה שלא אוכל ושתה פטור אבל השתא ליכא למידק מינה כו׳ • אלא מאי דאשמועינן דשתיי׳ בכלל אכילה ליתני שבועה שלא אוכל ושתה חייב אבל השתא ליכא למידק מינה דאיכא למימר נמי איפכא כקושי׳ התו׳ • אלא דאין לומר דאשמועי׳ דשתייה לאו בכלל אכילה כיון דזהו שמעי׳ כבר מסיפא • דמהיכי תיתי לאפוקי מתני׳ מפשטה ולהפכה • וא״כ ע״כ הו״לרך למיתני איפכא • דאי הוי תני שלא אשתה ולא אוכל חייב שתים • א״כ לא הוי שמעי׳ מידי מסיפא • ושפיר הת״ל דרישא אשמועינן שתיי׳ לאו בכלל אכילה • בקושי׳ התו׳ • ולא הוי מצינן למידק מינה דשתיי׳ בכלל אכילה אן לפי׳ דאיכא למימר הכי וקיב׳ למימר איפכא: אבל השתא

דתני

דקתני שלא אוכל ושלא אשתה ומוכח מפשטה דשתייה לאו בכלל אכילה · א"כ אי הוי רישא אתא לאשמועינן דשתייה לאו בכלל אכילה · הוי מיותרת · דכבר האי שמעי' לה מסיפ' אלא ע"כ דאתא לאשמועי' איפכא · וא"כ ע"כ מפרשינן הסיפא דאמר שלא אשתה והדר שלא אוכל · ובזה מיושב מה שיש לדקדק מאי פריך אביי ליתני שבועה שלא אוכל ולא אשתה אינו חייב אלא אחת כו' דל"ל לתנא להאריך כיון דכבר אשמועינן דאפ"ה דשתייה בכלל אכילה מ"מ אינו חייב על שלא אוכל ואכל ושתה אלא אחת משום דהוי כאכל ואכל בהעלם אחד · א"כ ממילא ידעינן דאף אי אמר שלא אוכל ולא אשת' אינו חייב אלא אחת דשבוע' שלא אשת' איכ' חלה כלל כדפריך אביי מעיקר' אילו אמר שלא אשתה תרי זימני מי מחייב תרתי · אבל השתא א"ש דהשתא ע"כ צ"ל דהא דשתיי' בכלל אכילה לאו סברא פסוקה היא ומילתא דפסיט' אלא דהתנא אשמועי' סבר' זו ברישא מדאיצטריך ככ"ל · דאל"ה ה"ל למיתני בסיפא שלא אשתה תחילה · אלא ע"כ דהתנא היפך בכוונה דאל"ה לא הוי שמעי' מרישא דשתיי' בכלל אכילה ככ"ל · וא"כ ע"כ דס"ל לתנא דאיכא למטעי ולמימר דשתיי' לאו בכלל אכילה · ממילא שפיר פריך כיון דהשתא אכהי איכ' למימר דלאו בכלל אכילה היא רק דמכח ייתור מוכח דאיכו בא לאשמועי' דשתיי' לאו בכלל אכילה כיון דמסיפא שמעי' לה · כפיה"ל למיתני ברישא שלא אוכל ולא אשתה כו' ובסיפא איפכא דאז בודאי הוי שמעי' דשתיי' בכלל אכילה · דאל"ה מ"ש רישא ומ"ש סיפ' דברישא חייב רק אחת ובסיפא חייב שתים ודוק :

שם בתו' ד"ה גמר שכר שכר מנזיר כו' אבל אין לפרש לחומר' מקשי' כו' מ"ש מהרש"א לפרש דבריהם דקושי' התו' היא כיון דגמרי' ממקדש א"כ מ"ל דהא דכתיב ושכלת קאי אדבילה קעילית ולא אשאר משכרין דמשקין כמ"ש התו' בסמוך דתשת דכתיב גבי מקדש קאי רק אמשקין המשכרין ולא אדבילה קעילית ע"ש · לע"ד אינו דהרי בסמוך דקדקו התו' וכתבו כיון דאכילה היא עיקר סבר' הוא דאל תשת כו' משמע דדוקא משום דסבר' חילוקא היא דשתיי' לאו עיקר היא שיהי' אכילה בכללה · לכך הוה דחקינן דתשת לא קאי אלא אשאר משכרין דמשקין ולא אדבילה קעילית אבל הכא דיש סברא לומר דשתיי' בכלל אכילה וקאי ושכלת' גם אמשקין המשכרין ומהיכי תיתי שלא לומר כן ולומר דקאי רק אדבילה קעילי' לחודה · לכן נראה דנאמת כוונת התו' כפשוטו דכילף ממקדש וניחא כיון דכתיב גבי' ושכלת אין בכלל שכר אלא דבילה קעילית מידי דבר אכילה · ומ"ש לחומר' מקשי' · היינו משום דאי ילפי' מנזיר אין נקח בכסף מעשר אלא יין לחודי' · אבל אי ילפינן ממקדש קף דשכר לא קאי אלא אדבילה קעילית · מ"מ הרי יין כמי כתיב בקרא וא"כ ע"כ יין נמי נקח מכ"פ ע"י אכינרון ממילא ילפי' מיין ושכר דכתיב תרי מילי דנקחין בכסף מעשר · משא"כ איילפי' מנזיר · לא ילפי' מיין ושכר אלא חד מילתא דהיינו יין דרך שכרות ותו לא מידי ודוק :

באד לעיל והשתא כמי לא תיקשה כו' ר"ל דודאי לתירוץ ראשון דלר"י כפקא לי' מסברא דשתיי' בכלל אכילה והגמ' הכא לא אזלה כלל אליב' דר"י · פשיט' דלא קשה דכילף ממקדש דבמקדש גופי' ס"ל דלא מרבינן דבילה קעילית · אבל לתירוץ זה לכאורה קשה כיון דאזיל כמי אליב' דר"י · א"כ מאי חזית דילפת מנזיר לילף ממקדש לזה כתבו דהשתא נמי לא תיקשה כו' כלומר דגם לתירוץ זה לא קשי' דשאני התם כו' וק"ל :

שם ע"ב תו' ד"ה רישא בסתם וסיפא במפרש קלת תימא כיון כו' מ"ש דברישא נקט אוכלין שאינן כו' ולפע"ד לק"מ דנאמת השתא נמי אסיק אדעתי' דמיירי ברישא באוכלין שאינן ראוין לאכילה כלל כגון עפר אך דהוה ס"ל דנבילה וטריפה נמי מיקרי אינן ראוין כיון דאסורין וכן משמע מלשון רש"י ד"ה מ"ש רישא כו' אלא דלבסוף מסיק דאוכלין שאינן ראוין היינו דוקא עפר וכיוצא אבל נבילות וטריפות לא · ואהכי מייתי כדרבא כו' דע"כ רבא בא לאשמועינן זה דאוכלין שאינן ראוין היינו דוקא עפר שאינו ראוי לאכילה מצד עצמו · דאל"ה מאי קמ"ל הא כבר תנן במתני' דאכל אוכלין שאינן ראוין פטור ועפר ודאי אינו ראוי לאכילה · ולכך נקט ברישא אוכלין שאינן ראוין לרבות' דאע"ג דאינו מושבע ועומד עליהן רק שאינן ראוין לאכילה מצד עצמן מ"מ פטור בסתם לא אוכל · ובסיפא נקט נבילות וטריפות כמי לרבות' דאע"ג שמושבע ועומד עליהן וגם אינן ראוין לאכילה מחמת איסורן מ"מ חייב במפרש · ולפ"ז לא קשי' כמי קושי' התו' בדבור שאח"ז דלוקי כולה במפרש כו' · דא"כ מאי פטור ברישא באוכלין שאינן ראוין כגון עפר כיון שפירש אותן בהדי' ואסרן עליו · וא"ל דלוקי רישא רק בנבילות וטרפות וכיוצא ולא בשאר אוכלין שאינן ראוין מצד עצמן · דא"כ הוה קשה קושי' התו' דמאי לא תני בהדי' נבילות וטרפות כדתני בסיפא ודוק :

שם בד"ה בכולל דברים המותרים כו' אין להקשות דלוקי כולה במפרש וריש' באינו כולל כו' מקשה מהרש"ך דהיכי מ"ל הכי דא"כ לא אתי' מתני' כר"ע דלר"ע כיון דסתמא דעתי' אכל שהוא א"כ אפי' אינו כולל חייב ע"ש · ולע"ד קושי' התו' לפי תירוץ השני בדבור הסמוך דחצי שיעור מקרי מושבע ועומד לר' יוחנן וא"כ אף לר"ע פטור באינו כולל ואוכלן כדרך הנאתן דהרי מושבע ועומד הוא אלא דהוה מצי לאוקמה מתני' דקתני בסיפא חייב באוכלן שלא כדרך הנאתן ומש"ה הוצרך הגמ' לומר דמוקי לה כר"ה ואי הוי מוקי הכי לא אתי' כר"ה דלרבנן בעינן לאוקמה דוקא במפרש שלא כדרך הנאתן ולר"ע בסתם וק"ל :

אך מ"מ קשה דלר"ע כיון דבסתם כוונתו אפי' שלא כדרך הנאתו · א"כ אפי' אכלן כדרך הנאתן יהא חייב משום דהוי איסור מוסיף דמעיקר' לא הי' אסור לאכלן אלא כדרך הנאתן ועתה שנשבע עליהן אסור לאכלן אפי' שלא כדרך הנאתן ממילא מגו דחייל השבועה אשלא כדרך הנאתן חייל כמי אכדרך הנאתן · וא"כ ע"כ רישא דלא כר"ע אתי' והדר' קושי' של מהרש"ך לדוכת' · ואפשר לומר דאפי הכ"ל דרישא וסיפא בחד גוונא איירי אפ"ה דלא אתי' כר"ע מדכיתא דרישא בסתם וסיפא במפרש · אפ"ה דגם לפי מ"ש התו' לא איירי בחד גוונא ממש דרישא בלא כולל וסיפא בכולל · מ"מ תרווייהו איירי במפרש ודוחק · ועי"ל דכתבו כאן אין להקשות כו' כמו הבאה לקושייתם דבסמוך לימ' דהיינו טעמא דלא קאמר כר"ש לקיש כו' · דאי הוי קושי' זו קושי' ולא הוי מלינן לתרוצי · אלא כקושי' מהרש"ך דר"י בעי לאוקמי מתני' כדברי הכל · א"כ לא הי' קושייתם דבסמוך קושי' · דאף דהגמ' הי' יכול לתרץ דר"י לא אמר כר"ש לקיש משום דס"ל חצי שיעור אסור מן התורה · מ"מ קאמר משום דמוקי לה כדברי הכל · כיון דבלא"ה צ"ל כן · דאל"ה לוקי כולה במפרש · אבל השתא דאין להקשות קושיא זו כלל כמו שכתבו כאן · א"כ מקשי' בסמוך שפיר ודוק :

שם בד"ה דמוקי לה כדברי הכל כו' וא"ת ולוקמי במפרש כו' וי"ל דאי במפרש לא מיתוקמה מתני' כר"ע כו' מקשה מהרש"ך דלפ"ז השתא נמי דמוקי לה בכולל לא מתוקמה כר"ע דמשמע באינו כולל פטור ולר"ע חייב אפי' באינו כולל ע"ש וי"ל דמתני' נקט מילתא בכולל משום דבעי לסרויי בכל גוונא בין בסתם בין במפרש שיעור שלם וק"ל :

בא"ד דמוקי לה כד"ה כו' וא"ת לימא דהיינו טעמא דלא אמר כר"ל כו' דלפי' קמא קשי' דמ"מ הכי הו"ל כו' כיון דסבר דחצי שיעור אסור מן התורה לא מסכתת לה הן ולאו כו' לולי דבריהם הי' אפשר ליישב קושייתם שהקשו וא"ת ולוקמי במפרש וד"ה · דתירוצם לכאורה הוא דוחק וגם קושי' זו שהקשו לפי' קמא · די"ל דה"ק הגמר' באמת

בשלמא ר"י לא אמר כר"ל אפ"ג דהמ"ל בחצי שיעור דגם לדידי' דאסור מן התורה · מ"מ לא מוכרח ועומד הוא כמ"ש התו' · דמוקים לה למתני' כד"ה · ואי הוה מוקי לה בחצי שיעור לא הוה מצי לאוקמה כד"ה דלרבנן דר' יהודה בן בתירה דס"ל בעינן לאו והן לא הוי א"ש דהא לא משכחת לה בהן כמ"ש התו' · אלא כר"י ב"ב הוה מצי לאוקמה דלא בעי לאו והן · ואיהו בעי לאוקמה כד"ה · ודוק כי נכון הוא לחדודי בפלפול :

באר דלפי' קמא קשי' כו' לא משכחת לה הן ולאו כר' כר"א דהתו' כתבו זה לשיטת' דלקמן מקיימי' הגירסא משכחת לה כדרבא ומפרשי' בנבלה מסרחת · וא"כ לפי מאי דמוקי ר"י מתני' השתא שפיר משכחת לה בהן · אבל אי הוי מוקי בחצי שיעור לא הוה משכחת לה בהן דבלא כולל דברים המותרים אין נבלה מסרחת בכלל נבלה כמ"ש לקמן ואע"ג דהמקשה לא הוי ידע היכי משכחת לה בהן כדפריך לקמן · מ"מ ידע דודאי לא סגי לר' יוחנן בזה לאוקמה בענין דלא משכחת הן אלא דהוא לא ידע היכי משכחת לה · ואי הוי מוקי בחצי שיעור ודאי לא משכחת לה בהן לר' יוחנן דס"ל חצי שיעור אסור מן התורה · אבל לשיטת וגירסת רש"י לקמן לפי האמת לא משכחת הן לר"י למאי דמוקי השתא רישא בסתם וסיפא במפרש · ולא מ"ל דמש"ה לא מוקים ר"י בחצי שיעור משום דלא משכחת הן · דהא לדידי' נמי לא משכחת הן להך אוקימתא ודוק :

שם בגמ' ור"ל לקיש אמר אי אתה מוצא כו' יש לדקדק ל"ל למימר אי אתה מוצא הל"ל בקרבה בחצי שיעו' כו' ובודאי לא לחכם כקש האי לישנא · גם הא דקאמ' במפר' חצי שיעור ואליב' דרבנן אי בסתם אליב' דר"ע לכאורה מיותר דאי הוי אמר סתם בחצי שיעו' ממילא הוי ידעינן הא דלרבנן מיירי במפרש ולר"ע בסתם · ונלפע"ד לייכא דהנה התו' כתבו בד"ה בכולל כו' אין להקשות דלוקי כולה במפרש כו' וכתב מהרש"א דלריש לקיש נמי קשה קושיא זו דלוקי כולה במפרש ורישא בשיעור שלם ע"ש והוא דוחק דא"כ לא הוה מתמהי התו' מלכתוב כן דלריש לקיש לוקמה בשיעור שלם · אבל י"ל דלר"ל לא קשי' מידי דלדידי' מ"מ צריך לחלק בין רישא לסיפא · בין סתם למפרש · דלרבנן סיפא מיירי במפרש חצי שיעור ורישא ע"כ מיירי בסתם והיינו שלא פירש חצי שיעור · ולר"ע דסיפא מיירי בסתם משום דסתמא דעתי' אכל שהו רישא ע"כ מיירי במפרש שיעור שלם · וא"כ הי' מוכרח לאוקמי' מתני' בתרי גווני לרבנן סיפא במפרש ורישא בסתם ולר"ע איפכא סיפא בסתם ורישא במפרש שיעור שלם · וניחא לי' טפי לאוקמי רישא וסיפא בחד גוונא אליבא דכ"ע דהיינו לרבנן כולה במפרש חצי שיעור ולר"ע כולה בסת' אלא דרישא מיירי בסתם שלא אוכל וסיפא במפרש נבילות וטרפות והיינו דאמר ר"ל לתרץ קושי' זו דלוקי כולה במפרש בקושי' מהרש"א א"ז אתה מוצא כו' וא"כ הייתי צריך לאוקמה רישא איפכא לרבנן בסתם ולר"ע במפרש שיעור שלם · וניחא לי טפי לאוקמה לרבנן כולה במפרש ולר"ע כולה בסתם ולחלק בין סתם לא אוכל למפרש נבילות וטרפות דהשתא מיתוקמא לרבנן ולר"ע בשוה ולא לחד נהפך מלאידך כנ"ל וק"ל : אוי"ל ע"פ מ"א מהרש"א לקמן בתו' ד"ה אלא כדרבא כו' דלריש לקיש נמי אית לי' איסור כולל באיסור הבא מעלמו דהיינו בסתם כולל אבל בכולל מפורש שהזכיר האיסור בהדי' לית לי' ע"ש ולפ"ז לכאורה קשה לשיטת רש"י דלפי האמת מוקמי' לר' יוחנן כולה מתני' בסתם א"כ למה לא מוקי ר"ל כר"י מתני' כב"ע דהא בכולל סתם מודה ר"ל דאמרי' · וי"ל דלפי האמת מוקי ר"ל נמי כר"י ולא נחלק עליו אלא לפי מאי דקאמר ר' יוחנן בכולל דברים המותרים כו' דמשמע דמוקי רישא בסתם וסיפא במפרש דאי הוה ס"ל דכולה בסתמי לא שייך לומר בכולל דברים כו' דפשיטא דכולל הוא כיון שאמר סתם לא אוכל · אלא הל"ל דע"י כולל חייל השבועה · אלא ודאי דקאי אהך תירוצא דרישא בסתם כו' · ולפ"ז י"ל דה"ק ר"ל

אי אתה מוצא כו' כלומר דודאי איהו מוקמי' סיפא נמי בסתם כדמסיק הגמ' לבסוף שפיר מידלת · אבל לפי מאי דמוקמת סיפא במפרש אי אתה מוצא אלא בחצי שיעור דבכולל לא חל איסור הבא מעצמו כדאמ' הגמ' בסמוך וק"ל

שם בגמ' אמר לך כי אמרי' איסור כולל כו' יש לדקדק אמאי לא משני לשיטת רש"י דריש לקיש לא מוקי כר"י משום דלא משכחת לה בהן · ואין לומר דמ"מ ע"כ צ"ל תירוץ זה משום דאל"ה תקשה אמאי לא מוקי כדמוקי' ר' יוחנן למסקנא כולה בסתם ומשכחת לה שפיר בהן · דא"כ אכתי לא מתרץ מידי בהא · דהא בסתם כולל מודה ריש לקי' כמ"ש מהרש"א וכמו שכתבנו לעיל · ואפ"ה לומר דמ"מ לא הל"ל אי אתה מוצא כו' דהא שפיר מצי לאוקמ' כדמוקי' ר"י ואתי' כר"י ב"ב לקמן דלא בעי לאו והן · אוי"ל דהשתא לא אסיק הגמ' אדעתי' כלל דלא משכחת לה לר"י בהן אלא הוא סבר דע"י כולל חל נמי בהן וכמו שיש באמת חילוק דאסמתי' חל בהן ע"י כולל כמ"ש התו' ד"ה אלא הן היכי משכחת כו' · והא"ש מ"ש התו' דלפי' קמא קשי' כו' לא משכחת לה הן ולאו כו' · דלא כמו שכתבנו לעיל שכתבו זה רק לשיטתם · דגם לשיטת רש"י כתבו שפיר · דודאי השתא הוה סבר הגמ' דלר"י שפיר משכחת לה בהן דהיינו דע"י כולל חל אפי' בהן וא"כ הא"ל דמש"ה נמי לא מוקי בחצי שיעור משום דבזה לא משכחת הן לדידי' · אלא דהמקשה לבסוף לא ניחא לי' בהך סברא דיחול הכן ע"י כולל בהאי גוונא דהכא · ואולי מקשה אחר הוא ולא המקשה דמעיקרא ודוק :

דף כד ע"א אלא כדרבא כו' מקשה מהרש"ך לגירסת רש"י ופירושו ל"ל למהד' מאוקימתא דלעיל דרישא נמי מיירי בדברים האסורים ומוקי לה בעפר לימ' דרישא מיירי בכולל מפורש ולהכי פטור משום דליתי' בהן וסיפ' בכולל סתם דאיתא בהן ולהכי חייב ע"ש ולפע"ד י"ל דא"כ לא הוי מתני' אתי' כר"י ב"ב דאיהו לא בעי לאו והן ור' יוחנן לא ניחא לי' לאוקמה למתני' בפלוגת' אלא כדברי הכל כדאמרי' לעיל וק"ל :

שם בתו' ד"ה אלא כדרב' כו' והיינו בע"כ בשאינ' סרוחי' מדמחייב ר"ש כו' תמיה מילתא דאדרבה לר"ש א"ש דמחייב דמסתמא אין כוונתו אסרוחי' דאינן ראוין לאכילה כמו עפר דאם אמר סתם לא אוכל ואכל עפר דפטור דאין כוונתו אעפר משום דאינו ראוי לאכילה · וה"ה אם אמר סתם שאוכל ואכל עפר או דברים סרוחים דחייב דשבועתו לא היתה עליהם ולא קיים שבועתו באכילתם · ואדרבה ארבנן קשי' ת"פ פטרי בסרוחים הרי לא היתה כוונתו עליה כמ"ש אי הנס שהר"ן מחלק בין שבוע' שלא אוכל לשבוע' שאוכל דאע"ג דבלא אוכל אין כוונתו אעפר וכיוצא מ"מ באוכל כוונתו על כל דבר ואם אכל עפר פטור ע"ש · אבל מדברי התו' אין נראה דס"ל חילוק זה · ועוד קשה היכי מ"ל דמיירי בסרוחים · דא"כ מאי איר' פיגול ונותר וטמא' דמ"ש דבר האסור או דבר המותר אם הוא סרוח הרי נמי דבר האסור מותר הוא · וצ"ע :

באר אלמא אפי' באין סרוחה חלה שבוע' לרבנן ע"י כולל כו' אין להקשות דילמא אין ה"נ דחלה שבועה בכולל סתם אפילו אין סרוחים ומ"מ צ"ל הכא דמשכחת להן בנבלה מסרחת דהכא מיירי בכולל מפורש דאינו חל על שאינה סרוחה · די"ל דמ"מ תקשה על הרישא דהכא דאמאי פטור אם אכל נבלות וטרפות כיון דמיירי בכולל סתם וק"ל :

באר וא"ת לפ"ה כו' שלא אוכל סתמא סגי כו' יש לדקדק לפי מ"ש מהרש"א דבכולל סתם מודה ריש לקיש דחל אפילו באיסור הבא מעצמו · א"כ מאי קושי' דהרי רבא עיקר' דמילתי' לאשמועי' דאמרי' איסור כולל אפילו באיסור הבא מעצמו · ולהכי נקט תאנים וענבים לאפוקי מדריש לקיש אבל בשלא אוכל סתמא גם ריש לקיש מודה ואין חידוש כל כך וצ"ע :

דף כה בתו' ד"ה אילימא ר' יוחנן כו' א"כ את: כמי שייך שפיר לעולם כגון שנשבע על ככר שלפניו עכ"ל ויש לדקדק א"כ נשבע שלא אישן כמי מצינן לאוקמה כה"ג כגון שנשבע שלא יישן על מטה זו וכ"ש :

שם ע"כ מי איכא בלא אכילה וליכא לאוקמה בשבת ויו"ט כו' אין להקשות היכי מצי איירי בשבת ויו"ט דא"כ ליתי' בלא אוכל דבשב' ויו"ט מצוה לאכול וי"ל דמצינו לאשכוחי בשכבר אכל היום דאז שפיר יכול לישבע שלא יאכל היום עוד · אבל בלא אניח אע"ג שכבר הניח תפילין היום מ"מ מצוה להניח עוד דחיוב תפילין כל היום וק"ל :

שם ברש"י ד"ה ומודה רב כו' דאיני יודע לך עדות לאו משום שבועת ביטוי חייבי' דמחמת כו' בגמ' כתב מהרש"ל פי' שבועה שאינו יודע לך עדו' שהוא חוץ לב"ד כו' כדפרש"י אבל מה שמשביעין הב"ד בפני הב"ד וקבל עליו הוי שפיר בכלל שבועות ביטוי מ"מ ולא ידעתי פירושו דהלא זה שאמר כאן אזיל אליבא דרבא דבסמוך דס"ל דהוי דבר שהי' בכלל כו ואין בו משום שבועת ביטוי בין בפני ב"ד בין שלא בפני ב"ד כדפרש"י שם · ואליבא דאביי דבסמוך אדרבה בפני ב"ד אינו חייב משום ביטוי ושלא בב"ד חייב משום ביטוי · אלא דמי שאמר זה כאן לא ס"ל כאביי דבסמוך כדמסיק בסמוך אלא ס"ל כרבא דהוי דבר שהי' בכלל כו' ואין בו משום ביטוי כלל · ולהכי קאמר שפיר לפי שאינו בכלל שאיני יודע לך עדות וק"ל :

דף כו ע"א בגמ' אקיש הרעה להטבה כו' הרעה גופה הטבה היא כו' עי' מ"ש מהרש"א בזה · ולכאורה מה שהקשה דילמא איצטריך להרע או להטיב לאשמועי' דהיכא דליתי' בלאו ליתי' בהן ודליתי' בהן ליתי' בלאו אכתי אינו מתורץ בתירוצו · אמנם י"ל דמתורץ שפיר דה"ק מה הטבה איכה בביטול מצוה כו' וכ"ת דבאמת תרוייהו בקיו' מצוה דוקא ולא בביטול מצוה · א"כ ע"כ צ"ל דלא בעינן הן ולאו דהא בביטול מצוה אמרת דפטו' ומ"מ בקיום מצוה חייב אע"פ דליתי' בלאו והן כגון אוכל מצה דחייב ולא אוכל מצה פטור · ולא אוכל חמץ חייב ואוכל חמץ פטור · א"כ תקשה הרעה גופה הטבה היא ול"ל דכתב' אך זה המ"ל בלא פירושו של מהרש"א אלא אף לפי פשוטו בפירוש הגמ' ודוק :

שם בגמ' אלא מדאיצטריך או לרבות הטבת אחרים כו' מקשה מהרש"א לריב"ב נ"ל או לרבות הטבת אחרים הא מצינן למילף הטבת אחרים בק"ו וכמו אחר קיום מצוה ע"ש ולכאורה לק"מ דהא לאו דכתיב או לא הוי ילפינן שום קיו' מצוה בק"ו דה"א כדפרכי רבנן לריב"ב מה לשבוע' הרשות שכן ישנה בה לאו כהן כו אבל השתא דכתיב או לרבות הטבת אחרים אע"ג דליתי' בלהרע' ילפינן כמי קיום מצוה בק"ו וכדאמרי' בסמוך לריב"ב · ואפ"ה ל"ל לאקשויי איפכא דנ"ל לריב"ב הק"ו ובמתני' הנ"ל דקיום מצוה ילפי' מאו · דמ"מ הטבת אחרים מאחר קיום מצוה כיון דלית לי' נחלק בתוספית' בלא אטיב כו' כדס"ל לרבנן אלא ע"כ צ"ל כתירוץ מהרש"א דהטבת אחרים לא אי קיום מצוה מש ודוק :

אמנם מ"ש מהרש"א דהטבת אחרים כמי איכא דבר רשות דאל"ה מה צריך לרבויי לכאורה קשה דאם איכא מצוה כגון צדקה לעני אלא מתנה לעשיר א"כ ודאי הוי דבר הרשות · ואף אם נימא דמ"מ הוי קצת מצוה (הגם שנעלם טעמו ממני) מ"מ ודאי לא מיקרי מושבע ועומד ומהיכי תיתי למעוטי · ונלע"ד דבאמת מקרי דבר הרשות אלא דס"ד למעוטי' משום דליתי' בלהרע דלהרע דהוי ההפך מזה ממעטי' משום דהוי ביטול מצוה ומש"ה גם הטבה הוי ס"ד דממעטינן אע"ג דמ"מ איתיה בלא אטיב כדאמרי רבנן לקמן מ"מ אי לאו דרבויי' קרא · הוי אמרי' כיון דליתי' בלהרע ליתי' כמי בלהטיב וז"ש הגמ' השתא הרעת אחרים אתרבי הטבת אחרים מבעי' ר"ל כיון דאית' בלהרע א"כ מהיכי תיתי למעוטי' הרי הוי דבר הרשות כמו להטיב לעצמו · ומ"ש רש"י דהטבת אחרים דקיום מצוה הוא כו' היינו משום דהמ"ל דבאמת או את' להטבה דהוי קיום מצוה כגון צדקה לעני · לזה כתב דהכי כמי דאיירי בהכי · מ"מ אי הרעת אחרים דביטול מצוה הוא אתרבי הטבת אחרים דקיום מצוה מיבעי' · אלא ודאי דלהרע לא איירי בביטול מצוה א"כ גם להטיב לא איירי בקיום מצוה ואו לא מרבה אלא הטבת אחרים דהוי רשות כגון מתנה לעשיר דאיתי' עכ"פ בלאו והן כגון לא אטיב אבל צדקה לעני לא הוי בלאו דלא מ"ל לא אתן דהוי נשבע לבטל את המצוה ודוק :

שם בתו' ד"ה מדאיצטריך או כו' תימא א"כ נ"ל לרבנן כו' שמעתי מקשים למאי צריכי התו' לומר מדאיצטריך או לרבות הטבת אחרים ע"כ דלהרע לא איירי בדבר מצוה · הרי בלא"ה קשה כיון דע"כ גם לריב"ב להרע לא איירי בדבר מצוה דהא בנשבע לבטל את המצוה מודה דפטור · וא"כ יהי' מאיזה טעם שיהי' ה"ל לרבנן למימר לי' כי היכי דהרע' לא איירי בדבר מצוה גם הטבה לא איירי בהכי דבעי' הרעה דומיא דהטבה · ונלע"ד ליישב דהכי לא ה"מ לאקשויי דהמ"ל דס"ל לריב"ב כר"ע דמטעם נשבע לבטל את המצוה מריבוי ומיעוט וריבוי אבל נשבע לקיים לא מימעוט דלא מסתבר למעט כדמשמע מפרש"י לעיל ולקמן · אבל השתא מ"מ קשה א"כ נ"ל או לרבות הטבת אחרים אי משום דליתי' בלהרע ליתי' גם בלהטיב הרי דבר מצוה כמי לא איתי' בלהרע דהיינו לבטל ומ"מ איתי' בלהטיב דהיינו קיום מצוה · אלא ע"כ מדאיצטריך או ש"מ דמילתא דליתי' בלהרע ליתי' כמי בלהטיב משום דבעי' הטבה דומיא דהרעה ומש"ה איצטריך או לרבות הטבת אחרים · וא"כ ע"כ קיום מצוה כמי ליתי' בלהטיב מה"ט דבעי' הטבה דומיא דהרעה · לזה תירצו דאע"ג דקרא לא איירי בי' מ"מ כילף לי' בק"ו · אבל הטבת אחרים דליתי' בלהרע וק"ו כמי ליכא דלא הוי מצוה כמ"ש לעיל · לכך איצטריך או לרבויי' ודוק :

שם ע"ב בגמ' הא קמ"ל טעמא דאמר שלא אוכל כו' כדרבא כו' לכאורה קשה א"כ דמתני' הא קמ"ל מאי קמ"ל רבא · ודוחק לומר דרבא דיוקא דמתני' קמ"ל דדייקי' הכי ממתני' · דא"כ ה"ל מילתי' אמתני' ולפרש מתני' הכי ולא הו"ל מימרא באפי נפשה · ועוד דפשיטא דדייקי' הכי דודאי לא לחנם נקט התנא תרי לישני · ותירץ אחד מתלמידיי דאי לא קמ"ל רבא ה"א דשלא אוכל ככר זו כמי משמע כל הככר דהיינו אם אמר רק שלא אוכל ככר זו לחוד · ודיוקא דמתני' דאם אמר שלא אוכלנה והדר אמר שלא אוכל מ"מ מיחייב תרתי · משום דבדוחק יש לפרש שלא אוכל דכוונתו אכזית וכיון שאמר כבר שלא אוכלנה ונאסר עליו לאכול כל הככר אמרי' מסתמא דדעתי' בשבועה שני' לאסור עצמו בכזית ממנו דאל"ה למה חזר ונשבע פעם שני' · וכה"ג אמרי' לעיל (דף כ"ב ע"ב) גבי נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן בכמה כיון דכזית איסור' דאורייתא הוא כי קא משתבע אהיתר' קא משתבע ודעתי' אמשהו כו' ופרש"י דהנבעי' נמי"ל דנאסר כלאחד הוא בכזית ע"ש שהוא מתש כעין זה · ואע"ג דבאמת פשט התם דלא אמרי' דעתי' אמשהו · היינו משום דאכילה איכה אלא בכזית והוא הזכיר לשון אכילה · אבל הכא י"ל דהלשון של לא אוכל ככר זו סובלכמי הפירוש אכזית · אלא דמשמע יותר אכל הככר לכך אם אמר רק שבועה שלא אוכל ככר זו לבד ולא נשבע עלי' מקודם שלא אוכלנה אמרינן דדעתי' אכל הככר דוקא כפשטי' דלישנא · ולכך הוצרך רבא להשמיענו דאפי' אמר שלא אוכל ככר זו לחוד נמי דעתי' אכזית משום דפשטי' דלישנא משמע הכי · והא דקאמר הגמ' כדרבא אע"ג דממתני' איכה מוכח דיכא דרבא · מ"מ מייתי מדרבא דאמר אפי' בשלא אוכל לחוד חייב אכזית מכ"ש דהיכא דאמר כבר שלא אוכלנה והדר שלא אוכל דכוונתו אכזית ולא"ס דיוקא דמתניתין בהכי ודוק כי נכון הוא :

ובזה ישבתי נס בסמיך ד׳ אמר הא תו צ״ל הא קמ״ל
כו׳ לאפי׳ הי׳ כתא לכדרבא כו׳ די״ש לדקדק כמי
כדלעיל מאי קמ״ל רבא כיון דפשטי׳ לי׳ מתני׳ ולפי הנ״ל
י״ל דאי לא אשמועי׳ רבא ה״א דהא דקתני במתני׳ תרי
זימני שלא אכלנה לא לדיוקי חיובא הוא דליכ׳ כו׳ את׳
אלא אתא לאשמועי׳ דיכא דרבא דלעיל דאי לא הוי תני
אלא חד זימנא שלא אוכלנה לא הוי שמעי׳ לי׳ כמ״ש לעיל
ולכך תני תרי זימני שלא אוכלנה לדיוקי דוקא היכא דאמר
שלא אוכל והדר שלא אוכלנה תרי זימני הוא דלא מיחייב
אלא חדא אבל אמר מעיקר׳ תרי זימני שלא אוכלנה והדר
שלא אוכל מיחייב תרתי והשתא שפיר מוכח דיכא דרבא
דשלא אוכל לחוד כמי משמע אכזית דאל״ה בכה״ג מאי
מיחייב תרתי דליכא למימר משום דככר אסר עליו כל
הככר וא״כ למה נשבע עליו עוד פעם אלא ודאי דדעתי׳
אכזית דהרי אף כן ככר שאיש זה נשבע לבטלה שהרי ככר
אמר תרי זימני שלא אכלנה ואע״ג שלא אסר עצמו בפעם
שני׳ יותר מבראשונה דהרי שלא אוכלנה ודאי כל הככר
משמע א״כ י״ל כמי בשלא אוכל כמי נשבע לבטלה ולמה
כפרש לבוכו דלא כפשטי׳ דמשמע כל הככר אלא ודאי
דפשט׳ דלישנא כמי משמע אכזית כדרבא והא דאמת לא
משני הגמ׳ הכי דלהכי קתני תרי זימני שלא אוכלנה היינו
משום דא״כ הוה הדר׳ קושי׳ דלעיל לדוכת׳ מאי קמ״ל
רבא בדיכא דלעיל הרי כבר מוכח ממתני׳ לכך הוצרך
לשנויי דא״כ למימר דאתא האי דיוקא לדייק חיובא הוא
דליכ׳ כו׳ ולא לדיוקי דכה״ג דאמר תרי זימני שלא אוכלנה
והדר שלא אוכל דמיחייב תרתי דבאמ׳ איכו חייב אלא אחת
ודלא כרבא לעיל והא דשני בלישני׳ וקתני שלא אוכל
ושלא אוכלנה היינו משום דקמ״ל דאי הוי אמר איפכא
דהיינו שלא אוכלנה חד זימנא והדר שלא אוכל וא״כ שלא
אוכלנה דאז בשעה שאמר שלא אוכלנה איכו עדיין
שנשבע לבטלה אז חייב תרתי משום דכי קא משתבע
אהיתרא משתבע ודעתו אכזית אע״ג דאח״כ נשבע עוד
פעם שלא אוכלנה והוי שבועה לבטלה מ״מ עד עתה
דמ״ל שלא נשבע לבטלה אמרינן הכי אבל בתרי זימני שלא
אוכלנה והדר שלא אוכל דכבר נשבע לבטלה קודם שאמר
שלא אוכל לא אמרינן דדעתי׳ אכזית משום דפשט׳ דלישנ׳
לא משמע כן וקודם זה כבר נשבע לבטלה כנ״ל לכך
הוצרך רבא להשמיענו הא דלעיל והא דהכא דממתני׳
ליכ׳ למשמע מידי דל הכא קמדמי לי׳ מ״ל הכא קמדמי לי׳
ואין להקשו׳ כיון דלא שמעי׳ מידי ממתני׳ א״כ למאי קתני
כלל תרי זימני שלא אוכלנה די״ל דודאי אצטריך למד מהני
דיוקי הך דמסתבר טפי והכא ידע איזהו מהם מסתבר
טפי אבל אכן לא ידעי׳ הי מינהו לכך הוצרך רבא לאשמועי׳
תרווייהו לדינא וכסוגי׳ וז״ל בכמה דוכתי׳ בש״ס וכ״כ
הספרי סוגיות ואין להקשות דאף אי כימ׳ דמתני׳ את׳
לדיוקי דחיובא הוא דליכ׳ כו׳ מ״מ מוכח כמי דיכא דרבא
דלעיל דאל״ה אלא דשלא אוכל משמע טפי אכל הככר ככ״ל
א״כ ליתני באמת איפכ׳ שלא אוכלנה תרי זימני והדר שלא
אוכל דאיכו חייב אלא אחת דהוי רבותא טפי ומ״מ כידוק
מינה חיובא הוא דליכ׳ כו׳ מדתני תרי זימני שלא אוכלנה
דהא לית׳ דאי הוי תני הכי ע״כ הוי צריך למיתני תרי זימני
שלא אוכלנה דהרי בחד זימנא ודאי הוי מיחייב תרתי אי
הדר אמר שלא אוכל דודאי דעתו אהיתרא דהיינו כו׳ וא״כ
דאי אצטריך תרי זימני לגוף הדין דמתני׳ ודאי לא הוי שמעי׳
מיני׳ דיוקא אבל השת׳ דתני מעיקר׳ שלא אוכל והדר
שלא אוכלנה תרי זימני ודאי דלא איצטריך לגופי׳ אלא
לדיוקא אע״ג דאיכא למימר דאתא לדיוקא אחרינא דהיינו
להשמיענו דסיפא׳ חייב תרתי ככ״ל מ״מ י״ל דהכא ידע
דהך דיוקא דחיובא הוא דליכא כו׳ מסתבר טפי ככ״ל
ולכך הוצרך רבא להשמיענו דיכא דלעיל ודוק:

ועי״ל לתרץ קושי׳ הראשונה הנ״ל דרבא הוצרך
להשמיענו משום דהו״ל דוקא היכא דאמר שלא
אוכלנה והדר שלא אוכל אמרינן דדעתי׳ אכזית משום דשני
בלישני׳ ולא אמר בשני׳ כמו שאמר בראשונה אבל אי אמר
שלא אוכל לחוד דעתי׳ אכל הככר קמ״ל רבא דאפילו שלא
אוכל לחוד כמי דעתי׳ אכזית ודוק:

שם בגמ׳ אבל אמר שלא אוכלנה כו׳ מיחייב תרתי כו׳
ק״ע מאי מיחייב תרתי הרי ליתי׳ בלאו והן שהרי
אם אמר שלא אוכלנה וא״כ נשבע שאוכל ככר זו הוי נשבע
לבטל את המצוה דהא שאוכל ככר זו משמע אכל הככר
כמ״ש התו׳ לקמן (דף כ״ט ע״ב) ד״ה שבועה שאוכל ככר זו
כו׳ ע״ש והוא כבר נשבע שלא יאכלנה כולה וצ״ל דלענין
מלקות איירי דמיחייב תרי מלקיות דלענין מלקות לא בעינן
לאו והן כמ״ש התו׳ לעיל (דף כ״ד ע״א) ד״ה כדרבא כו׳
בס״פ ודוק:

שם בתו׳ ד״ה הא תו צ״ל כו׳ ואע״ג דהכא לא מצי
למיתני שלא אח׳ כו׳ כתב מהרש״א דאי לא הוי תני
חייב לא הוי דייקינן כו׳ אלא דהכא הוי שבועה אחת כו׳ ע״ש
והוא דחוק דכיון דבאמר שלא אוכלנה והדר שלא אוכל
דרווחא שבקה ותחילה אם נשאל על הראשונה ובלא״ה לא
חיילא דמה״כ אם שלא אוכל משמע כמי כולה כמו שלא
אוכלנ׳ א״כ מאי כימא באמר שלא אוכלנה ה״נ והדר שלא
אוכל דרווחא שבק טפי מבאמ׳ שלא אוכל והדר שלא אוכלנ׳
דמאי שנא הא חד משמעות איה להו ואם כימא דשלא
אוכל משמע אפילו כזית ממנה א״כ מאי לי׳ תה״ל מיד לף
אם לא נשאל על הראשונה הא אין שייך בה טעם דאין שבוע׳
חלה על שבועה דהא על כזית ממנה לא נשבע עדיין
לכן כלע״ד דהא דהכא בו התו׳ דהכא לא מצי למיתני איכו
אלא אחת היינו משום דלישנא לא א״ש דמלשון זה הוי
משמע דבאמר שלא אוכלנה תחלה הוי שתי שבועות דהיינו
דמלהשני׳ אם נשאל על הראשונה והאמת איכו כן אלא
דשת קרבנות מיד וחייב על שניהם וק״ל:

דף כ״ח תו׳ ד״ה אמר רבא כו׳ ומה שפירש כמי
בסמוך כו׳ איכו ר״ל אפי׳ מבבא דקאי בה
כו׳ קושי׳ מהרש״א בזה ידועה וכדחקו כל המפרשים ליישבה
ולע״ד קשי׳ כמי קושי׳ מהרש״א לפי מה שכתבו במסקנא
דרש״י ר״ל שאכל האיסור בשוגג וזכור את השבועה אלא
שאיכו יודע שזה הככר שכשבע עליו דמ״מ מה דלה רש״י
בזה שכתב לאו משום דלא חיילא כו׳ דמה יוסיף ומה יגרע
בזה דלא חיילא אדרבא אי אמרי׳ דחיילא הוי כיחא לן
טפי הא דנקט אכילת התנאי ברישא ימדאמרי׳ דלא חיילא ?
כקושי׳ מהרש״א וכלע״ד ליישב דלסברת התו׳ הכי קאמר
רש״י והא דנקט אכילת התנאי ברישא לאו משום דאי עביד
איפכ׳ ר״ל שאכל האיסור ברישא לא חיילא כלומר דלא
חיילא בשום ענין משום דבעי׳ דוקא שיאכל התנאי תחילה
כסדר שבועתו וליכ׳ לאשכוחי בה שום צד חיוב ורבא בא
לחלק ולומר דפעמים חייב ופעמים פטור ולכך נקט אכילת
התנאי ברישא וע״ז כתב רש״י דליתא דודאי חיילא ר״ל
דחיילא ואיכ׳ לאשכוחי צד חיוב שמתחייב קרבן כמו בשתיהן
במזיד דאמר דחייב אפי׳ אכל התנאי תחילה למ״ד התראת
ספק שמה התראה אלא כו׳ וע״ז כתבו התו׳ דאיכו ר״ל
במ״ש דודאי חיילא ומתחייב למפרע אי עביד איפכ׳ דהיינו
איפכ׳ מבבא דקאי בה כו׳ ומש״ה פירש״ה למנקט אכילת
האיסור ברישא והוה למנקט חיוב בכה״ג דזה איכו דהכי
בכה״ג באמת לא חיילא כלל׳ ולא בעי למימר כמי שיאכל
האיסור במזיד כו׳ דבזה״ה מ״מ לאשכוחי לה חיוב דהא כמו
לית׳ דאע״ג דחלה מ״מ איכו מתחייב למפרע משום דאין
כאן שגגה כו׳ והא מסקי התו׳ דכוונת רש״י דה״ע
לאשכוחי חיוב בכה״ג שאכל האיסור ראשון וזכור את
השבועה כו׳ אלא מש״ה לא נקט אכילת האיסור ברישא
משום דבעי למימר דראשונה במזיד ושני׳ בשוגג חייב קרבן
דהיינו ההיפך מבבא דראשו׳ ואה כמ״ל באכילת האיסור
ברישא אלא הוה צריך לחלק הכל בשוגג בין שנשגג לגמרי
בין שלא שגג לגמרי אלא זכר השבועה דבאכל האיסור
במזיד

במזיד ליכא שום חיוב קרבן ולהכי נקט אכילת התנאי ברישא ודוק :

באר וצריך לדחוק לפירושו כו' כגון שאכלה בזדון עלמה לגמרי שהי' דעתו לאכול בלותו שעה גם התנאי כו' כתב מהרש"א וגבי שגגת עלמה וזדון חברתה ליכא לאקשויי כו' ולא ליתחייב קרבן על השניי' די"ל דכשאכל השנייה כו' ע"ש ואני שמעתי ולא אבין דמ"מ כשאכל הראשונה בזדון חברת' לגמרי דהיינו שהי' בדעתו לאכול בלותו שעה גם האיסור לא שב מידיעתו הוא על השניי' אע"ג שאכלה אח"כ בשגגת עלמה כמו בזדון עלמה דהיינו שאכלה בזדון לגמרי שהי' בדעתו לאכול בלותו שעה גם התנאי לא שב מידיעתו והוא ה"ה איפכ' כמי לא שב מידיעתו הוא · ואין לומר דדוקא באכל האיסור והי' אז דעתו לאכול גם התנאי הוא דפטור משום דבשעת אכילת האיסור לא שב מידיעתו הוא · אבל בשאכל התנאי והי' דעתו לאכול גם האיסור חייב · משום דאע"ג דבשעת אכילת התנאי לא שב מידיעתו הוא · אפשר דבשעה שאכל האיסור הי' שב מידיעתו והעיקר תלוי בשעת אכילת האיסור שהקרבן בא עליו · אם אז שב מידיעתו או לא · דהרי לעיל כתבו ובלבד שלא יהא זכור בשעה שאכל הראשונה במזיד שכבר אכל השניי' שאסהי' זכור א"כ לאו שב מידיעתו הוא שהרי במזיד כו' ש"מ דלא ס"ל להתו' סבר' זו אלא אף בשעת אכילת התנאי בעי' שיהא שב מידיעתו וצ"ע :

אמנם קושי' מהרש"א על תירוץ השני של התו' יש לתרץ בסבר' שכתבו לעיל דיש לחלק בין התנאי לאיסור דחמיר לי' לאינש טפי אכילת האיסור מן התנאי וא"כ אף שאוכל השניי' בזדון חברתה מקרי שב מידיעתו דאלו ידע שה"א עלמה איסור לא הי' אוכלה · ומה שתירץ מהרש"א בזה כראה דוחק ודוק :

דף כט ע"א בתו' ד"ה (ודף כ"ח ע"ב) שבועה שלא אוכל כו' וה"הכא"י אמר שבועה שלא אוכל ס' אלו כו' מקשה מהרש"ך היכי חיילא והא ליתי' בהן דהא לא מצי לישבע שבועה שאוכל עשר אלו ע"ש ותירץ דמיירי באמר סתם שלא אוכל עשר דמצי חיילא בהן כתי' דהיינו על אחרים ע"ש ולפע"ד ליתא דא"כ בלא מנו חיילא על כולן דהא לא נשבע מתחלה אלא על אלו · וכראה דהתו' לא קאמרי אלא דבכה"ג הוי חיילא ע"י מנו ולא הוי שייך טעמא דאי תשבע לא אכיל עשר לא אכיל · אבל מ"מ ליתי' בהן · ובזה מיושב מה שמקשה בס' קיקיון דיונ' לפי' שהתו' מאי קאמר אישתבעת אישתבע כו' דלמ' מיירי באמר תשבע אלו ע"ש · אבל השת' א"ש · דמ"מ טעות הוא דהרי ליתי' בהן · דליתי' בהן ליתי' בלאו · ומ"ש התו' דחיילא · היינו למאן דלית לי' דבעי' הן ולאו דהיינו ריב"ב · או למלקות דלא בעי' הן ולאו · אבל איהו מיירי לקרבן כמו שפרש"י ואכל עשר נהעלם א"כ כו' ודוק :

דף ל ע"א בתו' ד"ה כל כבודה בת מלך פנימה כו' מכ"ל למעוטי נשים כו' אין להקשות דילמא ע"כ צ"ל השת' דאת' למעוטי נשים דאל"ה נ"ל הנ"ש ולענין מאי אהני לן אי אנשים לאו דוקא · די"ל דאהכי הנ"ש לענין זה דבעינן בעדים עמידה כדלקמן · אבל מ"מ קשה מאי מקשי' תו' דבשלמא אי מיירי קרא בבעלי דינים שפיר מ"ל דקרא נקט כאורחא דמילתא · דהא ליכ' למעטי דאת' למעוטי נשים · דהיכי מלינן למעוטינהו לאנן בעלי דינים וכי נשים אינן באות לדין הלא כבר אתרבו נשים לענין דיני' שנוהגים בהן כמו באנשים כדאית' במ' ב"ק · אבל אי מיירי בעדים איכ' למעטי דאת' למעט נשים לא ה"ל לקרא להכת' אנשים משום אורחא דמילתא כי היכי דלא נטעה למעט נשים הלא ע"כ דהאמת כן הוא רמתעט נשים מעדות וק"ל

שם בד"ה שאם רצו ב"ד כו' ולדידי' בשעת גמר דין הוה כו' ר"ל דודאי ר' יהוד' לא פליג על האי עובד' לגמרי · דהא מהאי טעמא דכשלן בלותו פעם תיקנו מלך לא דן ולא דנין אותו כדאית' התם · ובהא ליכ' מאן דפליג דמלך לא דן כו' · וא"כ גם ר' יהודה ע"כ ס"ל דהמעשה אמת אלא דס"ל שהי' בשעת גמר דין וק"ל :

שם ע"ב בד"ה הכל מודים בעדות כו' שסמכו לבני אכשי' כו' הא דלא כתבו זה לעיל על דברי ר' יהוד' דאמר שאם רצו להושיב את שניהן מושיבין ואע"ג דכתיב ועמדו וגו' דקאי ע"כ גם אבעלי דינין כמ"ש רש"י לעיל בדברי ת"ק · וע"כ צ"ל כמ"ש התו' כאן די"ל דלעיל המ"ל דר"י ס"ל דועמדו לא משמע כלל עמידה כמו ועמד ואמר גבי חליצה ולא ס"ל תירוץ התו' דלעיל ד"ה מלוה בבעלי דינין כו' אבל השת' דקאמר דבעדים מודה ר"י ליכ' למימר הכי דא"כ בעדים אמאי מודה וצ"ל תירוצם כאן וק"ל :

שם בגמ' מנין לדיין שיודע בחברו כו' הנה רש"י כתן טעם לדבר גבי עדות וצריך ליתן טעם גם בדיין · דטעם של רש"י לכאורה לא שייך גבי דיין דהא אף בלא הפסול יוכל לגמור הדין דהא ס"ל נחד מ"ד בסנהדרין שנים שדנו דיניהן דין · וכראה דהיינו טעמ' שמא יחלקו ב' הדיינין הכשרים והדיין הפסול יכריע ביניה' ויפסקו הדין כהכרעתו דאזלינן בתר רובא ובאמת אין הכרעתו כלום כיון שהוא פסול לדון וק"ל :

דף לא ע"א ברש"י ד"ה ואגלגל עליו שבועה שאינו מודה לי במקצת כו' ויש לדקדק אכתי למאי צריך לשקר ולתבעו רק מנה ואותה תביעה שרוצה לגלגל עליו ויודה לו במנה ויכפור לו אותו תביעת האחרת ויתחייב לו שבוע' דמודה במקצת על אותו התביע' וא"כ דאותו תביעה הוא חפצו ואינו ממין הטענה דהא אמרי' לקמן דטענו חט"ן ושעורין והודה לו באחד מהן חייב וכן פסקו התו' והפוסקי' · ואפש' לומר משו' דאם הי' טוענו כך הי' חברו מתיירא מהשבועה ולא יודה לו כלל בב"ד ואפילו על המנה משום שלא יתחייב שבועה והוא אינו יכול לישבע שבאמ' הטענה של גלגול שתובעו אמת הוא כמ"ש מהרש"א לכך יכפור הכל בב"ד ויודה לו על המנה חוץ לב"ד אע"פ שאסור לעשות כן כ' אמרי' בסמוך מ"מ מחמת דוחקו יורה לעצמו היתר לעשות כן · אבל עתה שטוענו במאתים ומן הגלגול אינו מזכיר לו כלום לא יעלה על דעתו של חברו ג"כ כלום מן הגלגול ויודה לו במנה כי הוא יודע שיוכל לישבע על מנה האחר שטוענו יותר · ואח"כ יוכל לגלגל עליו וק"ל :

שם ע"ב בתו' ד"ה משביע אני עליכם כו' מה שהקשה מהרש"א כאן שהא דאמרי' לעיל דעב' את כמו ליה שבועה מפיו שמאי לא מוכח לי' מהכא ע"ש לפע"ד לק"מ וכ"כ בס' חדושי הלכו' של ר' יואל שכרפש פה מקרוב ע"ש ומה' שכבר נכתב בספר לא רציתי לכותבו · ומה שהקשה מהריב"ל אהא דכתבו וסיפ' כמי דקתני כו' אתי' כמי כרבנן דלרבנן כמי לא בעי' שבועה בב"ד כו' דמשמע דיש סבר' דלרבנן בעינן גם השבועה בב"ד וא"כ ע"כ לר"מ כמי במושבע מפי אחרים ס"ל להכי דהא לא פליג עלייהו אלא במושבע מפי עלמו · וא"כ כר"מ כמי לא אתי' סיפ' דבמושבע מפי אחרים הרי בעי' גם השבועה בב"ד ובמושבע מפי עלמו לא בעי' גם הכפירה בב"ד דהא גמרי' לי' מפקדון ומינה והתם לא בעי' גם הכפירה בב"ד זהו תורף דבריו ע"ש ומהרש"א דחק עלמו לתרץ דבאמת לא נתחדש להם סבר' זו דלא בעי' השבועה בב"ד עתה אלא סברא פשוטה היא והשיא דבריה' לדבר אחר · אבל מתמ"ש אח"ז והשת' כיחא כו' לא משמע כפירושו · וכ"כ מהרש"ך דפשטות דבריהם ודאי משמע כמ"ש מהריב"ל · לכן נלע"ד דבאמת מעיקר' ס"ד דלרבנן בכל ענין · וגם לר"מ במפי אחרים · בעי' השבועה בב"ד · וסיפא אתי' כר"מ ומיירי במפי עלמו דומי' דרישא · והא דקתני באו לב"ד והודו פטורי' אע"ג דלא בעי' לר"מ כפירה בב"ד במפי עלמו · היינו אם לא באו כלל לב"ד אבל באו לב"ד והודו פטורים כמ"ש הר"ן בחדושיו משום דלא הוי אלא כפירת דברים כיון שכפרו במקום שאין העדות מועיל והודו במקום הצריך ע"ש ודוק :

דף לב בגמ' והא נמי תניא שבועת העדות כיצד כו' אמרו לו אין לא אמר לא כו' יש לדקדק אמאי לא הקשה תחלה ממתני' דהכא · ונראה ליישב דמעיקר' לא ה"מ לאקשויי ממתני' דהכ' דהמ"ל דמת' לאו דוקא אלא ה"ה רץ והא דלא תני רץ אחריהן משום דה"א דוקא רץ אחריהן הוא דבעי' שרץ אחריהן התובע עצמו כדמשמע לישנא דמתני' דקתני שבועה שאין אנו יודעין לך עדות כו' אבל שליח או אחר לא מהני רץ דדוקא אם התובע רץ אחריהן הוי כאמר להם דבודאי מש"ה רץ · אבל שליח או אחר מהיכן יודעין שרץ בשביל עדות של זה שימשב כאלו אמר להם באו והעידוהו · אבל אמר להם אחר באו והעידוהו מהני · לכך תני אמר כי היכי דנידוק מינה דאפי' אמר בעינן דוקא שיאמר להם התובע עצמו כדמשמע לישנא דמתני' · אבל אחר לא מהני · אבל השת' דמייתי מתני' דלקמן דתני בהדי' דאחר אפי' אמר לא מהני מקש' שפי' דאי דנמי מהני למה לא תני הכא במתני' רבותא אפי' רץ אחריהן חייב וק"ל:

שם ע"א תו' ד"ה שבועה שאין אנו יודעין לך עדות כו' וא"ת לימא כגון כו' כתב מהרש"ל דקושי' התו' על התרצן וע"ז תירצו התו' דלא ניחא לי' לשנויי הכי כי אין רגילות בכך כו' ואף דרב חסד' משני הכי משום שהוכרח לכך דלא ס"ל דמהני תוך כדי דבור כה"ג כו' ולכאורה מ"מ ה"מ"ח לשנויי דמיירי כגון שהתחילו וסיימו שניהם בבת אחת אלא שאחד מיהר מעט כקושי' התו' · דבזה ודאי מהני לכ"ע · וצ"ל לדחוק דמיירי בצמצום דוקא שהוא חידוש גדול כמו שכתב מהרש"ל עצמו אח"כ · אלא צ"ל דרב חסד' משמע לי' לישנא דמתני' שכפרו כאחת בצמצום · וע"כ צ"לכן דליכ' למימר דרב חסד' לא ס"ל תוך כ"ד כדבור דמי · דהא מסיפא דתני כפר א' והודה א' כו' ע"כ מוכח דתוך כ"ד כד"ד ;כדמוכח לקמן דליכא תירוצא אחרינא אלא דקמ"ל דתכ"ד כד"ד · אך מ"מ צ"ל דרב חסד' הוכרח לתרץ תירוצו · כדי שלא יקשה תרתי צ"ל כדפריך לקמן אר' יוחנן · ולא מסתבר לי' תירוצא דגמ' לקמן שהוא באמת דוחק וקשה קושי' התו' שם : ומ"ש מהרש"ל עוד אבל על המקשה אין כאן קושי' דליכא דכפרו שניהן כו' לא משמע הכי דא"כ הל"ל כגון שסיימו שניהן תוך כ"ד עכ"ל · לכאורה קשה דא"כ גם על התרצן לק"מ דמה"ט נמי לא ה"מ לשנויי הכי · אמנם י"ל דגם מה שמתרץ עתה שהתחיל כפירתו תוך כ"ד של חברו · אינו במשמעות שכפרו שניהן תכ"ד דמשמע שכל הכפירה היתה תכ"ד של חברו · וא"כ מ"ש תירוץ זה מזה וק"ל:

שם ע"ב בגמ' דחשיד אממון כו' ולימא לי' מי יימר דמשתבעת כו' ק"ק לפי מ"ש התו' לעיל (דף ל"א ע"א) ד"ה ורבנן הוא דפסלוה כו' דאזלי' בתר תרווייהו למיחייבו כו' והכא אע"ג דמדרבנן לא מהני עדותו מידי כיון דמד אורייתא מהני מיחייב עכ"ל א"כ הכא בחשוד כיון דמדאוריית' מתוך שאין החשוד יכול לישבע משלם אלא דרבנן תקנו שיהא כנגדו נשבע ונוטל משום דאל"ה לא שבקת לי' חיי שכל אחד יביאנו לידי שבועה ויהא צריך לשלם כמ"ש התו' בעלמ' · והראי' כשגם התובע אינו יכול לישבע באמת חזרה שבועה כו' · א"כ שפיר מיחייב העד דאזלי' בתר דין תורה שודאי מחייב להנתבע לשלם וליכ' למימר מי יימר דמשתבעת · אע"ג דמדרבנן צריך לישבע ואיכא למימר מי יימר כו' מ"מ אזלי' בתר דאוריית' למיחייבו · וצ"ל דהגמ' פריך אליב' דרב אחא בר יעקב לעיל דלא ס"ל הך סבר' דאזלי' בתר דין תורה · וכן פסק הרמב"ם בהלכת' כרא"בי · ואפשר שפסק כן משום דהכא סתם גמ' פריך אליבי' ודוק:

שם ·הכל מודים בעד אחד דר' אבא דההוא גבר' דחטף כו' צ"ל דמיירי בשבועה שהשביע את העד כבר שטען זה לפני הב"ד אין חטפי ודידי חטפי · דאל"ה מי יימר שיטעון כשמא יכחיש העד וישבע ויפטר ולמה יתחייב העד הרי אינו בודאי שחייב בזה לשלם · ואין לומר א"כ למה לא יהא זה נאמן במגו דלא חטפי כיון שאז כשטען לא הי' עד כאן שמטפולי"כ' למימר תירוץ התו' דירא לשקר בדבר שהעד מכחישו כו' וא"כ אף שבא אח"כ העד והי' מעיד שחטף הי"ל להאמינו בשבועה דדידי' חטף במגו זו · די"ל דמ"מ שמ' הי' ירא שיבא העד כיון שידע שהי' העד בשעת שחטף ולהכי הי' נ"מ לי' לטעון דידי חטפי דאין העד יכול להכחישו בזה ומש"ה אין כאן מגו מעיקרא וק"ל:

שם בתו' ש"מ משביע עדי קרקע חייב קאי נמי אהכל מודים בעד סוטה עכ"ל לכאורה י"ל דהתם כיון שהבעל חי ומיני' אפילו מגלימ' דעל כתפי' לא מקרי עדי קרקע כמו בתפסה מטלטלי דמשני הגמ' דלא מקרי עדי קרקע כיון שיכולה להשתלם ממטלטלי לאפוקי אי לא תפסה מטלטלי דיתמי לא משתעבדי · אבל כשהוא חי גבי' אפילו ממטלטלי מש"ה לא מקרי עד סוטה שהפסידו הכתובה עד קרקע אמנם מצאתי בתוי"ט מס' נדרים פ"מ בשם הרמב"ם דמטלטלי לא משעבדי לכתובה אפילו מחיים דבעל לרבנן דר"מ במס' כתובות פ"ח ע"ש ולפ"ז א"ש וק"ל:

שם בגמ' לא צריכ' כגון שכפרו שניהן כו' כת' מהרש"א ק"ק אמאי לא הכיח סבר' המקשה דחיובא דכופר אתי לאשמועי' כו' ע"ש וי"ל דליכא לאוקמא הכי דא"כ הל"ל הודה א' וכפר א' דהא תחלה הודה הא' ואח"כ כפר הא' · אבל השת' א"ש כפר א' והודה א' כלומר שהא' כפר בכפירתו שכפר תחלה והא' הודה אח"כ וק"ל:

דף לג אמר רבינא הב"ע כו' קרובין נשותיהן ונשותיהן גוססות כו' מקשה בס' ת"ח לפרש"י שהיו נשואין שתי אחיות · א"כ הראשון למה חייב בכת הראשונה הרי יש עדיין עד השני חברו ואחד מכת שני' שראוי להעיד לר' יוחנן דמוקי שכפר הא' תכ"ד של חברו · ונלע"ד ליישב דכיון שהי' יכול להודות אחר שראה שחברו כופר שאז אין כאן אלא א' מכת שני' שראוי להעיד · ולא הודה · לכך חייב · ועוד הקשה צ"ל שתיהן גוססות הלא אם רק אחת גוססת שני שראוין כת שני' להעיד אי נימא דחשובה הגוססת כמתה · וי"ל דזהו הוי רבותא טפי דאע"ג דשתיהן גוססות ורוב גוססין למיתה ממילא ודאי דשתיהן לא יהיו מן המיעוט שאינן מתים · והל"ל דראשונה שמתה על השני' שכשרים להעיד יחד ע"י שנחשב אחת מנשותיהן כמתה ודאי · אבל אם רק אחת גוססת אפשר דלאו חידוש הוא · דמהיכי תיתי נחשב אותה כמתה שמ' היא מן המיעוט שאינן מתים · אע"ג דאזלי' בתר רובא · מ"מ לא נחשבה כמתה השתא דהא עדיין חיה היא וק"ל:

שם ע"ב בתו' ד"ה שאנס איש פלוני את בתו כו' ונרא' דלק"מ דאיכ' לאוקמי נערה שנתארסה וכה"ג גרס' כו' כתב מהרש"א ומשום שישמעו מפי התובע אין לפטור דמיירי בבא בהרשאה כו' וצ"ל שהבת גופה משביעתן כו' ע"ש · ושני תירוצים אלו דחוקים דבבא בהרשאה ודאי אין סברא דמהני בממון דלא מטי לידי' ולא נתחייב לו עדיין דהא אפילו במטלטלי דכפרי' לא כתבינן הרשאה מכ"ש במה שלא נתחייב לו מעולם שאינו יכול להרשות עליו אחר · ועוד דא"כ מוכח מהכא דבבא בהרשאה מיירי ול"ל משנה יתרה דאיש פלוני כהן לאשמועי' זה מדיוקא כמו שהקשה בס' תור' חיים ע"ש · ולתירוץ הב' לא א"ש לשון שאנס איש פלוני את בתו דהל"ל שאנס אבי אותי · לכן נלע"ד לומר דהתו' לא רצו לקיים פירוש זה לקושט' דמילתא דבאמת קשה עליו קושי' מהרש"א · אלא כוונתם דקושי' דרש"י ליתא · ורצונם לתרץ קושי' מהרש"א השני' דאמאי לא מקשה הגמ' רישא וסיפא דמתני' דהכא אהדדי לפי פירוש רש"י · לכך כתבו דקושי' רש"י ליתא וא"כ לא ה"מ למפרך מינה ארישא דה"א דפירו' בי"מ אמת ואדרבה דבאמת אינו פטור אלא משום שחייב מיתה ואיכא תביעת ממון אבל משו' שלא שמעו מפי התובע אינו פטור · אבל לפי הא' דקתני התם דאינן חייבין עד שישמעו מפי התובע א"א לפרש אלא כפירוש רש"י וק"ל:

בא"ד דסיפא אשמועי' משום שלח ביד עבדו כו' כתב מהרש"א וריש' שאנס איש פלוני את בתו לא איירי בהרשאה

כו'

כו׳ ע״ש ולכאורה לא הי׳ צריך לזה דאי״כ למימר דלפי האמת שפיר מצינן למימר דאיירי בהרשאה דאל״ה הא כבר תני לה בסיפא עד שישמעו כו׳ ולמאי תני׳ הכא· אלא דאי לא הוי קתני סיפא לא הוי מוקמינן לה בהרשאה כיון דאיכו מיותר והוי מוקמי׳ לה כפשוטו בלא הרשאה· ואין לומר שכוונת מהרש״א באמת כן הוא דלפי מאי דקיימינן השתא דהייכו אי לאו דקתני סיפא עד שישמעו מפי התובע לא הוי אמר׳ דאיירי הכא בהרשאה· דמלשונו משמע שהתו׳ חולקין בזה על רש״י ולפ״ז לא היו מחולקים דרש״י מ״ל שכ״כ לפי האמת והתו׳ כתבו אי לא הוי קתני בסיפא עד שישמעו כו׳· אמנם י״ל דס״ל למהרש״א דע״כ התו׳ חולקין על רש״י דמלשון רש״י משמע דאף אי לא הוי הך בבא מיותרת מוקמי׳ לה בהרשאה כיון דרישא בהכי איירי שהרי כתב ואיצטריך למיתני׳ משום דמוקמי׳ לה בבא בהרשאה כו׳ דמשמע דבלא״ה מוקמי׳ לה הכי כדמוקי הגמ׳ הרישא· אף אי לא הוי מיותר· וזה לא ס״ל להתו׳ דא״כ הוי קשה קושי׳ מהרש״א· וז״ש מהרש״א ורישא כו׳ לא איירי בהרשאה כפרש״י כו׳ ר״ל דרש״י ס״ל דמיירי בהרשא׳ מכח דומיא דרישא· וזהו ע״כ לית׳ לתירוץ התו׳· אך מ״מ מקשה דדילמ׳ התו׳ נמי ס״ל כרש״י בזה· ומ״מ תירצו שפיר· דהא לא מוקמי׳ הרישא בבא בהרשאה אלא משום דקשי׳ לן דיוקא דרישא אהא דקתני לקמן עד שישמעו מפי התובע כדמקשה הגמ׳· אבל אי לאו דקתני לקמן עד שישמעו מפי התובע לא הוי מוקמי׳ גם רישא דהכא בהרשאה· וא״כ שפיר תירצו התו׳ דסיפא אשמועי׳ אפילו שלח ביד עבדו כו׳ דהרי אי לאו הסיפ׳ לא הוי מוקמי׳ מתני׳ דהכא בין הרישא בין הסיפ׳ בהרשאה· והמ״ל דמיירי בלא הרשאה ולא הי׳ שלוחו כלל· לכך תני סיפא דאפי׳ ע״י שלוחו לא מיחייב· והשתא ע״כ מוקמי׳ רישא דהכא בהרשאה מכח קושי׳ הגמ׳ הכא וא״כ סיפ׳ דהכא נמי איירי בהרשאה כמ״ש רש״י· אמנם לפי מ״ש מהרש״א לעיל דאף בלא הא דלקמן יש להקשו׳ מתני׳ דהכא גופה דיוקא דרישא אסיפא אלא דמקשה מלקמן משום דקתני לה בהדי׳ טפי· א״ש· דליכא למימר דאי לאו דקתני לקמן עד שישמעו כו׳ לא הוי מוקמי׳ המתני׳ דהכא בהרשאה· דהא מ״מ צריכין לאוקמה בהרשאה· דאל״ה תקשי מתני׳ אהדדי דמריש׳ דייקינן הא מכה לפלוני ביד פלוני חייבין ובסיפ׳ קתני שלכם איש פלוני את בתו פטורין משום שלא שמעו מפי התובע· ואין לומר דריפא מיירי בשלוחו או בהרשאה וסיפא בלא הרשאה או לא הי׳ שלוחו· דא״כ לא הוי סיפ׳ דומי׳ דרישא· אלא ע״כ דכ״ל מיירי בהרשאה אלא דבסיפא כיון דמיירי בממון דלא מטי לידי׳ לא מהני הרשאה· וא״כ מ״מ לא גרע משלוחו כמ״ש מהרש״א ומ״מ לא מהני· וא״כ קשה ל״ל הסיפ׳ עד שישמעו מפי התובע· דליכא למימר השת׳ לאשמועי׳ אע״פ שהוא שלוחו לא מיחייבי· דהא שמעי׳ מהכא דשלוחו כמי לא מהני דבא בהרשאה לף דהרשא׳ לא מהני מ״מ לא גרע משלוחו· לכך הוצרך מהרש״א לומר דהתו׳ לא ס״ל כפירו׳ רש״י דבעי׳ לאוקמה סיפא דומי׳ דריש׳· וא״כ שפיר הוי מצינן לאוקמה לסיפ׳ בלא הרשאה ולא הוי שמעי׳ מינה דאפי׳ ע״י שלוחו לא מיחייבי ואיצטריך מתני׳ דלקמן שפירי אכן לפי תירוץ השני של מהרש״א לעיל דלא הוי מצי לאקשוי רישא וסיפ׳ דהכא גופה אהדדי· משום דה״מ למימר דבממון דמטי לידי׳ לא בעי׳ שישמעו מפי התובע אבל בממון דלא מטי לידי׳ בעי׳ דוקא שישמע מפי התובע· לא הי׳ צריך מהרש״א לתרץ דהתו׳ לא ס״ל כרש״י· דלפ״ז שפיר מצינן למימר דהתו׳ ס״ל כרש״י ומ״מ תירצו שפיר ככ״ל· דמתני׳ דהכא הוי מוקמי׳ כולה בלא הרשאה והא דמכה לפלוני ביד פלוני חייבין· משום דמטי לידי׳· ובאנס איש פלוני את בתו פטורין· משום דלא מטי לידי׳· אבל ע״י שלוחו וממון דמטי לידי׳ חייבין· להכי אשמועי׳ סיפא עד שישמעו מפי התובע דאפי׳ מטי לידי׳ וע״י שלוחו מ״מ לא מיחייבי· אבל לבתר דקתני סיפא עד שישמעו כו׳ וא״כ ע״כ צריכין לאוקמ׳

רישא דהכא בהרשאה· מוקמי׳ גם הסיפ׳ בהרשאה דומיא דריש׳ כפרש״י· ונראה דתירוץ מהרש״א הראשון כאן אזיל לתירוץ ראשון דלעיל· ולא ס״ל חילוק זה שמחלק בין ממון דמטי׳ לידי׳ או לא בלא הרשאה· דבאמת הוא דוחק דהרי אפי׳ ממון דלא מטי לידי׳ מיחייבי כששמעו מפי התובע כדמוכח במתני׳ דלעיל דקתני שלכם איש פלוני את בתי חייבין· וא״כ למה יפטרו כשלא שמעו מפי התובע וצ״ל דילפי׳ מקרא דואם לא יגיד ונו׳ כדפרש״י לעיל· א״כ גם בממון דמטי לידי׳ יפטרו מהאי טעמא· אבל לתירוץ שני דלעיל באמת אין צריך לומר דהתו׳ לא ס״ל כרש״י ככ״ל· וזהו באמת תירוץ שני של מהרש״א כאן· הגם שאיכו ממש כמו שכתבנו· מ״מ אם כימא חילוק זה בין מטי לידי׳ או לא יש לתרץ בקילור כמו שתירץ מהרש״א דוק ותשכח· אך אכתי קשה דאף לתירוץ ראשון דלעיל· מ״מ לא הי׳ צריך מהרש״א לומר דלפי האמת לא ס״ל להתו׳ כפרש״י דמיירי בהרשאה אף בתר דקתני בסיפא עד שישמעו כו׳ ומש״ב כדחק לומר דלא זו אף זו קתני· דהא י״ל דלבתר דקתני סיפא עד שישמעו כו׳ מודים התו׳ דמוקמי׳ סיפא דהכא בהרשאה ואין אנו צריכין לומר לא זו אף זו קתני· ובעיקר תירוצו של מהרש״א יש לגמגם· חדא למה לא ס״ל להתו׳ סברת רש״י דמוקמי׳ סיפא דומי׳ דרישא· הרי סבר׳ מעלי׳ היא· דבכל דוכת׳ אמרי׳ הכי· ועוד דא״כ מה תירצו על קושייתם שהקשו על רש״י כיון דלרש״י עצמו ע״כ לא ס״ל תירוצם דהא לדידי׳ קשה קושי׳ מהרש״א· ואין לומר דהתו׳ כתבו תירוץ זה אליב׳ דנפשייהו· דהרי הם מקיימים פי׳ הי״מ לפני זה (הגם שלפי מה שכתבתי למעלה בדבור זה· גם התו׳ ס״ל כפרש״י לקושט׳ דמילת׳· מ״מ לפי פשוטו קשה) גם מה שכתב דלא זא״ז קתני הוא דוחק דלא אמרי׳ הכי אלא בשני בבות הסמוכים זה לזה אבל כאן דלא מיתני בהדדי כלל לא שייך לא זא״ז קתני· כמ״ש מהר״י בן לב לעיל ס״פ שבועות שתים ע״ש· (אך לפי מה שכתבנו באמת אין צורך לבא לזה כלל דלא זא״ז קתני ככ״ל) גם תירו׳ השני שכתב לחלק בין ממון דמטי לידי׳ או לא לענין שלוחו· דוחק הוא כמ״ש כבר· ועוד דלתירוצו לא היו התו׳ צריכין לתרץ אלא דלקמן אשמועי׳ בסיפא דאפי׳ בממון דמטי לידי׳ לא מהני עד שישמעו כו׳ ול״ל למנקט דאע״פ דשלוחו הוא וכו׳ הרי אף או לא הוי מיירי התם בשלוחו או אין חילוק בין שלוחו לאחר· מ״מ א״ש· לכן כלע״ד דקושייתו מעיקר׳ לית׳· דאף דמיירי הכא בהרשאה מ״מ כיון דהרשאה לא מהני בכה״ג שיהא הוא הבעל דבר עצמו לדון עם שכנגדו גרע משלוחו דהתם שווי׳ שליח להשביע את העדים ויש לומר שלוחו של אדם כמותו והוי כאלו הוא עצמו השביעם· אבל הכא לא שווי׳ שליח להשביע העדי׳ אלא הרשה אותו לדון עם בעל דינו כאלו הי׳ הממון שלו כמו שכותבין דון וזכי ואפיק לנפשך· וכיון שלא מהני זה בממון דלא מטי לידי׳ וא״כ אין הממון שלו ולא הוי כבעל דבר וגם שלוחו לא הוי להשביעם דינו אלא כמו אחר שאין לו שייכות בדבר כלל· אבל בממון דמטי לידי׳ דמהני הרשאה חייבין אף שלא הוי שלוחו להשביע משום שהוא הבעל דבר עצמו שהרי הקנה לו הממון שדן עליו ואין צריך להיות שלוחו של המרשה להשביע העדים אלא מקרי התובע גופו· אמנם לפי מה שכתבנו למעלה בדבור זה דהתו׳ נמי ס״ל לקושט׳ דמילת׳ פירש״י ולא כהי״מ י״ל עוד שהתו׳ כתבו זה לתרץ פירש״י אליב׳ דנפשייהו· ולא ס״ל דסיפא דומיא דריש׳· משום דבאמת הרישא גופא מ״ל דמיירי שלא הי׳ שלוחו כלל אלא דמתניה יתיר׳ דייקי׳ דמכה לפלוני ביד פלוני זימנין דחייבין דהייכו בהי׳ שלוחו· וסיפא מיירי בלא הי׳ שלוחו מש״ה פטורין והוי שפיר דומיא דריש׳· כיון דגופא הדין דרישא מיירי בלא הי׳ שלוחו רק הדיוק מיירי בשלוחו· אי י״ל דהוי מוקמי׳ רישא בהי׳ שלוחו וסיפ׳ בלא הי׳ שלוחו משום דאל״ה קשי׳ דיוקא דריש׳ אסיפ׳ ואין להקשות דכימא דומי׳ ונוקי רישא וסיפ׳ בהרשאה אלא דבסיפא לא מהני הרשאה· דבאמת דיוק דרישא משמע דאפי׳

דאפי' בלא הרשאה מייבין כמו שהקשו התו' בסמוך · ולהכי הוי דמקיקן ומוקמי' , הסיפא בלא הי' שלוחו יאע"ג דלא הוי דומיא דרישא · דזה מסתבר טפי מדכיותא דהדיוק לא הוי דומי' דגוף הדין דתני במתני' דמיירי בלא הרשאה להכי איצטריך עד שישמעו כו' דאפי' ע"י שלוחו לא מיחייבי · והשתא ע"כ צריכין לומר כתירוץ התו' דבסמוך וכדמשני הגמ' דדיוק דרישא קאי רק אבא בהרשאה דהיינו מיתורא דמתני' · ולפ"ז י"ל דהתו' בסמוך כוונתם לתרץ קושי' מהרש"א על דרך שכתבנו · ושני דבורי התו' בדבור א' כאמרו אבל מ"מ נלע"ד תירוץ ראשון שכתבנו עיקר ודוק היטב כי קצרתי קצת :

דף לד ע"א תו' ד"ה ע"פ שנים עדים כו' ומיהו מכאן יש לדמות ולאוקמי' כגון כו' ר"ל מהא דחובשין אותו יש לדמות ולאוקמי' דמחיי' בבית' דסיפא ולא פרכים ואין מקום למה שהקשה מהרש"א בזה · ותמיה לי מאד עליו איך שגה ברואה דפשטות דבריהם כאן ומ"ש אחר זה · א"א לפרש כלל בע"א · וכ"מ גם מעלה דיוקה וס' בקרא שנות חיים על התורה · ומכאן נראה שאף גדול בישראל לא נמלט משגיאה וק"ל :

שם בתו' ד"ה אי טריפה הרג כו' וי"ל דמיירי כגון דאיכ' קמן חד טריפה כו' יש לדקדק דמ"מ משכחת לה דאפי' בלא ידיעה היכא דליכא טריפה קמן דאע"ג דלא ידע אי טריפה הוא או שלם מ"מ יכול להעיד דאזלינן בתר רובא ותירץ אחד מתלמידיי דמ"מ בעי למידע אי נכרי הוא או ישראל · והא דהקשו התו' היינו על לשון הגמ' דאמר אי טריפה הרג אי שלם הרג דמ"מ הא לא בעי למידע · אך מ"מ קשה הא משכחת לה בעיר שרובה ישראל דמסתמא אזלינן במי בה' רובא · ואפ' דברוב כזה דלא הוי רובא דעלמ' אלא רוב העיר לבד לא אזלי' בתרי' בדיני נפשות ועדיין צ"ע :

שם ע"ב ברש"י ד"ה ועדים רואין אותו מבחוץ ולא הכיר הנתבע בהם עכ"ל לכאורה קשה מאי נ"מ בזה אם הכיר בהם או לא · ונלע"ד דהנפק' היא משום דאמ' לי' מנה מניתי לך בפני פלוני ופלוני והעדים היו מבחוץ ולא הכיר בהם הנתבע ס"א דאפי' קאמר להד"ס לא הוחזק כפרן משום דמ"ל דה"ק להד"מ שמנית לי בפני פלוני ופלוני ואי הדר קאמר אין שקלי ודידי שקלי נאמן · או אמרי' דמ"מ הוחזק כפרן דלהד"ס משמע שלא מנה לו כלל מעולם ושוב איכו נאמן לומר אין שקלי ודידי שקלי · ורב המנונא פשט לן דכיון דקאמר להד"ס ודאי הוחזק כפרן ואינו נאמן עוד · אבל אם הי' העדים מבפנים והכיר בהם ואמר להד"ס לא מיבעי' לי' כלל דבודאי הוחזק כפרן אי אמר להד"ס דליכא לתרץ דיבורי' כלל · ובזה מיושב נמי הא דקאמר רב יהודה מנה מניתי לך בפני פלוני ופלוני דלכאורה הל"ל סתם מנה מניתי לך ועדים רואין כו' דמאי נ"מ אי אמר בפני פלוני ופלוני או לא · אבל לפ"ז א"ש ודוק :

שם בגמ' מכדי מושבע מפי עצמו בעדות מנ"ל כו' פקדון נמי מושבע מפי אחרים נגמר מעדות כו' דילמא ר"ש בק"ו מייתי לה כו' כתב מהרש"א ק"ק דנהי דשבועות העדות לא יליף במה מצינו מפקדון אמאי לא תקשי לי' דנילף מושבע כנשבע כו' ולמאי דמשני נמי דעדות מפקדון לא יליף במה מצינו אלא מגופה כו' אכתי תקשי לן דנילף פקדון מעדות במה מצינו כו' ע"ש והנה קושי' הראשונה תירץ מהרש"א שפיר דבעי לאקשויי דסלי' מיני' אע"ג דה"מ למפרך כפשוטו כקושי' מהרש"א · אבל קושי' שני' לכאורה לא מתיישבה שפיר דהא דלא ילפי' עדות מפקדון מ"מ נילף פקדון מעדות במה מצינו · וצ"ל להדורי בתר פירכא אחרית' אמזיד כשוגג · הא אכתי איכ' לאקשויי אמושבע כנשבע כקושי' מהרש"א · ונלע"ד דבתר דגלי לי' סברא זו דמושבע מפי עצמו מצינן למילף מק"ו ממושבע מפי אחרים · תו ליכא למימר דנילף פקדון מעדות במה מצינו למושבע מפי אחרי' · דאי מושבע מפי אחרים בפקדון נמי מחייבי' ה"ל לכתוב מפי אחרים כמו בפקדון והוי ידעי' מפי עצמו מק"ו כמו בעדות וצ"ל לסמוך על המה מצינו · וכעין זה מצאתי גם' קיקיון דיונה · אמנם אחר העיון נלע"ד דלאו מילתא היא · דא"כ היאך קאמר בתר הכי אדנגמר לה ממעילה נגמר לה מעדות · היכי מצי נגמר מעדות הא איכ' למפרך מה לעדו' שכן חייב בה מושבע כנשבע תאמר בפקדון וע"כ צ"ל דמקשה דנילף נמי הא דמושבע מפי אחרים חייב בפקדון מעדות · ולפ"ז הא לא מצינן למילף זה מדלא כתבה התורה מושבע מפי אחרים בפקדון כנ"ל · אלא ודאי דלאו מילתא היא דאמרי · והיינו משום דלא בעי למכתב מושבע מפי אחרים בהדי' בפקדון דא"כ הוי חייב גם מפי אחרים בין בב"ד בין שלא בב"ד דסתמא כתיב · והתורה לא רצה לחייב מפי אחרים אלא בב"ד כמו בעדות להכי לא כתבה התורה מפי אחרים בהדי' · כי היכי דנילף לה במה מצינו או בק"ו מעדות ויהי' הדין כמו בעדות דדיו לבא מן הדין להיות כנדון · אמנם נלע"ד ליישב לשיטת רש"י דפי' דקושי' דנילף פקדון מעדות להושבע מפי אחרים בג"ש דתחטא תחטא · דה"פ מכדי מושבע מפי עצמו כו' דנגמר מפקדון · וע"כ דהיינו בג"ש דתחטא תחטא דבמה מצינו לא מצי למילף כמ"ש התו' · וא"כ ע"כ צ"ל דהשתא כבר אסיק אדעתיה הג"ש · אלא דלענין תביעת ממון לכתחילה בעי למילף לה עד לבסוף · א"כ פקדון נמי מושבע מפי אחרי' נגמר מעדו' בג"ש · אבל במה מצינו ליכא למילף · משום דאיכא למפרך מה לעדו' שכן ישנו במזיד כשוגג תאמר בפקדון כו' · אע"ג דהיא גופה מצינן למילף מעדות במה מצינו · מ"מ השתא אכתי לא אסיק אדעתי' הך קושי' ונקט כאלו פסיקא ליה דפקדון מזיד לאו כשוגג · וא"כ מיושב נמי קושי' מהרש"א השניי' · ואין להקשות דמ"מ בתר הכי דפריך אמזיד כשוגג גופי' אמאי פריך מדלא כתיב בי' ונעלם · אמאי לא פריך דנגמר לה מעדות · די"ל דהשתא עדיפא מינה פריך דבלא מה מצינו נימא דמזיד כשוגג · וכדדמי לי' דנגמר ממעילה באמת פריך הכי דנגמר מעדות ודוק :

שם בגמ' ותהדר עדות ותגמר מפקדון כו' כתב מהרש"א אין להקשות דלפי סברת המקשה כו' א"כ צ"ל דג"ש דתחטא כלל דהא כולה הך מילתא מצינן למילף מבנין אב כו' עוד מקשה מהרש"א לר"ש דבתר דקמה ליה ג"ש נמי אית לי' בפקדון דמזיד לאו כשוגג נילף ביטוי במה מצינו מפקדון לחייב בו מושבע מפי אחרים כו' ע"ש וי"ל דמדא מתורצת ביר' חברתה דהמקשה ס"ל דהג"ש אתא להורות דלא נילף נמי ביטוי דמושבע מפי אחרים חייב מפקדון ועדות · להכי אתא הג"ש להורות דלא נילף מידי במה מצינו · דאי נילף במה מצינו ביטוי למושבע מפי אחרי' שיהא חייב א"כ ג"ש ל"ל הרי פקדון נמי מצינן למילף במה מצינו מעדות לחייב מושבע מפי אחרים ולאידך מילי נמי כקושי' מהרש"א · ואין להקשות להמתרץ דלהכי כתבה רחמנא כו' דבעדות מזיד כשוגג · א"כ תו לא מצינן למילף מידי במה מצינו עדות מפקדון לענין תביעת ממון ופקדון מעדות לענין מושבע כנשבע · משום דאיכ' למפרך כיון שמצינו חומר' בעדות טפי מבפקדון · וא"כ איצטריך הג"ש דתחטא להכי דנגמר להו מהדדי · וא"כ הדרא קושי' מהרש"א לדוכתה דנילף ביטוי במה מצינו מפקדון למושבע מפי אחרים · די"ל דמ"מ מוכח דלא נילף ביטוי מפקדון במה מצינו · דא"כ למה כתב רחמנא לשבועת העדו' גבי ביטוי וטומאת מקדש וקדשיו להורות מדכתב בכולהו ונעלם ובעדות לא כתיב ונעלם לחייב על המזיד כשוגג · הא בלא"ה מוכח דחייב על המזיד כשוגג דאל"ה ל"ל הג"ש דתחטא כלל הא מצינו למילף הכל במה מצינו כקושי' מהרש"א · אלא ע"כ מדאיצטריך הג"ש דבעדות מזיד כשוגג · ולהכי איצטריך הג"ש כנ"ל · אלא ודאי דהג"ש בלא"ה איצטריך להורות דלא נילף ביטוי במה מצינו לחייב מושבע מפי אחרי' כנ"ל · וא"כ ה"א דמ"מ נגמרי' עדות מפקדון לענין מזיד לאו כשוגג ולהכי איצטריך למכתב עדות גבי טומאת מקדש וקדשיו וביטוי להורות דחייב על המזיד כשוגג ודוק כי הי' דרך חידוד ועי"ל

ועי"ל ליישב קושי' מהרש"א דלפי סברת המקשה ל"ל הג"ש כלל׳ דשפיר איצטריך הג"ש מתה כפשך איס"ל לר"ש כר"מ דון מינה ומינה וחייב בעדות מושבע מפי עצמו בין בב"ד בין שלא בב"ד · א"כ שפיר איצטריך הג"ש׳ דאי לאו הג"ש לא הוי ידעי׳ מושבע מפי עצמו בעדות אלא בק"ו מפי אחרים חייב מפי עצמו לא כ"ש׳ דבמה מצינו מפקדון לא מצינו למילף לי׳ דאיכ׳ למיפרך מה לפקדון שכן עשו בו נשים כאנשי׳ כמ"ש התו׳ · וא"כ דמק"ו מייתינן לי׳ הוי אמרי׳ דיו שיהי׳ כנדון וכי היכי דמפי אחרי׳ אינו חייב אלא בב"ד ה"ה מפי עצמו · להכי איצטריך הג"ש דיליף לי׳ מפקדון לחייב בו מפי עצמו אפי׳ שלא בב"ד · ואי ס"ל כרבנן דון מינה ואוקי באתרה · וא"כ זה אינו · מ"מ הוצרך הג"ש׳ דאל"ה לא הוי ילפי׳ מפי אחרים בפקדון אלא במה מצינו מעדות והוי אמרי׳ דאינו חייב אלא בב"ד כמו בעדות · דבמה מצינו לא אמרי׳ דון מינה ואוקי באתרה׳ אבל השת׳ דילפי׳ לי׳ בג"ש אמרי׳ דון מינה ואוקי באתרה וחייב בו בין מפי עצמו בין מפי אחרים אפי׳ שלא בב"ד · אמנם יש לומר דמ"מ לא פריך המקשה מידי דע"כ מדאיצטריך הג"ש ש"מ דבעדות מזיד כשוגג ולא הוי מצינן תו למילף מידי · במה מצינו דאיכא למפרך מה לעדות שכן עשה בו מזיד כשוגג להכי איצטריך הג"ש ככ"ל · דאין לומר דהג"ש בלא"ה איצטריך ככ"ל · די"ל דילמ׳ ס"ל לר"ש כרבנן דר"מ · וא"כ לא איצטריך הג"ש אלא להורות דבפקדון חייב מושבע מפי אחרים אפי׳ שלא בב"ד ככ"ל · ולזה לא הוצרך הג"ש אלא ה"ל לכתוב בפקדון מושבע מפי אחרים והוי ילפי׳ מושבע מפי עצמו בק"ו מילי׳ והוי ידעי׳ מתילא דחייב בין מפי עצמו בין מפי אחרים בין בב"ד בין שלא בב"ד אלא ע"כ דהג"ש איצטריך משום דבעדות חייב מזיד כשוגג ככ"ל · אבל מ"מ לק"מ · דשפיר פריך תהדר עדות ותגמר מפקדון כו׳ · ואי משום דא"כ נ"ס ל"ל · אימא דלא ילפי׳ פקדון מעדות למושבע כנשבע וא"כ כמי איכ׳ למפרך מה לפקדון שכן לא עשה בו מושבע כנשבע כו׳ ולהכי איצטריך הג"ש למילף עדות מפקדון לענין תביעת ממון ולענין מזיד לאו כשוגג · דמאי חזית למעט מדאיצטריך הג"ש · דלא כילף להו מהדדי דוקא לענין מזיד לאו כשוגג ולקיים הג"ש לשאר מילי · אימא איפכא ודוק :

וקושי׳ הגיי׳ של מהרש"א דנילף ביטוי מפקדון לענין מושבע מפי אחרים · יש ליישב כמי׳ דא"כ ליכתוב גבי ביטוי מושבע מפי אחרים וילפי׳ מפי עצמו בק"ו · וצ"ל לסמוך על המה מצינו · ומ"ש התו׳ לעיל (דף ל"א ע"ב) לר"מ דאי לאו דאיכא פירכ׳ הוי ילפי׳ ביטוי מעדות לחייב בו מושבע מפי אחרים · היינו משום דאי ילפי׳ מעדות אינו חייב אלא בב"ד כמו בעדות וא"כ לא קשי׳ דליכתוב מפי אחרים בביטוי גופה · דאזהי׳ חייב בין בב"ד בין שלא בב"ד · והתורה לא רצה לחייב אלא בב"ד · אבל אי ילפי׳ מפקדון ובפקדון חייב אפי׳ שלא בב"ד · דס"ל לר"ש כרבנן דר"מ דון מינה ואוקי באתרה · שפיר י"ל דא"כ ליכתוב מפי אחרים בביטוי גופה ככ"ל · אלא ע"כ דדוקא מפי עצמו חייב ולא מפי אחרים ודוק כי תרוצים אלו נכונים ועיקר :

שם ברש"י ד"ה ופרכי׳ ותהדר עדות כו׳ בתר דקמא לי׳ ג"ש דתחטא תחטא ליהדר עדות ונילף מפקדון כו׳ יש לדקדק למה פרש"י דהקושי׳ היא לפי האמת דקמה לי׳ הג"ש ליהדר עדות ונילף מפקדון · דע"ז קשה מכ"ל באמת דלא יליף הכי · וצריך לדחוק כמ"ש מהרש"א דלא אישתמיט תנא בשום דוכת׳ לאשמועי׳ הא · ספיה"ל לפרש דמקשה על הפירכא דפריך ר"ש מקמי דקמה לי׳ הג"ש מה לפקדון שכן לא עשה בו מושבע כנשבע מזיד כשוגג תאמר בעדות כו׳ כילף במה מצינו עדות מפקדון דמזיד לאו כשוגג ופקדון מעדות דמושבע כנשבע · ותו ליכא למפרך מידי · ולא הוי צריך ר"ש לבא לג"ש דתחטא תחט׳ כלל׳ · ולפע"ד לייסב בהקדים לדקדק במ"ש התו׳ לעיל

ד"ה פקדון נמי לא כתיב בי׳ ונעלם כו׳ משמע דפשיט׳ לי׳ בעדות טפי מפקדון מטעמ׳ דפרישית כו׳ דא"כ דאסיק אדעת׳ הך סבר׳ מאי קאמר בסמוך ותהדר עדות ותגמר מפקדון הא ידע כבר התירוץ דלהכי כתבה כו׳ · וצ"ל דהוה סבר דהך סברא מהני לאפוקי מתכין אבדלא כגמר מפקדון אבל לאפוקי מג"ש לא מהני הך סבר׳ · ולהכי פריך אליבא דאמת דקמה לי׳ הג"ש תהדר עדות ותגמר מפקדון והמתרץ השיב דהך סבר׳ מהני לאפוקי נמי מבג"ש · ואפשר לומר עוד דהמקשה ידע הסבר׳ דמדכתיב בכולן ונעלם ובעדות לא כתיב ונעלם ש"מ דחייב על המזיד כשוגג · והך סברא לא מהני לאפוקי מג"ש די"ל דכיון דאית לן הג"ש לא הוצרך לכתוב ונעלם גבי׳ דסמיך על הג"ש · אבל המתרץ נלי לי׳ סבר׳ אחרת׳ דלהכי כתבה רחמנא גבי שבועת ביטוי כו׳ דאל"ה לא ה"ל לכתוב לעדות גבי הכי כיון דעדות איכה שוה להם לענין כמה דברים שאינה נוהגת בכל ואינה אלא בב"ד משא"כ ביטוי ומומאת מקדש · אלא ודאי דלהכי כתבה כו׳ וזהו הסבר׳ מפקה מג"ש · ובזה מיושב מה שמדקדק כאן ואמר להכי כתבה כו׳ ולעיל לא קאמר אלא בכולן כאמר בהן ונעלם כו׳ לחייב על המזיד כשוגג · ועפ"ז יש ליישב פרש"י דהכא עוד יש לדקדק על דברי התו׳ הנ"ל מכ"ל דמטעם דבכולן נאמר בהן ונעלם כו׳ פשיט׳ לי׳ להמקשה בעדות טפי מפקדון דחייב על המזיד כשוגג דילמא באמת לא ידע שום טעם רק משום דקאמר ר"ש מה לפקדון כו׳ תאמר בעדות כו׳ ומזיד כשוגג · א"כ פשיטא לי׳ לר"ש דבעדות חייבין במזיד · להכי פריך המקשה ונגמר פקדון מעדות לאומרא דחייב בו נמי על המזיד כשוגג · וצ"ל דס"ל להתו׳ דא"כ לא ה"ל לאקשויי דנגמר פקדון מעדות כיון דבעדות גופה לא ידע טעמא מהיכ׳ פשיט׳ לי׳ לר"ש דחייב בו על המזיד · אלא ה"ל למפרך איפכ׳ כיון דילפת פקדון מתמעילה דפטור בו מזיד מכ"ל דבעדות חייבין נגמר עדות מפקדון לפטור בו במזיד אע"ג שלא כתב בו ונעלם דהא גבי פקדון נמי לא כתב ונעלם ומ"מ פטור במזיד · אלא ע"כ דידע טעמא דבעדות חייבין אע"ג דבפקדון פטורין · וא"כ ע"כ הוצרך רש"י לפרש דהקושי׳ ותהדר עדות כו׳ קאי אליבא דאמת דקמה לי׳ ג"ש · דע"כ מדלא פריך לעיל מיד הך קושי׳ ותהדר עדות כו׳ ש"מ דידע הך טעמ׳ דבכולן נאמר בהן ונעלם כו׳ כמ"ש התו׳ · וא"כ מאי פריך השתא · וצ"ל דלעיל דאיירי מקמי דקמה לי׳ ג"ש שפיר הוי מסיק אדעתי׳ הך סבר׳ דבכולן נאמר ונעלם כו׳ אבל בתר דקמה לי׳ ג"ש הוה סבר דלא מהני הך סבר׳ ככ"ל · ולהכי הוצרך לפרש הקושי׳ לפי האמת דקמה לי׳ הג"ש · ואע"ג דרש"י פירש גם לעיל בד"ה נגמרה מעדות בג"ש דתחטא תחטא עכ"ל וא"כ גם לעיל איירי בתר דקמה לי׳ ג"ש ומ"מ ניחא לי׳ דבעדות חייבין במזיד ולא פריך איפכא דתהדר עדות ותגמר מפקדון · וא"כ מ"מ קשה מאי פריך הכא · די"ל דאין כוונתו לעיל אג"ש גמורה · דהרי באמת כל השקלא וטרי׳ קאי אדס"ד מעיקר׳ מקמי דקמה לי׳ ג"ש כמ"ש מהרש"א · אלא כוונתו דכילף במה מצינו מכח תיבות שוות אע"ג שלא הו׳ לגו"ש בקבלה · וכן פרש"י לעיל (דף זה ע"א) שכן תחטא מה חטא בשכיהם כתיב תחטא לג"ש עכ"ל אע"ג דהאי תנא דהיינו ר"א לא גמיר הג"ש דתחטא · דא"כ ל"ל הג"ש דאוחין כלל · כמ"ש גם׳ ת"ח שם ע"ש ודוק :

אך על התו׳ קשה שתירצו בדבור הנ"ל דהא דפשיט׳ לי׳ בעדות טפי משום דלא שייך למילף מתמעילה כו׳ דמ"מ קשה דה"ל למפרך דנילף עדות מפקדון כיון דלא ידע שום טעם לחייב עדות במזיד טפי מפקדון · דאע"ג דמתמעילה ליכא למילף מ"מ מפקדון איכא למילף · ולולי דבריהם הי׳ אפשר לומר דידע הטעם דבכולן נאמר ונעלם כו׳ · והא דאמר פקדון נמי לא כתיב בי׳ ונעלם · היינו כיון דבפקדון נמי לא נאמר ונעלם ואיכא למילף במה מצינו מעדות לחייב בו במזיד ודאי דבאמת חייב · דאל"ה ה"ל

להתודה לכתוב בו בהדי' ונעלם לגלות שלא כנמור במה אינו לחיוב' דבשלמא בעלמ' או בעדות גופה אי לא הוי הך סברא דבכולן כאמר ונעלם' אע"ג דלא כאמר בו ונעלם' מ"ל דחייב רק על השוגג ולא על המזיד כיון דרוב קרבנות א' כן באין אלא על השוגג' אבל הפתא דבעדות פשיט' לן דחייב במזיד' ה"ל להתירה לגלות דלא כילף פקדון מינה ולכתוב בו ונעלם' ומדלא כתיב ש"מ דבאמת חייב גם על המזיד וק"ל:

דף לה

ע"א תו' ד"ה באל"ף דל"ת כו' אע"ג דההוגה את השם כו' אין ר"ל היאך מזכיר אותו התובע ומשביע העדים' את השם באותיותיו' דהא י"ל דאינו מזכיר את השם אלא שתופס בידו כתב או ספר שכתוב בו השם ואומר משביעך בשם זה הכתוב כאן' אלא ר"ל היאך הזכיר התנא את השם באותיותיו' אע"ג שלא הזכיר אלא ב' אותיות' כברכתבנו התו' בע"ז (דף י"ח) דהך זה אסור' והא תירצו כיון שאינו מתכוין לשם מותר ר"ל דאין כוונת התנא להזכיר יו"ד ה"י מן השם אלא נקט הכי לסימן בעלמא כלומר שמשביען באותו השם הנכתב באותיות אלו' וכיון שאינו מתכוין לאותיות השם עצמן מותר' דודאי אם נכתבו אותיו' אלו בתיבה אחרת שאינה שם כגון יהודה מותר להגיה האותיות ולומר יו"ד ה"י וי"ו כו' אע"ג שהם אותיות השם' כיון שאין כוונתו לשם' ה"ה כאן שאין כוונתו לאותיות השם וק"ל:

דף לה

ע"ב בגמרא התם בשבועת האלה כתיב כו' נראה דלר' חנינא בר אידי לק"מ דיליף מג"ש דאלה אלה מה התם כתיב לאלה ולשבועה דמשמע אלה לחוד ושבועה לחוד' ה"ה הכא הוי כאלו כתיב שבועה גבי אלה דאלה לחוד ושבועה לחור שני' אבל לרבנן דילפי ממשמעות דאלה דהוי שבועה מדכתיב התם שבועת האלה דמשמע דאלה היא שבועה פריך שפיר דהרי התם כתיב שבועת האלה דמשמע שבועה בקללה ואכתי שבועה לחוד מ"ל דשני ואין מקום לקושי' מהרש"א בזה וק"ל:

שם

תו' ד"ה דקטלא חד משית' בעלמ' כו' בהולכה למלחמת הרשות קאמר פי"ל ר"ל שמוליא אחד משבה חלקים מישראל למלחמה ונהרגין במלחמה אין עליו עונש' והיינו במלחמת הרשות' דאי במלחמת מצוה אפי' טפי אין עליו עונש' דכיון שמצווה עליו מה ה"ל למעבד אבל במלחמת הרשות א"ש' דטפי מהכי לא ה"ל להוליא ולשלח ללחמ' כנלע"ד' אבל מ"ש מהרש"א בזה דבמלחמ' מליה כתיב לא תחיה כל נשמה' משמע שהבין שהו' ר"ל שהרג א' משבה מן האומות' אבל מלשונם משמע דמיירי שנהרגו על ידו במלחמה א' משבה מישראל אבל מן האומות לא איירי' דאם הי' כוונתם על האומות' ה"ל במלחמת הרשות' ומה זה שכתבו בהולכה למלחמת הרשות' אלא ע"כ דמישראל קאי שנהרגו ע"י הולכתו אותם למלחמת הרשות וק"ל:

דף לו

ע"ב ברש"י ד"ה ואלהי סוטה כו' דא"כ לר"מ שבועה דמתני' איסור' נרידתא היא דע"כ בהכי איפליגו לא קומי' כו' ואי רבנן פטרי בה אלמ' לית להו מכלל לאו אתה שומע הן אפילו באיסור' נרידת' א"כ שתויין דבמיה לרבנן מנא להו כו' לכאורה יש ליישב קושייתו' לפי פי' מהרש"א דלנירסא זו צ"ל דשבועת העדו' מיקרי איסורא נרידת' לפי שלהעדים אינו אלא איסור' ולגירסה רש"י חשיב איסורא דאית בי' ממונא לפי שבאה ע"י ממון' וא"כ יש סברא לכאן ולכאן' מתילא איכא למימר דבהא פליגי ר"מ ורבנן דלר"מ חשיב איסור נריד' ואמרינן בי' מכלל לאו אתה שומע הן ולרבנן חשיב איסורא דאית בי' ממונא ולא אמרינן בי' מכלל לאו אתה שומע הן וא"כ לק"מ לרבנן משתויי יין ודוק:

שם

ע"ב ברש"י ד"ה בפני ב"ד כו' ואח"כ הודה חייב קרבן כו' כתב מהרש"א דרש"י כ"כ לרבה דס"ל הכופר בממון שיש עליו עדים פטור אבל לפי האמת

ס"ל דמיירי שבאו עליס זהו תורף דבריו ע"ש ואיש אמינא' משנה ערוכה לקמן פ' ארבעה שומרין דתנן היכן שורי אמר לו אבד משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו שאכלו משלם את הקרן והודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם ופרש"י משלם קרן וחומש ואשם כדין שבועת הפקדון דאיכא נמי עד שתודה ושב מרשעו ובא להתכפר דכתיב בשבועת גזל הגר בפרשת נשא והתוודו את חטאתם אשר עשו וגו' כו' וכן פרש"י ית' מפורש במ' ב"ק (דף ס"ב) דמייתי הך מתני' וכן פרש"י בחומש פ' נשא דאינו חייב חומש ואשם עד שיודה ולא ע"פ עדים' ואין כאן קושי' כלל מתחלה' ותמי' נשגבה בעיני על מהרש"א שכולם מתנו דין פשוט כזה דלא"ת בכמה דוכתי בש"ס' ומ"ש דלרבה הוצרך רש"י לפרש כן' אינו מספיק דלרבה נמי מלינן לאשכוחי שהי' העדים קרובים בשותיהן בשעת כפירה' ואח"כ מתו נשותיהן ובאו והעידו כדמסקי' הגמ' לקמן לרבה וק"ל:

דף לז

ע"א תו' ד"ה המזיד כו' דמי יודע שהם יודעין לו עדות כו' הקשה מהרש"ל לפרש"י שה' המתרים בהם שמא מהם שיודעין כו' א"כ שהם היו פסולים כשראו עדות זו אלא שהם קרובים כו' וכתב עליו מהרש"א לאו קושי' היא דהא לענין מלקות קאמר הכא ועל פיהם כו' ע"פ קרובים אין מלקין אותם ע"ש ולע"ד כוונת מהרש"ל שהם קרובים לבעל דין ולא להעדים דהשת' שפיר מלקין אותם על פיהם שהרי אינם קרובים להם כלל אלא שאין כאמנים לעדות זו מפני שהם קרובים לבעל דין ' ואמנם י"ל כמ"ש הר"ן גבי פקדון בסמוך דאע"ג שהם קרובים לבעל הפקדון ולא לנפקד מ"מ אינם יכולים לחייב מלקות לנפקד משום שע"י שהם מתרים אותו הוא מוכרח להודות וזה מהני לבעל הפקדון ולכך פסולים גם לזה ע"ע' ממילא י"ל דה"ה הכא גבי עדים כתי ע"י שהם מתרים אותם לריכין להעיד ומהני לבעל דין ומש"ה פסולים גם בזה' ואמנם יש לחלק דהיינו אם הם קרובים לתובע או שייך ה"ט' אבל אם הם קרובים לנתבע א"כ לא שייך ה"ט דאדרבה בהתראתם מגרע גרעי לנתבע שהם קרובים לו ע"י זה' ולא מיקרי כ נגעים בעדות לענין חיוב מלקות להעדים הללו' ומ"מ לגוף העדות פסולים להעיד מפני שהנתבע קרובם דקרוב פסול להעיד מגזירת הכתוב בין לטובת הקרוב בין לרעתו' ועוד י"ל דאע"פ שהם קרובים להעדים מ"מ יכולים להתרות בהן דמתרה שאמרו אפי' מפי עצמו אפי' מפי השד כדאית' במ' מכות (דף ו' ע"ב) אלא דאינן חייבין עד שיבאו עדים כשרים ויעידו עליהם שראו העדות שהיו גם הם אלים' אבל אותם הכשרים לא היו כאן בשעת הכפירה של אלו' אבל המתרים כ"כ היו אללם בשעי שראו העדות ויכולי' להתרותן בודאי' אבל יש לפקפק בזה דאפשר כיון שבשעת התראה אין אנו יודעין שהתראתם ודאי אלא על פי המתרים עצמם והם פסולים מחמת שהם קרובים' לכך לא מקרי התראת ודאי' אע"פ שאח"כ כודע ע"פ הכשרים שהאמת אתם שהיו המתרים בשעת שראו העדו' והיתה התראתם ודאי' עכ"פ איך שיהי' מ"מ מה שכתבתי תחילה ודאי נכון ואמת והדרא קושי' מהרש"ל לדוכתה' ועוד קשי' לי דאיכא לאשכוחי בלא"ה שאלו העדים המתרים בהם אינם יכולים להעיד על עדות זו' כגון שאמר אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני דהיינו אלו העדים שכפרו עדותן' ופרע לו אח"כ בפניהם ובפני עדים אחרים ועתה כפרו אלו' ואמרו שאינן יודעין שפרעו' וא"כ העדים האחרים שהיו אצל הפרעון יכולין להתרות בהם שהרי יודעין שפרע בפניהם' ואין יכולין להעיד על הפרעון דכיון שאמר אל תפרעני אלא בפני עדי' אלו לא מהני עדות של אחרים לפרש"י לקמן (דף מ"א ע"ב) ע"ש' לכן נלע"ד דרש"י נ"כ נתכוין למ"ש התו' שאין יכולין לידע אם הם יודעים עדות דשמ' שכחו' אלא שפירש שמטעם זה מקרי התראת ספק ולא הוי' התראה כלל' ולא הוצרך לפרש משום שאין יכולין לידע לעולם אם הם מזידים כמו שפירשו התו' ' דניחא לי' טפי לומר דלא הוי התראה

מעיקרא

מעיקר' כלל • וכה"ג פרש"י בפ' חולין גבי שחיטת חש"ו דחכמים אוסרי' לשחוט אחריהן בכולו אמן ואם שחט אינו סופג ארבעים משום דהוי התראת ספק אע"ג דבלא"ה אינו לוקה דא"א לברר לעולם שעבר על לאו דאותו ואת בנו ודוק

שם בגמ' מכות אין קרבן לא ומאי חומרא כו' לכאורה קשה מכ"ל לדיוקי הכי אימא דקרבן כמי חייב והא דלא קתני אלא מכות משום דבעי למחשב חומרא שיש בפקדון טפי מעדות ולענין קרבן אינו חמור דהא גם בעדו' חייב קרבן במזיד • אמנם נראה דדייק הכי משום דא"כ גם קרבן חייב במזיד ה"ל למחשב עוד חומרא שיש בפקדון במזיד שחייב אשם בכסף שקלי' משא"כ בעדות שאינו חייב אלא קרבן עולה ויורד ולמה לא חשיב חומרא זו אלא בשוגג למזיד • ואין לומר לפי זאכתי תקשה אמאי לא חשיב חומרא זו במזיד ולא אתרו בי' דבהא ודאי חייב קרבן • די"ל דלא איירי אלא באתרו בי' אבל אי באתרו בי' נמי מייב קרבן ה"ל למחשבי' וק"ל :

שם אלמא קסבר רבה הכופר בממון שיש עליו עדים פטור אין להקשות לפי מ"ש התו' לעיל והביא' מהרש"א כאן דרבה איירי אפי' בליתנהו קמן אבל באיתנהו קמן כ"ע מודו דפטור • מכ"ל באמת דסבר רבה הכי והא הכא איירי דאיתנהו קמן דהיינו הכי עדים המתרים אותו • די"ל דע"כ הטעם דהכופר בממון שיש עליו עדים חייב בליתנהו קמן היינו כדאמר לקמן עדי' עבידי דמייתי קודם שיעידו • וא"כ בשבועת הפקדון דחייב אפילו שלא בב"ד מכ"ל לרבה להקשו' כפירת דברים בעלמא הוא דילמ' מיירי שכפר ונשבע חוץ לב"ד ושם התרו אותו והכי עדים שידעו שיש הפקדון בידו • ממילא בשעת כפירה עדיין ספק הוא במ' קודם שיבאו הכי עדים המתרי' להעיד בב"ד שיש בידו הפקדון ימותו או ילכו למדינת הים ושפיר מהכי לי' כפירתו לפוטרו • אלא ע"כ דסבר רבה דכופר בממון שיש עליו עדים אע"פ שאינם כאן לפנינו בשעת כפירה פטור משום דמקרי כפירת דברים וק"ל ועיין בס' עלה דיונה שיישב קושי' מהרש"א שהקשה לעיל בתו' ד"ה הזיד בשבועת כו' בסוף דברין בסבר' זו • וגם אני כיוונתי לדעתו רק שלא רציתי לכותבו בכה משם חדשנו כיכון הוא ודוק :

שם בגמ' לא אם אמרת כו' אבל קרבן מייתי כו' אין להקשו' מכ"ל לדיוקי הכי אימא דאינו מביא קרבן די"ל כיון דלא מיבעי' לי' אם חייב קרבן אולא אלא משום דלוקה כדקאמר אבל היכא דאתרו בי' מילקא לקי קרבן לא מייתי או דילמא כו' וא"פ הפשט' דמוכח דאינו לוקה ודאי דמייתי קרבן דמה כי תיתי לפוטרו • אבל לקמן דמקשה מכח דיוק זה לרבה דאמר הכופר בממון שיש עליו עדים פטור • קשה מכ"ל דיוק זה דילמא באמת פטור משום שיש עדים כדאמר רבה • אמנם לפי מ"ש התו' כאן דהא לא אם אמרת כו לקולא מיתני' אפי' לאו דס"ד דמקשה וה"פ תאמר בשבועת הפקדון שאין כפרתו תלוי במלקות הקל אלא בקרבן החמור ולהכי דין הוא שנחמיר בו שפי מנזיר • א"ש דע"כ צ"ל דחייב קרבן דאל"ה מאי חומרה דשבועת הפקדון אדרבה קילא מנזיר דהתם לוקה והכא אינו לוקה • ומכ"ש לפי מ"ש התו' בתר הכי דהך ברייתא היא הך דספרי שהביאו דהתסודאי מוכח דחייב קרבן דהא בעי למילף נזיר משבוע' הפקדון לחייבו קרבן במזיד ואהכי פריך מה לשבוע' הפקדון שאינו לוקה פי' ולכך מביא קרבן תאמר בנזיר שלוקה והוא"ל ולוקה לא יביא קרבן • א"כ מוכח דבכה"ג דנזיר לוקה דהיינו בהתרו בו • גבי שבועת הפקדון מביא קרבן ואינו לוקה אבל לתירוצא קמא של התו' דלא ידע לגבי מאי מיתניי' וכן פירש"י לא ידעי' במאי קאי לא אם אמרת ע"כ צ"ל דהגמ' לא ידע במאי קאי כמ"ש התו' • דאסכוונתו שהוא אינו יודע ה"ל לכתוב לא ידענא או לא ידעתי לשון יחיד • אלא דר"ל דהגמ' לא ידע ורצה לתרץ כמי קושי' התו' • קשה א"כ מכ"ל להקשות לקמן ככ"ל • וצ"ל דדייק מדקתני אינו לוקה ולא קתני שחמא תאמר בשבועת הפקדון דפטור • ש"מ דאינו

פ' זור לנזרי אלא קרבן מייתי • ומפי החורכי הרבני פ"ו וא' וא"לף פ"ב כר' ושמעתי' לתרץ דכיון דפטור מקרבן לרבה משום דהוי כפירת דברים • ה"ל ללקות כמו בשאר שבועת ביטוי דהא כמי לא הוי אלא שבועת ביטוי כיון דלא כפרי' ממוכא • וככון הוא • אבל אין לתרץ דאי לא הוי מייתי קרבן ה"ל למפרך כמי מה לנזיר שמא שכן לוקה ומביא קרבן תאמר כו' • דקרבן לאו משו' חומרא וקילא הוא אלא דפטו' בפקדון משום דהוי כפירת דברים בעלמא ולא מקרי שבוע' הפקדון כלל ודוק :

שם בתו' ד"ה מאי אינו לוקה כו' ומכיין שחייב את המזיד כו' ת"ל וכפר מאשר חטא וגו' כו' לפירוש מהרש"ל דאקרא דפתאום סמיך וקאי אשוגג • קשה א"כ אכתי מזיד מכ"ל דחייב בנזיר ואכן תכן ארבע מביאין על הזדון כשגגה וחשיב נזיר בהדייהו כמ"פ רש"י לעיל • אבל לפי מהרש"א ניחא וק"ל :

דף לח ע"ב בגמ' אי דפריש ר' חייא מכייכא אתא לאשמועי' מקשה מהר"י בן לב דילמא אתא לאשמועי' דלא מיחייב אכ"א לי' ע"ש ולע"ד לק"מ דודאי רבא דבעי אף בפי' ס"ל כמ"ד דחייב אכללי • דאי ס"ל דלא מיחייב אכללי משום דהכלל לא קאי באפי כפשי' אלא פרטא פירושא דאין לך בידי הוא היכי ס"ד דולא לך ולא לך חדא מיחייב דממ"כ אי קאי ולא לך אדקודם א"כ ע"כ כוונתו ולא לך בידי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה כדקאמר לקמא • וזילא קאי אדקודם א"כ ליכא שבועה כלל • אבל אי ס"ל דהכלל באפי כפשי' קאי מ"ל דולא לך קאי אכלל' ולא אפרטא וא"כ ליכא לאקשויי דילמא ר"ח אשמועי' דלא מיחייב אכללי דא"כ פשיטא כפשטה הבעי' דולא לך פרטא הוי • אמנם איפכא יש להקשות דילמא ר"ח קאי אחטין ושעורין וכוסמין וקמ"ל דאכללי כמי חייב • אך י"ל דא"כ תקשי אידך ברייתא' דקתני ש"ו חטאת • ואין לומר דהתם פרטי חשיב כללי לא קא חשיב • דא"כ קשה מאי קמ"ל • וצ"ל דקמ"ל דולא לך פרטי הוי ובדלא פריש • אמנם לפ"ז ה"ל טפי לאתויי מברייתא זו דקה"כ ט"ו חטאת • דממ"כ כפשטה ממנה למוד האבעי' דאי מיירי בדפריש וקת"ל דאכללי לא מחייב א"כ כפשטה הבעי' ממיל' ככ"ל ואי כימ' דכללי לא חשיב א"כ ע"כ מיירי בדלא פריש דאל"ה מאי קמ"ל • אבל מברייתא דמייתי הש"ס לא כפשטה הבעי' בלא ברייתא האחרת די"ל דקמ"ל דאכללי כמי חייב ובדפריש ככ"ל • ומה שתירץ מהרש"א על קושי' הכ"ל של מהרי"בל דלא כשמע מברייתא מידי דאימ' איפכא דאכללי כמי חייב וקאי אחטין כו' ע"ש לע"ד אינו מספיק • דודאי ר' חייא פירש בהדי' בברייתא' אהיכא קאי כיון דלא נזכר כלל במתני' הך נוכא שהיו חמשה תובעי' אותו וכל אחד תבע הרבה מינים אלא דהגמ' לא ידע מאי תני בריש' דברייתא' ומספקא לי' אהי קאי • וא"כ תירוץ מהרש"א ליתא אמנם גם' ת"ח תירץ שפיר ע"ש ובזה מיושב כמי קושי' זו שהקשינו ודוק :

שם בתו' ד"ה לאתפושי חפלא כו' דבשבועת העדות וביטוי כו' כשהוא מושבע מפי אחרים כו' לכאורה אינו מובן מאי קאמרי דבביטוי יהא מושבע מפי אחרים צריך נקיטת חפץ הא בביטוי אינו חייב כלל במושבע מפי אחרים • ועוד מאי קאמרי דומי' דשבועת הדיינין הרי בשבועת הדיינין מוציא שבועה מפיו ממש • ואולי אין כוונת' מושבע מפי אחרים כמו שהוא פירושו בכל מקום לעיל גבי עדות ופקדון • רק כוונתם שאחר זוקקו לישבע כמו שבועת הדיינין שזוקק לישבע ע"י אחרים אבל מ"מ מוציא שבועה מפיו ול"ע :

באיד כתב מהרש"א ומדברי הפוסקים נרא' דבשבוע' הפקדון קושטא הוא דבעי' אנקוטי חפלא כו' ע"ש ולא ידעתי אנה מצא דבר זה בפוסקים דקושי' התו' היא אשבועת הפקדון דמיירי מינה כולי פירקא דלעיל דהיינו לענין שחייב עליו קרבן שבועה בזמן המקדש • והפוסקים בודאי לא דיברו בזה שאינו נוהג בזמן הזה • רק הפוסקים

הפוסקים איירי בשבועת שומרין שנשבע לו כאנס · והיא בעי בודאי · כקיטת חפץ שהרי היא בכלל שבועת הדיינין שהכ"ד משביעין אותו שבועה א על טענתו · דמאי שנא שבועה זו מן שבועת מודה במקצת הנווייהו חיוב שבועה דא' רייתא הוו · אבל מתני' דכולי פירקא דלעיל לא מיירי מזה אלא בנשבע מעצמו לענין שיתחייב קרבן · דהא ליתני תנאי פקדון כו' שבועה שאין לך בידי כו' ובכה"ג איכו חייב שבועה כלל לרוב הפוסקים דפסקו דגם בפקדון כופר הכל פטור ומכללם התו' והרא"ש ועיין בח"מ סימן ע"ז ותמ"א וכן פסק בש"ע · ובזה לא מיכו דבעי אנקוטי חפצא · דאל"ה לא ל"שהמשיגבת' מלהזכיר נפקין דלעיל ודוק ·

שם בתו' ד"ה האי דייקא כו' והא"נ שהשביע אברהם כו' הא אמרי' בסמוך דת"ח לכתחלה בתפילין לכבוד' הגמ' לא קאמר הכי אלא למאי דקי"ל דלא כרב פפא ומבנו תפילין בדיעבד גם באיכא אחריכא אלא לכתחלה בעי' ס"ת · ותש"ה בת"ח הקילו מפני כבודו וסגי לי' לכתחל' בתפילין · אבל לר"פ דס"ל דבאחריכא אפילו דיעבד לא מהכו תפילין והיינו משום דלא אקרי שבועת הדיינין אלא בס"ת א"כ ודאי גם ת"ח לא סגי לי' בלאו הכי · וסדר' קושי' התו' לדוכת' לר"פ · וצ"ע :

אמנם לתירוץ התו' יש ליישב הפסוק דכתיב ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו שים נא ידך תחת ירכי ואשביעך וגו' דלכאורה יש לדקדק לזה לא כתב זקן ביתו המושל בכל אשר לו עד הכה במקום שנזכר אליעזר בתורה ולאיזה צורך כתבו כאן · אבל לפ"ז א"ש דבגמ' יומא (דף כ"ח) אמרי' אליעזר עבד אברהם זקן ויושב בישיבה הי' שנאמר זקן ביתו · מאי המושל בכל אשר לו · שהי' מושל בתורה רבו כו' · וז"ש להרץ קושי' התו' היאך השביע אותו במילה הא בעי' לכתחילה ס"ת דוקא · לזה הקדים זקן ביתו המושל בכל אשר לו כלומר שהי' ת"ח וכ"ל בגמ' דיומא · לכך אמר לו שים ידך תחת ירכי דת"ח סגי לי' בהכי וק"ל :

דף לט ע"א בגמ' וכל עבירות שבתור' ממשפחתו לאו וכתיב כו' ותני' אמר ר"ש אם הוא חטא כו' נראה דהוצרך להביא הברייתא · משום דהמ"ל דקרא איידי דוקא כשמחפין עליו וקרא הכי משמע דקאי אמאי דכתיב מקמי הכי ואם העלם יעלימו וגו' דמשמע מה ע"י משפחתו שמחפין עליו העלימו עיניהם ממנו · לכך הביא ברייתא דאמר ר"ש אין לך משפחה כו' דמשמע דתמיד הוא כן שמחפין עליו · ופריך שפיר · ואע"ג דלקמן קאמר ולדיקי דמשפחתו דכי כולהון שאין מחפין עליו כמ"ש בס' ת"ח · א"כ משמע דאיכא כמי שאין מחפין · היינו על צד המיעוט ור"ש איירי ברוב דרובא ככולא · ואין סבר' לומר דלעיל בברייתא' כמי איירי במיעוט שאין מחפין · דמסתמ' על הרוב קאמר כיון דסתמ' קאמר בכל עבירות שבתורה ממנו כו' משמע דאיירי בהווה ורגיל ולא בדבר שהוא על המיעוט ולא שכיח · ובזה מיושב קושי' מהרש"א בזה דמאי לא משני דבלדיקי דמשפחתו בשאר עבירות פעירי והכא עכ"פ בדין הקל · דברייתא' איירי בודאי ברוב ולדיקי דמשפחתו דהיינו שאין מחפין הם המיעוט ככ"ל · אבל בס' ת"ח כתב דמייתי הא דר"ש דלא תימ' מולך שאני דע"ז היא וחמירא אבל שאר עבירות לא כו' · וקשה לפי מ"ש הר"ן דהא דנזדעזע העולם בלא תשא אע"ג דבכריתות ומיתות ב"ד כמי חשובה לא מהכי כדאית' ביומ' · וגם הא דכענשים כל העולם הוא כמי בשאר עבירות דכתיב בקרא דאלה וכחש וגו' כמ"ש התו' הכא · היינו משום דלענין משפחתו חמירא שבועה מכל העברות · א"כ אף אי איירי קרא דומשתי לכיפת כע"ז וגו' רק בע"ז · מ"מ הוה פריך שפיר למה נזדעזע העולם בלא תשא ולא נזדעזע בלאו הכי לך דהיינו ע"ז ודוק :

שם ע"ב בתו' ד"ה התם שהי' בידם למחות כו' לא הוה צריך לשנויי כו' מה שהקשה מהרש"א דהוה מצי לשנויי כמי דהתם לדיקי פטירי והכא לדיקי עכ"פ בדין הקל גבי שבועה ע"ע לא ידענא מאי קאמר דהרי זהו תירוץ הגמ' באמת התם שיש בידם למחות ולא מיחו אבל אותם שמיחו או לא הי' בידם למחות דהיינו לדיקי דבסמוך (כמ"ש מהרש"א עצמו) אין נענשי' אבל הכא אפי' אותם שמיחו או לא הי' בידם למחות כמי נענשים עכ"פ בדין הקל · אבל התו' הקשו דה"ל לשנויי כדמשני לעיל החילוק שיש בהני גופייהו דנענשי' התם והכא דהיינו אותם שמחפין עליו דמ"מ איכ' שנים דהתם בדיכא אחריכא והכא בדיכא דידי' · וה"ה הכא כמי ה"ל לחלק בהני גופייהו דהתם בדין קל והכא בדין חמור ועפ"ז תירלו דניחא לי' לפרושי טעמא למה נענשים התם בדין הקל והכא בדין חמור לכך קאמר דהתם נענשים רק על שלא מיחו אבל הכא מיחו לא כדכתיב הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא לכך דינם קל · אבל הכא דאפילו לדיקי דהיינו אותם שמיחו נענשים דעונש שבועה חל על כל העולם כדכתיב על כן תאבל הארץ וגו' לכך נמי הרשעים דהיינו אותם שהי' בידם למחות ולא מיחו נענשים בעונש חמור דאית בהו תרתי חדא דלא עדיפי מלדיקי שנענשים ועוד שהי' בידם למחות כו' וא"כ בזה התירוץ נכללו שניהם דהיינו שיש חילוק בין שבועה לעבירה אחרת לענין לדיקים דהתם אין נענשים אלא אותם שהי' בידם למחות משא"כ הכא ומתילא משמעינן כמי דאותם שהי' בידם למחות אין נענשים התם אלא בדין הקל והכא בדין חמור ככ"ל ודו"ק :

שם ברש"י ד"ה מידי הוא טעמא אלא לשמואל כלום אתה משיב כו' הא דמאריך רש"י כאן ולכאורה הוא אך למותר כלפ"ד דקשי' לי' ל"ל למימר מידי הוא טעמא אלא לשמואל הלא אף אי הוי הקושי' לרבא נאמר ה"מ לתירולי הכי ואיכו דוחק דהא קיי"ל בהא כשמואל ולא שליכו מאן דפליג עלי' אלא ר' חייא בר אבא לקמן · דבעלמא דקאמר הכי אפשר דלאו הכי קיי"ל כמ"ד זה ולהכי קאמר כיון דהקושי' להך מ"ד גופי' מרא דהך שמעת' א"כ שפיר מליכן לתרולי הכי אף דלית הלכת' הכי · משא"כ הכא דהלכת' בהא כרב נחמן אמר שמואל טענו חטין ושעורין כו' דחייב · לזה תירץ דה"ק דל"ק דלאחר כמי ה"מ לתרולי הכי מ"מ לא הוי קשה על המקשה מאי פריך מעיקר' דהי' מסופק אי כימ' דס"ל להאי מ"ד כשמואל בזה או שמ' יש לו תירוץ אחר על קושי' זו ולא כלטרך לומר דס"ל כוותי' · אבל השת' דהקושי' לשמואל קשה מאי ס"ד דהמקשה כיון דשמואל גופי' ק"מר הך דיכא לקמן · פשיט' דכתרץ הכא הכי ואיכה תשובה כלל מעיקרא וק"ל :

דף מ ע"א בגמ' טעמא דא"ל זהב זהוב הא סתמ' שוה קאמ' לי' כו' מק זה מהרש"ך דילמ' בסתמא איכו טבוע קאמר ומכ"ל דסתמ' שוה קאמ' ע"ש ולק"מ דהרי במתני' קתני דינר זהב סתמא וקתני דאם הודה בדינר כסף ופריסית כו' חייב · ואי דינר זהב היכו טבוע קאמר אמאי חייב ה"ל טענו חטי' והוד' לו בשעורי' · אלא ע"כ דשוה קאמ' ועוד הקשה מהרש"ך כיון דבעי למימר דסתמא שוה קאמר א"כ אמאי חייב הכא בברייתא' כיון דזה טוענו מטבע וזה מודה לו בשוה לא הוי ממין הטענה ע"ש ולפע"ד דהא דקאמרי' דסתמ' שוה קאמר היינו דאם הלה טוענו דינר זהב והודה דינר כסף אף דלא אמרי' כל מין מטבע אחת הן מ"מ לא הוה כטענו חטים והודה לו בשעורים אלא אמרי' דשוה קאמר והוי הודאה ממין הטענה · אבל היכא דטענו מטבע כי הכא דקאמ' זהב זהוב והוא מודה בדינר כסף אמרי' דמטבע קאמר דלשון דינר כסף סובל שני משמעות משמע מטבע ומשמע שוה וכל שאפשר לפרש דהודה לו ממין הטענה אמרי' ולהכי כאן דאם נפרש דשוה קאמר לא הוי' ההודאה ממין הטענה אמרי' דדינר כסף מטבע קאמר · וכן משמע לקמן גבי מנורה גדולה וקטנה דבשל חליות אמרי' דמודה לו באותה מנורה עלמה אף שאומר שלא הי' לה חליות כ"כ · אע"ג שיש לומר דכוונתו על מנור' אחרת קטנה · אלא דכיון שי"ל שכוונתו על זאת שטענו אמרי' וק"ל :

שם בתו' ד"ה בטוענו בדינר מטבעו' כו' ועוד דמשמע כו' וסתם ב' כסף שבועים הם כו' כתב מהרש"א וצ"ע כיון דמשמע להו סתם ב' כסף שבועים הם אמאי לא תקשי להו בפשיטות מרישא דקתני ב' כסף סתם דהיינו שבועים ואמאי פטור לשמואל עכ"ל ולפע"ד לק"מ דהכי פירוש דבריהם דתחלה הקשו באמת כמ"ש מהרש"א דאמאי פטור לשמואל ברישא ודחו קושי' זו בדוחק דבאמת מיירי ברישא באינן שבועים ופ"ז הקשו דאף אי כימא הכי השתא לפי תירוצו של ר"ת דכל מין מטבע א' הן דברישא מיירי באינן שבועין מ"מ תקשי דתליסר דר"א משמע דעד השתא הוה סלקא אדעתין דלא איירי קמיו' במטבעות וגם ליתא דעד השתא נמי הוי ידעי' דאיירי במטבעות דסת' ב' כסף שבועים הם אלא דהוה ס"ד דמטבע כסף ומטב' נחשת או זהב שני מינין הם ואי כה"ל לר"ת למימר כל מין מטבע אחת הן ולא הל"ל בטוענו בדינר מטבעות דמשמע דעד השתא לא הוי ידעי' דאיירי במטבעות דאדרבה עד השת' הוה ס"ד דרישא נמי איירי במטבעות ואתא איהו למימר דרישא לא איירי במטבעות ודוק:

שם בתו' ד"ה ור"נ מחייב כו' וי"ל דלדידי' נמי כ"מ כו' מקשה מהרש"ך למה לא אמרי' דכ"מ בה"נ דמוקי פלוגתייהו אי חייב לישבע על קנקנים שכפר או לא דאי אמרי' יש בלהל"ק חייב לישבע נמי על החמש קנקנים שכפר אבל א"א אין בלהל"ק דיו שמשלם החמש שהודה אבל אין צריך לישבע על האחרים כיון שזה לא תבע אותם כלל ע"ש ולעג"ד איכה קושי' דודאי בין כך ובין כך צריך לישבע סתם שאינו חייב לו יותר ממה שהודה ומתילא השבועה נמי על הקנקנים וגם יכול לגלגל עליו שבועה על הקנקנים אף שלא תבעם כלל וא"כ אין נ"מ בזה הגם שיש לומר כ"מ בזה לענין אם טוען איני יודע על הקנקנים האחרים לחד דיעה בפוסקים דס"ל דגבי גלגול לא אמרי' מתוך שאינו יכול לישבע משלם אבל התו' אפשר דלא ס"ל הכי וק"ל:

עוד הקשה מהרש"ך כיון דע"כ ר"נ לאו אכל דברי אדמון קאמר דרואה את דבריו א"כ כימא דקאמר רואה אני את דברי אדמון אהא דמחייב אותו שבועה אבל לא הט עמי' דיש בלהל"ק אלא ס"ל דאין בלהל"ק אלא דחייב שבועה משום דלא בעי' ממין הטענה ע"ש ולפ"ד י"ל דא"כ ל"ל למימר רואה אני את דברי אדמון כיון דככל אמר בהדי' הא מילת' גבי טענו חטים והודה לו בשעורי' דחייב ובזה מיושב נמי קושי' מהרש"א על קושי' התו' דהכא וגם מה שמקשה לקמן בד"ה לימוד ערוך כו' על מה שכתבו ומדקאמר נמי ר"נ רואה אני כו' ע"ש ודוק:

באד ואמר לי' אידך אין לך אלא חמש כו' הא דנקטו בכה"ג ולא נקטו שהודה לו הכל כמו שתבע ממנו בסתם דהיינו שאמר לו הן על תביעתו דא"כ למה באו כלל לב"ד כיון שאין ביניהם כלום ואין לומר שמתחלה קודם בואתם לב"ד תבע לו זה גם הקנקנים וזה כפר דא"כ בודאי הי' מזכיר בהדי' הקנקנים כיון שזה עיקר מחלוקתם ולא הי' אומר לפני הב"ד סתם כדי שמן והוא פשוט רק שראיתי מי שהאריך בזה לאין צורך ודוק:

שם ע"ב בתו' ד"ה הודה במקצת קרקעות כו' אי"צריך דלא תימא כו' כתב מהר"י בן לב וצ"ע דאכתי לא אי"צריך דכיון דקאמר הודה במקצת כלים חייב כו' דאתא לאשמועי' דזוקקין נכסים כו' אף דאין נשבעין עליהן ע"י גלגול נשבעין כו' (וכן הקשה בס' ת"ח) ואפשר לומר דאי לאו דקתני הודה במקצת קרקעות פטור ה"א דמקצת כלים את' לאשמועי' גלגול שבועה לחוד ולעולם דלא שנא קרקעו' כו' וליכא דקאמר נכסים שאין להם אחריות זוקקין את נכסים שיש כו' לא אתי שפיר וצ"ע עכ"ל ונראה דלק"מ דהגמ' די"ק לפי האמת דשמעי' ממקצת קרקעו' פטור דאין נשבעין על הקרקעות אמאי נקט כלי' וקרקעות ה"ל למנקט רבות' דאפי' כלים וכלים נכה"ג פטור אי אמרי' דטענו חטים ושעורים כו' פטור ומשני דלעולם טענו חטים ושעורים כו' פטור והא דנקט מילתי' בכלים וקרקעות לאשמועי' דאפי' הכי הודה במקצת כלים חייב שבועה אפי' על הקרקעות ע"י גלגול והוא רבות' טפי מאי דהוה נקט כלים וכלים והוה תני מקצת כלים חייב אף על הכלים של מין אחר' דהתם עכ"פ כלים בני שבוע' ניכהו אבל קרקעות דלאו בני שבועה ניכהו כלל הוה ס"ד דאפי' ע"י גלגול אין נשבעין עליהן' אבל אי לא הוה תני הא דמקצת קרקעות פטור ה"א דאין חילוק בין כלים לקרקעות כלל וה"א דמקצת כלים חייב לא אתא לאשמועי' אלא גלגול שבועה לחוד אבל השת' דשמעי' דקרקעות לאו בני שבועה הן ע"כ הוצרך למימר דזוקקין נכסי' שאין להם אחריות את הנכסים שיש להן אחריות כו' דאי לגלגל שבועה לחוד אתא לא הוה משני מידי' דמ"מ תקשי לישמעי' זה בכלים וכלים וצ"ל למנקט קרקעות כלל ודוק:

דף מד ע"א ברש"י ד"ה ה"נ אי דלאו שיעור זוזי כו' ואינו עליו שומר חנם ואע"פ שהוא משכון גמור עכ"ל לכאורה משמע שר"ל ואע"פ שהוא משכון גמור שלקחו לשם משכון ולא לזכרון דברים בעלמא מ"מ כיון דלית לי' דר' יצחק אינו אלא שומר חנם' אבל לפ"ז קשה אמאי מודה ר"א בהלוהו אלף זוז בשטר דמ"ש בשטר מבלא שטר דהשת' ליכא למימר כמ"ש לעיל דבשטר ליכא למימר דלזכרון דברים תפיס לי' ומש"ה בודאי לשם משכון לקחו' דהרי ברישא נמי אמרי' שלקחו לשם משכון ומ"מ אינו אלא שומר חנם' וצ"ל דמ"ש רש"י ואע"פ שהוא משכון גמור ר"ל ששוה כנגד כל החוב מ"מ לא אמרי' שלקחו לשם משכון אלא לזכרון דברים ולא הוי אלא שומר חנם ומש"ה בשטר דליכ' למימר שלקחו לזכרון דברים אלא לגוביינא אמרינן דאם אבד המשכון אבדו מעותיו כדפירש"י לעיל וק"ל:

דף מה ע"א תו' ד"ה וליתיב לי' בלא שבועה וא"ת ולא יהא גרי של ב"ה אלא כאיני יודע כו' אלא למ"ד לאו גרי עדיף אמאי כו' קצת קשה למה הקשו התו' קושי' זו על המקשה ולא הקשו מעיקר' אהא דקאמר ב"ה טרוד בפועליו ומש"ה שכיר נשבע ונוטל' לא יהא גרי של ב"ה אלא כאיני יודע ולמ"ד לאו גרי עדיף אמאי יהא השכיר נשבע ונוטל' ואפשר לומר דהא לא קשי' להו דאיכא למימר דלא חזר לגמרי מטעמ' דכדי חייו אלא חזר ממה שתירץ ב"ה ע"כ אבל וקאמר דהיינו טעמ' דשכיר נשבע ונוטל משום כדי חייו וב"ה גופי' ניחא לי' כי היכי דליתגרון לי' פועלי' ואי אמרת שכיר נית' לי' דלישתבע ב"ה וליפקע כי היכי דליגרי' ב"ה' לזה קאמר ב"ה טרוד בפועליו הוא ולכך אף דשכיר נשבע ונוטל מ"מ אגר לי' ב"ה דמכא אחריכא דמימר אמר ודאי האמת אתו ואני טעיתי מחמת שאני טרוד בפועליי' אבל אי משתבע ב"ה ופקע תו לא מיתגרון לי' פועלים דאמרי שנוחל את שכרן כיון דשכיר קים לי' שלא פרעו דאיהו לא טריד' וא"כ לא קשה למ"ד לאו גרי עדיף אמאי יהא השכיר נשבע ונוטל' דהכא שאני משום כדי חייו דשכיר וב"ה גופי' ניחא לי' בהכי כנ"ל אבל על המקשה דפריך וליתיב לי' בלא שבועה' מקשים שפיר דמ"מ מאי ס"ד דליתיב לי' בלא שבועה הרי מן הדין אינו נוטל אפי' בשבועה' אלא משום כדי חייו תקינו לי' שיטול ומסתייא שיטול בשבועה ודוק:

שם ע"ב תו' ד"ה איהכי אפילו עבר זמנו נמי כו' ואע"פ שפירש רב נחמן כו' עיין ביאור דבריהם במהרש"א ולכאורה קשה עדיין קושי' מהרי"ב לדמאי קאמרי אין לחוש שעדיין לא פי' שום טעם הא כבר פירש הטעם דכדי חייו' ואין לומר דטעמ' פריכא הוא והוי כמאן דליתי' כמ"ש מהרי"ב לי' דא"כ קשה קושי' מהרש"א אמאי לא תקשי להו לעיל נמי גבי א"ה אפי' קבלן נמי כו' היכי קאמר איהכי הרי עדיין לא פירש שום טעם כיון דטעמ' דכדי חייו הוי כמאן דליתי' אבל באמת לק"מ דלעיל שפיר הת"ל דהוי הא אי הכי כמו בכל דוכתי וטעמ' דכדי חיין

בהמת חשיב לי' טעם ולהכי קאמר אי הכי אפילו קלן כו' משום דלטעמא דכדי אין הוה ניחא גי' כמ"ש מהרש"א · אבל הכא אין לומר כן דאף לטעם דכדי אין נמי לא ניחא וכ"ש מהרש"א · ולכן הוכרחו לומר דטעמ' דכדי אין לא חשיב לי' טעם ומש"ה קאמר אי הכי כו' משום דעדיין לא פירש שום טעם · ובהמת הטת' גבלפי"ל מ"ל דמש"ה קאמר אי הכי אפי' קלן כו' משום דעדיין לא פירש שום טעם וק"ל :

שם

תו' ד"ה כי מטא זמן חיובא רמי אנפשי' ומדכר כו' וי"ל כיון שהתחיל לכפור כו' ועי"ל דהאי חזקה כו' נראה דתירוצא קמא ניחא לפי מאי דכתבו בדבור הסמוך אע"ג דהך חזקה איכא נמי גבי ב"ה כו' בלא"ה משני שפיר · וא"כ אף דליכא חזקה דאין שכיר משהא שכרו מ"מ איכ' גבי ב"ה תרי חזקי חזקה דאינו עובר בל תלין וחזקה דאינו עובר בל תגזול וגבי שכיר ליכא אלא חד' חזקה דאינו עובר בל תגזול ושקולות הם כמ"ש בסמוך · ולפ"כ מקשי' תו' שפיר ימתינו לעולם כו' ויהי' תרי חזקי גבי ב"ה ויהא נאמן והא תירוצו כיון שהתחיל לכפור כו' אבל לפי מ"ש כמי בסמוך דחמיר לי' נאיכא חד לאו כתרי לאוי · מעיקר' לק"מ דהא חזקה דאין בע"ה עובר כו' לא מהני אלא כי איכא חזקה נגדה כו' כמ"ש בתירוצם השני באמת · ובזה מיושב מה שהקשה מהרי"ל בזה ע"ש וק"ל :

דף מו

ע"ש תו' ד"ה לא קצצתי לך אלא אחת כו' דבעי יהודאה במקצת כו' כתב מהרש"א אבל ברייתא דרבה בר שמואל שפיר מצי איירי בכופר הכל כו' וק"ק מאי מקשה הגמ' מברייתא דרבה ב"ש דילמא שמואל איירי במודה מקצת לכך ישבע וברייתא מיירי בכופר הכל עכ"ד ולפ"ד נראה ליישב דהמקשה מברייתא דרבה ב"ש ידע נמי ברייתא דהכוהן טליתו לאומן דמייתי בתר הכי והוה קשיין לי' אהדדי ושני לנפשי' דהכוהן טליתו לאומן כו' מיירי במודה במקצת דמדאורייתא חייב בע"ה שבועה וחשש שמ' שכח מחמת שטרוד בפועלין וישבע לשקר לכך עקרוה לשבועה ושדיוה אשכיר · ואע"ג דאמרי' קיימא מידכר דכירי אינשי · היינו דלא חשבי' לי' כודאי שכח כמו בפרעון אבל מ"מ ספק איכא שמ' שכח · והראי' די"ל כמי דשכח שהרי ר' יהודה מתוה קלן כמו בחלוקין בפרעון ולא ס"ל דמדכר דכירי · וא"כ י"ל דגם רבנן ס' לדספיק' איכא אבל ברייתא דרבה ב"ש מיירי בכופר הכל ולכך כיון דאין כאן שבועה על בע"ה לא מחייבי' לי' לגלם כשישבע שכיר אלא אוקמוה אדיני' כיון שי"ל שלא שכח ואף אם שכח ס"ל כאיני יודע אם גזלתיך דפטור לר"נ ור"י כמ"ש התו' לעיל · וא"כ פריך שפיר דליכא למימר דשמואל איירי במודה במקצת דא"כ קשי' לי' מהכוהן טליתו לאומן כו' דקתני דשכיר נשבע ונוטל · אלא ע"כ דמיירי בכופר הכל וקשי' לי' ברייתא דרבה ב"ש · ומשני לאדדין קתני כו' ולפ"ז קשה אמאי לא תני הא דבע"ה נשבע ונפטר דהא דקתני התמע"ה · דאי מייתי ראי' שקיל · לא הוי רבות' דפשיט' דראי' מהכי · אבל הא דצריך בע"ה לישבע אי לא מייתי ראי' רבות' הוא דהא איכא למימר דאי לא מייתי ראי' פקע · אלא ודאי דהברייתא איירי במודה במקצת ולהכי לא תני דבע"ה נשבע דהא פשיט' דצריך לישבע כיון דמודה במקצת · ועיקר רבות' דשכיר אינו נשבע ונוטל אלא צריך להביא ראי' · והא קאמר מיתיבי הכותן טליתו כו' בזמנו מיהא נשבע ונוטל אמאי ישבע ב"ה ויפטר אומן אלא ודאי דבמודה במקצת שפיר נשבע ונוטל וברייתא דרבה ב"ש מיירי בכופר הכל וא"כ אמאי לא תני דבע"ה נשבע ונפטר אלא ודאי דבאמת אינו צריך שבועה וקשי' ברייתא דרבה ב"ש אשמואל ואי מיירי שמואל במודה במקצת קשי' לי' הך ברייתא דהכותן טליתו לאומן כו' ומשני ר' יהודה היא כו' וברייתא דרבה ב"ש נמי איירי במודה במקצת ורבנן היא ושמואל נמי איירי במודה במקצה וסבר כרבנן · אך לפ"ז הי' נסתר דברי הרא"ש שהביא מהרש"א ודוק היטב :

דף מז

ע"ב בגמ' אע"ג אביו כה"ג מיחייב איצטריך קרא למיפטר גבי יורשין כו' מקשה מהרי"ל מאי האי דקאמר אלא אי אמרת אביו כה"ג נמי פטור קרא גבי יורשין ל"ל ואי קרא איירי במתנין ידענא ותמשין לא ידענא וקאמר שבועת ה' תהיה בין שניהם לומר מה הודאה אינו יכול לישבע משלם א"כ קרא בהדיא קאמר דאביו כה"ג חייב ע"ש שמתרץ בדוחק כמ"ש בעצמו · ולפ"ד נראה ליישב דכפשוטו אין להוכיח דאביו כה"ג חייב לשלם דדילמא אין ה"נ דקרא איירי במתנין ידענא ותמשין לא ידענא אבל מ"מ אינו חייב לשלם דקרא לא כתיב אלא שבועת ה' תהיה בין שניהם ואפשר לומר דהיינו שישבע שאינו יודע כמו שטוען ופטור לשלם · אבל השתא דייק שפיר דא"כ קרא גבי יורשין ל"ל דפטורין לשלם הרי אביו נמי פטור · ואין לומר דקרא אתא לאשמועי' דיורשין פטורין אפילו משבועה דמהיכי תיתי למפטרי' משבועה ע שאינו יודע דלענין זה מה לי הוא מה לי אבוה · אלא ודאי דאבין אינו נשבע אלא משלם בכה"ג משום דבעי לישבע שבועה שאינו חייב לו או לשלם ומיעט קרא ליורש שלא ישלם מתוך שאינו יכול לישבע משו' דלא ה"ל למרמי אנפשייהו כולי האי שידעו מה חייב אביהם כמ"ש הר"ן והביאו מהר"י בן לב וק"ל :

דף מח

ע"א תו' ד"ה והעדים מעידים שאכלו כו' ופריך הא דלא תנא טבח ומכר כו' כתב מהרש"א אע"ג הא דלא תני בהך מתני' דהכא טבח ומכר משלם ד' וה' משני לה התם הנ"ע כגון שאכלו נבילה מ"מ לא ליפתחים בשום דוכת' דלא למיתני בכה"ג כו' ע"ש ופליאה נשגבה בעיני איך שגה ברואה דהרי הגמ' התם לא הקשה כלל אמאי לא תנא טבח ומכר משלם ד' וה' · אלא הקשה כיון דתני אכלו ע"כ ששחטו דא"א לכזית בשר בלא שחיטה · וא"כ אמאי תני אהא · משלם תשלומי כפלה"ל למתני משלם ד' וה' · ואהא משני דאיירי באמת שלא שחטו אלא שאכלו נבילה ולהכי לא משלם אלא כפל · אבל בזה אכתי לא מיתרלא קושי' התו' ושרלו התו' לתרץ כאן · דהיינו למה לא תני כמי דאם טבח ומכר משלם ד' וה' כדתנן בסיפא הכא גבי גנב עלמו · דהרי סף אי מתני' מיירי שאכלו נבילה · מ"מ ה"מ למתני אח"כ דיכא דטבח ומכר · דהיינו אי לא אכלו נבילה אלא שחטו ואכלו או שמכרו חי · דמשלם ד' וה' · ואין להאריך כי דבר פש ט הוא כבינעת' בכותהא · ומהרש"א אגב שיטפי' לא עיין שפיר וק"ל :

סליק מסכת שבועות

מסכת מכות

דף ב

ע"א מכריכי מילי כו' יש ליישב הא דלא מקש' זה בל"ז משום דהמקשה ידע הק"ו דבר עדא דליכא למיפסל לדידיה · וזרעו אפשר לומר דבאמת פסלינן מכאשר זמם דהא במתני' לא קתני אלא דאין אומרים יעשה זה בן גרושה כו' · וא"ל א"כ אמאי לוקה טפי מאשר זוממין די"ל כיון דלעונש זה לא צריך אזהרה דאינו עונש הגוף לק' שפיר מלא תענה · אבל השתא דקאמר ויש עדים זוממין אחרים שאין עושין בהן דין הזמה כל עיקר כו' · משמע דגם זרעו לא פסלינן ההא פריך מנה"מ · ומשני אמר קרא ועשיתם לו וכו' · והא דפריך בתר הכי ולפסלוה לדידיה כו' אע"ג דידע דגבי דידיה איכא ק' ודלא ליפסול · היינו משו' דהשתא ע"כ לא דרשינן האי ק"ו דא"כ לא נקיים גבי הא כלל כאשר זמם · ואי דרשינן מ"מ האי ק"ו אע"ג דגם מיקיים כלל כאשר זמם קשה א"כ נדרוש נמי ק"ו ומה הבועל אינו

פסק' כדפריך רבינא בתר הכי · אבל בל"ז לא הוה קשי' ליה הכי די"ל דהכא שפיר דרשינן ק"ו כיון דמ"מ מקיימי' כאשר זמם בזרעו · משא"כ אי כדרוש ק"ו דרבינא לא מקיימינן התם כאשר זמם כלל ודוק :

שם בר פדא אמר ק"ו ומה המחלל כו' כרא"ה דבר פדא כמי אית ליה לימוד דריש לקיש לו ולא לזרעו דאל"ה ה"א דהק"ו לא מהני אלא לענין שלא כפסול לדידיה אבל זרעו כפסול: דהא לא מצינן למילף ק"ו דלא כפסול זרעו וכמ"ש לעיל דהתקשה הוה ס"ל בל"ז באמת כן ע"ש · ולא בעי לאתויי אלא מה שמקשה הגמ' וכפסול לדידיה כו' וכ"כ מהרש"ך · וכן משמע כמי מלישנא דקאמר לבסוף אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא ולא קאמר אלא מחוורתא כדריש לקיש כדאמר בתר הכי · אלא ודאי דאינו חולק אריש לקיש אלא אמאי דמשני בעינן כאשר זמם ול"כא · דהאי שנוי' שתס נמרא קא משני ליה ואהא קאמר מחוורתא כדשנינן מעיקרא כלומר כדמשני הגמ' מעיקרא וק"ל :

שם בתו' ד"ה מעידין אנו כו' דהכי הוא האמת כו' כראה דמשמע להו הכי מדקתני א' ואומרים יעשה זה בן גרושה או בן חלוצה תחתיו דמשמע שהיה הוא כעשה בן גרושה או בן חלוצה אי לא הוזמו · דאין לומר דתחתיו דקתני היינו שהיו רוצים לעשותו בן גרושה או בן חלוצה ועל מחשבתם קאי · דא"כ תחתיו ל"ל · הא הוי מצי למתני אין אומרים יעשה זה בן גרושה או בן חלוצה אלא לוקה כו' אלא ע"כ דהתכא את לאשמועינן בזה שבאמת היה כעשה בן גרושה על ידם וק"ל :

שם בא"ד ויש לדקדק אמאי לא נקט מעידין אנו באיש פלוני שהוא ממזר כו' הא דלא הקשו קושי' זו בל"ז שכתבו תחלה · י"ל דלפי תירוצם הראשון לק"מ די"ל דאי הוי קתני ממזר ה"א דדוקא התם מקרי עדות שאתה יכול להזימה ע"י מלקות שלוקים משום שהם לא בקשו לחייבו בעדותם כ"א מלקות דהיינו אם היה כושא בת ישראל · אבל גבי בן גרושה שהיה יכול להתחייב מיתה ע"י עדותן כגון אם היה עובד עבודה בשבת · א"כ היה חייב סקילה לפי עדותן שהרי זר הוא ואין עבודתו כשרה ומכ"ש לדחות שבת בשבילה · וא"כ היה אפשר לומר דלא מקרי עדות שאתה יכול להזימה בשביל המלקות · מש"ה נקט בן גרושה לאשמועי' דמ"מ מקרי עדות שאתה יכול להזימה וכמ"ש התו' אבל לתירוץ שני דלא בעי' הכא עדות שאתה יכול להזימה כיון דכאשר זמם לא קא"עלה · א"כ קשה אמאי לא נקט ממזר ודוק :

אמנם יש ליישב קושייתם בלא"ה דאי הוה נקט ממזר ה"א דווקא בהאי לוקה ולא אמרינן יעשה זה ממזר תחתיו דאז ע"כ נפסול גם זרעו שהרי אסור ליקח כשרה ואפי' גיורת כמי אסור ליקח לר' יהודה דס"ל קהל גרים איקרי קהל · וע"כ צריך לישא ממזרת או כתינה או שאר פסולה לבא בקהל · וא"כ ע"כ גם זרעו כפסול מכח שבא מן אם פסולה וכתיב לו ולא לזרעו · אבל גבי בן גרושה דאפשר לאפסל לדידי' מכהונה ומ"מ יכול לישא בת ישראל ואפילו בת כהן כמי דלא הוזהרו כשרות ליכנס לפסולים וזרעו מ"מ יהי' כשר לכהונה שהרי אבין באמת כהן הוא רק מכח עונש פסלינן לדידיה א"כ ה"א דנפסליה אע"ג דכתיב לו ולא לזרעו · דהא יכלינן לפסול לדידיה לחוד ולא לזרעו כדפריך הגמ' באמת · מש"ה איצטריך לאנקט בן גרושה לאשמועינן דמ"מ אין אומרים כו' וכתירוץ הגמ' בעינן כאשר זמם כו' ודוק :

שם בתו' ד"ה מעידין אנו באיש פלוני שחייב גלות כו' והא יכול לומר מזיד הייתי · מקשה מהרש"א הא אין אדם משים עצמו רשע ע"ש · ואפשר לומר דקושית התוס' לרב יוסף דס"ל בסנהדרין גבי פלוני רבעני לרצוני דפסול לעדות משום דרשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד א"כ ש"מ דס"ל אדם משים עצמו רשע ולדידיה תקשה מתני' וק"ל :

שם בתו' ד"ה כל הזוממין כו' ותירוץ אר' יוסף דרולח וגואל הדם הוו ב' כתובין כו' אבל מד' מיתו' פשיטא כמית' כו' · ול"ע דהא אמרי' התם בסנהדרין דרולח וגואל הדם הוו ב' כתובים לענין דלא בעי' קרא כדכתיב א"כ משמע דבשאר חייבי מיתות בעינן קרא כדכתיב דווקא וא"כ למה נמיתם במיתה שאינה כתובה בהם אע"פ שהיא מד' מיתות · ועוד כיון דכתיב בשאר חייבי מיתות נמי ובערת הרע מקרבך לומר שממיתין אותן בכל מיתה א"כ מאי פסקא דרולח שפי מאינך לומר שברולח ממיתין אותו בכל מיתה משא"כ באינך דבעינן דווקא א' מד' מיתות ב"ד · הא לא מפרש בי' קרא שפי מאינך · ואולי יש לומר דברולח נמי כתיב ובערת דם הנקי מישרא' ומצינן למילף מיניה כמו דכמיתהו בכל מיתה מד' מיתות וכתיב גביה עוד קרא מות יומת המכה א"כ ע"כ דאתא למילף מיניה דכמיתהו בכל מיתה אפילו שאינה מד' מיתו' · ותשו' זה אמרינן דלענין שאר מיתות הוו רולח ועם גואל הדם ב' כתובים : אבל מ"מ קשה דאמאי לא כימא דבשאר חייבי מיתות אותן שאין כתוב בהן ובערת הרע מקרבך אפי' באחד מד' מיתות לא נמיתם דלענין זה נמי הוו שאר חייבי מיתות שכתוב בהן ובערת הרע וגו' ב' כתובים הבאים כא' · וגם רולח וגואל הדם הוו ב' כתובים לגבייהו אפילו לענין זה דהא לא כתיב גבייהו שום לימוד דלא ניבעי דווקא מיתה הכתובה בהם וכמו שכתבנו לעיל דמכח רולח וגואל הדם משמע דבכל דוכתא בעינן דווקא קרא כדכתיב ול"ע :

שם בתו' ד"ה זוממי בת כהן כו' אלא ש"מ דאיירי כגון דליכא דין מיתה בבועל כגון שהוא קטן כו' · וק"ק מנ"ל הא דילמא מיירי שברח הבועל ואינו ביד להמיתו אבל מ"מ כעדים העידו עליו ונגמר דינו למיתה קודם שברח ומש"ה הזוממין נחנק וגם הזוממי זוממין וק"ל :

דף ג ע"ב בתו' ד"ה ושמואל אמר אין לו עליו אונאה כו' וי"ל דה"כ מי יימר דעק' שלא יפרע לו קוד' עכ"ל · יש לדקדק דילמא מיירי הכא שהשביעית היא תוך זמנו שקבע לו וקיי"ל חזקה אין אדם פורע תוך זמנו וא"כ ודאי דעקר שביעית דוודאי לא יפרע לו קודם זמנו · ואפש' דפריך לישנא בתרא דלעיל דס"ל לשמואל דשביעי' שהיא תוך זמנו הלואה איכו משמט' כלל מש"ה דלא קריכא ביה לא יגוש וא"כ ע"כ מיירי הכא שהיתה שביעית אחר זמנו דמשמטת וא"כ שפיר איכא ספיקא מי יימר דעקר דשמא יפרע לו בזמנו קודם שביעית ודוק

דף ד ע"א ברש"י ד"ה לא פסלוהו כו' ונביין כמי המ"ל כה"ג ברש"י וכתיכיהו כו' בין שמראיהן כמראה מים בין שמראיהן כמראה יין כו' ואין להקשות לפי"ז היכי סוי דייקינן מיכיה דבשלשה לוגין שלימים שנפל לתוכן יין ומראיהן כמראה יין דפסלי כדדייקינן הסתא מרישא · דהא השתא המ"ל דנקט חסר קורטוב משום מראה מים דבעי' דווקא שהיו חסר קורטוב די"ל דמ"מ הוי דייקינן מדקתני בין שמראיהן כמראה יין דלגופה לא איצטריך דכיון דקתני מראה מים לא פסיל כ"ש דמראה יין לא פסיל · אלא ע"כ דלדיוקא אתא דדווקא חסר קורטוב בעינן אע"פ שמראיהן כמראה יין וק"ל :

שם בגמ' תכ"ה חבית מלאה יין כו' וכן ככר של תרומה כו' לכאורה קשה ל"ל לאתויי הכא כלל הך סיפא וכן ככר כו' דהא מרישא כבר הוי סייעתא לרבי ואפש' לומר דבעי לאתויי נמי סייעתא להא דקאמר ודווקא לים הגדול כו' דלכאורה זה איכו מוכח מהברייתא' אע"ג דקתני בברייי' ים הגדול המ"ל דלרבותא נקטיה אע"ג שים בים מים רבים תאוד מ"מ חיישינן שמא' שלשת לוגין יין במקום א' ותדע דאל"כ למה הוצרך לומר כלל דווקא לים הגדו' כו' דהא רב כמי לים הגדול קאמר אלא ודאי דהמ"ל דלרבותא נקטי' · לכך מייתי האי וכן ככר כו' דקשה מאי וכן וכ"ל מהו דתימא התם לוקי נברא כו' כדמשני הגמ' וא"כ קשה איפכא ליתני רק חבית של יין שנפלה בכפלה לים הגדול ונפל שם ככר של תרומה

תרומה טמא · ומכ"ש ידעינן דהטובל שם לא עלתה לו טבילה כיון דליכא למימר אוקמי אחזקתיה דאדרבה גברא בחזקת טמא הוא אלא ודאי דאתא לדיוקי דאפילו לענין גברא דקאי בחזקת טומאה מ"מ דווקא בים הגדול הוא דלא עלתה לו טבילה משום דקווי וקיימא אבל בנהרא בעלמא לא · ומש"ה צריך למיתני הרישא דהטובל שם לא עלתה לו טבילה · משום דאי לא הוי תני אלא דככר שנפל שם טמא לא הוי דייקינן דבנהרא בעלמא לא אלא אככר דקאי בחזקת טהרה· אבל בגברא הטובל שם ה"א דאפילו בנהרא בעלמא נמי לא עלתה לו טבילה ·וא"כ מוכח מהברייתא כמי הך דיכא דדווקא בים הגדול כו' ודוק:

שם ברש"י ד"ה לא עלתה לו טבילה כו' וזה אחד מן הפוסלין את התרומה עכ"ל· ולכאורה הוא שלא לצורך דל"ל לרש"י למתלי הכא טעמא משום גזירה די"ח דבר· הא הכא מן התורה טמא דכיון שהוא טמא וטבל במי שאובין דלא הוי טבילה כלל דמקוה או מעיין בעינן · פשיט' שהוא ט"א עדיין כבראשונה והא: דהוצרכו לגזור על הבא ראשו ורובו במים שאובין היינו במי שטבל במקוה כשר נטהר ואח"כ בא במים שאובין דמן הדין בודאי הוא טהור ע"ז גזרו דמ"מ יהא טמא משום טעמא דמפרש התם פ"ק דשבת · אבל בכה"ג דהכא לא · וכרא' דרש"י בא לתרץ קושי' התו' דודאי הני מים לאו שאובין מקרי דע"י השקה הוי מחוברין ומהכי בהו טבילה · אלא דמ"מ מגזירה דרבנן די"ח דבר יטמא · משום דמחלפי בשאובין ממש ויש לגזור בהן כמי שמא יאמרו לא אלו מטהרין כו' שלא ידעו העולם דהכי לא הוו שאובין משום השקה וכ"כ מהרש"ך לתרץ קושי' התו' רק שלא ירד לדקד' זה בדברי רש"י כמו שכתבנו ולע"ד הוא ברור בכוונת רש"י ז"ל ודוק:

שם בתו' ד"ה לוקין ומשלמין כו' לכך פי' הר' מאיר מבורגוני דה"ק כו' דתשלומין לא בעי אזהרה דאי בעי אזהרה ודאי לא לקו דלא למלקות את' כו'· וקשה דל"ל לר"מ האי טעמא דהא אף אי הוי בעי אזהרה מ"מ הוי לקי דהא אית לי' לר"מ אזהרה אחרית' לעונש דכאשר זמם דהיינו ולא יוסיפו כדאמר לקמן· וא"כ בודאי לוקין מלאו דלא תענה· ובכתובות הרגישו התו' עלמם בזה ע"ש · ואפשר ליישב דר"מ קאמר ה"ט כי היכי דלא תקשי לן למה לי' למימר בסיפא דלוקין שמונים משום לא תענה כו' הא מרישא שמעינן דאית ליה אזהרה אחריתא לכאשר זמם וממילא לוקין אלאו דלא תענה מלקות בפני עלמו ומכאשר זמם מלקות בפני עלמו· להכי קאמר דממון לא בעי אזהרה כלל וא"כ לא הוי שמעי' מהכא דאית לי' אזהרה אחריתא לעונש דכאשר זמם אל א ה"א דלא תענ' הוי אזהרה לכאשר זמם וממילא ה"א דגבי זוממין דמלקות דבעי אזהרה לא לקי אלא חד מלקות ומש"ה א"לטריך לאשמועי' בסיפא דלוקין פ'· ואיפכא ליכא לאקשויי ליתני רק הסיפא לחוד וממילא שמעי' דיכא דרישא· די"ל דה"א אע"ג דאית ליה דלוקין אלאו דלא תענה בסיפ'· מ"מ הכא ברישא אינן לוקין משום דכדי רשעתו ממעט מלקות ותשלומין· והשתא מיושב נמי אליבא דרבנן דא"לטריכו למיפלג אר"מ ברישא ובסיפא משום דמחדא לא הוי שמעינן אידך ודוק:

דף ד ע"ב בתו' ד"ה גמר ממוליא שם רע כו' וי"ל דמוליא ש"ר גופיה לא ידענא דלקי אלא מוהיה אם בן הכות הרשע כו'· ול"ע דהא עיקר הלימוד דילפי' דמיירי קרא דוהיה אם בן הכות הרשע בעדים זוממין הוא מכח יתורא דוהלדיקו את הלדיק והרשיעו את הרשע כמ"ש רש"י לעיל (דף ב' ע"ב) במקומו · וא"כ אכתי קשה ל"ל והלדיקו וגו' ליכתוב רק והיה אם בן הכות הרשע להוד וממילא הוי גמרינן מיני' דמוליא ש"ר לקי והדר הוי ילפינן עדים זוממין מיניה במה מלינו·ולולי דבריהם הייתי מתרץ קושייתם בענין אחר דא"לטריך והלדיקו משום דלא התרו בהם דעדים זוממין לא בעו התראה משום דאינהו בעו אקטל בלא התראה : אבל גבי בן גרושה דהמלקות לאו

מכאשר זמם קא אתא ולא שייך האי טעמא ה"א דלא לילקו בלא התראה להכי א"לטריך והלדיקו דלילקו וכ"כ רש"י בכתובות בהדי' דגבי בן גרושה גזרת הכתוב היא דלילקו בלא התראה דגלי לן קרא נבייהו דלקו מוהלדיקו וגו' ע"ש· והא דקאמר הגמ' לעיל דא"לטריך והלדיקו משום דלא תענה הוי לאו שאין בו מעש' היינו לרבנן דלא גמרי ממוליא שם רע· אבל לר"מ באמת לא הוי צריך משום הכי אלא משו' שלא התרו בהם א"לטריך · וכיון דגלי לן קרא דלקו בלא התראה אלאו דלא תענה אמרינן דלקו בכל ענין אלאו דלא תענה בלא התראה אפילו בעידי ממון או עידי מלקות לר"מ ולא מחלק ר"מ בין היכא דאיכא לקיומי כאשר זמם או לא כדקאמר התם ר' אלעזר בכתובות דאיהו אליבא דרבנן קאמר התם ודוק:

דף ד ע"ב תו' ד"ה ס"ל כר"ע כו' אבל רבנן דס"ל דעדים זוממין ממונא כו' מעתה יאמרו רבנן בכל מקום אף גבי קנס דאינו לוקה ומשלם כו' ול"צ דהכי אפי' בעדי' זוממין גופייהו דכתיב נבייהו כדי לפטרן איהו קנסא הוי גמרי' ממוליא ש"ר דלוקין ומשלמין והוי מוקמי' כדי רשעתו במיתה ומלקות דוקא · אע"ג דסתמא כתיב דמשמע בכל שתי רשעיות לא נעביד בי' תרתי ·מכ"ש בשאר קנסות דלא כתיב בהו קרא אלא דכיליף להו מעדים זוממין במה מלינו' דלא נעביד בהו תרתי· דטפי ה"ל למילף ממוליא ש"ר דהוי קנס כמותם דנעביד בהו תרתי ולא כילף מעדים זוממין דהוי תמוכא דלא נעביד בהן תרתי ודוק:

שם בתו' ד"ה אלא מה לחלד השוה שבהן כו' ועי"ל שכן יש בהן לד חמור שהן לוקין על דיבורם שלא עון אלא במילא פיהם כו' וק"ק דה"כי פרכינן ה"כח ההיא חומרי' גופי' רבעי' למילף דהא היינו משום שלא עשו מעשה וה"א גופה בעי' למילף שילקו על כל לאו שאין בו מעשה· וא"כ בכל דוכתא דבעי' למילף במה הצד איכא למיפרך כה"ג · ואפשר לומר דהפירכא היא משום דמשונה הוא שיתחייבו על דיבור' בלבד וחידוש הוא ולא גמרינן מינייהו בעלמא כלל· וכן משמע תמה שכתבו אח"ז והא דר"י לד חמור לא פריך ודוק:

שם בתו' ד"ה ורבנן האי לא תענה מאי עבדי ליה כו' אבל בתר דגלי לן קרא דוהלדיקו כו'· יש לנו לומר דלקי מלא תענה וא"ת דלא לקי משום לא תענה משום דהוי כו'· כתב מהרש"א אע"ג דכיחא להו בהאי תירולא בתר דגלי לן קרא כו' לענין לאו שאין בו מעשה לא כיחא להו הכא לענין לאו שניתן כו' משום דהכתי לא אסקי אדעתייהו כו' דלא ענש אא"כ הזהיר עכ"ל ע"ש· והא דלא כתבו באמת כן מתחילה דאע"ג דלא תענה הוי לאו שאין בו מעשה מ"מ כיון דגלי לן קרא כו' מכלל דלקי אלאו דלא תענה דלא ענש אא"כ הזהיר כמו שכתבו בסמוך · ואז לא הוו לריכי לכל מה שכתבו בתר הכי היינו משום דהכא בדברי המקשה ע"כ ליכא למימר הכי· דאי הוי ס"ל להמקשה הך סברא דלא ענש אא"כ הזהיר· א"כ אמאי לא אסיק אדעתיה תירוץ הגמ' דא"לטריך לא תענה לאזהרה אמלקות דלקי מכאשר זמם אלא ע"כ דס"ל דלהא לא בעינן אזהרה כיון דכתיב העונש בהדי' כאשר זמם ולא הוי מסיק אדעתיה דלא ענש אא"כ הזהיר · ולהכי הוצרכו לומר כפשוטו דכיון דגלי לן קרא דוהלדיקו דשייך הכא מלקות אע"ג שלא עשו מעשה ממילא נמי לקו אלאו דלא תענה אע"ג שהוא לאו שאין בו מעשה מסא"כ לענין אזהרת מיתת ב"ד ליכ' למימר הכי· אבל קשה לפי סברתם ל"ל קרא דוהלדיקו כלל דבלא"ה ידעינן דלקו הכא מלא תענה אע"ג שאין בו מעשה כיון דחזינן דנהרגין כדכתיב נפש תחת נפש אע"ג שלא עשו מעשה אלא דבור בעלמא מכ"ש דלילקו אע"ג שלא עשו מעשה דודאי לא עדיף מלקות ממיתה · אלא ודאי דסברא זו ליתא דטעמא דאין לוקין על לאו שאין בו מעשה איכו מכח סברא דכיון שלא עשה מעשה דין הוא שלא יענש להלקותו ·

אלא

אלא מגם סמיכות דסמיך והיה אם בן הכות הרשע ללאו דלא תחסום שור בדישו מהא גמרינן דלא לקי אלא אלאו דאי דומי' דלאו דחסימה דהיינו שיש בו מעשה ומ"ה אע"ג דנהרגין עדי מיתה שהוזמו מכאשר זמם אע"ג שלא עשו מעשה ת"א לא ה"מ לאתויי מיניהו דלילקו עדי בן גרושה וגלות מלאו דלא תענה דהוי לאו שאין בו מעשה ולא הוי דומיא דלאו דחסימה ולהכי איצטריך והצדיקו וגו' למימר דלקו וא"כ אכתי יתקשי להתקשה דלא אסיק אדעתיה דלקו עדי בן גרושה וגלות מלא תענה דודאי לא ענש הכתוב אא"כ הזהיר אלא הוה ס"ל כפשוטו דלקו מוהצדיקו וגו' והי' אם בן הכות הרשע וגו' דגזירת הכתוב הוא דלילקו היכא דלא מצינן לקיומי כאשר זמם א"כ אכתי מנ"ל דלוקין היכא דמיקיים כאשר זמם אלאו דלא תענה כיון דהוי לאו שאין בו מעשה ולא דמי ללאו דחסימה ולולי דברי התו' אפשר ליישב המקשה כפשוטו דפריך ורבנן הסי לא תענה כו' כלומר אמאי לא לקו עדי מלקות פ' דהיינו אלאו דלא תענה לילקו מלקות בפני עצמו כדס"ל לר"מ אע"ג שהוא לאו שאין בו מעשה וגם הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ת"מ חזינן דרבנן ע"כ ס"ל דת"מ לוקין עליו דהא קאמרינן לעיל דטעמא דרבנן דס"ל דמשלמין ואינן לוקין גבי עדות ממון היינו משום כדי רשעתו והכי מוכח מדבריהם במתני' שאמרו כל המשלם אינו לוקה דאי הוה ס"ל דאין לוקין כלל אלאו דלא תענה משום דהוי לאו שאין בו מעשה או לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד נ"ל למיתלי טעמייהו משום דמשלם הא בלא"ה אין לוקין והכי הל"ל משלמין ואינן לוקין אבל מדקאמרי כל המשלם אינו לוקה משמע משום דמשלמין אינן לוקין דכל המשלם אינו לוקה והיינו משום דכתיב כדי רשעתו וא"כ בסיפא גבי עדי מלקות דלא שייך האי טעמא דכדי רשעתו לילקו כמי מלא תענה ולילקו שמונים כר"מ ובאמת לא הוי ידע המקשה טעמייהו דרבנן למה ס"ל דלוקין אלאו דלא תענה אלא דהוכיח לעצמו דע"כ ס"ל דלוקין מכח הוכחה הנ"ל ויהיה מאיזה טעם שיהיה ולפי האמת טעמייהו דרבנן הוא משום דגלי לן קרא דוהצדיקו דלוקין אלאו דלא תענה דלא ענש הכתוב אא"כ הזהיר כמ"ש התו' לבסוף אלא דהמקשה לא אסיק אדעתיה הך סברא כנ"ל אבל מ"מ ידע דס"ל לרבנן דלוקין מכח הוכחה הנ"ל ודוק היטב:

דף ה ע"ב בגמ' אמר לו לימדתנו רבינו שאין עונשין מן הדין יש לדקדק לפ"ז מנ"ל דקרא דנפש בנפש אתא למימר דאין נהרגין עד שיגמר הדין דילמא נהרגין משעה שקבלו עדותן ונפש בנפש אתא לאשמועי' דאף שנהרג הנדון נהרגין דאי לא הוי כתיב בהדיא ה"א דווקא לא הרגו נהרגין כדמשמע כאשר זמם לעשות לאחיו ולא ע"ג דכ"ש הרגו הא אמרי' דאין עונשין מן הדין ואי כיתא דכאשר זמם משמע דווקא כאשר זמם ולא כאשר עשה וממעט בהדי' אם נהרג הנדון א"כ קשה אמאי לא השיב זה ברייני לאביו דהתורה מיעטתו ועוד דמנ"ל למעט דילמא לגופיה אתא לומר דאפילו לא נהרג הנדון נהרגין אבל הרגו פשיטא נהרגין מדכתיב נפש בנפש ובאמת תמיה לי על רש"י ותו' לעיל (דף ב' ע"ב) דמשמע מלשונם דמכח כאשר זמם ממעטי' הרגו דאין נהרגין דמנ"ל הא ואין לומר דכאשר זמם יתורא הוא דהא דנהרגין אף אם לא הרגו כבר שמעי' מד כתיב לאחיו דמשמע שאחיו קיים וא"כ ע"כ דאתא למעט הרגו דאלא היכי לכתוב רחמנא בענין אחר הא ע"כ הוצרך לכתוב הכי ואולי דמדכתיב לעשות דרשי' נמי דה"מ למכתב כאשר זמם על אחיו אבל לעשות משמע דווקא שעדיין לא עשה ודוחק: ובלא"ד ליישב דע"כ מוכח דנפש בנפש אתא למימר דאין נהרגין עד שיגמר הדין דאל"ת אלא דאתא לאשמועינן דאפילו הרגו נהרגין קשה ל"ל קרא להכי הא ק"ו הוא ועכ"ל דאין עונשין מן הדין וא"כ קשה ל"ל למכתב התם אחותו בת אביו או בת אמו ואח"כ מרבה מיתורא דקרא אחותו שהיא בת אביו ובת אמו ליכתוב מעיקרא אחותו סתם והוי אמרי' מגילא דבין אחותו מאביו או מאמו או בת אביו ובת אמו חייב דסתמא כתיב ואף אם כאמר דמיירי דווקא באחותו מאביו כמו בפסח אם אביו גבתוב רבוי' דאחותו היא לרבויי אחותו מאמו דנסלמ' בל"ז לק"מ די"ל דקרא אתא לאשמועינן בזה דאין עונשין מן הדין בעלמא אבל השתא קשה הא כבר שמעי' דאין עונשין מן הדין מנפש' בנפ' אלא ע"כ דנפש בנפש אתא למילת' אחריתי דהיינו דאין נהרגין עד שיגמר הדין ולא מוכח מיניה דאין עונשין מן הדין להכי איצטריך בת אביו וגו' לומר דאין עונשין מן הדין וכיון שכן א"כ אמרינן דבאמת אם הרגו אין נהרגין כיון דליכא קרא לחיובי' ומק"ו ליכא למענשי' דאין עונשין מן הדין ודוק:

שם בתו' ד"ה אף השנים מזימין הג' כו' וי"ל כיון שכת אחת מזוממת ב' כיתות ה"ה מאה עכ"ל ונ"ה כמי לענין קרוב או פסול כיון שפוסל שני כתות ה"ה מאה אבל אי לא הוי כתיב עדים ה"א דווקא ב' שאין לעשות מהם ב' כתות א"כ נחשבים כולם כת אחת ומש"ה כמלא א' מהן קרוב או פסול עדותן בטילה אבל ד' דיש כאן ב' כתות לא יפסול הקרוב או הפסול אלא כת א' קמ"ל אבל לענין שיעשו דין הזמה בכולם לא איצטריך עדים לרבות שפי מג' דכיון דכתיב ב' שיעשו דין הזמה בכולן אפילו בשלישי כ"ש ד' ויותר דהרי אילולי כת הראשונה הי' נהרג מ"מ ע"י כת השני' מתילא פשיטא שיעשו בהן דין הזמה וק"ל:

דף ו ע"א בתו' ד"ה כרבע יליל כו' וי"ל דה"מ כי ליכא סהדותא מעליתא כו' אבל הכא דאיכא עדים שרבע לרצונו ומעדותן נקרא רשע ופסול לעדות כו' ויש לדקד' כיון שהוא כמי' רואה המעש' א"כ פוסל כל העדו' שעליו וא"כ הוי כאילו אינו כאגדו' כלל עליו ואינו פסול להעיד על הרובע ולמה יפסול העדות על הרובע כיון שהוא עצמו הי' כשר להעיד עליו וה"ל למימר כמי גבי עדים פלני' דיבורי' דלגבי נרבע לא מהימנינן להו וגבי רובע נאמנים ואין לומר מ"ש הא הרובע כמי רואה המעשה וא"כ פוסל ג"כ העדות שעליו משום הנרבע דהא אכתי לא אסיק אדעתי' דרובע יליל עד בתר הכי אלא מנרבע פריך והא לאו פירכא היא כנ"ל ואולי י"ל דלענין לפוסלו לעדו' ולעשותו רשע נאמנים העדים אע"ג שהוא עצמו רואה המעשה ג"כ דדוק' לגבי דיני נפשות פוסל את העדי' לר' יוסי אבל לענין לפוסלו לעדות נאמנים ואין עדותן בטילה ומש"ה פוסל כמי את העדי' לגבי רובע משום שהוא פסול ועי"ל כיון דלגבי נרבע בטל העדות מתילא בטל כל העדות דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה כמ"ש הרא"ש גבי נתן נכסיו לשני בני אדם והעדים פסולים לאחד מהם ע"ש ולא דמי להא דאמרי' גבי נרבע התם פלגינן דיבורי' כמו שמחלק הראב"ד והביאו הרא"ש שם ע"ש ולפ"ז הי' ראיה לדברי הראב"ד מכאן ודוק:

שם בתו' ד"ה היכי אמרי' להו כו' דנימזי אנן אם התרו בו הקרוב ופסול אם לאו כו' אע"ג שאין צריכין כל העדים להתרות בו אלא בחד מינייהו או באחד מן השוק או ההרוג עצמו שני כדלקמן מ"מ י"ל דס"ל לרבי דכל זמן שאינו מבורר בודאי שהי' כוונת הקרוב ופסול מתחילה להעיד כגון שהתרה בו והכשרים מעידים על זה דאז ידעינן שהי' כוונתו להעיד לא מהימנינן ליה שהי' כוונתו להעיד ולא מבטלינן עדות הכשרים על ידו דפשט' דמתני' הכי משמע דקאמר ואימתי בזמן שהתרו בהן כו' אלא בדיני ממונות קשה היכי מצינן לברורי שהי' כוונתן להעיד דהרי לא שייך בו התראה להכי פריך היכי אמרינן להו ואהא משני דשייל' להו למחזי אתיתו כו' דפשטא דלישנא משמע דשיילינן הכי לפסולים ואי אמרי לאסהודי אתו עדותן בטלה ומהימנינן להו וא"כ בודאי גבי דיני נפשות נמי דיכא הכי דאי אמרי לאסהודי אתו עדותן בטלה אע"ג שלא התרו בו הפסולים דהרי אין צריכין כולן להתרות בו כנ"ל ואע"ג דאינו יודע בודאי שהיו כוונתן להעיד

רק ע"פ יבואו שאומרים שהי' כוונתן להעיד בהבי שני ע"כ דהרי בדיני ממונות ע"כ צ"ל דסמכי' עלייהו א"כ בודאי ה"ה בדיני נפשות דמ"ש זה מזה · והא דאמר רבי בזמן שהתרו בהן צ"ל דלאו דוקא נקט אלא כלומר שהי' כוונתן להעיד דהיינו שהם אומרים כך · והא הקשו התו' מדבור שאח"ז דא"כ לא יהרג אדם לעולם דהקרובים יבואו ויאמרו לאסהודי אתינן · וכן משמע בהדי' בתו' בסנהדרין (דף ט' ע"א) ע"ש · ואין מקום בכלל מה שכתב המהרש"א בזה בדבור שאח"ז · וגם מיושב בזה מה שהקשה מהר"ם לפי מ"ש התו' דהיכי אמרי' להו קא דוקא בדיני ממונות א"כ היכי מסיק לבסוף מה יעשו ב' אחין שראו בא' שהרג כו' ע"ש שרוצה להגיה בשביל זה · ולק"מ דבודאי איהו מיירי רבי רק בדיני נפשות לא הוה בעי היכי אמרי' דמהיכי תיתי להוציא דבריו מפשטן דהרי קאמר דבעי' התרו בהן · מתילא הוה פשיטא לן דכל זמן שלא ידעי' ע"פ מכשרים שהקרוב ופסול התרו בודאי ודאי נתכוונו להעיד · לא מהמנינן להו שנתכוונו להעיד כ"ל · אבל כיון דרבי קאמר דבדיני ממונות נמי עדותן בטלה ובהו לא שייך התראה א"כ שפיר בעי היכי אמרי' להו · וא"כ ע"כ צ"ל דשיילינן להו כדאמר רבא א"כ ודאי דבדיני נפשות נמי דינא הכי דשיילינן להו דמ"ש זה מזה · וא"כ התרו לאו דוקא · ושפיר מסיים מה יעשו שני אחים כו' דלפי האמת מילתא דרבא קאי גם אדיני נפשות · והתו' לא כתבו אלא דהמקשה לא בעי היכי אמרי' אלא אדיני ממונות דבדיני נפשות לא הוה מספקא לי' כיון דמ"ל דדברי רבי כפשטן דבעי' התרו · אבל השתא דקאמר רבא דהכי אמרי' להו כו' ודאי דגם בדיני נפשות ודיני ממונות חד דינא אית להו ודו"ק :

שם בד"ה לאסהודי אתיתו כו' ומ"מ תימ' קצת האיך יהיו גם העדים כשרים נאמנים לומר לאסהודי כו' כיון שכבר העידו כו' ואין להקשות מנ"ל דמיירי שכבר העידו דלמא מיד שבאו לב"ד להעיד נמצא שהיה א' מהן קרוב או פסול ושאלין אותן מיד אי למיחזי אתו כו' דא"כ אף אם יאמרו לאסהודי אתינן אהא עדותן בטילה כיון שעדיין לא העידו לא יקבלו הב"ד העדות של הקרוב או פסול כלל ויהיה העדות של הכשר שכבר דהא בודאי לרבי בעי שיעידו הקרוב או הפסול בב"ד · שהרי אפי' לר' יוסי כתבו התוס' בסמוך דבעי' דוקא שיעידו הפסולים בפני ב"ד · אלא ע"כ דמיירי שכבר העידו כולם ולא ידעו הב"ד עדיין מן הקורבה והפסול ואח"כ נמצא א' מהן קרוב או פסול דאז שואלין להן למיחזי כו' ומקשי' התו' שפיר וק"ל :

שם בתו' ד"ה שמואל אומר הלכה כר' יוסי כו' וי"ל משום דפעמים שלא ידע זה בזה כו' ואפי' אירע לאחר כדי דיבור מ"מ עדותן בטלה כו' מקשה מהרש"א למאי הוצרכו לזה השתא דהא מ"ל הפתא כפירש"י דלענין קרוב ופסול נמי בעי' תוך כדי דבור והא דקאמר הרוב י"ל היינו מעיקר' דלא הוה מסיק אדעתי' במקיימי דבר הכתוב מדברע"ש · ואיתי מיסתירן דע"כ הוצרכו לזה דאל"ה האיך יבא האח להעיד אחר אחיו כיון שרואה שאחיו העיד כבר והדרא קושי' התו' לדוכתה · אבל אחר כדי דיבור מ"ל שכבר הלך האח' ואח"כ בא אחיו והעיד ולא ידע שהעיד אחיו כבר · ושיבוש הוא דהרי לא בעי' אלא שיעיד כל א' תוך כדי דיבור של חבירו שלפניו · וא"כ מצינן לאשכוחי שפיר שהעיד האח האחד תחלה ואח"כ העידו כמה אחרים וכל א' מהן תוך כ"ד של חבירו ובתוך כך הלך האח ההוא מב"ד ואח"כ בא אחיו והעיד ג"כ תוך כדי דבור של חברו שהעיד לפניו · ואז פשוט הוא שלא ידע מעדות של חברו ומ"מ תוך כדי דבור מקרי ודו"ק :

שם ע"ב בתו' ד"ה וא' מתרה באמצע תימא ואמאי הוצרך לומר ואחד מתרה שאין מן העדים כו' כתב מהרש"א דהקושי' לשיטת המ"שיח דלקמן אבל לפי' ה"ית שפיר הוצרכו ע"ש · ולא ידענא למה איצטריך למימר שא' מן הפוך מתרה באמצע הא ה"מ למנקט שבא' מכת זו או שניהם וכן מכת שבזו היתה התרו בו' והנס שהיו יכולין לומר דלרבותא נקט הכי לאשמועי' דהמתרה מ"מ מצטרף לב' הכתות אם הא' רואה אותן והם רואין אותו כמ"ש התו' בסמוך לפי' הר"ת · אבל לשון המהרש"א לא משמע כן · ואפשר לומר דודאי קושי' התו' איכא דלא לינקוט וא' מתרה בו כלל דהיכי לא אסקי' אדעתייהו דאיצטריך לאשמועינן דלא בעינן שיהו ב' עדי מתרין בו ולאפוקי מדר' יוסי דאל"ה לא הוה שייך למיתני עלה דברי ר' יוסי דפליג בהכי · אלא ע"כ עיקר קושייתם דלינקוט היתה כת א' רואין אותן זה וכו' וא' מתרה בו דהיינו אחד מן כת א' של העדים וי"ל למימר באמצע דמשמע מיניה שהמתרה אינו מן העדי' כלל אלא אחד מן השוק' וא"כ שפיר קאמר מהרש"א דמשום שיטת הוצרך למינקט הכי דאל"ה אלא שא' מן העדים התרה בו א"כ היכי הוה שייך לומר שאם הוזמה כת א' הוא והן נהרגין שהרי אם הוזמה הכת של המתרה אין עדות השני' כלום כיון שלא הי' מתרה עמהן ודו"ק :

שם בתו' ד"ה תניא כו' מייתי תניא נמי הכא דמלא יומת כו' והוא דוחק כמ"ש בתר הכי בעצמם · וגם הפירוש השני הוא דוחק דהא חזינן דהגמ' לא מחלק בהכי דאל"כ מאי פריך בסמוך אלא מעתה בדיני נפשות תיל"ל כו' אבל לע"ד הי' נראה לולי דבריהם דמיירי דב בכל עדות מיוחדת אפי' בחלון א' זה אח"ז דהא סתמא קאמר עדות מיוחדת דמשמע בכל ענין שלא ראו שניהם יחדיו להכי מייתי מברייתא דקתני בהדי' הכי אבל ממתני' לא מוכח אלא בשני חלונות אבל מחלון אחד בזה אח"ז הו"ל דמצטרפי דהא באמת בברייתא משיב לי' רבנן אפי' מדקתני ולא עוד אלא אפי' בזה אח"ז כו' ודו"ק :

דף ז ע"א בתו' ד"ה דלמא במקום סייף נקב הוה כו' מיהו י"ל דאיכא למיקם עלה דמלתא כו' · והא דמוכיח הש"ס בחולין מהכא דאזלינן בתר רובא הא לפ"ז לא מוכח מידי · היינו משום דלא מסתבר לי' למימר דהקרא מיירי בהכי דווקא · אבל ר"מ ור"ש ס"ל לאוקמי קרא בהכי וכ"כ התו' שם בחולין להדי' ע"ש וק"ל :

שם בתו' ד"ה כמכחול בשפופרת כו' ועוד י"ל דאיכא למימר כו' כתב מהרש"א דהך תירוצא ליתא אלא לשיטת ר"ת דלעיל כו' ע"ש והאמת אתו שלשיטת התו' דלעיל אין לתרץ כן · אבל הקושי' של התו' ג"כ איכה לשיטה זו כללי' דהרי בודאי מ"ש הגמ' ראיתם טרפה הרג שלם הרג הוא לאו דווקא לפי שיטת התו' דלעיל שכתבו שעל ידי שהוא מרבה בבדיקות א"א שלא יכחיש א' מהם חבירו דהא לאודיה ודאי דאפשר שלא יכחישו א' את חבירו אלא ודאי לדוגמ' בעלמא נקטי' שהיו שואלין להם הרבה דברים כאלו עד שיכחישו זה את זה · וא"כ גבי מחלל שבת וע"ז נמי אפשר להרבות בבדיקות אחרות כגון זו עד שיבחישו זה את זה אף שזו השאלה לית' · הא הכא ברוצח נמי זו השאלה לבד לא סגי אלא דזו וכיוצא בה קאמר א"כ בכולהו נמי מצו לשאול כיוצא בזו עד שיכחישו עצמן ודו"ק :

שם תו' ד"ה מתגלגל במעלות כו' ק"ק אמאי לא קאמר ונפסק החבל כו' דא"כ אתיין דלא כרבי כו' · ויש לדקדק לפ"ז אמאי קתני בסיפא ונפסק החבל דמשמע דוקא בהיה דולה במעלות דהוי דרך עליה פטור בנפסק החבל אבל אם היה דרך ירידה היה חייב בגה"ג וא"כ אכתי לא אתי' כרבי · ולולי דבריהם הי' אפשר לומר איפכא דאדרבה בסיפא קתני נפסק החבל לאפוקי מדרבי כנ"ל · והא דלא קתני נמי ברישא הכי משום דאז לא הוה לא זו אף זו כהשתא וכמ"ש התו' אח"ז · דמנפסק החבל שמעי' נמי הא דהיה יורד בסולם כו' דהרי נפסק החבל הוי כמו נפל עליו דאי אפשר שעשה כן מדעת כדאמרי' לקמן גבי שומטא כפסק נולה · והתנא בעי למנקט הנך תלתא מילי בדרך לא זו אף זו ברישא משא"כ בסיפא דאל"ה לא קתני להו בדרך לא זו אף זו אלא נקיט סידרא דרישא · מש"ה קתני נפסק לאפוקי מדרבי וק"ל :

שם בתו' ד"ה הי' יורד בשולסי"א דתנא לא זו אף זו קתני כו' וסיפא צ"ל דנקיט הכי איידי רישא · אבל לפי מאי דסבר רב חסדא לקמן דדרך עליה חמיר ותו"ה לא סני ליה בגלות ולא ניתן לכפרה א"כ בסיפא נמי לא זו אף זו קתני דהא כל כמה דהוי אונס טפי אית לן למימר טפי דקיל וסני ליה בגלות ואפש' לומר דרב חסד' כפקא ליה סברתו מרבו וק"ל: אח"כ מצאתי סברא זו בספר כוס ישועות ·

שם ע"ב בתו' פשיטא בר קטלא הוא תימא איתא במזיד ולא התרו בו כו' נ"ע מאי קושי' הא כהנו נסמיך דתרי זימני בשגגה כתיב והכא דריש בשגגה יתירה א"כ ספיר פריך במזיד פשיטא כו' כלומר במזיד ואתרו ביה פשיטא בר קטלא הוא דהא כתיב אשר יכה את רעהו בערמה וגו' וכמה קראי כתיבי בענין זה · וא"כ צ"ל בשגגה קמא אלא ע"כ דאתא למעוטי במזיד ולא אתרו ביה א"כ צ"ל בשגגה תניינא · ואין לומר דבריית' באמת בשגגה קמא דריש א"כ צ"ל למעט מתכוין מבבלי דעת דכתיב במשנה תורה טפי ה"ל למעוטי מבשגגה תניינא דכתי הכא ומשני דאתא למזיד ולא אתרו ביה לא צריך בשגגה יתירה דכבר אימעוט מבשגגה קמא אלא פרט לאומר מותר ומאי דפריך אח"כ מתכוין פשיטא בר קטלא הוא כמי פירושא הכי כלומר מתכוין ממש דהיינו מזיד ואתרו ביה פשיטא ולא צריך קרא למעוטי' אלא ע"כ דכי כתיב בשגג' למעוטי מזיד היינו בדלא אתרו ביה א"כ בבלי דעת ל"ל וק"ל:

באד דאיכא מבלי דעת יתירה כו' כתב מהרש"א ק"ק למה לא נאמר נסבכא שנשני' בשביל דבר שנתחדש בו כו' ע"ש · ואע"ג דקיי"ל היכא דאיכא למידרש דרשינן · מ"מ קשה מנ"ל להמקשה הכא להקשות דילמא התנא דריש מזיד ולא אתרו ביה מבשגגה ואע"ג דא"כ בלי דעת מיותר דילמא נשנה בשביל דבר שנתחדש בו כיון דלא ידעי' למידרש בי' מידי דמזיד ולא אתרו ביה כבר מיעט מבשגגה דכתיב בספר במדבר · כנ"ל לפרש קושי' מהרש"א וק"ל:

שם מקשה מהרש"ך לפי תירוצם הראשון מאי פריך אכתי בבלי דעת פרט למתכוין פשיטא וכיון דאתא למעט מזיד ולא אתרו ביה ע"ש · ואפשר לומר דא"כ תקשה אמאי דריש התנא בשגגה למעט אומר מותר ובבלי דעת למעט מזיד ולא אתרו ביה טפי ה"ל למדרש איפכא למעט תחלה מזיד ולא אתרו ביה דמסתבר יותר למעט מאומר מותר · ואע"ג דמ"מ ליכא דהמקשה פשיטא בר קטלא הוא לא א"ש · דהא משום הא לא פריך די"ל דבלא אתרו בי' איירי הא בלא"ה קשי' גם על המקשה קמא דפריך מזיד פשיט' בר קטלא הוא לפי שיטת התו' · וע"כ צ"ל דבאמ' אין זהו עיקר קושייתו אלא אקושי' אחריתי סמיך · א"כ ה"ה נמי הכא מ"ל הכי וק"ל:

דף יוד ע"א ומאי שנא מהאי גיסא ומהאי גיסא דמרחקי כו' נראה דבל"ז לא קשי' ליה דהוי ידע הא דנשכם שכיחי רוצחים · אבל השתא ליכא למימר הכי דא"כ הדרא קושי' ראשונה לדוכתה דלמה בעבר הירדן תלת ובא"י תלת · ואי משום דבגלעד שכיחי רוצחים הא בשכם נמי שכיחי רוצחים ומשני בשכם כמי שכיחי רוצחים אבל לא כל כך כמו בגלעד כמ"ש מהרש"א בחידושי אגדות ע"ש וק"ל:

דף יא ע"ב ואם איתא ליהדר בדהנך כו' ואין להקשות תפשוט מרישא איפכא דקתני משנגמר דינו מת כ"ג ה"ז אינו גולה ש"מ דבמיתת א' מהן חוזר דאל"ה ה"ל למימר דגולה עד שימותו הנך · די"ל דכיון דכבר מת חד מינייהו עכ"פ נתכפר קצת מעוונו ולהכי אינו גולה עוד כיון שנתכפר קצת · משא"כ אם כבר גלה אינו חוזר עד שימותו כולן ויתכפר כל העון וק"ל:

שם בתו' ד"ה אמר אביי ק' וכו' תימה מהאי דינא כו' דהכי אמרינן בערכין כו' הואלכו להביא ראיה מערכין משום דאל"ה ודאי דמצינן לפלוגי בין נגמר דינו ואח"כ מת כ"ג דכבר נתחייב גלות ויכול מיתת כ"ג לפטרו ממנו · משא"כ נגמר דינו בלא כ"ג שלא נתחייב גלות בשעת מיתת כ"ג ודאי דלא שייך למימר שיפטרנו מיתת כ"ג ממנו אבל לפי מה שאמר בערכין מכורה כבר יולאה שאינה מכור' אינו דין שלא תמכר דהתם נמי לכאורה אינו ק"ו דבשלמא מכורה כבר סימנים מוציאין אותה מידי שיעבוד · אבל שאינה מכורה היכי שייך למימר שסימנים יהיו מוציאין אותה ומ"מ אמרי' ק"ו והכי א"כ ה"ה נגמר דינו בלא כ"ג איכא למימר ק"ו שלא יגלה · ואהא תירצו דלעולם לא דמי נגמר דינו ואח"כ מת כ"ג לנגמר דינו בלא כ"ג דלא מ"ל שתכפר מיתת כ"ג על מי שלא נתחייב עדיין · ואע"ג דבערכין אמרינן ק"ו כה"ג לא דמי להכא דהתם משעת הבאת סימנין מתחילין גדלות' · כו' וזהו פשוט לע"ד וברור בכוונת התו' ודוק:

דף יב ע"א ורמי מעשר אמעשר כו' יש ליישב הא דלא מקשה זה בעלמא והיכי תלי קושי' זו הכא והיינו משום דהוי ידע מהא דר' יהודא והוי ידע דמ"ל הא ר' יהא רבנן · ולא קשיא ליה איתור דסמעת ליה לר"י כו' כדפריך בסמוך · משום דהמ"ל דהא דקתני בערי מקלט הלך אחר הנוף היינו לחומרא כגון שהנוף בפנים והעיקר בחוץ · אבל איפכא לא אדינן עיקר בתר נוף ולא נוף בתר עיקר אלא כדקאי קאי · ואע"ג דבמעשר לא הוי הכי היינו משום דהתם איכא חומרא בשניהם אבל הכא בערי מקלט דליכא לאשכוחי חומרא איפכא לא אדינן עיקר בתר נוף כלל בכה"ג · ומ"מ הוי דומי' דהא במעשר וערי מקלט אדינן עכ"פ עיקר בתר נוף לחומרא כל היכא דאיכא לאשכוחי חומרא · ואע"ג דלא דמי לגמרי להדדי · אדרבה איכא למימר דמש"ה לא קתני להו בחד בבא בירושלים וערי מקלט הלך אחר הנוף משום דלא דמי להדדי בכל מילי אבל השתא קשה דליכא למימר הא ר' יהא רבנן · דהכתי תקשי איתור דסמעת ליה כו' וליכא למימ' דבאמ' לא אזלינן בערי מקלט אחר נוף אלא בנופו בפנים ועיקרו בחוץ אבל איפכא לא דהא במתני' קתני נמי אילן שהוא עומד בתוך התחום ונופו נוטה חוץ לתחום הכל הולך אחר הנוף דמשמע דלהקל נמי הלך ... הנוף · ואין לומר דבאמת בערי מקלט אזלי' בכל ענין ... נוף אפילו להקל משום טעמא דבנופו מיהדר ליה ובאמת רבנן נמי מודו בהא · חדא דמדנקט בברייתא ערי מקלט גבי ירושלים משמע דבשניהם פליגי רבנן כמ"ש התו' לקמן וכיון דרבנן פליגי עלי' לא מסתבר לי' שיחלקו כולי האי אלא בחומרא בעלמא כמ"ש ג"כ התו' גבי מעשר · ועוד דא"כ הוי זו ואצ"ל זו דכיון דקתני דבירושלי' הלך אחר הנוף כ"ש בערי מקלט דאיכא טעמ' דבנופו מיתדר לי' אלא ודאי דהאי שינוי' ליתא כמ"ש רש"י בתירוצא דרב כהנא באמת · ובזה מיושב קושי' מהרש"א על רש"י · שמהרש"א כתב ג"כ כעין זה דמדנקט ירושלים וערי מקלט גבי הדדי משמע דחד טעמא אית להו ומ"מ בזה אכתבנו מוכרח יותר דשינוי' קמא ליתא · ועי"ל דבל"ז הוה ס"ל דהא דקתני בירושלים הלך אחר הנוף היינו לחומרא כדמפרש לקמן ובערי מקלט הלך אחר הנוף היינו נמי לחומרא כגון שנופו לפנים וכנ"ל והא דקתני אילן שהוא עומד בתוך הפנים כו' היינו נמי לחומרא דהיינו לענין אכילה בלא פדייה הוי מה שבחוץ כלחוץ ולענין פדייה מה שלפנים כלפנים ולא מאי פריך ליה אבל השתא דמשני דבערי מקלט הכל הולך אחר הנוף אפילו להקל כגון אם נופו בחוץ ועיקרו בפנים דהא אהא נמי קתני מתני' הכל הולך אחר הנוף משום דבנופו מיתדר ליה וא"כ ירושלים דקתני בברייתא גבי ערי מקלט היינו נמי אפילו להקל הלך אחר הנוף א"כ קשה להא דתנן התם שלפנים כלפני' כו' · ופ"פ שני דרכים הנ"ל מיושב נמי מאי דמייתי סיפא דברייתא בערי מקלט הלך אחר הנוף דלכאורה הוא למותר דהא קושייתו רק אמעשר אבל לפי הנ"ל מיושב שפיר ודוק:

שם ע"ב בגמ' רב אשי אמר מאי אחר הנוף אף אחר הנוף יש לדקד' לפירש"י וגם לפי' התו' ל"ל לתיתני במתני'.

נתנהי' אילן שהוא עומד בתוך התחום ונופו נוטה חוץ לתחום כלל דהא בהא תלי הולכים אחר הנוף והכי לרק אינן שהוא עומד חוץ לתחום ונופו נוטה לתוך התחום הולך אחר הנוף ותו לא · הגם שלפי' התו' אפשר לומר בדוחק דהסמוכי' דעכ"פ דין נוף לא בטל כלל ואם נופו בחוץ מאי קטיל ליה עכ"פ בנופו · אבל לפירש"י ודאי קשה ואי לאו דמסתפינא אמינא דרב אשי בא לקיי' תירוצא דלשון ודאי דשערי מקלט ודאי בכל ענין הלך אחר הנוף משום דגדילה תלא רחמנא כו' ולא בא אלא לתרץ רומיא דמעשר אמעשר דלא בעי לאו' הא ר"י הא רבנן כלא דהא דקתני בירושלי' הלך אחר הנוף היינו אף אחר הנוף כלומר לחומרא אזלינן כמו אחר הנוף · ולא תימא דבכל ענין אמרינן מה שלפנים כלפנים כו' אפילו לקולא · אלא דהולכין אף אחר הנוף לפעמים דהיינו לחומרא · והא דקתני מה שלפנים כלפנים היינו לחומר' דוקא אמרי' הכי דהוה כדקאי קאי ולא שדינן עיקרא בתר נופו ולא נופו בתר עיקרו · ואע"ג דלפי' זלא הוי ירושלים דומיא דערי מקלט · דבערי מקלט בכל ענין אזלינן בתר נופו · להא אין לחוש · דלרב אשי בלא"ה נמי לפירש"י לא הוי דומיא כלל · דבערי מקלט שדינן נמי נופו בתר עיקרו לחומרא וגבי מעשר לא וכמו שהקשו התו' לפירושו ודוק :

שם · ת"ר ושמתי לך כו' לך בחייך מקום ממקומך אשר ינוס שמה מלמד שהיו ישראל כו' יש לדקדק מנ"ל לדרוש מיניה תרתי דילמא כולי קרא אתא לדרשא קמא להבטיחו למשה שיזכה בחיין להבדיל ערי מקלט דהא ע"כ הא לך לכתוב הכ"ל דאל"ה היכי לכתוב ואפשר דמדכתי' מקום בלשון יחיד דהל"ל מקומות או ערים דהרי שלש ערים הבדיל להכי דרשי' מיניה דקאי אמחנה לויה · ואין לומר מנ"ל דמחנה לויה דוקא דילמא מקום אחר כגון מחנה שכינה · די"ל דמסברא אמרינן הכי כיון דמצינו בארץ ישראל שהערים של לוים קולטים וגם ערי מקלט עצמם ערי לוים היו · ומ"ה דרשי' נמי לך בחייך על הבדלת ערי מקלט דאל"ה לך ל"ל לכתוב ושמתי מקום אשר ינוס שמה דהוי ידעי' ממילא דעל מחנה לויה קאי ככ"ל · אלא ע"כ דאתא נמי להבטיח למשה שיבדיל ערי מקל' ובזה מיושב לשון רש"י ד"ה מקום כו' ואף ערי מקלט יהיו ערי לוים שכ"ל רצא לתרץ מהיכא שמעי' דקאי אמקומו של משה דהיינו מחנה לויה ילך הא איצטריך לדרשא אחרינא דהיינו על הבדלת ערי מקלט בחייו ז"ל דהא תירץ דמסברא ידעי' דאף ערי מקלט ערי לוים הוו וק"ל :

שם שנאמר וזה דבר הרוצח מעלים היו שכר ללוים כו' יש לקשר הכי תרתי מילי דמתני' בא"ה לתרץ ל"ל וזה דבר הרוצח ללמד שמחויב לומ' רוצח אני הא בלא"ה יאמר כן כדי לדור עם נחכם לזה קאמר מעלים היו שכר כו' א"כ לא יהי' לו ריוח באמירתו · ור"מ דפליג אהא דדריש באמת האי קרא לעיל (דף ט' ע"ב) במתני' לדרשא אחריתי וק"ל :

דף יג ע"א אמר רבא הא ודאי לכם לכל צרכיכם משמע כו' יש לדקדק לפי' זמאי מקשה הגמ' לעיל קראי אהדדי כתיב לבני ישראל ולגר ולתושב בתוכם תהיינה [illegible] האלה למקלט וכתיב והיו לכם הערים לכם ולא לגרים דילמא באמת לגרים נמי הוו למקלט אלא שהיו צריכים להעלות שכר ללוים משא"כ ישראל' והא קאי מיעוט דלכם כלומר דוקא לכם ניתנו לכל צרכיכם אבל לא לגרים · אבל [illegible] להקשו' מנ"ל דלכ' ממעט גרים כלל דילמ' איצטריך למידרשי' לכל צרכיכם · דכבר קודם קרא דוהיו הערים תו' כתיב לכם אחרינא · אבל קושי' הנ"ל ודאי קשה דילמא לכם זה קאי אדלעיל מיניה דכתיב לכם לכל צרכיכם ומהא ממעט גרים · ומקרא דכתיב ולגר ולתושב כתיב בהדיא להק' [illegible] רק לקליטה · ויש ליישב דרב כהנא מתרץ לעיל לרומי' דקרא ל"ק כאן בגר תושב שהרג ישראל כו' ואזיל בשיטתי' דס"ל הכא דר' יהודא פליג ולא דריש לכם לכל צרכיכם ולדידיה קשיין קראי אהדדי · אבל רבא הכא באמת לא ס"ל כלל רומיא דקראי ותירוצי' דרב כהנא · אלא ס"ל דהא דאמרי' לעיל דגר תושב שהרג ישראל נהרג ואינו גולה · מסברא אמרי' הכי ולא מקרא · דבאמת הת"ל דקרא דולגר תושב מיירי בכל ענין אלא דמוקמי' ליה בדמסתבר עפ"י דהיינו בגר תושב שהרג גר תושב ולא בהרג ישראל דמסברא בר קטלא הוא שהרי הוא כמו גוי כיון שלא קיבל עליו אלא שבע מצות · ובזה מיושב לעיל הא דקאמר אי כא' דרמי קראי אהדדי כו' דהא ע"כ גם ללשון ראשון קשיין הכי קראי ול"ל כתירוצו דרב כהנא · וא"כ למה מקשה מתני' אהדדי כיון דלא ידע לחלק בין גר תושב שהרג גר תושב לגר תושב שהרג ישראל · מפי' ה"ל להקשות קראי אהדדי ואם ידע לחלק כדמתרץ רב כהנא מאי פריך אמתני' דהא פשיט' דמצינן לשנויי הכי כמו אמתני' · אבל השתא א"ש דמ"ל דהמקשה הוה ס"ל כרבא ולא קשיין לי' קראי כלל ודוק · אבל לפי' זקשה על הרמב"ם דפסק שישראל גולה ע"י גר תושב הא לפי מ"ש ע"כ צ"ל דמסברא מוקמי' קרא דולגר ולתושב רק שהרג גר תושב ולא אהרג ישראל דגר תושב הוא כמו נכרי ולא מסתבר דסבי' לי' בגלות אם הרג ישראל · א"כ ה"ה אם ישראל הרגו נמי הוי כנכרי ולא מחייב ישראל' גלו' · דבשלמא בל"ז ה"א דהוי כישראל אלא שאם הרג ישראל נהרג משום דמיעט קרא לכם ולא לגר · אבל אם ישראל הרגו דינו כישראל דלא גלי לן קרא בהכי דלא · אבל השתא ע"כ לרבא דהלכתא כוותי' כמו שפסק הוא עצמו לאו מקרא ממעטינן לי' אלא מסברא דחשבי' לי' כנכרי א"כ ודאי אם ישראל הרגו כמי פטור ודוק :

דף יג ע"ב ברש"י ד"ה אלמנה וגרושה כו' ואזהרה אתרוייהו קיימא עכ"ל ובמס' קידושין יליף מיתורא דגרושה בכ"ג דמלינן למילף מכהן הדיוט בק"ו · דאלוקין אלמנה וגרושה בכ"ג · ע"ש בפ' עשרה יוחסין · משמע דמסברא לא הוה אמרי' דחייב תרתי כדפירש"י הכא ולכאורה נראה דאשתמיט לי' לרש"י כאן גמר' דקידושין הנ"ל ודוק :

שם ע"ב מ"מ דר' ישמעאל כו' נראה דפריך מ"ט דר' ישמעאל אע"ג דלא ידע עדיין מלימוד דכדי רשעתו דהא בתר הכי פריך ור"ע מ"ט לא עבדינן בי' תרתי כמ"ש התו' · משום דבמלקות שתהא כתיב והיה אם בן הכות הרשע ולא פירש הכתוב על איזה עבירה חייב מלקות להכי אמרי' דמסתמ' הוא על חייבי לאוין שלא פירש הכתוב עונשן · אבל על עבירות שמפורש עונשן כגון חייבי מיתות מהיכי תיתי למימר שיהא להם עוד עונש מלקות נ"כ מלבד עונש הכתוב בהם · להכי פריך לר"י מ"ט ס"ל דחייבי מיתות בכלל מלקות דמסברא לא הל"ל הכי דדי להם בעונש המפורש בהם דהיינו מיתה · ואין להקשות לפי זה א"כ מנ"ל דחייבי לאוין לוקין דלמא חייבי עשה לוקין דוקא · או בין חייבי לאוין בין חייבי עשה לוקין · די"ל דכיון דסתם הכתוב ולא פירש אמרינן דקאי אעבירה חמורה שלא פירש הכתוב עונשה דהיינו לאוין שעובר על התורה בקום ועשה · אבל חייבי עשה ולאו שאין בו מעשה לא חמירי כל כך כיון שלא עשה מעשה ולאו הניתק לעשה נמי לא דהוי כאלו פיר' הכתוב עונשו דהיינו שיקיי' העשה שבו ויתוקן עי"ז הלאו · וגם י"ל דכיון דלא פירש הכתוב גבי מלקות במאי איירי אמרי' דסמיך דגלמוד מדסמיך ליה דהיינו לאו דחסימה · ומש"ה חייבי עשה ואינך דלא דמו ללאו דחסימ' לא מיחייבי · ואפשר דבאמת לר"ע קשי' לי' נמי מ"ט דחייבי כריתות לוקין כיון שפירש הכתוב את עונשן · אלא דפריך מעיקרא אדר"י משום דמתני' ברישא · או י"ל דחייבי כריתות כיון שעונשן אינו בידי אדם ואם עשו תשובה מוחלין להם הוי כאלו אין כתוב בהם עונש כיון דליתו בודאי שיענש · אבל בתר דמשני אם לא תשמור לעשות כו' פריך א"ה חייבי עשה נמי ואינך · משום דמאם לא תשמור משמע דקאי אכל התורה כולה ולא מסתבר למימר הפסוק דמ"מ בעי' דומיא

דלאו

דלאו דחסימה עד לבסוף מסיק דמ"מ בעינן דומיא וגם פריך הגמרא מ"ש דר"ע משום דמאס לא תסמור באמת משמע כר"י דאפי' חייבי מיתות בכלל מלקות ודוק :

שם ולר"ע מ"ה חייבי כריתות כמי כו' יש לייסב הא דלא פריך הכי קודם דפריך לר"י מכדי רשעתו משום דמעיקרא ס"ד דכדי רשעתו לא קאי אלא אמיתה ומלקות · וא"כ לא קשי' חייבי כריתות כמי דהא באמת מאס לא תסמור משמע דכולהו חייבים בין חייבי כריתות בין חייבי מיתות אלא דכדי רשעתו ממעט להו · מש"ה מוקמי' לי' בדמסתבר ספי דהיינו חייבי מיתות דאין ב"ד מוחלין להם · אבל השתא דאמר לר"י דמכדי רשעתו ממעטי' כמי מיתה וממון ומלקות וממון ומ"מ ממעט ר"ע מיני' כמי חייבי מיתות אע"ג דאפשר לקיומי בענין אחר דהיינו במיתה וממון והיינו משום דכדי רשעתו משמע לי' למעוטי כל שתי רשעיות ומפיק מכח זה מאס לא תסמור לעשות · א"כ חייבי כריתות כמי ה"ל למעט דהא השתא לא עבוד תשובה וא"כ כמי גבייהו שתי רשעיות · ואין להקשות לפי מ"ש לעיל קשי' פריך הכא הגמ' הא ע"כ צ"ל דחייבי כריתו' נוקין דאל"ה אם כא תסמור צ"ל דללאו גרידא לא צריך דמסברא ידעי' דחייבין כמ"ש לעיל · די"ל דדילמא אתא לרבות לאו בניתק לעשה דלא דמי ללאו דחסימה ולא הוי ידעי' מסברא דחייב מלקות כמ"ש כמי לעיל · אבל חייבי כריתות ה"ל למעט מכדי רשעתו ודוק :

ועיל דהתקשה · הוה ידע כמי ג"ש דלעיני מלעיניך ומש"ה צ"ל לק"ל לי' חייבי כריתות כמי דידע דג"ש מפיק מכדי רשעתו לענין זה · ואע"ג דגבי חייבי מיתות נמי איכא ג"ש זו מ"מ לא דרשי' להו · דא"כ כדי רשעתו במאי מוקמי' ליה · ואין להקשות מה ראית די"ל דחייבי מיתות מסתבר טפי למעוטי מכדי רשעתו משום שאין תשובה מועלת · אבל השתא פריך שפיר חייבי כריתות כמי כו' ואין לתרץ דג"ש מפיק מכדי רשעתו דא"כ גבי חייבי מיתות כמי כדרוש ג"ש ונוקים כדי רשעתו במיתה וממון אן במלקות וממון כדאמר ר"י וק"ל :

שם ע"ב ועוד לגמור מעיני לעיני דהא גמיר לעיני מלעיניך · לפירש"י כאן מיותר הא דקאמר דהא גמור כו' דמאי כ"מ מהיכא גמר חייבי כריתות עכ"פ חייבין מלקות · ולולי פירש"י הי' אפשר לפרש דה"ק לגמור מעיני מלעיני אע"ג דלא דמי לגמרי דהא גמור לעיני מלעיניך אע"ג דלא דמי לגמרי · דבאמת מעיני מלעיניך דלא דמי בהרהי לא גמרי' אבל מעיני מלעיני דלא דמי רק בחד אות ודאי ה"ל למגמר כמו דגמרי' לעיני מלעיניך דלא דמי כמי בחד אות וק"ל וככון הוא :

שם קיבלה מיניה ר' שמואל בר רב יצחק כדי רשעתו משום רשעה אחת כו' ויש לדקדק לפי פי' שני של רש"י דמר' אבהו קיבל תירוץ זה א"כ צ"ל לר"א ג"ש כלל · ואפשר לומר דאי לאו ג"ש ה"א אע"ג דקרא לא איירי אלא ברשעה המסורה לב"ד מ"מ כילף רשעה [illegible] מסורה לב"ד דהיינו חייבי כריתות מכח סברא מרשעה המסורה לב"ד מ"ש זה מזה · ואע"ג דאם עשה תשובה מוחלין לו השתא מיהת לא עבוד תשובה · ואין לומר א"כ למה כתב קרא בענין זה שמשמע דוקא ברשעה המסורה לב"ד ולא כתב בענין דליפה מעפי' ברשעה שאינה מסורה לב"ד · דמ"ל משום דעיקר קרא בעדים זוממים איירי כמ"ש התו' לעיל בע"ק · ובגייהו ליכא לאשכוחי רשעה שאינה מסורה לב"ד דהיינו כרת · דהיכי מצינו שיזומו לחייבו כרת דהא כלפי שמיא גליא שאינו חייב ואינם יכולים לחייבו בעדות שקר · אבל באמת מ"ל דילפי' מכח סברא כנ"ל דגם חייבי כרת פטורים ממלקות משום דהוי שתי רשעיות להכי איצטריך הג"ש לאפוקי מסברא זו · אבל מ"מ לא מפקה מקרא דכדי רשעתו דכיון דהיכי דמפקה ג"ש זו מכדי רשעתו כ"ש כמי ג"ש גבי חייבי מיתות לאפוקי מכדי רשעתו דהא באמת קרא לא איירי בחייבי כריתות כלל · רק דהוי ילפי' מסבר'

חייבי כריתות מחייבי מיתות ומסברא זו מפקה הג"ש אבל מקרא לא מפקי' מכח ג"ש זו · והא דקאמר ר"ע טעמא דאם עשה תשובה צ"ל השת' דקאמר הכי דלא תקשה באמת טעמא מאי דקפדה תורה על חייבי מיתות שלא לעשות להם עוד עונש עם המיתה ובחייבי כריתות לא קפדה אהכי לזה אמר טעמא משום שאם עשה תשוב' כו' ומש"ה לא קפדה תורה דמסתמא יעשה תשובה ויפטר מן הכרת ודוק :

שם רבא אמר אתרו בי' לקטלא כו' נראה דרבא כמי ס"ל הא דרב שמואל בר יצחק ברשעה המסורה לב"ד הכתוב מדבר ולהכי לא קשיא חייבי כריתות כמי · אלא דבא לתרץ הא דפריך לעיל לר' ישמעאל מכדי רשעתו ומשני הכי מילי מיתה וממון כו' ורבא כראה לו זה לדוחק לומר מיתה איכתא היא · לזה משני דר"י באמת כמי מודה דלא עבדי' לי' מיתה ומלקו' אלא דפליג באתרו בי' למלקות לחוד ואין מקום לקושי' מהרש"א וק"ל :

דפריך ע"א ורבנן כמי מיפוקלי' מהא אין ה"נ כו' כראה דהא דלא פריך ורבנן האי קרא מאי עבדי ביה · או האי קרא ל"ל · אלא פריך איפכ' דמיפיק ליה מהא וכרת באחותו ל"ל · היינו משום דהאי קרא ודאי איצטריך לחלק בשתי נשים נכרות כדאמרי' בסמוך דבא על חמש נשים נכרות בהעלם א' שחייב על כל אחת ואחת · דהא לא נפקא לן מכרת באחותו דלא מצינו למילף מיניה אלא חילוק חטאת בשתי שמות ושני גופין · אבל שם א' וגופין חלוקין לא משתמע מיניה להכי איצטריך ואל אשה לחייב על כל אשה ואשה כלומר שעל כל אשה נדה חייב חטאת בפני עצמו · אלא דמ"מ ילפי' מיניה מכח ק"ו חילוק עריות שהרי הם שני שמות וגופין מוחלקין ופשיטא דחייב על כל א' וא' מש"ה פריך ורבנן כמי תיפו' ליה מהא מכח ק"ו וכרת באחותו ל"ל ולפ"ז צ"ל דמ"ש רש"י לקמן דלהאי דמסיק דר' יצחק אית לי' דר"א אמר ר' הוש"ע לא מיצטריך לי' למידרש אל אשה דלעיל כו' אין ר"ל דקרא דאל אשה לא איצטריך כלל לחייב על כל אשה ואשה · דהא מ"מ איצטריך לשני נשים נכרות דאין בהם לאוין חלוקין אלא דלחילוק עריות לא איצטריך לדרש זה למילף מיניה מק"ו חילוק עריות · ובזה מיושב דלכאורה קשה לפ"ז ל"ל קרא זה · ואין לומר דבאמת איכו דרשה כלל (הגם שזה דוחק דהא באמת הוא יתור) דהא ל' בכן דלית להו הא דאמר ר"א א"ר אושעיא ע"כ צ"ל דדרשי ליה דאל"ה מנ"ל חילוק עריות דהא כרת דאחותו איצטריך לאחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו ואחותו דסיפא לומר שאין עונשין מן הדין ואחותו דרישא לחלק כרת למעט ושך · וא"כ ה"ל לגמרא לפרש לר' יצחק מאי עביד ביה כדמפרש הכא לרבנן ולא קאמר דרבנן לא דרשי ואל אשה כללי משום דכיון דר"י דריש לי' מסתמא גם רבנן דרשי לי' א"כ ה"נ איפכ' כיון דרבנן דרשי לי' גם ר"י צריך לדרשו · אבל לפי הנ"ל א"ש ודוק :

שם ע"ב אלא ר"י מ"ט לא אמר כרים לקים אין להקשות מאי פריך הא ר"י דגמיר ג"ש דטומאתו טומאתו לא מצי למימר כריש לקיש דא"כ ג"ש ל"ל · ואין לומר דא"כ בכל קודש לא תגע ל"ל לר"י דא"כ ה"ל למפרך ור"י האי בכל קודש לא תגע ל"ל · אבל מ"ט לא אמר כר"ל ליכא קושי' כללי די"ל דמ"מ מ"ל כר"ל ותרווייהו צריכי ג"ש וקרא דבכל קודש דאי לא הוי אלא חד מינייהו לא הוי ידעי' אלא לאחר זריק' אבל השתא מוקמי' מיתורא הא דבכל קודש לקודם זריקה · אך לפ"ז קשה על התו' שתירצו דר' יוחנן ע"כ צריך לאוקמה קרא בתרומה משום דלקדשי' נפקא לי' מג"ש · דהא י"ל דאקדשי' מאי ולקודם זריקה וצ"ע :

שם ההוא מבכל קודש נפקא קלת קשה כיון דפשט' דקרא בנגיעה איירי דהא אפקי' בלשון נגיעה אלא דילפי' מיני' אזהרה לאוכל מדאיתקוש למקדש דבר שיש בו נטילת נשמה · א"כ לענין לפני זריקה דאוכל כמי ליכ' נטילת נשמה טפי ה"ל לרבויי כ גע מבכל קודש דבנגע איירי קרא ודוק :

ואפשר לומר דלנגיעה לא איצטריך ריבויא כלל דבלא"ה אמרי' דקרא בכל ענין איירי ל"ש לפני זריקה ל"ש לאחר זריקה דהא סתמא כתיב בכל קדש · אבל לענין אכילה דלא כפקא לן אלא מדאיתקש למקדש דבר שיש בו כזילת כשמה וגבי אוכל לפני זריקה ליכא כזילת כשמה להכי איצטריך בכל לרבוי' · ובזה מיושב הא דלא הקשה תמיקר' לריש לקיש ולהכי הוא דאתא ההוא מבעי ליה לאמא שאכל בשר קודש לפני זריקת דמים · משום דבל"ז ה"א דלריש לקיש אפשא דקרא איירי באוכל ובנגיעה היינו אכילה · וא"כ ל"ק ההוא מבעי ליה ללפני זריקה: דמ"מ לפני זריקה מלאחר זריקה כיון דקרא סתמא כתיב לענין אזהרה מהיכי תיתי לחלק בין לאחר זריקה ללפני זריקה · אבל השתא דאמר דפשטיה דקרא בנגיעה איירי קא תראתקש למקדש ילפי' מיני' אוכל · א"כ פריך שפיר דמנ"ל אכתי לפני זריקה כיון דלא מצינן למילף מהיקשא דהא לית בי' כזילת כשמה · ולפ"ז נסתר ג"כ מה שכתבתי לעיל דלר"י מ"ל דאיצטריך ג"ש דטומאתו כדי דנוקי קרא דבכל קדש לפני זריקה מכח יתורא דבלא"ה האי מוקמי' ליה דוקא לאחר זריקה דהא לית' דבלאו ג"ש כמי הוה מוקמי' ליה בכל ענין אף לפני זריקה · דהא ר"י ע"כ לית ליה ההי היקישא דקודש למקדש דבר שיש בו כזילת כשמה · דהא לפי האמת מוקי ליה במגע תרומה דלית ביה כזילת כשמה · וגם השתא דכתיב ג"ש דטומאתו הא ע"כ צריך לאוקמה לפני זריקה דלית בי' כזילת כשמה · ואין לומר דאל"ה דכתיב ג"ש דטומאתו הוי ילפי' היקישא והוי מוקמי' לי' דוקא לאחר זריקה · אבל בתר דכתיב ג"ש · ע"כ צ"ל דקאי לפני זריקה ולא מקשינן קודש למקדש · דמ"מ קשה מנ"ל להמקשה להקשות על ר"י דלמא איהו ס"ל דאין סברא להקיש כלל · וא"כ לא הוי צריך ג"ש כלל אי הוה מיירי בכל קדש בקדשים ודוק:

דף טו ע"א אמר רבה כו' תכילא הבא למקדש מאי לכאורה קשה מאי ראיה היא זו דלמא מתני' אתי' כמ"ד לאו שניתק לעשה לוקין עליו דהיינו ר' יעקב דאמר גבי נותר דמשום דהוי לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ולא מטעם דניתק לעשה · ואין לומר דר' יעקב נמי ס"ל דלאו שניתק לעשה אין לוקין עליו אלא דקאמר דגבי נותר לא צריכין לטעם זה דבלא"ה אין לוקין משום שאין בו מעשה · דהא רש"י כתב לעיל ד"ה כלל לא תעשה שקדמו עשה כו' דאפי' למ"ד לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו כו' משמע דאיכא מ"ד דלא ס"ל הכי והיינו ע"כ ר' יעקב · וא"כ מתני' מ"ל דאתי' כוותי' · אבל ר' יוחנן קאמר מילתיה אליבא דמ"ד לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו כמ"ש רש"י ותהא הדר בי' וס"ל השתא דלדידיה אפי' קדמו עשה נמי אין לוקין · וי"ל דמתני' ע"כ אתי' כמ"ד לאו שניתק לעשה אין לוקין דהא קתני לקמן במתני' דהוי סיפא דהכא זה הכלל כל לא תעשה שיש בה קום עשה אין לוקין עליה וק"ל:

שם בגמ' ותוציא שם רע מאונס כמי לא גמר דאיכא למפרך מה לאונס שכן עשה מעשה כו' יש לדקדק כיון דהפירכא איכא מכח הדין אלא מסברא בעלמא וקיי"ל דכה"ג מכניסין הפרכא בק"ו כדאית' בכמה דוכתי בב"ק ובקידושין · א"כ גם הכא כית' הכי ומה אונס שלע"ג שעשה מעשה אינו לוקה ומשלם ומ"מ כתיב לו תהיה לאשה · מוציא ש"ר שלע"ג שלא עשה מעשה מ"ת לוקה ומשלם א"כ ע"כ דהך סברא דעשה מעשה אינו לא מעלה ולא מוריד · א"כ כ"ש דלו תהיה לאשה · וכן קשה בסמוך כדפריך במאי נמר מיניה כו' ודוק ול"ע:

שם אמר ליה רב פפא לרבא והא לא דמי לאוי' כו' יש לדקדק למה הקשה דוקא לרבא קושיא זו וגם למה העמידו מסדרי הש"ס קושי' זו בתר כל השקל' וטריא דלעיל הא קושיא זו קשיא תיכף על ר' יוחנן · וגם הך הניחא דקאמר בתר הכי לא תלי כלל בקושי' זו ותירוצה · ולכאור' משמע דקאי אמאי דפליק מיני': דאל"ה ה"ל להש"ס להעמיד הך הניחא כו' תיכף בתר שינויא דרבא כל ימיו בעמוד והחזיר · לכן נלע"ד לולי פירש"י והוא' לומר פי' אחר בזה · והוא דבלא שינוי' דרבא לא קשיא ליה והא לא דמי לאויה ללאו דחסימ' · דידע דמשום דכתיב בי' עשה יתירה לא גרע · ואע"ג דמ"ל דשפיר גרע דדילמא העשה הוא תיקון על הלאו ולנתוקי לאוי אתא אע"ג דכתיב קודם ללאו וכדס"ל לריש לקיש באמת לפי המסקנא וכמו שכתוב בסמוך י"ל דס"ל דע"כ מוכח דהעשה אינו קאי כלל על אחר עבירת הלאו שיתוקן הלאו ע"ז · אלא כמו שכתב דהיינו קודם ללאו · דאל"ה ל"ל גבי מוציא שם רע ולו תהיה לאשה יתירה ליתנהו באם ע אלאחריו דאונס לומר דלא לקי כדאמרי' לעיל · תיפוק ליה דבלא"ה לא לקי משום דכתיב גבי אונס גופיה ולו תהיה לאשה אע"ג שנכתב קודם ללאו · אף מ"מ האי כמו שהיה נכתב לאחריו · אלא דע"כ דעשה שקדמו ללאו לא קאי כ"א קוד' עביר' הלאו ולהכי איצטריך הכא קרא יתירה לאחריו · אבל השתא דהדר מסברא זו ושני רבא דנפקא לן מכל ימיו בעמוד והחזיר פריך שפיר ועיקר קושייתו סמיך על הניחא דבסוף · דהכי פריך והא לא דמי כו' אע"ג דידע דמשום עשה יתירה לא גרע מ"מ קשה א"כ לאו שניתק לעשה נמי כדפריך בתר הכי ולא ס"ל ההוא לנתוקי לאו אתא כדמתני לי' · דהא באמת מ"ל אע"ג דהעשה ע"כ א"א לקיים אלא אחר עבירת הלאו · מ"מ מנ"ל דבזה יתוקן הלאו דילמא לא יפטור מעונש הלאו אלא ילקה מ"מ וגם העשה צריך לקיים אח"כ · אלא ע"כ צ"ל דעיקר הטעם דלא לקי ואמרי' שע"י העשה יפטר מעונש הלאו הוא משו' דלא דמי ללאו דחסימה כדאמרי' לעיל הקטעמ' בריש פירקין · א"כ ה"נ בלאו שקדמו עשה כימא דלא ילקה אלא יפטר בקיום העשה מעונש של הלאו משום דלא דמי ללאו דחסימה דלא כתיב גביה שום עשה דנוכל לומר שיפטר ע"י קיומו ממלקות משא"כ הכא דכתיב עשה גביה דנוכל לומר שיפטר ע"י קיומו ממלקות · אמרינן הכי ולא לקי · אלא דמ"מ איכא לתרולי דע"כ לא אמרי' הכי בעשה שקדמו ללאו · דא"כ תקשה ל"ל כל ימיו גבי אונס למימר דיש לו תיקון בחזרה והא בלא"ה אמרי' הכי ומש"ה קאמר כדמשני לי' רבא התם לנתוקי לאו כר הניחא למ"ד ביטלו ולא ביטלו לדידיה ע"כ מוכח דגבי עשה שקדמו ללאו לא אמרי' כמי דלנתוקי לאו אתא וקיום העשה קאי כמי על אחר עבירת הלאו · משום דלא דמי ללאו דחסימה כנ"ל · דא"כ תקשה כל ימיו ל"ל גבי אונס הא בלא"ה אמרי' דכל ימיו יש לו תיקון בחזרה כל זמן שלא ביטל העשה דהיינו שהדירה ע"ד רבים · אלא למ"ד קיימו ולא קיימו מא"ל · דלדידיה ליכא למימר ולאקשויי כל ימיו ל"ל הא בלא"ה יש לו תיקון בחזרה · דשפיר איצטריך דאל"ה היה כאמר לאו הניתק לעשה והיה צריך לקיים העשה מיד כשיזהירו אותו ב"ד והתורה רוצה להורו' דאפ"ה הכא דיש לו תיקון כל ימיו בחזרה · ובזה מיושב מה שמקשים תו' לפירש"י בד"ה הניחא כו' וקשה דא"כ מאי פריך כו' דלפי' זה לק"מ · וגם מה שמקשים בד"ה מידי הוא טעמא כו' לפירש"י כהי דבאמר לאו הניתק לעשה כו' מ"מ הכי נלי קרא כו' לא קשי' לפי' זה · ומשני הגמ' מידי הוא טעמא אלא לר"י כו' אבל לר"ל לקיש דתני קיימו וכו' באמת ס"ל דלאו שקדמו עשה אין לוקין עליו משום הך סברא דלא דמי ללאו דחסימה ודוק היטב:

דף טז ע"א ברש"י ד"ה על דעת רבים שאלה בה עון שאסורה לו כו' יש לדקדק למה לרש"י כל זה ואסנאת' דכתב כן דאל"ה לא הוי הגדר הל וכדמשמע לכאורה לשון התו' דזה היה קשה לרש"י · א"כ ה"ל לפרש כן בתירוץ הקודם כגון שהדירה ברבים ולמה כטר עד כאן (הנה ההתו' באמת היו גורסים ברש"י זה על הא דקאמר כגון שהדירה ברבים אבל בספרים שלנו אינו כתוב כן) לכן נראה דרש"י סובר כדעת הפוסקים דנדר שהודר ע"ד רבי' אין לו הפרה היינו דוקא בלא דעתם אבל מדעתם מתירי'

לו (עיין ב״י סימן רכ״ח) וא״כ לכאורה מדיין לא כקרא ביטלו כיון שאפשר לו שיסתדל שיסכימו אותן רבים שיתירו לו לז״ כתב שתלא עונבא והדירה ע״ד רבי׳ וע״ד ב״ד • דבודאי לא יסכימו ב״ד בהתרתו • ומה שהקשו התו׳ עליו כראה ליישב דמיירי שהוא אמר שתלא בה עין שאסורה לו ושווי׳ אנפשיה חתיכה דאיסורא והדירה ע״ד רבים וע״ד ב״ד אבל יכול להיות ששקר הוא ומש״ה ליקא דאפשר שאין בה עון אלא שהוא אסרה על עצמו בא׳מירתו • והא דבעי׳ הדירה אע״ג שבלא״ה איכו יכול להחזיר׳ דהרי שויה עליו חתיכ׳ דאיסור׳ די״ל דאי לאו שהדירה היה יכול לחזור בו ולומר שעיקר אמר ואם היה כותן אמתלא לדבריו הי׳ כאמן • כדאי׳ בטור וש״ע אה״ע • אבל השתא דהדירה איכו יכול להחזירה • דאותן רבים והב״ד לא יסכימו להתיר כיון שהם מסופקים אם אמת הוא מה שאמר מתחלה או לא למה להם לכנוס בספק דשמא אסורה היא לו ודוק :

שם ע״ב בתו׳ ד״ה ביכית׳ דב׳ כרב׳ כו׳ וקש׳ דמאי קמ״ל פשיטא כו׳ ואפשר לומ׳ דמי׳ שגדל בכרוב עלתו ולא ריחשה על הארץ כללי • דסד״א שאיכו אסור משום שרץ השורץ על הארץ קמ״ל דכיון שגדלה בכרוב במחובר לקרקע עדיין הוי כאלו ריחשה על הארץ דמחובר לקרקע כקרקע דמי לענין זה • ועיין בחולין פ׳ אלו טרפות • וגם י״ל דמיירי שכמלא השרץ בכרוב בתלוש וסד״א שגדל בתלוש ולא מקרי שרץ השורץ על הארץ קמ״ל שדרכו לגדל במחובר ואסור משום שרץ השורץ ידוק :

שם ברש״י כמלה בלע כמלה חי׳ כו׳ משמע דדוקא חי׳ מקרי בריה אבל מתה לא • והכי משמע באמת לכאורה בסמוך דקאמר והביא אחר מי׳ דפשטא דלישנא משמע דחי ממש קאמר וכדמשמע מפי׳ רש״י שם • אבל א״כ קשה אמאי קאמר ריסק ט׳ כמלים כו׳ דהא אפילו לא ריסקם לא מיקרו בריה כשהם מתים וק״ל :

דף יז ע״ב מאי חומרא כו׳ אדרבה מעשר חמור שכן אסור לאונן כו׳ משמע דתו ליכ׳ חומרא במעשר מבבכורים וא״כ תקשה אמאי קאמרי רבנן דקריאה אין מעכבת בהן הא לדידהו ע״כ ליכ׳ לאוקמ׳ קרא דביכורי׳ אאיסור דחוץ לחומה דהא ק״ו ממעשר הוא דהא רבנן דפליגי עלי׳ דר״ש ביבמו׳ ס״ל דביכורים כמי אסורים לאונן וליכ׳ שום פירכא ממעשר לביכורים • ודוחק לומר דרבנן ס״ל דקרא לא כתיב אלא משו׳ מלקות משו׳ דאין מזהירין מן הדין דס״כ יפלגו על ר״ש בסברא בעלמ׳ בלי שום טעם עיקר וגם זה דוחק לומר דהכי רבנן דהכא אחריני כינהו וס״ל כהא כר״ש דהתם • וגם אין לומר דלדידהו איצטריך ביכורים לאקשינהו למעשר לענין איסור אכילת׳ • דהא כבר הוקשו בקרא קמא דוהבאת שם ואכלת וגו׳ דהתם כתיבי ביכורים סמוך למעשר׳ • ואדרבה בהאי קרא דלא תוכל לאכול וגו׳ לא כתיבי ביכורים גבי מעשר כלל דכולהו איכך מפסקי בינייהו • ולע״ד דרבנן מוקמי קרא דביכורים להנחה דס״ל דתעכב בביכורים מכח והניחו והנחתו דאיכ׳ איסור עשה ואתא האי קרא ללאו • ובזה מיושב הא דקאמר רבב״ח אמר ר״י לעיל אבל חכ״א ביכורים הנחה מעכבת בהן כו׳ דלכאורה הוא שפת יתר דהל״ל בקיצור אבל חכ״א ביכורים אין קריאה מעכבת בהן • אבל לפ״ז י״ל דרצה לתרץ לרבנן ל״ל באמ׳ קרא דביכורים דלגופי׳ אחוץ לחומה לא איצטריך כל״י לזה קאמר הנחה מעכבת כו׳ וא״כ מוקמי קרא להנחה ודוק :

אבל לפ״ז קשה מאי פריך המקשה בסמוך והא אנן תכן אלו הן הלוקין ופי׳ התו׳ דמקדשים קלים חוץ לחומה פריך דר״ש לא יליף ל״ו אלא מק״ו ממעשר׳ וא״כ אין בהן אלא איסור בעלמ׳ • ומאי קושי׳ דלמא ר״ע דמתני׳ אתי׳ כוותיה כדאמר ר׳ יוחנן לעיל • ס״ל דדוקא בביכורים כר״ש דהקריאה מעכבת בהן׳ משום דקרא דביכורים מיותר דלגופי׳ אחוץ לחומה לא איצטריך דהא איכ׳ למילף בק״ו ממעשר׳ ופירכ׳ דרבא שכן אסור לאונן ליתא ליה׳ • דאיכ׳ למימר דס״ל

כרבנן דר״ש ביבמות דביכורים כמי אסורין לאונן • ואהנחה דמעכבה לא בעי לאוקמה׳ משום דאפשר ס״ל כר׳ יהודא לקמן דהנחה לא מעכב׳ מקרא דוהנחתו׳ דקאי אתנופה ולא אהנחה׳ • וכיון דלא מליכו בהנחה אפי׳ עשה לעכב • תו לא מסתבר לאוקמ׳ הלאו דלא תוכל אהנח׳ אלא אקריאה דקריאה ע״כ מסתבר אפי׳ לעכב׳ • דאל״ה מ״ט דר״ש דמוקים לקרא אקריא׳ ולא אהנחה • אע״ג דרבנן ס״ל איפכ׳ היינו משום דס״ל דוהנחתו קאי אהנחה ולעכב׳ • ומש״ה מוקמי כמי הלאו דלא תוכל אהכי כיון דבהנחה כבר מליכו איסור עשה לעכב משא״כ בקריאה • אבל אי ליכ׳ בשום א׳ מהן איסור עשה לעכב׳ רק מיתורא דקרא דלא תוכל דרשי׳ לעכב • טפי מסתבר לאוקמה אקריאה • אבל בקדשים קלים ואיכך לימודים דר״ש מ״ל דלא ס״ל לר״ע כוותיה • משום דק״ו פריכ׳ הוא כדאמר רבא • ומש״ה מוקי לכולהו אחוץ לחומה ושפיר קאמר במתני׳ דלוקין על קדשים קלים חוץ לחומה ודוק ונ״ע :

שם בתו׳ ד״ה איסור בעלמא כו׳ וא״ת ומכלן לר״ש לפרושי איסור חדש בהו הא לריכא למלקות כו׳ • לולי דברי התו׳ הי׳ אפשר לומר דס״ל לר״ש דאיכא דמיפרך ק״ו ולא אמרי׳ דיו וכדס״ל לר׳ טרפון במס׳ ב״ק • וא״כ ה״ק ר״ש מה זה בא ללמדכו כו׳ ק״ו ממעשר • ואף שהכתוב מ״מ לריך למלקות מ״מ קשי׳ איפכא דאי כתיב הפסוק מאי אהני לן הק״ו אם כיתא דביכורים לא חמירי ממעשר ואין בהם איסור אלא חוץ לחומה כיון דחוץ לחומה כתיב בהו בהדי׳ • אלא ע״כ דכילף מכח הק״ו שיהא חמורים ממעשר והייכו לענין קריאה שיעכב בהן • והא דקאמר ר״ש הא לא בא הכתוב כו׳ הוא לאו דווקא דהכתוב ודאי בא העיקר למלקו׳ אלא דהא כמי מוכח מיני׳ מכח דמפרך הק״ו והשתא דכתיב בקרא אחוץ לחומה • וכן בכולהו לריך כל חד ק״ו ולמילף מכח מילתא אחריתא מאי דלא הוי ידעינן בלאו הכי • אבל מאי דמליכן למילף כבר מק״ו ואחר לא מליכן למילף כמו מק״ו זה דאז הוי מפרך ק״ו זה למשל בבכור דילפי׳ מק״ו דמעשר חוץ לחומה ומק״ו דתודה ושלמים לפני זריקה • וחוא אי לא הוי כתיב קרא בבכור אחוץ לחומה אבל השתא דכתב קרא אחוץ לחומה א״כ מאי אהני ק״ו דמעשר וצ״ל דמהכי לאסור לפני זריקה • וא״כ מפרך ק״ו דתודה ושלמים • וצ״ל דמהכי אאחר זריקה וה״ה לכולהו ילפינן בענין זה ודוק :

דף יח ע״א בא״ד שהרי אין אריכות במקרא יותר מאשר הי׳ מפרש מעשר לבדו כו׳ ואע״ג דבקרא קמא יש אריכות דה״מ למכתב מעשר לבדו וא״ל כולהו איכך • מ״מ לא מליכן למילף איסור לאו אדבר חדש בכל אחד מהכי כיון דבקרא דלאו ליכא יתורא דהרי בקרא דלאו לא הי׳ יכול לכתוב כ״א לא תוכל לאכלו • אע״ג שהי׳ כתוב בקרא קמא רק מעשר לבדו וק״ל :

שם בא״ד וא״ת לפי׳ שפיר׳ כו׳ ליתני דמלקות חוץ לחומה מטעם בשר בשדה וכו׳ ואין לומר דא״כ תקשה ל״ל כר״ש למילף איסור חוץ לחומה מק״ו ממעשר כיון דכתיב ביה לאו בהדי׳ בשר בשדה וגו׳ דהא ודאי לית׳ דאי לאו דאשכחן דאסורין חוץ לחומה מק״ו זה • לא הוה שייך למילף לאו מבשר בשדה • דלא משמע אלא דכל מה שילא חוץ למחילתו השייכה לו כאסר • אבל בקדשים קלים אכתי לא ידעי׳ דיש בהן שום מחילה השייכה להם • דבשלמ׳ קדשי קדשים מקשים התו׳ בתר הכי שפיר דאף דלא הוי ילפי׳ בהן איסור חוץ לקלעים מקרא דלא תוכל וגו׳ מ״מ אשכחן בהו עשה תאכל בחלר אוהל מועד כדפרש״י לעיל • אבל בקדשים קלים לא כתיב בהן שום מחילה כלל אי לאו דילפי׳ בק״ו ממעשר • רק השתא דכבר אית לן ק״ו ללאסור חוץ לחומה א״כ שייך בהו איסור מחילה וילפי׳ מבשר בשדה לאו גמור למלקות • אמנם כל זה איכו דבאמת כבר שמעי׳ דקדשים קלים מחילתן תוך החומה • מדכתיב והבאתם שמה וגו׳ וגם מדכתיב תאכלו במקום טהור גבי חזה ושוק כדיליף פ׳ איזהו מקומן (דף נ״ה ע״א) וא״כ הדרא קושי׳ לדוכת׳ ונ״ע :

בא״ד

באר"ד ופירש"י ז"ל לא תוכל לאכול בשעריך כ"א חוץ הקלעים כו' ול"ע דנחשבת ושאם ע"כ מיירי כמי קרא דלא תוכל וגו' בהיו תוך הקלעים וילאו דאי לאו הכי הדי הוו שחוטי חוץ וס"ב ל"נ לא תוכל שלא יאכלם בחוץ הרי כבר כ"ל תגשר בשדה וגו' וצ"ע:

שם בגמ' ולילקי נמי משום וזר לא יאכל כו' אין להקשו' דילמא הא דקאמ' רבא לוקה חמש היינו נמי משו' וזר לא יאכל וגו' ומשום ובשר בשדה טריפה וגו' ומשום לא יאכל כי קדש הוא וגו' ומשום כליל תהיה וגו' דהאי ד' לאוין וחד לאו מלא תוכל וגו' דקאי אחוץ לחומה ולא קשיין כל הנך קושיות דפריך אח"כ ונם קושי' דלעיל וכאמר רבא זר שאכל כו' לא תקשי השתא דבמת' לא לקי אכל הני אזהרו' דאתו מק"ו די"ל דא"כ ל"ל למנקט לפני זריקה וגם למה קאמר גר"ש דוקא הא לרבנן לקי נמי חמש לפי' ודוק ודלא כמהרש"ל לקמן:

שם ע"ב בתו' ד"ה כל ובקדש כו' זר שאכל חטאת לפני זריקה פטור והא דאמר לעיל כו' ולא מלקות עכ"ל וצ"ע דהתינח לפירושם של התו' לעיל ד"ה איסור בעלמא כו' דפירשו דאין מלקות אלא בדבר החדש דכל חד אבל לפי' ר"י דפי' דיש מלקות בכל מה דאתא מק"ו וגם לפירש"י דכולה אתו נלפני זריקה אין תירוצם מספיק וגם קושייתם אין לפי הכרחם כ"כ כללי חדא די"ל דלא ס"ל ליה כר"ש רק ס"ל דאין כאן ק"ו כלל כדאמר רבא לעיל דכולהו אית להו פירכא ועוד דרב נ"ל דר"ל איירי אלא לענין לאו דזרות דליכא לפני זריקה משום הטעם דקאמר כל היכא דקרינן אכלו וכו' אבל לאו דלא תוכל וגו' דהיינו לפני זריקה דאתא בק"ו דקדשי קדשים מתודה ודאי דאיכא בזר כמו בכהן דמהיכי תיתי להא אדעדיף מכהן וכן פסק הרמב"ם ג"כ דזר שאכל חטאת לפני זריקה אינו חייב משום זרות אבל חייב משום לפני זריקה ע"ש ודוק:

שם תו' ד"ה הכחה אה חה לא קשי' וכו' וקשה הרי קריאה דלא שנה הכתוב לעכב ומעכב לר"ש כו' לכאורה קשה דקאמרי לה תמיה קאי לה פשיטא דמלא תוכל נפקא לי' לר"ש עיכובא הא בלא"ה לא היה מעכב וי"ל דהוה ס"ל להתו' דאילאו דס"ל לר"ש בלאו הכי דקריא' מעכבת לא הוה מוקי' לא תוכל בהכי דהא בכל איכך דנפקי לי' לאו מלא תוכל איכא בלא"ה איסור עשה ומתילא משתמ' גם בביכורים איכ' איסור עשה בלא"ה וק"ל:

דף יט ע"א תו' ד"ה מה להלן השוה כו' דאם הנפרשו אחר הבית אינן קדושין כלל וחולין הן כו' לכאורה זהו כנגד מתני' דסוף שקלים דתנן התם המקדיש שקלים וביכורים הרי זה קדש ופי' שם הרע"ב וכן משמע בירושלמי שם דהיינו אם הפרישן שלא בפני הבית ונ"ל דהתו' הכא ס"ל כפי' הרמב"ם שם הביאו הרע"ב ג"כ דלא איירי כלל תשלא בפני הבית ע"ש וק"ל:

שם ע"ב בגמ' רישא במעשר שני טמא וגברא טמא וקא אכיל ליה בירושלים יש לדקדק ל"ל למימר דאכיל לי' בירושלים יאין לומר דבלא"ה מיחייב בלא"ט מא' משום לאו דחוץ לחומה דהא מסקינן בסמוך דלא מיחייב אחוץ לחומה אלא בראה פני החומה וא"כ איכ' לאשכוח דלא מיחייב אפי' חוץ לירושלים אלא משום טומאה כגון דלא עייליה אכתי לירושלים כלל וגם אין לומר דלרבות' נקט דאפי' בירושלים מלי' איירי דהא אהא קשה מנ"ל דבר פדייה הוא כדפריך בגמ' בסמוך והולרך להביא הא דר"א מניין למעשר שני שנטמא כו' א"כ שפיר הל"ל בפשיטות דאיירי דאכיל לי' חוץ לירושלים קודם שנכנס כלל ככ"ל דבכה"ג פשיטא דבר פדייה הוא ועוד קשה גבי גברא טמא ומעשר שני טהור מנ"ל דבר פדייה הוא דהא אהא לא שייך הא דר"א דכיון דהמעשר טהור ודאי דלא שייך כי לא תוכל אכלתו אע"ג שהוא טמא הרי יכול לאוכלו אחר שיטהר ור"א בטמא הא נמי קאמר אלא מניין למעשר שני שנטמא כו' אבל בגברא טמא לא קאמר שיפדה ומתני' דקתני שלא כפדה ומשמע דמלי פריך לי' קיי נמי אגברא טמא והא לית' דהא לא מצי פריך ליה לכן נלע"ד דנאמת בגברא טמא איירי חוץ לירושלי' וכגון דלא עייליה לירושלי' כלל דלא מיחייב משום חוץ לחומה ובכה"ג ודאי דמצי פריך לי' ושפיר קתני שלא נפדה והא דאמר דקאכיל ליה בירושלי' קאי רק אמעש' טמא דבר פדייה הוא אפי' בירושלים כדר"א וסולרך למימר הכי משום דאי הוי חוץ לירושלים לא הוה מיחייב עלי' משום טומאה דהא לאורטותא' כמי תלא תוכל לאכול בשעריך כפקא כמו חוץ לחומ' וכמו דבלאו חוץ לחומ' לא מיחייב אלא בראה פני החומה משום דכתיב לפני ה' אלהיך תאכלנו וגו' כדבסמוך ה"ה בלאו דטומאה דהא מחד קרא נפקא ובעיילי' ואפקי' ליכ' לאוקמה דא"כ בלא"ה מייב משום חוץ לחומה וע"כ ליכא לאוקמה אלא דאכיל לי' בירושלים אבל בגברא טמא ודאי מחייב אפי' בלא ראה פני החומה דהא איכא נבי' לאו בפני עצמו מלבד לאו דלא תוכל וגו' דהיינו ולא יאכל מן הקדשי' דמייתי בסמוך ולאו זה סתמ' כתיב ומיירי בכל ענין ומש"ה שפיר מיתוקם דאכיל ליה חוץ לירושלים קודם שראה פני החומה ובזה מיושב דברי רש"י ז"ל שכתב ד"ה רישא במעשר טמא וקאכיל ליה בירושלים בלא פדייה תכ"לי דלכאורה דברי מותר הם ומה חידש בזה דהא בהדי' קתני מתני' שלא נפדה ועוד למה מציין רישא במעשר טמא ה"ל לציין רק וקאכיל ליה בירושלים ועוד למה מדלג תיבות וגברא טמא דאיכהו בגמ' בין תיבות אלו שמציין אבל לפ"ז שכתבנו א"ש שכוונ' רש"י בזה לומר דמאי דקאמר וקאכיל לי' בירושלים קאי רק אמעשר שני טמא אבל לא אגברא טמא דבגברא טמא לא צריך למימר דאכיל לי' בירושלים דבחוץ נמי חייב עלי' וגם לשון שלא נפדה לא הוה א"ש ככ"ל ומש"ה בכוונה דילג תיבו' וגברא טמא ודוק היטב:

שם ברש"י ד"ה ולהלן הוא אומר בבכור בעל מום שנפדה כו' כ"ל שחיטת ונפדה ט"ס הוא וצריך למוחקו דבבכור בעל מום אינו צריך פדיי' כלל אלא יוצא לחולין בלי פדייה וק"ל:

דף כ ע"א ברש"י ד"ה חייב על הראש כו' דמסתמא כיה"כי דאמרי' ושרט לחייב כו' דכא לאו מיתורא דקרא שמעי' לי' כולי האי כו' כראה דר"ל דאע"ג דפאת לאו יתורא הוא מ"מ אמרי' בי' לחייב על כל פאה ופאה דהא שרט נמי לאו יתורא כולי האי אע"ג דפי' לקמן דה"ל למכתב לנפש לא תשרטו מ"מ לשון שריטה הי' צריך לכתוב ומ"מ אי כתב כך לו כדכתב השתא ואין כאן יתור גמור וגם לפירוש האחר דוי"ו ושרט דרשי' נמי לאו יתור גמור הוא דאורחא דקרא לכתוב וי"ו העטוף ומ"מ דרשי' לי' לחייב על כל שריטה והיינו משום דמשמעות ושרט הוא כך ה"ה פאת דרשי' הכי אע"ג שאינו יתור ובהכי א"ש דלא נקט נמי קרחה לראי' הכא משום דקרחה הוי יתור גמור כדפירש"י בגמ' בסמוך וזה לפי הגהת מהרש"ל אבל הגהת מהרש"א כלע"ד דחוק ואין מרחיק וק"ל:

שם במתני' ר"א אומר אם נטלו כולן כאחת כו' מלשון כולן משמע דקאי אפאות הזקן דבראש אינן אלא שתים ולא שייך לשון כולן וגם מדלא פליג מיד אפאת הראש משמע נמי דבפאת הראש מודה דחייב ב' ואפשר לומר משום דהתם ודאי פאת לשון יחיד לחייב על כל פאה אתאי דאל"ה ה"ל לכתוב פאות לשון רבים דהא כתיב ראשיכם לשון רבים ובראשים הרבה יש נמי פאות הרבה אבל בזקן כתיב זקנך לשון יחיד מש"ה צריך לכתוב נמי פאת לשון יחיד דאי הוי כתיב פאות הוי משמע דאינו חייב עד שישחית כל הפאות שבזקנו ומש"ה לא דרשי' לחייב על כל פאה ופאה וק"ל:

דף כ ע"ב במתניתין ד"ה וסימניך דלא תימא כו' דירה מדאשו לא הוה צריכים לאפוקי דבוה הוא לדבני כוכים כו' ד"נ דלכאורה קשה הא אכתי איכא למטעי

מטעי ולומר דירא מראשו מפיק וא"כ ה"ל ליתן סימן לאפוקי כמי ירא הראשו דלא תימא דמפקינן לי' כי היכי דיהיב שיהא אשיעור כגרים לאפוקי' דלא נימא דמפקינן לי' לזה כתב דירא מראשו לא הוה צריכים לאפוקי ולמיהב שיהא דשוה הוא לדברי כולם וליכ' דמפיק לי' משום דאין זה שיעור קצוב וליכא למטעי ולומר דאיכ' דמפיק לי' ומעי"ל תמתין כפדשה דאין זה דומה לזה כלל דירא מראשו איכו שיעור קצוב וכפדשה הוא שיעור קצוב ככלע"ד פירושו הגם שהוא דוחק מ"מ לפי פשוטו איכו מובן כלל וק"ל :

דף דא ע"ב במפרש בד"ה אי לאו דקלסך כו' וכן בשביעית משום חורש מחייב לי' כו' כתב המהרש"א אע"ג דבמתני' פירש דבשביעית חייב משום זורע היינו לפי האמת דמחפה כזורע לענין כלאים ממילא ה"ה לענין שביעית ע"ש ורא יתי מי שהקשה דמ"מ תקשה לפי האמת ליחייב בשביעית נמי משום חורש ותירץ דאתי' כמ"ד חורש בשביעית איכו לוקה וזהו תוכן דבריו ׃ והא לית' דלפי האמת ר' יוחנן הוא דאמר התם במועד קטן חורש בשביעית לוקה ואיהו קאמר הכא דטעמ' דמתניתין דמחייב בכלאים משום מחפה הוא דחשיב כזורע וא"כ תקשה לדידיה אמאי לא מחייב בשביעית משום חורש ומשום זורע ואפי' לחד תירוצא דתו' שם במ"ק דאיכו מוכח לפי האמת מי הוא מ"ד לוקה מ"מ קשה כיון דר' יוחנן ור"א פליגי בהכי חד אמר לוקה וחד אמר איכו לוקה ה"ל לגמרא לתימר' התם תסתיים דר"א אמר איכו לוקה דאל"ה תקשי לי' מתני' דהכא כנ"ל ועוד דאף לר"א אי ס"ל לוקה תקשה לי' מתני' דהכא דהא ליכא מאן דפליג אהא דאמר ר' ינאי הכא דמחפה כזורע דריש לקיש לא קאמר אלא דאי לאו דהודה ר' ינאי לר' יהוה אמר דמתני' טעמא משום מקיים אבל השתא מודה לר"י ולא מסתבר למימר דר"א פליג אר' ינאי אבל באמת לק"מ דהא מסקינן הכא דיש חילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות לי"ט ממילא ה"ה נמי לשביעית דאין חילוק מלאכות מהאי טעמ' ספי' המפרש כאן נבי י"ט ואין להקשות דמ"מ עולא דלא אסיק אדעתי' הך תירוצא אמאי לא פריך אשביעית דתני קודם י"ט במתני' די"ל דמ"מ הו"ל דבשביעית באמת חורש איכו לוקה אלא דלמ"ד לוקה קשי' ומפי ניחא לי' לאקשויי אי"ט דקשי' לכ"ע ועי"ל דבשביעית ידע דאין חילוק מלאכות אבל בי"ט הוה ס"ל דיש חילוק מלאכות כמו בשבת דאין בין י"ט לשב' אלא מלאכת אוכל נפש בלבד ודוק :

דף דב ע"א תו' ד"ה אמר לי' כגון דאמר אלא אחרוש בין בחול כו' וקשה דהכתי ליתי' בלאו והן כו' נ"ע לפי מ"ש התו' שם בשבועות דלענין מלקות לא בעינן לאו והן רק לענין קרבן (ע"ש דף כ"ד בד"ה אלא כדרבא כו') א"כ הכא דמיירי למלקות לא מקשים מידי ודוק :

שם בגמ' לפניו כדי רשעתו במספר רשעה אחת מלפניו שתי רשעיות מלאחריו ׃ יש לדקדק לפ"ז מנ"ל למדרש כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות הא כדי רשעתו איצטריך לדרש דהכא דרשעה אחת הלפניו דאיפכ' לא קשי' מנ"ל דרש דהכא דאימ' כולי' להך דמשום רשעה אחת כו' איצטריך ׃ דא"כ לפניו ל"ל ׃ אבל הא ודאי קשיא דלמא כולי' לדהכא אתא וצ"ע :

שם בגמ' א"כ לכתוב קרא ישיהו מאי הפילו כו' אין להקשות דלמ' אי הוי כתיב ישיהו הוי משמע שיהא רק מוטה אבל לא מוטל על הארץ ממש וכדקתני מתני' באמת שהי' רק מוטה והנ"ל הא דלמא בעי קרא שיהא מוטל לארץ ממש ומש"ה כתיב הפילו די"ל דא"כ לא הי' מוטל על הארץ ממש דהא בעינן שיהא ושלים מלפניו כדכתיב לפניו כדי רשעתו כדאמר לעיל ואם הי' מוטל לארץ ע"כ היה צריך שיהא פניו למטה כדי שיוכל להכותו על גבו מאחריו ואכלא הי' יכול להכותו על כריסו מלפניו

שהרי מוטל על כריסו אבל אם הוא מוטה יכול להכותו מלפניו ומאחריו וק"ל :

דף דג ע"א תו' ד"ה ר' יהודה אומר בעינן יתירי כח וחסירי מדע כו' הגה מהרש"א מניח ומוחק מלת בעינן ׃ אבל מלשון התו' שכתבו בתר הכי נ"ל דפליג כו' חסירי מדע דאין כו' דוקא חסירי מדע עכ"ל ׃ נקטו רק חסירי מדע ולא נקטו נמי יתירי כח ׃ משמע דביתירי כח א"ש דמ"ל דר"י סבר דבעינן דוקא יתירי כח ׃ משום דבעינן מכה רבה כדאמרי' בסמוך לימד על הראשונו' שהן מכה רבה ׃ ונ"ל דמה"ט נמי סברי כ"ע שמכה בידו אחת בכל כחו ׃ והיינו דאמר לימד על הראשונות שהן מכה רבה ׃ ואין צריך לפי' רינ"ן שנראה לכאורה דוחק בזה רק דבחסירי מדע לא מסתבר למימר דבעינן דוקא דמ"מ ׃ וא"כ אין למחוק בעינן דקאי על יתירי כח ׃ וחסירי מדע דקאמר לא קאי עלי' אלא מלתא באפי' נפשי' הוא דאין מדקדקין ורשאין למכות גם חסירי מדע וק"ל :

דף הד בגמ' וכבר הי' ר"ג ורא"ע ור"י ור"ע מהלכין בדרך כו' שוב פעם אחת כו' יש לדקדק מאי וכבר ומאי שוב פעם אחת ׃ ה"ל למימר פעם אחת דהא זה הי' בדרך אחר לא בראשון שיפול בו לשון שוב ׃ וגם למה אמרו בשנית עקיבא נחמתנו ולא בראשונה ׃ וגם ל"ל כפל עקיבא נחמתנו עקיבא נחמתנו ׃ ונ"ל בהנדקדק עוד מה השיב ר"ע אם לעובדי רצונו כו' דהא הם נצטערו על שהם בשלוה עתה ואנו לא ׃ וא"כ אף אם אמת אתו שלעתיד גם אנו נהי' בשלוה מ"מ יכול להיות שגם הם יהיו בשלוה באותו עת ׃ וא"כ מ"מ הפסדנו במה שאין אנו עתה בשלוה כמותן אבל לפי האמת לק"מ דכבר אמרו במס' מגילה על קרא דכתיב אמלאה החרבה דקסרי וירושלים אם יאמר לך אדם ישבו שתיהן אל תאמין ׃ חרבה קסרי וישבה ירושלים או להיפוך תאמין ׃ וא"כ כיון דק"ו הוא שתתיישב ירושלי' ונסב בסלו' בודאי תחרב קסרי ׃ וא"כ אין לנו להצטער על שלוותן עתה ואנו חרבים ׃ כי יבא זמן גדול מזה שיהיה בהיפך שנשב בשלוה והם יהיו חרבים ׃ אך ע"ז קשה א"כ במעשה האחר שנצטערו נ"כ על חורבן בהמ"ק וירושלים ה"ל לר"ע נמי להשיב בענין הקודש ולומר שלכך הוא מלחק מה לעושי רצונו כקהביא הקב"ה פורענות על מעט עוונותם לעוברי רצונו על אחת כמה וכמה שיענישם ויחריב אותם ׃ וממילא שכהיה אנו אז בשלוה דחרבא אתיהם (ר"ל ירושלים וקסרי) כמו אמרי' התם אל תאמין) ולפ שה"מ לא יתנחמו בזה על צערם שהמקום הקדוש הזה יהי' חרב כל כך עד ששועלים הלכו בו עתה ׃ הרי גם עתה לא ניחם אותם בתשובתו על זה ׃ רק ניחם אותם שלעתיד התיישב ירושלים ויקויים נבואת זכרי' ׃ וזה הי' יכול להוכיח נמי מק"ו וכנ"ל ׃ אמנם י"ל כיון שר"ע ראה שכבר אמר להם הק"ו במעשה הקודם ועתה חזרו ונצטערו ולא שמו אל לבם שי"ל נמי בזה ק"ו בהיפך כנ"ל ׃ ש"מ דס"ל דהק"ו פריכ' הוא דבאמת דרך רשעים לנחבזבעה"ז ׃ ויש לדיקים מגיע אליהם כמעשה הרשעים בעה"ז ׃ רק שכרן לפון לעה"ב ׃ והם נצטערו על שאין לישראל גם שלוה בעה"ז ׃ דמי סגי להו אי אכלי תרי עלמי ׃ ומש"ה הוצרך להוכיח להם מקרא שגם ישראל יהי' להם שלוה לעתיד בעה"ז ותהי' ירושלים בשלוותה ׃ וז"ש הגמ' וכבר היו וכו' שוב פעם אחת כו' כלומ' משום שמעשה זה הי' כבר קודם המעשה האחר ומשום שראה ר"ע שחזרו ונצטערו ש"מ שלא קיבלו תשובתו הראשונה כנ"ל ׃ מש"ה לא חזר ואמר ק"ו ואם לעושי רצונו כך כו' כנ"ל ׃ ולפ"ז א"ש כמי שלא אמרו לו בראשונה עקיבא נחמתנו דבאמת לא מסתברא להו ק"ו דר"ע ׃ אך אחר שאמר להם בשנית ראי' מקרא שלעתיד תתיישב ירושלים ׃ א"כ ע"כ תחרב קסרי כנ"ל ׃ אז קבלו תנחומין גם על צערם הראשון בשביל שלוה של קסרי ׃ וז"ש עקיבא נחמתנו ׃ עקיבא נחמתנו כלומר על צערם הראשון על שלוותה של קסרי ׃ ועל צערם השני בשביל חורבן בהמ"ק וירושלים ודוק :

שם בגמ' תלה הכתוב נבואתו של אוריה בנבואתו של זכריה כו' עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה כו' יש לדקדק מאי ס"ד שלא תתקיים נבואתו של זכריה וכי נביא שקר הוא חלילה שלא תתקיים נבואתו ועוד למה תלה הכתוב נבואת נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה ולענין מאי וכ"ל משום דפשטא דקרא דנבואת זכריה משמע דמיירי בבית שני דכל הענין משתעי בהכי לכך ס"ד דלא תתקיים נבואתו עוד שכבר נתקיימה בבית שני ולכך תלה הכתוב נבואתו בנבואת אוריה לומר שלא תתקיים נבואת זכריה עד שתתקיים נבואת אוריה תחלה ובחורבן בית ראשון אפשר לא נתקיימה עדיין נבואת אוריה שאמר לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים לעיים תהיה והר הבית לבמות יער שלא נחרב כלכך עד שנעשה לעיים ולבמות יער שההלכין בו החיות ואם כן ע"כ שנבואתו על חורבן בית שני נאמרה ואם כן נבואת זכריה ע"כ על לעתיד נאמרה לאחר חורבן בית שני וה"ש ר"ע עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה שהייתי רואה שהחיות מהלכין בהר הבית אמרתי בלבי ע"כ דקרא לאו דוקא קאמר לבמות יער רק ר"ל שיהיה חרב כבמות יער שאין בו ישוב וזה כבר נתקיים בחורבן בית ראשון והייתי מתיירא שלא תתקיים גם נבואתו של זכריה משום שכבר נתקיימה בבנין בית שני עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה כמשמעו שהיה הר הבית לבמות יער ששועלים מהלכין בו ואם כן בודאי דקרא כפשטיה וקאי אחורבן בית שני אם כן

בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת עדיין לעתיד שהרי צריכה שתתקיים אחר שתתקיים נבואת אוריה מדתלאן זה בזה ולכך שני משחק והשם שהיכנו ישמחנו ויכחתנו מעלבון ידינו ומתורתו כפלאות ירשנו אמן :

סליק מסכת מכות

מסכת זבחים

דף ב ע"א תו' ד"ה כל הזבחים כו' בסופו אי כתיבא דקאמר זביחה לשם ששה דברים כו' אלא כלומר הזבח נעשה לשם ו' דברים כו' ר"ל דבאמת הני ד' דברים חוץ שינוי בעלים ושינוי קודש לא בעי' אלא בשעת הקטרה דמיירי בה קרא דעולה אשה ריח ניחוח לה' ושינוי קודש דהיינו לשם זבח בעי' בשעת זביחה מקרא דפירקין ובשעת הקטרה מקרא דעולה אשה וגו' ושינוי בעלים לא בעי' אלא בזביחה ועבודת הדם ולא בהקטרה דלא כתיב כלל בקרא דמיירי בהקטרה והשתא לא צריכן לומר דאיתקש הני דברים להדדי וילפינן להו מלשם זבח דבעי' להו כמי בזביחה ותי"ז כלטריך לדחוק למה לא ילפי' להו כמי לענין שלא ירצו כמ"ש לפני זה ודוק :

שם תו' ד"ה לשם גבוה מהן כו' ועוד יש לדקדק מגופה דמתני' כו' והיינו לענין פסול גמור כו' ראיתי בנוסחאות והגהות שנדפסו בתחילת המסכת שכתב בזה וצ"ע לקמן בגמ' רולה לדייק כן מתלת כשרים ודחי דלמא הא כדאיתא כו' ואם כן מפסולים יוכל לדחות נ"כ עכ"ל ולק"מ דבשלמא גבי כשרים דחי שפיר דלמא כשרים ומרצים קאמרי ואינ"ג דבבכור ומעשר לא שייך שירצו הא כדאיתא והא כדאיתא גבי קדשים ששייך ריצוי אמרינן דכשרים ומרצים וגבי בכור ומעשר דלא שייך ריצוי עכ"פ כשרים לזרוק דמם ולהקטיר אימוריהם ולאכלם דאי הוי שלמים כמוך מבכור ומעשר הוו פסולים לגמרי כדקאמר לשם כמוך מהן פסולים לכך איצטריך לאשמועי' דשלמים מיקרי גבוה מהן וכשרים שבלאו הכי ודאי דפסולים לאו לגמרי קאמר אלא שלא עלו ודאי קשה ל"ל לאשמועי' דבכור ומעשר לשם שלמים כשרים משום דמקרי לשם גבוה מהן הא אף אי שלמים הוי כמוך מהן מ"מ כשרים דלא שייך בהו פסול כלל דהא האי פסולים היינו שלא עלו ונגבי בכור ומעשר לא שייך זה כלל ודוק :

שם ע"ב בגמ' ולא קתני שלא כזבחו לשמן כו' כתב בס' לחם קדשים אין להקשות דאי הוה תני הכי ה"א אם כזבחו בפירוש שלא לשמה פסול לגמרי לאו קושי' היא דהא במתני' דלקמן סתם רבי דתקובל תפי ע"ב זקן אם כזבחו שלא לשמן כשרים עכ"ל ותירוצו דחוק דהא לקמן בגמ' אמר קאמר הכי ולא סתם משנה היא ולע"ד לאו סברא היא כלל דסתמא לאו כלשמן דמי ולאו כשלא לשמן כמי דמי דהיינו שכאמר דסתמא כשרים ולא עלו ושלא לשמן פסולים לגמרי לקושייתו דמ"מ אי כלשמן דמי אמאי לא עלו ואי כשלא לשמן דמי ה"ל להיות פסולים לגמרי ותדע דאל"ה מאי מוכח בסמוך מדקתני לשם פסח ולשם שלמים דלשם פסח וסתמא כשר דלמא לשם שלמים פסול לגמרי וסתמ' כשר אלא שלא עלה לשם חובה ומכ"ל ליבא אכתי להוכיח דסתמא כשר ואל"ד מ"מ פריך רבא שפיר דהכא עכ"פ יש חילוק בין סתמא לשלא לשמן וגבי גט אין חילוק דהא ליתא דגבי גט אין לחלק אלא או פסול לגמרי או כשר לגמרי ומש"ה כיון דסתמא לאו כלשמה דמי פסול לגמרי אבל הכא דיש לחלק ולומר דלאו כלשמה דמי ומ"מ אינו פסול לגמרי אלא שלא עלו אמרי' הכי אלא ודאי דאין סברא כלל לומר כן דממה נפשך או סתמא הוי כשלא לשמן או כלשמן ככ"ל ועי"ל דטפי ה"ל למיתני שלא כזבחו לשמן דהשתא מלינן למיטעי בתרתי חדא דמ"ל דסתמ' בעולה ושלמים עלו כמי לבעלי' לשם חובה ועוד דבפסח וחטאת מ"ל כמי דסתמא כשרים אבל אי הוה תני שלא כזבחו לשמן ליכא למטעי אלא בעולה ושלמים אבל בפסח וחטאת ליכא למיטעי דאי בסתמא פסולים כ"ש בכזבחו שלא לשמן בפירוש דפסולים הלכך טפי ה"ל למיתני שלא כזבחו לשמן דליכא למטעי אלא בחדא מלתא ועוד דמהיכי תיתי למטעי ולמימר דבשלא לשמן בפירוש פסולים אי לא הוי תני דפסולים דמהיכי תיתי לפסול מה שלא כזכר בשום מקום לפסול אבל איפכא ודאי איכ' למיטעי דדוקא בכזבחו שלא לשמן בפירוש לא עלו לבעלים אבל בסתמא כשרים ועלו דכל כמה דלא קתני שפסולים או שלא עלו מהיכי תיתי לפסול או שלא יעלו לכך טפי ה"ל למתני שלא כזבחו לשמן לאשמועי' שלא עלו ושפסולים בפסח וחטאת ודוק :

שם בגמ' אלא מהא לשם ששה דברים כו' יש לדקדק מ"כ מאי קאמר רבא תנן כל הזבחים שכזבחו שלא לשמן כו' טעמא דשלא לשמן הא סתמא עלו כו' כיון דבאמת מהא מתני' לא מוכח מידי אלא ממתני' דלשם ששה דברים כו' וה"ל למנקט קושייתו מהך מתני' ויש ליישב דבאמת ממתני' דלשם ששה דברים כו' לא הוה מוכח מידי דהמ"ל דר' יוסי הוא דס"ל הכי דסתמא כשר אבל ת"ק דר' יוסי פליג וס"ל דסתמא לאו כלשמן דמי ולא הוה קשה מידי די"ל דמתני' דגיטין דמוכח מינה דסתמא פסול לא אתי' כר' יוסי אלא כת"ק אבל השתא דייק שפיר ממתני' דהכא דע"כ סתם רבי הכי דסתמא כשר מדקתני שכזבחו שלא לשמן ולא קתני שלא כזבחו לשמן וא"ן להקשות השתא כדפריך לעיל גבי גט כמי הקתני כל גט שנכתב שלא לשם אשה פסול כו' די"ל דבשלמא התם לא דקדק רבי למתני שלא נכתב לשם אשה לאשמועי' דסתמא כמי פסול כיון דליכא למיטעי דסתמא כשר דלא אלימנו טוס הכא דס"ל הכי אדרבה בהדי' קתני בתר הכי דסתמא פסול כדאמרי' בסמוך מ"מ דהכוה בטופסי גיטין כו' אבל הכא איכ' למטעי דסתם לן רבי כר' יוסי דס"ל באמת סתמא כשר ודאי ה"ל לרבי לדקדק בלשונו ולמתני שלא כזבחו לשמן כדי לאשמועי' דסתמא פסול אלא ודאי רבא אית סתם לן הכי דדוקא

דדוקא בכזבחו שלא לשמן בפירוש פסול אבל סתמא הוי כלשמן ופריך שפיר דתקשי סתמא דמתני' דהכא אסתם מתני' דהתם ודוק :

שם בתו' ד"ה הא לשם פסח וסתמא כשר כו' ומיהו בפ' תמיד נשחט מיבעי לן אי בעבודה אחת תנן כו' לא ידענא מאי קושיא דלמא הכא למאי דס"ד דרבא דייק ממתני' דלשם פסח ולשם שלמים דיוקא דידיה דסתמא כשר באמת הוה ל"ל דס"ל דבשתי עבודות מיירי דאל"ה לית' לדיוקיה כקושיות התו' וכי כל פעה כו' אבל למסקנא דאמרי' דרבא לא דייק כלל מהכא אלא מהא דלשם ו' דברים כו' שפיר בעי רב פפא התם דמ"ל דבעבודה א' תנן וק"ל :

שם בתו' ד"א קיימי ב"ד ומתני כו' יש תימא ל"ל להאריך כל זה הא בהדיא אמר סתמא כשר כו' לולי דבריה' הי' כרא' לע"ד לומ' דכפשוטו לא ה"מ להוכי' דהה"ל דאע"ג דר"י סבר דסתמ' כשר מ"מ ת"ק לא ס"ל הכי ומתני' דגיטין אתי' כת"ק' לכך מוכיח דע"כ ת"ק כמי ס"ל דסתמא כשר אלא דס"ל דלכתחילה עדיף טפי לפרש בהדי' לשמה ובהא פליג אר' יוסי דאי הוה ס"כ דסתמא פסול מאי קאמ' ר' יוסי אף מי שלא היה בלבו כו' כשר שתנאי ב"ד הוא מאי מהני תנאי ב"ד בזה וכי קיימי ב"ד ומתני מילתא דמיפסל בי'' וא"ס ל"ר"י דבאמת אף בלא תנאי ב"ד לא הוה מיפסיל בי' ופליג גם בזה את"ק דת"ק ס"ל דמיפסל בי' ואיהו סבר דלא מיפסל ביה' א"כ עיקר טעמו חסר מן הספר דהא לא קאמר אלא משום תנאי ב"ד אלא ודאי דת"ק כמי מודה דלא מיפסיל ביה אלא דס"ל דלכתחלה מ"מ עדיף לפרש לשמו ובהא פליג ר"י וקאמר דאדרבה לא יפרש כלום לכתחלה שתנאי ב"ד הוא שלא יפרש כדי שלא יבא ע"ז לידי פסול כדאמר בגמ' אתנו ב"ד כו' ותוכח שפירי' ומ"מ א"ש מ"ש לעיל בגמ' לפני זה' אע"ג דהשתא ליכא למימר דרבא לא בעי לאוכחי' ממשנה זו משום דהמ"ל דת"ק פליג אר' יוסי' דהא מדברי ר"י ע"כ מוכח דלא פליג עלי' ת"ק כמ"ש דהא מ"מ ממתני' דהכא דכל הזבחים כמי מוכח שפיר דסתמא כשר מתן שכתבנו לעיל' וא"כ מ"ל דניחא ליה לרבא טפי למנקט קושייתו את זכה הק' דעת ודוק :

אח"כ מצאתי קצת מזה בס' פנים מאירות :

דף ג ע"א בגמ' אלא מהא הכותב טופסי גיטין צריך שיניח כו' יש לדקדק מנ"ל אכתי דסתמא פסול דלמא סתמא כשר ומ"מ לכתחלה עדיף דיכתוב בפירוש לשם אשה זו כמו בזבחים דסתמא כמי כשר ומ"מ ס"ל לת"ק דר' יוסי דלכתחלה עדיף שיפרש לשמו כ"ה הכא וצ"ע :

שם בגמ' ואפילו לשם כברית כמי פסול מקשה בס' לאן קדשים לפ"ז מאי מוכח לעיל מדקתני גבי גט שכתב שלא לשם אשה ולא קתני שלא כתב לשם אשה דלאו דיוקא הוא לאידך מזה דסתמא כשר דנתמי לא תני למתני הכי משום דה"א דדוקא כשלא נכתב לשם אשה כלל פסול אבל נכתב לשם אשה אפילו נכרית כשר ע"ש ולא אבין א"כ גם השת' כימא הכי דוקא שנכתב שלא לשם אשה כלל פסול' אבל לשם אשה אפילו נכרית כשר : אלא ודאי דאשה דקתני פירושו אשה זו שכיתן לה הגט א"כ ה"כ אי הוה קתני שלא נכתב לשם אשה היינו מפרשים אשה זו' ועוד דאם כפרש הכי א"כ גם גבי זבחים כימא הכי דמש"ה לא קתני שלא כזבחו לשמן דאי הוה קתני הכי ה"א דוקא שלא נזבחו לשם זבח כלל אלא לשם חולין אבל כזבחו לשם זבח אחר כשרים לכך קתני שלא לשמן אלא לשם זבח אחר' וגם לפי סברתו לא ידעתי מאי תלי קושייתו הכא בנכרית הא ה"מ לאקשויי בלא"ה דאי הוה קתני שלא נכתב לשם אשה ה"א שלא לשם אשה כלל אבל נכתב לשם אשה אפי' אשה אחרת כשר ובאמ' הרי פסול כשנכתב לשם אשה אחרת' ואין לומר דבזה לא מצינן למיטעי דבהדי' קתני בתר הכי דפסול לשם אשה אחרת כדמייתי לעיל דא"כ גם בנכרית ליכא למטעי' דהא ע"כ א"א לפרש שלא נכתב לשם אשה כלל דהוה משמע לשם אשה אחרת הן יהודית הן נכרית כשר והאמת איכו כן דלשם יהודית אחרת הא קתני אח"כ דפסול אלא ע"כ דפירושו אשה זו וא"כ ודאי משמע דגם לשם נכרית פסול כיון שלא נכתב לשם אשה זו ודוק :

שם בתו' ד"ה ואפי' לשם נכרית נמי פסול כו' ולא דמי לשלא לשמן דכל הזבחים דלא אמרי' אפילו חולין בכלל כו' ' נ"ע מנ"ל להתו' דלא אמרי' באמת בשלא לשמן דכל הזבחים דאפילו חולין בכלל דהא דקאמר ר"י אמר רב לשם חולין כשרה היינו בחטאת דלשם עולה פסולה לגמרי אבל לשם חולין כשרה ומ"מ לא עלתה לבעלים לשם חובה כדאמרי' לקמן (דף מ"ז ע"ב) והיינו ע"כ משום דקרא דגלי לן דאין חולין מחללין קדשים לא גלי אלא דלא מפסיל ע"ז כדמשמע לשון חילול אבל לענין שלא יעלו לבעלים לא גלי לן ואמרי' דאפי' חולין מחריב בי' דמ"מ מקרי שלא עשה כמה שכדר כדנפקא לן ממוצא שפתיך תשמור וגו' וא"כ ה"ה בכל הקדשים שכחט לשם חולין לא עלו לבעלי' וא"כ במתני' דכל הזבחים שכזבחו שלא לשמן דקתני שלא עלו לבעלים מ"ל באמת דאפי' לשם חולין דיכא הכי' והא דקתני בתר הכי חוץ מן הפסח והחטאת ה"פ דבכל הזבחים שכזבחו שלא לשמן בין לשם חולין בין לשם זבח אחר כשרים ולא עלו חוץ מן הפסח וחטאת שלפעמים פסולים לגמרי כשכזבחו שלא לשמן דהיינו לשם זבח אחר אבל בשכזבחו לשם חולין דינם שוה לשאר זבחים' וי"ל דהשתא למאי דס"ד דרבא ע"כ דלא ידע דטעמא דרב מקרא דלא יחללו וגו' דא"כ לא הוה מק ז' מירי מגט' דהכא גזירת הכתוב הוא אלא ס"ד דמסברא דנפשי' ק"אמר הכי כדפרש"י משום דלא מיכה לא מחריב בה וא"כ גם לשם חובה עלה מה"ט' וא"כ ע"כ מתני' דק"תני לא עלו לא איירי בלשם חולין וכתבו התו' שפיר' אך לפ"ז לכאור' קשה מאי הולך להקשות ממתני' דגיטין תקשי לי' מתני' דלקמן דלשם ששה דברים כו' דקתני אף מי שלא הי' בלבו אחת מכל אלו כו' אבל לשם חולין לא כדמקשה רבה לקמן (דף מ"ו) דהא השתא ליכא לתרוצי כדמתרץ אביי התם דלמא לא הי' כלל כשר ומרלה אבל היה בלבו לשם חולין כשר ואיכו מרלה דהא לסברתו ע"כ כמי מרלה כנ"ל וצ"ע :

שם בתו' ד"ה ורמינהו תוכו ולא תוך תוכו כו' ונראה לפרש דכל רבותא של כלי שטף היינו משום דלאו מיכה הוא כו' וכלע"ד דרש"י לא ניחא לי' לפרש הכי אע"ג דלכאורה פי' זה פשוט דהרי רבא פריך באמת למה יהי' כלי שטף מציל כיון דלאו מיכה הוא וא"כ ודאי דהתנא הו"לך לאשמועי' דמ"מ מציל ושפיר קאמר אפילו כלי שטף כו' ול"ל לרש"י פי' אחר ' אמנם הי' קשה לרש"י לפירוש זה כיון דהתנא קאמר אפילו כלי שטף כו' דמיני' משמע דס"ד דלא מציל משום דלאו מיכה הוא א"כ מנ"ל להתנא באמת דמציל דילמא קרא לא איירי אלא בכלי חרס מיכה' ואין לומר דלכלי חרס לא אי"צריך קרא דתוכו ' דא"כ מאי פריך דהא כאן גזירת הכתוב הוא דיל"ל אע"ג דלאו מיכה מיתורא דקרא כדמשני רב חנינא לקמן ' אלא ודאי דס"ל לרבא השתא דתנא זה ס"ל דאין חילוק כלל בין מיכה לשאיכה מיכה' ולכך מוקי קרא בכל הכלים בין כלי חרס בין כלי שטף' וא"כ מאי קאמר אפי' כלי שטף כו מאי רבותא דכלי שטף טפי מכלי חרס' לכך צריך לפרש בענין אחר' אבל אליבא דאמת מודה רש"י דפירוש התו' אמת' והתו' ס"ל דאע"ג דהתנא קאמר אפילו היינו משום דאיכא למטעי דכלי שטף איכו מציל משו' דלאו מיכה הוא ' אבל באמת ס"ל דאין חילוק בין מיכה לשאיכה מיכה ולכך מוקי קרא בכל ענין וק"ל :

שם ע"ב בגמ' התינח לרבנן לר"א מאי איכא למימר כו' איהכי התם כמי כימא ק"ו' מקשה בספר ברכת הזבח דלרבנן כמי קשה כימא ק"ו וקדשים מחללין כו' דהא בכורות כמי ס"ל הק"ו דר"א כו' וי"ל כיון דגלי קרא אליבייהו בטומאה כו' ע"ש ולא ידעתי מאי קאמר דהיכא גלי קרא בטומאה דלאו מיכה לא מחריב בי' ואי מדאיצטריך תוכו ולא תוך תוכו ש"מ דלאו מיכה לא מחריב כדקאמר בההוך לי'

תוכו

תוכו ולפקי' מק"ו י הא ע"כ טעמייהו לאו מש"ה האי דא"כ למה הוצרכו לומר אם הל"ל במה כו' דהא ע"כ ליכא למילף הק"ו מדאיצטריך תוכו. אף אם לא הוה לן פירכא על הק"ו ועוד דאפי' איגלי קרא גבי טומאה דלא מינה לא מחריב • מ"מ היכא דאיכא ק"ו כי הכא גבי חולין וקדשים לית לן לאפוקי מק"ו מכח זה • ועוד יש לגמגם בתירוצו ואין להאריך • לכן נלע"ד דבאמת קושי' וגם לרבנן פריך בקושייתו • והא דלא פריך מעיקרא הכי היינו משום דהוה ס"ד דבאמת מכח ק"ו ולא ילפינן דלאו מינה יחריב בי' משום דאיכא סברא לומר דלאו מינה לא חל עליו כלל למעקר שמיה ממנו כמ"ש רש"י לעיל • ואע"ג דמשום חולין פסול היינו משום דהוי מתעסק משא"כ בכשנוד שהיא עולה ושחט סתם דשחט אכ"פ לשם קדשים בכוונה דלא הוי מתעסק ור"א דיליף הכא ק"ו ואע"ג דהתם נמי איכ' למימר הכי דלאו מינה מקרי תוכו ובעית טעמא אחרינא איכא משום דאוהל אחר הוא • היינו משום דס"ל דלאו מינה ומינה שווים ולא גרע משום שאינו מינה למקרי תוכו • וממעטי' לי' נמי מתוכו ולא תוך תוכו • והא דהוצרך לק"ו אע"ג דבלא"ה ממועט מקרא דתוכו היינו לומר דמסברא אית לן למימר דקרא דתוכו ממעט נמי מ"י לא? • אבל אי לאו קרא דתוכו הוי דלא הוי אמרי' ק' למחילה שתציל דתוך משמע אפי' מחילה פסקת להו אפ' כי אחר בתוכו ומאי שנא מת דתלוי הכל בא"ג לשרץ דתלוי בתוך • אבל השתא דכתיב תוכו לגלויי דדוקא תוכו ולא תוך תוכו וכלי מציל מסברא אית לן למימר דמחלה נמי מהני למקרי תוך תוכו כיון דמצינו דמציל במת החמורי • והק"ו לא קאמר אלא לרווחא דמלתא • ואהא השיבו רבנן דהק"ו אינו ולפי' לשיטתו דס"ל דלאו מינה לא גרע ממינה מ"מ ליכא ק"ו • אבל לא שתם דס"ל דלאו מינה גרע ממינה בלא"ה ליכא ק"ו • דלאו מינה יציל • ותש"ה בחולין וקדשי' נמי לא ילפינן ק"ו • אבל השתא דמשני ר"א ק"ו קאמר אבל בעלמא ס"ל דלאו מינה גרע ומ"מ יליף הכא ק"ו שיציל • לכך פריך שפיר בין לר"א בין לרבנן הכא נמי נימא ק"ו כיון דרבנן ור"א לא פליגי אלא אי ק"ו הוא אי לאו דרבנן קאמרי דאיכא למיפרך • אבל אי לא ה"ל פירכא מודו לר"א דילפי' ק"ו כנגד הסברא דהוי דלאו מינה לא יציל משום דמקרי תוכו ולא הוי בכלל דתוך תוכו • וא"כ הכא נמי נילף ק"ו דהכא ליכא פירכא • ומשני אלא טעמ' דרב כו' • ובזה מיושב דלכאורה משמע דר' אלעז' קאמ' מ"ט דרב כו' דלכ"ע צריך רב להאי טעמא ולכאורה קשה הא לרבנן לא צריך רב לה"ט כללי דהא רבנן משמע דאית להו בלא קרא דלאו מינה לא מחריב ביה והאי' שהרי הגמ' הכא לא הוצרך לשנויי טעמ' דרב כר"א אלא אליבא דר' אליעזר ולא כרבנן אבל לפי מ"ש ניחא דבלא"ה קושי' הגמ' השתא היתה גם לרבנן והוצרך גם לרבנן לשנויי טעמ' • ובזה מיושב נמי מה שמקשה בספר צאן קדשים היכי תלי' קושי' דליתי תוכו לפקי' מק"ו הכא • לפרוך מתנופה דמתני' לר"ה ל"ל תוכו • אבל השתא אי"ש דבל"ז ה"א דבאמת ר"א לאו מק"ו יליף עיקר מילתיה אלא מתוכו ולא תוך תוכו ממעט נמי מחילה משום דס"ל דלאו מינה נמי לא מקרי תוכו דאין חילוק בין מינה לאינה מינה • והק"ו לא קאמר אלא לרווחא דמלתא • אבל אי לא הוי כתיב תוכו ולא תוך לא הוי ילפי' ממת שתציל מחילה • והוי אמרינן דכלי ומחילה שווים שאין מציל כלום דהכל מקרי תוך • וא"כ לא קשי' תוכו ל"ל • אבל השתא דאמרי' דר"ס ל' בעלמא דלאו מינה לא מחריב ביה וא"כ מקרי תוכו ולא ממעט מקרא דתוכו ולא תוך תוכו אלא מק"ו יליף עיקר מילתי' דתציל מחילה • פריך שפיר א"כ תוכו ל"ל דאי מחילה מצלת אע"ג דמקרי תוכו כ"ש כלי דמקרי תוך תוכו שיציל • והכי משמע מלשון רש"י ד"ה א"כ ליתי' תוכו כו' כמו שכתבנו • ואפשר ליישב ג"כ הא דתלי קושי' בזו במאי דקאמ' דהא' קרא דלא יחלנו ומפיק מק"ו כדקאמ' אלא אתא קרא ומפקיה מק"ו ה"נ כו' ולא פריך בגמ' הליתי

תוכו לפקי' מק"ו • היינו משום דהמ"ל דאע"ג דמחילה גרע מכלי לענין דלא מקרי תוך תוכו כמו כלי מ"מ ל"ל דאע"ג דילפי' ק"ו למחילה שתציל' מ"מ ה"א דכלי אינו מציל' משום דדוקא גבי מחילה אית לן ק"ו ממת משא"כ בכלי שאינו מציל אלא כלי חרס מוקף צמיד פתיל' מש"ה איצטריך תוכו לגופי' ולא מפיק מק"ו • אבל השתא דאמר דקרא דקדשי בני ישראל אפיק מק"ו • אע"ג דאיכ' למימר נמי דחולין מחללין קדשים משום דמצינו דמשום חולין פסולה אע"ג דשחט סתם מכ"ש דלשם חולין פסולה • וקרא דקדשי איצטריך לגופי' לומר דאע"ג דמשום עולה כשירה מ"מ לשם עולה פסולה • ומנ"ל לדיוקי דחולין אין מחללין קדשים • אלא ע"כ משום דאי לשם חולין פסולה אע"ג דלאו מינה הוא מכ"ש לשם עולה דמינה הוא ולא הוי צריך קרא להכי • א"כ ה"ה הכא לא הוי צריך קרא למעוטי תוך תוכו דמצינן למילף מכ"ש דמחילה דמקרי תוכו משום דלאו מינה הוא ומנ"ל אע"כ דמפיק מהק"ו ודוק היטב כי קצרתי ובמכוון על המעיין :

שם ורבנן הנך לא צריכי קרא • ר"ל ורבנן מנ"ל למעוטי אוכלין שבגו לן בטיט • דהא לדידהו דלא ילפי ק"ו ממת איצטריך תוכו לגופי' דתוך תוכו דהיינו כלי אחר י"ל לי' דליכא להימר דכלי פשיטא דלא מיקרי תוך כלל ואפי' הוי כתיב תוך הוי ידעי' דכלי מציל דהא לעיל דריש לי' מתוכו ולא תוך תוכו דמשמע דבלא תוכו לא הוי ידעי' לי' דמנ"ל לי' ומשני דלא צריכא קרא • ובס' צאן קדשים פי' איפכא מנ"ל למעוטי תוך תוכו ואינו מיושב כלל ודוק :

דף ד ע"א תו' ד"ה מה לזביחה כו' לכך י"ל דהכא לא יליף מזביחה אלא קבלה והולכה כו' הלשון מגומגם קצת דודאי זריקה פשיטא דמצינן למילף מק"ו דזביחה אלא דאדרבה אזריקה לא הוה פריך מידי ושפיר ה"מ למילף מק"ו דזביחה • וה"ל להתו' לכתוב דהכא לא צריך אלא אקבלה והולכה ואולי ט"ס הוא וצריך להיות כן בלא"ת וק"ל :

שם בתו' ד"ה בא ללמוד תודה לבא שלמים כשרה תימא כו' נראה דקושיית' מנ"ל לרבות שלמי נזיר ושלמי פסח אימא דקרא לא קאי אלא ללמוד תודה לשם שלמים כשרה • אבל איפכא ודאי לא קשי' להו דודאי מפשט' דקרא מוכח דתודה קרוי שלמים מדכתיב תודת שלמיו • וגם לאן קדשים רוצה ליישב קו' התו' דקרא ע"כ אתא נמי למילף השלמי נזיר ושלמי פסח מדכתיב שלמיו ולא כתיב שלמים ע"ש • ולא ידענא מאי דיוקא דהא כל הפרשה משתעי בדידיה ודוק : אח"כ מצאתי דיליף מינה לקמן רב חסדא שחט תודה לשם תודה חבירו דפסולה וא"כ בלא"ה לית' לתירוצו הנ"ל וק"ל :

שם ע"ב בתו' ד"ה מחשבה בעלמא כו' אי נמי שלא לאוכלין ושלא למנויו יכול לקיים מחשבתו בהיתר ב"ה שמנוין ליוצאין חוץ וזקנים כו' ככל של"ל • ור"ל דהא' כיון שמחשב גם לא כלו ולמנויו וגם דשאין להכול ולקיי' מחשבתו לכך אע"ג שחשב גם לשאינן מכוין לו לחולי' וזקנים לא מיקרי עבודה בגופו אבל שינוי בעלים שחשב רק בש' אחר לב' ואין יכול לקיי' מחשבתו כלל מקרי פסול בגופו וזהו מ"ש בפסחים זה יכול לבדר איסורו כו' לחד פירוש' ע"ש • ובזה מיושב מה שהקשה בס' צ"ק למה לא תירצו כאן הכי ע"ש • אבל מה שפירשו בזה הס' בה"ז וס' צ"ק לא ידעתי להולמו דלמה לא נאמר גם בשינוי בעלים דאפשר לקיים מחשבתו אם הי' זה בעליו של הקרבן • דהא אשינוי בעלים קאי הכא קושייתם ודוק :

שם בתו' ד"ה רב אשי תוכרלה לו קאמר תימא ל"ל קרא כו' מה שרוצה לתרץ בזה בספר צ"ק דתורלה לן ילפינן דעיקר שינוי בעלים בזריקה ע"ש לא ידעתי להולמו דהא לעיל פריך מה לשינוי קדש שישנו בארבע עבודות תשא"כ שינוי בעלים שאינו אלא בע"ת לזרוק' ואכתי לא

הוי

יה׳ ידע מוכרלה לו לכפר ש״מ דבלא״ה הסבר׳ דליכא שינוי בעלים אלא בזריקה ודוק :

שם בתו׳ ד״ה שכן עבודה ומייבים פירוש עבודה שחייבין כו׳ ר״ל דודאי ליכא למיפרך מה לזביחה וזריקה שכן עבודה דהא קבלה והולכה נמי עבודות הם אלא עיקר פ׳ דהא שכן חייבים עלי׳ בחוץ אבל קבלה והולכה אין חייבים עליהם בחוץ וק״ל ודלא כס׳ לאן קדשים :

שם בתו׳ ד״ה אימא היכא דשחיט וכו׳ וקשה מאי משני אמר קרא מולא שפתיך כו׳ לכאורה קשה היכי ת״ל דאתא לשינוי בעלים הא השתא לית לן קרא כלל לשינוי בעלים דבעינן כלל לכתחילה לשם בעלים והיכי ת״ל דמקרי שלא עשה כמה שנדר ולאוקמי׳ בי׳ קרא דמולא שפתיך • וצ״ל דקושי׳ התו׳ להך תירוצא דקאמר זריקה מדרב אשי נפקא וא״כ שפיר אית לן קרא בשינוי בעלים דבעינן לכתחלה עכ״פ בזריקה ות״ל דקרא דמולא שפתיך נמי אהא קאי • או י״ל דמ״ש התו׳ בקושייתם דפריך משינוי קדש דאיכא תרי קראי כו׳ אין כוונתם אקרא דיעשה זבח שלמים דמייתי לעיל בתסתקנא אלא אקרא דבשר זבח תודת שלמיו דמייתי מעיקרא לעיל לשינוי בעלים ובמסקנא לא אילטריך לשינוי בעלים דנפקא לן מאיל נזיר • והא פריך דכיתא דאתא לשינוי קדש לעכב • ושינוי בעלים מ״מ כילף מאיל נזיר • וא״כ שפיר מקשי׳ דמאי משני אימא דמולא שפתיך אתא רק לשינוי בעלים דליכא אלא חד קרא דהיינו תאת האיל יעשה זבח שלמים וק״ל:

שם בא״ד ולא קשי׳ מידי דמולא שפתיך לא משמע שינוי בעלים עכ״ל • מקשה בס׳ פנים מאירות א״כ מנ״ל בחטאת דשינוי בעלים לא עלה לשם חובה דילמא כשר ועלה כיון דליכא אלא חד קרא למצוה ע״ש • ויש ליישב דמדאפקי׳ רחמנא לשינוי בעלים בלשון שינוי קודש רק באם אינו ענין ומוקמי׳ לי׳ בשינוי בעלים ילפי׳ דשינוי בעלי׳ דינו כשינוי קדש דכשר ולא עלה • דאל״ה למה לא כתב בהדי׳ שינוי בעלים ודוק :

דף ה ע״א בא״ד ואי כאמר דבכל דוכתא דמלרכי׳ שנה לעכב היינו מהכא מדכתי׳ מולא שפתיך כו׳ כן הגיה בה״ז ור״ל דמשום דכתיב מולא שפתיך אילטריך בכל מקום שנה לעכב דאי לא הוה אלא חד קרא הוה אמרי׳ דבדיעבד כשר ולא עלה דהוא בכלל אם לא עשה כאשר נדר דהוי נדבה כמו גבי שינוי קודש • אבל אי לאו מולא שפתיך הוי ידעינן מחד קרא לעכב • א״כ א״ש הכא דפריך ליפסלו דהשתא דלא ידעי׳ אכתי מקרא דמולא שפתיך באמת הוה ילפינן מחד קרא לעכב • אמנם קשה לפ״ז היכא דליכא באמת אלא חד קרא כגון בלשם אישים ולשם ריח ואיך כיתא נמי דלא עלה מקרא דמולא שפתיך והאמת אינו כן וצ״ע • אבל מ״ש בזה בס׳ צ״ק והגיה מדאילטריך מולא כו׳ איני מבין כלל דהא אדרבה אי לאו מולא שפתיך ה״א דליפסלו כדפריך המקשה ודוק :

שם בגמ׳ מה לשלמים שכן טעונין נסכי׳ ותנופת חזה ושוק עולה תוכיח כו׳ קשה לי טובא מה שייך יוכיח אם גם הא דמייתי ליוכיח יש לו חד מהני תומלות דפריך דהא עולה נמי טעונה נסכים כמו שלמים וא״כ הרי אכתי איכא למיפרך אשניהם מה לעולה ושלמים שכן טעונין נסכים וצע״ג :

שם בתו׳ ד״ה הא שאר כל הקדשי׳ כו׳ וא״ת ל״ל אותה הא מדלריכי קרא לעכב כו׳ התירוץ חסר כאן מדברי התו׳ • ונראה להרץ דודאי אילטריך פסח וחטאת כיהיכי דלא נילף מהיקש כל הקדשים דלא אתו בנדר ונדבה דהיינו בכור ומעשר דפסולין כמו חטאת ופסח לכך כתב תרווייהו דלא נילף מינייהו • אבל מ״מ אשם דאינו בא לאחר מיתה כמו חטאת ה״ל למימר דפסול כמו חטאת לכך אילטריך אותה • או י״ל דבאמת מדכתיבי תרווייהו תוכח דלא ילפי׳ ההיקש לענין פסול שלא לשמן • אבל אשם מ״מ הוה ילפינן מחטאת בהיקש אחריכא דהיינו כחטאת כאשם כדיליף ר״א לקמן (דף י״ד ע״ב) לכך אילטריך אותה ודוק : ובס׳ בה״ז ופנים מאירות כתבו לתרץ בע״א ע״ש והיודע יבחר :

שם בתו׳ ד״ה תודה תוכיח אע״ג דאשכחן עולה שבאה בנדבת צבור כו׳ ר״ל וא״כ אף דתודה לא אשכחן בציבור מ״מ תיתי בנדבה בצבור • כמו עולה דלא אשכחן נמי בהדי׳ שתבא בנדבת צבור • מ״מ כיון דעולה באה בנדבת יחיד אמרי׳ דאתי נמי בנדבה בציבור • ה״ה לתודה נמי כיון שבאה בנדבה ליחיד נייתו נמי צבור בנדבה • וא״כ ליכא למימר תודה תוכיח דהרי איהי נמי ישנה בצבור לזה כתבו דתודה ושלמי׳ ממעטי׳ להו בהדי׳ דלא ליתו כלל בצבור בנדבה אלא דשלמים מ״מ ישנן בצבור בחובה דהיינו כבשי עצרת משא״כ תודה לית׳ כלל בצבור דבחובה לא אשכחן ובנדבה ממעטי׳ לה וזה פשוט • ולא כתבתיו רק מפני שהצ״ק לא פי׳ כן ולע״ד אין פירושו נכון ע״ש ודוק :

שם ע״ב בתו׳ ד״ה מיעטן רחמנא היא כו׳ ונראה דאילטריך היא כו׳ דכתב גבי היא וכמו בפסח והיינו דאמר לקמן גבי פסח אלא הוא למה לי לכדתניא כל מקום שנאמר בו הוא כו׳ • כלומר דלכאורה קשה היכא כתיב הוא דילפי׳ מיני׳ עיכובא הא בכל הזבחים כשר שלא לשמן • חוץ מפסח וחטאת ובדידהו הא כתיב קרא אחריכא לעכב וצ״ל הוא להכי • אלא אמנת׳ מוטעת ואמנת׳ הכאן׳ קאי דכתיב בהו הוא ולא כתיב בהו קרא אחריכא לעכב וילפי׳ מפסח דהוא לעכב אתא׳ ותמטא׳ כמי ילפי׳ לי׳ כה״נ וא״כ כתבו דרש״י מחק זה שאמר לקמן גבי פסח דהוא אתא לגלויי דכל מקום שנאמר הוא אינו אלא לעכב ובמנס מחקו כו׳ אבל כפי שהגיה כאן בס׳ צאן קדשים לכאורה אין לזה שכתבו שרש״י מחק כו׳ שייכות לכאן • אבל לדרכנו כיתא • דזהו הלימוד שרולים לומר כאן דהוא דחטאת אתא להכי • ומביאים ראיה מפסח דאמרי׳ נמי דהוא דכתיב בי׳ אתא להכי דהיינו לגלויי דכל מקום דכתיב הוא לעכב • ולפי גירסת רש״י שמחק זה לקמן לא הי׳ להתו׳ ראי׳ לתירוץ זה • לכך הביאו אותו וכתבו שבאמת במנס מחקו ושפיר גרסי׳ לי׳ • ומה שכתבו בפ״ק דמנחות דהוא דחטא׳ אתא לגלויי אהוא דאשם דאינו לעכב, כהוא דפסח ע״ש זהו לגירסת רש״י דמחק לקמן דכל מקום דכתיב הוא לעכב אלא לפי גירסא זו אתא הוא דפסח לגלויי אהוא דאשם ע״ש ודוק והיודע יבחר :

דף ו ע״א תו׳ ד״ה מקופי׳ מכפרא כו׳ וא״ת דיורש בקופי׳ נרידא קרי מתכפר ומימר כו׳ והא ביומא כו׳ • כתב בס׳ פנים מאירות דאין כאן קושי׳ כלל דהא ע״כ צריכין אנו להקשות ד״י אהדדי דאם בשביל שמתכפרין מקופי׳ מקרי שותפי׳ ואין ממירים וא״כ אמאי מביאין מנחה כו׳ אע״כ דזה ברור כיון דלא מכפר בקבוע אין היורשים מיקרי בעלים כו׳ והא דשני יורשין אין ממירין הוא מגזרת הכתוב אחד ממיר ואין שנים ממירין א״כ אתא שפיר ביומא דכה״ג ממיר דלא מקרי שותפין מה שאחין מתכפרין מקופי׳ עכ״ל • ולפע״ד כ״לייש דהתו׳ מקשים שפיר דהא יש לדקדק בגמ׳ דמאי פריך רב אסי א״א לא קני׳ להו תיבי מימר והאמר ר״א אמר ר״י כו׳ ומתכפר עושה תמורה כו׳ דלמא אע״ג דמתכפר עושה תמורה הכא גזירת הכתוב הוא דיורש ממיר מואם המר ימיר לרבות את היורש אע״כ דפריך דכילף מיורש׳ דאע״ג דאין מתכפר עושה תמורה ואמאי קאמר ר׳ יוחנן דדוקא מתכפר עושה תמורה או דכיתא איפכ׳ כיון דקי״ל דמתכפר עושה תמור׳ מכח שום לימוד או סברא • א״ה בודאי מדרבי רחמנא יורש שיעשה תמור׳ ש״מ דמתכפר בו • ואמאי כימ׳ דגזירת הכתוב הוא בלא טעם • ומשני דבאמת לא הוי גזירת הכתוב אלא דשפיר מקרי מתכפר משום דמקופי׳ מיכפר עכ״פ א״כ גם התו׳ מקשים שפיר כיון דמוזינן הכא דשני יורשים אין ממירין הע״נ דלא מתכפרין אלא מקופי׳ א״כ ש״מ דבכה״ג כמי מיעט רחמנא כמו שותפין לענין תמורה •

א"כ כילף תיני' בעלמא ואמאי אמר התם ביומא דבכה"ג תלי' ימר · או כימא איפכא דורשים באמת מקבעי מתכפרין חדאין מגירין ואמאי כימא דגזירת הכתוב הוא בלי טעם · ומתרלים דבאמת בכה"ג הסברא דהיקדי' שותפין לענין תמור' משום דשכיהב שוים משא"כ בכהן גדול התם · והא דכימא לי' להש"ס מעיקרא נמימר דלא קני' להו כלל ות"מ אין מתירין מגזרת הכתוב כפירש"י בד"ה שאני התם כו' · היינו משום דאינו כנגד הסברא לומר כן דמ"ס אם נאמר דמקרי שותפין וקני' להו דאין עושין תמורה או אם כימא דלא קני' להו ומ"מ אין עושין תמורה מגזירת הכתוב · דהא דאין שותפין ממירין גמיליה לי' טעמא אלא דגזירת הכתוב כן הוא · אבל השתא פריך רב אסי דאמאי כימא דיורש דעושה תמורה אע"ג דאין מתכפר בו טפי מאחריכא ככ"ל · או דהל"ל דאחר שאין מתכפר בו נמי עושה תמורה או הל"ל דיורש באמת מתכפר בו · אבל מ"מר"י לא קשה אהדדי אליבא דאמת דאע"ג דלענין תמורה אמרינן דאין שני יורשין ממירין משו' דהוי כשותפין ומפני שמתכפרין מקופי' · מ"מ לענין מנחה מקרי כפה כיון שאין היורשין בעלים ממש · והא דאין ממירין היינו משום דכתיב המר ימיר בלשון יחיד · ואמרי' דלענין תמור' מיעטם רחמנא משום דעכ"פ אכיהם מתכפרים בו מקופי' דרחמנא גלי דלענין תמורה אפי' אינן בעלים ממש כא ממירין כמו אם הם שותפין ממש · משא"כ במנחה דלא גלי רחמנא בעינן שותפין ממש · ובזה מיושבים דברי הרמב"ם שהביא בספר לקן קדשים דלא תקשי אהדדי ע"ש ודוק כי כן נ"ל ברור נע"ד הקלושה :

שם בתו' ד"ה דאי ס"ד כיפרו כו' ונראה דהלא' קדייק כו' כו' בוקן לתרץ קו' ס' ראשונה כמ"ש בה"ז ול"ק · אבל מ"מ גם קושי' שניי' מהורלת בזה דליכא למימר דאתא לכפר על שלא לשמן · דאם לא מכפר עשה כלל וק"ל :

שם בד"ה אלא מאי לא כיפרו כו' ל"ע דהיינו קשי' דר"ל כו' ולכאורה לק"מ דריש לקיש הקשה אמה כי' הכי ופ"ז שני לנפשיה דגזרת הכתוב הוא כן מדכתיב מולא שפתיך וגו' ותו לא קשי' אמתני' מידי · אבל רב שישא בריה דר"א בעי למיפשט דע"כ לא כיפרו כלל מדחזינן שחייבה אותו התורה להביא קרבן אחר · דאי הוה מכפר עליו לפי שעה עד שיביא אחר להגין מן היסורין הי' מכפר גם לאח"כ אלא ודאי דרלון התורה היה שלא יכפר כלל לפי שלא נעשה כמלותו · ופ"ז מקשה אלא מאי דלא כו' תכפר כלל למה קרב כלומר למה הכשירה אותו התורה ה"ל לפוסלו לגמרי · אע"כ גזרת הכתוב הוא כן אע"פ שאינו מועיל כלום מ"מ יהא כשר · ה"ה נמי איכא למימר איפכא שמכפר עליו להגן מן היסורים לפי שעה ות"מ לריך להביא אחר ואינו יולא בזה מגזרת הכתוב · ומשני א"מ בשלמא לא כיפרו ל"ל דהטעם שהכשירה אותו התורה משום דשלא לשמו מכת לשרו קאתי כלומר לפי שהוקדש עכ"פ מתחילה שפיר לא רלה התורה לפוסלו לגמרי · אבל אי אמרת כיפרו שכי למה הוא בר דאין סברא כלל לומר שיכפר עד זמן שיביא אחר ולא לעולם ודוק

שם ע"ב בתו' ד"ה לא כיפר מתנות הרגש כו' אבל קשה ע"ז דלא ה"ל לתרץ רק התם כתיב והנותר כו' ר"ל דהא השתא דמתרץ דלא כיפר מתנות הראש והיינו כמי קמי שמיא דלא עשה מלוה מן המובחר אבל מ"מ יולא בזה · א"כ אכתי קשה דלמא סמיכה נמי הכי הוא דלא כיפר קמי שמיא · אבל מ"מ נתכפר לו הכל אפילו עשה דסמיכה כדפריך המקשה · אלא דעיקר התירוץ דכאן כתיב והנותר מש"ה אמרי' דלא כיפר היינו רק קמי שמיא אבל מ"מ יולא בזה · משא"כ בסמיכה דלא כתיב והנותר אין סברא לומר כן א"כ ה"ל להביא סברת המקשה ולתרץ רק חילוק זה וק"ל :

דף ז ע"א בתו' ד"ה דלמא את"ל קאמר ור' זירא נמי כו' כמו כן את"ל קאמר ר"ל לפי סברא זו דבעי ר' ירמי' בעי' זו דהיינו אם נאמר דמכפר עשה דלאחר הפרשה גם זו לאו קושי' היא אם נשחטו בבת אחת שני למה הוא בא דמ"ל כי היכי דמכפר אלאחר הפרשה מכפר נמי אלאחר שחיטה בין זריקה לזריקה · אבל מ"מ היא נופלא אי מכפר עשה דלאחר הפרשה איהו נמי מספקא לי' והא דקאמר ר"ס בין זה לזה היינו בין הפרשה של זה לזה וכדמשני לעיל · אבל מ"ם בזה בס' פני' מאירו' איכו מובן לי ע"ש ודוק

אמנם רש"י לא פי' כן אלא דלמא לא קי"ל כר' זירא ולכאורה הוא קשה להולמו דא"כ כימא נמי הכי לגבי ר' ירמי' במאי דבותיה טפי מר' זירא · אבל לק"מ דבשלמא גבי ר' זירא מ"ל אע"ג דאיהו ס"ל הכי מ"מ ליכא למיפשט מיני' כיון דאינו תנא אלא אמורא ודילמא ליתא לסבריהו אבל מר' ירמי' הוה בעי למיפשט שפיר כיון דלא עלה על דעתו לשאול כלל ע"ז ע"כ דסברא פשוטה היא שאין להסתפק בה כלל · דאם הי' שום ספק בה למה לא שאל גם ע"ז ובזה ודאי אין לומר דילמא ליתא לסברהו כיון שהי' כל כך סברא פשוטה בעיניו וק"ל ·

שם בתו' ד"ה אמר רבא חטאת כו' אע"ג דרבא לא פירש הפסוקים נדנליו כו' ר"ל מש"ה הוליך לאשמועינן זה הכא משא"כ אי הוי מפרש הפסוקים לא הי' שום חידוש שזה הפך מזה דהכא גלי קרא הכי והכא גלי איפכא · אבל השתא אע"ג דלא פי' הפסוקים ומ"מ קאמר שזה הפך מזה הוי חידוש דין והראיה שהרי רב יוסף בר אמי באמת הוי קשי' לי' אהדדי · ואפשר לומר כמי דאי לא הוי נקט ליה הכא גבי מה שאמר רבא בשינוי בעלים בהפך מזה ה"א דהדר ביה רבא מחדא מינייהו וא"כ קאמר אידך · אבל השתא שנאמרו גבי הדדי אין סברא לומר כן דמשמע דבהדדי הדדי אמרינהו וכה הי' חזרה · ויש לומר שהתו' נ"כ כוונתם כן : ועי"ל דה"ק אע"ג שלא פי' הפסוקים כו' מ"מ נקט ליה הכא לאשמועינן דשינוי קודש הפך משינוי בעלים אבל אי הוי מפרש הפסוקים המ"ל כפשוטו דמש"ה נקט ליה הכא לאשמועינן טעמיה מהיכא יליף להו ודוק ·

שם בתו' ד"ה חטאת ששחטה כו' את"ל דלא מכפרה אעשה דלאחר הפרשה כו' עיין ביאור דבריהם בס' פנים מאירו' (אבל מ"ש בזה בס' ל"ק לכאורה קשה להולמו ואזיל בתר איפכא ע"ש) ותכס מה שהקשה בס' הכ"ל דהל"ל דמיירי בהחטאת הופרשה קודם לעולה או בזמן אחד דתו ליכא למימר שתכפר על עשה שעבר אחר הפרשה דע"ז גם החטאת אינה יכולה לכפר כיון שהופרשה קוד' זהו תוכן דבריו ע"ש ולע"ד דלק"מ דהא באמת חטאת זו לא מכפרה כלל אעשה של זה שנשחטה לשמו שהרי אינה שלו כלל · אלא שאם היה מביא חטאת באותו זמן שנשחטה זו הי' מכפר עליו על העשה שעבר לכך פסולה דמקרי מחוסר כפרה כמותו כיון שהי' יכול עכ"פ להתכפר בחטאת שהיה מביא באותו שעה · וא"כ אף בחטאת זו לא היה ראויה להתכפר לו בה משום שהופרשה קודם שעבר על העשה · מ"מ הי' הוא ראוי להתכפר בחטאת שהי' מביא באותו שעה אם הי' מפרישה סמוך להקרבתה ומקרי עכ"פ מחוסר כפרה כמותו משום זה · ומה שהקשה עוד מכ"ל להתו' דאמרי' דבזמן מועט שלאחר הפרשה ודאי עבר על עשה ע"ש לע"ד לק"מ דהגמ' סתמא קאמר על מי שאינו מחויב כלום פסולה דמשמע אפילו הקריב היום עולה קודם שנשחטה החטאת וא"כ נתכפר לו אז על כל עשה עד אותה שעה מ"מ פסולה משום ה"ט שאין לך אדם כו' ודוק :

שם ע"ב בתו' ד"ה עולה דורון הוא אע"ג דאעפ"ס מכפרת יותר מחטאת כו' · במנין אברהם סימן א' כתב על דברי התו' הללו פי' דאית' בגמ' חטאת מכפרת על חייבי עשה מקופי' ועולה מכפרת מקבעא אעפ"כ כשקרב חטאת ראשונה א"כ כבר כיפרה על חייבי כריתות ועשה א"כ עולה הוי דורון עכ"ל · אבל לפי מה שפרשתי התו' משמע דלא קאי אהא דר"ש אלא ארבה דקאמר עולה דורון היא ורבא לא איירי כלל היכא שקרב חטאת ועולה הלא היכא שקרב עולה לחוד ובהא לא שייך טעמא דמג"א הכ"ל · אלא פי' התו' הוא כמ"ש בה"ז וג"ק פ"ע · אבל מ"מ

נ״ע לפי סברת המג״א מכ״ל לגמ׳ לאתויי רא״י מברייתא דר״ש לדברי רבא״ דלמא דוקא היכא שמקריב חטאת תחילה כדקאי רי״ש אז העולה אינה אלא דורון משום שכבר כיפרה החטאת גם על העשה״ אבל היכא שמקריב עולה לבד איתא דלאו דורון היא ודוק:

שם בתו׳ ד״ה ואמרתם זבח פסח כו׳ אלא משום דכיילנהו כל עבודה כו׳ הלכך מוקי לי׳ לשינוי קודש עכ״ל״ ר״ל דליכא למימר אם אינו ענין לשינוי קודש תנהו ענין לשינוי בעלים דלמה אינו ענין לשינוי קודש הא איצטריך לשאר עבודות דלא נפקא לן מואמרתם זבח פסח אלא שחיטה דנפקא לן כל עבודות מועשית פסח מייתר זבח פסח לשינוי בעלים באם אינו ענין וק״ל:

שם בד״ה וזבחת כו׳ יכול אף הקטר חלבו ת״ל וזבחת אין זה כסוגיא שלנו עכ״ל״ ר״ל דגמ׳ דילן ס״ל דלא איצטריך מיעוט להקטר חלבו ולא מוקים שום קרא לכך״ והיינו משום דס״ל דועשית אינו כולל אלא ארבע עבודות המיוחדות שחיטה זריקה קבלה והולכה כדאמר לעיל (דף ד׳ ע״ב) כללא קאמר תרבה עשיות ותו לא כו׳ וק״ל:

שם בתו׳ ד״ה הוא לעכב בין הכא כו׳ ושינוי׳ דהואיל וגלי גלי לא ניחא להאי פירושא כמו לפי׳ קמא עכ״ל ר״נ דלפי׳ זה כ״ל דהואיל וגלי בזביחה ה״ה בשאר עבודות ומכ״ל הא דמה לזביחה שכן פוסל שלא לשם אוכלין כדפריך לעיל״ אבל לפי׳ קמא אמרי׳ הואיל וגלי בשינוי קודש שאין חילוק בין זביחה לשאר עבודות ה״ה בשינוי בעלים״ ואע״ג דהא כמי פריך לעיל מה לשינוי קודש שכן ישנו בארבע עבודות כו׳ מ״מ הא חזינן לעיל דרב אשי משני אהך קושיא ומייתי קרא דונרצה לו לכפר עליו למילף מיניה שינוי בעלים״ וידוע דרב אשי הי׳ בסוף האמוראים וא״כ עד דאתא רב אשי מהיכא הוה ילפינן לי׳ לשינוי בעלי׳ ע״כ נ״ל דלא הוה חשבינן לי׳ לפירכא הא דפריך מה לשינוי קודש שכן ישנו בד׳ עבודות כו׳ דכיון דכבר גלי לן קרא בזביחה דאית בי׳ שינוי בעלים ילפי׳ שפיר בשאר עבודות במי משינוי קודש ולא הוה אלא גילוי מלתא ולא פרכינן עלי׳ מידי״ א״כ ה״ה הכא כמי אמרי׳ הכי דהואיל וגלי גלי ולא פרכינן מידי״ ורב אשי דחשיב לי׳ לעיל לקושי׳ הא דפרכינן מה לשינוי קודש כו׳ באמת הכא כמי קאמר הואיל וגלי גלי לא אמרי׳ והיינו משום דאיכא למפרך ככ״ל ודוק:

שם בתו׳ ד״ה מה שלמים בין בזביחה כו׳ בס׳ צ״ק ופנים מאירו׳ דולים ליישב קושי׳ התו׳ דאיצטריך זבח לגלויי אהוא דאשם דמשום דלא כתיב בשחיטה לא את׳ לעכב ע״ש״ אבל מ״מ קשה לפ״ז מאי קאמר הגמ׳ וכשלמים מה שלמים כו׳ אף פסח לא תחלוק בו בין זביחה לשאר עבודות לעכב משמע דבזביחה פשיטא לי׳ דמעכב שינוי בעלים מזבח פסח״ והא לפ״ז מלינן לאוקמה זבח פסח לשינוי קדש ואע״ג דכבר נפקא לן מועשית פסח״ מ״מ איצטריך לגלוי אהוא דאשם״ אלא ע״כ דמשום זה לחוד לא ה״ל לכתוב זבח פסח אי לאו דאתא כמי לשינוי בעלי׳ בפסח דמעכב״ א״כ מקשים התו׳ שפיר דל״ל קרא להכי הא מלינן למילף משלמי׳ דמה שלמי׳ לא חלקת בין שינוי קדש כו׳ ודוק

דף ח ע״א בגמ׳ חטאת חלב מחטאת נזיר לא גמרה כו׳ חטאת נזיר מחטאת חלב לא גמרה כו׳ מקשה בס׳ צ״ק למה להש״ס להדר אפירכא דלא מלינן למינמר כלל חד מחבריה הא אפי׳ הוי גמרי׳ חטאת נזיר מחטאת חלב וקרא דנזיר אתא לעיכובא אכתי לא ה״ל לימוד לחטאת חלב לעיכובא דלא גמרי׳ לי׳ מחטאת נזיר ותירץ דהוי ילפי׳ לי׳ מתורה אחת לכל החטאת דרבא אית לי׳ הכי בריש מכחות זהו תורף דבריו ע״ש״ וליתא״ דא״כ לתלוה כמי תלינן למילף חד מחבריה מקרא דתורה אחת לכל החטאת וליכא למיפרך מידי דאין משיבין על ההיקש אלא צ״ל דהגמ׳ בעי למיפרך דאפי׳ חטאת נזיר כמי ליכא למילף בי׳ עיכובא וכ״כ בס׳ פנים מאירות ודוק:

שם ברש״י ד״ה אמר רב הונא כו׳ וכשלמים כו׳ יש לדקדק לפ״ז ל״ל קרא בכל העבודות לשינוי קודש נכתוב רק בחדא גבי חטאת חלב ונוקי לי׳ לעכב באם אינו ענין דלמלוה מלינן למילף כולהו מחטאת נזיר״ ושאר עבודות מלינן למילף מכח לא חלקת כדילפי׳ גבי שינוי בעלים״ ונראה דהא דכתב רש״י וכשלמים לאו מהיקש קאמר דהא אכתי לא בעי למימר ההיקש עד לבסוף״ אלא ר״ל במה הצינו״ ומש״ה אי לא הוי לן בשינוי קדש קרא לכל העבודות לא הוי ילפי׳ משלמי׳ מכח לא חלקת כל העבודו׳ אבל השתא בתר דגלי לן קרא בשינוי קדש דכל העבודות לעכב אמרי׳ בשינוי בעלים הואיל וגלי בזריקה דמעכב לא חלקת כו׳ כשלמים״ וכמו בשינוי קודש דמעכבי כמי כולהו ומ״מ אי לא הוי כתיב בזריקה עיכובא בשינוי בעלים לא הוי ילפי׳ עיכובא משינוי קדש״ ואף אי לא הוי לן קרא בשינוי בעלים למלוה בכל העבודות כמי לא הוי ילפי׳ ליה מכח לא חלקת״ ועפ״ז מיושב כמי קושי׳ של הפנים מאירות בתו׳ ד״ה זריקה כו׳ דהיכי כתבו דילפי׳ חטאת חלב מחטאת דשמיעת קול לענין שינוי בעלים דמ״מ קשה תיכח זריקה שאר עבודות מכ״ל ולא חלקת לא ניחא בזריקה כמ״ש קודש זה״ אבל לפ״ז א״ש דמקודם זה כתבנו דבשינוי קדש גבי שמיעת קול לא מלינו למילף מזריקה מכח לא חלקת״ כיון דאכתי לא מלינו בי׳ דמעכב בשאר עבודות בין בשינוי קדש בין בשינוי בעלים״ אבל גבי חטאת חלב דגמרי׳ בי׳ עיכובא בכל העבודות בשינוי קדש ושינוי בעלים כמי אית לן למילף עיכובא בזריקה משמיעת קול שפיר ילפי׳ עיכובא בשינוי בעלים בשאר עבודות מכח לא חלקת״ משום דכבר גלי לן קרא בשינוי קדש דמעכב בכל העבודות״ ובחטאת דשמיעת קול כמי אליבא דאמת דילפי׳ במה הצד עיכובא לכל העבודו׳ ילפי׳ כמי עיכובא בשינוי בעלי׳ בשא׳ עבודות מזריקה מכח לא חלקת כמו בחטאת חלב״ וע״ל דבשינוי בעלים אית לן לפי האמת תרי קראי לעכב דהיינו עליו וחטאת חטאתו תוקמי׳ חד מינייהו באם אינו ענין לזריקה תנהו ענין לשאר עבודות וילפינן מיני׳ שפיר חטאת חלב לענין שינוי בעלים״ אבל בזה לא יתיישב הכא למאי דס״ד דאיצטריך חטאת חטאתו לעכב בזריקה בשינוי בעלים״ מנ״ל אכתי בשאר עבודות לעכב ומזריקה לא מלינן למילף מכח לא חלקת כמ״ש רש״י״ דהא התו׳ ס״ל דלא ניחא לא חלקת בזריקה״ אבל לפי מה שכתבנו תחילה יש לומר כמי דרשי׳ שכתב בשינוי בעלים דילפי׳ מכח לא חלקת כל העבודות מזריקה״ מ״ל דהיינו כמי מה״ט כיון דכבר אית לן עיכובא בשינוי קדש בכל העבודות ככ״ל ואינו חולק על סברת התו׳ ולא כצטרך למ״ש הגה״ז ולאן קדפים בזה ודוק:

שם ברש״י ד״ה וכפר על המטהר סיפי׳ דועשה את החטאת היא כו׳ אכולהו עשיות קאי עכ״ל״ ר״ל דמשום דקאי אועשה דכל העשיות בכלל משמע כמי לדרוש על המטהר דהיינו שינוי בעלי׳ אכל העשיות״ ולא אזריקה כדמשמע מוכפר דעיקר כפרה בזריקה״ וגם פני׳ מאירו׳ כדחק בזה ואין צורך וק״ל:

שם בתו׳ ד״ה זריקה מכלן כו׳ ושינוי בעלים בחטאת חלב כינמר משמיעת קול כו׳ אבל חטאת נזיר ומצורע ליכא למילף משמיעת קול דאיכא למיפרך מה לחטאת דשמיעת קול שכן מכפרת אבל הכי לא אתו לכפר כלל ודוק:

שם בתו׳ ד״ה וזריקה בשינוי בעלים כו׳ ומיהו י״ל כו׳ ואית ספרים דגרסי כו׳ לעכב מנ״ל כו׳ חטאת חטאתו כו׳ ואין להקשות לגירסא זו מנ״ל אכתי לעכב בשינוי קודש כיון דהאי קרא דועשה את חטאתו דנ״ל מיני׳ לעכב מוקמי׳ לי׳ בשינוי בעלים באם אינו ענין״ די״ל כמ״ש התו׳ לעיל ד״ה הוא לעכב בין הכא כו׳ דמדאפקי׳ רחמנא לשינוי בעלים בלשון שינוי קודש אמרי׳ דעיכובא דחטאתו קאי גם אשינוי קדש וק״ל:

שם בתו' ד"ה ועשה את חטאתו כו' ואינו משמע כן בכולי פירקא לעיל גבי שלמים כו' יש לדקדק מאי ראיה מייתו משלמים הא התם ליכא למילף עיכוב דכתיב מוצא שפתיך תשמור דלא לפסול · דהא התו' כתבו לעיל דהא דפריך התם א"מא היכא דשחיט להו שלא לשמו ליפסלו הייינו משום דמוקים חד קרא דמוקים ליה בפס"ע לשינוי בעלים אשינוי קדש ולעכב · והא מסני אמר קרא מוצא שפתיך וגו' א"כ משמע להדי' איפכא דאי לאו מוצא שפתיך הוה מוקמי' טפי לעכב בשינוי קודש מדמוקי לי' לשינוי בעלים בפס"ע ע"ש · ומפסח נמי אין ראי' דהתם ל"ל דקרא דואמרתם זבח פסח אתי לעכב בשינוי קדש · דא"כ הוא דכתיב גבי' דמשמע עיכובא נ"ל ודוק :

בא"ד ומיהו י"ל דשאני הכא לכבר אשכחנא קרא לזריקה בשינוי בעלים כו' נראה דר"ל וכיון דלא איצטריך לתליה בשינוי בעלים אלא בשאר עבודות מסתבר טפי דנוק לי' לעכב בשינוי קדש אכל העבודות דועשה משמע דקאי אכולהו · ועוד דאי מוקמי' לי' בשינוי בעלים א"כ ל"ל למכתב זריקה בכל בשינוי בעלים בפני עצמו · הא כבר נפקא לן מהכל מועשה וגו' · אודשאר עבודות בשינוי בעלים לא הוה סברא כ"כ כמו שינוי קדש לעכב · אבל זריקה בשינוי בעלים לתלוה מסתבר טפי מלעכב בשינוי קדש · דהרי באמת עיקר שינוי בעלים הוי בזריקה וק"ל :

בא"ד וכיחא נמי הא דגרסי' לעיל כו' והיינו משום דלבסוף לא קיימא עכ"ל · ול"ע הא לגירסת וגירסת רש"י נמי לא צריך לבסוף דהיינו למאי דתירץ אתי' מחטאת נזיר כו' להא דתירץ מעיקרא ימילף לעכב בזריקה בשינוי בעלים מחטא' חטאתו דכתיב בשמיעת קול דהשתא דילפי' מחטאת נזיר לתלוה בשינוי בעלים א"כ עליו אתא ע"כ לעכב · וא"כ לא איצטריך חטא' חטאתו דגבי שמיעת קול לעכב ולמסקנא דנתרי' משלמים לתלוה פשיטא דלא איצטריך דעלי' כבר אתא לעכב בזריקה בשינוי בעלים · ול"ל חטאת חטאתו להכי · הנם שכתבתי לעיל דאיצטריך לשאר עבודות · אמנם זה נ"ל גם לגרסא זו של התו' ודוק :

שם בתו' ד"ה הלכך תלוה משלמים כו' וא"ת ר"ל למיכתב בחטאת חלב עיכובא בכל עבודות כו' מקשה בס' פנים מאירות לפ"ז לא ה"מ למילף שמיעת קול ואינך חטאות מיני' לעיכוב דשאר עבודות גופיה ילפינן בהיקש משלמים מלא חלקת ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בבנין אב כמ"ש התו' בסמוך ע"ש מה שתירץ דילפי' עכ"פ הך עבודה דכתיב בהדי' בחטאת חלב מתה הלד · ובתר הכי ילפינן שאר עבודות מיני' מכח לא חלקת ע"ש · ולכאורה לפ"ז קשה איפכא הא הוי דבר הלמד בבנין אב דאינו חוזר ומלמד בהיקש · הגם שיש לדחות דלא הוי דבר הלמד בהיקש משום דעיקר ההיקש משלמים אתא ולא מעבודה דילפי' בבנין אב · אמנם לפי האמת הקושיא מעיקרא ליתא · דהא לפ"ז הוי קשה חפשוט מינה דדבר הלמד בהיק' אינו חוזר ומלמד בבנין אב דאל"ה תקשי קושי' התו' ל"ל למכתב עיכובא בכל עבודו' לכתוב בחדא · אע"כ דאיצטריך משום דאל"ה לא ה"מ למילף שאר חטאות מיניה במה הצד כקושי' הפ"מ הנ"ל · ובאמת היא בעיא דלא איפשטא לקמן ודוק :

שם ע"ב בתו' ד"ה הכי גרסי' הכך כולהו כו' וקשה א"כ לעיל כו' מאי קושי' והלא דלות היינו חטאת העוף כו' וכיון דפסולה בדלות כו' ויש ליישב דלעיל הקושי' דמ"מ שינוי בעלים דלא אשכחן בי' פסולא בחטאת העוף איכא למיפרך הך פירכא מה להנך שאין באין בדלות אבל הכא בעינן למילף רק שינוי קדש במה הצד דשינוי בעלים אדרבה ילפי' חטאת חלב משמיעת קול כמ"ש התו' לעיל · ולענין שינוי קודש לא שייך הך פירכ' כמו שתירץ ר"ת ודוק :

שם ברש"י ד"ה ואם מן הצאן קרבנו כו' לאו קרא יתירא קא דריש אלא משמעותא דקרא משמע · לי' הכי כו' נראה דהוצרך לזה משום דאי מקרא יתירא דריש אבל משמעותי' לא הוי הכי א"כ ודאי אין מקרא יוצא מידי פשוטו ואיירי נמי בשלמים אלא דמייתורא דרשי' לי' לפסח נמי · וא"כ מאי פריך לקמן ומי מלית אמרת דכי כתיב האי במותר פסח כתיב והא מדכתיב אם כבש אם עז מכלל דלאו במותר פסח כתיב ופירש"י אלא בשלמים גרידי וה"ק אם נדר להביא מן הצאן כו' הא לפ"ז באמת איירי פשטא דקרא בשלמים וא"ש אם כבש אם עז דכתיב בתרי' דקאי אשלמים אלא דפסח נמי ילפי' מיתורא דקרא · לכך פי' דמשמעות' דקרא הכי משמע ולאו מיתורא אתא וא"כ לא איירי כלל בשלמים ופריך שפיר לקמן ודוק :

שם בתו' ד"ה ואם הצאן קרבנו כו' ונראה דמייתורא דריש כו' מקשה בס' לחן קדשים וא"ת א"כ מאי פריך לקמן ומי מלית אמרת כו' והא מדכתיב אם כבש אם עז כו' אלא מאי אי איירי בשלמים גרידי קשיא איפכא ל"ל מן הצאן לזבח שלמים ע"ש · ולע"ד לק"מ דמ"מ פריך מאי חזית דאיירי בפסח מיתורא דקרא הא השתא נמי מיותר אם כבש אם עז וא"כ טפי הל"ל דאיירי כפשטיה בשלמים וק"ל :

שם בא"ד ועי"ל דבסמוך דריש כשב כו' ופירש"י כך וה"כ י"ל דכתיב לעיל אם מן הבקר קרבנו מגלל דהכא בצאן איירי כו' ולכאורה אין הנדון דומה לראיה דהתם פירש"י שפיר כיון דכתיב אם מן הצאן קרבנו תו לא צריך אם כבש כדפירש"י שם · אבל הכא היכי ה"ל לכתוב אי לא הוה מתחיל אם מן הצאן ואמאי הוה קאי כל הפרשה · והין לומר אי הוה כתיב אם כבש כמי הוי שפיר מצי למכתב כל הפרשה ולא איצטריך מן הצאן · דא"כ לא הוה מצינן למדרש מיני' דרשא דלקמן מאם כבש · דהשתא לא הוה אם כבש מיותר דהא איצטריך לגופי' דאי לא"ה היכי הוי מצי למכתב בכל הפרשה וצ"ע :

דף ט ע"ב ברש"י ד"ה טעמא כו' ולרבא דאמר לעי' חטאת חלב כו' ליכא למיפרך מינה כו' · ר"ל אע"ג דמדר"ש לא קשי' דרבא סבר דטעמא דר"ש מזאת תורת כמ"ש התו' · אבל מ"מ מדרבנן קשי' · והין סברא שיסבור כר"ש ולא כרבנן ושתק מהכי' דריש מנחות · ועוד דרב חסרשיא דפריך מדר"ש ע"כ לא הוה ידע להא דרבא דמנחות · וקושי' התו' היא על רבא למה לא תירץ לו כן וא"כ שפיר מקשה רש"י ואין תקום לקושי' הלחן קדשים בזה ע"ע ודוק :

שם בגמ' ולימא מת בעלת' מקשה בס' פנים מאירו' דלמא הא קמ"ל דוקא שיתכפר בה כחשון כשירה אבל כ"ש חטאת כחשון פסולה דלא דרשי' זאת תורה ע"ש ולע"ד י"ל דהא שמעי' ממתני' דמנחות ולא הוה צריך רב לאשמועי' דלא דרשי' זאת תורת · ועוד דהיכי מצינן לדיוקי הכי הא אדרבה משמע מדאמר אין כפרה למתים דאי לא"ה הוי פסולה משום דמקרי מחויב כפרה כמותו · א"כ ס"ל דחטאת נמורה הוי שפיר כחשון · מתילא נמי אם שחט חטאת לשם חטאת כחשון כשרה דהרי חטאת לשם חטאת כשחטה וק"ל ·

שם בתו' ד"ה ושחט אותה לחטאת כו' ושמא הכא דריש מדלא כתב ושחטולחטא' אותה עכ"ל ידרשה דהתר כפקא לי' מדלא כתב ושחט לאותה חטאת וק"ל :

שם בד"ה על מי שמחויב כו' מיהו גרע ממי שאינו מחוייב כלום עכ"ל ר"ל משום דכיון דמייתי חטא' זו מכפרת על כל עשה שחייב והוי כמו מי שמחויב עולה וק"ל :

דף יו"ד ע"א בתו' ד"ה מקום שאם אמר הריני שוחט וכו' וא"ת שוחט שלא לשם אוכלין בפסח כו' אין להקשות לפי מאי דלא אסקי אדעתייהו סברא זו דהיכא דלא פסלה מחשבה באותה עבודה עצמה גם בשוחט ע"מ לעבוד אותה בפסול מחשבה זו לא פסלה תקשי להו מפידכילף נק' ונמי שוחט ע"מ להקטיר שלא לשמו איפסול

שיפסול ממחשבת חוץ לזמנו או חוץ למקומו דפסיל בכה"ג די"ל דזה לא הוה קשה אליבא דאמת דהיינו דילפי' משינוי בעלים הק"ו כדמתרץ רב אשי · דלפי זה ליכא למילף אלא שוחט ע"מ לזרוק כתוב בשינוי בעלים אבל קו' בתו' קשה גם אליבא דאמת וק"ל :

שם בגמ' ואידך הפסח מיהא בשלמים קיימין כו' מקשה בס' פנים מאירות הא אינצריך זריקה למילף מיני' שאר קדשים בהיקש אבל אי בשלמים גופייהו הי' למד בק"ו ולא הי' חוזר ומלמד בהיקש ע"ש וליתא · דהא בפ' איזהו מקומן פשיט הגמ' דדבר הלמד בק"ו חוזר ומלמד בהיקש · אלא דקאמר התם אליבא דמ"ד דלית לי' דרב פפ' לא כפשטה האבעי' וא"כ מצ"ל דהקמ"ד דהכ' ס"ל דחוזר ומלמד בהיקש וס"ל דרב פפא ודוק :

שם בתו' ד"ה לא תאמר בזריק' כו' ועוד קשה אמאי אין מחשבת אוכלין כו' מקשה בס' פני' מאירות לפ"ז קשה עוד קושי' חזקה כו' ע"ש · ובאמת אין זה קושי' דבתירוץ שמתרלים מיושב גם קושי' זו · גם הוא מאריך מאוד שלא לצורך דכפשוטו ה"מ להקשות דלמא התורה כתבה לזריקה כיהיכי דלא ניליף ק"ו וגם בפסח כה"ג שתפסול מחשבת אוכלין בזריקה והתורה לא רצה בזה לכך כתבה בהדי' הכא דלא כילף ק"ו כה"ג גבי פסח ושאר דבריו הם שלא לצורך · וגם כבר תירץ זה בס' ל"ק ע"ש · אבל הקושי' הנ"ל אינה מתורלת בזה שתירץ הל"ק · ואחר העיון נראה דה"מ לאקשות קושי' זו שכתבנו אפילו לפי תירוץ בתו' דתכוסו מיעוטא הוא כו' דע"כ לר' יוחנן לית לי' הך לימוד · דהא לפי מאי דמתרץ הגמ' דר"י פריך הכי מה להנך שכן טעונות צפון כו' וא"כ ליכא למילף ק"ו כלל זריקה משחיטה לפסול בה מחשבת אוכלין · וא"כ צ"ל תכוסו למעט זריקה · אלא ודאי צ"ל דר"י באמת לית ליה הך מיעוטא · וא"כ קשה הי"ל לגמ' למימר דלא פריך כלום אלא דס"ל דזריקה אינטריך לאשמועי' דבפסח לא כילפינן הק"ו דהא והכא כיון דלית לי' מיעוטא דתכוסו ודוק :

שם ע"ב ברש"י ד"ה הרי הוא אומר כו' ולקמן בסוף שמעתא מפרש טעמייהו דרבנן כו' · בס' ל"ק מקשה הא אמרי' לעיל דטעמייהו דרבנן מדכתיב אותה בחטאת דוקא חטאת פסול שלא לשמו ולא אשם · ולע"ד י"ל דדוקא היקישא דזאת התורה דכתיב בי' חטא' ושלמים ואיכא לאקושי אשם לחטאת דפסולה שלא לשמה ואיכא לאקושי לשלמים דכשרים · מהכי אותה דלא נקיש לחטאת אלא לשלמים · אבל היקש דכחטאת כאשם דהכא לא הלים משמעות דאותה לאפוקי מיני' דלא נקיש לכל מילי דאיכא לאקושי · כיון דאותה להו דוקא דשייר פסח · לכך הוצרך רש"י לומר דטעמא משום היקישא אחריכא · גם י"ל דלבן עזאי ע"כ צ"ל טעמא דרש"י · דבן עזאי יליף עולה מק"ו ולא ממעט ליה מאותה · וא"כ קשה אמאי לא יליף כמי היקישא דאשם מחטאת כמו שהקשו התו' לקמן · לכך הוצרך רש"י להאי טעמא · ובזה מיושב קושי' שהכיחו התו' לקמן (דף יב ע"ב) בתימה ע"ש ודוק : אח"כ מצאתי להל"ק עצמו שכ"כ לקמן :

בתו' ד"ה הרי הוא אומר כחטאת כאשם כו' אלא אי לאו היקישא הוה ממעט אשם מאותה עכ"ל ול"ע מ"ש היקישא מג"ש דכמו דהג"ש לא מהני לי' משום דאיכא לקיומה בת לתא אחריתי ה"כ היקישא ה"ל למימר דלא מהני מה"ט דהא אתא כמי לתלתא אחריתי · דילפינן מיני' דככהם דמה לפנים פסולה וגם דבעי סמיכה ודוק :

בגמ' חטאת העוף תוכיח כו' מקשה בס' פנים מאירות ול"ק אמאי לא יליף ר"א פסול שלא לשמה גבי אשם מחטאת העוף דהו לא הוי מצי ר"י למפרך מה לחטאת שכן דמה למעלה ע"ש שאין תירולם מספיק כלל · ולע"ד לק"מ דלעכין פסול שלא לשמה ליכא למילף מחטאת העוף דהא בעי למילף דפוסל בכל ד' עבודות ובחטאת העוף ליכא ד' עבודות אלא מליקה ומיצוי ולא

קבלה והולכה · וה"א דיולבא מן הדין להיות כנדון ודוק כי ככון הוא :

שם בגמ' ההוא אותה לאו דוקא דהא שייר פסח כו' ולפ"ז משמע דאי לאו דהוי לן בפסח קרא בהדי' דפסול שלא לשמו ה"א דודאי איכו פסול מאותה וא"כ מאי הקשו התו' לעיל (דף ח' ע"א) בד"ה ועשה את חטאתו כו' על גירסת רש"י דמוקי ברישא לעכב בשינוי קודש שיעמיד למלוה בשינוי בעלים ולא משמע כן בכולי פירקא לעיל גבי שלמים ופסח כו' ע"ש דהשתא מ"ל דדוקא בפסח ושלמים מסתבר טפי להעמיד הקרא למלוה בשינוי בעלים מבשינוי קדש לעכב משום דאותה דגבי חטאת משמע למעט שאר קרבנות שלא יפסול בהן מחשבת שלא לשמה · אבל בחטאת גופי' דמיירי מיני' התם ודאי מסתבר טפי לאוקמי' לקרא לעכב בשינוי קדש מבשינוי בעלים למלוה באם איכו עכין ודוק היטב :

שם בתו' ד"ה ומה עולה שהיא כליל כו' תימא כיון דאתי הא"ק"ו ומפיק מהיקישא א"כ תהא עולה פסול כו' יש לדקדק היכי תלי' קושי' זו במאי דאמרי' הכא דהק"ו מפיק מהיקישא הא אפי' אמרי' דלא מ"י הא"ק לאפוקי מהיקישא · מ"מ קשה דכיתא ק"ו לפסול עולה שלא לשמה · דמאי היקישא איכא לאכשורה · ואי מזאת התורה דאיתקש עולה לשלמי' · מאי חזית דמקשת לשלמי' נקיש לחטאת דלקולא לחומרא לחומר' מקש' · והכי פריך בגמ' לעיל גבי אשם · ועוד אי לאו אותה דכתיב בחטאת הוי מקשי' עולה לחטאת לפסול אף אי לא הוי הק"ו ושלבתו' כמו באשם דמשני הגמ' לעיל במסקנא דמדכתיב אותה ילפי' דכשר · אבל אי לא"ה הוי מקשי' לחטאת לפסול וה"כ גבי עולה · וצ"ל להתו' הק"ו · דהא התו' הקשו לעולה דלא אסקי אדעתייהו דכתיב אותה · דהא זה הוא תירולם דכיון דכתיב אותה לא קשה · הגם שקושי' זו י"ל דדוקא גבי אשם הוי מקשי' לחטאת טפי מלשלמים · אבל עולה לא משום דלא דמי' לחטאת (ועיין בתו"ש לעיל בדף ה' ע"א בתו' ד"ה אשם לא לייתי כלל כו') אבל מ"מ קשה קושיא ראשונה הנ"ל · וגם' לאן קדשי' פי' דהא דכתבו בתירולם כיון דכתיב אותה בחטא' לא קשה ר"ל אותה דכתיב בזריק' דמיני' ילפי' דאשם אין דמו למעלה וא"כ מ"ל דהק"ו לא מפיק מהיקישא ומש"ה לא קשה מידי · ולפ"ז י"ל דמעיקרא כמי אסקי אדעתייהו דכתיב אותה בשחיטה ומש"ה אי לא הוי הק"ו מפיק מהיקישא הת"ל דהק"ו דעולה כמי לא תלי מפיק מאותה דכתיב בחטאת דשאר קרבנות שלא לשמה כשירין · אבל לפ"ז קשה מכ"ל להתו' דמשום דהק"ו מפיק מהיקישא מפיק כמי ממשמעות דאותה · דלמא דוקא מהיקש מפיק משום דאיכ' לקיומי' בתלתא אחרית' · אבל ממשמעות דאותה לא מפיק וי"ל דכיון דחזינן דלפי האמת אתא היקישא דכחטאת כאשם ומפיק ממשמעות דאותה גבי אשם · וא"כ היקישא עדיף ממיעוט דאותה · א"כ כיון דהק"ו מפיק מהיקישא כ"ש דמפיק מאותה · אמנם לפ"ז קשה מאי הקשו התו' לקמן (דף י"ב ע"ב) דלר"א כילף עולה מחטאת ואשם ופסח לפסול · דהא הכא כבר תרלו דהק"ו ולא מלי מפיק מהיקישא או מאותה · דאשם אין דמו למעלה מאותה דכתיב בזריקה ממעטי' ככ"ל · וי"ל דשם הקשו לפי מה שהקשו שם לפני זה · לבן עזאי אי דריש אותה ק"ו מאי איכא למימר לה כו' וע"כ צריך לתרץ דהק"ו מפיק מאותה אבל היקש דכחטאת כאשם לא מפיק מאותה וא"כ קשה לר"א כילף כמי ק"ו ואין סברא שיחלוקו בן עזאי ור"א בסברות הפוכות ודוק :

שם בתו' הג"ל ד"ה ומה עולה שהיא כליל תימא כיון כו' ומפיק מהיקישא כו' אע"ג דהשתא קאי למאי דלא אסיק ר"א אכתי אדעתי' הא היקישא דכחטאת כאשם מ"מ לפי האמת כמי ס"ל לר"א דאשם אין דמו למעלה · דלא מליכו בשום מקום דס"ל לר"א · דאשם דמו למעלה · וא"כ למאי דס"ל השתא דמק"ו ומעולה יליף לה · ר"א דאי

דס אשם למעלה · ע"כ צריך לומר דהק"ו מפיק מהיקישא וק"ל :

באד ותו ליתא חטאת יוכיח מקשה בס' צה"ז והא איכא למיפרך מה לחטאת שכן כנכס דמה לפנים פסולה ויש בה לד כרת ובא בנבור ע"פ · והנה מ"ש שכן כנכס דמה לפנים פסולה באמת איכא פירכ' דהא ר"א אית לי' דאף אשם שנכנס דמו פסול · רק שתי פירכות האחרות לכאורה קשה · אמנם לע"ד גם זו לאו קושי' היא דהא הש"ס קיימי' למאי דאסיק ר"א מעיקרא אדעתי' למילף אשם מחטאת במה מצינו לפסול בו שלא לשמו · ואי"כ ע"כ לא אסיק אדעתי' דאיכא למיפרך הני פירכות שהזכיר הצה"ז · דאי הוה מסיק להו אדעתי' קילי הוה בעי למילף אשם מחטאת הא איכא למיפרך הני פירכות וא"כ הדרא קושי' הגמ' לדוכתה ליתא ר"א לר"י · אשם נמי דמו למעלה · ואי משום דאשם דמו למעל' לא מצית אמרת משום ק"ו דעולה · הא איכא למימר חטאת תוכיח כקושי' התו' · וליכא למימר דאיכא למיפרך כקושי' צה"ז · דהא ע"כ ר"א לא מסיק אדעתי' הני פירכות ודוק כי נכון הוא :

דף יא ע"ב בגמ' אלא מאי קמ"ל נבוה וכתוך תמ"ל תכינא כו' יש לדקדק לפי מ"ש התו' לעיל (דף ב' ע"א) ד"ה לשם גבוה תהן כו' דהא דפשיטא לגמ' בכמוך דפסולים לגמרי ולא מספקא לי' דלמא פסולין ולא עלו קאמר · היינו משום דלשון חילול דכ"ל מולא יחללו דבכמוך מתחללין משמע לי' דפסולין לגמרי ועוד מגופא דמתני' כמיים להקדק הכי מדקתני בכור ומעשר לשם שלמים כשרי' משום דהוי לשם גבוה דאי לשם כמוך מיפסלי והיינו לענין פסול גמור דבבכור ומעשר לא שייך לא עלו לשם חובה עכ"ל · א"כ מאי פריך הכא האי קמ"ל דלמא הא קמ"ל דפסולין דקהני בכמוך היינו פסול גמור כדמוכחי התו' הנ"ל מהא דבכור ומעשר ואע"ג דמכח הטעם דדרשי' מולא יחללו שמעי' זה כמ"ש התו' כמי ככ"ל · מ"מ כיון דהטעם אינו מוזכר במתני' שפיר הוצרך התנא לאשמועי' הכי דדלמא לא כדע הטעם או יאמר מאן דהוא טעם אחר ולא כדע הדין דפסולי' לגמרי · לכך תני הכי דלא נטעה בדין וצ"ע :

שם בתו' ד"ה אי איפלוג בלשמו כו' עיין בס' צה"ז ובס' פנים מאירות שמקשה עליו במה שרוצה ליישב דברי הרמב"ם שפסק כבן בתירא · מתו' זה · דע"כ מוכח דהלכה כר' יהושע · ולע"ד לק"מ דודאי לדברי ר' אושעיא ס"ל דהלכה כר"י דאל"ה הוי קשה קושי' התו' · אבל הרמב"ם פסק כר' יוחנן לקמן דפוסל הי' בן בתירה כו' בין לשמו בין שלא לשמו · וא"כ ל"ק קושי' הגמ' דהכא ל"פלגו בלשמו ואין צריכין גם לסברת התו' · ושפיר מ"ל דהלכה כבן בתירא כמ"ש הצה"ז מדס"ל לרבי כוותי' · והא דאמרי' לר"א דהלכה כר"י · אע"ג דרבי ס"ל כבן בתירה · משום דליהו ע"כ לא ידע מהא דרבי דהא באמת איתותב מיני' ודוק : אבל מ"ש בס' לאן קדשים בזה לא ידעתי להולמו ע"ש :

באד מקשה בס' פנים מאירו' דהגמ' ה"מ לאקשויי בלא ברייתא דלקמן הסיב ר' כו' מכ"ל לר"א דמכשיר הי' בן בתיר' כו' דלמא טעמו דב"ב משום דמקלתו רא"י · ואיס"ל דאינו סברא לומר כן א"כ תקשי אדמיפלגי בשלא לשמו כו' ואין לומר כתירוץ הגמ' אי איפליגו כו' מודה ר"י לבן בתירה הואיל ומקלתו ראוי כו' דהא אין סברא לומר כן ע"ש · ולק"מ די"ל דלפי האמת לא מסתבר לר' אושעיא לומר טעמא דבן בתירה משום דמקלתו ראוי · אבל מ"מ איכא לאוקמי הכי ולמימר דר' יהושע מודה מה"ט והוצרך התנא דמתני' לאשמועי' דלא וכה"ג כתב מהרש"א בכמה דוכתי וק"ל :

ואגב אכתוב במה שכתוב בתו' כר"י לבן בתירה כו' ר"ל כר' יוחנן לבן בתירה כו' ובספר צה"ז ולאן קדשים מחקו כר"י ולא ידעתי למה :

שם בד"ה אחד בבקר כו' בעלמא דרשי' כו' נראה שרצו לתרץ לר' יהושע דס"ל בין הערבים ממש ל"ל אחד בבקר הא מאילא ידעי' דלא שנים בבקר דהא שני זמנים בין הערבים · ומתרצים דאיצטריך לאחד המיוחד כו' וק"ל

דף יב ע"א תו' ד"ה ש"מ ב"מ נדחין כו' וי"ל דמפרי' כקבה דחיי' בידים כו' יר"ל אע"ג דהכא נבי בהמה של שני שותפין כמי דחיי' בידים · מ"מ לא הוי דחייה גמורה דאפשר לקנותה כולה ולהקדישו אע"ג שאין זה בידו דשמא לא ירצה חברו למוכרה · מ"מ אפשר הוא · הש"ס התם לא אפשר כלל לתקנה שתקרב למה שהפרישה · מקרי מפי דחייה בידים · ומ"ש אח"כ ומיהו קשה מאכל חלב כו' אע"ג דהתם ודאי אפשר לתקן ולחזור בו · מ"מ כיון שנראה ונדחה ונם דחי' בידים ולא נדחה ממילא שפיר הוי דיחוי כמו מפריש נקבה לפסחו · דאע"ג דהתם לא אפשר לתקן · דנגד זה לא הוי נראה ונדחה · והאי ועוד דהוי נראה כו' שכתבו תו' אין פירושו ועוד קשה · אלא חדא קושי' היא ור"ל דהוי דחיי' בידים ועוד דהוי נראה ונדחה וזה ודאי לא עדיף ממפריש נקבה כו' ול"ל לר"י נאשמועינן וק"ל :

עב נגמר' כיפתח ר' יוחנן בדחויין מהא פתח כו' י"ל דר"ל דזה פשיטא לר"י טפי מכולהו · ומה"ה פתח בזה תחלה · ומש"ה פריך מ"ט פשיטא לי' טפי מאיכך ומשני התסגברא אידחי כו' דלפי פשוטו הוי תיובת' דהא לק"מ כי הוי שוה לאיכך מ"מ לק"מ וק"ל :

שם בתו' ד"ה בן עזאי בק"ו ומייתי לה כו' לא דמי כו' כראה משום דהתם בדין ביעור חמץ עלמו כמתכך ממכו קולא לפעמים דהיינו בלא מלא עלים לשורפו · אבל הכא בדין פסול שלא לשמו לא ימשך ממכו קולא · אלא בדין פיגול שהוא דבר אחר · אבל מ"ש בזה בס' פנים מאירות דהם לא חשב אלא מחשבת שלא לשמה לחוד הוי חומר' ע"ש לכאורה התם כמי הכי הוא דאם יכ לשרפו שיש לו עלים הוי חומרא · ומ"ש בס' צ"ק הוא דבר שאי אפשר להולמו כלל ולא ידעתי פירושו גדברי התו' ע"ע ודוק ותשכח :

באד תימא ובן עזאי כו' מ"ש בזה בס' לאן קדשים הוא סות' דברי עצמו שכתב לעיל (דף י' ע"ב) ברש"י ד"ה ה"ה אומר כו' וטעמייהו דרבנן כו' ע"ש ודוק :

באד ואי לא דריש אשם כמי ליפסל כו' עיין מ"ש לעיל (דף י"ד ע"ב) ברש"י ד"ה הרי הוא אומ' כו' וטעמייהו דרבנן כו' אח"כ מלאתי להצ"ק שכתב כאן כמו שכתבתי שם לתרץ קושיות התוס' דהכא · אבל קשה ע"ז א"כ מאי פריך הגמ' הכא אשם כמי לייתי · הא שלכי אשם דגלי קרא גבדי' דלא פסיל שלא לשמו מדאיצטריך נבי מנחה לכתוב כחטאת כאשם ואי פסול ל"ל להקישו לכיהם וכנו דמפיק לימוד זה מהיקישא דכחטאת כאשם דיליף ר"א ה"כ מפיק מבכין אב דפריך הגמ' הכא דלייתי אשם מיניה · אכן קושי' זו לא תלי' כ"כ במ"ש · דבל"ז כמי קשה כיון דהגמ' פריך לעיל לר"א למאי הלכתא איתקש מנחה לחטאת כו' א"כ מאי פריך הכא לבן עזאי אשם כמי לייתי דלמא מכח הך קושי' דלמאי הלכתא איתקש מנחה כו' לא מצי לייתי אשם דליפסול שלא לשמו משו' דלא ס"ל כר' יהודא ב"ר חייא דמקיש לה לענין אחר כדתירץ לעיל הגמ' לר"א ודוק וצ"ע ·

דף יג ע"א בגמ' דיקא כמי דקתני שהזבח כפסל ולא קתני מתפגל כו' מקשה בס' צ"ק למאי הוצרך לדייק כן הא בודאי גם המקשה ידע דמתני' איירי במחשב' שלא לשמה דהא לא נזכר כלל מחשבת פיגול במתני' אלא דס"ד דר"ע כמי איירי במחשבת שלא לשמה כדפירש"י ע"ש ולעד"כ דודאי המקשה לא ס"ד דר"ע איירי במחשבת שלא לשמה · דא"כ מה לשון לא עשה בה מחשבה כמעשה דקאמר הא בשלא לשמה לא שייך מעשה כלל דמה מעשה שייך בזה · הרי כל הקרבנות שוים במעשה הקבלה ואין בהם שינוי כלל אלא ע"כ בפיגול איירי ושייך שפיר לומר לא עשה בה מחשב' כמעשה · דאם עשה מעשה לקבל הדם חוץ למקומו דהיינו

לאחרת יום שחיטתו פסול· ואם חשב בשחיטה לקבל הדם למחר לא פסל· אלא דס"ד דמקשה דמתני' איירי נמי במחשבת פיגול· מדקתני שהזבח נפסל כו' בסתמא· דמשמע דמיירי בכל מילי דפוסל הזבחי· דאי איירי בשלא לשמה לבד ל"ל למתניי' כללי· הא כבר תני דמחשבת שלא לשמה פוסל בהני ד' עבודות· ומשני ל"ק כאן במחשבת כו' כלומר דמתני' לא מיירי במחשבת פיגול כלל· ולא קאמר דוקא כמי כו' להוכיח דמתני' לא מיירי במחשבת פיגול כדס"ד דהמקשה· דא"כ ה"ל למתני מתפגל כיון דהא אתי לאשמועי' בהך בבא דקתני שהזבח נפסל כו'· ואין להקשות לפי האמת· ל"ל הך בבא כיון דלא מיירי אלא בשלא לשמה· והא כבר תני לה ברישא· די"ל דתני לה משום דר"ש פליג בהילוך· ועי"ל דאתא לאשמועי' דכפסל הזבח במחשב לגמור אותה העבודה שלא לשמה· אע"ג דלא נתכוין לשחוט או לקבל מתחלה שלא לשמה כמ"ש התו' לעיל ד"ה מחשבין מעבודה לעבודה כו' (דף י"ד ע"א) ע"ש ודוק:

שם בתו' ד"ה בכהן כשר כו' וקשה דהא נפקא לקמן כו' מ"ש בזה בס' ל"ק דפי' מהתם לא הוי פסול אלא משום זרות וזר אינו פסול בקבלה משום דלא הוי עבודה תמה יע"ש· לכאורה הוא תמוה מאוד דבהדי' תנן לקמן בריש פרק ב' דזר ומחוסר בגדים פסול בקבלה ומפרש בגמ' מה דנפקא לן במחוסר בגדים דפסול בקבלה מקרא זה דאין בגדיהם עליהם ע"ש· ומה שהביא ראי' מסכה"ר ז"לית' דהתם איירי בחיוב מיתה ודוק:

שם בתו' ד"ה דיקא נמי כו' במסקנא לא חיישי' כו' נראה דכוונתם דפירשו הא' דיקא נמי דקאמר דר"ל דמתני' מוכח דיש חילוק בין פיגול למחשבת שלא לשמה דאל"כ ה"ל למיתני נמי ומתפגל אע"ג דרישא להן בפיגול מיירי כדי לאשמועי' דפיגול נמי איתא בד' עבודות והא קשיא להו דלפי המסקנא דבאמת פיגול הוי נמי בד' עבודות אמאי לא קתני מתפגל· אבל לפירש"י ד"ה דיקא שפירש דיקא נמי דמתני' לא איירי במחשבת פיגול לק"מ לפי המסקנא· דלמסקנא נ"מ מתני' לא איירי בפיגול אע"ג דדינא הוא דפיגול נמי איכא בקבלה· וי"ל שמשום קושי' התו' פירש"י כן · אבל התו' מיהו בזה משום דלזה לא הוה צריך דיוקא כקושי' הל"ק ע"ש:

באו"ד ע"ב דנקט לשון פסול דאיירי בשלא לשמן דהוי בכל ד' עבודות ר"ל דמעיקרא קתני דשח' או קבל והלך וזרק שלא לשמן דפסול דהיינו כל ד' עבודות ופ"ז תני שהזבח נפסל בד' עבודות כלומר מ"ה בכיתי דפסול בכל הכי· או י"ל דר"ל דהוי בכל ד' עבודות כלומר באותם עבודות עצמם פוסלת מחשבת שלא לשמן משא"כ פיגול לא הוי אלא ע"מ לזרוק אבל שוחט או מקבל והולך במחשבת פיגול לא מהני וק"ל:

שם ע"ב בגמ' לא קשי' הא דאמר הריני שוחט ע"מ לקבל דמה למחר כו' מקשה בס' בה"ז לפ"ז ה"מ לאוקמי נמי במחשבת שלא לשמה דשוחט ע"מ לקבל דמה שלא לשמה אפי' לר"י דס"ל מחשבין מעבודה לעבודה לא פסול אלא דווקא משחיטה לזריקה ע"ש ולע"ד נרא' דלא ה"מ לשנויי הכי משום דא"כ הוה קשה לריש לקיש דס"ל דאפילו משחיטה לזריקה אין מחשבין והגא מוכח דבזריק' כ"ג דהיינו שוחט ע"מ לזרוק שלא לשמה פסול דאל"ה מאי חיל קאיכא בין קבלה לזריקה ור"ע בעי לפרש הפרש שבין זה לזה ודוק:

שם בגמ' לא הא רבנן הא ר"ש כו' מקשה בס' ל"ק וא"ת הא בחטאת הפנימיות מודה ר"ש דהולכה עבודה היא משו' שא"א לבטלה וא"כ הל"ק דמ"מ פיגול לא הוי אלא בפ"ו וכאן לא מפגלת קתני ע"ש והא ליתא דהא דמסיק לקמן דמ"מ איכא מפגלת היינו משום דאמר ר"ש כל שאינו על מזבח החיצון כו' אבל אי לאו האי סברא באמת היינו אומרים דאפילו פיגול נמי הוי משום ה"ט דהוי עבודה שא"א לבטלה· וא"כ הכא דלא אסיק אדעתי' הא דכל שאינו על מזבח החיצון כו' דאי הוי ידע לה תקשי מאי אריא טבילת אצבע כו' כדפריך המקשה באמת· א"כ הוי ע"כ נמי פיגול והדרא קושי' לדוכת'· לכן נלע"ד כתירוץ הפ"מ דהכא לא מסיק אדעתי' הא דמוד' ר"ש בהולכ' חטאות הפנימיו' אבל מ"מ לאו מטעמיה שהוא כתב הטעם משום דהוה ס"ל דכיון דפיגול משלמים למדו והולכה בשלמים לא מפגל לר"ש ה"ה בחטאת הפנימיות והא לית' לכאורה דא"כ גם לרבנן לא הל"ל דטבילת אצבע מפגלת מה"ט כיון דבשלמים איכא מפגלת אלא כלע"ד דהוה ס"ל דבחטאות הפנימיות נמי לאו עבודה היא כיון שלפעמי' אפשר שלא בהילוך דקיי"ל בשאר קרבנות לאו עבודה חשובה היא· ואולי גם הוא כיון לזה אלא שקיצר במקום שה"ל להאריך· ודוק:

שם בתו' ד"ה הנ"ה תהי בה ריש לקיש כו' תימה הא ריש לקי' גופי' קאמ' לקמן כו' ר"ל אע"ג דבשלמי' ס"ל לר"ש דלא פסלא הולכה· ולכאורה יש ליישב תמיהתם לפי דמסקי' לקמן לגרסת רש"י וכן משמע שגורסים התו' דבהולכה זוטרתי כ"ע לא פליגי דפסלה משום דא"א לבטלה וא"כ ילפינן שפיר הולכה דחטאת הפנימיות שא"א לבטלה מהולכה זוטרתי דשלמים דפסלה בה מחשבה משום דא"א לבטלה אבל טבילת אצבע שאיכה כלל בשלמים לא מצינן למילף לפסול משלמים ודוק:

דף יד ע"א בגמ' שלא לשמן במאי· אהג כו' פסח וחטאת בבמה לא קרבו· ואע"ג דר"ש ס"ל דקרבו פסח בבמה גדולה· מ"מ בבה"ג דהיינו בנמת לבור גם חוץ למקומו שייך כדתנן לקמן בריש פרק פרת חטאת דקדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים בבמה גדולה דהיינו במת לבור כגון גלגל וכיולא· ואע"ג דלר"ש לא היו מקריבים בבמה גדולה נמי אלא קדשי קדשים שאין נאכלין דהיינו עולה אבל לא חטאת ואשם כדמשמע בהדי' לקמן (דף קי"ח) מ"מ שייך בו פסול חוץ למקומו דהיינו כשחישב עלמנת לזרוק הדם חוץ לקלעים או להקטיר האימורים חוץ לקלעי' ודוק כי נכון הוא ודלא כמ' פ"מ ול"ק:

שם בתו' ד"ה ומה שלא לשמן כו' שכן פוסל בזביחה בפסח או בזריקה לחודיה כו' ר"ל אע"ג דבפיגול נמי פוסל בזריקה מ"מ אם חשב על זריקה זו עצמה שאמר הריני זורק חוץ לזמנו אינו פסול דהא בזמנו זרק כדפירש"י לעיל גבי שוחט חוץ לזמנו אבל בשלא לשם בעלים פסול אם זרק שלא לשם בעלים אבל מה שתירצו דשלא לשמן יוכיח כו' קשה הא בשלא לשמן נמי פסול אם שחט או זרק שלא לשמן· ומ"ש בזה בס' ל"ק אינו מובן ול"ע:

שם בתו' ד"ה הנ"ה תוך עזרה מקדשה כו' לר' יהודא כו' דאם ירדו לא יעלו כו' וה"ה דיש לדקדק מאי קאמר בפסולים· דאם עלו לא ירדו דמשמע אבל לכתחילה לא יעלו הא כיון דעזרה מקדשא ובודאי כשחטו בעזרה א"כ כבר עלו משעת שחיטתו· ואיכא דמשכחת להדירדו בלשכה או באולם או ע"ג דף והא קשי' להו א"כ ע"כ צ"ל דכשחטו מעיקר' כמי בכה"ג· דמל"ה תקשי לן היכי משכחת לה דלכתחלה לא יעלו כלל· וא"כ מאי אריא פסולי' דלא יעלו אפי' כשרים נמי לא יעלו כיון שלא כשהמה על רצפת העזרה והוי כמו תלה ושחט דפסול בקדשי קדשים· לכך כתבו דעדיף מאויר ולא פסלה בהו השחיטה· ואח"כ כתבו דמ"מ דלא עדיף מאויר אלא דמיירי ששחטו על הרצפה ואח"כ כתן על הדף דאע"ג תעלו בשעת שחיטה מ"מ השת' ירדו כשכתן על הדף ולא יעלו אח"כ לכתחילה· אך מה שכתבו אח"כ ול"ע דלקמן מבעי' להו כו' לא הוכל להולמו כיון שמיירי במשלה בהן הכורי· וראיתי כלמה שפירשו המפרשי' בזה ושמעתי ולא אבין· ולע"ד הוא ט"ס שכתבו תלמיד טועה על הגליון ואח"כ הכניסוהו המדפיסים בתוך דברי התו' ודוק

דף טו ע"א ברש"י ד"ה הא אתעביד מלוהי' כו' דכי אמר ר' יוחנן הולכתא דבתיקאמר· שאין דרכה

דרכה בכך אבל השוחט בצד המזבח כו׳ וכן חטאת העוף כו׳ מודה ר׳ יוחנן פר״ל ואין להקשות א״כ לר״ש כמי ניתא הכי דמודה בכה״ג דזה איכו במשמעות הלשון דאמר כי פליגי בהולכה זוטרתי דמשמע שאין לו להוליך כ״א מעט דהיינו ששחט בצד המזבח כפירש״י לעיל ות״מ מכשיר ר״ש אבל אם הי׳ רוצה לומר דר״ש מכשיר דוקא אם הי׳ שוחט רחוק מן המזבח והוליך שלא ברגל׳ אמאי קרי לה הולכה זוטרתי הלא מוליך הולכה רבתי אלא שעושה שלא ברגל׳ אלא הכי הל״ל בהולכה ברגל כ״ע לא פליגי דפסולה כי פליגי בהוליך שלא ברגל׳ אבל לשון הולכה זוטרתי משמע שאין לו להוליך אלא מעט כפירש״י ככ״ל ודוק דלא כמ׳ פנים מאירות :

שם ע״ב בגמ׳ אתי׳ בק״ו ומבעל מום כו׳ אלא אית׳ אונן יוכיח כו׳ יש לדקדק הא אונן ליף תנא דבי ר״י לקמן דסמיך מק״ו מבעל מום והיכי יליף הכא זר מאונן ואין לומר דבאמת לאו דוקא נקט אונן לפי האמת אלא מיושב עבדינן יוכיח אלא דהכא לא אסיק הגמ׳ אכתי אדעתי׳ דתנא דבי ר״י יליף אונן מזר׳ דא״כ אמאי לא נקט טפי יושב יוכיח דאית לן בי׳ קרא בהדי׳ דכשר בבמה משא״כ באונן ועוד אמאי לא נקט לקמן במקום זר יושב למילף מיני׳ אונן דהא כבר ידע דזר דאונן יליף ועוד שאר דוחקים שיש בזה וכלע״ד דבאמת תנא דבי ר״י כמי אית לי׳ לימוד דתני ישראל ולא יחללו אלא דקאמר דאלו לא כאמר קרא מ״מ ה״מ להילף בק״ו כפס״ל זו וכן גבי אונן נקמן כוונתו הכי ואכ״כ א״ש דבכל חד קאמר שפיר אידך ליוכיח דהא באמת אית לי׳ ק״ו בתרווייהו מחללו אלא דקאמר בכל חד דאי לאו קרא דידי׳ ה״מ למילף לי׳ בק״ו ואי אית לן קרא גבי אידך כמו שהוא האמת דאית לן קרא בי׳ ודו״ק :

שם בתו׳ ד״ה טבול יום כו׳ ומשום דאיכא תרי קראי תני תרווייהו כו׳ ר״ל דאל״ה אין שייך כאן לתרץ זו ואצ״ל זו קתני כיון דטבול יום יש אחד שמא אית להו דטבול יום כמי משום טמא פסול׳ לה ללמיתני טבול יום והוי טמא בכלל לכך כתבו משום דאיכא תרי קראי קתני תרווייהו וק״ל :

דף יז ע״א בגמ׳ אתי׳ בק״ו ומיושב הקשה בס׳ פ״מ תימה הא לקמן דף כ״ב ע״ב פירש״י וגם התו׳ משום דהוי זר א״כ איך ילפי׳ זר מק״ו מיושב כיון דזר גופי׳ אכתי לא קמה ליה וצ״ע גדול׳ ולע״ד לית דין צריך בשש דלק״מ דלקמן אית׳ הכי יושב מנ״ל אר״כ אמר רבא אמר קרא לעמוד ולשרת לעמידה בחרתיו ולא לישיבה (ופירש״י וכיון דלא נבחרו הוו להו זרים וזר מחיל עבודה) ת״ר לעמוד לשרת מצוה כשהוא אומר העומדים שנה עליו הכתוב לעכב א״ל רבא לר״כ מכדי יושב כזר דמי ומחיל עבודה איתא מה זר בתיתה כו׳ ופירשו התו׳ על זה דיושב כזר דמי משום דילפי׳ ליה מהא דלעמידה בחרתיו וא״כ אם יושב ה״ל כזר א״כ כליף מיני׳ כמי מיתה כזר ועל פירש״י ותו׳ אלו נתכוון הפ״מ אבל לק״מ דמ״ש רש״י ותו׳ היינו לרב נחמן דיליף מקרא דלעמוד לשרת לחוד דמחלל עבודה והיינו ע״כ משום דלא נבחר לכך ה״ל זר אבל לתנא דיליף מיני׳ רק למצוה ע״כ דלית לי׳ הך סברא׳ וא״כ הקשה ל״ל עוד קרא לעכב תינח לי׳ דר״נ זר וזר מחיל עבודה אע״כ דלא דריש לי׳ מבחרתיו אלא דריש מיני׳ כפשוטו דמדכתיב לעמוד משמע שהמצוה נכ״ל לעמוד ול״כ מ״ל דרב מפרש׳ ס״ל כהאי תנא דלדידי׳ לא נמרי׳ יושב מזר אלא מחד קרא שמעי׳ למצוה והעומדים אתא לעכב׳ ועפ״ז מיושב כמי מה שפירש״י לקמן אח״ז בד״ה איתא מה זר כו׳ וכיגמר במה מליכו בזר כו׳ ולכאורה קשה למה לנו כל זה הא מלי לפרש כפשוטו כמו שפירשנו התו׳ התם כמ״ש לעיל ולא יקשה עליו קושי׳ התו׳ שם׳ אבל לפ״ז א״ש שרש״י ס״ל מדקאמר רבא הכי בה״ר דמייתי הברייתא מכח שמקשה גם לתנא דברייתא׳ ולדידי׳ לא ילפיכן מידי מזר וליכא כפרוש׳ כפירוש התו׳ ומש״ה הוכרך לפרש דכגמר במה מליכו׳ אבל התו׳ ס״ל דבאמת רבא לא הקשה אלא לרב כחמן ולא לתנא דברייתא׳

ועפ״ז יש ליישב גם קושי׳ התו׳ כאן בד״ה אתי׳ בק״ו ומבעל מום שהקשו אמאי לא יליף תנא דבי ר״י מיושב׳ די״ל דתנא דבי ר״י ס״ל באמת כרב נחמן דיושב לא קים לן אלא מזר וא״כ לא מלי למימר זר מיושב ודוק היטב כי נכון הוא׳

בגמ׳ ויושב דכשר בבמה מנלן כו׳ הא דלא פריך מעיקרא קושי׳ זו דזהו הוי פירכא דפריך לעיל דכיון דאין לן ראי׳ דיושב כשר בבמה א״כ הדרא קושיא דלעיל לדוכת׳ מה להנך שכן לא הותרו בבמה ול״ל להדר אפירכא אחריתי׳ מה ליושב שכן פסול לעדות׳ י״ל דהוי סבר דרב מתרשיא סבר כדס״ל לרב סמא ברי׳ דרבא לעיל והא דשבקי׳ לק״ו דלעיל הייכו משום דלא בעי למילף במה הגד מחברתי׳ לכך יליף מיושב מחדא׳ אבל השתא דמשני אתי׳ מיושב ומחדא מהנך א״כ מ״ש יושב מבעל מום ואמאי שבקיה רב מתרשיא לק״ו דלעיל׳ ע״כ צ״ל דמשום פירכא דלעיל שבקי׳ פריך שפיר ויושב דכשר בבמה מנ״ל כדפירש רש״י וק״ל :

שם ברש״י ד״ה דלמא שרי׳ בבמה דגבי אונן כתיב ומן המקדש עכ״ל׳ ומ״מ איכו מוכח דשרי מהכא די״ל דמקדש כתיב לרבותא בכ״ג דמ״מ עובד וק״ל :

בתו׳ ד״ה אף אני אביא זר כו׳ לכך צריך למעמא דאזהרה כו׳ לא ידעתי מאי הוצרכו לזה דהא בלא״ה צריך תחלה לאשכוחי לד השוה בשניהם לתלות בו החומרא שאם עבד חלל שבוכל לומר גם בזר שיש בו הגד שיש בהם שיהא נ״כ בו החומרא שאם עבד חלל והייכו הגד שמוזהרין וכן זר׳ אבל כל כמה דלא אשכחן לד השוה בשניהם מלבד מה שאכו רולים ללמוד מהם לא בוכל למילף מינייהו מידי׳ וסוגיא זו איתא ברש״י ותו׳ בכמה דוכת׳ יע״ש וצ״ע :

שם בתו׳ ד״ה הג״ה דלמא שרי בבמה והאי דלא חשיב אונן כו׳ לכאורה קשה אלא מאי דאונן אסור בבמה כדס״ד דמקשה׳ תקשה איפכא אמאי לא חשיב ליה גבי דברים ששוה במה קטנה לבמה גדולה׳ ואפשר דבזה הוה פסיק׳ להו דתני ושייר משום דאיכא עוד כמה דברים ששותה בהם אבל הכא ליכא אלא יושב ודוק :

שם בתו׳ ד״ה מה ליושב כו׳ ולאו קושי׳ היא דכיון דבזלן איכו מוזהר לא אתי מינייהו כו׳ ר״ל משום דאיכא למיפרך מה להכי שכן מוזהרין תאמר בגזלן שאיכו מוזהר׳ אבל אין לומר דמ״ל דכ״ג אונן וטמא בקרבן לבור יוכיחו כדלעיל׳ דהא אינן פסולין לעדות וכ״כ התפרשים׳ אבל קשה היא גופא לייתי בק״ו ושיהא מוזהר שלא לעבוד כיון דלית לן שום יוכיח׳ אבל לפי מ״ש לעיל דהיכא דלא מליכו לד השוה המלמדי׳ עם הלמד ליכ׳ למילף כלל במה הלד׳ לא קשה מידי דכאן ליכ׳ לאשכוחי לד השוה לשלשתן ודוק וצ״ע :

שם בתו׳ ד״ה יושב ות״ח לאו משום דצריך לעמוד כו׳ ר״ל דהא אמרי׳ הכא דת״ח יושב כשר לעדות אלא משום דלותא׳ וקשי׳ להו לתו׳ דמ״מ היכי מליכו שמעיד מיושב דמ״כ׳ לקמי׳ ב״ד דזוטר מיני׳ איכו מעיד כלל ובב״ד גדול ממכו או שוה לו ודאי צריך לעמוד כיון שאין לנו בזיון בזה דהא עיקר הטעם דת״ח מעיד מיושב משום דעשה דכבוד תורה עדיף כדאי׳ התם בשבועות וזה איכו שייך אלא אם הוא גדול מהדיין׳ אבל אי לא״ה מאי כבוד תורה שייך בזה דלמה לא יעמוד בפני מי שגדול ממכו או אפי׳ שוה לו׳ ועי״ז כתבו דהא אי אזיל לאסהודי מכפשי׳ ר״ל שאיכו חושש לזילות׳ דידי׳ ואזיל׳ מעיד מיושב ובכה״ג איירי הכא׳ ותו דאמר כו׳ אבל לאיסורא ילך להעיד כו׳ וא״כ בכה״ג מליכו לאשכוחי דמעיד מיושב ומיכ׳ מייתי ראי׳ הכא מיושב ות״ח וק״ל :

באד ועי״ל דעובדא דיכאי דיני כפשות כו׳ אפילו ת״ח עומד וצ״ע לפ״ז אכתי איכא למיפרך מה ליושב שכן פסול להעיד בדיני נפשות וליכא למילף אפילו מיושב

מיושב ת"ח · ואולי דוקא בבעל דין דינא הכי אבל לא בעדים וכן משמע קצת בפסקיתו' ע"ש · או דתומרא בעלמא היא ולאו מדאורייתא ודוק :

באר אלמא טעמא משום דהוי כמו דין ויכולת"ח ליישב ר"ל ומשום כן ליכ' למיפרך מידי אי ילפי' מיושב ת"ח דת"ח אפי' בחלילה רשאי ליישב · ות"ש אח"כ ובדיעבד אם חללה מיושב כשרה אין דלוכם לתרץ בזה הקושי' אלא כ"כ דהשת' דהוי טעמא דצריכה לעמוד משום דהוי דין מתחלה בדיעבד אם חללה מיושב כשירה · משא"כ אי הוי הטעם דבעינן ועמד ואמרה' פסול מיושב כמו שכתבו אח"ז וק"ל · וגם פ"ת לא הבין כן והקשה מה שהקשה אבל אינו נכון וגם תירוצו אינו נכון ע"ש ואין להאריך :

שם ע"ב בגמ' רב משרשי' אמר אתי' בק"ו מיושב כו' לכאורה קשה אמאי לא ניחא לי' בק"ו ודתנא דבי ר"י · דלעיל גבי זר פירש"י דלא ניחא לי' בק"ו דתנא דר"י משום דאיכן לא פסיקא ליה דכשר בבמה ואיכא למיפרך מה להלך השוה שלא הותר בבמה · אבל כאן אמאי לא ניחא ליה בק"ו דתנא דבי ר"י · דאין לומר משום סברא דלא הותר מכללו הא השתא נמי קשה דאיכא למיפרך מה ליושב שכן לא הותר מכללו כמ"ש התו' · אכן יש לומר דלא ניחא לי' משום קושי' התו' דמה להלך זר טמא ובעל מום שכן במיתה ואתא לתרוצי אליבא דר' דאית לי' טמא שימש במיתה · דמ"מ איכא ק"ו מיושב שאינו במיתה וק"ל ·

שם בתו' ד"ה שכן לא הותרו מכללן כו' ותירץ דשאני גבי לין דכתיב לרצון להם בכל מקום שמרלה ר"ל דלקמן (דף כ"ג ע"ב) כתבו תו' דמש"ה קאמר דאינו כושא אלא עון טומאה שהותר' מכללה משום דכתיב לרצון להם דמשמע דבר שהוא לרצון במקום אחר ע"ש וז"ש דשאני גבי לין דכתיב לרצון להם כלומר דעיקר מאי דבעינן גבי' דוקא דבר שהותר מכללו הוא משום דכתיב לרצון להם דמשמע דבר שהוא לרצון במקום אחר · ולרצון להם משמע בכל מקום שמרלה אפי' בבמה · דמ"מ מקרי לרצון במקום אחר · ולכך קרי לה התם הותר מכללו וק"ל:

דף יז ע"א ברש"י ד"ה במחוסר כיפורים כו' בטמא ליכא למימר דלא אתא מיני' כו' נראה דרש"י ס"ל דרבה לא קאמ' אלא למה לי כו' צריכי ותו לא מידי ורק הגמ' מפרש למאי צריכי · והא קאמר רש"י דאמאי מפר' הגמ' דאי כתב מחוסר כיפורים טבול יום לא אתיא מיניה דמשמע אבל טמא אתיא מיני' אלא דבלא"ה איצטריך כמ"ש רש"י לעיל הנ"ל דטמא כמילא אתי מיניה מה"ט דאינו מחוסר מעשה גדול כל כך כמו מחו"כ · דקרבן תלוי בכהן אבל טבילה תלוי רק בדידיה וגם אינו מעשה גדול כ"כ כמו הקרבה · ותירץ רש"י דעכ"פ מחוסר מעשה הוא ואין חילוק בין מעשה גדול לקטן · ועוד דמתם לא קמיבעיא לי' לרבה כלל · ע"כ · דאי הוי קמיבעי' ליה ליכתוב ט"י ומחו"כ בהדי' ולא ליכתוב טמא · תקשי לפי האמת לא ליכתוב טמא ותיתי מהנך · אלא ע"כ דלא קמיבעי' לי' הכי אלא ס"ל כפירש"י לעיל דטמא איצטריך בודאי ולא קשי' לי' דלכתוב ט"י ומחו"כ בהדי' · ולכך הכא כתי' לא בעי גמרא למר: לי כל טמא אע"ג דהוי משכח צריכות' · ומלשון הגמ' מוכח קצת דרבה גופי' לא קמפרש הצריכותא · דקאמר בס"פ קסבר מח"כ דזב כו' ור"ל רבה סבר הכי · ש"מ דסתמא דגמ' קאמר הכי · דאי רבה גופי' קאמר כולה מלתא לא שייך למימר קסבר ודוק :

דף יח ע"א ברש"י ד"ה אי מהתם משתויי יין כו' וגל חיוב מיתות בפסולי עבודה מזרות גמרי' כו' אין בהן משום זרות כו' ולא משום שלא רחץ ידים ורגלים כו' מקשה בס' פ"ת דהא ע"כ הטעם דאין בהם משום מחוסר בגדים ולא משום שלא רח' ידים ורגלי' משום דילפי' בג"ש דחוקה חוקה ממחוסר בגדים ומחוסר בגדים אמרי' דהוי זר והכא אכתי לא קמה לי' דמחוסר בגדים

הוי זר כו' · ולע"ד י"ל דאע"ג דרש"י באמת פי' לקמן ע"ז הטעם מכח דאיקרי זר ע"ש כמ"ש בס' הנ"ל מ"מ אע"ג דלא הוי מקרי זר מ"מ מלינן למילף בק"ו מזר לענין זה דמה זר שאינו אוכל בקדשי קדשים ואין לו תקנה כלל מ"מ אינו חייב מיתה על אלו עבודות מכ"ש מחוסר בגדים ושתויי יין ושלא רחץ ידים ורגלים שאוכלין קדשי קדשים ויש להם תקנה שאין חייבין מיתה על עבודות אלו · ורש"י שפירש לקמן מדאקרי זר · אליבא דאמת פי' כן דבאמת איקרו זרים ואין צריכין ללמוד מק"ו · אבל מ"מ אי לאו ה"נ כמי ה"מ למילף מק"ו והכי · ובזה יתיישב נמי מה שיקשה לכאורה על מ"ש רש"י דכל פסולי עבודה גמרי' מזרות לענין חיוב מיתות · א"כ אמאי לא נגמור נמי לענין חלול מזרות שיחללו בכל עבודות כזר ומהיכי תיתי שלא יחללו אלא בעבודה שזר חייב עלי' מיתה · אבל לפי ז"א ש"ש דלענין חילול לא מלינן למילף שיחללו בכל העבודות כזר דמה לזר שכן אין לו תקנה ואינו אוכל ק"ק · תאמר באלו · ומה שהקשה עוד דלחשוב נמי בהא מתני' דאין בהן משום שתויי יין ותירץ דשתויי יין גמרי' מפרושי דאם לענין מיתה בהיקש ע"ש · ליתא · דלעיל (דף י"ג ע"א) בד"ה קבלו פסולין כו' כתב רש"י בהדי' דשתויי יין אין חייבין אלא על עבודות שזר חייב עליהן ע"ש · אלא כלע"ד דהכא ושייר דשייר נמי טבול יום ומחוסר כפורים ודוק היטב :

שם בתו' ד"ה אתי' חקה חקה כו' ובתרווייהו כתב חקה · נראה דר"ל לכך איזה מהם שהוי' כתוב ה"מ למילף מיני' שתויי יין ושלא רחץ ידים ורגלים בג"ש דחקה חקה ול"ל תרווייהו · אמנם ל"ע דמאי קושי' דהא השתא אמרי' דכיון דשני כתובים מיותרין איכא לא ילפינן מינייהו ומקרי שלשה כתובים א"כ אי לא הוי כתיב בהדי' מיתה במחו"ב בולאתה תלוה ה"א כיון דכתיב מיתה בשתויי יין ושלא רחץ ידים ורגלים ובשניהם מיותר דהא מלינן למילף בג"ש דחקה דמקרו זרים וזר במיתה ש"מ דאתא לגלויי דמשום דאקרו זרים אין חייבים מיתה וה"א במחוסר בגדים כמו אע"ג דאקרי זר אינו חייב מיתה ויש ליישב דמסתב' לומ' דלא את' למעוטי אלא יושב דלא יתחייב מית' אע"ג דאיקרי זר · אבל מחו"ב כיון דאית לן גבי' ג"ש דחקה לא כמעטי' ממיתה אלא אדרבא כגמרי' משתויי יין ושלא רחץ ידים ורגלים שיתחייב מיתה כמותם מג"ש דחוקה · ומ"ש אח"ז ומיהו וחגרת דדרשי' מיני' בזמן שבגדיהן כו' איצטריך משום חילול כו' שמעי' מיתה מדאיקרי זר מ"מ מכנסי' לא כתיב ולעולם כו' כנ"ל · ור"ל דמ"מ יש ליישב קושי' זו דוחגרת לא מייתר דהא איצטריך משום חילול דלא שמעי' מאידך קרא · וקרא אחרינא איצטריך לחייב מיתה על מכנסים דלא כתיב גבי וחגרת ומ"מ לא צריכינן לתירוץ ר"י מאור לייכ"ש דקרא דכתיב בי' מיתה בהדי' לא קאי אלא אמכנסים · דלעולם י"ל דמיתה דכתיב התם קאי אכולהו בגדים אלא דלא איצטריך אלא למכנסים וק"ל :

שם בתו' ד"ה הנ"ה כ"נ שלובש כו' פר ושעיר שקרבנו היום משל מי כו' תמי' לי' הא שעיר אינו בא משל כ"ג כלל אלא משל צבור כדכתיב אשר לעם דדרשי' מדעם ליהוי · ומה זו שאלה ששאל משל מי · מהו הספק בשנה זו יותר מכל השנים וצ"ע :

ע"ב בגמ' ותני' אידך כו' תפילתו בהא קמיפלגי כו' מקשה בס' בה"ז מכאן על הרא"ש שמפרש ברייתא דספרי דקתני בה נמי יכול אפי' בעל' שלש אפי' בעל' חמש ת"ל על ארבע כו' דהיינו שאינו עושה אלא בד' כנפות אפי' יש לה חמש אבל אינה פטורה לגמרי · א"כ מי דחיק הגמ' לאוקמי הברייתו' כתנאי לימא דהא ארב' ולא שלש ארב' ולא חמש כמי פירושו שאינו חייבת בה' כנפות · אבל מ"מ צריך לעשות ציצית בד' כנפות שלה ע"ש · ולע"ד נראה ליישב דהאי יש לדקדק בלא"ה דקארי לה מאי קארי לה הא מפורש בברייתא' דמאשר תכסה בה מרבינן בת חמש ומהיכי תיתי למימר דטעמא משום דיתיר כמאן דלית' דמי · ועוד למה

קאמר תחילה מר סבר יתר כמאן דאיתי' דמי דהיינו תנא בתרא ה"ל להזכיר תחלה תנא דברייתא קמייתא· ועוד אמאי פריך ואידך האי אשר תכסה בה מאי עביד לי' הכא הא קושי' זו לא תלי' הכא כלל· לכך נלע"ד דר' ירמי' הוה ס"ל דכ"ע דרשי אשר תכסה בה לרבות בעלת חמש כדמשמע במנחות דבין רבנן בין ר"ש דרשי לרבות בעלת חמש כמ"ש התו' גם כאן· אלא הוה ס"ל דברייתא בתריית' דקתני בה ולא חמש היינו שאינו עושה לה ציצית בה' כנפות אלא בד' כפי' הרא"ש אהא דספרי· משום דאי לאו אשר תכסה בה הוה פטרי' לה לגמרי מדכתיב ארבע ואתא אשר תכסה בה לרבות שתהא חייבת עכ"פ לעשות בה ציצי' בד' כנפות· וברייתא' דלעיל ע"כ ס"ל דבת ה' חייבת בציצית בה' כנפות שלה· דאל"ה מאי קאמר הא מה אני מקיים ארבע ארבע ולא שלש· ה"ל למיתני הא מה אני מקיי' ארבע שאינה חייבת אלא בד' כנפות ולעולם לבעלת חמש איצטריך ארבע שלא יתחייב בציצית בכל חמש כנפותיה· וא"כ בהאי קמיפלגי דמר מוקי אשר תכסה רק לרבות בת ה' שתתחייב בציצית אבל איהי חייבת כ"א בד' כנפות· ומר מוקים לי' לרבות בת ה' לגמרי שתתחייב בציצית בכל כנפותיה· אלא ודאי דמר סבר דהיינו תנא בתרא דיתר כמאן דאיתי' וס"ד דבת ה' ממעט לגמרי מארבע שתהא פטורה ואיצטריך אשר תכסה לרבות אותה שתהא חייבת עכ"פ בד' כנפותיה· אבל מ"מ ממעטי' לה שלא תתחייב בכל ה' הכנפות וא"כ קשה אמאי מרבה לה תנא דברייתא' קמיית' לגמרי כימא כמי דלא מרבי' לה אלא שתתחייב בד' כנפות· אע"כ דס"ל כמאן דליתי' דמי וא"כ לא הוי צריכין אשר תכסה בה לרבות בת חמש שתתחייב בד' כנפות דהא ממיל' ידעי' דמהי תיתי למעוטה דארבע לא משמע למעוטה לגמרי דיתר כמאן דלית' דמי ומקרי בת ארבע אלא דהוה ס"ד דמ"מ אינה חייבת אלא בד' כנפות שלה כיון דלא כתיב אלא על ארבע כנפות כסותך ולכך אתי אשר תכסה לרבויי לגמרי שיעשה לה ציצית בה' כנפותיה· ומשכי לא דכ"ע יתר כמאן דאיתי' דמי ומ"מ שאני הכא דכתיב אשר תכסה בה דמרבה בת חמש ר"ל לגמרי· דאע"ג דיתר כמאן דאיתי' דמי מ"מ לא הוי צריך קרא לרבויי בת חמש לחייב בד' כנפות דמהיכי תיתי לפוטרה הא לא כתיב אלא גדילים תעשה על ארבע כנפות כסותך דמשמע מיני' שלא יעשה ציצית אלא בד' כנפות אבל לא משמע שלא יהי' להטלית יותר מד' כנפות· דהא אם יש לו יותר מ"מ יכול לקיים בו על ארבע כנפות שלא יעשה ציצית רק בד' כנפות· וא"כ אשר תכסה ע"כ אתא לרבויי שיעשה לה ציצית בה' כנפותיה· אלא דלפ"ז קשה אמאי ממעט תנא בתרא בעלת חמש נמי מדכתיב ארבע· אמאי לא מוקי ארבע רק לבעל' שלש ומרבה בעלת ה' לגמרי כדס"ל לתנא קמא דבהא ודאי סברא פליגי· וצ"ל דתנא בתרא לא ס"ל אשר תכסה כלל ולהכי פריך השתא ואידך האי אשר תכסה כו'· ולפ"ז מיושב הכל על נכון: ומ"ש בזה בס' צ"ק אינו נכון דלפי דבריו לא הוי פריך מידי האי אשר תכסה בה מאי עביד לי' ע"ש ודוק היטב:

דף יט ע"א ברש"י ד"ה ותיפוק לי' משום דחוצץ כו' והיכי שרי ר' יוחנן עכ"ל· והא דלא פריך אמתני' כתב מהר"ם שיף ז"ל דהא"ל משום דנמי מסי אינו חוצץ כיון שצריך לו לרפואה משא"כ בצלצול קטן דאינו מרפא פ"ע· ולכאורה קשה א"כ מאי פריך בסמוך ולר' יוחנן כו' לישמעי' צלצול קטן· דלמא אתא לאשמועי' דנמי אפי' במקום עבודה שרי ולא הוי חציצה משא"כ צלצול קטן דלא שרי אלא שלא במקום עבודה· ונראה ליישב דהא יש לדקדק ברש"י ד"ה ל"ש אמרי לה כו' שכתב בדר' יהודא בר חייא לא פליגי ליפני דחוצץ כמי דקאמר משום יתור בגדים כו' דאי במקום עבודה אפי' כימא חייצא כו' דלמא לעולם חוצץ פירושו כפשוטו ואתא לאשמועי' דאע"ג דנמי במקום עבודה אינו חוצץ כיון שהוא לרפואה אבל צלצול קטן אע"ג שהוא נמי לצורך עבודה שלא תרבה מכתו מ"מ חוצץ· אמנם רש"י הוכרח לפרש כמו שפירש· דאל"ה אלא דחוצץ פירושו כפשוטו כמו שכתבנו· קשה מאי פליג ר' יוחנן דר' יוחנן דקאמר לא אמרו חציצה בפחות מג' על ג' אלא במקום בגדים כו' ע"כ משום ייתור בגדים קאמר· וזה גם ר"י בר חייא אפשר דמודה· אלא דבמקום עבודה קאמר דחוצץ אבל משום ייתור בגדים שלא במקום עבודה באמת שרי· אע"כ דר"י בר חייא נמי משום יתור בגדים קאמר כפירש"י· אך הא גופה תקשה מנ"ל לר' יוחנן דכוונת ר"י ב"ח הכי· דלמא כוונתו דאסור במקום עבודה דוקא ומשום חציצה· וצ"ל דס"ל לר' יוחנן דבמקום עבודה אפי' נמי כמי ודאי חוצץ וליכא למימר דר"י ב"ח במקום עבודה איירי· ולפ"ז פריך הגמ' שפיר דכיון דע"כ מתני' דשרי נמי שלא במקום עבודה איירי א"כ לישמעי' צלצול קטן· ובזה מיושב הא דלא פריך צלצול קמא קושי' זו משום דצלצול קמא קאמר ר"י ב"ח בהדי' דצלצול קטן הוי יתור בגדים שפיר איכא לתרוצי לר"י דמתני' אשמועי' נמי דאפי' במקום עבודה שרי אבל צלצול קטן לא שרי אלא שלא במקום עבודה· ור"י ב"ח ה"ק לא שנו אלא נמי דשרי אפי' במקום עבודה אבל צ"ק הוי יתור בגדים ואסור אפי' שלא במקום עבודה· והא פליג ר"י וקאמר דלא הוי יתור בגדים ושרי שלא במקום עבודה ודוק:

שם בתו' ד"ה מאי אריא נמי כו'. תימא הא איצטריך כו'· התו' הכא אזלי לשיטתם דלעיל שקיימו פירש"י דטעמא משום שחיק' סמנים כמ"ש הצ"ק ופ"מ ע"ש אבל מה שהקשה הפ"מ דלמא המקשה הוה ס"ל באמת דטעמא משום גזירה אטו להוציא דם ע"ש נראה לע"ד דלק"מ דא"כ לא הוה מתרץ מידי מלתא אגב אורחי' קמ"ל דנמי מסי דהיכי שמעי' לה מהכא דלמא טעמא דאסור במדינה משום גזירה אטו להוציא דם· והא דלא קתני צלצול קטן· דלמא ה"א דבאמת אסור משום יתור בגדים אלא ודאי דאין סברא כלל לגזור אטו להוציא דם ומש"ה בודאי שמעי' מדקתני אבל לא במדינה דנמי מסי דאל"ה למה אסור במדי'· וא"כ ע"כ גם המקשה מודה לזה דאין סברא לגזור· דאי הוה ס"ל דגזרי' לא הוה מסקי מידי ואין סברא לומר דהמקשה הוה ס"ל דהאמת כן הוא דגזרי' והמתרץ ס"ל דליכא למיחש כלל בהכי· דהא חזינן דהמקשה טעה בהכי ודוק:

ע"ב ברש"י ד"ה אחר קרא ולבשם כו' ולהכי כתיב כו' למעוטי עיכובא דחקה דלא קיימי אהאי קרא כו' ויש לדקדק לפ"ז מאי פריך א"ה דלפרא נמי (פירש"י דהא אימעוט ב"ה מולבשם) דהיכי אימעוט קידוש דשחרית די"ה מולבשם דולבשם לא אהני אלא דלא נימא דחקה דכתיב בענייני די"ה קאי אתחילה דכתיבה בהאי פרשה נמי· וא"כ ה"א דכל הטבילות וקידושי' שלמדים מקרא גבי י"ה יעכבו להכי כתיב ולבשם לגלויי דחקה דכתיב בהאי ענייני לא קאי אקרא דלמדים מיני' טבילות וקידושי' די"ה· אבל קידוש דשחרית די"ה אע"ג דלא קאי חקה דכתיב בענייני די"ה עלי'· מ"מ כבר כתיב בי' חקה אחריני בפרשת קידוש דכל השנה· די"ה ודאי בכלל הוא התם דלמה יגרע הא סתמא כתיב התם· ולולי פירש"י הי' אפשר לומר דולבשם הכי דרשי' לבישה מעכבת ואין דבר אחר שנזכר במקרא זה מעכב· דכיון דלגופי' לאשמועי' דלבישה מעכבת לא איצטריך כיון דכתיב חקה בהאי ענייני' אע"כ דאתא לדיוקא דדבר אחר היינו רחיצה אינה מעכבת וא"כ פריך שפיר דלפרא נמי דהא נזכר נמי בהאי קרא ומיעטה רחמנא מולבשם אבל לפירש"י שלא פי' כן הלא דולבשם אתא רק לגלויי דחקה דכתיב בסוף הפרשה לא קאי אהאי קרא קשה וצ"ע:

שם ברש"י ד"ה משה ואהרן תרין כו' ואע"ג דלא כהנו בבת אחת מיהו קרא להכי אידרש עכ"ל מקבה בס' פ"מ הא נחותא פירש"י דינם שאני למילואים הוגנו כולם

בולם לכהונה ע"ש · ומה שפי' בזה ס"ל אינו במשמעות הלשון של רש"י כאן : וגם סברתו לע"ד אינה נכונה דאפי' כהנו בבת אח' מ"מ מלינו למילף מהאי מלמא מיתורא דקרא דקרא מיותר הוא · דאל"ה היכי דריש מיני' ר' יוחנן מ"לתי' · אבל לכאורה הי' נלע"ד דרש"י בחומש כתב זה אל"בא דר' יוחנן דלדידי' לא הוה צריך למכתב אלא ורחצו אהרן ובניו לחוד ול"ל דכתב רחמנא משה כיון דמשה נמי לא קידש עמהם באותו יום אע"כ דבאמת קידש עמהם · דא"ל דכתב משה לאשמועי' הא דר' יוסי בר חנינא · דא"כ אימא כולי' להכי אתא ומנ"ל לר' יוחנן למילף מיני' היקישא אבל לריב"ח שפיר מ"ל דלא קידש עמהם אלא דכתיב משה לדרוש דבעי' שיהי' ראוי לקדש מתנו ד' כהנים אמנם מ"מ קשה ל"ל לרש"י לפרש הכא הכי אמאי לא ניחא לי' לפרש דבאמת גם משה קידש עמהם כדפירש בחומש · דהא מ"מ מצי ריב"ח למילף מיתורא דקרא דבעי' שיהא ראוי לקדש בוד' כהנים · ואפשר לומר דקשי' לרש"י היכי יליף מיני' דבעי' רק ד' כהני' הא בשמיני למילואי' דאיירי' קר' חיו עדיין נדב ואביהו וא"כ ה"ל ו' כהנים משה ואהרן תרי ובניו ד' אע"כ דס"ל דמדכתיב ורחצו לשון עתיד ולא כתיב וירחצו הוי"ו בפת"ח לשון עבר כדכתיב לפני זה ויתן את הכיור ויתן שמה וגו' · משמע דאתא לאשמועי' דלא בעינן אלא ד' כמו שהיו משה ואהרן ובניו לעתיד אחר יום זה שבו ביום מתו נדב ואביהוא · ונשתיירו רק ד' ביחד · ואע"ג דרש"י פי' בחומש שהוא לשון הווה ומביא ראיה מהתרגום · היינו לפי פירושו שפי' אליבא דר' יוחנן כנ"ל · אבל ריב"ח דייק לישנ' דקרא ומש"ה דריש מיני' דבעי' רק ד' כהנים · ולפ"ז כתב רש"י שפיר דלא כהנו בבת אחת ר"ל דיום שאמר שמיני למילואים דקאי עלי' קרא לא כיהן משה מיהו קרא להכי מידרש מדכתיב משה · אמנם יש דעה במדרש שנדב ואביהוא נכנסו בלא רחילת ידים ורגלים וא"כ נסתר כל הנ"ל ודוק ·

שם בתו' ד"ה א"ה דלפרא כמי תימא מאי קושי' כו' מקשה בס' פ"מ דע"כ ליכא למילף ק"ו מיושב הכי משום דאיכא למימר תיכח עבודות שחייבים עליהם מיתה אבל עבודה שאינה תמה שאין חייבי' עליהם מיתה מנ"ל (ור"ל וברייתא סתמא קתני שלא קידש ידיו ורגליו שחרית עבודתו פסולה דמשמע כל עבודה אפילו שאינה תמה · ובזה נדחה מה שתירץ הג"ק ע"ז ע"ע) דאל"ה אמאי לא יליף לעיל זר מיושב כמי הכי ומאי צריך לומר שאוכל ע"ש ולעד"כ דודאי כיון שאינן חומרא בזר או שלא רחוץ ידים ורגלים שאינה ביושב דהיינו שהם חייבים מיתה בקצת עבודות משא"כ ביושב שאינו חייב בשום עבודה · ממילא מלינן למילף בק"ו שהחומרא שיש ביושב דהיינו שמחלל עבודה בכל העבודות · שתהיה גם בזר ושלא רחוץ ידים ורגלים · והא דלא יליף לעיל הכי איכה קושי' דחדא מינייהו נקט דא"ש ק"ו זה או זה · ועוד איידי דיליף תנא דבי ר' יהק"ו מבעל מום שאוכל כו' קאמר רב משרש"א נמי הכי ודוק :

דף ד ע"א בגמ' מהו דתימא ה"מ עבודה דמעכבא כפרה כו' מקשה בס' פ"מ מהיכי תיתי למימר הכי נגמר חוקה חוקה ממחוסרי בגדי' דפסלי אפי' עבודה דלא מעכבא כפרה כדיליף לעיל ע"ש · ולע"ד לק"מ דחוקה חוקה לא אהכי אלא אמאי דאיירי קרא ביה שיהא דינו כמו במחוסרי בגדים דהיינו שיחלל עבודה והא במיתה כמות' אבל לא מהכי למילף מיני' במאי איירי קרא ומסברא אמרי' דלא איירי קרא אלא בעבודה דמעכבא כפרה כי היכי דמחוסר בגדים כמי אי לאו וערכו בני אהרן וגו' הוה אמרי' דבעבודה דלא מעכבא כפרה לא פסלי ה"ה הכא ה"א הכי וק"ל :

שם בגמ' ומר פסט מפסיט כו' כתב מהר"ש סיף ז"ל ור"ל דאלו ס"ל כמחלוקת בזו כך כו' ע"כ פי' א"נ לקדש וכר"א"ש דאי איפסלי בלינה וכרבי אמאי ארש כיור שלא שקעו אפילו בקדוש נמי פסול אע"כ רא"ש מודה נמי כיור והשתא שפיר מספקא לי' כו' ולע"ד בתחילת כלוד מהא לא פריך די"ל דלעול' כרבי והא דנקט כיור שלא שקעו היינו לאשמועי' דאפי' שקעו קודם עמוד השחר רק שלא שקעו מבערב קוד' שקיעת החמה פסול בלינה ואינו מקדש ממנו למחר לעבודת מתירין (דלשון מבערב ע"כ משמע קוד' שקיע' החמה אע"פ ששקעו אח"כ דאל"ה לא הוי פריך מידי לקמן דף כ"א ע"ב א"ה למחר אינו מקדש אמאי ע"ש ודוק) משא"כ בקידוש דלא תלי' מידי בשקיעת החמה אלא בע"ה כדמשמע מקרא דבגשתם · והכי מוכח נמי לקמן בתו' ד"ה כיור כיון ששקעו כו' ע"ש וגם פ"מ ס"א אבל לע"ד נראה דמש"ה אין לומר דפשיט' לי' דכמחלוקת בזו כך כו' משו"ה ע"כ נ"ל דאע"ג דקדוש בכלי שרת מ"מ לא מפסלי בלינה לר"א"ש · והיינו ע"כ משום דהני לאו לקידוש כו' א"כ ה"ה לרבי נמי לא מפסלי בשקיעת החמה מה"ט דהני לאו לקידוש וקידוש גופי' לא מפסיל בשקיעת החמה אפי' למתירין כגון דם וקומץ שעלו בלילה דלר"ג לקמן בפ' המזבח מקדש אם עלה הדם לא ירד וקומץ אליבא דכ"ע אם עלה לא ירד ובכה"ג הקידוש כשר אפי' לאח' שקיע' החמה להפוך בו בציכורא כנ"ל · וא"כ אמאי קאמר דלמחר אינו מקדש אע"כ אי אמרי' דלמחר אינו מקדש אינו ראוי לקדש קאמר צ"ל דלא תלי' הא בהא דאפי' אי הקידוש אינו פסול מ"מ המים מפסלי א"כ ה"ה לר"א"ש אמרי' דהמים מפסלי אע"ג דס"ל דקידוש לא מיפסול · ואם כן ע"כ לא פשיטא ליה דכמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו ודוק היטב : ולקמן אכתוב עוד בזה :

שם בתו' ד"ה מיתיבי רחוהו אחיו כו' וי"ל דפשיטא דההוא דתרומת הדשן הוי חדתא כו' נראה דר"ל משום דתרומת הדשן היה מעבודת היום ובכל יום היה עובד בית אב אחר וא"כ ודאי אותו כהן הי' מבית אב של היום ולא עבד אתמול · אבל הוצאת הדשן לא הוה עבודה גמורה והי' יכול לעשות מי שרוצה אף שלא הי' מבית אב זה כדמשמע מפי' הרמב"ם בזה · עיין בתי"ט על משנה זו במס' תמיד · לכך הוה ס"ד שהיו כהנים שעבדו אתמול וק"ל :

ע"ב בגמ' ילאו ידיו לא קמיבעי' לן ילא כל גופו מאי כו' מקשה בס' פ"מ תפשוט דמדנקט בברייתא ילאו דמשמע הידים אבל כל גופו טעון קידוש דאל"ה ה"ל למנקט רבותא טפי אפילו ילא גופו · ונראה די"ל ה"ה כל גופו והא דנקט ילאו איידי דתנא רישא נטמאו דקאי אידים נקט נמי סיפא ילאו וק"ל :

שם בגמ' · אי הכי ל"ל דמקדש נראה דר"ל למה מקדש בפנים לר' חייא בר יוסף כיון דמ"מ אינו קידוש גמור כשאר קידוש דמפסיל ביולא אח"כ א"כ ליקדש מעיקר' בחוץ דמ"ש · דאין לומר דפריך כפשוטו ל"ל דמקדש בכלל כיון שאינו כשאר קידוש · דא"כ תקשי לי' בל"ז לר' יוחנן דאמר דמקדש בחוץ א"כ אינו כשאר קידוש דפסול אם קידש בחוץ כדתני' לעיל · א"כ ל"ל דמקדש · אלא ודאי דזהו אינו קושי' · אלא לר"ח בר יוסף דוקא פריך ל"ל דמקדש בפנים כלל וק"ל :

שם בגמ' · נטמאו ידיו לא תיבעי' לן כו' נטמא כל גופו מקשה בס' פ"מ תפשוט איפכא דנטמא כל גופו טעון קידוש דאל"ה אמאי נקט בברייתא נטמאו ידיו ליתני רבותא טפי אפי' נטמא גופו ע"ש מה שתירץ · ולע"ד נראה די"ל ה"ה נטמא כל גופו והא דנקט נטמאו ידיו היינו משום דס"ד דוקא נטמא גופו שטובל טבילה גמורה מהני במקום קידוש כדפירש"י לעיל גבי טבל במי מערה וכדאמר הגמ' לקמן כל גופו טובל בכן ידיו ורגליו לא כ"ש · אבל נטמאו ידיו שאינו טובל אלא ידיו ולא כל גופו ולא רגליו ליבעי קידוש אילטריך להשמועינן דמ"מ אין צריך לקדש ודוק :

ועפ"ז יש ליישב מה שמקשה עוד בס' פ"מ ל"ל דקתני ילאו הרי הן בקדושתן כיון דכבר אשמועינן דטומאה לא פסלה

ג"פ יליאה דלא פסלה דהא בשמאלה תשהנך ספי למימר דהסח דעתי' כדמוכח בסמוך זהו תוכן דבריו' ולפ"ז י"ל דה"ה דוקא בנטמאו ידיו דאכבילן עולה המבילה במקום קידוש אבל יצאו מ"מ צריך לקדש ודוק:

שם בגמ' ד"ה יצא בכו' מהו שתועיל כו' אם יצאו נפסלין ביוצא עכ"ל הא דלא ניחא לי' לפרש כפשוטו דהבעי' היא משום היסח הדעת כפי' התו' י"ל משום דקשי' לי' מת"נ אי הבעי' לא אזלא אלא למ"ד ליכה לא פסלה אבל למ"ד ליכה פסלה ודאי דיוצא נמי פסיל א"כ הה"ל כדאמר איבעיא לעיל למ"ד אין לינה בקידוש יציאה מהו שתועיל כו' ומאי קאמר מעיקרא סתמא ואח"כ אמר את"ל ליכה לא פסלה כו' ועוד מאי פשיטא רבא אביי בסמוך דמועיל דילמא ההיא אתי' כמ"ד ליכה פסלה דאליבי' לא מיבעיא לן כלל דיציאה ודאי דכמי פסלה ועוד אמאי לא מיבעי' לן באמת נמי למ"ד ליכה פסלה דת"ל אע"ג דליכה פסלה היינו מגזרת הכתוב אבל יציאה לא פסלה כמ"ש בס' פ"מ ע"ע ואם כיונא דבאמת דלמ"ד ליכה פסלה נמי מיבעי' לן מה"ט אי מסח דעתי' משום דיצא או לא כמו למ"ד ליכה לא פסלה א"כ אמאי קאמר את"ל ליכה לא פסלה כו' הא אף למ"ד ליכה פסלה מיבעי' לן הכי והל"ל בין למ"ד ליכה פסלה בין למ"ד ליכה לא פסלה תיבעי למ"ד ליכה פסלה דלמא שאני התם משום דכתיב קרא אבל הכא לא או דלמא אסוחי מסח דעתי' ולמ"ד ליכה לא פסלה דלא פריש כו' לכך פירש"י הכי ור"ל דהבעי' אזלא גם למ"ד ליכה פסלה אבל לאו מטעם זה דבעי למ"ד ליכה לא פסלה אלא כפשוטו ומשום דגלי רחמנא גבי ליכה דפסלה אע"ג שכיננו המים כאלו הם בעין ה"ה ביוצא או שמא גזרת הכתוב היא גבי ליכה דוקא אבל הכא לא ואת"ל ליכה לא פסלה מ"כ ליכא למיבעי הכי מ"מ איכא למבעי כדמסיק ואזיל ודוק:

שם בתו' ד"ה קידש בכלי שרת כו' ועוד דאין כלי מקדש ליפסל ביוצא אלא בפנים ר"ל ולכך לא מיפסלי המים משום דיוצא לא מיקרי והיסח הדעת לא שייך גבי מים ומש"ה אי הכניס הכלי לפנים וקידש הי' כשר ואין להקשות אם התו' אכתי בסברא זו וקיימי דהיסח הדע' לא שייך במים א"כ ל"ל הך תירוצא הא כבר תירצו קושית' בסברא זו למוד' די"ל דמ"מ לפירש"י הי' כפשטה עכ"פ שבעי' למ"ד ליכה פסלה דלדידי' לא אזלא הבעי' כלל משום היסח הדעת וא"כ אם המים לא נפסלו כ"ש שהקידוש לא נפסל בהכי לכך הוצרכו לתירוץ זה' אבל מ"מ פשיט הגמ' שפיר דאי ס"ד דפסל יציאה בקידוש אם קידש ואח"כ יצא משום היסח הדעת כ"ש אם קידש בחוץ דפסל מה"ט ולמ"ד נמי ליכה פסלה והבעי' אי כימא כמי ביציאה דפסלה מה"ט נמי כ"ש הוא דאי אפי' קידוש שהי' בפנים נפסל ביוצא כ"ש אם לא הי' כלל בפנים דפסול דמה התם שהי' המים קדושים נפסלו הידים משום שיצאו ונפסלו קדושתם ומכ"ש אם יצאו המים בעין שנפסלו א"כ ק"ו שהמים שלא היו קדושי' מתחלה שפסולים לקידוש ובזה מיושב קושי' של הפ"מ אבל מ"ש הל"ק בזה קשה להולמו דלפי פירושו הדר' קושי' התו' לדוכתא ע"ש ודוק היטב:

שם בתו' ד"ה כל המטיל מים כו' תימא דתפשוט מהכא דאין יציאה מועלת כו' אין להקשות דלמא מטיל מים איצטריך לי' לאשמועי' דאין טעון טבילה די"ל דא"כ לא ה"ל למתני טעון קידוש כו' דזהו מלתא דפשיטא אלא ה"ל למיתני אין טעון טבילה דזהו עיקר מילתא דאתא לאשמועינן הכא ועוד דהא כבר שמעי' מדתני כל המסיך רגליו טעון טבילה משמע אבל המטיל מים לא וכמ"ש בס' ל"ק ע"ש ואין להקשות א"כ תקשי להפשטן מאי פריך הא בהדי' קתני לה כל המסיך כו' כימא איהו לכפשי' ל"ל דקתני כל המטיל מים טעון קידוש כו' הא מרישא שמעי' לה דאפילו יצא לפי שעה ולא הטיל מים טעון קידוש כ"ש מטיל מים כמו שהקשה בס' פ"מ די"ל דתני סיפא לגלויי רישא שלא תאמר לפי שעה היינו שיצא להטיל מים כדמסני באמת לכך תני סיפא בהדי' כל המטיל מים לאשמועי' דרישא לא איירי בהכי דא"כ למה לי תרי זימני חד תלתא אלא דרישא איירי אפי' לא הטיל מים ומ"מ טעון קידוש וכה"ג אמרי' בכמה דוכתי' אבל למאי דמתרץ תני והדר מפרש ע"כ דדוקא מטיל מים טעון קידוש אבל יצא בחנם לא דא"כ סיפא ל"ל והקשו התו' שפיר ודוק:

דף דא ע"א בגמ' והאמר ר' אסי א"ר יוחנן כו' מקדש תמכו לעבודת לילה ולמחר אינו מקדש פירש"י קס"ד דאסור לקדש היממו כו' אין ספק שרש"י בא לתרץ מאי פריך דלמא הא ר"ש בן שמעון ולדידי' לא פסיל לינה כלל במים והא כרבי' לכך פי' דס"ד דאסור לקדש וא"כ ע"כ לא אתא כרשב"ש דהא לדידי' לא פסיל לינה כלל במים בעינן למימר השתא דלר' ס"ל דפסיל לינה במים א"כ ודאי דס"ל נמי כרבי בהא דבשקיע' החמה נפסל דמכ"ל לעשות פלוגתא חדשה בזה' אע"כ דאפילו לר' דפסלה לינה במים לא פסלה בשקיעת החמה לעבודת לילה וקשה שפיר' אמנם היא גופא קשי' מנ"ל להמקשה דאסור לקדש קאמר דלמא א"צ לקדש קאמר ורשב"ש היא וס"ל דלא פסיל לינה במים כלל והכא כר' ולדידי' נפסל בשקיעת החמה אפי' לעבודת לילה' ונ"ל דהמקשה פריך הכי למאן דלא פשיט לעיל כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו' מ"מ המתרץ דבעי לתרוצי השתא נמי דלמחר אינו מקדש היינו דא"צ לקדש וכרשב"ש כדמסיק לבסוף אמאי לא תירץ בקיצור ככ"ל כיון דמ"מ צריך לתרץ דנא כמ"ד דלא פשיט לעיל אי אין צריך לקדש קאמר או אינו רשאי לקדש קאמר והיינו מ"ד דלא פשיט' לי' כמלוקת בזו כך מחלוקת בזו' וכן הקשה בס' פ"מ' ונלע"ד ליישב ע"פ מ"ש לעיל דאי אמרי' דלרבי מפסלי מים בשקיעת החמה אע"ג דהקידוש לא מיפסל עד ע"ה א"כ ודאי אין סברא דלרשב"ש דלא פסיל לינה בקידוש לא פסיל נמי במים משום דהכי למאי לקידוש כו' דהא אזינן דלאו הא בהא תלי' דלרבי פסיל לינה במים בשקיעת החמה אע"ג דקידוש לא מיפסיל בהכי וא"כ פריך שפיר הכא דא"ל דהך כרשב"ש ולדידי' לא פסיל לינה במים כלל' דמהיכי תיתי לעשו' פלוגתא בזה בין רשב"ש ור'' כיון דע"כ מים וקידוש אינן שוין' דלר' גופי' פסיל לינה טפי במים מבקידוש' ומש"ה הוצרך לשנויי מאי אינו מעלהו כמי דקאמר כו' וס"ד השתא דס"ל כר' חייא בר יוסף דלעבודת מתירין נפסלו המים בשקיעת החמה וא"כ עדיין צ"ל דלרשב"ש נמי פסיל לינה במים כמו לר' ולמחר אינו מקדש אינו רשאי לקדש קאמר' אבל למאי דמסיק איכא בינייהו גזירת שיקוע וס"ל לר' יוחנן דאין המים נפסלין כלל בשקיעת החמה אלא בע"ה כמו הקידוש אליבא דר' מ"ל דכמחלוק' בזו כך כו' ולרשב"ש דלא פסיל לינה בקידוש ה"ה במים והא דקאמר למחר אינו מקדש א"צ לקדש קאמר' וא"ש אליבא דרבא דמוקי להא דלקמן דקידש ידיו לתרומת הדשן כו' כרשב"ש' דא"צ לשקעו משום דלא פסיל לינה במים כלל ומ"ש רש"י דקס"ד דאסור לקדש קאמר' אע"ג דאי הוה פירושו א"צ לקדש מ"מ הוה קשה דר' יוחנן אהדדי ככ"ל' היינו משום דאי הוי ס"ל דא"צ לקדש קאמר לא הוה א"ש אפילו למאי דמשני מאי אינו מעלהו כו' לפי מאי דס"ד דהמקשה דהיינו כר' חייא בר יוסף' דהא לפ"ז מ"מ פסול המים בשקיעת החמה למתירין א"כ אמאי למחר א"צ לקדש וליכא למימר דאתא כרשב"ש דלפ"ז גם רשב"ש מודה במים דפסיל בי' לינה כמו לרבי ככ"ל' אמנם לפ"ז יקשה קושי' התו' אמאי לא פריך מתניתין דתמיד דא"ל דההיא כרשב"ש דהא השתא ע"כ צ"ל דרשב"ש מודה במים דפסיל בי' לינה כמו לר'' וי"ל כתירוץ האחר של התו' דפסול עבודות לילה דרבנן כו' או דמקדות הגבר עד לפרא לא פסלה לינה כו' ודוק היטב כי לע"ד נכון הוא בפשטא דסמתא:

שם בתו' ד"ה כיור כיון ששקעו כו' א"כ י"ל שהי' להם מים בכלי שרת אחר כו' מקשה מהר"ם שיף וס'

פ"מ דאכתי היכא מיתרלא קושיית הא כפסלו מיד בהעלאת לילה מ"מ כ"ש אחר מכיור׳ ומתרץ מהר"ם ס"ף ורולה להגיה שתירוץ זה שייך בסמוך בד"ה מאי אין מעלהו כו׳ אקושי׳ שהקשו שם ויפסלו מימיו ומה בכך כו׳ ולע"ד א"א לומר כן דהתם קאי הקושי׳ אליבא דאמת והיכי מצו למימר דהי׳ להם מים בכ"ש אחר לקידוש תרומת הדשן הא במשנה דתמיד קתני בהדי׳ שקידש מן הכיור׳ ואין לומר דאתי׳ כראב"ש והכא כרבי׳ דא"כ מאי פריך לקמן קשי׳ דר׳ אדר׳ מ"ש התם כו׳ ומ"ש הכא כו׳ דדילמא לא העלהו כלל וקידש מכ"ש אחר לתרומת הדשן דהא השתא בלא"ה צ"ל הכי דלא מעלהו כלל לת"ה׳ ומש"ה לא קאמר דמשקע לי׳ הנס שלפי׳ התו׳ דהקושי׳ מלשון תחילת עבודה יש ליישב דא"כ דלא העלהו כלל כמי לא הוי א"ש לישנא זה דהא הוי הפסק בהעלאת הכיור׳ אבל מ"מ קשה דהל"ל מ"ש התם דלא מסלק לי׳ ומ"ש הכא דמסלק לי׳ דהא הקושי׳ הכי אזלא׳ ועוד דהא באמת משני דמסלק לי׳ כו׳ והיאך כתב׳ התו׳ שהי׳ להם מים בכ"ש אחר כו׳ ואינו מעלהו כלל׳ ונלע"ד להגיה דתירוץ זה צ"ל אחר תירוץ שאחריו דמקדוש ת"ה לק"מ דפסול עבודת לילה דרבנן ור"ל מש"ה בת"ה דא"א בענין אחר לא גזרו ואהא קשי׳ להו דמ"מ כיון שע"כ צריך להעלותו לת"ה א"כ למה גזרו כלל בשאר עבודת לילה שלא יעלהו ואם העלהו פסול הקידוש׳ לכך כתבו ויש עוד טעם להכשיר בת"ה טפי מבכולה לילה כדפי׳ הקונטרס בסמוך ור"ל שמא לא ישקעהו אח"כ בע"ה ויפסל לגמרי לכך פסלו הקידוש אם העלהו כדי שלא יעלהו ויבא לידי פסול׳ אבל בת"ה לא גזרי׳ הכי דודאי ישקעהו אח"כ כמ"ש רש"י לקמן׳ ואח"כ כתבו א"נ י"ל שהי׳ להם מים כו׳ ר"ל דבאמת גם לת"ה אינו מעלהו כלל אלא שהי׳ להם מים בכ"ש אחר כו׳ ובת"ה נופי׳ הכשירו משום שא"א בענין אחר׳ ומ"ש בסוף ולהאי פירוש כו׳ א"כ נלע"ד דמקומו כאן ור"ל להאי פירוש דפסול עבודת לילה דרבנן ניחא כו׳ הא בלילה מיחזא חזי׳ דהתם מיירי מדאורייתא׳ ולפי׳ זקוקי׳ מהר"ם ס"ף בזה מיושבת ע"ע ודוק היטב :

שם בתו׳ ד"ה כיור שלא שקעו כו׳ אבל לבסוף דמשני כו׳ ניחא דקתני שלא שקעו כו׳ מקשה בה׳ פ"מ לתסק׳ א דתירץ א"צ לקדש קאמר ולראב"ש היא א"כ מאי תני שלא שקעו ע"כ צ"ל וי"ל דלראב"ש כמי ס"ל דליכא פוסל במים אליבא דאמת דמשני דמסלק לי׳ והדר משקע לי׳׳ ולכך קאמר שלא שקעו דאי איתא דשקעו לא הוה מעלהו עד ת"ה׳ שמא ישכח לשקעו ויפסל בלינה בע"ה׳ אבל למאן דס"ל כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו קשה׳ וי"ל דלמ"ד כמחלוקת בזו כו׳ ס"ל דאין ראוי לקדש קאמר וכר׳ אתי׳ ולכך קאמר כיור שלא שקעו דאי שקעו אינו מעלהו עד ת"ה משום גזרת שקיעה׳ אמנם לפי זה קשה על מה שפירש"י לעיל (דף כ׳ ע"א) ד"ה ולא פשט רב אסי הך בעי׳ למימר דס"ל לקדש קאמר כו׳ כדקאמרת כמחלוקת בזו כו׳ דאדרבה למ"ד כמחלוקת בזו כו׳ ע"כ א"א לפרש דא"ל לקדש קאמר דאם כן ע"כ אתי׳ כראב"ש׳ דלרבי ליכא למימר אין צריך דהא אפי׳ בקידוש פסל׳ ולראב"ש אמאי קאמר כיור שלא שקעו דמשמע דמצוה לשקעו ואם שקעו אינו מעלהו׳ ואמאי הרי אין לינה פוסלת במים כלל למ"ד זה׳ אע"כ דאין ראוי לקדש קאמר וכרבי אתי׳׳ וס"ל דבשקיעת החמה נפסל למתירין׳ ולולי פירש"י נפשטא דבהא פתא שם לק"מ ד"יש לומר דבאמת ה"ק ר"י בר ביסנא דע"כ ר׳ אסי דלא פשט הבעיא לא ס"ל כמו ר׳ אמי דכמחלוקת בזו כו׳ דאי הוה ס"ל הכי אמאי לא פשיט הבעי׳ דאין ראוי לקדש קא זר וכו"ל אבל אי ס"ל דלא אמרי׳ כמחלוקת בזו כו׳ א"ש דלא פשט הבעי׳ דאיכא לפרש א"ל וכראב"ש והא דקאמר כיור שלא שקעו היינו משום דלכתחלה ודאי צריך לשקעו בערב כדי שיזכור לשקעו אח"כ ג"כ סמוך לצ"ה שלא יפסלו מימיו בלינה׳ ומש"ה כמי אינו מעלהו עד ת"ה משום גזרת שקיעה׳ דלראב"ש כמי נפסלים המים בלינה

בע"ה׳ אבל מ"מ בשקיעת החמ׳ אינו נפסל אפי׳ למתירין׳ או אין ראוי לקדש קאמר׳ ומשום דבשקיעת החמה נפסל למתירין וכר׳ חייא בר יוסף׳ וס"ל דגם ר׳ יוחנן מצי סבר הכי׳ ולא פליג אר׳ חייא בר יוסף אלא בג"ש׳ דר"מ לא גזר ואיהו גזר׳ אבל דברי רש"י צ"ע :

שם בתו׳ ד"ה מאי אין מעלהו כו׳ וא"ת ויפסלו מימיו ומה בכך כו׳ כתב מהר"ם ס"ף דקושי׳ זו אזלה לר"מ ב"י דס"ל כמי מצות שיקוע דמאי מהני השיקוע כיון דמ"מ נפסל למתירין משום שמעלהו לת"ה ומי הוא שוטה כו׳ ע"ש וכ"כ לשיטתו דס"ל דהתו׳ פירשו כמי כרש"י דלמאי דמשני א"ב בגזרת שיקוע אמרי׳ דר׳ יוחנן לא ס"ל דנפסל כלל אפי׳ למתירין׳ אבל לע"ד התו׳ פירשו הכא כמי כרבינו ברוך לקמן לענין זה דאף למאי דמשני א"ב גזרת שקוע נשאר בסברא זו דר"י כמי ס"ל דנפסל למתירין בשקיעת החמה כרחב"י׳ ולא פליגי אלא בגזרת שקוע׳ דוק בלשונם בתחלת הדבור ותמצא כי כן הוא שלא הזכירו כלום מכל זה שכתב רש"י בזה דר"י לא פסיל כלל אם העלהו אפי׳ למתירין׳ וא"כ קושי׳ זו קאי נמי לר"י וק"ל :

באד ורבינו פי׳ בע"א כו׳ כתב מהר"ם ס"ף דעיקר המכוון לתרץ קושי׳ ויפסלו מימיו ומה בכך כו׳ ע"ש׳ ולע"ד ע"ז לא תירץ כלום דמ"מ קשה לא לישקעי׳ כלל כיון דמעלהו לת"ה ונפסל מ"מ למתירין ומי הוא שוטה כו׳ וכ"ו ודלא משקע לי׳ כלל ודאי דלא אתו למיטעי להכשירו למחר למתירין׳ לכן נלע"ד דקשי׳ לי׳ מאי אינו מעלהו דקאמר למאי דמשני מאי אינו מעלהו כמי דקאמר כו׳ דלמה אינו מעלהו כיון שכשר לקדש ממנו כל הלילה להקטר חלבים׳ וגזרת שקוע לכתי לא אסיק אדעתי׳׳ ואי משום ש לא יפסל לעבודת יום מאי כ"מ אם יפסל לעבודת יום׳ כיון דמ"מ יוכל לקדש ממנו למחר להקטרת איברי׳׳ ועוד קשי׳ לי׳ כיון דמ"מ נפסל לעבודת יום מחמת העלאה לת"ה א"כ למה לא יעלהו גם בלילה׳ וזה קשה כמי אפי׳ למאי דמשני א"ב גזרת שקוע דמ"ש העלאה דכל הלילה ומ"ש העלאה דת"ה׳ ותירוץ של רש"י לא ניחא ליה׳ לכן פי׳ דבהעלאת לילה נזרי׳ שמא יטעו ויכשירו מכח זה לעבודת יום משא"כ בת"ה׳ ותעיקר כמי הי׳ כוונתו לזה׳ אלא שהתקש׳ הקשה היינו דרחב"י משום דהוא ס"ל דרחב"י כמי גזר הכי׳ ומשני דגזרת שקוע א"ב דר"י גזר ור"מ באמת לא גזר׳ וגם לפי׳ זה ס"ל דלא כרש"י אלא דגם לתירוץ דא"ב נ"ש נשאר בסברא זו דר"י כמי פוסל למתירין בשקיעת החמה׳ ומהר"ם ס"ף כדחק בזה ליישבו לשיטת רש"י ולע"ד אין צורך ודוק :

באד וקא יש תימא כו׳ לישנא דמסליק לי׳ כו׳ ולולי פירש"י ותו׳ הי׳ אפשר לומר דהקושי׳ היא מ"ש התם דמשקע לי׳ ר"ל דקאמר כיור שלא שקעו כו׳ דמשמע דמתחלה מצותו לשקעו ומ"ש הכא דלא משקע לי׳ ר"ל דמדלא קאמר כיור שלא שקעו וקידש ידיו לת"ה כו׳ משמע דמעיקר׳ אין מצותו לשקעו כלל דאי הוה מצו׳ לשקעו ולעיל אמר דכיון ששקעו אין מעלהו א"כ איך קידש ממנו לת"ה׳ ואי איירי אם אירע שלא שקעו וקידש ידיו לת"ה א"כ הל"ל כיור שלא שקעו כו׳ כדאמר לעיל׳ ומשני דלעולם מצוה לשקעו והא דלא קאמר כיור שלא שקעו היינו משום דמיירי באמת ששקעו ולא תקשי א"כ איך קידש ממנו לת"ה הא אמר לעיל כיון ששקעו אין מעלהו׳ דמסליק לי׳ והדר משקע לי׳ ר"ל דמיד אחר שקידש משקעהו ומש"ה לא גזרי׳ בי׳ שמא יפשע כאן בשאר העלאת לילה כפירש"י בדברי המקשה׳ אבל המקשה לא אסיק אדעתי׳ לחלק בזה ודוק :

שם בגמ׳ איכא בינייהו מצות שיקוע קא יש לדקדק מאי לא קאמר כמי דא"ב גזירת שיקוע דר"מ לית לי׳ גזירת שיקוע׳ ובין ר"מ לרחב"י איכא בינייהו דלרחב"י נפסל למתירין בשקיעת החמה ולר"מ לא פסל כלל אבל לענין גזרת שיקוע לא פליגי ומכ"ל אכתי דלר"מ לית לי׳ מצות שיקוע כלל ומי דחקו לזה כלל ודוק :

שם בגמ׳ בשלמא לרבא כו׳ מקשה בס׳ פי׳ א הא גם לרבא לא ניחא דהכא אמר ר״י דוקא לפי שקידש מתחלת עבודה אבל בסוף עבודה לא ולעיל קאמר למחר אינו מקדש וע״כ א״צ לקדש קאמר אע״ג דקידש לעבודת לילה דהוי סוף עבודה׳ ונלע״ד דלק״מ דהא אכתי לא תירץ דלמחר אינו מקדש א״צ לקדש קאמר׳ אלא אכתי הוה סבר דאסור לקדש קאמר׳ והא דבאמת אסור לקדש לא הוי ידע מ״ע׳ כדפריך בתר הכי אמאי׳ אבל מ״מ קושיא זו לאו קושי׳׳ אבל מ״מ למסקנא דאין צריך לקדש קאמר קשה ודוק :

שם בגמ׳ מאי לאו דמסלקי׳ לא דמשקעי׳׳ נ״ע למה משקעהו הלא מיד אחר שתרם התורם את הדשן ודאוהו אחיו הכהנים שירד מן המזבח מיהרו ורצו לקדש ידיהם ורגליהם מן הכיור כדתנן התם במס׳ תמיד ומייתי לה לעיל בגמ׳׳ וזה הי׳ ג״כ קודם עלות השחר וע״כ היו צריכין לשקעו אחר זה עוד פעם ול״ל כל טרחה זו׳ ה״ל להמתין מלשקעו עד אחר שקידשו גם אחיו הכהנים׳ ואין לומר דבאמת עשו כן׳ שא״כ מהו הקול ששמעו נעשה שכן אומרי׳ הגיע עת קידוש כו׳ ולפי מאי דמסיק ששקעוהו בגלגל כי היכי דלישתמע קליה׳ יש לומר שעשו זה ג״כ ששקעוהו וחזרו והעלוהו הכל כדי שישמעו קולו׳ אבל המקשה דפריך אי דמשקעי לי׳ מי משתמע קלי׳׳ עדי׳ ה״ל לתפרך ל״ל לשקעו עתה כלל׳ אך י״ל דהמקשה ודאי ידע דעשו כן להשמיע קול אבל הי׳ סבור דבהעלותו ישמיע קול וע״מ כן עשו׳ אבל הלשון דהמתרץ דמשקע לי׳ הוה משמע ליה דהיינו הקול דקתני במתני׳ ששמעו מש״ה פריך עלי׳ מי משתמע קלי׳׳ אך כל זה דוחק שיטריחו לשקעו ולהעלותו בחנם רק כדי להשמיע קול׳ וכי לא הי׳ להם להשמיע קול באופן אחר בלי טרחה כ״כ׳ כגון לזרוק את המגרפה שהי׳ ג״כ משמיע קול גדול כדתנן במ׳ תמיד שהיו זורקין אותה להשמיע קול׳ דבשלמא אם היו צריכין לשקעו מטעם אחר אלא שהיו יכולין לשקעו בלי גלגל שפיר קאמר הגמ׳ שעשוהו בגלגל כדי להשמיע קול אגב זה׳ אבל לעשות כל הטרחה בשיקוע ובהעלאה רק משום הקול הוא דוחק וצ״ע :

דף דב ע״א בתו׳ ד״ה והא תנן אמר רחמנא כו׳ וקשה תקשה לי׳ מתני׳ דיומא כו׳ עיין בס׳ צ״ק מה שרוצה לתרץ בזה ולא ידעתי היכי מ״ל דהברייתא מיירי הכא לקדש המים בתוכו הא באמת מיירי בקודח מתוכו והיכי מצינו לפרש שפירוש מקדשין הוא לקדש המים בתוכו דהא בעינן רביעית צריך דוקא לקדוח מתוכו של כיור׳ אמנם נלע״ד ליישב דהמקשה ידע דאיכא לתרולי ירחצו לרבות כ״ש אלא דסמיך אקושי׳ שאחריה א״ה כלי חול נמי׳ והא לא הוה מצי לאקשויי אמתני׳ דיומא דמ״ל דבאמת כלי חול נמי כשר וק״ל :

שם בד״ה לרביעית אינו מעלים כו׳ דבימי ר״ל כבר בטלו רביעית דמקוה כו׳ ורב פפא דקאמר בסמוך אם קדח בו רביעית מטבילין בו מחטין וצינורות כו׳ אע״ג דרב פפא בתר ר״ל הוה היינו כדקאמר טעמא משום דמהכשירא דמקוה אתי׳ ר״ל ממקוה של ארבעים סאה׳ תדע דאל״ה נ״ל הא״י טעמא תיפוק לי׳ דרביעית בלא״ה ראוי להטביל בו מחטין וצינורות׳ אע״כ משום דבימין כבר בטלו רביעית דמקוה׳ אבל בכה״ג נמנא ממקוה של מ׳ סאה לא בטלוהו וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה והא תנא ר׳ שמואל כו׳ ומיהו בת״כ תניא כו׳ אבל מ״מ רש״י לא רצה לומר דברייתא זו היא דהא התם לא משמע מיכיור אלא מיתותים וק״ל :

דף דג ע״ב ברש״י ד״ה איכא טומאת שרץ מתוקמה בכהן או בבעלי׳ ולאימרא דהאי דשוחט וזורק על טמא שרץ צ״ץ הוא דמרצה עכ״ל׳ ובסמוך בד״ה אי כימא טומאת שרץ כו׳ כתב דהאו נוף דבעלים לא בעי צ״ץ שהרי אין נוגע בו בטומאה כו׳ ולכאורה דבריו סותרים זה את זה׳ אבל לק״מ דלעיל הוצרך לפרש ע״כ דהאי דשוחט וזורק על ט״ט היינו משום דצ״ץ מרצה׳ דאל״ה קשה מאי קאמר איכא טומאת שרץ כו׳ דחשמע דאי לא הוי קשי׳ לן היכא אשתריה הוה מתוקמא בדייתא בהכי׳ הא בלא״ה קשה בטומאת שרץ בבעלים ל״ל צ״ץ לרצויי הא שוחטין וזורקין על ט״ש׳ ואי אין שוחטין וזורקין על ט״ש אין הציץ מרצה על היחיד כמ״ש התו׳׳ ואין לומר דבכהן מיירי ולא בבעלים דא״כ לא פריך מידי לרמי ב״ח דמצי לאוקמא בכהנ׳ כאן במת׳ אלא ודאי דבעי לאוקמ׳ גם בבעלים כמ״ש רש״י בתר הכי׳ וא״כ גם בטומאת שרץ לא מיתוקם כלל׳ לכך פירש״י דמ״ל דהאי דשוחטין וזורקין על ט״ש היינו מכח הציץ׳ אבל בסמוך הוצרך לפרש איפכא דדייק עון קדשים ולא עון מקדישין כו׳ איכא בטומאת שרץ דמשמע דאי מתוקם בטומאת שרץ לא הוי קושי׳ לזקני דרום׳ וקשי׳ לרש״י הא מ״מ קשה דהשתא משמע דעון מקדישין דהיינו בין בכהן בין בבעלי׳ לא מרצה ציץ והא אקני דרום ס״ל דשוחטין וזורקין על ט״ש׳ לכ״פ דבאמת לאו מכח הציץ הוא דלא בעי צ״ץ לרצויי כלל כיון דבטהרה קרב ולא הוי קשה מידי לזקני דרום׳ ומהרש״א סי׳ כדחק קלא בזה ואין צורך וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה איכא טומאת שרץ כו׳ ואי סבר אין שוחטין כו׳ א״כ אין הציץ מרצה על היחיד הקשה מהר״ם שיף דלמא לכתחלה אין שוחטין וזורקין עליו ולכך צבור עבדי בטומאה אבל בדיעבד הציץ מרצה ותירץ דהא האי דאין שוחטין וזורקין על ט״ש ילפי׳ מאיש איש דאמרי׳ דאיירי הפי׳ בטמא מת בשביעי שלו׳ ורמי ב״ח סבר דאיש איש לעכב דהא סבר טמא מת אינו משלח קרבנותיו ע״ש׳ והכתי קשי׳ לי דלמא לעולם סבר דאיש איש אינו אלא למצוה ולכך ט״ש שחטו וזרקו עליו בדיעבד הציץ מרצה׳ וטמא מת היינו טעמ׳ דאינו משלח קרבנותיו משום דכתיב לפי אכלו ואיהו קם אוכלין למנוין והא לא חזי לאכיל׳ אבל ט״ש חזי לאכילה לאורתא ולא מימעט מלפי אכלו ודוק וצ״ע

דף דד ע״ב בתו׳ ד״ה והרי זריקה כו׳ וקשה לפר״ת דאפי׳ כו׳ דמכשיר ר״ש זריקה בשמאל כדתוכח כו׳ עבודה בשמאל כאשם כו׳ קלת קשה הרי ר״ש עצמו לא אמר הכי אלא ר׳ יהודא בר חייא מפרש טעמי׳ דר״ש כן וא״כ אין להקשות מיני׳ ואע״ג דלית לן מעמא אחרינא לר״ש אלא הך׳ מ״מ אין אנו צריכין לומר בא לעבודה בכלי עבודה בשמאל כאשם׳ אלא נוכל לדרוש בא לעבודה ביד עבודה כחטאת׳ ואין צריך קידוש כלי בא לעבודה בכלי עבודה כאשם׳ דאין קפידא שיהא דוקא ביד כחטאת אבל בשמאל או בימין נמי מיירי כלל ודוק :

באד אבל מהיקש׳ לא ילפי׳ עופות מחטאת בהמה כו׳ כדאיה פוונתם דבל״ז שכתבו כלן דהתם בהזאה מיירי המ״ל דהא דאיצטריך כמשפט אע״ג דבלא״ה מצינן למילף עופות מחטאת בהמה בהיקש דזאת התורה׳ משום דמליקה לא מצינן למילף כיון דכנגד שחיטה היא אבל מכמשפט ילפי׳ מליקה אע״ג דבשחיטה לא בעי׳ ימין׳ דאל״ה מיותר ההיקש דכמשפט׳ דהזאה בימין כ״ל כבר מזאת התורה וחולין נמי מצינן למילף מיני׳ וע״כ אתא למליקה׳ אבל השתא קשה להו כיון דכמשפט נמי לא ילפי׳ מיני׳ אלא הזאה׳ והא מצינן למילף מזאת התורה׳ לכך כתבו דלא ילפי׳ עופות כלל מחטאת בהמה׳ וכתבו עוד א״כ ההוא תנא כו׳ ר״ל דלעולם שפיר ילפינן עופות מהיקשא דזאת התורה דהיינו לענין הזאה ולא למליקה שהיא כנגד שחיטה וכמשפט איצטריך למליקה׳ והא דפריך הכא לר״ש ולא ניחא ליה למימר דר״ש נמי יליף מזה דמליקה בימין היינו משום דההוא תנא סבר קבלה בשמאל פסול׳ ואפשר למילף מליקה מקבלה׳ אבל ר״ש דס״ל קבל בשמאל כשר ליכא למילף כלל מליקה מכמשפט דבעי׳ ימין ודוק :

באד ורבינו שמואל מיישב כו׳ כ״ש זריקה שהיא עיקר כפרה ולא פליג ר״ש כו׳ נ״ע היכי מצי

ר"ש לאפלוגי בזריקה כיון דת"ק לא הזכיר אלא קבלה דולמא בזריקה גם הת"ק סבר דלא פסל כר"א ב"ש דלעיל דס"ל שיכה בקבלה פסול בנתינה כשר׳ ובזה מיושב לגרסת ר"ת׳ דפריך מתליקה ומשני פליגי בבריית׳ אלא׳ אכתי תקשה מזריקה דהרי במשנה מוכח מהוכחה זו דס"ל דפסול׳ ואין לומר דבמשנה פוסל מעיקר דזאת התורה דהא מדר׳ יבני׳ דר"א מוכח דס"ל דכשר׳ דבשלמא לגי׳ רש"י לק"מ דפליגי בבריית׳ במשנ׳ אבל לגרס׳ ר"ת דגרס בברייתא מלק כו׳ קשה אמאי לא פליגי במשנת בזריקה ולפי מ"ש פ"ש ודוק:

דף דן ע"א בגמ׳ חותך באבר עד שתגיע לעלם כו׳ יש לדקדק לפ"ז ל"ל להגיה דברי ר׳ אמי קיבל במקום שחט השתא שפיר מ"ל חתך ואח"כ שחט כשירה ולא קשי׳ בתלת מוס קא מקריב דהא חותך רק עד העלם ולא הוי מוס׳ אמנם לפי מה שפסק הרמב"ם פ"א מה"ל פה"מ דאם שחט ורגלי׳ הבהמה בחוץ פסול משום והגיאוס לה׳ עד שתהא כולה לפנים׳ א"ש דאין לומר דחתך ואח"כ שחט כשירה דא"כ לא היכולה לפנים דהרי רגלי׳ בחוץ דהא העלם לא חתך והוי בחוץ׳ דבשלמא למאי דס"ד דחותך לגמרי הרגל א"ש דהוי כולה לפני׳ דהרי הרגל שהי׳ בחוץ כחתך קודם שחיטה ואין שום דבר ממנה בחוץ בשעת שחיטה׳ ולהכי לא פריך אלא מכח דהוי בעלת מום׳ אבל לאסקנא דע"כ ל"ל דאינו חותך העלם בלא"ה פסולה משום דרגליה בחוץ ואין כולה לפנים׳ ולכך הוצרך להגיה קיבל דשפיר מלינו דכשרה דהיינו אם היו רגליה בפנים בשעת שחיטה אלא לאחר שחיטה פירכסה ויצאו רגלי׳ לחוץ וחתך קודם קבלה עד העלם שלא יתערב דם שלהרגל עם שאר הדם כמ"ש הרמב"ם לדין זה׳ שם פרק הכ"ל׳ ולפ"ז קשה על התו׳ ד"ה חתך ואח"כ שחט כו׳ חדא דמאי קשי׳ להו הא למאי דס"ד דחתך לגמרי הרגל הוי כולה בפנים׳ ולמסקנא דלא חתך לעלם מיירי בקיבל וא"כ איכא למימר דאחר שחיטה יצאו רגליה לחוץ׳ ומכ"ל דבעי׳ שיהיו בשעת קבלה ג"כ לפנים דלמא והגיאוס לה׳ לא קאי אלא אמתיקרא דהיינו בשעת שחיטה דהוי שעת הבאה׳ ועוד דלפי דבריהם הדר׳ קושייתי הכ"ל לדוכתא ל"ל להגיה קיבל הא שחט כמו א"ש ככ"ל ודוק:

ע"ב בתו׳ ד"ה הב"ע דיהבי׳ פסול היתה א"כ אפילו בנתן במקומו כמי כו׳׳ לוני דבריהם הי׳ אפשר לומר דקפשלא במקומו לדיוקא דדוקא יהבי׳ פסול כדמיירי הכא הוא דיחזור הכשר ויקבל׳ אבל אי יהבי׳ בשר אפי׳ שלא במקומו כי הכא׳ מ"מ לא לריך לחזור ולקבל משום דשלא במקומו כמקומו דמי וק"ל:

באיד ואי יהבי׳ בגוף מ"מ כ"ע מודו דהוי דחוי ולא יחזור כו׳ ול"ע לפ"ז דא"כ שלא במקומו נמי ליהוי דחוי כיון דכמקומו דמי כדמקשה הגמ׳ במשנה׳ ול"ל להמקשה להביא ראיה מדתכן וכולן שקיבלו כו׳ הא תהכא בגופי׳ מוכח דבמקומו הוי דחוי מכח קושי׳ התו׳ והיכי אסיק התתרץ אדעתי׳ מעיקרא למימר דלא הוי דחוי׳ וגם למאי דתסיק לבסוף דמדתכן וכולן שקיבלו כו׳ לא מוכח דהוי דחוי׳ אכתי קשה דהא הכא מיני׳ וביה מוכח דהוי דחוי מדקט שלא במקומו ולא במקומו כקושי׳ התו׳׳ ואין לומר דאע"ג דס"ל שלא במקומו כמקומו דמי מ"מ לא הוי לגמרי כמקומו שיהא דחוי ע"י נתינת הפסול׳ דא"כ מאי ראי׳ מייתי מוכלן שקיבלו כו׳ דהא התם מלי מיירי בשתם זריקה דהיינו במקומה ובהא דייקינן זרקו לא׳ אבל הכא דמיירי שלא במקומו לא הוי דחוי ול"ע:

דף דן ע"א ברש"י ד"ה אמחשב׳ היכוח דהא חשיב מיהא להניחו למחר עכ"ל ול"ע לפירושו דאכתי תקשה לר"ש לק"ש דמוקי מתני׳ בנתן באמירה דהיינו שזרק שלא במקומו ע"מ לאכל להבשר חוץ לזמנו כפירש"י בסמוך ואהא ודאי קשה אי הך זריקה לא הוי זריקה לענין מחשבה דהרי אין בו כרת א"כ גי פסולי נמי לא כפסל

כקושי׳ הגמ׳ דהכא׳ ואהא לא מלינן לשנויי דהוי מיהא מחשבת היכוח דהרי זרק בזמנו׳ אלא שחשב אאכילת בשר חוץ לזמנו וכיון דלא הוי זריקה לענין מחשבה א"כ הוי כמי שחשב בשעת שפיכ׳ שירי׳ ע"מ לאכול חוץ לזמנו דלא פסיל כלל ול"ע׳ אבל לפי׳ הב"ח שהביא בס׳ בה"ז א"ש ע"ש ודוק:

שם בתו׳ ד"ה ואי שלא במקומו כמקומו דמי כו׳ תימ׳ ואי לאו כמקומו דמי לאלתר אמאי כשר כו׳ נראה דכוונתם דודאי כ"ל דלדברי המקשה הוה ניחא דלמאר פסול אע"ג דשלא במקומו לאו כמקומו דמי ולא מקרי זריק׳ וא"כ לא שייכא כמי מחשבת חוץ לזמנו אזריקה זו׳ מ"מ פסול הוי משום דמחשבה כמעשה דמי ואם הי׳ עושה כן שהי׳ זורקו למחר שלא במקומו הי׳ פסול מש"ה מחשבה זו כמי פסלה ובזה מתיישב לישנא דאי הכי דקאמ׳ בסמוך א"ה איפסולי כמי לא ליפסול׳ דלפי סבר׳ המקשה דלאו כמקומו דמי לא קשי׳ לי׳ מהו׳ דמחשבה כמעש׳׳ אבל השתא דקאמר דכמקומו דמי ומ"מ אתא קרא למעוטי מפיגול שלא יפסול בה מחשבה דחוץ לזמנו ה"כ לא ליפסול כלל׳ ומשני דמידי דהוי אמחשבת היכוח דא"ג דקרא גלי דבעי׳ דוקא אכילה שלאדם או של מזבח וזהו לא הוי אכילת אדם ולא אכילת מזבח מ"מ פסול דאמרי׳ דקרא לא קפיד אהכי לה אלא לענין כרת אבל לא לענין פסול׳ ה"ה כמי הכא אמרי׳ דקרא לא מיעט זריקה שלא במקומו מפסול מחשבת ח"ז לזמנו אלא לענין כרת אבל לא לענין פסול׳ והשתא מקשי׳ התו׳ הכי כיון דאמרי׳ דלמחר פסול משו׳ דמחשבה כמעשה א"כ לאלתר אמאי כשר׳ ובזה מיושב קושי׳ בה"ז׳ ועיין בס׳ ל"ק ופ"ת שמתרלים קלת בעין זה אבל לע"ד זה נכון ודוק׳

שם בתו׳ ד"ה ילא זה שאין פיגול כו׳ קת"ל לא יחשב כו׳ ור"ל ומ"מ גבי שירי׳ שחסרו מקבעי בפיגול דהא׳ לא הוי פסול גמור כמו מחשבות שמוליאות דפסלי לגמרי ולא קשי׳ מה שמקשה הפ"מ בה"ז ע"ש׳ ומה שרולה לתרץ קושי׳ התו׳ דאי לאו לא יחשב הוי מוקמי׳ קרא דהכא דוקא היכא דפסול לגמרי בלא מחשבה של פיגול ע"ש לק"מ דא"כ אכתי׳ כימא הכי ומ"מ אילטריך דמלא יחשב לא כפקא לן הלא פסול מחשבה וקרא דהכא אתא לאשר פסולין כגון שמאל וכיולא דלא הוי מכח מחשבה ודוק פי קלרתי׳: ובזה מיושב כמי מה שהקשה בגמ׳ מדאילטריך קרא דהכא מוכח דבשר פסול ול"ל לכפר לעיל לכפרה כתיב כו׳ ע"ש ד"ל דהוי אמרי׳ דבשר כמי כשר וקרא דהכא אתא לשאר פסולין שאינן מחשבה ודוק:

שם בא"ד וקשה לר׳ יהוד׳ כו׳ ולאלתר דכשר אתי׳ כר׳ יהודה דסבר שלא במקומו כמקומו דמי כו׳ ר"ל כמו שכתבו לעיל דמלאלתר כשר מוכח הכי׳ וא"כ ע"כ כר׳ יהודה סבר כמי קרא דמר זוטרא וקשי׳ לי׳ קושי׳ התו׳ לא יחשב ל"ל וכ"ל כתירולם וקשה אמאי ס"ל דפליגן בתר מחשב׳ שקדת׳ אבל בלא"ז הת"ל דר׳ יהודה לא ס"ל קרא דמר זוטרא כלל והא דלמחר פסול משום דשלא במקומו לאו כמקומו דמי ומחשבה כמעשה וק"ל׳ ודלא כמו כדוחק להגיה בס׳ ל"ק ת"ע:

בא"ד ותימא כיון דמחשבה כמעשה כו׳ הא זריקה דלא שרי׳ בשר באכילה כו׳ וק"ק דהא לא דמי דבריש הוי פיגול משום שחשב באחת מן העבודות על הבשר לאכלו חוץ לזמנו וכה"ג היתה במקומו ואלא דאסור באכילה משום שחשב בשעת שחיטה או קבלה על הזריקה שתהא שלא במקומו׳ א"כ הוי כמו שירים שחסרו דלעיל דאין איסור האכילה מכח הזריק׳ שהרי היתה במקומה אלא מכח המחשבה דלכתחילה על הזריקה דהוי כדבר אחר כמו חסרון השירים ודוק:

שם בתו׳ ד"ה אלא דבר אחר כו׳ וי"ל דסמיך אקרא דלא יחשב כו׳ וקושי׳ התו׳ דלעיל ל"ל לא יחשב תיפוק לי׳ מהכא לא אזלה לתירוץ זה אלא לתירוץ השני דהכא מיתורא דריש ומקשי׳ שפיר אבל מה שתירץ בזה בס׳ ל"ק לע"ד א"א להולמו ע"ש ודוק:

ע״ב בגמ׳ על הכתבין בחוץ שנתנן בפנים כו׳ סר״י אומר יאספנו כו׳ אע״ג שהובא להיכל וכתיב כל חטאת אשר יובא וגו׳ מ״מ הכא מיירי בשאר זבחים ואליבא דרבנן דס״ל דדוקא חטאת נפסל בהבאת דם להיכל ולא כר״ע (עיין לעיל ד׳ י״ע״ב ולקמן דפ״א ע״ב) והתו׳ שכתבו לעיל דבכה״ג ודאי פסול היינו בחטאת משום דמשמע להו דמתני׳ דלקמן דהכתבין בחוץ שחישב ליתן בפנים בכל הזבחים איירי ודוק · ודלא כס׳ פ״מ ול״ק שהגיהו זה נקושי׳ ע״ש :

שם בתו׳ ד״ה לאו משו׳ דקלטי כו׳ דכיון דמהכי הזריק׳ לענין כו׳ מהכי נמי שלא לפסול במחשבה כו׳ והא דפוסל מחשבת היכוח לר׳ יהודה אע״ג דאם הניחו וזרקו למחר מהכי׳ כמי הזריקה שאם עלו לא ירדו · דהא היינו לן דקא״ת׳ לקמן ר׳ יהודה דלנבדם כשר כו׳ די״ל דלן בדסדכשר היינו שהדם עצמו אם עלה לא ירד אבל מ״מ אם העלה אח״כ האימורים ירדו · ועי״ל דכיון דחשב להניחו למחר אבל לא לזורקו למחר · דאם חשב להניחו למחר ולזורקו הוי פיגול מתם א״כ אם הי׳ עושה כמחשבתו להניחו למחר ולא זרקו הוי כנשפך דמו שלא כזרק כלל · דהוי דיכי׳ אם עלה ירד ומש״ה פסלה כמי מחשבתו והא דתכי׳ לעיל למחר פסול דהיתה מחשבתו לנותנו למחר שלא במקומו ·ואם הי׳ עושה כן ודאי מהכי זריקתו לענין שאם עלו אימורין לא ירדו לתירוץ הזה שכתבנו · ות״מ פסלה מחשבה זו יי״ל דכיון דאיכא תרתי לריעותא חדא דלן ונפסל בליכה ונם שנתנו שלא במקומו · לא מהכי זריקה לענין שאם עלו לא ירדו · ועי״ל דכיון שהי׳ כוונתו להניחו למחר ואם הי׳ עושה כן תו לא הוי שבקינן לי׳ לזורקו כיון שנפסל · לכך פסלה מחשבתו שהיתה לזורקה למחר ·כיון דאם הי׳ עושה כמחשבתו בלא לזורקו היום · תו לא הוי אתי לכלל זריקה לגמרי ומפסיל הקרבן ואף אם עלה ירד שהרי לא כזרק כלל והוי כנשפך · ולכך לא מהכי מה שחשב לזורקו שלא במקומו למחר דבטלה מחשבתו בזה כיון דלא שבקינן לי׳ לעשות כן · והוי כאלו לא חשב אלא להניחו למחר ולא לזורקו דהיינו מחשבת היכוח דפסול מטעם הנ״ל ודוק · ונם׳ ל״ק הגיה זה בקושי׳ ולע״ד מ״ש נכון :

דף כח ע״א תו׳ ד״ה תניא אלו שעורותיהן כו׳ ועור האלי׳ הוי לב״ע כבשר כו׳ ר״ל דאל״כ אלא דמתני׳ דהכא כמי אתי׳ כתנא דהתם דהיינו ר״ש דברייתא׳ דבסמוך · אמאי לא קתני אלא עור האלי׳ ולא תני איכך דתכן התם כגון עור הראש של עגל ועור בית הפרסות דבהו איכא רבותא טפי שהרי ת״ק דברייתא׳ בסמוך לא ס״ל דחשיבי כבשר ועור האליה מודה דהוי כבשר · אלא ודאי דכ״ע מודו בעו׳ האלי׳ מש״ה קתני רק עור האלי׳ ולא איכך דאית בהו פלוגתא וק״ל :

בא״ד ועוד קשה כו׳ הכה קו׳ התו׳ כאן היא חלושה · ולפי מ״ש רש״י בחולין בזה לכאורה לא מקשי׳ מידי · דהוכחת ר׳ יוחנן היא מדנא נקט ת״ק דברייתא׳ אלא עור האלי׳ משמע דבאיכך פליג אר״ש ע״ש ברש״י ולע״ד ה״מ לקקשות טפי מכ״ל דפליג ת״ק אר״ש באיכך לענין טומאה דלמא דוקא גבי קרבן דכתיב למשחה לגדולה ס״ל דבאיכך באמת לא פסלה מחשבה · משום דלא עבידי מלכים דאכלי להו אבל עור האלי׳ עבידי דאכלי ·וכן משמע קצת לשון הברייתא דר״ש קאמר אחד כו׳ וכלשמנו חכמים גבי טומא׳ כו׳ דמשמע דגבי טומאה הוא דבר פשוט וכ״ע מודו בי׳ · ומחדש הוא דגם כאן שוה דינו לטומאה ופליג את״ק דלא מנה הכא אלא עור האלי׳ לחוד ודוק :

שם בתו׳ ד״ה אלא לרב חסדא מאי איכא כו׳ לשמואל לא מקשה כו׳ דאי הוה תני זבח הוא מוקמי׳ לי׳ כר״א עכ״ל ר״ל וה״א עור אלי׳ לאו כאלי׳ דמי להקטרה · ואין להקשות הכתי היכי שמעי׳ דלא כר״א · הא אכתי מ״ל דס״ל כר״א · ונם מ״ל דעור אלי׳ לאו כאלי׳ דמי׳ (ודוחק לומר דה״ק התו׳ דלקמי הוה תני זבח מ״מ לא הוה שמעינן מיני׳ מפי מהשתא דהוי מוקמי׳ לה כר״א ולעולם ה״א דעור האלי׳ לאו כאלי׳ דמי · דמ״מ תקשי אמאי פרט עולה מפי משאר זבחים ה״ל למתני זבח סתמא שכולל הכל) די״ל דהשתא שמעי׳ שפיר דלא כר״א מדנקט להקטיר מעור שתחת האלי׳ · ולא נקט רבותא דאפי׳ לאכול הוי פיגול · אע״ג דהוי מאכילת זבח לאכילת אדם · ומתילא ידעי׳ דכ״ש להקטיר · אע״כ דלא אתי׳ כר״א · אמנם הא קשי׳ לי אמאי לא מצינן לתרוצי לרב חסדא נמי הכי · דמתני׳ לא בעי לאוקמי כר״א משום דסיפא רבנן היא וכדאמרינן לעיל · אבל הברייתא׳ דהכא ודאי מצינן לאוקמה כר״א אי הוה תני זבח סתמא וצ״ע :

ואפשר לומר דלר״א כיון דס״ל דיש סברא לטעות דאע״ג דעור האלי׳ כבשר לענין טומאה מ״מ לענין פיגול לא הוי מחשבה משום דכתיב למשחה · א״כ ליכא למימר דאי הוי תני זבח הוי מוקמי׳ לי׳ כר״א דא״כ אכתי מ״ל דאתי׳ כר״א יוסי׳ן להקשות א״כ אמאי תכי להקטיר ולא תני לאכול בכ״ל · די״ל דלאכול לא הוי מהכי המחשבה כיון דלא עבידי מלכים דאכלי הכי · משא״כ להקטיר מהכי מחשבה דכיון דהוי כבשר ודאי מקטרינן לה · דהא אפילו גידין ועצמות ולמר שבראשי כבשים אם הם מחוברים יעלו כדתכן לקמן מכ״ש עור האלי׳ דהוי באמת כבשר בשאר מילי דיעלו אפי׳ לא הוי מחוברי · דאין סברא דמשום דמלכים לא אכלי לה לא יעלו לגבוה דאין נאוה לפניו · אבל לשמואל דלא ס״ל הך לריכות׳ דר״ח שפיר מוכח דלא כר״א מדלא תני לאכול כמו שכתבנו פי׳ דברי התו׳ · ובסברא זו שכתבתי יש ליישב נמי מה שיקשה לכאורה לר״ח דמוקי מתני׳ באלי׳ של גדי · אמאי לא תני מתני׳ להקטיר ובאלי׳ של כבש · דהוי שמעי׳ מיני׳ טפי דאפי׳ לענין הקטרה נמי עור האלי׳ כאלי׳ דמי · וא״ל דהוי מוקמי׳ לה כר״א ולא הוי מוכח מידי · דהא איהו לא מסתבר לי׳ לאוקמה כר״א מכח הסיפא · אבל השתא א״ש דאי הוה תני הכי לא הוי שמעי׳ מיני׳ אכתי דלענין אכילה מהכי מחשב׳ משום דה״א כיון דלמשחה כתיב בעי׳ דוקא דבר שהמלכים אוכלי׳ אע״ג דלגבוה תולה אין ראי׳ לאכילת כהנים ודוק :

ע״ב ברש״י ד״ה ואם אינו ענין לענין מחשבת חוץ לזמנו כו׳ הילכך מתנו אחוץ לזמנו קאי כו׳ ואין להקשות ל״ל מתנו כלל לכתיב והנפש האוכלת ותו לא כמ״ש רש״י לעיל · די״ל דמתנו לאו יתורא היא דאורחי׳ דקרא למכתב הכי ולפרש דבריו · והא דכתב רש״י הכי לעיל דה״מ למכתב והנפש האוכלת ולשתוק י״ל דהיינו לפי מאי דהוה ס״ל לעיל דפיגול יהי׳ אחוץ למקומו קאי · וא״כ מיירי קרא בשני דברים בחוץ לזמנו וחוץ למקומו וא״כ לא יפול עליו לשון ממנו דמשמע דבר אחד ולא שנים ומש״ה כמי לא מצי למכתב כיון דפשטי׳ דקרא לא מיירי אלא בחד דהיינו חוץ לזמנו · לכך אי הוה באמת קאי אתרוייהו ה״ל למכתב סתמא והנפש האוכלת ולשתוק · אבל השתא דלא מיירי קרא אלא בחוץ לזמנו · שייך שפיר לשון ממנו דמשמע אדבר אחד · ואורחי׳ דקרא לכתוב הכי ולאו יתורא הוא ודוק :

שם ברש״י ד״ה במקדש כו׳ אבל בחוץ לזמנו וחוץ למקומו שלישי מיותר לנ״ש · דלעיל מכל חד מינייהו כו׳ כל״ל · וכ״ה בס׳ ור״ל דלמעלה מבל אחד מהפסוקים של חוץ לזמנו ושל חוץ למקומו כתיב והכותר ביום השלישי כו׳ ונס׳ ל״ק הגיה דבכל חד מינייהו כו׳ ואין צורך לזה :

שם בתו׳ ד״ה מסתברא נותר אית לן כו׳ ועוד הא לענין במה שוה נמי טומאות בשר לנותר כו׳ כצ״ל, ור״ל וא״כ מאי קאמר דדמי חוץ לזמנו לנותר בג״ז דהיינו זמן ובמה הא טומאת בשר נמי כוהג בבמה וא״כ לא עדיף נותר מטומאה רק לענין זמן אבל לענין במה שוה טומאה נמי לחוץ לזמנו כמו נותר וק״ל · והגה״ת הפ״מ בזה לא ידעתי להולמו ע״ש :

באד ועוד כשמקשה אדרבה כו׳ הנה התו׳ מקשי׳ ג׳ קושיות על פירש״י שהם לכאורה גדולות ועצומות. וכדי שלא כמווי׳ לרש״י ז״ל כקטיל קני באגמא כלע״ד ליישב הכל. דקושי׳ הראשונה דהא סברא היא זו כו׳ יש ליישב דודאי אי הוילן סברא למילף מטומאה טפי מדנילף מחוץ למקומו הוה מקשי׳ שפיר. אבל באמת לית לן שום סברא למילף מחד מינייהו טפי מאידך. וא״כ אי איירי קרא בחוץ למקומו לא הוה ידעי׳ כלל מאי נשיאת עון דנבי חוץ לזמנו אי הוי לאו או כרת ולא בא הכתוב לסתום אלא לפרש והיכי כתב סתם נשיאת עון ולא פירש מה הוא רק סמך עלמון על הג״ש הא מ״מ לא ידעי׳ מהיכא נילף מטומאה או מחוץ למקומו ולא אהכי לן הג״ש מידי. אע״כ דכרת אנותר קאי וא״כ סמך הקרא ע״ז דנילף עון עון מנותר ולא מטומאה משום דדמי טפי לנותר דהיינו בז״ב. וקושי׳ שניי׳ יש ליישב כפשוטו דבאמת טומא׳ בשר אינו נוהג בבמה והא דתנן התם הפינגול והנותר והטמא שנין היינו טמא שפימש דוקא כדפי׳ הרמב״ם בפי׳ המשניות שם. ועיין גם׳ בה״ז לעיל בריש פירקין שהביאו. וקושי׳ שלישית יש ליישב. ג״כ דהנה קושי׳ התו׳ קשה נ״כ אמאי דקאמר מעיקרא מסתבר׳ נותר כו׳ דדמי לי׳ בז״ב. אמאי לא קאמר דדמי לי׳ בהנך שהביאו התו׳ הותר לין טהור בקרב דהא נותר נמי לא הותר מכללו ואין הל״ן מרלה עליו והוא טהור ואינו במקריב (ותמי׳ לי נאות למה לא הקשו התו׳ כן) ועוד דהגמ׳ קאמר אדרבה חוץ למקומו ה״ל לאוקמי׳ בכרת כו׳ למה לא קאמר דלמא חוץ למקימו מוקמי׳ בכרת דדמי לי׳ במקד״ש. אלא ודאי דמעיקרא בעי למימר דמסתבר טפי לאוקמי כרת בנותר משום דאז יש להתור׳ לסמוך טפי דנגמור חוץ לזמנו מיני׳ ולא מטומאה. מדיש לה לסמוך לגמור מיני׳ חוץ לזמנו אי מוקמי׳ לכרת זה בחוץ למקימו. ולכך לא ה״מ למימר מכח הכי ד׳ דברים שהביאו התו׳. דהא כל הכי איתנהו נמי בחוץ למקומו ומאי אולמי׳ דנותר טפי מחוץ למקימו. לכך קאמר דדמי לי׳ בז״ב דהכי ליתנהו בחוץ למקומו ולכך אי מוקמי׳ כרת בנותר עדיף טפי שיש לתורה לסמוך דנגמור מיני׳ חוץ לזמנו משום דדמי בהכי ד׳ דברים שלהתו׳ וגם בז״ב. משא״כ אי מוקמי׳ לי׳ בחוץ למקומו אין להתורה לסמוך כ״כ דנגמור מיני׳ חוץ לזמנו דלא דמי לי׳ אלא בד׳ דברים שלהתו׳ לבד. והא קאמר דאדרבה מה״ט דנגמרי׳ עון עון לחוץ לזמנו ה״ל לאוקמי טפי בחוץ למקומו מדכוקי׳ לי׳ בנותר. משום דאי מוקמי׳ לי׳ בחוץ למקומו פשיטא דאיכא למגמר עון עון טפי מהכא מדנגמר מטומאה משום דדמי טפי לחוץ למקומו מדדמי לטומאה והיינו משום דחוץ למקומו וחוץ לזמנו דמי טפי להדדי מחוץ לזמנו ונותר. דחוץ לזמנו ונותר דמי רק בחדי מילי דהיינו בז״ב משא״כ בטומאה וא״כ אכתי ליכא סברא פשוטה ופסיקא כ״כ לתגמר טפי מנותר מדנגמר מטומאה. ואי מוקמינן קרא בחוץ למקומו איכא ד׳ דברים שוים בשניהם דהיינו מקד״ש שאינן בטומאה וא״כ איכא סברא פשוטה טפי דנגמר מחוץ למקומו מדנגמר מטומאה. וא״כ לא ה״מ למימר הנך דברים דהותר לין טהור בקרב דבאלו דמי חוץ לזמנו טפי לחוץ למקומו מלטומאה. דהא כל הכי איתנהו נמי בנותר וא״כ מה״ט לא הוי מסתבר אכתי לאוקמי קרא בחוץ למקומו טפי מבנותר דאדרבה מ״מ איכא סברא טפי לאוקמי בנותר. דאי מוקמי׳ לי׳ בנותר איכא ו׳ דברים דדמי לי׳ חוץ לזמנו טפי מלטומאה דהיינו הנך ד׳ שהביאו התו׳ וז״ב. אבל אי מוקמי׳ לי׳ בחוץ למקומו ליכא אלא ד׳ דברים דדמי לי׳ חוץ לזמנו טפי מלטומאה דהיינו הנך ד׳ שהביאו התו׳ וזו לא וא״כ אינכא סברא פשוטה כ״כ למגמ׳ טפי מיני׳ מדנגמר מטומא׳. לכך הוצרך הגמ׳ למימר דדמי לי׳ במקד״ש דאלו ליתנהו בנותר. וא״כ איכא בחוץ למקומו ח׳ דברים דדמי לי׳ חוץ לזמנו טפי מלטומאה. ובנותר ליכא אלא ו׳ דברים כנ״ל. וא״כ מסתבר טפי לאוקמי׳ לקרא בחוץ למקומו משום דלא סברא פשוטה טפי דנגמר חוץ לזמנו מיני׳ טפי מדנגמר מטומאה. מהשתא דמוקמי׳ לי׳ בנותר דליכא סברא פשוטה כ״כ לתגמר מיני׳ חוץ לזמנו טפי מדנגמר מטומאה. כן כלע״ד ברור ונכון בדעת רש״י ואין כאן קושי׳ כלל:

ובזה מיושב נמי מה שמקשי׳ ל״ל להגמ׳ למימר דדמי לי׳ במקד״ש. למה לא קאמר דדמי לי׳ בחוץ כמ״ש רש״י לעיל (ע״א) ד״ה פגול כו׳ ועוד קשה ל״ל לרש״י לומר דשלישי יתירה כאמר בשניהם משא״כ בטומאה דהרי אף אי לא הוי יתירה הוי א״ש דבטומאה לא נאמר שלישי כלל. אבל השתא א״ש דבחוץ לא הה״ל דהא נותר נמי הוי חוץ שכולו חוץ לזמנו ממש. והגמ׳ בעי לאשכוחי׳ דברים דליכא בנותר. וגם רש״י הוצרך לומר שלישי יתירה דאל״ה הא בנותר נמי נאמר והנותר ביום השלישי אלא דלאו יתירה הוא ודוק היטב:

באד ופריך אדרבה חוץ למקומו דמי ליה במקד״ש ר״ל דהכי ד׳ דברים שוה חוץ למקומו לחוץ לזמנו אבל נותר אינו שוה לחוץ לזמנו באלו ולכך מסתבר טפי לאוקמי קרא בחוץ למקומו מבנותר. אבל הכי דברים הותר לין כו׳ הם נמי בנותר ולא דמי חוץ למקומו טפי בהכי לחוץ לזמנו מנותר וגם׳ ל״ק ילא בזה חוץ לשיטה ולא דק כלל ע״ע וק״ל:

באד דלא פסיל בתרומה לא מחיל עבודה דמוקמי׳ קרא בדדמי טפי לג״ש וא״ת טומאת בשר תיהוי בכרת כו׳ כנ״ל. ואח״כ מצאתי כן בגמ׳ ד׳ ויניצי״א והוא נכון ונוסחא שלפנינו א״א להולמה ודוק:

שם בתו׳ ד״ה ואיפוך אנא כו׳ ודוחק לומר דסבר המקשה אין מוקדם ומאוחר בתורה עכ״ל ר״ל דמהיכי תיתי למימר הכי היכי דאינו מוכח. ולע״ד י״ל דהמקשה הוה סבר דהסברא היא דמקרא בתרא נאמר תחלה. דאל״ה למה סתם הכתוב בלו ולא פירש נשיאות עון זה מהו וסמך עלמו אג״ש דעון עון דנילפי׳ מקרא דקדושים שנאמר אח״כ אדרבה כאן הי׳לו לפרש כרת בהדי׳ ובקדושים ה״ל לסתום ולסמוך אג״ש דנגמרי׳ מקרא דקמי׳ בלו שנאמר כבר אלא ודאי דאין מוקדם ומאוחר בתורה וקרא דקדושים נאמר תחלה ודוק:

דף רט ע״א בגמ׳ כשהוא אומר אותו בזבח הכתוב מדבר כו׳ מקשה גם׳ פ״מ לפ״ז ל״ל המקריב בהקרבה הוא נפסל ואינו נפסל בשלישי תיפוק ליה מדאיצטריך למעוטי כהן שאינו נפסל ש״מ דבהקרבה איירי דאי איירי בשלישי מהיכי תיתי לפסול הכהן דהוא מה חטא ע״ש. ונלע״ד ליישב דאי לאו המקריב ה״א דבוודאי איירי בהקרבה מדאיצטריך למעוטי כהן. אבל מ״מ בשלישי נמי נפסל כדמשמע פשטי׳ דקרא. לכך איצטריך המקריב לאשמועי׳ דבהקרבה דוקא נפסל ואינו נפסל בשלישי ודוק:

שם ברש״י ד״ה דדמי לי׳ בז״ב כו׳ משום דאכתי לא קמה לי׳ ג״ש כו׳ נראה דר״ל וכיון דלא קמה ליה הג״ש הוה מוקמי׳ ואוכליו עונו ישא וגו׳ אקרא דאם האכל יאכל וגו׳ דסליק מיני׳. והאי קרא לאו בנותר איירי מדכתיב לא ירצה כמ״ש רש״י לעיל. וא״כ לא ידעי׳ במאי איירי. וליכ׳ למימר דחוץ לזמנו שוה לי׳ טפי מחוץ למקומו כיון דלא ידעי׳ כלל במאי קאי הך כרת כלע״ד. ודלא כמו שנדחקו הג׳ זוהל״ק ודוק:

בתו׳ ד״ה למקום שיהא משולש כו׳ והרב ר״ י״ט מפרש דמקום משולש כו׳ אבל לפי׳ זה קשה קושי׳ התו׳ דלעיל על רש״י מאי קפריך כו׳ וקושי׳ שאחר זו ג״כ וק״ל:

באד ולהאי פירושא ניחא הא דקשי׳ לן לעיל אברייתא כו׳ לאלתר כשר דמשמע דאי שלא במקומו לאו כמקומו דמי ניחא כו׳ ר״ל דלעיל הקשו זה בד״ה ואי שלא במקומו כמקומו דמי כו׳ דמשמע דאי שלא במקומו לאו כמקומו דמי ניחא ואמאי לאלתר כשר ע״ש וכוונתם דליפסול משום דהוי מחשבת חוץ למקומו. והא

כתבו הכא דלפי' זה יתיישב דאינו פסול משום דלא הוי מקום משולש · ובזה מיושב מה שהקשה הפ"ת ע"ז דהאיך יתיישב לפי' זה · הא אפי' הי' מקום משולש לאחר כשר דאין המחשבה פוסלת אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו ע"ש דבאמת ס"ל להתו' דאי שלא במקומו לאו כמקומו דמי מקרי מחשבת חוץ למקומו דמ"ש חישב לזרוק חוץ לעזרה דהוי חוץ למקומו · ומ"ש חישב ליתן הניתנין למטה למעלה דהוי כמי חוץ למקומו · ומה"ט כמי הוי כיחא לי' מעיקרא הא דלמחר פסול ולא פגול משום דלא הוי מחשבת חוץ לזמנו כיון שחשב ליתנו שלא במקומו ולאו כמקומו דמי לא מקרי אכילת מזבח כלל אבל בוי מחשבת חוץ למקומו משום זה ככ"ל · אבל אי כמקומו דמי והוי זריקה מעלי' ה"ל להיות פיגול · ולעיל כתבנו כוונת התו' בס קצת בענין אחר · אבל מתוך מ"ש כאן מוכח כמו שפרשנו הכא · ומה שהקשה הפ"ת עוד דלפי' זה מאי פריך המקשה התם הא' פסול פיגול הוא מאי יהי' פיגול הלא לא חישב במקום משולש ע"כ לא ידעתי מאי קשי' לי' בא למאי דאמרי' דשלא במקומו כמקומו דמי פסול משום מחשבת חוץ לזמנו ככ"ל ובזה לא בעי' מקום משולש רק במחשבת חוץ למקומו · ומה שהקשה עוד בזה כבר תירץ בס' ל"ק ע"ש ודוק :

שם בתו' ד"ה נפקא לן מדאחרי' כו' וי"ל דר' אליעזר כיון דלא דריש לא יחשב כו' ר"ל כיון דלא דריש לא יחשב במחשבה בוא נפסל כו' ה"א אע"ג דמדכתיב המקריב בהקרבה הוא נפסל ואינו נפסל בשלישי מוכח דע"כ בזובח איירי דבכהן מהיכי תיתי לפסול בשלישי · מ"מ הוה ס"ד דאיירי כמי בכהן מדכתיב לא יחשב דהוי דרשי' לי' לשון חשיבות לומר שהכהן לא יחשב עוד בכהונה · אבל בן עזאי דנפקא לי' מלא יחשב במחשבה הוא נפסל כו' באחרים · וא"כ ע"כ בזובח איירי כדפירש"י מהי תיתי לן דאיירי כמי בכהן · וליכא למימר מלא יחשב דהא לא יחשב אילטריך למלתא אחריתי דהיינו במחשבה הוא נפסל כו' · אבל קשה לר"א כמי כיתא הכי מהיכי תיתי למימר דבכהן כמי איירי · ואי מלא יחשב הא כמי אילטריך למלתא אחריתי דהיינו לכדר' ינאי בסמוך · ואפשר דהך דרשה הוא מסתבר טפי דהיינו לפסול כהן · מדרשא דר' ינאי · אבל דרשא דאחרים דהיינו במחשבה הוא נפסל כו' מסתבר טפי מלאוקמה לפסול כהן · אבל הוא דחיק · ולולי דבריהם הי' אפשר לומר דלר"א אילטריך למעוטי כהן משום דאל"ה הוה מוקמי' המקריב לפסול כהן דהיינו המקריב שהוא הכהן לא יחשב · וליכא מדאילטריך כלל · לומר דמדאילטריך לימוד שאינו נפסל בשלישי ש"מ דבזובח איירי · דה"א דבאמת ליכא הכא שום לימוד ע"ז שאינו נפסל בשלישי דהא הלימוד הוא שהמקריב · והא אילטריך לפסול כהן · אבל לבן עזאי שפיר מוכח דלא איירי בפסול כהן · דא"כ לכתוב רק לא ירצה המקריב והוה ילפי' מיני' פסול כהן כלומר שהמקריב לא ירצה עוד לכהן · וא"ל לא יחשב שאינו נפסל בשלישי · מהיכי תיתי לפסול הכהן בשלישי והכי משמע דמלא ירצ' הוי בעינן למילף פסול כהן לבן עזאי מדמשני לא ירצה זביחה הוא · ועפ"ז יש לומר דמה"ט לא ילפי אחרים מהמקריב דאינו נפסל בשלישי · דס"ל כבן עזאי · דאותו אתא לאחר כדרון · וא"כ אי לאו לא יחשב לא הוי מצינן למילף מהמקריב דאינו נפסל בשלישי · דהוי קמ"ל מכ"ל דלהכי אתא דלמא אתא לפסול כהן ומתילא ידעי' דאינו נפסל בשלישי · אבל מ"מ הוה שפיר בזה דה"א דהכהן נפסל · לכך אילטריך לא יחשב למימר דאינו נפסל בשלישי דהשת' לא מצינן למעטי דמיירי בכהן דא"כ לא יחשב ל"ל ודוק :

ע"ב בגמ' מדרישא בשתי עבודות כו' יש לדקדק הא קתני כמי ברישא בעבוד' אחת דהא קתני או ששחט וקבל והלך וזרק חוץ למקומו ולזמנו דהיינו שבכל העבודו' של דם הי' מחשב חוץ למקומו ולזמנו דהוי שתיהן בעבודה אחת · וגם על רש"י במתני' בד"ה לאכול כזית בחוץ כו' שכתב כמי דרישא איירי בב' עבודות כו' קשה זה · ונלע"ד בזור שטעות נדפס במתני' ונ"ל או ששחט וקבל והלך וזרק חוץ למקומו הפסח והחטאת כו' ולא גרסי' כלל ולזמנו · וכה"ג תני בתר הכי בפסח וחטאת או ששחט וקבל והלך וזרק שלא לשמן ולא תני וחוץ לזמנו · ופירושו שעשה א' מכל אלו במחשב' חוץ למקומו וג' האחרי' בחוץ לזמנו כדפירש"י במס' מנחות שכשנה ג"כ מתני' כי הכא · וכן הוא במשניות הגרסא · וא"כ א"ש דמיירי הך נמי בב' עבודות ודוק · ותמיה לי שלא הרגישו בזה המפרשים · ואולי היה בס"ס שלפניהם הגרסא הנכונה :

ואגב ראיתי להזכיר שראיתי בתי"ט במשניות שהקשה אהא דתנן וחכמים אומרים זה וזה פסול ואין בו כרת חכמים היינו ת"ק והכיח זה בצ"ע · ואשתמיטתי' דברי התו' במס' מנחות שכשנה ג"כ כי הכא במתני' והקשו התו' קושי' זו ותירצו דאתא לאשמועי' הכי כת"ק והביאו ראי' לזה ממס' נדה דהתם משני הגמ' כה"ג ע"ש ודוק :

שם בתו' ד"ה מחלוקת בשתי עבודות כו' והי' כראה לפרש כו' מקש' בס' פ"ת לפי' זה מאי פריך לאי לאפ' מאי זה הכלל קשי' הל"ל דלכך תני זה הכלל ללמוד אף בעבודה אחת מחלוקת כו' ע"ש ולע"ד לק"מ דהא התו' כתבו דדוחק הוא לומר דלכך הדר תני כזית למחר כזית בחוץ משום דבעי למיתני לירוף בחלי זית כפירש"י דמה"ט מ"מ לא ה"ל למיתני כזית למחר אלא דיכא דחלי זית לחוד ה"ל למתני וא"כ ע"כ מדהדר תני לי' ש"מ דלא איירי בשתי עבודות ממש כמו הרישא אלא מיירי ע"כ בעבודה אחת ולאשמועי' דאפילו בכה"ג פליג ר' יהודה ואמר תפוס לשון ראשון וא"כ פרי' הגמ' שפיר ל"ל זה הכלל הא בלא"ה ידעינן דפליג ר' יהוד' בעבודה אחת כעין שתי עבודות דהא עיקר מילתיה אהא קאמר לי' · דהא ת"ק נמי בהכי איירי בהך בבא דכזית למח' כו' · אבל לר' יוחנן א"ש דאי לאו זה הכלל הוה ס"ד דפליג ר' יהודה רק בעבודה א' כעין שתי עבודות דהיינו שני סימנין · אבל בסי' אחד מודה ר' יהודה כדס"ל לאילפא באמת · להכי תני זה הכלל לרבויי אפילו בסימן אחד ודוק כי נכון הוא :

דף ל ע"א תו' ד"ה דבריו קיימין כו' אבל הכא מיקיימי תרווייהו כו' מקשה בס' פ"מ אל"ק לפ"ז מאי פריך לקמן ממתני' והרי שחיטה כו' דילמא התם שאינו בזא"ז בשני עבודו' וא"א לקיים את שניהם דאי פסול אינו פיגול · אבל בלחנות אפשר לקיים את שניה' ומ"ה מוד' ר"מ · ולע"ד לק"מ דהכי מקשה כיון דאמרת בלחנות מודה ר"מ אע"ג דבעלמא ס"ל תפוס לשון ראשון מ"מ בלחנות לא שייך למימר תפוס לשון ראשון כיון דחד דיבורא הוא · א"כ בשחיטה נמי לא הל"ל תפוס לשון ראשון · ואי משום דא"א לקיים שניהם הל"ל דשניהם אינם חלים כמו בני מקדש אשה ובתה · אבל משום דא"א לקיים שניהם · מ"מ ליכא למימר תפוס לשון ראשון מה שאינו שייך בכה"ג ודוק · ומה שתירץ בזה בס' ל"ק קשה להבין :

בא"ד וכן בפ' השולח כו' אבל בבת אחת אפש' לקיי' כו' ר"ל להכי לא דמי למקד' אשה ובתה ואינך דכוותה · דהתם בבת א' אין לקיים את שניהם · וגם' ל"ק פי' דטעמא דהכא אינו בזא"ז לאו משום דסותרים וא"ז פ"פ · וליתא דהרי באמת סותרים זא"ז דאיזה מהם שקנה ראשון אין השני יכול לקנות כלל דהרי הוא עבד להראשון ומה שקנה עבד קנה רבו ודוק :

ע"ב ושמעינהו לרבנן דקא נרסי תרתי וסבר דידי דוקא ודידהו עירוב מחשבות הוי כו' יש לדקדק מנ"ל לרבי ומי דחקו לומר דלוי הי' מסופק דילמא דידי' דוקא ואיכהו טעו והוסיפו הך דכזית וכזית · הא מ"ל דלוי ידע בודאי שהסלא טעו דמהיכי תיתי למתלי בהו טעות · אלא דמ"מ הוה מספקא לי' אי דידהו דוקא ר"ל שדוקא בהני תרתי פליג ר' יהודא אבל בשלישי דהיינו כזית למחר בחוץ מודה · אודלמא כיהיכי דשייר לדידי' שייר כמי לדידהו אבל באמ' פליג ר' יאפי' בכזית למחר בחוץ כדאמ'

כתי

נמי השתא · ולפ״ז לא הוי קשי׳ כלל קושי׳ הגמ׳ ותיבעי לי׳ כזית וכזית וצ״ע גדול ודוק ·

בתוס׳ ד״ה א״ל אביי כו׳ ותימא דמאי מקשי לי׳ רבא לאביי כו׳ לפמ״ש לייש׳ תמיהתם דהכי מקשה רבא לאביי מנ״ל דבהא ודאי מודה ר״מ אימא דלמא פליג נמי בהא ואי משום דחד דיבורא הוא לא מסתבר שיאמר תפוס לשון ראשון · דאין סברא שיסבור שום תנא הכי · הא חזינן דר׳ יהודה סבר הכי בשחיטה א״כ גם ר״מ אלי׳ סבר הכי · ואין לומר דאביי סבר כרב יצחק בר יוסף דר״מ לא ס״ל כלל תפוס לשון ראשון אלא טעמי׳ משום דכמלך הוא מדאמר תמורת תמורת תרי זימני · אבל בלחלות לודאי מתכוין לשניהם לכתחלה ודאי מודה · ודייק הכי מדנקט במילתיה לשון תמורת עולה תמורת שלמים דוקא · דא״כ מאי קאמר אביי דבהא מודה ר״מ דהיינו בלחלות · הל״ל דבתמורת עולה ושלמים נמי מודה · דהא נמי לאו מיהדר הדר בי׳ כדס״ל לר׳ יצחק בר יוסף · אע״כ דס״ל לאביי דבהא מ״ל דפליג ר״מ משו׳ דתפוס לשון ראשון אע״ג דלא מיהדר הדר בי׳ ודלא כר״י בר יוסף א״כ קשה מנ״ל דבהא ודאי מוד׳ ר״מ דהיינו בלחלות דלמא בהא נמי ס״ל תפוס לשון ראשון אע״ג דהוי דיבורא הוא כדס״ל לר׳ יהודה בשחיטה ודוק היטב :

דף לא ע״א תו׳ ד״ה ויקן כיון הפיגול לא שייך הכא מלא מין את מינו וניעור עכ״ל · ר״ל דהתם תלי׳ בנתינת טעם מש״ה כיון שנפל בו מן האיסור כ״כ עד שנותן טעם בהיתר נאסר אע״פ שנתבטל הראשון קודם שנפל השני · אבל הכא לא תלי׳ בנ״ט כלל וק״ל :

שם בד״ה הא חזר ועירבן כו׳ הרי כבר נפסל הקרבן ואינו חוזר ונעשה פיגול כו׳ ר״ל דכיון שנפסל כבר תו לא מקבע בפיגול כלל דלא קרינן בי׳ כהרצאת כשר כך הרצאת פיגול · ואפילו לא הי׳ צריך לצירוף החצי זית חוץ לזמנו הראשון כגון שחישב עתה על כזית שלם לאכול חוץ לזמנו לא הוי פיגול מהאי טעמא משא״כ הת׳ דלא שייך האי טעמא מצטרף שפיר וק״ל ·

שם בתו׳ ד״ה אמר רב המכונס כו׳ ואין לדמות זה לטומאה שבטלה כו׳ נראה דר״ל הא דתנן במס׳ טהרות פ״ג מ״ד כביצה אוכלין שהניחן בחמה ונתמעטו וכן כזית מן הנבלה וכו׳ הרי אלו טהורין הניחן בגשמים ונתפחו טמאין וקשי׳ להו אדרב דרב המכונס דאע״ג דהדר מליי׳ אינו מצטרף והת׳ אע״ג דנתמעטו ובטלה הטומא׳ כשנתפח וחזר לשיעורו חזר לטומאתו · וכתבו דאין לדמות לאם דהרי הכא לא בטלה הטומאה כלל שהרי עדיין מצטרף הראשון לשני לטמא כמותו אלא דטעמא הכא משום דאין להפריד ממנו וק״ל · וגם׳ פ״מ פי׳ בענין אחר :

שם בד״ה חישב שיאכלוהו כלבים כו׳ וצריך לפרש טעם אמאי גרע מאכילת טמאים עכ״ל · ונראה דלא דמי דבשלמא בטמאים איכא למימר דלא הוי מחשבה משום דכל כמיני׳ דהטמאים לא יאכלוהו כדאמר הגמ׳ שם (ע״א) משא״כ הכלבים אם יתן להם בודאי יאכלוהו וק״ל :

שם בד״ה שאין אכילה והקטרה כו׳ להקטיר לא כו׳ ר״ל אם חישב על הבשר להקטירו לא פסל · ואי אכילת אש מקרי אכילה ה״ל כאלו חישב לאכול הבשר ויפסל · אלא ודאי דלא שמה אכיל׳ ודלא כס׳ צ״ק שכתב בע״א ע״ש וק״ל :

ע״ב בתו׳ ד״ה ובטמאים כו׳ ומש״ה לא נקט נמי שמא יכניס ידו לפנים אע״ג דאיכא איסורא למ״ד ביאה במקצת שמה ביאה כו׳ וצ״ע א״כ היכי גזרינן שמא יגע בבשר כיון דאמרי׳ דנזהר שלא יכניס ידו לפנים האיך יגע בבשר הרי הבשר הוא לפנים בשעת שחיטה ודוק :

בא״ד ולפי׳ ר״ת נמי כו׳ מ״מ למ״ד מרחק לפון כו׳ ואין לחוש בכך דשחיטה כשירה בדיעבד קאמר כו׳ כ״ה הנוסח׳ הישנה · ולכאורה כוונתם דלפר״ת נמי קשה דבק״ק למ״ד מרחק לפון א״כ איך אפשר לטמא לשחוט הא ע״כ צריך להיות הסכין ארוך כ״ב אמה ויותר וזהו אי אפשר · ואהא כתבו לתרץ דאין לחוש בכך ר״ל דבין לפי׳ התוס׳ ובין לפר״ת אין כאן קושי׳ דהא שחיטה כשירה בדיעבד קאמר וא״כ י״ל דמיירי שהטמא נכנס לעזרת נשים וגם לעזרת ישראל ושחט שם ובאמת עבר אטומאת מקדש אבל מ״מ שחיטתו כשירה · ואין להקשות כמ״ל הטעם דשמא יגעו בבשר׳ הא בלא״ה לכתחלה א״א לו לשחוט שהרי אין רשאי לכנוס לעזרת נשים ולפי׳ לר״ת דמ״ל דמיירי שנטמא בשם מ״מ איך יכול לשחוט בסכין ארוכה כ״כ · די״ל דצריך לשמא יגעו כו׳ משום קדשי׳ קלים דבהו י״ל כתירוץ ר״ת ושחט סמוך לפתח שער נקנור · או כתירו׳ התו׳ ושחט בצידי העזרה ולא נכנס בע״כ כלל · אבל לקמן מוכח דשפיר מצי לשחוט בסכין ארוכה כו׳ · לפי מה שפירשו התו׳ בסמוך לייש׳ שמעתין דלקמן דפריך וא״ת לאו דאורייתא׳ בטמאין נמי משכחת לה · דפירשו דאי אמרי׳ תיכף לסמיכה שחיטה דאורייתא׳ לא אפשר בטמאין משום דמרחק לפון · וא״כ קשה שחיט׳ נמי א״א בטמא ול״ל למילף מהיקש דסמיכה דאין שחיטה בטמאין · וצ״ל דשחיטה אפשר משום דאפשר דעביד סכין ארוכה דהיינו מן כ״ב אמה וא״כ מאי הקשו כאן לפר״ת · לכן נ״ל כפי׳ הנ״ז דהקושי׳ שאין לחוש שמא יגע בבשר בכה״ג כיון שרחוק כ״כ לזה תירצו לפי׳ מורי אין קושי׳ דשחיטה כשרה בדיעבד קאמר ומיירי באמת שנכנס באיסור בע״כ · ושמא יגעו בבשר משו׳ קדשים קלים נקט אבל קדשי קדשים בלא״ה לא מצי שחט לכתחלה דאיך יכול ליכנס בע״כ · ולפי׳ ר״ת נמי הא דנקט שמא יגעו היינו בקדשים קלים אבל בקדשי קדשים באמת אין לחוש שמא יגע ושוחט לכתחלה · אך לפ״ז לא א״ש לישנא דתנן ואפילו בקדשי קדשים דהרי אדרבה בקדשי קדשים שריא׳ לכתחלה וצ״ע קצת :

דף לב ע״א בגמ׳ ורמינהו וסמך ושחט כו׳ יש לדקדק אמאי לא משני דהתנא דמתני׳ ס״ל כרבי דכל חלל העזרה לפוני כשר לשחיטת קדשי קדשים וביאה במקצת לא שמה ביאה · וא״כ סמיכה גופה אפשר בטמאים דמעייל ידי׳ וסמיך · ולהכי שחיטה נמי בטמאי׳ ותנא דברייתא׳ ס״ל כר״י ב״י דמרחק לפון וא״א לטמאים לשחוט משום דתכף לסמיכה שחיטה ויליף מיני׳ שחיטה דבעי׳ נמי טהורים וכנ״ל לרב חסדא דמתני איפכא דע״כ תנא דמתני׳ חולק אברייתא ולא ס״ל כשמעתתא דימני ודוק

שם בגמ׳ ושמא דיעבד שפיר דמי ורמינהו כו׳ נראה דתלה קושייתו הכא משום דמתני׳ לא ה״מ למפרך משום דהמ״ל דוסמך ושחט איכא אלא למצוה אבל בדיעבד אינו מעכב דהרי לא שנה עליו הכתוב לעכב · אבל השתא פריך אהא דאמר דטמאים לכתחלה לא גזירה שמא יגעו בבשר דמשמע דדיעבד אם שחטו ולא נגעו בבשר שפיר דמי כלומר שלא עברו כלום ואהא פריך ורמינהו כו׳ וא״כ בדיעבד אף שלא פסלו הקרבן מ״מ הרי עשו איסור וביטלו מצות הכתוב וק״ל :

שם גרס״י ד״ה נתנו פסול ע״ג הכבש כו׳ הא דפירש״י דאף למ״ד שלא במקומו לאו כמקומו דמי מיירי מתני׳ בפסול׳ אע״ג דה״מ לפרש נמי בכשר כדס״ד דהמקשה לעיל (דף כ״ו ע״ב) דפריך לשמואל מהכא וס״ד דמיירי בכשר · היינו משום דלישנא דמתני׳ יחזור הבשר ויקבל משמע דעד השתא מיירי בפסול׳ · ומתני׳ גופא ליכא לאקשויי אמאי לא תני הך דינא בכשר׳ די״ל דאתא לאשמועי׳ דדוקא כשנתנו הפסול שלא במקומו הוא דמהני יחזור הבשר וכו׳ אבל אם הי׳ נותנו במקומו לית לי׳ תקנתא משום דפסול עושה שירים וק״ל :

שם בתו׳ מ״ש סמיכה כו׳ ומיהו יש ליישב ההיא דלקמן משום דההוא סוגיא כו׳ בס׳ צ״ק רוצה ליישב גם קושי׳ של הר״י דאורלייינ״ש על רש״י דרש״י הולך לפירושו משום דהמקשה דס״ל ביאה במקצת לא שמה ביא׳ ואין להוכיח דסמיכה בטהורין אלא משום תיכף לסמיכה שחיטה ע״ע וליתא דא״כ מאי פריך בתר הכי סמיכה נמי אפשר דמעייל ידי׳ וסמיך · הא כבר אסיק אדעתיה דמרחק

דמרחק לפון וא"כ אף אי מעייל ידי' לא מקיים מיהא לסמיכ' שחיטה ודוק :

באד לא אפשר דמרחק לפון ומשמך ושחט דכתב גבי עולה כו' שח מה בטהורים מיהו בהדיא דריש התם כו' כנ"ל לע"ד · ור"ל דאכתי תקשה מנ"ל סמיכה בטהורים דאף דמרחק לפון מ"מ איכא לאשכוחי סמיכה בטמאים בקדשים קלים · לזה כתבו דמוסמך ושחט גבי עולה דריש מה סמיכה בטהורים ובעולה דטעונה לפון ליכא לאשכוחי סמיכה בטמאין אי היכף לסמיכ' שחיט' דאורייתא · וא"כ א"ש פירש"י לקמן ואין ראיה להכריע כפירש"י דהכא מהא דלקמן בשמעתין · ואפא כתבו מיהו בהדי' דריש התם כו' כלומר לכך מ"מ אין האמת כפירש"י לקמן דמפר כהן דריש לפני ה' וסמך · אלא מעולה דרשי' לי' כדתני' בת"כ וק"ל :

ע"ב בגמ' ואי אמרת ביאה במקצת שמה ביאה אידי ואידי עשה שיש בו כרת הוא מקשה בס' פ"מ למה לא הוכיח בפשיטות דא"א ביאה במקצת שמה ביאה וע"כ הותר כרת במצורע ומנ"ל דלא התירה התור' לכנוס לגמרי מה לי אם נכנס בכולה או במקצתה כיון דמקצת ביאה שמה ביאה כו' ע"ש · ואשתמיטתי' דברי התוס' במס' יבמות שהקשו אם קושי' זו ותירצו ב' תירוצי' ע"ש בד"ה ואמר עולא כו' ודוק :

שם בתו' ד"ה ור' יוחנן אמר כו' ועוד קשה מדאמרי' פ' בתיכין טמא יהי' ואי טבול יום אסור במחנה לוי' נ"ל קרא לרבות מחנה שכינה כו' נ"ע הא אילטריך שפיר לטבול יום דמת דביה איירי כל הפרשה והוא מותר במחנה לויה ואתי קרא לאסרו במחנה שכינה ודוק :

דף לג ע"א בגמ' · איכא דאמרי ותיכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא · לפי' התו' לעיל (דף ל"ב ע"א) ד"ה ת"ש סמיכה כו' דסמיכה בפנים משום דכתיב גבה לפני ה' וסמך · אלא דהת"ל דמ"מ סמיכה בטמאים משום דאפשר דמעייל ידי' וסמיך · א"כ למאי דאמר כל הסומך ראשו ורובו מכניס · אכתי קשה ליעול וליסמוך דרחמנא אמר · דאע"ג דתיכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא · מ"מ א"א בענין אחר דהא בעינן לפני ה' וסמך וא"א לעייל ידי' ולסמוך דבכל כחו בעי' · וצריך לומר דתירוץ זה לא קאי אלא לתירוץ קמא דלעיל דהא מני ר"י בר' יהודה היא · ולתירוץ בתרא דראשו ורובו מכנים צ"ל גזירה שמא ירבה בפסיעות וק"ל :

שם ברש"י ד"ה מיתיבי וסמך ושחט כו' ולעמוד טמא בחוץ ולסמוך בפנים א"א כדאמרן לעיל שראשו ורובו מכנים עכ"ל · יש לדקדק מאי נקט רש"י רק טעם זה הא ללשון ראשון מצאנו לאו מש"ה הוא אלא משו' דמרחק לפון וה"ל למנקט נמי טעם זה · ואין לומר דמ"מ בקדשים קלים הי' קשה מנ"ל דסמיכה בטהורים · דא"כ תקשה באמת מברייתא זו ללשון ראשון · אע"כ צ"ל דבאמת מ"ל דמיירי רק בקדשי קדשים · וא"כ הדרא קושיא לדוכתה · ונראה ליישב דרש"י ס"ל דקושי' של הגמ' מאי קסבר כו' ליעול וליסמוך כו' לא קאי אלא ללישנא בתרא דללישנא קמא מ"ל דלא קשי' ליעול וליסמוך דרחמנא אמר · די"ל דלמא רחמנא לא קאמר דליעול וליסמוך אלא דכעביד פשפש ויכניס ידיו דביאה במקצת לא ביאה · והא דלא עבדי פשפש היינו משום דהכל בכתב מיד ה' וגו' ואין לומר אינלך קרא גדול מזה כקושי' התו' · די"ל דבקרא לא מוכח להדי' דכעבד פשפש · דדלמא כוונת הכתוב דליעול להדי' ולסמוך · אבל ללישנ' בתרא דכל הסומך ראשו ורובו מכנים מקשה שפיר דליעול ולסמוך כיון דא"א בענין אחר כלל · וא"כ גם קושי' זו אזיל ללישנא בתרא · לכן פירש"י רק טעמא דלישנא בתרא וק"ל :

שם בתו' ד"ה ניעול וניסמך כיון דלא אפשר בענין אחר ולא מקיימין סמיכה בטהר' כו' ר"ל דמצורע לעולם בשמיני שלו שמביא קרבנותיו עדיין טמא הוא דהרי אינו טהור עד שמזין עליו מדם האשם וא"כ אין לומר דמה שלוה התורה לסמוך על אשמו היינו דוקא כשהוא טהור ולא כשהוא טמא · דהא לא משכחת בי' שיהי' טהור בשעת סמיכה · וא"כ ע"כ כשמלות סמיכה על אשמו היינו אף שהוא טמא ולכך פריך שפיר ניעול וניסמוך דרחמנא אמר כלומר דע"כ כוונת התורה הוא שיכנס ויסמוך כיון שלוה לסמוך ותיכף לסמיכה שחיטה וצריכה הסמיכ' להיו' בפני' אבל בשאר טמאים שמשלחים קרבנותיה' ואין רשאין לכנוס ולסמוך לא קשי' לן כי הכא · משום דהתם מ"ל דמה שלות התורה להם לסמוך היינו כשהם טהורים דוקא אבל כשהם טמאים לא איירי קרא כלל כיון דאיכא לאשכוחי שמביאים קרבנות אלו כשהם טהורים · מהיכי תיתי למימר דאיירי קרא בטמאים וק"ל :

שם בתו' ד"ה סמיכת אשם מצורע כו' והא דתנן בפרק כל התדיר כו' כל האשמות טעונין סמיכה חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע כו' ר"ל דאשם נזיר בודאי נמי אין טעון סמיכה כמו אשם מצורע · דכי הדדי ניהו דתרווייהו באין רק להכשיר · ולא כמ"ש בס' בה"ז · משום דנזיר טמא נמי אינו יכול לסמוך כמו מצורע · דזה אינו דנזיר טמא ביום השמיני שמביא קרבנותיו כבר טבל והעריב שמשו בשביעי ושרי לכנוס אף שלא הביא קרבנותיו דמ"מ לאו מחוסר כיפורי' מקרי וכ"כ התו' בהדי' במס' נזי' (דף מ"ה) ע"ש וק"ל :

שם בתו' ד"ה איפוך סמיכת אשם מצורע כו' וא"כ קשה אפילו אשם מצורע נמי כו' ויש ליישב דכיון דמלינן לקיים ההיקש בשאר אשמות לא אמרי' דקאי אאשם מצורע ואמר רחמנא שיכנס טמא לעזרה דמהיכי תיתי לדחות איסור טומאת מקדש שהוא בכרת משום עשה דסמיכה כיון דלא גלי לן קרא בהדי' הכי ודוק :

באד וא"כ נימא מה חטאת טעונה סמיכה כו' ונלע"ד דלפירש"י בחומש פכת' וז"ל כי כחטא' כי ככל החטא' האשם הזה הוא לכהן בכל העבודות התלוי' בכהן הושוה אשם זה לחטאת שלא תאמר הואיל ויצא דמו מכלל שאר אשמות כו' א"ש דליכא למילף סמיכה מהיקש זה דאין תלוי בכהן כלל ודוק :

ע"ב בתו' ד"ה לענין מלקות איתמר כו' כדאשכחן בפ' תמיד נשחט דעשה שיש בו כרת דוחה עשה דהשלמה כו' · והא דלא מייתו ראי' מהכא גופי' דאמרי' מוטב שיבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת דהיינו עשה דטבול יום שמשתלח חוץ למחנה לוי' · היינו משום דפירשו לעיל לחד פירוש' דהכא אפי' עשה מדאורייי' ליכא אלא מדרבנן דהיינו מגזרת יהושפט ע"ש בתו' ד"ה ור' יוחנן אמר כו' וא"כ מ"ל דבאמת עשה דאוריית' אינו נדחה מפני עשה שיש בו כרת וק"ל:

דף לד ע"א ברש"י ד"ה ולאו הבא מכלל עשה עשה כו' אלמא מדאיצטריך לא תעשה כו' וכ"כ התו' דאסיפא סמיך · אבל מרישא אינו מוכח דמ"ל דה"ק ולאו הבא מכלל עשה הוי כמי עשה אבל לעולם לאו כמי הוי וק"ל :

שם בתו' ד"ה והבשר כו' דלמא דוקא לבשר קאתי כו' ולא בעי' הכשר עכ"ל · מקשה בס' פ"מ א"כ תקשה ל"ל לימוד על דם קדשים שאינו מכשיר מדאיצטריך והבשר להורות דחיבת הקדש מהני לי' ש"מ דדם אינו מכשיר דאי הדם מכשיר ל"ל חיבת הקדש הא הוכשר בדם שחיטה ע"ש · ולק"מ דהא מצינן לאוקמה והבשר על מנחה שלא הוכשרה כגון צריד של מנחות דמהני לה חיבת הקדש שמקבל טומאה · ומנחה נמי אוכל הוא · אבל מ"מ עלים ולבונה מנ"ל · והא דנקטו התו' בשר היינו לפי האמת דדם אינו מכשיר איצטריך חיבת הקדש גם לבשר · אבל אי לאו לימוד דדם קדשים אינו מכשיר באמת הוי מוקמינן והבשר רק על מנחה דלבשר ה"א דלא איצטריך משום שהוכשר בדם ודוק :

שם בתו' ד"ה פסול אהו שיעשה שירים כו' ותיהו לת"ד שלא במקומו כמקומו דמי תוכח לעיל ד"ה בנז"ק הפסול כו' וכ"ע הא דישלק"ש ס"ל לעיל כשמואל דשלא במקומו כמקומו דמי וא"כ מאי קמיבעי' ליה הכא · הא לדידי' מוכח דיחזור הכשר ויקבל כמ"ש התו' הכא · ואולי דרבינו אפרים בא ליישב קושי' זו ולכך פירש הבעי' לענין אם ישפכו השירים אל היסוד או לא ודוק :

דף לה ע"א תו' ד"ה פיגל בזבח כשפגל שליל כו' וכרא"ה דמדין שריפה קממעט שליל ושליא כו' · רצונם לתרץ דבאמת ממעט להו לענין כותר וא"כ לא תקשה מכ"ל למעוטי שליל · דזבח ממעט שניהם שליל ושליא · דבשלמא אם כאמר דמוקי לי' באא"ע למחשבת כותר תקשה תו' שפיר מכ"ל לאוקמה למעט שליל ובאא"ע לגופי' נוקמה למחשבת כותר · נוקמה לגופי' בכותר גמור ולמעט רק שליא לחוד · אבל השתא דמוקמי' ליה בנותר ממש · שפיר ממעטי' שניהם · והא דבאמת שליל נאכל רק ליום ולילה · היינו דאח"כ פסול · אבל הכא ממעט' להו רק משריפה · אמנם לע"ר כד דיותר נכון הי' לגרוס ד' לתא סיכשריך לגופי' למעוטי שליל מנותר כו' · ולפי' זה קושי' כפשוט' דהיא גופה תקשי מכ"ל להכא לאוקמ' באא"ע למחשבת נותר אבל כותר ממש טובא אפי' בשליל · דילמא אתא לגופי' למעוטי שליל מכותר ובאמת נאכל ליותר מיום ולילה ודוק :

עב תו' ד"ה אלא בדוקין שבעין כו' דבהדיא דריש לה בקידושין מרכתב תן העוף כו' תקשה נמ' פ"מ ל"ל תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות תיפוק לי' מדאיצטריך תן העוף למעוטי מחוסר אבר ש"מ דמום אינו פוסלבו ע"ש · ושקמתיעתי' דברי התו' במס' חולין (דף כ"ג ע"א) ד"ה תמות וזכרות בבהמ' כו' שהקשו קושי' זו ותירלו דה"א דמן העוף אתא לאסור בעוף אפילו מום שאינו פוסל בבהמ' ע"ש ודוק :

דף לו ע"א גמ' ומי איתלי' לר"י האי סברא כו' תקשה בס' בה"ז ול"ק מאי לא תקשה בל"ז על משכ"ינו דקתני ליתן הניתנין בחוץ בפנים כשר ולא פליג ר"י והא"ס ל בהדי' דפסול ע"ש · ונלע"ד ליישב ע"פ מ"ש התו' לעיל דבלהניח אימורין למחר אי עביד כמחשבתו מפסיל הוי' קרבן בקדשים הנאכל ליום ולילה כו' ולפ"ז י"ל דבל"ז לא קשי' לי' אמתני' דה"א דבאמת ר"י ס"ל דחטאת שחישב להכנים דמה לפנים פסולה · והא דלא פליג במתני' משום דמתני' איירי בכל הקרבנו' ובשאר קרבנו' מודה ר"י דכשר · ולא ה"מ למפלג ולמתני שאמר ר"י פוסל דהא לא פסיל אלא בחטאת · ומתני' לא קתני אלא היכא דפסיל ר"י בכל הקרבנו' דתלי למתני סתמ' ר"י פוסל כמו ברישא אבל להאריך ולפרש בהדי' ר"י פוסל בחטאת לא בעי למתני · אבל השתא דמשני דטעמא דר"י משום סברא וא"כ ע"כ לא איירי ברישא אלא בקדשים הנאכלין ליום ולילה · ות"מ קתני לה בסתמא דפוסל א"כ גם בחישב ליתן הנתכן בחוץ בפני' ה"ל למתני דפליג ר' יהוד' בחטאת · אבל מה שתירלן הבה"ז ול"ק דבל"ז ה"א דפליג בברייתא ע"ש קשה דא"כ מאי פריך מעיקרא ולפלוג בנתכין בפני' כו' דילמא באמת פליג בברייתא ועוד דהכא לא שייך למימר פליג בברייתא · דהברייתא' לא כשנית כלל בלשון פלוגתא דפליג ארבנן כי התם נבי ר"ש לעיל · דהתם קתני בהדי' בברייתא דברי חכמים ור"ם בלשון פלוגתא · אבל הכא משמע שר"י אמר זה רק ילפותא דידי' אבל לא בלשון פלוגתא ודוק :

שם בתו' ד"ה שיאכלוהו טמאים כו' וי"ל דלא דמי דלהניח אימורי' למחר כו' וכי מאי למחר מפסיל בשר משו' נותר כו' נ"ע א"כ מאי משני בתר הכי אהא דליתן את הניתנין למעל' למטה כו' ר"י לטעמי' דאמ' שלא במקומו כמי מקומו קרינא בי' · הא אפי' לת"ד שלא במקומו כמקומו דמי מ"מ בשר פסול כדס"ל לשמואל וריש לקיש לעיל · וא"כ נם המחשבה הי' לה לפסול בהכי · ורש"י בא לתרץ זה שכתב ד"ה ר"י לטעמי' דאמר אפי' יהבי' חוץ למקומו לא מיפסיל זיבחא מלרלות כו' ר"ל דכיון דמ"מ הזבח כשר וכיפרו בעליו לא פסלה מחשבה כלל אפי' הבשר וכ"כ התו' בהדי' לעיל (דכ"ז ע"א) ד"ה ילא זה שאין פיגולו גרס לו כו' בסוף הדבור ע"ש · אבל לפ"ז הדרא קושי' התו' לדוכת' ולא תירצו כלום דהא הכא אם הניח אימורין למחר כתי הקרבן כשר לרצות רק הבשר פסול וא"כ לא הי' למחשב' לפסול כלל ודוק

שם בתו' ד"ה קסבר ר' יהודה כו' וי"ל דס"ד דר' יהודא דלא בעי משום דמסקינן דטעמא משום סברא עכ"ל ר"ל דלרבנן דס"ל מחשבה לאו כמעשה אלא דהכא ה"ל לפסול משום חוץ למקומו דפסלה התורה בהדי' · ידע התקשה שפיר דקרא ממעט פנים דלא ליהוי חוץ למקומו משום דכתיב גבי' שליש דבעי' מקום משולש · אבל לר"י דס"ל מחשבה כמעשה ס"ד דתקשה דאף דגלי לן קרא דפני' לא מקרי חוץ למקומו · מ"מ לפסול גבי חטאת משום דאי עביד כמחשבתו פסול משום וכל חטאת וגו' א"כ גם מחשב' פסול בכה"ג · ומשני קסבר ר"י בעינן מקום משולש כו' מדכתיב שליש · וע"כ קאי אחטאת דשאר קרבנות מהיכי תיתי לפסול דאפילו עביד כמחשבתו לא מפסיל דלא מקרי חוץ למקומו כלל דהא ס"ל שלא במקומו כמקומו דמי אפילו מחוץ לפנים כמ"ש התו' לעיל (דכ"ו וכ"ז) אלא ע"כ דאחטאת קאי ולגלויי דלא פסלה בה מחשבת פנים · אמנם י"ל דמשו' הא לא איריא · די"ל דשליש' קאי אשאר קרבנות וכגון שחשב ליתן על הפרוכת או בין הבדים דהאי הוי ודאי שלא במקומו דמזבח הזהב מקרי מקומו משו' דכתיב ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר דתיני' ילפי' כיון שהגיע דם למזבח כו' ומזבח הזהב נמי בכלל זה דהא נמי מקרי הגיע דם למזבח והוי במקומו · אבל פרוכת ובין הבדים לא הוי בכלל זה · ואתא שליש' לגלויי דמ"מ אם חשב כה"ג לא מקרי מחשבת חוץ למקומו · משום דבעי' מקום משולש · אבל בחטאת מ"ל דפסול משום מחשבה כמעשה דפסיל משו' וכל חטאת ודוק

ולולי דברי התו' הי' אפשר לומר כפשוטו דלרבנן ידע האי טעמא דמקום משולש · אבל לר"י ס"ד דלא בעי מקום משולש בחטאת משום דהא תני' בהדי' דפסיל בחטאת כדפריך בתר הכי ומי אית לי' לר"י האי סברא כו' · ואילמלא דמסתפינא הייתי מגיה כן בדברי התו' וכ"ל דלא בעי משום טעמא דמסקינן · ותו' שאמר זה מתחיל ומי אית לי' לר"י כו' הוא סוף דבור זה · וכוונתם כמו שכתבנו · ואח"כ כתבו וצריך ליישב שוני' זו כו' והכל דבור אחד · ובאמת לפי גרסא שלפנינו קשה מה שייכות למה שכתבו צריך ליישב שוני' זו כו' לדברי המקשה ומי אית לי' לר"י כו' בדברי המתרץ קסבר ר"י בעינן מקום כו' ה"ל לכתוב זה · אבל לפמ"ש א"ש דקאי באמת אדברי המתרץ · ואם בש"ס ישן הי' כתוב שני דבורים הללו בר"א כדמשמע מס' בה"ז שהוא מגיה זה ועשה ממנו שני דבורים · כלע"ד ברור בתחילה מכבוד תורתו שטעה בזה ודוק היטב :

שם בתו' ד"ה וקיי"ל בשכיפר כו' לאו כמקומו דמי מאי פסל רחמנא כו' כצ"ל ור"ל ל"ל דפסל רחמנ' בחטא' אם נכנס לפנים וכיפר · הא בכה"ג בשאר קרבנו' נמי פסול משום דהוי שלא במקומו ולאו כמקומו דמי ולא מקרי זריק' כלל ותירצו דבשאר דמים כשהן מתנו על הפרכת כו' דיאספנו · ר"ל אף דבמזבח הזהב לא יאספנו משום דקלטי' מזבח לחד תנא לעיל · מ"מ על הפרכת ובין הבדים מ"ל דיאספנו · דלא שייך למימ' דקלטי' · ואם יש עוד דם כו' ר"ל אפילו כשכתן על מזבח הזהב דלא יאספנו · מ"מ אם יש עוד דם יזרוק במקומו וכשר · אבל גבי חטאת אפילו כתן על הפרכת ובין הבדים מ"מ מקרי כיפר ופסול ולא יאספנו וגם אם יש עוד דם לא מהני דכתיב מדמה אפילו מקלת דמה כדאיתא בפ' התערובות וק"ל :

שם ע"ב בתו' ד"ה מכין לנתכין על המזב' כו' מדכתיב סביב וה"א שתים שאין הכתוב כמתנה אחת ולא

כיפר· כ"ה בס"ס ד"פ פדמיין · והוא נכון ור"ל דכיון דנותן רק שתי מתנות שהן ארבע ממילא הוי הגי ב' מתנות שנותן על קרן אחד שנראה לשתי לדדין של המזבח כמתנה אחת דהרי נותן אותן בפעם אחד וא"כ אם נותן רק מתנה אחת ממש דהיינו בצד א' של המזבח לא מקרי אפילו מתנה אחת רק חצי מתנה מקרי ולא כיפר · להכי א"צ צריך ודם זבחיך ישפך · אבל בסנהדרין מלאתי אח"כ בתו' דה"א מדכתיב סביב שכולן עשאן הכתוב כמתנה אחת ע"ש וק"ל

באד אלמא דב"ה כמי דרשי לי' כו' והא דלמ' לקמן דאיכך תנאי סברי כב"ה כו' וילפי כולהו מחטא' היינו דאיכהו פליגי נהכי אהך תנא דברייתא דהכא וס"ל דשפיר מלינן למילף כולהו מחטאת · ולא ס"ל הני סברות שכתבו התו' להך תנא דלא מלינן למילף כולהו מחטאת כנלע"ד דלא כמ' נ"ק בזה ע"ע וק"ל:

באד ומיהו יש לדמות כו' לפי פשוטו י"ל דכוונת התו' כמ"ש בתר הכי ונראה לי כו' · ועוד י"ל דכוונתם שיש לדמות ולומר דבאמת לא דרשי ב"ה ודם זבחיך ישפך להך דרשה אלא ילפי מחטאת · והא דאמר לקמן כאמרו דמים למטה כו' דמשמע דדרשי' ודם זבחיך ישפך להכי · היינו אי לא כתיב וכפר שלש פעמים גבי חטאת לאשמועי' דבמתנה א' כיפר דהתם קאי בה"א ז ודלא לכתוב וכפר · אז ודאי הוי דרשי' ודם זבחיך ישפך להא דמתנה א' כיפר ולא לתלתא אחריתי · דהך דרשא הוי מסתבר טפי · אבל לפי האמת דכתיב וכפר גבי חטאת · תו לא צריך ודם זבחיך להכי · דמלינן למילף כולהו מחטאת · ומוקמי' לדם זבחיך ע"כ למלתא אחריתי · וא"כ תנא דברייתא דהכא דדריש ודם זבחיך לפי האמת להך דרשא · ע"כ ס"ל כב"ש ודוק:

דף לז ע"א בפרש"י ד"ה ור' ישמעאל האי קרא כו' דע"כ כר"ע לא אתי' כו' יש לדקדק ל"ל לרש"י הוכחה זו הא בלא"ה מוכח דע"כ ר' ישמעאל אית לי' הך דרש' דדרשי' מודם זבחיך ישפך דכל הכתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא · דאל"ה מ"ט קאמר דפסח פוטר את הזבח הא פסח בשפיכה דהא מוקי ודם זבחיך ישפך לפסח ושלמים בזריקה · אע"כ דזריק' בכלל שפיכה והיינו מודם זבחיך ישפך · דהא לא מלינו שום לימוד אחר לזה ודוק:

שם מקשה בס' נ"ק אמאי לא פריך מר"י דמתני' גופה דס"ל פסח פוטר את הזבח ע"כ משום דס"ל דזריק' בכלל שפיכ' דפסח וא"כ תרתי מנ"ל ע"ש מה שתירץ די"ל דר"י יליף פסח בשפיכה מקרא אחרינא ולא מדם זבחיך ישפך כדאית' בספרי והובא בתו' כו' · ולע"ד רש"י ע"כ לא ס"ל כלל הך סברא דאי הוי ס"ל דיש שום לימוד אחר לפסח דבשפיכה · ל"ל למימר למאי דמתרץ תרי תנאי אליבא דר"י · דמאן דאית לי' סלונתא לית לי' פסח בשפיכ' אלא בזריקה הא מנ"ל דאית לי' נמי פסח בשפיכה אלא דיליף לי' מקרא אחריני' כדפירשו התו' באמת · אלא נלע"ד דבלא הברייתא לא ה"מ למפרך אגופה דמתני' · דהמ"ל דאית לי' באמת פסח בזריק' ומ"מ הזבח לא פטר את הפסח משום דפסח עיקר וזבח טפל כמ"ש רש"י לפי האמת · דמנ"ל דלא ידע המקשה הך סברא · אדרבה לכאורה משמע דידע לה דהרי המתרץ לא הזכירה כלל · ש"מ דהמקשה נמי הוה ידע לה · ולא קשי' לי' אלא מאי דקאמר ר"י בברייתא דפסח כ"ל מודם זבחיך ישפך דש"מ דס"ל דפסח בשפיכה ודוק:

אגב אזכיר מה שמגיה נס"הכ"ל בתו' ד"ה תלי תנאי כו' וכי פריך הכא ור"י האי קרא מפיק לי' כו' ה"מ למימר כו' ע"ש הוא דבר שאין לו שחר כלל · דהיכי המ"ל דקסבר פסח בשפיכה מקרא אחרינא הא ר' ישמעאל יליף בברייתא בהדי' מדם זבחיך ישפך לפסח · וגם מה שכתבו אלא משום דפסח בריית' דר"י הגלילי קשה איטו מובן דמאי שנא ברייתא דר"י הגלילי לכאן · הא מתרץ רק תרי תנאי אליבא דר"י ולא הזכיר ר"י הגלילי כאן כלל · ולא

ידענא מאי קשי' לי' כלל שירד' להגיה דהרי גרסא שלפנינו נכונה דוק ותשכח:

שם בתו' ד"ה מתן דם ליסוד כו' מלינו שירים שנשפכין ליסוד דכתב במטלה כו' · ובזה מיושב כמיהא דא"צ צריך בחטאת למכתב ששירים נשפכין ליסוד ולא ילפי' לי' נמי מודם זבחיך ישפך · משום דהכא לא כתיב יסוד בהדי' · וא"ל נכתבו' בהדי' ולא לכתוב בחטאת דזה הוי לכתוב ולשתוק דאיכא קושי' בשום מקום · וא"ל נמי לרבי דיליף מוהנשאר בדם וגו' והא' כתיב אל יסוד המזבח א"כ ל"ל למכתבי' בחטא' די"ל דאי לאו הכי הוה מוקמי' בדם רק לחטאת בהמה משום דכתיב בחטאת העוף דהוי' דומי' דחטאת בהמה דבא על חטא · וכתיב נמי בהאי קרא חטאת הוא דמשמע דדינו"א לא קאי אלא אחטאת · אבל השתא דכתיב בחטאת בהמה בהדי' · ע"כ מוקמינן ריבוי' לכל הקרבנות ודוק:

ע"ב בגמ' כפרה בכדי לא אשכחן אין להקשות לפ"ז ל"ל למכתב ד' קרנות ליכתוב רק תלתא ומ"מ הוי ידעי' דד' למצוה דא"נ לכתוב רק ב' · דא"ל דאז ה"א דק ב' למצוה · דא"כ לכתוב רק א' ומ"מ ידעי' ב' · דא"ל דה"א רק א' · דא"כ לא לכתוב כלל קרן ומ"מ ידעינן דבעינן חד דכפרה בכדי לא אשכחן · די"ל דאז ה"א דבעי רק מתן דם למטה כמו בשאר קרבנות אבל לא הוי ידעינן דבעי קרן כלל ודוק:

דף לז ע"ב תו' ד"ה שמעתי כו' ואע"ג דדרשי' הוא קרב כו' ר"ל וא"כ לא א"ש בין למ"ד קמא דסבר היכא דפסח עצמו לא קרב גם תמורתו איכא קריבה · דהא קרא קאמר דפסח קרב ואין תמורתו קריבה · בין למ"ד דאע"ג דפסח כדמה תמורתו קריבה · דהא קרא א"פכא משמע · לזה כתבו דה"ק פסח קרב דהיינו פסח כשר ואין תמורתו קריבה כשהוא ממיר בפסח רחוי דהיינו לליש' קמא דדבה אפי' המיר בו אחר שחיטה וללישנ' בתרא דוקא היכא דהמיר בו קודם שחיטה · וכן כתב רש"י בפסחי' (דף צ"ז ע"א) בראש העמוד ע"ש · וגם ל"ק הגיה כאן הרבה ולע"ד הוא ללא צורך · ומ"ש אח"כ בסוף הדיבור וי"ע אם יכול להקריב כו' ור"ל דבזה אין להקשות א"כ מאי מקשה התם כימא דברייתא בהכי מיירי דהברייתא קתני תחלה לרבות תמורת הפסח אחר הפסח שתקרב שלמים והא קתני יכול אף לפני הפסח כן · ע"כ נ"ל דהיינו שיקרב נ"כ שלמים והא לקט תלמודא ת"ל הוא · ולא מיירי בהא דאיירי התו' הכא דהיינו שיקרב התמורה לשם פסח · וכוונ' התו' כאן דאי כימא הכי דאיכה קריבה לשם פסח הוא מתורץ קושייתם שהקשו דלא הוי פסח ובכור ומעשר מענין אחד דגבי פסח אם הפסח עצמו קרב תמורתו נמי קריבה · דהא מ"מ לשם פסח איכה קריבה וק"ל:

דף לט ע"א תו' ד"ה ועשה לפר כאשר עשה כו' וקשה לר' שמעון כו' וא"כ מנ"ל לכפול בהזאות · ר"ל דלמא ועשה לפר בא ללמד מתן ארבע בפר העלם דבר דהרי לא כתיב בי' אלא שתים ואתא כאשר עשה לפר דהיינו פר כהן משיח להוסיף בו עוד שתים שנאמרו בפר כהן משיח שיהיו נ"כ בפר העלם ולא לכפול אתא כלל ואין להקשות א"כ כן יעשה ל"ל · די"ל דאתא לכפול בהזאות אבל מ"מ לית לן שום לימוד לפר י"ה ולפר כהן משיח דהא השתא ועשה לפר כאשר עשה לפר לגופיה א"צ צריך כפשטי' דקרא דאתא ללמד בפר העלם מה שנאמר בפר כהן משיח · והא תירצו לכך נראה דועשה לכפול לכל מה שאמור בענין אתא כלומר דפשטי' דקרא משמע הכי אפי' מלינן לאוקמי בעבודות דם להוסיף בזה מה שנאמר בפר משיח · מ"מ מוקמי' לי' טפי לכפול ודלא כמשמע מפירש"י כדכתבנו לפני זה: והנה בש"ס ד' ויניציאה ראיתי שאין כאן הך קושי' שנדפס לפנינו וא"ת א"כ מני כמי קאי כו' אלא אחר תירוץ זה הכ"ל כתוב וי"ל דועשה כו' · רק נה' והגיה כמו שנדפס לפנינו · ולפי ענ"ד אין צורך לזה ואינו נכון

מגד הלשון ומגד הענין · וכבר השיב עליו בס׳ פ״ת די השיב ע״ע · רק נלע״ד להגיה מעט דהיינו שנ״ל ומ״ל במקום וי״ל · והוא תירוץ אחר שבא לקיים פירש״י דמיתור׳ מוקמי׳ לי׳ לכפול אבל אי ה״מ לאוקמי׳ להוסיף מה שנאמר בפר כהן משיח ולא כתוב כאן · הוה מוקמי׳ ליה בהכי · אלא דלא מצינן לאוקמי׳ למתן ארבע משום דועשה לא משמע לה סיף בפר העלם כו׳ דאין כיכל שיהא חסר שום הזאה כו׳ ר״ל דמשמעות הכתוב דמה שנאמר בפר כהן משיח נאמר גם בפר העלם דבר דשתי מתנות נאמרו בזה וגם בזה ואין כאן שום הוספה לכאורה בפר כהן משיח יותר מבזה · ומשמעות דקאמר ועשה לפר שבא להוסיף דבר מה שלא נאמר כאן ונאמר בפר כהן משיח דהיינו כגון יותרת הכבד ושתי כליות · אבל אי הוי כתיב בפר משיח ארבע מתנות וכאן לא נאמרו אלא שתים אז הוי א״ש · אבל השתא דהתם נמי לא נאמרו אלא שתים לא משמע שיש כאן תוספת במה שכתוב ועשה לפר וגו׳ · ואח״כ מקשי׳ עוד לפי תירוץ זה דלמא ועשה אתא לאת בדם וטבילה כו׳ אבל לפי׳ ראשון לא קשי׳ כלל קושי׳ זו · דאע״ג דליכא לאוקמי בהכי מ״מ מסתבר טפי דלכפול בהזאות אתא · דפשטי׳ דקרא משמע הכי · אבל לפי מה שהגיהו הל״ק וס״ת דשני התירוצים חד תירוצא נינהו ע״ש ועיקר התירוץ הוא דועשה לא משמע לאוקמי׳ להוסיף ב׳ מתנות · קשה דלשון התוספו׳ שכתבו מתחלה פירש״י וכתבו משמע לפי׳ דאי הוה מצינן כו׳ וקשה כו׳ לכך נראה כו׳ משמע דהתו׳ רוצים לפרש פי׳ אחר דלא כרש״י · והאמת לפע״ד איננו כן · אלא שמיישבים הקושיא לפירש״י ודוק :

עב בתו׳ ד״ה לפר זה פר י״ה כו׳ ועוד קשה דלר׳ יהוד׳ כו׳ תיפוק לי׳ מהיקשא דפר העלם דבר כו׳ אבל אחוקה לא קשי׳ להו ל״ל · דאיצטריך לאשמועי׳ שאם הקדי׳ מעשה לחבירו לא עשה ולא כלום כדאמרי׳ לקמן דהא לא נפקא מפר העלם דבר וק״ל :

באד וי״ל דאיצטריך וכלה לשבע הזאות שעל טהרו כו׳ עיין בס׳ ל״ק מה שפירש בזה היכי מיתרצא אכתי קושי׳ ראשונה של התו׳ דל״ל ועשה לכפול כו׳ אמנם ראיתי בגמ׳ ד׳ ויניציאה שאחר תירוץ זה במקום וא״ת היא גופא כו׳ כתוב שם וא״כ היא גופא כו׳ · בה׳ קישא וי״ל דפר יוה״כ הוא דאתקש כו׳ ולע״ד כן הוא נכון רק במקום וי״ל דפר כו׳ צריך להיות · וצריך לומר דפר כו׳ · וא״כ כוונתם ממש מבוארת כפירוש הל״ק הנ״ל · ר״ל דהכל תירוץ א׳ וה״ק כיון דתני פר י״ה יש שבע הזאות על טהרו של המזבח וא״כ היא גופא כילף כו׳ וצ״ל דפר י״ה איתקש כו׳ ולא פר העלם לפר י״ה · וא״כ איצטריך ועשה נמי לעיכובא בפר העלם משום דלא ילפי׳ לי׳ מפר י״ה · ואח״כ כתבו והא לית׳ דהא ילפי׳ כו׳ וא״כ הדרא קושי׳ לדוכתה דא״כ נילף עיכוב׳ בהעלם מפר י״ה וצ״ל ועשה · ככלע״ד נכון להגיה יותר ממה שהגיה בה״ז הנוסחא שלפנינו שהיא מגומגמת קצת · וגם לפ״ז אין ההג״הה גדולה כל כך ודוק :

באד לכך צ״ל ועשה דאתא כו׳ ר״ל דנהי מפר העלם דבר ה״מ למילף שפיר מפר י״ה לעיכובא אלא דפ׳ כהן משיח ושעירי ע״ז דלא אתו אלא מיתורא לא הוה מצינן למילף לעיכובא מפר י״ה משום דקרבנות דאתו מריבויא דהאי קרא לא ילפי׳ זה מזה · ומפר העלם דבר לא מצינן למילף להנך משום דהוי למד מן הלמד · לכך איצטריך ועשה דנילף שעירי ע״ז ופר כהן משיח מפר העלם דכתיב עיכובא בגופי׳ · אבל קושי׳ זו דנילף בפר העלם שבע הזאות על טהרו של מזבח מפר י״כ אכתי לא מיתרצא בזה · ולכך כתבו בסמוך ולפי׳ זה ניחא דלהכי לא ילפי׳ שבע על טהרו כו׳ לאפוקי לפי׳ קמא לא ניחא אכתי קושי׳ זו · ואח״כ כתבו ולפי׳ ראשון נמי דילפי׳ פר העלם שפיר מפר י״ה כצ״ל וכן הוא בדפוס ויניציאה רק שבמקום ולפי׳ כדפס שם וילפי׳ · והוא טעות דמוכח · ור״ל דלפי׳ ראשון דאמרי׳ דילפינן שפיר פר העלם מפר י״ה רק דהני דאתו מריבויא לא ילפי׳ זה מזה · נמי יש לתרץ קושי׳ זו והא דלא ילפי׳ שבע על טהרו כו׳ ודוק :

שם בתו׳ ד״ה ונסלח אע״פ שלא נתן שיריים כו׳ ומדאיתקש פר כהן משיח לפר העלם לא מצי למילף כו׳ כלומר כיון דגבי פר כהן משיח לא כתיב עיכובא כלל ומפר העלם ילפי׳ ליה א״כ ודאי דמאי דלא מעכב בפר העלם גופי׳ כגון שפיכת שירים לא מעכב נמי בפר משיח · ול״ל שפך למימר דלא מעכבי · ולפ״ז ניחא שלא כתבו הכא הא״וכ״ת לא ילפי׳ קולות כו׳ משום דאפילו לא נילף קולא מ״מ מנ״ל להחמיר לאשוויי בפר משיח טפי מבפר העלם גופי׳ דמיני׳ נפקא לן עיכובא וק״ל :

דף מ ע״א בגמ׳ לפר זה פר י״ה למאי הלכתא כו׳ מקשה בס׳ בה״ז דלמא אתא לסמיכ׳ ושירים ע״ש באורך ובס׳ ל״ק ומ״ת רוצים ליישב דהאי תנא ס״ל סמיכה ושירים מקרא אחרינא שהביאו התו׳ · אבל קשה מנ״ל למקשה להקשות ובס׳ ל״ק רוצה להוכיח דס״ל הכי מדמוקי׳ כן יעשה למתן ד׳ ומנ״ל הא דלמא אתא לסמיכה ושירים בפר י״ה אלא ש״מ דיליף סמיכה ושירים מקרא אחרינא ולהכי פריך שפיר ע״ש · ולא ידענא מאי קאמר דדלמא לית לי׳ סמיכה ושירים מקרא אחרינא אלא מלפר זה פר י״ה נפקא לי׳ סמיכה ושירים ולהכי מוקי כן יעשה למתן ד׳ · לכן נלע״ד דלסמיכה ושירים לחוד לא מצינן למימר דאתא הך היקשא דאיתקש פר י״ה לפר העלם דבר דכיון דכתיב בהאי קרא וכפר משמע דאת׳ לעבוד׳ דמעכב׳ כפרה · והני לא מעכבא כפרה · וכ״כ רש״י לעיל דמה״ט לא מוקמי׳ קרא דועשה לפר כפשטי׳ דבא להקיש ולומר שיעשה לפר זה דהעלם כאשר עשה לפר כהן משיח לענין יותרת ושתי כליות · משום דכתיב בי׳ וכפר · והא דמוקמי׳ לעיל כן יעשה לסמיכה ושירים אע״ג דכתיב נמי גבי וכפר היינו משום דאמרי׳ דעיקר ההיקש דלפר זה פר י״ה אתא לעבודה דמעכבא כפרה אלא דכן יעשה אתא למימר דנילף היקשא אפי׳ מעבודה דלא מעכבא כפרה · אבל להני לחוד לא מצינן לאוקמי׳ להיקשא ודוק :

עב גמ׳ אילימא פר י״ה ושעיר י״הכ כו׳ שכן נכנס דמם לפני ולפני׳ אלא פר העל׳ כו׳ מה להנך שכן מכפרין כו׳ יש לדקדק הא בפר העלם ושעירי ע״ז נמי מצי למפרך כפירכא קמייתא מה להנך שכן אין נכנס דמם לפני ולפנים כלומר ולכך דין הוא שיושוו במעשיהן תאמר שיושוו פר העלם ופר י״ה שלא הושוו בכניסה שזה נכנס וזה לא נכנס ודוק :

דף מא ע״א תו׳ ד״ה הושוו מעשים למעשים כו׳ והגיה רבינו שמואל כו׳ דא״כ למה לפו ללמוד פר יוה״כ משעיר יוה״כ מהיכא תיתא דנפיק שעיר ליפוק פר ותו מאי האי דאמרי׳ כו׳ הרי כבר למד מפר העלם כו׳ ולכאורה יש ליישב דוודאי יש ללמוד מדחזינן דמה שפירש הכתוב בהזאות הכתובות בהן שלא שינה זה מזה דס״ה נמי במאי דלא פירש דהיינו את בדם וטביל׳ שוין הן · אבל זהו דוקא בהזאות שיש גם בפר העלם דהיינו על הפרכת שבע ועל הקרנות · אך מה שאינו כלל בפר העלם דהיינו בין הבדים והזאה שמינית של פרכת לא נוכל ללמוד שיהא בו דין דאת בדם וטבילה גבי פר י״ה · לכך יליף בק״ו משעיר שאפי׳ בהנהו נמי אית בפר י״ה דין דאת בדם וטבילה · ואין לומר כיון דיו כמ״ש בסמוך דמה פר העלם לית בי׳ דין דאת בדם וטבילה אלא בשבעה הזאות כו׳ דא״כ הוי מיפרך ק״ו דזה נוכל ללמוד כפשוטו כקושי׳ התו׳ כי היכי דנפיק שעיר · ומ״ל דר׳ ישמעאל אית לי׳ דלא אמרי׳ דיו היכא דמיפרך ק״ו · והדר קאמר דבשעיר י״ה נמי נפקא לן את בדם וטבילה אפילו בהזאות של בין הבדים והזאה שמינית של פרוכת מק״ו משעירי ע״ז · דמדחזינן שלא שינה הכתוב זה מזה נמי לא ה״מ למילף אלא הזאות שיש בשניהן אבל לא הזאות שאינן בפר העלם אבל מק״ו אתו כי היכי דלא ליהוי ק״ו מיפרך כנ״ל ודוק :

שם בתו' ד"ה ואמא לי' שעיר יה"כ כו' וא"ת ר' דלית לי' הקיק' והיכא יליף לי' וכ"ה משום דאיתקש פר ושעיר של יה"כ אהדדי כו' לכאור' קשה איכתי הוי היקש מ"מ הרי פר יה"כ לא למדנו אלא בהיקש מפר העלם והאיך ללמוד ממנו שעיר של יה"כ בהיקש הא דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש' והפשר לומר דכוונת התו' דמ"ל דרבי כמי אית לי' הק"ו ודר' ישמעאל דמלינן למילף פר יוה"כ מפר כהן משיח' אלא דבשעיר של יוה"כ לית ליה הק"ו דר"י דהיינו בשעירי ע"ז' דשעירי ע"ז גופייהו לא אתו לעכין את בדם וטבילה אלא בהיקש מפר העלם' ור' אית ליה דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בק"ו' ולהכי דריש לפר זה פר יוה"כ דאע"ג דאתא בק"ו דר"י כתב ליה דמתכא בהדי' להקישו לפר העלם' למיהוי כמאן דכתיב בגופי' לאגמורי אשעיר י"כ בהיקש' דאי לאו דכתיב לפר אפר יוה"כ' אע"ג דאתא בק"ו מ"מ לא הוי גמרי' שעיר יוה"כ מיני' משום דס"ל דבר הלמד בק"ו אינו חוזר ומלמד כמי בהיקש' ולכך כתב לפר כנ"ל לתיהוי כמאן דכתיב בגופי' ללמד אשעיר יה"כ' כמו לר"י דמהני לפר זה פר העלם לכפול בהיקשא דניהוי ההיקש שני כמאן דכתיב בגופי' י"ה לר' כיון דכבר אתא פר יוה"כ בק"ו וכתב כמי היקש להכי דמיוחד הוי כמאן דכתיב בגופי'' אך מ"ש דבקרא לא אשכחן הך היקישא' תמיה לי דהא כתיב בהדי' ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר דמשמע דקרא מקיש להדדי וצ"ע :

ע"ב גמ' מפני מה נאמרו יותרת ושתי כליות בפר כהן משיח כו' כרש"י דר"ל דלמה נאמרו בפר כהן משיח ופר העלם דבר ילפי' מיני' בהיקישא ומש"ה הוצרך היקש יתירה דחטאתם על שגגתם גבי שעירי ע"ז למילף מפר העלם ליותרת ושתי כליות מש"ס דבפר העלם גופי' לא כתיבן כדאמרי' לעיל בסמוך' ופי' ה"ל למכתב יותרת ושתי כליות בפר העלם ולא בפר כהן משיח וכילף פר כהן משיח מיני' בהיקש' ומלינן למילף יותרת ושתי כליות גבי שעירי ע"ז כמי מהיקישא דהחטאת לרבות שעירי ע"ז' דהשתא כתיבן בגופי'' ולשיטת רש"י דלאת בדם וטבילה לא כתיב בפר העלם ויליף מפר כהן משיח' ה"מ לאקשויי כמי מ"ט נאמרו את בדם וטבילה בפר כהן משיח ולא נאמרו בפר העלם כו' דאי הוי כתיבי הכי כמי בפר העלם לא הוה איצטריך כתי לפר זה פר העלם למיהוי את בדם וטבילה כמי כמאן דכתיב בגופי' לאגמורי אשעירי ע"ז' אבל השתא לא קשי' דלא ליכתוב לפר זה פר העלם דאפי' אי הוי כתיב יותרת ושתי כליות בפר העלם גופי' מ"מ איצטריך לפר למיהוי את בדם וטבילה כמאן דכתיב בגופי' לאגמורי אשעירי ע"ז' אבל לשיטת התו' מלינן למימר דקושי' מפני מה נאמרו כו' היא דלא לכתוב כתי לפר זה העלם דהשתא דהוה כתיב יותרת ושתי כליות בהעלם גופי' ה"מ למילף שעירי ע"ז כפשוטו מהיקש דבחטאת ליותרת ושתי כליות וק"ל :

שם גמ' מכלל דכי לא עביד לה חוץ למקומו ושלא לשמו מחייב פירש"י אלמא ע"ד ראשונה עשה א"כ לאו כרבנן מצית לאוקמי עכ"ל' ולכאורה קשה דאפי' נאמר דלא מצי אתי כרבנן אלא כר"מ' מ"מ סכ"פ נדחה ראייתו של ר"ל לקיש דהשתא דמפרשינן כתקנן דמתני' כתקנן לפיגול' ושלא כתקנן היינו במחשבת חוץ למקומו או שלא לשמו מ"ל שפיר דר"מ אית לי' מפגלין בחצי מתיר והא דקתני במתני' פסול ואין בו כרת היינו משום דמחשבת חוץ למקומו או שלא לשמו מוציא מידי פיגול דאע"ג דמפגלין בחצי מתיר מ"מ מחשבת פסול אחר מוציא מידי פיגול' כי היכי דאם חשב בשחיטה או בהולכה או בקבלה מחשבת פיגול דהוי פיגול אליבא דכ"ע אפי' זרק אח"כ בשתיקה או פירש בהדי' שזורק בהכשר שלא במחשבת פיגול' ומ"מ אם זרק אח"כ במחשבת פסול אחר מוציא מידי פיגול' ה"נ כמי הכא אע"ג דמפגלין בחצי מתיר מ"מ מחשבת פסול אחר מוציא אח"כ מידי פיגול' ואין לדייק השתא הא אפי' איפכא דהיינו אם נתן כולן בשתיקה ואחת במחשבת פיגול כמי הוי פיגול לר"מ לפ"ז' וא"כ ליתני איפכא שנתן אחת שלא כתקנן לפיגול דהיינו במחשבת חוץ למקומו או שלא לשמו וכולן כתקנן לפיגול דהוי פסול ואין בו כרת לאשמועי' דיוקא דדוקא אחת שלא כתקנה לפיגול דהיינו במחשבה אחרת הוא דהוי פסול ולא פיגול אבל אם נתן האחת בשתיקה והאחרות אח"כ כתקנה לפיגול הוי פיגול וחייב עליו כרת דמפגלין בחצי מתיר' דזהו הוי רבותא טפי מהאי דדייקינן השתא מכלל דכי לא עביד כו' כדדייק הגמ' הכא' דבהא אלינן למימר דטעמא משום דאמרי' ע"ד הראשונה עשה כדפירש"י באמת אבל מפגלין בחצי מתיר לא ס"ל' די"ל דנקט הכי שנתן כולן כתקנן לפיגול ואח"כ נתן אחת שלא כתקנן דהיינו במחשבת פסול אחר לרבותא בגוף הדין דנקט' דזהו הוי רבותא טפי דאפי' נקבע כבר הפיגול מ"מ אתא אח"כ מחשבת פסול אחר ומוציא מידי פיגול' אבל איפכא דהיינו אם נתן הראשונה במחשבת פסול אחר ואח"כ נתן האחרות במחשבת פיגול פשיט' דלא הוי פיגול לאחויבי עליו כרת' כיון שכבר נפסל בראשונה לא חייל אח"כ פיגול עלי' כלל' וצ"ל דהקושי' היא מכלל כו' רק דלישנא דרב שמואל בר יצחק דאמר לעולם רבנן היא לא א"ש דע"כ לאו אתא כרבנן' אבל מ"מ סייעתא דר"ל לקיש נדחית כנ"ל ודוק :

שם בתו' ד"ה אבל יותרת ושתי הכליות כו' תימא הא אמר' לפר מייתר להכי כו' כנ"ל' קושי' זו ע"כ לפר"ח דלעיל דאת בדם וטבילה בפר העלם גופי' כתיב' אבל לפירש"י דלא כתיב בגופי' אלא מפר משיח יליף' לק"מ דאי לאו הך היקישא הוה אמרי' דיתורא דלפר אתא רק למהוי את בדם וטבילה כמאן דכתיב בגופי' לאגמורי אשעירי ע"ז' אבל לענין יותרת ושתי כליות לא' ואין לומר מ"ש זה מזה' די"ל דבשלמא את בדם וטבילה הוי דבר דמעכב כפרה אבל יותרת ושתי כליו' לא' הגם שיש לומר דמ"מ קשה קושי' התו' על לשון הגמ' שאמר אבל יותרת כו' דלא כתיבן בגופיה אימא לא' והא ע"כ לפר אתא לאשמועינן אפי' מאי דלא כתיב בגופי' למיהוי כמאן דכתיב בגופי' והך חילוק דמעכב כפרה הא לא הזכיר הגמ' כלל' ואדרבה הך סברא ה"ל לגמ' למימר (כקושי' הבה"ז) ה"א ה"מ הזאות דמעכבי כפרה אבל יותרת ושתי כליות דלא מעכבי כפרה אימא לא' אבל יש לדחות ודוק :

שם בתו' ד"ה והא תנא כו' וי"ל דפריך הכי כו' גם פ"מ ול"ק הקשו כאן קושיות שלענ"ד אחר העיון בהבנת דברי התו' לק"מ' לכן אכתוב כוונת התו' לע"ד והוא דה"פ כיון דלרבי אמרי' דלפר זה פר יוה"כ מהני להקיש פר יה"כ לפר העלם לאת בדם וטבילה ומהני גם ליותרת הכבד ושתי כליות' ואע"ג דלא כתיבן בגופי' מ"מ גמרי' מיני' משום דכתיב כאשר יורם למיהוי כמאן דכתיב בגופי' ולא איצטריך משום זה היקישא אחריכא' א"כ ה"ה לר' ישמעאל נמור מהיקישא דהחטאת לרבות שעירי ע"ז' כמי לענין יותרת הכבד ושתי כליות' אע"ג דלא כתיב בגופי' ולא נצטרך היקשא אחריכא לזה' דהא לדידי' כמי נפקא ליה מלפר זה פר העלם דבר למיהוי יותר' ושתי כליות כמאן דכתיב בגופי' ואין לומר דאי לאו היקישא אחריכא דחטאתם על שגגתם לא הוי דרישנא לפר להכי כמ"ש התו' לעיל' דמ"מ לא הוה דרישנא לי' להכי ע"כ צ"ל משום דמהך היקש לא משמע לדרוש אלא מאי דכתיב בגופי' ממש' א"כ לרבי כמי לא ה"ל למדרש כאשר יורם להכי מה"ט' דהא לדידי' ליכא היקישא אחריכא לפר יה"כ אלא הך דלפר זה פר יום הכיפורי' ומשני תנאי היא דתנא דבי רבה ר"ל לרבי פרדי הכי כלומר אפי' מאי דלא כתיב בגופי' ממש ותנא דבי ר' ישמעאל ר"ל ברייתא דלעיל דדריש היקישא דחטאתם על שגגתם דהיא מיתכייא בי ר' ישמעאל שהרי לשיטת ר' ישמעאל אזלא דדריש לפר

זה פר העלם דבר לא מרבה הכי ר"ל לא דריש מהיקשא דהחטאת אלא מאי דכתיב בגופיה ממש ופי' זה א"ז לפר"ת דלעיל דאת בדם וטבילה בפר העלם גופי' כתיבי אבל לפירש"י דלעיל לא הוה א"ש הקושי' דדלמא גבי פר יה"כ לרבי ספיר ילפי' יותרת ושתי הכליות מהיקשא דאל"ה כאשר יורם ל"ל · אי לא ילפי' מיני' מאי דלא כתיב בגופי' ממש · אבל שפיר פי' ז"ל דר' ישמעאל לא ילפינן בהך היקשא ליותרת ושתי כליות אע"ג דלפר מייתר למיהוי כמאן דכתיב בגופי' · מ"מ י"ל דאתא רק לאת בדם וטבילה דליהוי כמאן דכתיב בגופיה משום דמעכבי כפרה אבל לא ליותרת ושתי כליות : אך מה שכתבנו והשתא להסי תנא כו' דר"ל לר' ישמעאל לא ידענא היכי תליא הכא הא בלא"ה צ"ל הכי אגופה דברייתא דלעיל ודוק :

דף מג

ע"א גמ' אמר עולא קומץ פיגול כו' מקשה בס' פ"מ לפי המסקנ' דעולא איירי במשלה בהן האור כו' לפ"ז קשה · עיין בס' ל"ק שהביאו ותירץ דדוקא לענין שאם ירדו יעלו בעי' משלה בהן האור אבל לענין אכילה אע"פ שלא משלה בהן האור פקע פיגולו מתכן ע"ע · והא לית' · דהתוס' ד"ה הקומץ כו' כתבו בהדי' דהא בהא תלי' וכן מוכח הכא בגמ' דהוצרך לאוקמ' לדעולא במשלה בהן האור ולא אוקמי' כפשטי' ולענין אכילה ולא הוי קשה כלל הא אמרה עולא חדא זימנא · אמנם נראה לי דמעיקרא לק"מ דהא דאמר התם בכריתות הוי לי' נותר היינו אם נשאר עד למחר והיום כשהעלוהו ומשלה בו האור עדיין לא הי' נותר · ור' יוחנן איירי אם משלה בו האור לאחר שנעשה נותר אז פקע איסורו מתכו אבל האור לא מהני שלא יעשה נותר אח"כ וק"ל :

דף מד

ע"ב גמ' הרי לוג בפני עצמו כו' אף אני לא אמרתי אלא בבא עם האשם יש לדקדק דלמא ה"ק ר' מאיר אף אני לא אמרתי שדם האשם מפגל את השמן כדאמר מעיקרא מפני שדם מתירו כו' דמשמע דאיירי אם פיגל בדם · אלא בבא עם האשם · אבל אם בא אח"כ אין דם האשם מפגלו · אבל מ"מ מתפגל ע"י מתכותיו ומאי רבי' מייתי מהא דמתכותיו לא מפגלן לי' · וי"ל דא"כ תקשי לי' לרב יוסף לאוקמיה כדבי' הל"ל דאתא ככ"ע ואיירי בלוג הבא בפני עצמו ובנסכים הבאים בפני עצמן ומרבה לוג בפני עצמו לפיגול שמתפגל ע"י מתכותיו דשרו לי' · וממעט נסכים בפני עצמן משום דלית לי' מתירין כלל שיתפגל על ידן · אע"כ דס"ל לרב יוסף דלוג הבא בפני עצמו לא מפגלן ליה מתכותיו משום דדייק לישנ' דר"מ דאמר אף אני לא אמרתי אלא בבא עם האשם דמשמע דבפני עצמן מודה דלא מתפגל כלל · וא"כ פריך שפיר וק"ל :

דף מה

ע"א תו' ד"ה ומעשר בהמה למעשר דגן בבכורו' אמרי' לא איתקש אלא לענין שנה עכ"ל · נראה דכוונתם לתרץ למאי דמסיק דמעשר בהמה חובה שאין קבוע לו זמן הוא כו' וישראל מייתו ולא עכו"ם א"כ בני ישראל דכתיב גבי מעשר דגן למעוטי עכו"ם ל"ל · נילף מעשר דגן ממעשר בהמה בהיקש · לכן כתבו דבאמת אמרי' דלא איתקש אלא לענין שנה · אלא דהשת' לא אסיק אדעתי' הך סברא וק"ל :

ע"ב

גמ' יכול מיד ת"ל יקרב כו' יש ליתן טעם שמקשה השתא יכול מיד ולא בלא"ז · ולכע"ד ליישב דבלא"ז הוה ידע דאין חייבים עליו מיד מק"ו מפיגול שהוא בקביע' כו' ואין חייבין עליו עד שיקרבו מתיריו דכהרצאת כשר כך הרצאת פגול מכ"ש טומאה שהוא בעולה ויורד כו' שאין חייבין עליו עד שיקרבו מתיריו · אבל השתא דמרבינן מאשר הם מקדישים גבי טומאה דבר שאין לו מתירין אע"פ שאין חייבין עליו משום פיגול · א"כ תו ליכא ק"ו דמ"ל דבר שאין לו מתירין יוכיח שאין חייבי' עליו כלל משום פיגול · ות"מ חייבים עליו משום טומאה ה"ה נמי דמחייבי' על דבר שיש לו מתירין מיד אע"פ שאין חייבין עליו משום פיגול לכך קאמר שפיר יכול מיד כו' אך קשה לפ"ז ל"ל אשר הם מקדישים לרבות דבר שאין לו מתירין דלא נילף ק"ו מפיגול הא בלא"ה מוכח דלא ילפי' הך ק"ו · דא"כ יקרב ל"ל נילף נמי ק"ו מפיגול דבעי' דוקא שיקרבו מתיריו · וזה הקשה אחד מתלמידי ודוק :

שם

גמ' ת"ל אשר הם מקדישים לי יכול מיד ת"ל יקרב כו' יש לדקדק כיון דאיצטריך אשר הם מקדישים לרבות עופות ומנחות בין בטומאה בין בפיגול דאי לא האי כתיב אשר הם מקדישים הוי אמרי' דוקא זבח כדכתיב גבי פיגול כלל ופרט וכלל דבעי' דומיא דשלמים כדאית' לעיל · מנ"ל א"כ לרבות מאשר הם מקדישים דבר שאין לו מתירין כנגד הק"ו והג"ש מפיגול · אמנם לפי מה שכתבתי לעיל דמדאיצטריך יקרב מוכח דלא ילפי' מפיגול ע"ש מיושב קושי' זו דבאמת מאשר הם וגו' לא הוי ילפי' דבר שאין לו מתירין דבלא"ה איצטריך כנ"ל אלא מדאיצטריך יקרב מוכח דדבר שאין לו מתירין נמי בכלל אשר הם מקדישים ודוק' · ובזה מיושב מה שהכחתי לעיל בקושי' וק"ל :

שם

בתו' ד"ה אבל תמאים כו' וא"ת מאי אריא משום דאין נאכלין כו' ק"ק למה ליכו על כא דקאמר בסיפא דמילתי' דר"ש והקשו דקל"ל הטעם דאין נאכלין · הא בלא"ה אין חייבין עליהם · טפי"ל לציין ארישא דמילתי' דקאמר דבדבר שדרכן לאכול חייב כגון מנחת כהנים וקומץ וה"ל להקשות קושי' אלימתא טפי למה יהא חייב הא אין איסור חל אאיסור וצ"ע :

באד

ומיהו בזה י"ל דמשכחת להו כו' עד שיתוך הבשר ומ"מ קשה מפיגול שהרי פקע פיגולו מכי משלה בו האור כו' ל"ע דהא במשלה בהן האור דאמרי' דפקע פיגולו היינו באור שעל המזבח · וטעמא משום דנעשה לחמו של מזבח כדפירש"י לעיל · אבל בפרים הנשרפים דאיירי התו' בהו דנשרפין אבית הדשן לא שייך ה"ט ומנ"ל דפקע פיגולן ע"י שמשלה בהן אור ודוק :

דף מו

ע"ב ברש"י ד"ה א"נ כיון דקרינן בי' והבשר כו' כלומר כיון דבטומאת בשר אמרי רבנן לוקה אעלים ולבונה בטומאת הגוף נמי אית להו דלוקה כו' לכאורה האריך רש"י בזה שלא לצורך · ולכע"ד שרצונו לתרץ קושי' התו' ד"ה אבל בטומאת הגוף כו' לכך פי' דבאמת פלוגתייהו איכו לענין כרת אלא לענין מלקות כתירוץ התו' · וכן כתב בד"ה אבל בטומאת הגוף כו' ד"ה איכו לוקה דלא איתרבו בה עכ"ל · והוקשה לו ג"כ מה שהקשו התו' ע"ז דמלשון הגמ' הכא משמע דאיירי נמי לענין כרת לכן כתב כלומר כו' בטומאת הגוף נמי אית להו דלוקה דהא גבי הדדי כתיבי ר"ל וילפי' מהדדי לענין מלקות · וז"ש כלומר כו' דאע"ג דפשטא דלישנא דגמ' לא משמע הכי · מ"מ כוונתו הכי הוא · ואין להקשות לפ"ז ל"ל לעיל כרת אחת לדברים שאין נאכלין נילף כרת נמי מדכתיבי גבי הדדי כדילפי' לענין מלקות · דהא בהאי קרא כתיב ונכרתה · די"ל דאי לא הוי לן בלא"ה קרא יתירא לענין כרת לא הוה ילפינן מידי מדכתיבי גבי הדדי · אבל השתא דגלי לן קרא לענין כרת בחייבים עליהם ילפינן נמי מלקות מדכתיבי גבי הדדי · וכן צ"ל בלא"ה לתירוץ התו' ודוק :

שם

תו' ד"ה אבל בטומאת הגוף כו' ועוד תניא במעילה גבי לבונה וחייבין עלי' משום פיגול ונותר וטמא כו' צ"ע מאי אולמי' מתני' דקתני נמי חייבין עליהן משום נותר ומשום טמא ומפרשי הכי אמוראי דאיירי רק בטומאת בשר א"כ דלמא התם נמי איירי רק בטומאת בשר · ועייכתי שם ולא מצאתי שום משמעות דאיירי בטומא' הגוף גם הלשון שמביאי' התו' איכו שם ע"ש ודוק :

באד

וי"ל דדוקא מלקות קאמר דאיכו לוקה דלא איתרבו אלא לענין כרת כו' צ"ע דהא לר' יוחנן קיימי ור' יוחנן לית לי' אזהרה לא"כ כל קדשי' בטומאת הגוף · אלא מג"ש דטומאתו טומאתו דגמרי' מביאת מקדש מה להלן עונש והזהיר כו' כדאית' לעיל (דף ל"ג ע"ד)

ואי"כ כיון דחד כרת דרשי' לדברים שאינן נאכלין שיתחייב עליהן כרת כילף כמי הך טומאתו דכתיב בהך כרת דקאי עלייהו בג"ש מטומאתו דגיאת מקדש דעגש והזהיר כמו דילפי' שאר קדשים בטומאת הגוף האזהרה בג"ש זו · ולמה איכו לוקה עליהן ודוק :

דף מז ע"ב תו' ד"ה אלו ואלו נשרפין כו' א"כ כולהו ילפי' בית הדשן בג"ש דמחוץ למחנה מכהן משיח כו' ל"ע א"כ גם מחוץ למחנה דפר ושעיר של יה"כ אילטריך להך ג"ש ולא מייתר ומכ"ל לרבנן לדרוש מיני' שהשורפן מטמא בגדים משיצא מחוץ למחנה אחת ולר"ש ללמד אפרה כדאמרי' לקמן סוף פרק טבול יום ודוק :

תו' ד"ה מה כתינה בעלמו של כהן כו' וילפי' מכתינה דידי' כו' ר"ל דלפי זה דלא ילפי' מהיקש' אלא מבנין אב מכ"ל למילף מכתינה דאשם דהוי באלבע כילף מכתינה דשאר קרבנות דהוי בכלי · לכך כתבו דילפי' מכתינה דידי' כו' כלומ' דמסתב' טפי למילף מכתינה דידי' מדכילף מכתינה דשאר קרבנות · אבל אי ילפי' מכתינה בהיקש לא לריכנן לזה · דפשיטא דכילף מכתינה דידי' דאיתקש לי' וכתיב נגי' · וזה פשוט וברור רק שגם' ל"ק אזיל בתר איפכ' ופי' פירוש זר והיודע יבחר :

שם תו' ד"ה אף לקיחה ולקח מדם האשם כו' תימא דגבי חטאת כו' ואע"ג דהתם לית לן ג"ש דלקיחה לקיחה דבעי כלי · מ"מ קשה כיון דהתם ע"כ לא אמרי' היקישא כילף הכא מיני' דלאו היקישא הוא כמו התם · ואין לריכין למ"ש בגם' פ"מ בזה דהכא כמי ה"ל למילף הג"ש דלקיחה לקיחה ע"ש דהוא דוחק דהכ"ל דניתנה הג"ש הכא דלמא לא ניתנה הג"ש אלא למילף חטאת מעול' סיני בג"ש אבל באשם לא ניתנה הג"ש כלל ואין אדם דן ג"ש מעלמו ודוק :

באד ושמא הכא דריש משום דמייתר כו' ולפי' זה י"ל לומר דילפי' בנין אב כמ"ש בדבור שלפני זה · דהא מייתר קרא להיקשא' אלא נ"ל דמ"ש לעיל אזיל לאידך תירולא שכתבו הכא וק"ל :

דף מח ע"א תו' ד"ה מה להלן דבר שחייבין כו' וא"ת היכי יליף מג"ש כו' הא חטאת חלב גופיה בהיקישא ילפא כו' ויש לדקד' מ"מ כילף מה להלן דבר שחייבין על שגגתו חטאת דהא מלות דהתם גבי חטאת כתיב אף מלות הכתוב כאן באשם תלוי דבר שחייבין על שגגתו חטא' אשחטא בודאי לאפוקי מעילה דאין על שגגתה חטאת אלא אשם וזה לא הוי דבר הלמד בהיקש והא דקאמר כמי מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת אע"ג דזה לא מלינן למילף בג"ש משום דהוי דבר הלמד בהיקש · באמת אגב גררה נקטה · דהא בלא"ה כמי מלי למילף דלא בא על ספק מעילות מכח דאין על שגגתו חטאת · וגם האמת הוא כן דאשם אין אשם תלוי בא אלא על דבר ששגגתו חטאת ממילא איכו בא כמי אלא על דבר שזדונו כרת דהא כל דבר ששגגתו חטאת זדונו כרת · חוץ משמיעת קול ושבועת ביטוי · והם בלא"ה כימעטו משום דאיכא בקביעה ול"ע :

שם תו' ד"ה נמר בערכך כו' וא"ת לרבנן מנ"ש דבערכך כמי כילף אשם תלוי בספק מעילות כו' ואע"ג דאיכא ג"ש דמלות מלות דמלינן לחילף מינה איפכא למעוטי ספק מעילות מאשם תלוי · מ"מ מסתב' טפי למילף הך ג"ש · משום דמהיקשא דואם נפש כמי מלינן למילף הכי · ואע"ג דהיקישא אילטריך לאשם בכסף שקלים · וכיון דאיכא לקיומי' להיקש במילתא אחריתא מסתבר טפי למילף הג"ש לגמרי דג"ש עדיף בכה"ג כמ"ש הפ"מ · מ"מ כיון דאיכא כמי ג"ש דמסייע להיקש טפי מסתבר למילף ההיא ג"ש דהייכו בערכך בערכך · אך על מ"ש אח"כ ומה"ט כמי אילטריך לר"ע ואם נפש לספק מעילו' עכ"ל קש' הא ואם נפש בלא"ה אילטריך דאל"ה הוה ילפינן הג"ש דמלות מלות ולא ג"ש דבערכך דמאי אולמה דהך ג"ש מהך · וכ"ל דמ"מ הוי ילפי' טפי ג"ש דבערכך משו' דלקולא ותומר' לחומר' מקשי' ודוק

ע"ב גמ' אשכחן שעיר נשיא בין למלוה בין לעכב כו' חקשה בגם' פ"מ הא ידע המקשה דאותו ע"כ אילטריך למילתא אחריתא כדפריך בסמוך ואלא אותו ל"ל א"כ מכ"ל לעכב בשעיר נשיא דלמא כולי קרא כתיב משום אותו כדקאמר מעיקרא או איכו ופירש"י או איכו בא לעכב אלא לכתוב בו אותו כו' ע"ש ונלע"ד ליישב דהא יש לדקדק למה המתין להקשות אלא אותו ל"ל עד אחר שתירץ לו קושי' זו מכ"ל לעכב בשאר חטאת · ועוד קשה ברש"י ד"ה דכתב בכשבה וכתב בשעירה כו' שכתב וכי הדר כתבי' בכשבה הכי לענין לפנימית ולשעירי הרגלים לעיכובא עכ"ל · למה כקט דוקא הכי והא אילטריך לכל החטאת חוץ משעיר נשיא לכן כ"ל דהמקשה הוה סבר השתא דאותו אתא למעוטי דוקא שעיר נשיא מעכב בו לפון ואין אחר מעכב בו לפון · אבל מ"מ איכו ממעט אלא שעירים כגון שעירי"כ ושעירי ע"ז דהייכו פנימים ושעירי הרגלים דומי' דידי' · ולא שאר חטאת · דאדרבה שאר חטאת ילפי' מיני' לעכב דכיון דמלינן גבי חטאת אחד דשחיטתו לפון מעכב בו אמרי' ה"ה בשאר חטאת כעין שכתבו התו' בסמוך סוף ד"ה קבלה כמי למלו' כו' (ועמ"ש בסנס"ד) אלא דאותו ממעט שאר שעירי' דכוותי' · ולכך שפיר קאמר אשכחן שעיר נשיא בין למלוה בין לעכב · דאין לומר דלמא איכו בא לעכב אלא משום אותו כתב כולי קרא · דמ"מ מוכח לעכב דאל"ה מאי ממעט אותו והא דפריך שאר חטאת לעכב מכ"ל הייכו שעירים משום דאותו משמע למעטיכהו · ומשכי כתב בכשבה וכתב בשעיר' ומגילי' בשעירה וכיהדר כתבי' בכשבה ע"כ הכי לענין פנימים ולשעירי הרגלים לעיכובא כמ"ש רש"י דלכשבה גופה לא הוה אילטריך דמלינן למילפי' משעיר נשיא · והשתא פריך אלא אותו ל"ל כיון דבכולהו מעכב שחיטת לפון : ומשני למעוטי שעיר נחשון · והשתא לא תקשי דלמא כולי קרא להכי איכתב ומכ"ל לעכב בשעיר נשיא · דהשתא מלינן למילף שעיר נשיא כמי מקרא דכשב' לעכב כמו דילפי' מיני' שאר חטאת ודוק :

שם בגמ' לקח ולקח לא משמע לי' יש לדקדק מאי לא משמע לי' דקאמר דמשמע דקאי אמ"ד א' ותמהן קאי · הכי הל"ל לקח ולקח לא דרשינן · ועוד לר' אחיא דס"ל לקח ולקח כמ"ש התו' אותו דשעיר ל"ל · ונלע"ד דכל הסקלא וטריא דהכא לא אזיל אלא לר' יהודה · אבל לר"ש מ"ל דאותו אתא למעוטי שעיר נחשון דה"א תיתי מבנין אב ולדידי' לא קשי' א"כ סמיכה נופא תיתי מבנין אב · דהא באמת לא מלריך קרא לסמיכ' ומ"ל דבשמ' נפקא לי' סמיכ' מבנין אב · ולפ"ז שפיר קאמר הכא ולקח לא משמע לי' דקאי אר' יהודה · אבל ר"ש מ"ל דמשמע לי' לקח ולקח לדרשא ואותו מוקי למעט שעיר נחשון · ולר' אחיא דס"ל כמי לקח ולקח · כמי מ"ל דמוקי אותו כר"ש וק"ל ·

שם תו' ד"ה מה כו' וא"ת וליעביד ק"ו ממקו' כו' שלא קבע לו מזבח בשחיטתו כו' ר"ל דאין לריך לשתום דוקא נראה המזבח אלא בכל מקום בעזרה חלק לפוני ובזה אין מקום למה שכתבו הל"ק ופ"מ לתרץ קושי' זו ע"ע וק"ל

שם בתו' ד"ה אלא אין שוחט בלפון כו' ושמא ר' אחי' דריש ולקח לו יקח כו' ר"ל דכיון דר' אחי' דריש ולקח וא"כ מקבל בעי לפון לכך קאמר לפי שאליכו שמקבל בלפון יכול אף זה כן כדי ליתן טעם יותר להלריך קרא למעוטי שוחט מלפון · אבל באמת בלא זה כמי אילטריך קרא למעוטי שוחט דס"ד כיון שהשחיטה בלפון גם השוחט לריך לעמו' בלפון ולכך לדידן דלא דרשי' ולקח לית לן שום ליתוד למקבל בלפון דמדאילטריך למעוטי שוחט לא מלינן למילף מקבל בלפון דהא בלא"ה כמי אילטריך קרא למעוטי שוחט והרא' שהרי לריך קרא למעוטי שאין השוחט לריך להיות לפני ה' כדדרשי' בן הבקר לפני ה' ולא השוחט · ומהיכי תיתי שיהא לריך להיות לפני ה' · ולא מסתבר דהייכו כמי משום דמליכו דמקבל לריך להיות לפני ה' · דהא לא קאמר התם הכי טעמא · אלא ע"כ דושחט לפני ה' אי לא הוה כתיב

בן הבקר הוא משמע שגם השוחט יהיה במקום השחיטה מתילא ה"ה כמי גבי לצפון ודוק :

שם בתו' קבלה כמי למלוה אשכחן כו' וא"כ מקבל למלוה בעולה מנא לן ר"ל וא"כ מכ"ש דלית לן שום לימוד בקבלה למלוה דהא רש"י פי' דקבלה לא נפקא לן אלא מתקבל בצפון וכיון דלמקבל לית לן שום לימוד פשיטא דלקבלה כמי ליכא לימוד · וכתבו עוד וגבי אשם לריכי תרי קראי כו' ר"ל ואפי' לא כאמר כפירש"י אלא דאית לן לימוד אחר בהדי' לקבלה למלוה · (ואפשר דהיינו משום דכתיב גבי עולה בתר קרא דושחט אותו על ירך המזבח צפונה וזרקו בני אהרן הכהנים את דמו וגו' דמשמע דגם דמו יקבל בצפון במקום שחיטתו כדדריש לקמן גבי אשם מקרא דואת דמו יזרוק הגם שיש לחלק) · מ"מ מקבל עצמו מנ"ל דאין לומר כיון שהקבלה בצפון גם המקבל בצפון דהא גבי אשם לריכי תרי קראי לקבל' ומקבל' · והא דלא מייתו ראי' מחטאת דלריך נמי תרי קראי לקבלה ומקבל · י"ל דמחטאת אין ראי' דמ"ל אי לא גלי לן קרא התם במקבל הוה ס"ד כי היכי דהשוחט א"ל להיות בצפון אע"ג שהשחיטה בצפון ה"ה נמי במקבל · אבל השתא דגלי לן קרא התם דמקבל בצפון בקבלה · ולא דמי לשוחט ולא לריך לן תרי קראי לקבלה ומקבל · לכך מייתו ראי' מאשם דלריך נמי תרי קראי לקבלה ומקבל אע"ג דכבר גלי לן קרא בחטא' דמקבל כקבל' ומ"ש עוד דלא מלינו ששנה אלא על השחיטה ועל הקבלה כו' ר"ל דבקבלה נמי כתיב תרי זימני ולקח הכהן מדם החטאת וגו' בשעיר נשיא ובשעירה של יחיד וק"ל :

אמנם נולד דבריהם הי' כלפ"ד לייסב קושייתם דלעיל בד"ה אלא אין שוחט בצפון וקושיא זו שהקשו כאן מנ"ל למקבל בעולה למלוה · דהא יש לדקדק מאי פריך הגמ' שוחט מדר' אחיא נפקא כו' הא קרא דר' אחיא מיירי בעולה וקרא דהכא בחטאת · וי"ל כיון דקרא כתיב בחטאת במקום העולה תשחט החטאת מתילא ידעי' כיון דהתם בעולה לא בעי שוחט בצפון אלא השחיטה · כ"ש בחטאת דלא קאי אלא על השחיטה ולא על השוחט · ולפ"ז י"ל דבאמת מקרא דר' אחיא נמי נפקא לן דמקבל בצפון כמו שהקשו התו' · והא דאילטריך בחטאת ללימוד דמקבל בצפון · היינו משום דלענין זה לא מלינן למילף חטאת מעולה · דדלמא בעולה דוקא בעי מקבל בצפון ולא בחטאת · דלמאי דגלי קרא דחטאת כילף מעולה דהיינו לשחיטה וקבלה גלי · ולמאי דלא גלי דהיינו למקבל עצמו לא גלי · לכך אילטריך אותו לדייק גם בחטאת דמקבל בצפון · ולפ"ז מיושב גם קושי' זו דמנ"ל בעולה דמקבל בצפון · דהא שפיר נפקא לן מקרא דר' אחיא כנ"ל · וכיון דידעי' דמקבל בצפון מתיל' כמי דקבל' בצפון כמו שפירש"י דכ"ש הוא דהרי שוחט אין לריך לצפון · אע"ג שהשחיטה בצפון מתילא כ"ש קבלה שהמקבל לריך לצפון שתהא הקבלה בעצמה בצפון · והא דבאשם לריך תרי קראי ולא סגי בקרא דמקבל לחוד היינו משום דמקבל נפקא לן מואת דמו ולא סגי למכתב את לחוד אדמ"מ קמ' א"כ ל"ל תרי קראי בקבלה לעכב בחטא' כמ"ש לעיל הלא אף אי לא הוה כתיב אלא חד קרא הוה מוקמי' לי' לעכב · דלמלוה כבר מלינו למילף ממקבל מכח כ"ש כדילפינן גבי עולה · ואפשר דה"א מלתא דאתי' בק"ו טרח וכתב לה קרא ולא הוי מוקמי' לי' לעכב ודוק :

בא"ד וי"ל כיון דאשכחן כו' לכאורה בזה עדיין אין הקושיא הראשונה מתורלת וכ"כ המפרשים · אמנם י"ל דשפיר מיתרלא דמ"ל נמי כה"ג גבי עולה מה חטאת לא חלקת בין שחיטה לקבלה ומקבל לעכב אף עולה לא תחלוק בה בין שחיטה לקבלה ומקבל למלוה · והא דלא ילפי' נמי באשם הכי היינו משום דאשכחן בי' קרא בהדיא פריך ודוק :

דף מט ע"ב בגמ' מאי כחטאת האשם כשאר אשמות יהי' יש לדקדק למאי דסבירא

לן דכללו נמי מיני' דלפ"ז נפקא לן לעכב בלא"ה דאי לאו כתוב באשם מלורע ולא נכתוב בשאר אשמו' כדאמר לעיל א"כ האשם ל"ל · וי"ל דלא הוי ידעינן באשם מלורע לעכב דבשאר אשמות נפקא לן לעכב דאל"ה ל"ל קרא בגוייהו נילף מאשם מלורע · אבל באשם מלורע אילטריך קרא למלוה וליכא למילף לעכב משאר אשמות כיון שילא לידון בדבר החדש ואי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב בפירוש · ותכחטאת הוא לכהן לא משמע אלא מידי דבעי כהונה לכך אילטריך האשם כשאר אשמות יהי' לעכב וק"ל :

שם בתו' ד"ה אין מקשי' לעולה כו' דמה חטאת לצפון מעכב אף אשם כן כו' אע"ג דגבי חטאת נמי כתיב במקום אשר ישחט את העולה והיינו נמי היקש ומ"מ לא ילפי' מיני' לעכב אפילו למאן דיליף בעולה מקרא לעיכובא היינו משום דזה לאו היקש גמור הוא דקרא פירש ושחט את החטאת במקום אשר ישחט את העולה והוי כאלו כתיב ושחט את החטאת בצפון · אבל לא כתיב דחטאת יהי' כעולה דאז הוי משמע שדינם שוה · אבל השתא לא משמע אלא שלוה הכתוב לשוחטו במקום שחיטת העולה דהיינו לצפון והיינו למלוה דכל כמה דלא שנה עליו הכתוב אינו אלא למלוה · אלא דמ"מ קרי לי' היקש לענין שלא ילמד עוד בהיקש · משום דלא פי' בו בהדי' לצפון · אבל כאן כתיב בהדיא כחטאת האשם משמע שיהא דין אשם לגמרי כחטאת לך לעכב דאין היקש למחצה כנלפ"ד ודוק :

שם בא"ד וי"ל כו' לא ה"א דאהדרי' קרא לשחיטת צפון כו' והאשם לא דרשינן כו' דהא לא כתב כאשם כו' והא דדרשי' לי' באמת כשאר אשמות יהי' אע"ג דלא כתב כאשם · היינו משום דמ"מ יתורא הוא דמ"מ למכתב כי כחטאת הוא כדאמר לעיל · ומש"ה דרשי' ליה למלוה ומוקמי' קרא דושחט את הכבש לעכב · אבל אי הוה בעינן לאוכוחי מכח זה דדבר הלמ' בהיקש אינו חוזר ומלמ' בהיקש · שהוא דבר חידוש ומדה חדשה משא"כ בכל התור' כולה דלמדין למד מן הלמד שפי הוה אמרי' דלעולם דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש כמו בכל התורה · והא דאילטריך לאקושי לעולה · משום דהאשם לא דרשי' לי' כלל כיון דלא כתיב כאשם · דאז בודאי הוה דרשינן לי' להקיש לשאר אשמות לצפון והוה מקשי' לי' כמו לחטאת לעכב · כיון דאהדרי' לשחיטת צפון דלא בעי' כהונה · מתילא לכהן ע"כ לאו דוקא · מקשי' לי' כמי לחטאת לענין צפון כיון דכתיב גבי' כחטאת · אבל האשם לא משמע כלל כשאר אשמות ואמרי' דלא אקשי' לחטאת לשחיטה דלא בעי' כהונה ודוק :

שם בתו' ד"ה וכתב בגופי' חיטא כו' וי"ל דבשביל חיבתן לא הי' לו לגלגל אלו דרשות למילף מהיקש' כו' ר"ל דבשלמא אי הוה סגי לי' בהיקש דפר העלם לפר כהן משיח לחוד אז הוה ניחא דנימא דבשביל חבתן לא כתבי' בגופי' אלא אקשי' למילף הא מילתא בהיקש · אבל השתא דאקשי' לפר כהן משיח ובהכי לא סגי משום דבעי אנחורי לשעירי ע"ז והולרך לכתוב עוד כאשר יורם יתירא למיהוי כמאן דכתיב בגופי' · וכולי האי ודאי לא הוה טרח וכתב משום חיבתן וק"ל : ועיין במה שכתבתי לעיל בדף מ"א ע"ב בזה דמשום זה שלא כתיב יותרת ושתי כליות בגופי' דפר העלם אילטריך תרי היקשי גבי שעירי ע"ז לפר העלם וגם לפר זה פר העלם אילטריך משום זה לתנא דבי ר' ישמעאל · ולתנא דבי רב אילטריך כאשר יורם מש"ה · ולפ"ז ודאי א"ש מ"ש התו' כאן דלא הי' לו לגלגל אלו דרשות אלא ה"ל למכתב בגופי' וק"ל וע"ש :

דף נ ע"א בגמ' א"ל רבינא ממאי דמלות מלות מחלות נמי דלמא מתאפה תנור נמי · נ"ע א"כ ל"ל סולת גבי רבוכה שבתוד' נילף נמי ג"ש חלות חלות מתאפה תנור דכתיב בה סלת חלות מלות בלולות בשמן אע"כ דהג"ש ניתנה רק למילף תודה גופה מינה ובה ולא מתאפה תנור · וא"כ שפיר תפשוט דבר הלמד בג"ש חוזר

ומלמד

ומלמד בג"ש ודוק :

ע"ב בתו' ד"ה בן בכו כו' היאך בא לאוכ"ח מדה זו בק"ו כצ"ל וכן הוא בספרי' ישני' ודלא כהגהת הל"ק :

שם בתו' ד"ה מה מליקו וכו' ודחי ולא היא תרוויהו משחיטת חולין נמרי כו' ולפי גירסא זו ר"ל דלא כרש"י שכתב בד"ה ה"ג ולא היא כו' ולמאן דליה לי' דרב ספא אע"ג דלמד קודש לאו ראיה היא עכ"ל דמש"ה מדייק תרווייהו משחיטת חולין גמרי ר"ל דאפי' מאן דאית לי' דר"פ דבתר למד אזלי' מ"מ הכא ודאי מודה כיון דלמד ראשון כמו חולין הוא דהיינו שחיטת עוף ואין כאן קודש רק למד אחרון' אבל לעיל נמי למד ראשון דהיינו שלמים קדשי' הוא' ובכה"ג פליג רב פפ' דוקא' וגם לפי גירס' רש"י דל"ג תרווייהו' מ"מ מ"ל דאפי' למאן דאית לי' דר"פ לאו ראי' היא כמו שכתבנו לגירסא זו ולא ידעתי למה דחק רש"י לפרש דוקא למאן דלית לי' דר"פ ול"ע :

באד ותימא האיך גמר מליקת עוף משחיטת עוף כו' לא ידעתי אמאי לא ניחא להו גם כאן בתי' לם דלעיל בדבור שלפני זה דעיקר טעמא דר"ת מהיקישא כו' ול"ע' ולפי מה שאכתוב בסמוך באמת מסקי' התו' בסוף' תירוץ זה מ"ש דפשיט' דעיקר טעמא דר"מ כו' וק"ל :

באד וכראה לי א"כ הוה גמר בק"ו כו' ר"ל דה"ת למיעבד ק"ו והכי מה נבלת בהמה שמטמאה במגע ובמשא שחיטה שמכשרתה באכילה מטהרת טרפתה מטומאתה' נבילת עוף שאין מטמא במגע ובמשא אינו דין שתהא מליקה שמכשרתה באכילה מטהרת טרפתה מטומאת' כלע"ד כוונת'' דאל"ה האיך כילפק' ומשחיט' אמליקה דמה ענין זה לזה וק"ל :

באד וכראה דלישנא דמתני' קדייק' ר"ל דאע"ג דבאמת ה"מ למילף בבנין אב שחיטת עוף משחיטת בהמה מ"מ ר"ת הא ק"ו קאמר ולא בבנין אב ומ"ת יליף אח"כ מליקה משחיטה בבנין אב ס"ת דמדה כך היא דילפי' בנין אב מק"ו' דאל"ה לא ה"ל לר"ת למימר דבר שאיכה מידה לדרוש כלל' וכתבו הוכחה לזה דעיקר הפשיטות מלישנא דר"ת' דפשיטא דעיקר' טעמו של ר"ת מהיקשא דזאת התורה כדלקמן דאל"ה קשה האיך גמר מליקה כו' כמ"ש התו' בתחלה' וכזה מיושב קושיא הנ"ל' (ומ"ש וכ"ל א"כ כו' הוא ר"ג"ה) וא"כ מה רולה לפשוט הכא כלל דלמא דבר הלמד בק"ו אינו חוזר ומלמד בבנין אב והא דקאמר ר"ת דמליקה מטהרת היינו מהיקישא' אע"כ דלישנא דמתני' דייק דמדקאמר ר"ת מק"ו ובבנין אב ש"ת דהמדה כה"ג איתנה לדרוש דאל"ה לא ה"ל למימר' כלל אע"ג שאין זה עיקר טעמו' ממילא כמי קושי' התו' לאו קושי' היא דליכא לדחויי דלמא ילפינן בנין אב שחיטת עוף משחיטת בהמה' דהא ר"ת עכ"פ ק"ו קאמר ולא בנין אב כצ"ל' וכתבו עוד ופשיט' לי' דבמה מליקו מעוף יליף ר"ל ולא מבהמה כמו שהקשו לעיל בקושי' שני' דאי מבהמה ל"ל להתוי בק"ו ועכ"ל' ר"ל ל"ל למילף הק"ו כלל משחיטת עוף כיון דכאן איירי במליקה מה ענין שחיטת עוף לכאן' אלא ודאי דמשחיטת עוף יליף מליקה במה מליכו' ולהכי הוצרך למילף תחלה שחיטת עוף נופה דמטהרת מק"ו מבהמה כדי למילף אח"כ מליקה משחיטת עוף והא דלא יליף באמת משחיטת בהמה' ל"ל כמ"ש לעיל משום דאיכ' תרי שינויי מליקה משחיטה ועוף מבהמה ודוק כי כל זה גלע"ד ברור ונכון' ודלא כפ' פ"ת ול"ק שכדמקו בזה ע"ע והיודע יבחר'

דף נא ע"א גמ' תואת תורת העולה ריתה סמיך לי'' ות"ת כפשטה בעין דדבר הלמד בבנין אב חוזר ומלמד בבנין אב דמ"ת לישנא דקאמר התנא משמע דמדה היא לדרוש כן' כדפשיט לעיל מדברי ר"ת אע"ג דעיקר טעמו מהיקשא דזאת תורת הבהמה וגו' דמ"ת לישנא דמתני' דייק כמ"ש התו' ה"ה הכא' אבל מ"מ גם ל"ק דדייק מדקאמר וכי דכין דבר כו' ולא קאמר וכי דכין דבר הלמד בבנין אב מדבר הלמד בבנין אב ש"מ דבאמת' דנין מ"ש' ליתא דהא' וכי דכין כו' סתם גמרא פריך ליה ולא התנא' דאל"כ לא הוה א"ש לישנא תנא אזאת תורת העולה כו' כיון דהתנא גופי' קאמר הכי' גם מ"ש הבה"ז דמשמע לי' דבאמת לפי המסקנא לא כפשטה הבעי' לא משמע הכי לישנא דגמ' דא"כ הל"ל אלא תנא אזאת תורת כו' דמשמע דחוזר מהפשיטות אבל השתא לא משמע שחזר מן הפשיטות' וגם ממ"ש התו' לעיל ד"ה מה מליקו כו' ודבר הלמד בבנין אב חוזר ומלמד בבנין אב כדמסקי' בשמעת' משמע דס"ל דכפשט' הבעי' במסקנא וק"ל :

שם תו' ד"ה מפני מה אמרו כו' תימא היכי דייק כו' עיין לקמן (דף פ"ד ע"ב) בד"ה הגה"ה יוצא שהרי כשר בבמה כו' שם מבואר דבריהם דהכא יותר ככל הצורך :

דף נב ע"א גמ' ק"ו לפר כהן משיח מפתה כו' יכול ימכבנו כו' אע"ג דקרא ע"כ אילטריך לאשמועי' מזבח העולה ולא פנימי כדדריש לעיל' י"ל כיון דהוא ילפי' בק"ו ממילא הוה אמרי' שכיתכין על מזבח החילון כמו בשעיר נשיא דילפי' מיני'' דבשלמא אי כתיב גבי פר כהן משיח יסוד המזבח ולא כתיב העולה' מסתמ' הוה אמרי' דאיירי בפנימי דאיירי ביה קרא עד השתא לענין מתכות' אבל אי ילפי' לי' בק"ו משעיר נשיא ודאי דהוי ילפי' לגמרי מיני' ודוק :

שם בתו' ד"ה דברי' לנוולי"ת הא א"ר עקיבא כו'' ל"ע הא הכא בשעיר נשיא קיימי' דהוה חטאת ובחטאת כ"ע ס"ל דנכנס דמה לפנים פסולה דקרא בהדי' כתיב וכל חטאת וגו' ולמה תלו קושייתם בר"ע דוקא ודוק :

שם תו' ד"ה לימד על פר יה"כ כו' ותימא להאי תנא סמיכה מנ"ל כו' ואין לומר דיליף ליה בק"ו מפר כהן משיח כדילפי' לענין מתן דמים ליסוד הכא' דאדרבא תימא דמש"ה כתב רחמנא מתן דמים ליסוד בהדי' מרבוי דהפר לגלות דלא ניליף לי' בק"ו ולא ניליף נמי סמיכה בהאי ק"ו' אך קשה לההוא תנא דיליף סמיכה ושירים מכאשר עשה ל"ל כיליף תרווייהו בק"ו (ולפי פשוטו י"ל אילהא דאת' בק"ו מרח וכתב לה קרא) וי"ל דמדכתיב וכלה מכפר דדרשי' מיני' שלמו כל הכפרות כולן כיון שעשה כל מה שאמור בענין הוה מתעכ' סמיכה ושיריי' דלא כתיבין ולא הוה ילפי' ק"ו לכך אילטריך לרבויי' והא דיליף הכא שיריי' מק"ו היינו למאי דלא אסיק אדעתי' הך לימוד דוכלה מכפ'' ולפ"ז לא לריכי' למימר לפי האמת מלתא דאתי' בק"ו טרח וכתב לה קרא ידבאמת אילטריך לרבוי' כי היכי דלא נתעכ' מוכלה מכפר' ואין לומר לא נכתוב נמי וכלה מכפר די"ל דבלא"ה אילטריך לעכב אעבודו' דכתיבי בפרשה כדאמרי' לעיל בפ' ב"ש' אמנם גבי פר כהן משיח בסמוך ע"כ צ"ל מלתא דאתי' בק"ו טרח וכתב לי' קרא דהם לא שייך לתרץ בענין זה ודוק :

דף נג ע"א ברש"י ד"ה קסבר כולי' מזבח כו' דכי כפק מן הפתח רואה יסוד דרומי לפניו מכוון באמצע הפתח כו' ר"ל אבל יסוד מערבי אין כולו לפניו רק ח' אמות ממנו וק"ל :

דף נד ע"א תו' ד"ה ואי אמרת לא הי' לו יסוד כו' ותיהו קשה דא"כ היכי ממעט הכא עולה כו' (ר"ל לעיל דף שלפני זה) משום דמעוכה יסוד הא חשיב יסוד לענין דמים העליונים כנ"ל' ואע"ג דעולת בהמה דמיירי מיכה לעיל ניתנת למטה מחוט הסקרא' ונדמים התחתונים לא חשיב יסוד' היינו משום דגזרי' זימנין דאתי למיתב תחת אותה בגימה והוא רק גזירה דרבנן אבל מדאורייתא אין חילוק בין עליונים לתחתונים דכי היכי דחשיב יסוד לענין עליונים כגון עולת העוף ה"ה נמי דחשיב

דחשיב יסוד למעין תחתונים · וא"כ היכי מליכן לאפוקי מג"ש דסביב סביב שלא תהא עולה בארבע קרנות כחטאת משום דעולה טעונה יסוד כו' והא מדאורייתא שפיר הוי יסוד לקרן דרומית מזרחית · כנלע"ד נכון כוונת דבריהם וגם פ"מ הבין שהקושי' על עולת העוף לכן כתב שלא זכה להבין דבריהם ע"ש אבל לע"ד לא כיון יפה ודוק :

שם ע"ב בתו' ד"ה ומלאו כמזרק כו' ובקונטרס פי' שהכהני' היו בד' קרנות שיפול דם חטא' לתוכו ויבלעו ותימא לפירושו כו' · כתב בס' בה"ז וע"כ אין כוונתו בד' קרנות היסוד כו' דהא קרן דרומית מזרחית לא הי' לו יסוד לרב ובע"כ כוונת רש"י אקרנות גופייהו לכן הקשו תימה כו' עכ"ל · ואין צורך לזה דבלא"ה מוכח דרש"י כיון על קרנות גופייהו ולא על קרנות היסוד · דא"כ למה נקט דם חטאת דוקא הלא כל השירים נשפכים ליסוד אלא ודאי דכוונתו לקרנות גופייהו שאין זורקין עליהם אלא דם חטאת וק"ל :

דף נה ע"א במ' שלא מדתני רב מריכו' מקש' בס' פ"מ כילף מהכא דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיק' דאל"ה נ"ל היקישא דעול' ותירץ דהמ"ל ניחא לי' דמקיש לעיק' ולא לטפל כדמשני לעיל ע"ש ולע"ד לא תירץ כלו' בזה דהא דמשני לעיל הכי היינו אי לא מייתר היקישא לגמרי אלא דה"א לאקשויי לטפל ולא אקיש לי' אלא אקיש לעיקר אבל אייך האי תירוצא או דה"מ לאקשויי ולא אקיש אלא כתבי' בהדי' כמי אמרי' הכי דניח' לי' למכתבי' בהדי' מדנקיט אקושי ע"ש · אבל הכא האי היקיש' דעולה מיותר לגמרי כיון דאקשי' כבר לחטאת משום זכרי כהונה נילף מיני' נמי לענין קדשי' קדשי' ולענין לצפון וכה"ג ודאי לא אמרי' הך סבר' דניח' לי' לאקושי לעיקר ובעיקר קושייתו נראה דמהכא לא הוה שמעי' דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש · אלא ה"א דלהכי אקשי' לעולה שלא יפסול שלא לשמו כחטאת · ואע"ג דכתיב אותה · מ"מ ה"א דע"כ מדאיצטריך היקישא דעולה · דאותה לאו דוקא וכדסבר ר' אליעזר באמת · אבל השתא דקים לן בלא"ה דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש ואיצטריך היקישא דעולה לענין לצפון · אמרי' דאותה דוקא ונמעטי' מאותה דלא נקיש לענין שלא לשמה לחטאת לחומרא אליבא דרבנן · ועיין במה שכתוב בסמוך דגם לר"א יש ליישב קושי' התו' ודוק :

שם גמ' ואימא עיילא למחנה לוי' מקשה בס' פ"מ א"כ לא לכתוב אותה כלל וממילא הוי אמרי' דעיילא למחנה לוי' לחומרא כדפריך לעיל ואימא טהור מטומאת זב כו' ותירץ דלרבא דאמר דכיון דאפקי' ממחנה שכינה אמרי' דאפקי' לגמרי אפילו ממחנה ישראל א"כ אי הוה כתיב טהור לחו' הוי אמרי' נמי דאפקי' לגמרי אפי' ממחנ' ישראל ע"ש · ולע"ד הא ליתא דהיכי הו"ל הכי הא במקו' טהור כתיב דמשמע דעכ"פ טהור במקצת וחוץ למחנה ישראל מאי טהרה איכא אלא כלע"ד דלרבא ס"ל במקום טהור משמע להחמיר ולא להקל ולהכי לא בעי למימ' כאביי וא"כ מעיקרא לאו קושי' היא דנכתוב טהור לחוד דאז לא הוי ידעי' למדרשי' כלל כיון דבלאו האי קרא משתבר דבעי מחנה שכינה כדמשמע כולי שמעתין וכן משמע לקמן בתו' (דכ"ו ע"ב) ושהוא לא משמע להקל כלל ודוק :

שם תו' ד"ה מה חטאת בצפון כו' ולענין מתנות כו' אות' דמה למעל' כו' יש לדקדק מ"מ נקיש לחטא' שיהא צריך ארבע מתנות דהיינו על קרנות למטה מחוט הסקרא כדבעי למילף לעיל ר' ישמעאל מג"ש דסביב בעול' אלא דהתם קאמר דאי אפשר משום דעולה טעונה יסוד והיינו מק"ו דשירי חטא' שאין מכפרין מכ"ש עולה שמכפר' אבל זבחי שלמי צבור אינן מכפרין וליכא למילף בק"ו וא"כ שפיר מ"ל דטעונין ארבע קרנות · אמנם בתו' (דכ"א ע"ב) ד"ה בן יסוד למזבח של עולה כו' משמע דשלמי' נמי נפקא לן מק"ו שיהא טעונין נגד היסוד דמקרי מכפרין נגד שירי חטאת ע"ש וא"כ לק"מ ודוק :

שם תו' ד"ה מה עולה בצפון וא"ת עיכובא מנא לן כו' אם לא נאמר דס"ל כרב פפא עכ"ל · מקשה בס' פ"מ א"כ מאי מקשה בסמוך אלא היקישא קמא למאי אתא דלמא אתא לעיכובא דבחטאת כתיב עיכובא בגופי' ובאש' לא ס"ל כר"פ ע"ש · ולאו מלתא היא דעיכובא דכתיב בחטאת נמי לא הוי אלא היקישא דהא לא כתיב בי' לצפון בהדי' אלא דכתיב תרי זימני במקום אשר ישחטו את העול' ואמרי' דלעכב אתא · אבל מ"מ מקרי היקש כמו דלאשם מקרי היקש אע"ג דכתיב בהדי' במקום אשר ישחטו את העולה משום דלא כתיב לצפון בהדי' ה"ה נמי לעכב · ומ"ש עוד ויות' נרא' דס"ל דעולה בגופי' כתיב עיכובא מדכתיב העולה במקומה תהא כחד תירוצא דלעיל ע"ש לא ידעתי לפי שיטתו מה תיקן בזה דמ"מ קשה קושייתו דמאי פריך דלמא לית לי' האי תירוצא · אבל לע"ד התו' לא תירצו כן משום דמ"מ קשה לרב אדא בר אהבה מנ"ל עיכובא בזבחי שלמי צבור וע"כ תירצו דס"ל כרב פפא ר"ל דרב אדא בר אהבה ס"ל כרב פפא · ובזה מיושב דלא תקשה קושי' התו' למאן דלית לי' דר"פ · דלדידי' מ"ל דאית לי' כתירוץ זה דעולה גופא כתיב בה עיכובא מדכתיב העולה במקומה תהא ודוק :

שם בתו' ד"ה אלא היקישא קמא למאי אתא לא מצי למימר לענין ארבע מתנות כו' לכאורה משמע דקושייתם אמאי לא משני הכי דהיקישא להכי אתא · אבל הא ליתא דהיכי הוה מצי למימ' הכי הא מתני' לא קתני הכי אלא דנותן רק שתי מתנות שהן ארבע · אלא כוונת' דאמאי לא מקשי' באמת נמי לענין זה ותקשה אמתני' גופה · וכן קושי' וכי תימא לענין פיסוק מתנות כו' היינו נמי דניתא דלענין זה נמי איתקש לחטאת אע"ג דבעולה לאו דינא הכי אלא כמין גמא נותן · והא תירצו כיון דאיתקש נמי לעולה אין לנו לאפוקי מעולה כלומר כיון דבלא"ה אינו שוה לגמרי לחטאת דאינו ניתן אלא בב' קרנות ולמטה · מסתבר' שלא לאפוקי מעולה אלא כ(ג)וה אותן לגמרי לעולה דאל"ה לא הי' שוה לא לחטאת ולא לעולה · ועיין בס' פ"מ שפירש נ"כ קושי' זו כעין זה ודוק :

שם בתו' ד"ה מה חטאת כו' אבל לר' אליעזר קשה כו' ויש ליישב דבאמת ר"א נמי דריש אותה לאחר קרבנות אלא דגבי אשם לא דריש משום היקישא דכחטאת כאשם דמפיק מדרשא דאותה כיון דבלא"ה אותה לאו דוקא כדאיתא לעיל · אבל הכא מ"ל דמידה דדרשי' אותה אע"ג דאית לן היקישא לחטאת דהא נמי אית לן היקישא לעולה דמשמע איפכא דכשר שלא לשמו · לכך מהני אותה דלא נקיש לחומרא לחטאת וק"ל :

ע"ב גמ' מאי שנא הכא דכתב פתח כו' ר"ל דהל"ל גם בקרא קמא לפני כיון דפתח באמ' לאו דוקא ואע"ג דכבר אמר לעיל חד לגופי' דניבעי פתח אוהל מועד ופירש"י שאם אין שם פתח כגון קודם שיפתחו הדלתות כו' לא היה שוחט וא"כ מאי פריך הכא · י"ל דרש"י פירש כן למסקנא · אבל המקשה דהכא הוה סבר דלא בעי אלא שיעמוד אוהל מועד בשעת שחיטה לאפוקי קודם שיעמידו הלוים את המשכן ולאחר שיפרקו · ולכך פריך דלכתוב לפני אהל מועד והוי נמי מצינן לדרוש כן וק"ל :

שם ברש"י ד"ה וחד להכשיר לדדין כו' וכל האויר בכלל לפני דלא כתיב כנגד עכ"ל · ר"ל דלכאורה המ"ל דלפני היינו כל רוחב העזרה שכנגד אוהל מועד אפילו מה שאינו כנגד הפתח אבל מה שהוא שלא כנגד ההיכל אלא כנגד האויר שבין כותל דרום של היכל לכותל דרום של העזרה וכן בצפון לא · לכן כתב רש"י דכל האויר בכלל אפילו מה שאינו כנגד ההיכל דלא כתיב כנגד דאז הוי משמע הכי · אבל לפני משמע כל רוחב העזרה לבד דמזרח שנו פתח ההיכל וק"ל :

שם תו' ד"ה גובהה מאי כו' דהא סבור שהי' הפתח גובה עשרים אמה כדפריך בסמוך ר"ל דפריך

מיתיבי כל השערים כו׳ אהא דמשני דגבהו כיהו שמונה א״ת דאיהו הוה סבר מעיקרא שהי׳ גובהן עשרים כדקתני כל השערים שהיו שם כו׳ וק״ל :

באיד וא״ע דביומא כו׳ ר״ל דשם אין גובהה הפסק דהא לא הי׳ יכול לראו׳ אלא חצי אמה העליונ׳ של הפתח ועד שם הי׳ הפסק בין פתח ההיכל לבינו והתם כמי בעי׳ פתח אוהל מועד כי הכא וא״כ תפשוט מיני׳ הכא כמי דאין גובהה הפסק וכתבו ושמא כו׳ שחיט׳ היתה מיושב כו׳ ר״ל דהתם כיון דהזאה היתה מעומד ועל הר הזיתים והי׳ יכול לראות אלמעל׳ חצי אמה העליונה של פתח ההיכל שפיר דמי · אבל שחיטה היתה מיושב ואם יושב ויש לפנין הפסק אפי׳ רק שמונה אמות שוב אין יכול לראות הפתח אם לא שמרחיק הרבה מן ההפסק שאז יכול לראות דרך שפוע מלמעלה אבל הכא מיירי ששוחט סמוך ממש להפסק שאין יכול לראות הפתח · וזוה מיבעי׳ לי׳ · ואח״כ כתבו ואכתי תקשי כו׳ ר״ל דקושי׳ ראשונה שלהם עדיין איכה מיושבת בזה · ודברי הל״ק ופ״מ אין מובנים לי היטב וק״ל :

שם תו׳ ד״ה שכיס לפר כו׳ אבל לפרבר חלון קטן ולא פתח איקרי · מקשה בס׳ פ״מ הרי גובהו שמנה אמות והאיך כתבו שהוא חלון קטן ע״ש · וכלע״ד דר״ל שהיה קצר ברוחבו ולא הי׳ רוחבו ד׳ טפחים שהוא שיעור רוחב של פתח והראי׳ דקרי לי׳ לול קטן דאי הו׳ רחב קצת אמאי קרי לי׳ לול קטן כיון דהי׳ גבוה שמונה · אלא ודאי משו׳ שלא הי׳ רחב כלל וק״ל :

דף נו ע״א גמ׳ מי לא עסקינן כו׳ דאי ליכא למאי איצטריך כו׳ ר״ל ל״ל לאשמועי׳ דלשכות הבנויות לחול כו׳ אין שוחטין שם ק״ק הא אפי׳ בנויות בקדש אין שוחטין שם אם אין השחיטה כנגד הפתח משום דהוי לידי לדדין כדפירש״י לעיל (דף שלפני זה) ד״ה נאד נפסול לדי לדדין כו׳ אע״כ דמיירי שהן כנגד הפתח ולא מקרי לדי לדדין ואפ״ה אין שוחטין משום שבנויות בחול והיינו ע״כ משום דלא קדישי וק״ל :

שם תו׳ ד״ה קדשי שעה שאני דתלאו הכתוב באהל מועד דכתיב כו׳ ר״ל ולדורות לא בעי׳ זה שלא יצאו מפתח אוהל מועד ולכך לא ילפי׳ מיני׳ כלל · ולא כיחא להו בפרש״י דלדורות איתרבו כדאמר התור׳ ריבתה אלרון׳ הרבה · דמכ״ל דריבתה אפילו שלא כנגד הפתח דלמא לא ריבתה אלא לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש אע״ג דלא קדישי ראשין לאכול כדאמר לעיל · אבל ת״מ בעי׳ שיהיו כנד הפתח כדאשכחן במילואים דכתיב בהדי׳ פתח אוהל מועד ושם תאכלו אותו ודוק :

דף נח ע״ב גמ׳ א״ל ר״ז לר׳ אסי אלא מעתה כו׳ יש לדקדק מאי כפשך אי לא ידע ר״ז קרא דוזבחת עליו דדרשי׳ מיני׳ שהשחיטה כשרה בראשו של מזבח תקשי לי׳ לנפשי׳ בלא זה שאמר ר׳ אסי אמר ר״י אומר הי׳ ר״י כולי׳ מזבח בצפון קאי · מ״ט דר״י בר יהוד׳ שמכשיר מחציו ולצפון כיון דס״ל דכולי׳ מזבח בדרום קאי כדמוכח מהא דאמר ר״י מודה ר״י בר יהודה שאם שחטן כנגדן בקרקע פסולות · ואי ידע קרא דוזבחת · א״כ ה״ל להקשות למאי דס״ד דר׳ יוחנן ממתני׳ גמר לתלתי׳ · בקיצור · מכ״ל הא דלמאר׳ יוסי ס״ל חציו בדרום או כולי׳ בדרום והא דמכשיר בראשו משום דכתיב וזבחת · וכלע״ד דבאמת ידע קרא דוזבחת ומ״מ לא ה״מ להקשות כפשוטו דלמא טעמא דר׳ יוסי משום קרא · דהמ״ל דאי לאו דס״ל דכולי מזבח בצפון קאי לא ה״ל לדרוש קרא דוזבחת להכשיר השחיט׳ בראש המזבח כיון דכתיב בהדי׳ דבעי׳ צפון בקדשי קדשים אלא ה״ל לאוקמי קרא לדרשא דלקמן נחוד דעליו היינו בשבילו כשהוא שלם ולא כשהוא חסר או לדרשא אחריתא · אע״כ דכולי׳ בצפון אלא דס״ד דעל ירך כתיב קמ״ל דעל ירך לאו דיקא · להכי פריך אלא מעתה כו׳ דאל״ה אמאי מכשיר ר״י בר יהודה מחציו ולצפון · וכ״ת ה״כ והא את הוא כו׳ פ״מ דס״ל כולי׳ בדרום קאי · אע״כ דלא״נ דס״ל כולי׳ בדרום מ״מ מכשיר חציו לצפון מקרא דוזבחת מגזרת הכתוב · א״כ נס לר׳ יוסי מ״ל דס״ל דלאו כולי׳ בצפון ומ״מ מכשיר בכולו מהאי קרא דוזבחת · ואין להקשות א״כ במאי קמיפלגי ואמאי כשר לר׳ יוסי כולו ולר״י בר יהודה רק חציו · די״ל דפליגי כדמסיק באמת דמ״ס כולו לעולה כו׳ ומ״ס חציו כו׳ ודוק :

שם בגמ׳ וכ״ת דעביד מחילות בקרק׳ כו׳ יש לדקדק היכי מ״ל הכי דא״כ הדר׳ קושי׳ רש״י לדוכתה מאי פריך לעיל מיני׳ לרב אסי דלמא לעולם חצי המזבח בצפון קאי ומ״מ למטה בקרקע דהיינו תחת המזבח במחילו׳ פסול משום דלא ירך המזבח הוא דלא מקרי ירך אלא בצדו הצפוני דוקא ולא תחתיו · מיהו לתירוץ ראשון שהכתוב לקמן ברש״י דלעיל יהי׳ אפשר ליישב דלפ״ז באמת ר״ל דר׳ זירא לא פריך מידי · אבל מ״מ דברי ר׳ אסי א״ש · והא דלא כיחא לי׳ לפרושי כפשוטו כנגדן ברצפה במזרח המזבח ובמערבו כפירוש שדחה רש״י · היינו משום דדברי ר׳ אסי גופי׳ לא הוו א״ש דמאי אר׳ כנגדן כו׳ כמו שכתבו לקמן · אבל הוא דחוק מכמה טעמים · וצריך לומר דבאמת ה״מ לאקשויי הכי הכא דמאי פריך ר׳ זירא לר׳ אסי לפי זה · אלא דבלא״ה פריך שפיר וק״ל :

שם רש״י ד״ה מאי כנגדן בקרקע הא ליכא לפרושי כנגדן ברצפה במזרח המזבח ובמערבו דא״כ לא הוה קשי׳ מלתא לרב אסי לעיל כו׳ תקשה בס׳ פ״מ ול״ק היא גופה תקשי באמת מכ״ל לר׳ זירא להקשו׳ דלמא באמת כוונת רב אסי כנגדן ברצפה במזרח המזבח ובמערבו ולא תקשי מידי ולכאורה י״ל דא״כ מאי אר׳ א כנגדן הא הפי׳ סמוך לכותל צפוני של העזרה כל שאינו נגד המזבח כמי פסול לר״י בר יהודה · אך לפ״ז ק״ה למה לו לרש״י להוכיח מר׳ זירא ה״ל להוכיח מכח הוכחה זו דע״כ אין פירושו כן · הנס סי״ל בדוחק דרש״י רצה להוכיח מהכא נופי׳ דליכא לפרושי הכי מדפריך ר׳ זירא לעיל מיני׳ · אבל יותר כלע״ד דר׳ זירא ששמע הדבר מר׳ אסי עצמו בודאי שמע כוונתו ופירושו ממנו ולא נסתפק כלל בכוונתו שידע שפירושו הוא כדמפרש בסתוך דבלרי׳ בצורי ולכך הקשה שפיר ודוק :

דף נט ע״א ברש״י ד״ה שכנסחו שם בעזרה · ואח״כ מ״ה כשהוא שלם כו׳ ובספר בה״ז מגיה שצ״ל הכל צבור אחד וקשה לי הא בשמוך פרש״י אחד זה ואחד זה בין שכנסחו בשעת פנימתן כו׳ משמע בהדי׳ דרב בהכי איירי ועיין בס׳ פ״מ וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה וכי עליו אתה זובח אע״ג דלעיל דרשי׳ עליו ממש כו׳ הכה לפירש״י בחומש שפיר׳ עליו היינו אצלו או אינו אלא עליו ממש ת״ל הבשר והד׳ על מזבח ה׳ אלהיך אבל לא שחיטה בראש המזבח · וצ״ל לפ״ז דהא דאמר לעיל דעליו ממש היינו בדיעבד דוקא והיינו משום דאין מקרא יוצא מידי פשוטו דעליו משמע לפי פשוטו עליו ממש · ועפ״ז יש לומר דהא דנקט במתני׳ ששחטן בדיעבד לאו מדרבנן אסור לכתחיל׳ כמ״ש התו׳ לעיל · אלא מדאורייי׳ הוא מכח האי דרשא דרש״י הבשר והדם על מזבח כו׳ ולפ״ז י״ל דמש״ה דייק הכא וכי עליו אתה זובח כו׳ ר״ל הא באמת אסור לכתחלה ולשון וזבחת משמע לכתחלה אלא כשהוא שלם כו׳ ועליו היינו בשבילו ובגינו · ומ״מ דרשינן כי׳ כמי עליו ממש ולענין דיעבד משום דפשטי׳ דקרא משמע עליו ממש · ורש״י בחומש שפי׳ עליו היינו אצלו נקט הכי משום שהוא קרוב לפשוטו יותר מדרשא דהכא וכן דרך רש״י בכמה מקומות ודוק ·

שם בתו׳ ד״ה עד שלא נבנה המזבח כו׳ והה״א דפ״ק דע״ז יש להקשות בקדשי בדק הבית אמאי נופל בכי׳ לרבא כו׳ ר״ל דהא ע״כ דכיון דהקדיש היינו קדשי מזבח ומש״ה שפיר מסכי רבא מפני שכראה כמטיל מום בקדשים וכדפי׳ התו׳ לעיל ולא כרש״י שפי׳ שם דמיירי הכל בקדשי ב״ה · מ״מ קשה דהא החריסנמי תכי התם וחרס ודאי הוי לבדק הבית ואמאי תני עלה תעקר דהיינו נופל

דלת

דלת בפני' כ"חטי' או כשור' נ' סטרא ידגני ב"ה לא שייך לתרץ מפני שנראה כמטיל מום בקדשים כמו שהקשו לעיל על פרש"י ואלא ע"כ צ"ל כדפי' ר"י כו והקרוש דמדרבנן אסור כו' והא דמשני כראה כמטיל מום כו' קאי אקרשי מזבח דהיינו הקדיש דהכי בברייתא' ומתילא ה"ה בבחרי' אע"ג דבהו לא שייך מטיל מום מ"מ גזרי' אטו קדשי מזבח וא"כ יש ליישב גם פרש"י דמיירי הכל בקדשי ב"ה ומ"מ משני כראה כמטיל מום כו' אע"ג דלא שייך בקדשי ב"ה לאסור משום זה כיון דבקדשי מזבח אסור גזרי' אטו הכי גם בקדשי ב"ה ולפ"ז אין אנו צריכין להגיה כלל כמ"ש בה"ז ול"ק ודוק :

ע"ב גמ' ור' יוסי כי גמר ג"ש בגובהה הוא דגמר' יש לדקדק אמאי לא יליף הג"ש ברחבה ובגובהה ואין לומר דהוה גמיר הכי מרבי' דהג"ש לא כיתנה אלא לענין גובהה דא"כ מאי קאמר בסמוך דבמאי פליגי כו' לימא דמר גמיר הכי ומר הכי ול"ל הטעם דדכין חוץ כו' ודכין כלי כו' ואפשר לומר דכל ה' גמיר מרבי' דהג"ש לא כיתנה אלא למילף חד מיתא' ומר מסתבר לי' טפי למגמר הכי ומר הכי מטעם דקאמר בסמוך דכין חוץ כו' ודכין כלי כו' אמנם כ' אומר דע"כ ליכא למילף הג"ש בר חבה ובגובהה דאי ילפינן הג"ש ברוחבה א"כ הוי' המזבח רחב עשר אמות ותו ליכא מילף דגובהי' פי שנים כלורכו דא"כ הי' גבוה כ' אמה וזהו ודאי לא מסתבר דהרי אז ודאי הי' כראה הכהן בחוץ גב דה שבידו אפי' היו הקלעים גבוהים ט"ו אמות ועוד דאפי' מזבח של שלמה לא הי' גבוה כל כך ומכ"ש שהמזבח של משה לא הי' גבוהה כל כך וק"ל :

שם בתו' ד"ה מה מש ן עשר אמות תימא כיון דאיכא היקישא ג"ש ל"ל' בס' פ"מ רולה ליישב דאי לאו ג"ש ה"א דהיקישא אתא לקלעים עצמן שיהיו יו"ד אמות אבל המזבח לא הי' אלא חמש אמות ע"ש ול"כ דאי אפשר לותר כן דהיכי מלינן למילף מהיקישא שהקלעים צריך עשר אמות להיקף המזבח כמו שצריך להיקף המשכן' במשכן גופי' מנ"ל שצריך היקף של יו"ד אמות ואי משום שהי' גובהן עשר אמות הא לר' יהודה באמת לא היו הקלעים אלא חמש אמות אפי' סביב למשכן' אלא ודאי דהיקישא הכי ילפינן כמו שהמשכן צריך היקף עשר אמות אם היו רולין לכסותו שלא יתראה בחוץ שהלי הי' גבוה כך ה"ה המזבח הי' צריך קלעים עשר אמות שלא יתראה בחוץ והיינו משום שהי' גביה עשר אמות' אבל מ"מ אינו מוכח מזה שהקלעים היו גבוהים עשר אמות' דמ"ל דבין המשכן בין המזבח לא הי' מוקף אלא קלעים של ה' אמות ובאמת היו נראים מבחוץ אלא עיקר דרשא דר' יוסי שהקלעים היו ט"ו אמות הוא מקרא דקלעים ט"ו אמה אל הכתף דמייתי' ותדע דהיקישא לא אתא לקלעים עצמן' דא"כ צ"ל דהקלעים שהיו סביב למשכן פשיטא לי' שהיו עשר אמות' וצ"ל היקישא כלל' הא ודאי פשיטא שכל הקלעים סביב מדה אחת להם כדפי' רש"י במי' ד"ה ולומר כו וה"ה לכל החלר עכ"ל' אלא ודאי דהיקישא אתא רק למזבח גופי' ומ"ש עוד שם בס' הנ"ל דלפ"ז הוי אמרי' דשלש אמות קומתו היינו משפת סובב ע"ש צ"ע היכי מ"ל הכי הא בקרא כתיב שיעשה רשת למזבח מתחת לכרכובו מלמטה והכרכוב היינו הסובב כפירש"י בחומש' וכתיב והיתה הרשת עד חלי המזבח וא"כ ע"כ הכרכוב הי' למעלה מחלי המזבח וכל גובה המזבח לא הי' אלא חמש אמות א"כ ע"כ משפת סובב לא הי' שלש אמות ויש ליישב בדוחק' ויותר הי' נראה לפי שיטתו לומר דשלש אמות קומתו היינו עד הסובב והרשת היתה לפ"ז רוחב חלי אמה ודוק :

דף סא ע"א רש"י ד"ה וחד לאחר שפירקו כו' ועוד אי בשאינו את הסדר מוקמת לה היכי אמרי' קרבנות קודם שיעמידו משכן כו' כתב בס' בה"ז וי"ל דבתחלה כשנזרקו קודם שפירקו כו' ואח"כ פירקו ואינו כסדר דא"כ הי' פסול תיכף כשפרקו ביוצא דבקדשי קדשים לכ"ע פסול שוב ראיתי בתו' שכ"כ להדי' ושמחתי עכ"ל' ותמי' לי עליו דהרי רש"י פי' בהדי' בסמוך ד"ה מהו דתימא כו' דלא תימא כיון שנסתלקו קלעים יש כאן פסול יוצא עכ"ל משמע דבאמת אע"פ שפרקו המשכן ונסתלקו הקלעים אין נפסלין ביוצא' וא"כ אין תירוצו כלום' דבשלמא התו' אזלי לשיטת' שפרשו בסמוך דלאחר שפירקו הלוים את המשכן היינו דוקא אם סלקו קלעי החלר במקומן' אבל מדברי רש"י הנ"ל משמע להדי' דלא ס"ל כהתו' בזה' אבל לע"ד יש לתרץ דמש"ה לא אפשר לפרש כקושי' הבה"ז הנ"ל' דא"כ כיון שעקרו את המזבח אח"כ ממקומו והעמידוהו במקום אחר מיד בעקירתו נפסלו הקדשים וכיון שנדחו איכו חוזר ונראה ואינן רשאין לאכול אפי' חזרו ועמידו המזבח אח"כ במקום חנייתן ודוק :

דף סב ע"א גמ' אלא א"ר יוסף קרא אשכח ודרש כו' פרש"י ושלמה לא הבין לדרשו והם דרשוהו כו'' הקשה בס' ל"ק ל"ל לרב יוסף לומר ששלמה לא הבין לדרשו דלמא שלמה כמי ידע הדרשה אלא שלא הולרך לעשותו גדול יותר משום שלא שמים מסייעתן כדאמר לעיל ולמה חזר מזה ע"ש' ובס' פ"מ רולה לומר דבאמת רב יוסף בא לתרץ דבריו דלעיל דפי' משום דלא ספק ע"ש ותמי' לי שכיהם שנו בראה דודאי ליכא למימר הכי דשלמה כמי ידע הא' דרשא דא"כ מאי קאמר בברייתא' שהביא' שהניחו לסוף מידותיו דמשמע שנגלה להם יותר ממה שנגלה לשלמה כפרש"י שם' הא לפ"ז גם שלמה ידע מה שידעו הם אלא שלא הולרך לעשו' ונגדול יותר וק"ל :

ע"ב גמ' אמר דבא רמי נברא ראפי'' וא"כ ע"כ פניו לדרום מ"ר גליו ולפון כדכתיב על ירך המזבח לפונה' וכוונתו כרמסיק דשיעורו באדם שוכב מדכתיב רבוע' ורא"יתי בס' פ"מ שנדחק מאוד בזה וכתב דברים רחוקים מפשוטו והדברים פשוטי' כמ"ש וק"ל :

שם תו' ד"ה שיתין וד' הוו היינו כלוי כו' אבל לרב כו' הרי"ס נ"ה"ל לשנויי שהי' פורח על הסובב אמה עכ"ל' אע"ג דלעיל משני לי' אליבא דרב איתא על כנגד אמה יסוד כו' כלע"ד דעיקר קושי' התו' על לשון המקשה שאמר שיתין וד' הוו דהל"ל אליבא' דרב שיתין וגו' הוו וא"כ גם התרלן לא ה"ל להזכיר אמה היסוד כלל כיון שהמקשה לא הקשה מזה כלל' ומה שמתרץ לעיל איתא כנגד אמה יסוד כו' ע"כ עיקרו לאו אהכא קאי' דהא הכא שהסוגיא' קאמר הכי ומאי פריך מיני' כלל לרב וכי איכו רשאי לחלוק על סת' גמ'' אלא ודאי דהגמ' ידע דאיכא כמי ברייתא' דתני' בה לשון זה והמתרץ הכא נקט לישנא דברייתא' (ורפי' לזה שינוי הלשון דקאמר הכא כמלא פורח כו' שזה איכו לשון המורגל בגמ' כשבא לתרץ שום קושי') ומברייתא' ההיא פריך לרב וע"ז משני התם הכי' אבל התו' קאמרי דהתם גמ' הכא ע"כ לא אליבא דרב אולא כנ"ל דלע"ג דברייתא' תני' הכי מ"מ המתרץ הכא לא ה"ל להזכי' היסוד כלל כיון שלא הקשה מאמה יסוד כלל והל"ל שהי' פורח על הסובב אמה' וגם' פ"מ ול"ק כתקשו בזה ולע"ד כוונת התו' כמו שכתבתי ודוק

דף סג ע"א תו' ד"ה כל כבשי כבשים כו' ותימה א"כ לא הי' כלל מן המזבח לפני פתח המשכן אי מזבח משוך יותר מכ"ה אמה כו' נראה דלשון זה לאו דווקא דאף שהי' משוך יותר מכ"ה אמה מ"מ יכול להיות עדיין ה' אמות של המזבח לפני פתח המשכן אלא כוונת' אי הי' משוך ל"ב אמה לצד צפון כמ"ש לפני זה אז לא הי' כלום מן המזבח לפני הפתח אדרבה הי' משוך עוד ב' אמות להלן מן הפתח לצד צפון ואמנם לא ידעתי באמת למה לא כאמר שהי' משוך רק כ"ז אמות לצד צפון ושיעור הכבש כך הי' דאז לא הוי הילוך ע"י הדחק דהרי הי' שלש אמות בשיפוע לאמה גובה ככל כבשים שהיו במקדש' ומ"מ הי' עדיין שלש אמות של מזבח לפני הפתח' ומ"ש עוד דמשמע משכן הוה כמו בית עולמים דבחלי יוה"כ צריך לפני ה' כו' וכמודה לא היו צריכין לזה דודאי כן הוא דהרי כל הפרשה של יוה"כ איירי באהרן

והכהן לא כיהן אלא במשכן ופשיטא דאמשכן קאי נמי לפני ה' דכתיב גבי יוה"כ · לכן נר' דכצ"ל ונחלי יה"כ כו' וכוונתם בזה שכתבו דמסתמא משכן הוה כמו בית עולמים היינו לטכין שהאוהל מועד הי' באמצע החצר כמו בבית עולמים שהי' ההיכל באמצע העזרה דאם לא הי' באמצע החצר לא הוה קשה מידי דהמ"ל דהמשכן הי' משוך ג"כ יותר לצפון מלדרום והוה מ"מ המזבח לפני הפתח אבל אם הי' באמצע קשה שלא הי' המזבח כלל לפני הפתח · ונחלי יה"כ צריך לפני ה' וחו לא הוי לפני ה' שהוא לפני הפתח ודוק :

שם בתו' ד"ה חוץ מכבשו של מזבח כו' ולא דק בקונטר' דאין נמוך אלא חומש ומשהו כצ"ל · אבל כפי שכתב לפנינו חסר משהו א"א להולמו דהרי לפי גירסת רבותינו הי' הכבש צריך להיות מ' חצאי טפחים ארוך יותר מל"ב אם הי' גבוה ט' אמות שלימות ואם הי' נמוך מט' אמות מ"מ אמה הי' נגרעין מן האורך עד זה החומש של ג' אמות ומחצה וחצי טפח ואצבע ושליש אצבע שהוא פחות מ"מ חצאי טפחים חצי אצבע וחלק למ"ד מן אצבע · כיצד קח החומש מן ג' אמות ומחצה שהם כ"א טפחים עולה ד' טפחים החומש מן כ' טפחים ונשאר עדיין טפח אחד צרף לו החצי טפח נמצא שהם ו' אצבעות קח החומש מהם הוא אצבע ונשאר עדיין אצבע מן הששה אצבעות · צרף עמו האצבע ושליש אצבע יהי' לך שבעה שלישי אצבע קח החומש מהם הוא שליש אצבע ונשאר עדיין שני שלישי אצבע · קח החומש מהם יהי' ב' חלקי ט"ו מן אצבע · נמצא שהוא ביחד ד' טפחים ואצבע ושליש אצבע ושתי חלקים ט"ו של אצבע · תנכה זה מן מ' חצאי טפחים הנ"ל שהי' הכבש ארוך יותר מל"ב אמות שהם ד' טפחים ושני אצבעות ישאר לך עדיין שליש אצבע וג' חלקי ט"ו של אצבע שהם חצי אצבע וחלק שלשים של אצב' שהי' עדיין נוסף על ל"ב אמות באורך הכבש · וא"כ ע"כ צ"ל נמוך משהו יותר מחומש כדי שינכה גם החצי אצבע וח"ק למ"ד מן האצבע באורך ויהי' רק ל"ב אמות בצמצום והאיך כתבו חומש חסר משהו אלא ודאי ט"ס הוא וצ"ל ומשהו · ומחשבי תשבורת יבינו זה בנקל יותר · והפ"מ טעה בחשבונו מהפך אל הפך ע"ש ודוק ותמצא :

ע"ב גמ' מאי קאמר · כתב בס' צ"ק אין לדקדק דלמ' ה"ק בדיעבד כשרה בכ"מ ולכתחלה בעינן קרן מערבית דרומית · ונר' דה"פ כיון דילפי' חטאת ממנחה בהיקשא ובמנחה בעינן דוקא קרן מערבית דרומי' עכ"ל · ולפע"ד הא ליתא חדא דא"כ ה"ל למפרך אהא דקתני בכל מקום היתה כשרה והא בעינן קרן מערבית דרומית דוקא דומיא דמנחה · אבל לשון מאי קאמר משמע דפריך דמתני' עצמה סותרת אהדדי · והא ליתא דהא יש לתרץ כקושייתו · ועוד דבמנחה גופה דילפי' מינה אין הגשה מעכבת כדתנן במנחו' ותכ"ש פלא שינה בהוצאה במקום אחר דכשרה וא"כ מנ"ל בחטאת דמקום מעכב בה · לכך נלפע"ד ליישב דמש"ה לא משני הכי דא"כ הוי מתני' סותר לברייתא' דבסמוך דקתני בה דצריך דוקא ליתן למטה מחוט הסיקרא חדם הנפש והם לאו פסולה כדמסיק בסמוך ומתני' קתני דבכל מקום כשרה · ובזה יש ליישב הא דקאמר הכינס לה דת"ר כו' דמה צורך לו לזה בתירוצו ועוד למה לו להביא ברייתא' כולה ה"ל להביא רק הרישא בלחודא דמליקה בכל מקום כשרה ותו לא דזהו עיקר מה שמחדש רב אשי בתירוצו · אבל לפ"ז א"ש דרוצה לתרץ בזה מה שיש להקשות למה לא משני כקושיות הצ"ק · לזה קאמר דהשתא לפ"ז א"ש דתיכא במתני' להא דת"ר כו' אבל אי הוה משנינן כקושי' הצ"ק אדרבה הוה קשי' מתני' אברייתא דבמתני' קתני דבכל מקום כשרה בדיעבד משמע אפי' למעלה מחוט הסיקרא והיינו ע"כ הזאתה דמליקה ודאי אפי' לכתחלה לא בעי' קרן כלל דהא לא כתיב בה דבעי' מזבח כלל כמ"ש רש"י ותו' · וגם במילוי ליכא לאוקמה דמילוי נמי לא מצי למילף ממנחה דבינעי קרן מערבית דרומית · דילפי' עיקר עבודה דוקא דהיינו הזאה כמ"ש רש"י לעיל ד"ה ומה מנחה כו' אבל מילוי אינו עיקר עבודה ועוד דזהו פשיט' דבכל מקום בדיעבד כשרה דהא אפי' לא מילה כלל כשרה כדתני' בברייתא' אלא ע"כ דבהזאה איירי וקתני דכשרה בכ"מ ובריית' קתני דוקא למטה ולא למעלה ולכך מייתי נמי סיפא דברייתא ודוק :

שם בתו' ד"ה מה חטאת כו' וה"נ ילפינן לה בפ"ק דמנחות עכ"ל הקונטרס כצ"ל וכן הוא בדפ"י ולפ"ז אין מקום למה שכתב בזה הפ"מ ע"ש וק"ל :

באה"ד ועוד קשה לגירסת הספרי' כו' וכי דבר הלמד בהיקש כו' כתב בס' פ"מ די"ל קושיא זו דלא הוי למד מן הלמד משום דמנחת חוטא קרוי' חטאת דכתיב והביא את קרבנו אשר חטא עשירית האיפה סלת לחטאת ונלמד חטאת דמנחה מעולה כו' ע"ש ולפע"ד אע"ג דקרוי' חטאת מ"מ לא מצינן למילף אותה מעולה דהא כתיב במקום אשר תשחט העולה תשחט החטא' וכן בכולהו קראי דכתיב בהו היקישא דחטאת לעולה נזכר לשון שחיטה וזה לא שייך במנחה כלל וק"ל :

באה"ד ויש לדחות מיהו כו' נראה דר"ל דאע"ג דמצינו למילף חטאת העוף דפסולה מק"ו ממנחת חוטא שבאה במקומה מ"מ כיון דמצינו קרא להכי בהדי' עדיף טפי והא דכתב קרא להכי · היינו משום דמלתא דאתי' בק"ו טרח וכתב לה קרא וק"ל :

באה"ד מיהו נראה לי לדחות דה"כ לא איירי במנחת חוטא כו' ולפע"ד אין בזה דיחוי דמ"מ תקשה היא גופה אמאי לא חשיב נמי חומרא זו שיש בקמיצה שיש קמיצה דבעי' צפון כגון מנחת חוטא משא"כ מליקה דלא בעי' צפון בשום פעם · ואין לומר דלא בעי למחשב חומרא זו משום דליכא בכל קמיצה דמנחת נדבה אינה טעונ' צפון דהרי חומרא זו דדוחה שבת וטומאה נמי ליכא בכל קמיצה אלא דוקא במנחת צבור וצ"ע :

באה"ד במנחת העומר ומנחת התמיד כו' לא ידעתי היכי שייך קמיצה במנחת תמיד שהיא מנח' נסכי' וכולה כליל ואינה נקמצת כלל וצ"ע :

באה"ד ומ"מ איצטריך לפני ה' דלא תימא אל פני המזבח גזירת הכתוב הוא אע"ג דלית ליה יסוד כו' מקשה בס' פ"מ מהיכי תיתי נימא הכי כיון דהיקשא הוא דבעי' יסוד ונוכל לקיים שניהם בדרומית מערבית וכן הקשו התו' לקמן בתימא בד"ה בדרום קיימת כו' · ובאמת דברי התו' סותרים זה את זה · ולולי דבריהם הי' אפשר ליישב דלת"ק איצטריך שפיר לפני ה' דאל"ה לא הוה אמרי' בחודו של קרן אלא בדרום של קרן כדס"ל לר"א באמת דשם באמה האחרונה של דרום הי' יסוד ומקיימים שפיר אל פני המזבח דהיינו דרום וגם כנגד היסוד · ועיין לעיל ריש פירקין בתו' ד"ה משוך מן הקרן כו' בסוף הדבור שכתבו סברא זו ממש · אבל השתא דכתיב לפני ה' ובדרומה של קרן לא מקרי לפני ה' וע"כ צ"ל בחודו של קרן דמקרי קצת לפני ה' אלא דה"א בדרומית מזרחית דמקרי נמי לפני ה' לכך מהני היקשא דחטאת דבעי' נמי כנגד היסוד שיהי' בקרן דרומית מערבית · אבל לר"א דס"ל דדרום של קרן מקרי נמי לפני ה' משום דמזבח בצפון קאי קשה צ"ל לפני ה' הא בלא"ה נמי הוי ידעי' דצריך ליתן בדרומה של קרן כמו שהקשו בסמוך · ואולי נפל כאן ט"ס בדבריהם וצ"ל באופן שמכוון למה שכתבתי ודוק :

באה"ד ועוד מנ"ל דמקשי' לשירים לקשינהו לתחלת דמים ולא בעי יסוד כחטאת כו' כתב בס' פ"מ על קושיא זו ולא תירצו כלום וקושיא זו קשה אף לפי האמת במנחת חוטא מנ"ל להקיש לשירים ולא לתחלת דמים עכ"ל · ובמחילת כבודו לא דק בזה דמנחת חוטא ילפי' מחטאת עוף שבאה במקומה דתחלת דמים שלה נמי בעי יסוד כדילפי' לקמן מוהזה מדם החטאת אל קיר המזבח

המזבח והנשאר בדם ימלה אל יסוד המזבח קיר שהאירים שלו מתחלין ליסוד ש"מ דתחלת הזאתה כמי כנגד היסוד אבל שאר מנחות דכתיב גבייהו כחטאת כאשם מסתמא איירי בחטאת בהמה דומיא דאשם ומעשה בהמה תחלת דמים הי' אלא כנגד היסוד דהא בעי' ד' קרנו' וקרן מזרחי' דרומית לא הי' לה יסוד כדאמרי' לעיל בא"יזהו מקומן ודוק

באד וי"ל דכתיב לפני ה' במנחת חוטא כו' עיין פי' דבריהם בס' פ"מ ול"ק' אבל לא יתיישב לפי פירושם לשון התו' שכתבו ולא נ"ש מהם כו' דלפירושם דלא כתיב אלא חד זימנא לפני ה' פשיטא דלא נ"ש מהם היא' ומ"ש עוד בזה בס' פ"מ דבזה מיושב קו' התו' בסמוך דלפני ה' ל"ל דהשתא איצטריך לפני לאשאר מנחות ע"ש לע"ד ליתא דאפי' אי לא כתיב לפני ה' מ"מ ה"מ"ל למילף שאר מנחות כמי דבעו דרומית מערבית כיון דכתיב אל פני המזבח כמי במנחת חוטא ובשאר מנחות ובמנחת חוטא ע"כ הוי מערבית דרומית דהיינו בדרומה של קרן לר"ס משום דבעי' יסוד ה"ה כמי בשאר מנחות פני המזבח הוי פירושו הכי ודוק :

באד דדבר הלמד בהיקש מיבעי' לן אי חוזר ומלמד בנ"ש אי לא' ל"ע דלעיל אמרינן למסקנא דבודאי אינו חוזר ומלמד בנ"ש דא"כ לא יאמר לפוכ באשם ותיתי בנ"ש מחטאת כו' ע"ח ודוק :

דף סד ע"א תו' ד"ה יותר מל"א אמה כו' וכשהי' מגיע לקרן מערבי' דרומית הי' צריך לחזור על עקבו כו' כרא"ה דר"ל וא"כ במתני' דקתני כל העולים למזבח כו' חוץ מהעולה לשלשה דברים אלו שהיו עולין ויורדין על העקב ה"ל למתני כמי שהעולה ליתן דם חטאת יורד על העקב אף שיש חילוק בין ג' דברים אלו לחטאת דבהם עולה דרך שמאל ובחטאת דרך ימין' מ"מ במתני' לא קתני הא דעולה דרך שמאל אלא דיורד דרך עקיבו והא גבי חטאת נמי איתא' ובזה מיושב הא דלא הקשו קושי' זו לעיל אהא דקאמר ב' כבשים קטני' כו' דמזה משמע דלא הי' כבש לסובב במערב וא"כ קשה מחטאת כמו שמקשי' הכא' אבל לפ"ז מיושב דכשרי עד בתר דמתני' דהכא דהוא עיקר קושייתם וק"ל .

שם ברש"י ד"ה לבר את הנחלי' כו' ומשכינן מקו' גבר' לא קחשיב ולא הוילהו אלא יותר משלשים עכ"ל כנ"ל' אבל הכ"מ הנדפס בנדו ולא הוילהו יותר משלשים אלא טפח לע"ד ליתא דכיון דלא חשיב מקום גברי א"כ אין מתכו לבית הדשן אלכון לדרום אלא כ"ב אמה ומזרח למערב אין מתכו לבית הדשן אלא כ' אמה ומחצה דהיינו ד' אמות מתכו שהי' עומד במזרחה שלקרן עד הכבש וי"ו אמה רוחב הכבש וג' טפחים מכבש עד בית הדשן' וא"כ האלכסון שלו לפי הכלל של חכמי התשבורת שהביא בספר בה"ז לעיל (דף ס"נ ע"א) וכ"כ התי"ט בכמה מקומות דהיינו שככפל מספר האורך עם עצמו וכן מספר הרוחב עם עצמו וכלרפם יחד ואח"כ כוליא מתכו גדר התרובע וכך יהי' האלכסון שלו ע"ע לא יהי' אפי' מלי טפח יותר מלמ"ד דוק ותשכח' ואם כאמר דכוונת רש"י דאפי' אם כאמר שהי' עומד על הקרן עצמו לא יהי' יותר מלמ"ד אמות אלא טפח' זהו כהי לית' דהא לפ"ז יתוסף אמה באורך ממזרח למערב ויהי' האלכסון יותר מלמ"ד אמות וד' טפחים לפי הכלל הנ"ל' ועוד דהיאך אפשר לו לבא על הקרן כלל הרי לא הי' לו כבש לעלות עליו ושלא כבש אסור לעלות משום לא תעלה במעלות וק"ל :

דף סה ע"א תו' ד"ה בן עוף שקבע לו כהן כו' וא"ת מה לבן לאן שכן טעון לפון כו' יש לדקדק הא לעיל (דף מ"ח ע"ב) אמרי' דאותו דכתיב בחטאת אתא לאורויי אותו בצפון ואין בן עוף בצפון שיכול והלא דין הוא מה בן לאן שלא קבע לו כהן קבע לו צפון בן עוף שקבע לו כהן אינו דין ש קבע לו צפון ופריך התם מה לבן לאן שכן טעון כלי ומסיק דאותו אתא לדרשא אחריתא ע"ש ולפ"ז מאי מקשי' תו' הכא דלמא לפי ה"א זו דאמרינן דבן עוף טעון כלי מק"ו מבן לאן באמת ילפי' כמי מהאי ק"ו גופי' שיטעון לפון כדבעי למילף לעיל והפרכא דמה לבן לאן שכן טעון כלי ליתה השתא דהא אמרי' דבן עוף כמי טעון כלי' ואותו ליכא למעוטי לבן עוף מלפון' דכיון דמוקמינן לאוקמה לדרשא אחריכ' כדמסיק התם מהיכי תיתי לאפוקי מק"ו וכמ"ש התו' בסמוך בדבור שאח"ז וכעין זה' והי' כלע"ד לכאור' לייסב דהתו' סמכו עצמם על מה שאמר מתחילה ומה בן לאן שקבע לו לפון לא קבע לו כהן בן עוף שלא קבע לו לפון כו' משמע דפסיקא לי' דבן עוף אין טעון לפון מאיזה טעם שיהי' וא"כ הקשו שפיר הכא' אמנם הא ליתא דהא יש לדקדק היכי קאמר בסמוך וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח הלא מה ת"ל כהן כו' הא מעיקרא קאמר דאיצטריך הכהן לקבוע לו כהן שיכול והלא דין הוא כו' ומה נשתנה עתה שאמר זה בלשון תמיה וכי תעלה על דעתך כו' ועוד יש לדקדק דקאמר אל המזבח מה ת"ל הכהן לקבוע לו כהן כו' ל"ל להביא אל המזבח דכתיב בתר הכהן ולשאול א"כ מה ת"ל הכהן' לכן כלע"ד דודאי מעיקרא כמי סמיך אהך סברא וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח ומש"ה קשי' ליה מה ת"ל הכהן דאי לא"ה מאי קשי' ליה כלל מה ת"ל הכהן' פשיטא דאילא הוי כתיב הכהן לא הוי ידעינן שצריך כהן למליקה דמהיכי תיתי' ולא הוה צריך למילף ק"ו שלא יהא צריך כהן' דבלא ק"ו מהיכי תיסק אדעתין שיהא צריך כהן אי לא הוי כתיב הכהן והא"ס דקאמר אל המזבח מה ת"ל הכהן כלומר כיון שכתב אל המזבח דמליקה צריך להיות על המזבח הן נראהו כדמסיק או לכל הפמות על היסוד דהא כתיב בהדי' והקריבו אל המזבח ומלק דמשמע ודאי דצריך להיות על המזבח א"כ מה ת"ל הכהן דוכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח' לזה קאמר דאיצטריך הכהן לקבוע לו כהן שיכול והלא דין הוא כו' ומכח ק"ו הוי מפקינן מהך סברא דוכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח' ולפ"ז א"ש כמי דקאמר ר"ע וכי תעלה כו' אלא מה ת"ל כהן דאין לומר לקבוע לו כהן כדי דלא נימא מכח ק"ו הכ"ל שלא יצטרך כהן הא השתא לפי מאי דבעית למימר דבן עוף טעון כלי מק"ו א"כ מ"ל כמי דטעון לפון מק"ו זה' וא"כ מהיכי תיתי למימר ק"ו שלא יקבע לו כהן משום שלא קבע לו לפון וכפיק מסברא דוכי תעלה על דעתך כו' אדרבה כיתא דלריך כהן מחמת סבר' דוכי תעלה על דעתך כו' ונילף ק"ו איפכא שיהא בן עוף טעון לפון כדילפי' השתא שטעון כלי' ותו ליכא ק"ו שלא יצטרך כהן' אע"כ דאתא שתהא מליקה בעצמו של כהן' והא דבעי למימר מעיקרא ק"ו שלא יצטרך כהן מכח שאין טעון לפון ולא אסיק אדעתיה דמ"ל הק"ו איפכא דבאמת יטעון לפון' היינו דנקט השתא כאלו פסיקא לי' מקרא או שום דרשא דבן עוף אינו טעון לפון אבל לפי האמת דלית לן שום קרא לזה באמת הק"ו ליתי' וקרא דהכהן באמת לדרשא אחריתי דהיינו כדמסיק ר"ע' ולפ"ז לא מקשי' תו' מידי ודוק :

אמנם יש לומר דקושי' התו' קאי לפי מאי דבעי למימר לעיל דאותו אתא למעוטי עוף שאין טעון לפון' א"כ קשה היכי מלינן למילף הכא ק"ו והא איכא למיפרך מה לבן לאן שכן טעון לפון וא"כ ל"ל הכהן ומלק שתהא מליקה בעצמו של כהן מהיכי תיתי שיטעון כלי ולאהא הירלו דמעיקרא כלומר כדהוה בעי למימר דאותו אתא להכי' סמיך אהיקש' דזאת התורה כו' ובאמת לא איצטרי' הכהן ומלק לאפוקי מהק"ו אלא לאפוקי מהיקשא' ובזה מיושב מה שיש לדקדק לתירולם למה נקט הק"ו כלל כיון דבאמת סמיך אהיקשא והק"ו מופרך' אבל לפ"ז א"ש דהכא אזיל למסקנא דלעיל דאותו אתא לדרשא אחרינא וא"כ הק"ו אינו מופרך כמ"ש לעיל דהיא גופה כילף בק"ו שיהא בן עוף טעון כמי לפון והתו' לא כתבו דסמיך אהיקש' אלא למאי דס"ד מעיקרא דאיתו אתא למעוטי עוף מלפון

ודוק: להכי לפי פשוטו מ"ש דמעיקר' מ"ס וצ"ל ועיקרא וכן הוא בספרים ישנים:

איברא שתי תשובות בדבר' חדא דמאי קושי' למאי דס"ד מעיקרא לעיל צ"ל הכהן וחלק זה הוא בעצמו של כהן מהיכא תיתי שיטעון כלי הרי הק"ו מופרך' דהא מ"ת ע"כ אילטריך שתהא דוקא בעצמו של כהן ולא בכלי דהוה ס"ד דבהמת א"צ כלי אבל אם חלק בכלי כמי שפיר דמי ועוד למאי דכתבינן לעיל דמכח הק"ו דקאמר מעיקרא שיכול והלא דין הוא כו' הוה מפקינן מסברא דובי תעלה על דעתך כו' אלא דר"ע קאמר דמ"ת הכהן מיותר מכח הסברא דובי תעלה על דעתך כו' משום דאיכן למילף הק"ו דאיכא שיהא עוף טעון לפון ככ"לי א"כ למאי דס"ד מעיקרא דאו' ומתעט עוף מלפון וליכא למילף הק"ו איפכא' אילטריך הכהן שפיר לקבוע לכהן ולאיכא למימר דומלק מ"ז הוא' דהא ודאי אילטריך לגופי' ולכמה דרשות דבסמוך' וי"ל דס"ל להו' דאי מליכן לאוקמ' לקי' דאותו למעט עוף מלפון דהיינו לפי ה"ס דהכא דצרי' למימר דבן עוף טעון כלי וא"כ אליכן למילף מק"ו וכמו שיטעון לפון וליכא שום פ' דכא לא מוקמינן ליה לדרשא דלעיל דאתא למקבל בלפון של כוכל כך נמשמעו כדרשא זו ודוק:

ע"ב ברש"י ד"ה ור"א בר"ש סבר לא מעכב הלכך אם רצה להבדיל יבדיל ולא יעלה כו' כתב בס' פ"מ וז"ל ואין לומר א"כ למה מוקמי' מתני' דלא כר"א בר"ש לוקמי' מתני' כר"א בר"ש ומתני' מיירי שהבדיל וגם מילה ומודה ר"א בר"ש דפסול די"ל כיון דנקט סתם הבדיל פסול משמע דלא שאינו בשום פנים רבדיל כשר זה דלר כר"א בר"ש כו' ע"ש ולע"ד מלבד שיש לומר כמ"ש התו' לשיטתם דמדקאמר ר"א בר"ש שמעתי שמבדילין מכלל דרבנן פליגי עלי' ואמרי אין מבדילין א"כ מתני' דלא כוותי' י"ל דמשמע דלמתני' קאי ובא לחלוק עלי' וכ"כ התו' בחולין בהדי' ע"ש' א"כ י"ל הכא לפרש"י מתני' איירי אפילו בהבדיל ולא מילה מדפליג ר"א בר"ש עלה ואמר שמעתי שמבדילין והיינו ע"כ בלא מילוי' עי"ל לפירש"י דע"כ מתני' דלא כוותי' דמתני' קתני הבדיל בחטאת פסול דמש"מ דמיד שהבדיל פסול ולר"א לא פסל עד שימלה אח"כ כמ"ש ולפ"ז מיושב נמי מה שהקשה בס' פ"מ הנ"ל בסמוך ברש"י ד"ה רוב בשר מעכב א"כ בכייהו ודכ"ע שהי' בסימן שני פסלה כו' דמ"מ לא"ק אף דסבר רוב בשר אינו מעכב יבדיל איכא דח' ד רוב בשר ע"ש וכן הקשה ברש"י ד"ה ור"א בר"ש סבר שהיי' בסימן שני בעולת העוף פסלה הלכך חטאת שהבדיל בה כיון שי"ל לה בלא שהייה בין סימן לסימן אין כאן מעשה עולה כו' דל"ל לרש"י לפרש דר"א סבר דס"ח לה בלא שהייה ה"ל לפרש דר"א אמר שמעתי שמבדילין היכא דשהה בין סימן לסימן אע"ג שאפשר בלא שהי' מ"מ הרי בידו לעשות שהיי' ע"ש ולפי הנ"ל א"ש דאין להקשות ככ"ל דלאביי אף דת"ק סבר דרוב בשר אינו מעכב מ"מ אם חתך רוב בשר יבדיל' דמ"ל דבהמת מבדיל בכה"ג אפי' לא"קיימא דקתני מתני' מבדיל פסל מיירי שהבדיל מיד ולא חתך רוב בשר אחר סימן דאשון דאז מיד פסיל ואין לו תקנה עוד אח"כ והכי משמע מתני' דקתני הבד ל' משמע שעשה הבדלה כמו בעול' דקתני בה ברישא דמבדיל והיינו בלא שהיי' בין סימן לסימן' ור"א בר"ש שאמר מבדילין היינו לאחר שחתך רוב בשר' ובלא רוב בשר בנתיים בלא"ה פסול אפי' לא הבדיל משום שלא חתך רוב בשר ויד לאחר הסימן' וגם רש"י הוצרך לפרש לרבה דר"א בר"ש סבר דח"א בלא שהיי' במטאת העוף משום דאם הי' אפשר בלא שהיי' אלא דקיהו מיירי ששהה ובכה"ג אמר מבדילין א"כ אמאי לא מוקמי' מתני' כוותי' וכיתא דמתני' מיירי בלא שהה והבדיל דבכה"ג מודה ר"א דפסול' ומ"מ א"ש דקתני מתני' הבדיל פסול דהא מיד שהבדיל בכה"ג פסול ואין לו עוד תקנה' אע"כ דר"א בר"ש סבר דח"א בלא שהיי' ואי הכי איכא למימר דליכא למימר דמתני' דלא כוותי' דלא פסול אלא שהי' ואע"פ מתני' דלא כוותי' דליכא למימר דמתני' מיירי שלא שהה דא"כ אפי' לא הבדיל פסול כיון שלא חתך רוב בשר אחר סימן ראשון' הכי פסל כו' ה"נ מוקמי' לה אליבא דהלכתא דהא ודאי הכי ס"ל הא ודאי מיירי' ואח"כ ע"פ מתני' דלא כוותי' דליכא למימר דמתני' מיירי שלא שהה דא"כ אפי' לא הבדיל פסול כיון שלא חתך רוב בשר אחר שחלק כו' ר"מבון' אף שלא חלק אח"כ סי' שני כללי' אבל מה שמחלק ומתיך בזה בס' הנ"ל לע"ד אין זה לנוקו עולה יפה ולא חילוק ידענא בזה ודוק

דף סו ע"א רש"י ד"ה מכדי כתיב בעולת העוף כו' דאי אזהרה היא כו' היכי נפקא לן בעולה מוהקריבו שצריך להבדיל היינו מוזהר שלא להבדיל הוא דנפקא לן מחילוקו ולא שטעון הבדלה עכ"ל לכאורה קשה היא גופה תקשה דלמא בבהמה ולא יבדיל פירושו שאינו רשאי להבדיל ובבהמת בעולה והקריבו לא אתא אלא שאינו מוזהר מלהבדיל ולא שטעון הבדלה' אבל לק"מ דבבהמת לא בא הגמ' להוכיח מקרא שפי' ולא יבדיל הוא שאין צריך להבדיל' דר"א בר"ש מצי לפרש הכי בלא הוכחה כיון שאינו מוכח כמי איפכא דע"כ צריך לפרש שאינו רשאי להבדיל' כמו גבי נזיר דמוכח מדכתיב בעל הנזיר ישלם דאין פירוש של ולא יכסנו שאין צריך לכסות וכן בכל הלאוין מוכח דלהו ורה התו דאין לומר דפירושן אין צריך דמהיכי תיתי כמימר דצריך כמ"ש התו' אבל הכא דמסברא צריך להבדיל משום דצריך לדם ואיכא לפרושי אין צריך להבדיל ואמרי' דפירושו בבהמת כן הוא ולא אתא לאזהרה והא דתוס' אבל הכא מכדי כתב כו' לא בא הגמ' להוכיח דע"כ כר"א בר"ש סבר הכי דאין צריך להבדיל כמ"ש ר"ש בן אליקים משמו ולא כדסבריר רב חסדא ורבה ואביי לעיל דר"א בר"ש נמי סבר דלא יבדיל אזהרה ומפרשי פלוגתא דר"ש ות"ק בסברא אחריתי' דא"כ קשה מנ"ל לר"א בר"ש ללמוד מוהקריבו דעולה טעון הבדלה כמו שפירש"י' ובזה מיושב מה שהוצרך הגמ' להאריך בזה ולומר אבל הכא כו' דכיון שהיה צריך גבי דהתם גבי נזיר ע"כ ליכא לפרושי הכי כמו הכא' כבר מתורץ קושי' רב אחא בריה דרבא' דהתם ליכא לפרושי הכי' אבל הכא דאיכא לפרושי הכי דאין צריך מפרשי' הכי אף שאינו מוכח' אבל לפי זה יש שלא רק כהוכיח שבבהמת הוא כסברת ר"ש בן אליקים ודוק:

שם בתוס' ד"ה כמעשה חטאת לשם חטאת כשרה זו היא מצותה כו' יש לדקדק אמאי לא תירצו דקתני לה משום סיפא דקתני עשאה למעלה כמעשה כולן פסולה לאשמועי' דאפי' כמעשה חטאת לשם חטאת פסולה כדפי' שם כך הקשה א' מתלמידי' ולע"ד דהתוס' בנזיר הסמוך תירצו קושי' זו במה שכתבו אף שעשה העבודה כתקנה והיינו באכילה כו' וא"כ הא פסולה דקתני בסיפא מתפרש ב' פירושים דבכולן פסולה לגמרי ובעשאה כמעשה חטאת לשם חטאת למעלה אינה פסולה אלא באכילה וזהו דחוק' וא"כ טפי ה"ל למתני בחדי בבא הכי עשאה למעלה כמעשה כולן פסולה' עשאה למעלה כמעשה חטאת לשם חטאת פסולה באכילה ובגד זה לא הוה צריך למיתני בבא דרישא דהיינו שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת כשרה דזהו פשיט' דכך היא מצותה' וצריך לומר דאגב אחריני נקטי' וכיון דכבר תני לה וקאי' עשאה למעלה כמעש' כולן נמי אהא לכך לא רצה להאריך ולמתניי' אח"כ גבי עשאה למעלה בבבא בפני עצמה' כיון דכבר שמעי' דפסולה עכ"פ' ועי"ל דבלא"ה לא שייך להכניס כלל מלתא דעשה הכל כמצותה ולמתני בה דכשרה ושפי ה"ל למתני אח כבהדי' עשאה למעלה אפי' כמעשה חטאת לשם חטאת פסולה וק"ל:

ע"ב גמ' דשני בהאי מילתא דשני במליקה כימא דלא כר"א בר"ש כו' הקשה א' מתלמידי מאי קושי' הא לרבה ואביי דלעיל ס"ל לר"א בר"ש דרוב בשר בחטאת העוף מעכב שאם לא חתכו מיד אחר סימן ראשון פסולה ושהיי' בעולת העוף נמי פסלה בין בין לסי' וא"כ שפיר תני סתם כר"א בר"ש ודשני במליקה דהיינו שעשה מעשה עולה בחטא' שהבדיל לשני סימנין בלי שהיי' בנתיים דמודה ר"ש דפסולה משום שלא חתך רוב בשר אחר סי' ראשון מיד ואי

ואכי אוסיף בזה דאפי׳ לרב חסדא נמי קשי׳ ל״ל לשנויי דתני בהזאה הא אפילו לא שינה בהזאה אלא הזה ומילה כדין חטאת נמי פסולה אפילו לר״א בר״ש דהא לא מכשיר אלא כשלא מילה אא״כ כדפרש״י לעיל · ונלע״ד דס״ל להש״ס דאין סברא לומר דתני כמעשה עולה אמאי דלא פירש עדיין במתני׳ שחלוקה חטא׳ מעולה לענין זה דהיינו רוב בשר שלא נתפרש כלל במשנתינו אלא צריך לומר דקאי אהבדלה עצמה שנתפרש לעיל במתני׳ דגבי עולה מבדיל וגבי חטאת אינו מבדיל · אבל אכתי קשה לרב חסדא לא פריך מידי כנ״ל · וצ״ל דבאמת הקושי׳ איכא לרב חסדא אלא לאיכך אתוראי · ולפ״ז מצינן לתרץ בקיצור דהקושי׳ היא רק אליבא דר״ש בן אליקים דלעיל דלא ס״ל סברת כל הני אמוראי דלעיל וק״ל :

שם גמ׳ לא דשני בהזאה · מקשה בס׳ פ״מ לפ״ז ל״ל למיתני כמעשה עולה לשם עולה הא כבר תני כמעשה חטאת לשם עולה פסולה תכ״ש כמעשה עולה לשם עולה בשלמא אי איירי דשני במליקה א״ש דצריך למתני משום סיפא דעשאה למעלה כמעשה כולן ולא שאני׳ דאפי׳ כמעשה עולה לשם עולה דה״א דכשמסכת מחטאת וכעשית עולה וכ״הה קמ״ל כו ע״ש · אמנם לפי מאי דהש״ק קמן דעולה שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת אפי׳ לר׳ יהושע דס״ל דכשמסכת וכעשית חטאת היינו רק לענין מעיל׳ אבל פסולה היא מ״מ י״א כודאי דלהפך בחטאת שעשאה למעלה במעשה עולה לשם עולה דאיכא כמסכת וכעשית עולה להכשירה · ומ״ש עוד שם בזה דלקמן דקאמר והלא במילוי היינו שסינה במליקה ובמילוי ע״ש · לא ידעתי להולמו דא״כ אכתי׳אתי׳ דלא כר׳ יהושע דאיהו סבר דבעה״נ אין מועלין בה כיון שמלק אותה למטה וכמעשה חטאת ולשם חטאת · ואי משום דס״ל מילוי חטאת העוף מעכב וכיון שלא מילה אלא הזה לבד פסולה כמ״ש בס׳ כ״ל א״כ לא הקרי כלל כמעשה חטאת דחטאת נמי נא מה כשרה בהכי כדמשמע מדברי התו׳ ד״ה והלא במילוי כו׳ שעיקר קושייתם סמכו על זה · ויותר נלע״ד דהא דקתני כמעשה עולה לשם עולה וכן הא דקתני בסיפא כמעשה חטאת לשם חטאת אגב אם ייני נקטי וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה דשני במליקה כו׳ וגם הזה למטה כו׳ ר״ל דאי לא הזה למטה אלא למעלה או שמלק ולא הזה ודאי מודה ר״י דמועלין בה כיון שההזאה לא היתה כדיכה דחטאת דיכה למטה ובהזאה דוקא ולא הוי הזאה להתיר בשר באכילה לכהנים וכיון דאין לה דעת היתר לכהנים אינה ולאו מידי מעילה · ומ״ש וגם לא הזה הכא כו׳ ר״ל דהא השתא ס״ד דשני במליקה ולא במילוי אלא מילה כדין עולה וא״כ בודאי גם ר״י מודה דלא יצאה מידי מעילה דהא לא נעשה בה הכשירה דחטאת בהזאה · ולפ״ז לא תקשה מידי בס׳ פ״מ הכ״ל בזה ע״ע · הגם אמ״מ קשה אלשון התו׳ שכתבו וגם לא כפסלה בשי׳ ראשון כו׳ דזה אינו כמ״ש בס׳ פ״מ הכ״ל · אבל מ״מ קושייתם קושי׳ עצומה ודוק :

שם בתו׳ ד״ה והלא במילוי כו׳ ונראה שאין הש״ס מתמיה כו׳ ור״ל נפ״ז מצינן למימר דלא כפירש״י אלא שהזה ומילה · וה״מ לא תקשה א״כ כמעשה חטאת לשם עולה או כמעשה חטאת לשם חטאת אמאי מיפסלא כיון שעשה כנ״פ מילוי די״ל דהך מיירי דשני במליקה ולא מוקי דשני במילוי · אלא סיפא דהיינו עשאה למטה כמעשה כולן וכדכתבו מעיקרא וכי תימא דלא מוקי במיל׳ יכו׳ והא דקשי׳ להו על זה א״כ בלאו הני דיוקי הוה מצי לאקשוי רישא וסיפא במליקה ומ״לעתה במילוי לה קושי׳ היא דלא מתמ׳ על סיפא דבבא דחטאת כו׳ כמו שכתבו הכא וק״ל :

דף סז ע״א רש״י ד״ה ואף אתה לא תתמה על העול׳ עולת העוף קאמר כו׳ הא דלא פי׳ כן במתני׳ דקאמר נמי האי לישנא כי הכא · משום דהתם פשיטא דבעולת העוף קאמר דפליגי בי׳ · אבל בעולת בהמה לא

אשכחן דפליגי · אבל הכא דנקט ר״א אשם ששחטו בדרום כו׳ ולא נקט סתם קדשי קדשים כדנקט במתני׳ · הוה מצינן למטעי דלהכי פרט אשם משום דבעולה פליגי אם שחטה לשם חטאת וה״ה לשם שלמים · לכך הוצרך רש״י לפרש דאינו כן · אבל באמת קשה למה נקט אשם דוקא ובפרט לפי׳ התו׳ דר״א לטעמי׳ דס״ל אשם שלא לשמו פסול וא״כ אין ראייתו רשי׳ אליבא דר׳ יהושע דלדידי׳ באמת גם באשם אין מועלין · ועפי ה״ל למנקט חטאת דמודה בי׳ ר׳ יהושע דפסול ומועלין בו אליבא דכ״ע ול״ע :

שם בתו׳ ד״ה בשינוי בעלים ה״נ הת״ל אשם מצורע שקיבל דמו בדרום בכלי לשם שלמים יוכיחו כו׳ · ולולי דבריהם הי׳ אפשר לומר דזהו לא דמי להכא דהתם עכ״פ לא שינה מעשיו בשחיטה משא״כ הכא דשינה מעשיו במליקה תיכף וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה חטאת העוף שעשאה למעלה כו׳ מאשר קדשי קדשים ששחטן בדרום לשם קדשים קלים לא פריך שימשכו כו׳ אע״ג דלא דמי להכא דהתם לא שינה מעשיהן אבל הכא שינה מעשיהן שעשה רק סי׳ אחד ועולת העוף בעי׳ שני סימנין · מ״מ ה״ל למפרך כדפריך מחטאת העוף שעשאה למעלה דלא דמי נמי דהתם לא שינה מקומה דהא מליקה בכל מקום כשרה וגבי עולת העוף שינה מקומ׳ דצריכה מליקה למעלה דוקא · לכך הוצרכו לומר דדוקא מקיכים קשיא לי׳ משום דמתפרשים במעשיית כהן וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה ועולת העוף למטה לית׳ כו׳ וא״ת עולת העוף שעשאה למעלה כו׳ תימשך ותהוי חטאת כו׳ שהרי לא הבדיל והזה וי״ל כו׳ · הקשה אחד מתלמידי אמאי לא הקשו נמי מחטאת העוף שעשה למעלה כמעשה עולה דיש כאן נמי שתי פסולות לחטאת והכשירן לעולה שהרי הבדיל ומיצה ולא הזה · וי״ל דזה כבר תירץ הש״ס דכיון דמלק בה סימן אחד איפסלה משום חטאת שלא לשמה והו לא ממשכה לעולה במה שהבדיל ומיצה ליכשר · אבל בעולה שעשאה למעל׳ כמעשה חטאת לא איפסלא לנויחל עלי׳ שם עולה פסול במה שלא הבדיל כיון שלא נגמר עדיין מעש׳ וול׳ וא״כ פירש ה״ליתשך א״כ במה שהזה להשתא · ועי״ל דקושי׳ זו לא היתה קשה אלא לפי ה״א זו דס״ד דר״י מכשיר לגמרי א״כ גם חטאת שעשאה למעלה כמעשה עולה תתכשר · אבל לפי האמת דר״י לא תכשיר אלא להוציא מידי מעילה אמר דכעשית חטאת · א״כ קושי׳ ליתא דבחטאת שעשאה למעלה כמעשה עולה ליכא למימר דתימשך ותיהוי ע״ל להוציאה מידי מעילה דהדרבה אם כעשית עולה פסיט׳ דמועלין בה דהרי בעולה לעול׳ מועלין רבל קושי׳ התו׳ קשה גם אליבא דאמת וק״ל :

ע״ב בתו׳ ד״ה בתרי גברי מי אמר כו׳ ונראה דמיירי בשחייבי כלאחת חטאת ועולה כו׳ ויש לדקדק לפ״ז אמאי משני הגמ׳ אכתי תקשה מהא דקתני שתיהן למט׳ מחלה כשר ומחלה פסיל למה לא נאמר דעולה של זה תימשך ותהוי חטאת ותיעשר מן החטאת שהיא עצמה חייבת כאן לא הוי שינוי בעלים דכיון דהכהן עשה שתיהן חטאת נודאי עשה וכבר שכיהם הביאו חטאת והקריב כל א׳ לשם בעליו בסתם לשם מי שהוא וא״כ עולת זה נקריבה לשם לאה או בסתם שהוא כפירש״י ותעלה לה לחטא׳ ול״ע :

דף סח ע״ב גמ׳ ולאו כלדכן הוא כו׳ עיין בזה פירש״י במנחות (דף נ׳ ע״ב) ושם מבואר היטב :

שם בתו׳ ד״ה וכי ילפי מבמה כו׳ ושמא משמע לי׳ דאי ילפא מבמה ילפי׳ אפילו מנחה ועופות כו׳ אע״ג דלקמן קאמר וכ״ת אין מנחה בבמה כו׳ משמע דלא ילפי׳ מנחה אי לית׳ בבמה · הא למסקנא לא קאי הכי · והמקשה דקאמר הכי לאלומי לקושייתו דאפילו תימא דלא ילפינן מבמה אלא מאי דאית׳ בבמה מ״מ לא א״ש וק״ל :

דף סט ע"א תו' ד"ה וליפעמיך כו' תימא דלמא לאתויי בעל מום כו' כדמוכח לעיל כו' והא דלא הקשו דלמא לאתויי טמא דמוכח נמי התם דלא הותר בבמה היינו משום דמ"מ אית לי' הכשירא בעלמא לכתחלה דהיינו בקרבן צבור וק"ל :

שם בתו' ד"ה לאתויי שחיטת כו' ואע"ג דתרד כו' מטריפה וי"ל דלא דמי דשוחט עוף כו' דהועיל השחיטה לחיוב כרת אבל בשביל כך אין לומר כו' וכ"ל ורצונם לתרץ דלא תקשה למה באמת ירד כיון דאין מטמא דהא הא בהא תלי' כמ"ש בסוף הדבור' לזה כתבו דלא דמי דלענין טומאה כיון דבחוץ לא מטמא מש"ה דהועיל השחיט' לחייבו כרת גם בפנים לא מטמא כדאמרי' בסמוך' אבל לענין אם עלה ירד לא שייך זה דגם בחוץ ירד כדמסקי' וק"ל

שם בתו' ד"ה ואין דכין דבר כו' וא"ת א"כ מליקת חולין בפנים כו' כילף נמי מתליק' שמאל ולילה כו' לא ידעתי היכי כילף מליקת חולין בפנים ממליקת קדשים בפנים' דא עיקר הילפותא הוא דבעי' שוה נפנים כבחוץ ומליקת חולין שוה בפנים כבחוץ דבשניהם מ"ל דמטמא ומה ענין מליקת קדשים בפנים לחולין וצ"ע :

ע"ב ברש"י ד"ה דבר שמכשיר ואפי' מליקת קדשים דאי לשחיטה נק' ואתי' לן עכ"ל' כתב גם' פ"מ דהוכרח רש"י לפרש כן דאי היקישא קאי על שחיטה לא מצי למילף מליקה במה מצינו דלמאן דאית לי' דרב פפא דאזיל בתר למד ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בבנין אב כו' אמנם לא דק בזה דלאו מלתא דפסיקא היא אלא בעי' היא ולא איפשטא אי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בב"א או לא אבל מ"מ צריך רש"י לפרש כן כי היכי דלא תפשוט בעיין' ועוד נלע"ד דהוצרך רש"י לזה משום דנקט מה בהמה דבר המכשירה באכילה כו' ולא קאמר בפשיטות מה בהמה שחיט' מטהר טרפתה מטומאתה אף עוף שחיטה מטהרת כו' אלא ע"כ דכוונתו אמליקה' והא דנקט באמת הכי ולא קאמר ההיקש אשחיטה משום דאשחיטה לא איצטריך דנפקא לן מק"ו וכמ"ש רש"י' ומש"ה לא מצינן לתפשט מינה דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בב"א מדהוצרך למילף בהיקש מליקה ולא יליף שחיטה בהיקש ומליקה במה מצינו' די"ל דהאמת נקט דלשחיט' לא צריך היקש כנ"לי' ועוד די"ל דהגמ' נקט הכי באמ"ל דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בב"א' דהא לאו ר' מאיר גופי' קאמר לה הכי אלא ר"י בר אבין משני הכי' ובעי לשנויי דלא תפשוט הבעי'' ות"ש עוד לפי מ"ש התו' לעיל(דף מ"ח ע"ב)דהק"ו דר"מ מופרך אלא דעיקר טעמ' דר"מ מהיקישא כו' א"כ קשה מכ"ל דההיקש קאי אמליקה דלמא אשחיטה ע"ש מה שתירץ' אמנם תירוצו אינו אלא ליישב לשיטת התו' אבל לשיטת רש"י כאן ע"כ צ"ל כמ"ש בא' ל"ק דס"ל לרש"י דהאי פירכא דמה לנבלת בהמה שכן איכא טמאה בבית הבליע' לאו פירכא היא דמ"מ חמורה מנבל' עוף שהרי מט זה במגע ומשא מה שא"כ עוף ע"ש' וא"כ לא נצטרך לדחוק ולומר דר"מ ס"ל כר' טרפון במס' ב"ק דלא אמרי' דיו היכא דמיפרך ק"ו כמו שתירץ הפ"מ' דמתנית' דהתם פליגי ואמרי דמ"מ אמרי' דיו' דלהתו' צלא"כ א"ש דהרי כתבו כאן דההיקש איצטריך למלתא אחריתי' ות"מ ילפי' נמי הא משום דאין היקש למחצה' וא"כ צלא"ה ליכא למימר כמ"ש רש"י דמ"מ זוס דלשחיטה לא איצטריך מוקמי' לי' אמליקה' דמכ"ל הא דלמא לא אתא אלא למאי דנפקא לן מיני' בחולין' אע"כ דגם לענין זה אמרי' אין היקש למחצה וילפי' מיני' תרוייהו מליקה ושחיטה' ולרש"י צ"ל דר"מ דהכא לא ס"ל הכי ידרשות דהתם אלא יליף שחיטה מן הנוחר מאיכך דרשות דמייתי התם' ושחיטה לעוף (אי ס"ל דמן התורה הוא) צ"ל מהלכה למשה מסיני כדס"ל התם מוזבחת כאשר צויתיך וגו' ע"ש' וטעמו של רש"י צ"ל דהוא תדקדק וכי באיזו תורה שיוחה כו' דמשמע דאי הוה מצינן לקיומי ההיקש במלתא אחריתא לא הוה מפקי' מיני' מליקה' והיינו משום דהשמעות הכתוב להקיש עוף לבהמה לענין שחיטה אבל מליקה דבבהמה גופי' לא מטהר לא משמע למילף מיני' אלא אייתורא דליכא לאוקמי ההיקש במלתא אחרית' דדרשינן מיני' הכי מה בהמה דבר המכשירה באכילה כו' ולמליקה' ועי"ל לפי מה שכתבתי לעיל(דף הנ"ל) דהתו' ס"ל דאפי' למ"ד בתר למד אזלינן מ"מ הכא דגם המלמד השני חולין רק הלמד האחרון קדש ודאי מודה דילפי' למד מן הלמד ע"ש' א"כ י"ל כפשוטו לשיטת התו' דאף דמוקמי' ההיקש לשחיטה מ"מ מצינן למילף מליקה במה מצינו משחיטה אע"ג דהוי למד מן אלמד כיון דשני המלמדים חולין' ורש"י אזיל לשיטתי' דלא ס"ל הכי התם ע"ש ודוק :

וע"ל דרש"י הוכיח דע"כ ליתלן לאוקמי ההיקש אמליקה אי מצינן לאוקמי' למלתא אחריתא דאל"ה מ"מ דר"י דס"ל שחיטה מטהרת ולא מליקה אמאי לא יליף מהיקשא דגם מליקה מטהרת' ואין לומר דנפקא ליה מטריפה דמייתר דטריפה מטמאה כדס"ל לר' יהודה דא"כ גם בשחיטה הל"ל דמטמאה' אלא ע"כ דמוקי ההיקש למאי דדריש מיני' התם בחולין ולא מוקי לי' למליקה' ולשיטת התו' צ"ל דבזה מחולק ר' יוסי עם ר"מ' דר"מ ס"ל לדרוש מליקה כמי מהיקשא וכדקאמר הגמ'' ור' יוסי ס"ל דדרשי' מה בהמה שחיטה מטהרת כו'' ולא מסתבר לי' לדרוש מה בהמה דבר המכשירה לאכילה כו' ולדרוש מיני' מליקה' ובזה מיושב מה שהכיח גם' פ"מ בקושי' בזה ע"ש ומ"ש עוד בזה גם' הנ"ל דמסברא אין לנו לומר דמליקה מטמאה ע"ש לע"ד אין זו צריך לפנים דאדרבה כל זמן שאין לנו ראי' לטהר מסבר' אמרי' דמטמאה כיון שאין המליקה בכשרה דכיון שהיא טרפה ופסולה להקרבה אין הכשרה כלל במליקה ודוק :

שם בתו' ד"ה איטרפה חי' כו' ולכך פי' הקונטרס משנטרפה ירדה לה טומאה מהיכן תלך ממנה כו' כתב גם' פ"מ דלא כתב רש"י זה אלא אם טרפה חי' כו' אבל איטרפה איכה חי' הרי היא משעה שנטרפה בכלל נבלה א"כ טומאתה בא מכח נבילה ושחיטה מטהרתה מטומאת נבילה כו' ע"ש ולע"ד אף שלא כתב רש"י כן בהדי' מ"מ האמת כן הוא דהיאך מ"ל דשחיטה תוציא אותה מכלל נבילה אם היא נבילה כבר מחיים וכי מתה עומד ושוחט' ומ"ש רש"י סוף ד"ה אלא להניא טרפה כו' שאין שחיטה מתרת משום טרפה אלא משו' נבלה עכ"ל' היינו אם טרפ' חי' ולא הוי נבילה מחיים אז מתרת השחיטה שאע"פ דהשתא מתה היא מ"מ לא הויא נבילה' אבל אם טרפה איכה חי' והוי' נבילה מחיים שוב אין השחיטה מועילה כלום ודוק :

באד"ה דבספ"ק דחולין אמר זעירי נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבילה כלומר ומטמאה מחיים מיד אבל בלא בשר נא ר"ל דאינה מטמאה ואע"ג דחלק סדרה ומפרקת כנ"ל' ור"ל מ"מ לא מקרי' נבלה אע"ג דטרפה היא אפי' למ"ד טרפה איכה חיה' כדמשמע התם דפריך וכי מתה עומד ומולק ר"ל דפריך הכי לזעירי ולא פריך בלא"ה למ"ד טרפה איכה חיה דעל זה לא הוה משני מידי התם אלא ודאי דמ"מ לאו נבילה היא וק"ל :

דף ע ע"א בגמ' אלא האי טריפה מיבעי לאתויי חיה כו' מקשה גם' פ"מ ופ"ז לא לכתוב ואכל לא תאכלהו ואנא ידענא דחלב חי' טהור דמהיכי תיתי לתעוטי חי'' ומתלה הוה ממעטי' מטריפה דמשמע שיש במינה טריפה דוקא ותירץ דאכל לא תאכלהו איצטריך לגופי' דיבא איסור נבילה ויחול אאיסור חלב ע"ש ולע"ד אין זה מספיק דהא רש"י מדייק דכתיב לא תאכלהו לחלב מי שאיסור משום אכילת חלב ובשרה מותר כו' דמשמע מדכתיב תאכלוהו בוי"ו בסוף משמע דקאי אחלב לחודי' דאל"ה ה"ל לכתוב לא תאכלו וא"כ הדר' קושיא לדוכתה לא ליכתוב תאכלוהו אלא תאכלהו ות"מ ידעי' דיבא איסור נבילה

נבילה ויחול אאיסור חלב דאל"ה ל"ל כלל אכל לא תאכלו דמתכיחיתי למשרי חלב נבילה באכילה · ונלע"ד דהוה מצי למפרך הכי נמי אלא דבלא"ה פריך שפיר מ"ש טמאה כו' ולולי דברי רש"י הי' אפשר לומר דהכי פריך באמת ועוד הכתיב ואכל לא תאכלוהו ואי לא ממעט חי' ל"ל כלל הא"י ואכל לא תאכלוהו הא טמאה מלינן למעט מטריפה · ומ"ש עוד בזה בס' פ"ת הנ"ל בקושייתו דלישתוק קרא כמי מכל חלב לרבויי חלב של איסורי הנאה ע"ש לא ידעתי מה קאמר דהא ודאי איצטריך דלא נמעטי' מדכתיב יעשה לכל מלאכה כפרש"י לקמן ודוק :

שם גמ' אלא אמר אביי טריפה לגופי' איצטריך כו' מקשה בס' פ"ת לפ"ז לא נכתוב נבלה רק טרפה כו' ע"ש מה שתירץ דה"א בטרפה ששחטה ולסתאי בהנאה כו' והא ליתא דטרפה כבר הותרה בהנאה מלכלב תשליכון אותו · מלבד שאר דברים שכתב בתירוצו שאינם ברורים כלל ואין להאריך בהם · אבל לענ"ד לק"מ דנבילה איצטריך בודאי משום סיפא דקרא דיחול איסור נבילה אאיסור חלב' דה"א דוקא טרפה שאסורה מחיים חל על איסור חלב אבל איסור נבילה דאינו מחיים לא אלא דאידך סברא דבשלמא אי כתיב נבילה לא הוי ילפי' טרפה מינה לא הוי אכתי מסיק אדעתי' ולהכי הוה קשי' לי' ל"ל טרפה והוצרך לשנויי כדמשני השתא ודוק :

שם גמ' ור' יהודה טריפה אחריני כתב כו' משמע דר"י נמי אית לי' הך דרשא דחד טרפה אתא למעוטי שחיטה שהיא לפנים וקשה לפ"ז למה פרש"י לעיל (דס"ע ע"א) ד"ה הלא"ת"ל טרפה כו' והא מתני' לקמי' מתוקם כר"מ כו' הא ר"י נמי מצי סבר הך ברייתא ודרשא דידי' מטרפה אחריתא · ועוד קשה היכי מצי ר"י למעט מטרפה שחיטה שהיא לפנים משום דאיכה שוה בפנים כבחוץ הא לדידי' בחוץ נמי שלא בהכשרו דהיינו שוחט עוף חולין טרפה מטמאה · וקושי' זו הקשה בס' פ"מ ג"כ אלא שרוצה לומר דקאי הכא אשחיטת קדשים בפנים אבל רש"י לא פירש כן הכא · וגם א"כ ל"ל דר"י אית לי' דשוחט עוף חולין בפנים מטמאה · וא"כ מאי קאמר הכא ור"י טרפה אחריכא כתיב כיון דר"י פליג אכולה מלתא דלעיל וס"ל דשחיטת קדשים בפנים נמי מטמאה · ונ"ל לייסב קושיא זו דילפי' שחיטת חולין בפנים משחיטת קדשים בחוץ דהוי שחיטה שלא בהכשרו ומ"מ איכה מטמאה כדלעיל · ומקרי שחיטה איכה שוה בפנים כבחוץ דהא אשכחן שחיטה בחוץ אמטהרת אפי' שלא בהכשרו · ולפ"ז יש לגרוס לעיל בתו' ד"ה ואין דכין דבר שלא בהכשרו כו' ושחיטת חולין בפנים לאו כו' אלא משחיטה קדשים בחוץ ילפי' · ואף שבפרש"י שלפנינו לא כתוב כן אולי לפניהם הי' כתוב כן · וע"ז מקשי' שפיר דכי ילף מליקת חולין בפנים ר"ל אפי' בפנים וכ"ש בחוץ ממליקת שמאל כו' דכיון דאשכחן מליקה בפנים שלא בהכשרו שמטהרת א"כ גם בחוץ מטהרת בין בחולין בין בקדשים וכיון שבחוץ מטהרת גם בפנים מטהרת אפילו בחולין מהאי טעמא דאיכה שוה בפנים כבחוץ ובזה הי' מיושב מה שהקשיתי לעיל בזה · אבל הוא דחוק ויש לפקפק בו ול"ע :

שם תו' ד"ה מה טומאה כו' חיה תוכיח מכ"ל מקשה בס' ל"ק א"כ מאי פריך בס"וף מי איכא למילף טרפה מטמאה טמאה לא היתה לה שעת הכושר כו' ניחא נמי חי' תוכיח ע"ש ולענ"ד לייסב דודאי מה שמקשי' התו' שהיא פרכא מכח סומר' אחרת שיש בטמאה שאין שחיטתה מטהרתה ע"ז שפיר מלינן למיעבד יוכיח מחי' אבל בגמ' פריך דלענין זה עצמו שרוצה לדמות טרפה לטמאה דהיינו לענין שאסורה מחיים איכה שוה לה שטמאה אסורה מן הבטן ולא היתה לה שעת הכושר משא"כ טרפה בזה אין לעשות יוכיח מחי' או מדבר אחר · כיון דמעיקרא ליכא תלתא שוה טרפה לגמרי לטמאה ודוק :

שם בתו' ד"ה יבא איסור נבילה כו' תימא למאן דאי' לית לי' איסור מוסיף כו' מה שרוצה לתרץ בזה בס' פ"ת דלמ"ד זה איסור חל על איסור וא"כ לא ממעט טמאה אלא מטרפה כו' ע"ש · לע"ד ליתא חדא דכוונתם למ"ד דאית לי' דוקא איסור מוסיף אבל היכא דליכא איסור מוסיף לית ליה איסור חל על איסור וא"כ מצי למעט טמאה מאכל לא תאכלהו דנבילה לאו איסור מוסיף הוא על איסור טמאה וקשה ל"ל טרפה · ועוד דאפי' לפי סברתו קשה ל"ל נבילה לכתוב רק טרפה לחוד וע"כ מיירי בטרפה שמתה דשחוטה טהורה היא כדלעיל וא"כ ממילא ידעי' נבילה דהא הך טרפה נבלה היא ומדכתיב טרפה ולא כתב נבילה במקום טרפה שמעי' נמי למעוטי טמאה שאין במינה טרפה · ועוד דאפי' למ"ד איסור חל על איסור נמי ממעטי' טמאה מאכל לא תאכלוהו דמשמע לחלב אבל בשרה מותר וטמאה אין בה איסור חלב מפי מבשר דכולה אסורה משום טמאה ואין חלבה חלוק מבשרה ודוק :

שם בתו' ד"ה ועד למעוטי עוף טמא הא דלא כפקא לי' לר"מ מהיכא דנפקא לי' לר"י כו' אין להקשות דלמא מש"ה לא כ"ל ההיא משום דלדידיה איצטריך נבילה לשיעור אכילה בכדי אכילת פרס · די"ל דכוונתם ל"ל להגמ' לומר דר"מ לא כ"ל טמא מנבילה כמו ר"י כימא דכ"ל כמי מהתם וטריפה איצטריך ליה להא דמפקי' השתא מנבילה דהיינו מדמייתר טרפה לא יאכל כ"ל אכילה בכדי אכילת פרס · דמ"ש אי נפקא ליה מנבילה לא יאכל אנ מטריפה ודוק :

ע"ב גמ' ת"ל ואכל לא תאכלוהו כתב בס' פ"ת וק"ק דא"כ לשתוק מטריפה ונילפי' טמאה מאכל לא תאכלוהו ויש לייסב דהך ברייתא אתי' כר"מ דאית לי' איסור חל על איסור ואי אפש' למעט טמאה מאכל לא תאכלוהו וע"כ איצטריך טרפה כו' ע"ש אמנם לפי מ"ש לעיל דאפי' למ"ד איסור חל על איסור מצי למילף טמאה מאכל לא תאכלוהו דמשמע החלב אבל בשרה מותר וטמאה אין חלבה חלוק מבשרה דלא נאסר חלב אלא של בהמה טהורה כדאי' בחולין במשנה (דף קי"ז) א"כ תירוצו לית' · ונ"ל דה"ק ת"ל טרפה כו' אוליא את הטמאה כו' כלומר דאפי' לא הוה כתיב אלא טרפה הוה ממעטינן טמאה אבל חיה לא הוה ממעטי' להכי כתיב אכל לא תאכלוהו למעט חי' והשתא באמת גם טמאה מלינן למעט מיני' ולא איצטריך טרפה להכי אלא אתא לדרשא אחריכא דהיינו שיבא איסור טריפה ויחול אאיסור חלב' ואע"ג דר"מ אית ליה איסור חל על איסור · י"ל דה"א באיסור קל כגון טרפה על איסור חלב לא חייל משום דחלב חמור שהוא בכרת להכי איצטריך למכתב · ובזה מיושב גם קושי' התו' למ"ד דאית לי' איסור מוסף · ולפ"ז אין מקום לקושי' הפ"ת בתו' ד"ה יצאת חי' כו' ע"ש וק"ל :

דף עב ע"א גמ' ואי מתכא ה"א ה"מ קדשי' דמאיס כו' ואע"ג דאפילו להדיוט לא בטלי ולא אמרי' ירעו וימכרו ויהיו מותרים להדיוט · י"ל דמ"מ כיון שלכתחלה שהם קודש מאיסי ולא בטלי וגם כשיפדו עדיין קדושים במקצת שהרי אין בהם אלא היתר אכילה מש"ה שייך בי' נמי טעמא דמאיסי ואין לורך למה שדחק בזה בס' פ"מ ע"ש ודוק :

דף עג ע"ב גמ' והרי שחוטין דלכ"ע כדחין כו' מקשה בס' פ"מ למה לא מקשה קושיא זו בל"ז על ר"א ע"ש מה שתירץ · ועי"ל דבל"ז ה"א דזהו לא מיקרי דיחוי כיון שאין הפסול מחמת עצמו אלא מחמת שנתערב בפסול אבל הוא עצמו כשר הי' מתחלה ועד סוף אבל לרבא פריך שפיר · ובזה מיושב הא דלא פריך ממתני' דקינין בכל דוכתי דאמר דנראה ונדחה אינו חוזר ונראה אבל לפ"ז א"ש ודוק :

דף עד ע"א גמ' מ"ש א' מארבעים דלא כו' הקשה בס' פ"ת דלמא א' מארבעים שרי פ"ס

אחרי רובי כו׳ ע״ש שהאריך ולפ״ד א״א לומר דזה מקרי ס״ס דדלמא נשאר האיסור ברוב דהיינו בששים ואת״ל שיש כאן איסור בארבעים דלמא לא נפל איסור אלא נשאר ברוב בל״ע דא״כ אמאי קאמר פרשה א׳ מארבעי׳ אינה אוסרת דמשמע שהיא עצמה היתה אסורה אלא שאינה אוסרת את התערובה הא לפ״ז אפי׳ היא עצמה כשפירשה מותרת מטעם ס״ס הנ״ל אלא ע״כ דהאי לא מקרי ס״ס כיון שאינו מתהפך דאין לומר ספק אם זה שפי׳ מהארבעי׳ הוא האיסור אולא אלא נשאר בנ״ע וה״ל שהוא האיסור שמא נשאר האיסור בששים דכיון דאמרי׳ שזהו האיסור בוב אין כאן ספק והא דאמרינן בסמוך בפירשו הארבעי׳ כונן למקום א׳ דאינן אוסרין היינו משום דיכול להתהפך ולומר בכל אחד מהתערובות שמא זו אינה מן הארבעים ואת״ל שהיא א׳ מן הארבעים דלמא לא הי׳ בהם איסור כלל אלא נשאר בששים ודוק :

שם בתו׳ ד״ה וכפלה אחת מהן ליס כו׳ אבל הפילה אפי׳ שוגג קנסינן אטו מזיד מקשה גם פ״ת לפ״ז אמאי קאמר ר״א אם קרב הראש של אחד מהן יקרבו כל הראשים הא קרב ע״י אדם שוגג כו׳ ע״ש ולפ״ד לק״מ דמהיכי תיתי לקנוס המזבח בשביל הכהן הלא אין הנאה לכהן בהקרבה זו אלא למזבח ועוד מהיכי תיתי׳ לקנוס הכהן כלל למה יעשה הכהן במזיד איסור להקריב א׳ מהן הא אין לו הנאה בזה ולא שייך לקנוס אטו מזיד וק״ל :

בא״ד וכן מוכח כו׳ אבל האחרים לא נתקנו כו׳ כ״ע הא התם מיירי בתרומה שנתערבה בפחות ממאה חולין דמדאורייתא לא בטלה כדילפי׳ מקרא דאת מקדשו ממנו דבעי׳ דוקא מאה של חולין לבטלה וא״כ מהיכי תיתי לתלות להקל באיסור דאורייתא ולומר שהאיסור פירש מהן׳ ופע״ג דקאמר היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה היינו להחמיר ולאסור את התערובת השני אבל להקל לא׳ משא״כ הכא דמדאורייתא בטל חד בתרי בע״ז רק רבנן החמירו שלא יתבטל כלל שפיר מ״ל דאפי׳ הפילה שריין׳ אמנם לק״מ דאת מקדשו אסמכתא בעלמא היא דמדאורייתא בטלה ברוב כשאר איסורין כמ״ש התי״ט בכמה דוכתי וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה רב דאמר כר״א כו׳ וי״ל כו׳ והש״ס מייתי לי׳ נקרא משום דכיון דכל כך התיר הכתוב אין רצוי להחמיר אפי׳ מדרבנן לגבוה עכ״לר״ל אע״ג דבשאר איסורים אע״ג שאינו בטל חד בחד מ״מ שרינן אם פירש א׳ מהן וכאבד מן העולם א״כ אף בלאו קרא הכא נמי ה״ל להתיר אם קירב א׳ מהן׳ מ״מ הוי מ״ל כיון דכאן איירי לגבוה חמיר טפי ואסור׳ לכך מייתי קרא דהתיר כאן אפי׳ חד בחד א״כ קיל הכא משאר איסורין וא״כ גם מדרבנן לא מסתבר להחמיר טפי משאר איסורין אע״ג שהוא לגבוה וק״ל׳ ועיין בס׳ פ״מ בילקוט תחלת דבריהם :

שם בתו׳ ד״ה פירש א׳ מהן כו׳ ובקונטרס לא פירש כן עכ״לר״ל דפי׳ יותר אף הב׳ האמצעי׳ דש״ס בטל עכ״ל משמע דס״ל דהאי מותר קאי גם על האמצעיים ולפי׳ התו׳ אין צורך לדחוק בזה דבאמת משמע דקאי רק על האחרונים׳ דאל״ה למאי קתני כ״ל ותשלשה למקום אחר׳ אלא מוכח לפרושי דקאי באמת רק על האחרונים ופירוש מותר היינו כולם בבת אחת דזהו אינו אלא באחרונים ומדלא פירש כן רש״י ש״מ דלא ס״ל פירוש זה אלא ס״ל דמותר משמע אפי׳ בזה אח״ז אבל לדינא גם רש״י ס״ל כתו׳׳ וגם פ״מ פי׳ קצת כעין זה ע״ע ודוק :

ע״ב גמ׳ אמר דב״ר׳ ינאי הב״ע דאיערב נקובת הקוץ ב רוסת הזאב כו עיין מ״ש כאן גם בה׳׳ וגם לעיל (דע״א ע״ב) בתו׳ ד״ה ונטרפה׳ לדחות דברי הש״ך בי״ד סי׳ כ״ז בזה׳ ועיקר תירוצו על קושי׳ הש״ך הוא דלשון ונטריפה משמע ודאי טריפה׳ וזה אינו דאם לריש לקיש דמוקי לה בנפולה כמי לאו ודאי טריפה הוא דאי בדיק לה אחר שחיטה ולא משכח ריעותא הרי היא כשרה ׳ וא״כ תקשי לר״ל עכ״פ למה לא מוקי לה בהך גוונא דכתב הש״ך ולא הוה צריך למימ׳ אלב׳ צריכה בדיק׳ שהוא דלא כהלכת׳ וגם לכאורה אי אפשר למצוא אליבא דר׳ ינאי שתהי׳ ודאי טריפה דאף שראינו שדרסה זאב כנגד הלב או הריאה או בני מעים מ״מ הרי אם נבדקה אח״כ בפנים ולא מוצאים סימן דריסה היא כשרה כמ״ש התו׳ בחולין וגם לעיל בדבור הנ״ל ואם ראינו שדרסה החיה בלב עצמו או ריאה כמ״ש הב״ה בזה ׳ א״כ מאי אריא דרוסה אפי׳ נקוב׳ הקוץ כה״ג שראינו שניקב לחלל כמי טריפה ומאי קאמר דאיערב נקובת הקוץ בדרוסת כו׳ דמ״ש זה מזה הרי שניהם כה״ג הם טריפה ׳ ואם לא ראינו שניקב לחלל גם דרוסה לא בודאי טריפה היא ודוק :

דף ע״ה ע״א תו׳ ד״ה ואם כתן ארבע מכולן יצא כו׳ וי״ל דקאי על כל ארבע חטאת כו׳ וצ״ל לפ״ז דהכי פירושא דברייתא קרבן יחיד שנתערב בקרבן יחיד וקרבן צבור שנתערב בקרבן צבור דהוי ד׳ קרבנות ביחד והיינו קרבן יחיד וקרבן צבור דהיינו שנים של יחיד ושנים של צבור שלו שנתערבו זה בזה וק״ל :

ע״ב גמ׳ וקב״א הזאה יחוד וכתיכה לחוד פירש״י דכתיכת דם צריך שיעור וצ״ע דא״כ יפה שנה כדי לזה וכדי לזה מ״מ לא ה״ל לה כשיר דדלמא הרוב מאחד מהן ומן השני אין בו אלא כל שהוא כדאמר לר״א דאפילו אמרי׳ יש בילה מ״מ אי הזאה צריכה שיעור לא הוי מהכן שתי הזאות דמי יימר דבשניהן מלי׳ שיעורא כדפירש״י לעיל׳ דשמא הרוב מן המים פסולין׳ ה״נ הכא ה״ל למיחש דלמא הרוב מאחד מן הדמים ומן השני אין בו כדי נתינה ׳ וקושי׳ זו קשה גם לתירוץ לשון דמשני לדבריו דר״מ קאמ׳ ור״ל אבל רבי ס״ל דבין הזאה בין נתינה צריכין שיעור א״כ קשה נמי קושי׳ זו ׳ דהא הך סברא דחיישי׳ שמא בשני הזאות ליכא שיעור׳ רבי מסברא דנפשי׳ קאמר לה ומוכיח מכח זה דר״א סבר הזאה אין צריכה שיעור וליכא למימר בזה דלדבריו דר״א קאמר לה וצ״ע :

שם בתו׳ ד״ה בכור אינו נפדה כו׳ וא״ת ולעבין מאי קא מיבעי׳ לי׳ כו׳ אי לגיזה ועבוד׳ אפי׳ יש לה פדיון אסורה כשאר פסולי המוקדשין כו׳ יש לדקדק מאי קושי׳ דלמא אי יש לה פדיון היתה מותרת בגיזה ועבודה משום דאין גדמים צריך גבוה כשאר פסולי המוקדשין ׳ דהרי היא עצמה אינה קריבה אפילו תמימה מכ״ש שאין קונין מן דמי פדיונה קרבן כמ״ש התו׳ ׳ ומהאי טעמא כתבו בסמוך ד״ה הפדוני בכור כו׳ דאי הוה לבכור פדיון הוה כפיק לחולין טפי משאר פסולי המוקדשין והוה שרי בגיזה ועבוד׳ ואמאי לא כימא נמי הכא הכי וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה איכא בפסח כו׳ נראו דוקא בת שתי שני׳ אלא בת שלש כו׳ לכאורה לא הוו צריכי לזה׳ אלא דהתם בת שתי שנים מה קאמר דהיינו שכבר מלאו לה שתי שנים וכה״ג ודאי ניכר בהן בר שנה דהיינו תוך שנה שנולדה שכשרה לחטאת או בת ב׳ שנים׳ אבל הכא דפריך פסח ואשם כמי לא מיערב הפי בן שנה והאי בן שתי שנים דע״כ ר״ל שנכנס יותר מחודש לשנה שני׳ שלה דהרי מבן י״ב חדשים ואילך רצוי לאשם שכבר כקרא איל׳ ע״ז שפיר תירץ דאפשר להתערב דהרי פסח בן י״ב חודש פחות יום א׳ או ב׳ כשר שעדיין הוא בן שנתו ואשם בן י״ב חדשים ויום א׳ כמי רצוי לאשם ואין בין זה לזה אלא חדש ואיזה ימים וזה בודאי אינו ניכר ואפשר לטעות בו וק״ל :

דף ע״ו ע״א רש״י ד״ה דאיערב כו׳ דאי אפשר לשוהטו כולו ממנו עכ״ל כתב גם פ״מ קשה לי דאליבא דאביי ע״כ לא משחט דאי אי אפשר בשה מ״ט דרבנן עכ״ל ׳ ולק״מ דטעמא דרבנן דמ״מ כיון שאפשר לתקן במקלת ולמישחט פורתא צריך לעשות כן ור״ש סבר כיון שאין זו תקנה גמורה דמ״מ נשאר קצת תרומה מעורב בשביעית אין חוששין לתקנו כלל כמו במתני׳ דאע״ג שיש לתקן דהיינו שירעו עד שיסתאבו מ״מ אין חוששין לתקן

משום דאין זו תקנה במורה דיכול להיות שימות ולא יפול בו מום וה"ה כמי הכא · ורב יוסף סבר כיון דא"א לשוחטו כולו לא מקרי תקנה כלל ואפילו רבנן מודו וגרע מתקנה דרעיי' דמתני' וק"ל :

ע"ב בתו' ד"ה לוג מ"ל כו' ותימא ליזיל ליקדיש כו' דהשתא כמי מייתי פורת' כו' הו"ר כו' וזה דלא כימא דמאי דמקדיש לי' קדושת דמים לא מהני דלא ליהוי חולין בעזרה דקדושת דמים מקרי חולין לענין זה לזה כתבו דהשתא כמי מייתי פורתא להשלים הלוג וליקדוש לי' קדוש' דמים ס"מ דזה מהני דלא ליהוי חולין בעזרה וכמ"ש לקמן ד"ה דפריך לי' כו' וק"ל ואין צורך למ"ש הפ"מ בזה :

שם בתו' ד"ה סימת אי בתר מתכות כו' ואפילו ר"ל דאמר אין מקטירין סליבא דר"א מודה וכר"א מתני הכא לבסוף כו' נראה דה"ת לתרוצי כמ"ש בסמוך דא"צ דהך סוגי' כר"א כו' באידך לא מסתברא כר"א דשמותי הוא · אבל דבלא"ה מתרצי הכא שפיר וק"ל :

שם בתו' ד"ה ואי קודם מתן שבע כו' ואע"ג דהך סוגיא כר"א כו' באידך לא מסתברא כר"א דשמותי הוא כו' ויש ליתן טעם למה כיחא לי' טפי לאוקמ' כר"א בהא דמסיק לי' לשם עליםמדכוקים כר"א בהא דשמו קרבן ותמו' דנהא דלשם עולים רבנן נמי ס"ל הכי אליבא דר' יהודה לקמן דקאמר דבאיברי פסחה לא נחלקו חכמים דיקרבו והיינו משום דרואין אותן כאלו הם עולים כדלקמן · ות"ל דר"ש נמי ס"ל הכי וק"ל :

דף עז ע"א רש"י ד"ה איפסיל לי' כל הלוג ביוצא כו' ואי קשי' כו' ולא בעי למפרקי' כו' ל"ע אמאי לא בעי למפרקי' הא ע"כ כי אמ' כו' בתר מתכות המצורע צריך להקדיש ההוא פורתא דמוסיף כדי שלא יהי' חולין בעזרה · ודלמא מצורע הוא ואין הקטרה מתיר השירים שהרי איכה כדבה כלל שלא לוג של מצורע הוא והרי נולא שייך הקטרה אלא מתכותיו שרו לי' ומזה לא כתן מתכות כלל ואינו כיתר כלל וע"כ בעי למפרקי' · וגם פ"מ רוצה לומר דלשיטת רש"י א"ש דלא בעי למפרק' ע"ש · ואני בעניי לא אבין דהא איך ת"ל דהקטרת הקומץ מתיר ההוא פורתא שמתלא · דהא אין מתנדבין שמן פחות מלוג ואם מצורע הוא הרי כל הלוג שייך לאשמו ואינו מנחה ואין הקטרתו כמי הקטרה כלל וכ"כ רש"י עצמו לעיל ד"ה לשם עלים ודוק :

ע"ב תו' ד"ה אודו ליה מיהת כו' אע"ג דר"א גופי' לא חייש להאי טעמא מדמצריך קרא כו' ר"ל אבל אי לאו קרא אפי' לשם עלי' לא יקרבו כמו רובע ונרבע דמודה בהו ר"א דלא יקרבו כלל כדאמרן לעיל בברייתא · דהא ע"כ אין חילוק בין רובע ונרבע לבעל מום מדפריך מעיקרא ור"א מ"ט דרובע כו' ומכח זה הוצרך לומר דר"א יליף מקרא וא"כ מאי מקשה לחכמים · ושאר נירלו דמ"מ תיקשי להו כו' · וגוה מיושב מה שהקשה בזה בס' פ"מ וגם מה שהגיה בגמ' הכא בל"ע רב · לק"מ דההיא גופ' היא קושי' התו' כאן ודוק : וגם ל"ק פי' דברי התו' הכא כעין זה שכתבתי ובגמ' רלה לייסב קושי' של הפ"מ באופן אחר ולא הרגיש בזה שזהו קושי' התו' ממש והוא תימה גדול עליו :

שם בד"ה בדם הבכמה כו' ואפשר דאפילו רבנן מודו דלא אסרי לשם עלים ולשם מים אלא בתידי דהקדנה כו' אבל חולין במורין סרו לכ"ע לשם עלים ולשם מים כו' לפ"ז קשה ל"ל לנמר' לעיל לתימר דפריך להוא פורתא דממלי בתר קמילה כימא דמעיקרא לא מקדיש לי' אלא על מנאי דאם הוא מצורע יהא קדוש קדושת הגוף ואם לאו לא יהא קדוש כלל וכ"ת א"כ היכי זריק לי' הא הוי חולין בעזרה כימא דזריק לי' להוא פורת' לשם מים דכיון שהוא מעורב עם שמן קודש שרי לכ"ע לזרוק ההוא פורתא לשם מים כיון שעיקר כוונתו לשם זריקת השמן הכשר · ואפשר לכתחלה אסור לערבו אדעתא דהכי אלא דהכא דמיירי שנתערב בדיעבד שרי לזרוק ודוק :

דף עח ע"א גמ' אם לא כמלך וכתן כשר · מכאן ה"מ להקשות לעיל (דף ד ע"א) ארבא דכאן מוכח דאע"ג דלכתחלה אסור לזורקו מדרבנן מ"מ בדיעבד כשר ולא אמרי' דכדחה ואינו חוזר ונראה כדמקשה התם מר"א דאמר אם קרב ראש א' מהן יקרבו כל הראשים וזה קושי' אלימתא טפי מהך קושי' דמקשה מר"א דפליגי רבנן עלי' אבל הכא סתם מתני' היא ולית בה פלוגתא כלל וק"ל :

שם בתו' ד"ה הפיגול והנותר כו' נראה לפרש דבתרי מינייהו קאמר דשקל תרי כו' וכגון דשקל ב' זיתי' מחד איסורא וד' זיתים משני ובללן בקערה אחת כו' בכ"ל לע"ד · ואלת איסורין מיותר' · וכוונתם שלקח משני איסורים מא' ב' זיתים ומשני ד' זיתים ובללן אבל אינו יודע מאיזה משניהם לקח ב' ומאיזה מהם ד' · ולכך כשאכלן בב' פעמים והתרו בו פעם א' משום פיגול ובפעם שני משום נותר ממה כפשך עב · פעם א' על ההתראה דאם פיגול היו הד' זיתים עבר בפעם ראשון על התראתו ואם נותר הי' הד' זיתים עבר בפעם שני · דקמ"ל כיון שבשעת התראה לא הי' ודאי שיעבור הוי התראת ספק בכל פעם ואם לא הי' איסור מבטל את חבירו הי' חייב מ"מ כ' דאם כאמר פיגול הי' הרוב דהיינו ד' זיתים ונותר לא הי' כ"א ב' זיתים ואי אפשר לכוין שיהי' בכל חלק שאכל כזית מנותר שבודאי הי' בא' מהם פחות מכזית ובחלק האחר יותר מכזית · מ"מ בפעם אחד מהם שהי' בו יותר מכזית נותר איזה מהם שהתרו בו עבר על התראה שהרי אבל משניהם שיעור איסור אף שאינו ידוע באיזו' מהם מ"מ לא הוי התראת ספק דהרי לאו ספק אחד הוא אלא ס"ס · למשל בפעם הראשון שהתרו בו משום פיגול אם באמת פיגול הי' ד' זיתים בודאי חייב ואף את"ל דנותר הי' הרוב דהיינו ד' זיתים מ"מ אפשר שהי' בו כזית ויותר מפיגול ואי"א שלא יעבור על התראתו כ"א שכ"מ' שנותר הי' הרוב וגם בחלק זה אין בו אלא פחות מכזית פגול · וכה"ג לא מקרי התראת ספק דס"ס הוא למשריי' (וכמדומה שסברא זו כתבו התו' ואינני יודע כעת איה מקומו) אבל משום שאיסור מבטל חברו וא"כ אף שהי' בחלק א' שאכל שיעור משניהם · מ"מ המועט כמי שאינו שפיר הוי ספק אחד ומקרי התראת ספק · זהו הנלע"ד · אבל מ"ש בספר ב"ז אינו מובן · דלפירושו אף למ"ד התראת ספק שמה התר זה פטור שהרי אפשר שלא עבר בשום פעם על התראתו · דשמא כשהתרו בו משום פיגול הי' נותר הרוב וכשהתרו בו משום נותר הי' פיגול הרוב וכעין שהקשו התו' על פרש"י ופי' הנ"ק הוא משונה ואינו מובן ודוק :

ע"ב תו' ד"ה וכשאר מין במינו כו' ואע"פ שהזכיר בקונטרים זלזול איסור · ר"ל דמשמע הלשון דמקש' מדרבנן · מ"מ אינו רוצה רש"י לפרש שמקשה מדרבנן דהא מתני' דאורייתא היא ר"ל שהרי מכשיר לזרוק אם יש בו מראה דם אלו הי' מים וא"כ ע"כ מדאורייתא לא בטיל דהיאך מצי רבנן להקל להכשיר מה שפסול ובטל מן התורה כן נלע"ד פירושו לפי נוסחא שלפנינו ובס' ל"ק ופ"מ הי' להם נוסחא אחרת ונדחקו בפירושם אבל לע"ד נוסחא זו ישרה היא וק"ל :

שם בתו' ד"ה דלי שהוא מלא כו' דהתם מין בשאינו מינו הוא אע"ג דחשיבי לי' קלת מין במינו לומר דבטל ברוב אי לאו טעמא דרואין כו' כלומר דהרי רבנן סברי דבטל ברוב משום דלית להו רואין ונסר' יהודה לא פליג אלא משום טעמא דרואין אבל בלא"ה הוי מודה דבטל ברוב כמו מין במינו · מ"מ מין במינו גמור לא הוי · כלומר לענין שלא יתבטל כלל לר' יהודה כמו דם בדם · דלענין זה בעינן דוקא מין במינו גמור דהיינו שיהא שוה במראה ובטעם · אבל יין לבן או חלב במים לא הוי מין במינו שהרי אינו שוה בטעם · והיינו טעמא דר"י משום דיליף מקרא דכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר ס"ת דדם השעיר

השמיע לא במ"ל בדם הפר המרובה ממנו משום דהוי מין במינו · ולכך בעינן רוקא דומיא דהכי שהוא מין במינו ממש דגזרת הכתוב הוא ואין לך בו אלא חידושו · אבל לענין שיבטל ברוב למאן דס"ל מין במינו בטל שפיר מיקרי מין במינו כיון דשוה במראה ובמקום ולענין זריקה הכל תלוי במראה · וכן בדבר איסור שהדבר תלוי בטעם כמי אם שוים בטעם אע"ג שאינו מינו ממש בטל ברוב כיון דליכא נתינת טעם · אלא מטעמא דרואין בעי הגמ' למימר שלא יתבטל ברוב וזהו סתירה למה שתירץ בס' פ"מ על הקושי' שהבאתי לעיל בשמו דוק ותשכח ואין להאריך :

באד"ה וי"ל דלא שמעי' לר' יהוד' רואין אלא במין בשאינו מינו כגון יין לבן וחלב אבל מין במינו גמור לא כו' מקשה בס' פ"מ לפ"ז מאי פריך המקשה ועוד תני' ר' יאומר רואין אותו כאלו הוא יין דלמא כי אית ליה לר"י רואין במין בשאינו מינו אבל במין במינו אף לר"י לית לי רואין ואנן קיימינן במין ומינו גמור דברובא וע"ש שהלך בדרך רחוקה לתרץ · ולע"ד כל מעיין ישפוט בצדק שאינו כן · אבל לע"ד נראה ליישב כפשוטו דהנה קושי' זו יש להקשות גם על הקושי' ראשונה שמקשה מהא דתנן נתערב ביין כו' דהתם כמי לא הוי מין במינו גמור אע"כ צ"ל דעיקר קושייתו ממיך אסיפא דקתני נתערב בדם הבהמה כו' רואין כו' דזהו מין במינו גמור ומ"מ קתני דרואין · וקשי' לריש לקיש · ומשני לא רואין לדם כאלו כו' ובטלי · והא פריך א"ה בטל מיבעי לי' ועוד תני' כו' ר"ל דע"כ אין כוונת התנא דמתני' הכי · דהא ר' יהודא אית לי' רואין ביין לבן וחלב דהיינו מין בשאינו מינו השוים במראה · וא"כ אמאי פליג במתני' בסיפא גבי דם הבהמה דאמר אין דם מבטל דם ולא פליג כמי ברישא גבי נתער' ביין דסבר ת"ק דבטל ואיהו סבר רואין כאלו היין מים ואם מראה דם ניכר בו כשר אע"כ דגם ת"ק כוונתו הכי בין ברישא ובין בסיפא וא"כ הדרא קושיא לרוכת' ממתני' · ובזה מיושב הא דפריך מר"י אע"ג שמחלוקתו בצדו ומסתמ' הלכה כת"ק דהוי כרבי' לגבי יחיד · אלא דעיקר כוונתו להקשות ממתני' דהכא כדמקשה מעיקרא · משום דלא מסתבר לי' שיחלוק ריש לקיש על סתם מתני' ומשני תנאי היא כו' ונאמת חולק על מתני' דהכא ודוק היטב כי נכון הוא :

דף עט ע"א תו' ד"ה אמור רבנן בטעמו ומדלא נקט בששי' או במאה משמע דמדאוריית' מיירי כו' לכאורה אין זה מוכח דמדרבנן נמי תלי בטעמא כדאמר רבא גופי' במס' חולין דהיכא דאיכא למיקם אטעמא אמור רבנן בטעמא ואי איסורא הוא ולא אפשר למטעמי' ליטעמי' קפילא ארמאה והתם מדרבנן איירי דהא קאמר נמי במין במינו דליכא למיקם אטעמא בששים וזהו אינו אלא מדרבנן דהא מן התורה בטל ברוב · לכך נראה דראייתם מדקאמר מין במינו ברובא ולא קאמר בששים או במאה דמדרבנן' גם מין במינו צריך ששים או מאה לכל חד כדאית לי' גבי מין בשאינו מינו דגזרו במינו אטו שאינו מינו כדאמר רבא גופי' התם ככ"ל · אלא ודאי הכא מיירי מדאוריית' · ואף שלא נקטו בדבריהם מין במינו ולא כיינו עליו כלל · מ"מ לזה נתכוונו ונקטו ריש דברי רבא והוי כמו וכו' · ובתקונות אחרים שכתוב בג"פ דבור תו' זה כתוב בהדי' הכי וק"ל :

באד"ה א"כ טעמו ולא ממשו נקט משום דפסיקא ליה בכל ענין אפי' שלא במינו כו' כן הגיה מהרש"ק בס' בה"ז וכן הדפיסו בד"ח שלפנינו · אבל אין זה נכון דהרי טעמו ולא ממשו בשלא במינו הוי דאוריית' לדברי התו' ולוקין עליו דאל"כ מעיקרא לא הוי קשי' להו מידי ולא הא צריכי לפרש דמיירי במין במינו · אבל בספרי' ישני' בנוסחא ישרה יותר שכתוב א"כ כו' דפסיקא לי' בכל ענין אלא שלא במינו הוי טעמו ולא ממשו אסורין ולוקין עליו בכזית בכדי אכילת פרס · ונוסחא זו נכונה · רק מלת אלא צ"ל אבל שלא במינו כו' ור"ל דנקט טעמו ולא ממשו אע"ג דבמין במינו דאיירי בי' אפי' טעמו וממשו אם אינו מכירו נמי מן התורה בטל ואין לוקין עליו · משום דאי הוי נקט טעמו וממשו הוה צריך לפרש ואין מכירו אבל טעמו ולא ממשו בודאי ליכא להכירו ואין צריך לפרש כלום דהוי מלתא דפסיקא בודאי אינו מכירו · וא"כ כתבו אבל שלא במינו כו' לומר דבהא באמת לא איירי ר' יוחנן · דאפילו טעמו ולא ממשו דומיא דטעמו וממשו דאמר דלוקין עליו דהיינו בכזית בכא"פ · כמי לוקין עליו ודוק :

באד"ה מין במינו ברובא היינו דלא כתנא דמתני' כו' ר"ל דלתנא דמתני' דס"ל רואין גבי זריקה דתלוי בחזות' אע"ג דהוי שוה בחזותא רואין כאלו אינו שוה ה"ה בדבר התלוי בטעם ושניהם שוים בטעם כמי אמרי' רואין כאלו אינו שוה ולא אזלי' בתר רובא וא"כ היכי משכח' לה דמין במינו ברובא · אע"כ דלא ס"ל כתנא דמתני' אלא כרבנן דפליגי לעיל אר' יהודה וס"ל דהולכין אחר הרוב · וכרס"ל כמי לריש לקיש · ואין מקום לפ"ז למה שהקשה בס' פ"מ בזה · דדלמא דוקא בדבר התלוי בחזות' ס"ל לתנא דמתני' רואין ע"ש · דזה אינו כמו שכתבתי · תדע דע"כ צ"ל כן דאל"ה מאי פריך לריש לקיש לעיל ממתני' הא ריש לקיש לא מיירי בדבר התלוי בחזות' אלא בטעמא · אלא ודאי דאין חילוק בזה דלמאן דס"ל בדבר התלוי בחזות' רואין כאלו אינם שוין · ה"ה בדבר התלוי בטעמא ס"ל רואין כאלו אינם שוין בטעם אע"פ שבאמת הם שוין · וא"כ לא משכחת כלל שיתבטל מין במינו ברוב בשום דבר ודוק :

שם בתו' ד"ה אמרו עליו כו' מ"ש בס' בה"ז לתרץ קושי' התו' שלא הי' יכול ליקח יות' מב' זיתי' שאין בית הבליע' מחזיק יות' ע"פ · לע"ד אינו מספיק דמ"ל שהי' לוקח ב' זתים מכל א' מהם ואכלן בשתי אכילות בכא"פ דמצרף האכילות כאלו אכלן בבת אחת וולא בו ידי אכילת מצה ופסח כי היכי דמצרף לענין איסור לחייבו מלקות בכה"ג ודוק :

ע"ב רפ"י ד"ה אבל לא כתן לתוכו מים כו' שמא דמין במינו לא בטל עכ"ל לכאורה לפירש"י דטמא וטהור דקתני על החרס קאי כדמשמע מלשונו בדבורים שלפני זה · קשה א"כ מאי כ"מ בזה דמין במינו לא במ"ל הרי מ"מ פלטו החרסין מי רגלים הטמאים וי"ל דכיון דלא בטלי ומי הרגלים של טהור כמי טמאים מה"ט וחוזרים ונבלעים בחרסין ומטמאין אבל במים ממש שיערו חכמים שבפעם השלישי הפליטה מועטת כ"כ שבודאי בטלה במים שנותן לתוכן · וא"כ אפי' חזרו המים ונבלעו אינן מטמאין החרס שכבר בטלו המי רגלים בתוכן או · י"ל דבמים אף שנשארו קצת מי רגלים בלוע בחרסין מ"מ כיון שנבלעו בתוכן גם מים ג' פעמים מבטלין הבליעה של המי רגלים ונקלש מראיהן כ"כ שאם היתה כל הבליעה נפלטת לא הי' בה מראה מי רגלים וכה"ג מטהרין · אבל במי רגלים טהורין דהוי מין במינו לא בטלי הטמאין וק"ל :

שם בתו' ד"ה אף הרוקנו כו' והכא בדלא הדר תמעת לעת כו' ר"ל ולהכי בינא כ"ע מודו דטהור וברוקנו במים פליגי ר"י ות"ק · והתם במס' נדה מתני' לא איירי בהכי כלל ותנו לסבור כת"ק או כר"י דהכא ואין מקום למ"ש בס' ל"ק בזה וק"ל :

שם בתו' ד"ה בתאי קא מפלגי כו' והא דלא גזרינן בדם הבהמה ובדם החי' משום דבהא לא אתו למיטעי לאכשורי בעיני' כו' ר"ל דלפי' זה אין אנו צריכין לדחוק כמ"ש לעיל לפרש"י דטעמא משום דלא שכיח דאף דשכיח כדמשמע קצת לר"ש דס"ל דחולין שנשחטו בעזרה יקברו דגזרי' בהו אטו קדשים פסולין כדאית' בסוף מס' תמורה · מ"מ לא גזרינן משום דליכא למיטעי בהו לאכשורי בעינייהו וק"ל :

באד"ה ועוד נראה כו' ונפסולין לא חייש לזורקן לשם מים עם הכשר כיון ריש בילה כו' כתב בס' פ"מ קשה לי דהא לתנא דמתני' לית לי' לר"מ רואין אפילו באיברי

דא גרי בעלי מומין כו' וא"ת דאמר דר"ע מודי בפסולין דהיה לי' רואין ואין לומר דהטעם הכא משו' דיש בילה א"כ הי' לר"א להתיר באיברין להקריב שנים שנים אף אם לא קרב א' מהם כו' ע"ש ולע"ד הא"מת הוא כן דהכא משום דיש בילה שרי · והא דלא שרי באיברים להקריב שנים שנים · דת"מ הא אינם מעורבים יחד אלא כל א' עומד בפני עצמו אלא שאין ניכרים ולכך כשמקטירם מקטיר אבר א' שהוא כולו פסול אבל בדם אין מטיפה שאין בה מדם כשר ולכך שרי · והוא כ"כ כוונת התוס' לעיל (דע"ז ע"ב) ד"ה בדם הבהמה מ' שכתבו וי"ל כיון דדם כשר מעורב בו כו' שרי אע"ג דבאיברים לא אמר רואין לשם עלים עכ"ל דלכאורה טעמא בעי למה באמת שרי הכא טפי מבאיברים · אע"כ הטעם כנ"ל משום · דהתם כל א' כשאר וניכר בפני עצמו אלא שאין מכירין אותו אבל הכא מעורב יחד הפסול והכשר ואין בו טיפה שכולה פסולה · אך מ"ש עוד שם דלא אסרו רבנן אלא במידי דהקרבה כגון איברי חטאת באיברי עולה דמשמע אבל איברי פסולין שרי לשם עלים ע"ש לכאורה קשה דהא אפי' ר"א מודה באיברי בעלי מומין וכ"ש ברובע ונרבע · וי"ל דאין כוונתם לאפוקי פסולין אלא לאפוקי חולין גמורין דשרי לשם עלים אבל פסולין אסור אפילו ר"א לשם עלים רק בדם פסולין שנתערב ובגלל בדם כשר בהא מודו רבנן ודוק :

אך הא קשי' לי על דברי התו' איך אפשר לומר דפסולין שרו טפי מכשרים דא"כ יהיו סברות הפוכות דלתנא דמתני' פליגי בכשרים כגון דם חטאת ועולה א"ס רואין ובפסולים כגון רובע ונרבע כ"ע מודו דאמרי רואין ור' יהוד' ס"ל לקמן איפכא דבכשרים כ"ע מודו דאמרי' רואין ובנרובע ונרבע כ"ע מודו דלא אמרי' רואין וזאת תימה · ואפשר לומר דהתו' אינם מפרשים כפרש"י במתני' דרובע ונרבע נמי בכלל פסולים אלא פסולים היינו שנשחטו חוץ לזמנו וחוץ למקומו דוקא דהוי פסולן בקדש וקיי"ל בהו דאם עלו לא ירדו דבהו דוקא אמרי' רואין אבל רובע ונרבע ובעלי מומין דלא הוי פסולן בקודש ואם עלו ירדו לא אמרי' בהו רואין ודוק :

באד ומיהו לרב פפא כו' א"א לומר כן כו' ר"ל וקשה לדידי' ליפלוג ר' יהודה · ובחידושי לתשכיות ישבתי קושי' זו ובמוב טעם ותוכן הדבר הוא דודאי לרב פפא נמי עיקר הגזרה משום דלמא אתא לאכשורי דם התמצית בעיני' אבל משום דלמא יהי' בדם התמצית לבטל הכשר לא גזרי' דזהו ודאי לא שכיח שיהי' דם התמצית רב כ"כ עד שאלו הי' מים לא יהי' דם הנפש ניכר בו · אלא דגזרי' שאם ירא שדם התמצית רבה על דם הנפש בכמותו ומ"מ מכשרינן לי' ע"י שרואין כאלו הי' מים כדאמרי' בדם החולין במתני' · יסברו דאף בעיני' כשר דמ"ש רובו מכולו דאמרי רבים להטות כתיב ולאו כ"ע דינא גמירי שע"י רואין כשר · ופליגי ת"ק ור"א אי מצוי שיהי' דם התמצית רבה על דם הנפש דת"ק סבר שמצוי ואיכא למגזר ככ"ל · וכיון שגזרו לא פלוג בגזירתן וגזרו אפי' בשד' הנפש רבה בכמותו על דם התמצית אע"ג דבכה"ג ודאי לא שייך הך טעמא שכתבנו שיבאו לטעות לאכשורי בעיני' דכ"ע ידעי דאזלי' בתר רובא · דכיון דלפעמים דיכא באמ' אין חילוק בין דם הנפש רבה או דם התמצית רבה וע"י רואין ניכר בו דם הנפש דבשניהם הוא כשר · ולכך כיון דגזרו ופסלוהו פסלוהו בכל גווני ולא פלוג בינייהו · ור"א סבר שאין דם התמצית מצוי לרבות על דם הנפש וכיון שדם הנפש רבה ודאי ליכא למגזר משום דלמא אתו לאכשורי בעיני' דכ"ע ידעי דאזלי' בתר רובא · וא"כ א"ש דלא פליג ר' יהודה · דאע"ג דלדידי' אין דם מבטל דם · מ"מ כיון דמצוי שיהי' דם התמצית רבה ולא ידעו דמינייהו לא בטיל ואתי לאכשורי נמי בעיני' · ובזה א"ש דקאמר ר"פ דכ"ע גוזרין כו' דמשמע דקאי אהך גזירה דרב זביד ולפי' זה באמת לא ס"ל לר"פ הך גזירה דר"ז כלל אלא גזירה אחריתי וה"ל לפרש בהדי' הכי · ומש"ה נדם ר"ת באמת דכ"ע אין גוזרין (כמ"ש לקמן בסמוך) אבל לפי' זה ק"ש · ואתי נמי שפיר הא דאמר הכא בדם התמצית מצוי לרבות על דם הנפש קמיפלגי · דלכאורה תפי' כ"מ במה שרבה על דם הנפש הרי אף שרבה מ"מ כשר מן התורה ע"י רואין · וצ"ל שרבה כ"כ עד שאלו הי' מים לא הי' ניכר בו דם הנפש · וזה אינו במשמעות הלשון שלא נזכר כלל הדבר זה הכא בדברי ר"פ ואמורא צריך לפרש דבריו · אבל לפי מ"ש כאן ניחא ודוק היטב :

באד והך גזירה ודאי לא שייכ' לר' יהודה משום דמיכו הוא עכ"ל ואין לומר דודאי ר' יהודה ס"ל דגוזרין דלמא אתי למזרקי' בעיני' ומש"ה לא פליג והא דקאמר דפליגי אי דם התמצית מצוי לרבות על דם הנפש היינו ר"א ורבנן דוקא דאינהו ס"ל דאין גוזרין דלמא אתי למזרקי' בעיני' אלא דגוזרין היכא דלא רבה אטו היכא דרבה· דא"כ דיש סברא לגזור דלמא אתי למיזרקי' בעיני' ל"ל לאוקמה פלוגתייהו בהא דדם הנפש מצוי כו' · ניחא דכ"ע ס"ל דאיכו מצוי · אלא דת"ק סבר דגוזרין דלמא אתא למזרקי' בעיני' ולהכי גזר נמי בדם התמצית ור"א ס"ל דאין גוזרין הכי אלא היכא רבה אטו היכא דרבה ולהכי בדם התמצית דאיכו מצוי לרבות על דם הנפש לא גזר אע"כ דס"ל דאין סברא כלל לגזור דלמא אתא למזרקי' בעיני' וא"כ גם ר' יהודה בודאי לא גזר הכי וא"כ הדר' קושיא לרוכת' ליפלוג ר"י נמי בהא וק"ל :

שם בתו' ד"ה רב פפא אמ' דכ"ע גוזרין כו' ור"ת מלאכו' ומפרש אין גוזרין דלמא כו' נראה דזהו נמשך לדברי התו' דלעיל דפי' מ"ש גוזרין כו' היינו דלמא אתא למזרקי' בעיני' כו' דלפי' זה ע"כ דגרסי' הכא דכ"ע אין גוזרין וכפי' ר"ת דא"א לגרוס דכ"ע גוזרין דזה ודאי הוה משמע דלר"פ כ"ע ס"ל דגוזרין הך גזירה דקאמר רב זביד דפליגי בה דהיינו דלמא אתי למזרקי' בעיני' והא לית' דהא לר"פ ע"כ לא גזרי' הכי דא"כ לא הוה שייך פלוגתייהו בדם התמצי' מצוי כו' אלא דגרסי' דכ"ע אין גוזרין וכדמפרש ר"ת · וע"ז כתבו דנירס' זו ופי' זה משובה דעיקר חסר מן הספר דהא לא קאמר כלל הא דגזרי היכא דלא רבה אטו היכא דרבה אלא קאמר סתם דכ"ע אין גוזרין · וגירסת הספרים עיקר דהיינו דכ"ע גוזרין ובאמת אין הפירוש דלעיל אמת אלא פירש"י דהגזירה גם לרב זביד היכא דלא רבה אטו היכא דרבה · והקושי' דלעיל לפלוג ר"י נמי בהא כר' דליכא קושי' · דלא איצטריך לפלוגי בהא דהשתא היכא דרבה פליג ר"י נבי דם הבהמה ודם החיה מכ"ש היכא דלא רבה דמדאורייתא' בוודאי שרי אפי' לת"ק אלא דגזרי' אטו רבה פשיטא דפליג ר"י כיון דלדידי' מין במינו לא בטיל ודוק :

דף פ ע"א רש"י ד"ה הזאה מחצה כשר כו' וקשיא לר"ש לקיש עכ"ל אבל לרב אשי לא תקשי דאע"ג דמוקי לה בכפל מים כל שהו מ"מ מוכיח רבי שפיר דהזאה א"צ שיעור דאל"ה דלמא כל א' מהזאות הי' בה קלת מן הפסול דאע"ג דאיכו אלא כל שהו מ"מ א"א שלא יוכלו לחלק אותו לשתים ויהי' מקלת ממנו בהזאה זו ומקלת בהזאה האחרת · ומצטרפין להזאות לית ליה לרבי · דאי הוי ס"ל מצטרפין להזאות באמת תקשי מכ"ל להוכיח מילתי' דאין הזאה צריכה שיעור דלמא מיירי שלא הי' אלא מים כדי הזאה אחת · או כל שהו דהרי כל שהו קתני · ומש"ה כשר בב' הזאות דודאי איכא הזאה א' בשניהם מן הכשרים ע"י צירוף · אע"כ דלית לי' צירוף · ואע"ג דלעיל (דף ע"ה) ברש"י משמע דאית לי' · התם לא דק רש"י וכתב כן לפום ריהטא · אבל הכא דהוא עיקר' דהך מלתא פירש"י בדקדוק לפי האמת · ותדע דהך קושי' איכא לרב אשי דהא שקיל וטרי בכולא שמעתין לאוקמה מילתא דרב אשי וכפי הנראה באמת כשאר במסקנא · והא לפ"ז בלא"ה הי' נדחין דברין מכח ברית' זו · וזהו דלא כס' פ"מ ע"ש וק"ל :

שם בתו' ד"ה בשלמא רבנן קסברי יש בילה כו' וכגון שנפלו מים בצלוחית כשיעור מי חטאת כו' לכלור'

אין לשונם מדוקדק דמאי כוונתם בזה שכתבו שנפלו מים בשיעור מי חטאת אם כוונתם לאפוקי אחת באחת כמ"ש בס' פ"מ היכי משמע זה מלשונם · ונלע"ד דכוונתם דודאי בכלי בעינן שיעור הזאה כמ"ש בסמוך וא"כ אם נפלו מים בשיעור זה יכול להיות דבשתי הזאות אתרווייהו מים קא מדי כיון דהזאה אין צריכה שיעור אלא שני בכלא שהו והמים היו בשיעור שצריך להיות בכלי מתחי' חטאת שהיא כדי שישבול ראשי גבעולין ויזה ודאי שיכול להזות מהן שתי הזאות של כל שהו · ובזה מיושב מה שהקשה בס' פ"מ דלפ"ז הוא קושיא ת"מ דר"ש פ"ט דהא אמ"ש לר"ש דס' ש"מ בילה והזאה צריכה שיעור ולדון שלא ית כאן אלא שיעור הזאה אחת של מים פסולין א"כ ודאי בשתי הזאות איכא שיעורא כדמשני ר"ל · הנם שלפע"ד צלע"ח אין קושייתו כלום ואין להאריך:

באד אימו לקמן מוכח יש בילה מדקתני והתחתוני' עלו לו עכ"ל ר"ל בברייתא דקתני ואלו ואלו עלו לו דמוקי לקמן כרבנן · ואין לומר מכ"ל דרבנן אתא דלמא אתא כר"א ולא כרבנן והדר קושי' לדוכתה · דאמאי פשיטא לי' ססי לרבנן קי"ל יש בילה מלר"א די"ל דר"א מטעמי' לאו הברייתא משמע דקאי אליבי' דרבנן דקתני אלו ואלו מודי' כו' דמשמע דאת' לאשמועי' לרבנן אע"ג דפליגי וס"ל דלכתחלה ישפך למטה מ"מ בדיעבד אם עבר ונתן למעלה מודים דיכול ליתן לכתחיל' למטה וא"כ מאי דקתני בסיפא ואלו ואלו עלו לו כמי אתאן ודאי לרבנן דעיקר מילתא דברייתא אליבא דרבנן קאי · אלא דהגמ' לקמן בעי לדיוקי מלישנא דאלו ואלו מודים דלר"א נמי דיכא הכי · מדלא קתני מודים חכמים כו' ומשיק דלא קאי אלא אמאי דקתני יחזור ויתן למטה ולא אהא דאלו ואלו עלו לו · דהא לא אתא אלא כרבנן וק"ל:

שם בתו' ד"ה ר"א אסי אמר כל שהו תנן כו' וקשה דלמא כל שהו דליכא שיעור הזאה כו' י"ל דלי"ל דליכא אלא שיעור הזאה כו' דהא אפילו יש בו שיעור הזאה מכוונת' כמי הוי דיכא הכי לפמ"ש הבא בקושייתם וכדמשני ר"ש לקיש באחת וא"ל לאוקמה בדליכא שיעור הזאה וק"ל:

באד דלדבריו כמי היאך יוכל להיות שלא יוכלו לחלוק בכל שהו לשתים עכ"ל · כלע"ד דר"ל כדי שלא כאמר דילמא מש"ה לא בעי למימ' הכי דא"כ כוי קשה אמאי נקט מתני' כל שהו דמשמע דבר מועט מאוד שאין פחות הימנו בעול' הא אפי' הוי שיעור מה דהיינו כדי הזאה אחת כמי הוי דיכא הכי אבל השתא א"ש דנקט כל שהו דמ"ל דס"ל דבעי' דוקא הזאה אחת כולה כשרה ולא מקל' פסול מעורב בו ולכך אי הוי מים קצת שיעור מה לא היתה הזאה ברורה בלי תערובת פסול דיכול להיות שבכל א' מההזאות נתערב בו כל שהוא מים פסולים · אבל השתא אלא כל שהוא מים בודאי ליכא תרי' אלא בהזאה א' מהן אבל הזאה שני' כולה כשרה · להכתבו דזה א"א שלא יוכלו לחלוק בכל שהו לשתים א"כ הכתי איכא למימר דליכ' הזאה כשרה כלל · אלא ודאי דלא איכפת לן בזה כיון דמ"מ אין בכל שני הזאות מים פסולים ויש בו גם מקצת מי חטאת והזאה א' לא שיעור וכשרה א"כ הכתי לכל שהו לאו דוקא דהרי אפי' יש בו קצת שיעור רק שאינו כל כך שיכול להזות ממנו שני הזאות קטנים כמי דיכא הכי · ובס' צ"ק פי' כאן פירוש זר שאינו בתוספות הלשון כלל וגם אינו נכון בעלמא ע"ש והיודע יבחר:

ע"ב רש"י ד"ה ועוד תני' כו' שלחא שמעי' מתקן תרתי מתנייתא דספקא דר"א כלבנא כו' כצ"ל וכ"ה בס"י ונה"ז הגיה ומחק תיבות אלמא שמעי' · ולפי הגהתו משמע דמתנייתא דלעיל נמי שמעי' דאית לי' בילה ורש"י פי' לעיל דהקושי' לר"ש לקיש משמע דלרב אסי לק"מ · ולפ"ז דמוכח מינה דיש בילה גם לרב אסי הוי' קשה · אבל הנלע"ד הוא דכוונת רש"י כאן לתרץ לישנא דקאמר ועוד תני' דמשמע כאלו תרי קושיות עולים בסנכן אחד ובאמת אין מבין זו לזו דהראשונה קאי על ריש לקיש והשני' על רב אסי לכן פי' דה"ק דתרלו השני קושיות מוכח דספקא דר"א ע"ב כרבא דמתניתא דלעיל מוכח דלא כריש לקיש ומזו מוכח דלא כרב אסי וא"כ ע"כ מטעמא דרבא אתת · לזה קאמר ועוד תניא כלומר דאלו שני הברייתות יחד יש סיוע לרבא ודוק:

שם בתו' ד"ה תניא ברובא כו' לא מצי לאוקמא ברוב' תחתונים כו' ולא ניח' להו בפירש"י דמשום דלא מתרץ לי' והתחתונים עלו לו אלא בהכי כדמסיק לי' לתלמו' דא"כ הוה קשה למ"ד דתקשה דפריך מאי תחתונים עלו לו קתני דלא הוי מסיק מדעתו' דלשם שירים קאמר תקשי לי' אמאי קאמר ברובא עליונים כו' כלל · מ"מ אי רובא עליונים מו לא · אבל יש לספקק בזה דלמא המקשה נמי הוי ידע דלשם שירים קאמר אלא דקשי' לי' דליסכא דעלו לו משמע לשם דמים התחתונים · ועוד קשה אמאי נקט ברובא תחתונים ה"ל לאשמוע' שתם אין רוב בעליונים בין שהם שוה בשוה או שיש בתחתונים הרוב · ואי משום דאם הם שוים לא הוה שייך תירוצא א"כ בפשיט' תקשי אמאי לא מוקי לה באחת בהכי שהם שוים · ועוד תאי תירצנו שאם אין רוב' תחתונים לא הוי' פותח ה"א יתן למעלה לתם בן דאף אם רוב' תחתונים מ"מ לפסו' נימא דם העליונים אלו הי' התחתונים מים ודאי דלא בטלו כדאמרי' גבי נתערב בדם הבהמה ואמרי' רואין דם החיה כאלו הוא מים ולמה לא נאמר כן הכא כמי · ומ"ש בס' צ"ק דאי הוו רוב' תחתונים הוה כמתכוין לתת התחתונים למעלה ובזה לא אמרי' רואין ע"ש · אינו נכון דא"כ אם נתערב כוס בכוסות אמאי מותר לשכות בתחתונים דהא ודאי נותן התחתונים למעלה וכן איפכ' · ועוד לתאן דס"ל דלר"א יש בילה היאך מותר ליתן למעלה הרי בודאי נותן מן התחתונים למעלה · ועוד מנ"ל להתו' הא כמו שהקשה בס' נה"ז ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר דטעות נפל בדבריה' ונ"ל כן לא מצי לאוקמה ברוב' תחתוני' ויהיב למטה שיעור עליונים ועוד דאי רובא כו' · וכוונתם כיון דעיקר קושייתו אמאי עלו לו ה"ל לתרוצי איפכ' דבזה א"ש דתחתונים עלו לו והא דקאמר יתן למעל' היינו לא לצאת בו אלא דלמא מתרמי ויהיב שפיר דהיינו מן העליונים · וע"ז תירצו שפיר דא"כ לא הי' אומר ר"א יתן למעלה דמאי מהני נתינתו למעלה דכיון דאינו יוצא בעליונים דדלמא יהיב רק תחתונים למעלה ולא מן העליונים כלל · וא"כ היכי עביד בתר הכי לא יביא חטאת אחר שמא אינו יוצא בזה וחייב להביא אחר · יביא אחר · שמא יצא בזה שהביא דאמא מתרמי ויהיב שפיר ותביא אח"כ חולין לעזרה ודוק:

שם תו' ד"ה נתן למט' כו' דמה שנתן למט' קוד' שנתן למעלה פשיטא דאין עולה לשם שירים י"ל דהרי צריך ליתן תחילה המתכות ואח"כ לשפוך שירים וכאן נתן שירים קודם נתינ' המתכו' ודאי דאין עולה לשם שירים אלא דחוזר ונותן אח"כ לשם שירים · ומיירי ע"כ שהעליונים הם הרבה כל כך יותר מן התחתונים שא"ל שנתן תחלה למטה מדם חטא' וגם כל מה שנתן למעלה אח"כ כשיעור תחתוני' ועוד הי' נמי כולו מדם חטאת מ"מ ודאי נפסל אח"כ מתמו ליתן למטה לשם שירים · ובס' פ"מ פי' בזה דבר תמוה ולא ידעתי להולמו כלל ע"ע ודוק:

שם בתו' ד"ה מתן ארבע כו' הא רבנן סברי ישפך למטה כו' ר"ל ור' יהושע הוא מכלל רבנן דר"א דהוא בר פלוגתי' בכל מקום · ומ"ש בס' צ"ק בזה הוא תמוה:

שם בתו' ד"ה בל תוסיף מהיכא כו' דאע"ג דאין בילה אנו שיכול להיות מזה לבדו ר"ל דלא שמכינן אבילה לומר שבודאי יבלל ואין בו טיפה שאין בה משניהם אלא יכול להיות שנשאר כלא' בפ"ע ומתנה אחת כולה מזה לבדו · והשני' מהשני לבדו וזה"ה במתנה אחת יכול להיות בה מדם זה ומדם זה ר"ל דאפשר כמי שנבלל היטב ומתנה א' היא משניהם יחד וכן השני' · משום שנתחלקה המתנה א' שהיתה מדם הבכור ונתערבה בדם העולה · וא"כ יהיב מדם הבכור על ג' קרנות ואיכא בל תוסיף וגם צ"ק פירש

כאן

כאן דבר זר ותמוה ע"ש וק"ל :

באר ואפי' כי הוה נמי דמים מעורבים יחד הוה ספק ר"ל אפי' היו מעורבים כל הדם של עולה ובכור הוה ספק בל תוסיף דשמא מתרתי דלא יהיב אלא הבכור אלא מהבהמ' כיון דאמרי' אין בילה · וא"כ תקשי מאי קאמר אי הכי אמר לו ר' יהושע כו' בל תוסיף מהיכא דמשמע דקושי' זו תלוי' בתלי' דמשני דלתערב רק ד' מתנות של עולה ומתנה א' של בכור · ובאמת קושי' זו קשי' בלא"ה אי ס"ל אין בילה · וזה כתבנו וא"פ נהי דלתערב ד' בא' אחד ולא תקשי מאין בילה ד"ל קושי' ראשונה דמקשה אי אין בילה דלמא מהאי קא יהיב ומהאי לא יהיב ית' אלא כתי' קושי' א לאו מיתרלא דבל תוסיף מהיכא דליכ' אלא ספק בל תוסיף אבל באמת קושי' זו בלא"ה נמי קשי' אלא דמתחילה דעדיפא מינה מקשה דילמא לא יהיב אלא מחד וק"ל :

באר וא"ת איזה בל תוסיף יש וליהוי מתנה שניי' בשביל שירי' של בכור ר"ל אפילו אליבא דמאן דמיירי בכוסות או אליבא דמ"ד דס"ל יש בילה אליבא דר"א נמי אין זה בל תוסיף דליהוי שיריים מתנה שניי' של בכור · ואי עביד עוד שיריים בשביל עולה ר"ל דע"כ צריך עוד ליתן שיריים למטה בשביל עולה שצריכה שתי · מתנות מלבד שפיכת שיריים · אין כלום · ר"ל אין זה בל תוסיף אם שופך שיריים ב' פעמים אלא יעשה שירים בשביל עולה כלומר ואין בכך כלום · ועוד יש לפרש דהקושי' היא · על מ"ש מקודם דהוי ספק בל תוסיף ע"ז הקשה הר"ר ברוך איזה בל תוסיף יש כלל אפילו את"ל שנתחלק דם הבכור לשתי קרנות דליהוי מתנה שניי' בשביל שיריים של בכור כו' אבל ראשון כ"ל עיקר · ופי' הל"ק איכו מוכן וקשה לה: למו ודוק :

באר אי נמי שירים הוו באותן קרן של מתנה אחת ר"ל במתנה ראשונה שנותן בשני לדדין ובכור אינו אלא מלד אחד וא"כ הוי בלד השני שיריים · ומתנה שניי' שבקרן שני הוי תוספת כיון דכבר נתן שיריים וא"ל דלמעלה איכו רשאי ליתן ב' פעמים שיריים משום דמקרי בל תוסיף ודוקא אם נותן בפעם שני למטה על היסוד לא הוי בל תוסיף כמו שא"ל בקושייתם · אבל למעלה לא · וא"ע דלקמן ד"ה אבל ס"ף חטאת ועולה כו' כתבו בסופו ויתן שיריים בשתי קרנות עכ"ל משמע דאפילו בכה"ג שנותן למעלה ב' פעמים בשביל שיריים לא מקרי בל תוסיף · ויש לחלק בדוחק דהתם דמיירי בחטאת שמתנותיו על הקרנות דוקא הוי למטה מן הקרנות שלא במקומו ולא מקרי בל תוסיף משא"כ בבכור שתחילת מתנותיו הוא במקום זה עובר בבל תוסיף אם נותן ב' פעמים בשביל שיריים כיון שהוא במקומו הראוי למתנותיו ובכר יצא בשביל שיריים בפעם ראשונה ודוק :

דף פא ע"ש גמ' בל תוסיף מהיכא מקש' בש"ס דלוקמה בנתערב ד' מתנות של עולה בד' מתנות של בכור דקאמר ר"א שיתן כולן כדי שיהיו בודאי מתן ד' מדם עול' ור"י פליג ע"ש ולכאורה קושי' עלומה היא אמנ' כלע"ד ליישב דזה איכו במשמעו' הלשון דקתני שתמא מתן ד' במתן א' כו' דמשמע או שנתערב כל הדם של עולה שדיכו במתן ד' עם כל הדם של בכור שדיכו במתן א' כדהוא ס"ל מעיקרא בפשיטות · או שנתערב מתן ד' דהיינו ד' מתנות מדם שראוי ליתן ארבע מתנות במתנה אחד מדם שצריך רק מתנה א' וכדהוה בעי לאוקמי אליבא דרב אשי · אבל הא ודאי לא משמע שנתערבו ד' מתנות מזה וד' מזה דהיכי משמע זה מלשון התנא · ומאי פסקא למיתני שתמא ה"ל לפרושי בהדיא דבהכי איירי ודוק :

שם ברש"י ד"ה אלא א"ר כו' ואפ"ג דהך פלוגת' בבלול נמי איכא לאיפלוגי ברובא ר"ל דודאי ר"א ורבנן בוה מצי לאיפלוגי אפילו בבלול וכגון דרובא עליונים דס"ל לר"א יתן למעלה דהיינו כשיעור תחתונים ועוד ואח"כ יתן למטה לשם שיריים ויולא עכ"פ ידי חטאת ורבנן ס"ל ישפך לאמה משום דלית להו רולין · ועוד פליגי נמי ביש בילה ואין בילה דהיינו בנתערב וכבלל ד' מתנות של עולה ומתנה א' של בכור דלר"א יתן במתן ארבע כדי שיתן בודאי מדם עולה ד' מתנות דהיינו שיתן חמשה וכדבעי לאוקמה פלוגתייהו מעיקרא · ור"י ס"ל יש בילה ושני במתנה אחד ולא יתן ד' מתנות משום בל תוסיף דכיון דיש בילה איכא ודאי בל תוסיף והא דפריך מעיקר' בל תוסיף מהיכא איכו אלר"א דס"ל אין בילה לא הוי מקשה ר"י מידי מבל תוסיף דליכא אלא ספק בל תוסיף כמ"ש התו' אבל ר"י דס"ל יש בילה איכא ודאי בל תוסיף · ואולי י"ל לר"י דליון דליכא אלא מתנה א' של בכור וס"ל אין בילה אמרינן דשתמא לא נתחלק לשתי קרנות אלא כיתן בקרן אחד אלד אחד אן משני לדדין לכל היותר אבל לא בשתי קרנות וא"כ אפילו ספק ליכא · והכי משמע בגמ' דאפילו למאי דס"ד לאוקמה פלוגתייהו בנתערב בארבע באחת ר"י מ"מ לר"י אמאי אינו דיתן במתנה א' ולא בד' משום בל תוסיף כיון דס"ל יש בילה אלא פריך אמאי דר"י לא מקשה מידי לר"א מבל תוסיף משום דס"ל אין בילה · דאל"ה מאי צריך לאתוי אמר לו ר"י כו' ה"ל למפרך לעשותו אי"ה מ"מ דר' יהושע דאמר יתן במתן א' כיון דליכא בל תוסיף למה לא יתן מתן ד' כדי שלא יעבור בבל תגרע · אלא ודאי כמו שכתבתי · וא"כ לא שייך לאוקמי פלוגתייהו דוקא בכל שהוא · ומתרץ רש"י ע"ז ודאי ה"מ לאיפלוגי נמי בכל ה"מ ע"כ פלוגתייהו לאו בכה"ג איירי מדקתני בברייתא דלאיל ותחתונים אלו לן דמשמע דינא נמי בשביל עולה ומתני' נמי דקתני הרי הוא עובר על בל תוסיף כו' משמע נמי דלא איערב טובא שיירי ואפ"ה מכשר ר"א א"כ ע"כ לאו בבלול איירי ודוק :

שם בתו' ד"ה אבל סוף עולה כו' א"כ יפנה דרך שמאל כו' ר"ל דמאיזה טעם לריך ליתן בקרן מזרחית לפונית תחילה מדם עולה משום דפגע בי' ברישא א"כ הכא יפנה דרך שמאל ויפגע בקרן מערבית דרומית ברישא ומתילא מקיים שפיכת שיריים בסמוך לו ואח"כ יתן בקרן מזרחית לפונית ויתן שיריים בשתי קרנות ר"ל דאין בכך כלום כיון דעכ"פ נתן מתחלה בסמוך לו ואין כאן קושיא כלל שנתקשה בה בס"ל ק"פ ע"ש וק"ל :

שם בתו' ד"ה תנאי היא כו' לית' קרא קדש הס"ו לריך כו' תניהו לשכן עולין לחוד כו' ר"ל לרבנן דס"ל דעולין אפי' שאינו מינו אין מבטלין זה את זה ולר' יהוד' דיליף התם מיני' דמין במינו לא בטיל אפי' בחולין כיון דאיכא דקדש הס את נאם שאינו עכין לעולין שניהו למין ומינו שאינו עולין · דלר"י נמי פריך התם הך קושיא ואימא עד דאיכא מין ומינו ועולין ושליק בקושי' ע"כ מגינן למימר כמי דיליף מקדש הס בלא"פ · אלא דלרבנן מסתבר טפי לאוקמה בשא"ע לעולין שאינו מינו · ולר"י מסתבר טפי לאוקמה למין ומינו שאינו עולין · ובלא"ה י"ל דפליגי בהכי מאי מסתבר טפי למילף דאינו בטיל · אלא דהתו' לא נקטי הכא אלא אליבא דרבנן דהלכתא כוותייהו אבל גם לר"י מ"ל כמו שכתבתי ואין מקום למ"ש בס"ל ק בזה · ועוד קשה דהכא אליבא דר"י קיימ' כו' ר"ל כיון דלר' יוחנן עכ"ל דהאי תנא יליף מקדש הס דעולין אין מבטלין וא"ז א"כ מאי הכריחו לר"י התם לומר דרבנן ור' יהודא ילפי מילתייהו מולקת מדם הפר וי"ל דפליגי בהך תנא · נימא דאיכא נמי ילפי מקדש הס למר דעולין אין מבטלין כו' ולמר דמין במינו לא בטיל · וגם בזה פי' בס"ל ק פירש דחוק וזר והנלע"ד כתבתי והיודע יבחר :

ע"ב גמ' וכימא מר כגון דאיערב בשיריים כו' אין לפקשות מאי פריך הא לא מצי לאוקמה בהכי דא"כ מאי קמ"ל דיחזור ויתן למטה פשיטא כיון דחד מקום הוא רבשלמא כדמוקי השתא מ"ל דקמ"ל דס"ל דאילונים ופנימים שניהם ניתנים על מקום אחד ודלא כתנ' דמתני' דאיזהו מקומן דס"ל דפנימי' ניתני' על יסוד מערבי ואילונים על יסוד דרומי אבל אי שניהם אילונים קשה מאי קמ"ל · ויש לומר דקמ"ל דאע"ג שאחד מרובא

מחבירן

מסבירין אין הטועם בטל ברוב דעולין אין מבטלין זה את זה וק"ל:

אך מ"מ קשה למאי דמסיק דבכוסות פליגי תקשי מאי קמ"ל דבזה לא שייך ביטול כיון שלא נבללו· והדר' קושי' לדוכת' מאי פריך אביי· וי"ל דקמ"ל דלא אמרי' כיון שבנו מה שינו חוזר ונראה דהא אם נמלך אמרינן שישפכו למטה מ"מ אי לא נמלך ונתן למעלה אמרי' שיחזור ויתן שניהם למטה ואלו ואלו עלו לו וק"ל:

שם גמ' א"ל רבא תוספאה לרבינא הא אוקימנא ההוא ברובא עליונים כו' לולי פרש"י הי' נלע"ד דהקושי' קאי אהא דמסקי דילמא הא קמ"ל דאפילו לת"ק שירים מעכבין חסרו אין מעכבין אהא פריך הא אוקימנא כו' וא"כ לר' אליעזר דסבר אין בילה גדאי דפנימי' פסולי' דדילמא כל שיריה יתנו למעלה דהא יהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד ושירים מעכבין גבייהו ולמה א"ר אליעזר יתן למעלה ויפסול הפנימים בשביל חטאת חיצונה אדרבה פנימי' חשיבי טפי ומצוה להקדים אותם לחיצונים כדאמרי' בסמוך· ומפי"ל ליתן למטה כשיעור עליונים ועוד כדי להכשיר הפנימים ולפסול החטא' החיצונה (ולפי' זה לא תיקשה קושי' התו') אע"ג דס"ל שירים אין מעכבין וא"ע רבנן דר"א נמי הכי ס"ל דבהא לא מצינו דפליגי וא"כ אכתי לא שמעי' דלמ"ד מעכבין חסרו אין מעכבין והדרא קושי' של אביי לדוכתה וק"ל:

שם בתו' ד"ה הא אוקמינא ברובא עליונים כו' וקשה דלרבנן דאמרי יש בילה והוי' לה עולה כשירה כו' ר"ל דהא קתני דאלו ואלו עלו לו ומוקמי' לה לעיל אליבא דרבנן וא"כ היאך נותן על האיצטבא הא מקום עולה הוא בקיר המזבח· ועל קיר המזבח נמי אינו רשאי ליתן משום שירים של חטאת דאין מקומם אלא על האיצטבא למ"ד מקום עולה לאו מקום שירים· וא"ל דיתן תחילה על קיר המזבח משום דם עולה ואח"כ על האיצטבא משום שירים· דהא ס"ל לרבנן דאסור לשנות באחד כדי להכשיר חברו· דמטעם זה אמר מ"ד זה עדיין היא מחלוקת דלרבנן אפי' סוף חטאת ועולה ישפך לאמה ואין מקום למ"ש בס' ל"ק בזה· וגם מ"ש בס' פ"מ אינו ברור· דרוצה לתרץ דמאי לא קשי' נמי לר"א ומעיקר' לק"מ דנהי דס"ל לר"א דעולה ע"ב בלא"ה פסולה מותר לשנות בדמה וליתנה על האיצטבא אבל לרבנן דכשרה אסור לשנות בדמה כלל להכשיר שיריים של חטאת וחילוק כזה כתבו התו' לעיל (דף פ"מ ע"ב) ד"ה במאי קמיפלגי כו' וקושי' שמקשה בס' פ"מ בגמ' היא אלמה קושי' התו' כאן ע"ש ודוק:

שם תו' ד"ה נתן בחוץ ואח"כ נתן בפנים וכגון דיהיב דמים כו' לשם מים כו' ואע"ג דרבנן לית להו רואין היינו לכתחלה דוקא אבל בדיעבד שנתן לשם מים מהני לגבין זה שלא יעלו לו לכפר· ואין להקשות א"כ מנ"ל דמיירי שנתן לשם מים דלמא מיירי כפשוטו ובאמת לא הי' לו להזיר וליתן בפנים אלא שלא נמלך ונתן· די"ל דמ"מ קשה ל"ל לתנא למנקט בכה"ג ה"ל למתני נתן בחוץ כשר דהא בזה לבד נמי כשר אע"כ דבעי למנקט בגוונא דשניהם כשרים ע"י נתינה במקומם ממש· ואי הוה מיירי שנתן לשם זריקה שניהם ולא לשם מים א"כ מ"מ נתכפר ע"י שנתן שלא במקומו הפנימים· ומה שנתן אח"כ בפנים לא מהני שהרי כבר נתכפר ע"י נתינה בחוץ· ועפ"ז שכתבנו מיושב מה שהניחו התו' לעיל (דכ"ו ע"ב) בקושי' לרבנן ע"ש ודוק:

דף פב ע"א גמ' אלא טעמא דר"ע מחטאת וכל חטאת כו' יש לדקדק לא נכתוב לא ה"י ולא וי"ו דהיינו ליכתוב רק אשר יובא מדמה וקאי אכל הקדשים דמיירי מינייהו במריקה ושטיפה· וגם פ"מ רוצה לתרץ זה ולא ידעתי מה הועיל בתקנתו ע"ש ונלע"ד דעד השתא הוה סבר דחטאת ודאי הוה שמעי' אי הוה כתיב סתמא· אבל השתא חוזר מזה וסבר דאי לא הוה כתיב חטאת בהדי' לא הוה מוקמי' קרא בחטאת כלל רק בשאר קדשים משום שאינו חטאת נכנסת להיכל בחטאות הפנימיות וא"כ אילטריך חטאת לגופי' אלא דהשתא איכא למימר איפכא דוקא חטאת לכך אילטריך וכל ודוק:

שם גמ' אין לי אלא חטאת יחיד חטאת צבור מנין כו' יש להקשות מ"ל קרא להכי הא כ"ע ס"ל דהן לא הובא את דמה משמע דאי הובא בדין נשרפה· וא"כ שמעי' מהתם חטאת צבור דשעיר ר"ח חטאת צבור הוא· ויש לומר דחכמים דפליגי אר' יוסי הגלילי ור"ע מסתמא בכללם ס"ל דהכניס מקלת דמה פסול אף החיצון וילפי' לה מדכתיב אשר יובא מדמה ואפילו מקלת דמה· ולהכי אילטריך וכל חטאת לרבות חטאת צבור· דאפי' הכניס מקלת דמה יפסול הכל· דאי ילפי' מהן לא הובא את דמה ה"א דוקא כל הדם להכי יתרב' לי· הכא דכתיב מדמה לפסול אפי' בהכניס מקלתו כמו בחטאת יחיד ודוק:

שם בתו' ד"ה עכשיו בין בחמין בין בצונן דמזוג לי לישנא דיתורא הוא כו' כרש"י דלהתו' הוקשה לפירש"י לא דמי המשל לנמשל דהתם אומר בהדיא כמי צונן אבל הכא לא אמ' אלא חטאת והיאך נשמע מיני' שאר קדשי' אבל לפי' התו' באמת לא פירש תחלה צונן ומ"מ מיתורא שמעי' צונן· וה"ה הכא מיתורא דחטאת שמעי' שאר קדשי' אך עדיין אינו דומה דהתם בלישנא יתירה דמזוג לי נוכל לומר דכוונתו אצונן· אבל הכא איך נוכל מלישנא יתירה דכתיב חטאת למשמע מיני' שאר קדשים דחטאת אין לפרש בו שאר קדשים ול"ע:

שם בתו' ד"ה ספרי כו' ואתי חטאת לרבות קדשים קלי' עכ"ל ור"ל והיכי קאמר חטאת דכתב רחמנא ל"ל ש"מ חטאת אין כו' דהא מ"ל דאדרבה דאתא לרבות אפי' קדשים קלים· הן אמת דמ"מ קשה מנ"ל דאת' לרבות ק"ק אימא איפכא דאתא למעוטי אפי' ק"ק אבל מ"מ אין זה מוכרח כדמשמע מלשונו שע"כ צ"ל הכי· ובזה מיושב קושי' הפ"מ וק"ל:

ע"ב גמ' אלא הכא כיון דאי' דאיפסל בהיכל כו' לפני ולפנים מאי בעי הקשה בס' פ"מ לר"ש דס"ל דאינו נפסל עד שיכפר א"כ שפיר איכא לאשכוחי דאינו נפסל בהיכל וכן לר' יהוד' דאמר אם הכניס שוגג כשר איכא לאשכוחי שהכניס בשוגג ע"ש ולפע"ד גם לר"א דס"ל נכנס לכפר אע"פ שלא כיפר קשה מאי פריך דלמא מיירי קרא שהכניס בהיכל שלא ע"מ לכפר ואח"כ הכניסו לפני ולפנים לכפר דאינו נפסל בהיכל או שהכניסו מתחלה ע"מ לכפר בו בקדשי קדשים ולא בהיכל דאינו נפסל בנכנס להיכל כיון שלא הכניסו לכפר בהיכל· ולכאורה הי' אפשר לומר דהיינו תירוץ רבא כל מידי דחשיב עלי' לפני ולפנים לא מיפסל בהיכל כלומר שחשב לכפר בו לפני ולפנים מש"ה לא מיפסיל בהיכל אבל מדברי רש"י ד"ה אלא אמר רבא כו' שכתב ואשמועי' קרא כו' משמע דמהכא מדכתיב פנימה שמעי' להא מילתא· לא משמע הכי· דהא האי שמעי' ליה מלכפר· לכן נראה דהאי קושי' קאי לר' יוסי הגלילי דס"ל דוכל חטאת כו' קאי אפנימיות וחיצוניות ילפי' מקרא דהן לא הובא את דמה לחוד ושם לא כתיב לכפר ממילא משמע אפי' לא נכנס לכפר ולדידי' שפיר מקשה וק"ל:

שם בגמ' בעי רבא פר העלם כו' נראה דבעי' זו תלי' במה שתירץ רבא גופי' קודם זה כל מידי דחשיב כו' דאי לאו תירוץ זה ע"כ הוי"ל דפר העלם ושעירי ע"ז נפסלים בכניסתן לפני ולפנים· ועל זה הוצרך לכתוב פנימה דהן לא נפסלו במה שנכנסו להיכל ואשמועינן דנפסלו בכניסתן לפני ולפנים· אבל השתא דאיכ' למימר דפנימה אילטריך בלא"ה כדתירץ רבא הכא שפיר איכא למיבעי בעיא וק"ל:

דף פג ע"ב תו' ד"ה ההוא לאהדורי פוקעין כו' וי"ל משום דהוה מוקמי' לי' משפירשו מן המערכה כו' נראה דהיינו משום דע"כ בהכי איירי לענין עיכולי גידים ועצמות שאינו מחזירם אפי' לא נפלו לארץ·

דנפלו

דנכפלו לארץ אפי' לכתחלה אינו מעלם למזבח כלל
כדפירשו התו' לקמן (דף ו ע"א) ד"ה מאן שמעת לי' דאמר
פרשו ירדו כו' ע"ש · אבל גבי קטורת אין סברא לחלק בזה
ולכך יליף שפיר מיני' מתחלה לאחר מ"ד דעיכולי עולה
מהדרי' · ועי"ל דהתם כתיב אשר תאכל האש את העולה
על המזבח ופירש"י דדרשי' דאם פקען האש חוזר והעלם
על המזבח · א"כ משמע שנפקעו מעל המזבח לארץ ומ"מ
יעלה אותם · אבל הכא אע"ג דכתיב נמי על מזבח ה' אלקיך
י"ל דלא קאי על פוקעין שיעלם על המזבח מן הארץ אלא בא
למעט שאם פרשו מתחלה קודם עיכול מעל המזבח לארץ
שלא יעלו מתחילה כלל כדפירשו התו' לקמן כנ"ל · והכי
משמע קרא ועשית עולותיך הבשר והדם דוקא על מזבח ה'
אלקיך אבל גידים ועצמות לא יעלו למזבח מתחילה אם
פרשו למטה לארץ אפי' קודם עיכול ודוק' ואין צורך לדחוק
כמ"ש הפ"מ ול"ק ע"ש :

דף פד

ע"ב תו' ד"ה הגה"ה יוצא שהרי יוצא כשר
בבמה כו' וא"ת מה"ט נמי ליתכשר יוצא
דדם כו' כראה דרש"י תירץ זה לעיל ד"ה זאת היא העולה
כו' שכתב ומסתבר דהכי משמע שפסולין לפני זריקה כו'
דנסבר' זו מיושב דיוצא דדם הוא לפני זריקה דלאחר זריק'
לאו פסול הוא כללי' ולכך ממעטי' לי' · אבל יוצא דהיברים
ואימורים מיירי לאחר זריקה · ואע"ג דאיכא לאשכוחי נמי
שיצא לפני זריקה מ"מ כיון שלא יצא הדם רק הבשר או
האימורין · וליכא פסול בדם דמ"מ שרי לזרוק · הוי כמו
אחר זריקה דמ"ש כיון דעכ"פ הזריקה בהכשר היתה ·
ומש"ה מהכי נהו סברא זו ד"ל כו בו והכשר בבמה · אבל
בדם הפסול הוא לפני זריקה לכך לא מהני בי' הכשר דבמה
אלא בעי' דוקא הכשר בפנים בא"ה שכין כנין חוץ לזמנו
דאשכחן לי' דילוי בפני' לענין פיגול כמ"ש רש"י לא"ו ז' הנם
שתירו התו' הוא נמי כעין זה ממש · מ"מ כ"נ בתי זה להודיע
שרש"י עצמו נזהר לתרץ זה וק"ל :

דף פה

ע"א ב' ו' ד"ה לא תהא פחותה כו' דלר"ש
חייב כו' ר"ל וא"כ אף דממתני' קשה לר'
יוחנן כדמותיב הכא · מ"מ הא ר"ש ס"ל כוותי' · ואין צורך
לא"ש בס' צ"ק בזה ק"ל :

באד

וי"ל דהכא קאמר אפי' לר' יהודא כו' מקשה
בס' צ"ק דלקמן (דף ק"ח ע"א) ד"ה שחיטת
לילה איכא ביניי' כו' כתבו התו' בהדי' דלר' יהודא ס"ל
לכ"ע דשחט בלילה בפנים והעלה בחוץ חייב ע"ש · ולק"מ
דהתם הוכיחו זה מהא דתני' דהשוחט עוף בפנים כו'
דמותיב מינה הכא דהיינו מסיפא למאי דמשני התם זעירי
דמתני' חסורי מחסרא והכי קתני השוחט בלילה בפנים
והעלה בחוץ חייב ור"ש פליג ע"ש · דההו' כתבו שם דבריהם
אליבא דזעירי גופי' ע"ש דמזה ודאי מוכח להדי' דלא כר'
יוחנן · אבל ר' יוחנן לא מפרש מתני' התם כזעירי דלמסקנ'
קאמר התם דלא צריכן לפרש מתני' כזעירי ע"ש · ומ"ש
שם דלר"י כ"ע ס"ל תרד לא קאי אלא ארבי ור"א ב"ש אליבא
דזעירי אבל לא כ"ע ממש · דר' יוחנן באמת לא ס"ל הכי
ודוק :

באד

דאי לר"ש דוקא ל"ל שעת' כו' תיפוק לי משום
דראוי להתקבל בפנים ר"ל ל"ל לדחוק ולומר
לא תהא פחותה כו' דמשמע דאי הוה שוחט בחוץ ומעלה
בחוץ פטור ודאינם כאן היתה הסברא לפטור מטעם דאינו
ראוי לפתח אוהל מועד · הא אפי' הי' שוחט בחוץ ומעלה
בחוץ כמו כן · המ"ל דכאן חייב משום דמקרי ראוי לפתח
אוהל מועד כיון דאם עלה לא ירד לר"ש · אע"ג שלא היתה
לו שעת הכושר כמו שוחט בחוץ מ"מ לענין אם עלה לא ירד
לא דמי לי' · ובזה מיושב מה שרולה לגמגם בזה בס' צ"ק
ע"ש ודוק :

עב

ברש"י ד"ה הואיל וכשרין בעופות כו' וכן מום
מגונה עכ"ל כתב בס' פ"מ משמע דמום מגונה
פסול כו' ובפ"ק דקידושין ילפי' כו' מחוסר אבר דפסול ש"מ
דשאר מומין כשרים ובאמת שוני' דשמעתי' מוכח דאף
שאר מומים פסולים דאל"ה ליכשר אף בשאר מומים הואיל
דכשרין בעופות עכ"ל וכמדומה דאשתמיטתי' דברי התו'
(דף ל"ה ע"ב) ד"ה אלא בדוקין שבעין כו' שכתבו דנאמ' לאו
דוקא דוקין שבעין אלא ה"ה שאר מומין שאינן מחוסרי
אבר · וע"ש שבכלל דבריהם דבריו של הפ"מ וק"ל :

דף פו

ע"א בתו' ד"ה מאן שמעת לי' כו' ור"י פירש
כרבנן דוקא היא כו' כתב בס' פ"מ ולי נראה
דפי' דמתני' אליבי' אתיא אזל לשיטתו דפי' לעיל כו' ע"ש
ולע"ד קן אמת דרש"י הוכרח לעיל לפרש דה"ה נמי דאם
עלו ירדו משום דאל"ה אלא כפשט' דמתני' שלכתחלה לא
יעלו אם פירשו קודם שעלו למזבח כללי' לא שייך ע"ז למימר
לא שנו אלא שלא משלה בהן האור אבל משלה בהן האור כו'
דכיון דמיירי שלא עלו עדיין למזבח כלל היאך משלה בהן
האור · ואי קאי אאם עלו וירדו דלא יעלו מהא לא מיירי
מתני' כלל · וכמ"ש בס' הכ"ני אבל מ"מ גם לפי' ר"י א"ש ·
דהא אם פירשו למטה לארץ אף לאחר שעלו' למזבח ס"ל
לרבנן נמי דלא יעלו והא קאי מתני' כמי דקתני פירשו לא
יעלו ר"ל אפי' עלו למזבח ופירשו ונפלו למטה לארץ · והא
שייך שפיר לא שנו אלא שלא משלה בהן האור אבל משלה בהן
האור יעלו אפי' פירשו ונפלו לארץ · כמו אי מתני' אתיא
כרבי דשייך בלא שנו הא אע"ג דלא נזכר במתני' כלל · כיון
דמ"מ דינא הכי הוא · ה"ה נמי לרבנן לפי' ר"י וכ"ש דשייך
טפי כיון די"ל דמתני' כוונתה הכי כנ"ל · משא"כ אליבא
דרבי דודאי אין כוונת המשנה לזה · דא"כ ה"ל למתני'
רבותא טפי דאם עלו ירדו וק"ל :

באד

משום דכיון לי' למנקט רבותא כו' מקשה
בס' פ"מ לפ"ז תכ"ל באמת דמיעוט' קאי אהא
דפירשו ועודם ע"ג מזבח אפי' נתעכלו דלמא לא ממעט
הלא פירשו וירדו למטה לארץ ע"ש · ולע"ד אפשר לומר
דבאמת עיכולין שעודן ע"ג מזבח ופירשו למטה קודם
שנתעכלו שוים ושקולים הם · ולכך ממעטינן שניהם מחד
קרא והא דלתבו דניחא לי' למנקט רבותא · היינו דמ"מ
בחד צד הוי רבותא דהרי עודן ע"ג מזבח · ואע"ג דפירשו
לארץ קודם שנתעכלו הוי נמי רבותא בחד צד דהיינו
שעדיין לא נתעכלו · מ"מ הא כבר שמעי' רבותא זו ממתני'
דקתני פירשו לא יעלו דמשמע בין שהיו כבר על המזבח
וירדו בין שלא היו עדיין כלל למעלה דסתמא קתני לא יעלו
ולכך אשמועי' כאן בברייתא' רבותא אחריתי וק"ל :

דף פז

ע"א תו' ד"ה מה חלות שאין עושה לינה כו'
מה לחלות שכן עושה עיכול בראשו של
מזבח כו' ותימה בעיני דמה פירכא היא זו הא מ"מ כילף
בק"ו וכימא הק"ו הכי מה חלות שאין עושה לינה כלל בשום
ענין עושה עיכול בראשו של מזבח · עמוד השחר שעושה
לינה עכ"פ למטה בארץ אינו דין שיעשה עיכול בראשו של
מזבח · ועוד הא מליכו למילף הק"ו הכי עיכול מלינה
ולא עמוד השחר מחלות · וכימא הכי מה לינה שאינה
נעשית בחלות נעשית בעמוד השחר · עיכול שנעשה בחלות
אינו דין שיהא נעשה בעמוד השחר · ונכה"ג לא שייך פירכא
של התו' ול"ע :

באד

מקשה בס' פ"מ לרב חסדא דס"ל ע"כ לפי'
התו' דלינה מועלת בראשו של מזבח · א"כ
ל"ל הק' וכלל תיפוק לי' בלא"ה דלאחר עמוד השחר אם
פקעו לא יחזור דהרי נפסלו בלינה ואם ירדו לא יעלו
ע"ש ולק"מ דמ"מ לריך להק"ו שיעשה עמוד השחר עיכול
לענין שלא ימעלו בהן עוד · דמשום שנפסלו בלינה מ"מ
מקרו קדשים פסולין ומועלין בהן אבל מחמת שנתעכלו
הוי כנעשה מלותן ואין מועלין בהן וק"ל :

שם

בתו' ד"ה כלי שרת מהו כו' ועוד ידמה וילמדתה
וכמתה דמה אמאי לא יעלו לר"ש כו' לא ידעתי
למה הקשו דוקא לר"ש הא בלן דמה וכמת' דמה לא פליגי ר'
יהוד' ור"ש כלל וגם לר' יהודה אם עלו לא ירדו וקשה נמי לר'

יהודה קושי' זו ולע"ד כרלה דיש כאן ט"ס וצ"ל רק יצא דמה אמאי לא יעלה לר"ש · דבשלמא ר"י דס"ל דיצא דמה אפי' עלו ירדו לא קשי' לי' אמאי לא יעלו כיון דכלי שרת מקדשין פסולין · די"ל דמה שאין המזבח מקדש גם הכלי שרת לא יקדשו אלא לר"ש קשי' ודוק :

באד"ה אלמא דריש לקיש דדחי לה בפסולין מוקי לה ר"ל דלדידי' צ"ל דנקא נקט פסולין דהא זרקו תנא' באפי כשנה ה"א ולא קאי אקיבלו פסולין אלא אשמעי' דבזרק: פסולין כמי אם עלה לא ירד · אבל לר' יוחנן דקאי אקיבלו פסולין א"כ זרקו פסולין לאו דוקא דהא לדידי' לא אתא לאשמועינן דאם זרקו פסולין לא ירד דא"כ לא הוי תני למשמע מינה דלכתחל' לא יעלה דאיכא למימר דפיא בופה אתא לאשמועי' דאפי' היתה נמי הזריקה בפסולין לא ירד · אע"כ דס"ל לר"י דפסולין לאו דוקא אלא עיקר כוונת התנא לאשמועי' דבקבלו פסולין דוקא זרקו את הדם בדיעבד לא ירד אבל לכתחל' לא יעלה אפי' ע"י כשרי' ואין להקשות מנ"ל בהאת לר"י למידק הכי דלמא זרקו פסולין דוקא הוא ולאשמועי' דאפי' היתה הזריקה נמי בפסולין מ"מ לא ירד · אבל קבלו פסולין לחוד באמת שרי לכתחלה ליזרק ע"י כשרים · די"ל דא"כ קשה לי"ל למתני כלל קבלו פסולין · דמה מעלה או מוריד בזה אנס הקבלה היתה בפסול הא אפי' בקבלו כשרים וזרקו פסולין נמי דינא הכי דלכתחלה לא יעלה ע"י פסולין ואם עלה לא ירד · ואי משום דהשתא הוי רבותא טפי דלא ירד אע"ג שגם הקבלה היתה ע"י פסולין · כא לית' דהא הקבלה אינה פוסלת כלל אפי' לכתחלה ליזרק דהא בעינן למימר דכלי שרת מקדש ליקרב וליזרק · ומש"ה נמי הוצרכו ההו' לפרש בסמוך דהא משנה בכל ענייניה כו' בין חומרא בין קולא מנ"ל · ר"ל דלא תקשי לר"ל לקיש צ"ל למתני כלל קבלו פסולין הא כ"ש הוא מזרקו פסולין דאם עלה לא ירד דהא זריקה עיקר הכפרה · ומ"מ תפי' זרקו פסולין לא ירד מכ"ש בקבלו פסולין ואין לומר דאתא לאשמועי' דהדם יזרק אפילו לכתחל' זה לא הוזכר במתני' כלל לכך כתבו דהא משנה כו' ר"ל דבעי למחשב כל הפסולין שדינם אם עלו לא ירדו בין המאורים בין הקלים ולא רצה לסמוך אק"ו ולמתני רק המאורים · ויש לפרש גם בענין אחר אבל זהו כלע"ד עיקר ודוק :

באד"ה וכל מה שפי' לפי' הקונטרס כו' גם לפי' ר"ת לתלי דבעי למיפר ר"ל כו' נראה דמ"מ כא דקתני מתני' דהבא הלן והיוצא כו' אם עלו לא ירדו כו' לא לריך לאוקמה בהכי דמ"ל דבאמת הדם שרי ליזרק לכתחלה רק הבשר לא יעלה לכתחלה ואם עלה לא ירד · דלפי' ר"ת לא ס"ל הסברא של רש"י דכיון דזריקה מתליית' היא שרי לכתחלה להעלות האיברים · כדמוכח תמ"ש בפיכוי' דר"ל לפכי זה כלומר שקיבלו פסולין אם עלה הבשר לא ירד והדם יעלה ויזרוק כו' דמשמע דאע"ג דהדם נזרק לכתחלה מ"מ הבשר לא יעלה אלא אם עלה לא ירד וק"ל :

שם בתו' ד"ה אויר יש בין כבש למזבח כו' מיהו אין נראה לרבינו חיים כו' ולע"ד י"ל דמ"מ תליא קושי' זו בהא דקאמר אויר מזבח לאו כמזבח דמי דאי כמזבח דמי א"כ לא צריכין למימר דנגד לי' אלא שנזרקו מן הכבש למזבח א"כ לא קשי' כלל הא אויר יש בין כבש למזבח דכי מטי התם הוה לי' כירוד · דמאי קושי' דהרי לכתחל' בשעת ש' קו עדיין לא ירד שהרי עדיין הוא באויר הכבש וככבש דמי · ואת"כ כי מטי כנגד אותו אויר וה"ל כירוד ואין ראוי להעלותו הרי לא עבד איד' שתפלתו הולך להלן מכנג' האוי' ונופל למזבח מכח זריקה הראשונה וכיון דהדר עלה למזבח שוב לא ירד · אבל השתא דמשני דנגד לי' א"כ כשנגדרו מכנגד אותו אויר למזבח עושה אלא כדין דהרי כי מטי כנגד האויר כבר ה"ל ירוד ואין ראוי להעלותו ודוק :

דף פח ע"א תו' ד"ה חטאת העוף כשולה כו' וא"ת מנ"ל הא כו' דלמא היינו לאחר זריקה כו'

אין לומר דר"ל דלאחר זריקה לא ירד הבשר אם עלה · דהא ר"נ קאמר בהדי' דדם שעלה לא ירד והך קושי' לר"נ קאי וכדפירשו לעיל (דף פ"ז ע"ב) אלא כוונתם דדלמא לענין בלם זרק לא יקנחנו קאמר דלא ירד · ואע"ג שכבר כתבו לעיל דאפי' למ"ד ירד לא יקנחנו · היינו שהוכיחו כן מכח הגמ' דהכא ע"ש · אבל הכא הקשו על המקשה גופי' מנ"ל הך סברא דלמא באמת בהא פליגי ר"נ ור' יהושע אם יקנחם אולא · ואהא תירצו דמוכח מאליקת מעולת העוף · ומ"ש בסוף דבריהם דלענין אם זרק כו' כתבו כן דרך לקושיא דמלתא דהשת' דמוכח דשרי ר"נ לזרוק לכתחלה לא פליגי כלל בזה דלכ"ע לא יקנחנו בדיעבד ודוק :

שם בתו' ד"ה אלא בפנים כו' ומפרש רבינו חיים כו' הקשה בס' פ"מ א"כ ל"ל לגריית' למתני תרווייהו מתוכן ובפנים הא ע"כ מתוכן כמי משמע לאפוקי חקן מושבו מבחוץ דאל"ה ליתא דהא איכא בינייהו בין פתחי הלשוכות ע"ש · ולע"ד יש ליישב דהגרייה' באמת ר"ל בפנים בעזרה · וליכא לאקשויי א"כ למה שינה לשון המשנה דעל הכא דבריית' לאו קושי' היא שאפשר לא ידע המשנה · ועוד דחייב לומר כלשון רבו שבוא שמע בלשון זה · והכא דמתני' שמע בלשון אחר · אבל על שמואל שהוא אמורא ודאי קשה שה"ל לומר בלשון המשנה וק"ל :

ע"ב בתו' ד"ה כמחלוקת כאן כו' פר"ת כו' משום דאפיל מכפר על לה"ר כו' ועפ"ז י"ל שהגמ' עלמה באה לתרץ ותהילך תלוי זה בזה לכך הביא אידך דר' ענני בר ששון וק"ל :

דף פט ע"א בתו' ד"ה כל התדיר כו' וליכא למימר כתי כו' לצבור שאין לאן תמידין ומוספין אלא כדי אחד מהם כו' עיין ביאור דבריהם בס' צ"ק בזה · ואין להקשות היכי מ"ל הכי דא"כ היכי בעי למימר בפלק בתכל' דככה"ג אין קפידא וכי כדדי ניהו תקשה לי' מתפי' דהכא דתכן תמידים קדמי · די"ל דהתו' כתבו כן למסקנא דהתם · אבל להמקשה מ"ל כמו שכתבו הכא א"כ יחד קרא למצוה וחד לעכב ולא איירי מתני' כלל בכה"ג כיוצא שאין להם אלא כדי א' מהם אלא להקדים תמידין למוספין בזמן · דהא המקשה התם הוה ס"ל דמעכב · אלא דלפי האמת ליכא למימר דחד לעכב · דהא מסיק התם דהא דתדיר קודם אינו לעכב רק למצוה בעלמא · וזהו שכתבו אח"כ וליכא למימר דחד למצוה כו' ר"ל דבאמת אין לומר כן · אבל להמקשה דהתם ודאי דאפשר לומר כן כמו שכתבתי וק"ל :

שם בתו' ד"ה לכם קודם לתודה כו' ומיהו גבי חטאת קאמר טעמא דמרלה כו' דאין באין לכפר כו' ר"ל וע"כ צ"ל דגם חטאת קאמר דמרלא א"כ ה"ה בלאם הכא הס"ל הפי טעמא דשם אשם מרלה וק"ל :

ע"ב בגמ' ואמאי מתנם קמייתא כו' והכך לא ילכאורה קשה מאי פריך דלמא אע"ג דג' מתנות אינן מכפרות מ"מ כיון דאתו מכח מכפר עדיפי מדם עולה דאתי מכח כליל דהא בעי בסמוך למימר מהאי טעמא דאימורי חטאת קדמי לדם עולה ושלש מתנות ודאי לא גריעי מאימורין · וצ"ל דהקושי' דכפשוט מינה הבעי' דבסמוך דאימורין קדמי כמו שלש מתנות וק"ל :

שם בגמ' אלא מהא ליכא למשמע מינה · יש לדקדק למה לא כפשוט הבעי' דאוין הן דם חטאת ואיברי עולה ולא סתרי הדיוקים אהדדי כלל דתרווייהו א"ש וצ"ע :

שם בגמ' לאימורי אשם הוא דקדמי לאימורי חטאת לא קדמי · מקשה בס' פ"מ א"כ היכי מקיימי' קרא דלעיל ופר שני בן בקר תקח לחטאת ע"ש · ולע"ד (הנה שאינה קושי' כל כך דמתני' לא סמכה אקרא דכמה משניות שוכין מה שכתוב באדי' בקרא) י"ל דגם ס"ד דוקא בחנוכת הלוים דחטאת אינה באה לכפר כלל לכך איברי עולה קודמין לאימורין שלה · והא דדם חטאת קודם לדם עולה היינו תנן דמ"מ שם חטאת עלי' אבל מ"מ לא עדיפא

באשר חטאת להיות אפי' אימורין שלה קודם לאיברי עולה אבל באשר חטאת אפי' אימורין קדמי לאברי עולה ודוק :

שם בתו' ד"ה דם עולה ודם אשם כו' דם אשם קודם כו' לע"ג הסיך אפשר לומר דפשיטא לי' דדם אשם קודם משום דאשם מכפר כחטאת הא בחטאת גופי' מבעי' לן לעיל אי דם חטאת קודם לאיברי עולה · ועוד הא ודאי איברי עולה עדיפי מדם עולה דהא דם חטאת פשיטא לן דעדיף מדם עולה כדתנן במתני' ובאיברי עולה מיבעי' לן אי קדמי לדם חטאת · וכיון דפשיט' לן דדם אשם קודם לאיברי עולה מכ"ש דקודם לדם עולה ומאי קמיבעי' ליה הכא · ואי לאו דהוה מסתפינא אמינ' דטעות נפל בדבריה' ובפרש שבשמות ישנות ליתא להאי תיבות דם אשם קודם וכו"ל דם אשם ואיברי דעולה כבר בעי לעיל בחטאת וה"ה באשם דאשם מכפר כו' ור"ל להכי לא רצה למיבעי הכי בדם אשם ואיברי עולה · וגם בזה יש לגמגם ול"ע :

דף צ ע"א גמ' א"ר פפא בהדר עיילינהו כ"ע לא פליגי כו' לכאורה קשה דא"כ פשיטא קשה לרבינא בר שילא דהשתא כ"ע ס"ל דלא מיפסלי ביוצא ומאי תירוץ הוא זה · וי"ל דהכי קאמר דהא ע"כ הקושי' דילמא רבינא בר שילא הלכה כר"א ומאי קאמר למלתא באפי נפשי' כאלו הוא חידוש הדין · דאל"ה מאי קושי' אם הוא כתנאי פשיטא דלא מצי למסבר כתרוויהו תנאי דפליגי · וכך היא הסוגיא בכל דוכת' דקאמר לימא כתנאי · והא מתרץ ר"פ שפיר דלא הוי הלכה כר"א דהוי"ל דר"א נמי מודה דלא מיפסלי ביוצא אלא דפליגי במלתא אחריתי · אך לפ"ז קשה מאי פריך הגמ' והא ר"פ הוא דאמר כו' הא לא קאמר הכא הכי אלא לדחייה בעלמא דהוי"ל דפליגי בהכי ומש"ה לא תלי רבינא בר שילא למימר הלכה כר"פ · אבל קושטא דמלתא באמת איכו כן אלא כדאמר רב פפא התם ול"ע :

עתה במהדורא בתרא אלי ראיתי ליישב ע"פ מ"ש התו' לעיל (דף כ"ו ע"א) דה"ק ר"פ בהדר עיילינהו כ"ע לא פליגי דחייבין עליהן משום פיגול כו' דזריקה מועלת לענין זה אע"ג דמפסלי ביוצא ע"ש · ולפ"ז מיושב מה שהקשיתי דאתא רבינא בר שילא שפיר כב"ע · ובזה מיושב נמי היטב הא דפריך והא ר"פ הוא דאמר כו' אע"ג דר"פ לא קאמר הכא מילתי' אלא לדיחוי בעלמ' ומ"ל דלאמת ס"ל כדאמר התם · משום דהמקשה מוכיח דר"פ אמר לקושטא דמלתא הכא הכי · דאי לא ס"ל הכי לקושטא דמלת' ולא קאמר הכי אלא לדחויי הא דפריך לימא כתנאי אי דחקו לומר דכ"ע לא פליגי בהדר עיילינהו הו"ל לקיים סברת המקשה דפליגי בהדר עיילינהו אבל מ"מ כ"ע ס"ל דמפסלי ביוצא אלא דפליגי אי מ"מ זריקה מועלת לכה"ג לענין פיגול וכותר וטמא · אולא · דהא השתא קאמר דאע"ג דמפסלי ביוצא מ"מ ס"ל לכ"ע דזריקה מועלת כמ"ש התו' · והמקש' אזינן דהוה ס"ל דהא בהא תלי' אי מפסלי ודאי לא מהני להו זריקה כלל · וא"כ ודאי דהו"ל דר"א ור"ע פליגי בסברא זו דר"א ס"ל כסברת המקשה ור"ע ס"ל כסברת ר"פ · ובזה הוה נדחה כבר הלימא כתנאי · אלא ודאי דר"פ ס"ל לקושטא דמלתא דלא פליגי כלל בהדר עיילינהו ומ"ה קאמר הכי לתרץ כמו שהוא האמת לדעתו · ושפיר פריך והא ר"פ הוא דאמר כו' וק"ל :

שם גמ' ת"ש פרים קודמים לאילים כו' הא דלא מקשה ממתני' דתנן נמי דדם חטאת קודם לדם עולה י"ל דידע המקשה דהכא שאני משום דכתיב בהו כמשפטם ומתני' מיירי באשר חטאות אבל אברייתא דלעיל קשי' לי' דקתני זה בנה אב לכל החטאו' כו' משמע דכללא הוא והא קשי' ליה הא הכא עולות קדמי לחטאת · ובזה מיושב מה שיש לדקדק היאך תלו זה שאמר פרים קודמים לאילים שכן כתרצו כו' בשינוי' דמשני הא נמי לתאי דסבר המקשה צריך לומר האי טעמא גבי פרים ואילים וכבשים אבל לפ"ז א"ש דלפי ס"ד דמקשה א"כ להאי טעמא אלא משום

דכמשפטם כתיב בהו וכך כתובים בתורה פרים תחלה ואח"כ אילים ואח"כ כבשים · אבל השתא דמשני דמיירי בנדבה צריך לפרש הטעם דאילים קודמים לכבשים ופרים לאילים · והא דקאמר בסמוך השתא דאתית להכי אפי' תימ' כו' לאו משום דעד השת' לא אסיק אדעתי' דכמשפט' משמע דוקא כסדר שכתובים בתורה · אלא ה"ק השתא דאתית להכי דע"כ צ"ל דכללא דזה בנה אב לכל החטאות כו' לאו דוקא דהא אשכחן נציפר ושעיר של ע"ז דעולה קודמת בין מדכתיב לחטאת חסר א' בין מדכתיב כמשפטם · אפי' תימא פרים דחג נמי כו' ודוק :

שם תו' ד"ה חטאת בהמה קודמת לעולת בהמ' וא"ת הא תנא לי' רישא כו' לשון זה משמע דקושייתם אמתני' מדקתני לשון רישא דמשמע דקושייתם אסיפא דמתני' גם לשון תירוצם שכתבו כדקתני וכן בהקדישה משמע דקושייתם היא על בבא זו דחטאת העוף קודמת לעולת העוף דמסיים נהו וכן בהקדישה · ולשון שלייכו חטאת בהמה כו' משמע דקושיית' קאי אגמ' דהכא · ודברי שלו סותרים זא"ז · ובבה"ז רוצה להגיה ולהוסיף בבא דחטאת בהמה קודם לעולת בהמה בסיפא דמתני' אבל לא נמצא כן בשום ספר · וגם תירוץ התו' לא יתיישב על זה ועיין בצ"ק שנדחק בו · לכן נראה דט"ס הוא וצ"ל בציורם חטאת העוף קודם לעולת העוף · ואין להקשות א"כ מאי מקשים הא תנא ליה רישא כו' הרי כבר כתבו בדבור הקודם דחטאת העוף כיון דלית בי' הקטרה (ר"ל כמו בחטאת בהמה) לא תנא בה האי טעמא עכ"ל · וא"כ צ"כ צריך למתני חטאת העוף בהדי' · די"ל כיון דקתני השתא דם חטאת קודם לדם עולה משמע אפי' חטאת העוף · דאל"כ תקשי אמאי לא תני נמי רבותא טפי דחטאת העוף קדמה אפי' לעולת בהמה אע"כ דרישא מיירי בכל ענין ודוק :

בא"ד וי"ל דאיצטריך כו' אפי' בעולה הבאה לשם חטאת כו' ר"ל כגון במטמא מקדש דעולה נמי באה במקום חטאת דבעשירות מביא רק חטאת · ולשם חטאת היינו לשם חטא · והא דכתבו כדקתני וכן בהקדישה ר"ל דאדקתני הכי משמע דמיירי בהכי שמביא חטאת העוף ועולת העוף ביחד דהיינו בכה"ג וק"ל :

דף צב ע"א רש"י ד"ה מערכה על סרלפס כו' ונראה בעיני שהוא דבר לח כו' אך קשה לפ"ז מאי קתני בברייתא דמכחות נמי עושה להן מערכה בפני עצמן הא לא שייך גבייהו האי טעמא דמכחות אינן דבר לח ויש בהן ממש ול"ע :

שם רש"י ד"ה פסולה אין דמה כו' דכתיב אשר יזה נראוי להזאה הכתוב מדבר עכ"ל · ול"ע דבגמ' מפיק לי' מדכתיב דמה דם כשרה ולא דם פסולה ולא מאשר יזה · ואפשר לומר דכוונת רש"י לתרץ מנ"ל כלל דקרא איירי בכשרה דממעטי' תרומה פסולה לכך כתב דאשר יזה משמע דאיירי בכשרה אך מ"מ איצטריך מיעוט' דמדמה דאל"ה הוי מרבי' פסולה מתורת דמשמע תורה אחת לכל חטאת וק"ל :

שם בתו' ד"ה יכול תהא דם חטאת העוף כו' וה"ה קדשים קלים מיתמעטי מזאת נראה דר"ל דאי לאו זאת הוה מרבינן נמי קדשים קלים מהיקישא דזאת התור' לעולה וגו' כדמרבינן מיני' כל הקדשים לבלוע וגם' פ"ת לא הבין כן · ולא ידעתי מאי קשי' לי' · אך הא קשיא לי אמאי נקטו קדשים קלים דמשמע דקדשי קדשים באמת טעונין כיבוס ומנ"ל הא · דזאת משמע למעט כל הקדשים חוץ מחטאת · ובאמת מוכח לקמן סוף פירקין מהא דבעי רבא דם עולה למטה ודם חטאת למעלה כו' ע"ש דאפי' דם עולה שהוא קדשי קדשי' אינו טעון כיבוס · וגם במתני' לקמן קתני בהדי' זה חומר בחטאת מקדשי קדשים ופירש"י דאכיבוס קאי ול"ע · ואולי טעות נפל בדבריהם וצ"ל וה"ה כל הקדשים מיתמעטי מזאת ודוק :

נא"ד.

באד ומיתרלא בהכי כו' והשתא ל"ל קרא תיפוק לי' מהיקשא כו' ר"ל ל"ל קודש קדשים ול"ל אותה תיפוק לי' דכל הקדשים טעונין מריקה ושטיפה מהיקשא דזאת התורה וגו' ותרומה מחילא מתועט דתרומה לא הוקשה בהיקש זה ומהיכי תיתי לרבויי ובזה מיושב מה שהקשו בזה בס' פ"מ ול"ק מ"ש ודוק : ומה שהקשה עוד בס' פ"מ דלר"ש תקשה קושי' התו' דליכא לתרץ דכיון דכל הקדשים טעונין מריקה ושטיפה ה"ה כמי דמקדשין בבלוע דהא ר"ש ס"ל דקדשים קלים אין טעונין מריקה ושטיפ' ע"ש ולע"ד אין זה קושי' דמ"ל דבאמת לר"ש לא מקשי' כל הקדשי' לענין בלוע והנא' דלקמן אזיל לר' יהודה דוקא · ועי"ל דכיון דעכ"פ קדשי קדשים מרבי' לענין מריקה ושטיפ' וא"כ סברא הוא דמקדשים כמי בבלוע כמ"ש התו' ותו ליכא לאוקמה מיעוט' דזאת לענין בלוע דזאת משמע למעט הכל כמו שכתבתי לעיל · וא"כ קאי אכיבוס · לכך מרבי' מהיקש' כל הקדשים לענין בלוע וק"ל :

ע"ב ברש"י ד"ה ה"ק אע"פ שיש דברים בענין שאינו מדבר אלא בנאכלות כו' דסמיך לי' כל זכר בכהני' יאכל אותה כו' לע"נ דמתני' לא נקט הסי קרא אלא קרא דכתיב בריש ענינא · י"ל דה"פ דמתני' אע"פ שאין הכתוב מדבר אלא בנאכלות שנאמר במקום קדוש תאכל דכתיב בריש הפרשה דמשמע מינה דכל הפרש' בהכי איירי · ת"מ אינו קאי אכל הפרשה אלא דוקא אמריקה ושטיפה דבהו כתיב סמוך לי' כל זכר וגו' אבל לענין כיבוס לא אלא מיירי בפנימיות · וחילוקות מרבי' מתורת כמ"ש רש"י אח"ז וק"ל וגם' פ"מ נדחק בזה ואין לורך :

שם ברש"י ד"ה א"ה חטאת העוף כמי תיתי מאמטו' שהרי אף היא מן הנזאות כו' הא דלא כיח' לי' לפרש כפשוטו דקושייתו דנרבי' לה מתור' כי היכי דמרבי' חילוני' כמו שהוא הפירוש לעיל תחלה בש"ני דמקשה כמי הכי · י"ל דאי לאו משום דיש בה הזאה מאי ס"ד דמקשה דפריך בתר הכי ומה ראית פש"מ' דחילונות דמיין טפי לפנימיות מחטאת העוף · דהא חטאת העוף לא דמי להו כלל במידי אע"כ משום דישנה בהזאה כמוהם כדהקשה בתר הכי · ומתחלה ע"כ כמי היתה כוונתו על קושי' מה ראית · דאל"ה מאי פריך הא ידע דכתיב זאת כדקתני בהדי' בברייתא דלעיל יכול יהא דם חטא' העוף טעון כבוס ת"ל זאת · לכך הוליך רש"י לפרש כמי מתחלה משום שישנה בהזאה וק"ל :

דף צג ע"ב נמ' איבעי' להו נדם מהו כו' יש לדקדק אמאי לא פשיט ממתניתין דהכא דקתני וראוי להזאה דממעט כה"ג דאינו טעון כיבוס משום דאינו ראוי להזות · והפשר דאי לאו דנפשטה האיבעי' בלא"ה דבדם כמי פסול לא הוי מפרשינן מתני' בהכי וק"ל :

שם נמ' אמר אביי נשפת מזרק כו לפ"ז ה"מ לאתרוצי דיוקא הכי נמי מקבח בגופה אלא פרה לא נמי מקבח בשפת מזרק וק"ל :

דף צד ע"א נמ' למימרא דעור בר כיבוס הוא כו' הא דהמתין מלהקשות קושי' זו עד הכא ולא הקשה על רישא דמתני' דקתני משהופשט טעון כיבוס י"ל משו' דס"ד דהכא אפי' אינו בר כיבוס מ"מ גזרת הכתוב הוא שטעון כיבוס אבל השת' דמפרש דראוי לכיבוס למעוטי כלי דלאו בר כיבוס הוא א"כ ש"מ דעור ראוי לכיבוס ופריך שפיר וק"ל :

ע"ב א"ל ר"פ לרבא וא"ר חייא בר אשי כו' יש לדקדק הא רבא ע"כ לא איירי אלא בקטן דברכין פשיטא דאסור דלכ"ע הוי כיבוס כדאמר רבא גופי' לעיל · וא"כ מאי פריך דלמא רב חייא בר אשי איירי ברכין ואשמועי' דמ"מ איכפיך מותר אבל בקטן אפי' כיבוס מותר · ויש ליישב דמ"מ פריך שפיר דכיון דרבא דרש סתם ש"מ דס"ל דסתם מכעל קשה הוא דאל"ה ה"ל לפרש בהדי' דאיירי דוקא בקטן כדי שלא יבאו לטעות ולהתיר אפי' ברכין · וא"כ גם ר' חייא בר אשי ע"כ בהכי איירי ופריך שפיר · ומש"ה כאי הולרך רבא לחזור ולדרוש דכיבוס אסור משום דע"כ מוכח מדר' חייא בר אשי דסתם מכעל לאו קשה הוא או דכיבוס אפי' בקטן אסור · ואי לא הוה הדר רבא מדבריו שדרש שהם דמותר יבאו לטעות ולהתיר אפי' ברכין ולכך אמר דשיכשוך מותר ממה נפשך בין ברכין בין בקטן וכיבוס אסור דהיינו ברכין עכ"פ · ובקטן מ"ל דכמי אסור כאחרי' או דמותר כרבנן ולא רצה להכריע ולגלות דעתו בזה לכך אמר סתם דאסור ואין אוכרחים לומר דס"ל כאחרים ואיירי בקטן כמו שכתב בס' פ"מ' דלפי"ז שכתבנו א"ש בלא"ה ודוק :

דף צז ע"א נמ' כליו' ויו' כעש' ניעול לחברו לכאור' מאיכן למפשט מהא בעי' דלעיל דבישול בלא בלוע לא בעי מריקה ושטיפה · דאל"ה מאי מהני בזה שכל יום כעשה ניעול לחברו כיון דטעם מריקה ושטיפה א"כ משום הבלוע אלא גזרת הכתוב · והאפשר לומר דאע"ג דנ"ה דבעי מריקה ושטיפה אפי' בלא בלוע · מ"מ מאי עביד לה אימתי שירצה יכול להמתין עד סוף הרגל · אלא דמשום הבלוע צריך לעשות אותה קודם שבישל בהן ע"פ · ולכך ברגל אין צריך מטעם דכל יום כעשה כו' ודוחק :

שם בתו' ד"ה השפוד והאסכלא כו' ונראה דאפיל' גרסי' לי' כו' הקש' בס' פ"מ אין ס"ד דרבא דמריק' בחמין והיינו בר מליבון דקתני התם בע"ז א"כ אמאי צריך מריקה בחמין דהא לרבנן דמריקה בחמין טעמייהו מידי דהוי אניעולי נכרים וכיון דכבר נפלט האיסור ע"י ליבון תו לא צריך למריקת חמין כו' ע"ש ואפשר לומר דלמסקנא טעמייהו דרבנן לאו משום דיליף מניעולי נכרי' אלא משום דשני קרא וכתב ומורק ושוטפו לא כתיב חד לישנא כדמסיק וא"כ י"ל דכי היכי דשטיפה בצונן גזרת הכתוב ולא משום שיפלט הבלוע · ה"ה מריקה כמי גזירת הכתוב שיהא בחמין אפי' היכא שכבר פלט הבלוע ודוק :

שם בתו' ד"ה ממתין לגם כו' דכי בשיל בי' שלמים אתמול כשבא היום והוזקק למריקה ושטיפה כו' לא ידעתי מ"ל הא דלאו זמנו כל היום לעשות מריקה ושטיפה דהרי אינו נותר עד הערב ולכך מותר אם בשלו בו שלמים היום · וצ"ל דכוונתם אי איתרמי ולא בישל עד סוף היום מעט קודם לילה דלא חייב במריקה ושטיפה א"כ ליתסרו · אבל זהו דוחק דדלמא באמת אינו ממתין בבישול עד סוף היום וכמו שצ"ל גבי חטאת שנזהר לבשל אחריו שלמים כמ"ש רש"י ה"ה לענין זה נזהר שלא להמתין כל כך וק"ל :

ע"ב בתו' ד"ה כיתי עשה כו' ומיהו קשה כו' לפי הנה"ת הנה"ז קשה מאי תירצו דא"כ לאוקמי קרא בקדשי' וחולין כו' דהכתי תקשה מאי קמ"ל קרא · וגם מה שפירש בס' פ"מ דקושייהם אליבא דחזקיה דס"ל דאור' לשלישי לא מיקרי עדיין נותר דהלכתא כוותי' ע"ש קשה דהא הלכתא כר' יוחנן התם דתני' כוותי' התם וצ"ע :

שם בתו' ד"ה מה מנחה כו' הא לא קשי' מידי דהא לא היקשא כו' ר"ל ולכך דרשי' לי' לענין זכרי כהונה אע"נ דכתיב הוא · אבל הכא איצטריך היקשא למלתא אחריתי לא מוקמי' לי' לזכרי כהונה · ומ"ש ועוד כ"ל כו' ר"ל דלא צריכינן לפרש כפירש"י דלא מוקמי' היקשא לזכרי כהונ' משום דכתיב הוא · אלא משום דאיכא שוה בכל הכהן דכתיבי בקרא ר"ל בשלמי נדבה דאיירי מיני' קרא כמו כמ"ש בדבור שאח"ז וכ"כ בס' פ"מ · וגם י"ל דכוונת' כמ"ש לקמן בד"ה מה אשם כו' דכיון דלא איצטריך למילף לענין זכרי כהונה אלא לזבחי שלמי צבור אבל באיכך מפורש בהדי' הוי אינו שוה בכל הכהן דכתיבי דהא לא יליף בהיקש אלא חד מינייהו · והשתא הוי תמה כה"נ שכתבו לקמן גבי היקשא דאשם · אבל ממנחה ילפי' שפיר משום דלא צריך למלתא אחריתי · ובס' לאן קדשים הניח כאן ולא ידעתי מי דחקו ומה קשי' לי' · וכמ"ש הוא פשוט וברור :

שם בתו׳ ד״ה מה אשם כו׳ בגה״ה לו יהיה לא דריש אלא מיתורא כו׳ כלע״ד דהגה״ה זו רצונה לדחות תירוץ התו׳ שכתבו דגבי עולה קאי על העור ולכך לא דרשי׳ מיני׳ להתיר עצמות והא הקשה דלו יהי׳ לא תשמע כלל להתיר עצמות גבי אשם אלא מיתורא דרשי׳ לי׳ א״כ גבי עולה נמי כדי וא״צ לי׳ מיתורא להתיר עצמות ולכך כתב אח״כ דאם פי׳ בקונטרס דפשיט לי׳ כו׳ אבל לן יפי׳ לא דרשי׳ כלל ולפ״ז לא קשי׳ קושי׳ זו וק״ל :

דף צט ע״ב תו׳ ד״ה אדא פסח כדי כשבא כו׳ א״כ היכי דייק מינה אכילות לילה דרבנן אפי׳ הוא דאורייתא דחי׳ כו׳ כתב בס׳ בה״ז דר״ל דמג״ל לר״ש דלא אמר ר׳ יהודה סבר אכילה מעכבת ולכך דחי׳ עשה דאכילות ע״ש ולפ״ז קשה א״כ קושי׳ זו לאביי דלקמן דאמר דהא דאונן טובל ואוכל פסחו מיירי אחר חצות ומשום דחובת פסח קדמה תו לא דחי׳ אכילות א״כ מנ״ל להוכיח מזה דאכילות לילה רק מדרבנן דלמא הוא דאוריית׳ ומ״מ דחי׳ חובת פסח לאכילות לילה משום דר׳ יהודה ס״ל אכילה מעכבה וחי לא אכיל לא מלי שחיט מעיקרא כלל וחובת שחיטה קדמה לאכילות ורש״י לקמן כתב משום זה דאכיל׳ לא מעכבה לאביי אבל לפי מ״ש בה״ז ולפרש דבריהו׳ לא מיתרצא הקושי׳ בזה וצ״ע :

דף ק ע״א רש״י ד״ה אביי אמר כו׳ אבלא אסור קדשים אפי׳ ליל פסח כו ומתני׳ דדייקי׳ כו׳ ביום קבורה כדאמר רב אסי כו׳ כלע״ד דודאי מצינן נמי לתרוצי כרבי ירמי׳ לעיל דמתני׳ דהכא מיירי בליל פסח והא דתני׳ בלא בקדשים של כל השנה כולה קאמר אלא דכוונת רש״י דלאביי לא נצטרך לדחוק בזה דאבל לא בקדשים היינו של כל השנה דמ״ל דמיירי נמי בליל פסח כפשטי׳ אלא דמתני׳ דהכא מיירי ביום קבורה׳ ולפי שכתב רש״י לעיל דלרב מרי צריכינן לדחוק בזה ולתרץ כרב ירמי׳ דלעיל לכך כתב כאן דלאביי לא צריכי׳ לזה וק״ל :

שם ברש״י ד״ה דרישא דהיא ר״ע קתני לה כו׳ היכא דמת קוד׳ חצו׳ קדמה לה חוב׳ טומאה לפסח כו׳ וה״ה לאכילות כו׳ צ״ע דלעיל בד״ה לאחותו אין מטמא כו׳ כתב וקמיית׳ במת קודם חצות דאפקעתי׳ אכילות הפסח עכ״ל משמע דעיקר הטעם דבמת קודם חצות מטמא משום דבלא״ה אינו מביא פסח משום אכילות ולפי מה שכתב כאן משמע דהטעם משום דחובת טומאה קדמה לפסח ודוק :

שם בתו׳ ד״ה הרי שהי׳ הולך כו׳ ועוד כרא כו׳ נוסחא שלפנינו היא הגה״ת ס׳ בה״ז אבל בנוסחת הגמ׳ ד׳ באזילי״א משמע דכוונתם דה״ל למתני תחילה הרי שהי׳ הולך לשחוט את פסחו והוא כזיר דשרי לטמא למת מצוה מ״אחיו ולאח״ז ה״ל לאוקמי להי׳ הולך לשחוט את פסחו והוא כזיר וכ״ג משום דמעיקרא מוקמי׳ לקרא לדבר קל והיינו הולך לשחוט שקל מכ״ג שהרי כ״ג אסור לטמא למת והולך לשחוט שרי כמו דקתני כהן הדיוט קודם ואח״כ כ״ג ונזיר רק תיבת לנזיר שכתבו קודם לנזיר ואח״כ כ״ג ונזיר עכ״ל היא מיותרת אבל שאר לשונם בגמ׳ הכ״ל מבואר כמו שכתבנו אבל לפי הגה״ת בה״ז לא סיפא דדבריהם רישא ולא רישא סיפא ודוק :

ע״ב רש״י ד״ה הן היום כו׳ ואין כהן לאוכלן כו׳ מקשה בס׳ פ״מ והא ר׳ יהודה הקשה לקמן והלא פנחס הי׳ עמהן מתילא ע״כ ס״ל דפנחס כהן הי׳ וא״כ היאך כתב רש״י שאין כהן לאכלן ע״ש ובס׳ כ״ק תירץ ע״ז דכולן לא הי׳ פנחס יכול לאכול אבל לקמן הקשה ר״י דמ״מ שעיר ר״ח לבד שנשרף היה פנחס יכול לאכול ע״ע ולכאורה זה אינו מספיק דמ״מ לא הקשה ר״י מידי דהא הקשה כמי׳ לפלשתן שישרפו וא״כ דלמא חד קושי׳ מתורלת בחברתה דשכים מהן אכל פנחס באמת ואחד מהן כשאר שלא הי׳ פנחס יכול לאוכלו ולכך נשרף ואפשר דמ״מ קשה דאפי׳ ה״ל לאכול שעיר ר״ח שבא לכפר וכוהג לדורות אף דר״י ס״ל דלפנין אכילות אין חילוק בין קדשי שעה לדורות היינו משום דס״ל דהקב״ה אמר למשה בהדי׳ גם בחטא׳ שיאכלוה באכינות דאל״ה לא הי׳ משה טועה בזה אבל בודאי ס״ל לר״י נמי דקדשי דורות עדיפי ופריך שפיר וזה אינה קושי׳ דלר״י נמי תקשה למה לא אכלו פנחס ביום תיכף ולמה הניחו כולם עד הלילה די״ל כמ״ש רש״י לקמן ד״ה טומאה באונס כו׳ ולאוכלן כולן יחד כו׳ ר״ל שאמר שבלילה הין מותרים כולם לאכול לכך הניחו כדי שיאכלו כולן מהם וק״ל :

דף קא ע״א תו׳ ד״ה וחכמים עשו חיזוק לדבריהם כו׳ אין פירושו יותר משל תורה דעלמא כו׳ ר״ל יותר מה שעשו חכמים חיזוק לשל תורה בעלמא דודאי כאן עשו חיזוק גם בשל תורה ואסרו לילה דיום מיתה אלא בעלמא מצינו שלא עשו חכמים חיזוק לשל תורה למשל היכא שהיום אסור באיזה דבר לאסור גם הלילה משא״כ וכאן עשו חיזוק לדבריהם לאסור ליל יום קבורה ועי״ז כתבו דאין הפירוש כן אלא כלומר כו׳ והיינו משום דאי האי הפירו׳ סדמו אמת לא הי׳ תלוי כלל בזה שליל יום המיתה אסור מן התור׳ או לא ודוק ובס׳ כ״ק פי׳ בזה דבר זר והמעיין יבחר :

שם בתו׳ ד״ה ורמינהי כו׳ וכ״ל דס״ד כאשר צויתי כו׳ אלא כאשר אני מצוה עכשיו כו׳ ר״ל דברייתא קתני בשעת מעשה אמר להן משמע לי׳ דבחטאת גופי׳ צוה אותם עתה לאכלו באכינות והיינו משום דבאמת בצוה משה מפי הגבור׳ על החטאת לאכלו באכינות דהיינו בלילה וטעה בין יום ללילה ולכך לא בעי שמואל לאוקמה כרבי נחמי׳ דלר׳ נחמי׳ באמת לא נצטוה כלל על החטאת אלא על המנחה ורבא מפרש כאשר צויתי בשעת מעשה אמר להן היינו שצוה אותם על החטא׳ עכשיו אבל לא מפי הגבור׳ אלא מעצמו צוה משו׳ שצוה אותו הקב״ה כן במנחה כנלע״ד פי׳ דבריהם ודוק כי קצרתי :

שם בתו׳ ד״ה דאי ביום ק״ו ומעשר תימא בלילה נמי כימא ק״ו כו׳ אבל לעיל לר׳ נחמי׳ לא קשי׳ להו הכי דקדשי שעה נמי נימא ק״ו די״ל דקדשי שעה לא אתו בק״ו ממעשר דאיכא למיפרך מה למעשר שכן נוהג לדורות ובעיקר קושייתם הכא יש ליישב דודאי הסברא חילוקה היא דאכינות אינה אלא ביום כדכתיב ואחריתה כיום מר׳ וא״כ ודאי במעשר איכא אסור בלילה וליכא ק״ו ובלילה כלל והא דבאמת ס״ל לר״י דלדורות אכינות לילה דאוריית׳ לא יליף לי׳ אלא מהכא מדהוצרך הקב״ה להתיר כאן אכינות לילה כמו שהשיב משה אח״כ שמעתי ושכחתי ש״מ דלדורות אפי׳ בלילה אסור אבל מ״מ איכא נגד הסברא שהתיר הקב״ה כאן בלילה דאדרבה אי לאו דצוה הקב״ה כאן הוי אמרי׳ דלעולם בלילה מותר מפא״כ ביום שהוא נגד הסברא שיתיר הקב״ה מה שאסר כבר במעשר הקל ודוק :

ע״ב גמ׳ אלא לרבנן מאי הן היום דליכא למימר נמי כמו לעיל דיום דוקא אסור דזהו לא שייך אלא גבי אכילה אבל הכא כתיב הן היום הקריבו דמאי ענין זה לגבי הקרבה אמנם לגירסת התו׳ קשה לכאורה אמאי לא ניחא לי׳ הכא לר׳ נחמי׳ בתירוץ דלעיל דהיום חובת היום קאמר וי״ל דקשי׳ לי׳ ל״ל תרי זימני היום לזה דבשלמא לרבנן מצינן למימר דחד היום אתא לדיוקי דדוקא עכשיו היום אסור אבל לילה מותר כדדריש לעיל ר׳ יהודה אבל לדורות לילה נמי אסור ולא נפקא לי׳ מהן כמ״ש רש״י שם אלא מיתורא דהיום (ובאמת פירש״י דחוק דהא הן אילטריך לדאמרי׳ וכי הן הקריבו אני הקרבתי כו׳)אבל לר׳ נחמי׳ קשה אך קשה דהתינח לר׳ יהודה אילטריך היום תרי זימני ככ״ל אבל לר״ש דס״ל דאכינ׳ לילה מותר גם לדורות אכתי תקשה ודוק :

שם בתו׳ ד״ה ואידך נמי הכתיב וישמע פנחס הכהן כו׳ ובספרי מפיק כו׳ שלו׳ שעמדו מתנו שמונים כהנים כו׳ ושלש מאות כו׳ אפשר דהרמז למנין זה דתיבת שלו׳ עם ד׳ אותיותיו הוא בגימטרי׳ ג׳ מאות ושמוני׳ וק״ל:

דף קב ע"א רש"י ד"ה כל זכר תכיינא כו' וברייתות הללו בת"כ במדרש המקראו' עכ"ל נלע"ד דכתב זה משום דקשה לי' היכי דרש סתם כל זכר בשלש הברייתות וקאמר למאי אי כו' ואי לחלוקה הרי כבר אמור כו' מהיכא כדע דקאי אכל זכר תכיינא אנבשלישי • וה"ל לפרש איזה כל זכר דריש כדי שיוכל לומר אח"כ ואי לחלוקא הרי כבר אמור מכח כל זכר קמא • לכך כתב שברייתות אלו בת"כ במדרש המקראות ר"ל שהם סדורות על סדר הפרשיות וידעי' על איזה פסוק קאי דרשתו וק"ל :

דף קג ע"ב רש"י ד"ה תיפוק מלנייהי' כדנפקא ליה לרבי עכ"ל קשה לפ"ז דהך דלשה דלו יהי' דבי קאמר לה אח"כ נ"ל לר' אשר הקריב דלעורות קדשי קדשים לא איצטריך לי' דהא קאמר דלא הורבנו אלא לעור העולה בלבד אבל שאר עורות מסברא נפקי דהן לכהן ולהיוצי אוכן ואיכך לא איצטריך דהא כ"ל מלנייהי' וצ"ע :

דף קד ע"א גמ' רבי חנינא כרבי ס"ל אע"ג דלעיל משמע מפרש"י דלרבי כמי לכתחלה לא יזרוק הדם אם כפסל הבשר שכתב ד"ה על העור בפני עצמו אם הופשט ינפסל כו' וזרק הדם הותר העור • כו' דמשמע דוקא בדיעבד • וא"כ אכתי תקשה אפי' ס"ל כרבי מ"מ תסכחת עור יוצא לבית השריפה • אם לא זרקו הדם דהא לכתחלה באמת אין לזרקו • י"ל דרש"י לא כתב כן אלא למאי דבעי לאוקמה לרבי כר' יהושע אבל לר"א שרי • לכתחלה לזורקו ור' חנינא ס"ל כרבי וכר' אליעזר • אך קשה מאי משני אח"כ קסבר כמלא טריפה בבני מעיין מרלה דהא ודאי בטריפה לכתחלה לא יזרוק אליבא דכ"ע דדוקא בנפסל הבשר פליגי ר"א ור"י אבל כמלא טריפה בהקרבן פסול לגמרי מודה ר"א דלא יזרוק דם פסול וא"כ תשכחת לה דנשרף העור אם כמלא טריפה קודם זריקה • וי"ל דסמך אשינוי' דמודה רבי שאין הפשט קודם זריקה וא"כ כשכמלא טרפה אחר הפשט ודאי כבר כזרק הדם וכיון שנזרק בדיעבד מרלה על העור אפי' כמלא טרפה ודוק :

שם ברש"י ד"ה וא"ב אפי' תימא כו' דאפי' לרבי כו' וכל שכן לר"אב"ש כו' ר"ל דלרבי ודאי מסתבר יותר שיפשיטו קוד' זריקה כדי שאם יולד פסול בבשר שתתיר הזריקה עכ"פ העור ומ"מ מודה דלא הורגלו בכך • מכ"ש לר"אב"ש דלא מהני ההפשט כלום שאם יולד פסול בבשר אפי' הופשט אם הוא קודם זריקה כפסלה גם העור דפשיט' לא הורגלו להפשיט קודם זריקה וק"ל :

שם בתו' ד"ה מ"ד לא הודלה כר' יהושע כו' ולא מיירי הכא באבוד ושרוף אלא נטמא כו' ר"ל דבאבוד ושרוף ע"כ גם רבי מודה דלא הורלה כמ"ש אח"ז וקשה לפ"ז מאי משני בסמוך ר' חנינא כר' ס"ל דהא מ"מ מ"ימכו עור יוצא חלוץ לשריפה כגון שנאבד או שנשרף הבשר אחר הפשט וקודם זריקה דבזה גם רבי מודה דלא מרלה על העור • אמנם לפת"ש לעיל דהגמרא משני השתא דכר' וכר"א ס"ל דיש דם אע"פ שאין בשר וכדס"ד לעיל דר' כר"א ס"ל • א"ש • דודאי אליבא דר"א אע"פ שנשרף הבשר או כאבד מ"מ זורקין הדם אפי' לכתחלה ומרלה כמי על העור בפני עצמו לר' בכה"ג • ומ"ש התו' כאן היינו למאי דמשני דר' אתא כמיכר"י • דלהך אוקימתא צ"ל דלא מיירי באבוד ושרוף ודוק :

ע"ב ברש"י ד"ה לא פסול טומאה וליכ' דקאי הכא ומדתי לי' כו' ר"ל דאע"ג דמשני הכא לא פסול טומא' וליכה מ"מ לא איפשט בעי' דלעיל דזיל הכא קמדחי לי' וזיל הכא קמדחי לי' • אבל צ"ע למה לו להש"ס להזכיר כאן פסול ליכה בכלל הא הוה סגי לי' למימר דאיירי רק בפסול טומאה לחוד ולא בצריך כלל למימר זילהכא קמדחי לי' כו' ודוק :

דף קה ע"ב בתו' ד"ה מטומאה טומאת אוכלין כו' ולא דמי כו' דבפנים אין ראוי כלל לטמא ר"ל דאין מטמא בפנים טומאה חמורה בשום אופן אבל הכא אפ"ג דמחית אחורא אמ"מ איבעיא לי' והכ"ל לי' מטמא טומאה חמורה ולא מיקרי אין סופו לטמא טומאה חמורה וק"ל ודוחק :

בא"ד אבל במחית אחורא פשיטא דבעי כבילה עכ"ל ול"ע א"כ תקשה נמי הכי למאי דמשני לא רבנן הוא פשיטא דלרבנן בעי כבילה דהא בעו דוקא ראוי לקבל טומאה במקום אחר ודוק :

דף קו ע"א רש"י ד"ה ההשורף כו' והאי תנא אית לי' כר"ש דאין מטמאין בגדים עד ציצת האור ברובן כו' לא ידעתי מי דחקו לזה הא מ"ל דבהא כ"ע מודו דאינו מטמא כיון שאינו עוסק בפריס עצמן ואינו כונס בהן רק עוסק בצרכי שריפתן לבד מש"ה אינו מטמא וק"ל :

ע"ב בגמ' וכי מזהירין מן הדין כו' כרלה דהאי דמשני הכי לעיל אזיל לשיטתו דס"ל בסנהדרין בכה"ג דאוני רק גילוי מלתא בעלמא כגון בתו מאנוסתו דילפינן בק"ו ובת בתו דלא מקרי מן הדין וה"ה הכא דאינו אלא גילוי מלתא דהאזהרה קאי אהוקדשו בשעת איסור הבמות כמי שפיר ילפי' לי' ולא מקרי מן הדין ודוק :

דף קז ע"א גמ' והדתנן הזורק כו' מכלן נפקא ליה מדתני' כו' הת"ל דילפי' לי' מביניינא משחיטה והעלי"ה כדאמר לקמן בסמוך • אלא דקושיא דמלתא משני ד"א ע דר"י ור"ע לא ילפינן ליה הכי כדמייתי ברייתא וק"ל :

ע"ב תו' ד"ה ולא בעי פתח אוהל מועד כו' מובא פתח אוהל מועד כתיבי עכ"ל והא דקאמר בתר הכי ולרבא א"כ כו' לאו לאתויי נגי נ"ל דר"ל דאע"ג דלפ"ז קשה א"כ פתח אוהל מוע' ל"ל מ"מ לרבא כמי לא א"ש דהא לדידי' קשה א"ל במחנה ומחוץ למחנה ל"ל וק"ל :

דף קח ע"ב גמ' ואלא הא' ל"ל להוצי' שעיר המשתל' ות"מ הך לה' דגבי העלאה לא דרשי' כמי להכי • משום דכיון דאיכן למדרשי' למעט מעלה להדיוט מסתבר טפי למדרשי' הכי • דמשמעות הכתוב משמע טפי הכי למעט הדיוט • ובזה מיושב קושי' של ס' ל"ק בזה ע"ש ודוק : ובזה מיושב כמי מה שהקשה בס' פ"ת בסמוך אהא דקאמר ר' יוסי ההוא א' ולא שנים דל"ל קרא להכי הא איכן למילף בק"ו משחיטה דשנים פטורין בהעלאה ואיש איש הא לא ס"ל לדרשא ע"ע • וכן יש להקשות בזה לר' יוסי ל"ל ההוא הא איכן למילף משחיטה בהיקש דואליהם תאמר ובזה ליכא לתרוצי כתירוץ הפ"ת דמלתא דאתי' בק"ו טרח וכתב לי' קרא דהיקש הוי כמפורש בהדיא • אבל לפי הנ"ל מ"ל דאע"ג דס"ל לר' יוסי דאיש אי' לאו דרשא היא משום דדברה תורה כלשון בני אדם • היינו משום דליכא למדרשי' כיון דכתיב ההוא א' ולא שנים • אבל אי לאו ההוא ודאי הוה דרשי' איש איש לרבות שנים • וכה"ג כתבו התו' כמדומה לי במס' ב"מ גבי הענק תענק ועזוב תעזוב • והא דפריך הגמ' ור' יוסי מדהא איש איש כו' ההוא איש איש כמי כו' אע"ג דמ"ל דדוקא הכא אמרי' ד"ת כלשון ב"א משו' דגלי קרא אבל התם לא אמרי' ד"ת כלשון בני אדם • היינו משום דהתם גבי שחיט' כמי גלי קרא למעט הדיוט מלה' דמסתבר למדרשי' להכי מתאי דמוקמי' לי' להוציא שעיר המשתלח כנ"ל ודוק :

שם בגמ' ור' יוסי מהוא ההוא נ"ע לר' יוסי ל"ל ההוא גבי שחיטה תרי זימני הא איכא למילף מהד ההוא אונס שוגג ומוטעה וגם אחד ולא שנים כמו בהעלאה ודוק :

מקשה גם' ל"ק מאי פריך לר"י דלמא יליף העלאה בק"ו משחיט' שיפטור בה שוגג אונס ומוטעה ע"ש • ולע"ד י"ל דמק"ו לא ה"מ למילף דה"א איש איש אתא לרבויי שוגג אנוס ומוטעה • דכיון דאיכא למדרשי' דרשי' ולא אמרי' דברה תורה כלשון בני אדם • דע"כ נ"ל כן לר"י דאל"ה תקשה קושי' הפ"ת ואידך קושי' הנ"ל • ובזה מיושב כמ"ל ההוא גבי שחיטה וגבי העלאה למעט שוגג אנוס ומוטעה

ומוטעה כילף לי׳ חד מחברי׳ בהיקש דואליהם תאמר · אבל לפ״ז י״ל דאי לאו דגלי קרא בהדי׳ הוי מרבינן ליה לחיובא מאיש איש ודוק :

שם ברש״י ד״ה אבל באבר א׳ כו׳ לאחר שהקריב שאר האיברים כו׳ ר״ל בחוץ דאי בפנים וכמ״ש בס׳ פ״ת בזה ודאי לא הוי חייב כללל ר״י לפי פירש״י דבעי׳ דוקא כל הבהמה דאותו אכל בהמה כתיב וכולה חדא העלאה היא · והא דתנן לקמן וכולן שהקריבו בפנים ושייר מהן כזית כו׳ חייב היינו משום דס״ל לתנאי דמתני׳ דאותו היינו הקטרה שלימה ולמעוטי פחות מכזית אתא · ומש״ה חייב אם שייר כזית והקריבו בחוץ · ואתא לאשמועי׳ רבותא דאפי׳ ר״א מודה בהא אע״ג דפליג ברישא כדפירש״י שם · אבל לר׳ יוסי דהכא ודאי דלא מחייב אלא אם העלה כל הבהמה בחוץ כמו לתנאי דמתני׳ דלקמן אם העלה הכל בפני׳ ושייר פחות מכזית והקריבו בחוץ שאינו חייב משום דאותו משמע דוקא כזית ה״נ לר״י פטור אם לא העלה כל הבהמה משום דאותו משמע לי׳ אכל הבהמה : והא דלא מחייב אלא א׳ לר״ש היינו על אותו אבר אינו חייב אלא אח׳ אע״פ שהעלהן לחלפין · אבל משום האיברים שהעלה תחלה באמת חייב לפני׳ מלמן ודוק :

שם ברש״י ד״ה לא נחלקו אלא במוקטרי חוץ כו׳ מ״ס חייב דכי כתיב אותו למעוטי פחות מכזית אתא כו׳ יש לדקדק לי ללרש״י זה הא מ״ל דמ״ד חייב סבר כתי אותו אכל אבר כתיב ופלוגתייהו בד׳ וה׳ איברים דמ״ד חייב א״ס דאכל אבר חייב דזהו מקרי שלם ומ״ד פטור ס״ל אותו אכל בהמה כתיב וכדמוקי ריש לקיש · אלא דעולא עיקר מילתי׳ אתא לאשמועי׳ דבמוקטרי פנים כ״ע ס״ל דחייב אכל אבר כיון דמהדרי׳ פוקעין סברא הוא דאותו לא קאי אהכי אלא אמוקטרי חוץ דוקא ודוק :

שם ברש״י ד״ה דלא כר׳ יוסי כו׳ בחוץ כמי מיחייב במוקטרי פנים שחסלו והעלו בחוץ כו׳ ל״פ מכ״ל הא דלמא ס״ל לר׳ יוסי כר׳ ישמעאל כדפירש״י לעיל בד״ה ומר סבר פטור כו׳ דאע״ג דמהדרי׳ פוקעין מ״מ בחוץ לא מיחייב מגזרת הכתוב דכתיב לא יביאנו אמוקטרי פנים שהעלו בחוץ דבעי׳ דוקא שלם ולא חסר ודוק :

שם בתו׳ ד״ה שיגג אוכם ומוטעה כו׳ ושמא האי אכום פרע לאומר מותר ר״ל דהאי לאו אונס גמור הוא ואפיל׳ איצטריך קרא לאפטרי׳ · אלא דקרי לי׳ הכא אנוס לפי שדומה קצת לאנוס ופטור הוא מכרת לפי שאינו מזיד ופשוט הוא · רק שבס׳ צ״ק מגמגם בזה והב״ח קושיתו נ״ע ולא ידעתי מאי קשי׳ לי׳ כלל ע״ש וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה אכל בהמה כתיב כו׳ אקמא מיחייב דאיתי׳ לכולה בהמה כו׳ נראה דלא כיונו להן בפירש״י דמש״ה לא מיחייב אכל חדא משום דכולה חדא העלאה היא דא״כ הא ה״ל לחייב אפילו אחת דהא הוי׳ לו ידיעה בין כל העלאה וידיעות מחלקו׳ לחטאו׳ כמו אם אכל חצי זית חלב ונודע לו ואח״כ אכל עוד בשוגג חצי זית שאינו חייב כלל ה״ה כמי הכא דכולה חדא העלאה ואינו חייב רק על כולן יחד והיתה לו ידיעה בנתיים ה״ל כלא׳ חצי שיעור ואינן מצטרפי׳ יחד משום הידיעה שבנתיים אבל לפי׳ התו׳ א״ש · ועוד קשי׳ להו אפי׳ רש״י דלפ״ז לא הוי אתי׳ מתני׳ דבסמוך המעלה כזית מן העולה כו׳ כחד מהכי תנאי דהא לר״ש בעי׳ אבר שלם דוקא או בהמה שלימה לר׳ יוסי · אבל לפי׳ התו׳ אתי׳ ככ״ע ומיירי שבשעה שהקריב הכזית בחוץ היתה הבהמה שלימה עדיין או שהקריב השאר בפנים כבר וכדתנן במתני׳ דלקמן גבי קומץ ולבונ׳ ע״ש ודוק :

ב״א ד׳ ומ״ס פטור כר׳ ישמעאל וקסבר דלא מהדרי׳ פוקעין כו׳ לכאורה קשה הא לעיל פירש״י אליבא דר׳ ישמעאל דס״ד דמוקטרי פנים עדיפי משום דמהדרי׳ פוקעין בפנים ע״ש וכן משמעות בתו׳ · דרבי ישמעאל ס״ל דמהדרי׳ פוקעין · והיאך כתבו הכא איפכא הך ס״ל דכוותס דר׳ יוסי קסבר הכא הכי מ״מ קשה מכ״ל

לחלוק את השוין · ואפשר לומר דר׳ יוסי דדריש דם יחשב לרבו׳ שוחט לאיש כדאמרי׳ לעיל · ע״כ לא סבר כר׳ ישמעאל דדריש לי׳ לרבות הזורק דמים · וא״כ ע״כ ל״ל זורק מאן זבח כר״ע ואיצטריך לא יביאנו לחלק ולית לי׳ תרי מיעוטי על החסר · וא״כ מכ״ל למוקטרי פנים דבעי׳ שלם · וצ״ל דס״ל דלא מהדרי׳ פוקעין ואין לחלק בין מוקטרי פנים למוקטרי חוץ וכ״ל תרווייהו מאותו · ואע״ג דרש״י כתב לעיל דמדם שפך כ״ל לעיל לרבות זורק ור׳ יוסי כ״ל שוחט לאיש מדם יחשב · הרי הרמב״ם בחבורו מפרש דר׳ יוסי כמי מפיק שוחט לאיש מדם שפך ע״ש ודוק :

דף קט ע״ב ברש״י ד״ה וכלן שחסרו כל שהוא כו׳ והאי וכולן לאו אלבונה קאי כו׳ יש לדקד׳ למה לא כתב רש״י זה לפני זה אר׳ אליעזר דפוטר בכולן עד שיקריב את כולן דצ״ל נמי דלאו אלבונה קאי מה״ט שכתב רש״י הכא דהרי לא מיפסלא בחסרון ודחי׳ לעול׳ דמודה בה ר״א כמ״ש רש״י לעיל · ואפשר לומר דלר״א מ״ל דסבר כר״ע במנחו׳ דסב׳ דלבונה שחסרה כל שהו פסולה ולכך פוטר גם בלבונ׳ עדשיקריב את כולה · אבל הכא דמשמע דלכ״ע קתני לה וכולן שחסרו כו׳ וליכא מאן דפליג בה הוצרך רש״י לפרש דלא קאי אלבונה · דא״כ ה״ל לר״י ולר״ש למיפלג בה ולומר דבלבונה חייב · אך לפ״ז קשה על התו׳ ד״ה דקבעינהו במנא כו׳ ל״ל לדחוק אליב׳ דר״א ולומ׳ דבקבעינהו במנא א״ס הלא לר״א בג״ה א״ש דמ״ל דס״ל כר״ע וכמ״ש לפירש״י ודוק

שם בתו׳ ד״ה כאן בשניתותרו כו׳ מכאלי׳ הא דקתני בברייתא דמצטרפין לענין אכילה ואיתא פיגול ספיגול כו׳ כאן במחשבת פיגול ר״ל שאם חשב על חצי זית בשר וחצי זית אימורים להקטיר׳ למחר נעשה הקרבן פיגול והאוכל אח״כ ממנו כזית מן הבשר או כזית מן האימורים חייב משום פיגול · ונותר אנותר לא קשי׳ כו׳ דילמא איירי להצטרף לענין להכשיר הקרבן אם נות׳ מן הבשר והאימור׳ יחד כזית אבל לאכילה לא מצטרפין להתחייב על חצי זית בשר וחצי זית אימורין משום פיגול או נותר · אבל מכיון דתני סתמא ע״כ לענין אכילה קאמר כו׳ דבשלמ׳ נותר דקתני יש לפרש שנותר מאיבוד ושריפה חצי זית בשר וחצי זית אימורים מצטרפין להכשיר הקרבן · אבל טומאה לא שייך לפרושי הכי · אע״כ צריך לפרש שאם נותר חצי זית בשר וחצי זית אימורין וזרק עליהם הדם זריקה מעלייתא היא וחייב עליהם משום טומאה אם אכלן · א״כ מוכח דמצטרפין לענין אכילה דאל״ה איך יתחייב משום טמא בכה״ג הרי אין כאן כזית מבשר ולא מאימורים שהרי נאבד ולא נשתייר אלא כזית משניהם יחד וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה דקבעינהו במנא כו׳ עיין פירו׳ רבריה׳ בספ׳ צ״ק אבל גם׳ בה״ז פי׳ שרצונם לתרץ דמ״ל דוכולן שחסרו כל שהו כו׳ מאי קאי גם אלבונ׳ ודלא כפירש״י ע״ש וזהו לא יתכן דהא לרבנן ליכא למימר האי טעמא דפטור משום דקבעינהו במנא דהא סברי דקביעות מנא לאו כלום הוא והך בבא אליבא דרבנן קתני לה כדמוכח לקמן ודוק :

דף קי ע״א תו׳ ד״ה אבל בחסרו מודו לי׳ כו׳ ותימ׳ מאי קמ״ל כו׳ בס׳ פ״מ רוצה ליישב קושית׳ ד״ה דהא דקתני וכולן שחסרו כו׳ אליבא דר״א קתני לה ע״ש והא לית׳ דא״כ מאי קאמר הגמ׳ מ״ש וכולן שחסרו כו׳ לאו דחסר בחוץ דלמא הא ר״א היא והבעי׳ אולה לרבנן כדקאמר מעיקרא מדר׳ אליעזר פשיטא מר · אלא דפשיטא ליה להגמרא דהך בבא לרבנן קתני לה משום דלר״א לא איצטריך למתני ודוק :

ע״ב תו׳ ד״ה אשתמיטתיה כו׳ ומיהו לא יתכן פי׳ זה לפירש הקונט׳ דמצינ׳ כו׳ אבל איהו ס״ל כר״י רבי׳ דאין שיעור למים כו׳ ר״ל וא״כ ע״כ ידע הא דאמר ר׳ יוחנן ערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני דאל״ה אמאי מועלין בכונן דאי לאו מדאורייתא הוו אמאי מועלין בהן כלל ותקרא לא יליף כר״ע · דא״כ יש שיעור כדפריך הכא וק״ל :

דף קי״א ע״א תו׳ ד״ה נקרבו כסכים במדבר כו׳ אלא תרווייהו סברי אין שיעור כו׳ ר״ל וקמיפלגי כדמפלגי ת״ק ור״א ב״ש בסמוך אליבא דרבא ברי׳ דרבה · דת״ק קאמר. שהם המנסך ג׳ לוגין כו׳ אפילו לא קידשן בכלי · ור״א קאמר והוא שמילאן לשם חג כלומר שקידשן בכלי דוקא וק״ל :

שם ע״ב בתו׳ ד״ה השוחט כו׳ דלילה אין מחוסר זמן ר״ל כיון דביום שלאחריו ראוי לא מקרי מחוסר זמן כדאמרינן לעיל (די״ג) אבל התם אע״ג דאינו מחוסר זמן כיון דבאותו יום עלתו לאחר פתיחת דלתות ההיכל דאוי מ״מ מחוסר מעשה וק״ל :

דף קי״ב ע״א רש״י ד״ה הא מני רבי היא כו׳ וה״ק תנא דמתני׳ טעמא דאגדה כו׳ משום דכר׳ ס״ל כו׳ ר״ל ומש״ה קתני למה הדבר דומה לאשתוחי׳ דרבי היא דבאגודה בשע׳ הפרשה למית׳ אולא ודמי׳ לכוס דיחוי · אבל אי לא הוי קתני למה הדבר דומה · ה״א דרבנן היא ומ״מ א׳ בפנים ואחד בחוץ פטור משום דהיא גופא לאו לעולה עומדת · ואינה ראוי׳ להקרבה · וכן משמע מדברי התו׳ בהדי׳ וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה אלא בפני כו׳ שלא הי׳ עושה חברו דחוי אא״כ כיון לכולם עכ״ל אע״ג דהשתא אכתי לא אסיק אדעתי׳ הך סברא דטעמא דסיפא משום דחוי מ״מ צ״ל דמיירי שכתן כולם תכוס אחד דאל״ה לא הוי כוס שני שיריים שהרי יש לו ליתן עדיין ממנו קלת מתנות · והשתא ע״כ ס״ד דטעמי׳ דסיפא משום דשיריים הוי דאל״ה אמאי פטור · ולשון דחוי שכתבו כאן הוא לאו דוקא וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה פרת חטאת כו׳ וה״ה בשחיטה כו׳ ר״ל אע״ג דקתני שיש ז׳ לרוב ספרים מ״מ גם בשחיט׳ דינא הכי · והא דקתני שרפה חוץ לגיתה משום דעיקר גת ניתקן לשריפה · וזה שכתבו אח״כ ועיקר גת כו׳ וק״ל :

דף קט״ו ע״א גמ׳ אמר לך רב הונא הב״ע כגון שהפריש שתי אשמו׳ כו׳ מקשה גם פ״ת וגם׳ צ״ק דמ״מ קשה מדרב דימי אדרב הונא דהי איתא לדרב הונא אמאי משני רב דימי כאן לשמו כאן שלא לשמו ה״ל לאוקמי תרווייהו בשלא לשמו וכאן שהפריש שתי אשמות לאחריות כאן שלא הפריש ע״ע ולע״ד לאו קושי׳ היא דמ״ל דבאמת רב דימי לא ס״ל כרב הונא ומ״מ לא תקשה לרב הונא · דרב דימי אמורא הוא ותאי הולתי׳ עפי׳ מרב הונא דגברא אגברא קארמית · והא דפריך מעיקרא מדרב דימי ארב הונא אע״ג דאמורא הוא · היינו משום דרב דימי ע״כ שמיע לי׳ מרבי׳ שקיבל ממנו ברייה׳ דבר לוי דמיירי במחוסר זמן · דאל״ה מאי ס״ד לאקשויי מינה אדתני לוי וכדפירש״י בהדי׳ ד״ה ומשני לי׳ רב דימי כו׳ ומש״ה הוי כאלו מפורש הכי בהדי׳ בברייתא׳ אבל מאי דשני רב דימי מסברא דנפשי׳ אין לריך רב הונא למסבר כמותו כל כ״ל דיכול לחלוק עליו וק״ל :

שם בגמ׳ הב״ע כגון שהפריש שתי אשמות כו׳ פירש״י ושחטו׳ מהן בחוץ קודם זמנו לשם עול׳ כיון דסופו לרעיי׳ קאי דאשם שכיפרו בעליו רועה כו׳ חזי לדכוותי׳ בפנים אי שחיט לגופי׳ לעולה עכ״ל וקלת קשה דהיכי מ״ל דחזי לעולה משום דקאי לרעיי׳ דהרי עדיין לא כיפרו בעליו שהרי שחטו קודם זמנו · וכל כמה דלא כיפרו בעליו בהאחר עדיין ראוי הוא לאשם שהרי בידו להקריב איזה מהם שירלה ולא קאי כלל לרעיי׳ · ורב הונא לא קאמר אלא אשם שניתק לרעיי׳ ושחטו שהם כשר לעולה אבל לא ניתק לא · ומכ״ש הכא דעדיין לא קאי לרעיי׳ כלל וראוי לאשם · ואפשר דדוקא שחטו שהם אינו כשר לעולה אם עדיין לא ניתק לרעיי׳ אבל הכא מיירי ששחטו בהדי׳ לשם עולה ומש״ה אפילו קודם זמנו שלא כיפרו בעליו עדיין ולא קאי לרעיי׳ מ״מ כשר לעולה כיון דסל״פ א׳ מהם סופו לרעיי׳ ודמיו לעולה וק״ל :

שם בגמ׳ ת״ש יכול שאני מרבה עולה כו׳ אלא לאו שלא לשמו (פירש״י הלכך חטאת פטור דלא חזי לפנים כו׳) יש מקשים דאמאי פטור הא אמרי׳ לעיל (דק״ט ע״א) מכין לרבות פסולין כו׳ ופסח וחטאת ששחטן שלא לשמן מכיין ת״ל לא יביאנו לעשות כל המתקבל בפתח אהל מועד כו׳ ופירש״י דכיון דאם עלו לא ירדו וכהן כזקק להפך בהם כו׳ ראוין ליעשות קריבה בי׳ ולק״מ דהתם מיירי בהעלאה בחוץ וקרא ריבינו לעשות בהעלאה כתיב · אבל הכא דמיירי בשחיטה לא שייך בי׳ טעמא דאם עלו לא ירדו דמה שייך קודם שחיטה למימר דעלו · תמילא אי פסול בפנים לשוחטו בהאי גוונא דשחיט בחוץ מקרי אינו ראוי לפתח אהל מועד ופטור עליו · ולא אמרינן בשום מקום שיהא חייב על שחיטת חוץ בהני דבפנים אם עלו לא ירדו כגון בעלי מומין לר״ע · וגם הרמב״ם לא הזכיר דין דקדשים פסולים שחייבים עליהם בחוץ אלא בהעלאה אבל בשחיטה סתם וכתב דאינו חייב אלא הם ראוי להקריבו לפנים במתני׳ גם רפי׳ משלמים ששחטן בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל דאמרי׳ דפטור אע״ג דאם שחטה בפנים כה״ג לא ירד לר״ש כיון דפסולן בקדש לפירש״י שפירש דהיינו שנפסלו בעזרה ודוק: אמנם בבכורות (דף י״ו) משמע להפך וצ״ע

שם ברש״י ד״ה יכול שאני מרבה כו׳ ובת״כ הכי גרסי׳ לה אוציא את אלו שאינן מיוחדין לשם ולא אוציא עולה כו׳ לפ״ז קשה מאי מקשי׳ תו׳ לעיל (דקי״ג ע״ב) בד״ה כאן קוד׳ וידוי כו׳ ומיהו היא גופה תימה אמאי לא ממעטי׳ מלה׳ כו׳ הא פתח אוהל מועד אילמריך משום עולה מחוסר זמן בנופה וחטאת כו׳ כדדריש בת״כ גופי׳ והוא סיפא דברייתא דלעיל דתני׳ כמי בת״כ לפני זה וצ״ע :

דף קי״ז ע״א תו׳ ד״ה עיר שקלטתו כבר עיק׳ קרא כו׳ כראה דקשי׳ להו אי קאי אבן לוי שהרג מאי לשון שקלטתו וכבר דלשון קליטה לא שייך אלא של רולח שקלטו עיר מקלט · לכן כתבו דעיקר קרא ברולח כו׳ וע״ז שייך שפיר שקלטתו כבר · ואח״כ כתבו ותרווייהו חככהו כו׳ ר״ל ולמה מחלק בין רולח לבן לוי כיון דשניהם ילפי׳ מחד קרא וע״ז תירלו ושמא היינו לכתחילה כו׳ ואפש׳ לומר דהטעם דבן לוי לכתחלה גולה מעיר לעיר משא״כ רולח · משום דבן לוי שדר באותו עיר לא מקרי גלות אם גולה משכונה לשכונה · אבל רולח אע״פ שגולה רק משכונה לשכונה מ״מ מקרי גלות כיון שאין דירתו באותה עיר מתחילה וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה הכל הנודר ונידב כו׳ אפי׳ מנחות וכזירו׳ קרב בבמה כו׳ כראה מלשונם דהתו׳ לא הי׳ גירסתם בברייתא הכא כמו שהיא הגירסא לפנינו דקתני בהדיא מנחה וכזירות קריבין בבמה · דא״כ מה חידשו בזה והכי מוכח להדי׳ לקמן בסמוך ד״ה ר״ש אומר כו׳ דשקלי וטרי מהיכא פסיקא ליה להש״ס דר״מ סבר דמנחה וכזירות קריבין בבמה ובעו למימר דמליסכא דכידר וכידב משמע הכי אבל אי הוה גרסי נמי בה אמאי לא קתני בהדי׳ הכי לר״מ · ואי הוי קתני הכא הכי בהדי׳ מאי קשי׳ להו כולל מכלי׳ הא בהדי׳ קאמר הכי בברייתא · וחמיה לי שלא הרגישו המפרשים בזה וק״ל :

דף קי״ח ע״א גמ׳ וכתוב א׳ אומר ויטש את משכן שילה אהל כו׳ וכתיב וימאס באהל יוסף וגו׳ הא דמביא תרי קראי י״ל שבא לתרץ קושי׳ של הפ״ת דלמ״ד לקמן דסנהדרין בחלק יוסף ושכינה בחלק בנימין מאי קשי׳ לי׳ הכא דלמא הי׳ בית ממש והא דקרי לי׳ אהל היינו שהסנהדרין היו יושבים באהל ע״ש · ולהכי מייתי תרי קראי דע״כ הא דכתיב אוהל שכן באדם היינו היכא שהיתה השכינה שורה · דאל״ה ל״ל וימאס באהל יוסף דכתיב בתר הכי · אלא ודאי דקרא קמא קאי אמקום שכינה וקרא בתרא קאי אמקום סנהדרין וא״כ קשה והא התם קרי לי׳ בית אלא ש״מ שהיה בית של אבנים מלמטה כו׳ וק״ל :

דף קי״ט ע״א גמ׳ והא בעי בירה כו׳ והא דפריך לעיל מעש׳ שני כמי ליתכי ר״ל דיהא לריך להביאו

והביאו לנוב ובגבעון אבל מ"מ לא יהא נאכל שם משום דבעי בירה · אלא דלענין זה קאמר שיהא צריך להביאו לשם שלא יהא נאכל בכל ערי ישראל רק שיפדנו והמעות יהא מונח עד שיבנה בהמ"ק · וכה"ג התו' בד"ה באו כו' ומ"ש רש"י לעיל ד"ה אי הכי כו' ומאי טעמא לא תנן במתני' לאוכלו שם עכ"ל הוא לאו דוק' אלא שלא יהא נאכל עכ"פ בשאר מקומות שבלגם בנוב ובגבעון אסור לאוכלו · אמנם לספרים דלא גרסי במתני' מעשר שני נאכל בכל ערי ישראל כמ"ש התו' א"א לומר כן דלדידהו ע"כ הקושי' דליתני שיהא נאכל שם ומשני דילפי' ממעשר בהמה וכיון דמעשר בהמה אינו נאכל גם מ"ש אינו נאכל שם · וצ"ל דר"ש לק"ש שהקש' קושי' דלעיל ידע דמקרי בירה לענין מעשר שני · והמקש' דהכא לאו ר"ש לק"ש הוא אלא סתם גמ' פריך לה ודוק :

שם בתו' ד"ה זו וזו שילה כו' כדכתיב אלכה נא כו' וכתיב כי נדר כו' הא דהביאו קרא זה נמי משום דבקרא קמא ה"מ לפרש אשר נדרתי לה' בחברון היינו שהנדר נדר בהיותו בחברון והלך לשלמו בגבעון בבמה הגדולה לכך הביאו קרא זה דכתיב בי' שנדר בשבתו בגשור ולא בחברון וא"כ ע"כ בחברון קאי אהתשלומין שרוצה לשלמו בחברון וק"ל :

שם בתו' ד"ה אין מנח' בבמ' כו' דכ"ע מודו דבקדשי במה גדולה יש חילוק עכ"ל משמע מזה דהתו' גרסי בסמוך כגירסא שלפנינו ולא כגירסת רש"י דלגירס' רש"י ללשון שני דרמי בר חמא אמרי' דבזמן במה קטנה אפי' בבמה גדולה אין חילוק וא"כ הוי שפיר דומיא דמנחה דלא קרבה כלל בין בבמה קטנה בין בבמה גדולה בזמן היתר הבמות וק"ל :

בסומא דמסכתא

דף קב ע"ב גמ' ת"ל זאת תורת זבח השלמים כו' פירש"י תורה אחת לכל השלמים כו' והא דאיצטריך לרבוייהו משום דאתי מבכור אב כו' · לכאורה הוא שפת יתר · אמנם נר' שבא לתרץ קושי' הצ"ק · דהנה הרמב"ם מפרש טמא דמתני' בטמא ששימש והקשה התוס' יו"ט ב מנ"ל הא דבגמ' משמע דקאי אאכילה בטומאה ע"ש ותירץ בס' בה"ז דמוכח לעיל ריש פרק שני דטמא ששימש בבמה חילל עבודה דהתם בעי למילף זר ששימש דמחלל עבודה בק"ו מטמא ובעל מום ופריך מה להני שכן פסולין בבמה ש"מ דטמא ששימש בבמה פסול ע"ש והקשה בס' צ"ק דמ"מ קשה מנ"ל מן התורה דפסול דהא בפ' דכתיב זאת תורת זבח וגו' לא כתיב אלא והנפש אשר תאכל וגו' אבל טמא ששימש לא כתיב בההיא פרשה כלל ע"ש · והשתא י"ל דזהו שכתב רש"י לתרץ קושי' זו' דהא דאיצטריך לרבוייהו משום דאתי מבכור אב כו' אבל טמא ששימש דלא אתי מבכור אב להכשירא לא איצטריך לן לרבויי' דמהי תיתי למעוטי' וכ"כ רש"י לעיל גבי מומין דשוה בהו במה קטנה לגדולה משום דלא אשכחן מיעוטא · אבל לכאורה אין זה מספיק דהא לעיל במתני' קתני אין בהן משום זרות ולא משום טומאה ופי' רש"י משום דאזהרת שימוש בטומאה וזרות מחד קרא נפקי מוינזרו ולא יחללו מאי דמחייב אזרו' מחייב אשימוש טומאה עכ"ל · א"כ נימא נמי דבבמה דזר כשר יהא נמי טמא כשר ושפיר איצטריך לרבויי' בהדי' והדרא קושי' הצ"ק לדוכת' · ויש ליישב ע"פ מה דאמרי' לעיל בריש פרק שני וינזרו מקדשי בני ישראל וגו' בני ישראל למעוטי מאי כו' אלא למעוטי קדשי עכו"ם השתא צ"ך לא מרצה (פירש"י על טומאה עולין שבקרבנו כגון כטמא הדם או החלב) דהאמר מר ועכו"ם בין בזדון בין בשוגג בין במזיד לא הורצה בטומאה קרבן (פירש"י בתמיה והלא אפי' אבל קרבן דיחיד דישראל לא נדחה) א"כ מ"ל נמי הכי לענין במה כיון דצ"ך לא מרצה על טומאה עולין שהרי כתיב גבי ציץ לרצון להם לפני ה' דמיני' דרשי' סמיכה וכמה דברים דאינן בבמה ה"ה נמי לענין ציץ דרשינן מיני' דאינו מרצה בבמה א"כ מהיכי תיתי שבטומאה קרב כדאמרי' לענין קדשי עכו"ם · אך מ"מ קשה דלמא מלפני ה' דכתיב בציץ לא ממעטינן במה דאיצטריך לכדאמרי' במנחות דדוקא עון דלפני ה' מרצה ציץ לאפוקי עון יוצא דלא ע"ש (דף כ"ה ע"א) אך לזה י"ל דכיון דממעטינן מיני' עון יוצא משום דאינו לפני ה' כ"ש דממעטינן מיני' במה דפשיטא לא מקרי לפני ה' · אמנם לפי' התו' שם ע"פ מה שכתוב בסמוך אכתי תקשה דהתו' כתבו שם ד"ה אימא עון יוצא כו' מעון דזרות שהותר מכללו בבמה הוי מצי לאקשויי ולשנויי כגון מעון יוצא עכ"ל ולכאורה קשה היכי הוי מצי לשנויי הכי אעון דזרות · דהרי הוא עון דלפני ה' דהרי בפנים הוא · ונלע"ד דכוונתם ע"פ מה שכתבו בפ' כל הזבחים שקבלו (די"ו ע"ב) ד"ה שכן לא הותרו מכללן פירש בקונטרס אחר דהותר בבמה אין זה הותר מכללן שהרי לא נאסר שם מעולם והקשה ה"ר חיים דבהקומץ רבה קרי עון יוצא הותר מכללן בבמה · ותירץ דשאני גבי ציץ דכתב לרצון להם בכל מקום שמרצה עכ"ל וכתבתי שם דכוונתם ע"פ מ"ש לקמן (דכ"ג ע"ב) דמש"ה קאמר דאינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה משום דכתיב לרצון להם דמשמע דבר שהוא לרצון במקום אחר ע"ש וז"ש דשאני גבי ציץ דכתיב לרצון להם כלומ' דעיקר מאי דבעינן גבי' דוקא דבר שהותר מכללו הוא משום דכתיב לרצון להם דמשמע דבר שהוא לרצון להם במקום אחר · ולרצון להם משמע בכל מקום שמרצה אפי' בבמה דמ"מ מקרי לרצון במקום אחר ולכך קרי ליה התם הותר מכללו עכ"ל בכתבי שם · והנה לכאורה קשה אדרבה דגבי לרצון להם כתיב לפני ה' דמשמע דוקא דבר שהוא לרצון במקום אחר בפנים ולא בבמה · וצ"ל דהיינו דמשני התם באמת אמר קרא לרצון להם לפני ה' עון דלפני ה' אין ר"ל דבעינן דוקא דבר שהוא לרצון במקום אחר לפני ה' דהיינו בפנים · עון דיוצא לא כלומר דזה אינו לרצון במקום אחר לפני ה' אלא בבמה · ועפ"ז שפיר כתבו דהוי מצי לאקשויי ולשנויי הכי אעון דזרות · דהוא נמי אינו לרצון במקום אחר לפני ה' אלא בבמה · ולפ"ז הדר' קושיין לדוכתה היכי מצינן למילף מלפני ה' דבעינן דוקא לפני ה' אבל בבמה אין הציץ מרצה דלמא מרצה גם בבמ' והא דכתיב לפני ה' היינו לפרש דבעינן דוקא עון שהוא לרצון במקום אחר לפני ה' לאפוקי עון יוצא וזרות דאינו לרצון במקום אחר רק בבמה · אמנם התו' שם ובזבחים (דכ"ג ע"ב) כתבו לחד תירוץ דעון פיגול מיקרי לרצון במקום אחר משום דהותר מכללו בבמה ושפיר מצינן למימר דמרצה הציץ עליו כיון שהעון עכ"פ בפנים הוא · וא"כ ע"כ צ"ל דהפירוש אינו כמו שכתבנו אלא כפשוטו דעון יוצא משום שאינו לפני ה' אין הציץ מרצה עליו דאינו מרצה אלא על עון שהוא נעשה לפני ה' · ועל עון זרות צ"ל תירוץ אחר למה אינו מרצה עליו דהיינו עון קדשים כתיב ולא עון מקדישים ע"ש בתו' ד"ה ואימא עון בעל מום כו' וא"כ לק"מ דמ"ל דממעטינן מלפני ה' כל עון שאינו לפני ה' בין בבמה בין עון יוצא כנ"ל · אך מ"מ יש להקשות מנ"ל למעוטי מלפני ה' תרי · דהיינו במה וגם עון יוצא · דלמא ממעט רק חד מינייהו מאי דמסתבר טפי למעוטי · אמנם לע"ד מוכח דילפינן מלפני ה' גם שניהם למעוטי דהנה לעיל (דף י"ו ע"א) יליף מקרא דלעמוד לפני ה' ולשרתו דיושב כשר בבמה (ודף כ"ו ע"א) אמרינן דאם עמד בחוץ וקיבל פסולה ופירש"י שם דנפקא לן מדכתיב לעמוד לפני ה' ולשרתו דבעינן דוקא שיעמוד לפני ה' בשעת עבודה · והא דמי ממש להכא · ובזה מיושב מה שהקשה בס' בה"ז על דברי התו' (דל"ג ע"א) ד"ה מאי שנא סמיכה כו' שכתבו פי' בקונטרס דהיינו מדכתיב וסמך את בן הבקר לפני ה' וכיון דבעינן תיכף לסמיכה שחיטה אין סמיכה מבחוץ כו' והקשה הר"ר יעקב דאורלייני"ש דבפ' בתרא משמע דכתיב בסמיכה גופה לפני ה' דקאמר דאין סמיכה בבמה מדכתיב לפני ה' ולא בבמה כו' ע"ש

והקשה גם׳ הכ״ל דלמא בהמת כתיב בסמיכה גופה לפני ה׳ אלא דאיצטריך למעוטי במה אבל לא מצינן למילף מיני׳ דנפי׳ הסמיכה שתהי׳ בפנים ע״ש · אבל לפי״ז א״ש דהתו׳ הוכיחו מכח הוכח׳ דלעי׳ דע״כ מצינן למילף מיני׳ תרווייהו כמו מלפני ה׳ דכתיב גבי עמידה ככ״ל · ועפ״ז נכא ליישב ההדרן עלך כהוג׳ · דהנה בריש מכילתין קתני כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה וכתבו התו׳ ד״ה בקבלה והולכה וזריקה דינא הכי אלא דנקט שחיטה שהיא עבודה ראשונה ע״ש ולולי דבריהם אפשר לומר דלרבותא נקט זביחה דאע״ג דשחיטה לאו עבודה היא מ״מ לא עלו לשם חובה ואכ״ש שאר עבודות · וליכא למימר דנפשי׳ דבשאר עבודות פסול לגמרי דמהיכי תיתי · חדא דא״כ ה״ל למתני הכי בהדי׳ · ועוד דמקרא דנפקא לן הכי בשחיטה דהיינו ממוצא שפתיך תשמור וגו׳ מצינן למילף מיני׳ כמ׳ הכי בשאר עבודות · אבל איפכא ודאי דה״מ לנספי׳ ולמימר דבשאר עבודות דוקא איירי קרא אבל שחיטה לאו עבודה היא ולא איירי בה קרא כלל · ואהא דאמרי׳ שחיטה לאו עבודה היא (די״ד ע״ב) פי׳ התו׳ דנפקא לן הכי מדחזינן דשוחט אם עומד בחוץ והושיט ידו לפנים ושחט כשרה דדרשי׳ ושחט את בן הבקר לפני ה׳ ולא השוחט לפני ה׳ · ובקיבל כה״ג פסולה דכתיב לעמוד לפני ה׳ לשרתו ע״ש · והא״ש דהוקשה לן לכאורה דמזאת תורת זבח השלמים יליף לזמן ונותר וטמא דשוין בבמה קטנה וגדולה והרי טמא ששימש נמי נכלל במתני׳ כדמוכיח בגמ׳ בה״ז · וא״כ קשה מנ״ל לתנא הא · כקושי׳ ס׳ ל״ק · וטמא תאמר דלזה לא צריך ריבוי דמהיכי תיתי למעוטי׳ לזה אמר הדרן עלך פרת חטאת ותרלה במתני׳ דקתני אין בהן משום זרות ולא משום טומאה והיינו ע״כ משום דאיתקוש להדדי וא״כ גם לענין במה ה״ל להקיש טמא לזר דהיא כשר · וא״כ ע״כ צריך ריבוי לטמא לפסול בבמה וסליקא לה מסכת זבחים · ואמאי סליקא הא אכתי איצטריך לן לאתויי לימוד לטמא ששימש שפסול בבמה כי היכי דמייתי לזמן ואיכך : קרא לפסול · ואין לומר דהשתא צ״ל לא מרלה בטומאה קרב כנ״ל דמנ״ל דצ״ל לא מרלה · ואי משום דכתיב לרצון להם לפניה׳ הא איצטריך למעוטי עון יוצא ומנ״ל למילף מיני׳ תרווייהו · לזה אמר הדרן עלך מסכת זבחים ותרלה דקתני בריש מכילתין כל הזבחים שנזבחו כו׳ ולא קתני שאר עבודות והיינו משו׳ רבותא כיון דשחיט׳ לאו עבוד׳ היא כנ״ל ומנ״ל הא דשחיטה לאו עבודה וצ״ל משו׳ דשוחט אין צריך לעמוד לפני׳ משא״כ בקיבל דכתיב לעמוד לפני ה׳ וגו׳ וקשה הא איצטריך לפני ה׳ למעוטי במה דכשרי ופב ככ״ל וצ״ל דתרתי ש״מ ככ״ל א״כ ה״ה הכא שמעי׳ מיני׳ תרתי ככ״ל ודוק :

סליק מסכת זבחים

מסכת ברכות

דף ב ע״א בגמ׳ ואב״א יליף מברייתו של עולם כו׳ יש לדקדק כיון דאכתי צריך לתירוץ ראשון משום קושי׳ ראשונה תנא היכא קאי כו׳ דלא מיירלא בתירוץ זה כפרש״י דבתירוץ זה לא מתרץ אלא קושי׳ שניי׳ · וא״כ צ״ל תירוץ זה כלל ולא סגי לי׳ בתירוץ ראשון לחוד · ויש ליישב דאי משום קרא דבשכבך ובקומך · ה״ל למיתקט לישנ׳ דקרא וליתני מאימתי זמן ק״ש שבשכיבה כו׳ וכן לקמן ה״ל למתני מאימתי זמן ק״ש של קימה · אבל הא דנקט שחרית וערבית ובלשון זה לא מצינו בתורה לשון ערב ברישא אלא שחרית דהיינו בתמיד · א״כ ה״ל לתנא למיתני דשחרית ברישא · ולכך הוצרך לומר דיליף מברייתו של עולם · וי״ל שזהו שכתב רש״י ד״ה ואב״א הא דתנא ערבין ברישא כו׳ ולא כתב בקיצור דאקושי׳ שניי׳ קאי אלא כוונתו לומר דהאי ערבין ברישא ולא תני לישנא דקרא בשכבך וגו׳ · וגם מיושב בזה לשון הגמ׳ בתירוץ ראשון דאמר וה״ק זמן ק״ש דשכיבה אימת כו׳ דלכאורה הוא ללא צורך · אלא שבא לומר דאע״ג דנקט התנא לשון ערבית ולא נקט לישנא דקרא · מ״מ כיון דכוונתו אק״ש דשכיבה דכתיב בתורה · שפיר נקט ערבית ברישא כדכתיב בקרא דבשכבך וגו׳ וק״ל וקצת מזה כתב גם ר״ש אלגאזי :

אמנם לפ״ז ק״ק על התו׳ ד״ה אי הכי סיפא כו׳ דאע״ג דסמיך אקרא דבשכבך א״כ · תימ מקפיד כו׳ ידא״כ גם השת׳ לק״מ דלא לתירוצא בתרא מ״ל דדוקא הכא בק״ש מקפיד למיתני דערבית ברישא משום דק״ש דערבית כתיב בתורה נמי ברישא · ומ״מ אי לאו דיליף נמי מברייתו של עולם לא הוה נקט לשון ערבית ושחרית ככ״ל · אבל גבי ברכות דלא הפכחן בתורה יליף מתמיד ותני שחרית ברישא · אמנם י״ל דמ״מ קשה · מאי חזי דיליף התם מתמיד טפי מברייתו של עולם אדרבה טפי ה״ל למילף מברייתו של עולם ולמיתני בסיפא כמו ברישא וק״ל :

שם בגמרא וממאי דהאי ובא השמש ביאת השמש כו׳ יש לדקדק לפי׳ התו׳ בקושי׳ זו · דפריך מנ״ל דהוא צאת הכוכבים דילמא תחילת השקיעה א״כ מהיכא פשיטא לי׳ למקשה מעיקרא למימר מכדי כהנים כו׳ משעת צאת הכוכבים וגם המתרץ מי דחקי׳ לומר בתירוצו דכהנים אוכלי תרומה בצאת הכוכבים דהא קשי׳ ממאי דהאי ובא השמש כו׳ ובאמת הא לא שמעי׳ ממתני׳ כלל דמ״ל דכהנים אוכלי בתחילת השקיעה ואז הוי נמי זמן ק״ש · אלא דשמעינן דע״כ כפרה לא מעכב׳ · א״כ לימא בקיצור הא קמ״ל דכפרה לא מעכבא ותו לא · ואפשר לומר דודאי המקשה והמתרץ ידעו באמת הדין דכהנים אוכלי בתרומה משעת צ״ה דיקא · ואפשר דשמיע להו הכי מברייתא דלקמן ושי׳ לדבר צאת הכוכבים · אלא דהמקשה לא הוי ידע דמוכח מקרא הכי אלא הי׳ סבור שמקובל הוא ביד חכמים דפירוש הכתוב כן הוא כדמצינו כמה דברים שאילולי הקבלה לא היינו יודעים פירוש הכתוב כגון טבילת כלי מתכות דילפי׳ מאך במי נדה יתחטא דהיינו מים שהנדה טובלת בהן כפירש״י בחומש ופשטא דקרא משמע מי חטאת וכ״כ בר״ה א״ע שלולי הקבלה הי׳ מפרש כן · וכיוצא כמה דברים · אלא דקשי׳ לי׳ הכא א״כ איך נתן התנא סימן לק״ש באכילת כהנים בתרומה כיון דהיא גופה לא ידעינן אלא מקבלה ומי שיודע זה יודע נמי זמן ק״ש · ואדרבה בק״ש מפורש טפי בתורה דלא משתבר שבתחילת השקיעה יקר׳ זמן שכיבה · והוי כדתלי תני׳ בדלא תני׳ · וא״א מתרץ רבה בר שילא דבאמת מוכח בקרא דבא השמש היינו צאת הכוכבים · וא״כ לא קשי׳ הא דנקט המתרץ אימת קאכלי בצ״ה · דהא אמת נקט אע״ג דלא איצטריך להכי בתירוצו וקושי׳ ממאי דהאי ובא השמש כו׳ לא תלי׳ בזה · דאף אי לא הוי קאמר המתרץ אלא דקמ״ל דכפרה לא מעכב׳ · מ״מ הי׳ קשה איך נתן התנא סי׳ לק״ש בדבר שאינו מפורש אלא מן הקבלה · דהא איכא למטעי בהא גופי׳ ולספק אימת זמנו · וי״ל דקושייתו מעיקרא ליתני צאת הכוכבים נמי הכי הוא כיון דהשתא אכתי לא ידעי׳ שפיר זמנו · ובזה אפשר ליישב מה שי״ל לכאורה הכי בני מערבא דפשטי מברייתא דהאי ובא השמש ביאת השמש הוא · תקשה להו אברייתא גופה מנ״ל הא · כיון דלא שמיע להו הא דרבה בר שילא · אבל לפי״ז א״ש די״ל דס״ל כדהוה ס״ל למקשה דהכא מעיקרא שקבלה הוא ביד החכמים שפירוש הכתוב כן · ולמתני׳ לא קשי׳ להו איך נתן סימן בדבר שאינו מפורש בקרא · די״ל דהתנא ידע שדין זה

דכהנים

דכהנים פשוט וברור בעיני השואל יותר מזמן ק"ש ולכך נתן סימן לק"ש בזה ודוק :

שם ומאי דהאי ובא השמש כו' ומאי וטהר טהר יומא כו' נ"ל דבלא וטהר אילו הוי כתיב אלא ובא השמש והו לא ודאי אין לפרש צאת הכוכבי' אלא ביאת אורו דהיינו תחילת השקיעה · ולהכי הוצרך לומר השת' ומאי וטהר טהר יומא · דאי הוי אמרי' דוטהר קאי אגברא · ודאי לא הוי מפרשי' ובא השמש אלא ביא' אורו דמשמעותו הכי הוא בלא וטהר · ולהכי נמי מתרץ לימא קרא ויטהר וכתבו התו' משום דהשתא דכתיב וטהר איכא למטעי · ולכאורה קשה א"כ אי הוה כתיב ויטהר דליכא לפרש אלא אגברא · מ"מ איכא למיטעי ולפרש ובא השמש ביאת שמשו דהיינו סוף השקיעה דהוא צ"ה · אבל לפי' זה א"ש · דמובא השמש לחוד לא משמע הכי וק"ל :

שם ע"ב בתו' ד"ה דילמא ביאת אורו הוא כו' מפשוט מתני' העריב שמשו אוכל בתרומה כו' מקשה מהרש"א מאי לא קשי' להו דמפשוט מתני' דהכא דמוכח נמי דכפרה לא מעכב' ותירץ בדוחק דהכי מקשה מ"מ מתני' עדיפא למפשט מינה מברייתא ונלע"ד דממתני' דהכא לא קשי' להו דספ"ג דבודאי מוכח דסיכור"ל שאוכלי' בשחרית אחר הבאת קרבנותיהם · דהא בק"ש של ערבית איירי · אבל מ"מ לא מיתני בהדי' כמו בברייתא דקתני בהדי' וסימן לדבר צאת הכוכבי' להכי ניחא לי' טפי לפשוט מברייתא · אבל האם במתני' קתני בהדי' העריב שמשו אוכל בתרומה · וה"ל לפשוט טפי ממתני' וק"ל :

שם ברש"י ד"ה נכנסין להסב כו' מ"מ מאוח' הוא לכול' עכ"ל הגה מהרש"א מוחק כאן מלת לכולם משום דאח"ז כתב רש"י הי מינייהו מאוחר לכולם דעני או דכהן מוכלא דהא לאו מאוחר לכולם הוא · ומהרש"ל מוחק מלת לכולם בסוף וכאן אינו מוחקו · ולכאורה נראה דהדין עם מהרש"א דע"כ הא דבעי הי מינייהו מאוחר היינו מאוחר לכולם · דאל"ה אלא דבעי הי מינייהו מהני תרתי מאוחר לחברו כמו שכ"ל לגרסת מהרש"ל · א"כ מאי לא נקט הי מינייהו קדים · אלא ודאי דמאוחר לכולם קאמר : אמנם מת"ש רש"י ד"ה קשי' דר"מ אדר"מ כו' והוא שיעור מאוחר משל כהן כו' משמע דס"ל דמשעה שבני אדם נכנסין כו' מאוחר משיעור של כהנים אוכלין בתרומה · דאין לומר דכהנים טובלין קאמר · דלישנא דכתב אח"ז והכא אמר משעת טבילה כו' לא משמע הכי · וא"כ ע"כ ליכא למימר דהי מינייהו מאוחר לכולם קאמר · דא"כ מאי בעי אעני וכהן · שפיר ה"ל למיבעי על עני ובני אדם · דהא בני אדם מאוחר משל כהן · אלא ודאי דלא בעי אלא על עני וכהן הי מינייהו מאוחר מחברו · וא"כ ע"כ דלא גרסי' ברש"י הי מינייהו מאוחר לכול' וא"כ שפירים לגרוס ולקיי' מלת לכול' בתחלה ודלא כגרסת מהרש"א ואין להקשות מכ"ל לרש"י הא דמאוחר הוא לכולם · די"ל דמוכח הכי · דאל"כ מאי בעי הגמ' אעני וכהן הי מינייהו מאוחר ולא בעי נמי אעני ובני אדם או כהן ובני אד' הי מינייהו מאוחר אלא ע"כ דפסיק' לי' להש"ס דמאוחר הוא לשניהם · דא"ל איפכא דפסיקא לי' דקדים לשניהם · דא"כ תקשי לי' נמי א"כ ר' אמאי היינו' אליעזר כדקשי' לי' גבי עני אי קדים לכהן וכמ"ש התו' דאין סברא לחלק כל כך בשעורי זמן שכיבה שקוד' צ"ה וכמו שנבאר דבריהם בסמוך · ומזה נמי פסיקא לי' לרש"י בסמוך דמשעה שבני אדם נכנסין כו' הוא שיעור מאוחר משל כהן · ולגרסת מהרש"א לא ידענא מהו שכתב רש"י מ"מ מאוחר הוא ממה הוא מאוחר דאין לומר דקאי אשיעור דעני שקודם לזה כאמר · דא"כ אכתי מאוחר לכולם הוא · ומה שהביא מהרש"א ראי' מן התו' ע"ע · איני מכיר ראייתו דהא התו' לא כתבו זה לאמת אלא אי ס"ד דבני אדם נכנסין דר"מ וכהנים טובלין חד שיעור' הוא · אבל אליב' דאמת הא אמרי' תרי תנאי אליב' דר"מ ושיעור שבני אדם נכנסין כו' וכהנים טובלין לאו חד שיעור' נינהו · וא"כ י"ל שפיר דבני אדם נכנסין כו' הוא מאוחר אפי' לכהנים אוכלין דהיינו צ"ה וכדמשמע מרש"י ד"ה קשי' דר"מ כו' כנ"ל ודוק :

שם בתו' ד"ה ואי ס"ד דעני קדים כו' דלא מסתברא לחלק כ"כ בשיעורי זמן שכיבה כו' ר"ל דודאי כל השיעורים שקודם צ"ה אע"פ סמוך לצ"ה הם · דאל"ה תקשי גם כמו תנאי לקושי' ר"י לר"מ והלא כהנים מבע"י הם טובלי' דמבעוד יום ודאי לאו זמן שכיבה הוא · אלא ע"כ דהם תוך שיעור חצי מיל סמוך לצ"ה · וא"כ אי עני קדים תקשי היינו ר"א דמסתמ' היינו נמי בין השמשות והוא שיעור' דר"א · ואם נימ' דהוא קדים קצת לבין השמשות דר' יוסי ומ"מ סמוך לצ"ה הוא · תקשי היינו ר"מ דהיינו כהנים טובלים · ואם נימ' דהוא קודם קצת גם לדר"מ או שהוא מאוחר לדר"א · לא מסתבר לחלק כ"כ בשיעורי זמן שכיבה שקודם צ"ה ולומר דכל זמנים הללו אית בי' דהיינו שיעור' דר"מ ודר"א ודעני וכולם הם תוך שיעור בין השמשות דר' יהודה דהיינו חצי מיל · דאל"ה תקשי להו קושי' ר' יהודה כנ"ל והוא דוחק גדול שבזמן מועט כזה יהיו ג' שיעורים מחולקים דא"כ אין בין זה לזה אלא שהות מיל לערך · ולא מסתבר שיחלקו בשיעור קטן כזה · אבל אי שיעור' דעני אחר צ"ה נוכל לומר שהוא חצי שעה או יותר אחר צ"ה · דאחר צ"ה יש לנו זמן הרבה שנוכל לומר בו הרבה שיעורי' ומ"מ יש בין זה לזה שיעור גדול דהא י"ל דשעה או שתים אחר צ"ה מקרי זמן שכיבה · דמ"ל דרוב בני אדם אינם שוכבים קודם לזה ומהרש"א פי' · דמ"ש התו' דכל זמנים של התנאים הם קודם צאת הכוכבים מצ"ה לא מסתבר שיהי' בו גם שיעורא דעני ע"ש שכן משמע מדבריו · אבל לפי' מ"ש לעיל · לית' דהא דבני אדם נכנסין מאוחר הוא לכולם והוי אחר צ"ה · ועוד דגם בחדושי הרשב"א כתב תירוץ התו' · והוא פי' בסדר' דשיעור דבני אדם הוא בחול ומאוחר לבני אדם בערבי שבתות · ובערבי שבתו' גופי' ס"ל דשוה הוא לשיעור דעני · וא"כ ע"כ הך דבני אדם נכנסין בחול הוא זמן גדול אחר צ"ה · דהא שיעורא דעני מסק' דמאוחר הוא לכהן דהיינו צ"ה ע"ש ודוק :

שם בתו' ד"ה אמר לי' ר' יהודה כו' וי"ל דלדידי' לא קשי' דלא דריש בשכבך כו' לפי' מ"ש לפנינו תירוץ התו' הוא תמוה דמאי לא דריש ר' יהודה בשכבך דאלא במאי מוקים לי' · ובודאי אין סברא לומר דדריש לי' כב"ש *דבערב יטו ויקר' דוקא ולא כב"ה דדרשי בשעה שבני אדם שוכבים · ועוד דמנ"ל דר"מ לא דריש נמי כוותי' · אבל בהרש"ש וברשב"א כתוב תירוץ התו' בענין אחר והוא נכון ע"ש ולע"ד טעות נפל בדבריהם כאן וצ"ל כמו שכתוב שם ודוק :

דף ג ע"ב בגמ' קשי' דר"מ אדר"מ כו' בשלמא בלא זה שאמר לפני זה ה"ק ליה ר' מאיר כו' לק"מ די"ל דמה שאמר לעיל בברייתא' משעה שבני אדם נכנסין כו' אמר אחר שהקשה לו ר' יהודה והלא כהנים מבע"י הם טובלים ומשום שלא מצא תשובה לקושייתו חזר בו ונתן שיעור אחר אבל השתא דאמר שתירץ שפיר על קושי' של ר"י א"כ קשה מאי קאמר לעיל שיעורא אחרינא וק"ל :

שם בתו' ד"ה קשי' דר' אליעזר כו' דלא מ"ל מקדש היו' וכהני' נכנסין כו' חד שיעורא הוא כו' ר"ל דהא דאמ' ר"א מקדש היו' היינו משצ' שבודאי קידש היו' דהיינו צ"ה אבל לא איירי ממה שצריכין אנו לקדש היום מספק וק"ל

שם בד"ה הי' לך להתפלל תפלה קצרה כו' ור' יוסי לא הוה במקום סכנה כו' ולא השיב שמא יהרגוהו ליסטים כו' קצת קשה הרי בסמוך קאמר הגמ' טעמא דאין נכנסים לחורבה משום חשד ומפולת ומזיקין · וא"כ מה ששאל אליהו מפני מה נכנסת לחורבה היתה כוונתו שלא הי' לו ליכנס לחורבה מפני חשש סכנה של מפולת ומזיקין ואיך הי' יכול להשיב שמא יהרגוהו ליסטים דמאי שנא הרי בחורבה נמי הוא בסכנה · וטפי הי' לו להתפלל בדרך · לכך

השיב

הש"ב שתא יפסיקו עוברי דרכים • דכיון דבין כך ובין כך תם כן הוא צריך טפי להתפלל בחורבה שאין חשש שיפסיקו את תפלתו ואליהו פרש"ב"ה ל' להתפלל בדרך היינו משום דבחורבה איכא נמי חשש מלבד הסכנה • ואע"ג דכנגד זה יכול להתפלל ואין חשש הפסק • הרי יכול להתפלל תפלה קצרה בדרך • ואין כאן חשש הפסק ולא סכנה שאין צריך לעמוד שיכול להתפלל מהלך תפלה א כדאמרי' לקמן (דף למ"ו) וק"ל :

שם ע"ב מפני המפולת ותיפוק לי' משום חשד ומזיקין כתב מהרש"א וק"ק דה"מ למפרך משום חשד לחוד כו' ונלע"ד דבשלמא לעיל פריך שפיר ל"ל טעמא דחשד הא איכ' טעמ' דמפולת או מזיקין שהוא מפני הסכנ' דעדיף טפי דקיי"ל חמיר' סכנת' מאיסורא • אבל שטעמא דמפולת לא ה"מ למפרך תיפוק לי' משום חשד • דאדרבה דקמ"ל דאף משום סכנה אסור • דשמא דחשד לא חיי' כלכך • לכך פריך מסכנה מיחד חשד ומזיקין דאיכא נמי סכנה וק"ל :

שם אמר ר"א אמר ר' אחא כו' חצות לילה בשינה כו' אין להקשות לפי' מכ"ל לרבי דארבע משמורות הוי הלילה דילמא ליכא אלא ג' וקדמו עיני אשמורות היינו דפעמים קדם לשתי משמרו' דהיינו מסוף משמרה ראשונה דא"כ מאי · מידם בזה דבריש' אמר קדמתי בנשף דהיינו מאורת' ומיד אחר זה אמר קדמו עיני אשמורות דהיינו לפני שתי משמורות דהוי א ואין נ"ל זו • וגם לר' זירא אין להקשות דילמ' קדמו עיני אשמורות היינו שתי משמרות הי' מתכמכם כשום • די"ל דא"כ קדמתי בנשף במאי מוקים לי' • וגם אין לומר דקדמו עיני אשמורות היינו לפני שתי משמרות ר"ל זמשמרה ראשונה • דא"כ פשיטא כיון דקאמר קדמתי בנשף ודאי דהוא קודם לשתי משמרות • אלא ודאי דהיינו חצות • ואע"ג דזהו כמו כבר אמר חצות לילה אקום וגו' • מ"מ אין הפסוק זה תיד אחר זה • אבל קדמתי בנשף וגו' וקדמו עיני וגו' הם סמוכים ותכופי' זה לזה • אבל לרב אשי קשה דקאמר עד חצות הי' עוסק בתורה מכאן ואילך בשירות ותשבחות מדכתיב בההוא קרא להודות לך כדפירש"י • דאל"ה קשה איפכא • והלא בההיא קרא דקדמו עיני אשמורות דהיינו כמו בחצות כתיב לשיח באמרתך דמשמע שעסק בתורה • ואפשר לומר דה"ק קרא קדמו עיני אשמורות ר"ל שקדמו לפני שתי משמרות דהיינו לפני חצות לשיח באמרתך ר"ל לעסוק בתורה • דמחצות ואילך לא עסקתי בתורה אלא בשירות ותשבחות • ומ"מ תוכיח לעיל שפיר דשתי משמרות הוו חצות לילה וה"ק כתוב א' אומר חצות לילה וגו' דמשמע מחצות ואילך עסק בשירות ותשבחו' ולא מקידם זה וכתוב א' אומר קדמו עיני וגו' דמשמע שעמד לפני שתי משמרות לעסוק בתורה עד תחילת משמרה שני' ומאז לא עסק בתורה רק בשירות ותשבחות דליכא למימר דכפשוטו קאמר שקם לפני שתי משמרות לעסוק בתורה עד חצות דזה לא נזכר בכתוב כלל • אלא משמע שקדם לפני שתי משמרות לעסוק בתורה דמאז שהתחילה משמרה שני' לא עסק בתורה אלא בשירות ותשבחות • דבודאי לא הי' יושב ובטל אח"כ וקשיין קראי אהדדי • אלא ע"כ דשתי משמרו' היינו חצות לילה דד' משמרות הוי הלילה • ואין להקשות לפ"ז נ"ל קדמו עיני אשמורות הלא כבר אמר סמוך לזה קדמתי בנשף וגו' כמ"ש לעיל • די"ל דשם והדר מפרש דמתחילה אמר קדמתי בנשף ואשועה דלא ידעינן אי ר"ל שעסק בתורה או בשירות ותשבחות • ובא הכתוב השני קדמו עיני וגו' לפרש לשיח באמרתך דהיינו עסק התורה וק"ל :

שם אלא אמר רבא תרי נשפי הוו כו' וצ"ע לפ"ז מנ"ל דקדמתי בנשף הוא אורת' דילמא נפרא הוא • וא"ל דא"כ מאי לשון קדמתי ומאי רבותא דדוד כמ"ש ההרב"א בח"א • די"ל שקדם לפני שאר מלכים שעומדים בג' שעות ביום כדאמרינן לעיל לרבי נתן דקדמו עיני אשמורות היינו לפני שאר מלכים • הכי נמי הכא ואין לומר א"כ חצות לילה במאי מוקמי' לי' • די"ל ככל הנך שינויי דמשני הש"ס בהפך וק"ל :

שם ברש"י ד"ה ור' נתן אמר לך כו' שדרכן לעמוד בג' שעות ביום בתחילת שעה שלישית עכ"ל לכאורה קשה לפ"ז לא הוי זמן קימה אפי' למלכים אלא עד תחילת שעה שלישית ואמאי פסקינן דעד ג' שעות דהיינו רביע היום הוי זמן ק"ש של שחרית כדאית' בש"ע • ושאר פוסקים • ובלא רש"י לא הוי קשה כלכך דהמ"ל דהא דקאמ' הגמ' והרתי דימנא אע"ג דשאר מלכים ישנים עד סוף שלש שעות • מ"מ כאן אין אנו צריכי' אלא להשלים שתי שעות החסרים משתי משמרות להכי נקט רק תרתי בימנא ובאמת קדם דוד לפני שאר מלכים שתי משמרות שלימות ועוד שעה אחת יותר רק דלא חשיב אלא משמרות השלימות אבל לדברי רש"י קשה • ודוחק לומר דרש"י חולק באמת על כל הפוסקים בזה • וי"ל דהא דכתב רש"י שדרך מלכים לעמוד בתחי' שעה שלישית לאו כל המלכים קאמ' אלא שיש מהם שעומדים כן אבל יש מהן שעומדין בסוף שעה שלישית או הפעמים עומדים בתחילת השעה ופעמים בסופה • ודוד מילת' דפסיקא נקט דעכ"פ קדם שתי משמרות לשאר מלכים • אבל מ"מ כיון שעומדים קצת מהמלכי' או לפעמי' בסוף שעה שלישית הוי זמן קימה עדיין לקרות ק"ש עד זמן זה • ושמעתי שהב"ח • קשה קושיא זו • ותירוצו לא שמעתי ואין ספרו בידי כעת • לעמוד על דבריו • והנלע"ד כתבתי וק"ל :

דף ד ע"א בגמרא ודוד מי קרי לנפשי' חסיד כו' לכאורה קשה מאי לא קשיין לי' קראי אהדדי בלא הך דרשה דהכא ונלע"ד ליישב ע"פ מאי דאמרינן בסוטה (דף כ"ב) כי רבים חללים הפילה זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה כו' ועד כמה עד ארבעין שנין איני והא רבה אורי (פירוש וכל ימיו היו רק ארבעים שנה) בשוין (פירש' ששוה בחכמה לגדול העיר כו') ואמרי' ביומא מאי דכתיב רגלי חסידיו ישמור כיון שעברו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב אין חטא בא לידו • והש"ס דבל"ז לא קשי' לי' אקרא דהוידע דמ"ל שמא יגרום החטא • אבל השתא דאמר שדוד יורה הוראות ע"כ שהי' אז בן ארבעים דאל"כ לא הגיע להוראה • ואין לומר בשוין מותר • שהרי הי' שם מפיבושת רבו שהי' גדול ממנו כדאמר לעיל שהי' שואלו יפה דנתי כו' וא"כ אם הי' מוחזק חסיד בעיני נפשו אז לא הי' צריך לירא שמא יחטא ויגרום החטא שהרי כבר עברו רוב שנותיו שהרי כל ימיו לא היו אלא שבעים שנה • ובזה מיושב הא דמייתי מיעקב דלכאורה הוא שלא לצורך • דהוא הדבר אשר דברנו • דמשני שמא יגרום החטא וקשה הרי עברו רוב שנותיו כנ"ל • לזה אמר כר' יעקב בר אידי כו' כלומר דגבי יעקב נמי כיון שאמר לו הקב"ה בהליכתו לחרן הנה אנכי עמך א"כ ודאי לא חטא עדיין דאפשר חטא ושכינה עמו כדאמרי' גבי דוד בת' שבת פרק במה בהמה ואז הי' בן ע"ז שנה דהכי כרש"י בחומש והמלא כי כן הוא וא"כ כבר עברו רוב שנותיו שהרי כל ימיו קמ"ז שנה • וא"כ לא הי' מתיירא שמא יחטא • אלא ודאי דאיהו לא הוי ידע דעברו רוב שנותיו שלא הי' יודע כמה יחי' • א"כ ה"ה בדוד מ"ל הכי ואו י"ל כפשוטו לתה הי' יעקב מתיירא הא הבטיחו הקב"ה ושמרתיך בכל אשר תלך ומאי ל' כמו שיש גרם מחטא • אלא ודאי דלשון שמירה איכא אלא מפגעי העולם ומאורעותיו אבל לא מחטא דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים • א"כ ה"ה נמי מאי דכתיב רגלי חסידיו ישמור לא קאי אחטא רק מפגעי העולם • וליתא לדרשה דגמ' דיומא הנ"ל וא"כ שפיר הי' דוד מתיירא שמא יגרום החטא וק"ל :

דף ה ע"ב חסד זו גמילות חסדי' שנאמר רודף צדקה וחסד כו' יש לדקדק מה הוצרך ראי' לזו • דחסד זו ג"ח פשיט' דהכי הוא ואם יש לפרשו בענין אחר א"כ אימא

התם נמי פירושו הכי · ותאי אולמי׳ דהאי קרא מהאי · וי״ל דהכא המ״ל דחסד היינו שעושה חסד בממונו ליתן לדקה הוא דמתכפר דוקא משום דיש בו חסרון כיס אבל ג״ח שאין בו חסרון כיס לא מהני · מש״ה מייתי ההא ורודף לדקה וחסד דע״כ הוא ג״ח דהא כתיב כבר לדק׳ בקרא ואי חסד נמי הוי לדקה תרתי ל״ל ואי״ל דהכא המ״ל דה״ק בחסד של הקב״ה ואמת דהיינו תור׳ שאד׳ עוסק בה יכופר עוו׳ אבל אהת׳ גבי רודף לדק׳ וחסד ליכ׳ לפרושי על חס׳ של הקב״ה כלל וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה דיכא בלא דיכא הרבה לדיקים יש שלוקי׳ בגופם ובממונם כו׳ ר״ל בלא חטא אלא יסורים של אהבה הם · אלא הם יודעים כו׳ ולולי דבריהם הי׳ כלע״ד ליישב קושייתם · דאיתא במס׳ מגילה דרב הונא הי׳ זהיר בקידוש היום על היין עד שמשכן אבנטו המיינו לצורך יין לקידוש ואית׳ נמי התם שמי שזהיר בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין ואמרי׳ במס׳ ב״ק דלבתו של נחוני׳ חופר שיחין כפלה לבור ואמר ר׳ חנינא בן דוסא שבודאי תנלל דכיון שנלטער בו אותו לדיק שהי׳ ממליא מים לעולי רגלים לא יכשל בו זרעו ליטבע במים א״כ ה״ה הכא כיון שהי׳ רב הונא זהיר כ״כ בקידוש היום על היין בודאי לא הי׳ מתייסר בדבר זה שיחמיץ יינו אם לא חטא גם בזה וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה שלא תהא מטתו סמוך למטתו כו׳ אבל ראי׳ דשרי ללמוד קודם כו׳ כתב מהרש״א בסוף דבריו אבל קשה לי במה שהביאו ראי׳ דהא תלמוד׳ מספקא לי׳ התם בעומד׳ דרב אי איירי בהגיע זמן ק״ש או לא ע״כ ולא ידענא מאי קושי׳ לפי מ״ש הוא עלמו לפני זה דרש״י איירי אפי׳ בלא הגיע זמן ק״ש וא״כ מתה נפשך שפיר הביאו ראי׳ דלית׳ נריכא דרש״י · ואפי׳ את״ל דמשמע לי׳ מדברי התו׳ שעולים להביא ראי׳ דאפי׳ בהגיע זמן ק״ש שרי ללמוד · מ״מ לק״מ · דהא למסקנא שם משמע דמילת׳ דרב באמת בהגיע זמן ק״ש איירי · דהא משני התם שלוחא הוא דעוית אבל מן הדין ה״ל להניח תפילין קודם ק״ש · דעשיי׳ קודם לקריאה · וממילא ה״ה נמי דמותר ללמוד מה״ט כדמשמע מדברי רש״י שם · וגם כיון דהשתא אין לריך לדחוק ולומר דאשהדת׳ דרב חייא בר אשי לא הוי אלא דלמשנה נמי לריך לברך · מהיכי תיתי לן לאוקמה מילתא דרב בלא הגיע זמן ק״ש ולדחוק הכי · אבל האמת הוא דרש״י מיירי בהגיע זמן ק״ש ודלא כמהרש״א · כדאיתא בטור בהדי׳ · ולקמן נמי מיירי בהגיע זמן ק״ש כמו שכתבתי · ומ״מ לא מקשים התו׳ מידי · דבאמת לא כתב רש״י דאסור ללמוד אלא דהכא בנימין אמר שנזהר כל ימיו שלא ללמוד קודם והיינו אמדת חסידות · שהי׳ סובר כיון שאפשר ללמוד אחר התפלה עדיף טפי להתפלל מקודם שמא ישכח ויעבור זמן תפלה · אבל איסורא ליכא · כמו על מטתו שתהא נתונה בין לפון לדרום דהוי נמי לפי רוב הפוסקי׳ רק מדת חסידו׳ כמ״ש הב״י דמשמע הכי מדברי הגמ׳ · וכדמשמע נמי מדברי רש״י עלמו שכתב וכוון להסב דרך תשמיש לרוחות אחרות דמשמע דאיסורא ליכא כמ״ש הט״ז בזה · ה״ה נמי הכא אינו איסור · וגם מ״ש פרש״י שלא למד קודם · דאי רק מלאכה לא עשה · מאי רבות׳ דאבא בנימין הא מדינא אסור · ואין לומר ה״ל לפרש דמיירי בלא הגיע זמנה דשרי אפי׳ מלאכה והוא לא עשה · די״ל דלא מסתבר לי׳ שהחמיר כל כך שלא לעשות מלאכה לפני זמנה · דמ״ש מתפלת המנחה דשרי לעשות מלאכה קודם זמנה ומסתמא גם הוא עשה · דאל״ה איתא עשה מלאכתו · ואין לומר סמוך לה איירי דבמנח׳ באמת אסור קלת מלאכות סמוך לה כדתנן לא ישב אדם לפני הספר כו׳ · דא״כ ע״כ סמוך למטתו אינו מדוקדק דהרי אם עמד זמן רב קודם זמן ק״ש ותפלה׳ לא היתה תפלתו סמוך למטתו · וניחא לי׳ טפי לפרש דמיירי בהגיע זמנה ולא הפסיק כלל אפי׳ בלימוד ודוק :

דף ו בתו׳ ד״ה אחורי בית הכנסת פירש״י כל פתחי בתי כנסיות היו למזרח ואחוריהם למערב כו׳ כתב מהרש״א אבל בפירש״י שלפנינו שכתוב מעין מקדש ומשכן פניהם למערב ואחוריהם כו׳ ע״כ נראה שאחור הוא אותו לד שבו הפתח והוי הפי׳ ממש כפי׳ התו׳ ע״כ ולע״ד הא לית׳ דבהדי׳ פירש״י בחומש פ׳ תרומה על פסוק ושרח העודף וגו׳ ז״ל אחורי המשכן הוא לד מערבי לפי שהפתח במזרח שהן פניו כו׳ משמע להדי׳ דלד הפתח מקרי פנים ולא אחור · וכן פרש״י לקמן גבי שבל דפני הבית היינו פתח כניסה ויליאה ע״ש · אלא ודאי מ״ש רש״י כאן פניהם למערב כו׳ ר״ל העם היו פניהם למערב ואחוריהם למזרח · אבל אחורי בה״כ הוא לד שכנגד הפתח דהיינו מערב׳ דא״ל דילמא רש״י נמי ס״ל דאחורי העם קאמר כפי׳ התו׳ · דא״כ ה״ל לפרש בהדי׳ הכי דלא נטעה לפרש כפשוטו · ועוד דא״כ ל״ל לפרש היכן היו פתחי בתי כנסיות שלהן · אי לאו דאת׳ לפרושי איזה הלד מקרי אחורי בה״כ · והא דפירש דהעם היו פניהן למערב היינו לרבות׳ דאע״ג שהעומד אחורי בה״כ ולא מהדר אפי׳ מתפלל ג״כ לאותו לד שהליבור מתפללין דהיינו למערב מ״מ אסור · ואי מהדר אפי׳ שרי אע״ג שמתפלל הפך הליבור ודוק :

דף ט ע״א בגמ׳ כי אתא רבי ילחק בר יוסף כו׳ לאו בפירוש איתמר כו׳ אפשר לומר דרבי ילחק בר יוסף אתא לתרולי דלכאורה קשי׳ דריב״ל אהדדי · דלעיל פסיק כר״ש דמשמע מדבריו דזמן ק״ש של לילה הוא דוקא קודם ע״ה מדלא כקש שני פעמים אחר שיעלה ע״ה כמ״ש התו׳ לעיל · וגם מוכח שם דזמן ק״ש של יום הוא מיד אחר שיעלה ע״ה · וכאן פסיק כר״ש משום ר״ע דמשמע מדבריו דזמן ק״ש של לילה הוא עד הנץ החמה · וזמן ק״ש של יום הוא דוקא אחר הנץ החמה ולא קודם מדלא נקט שני פעמים קודם הנץ החמה כקושי׳ התו׳ כאן · וא״כ קשה דריב״ל אהדדי בתרתי · דבשלמ׳ ר״ש לא קשה אהדדי · די״ל דלעיל מסמי׳ דנפשי׳ קאמר והכא משמי׳ דר״ע אבל לי׳ לא ס״ל · אבל אריב״ל קשה · ואע״ג דתרי לישני ניכהו ואיכא למימר דפליגי אהדדי · מ״מ לא מסתבר לי׳ למימר דחד מינייהו משקר · לזה אמר דלאו בפירוש איתמר כו׳ וא״כ לא קשי׳ מידי דבאמת ריב״ל ס״ל דזמן ק״ש של יום אפי׳ קודם הנץ החמה אחר ע״ה כדפסיק לעיל · ואע״ג דהכא פסיק כר״ש משום ר״ע · היינו בזמן ק״ש של לילה דיולאבה אחר ע״ה · אבל בזמן ק״ש שליום לא פסק כוותי׳ כלל כמ״ש הרא״ש · ובזמן ק״ש של ליל׳ כמ״ס״ל כר״ש דלעיל דזמנה עד ע״ה · ומה שפסק הכא עד הנץ החמה כר״ש משום ר״ע · היינו בשעת הדחק דוקא אבל שלא בשעת הדחק לא כמ״ש רש״י · וי״ל שזהו כוונת רש״י בזה · הגם שי״ל שכוונ׳ רש״י כפשוטו דקשי׳ לי׳ וכי מכללא מאי כדפריך הגמ׳ כל היכא דאמר לאו בפירוש איתמר · לזה כתב דמזה בלמד דהא דאמר ריב״ל הלכה כר״ש היינו בשעת הדחק דוקא אבל שלא בשעת הדחק לא · אך לפי״ז קשה על הרא״ש שפי׳ דהא דקאמר ר״ש משום ר״ע דק״ש של ערבית מותר לקרות אף לאחר שעלה ע״ה היינו דוקא באנוס אבל בלא״ה לא ע״ש · דלפי פירושו קשה וכי מכללא מאי דהא ר״ש גופי׳ לא אמר שלא בשעת הדחק · ואף אם נאמר דבא לתרץ דלא תקשי׳ דריב״ל אהדדי כמ״ש מתחילה · נמי קשה דלפירושו לא קשה דריב״ל אהדדי כלל · אפי׳ אי הוה אמר בפירוש הלכה כר״ש משום ר״ע׳ דר״ש דלעיל ודהכא שניהם עולים בקנה אחד כמ״ש הרא״ש ע״ש · דבשלמ׳ הא לא קשי׳ לי׳ מדקאמר כדאי הוא ר״ש לסמוך עליו בשעת הדחק משמ׳ דר״ש בכל ענין קאמר כמ״ש בחדושי הרשב״א · דאפשר לומר דה״פ כדאי הוא ר״ש לסמוך עליו כיון דשעת הדחק הוא ובהכי אמר ר״ש דמותר לקרות ממיל׳ נסמוך עליו כיון דאי אפשר בענין אחר · אף שהלשון דחוק קלת · אבל הא קשי׳ · וא״פשר לומר לפי׳ הרא״ש דלהכי קאמר דמכללא איתמר לאשמועינן דבהא הלכה כר״ש דק״ש של ערבית מותר לקרות בשעת הדחק לאחר ע״ה אבל בהא דקאמר ר״ש דזמן ק״ש של שחרית הוא דוקא אחר הנץ החמה ולא קודם לית הלכת׳ כוותי׳ אלא דיכול לקרותה קודם

הנץ החמה לכתחילה כוותיקין דלקמן וכ״כ הרא״ש בהדי׳ לקמן ההא דאמר אביי לק״ש כוותיקין לחד תירוצא עיין שם · אמנם לתירוצים אחרים שכתב שם אכתי לא מיתרצא ודוק :

שם במת׳ ועד השתא לא שמיע להו הא דר״ג כו׳ ס״ל רבנן כוותים ס״ל כו׳ כתב מהרש״א ק״ק כיון דמכח ההיא קושי׳ מוכח דהכי קאמ׳ להו ר״ג חכמים כוותי ס״ל כו׳ אמאי קמספקא לי׳ לתלמודא חכמים כמאן ס״ל כו׳ ע״ש ונלע״ד ליישב בסבדקדק עוד מאי מספקא לי׳ חכמים כמאן ס״ל כו׳ אי כר״ג ס״ל לימרו כר״ג הרי בהדי׳ קתני במתני׳ ולמה אמרו חכמים עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה ואף אי הוי ס״ל למקשה דר״ג קאמר להא מילתא אליבא דנפשי׳ · מ״מ הרי ע״ל לחכמים כמי הכי · ואי קשי׳ לי׳ א״כ אמאי פליגי ר״ג וחכמים כיון דשניהם סברי הסייג ומן התור׳ לכ״ע זמנה עד ע״ה · א״כ מאי משני הגמ׳ התם לעולם כר״ג ס״ל כו׳ דהכתי הקשי במאי פליג · ועוד למה להגמ׳ להאריך בתירוצו ולהביא כדתני׳ חכמים עשו סייג כו׳ אלא ודאי דהגמ׳ קשי׳ לי׳ אבני ר״ג מאי מספקא להו · דחכמים פליגי ע״ד כ׳ · הא ע״כ מוכח דס״ל כר״ג ונא אמרו עד חצות אלא להרחיק כו׳ דאי״ה מקשה מ״מ כמאן ס״ל · ומשני הגמ׳ לעולם כר״ג ס״ל ר״ל לענין דרשה דבשכבך דמשמע כל זמן שבני אדם שוכבין ומ״מ מיבעי להו לבני ר״ג דילמא ס״ל לרבנן עד חצות ואפילו בדיעבד אינו יוצא אח״כ משום כדי להרחיק האדם מן העבירה כמ״ש רבינו יונה בשמת דהכי ס״ל לרבנן וכ״ת מינים ד׳ דמכונס סייג אינו יוצא אפילו בדיעבד לזה מייתי כדתני׳ חכמים עשו סייג כו׳ וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה · א״כ כיון דהחמירו כל כך מ״ל דס״ל כמו דאפי׳ בדיעבד אינו יוצא מה״ט דסייג · והשיב להם ר״ג חכמים כוותים ס״ל דבדיעבד יוצא עד ע״ה אלא דאמרי עד חצות לכתחילה כדי להרחיק כו׳ · ואין להקשות הרי לכתחילה מחויב לקרות מיד שהגיע זמן ק״ש כדקתני בברייתא הכ״ל · די״ל דרוקא אכילה ושתיה ושינה אסורין דיכול לבא ע״י לידי פשיעה שתחטף זמן שינה אבל בלא״ה מותר לשהות עד חצו׳ לרבנן כמ״ש הרשב״א בחדוש ני׳ ובזה מיושב מה שפירש״י כאן ד״ה רבנן פליגי עלך ומיהו בהא פליגי עדר אליעזר דאלו ר״א ס״ל זמן שכיב׳ אינו אלא עד כו׳ ולרבנן עד חצות עכ״ל ולכאור׳ קשה הא לעיל משמע דבאמת אין שבי׳ לומ׳ כן דפליגי ר״א ורבנן בהא דא״כ מאי פריך אי ס״ל כר״א לימרו כר״א · אבל הא״ש די״ל דרש״י פי׳ כאן לתלמידם דמקמ׳ דלעי׳ דאיהו הוי סבר הכי דמספק׳ להו לבני ר״ג הכ׳ · וע״ז הקש׳ קושייתו דאי ס״ל כר״א לימרו כר״א דאין סברא שיכלנו ר״א וחכמים בתלי׳ או עוסקין בשכיבה עד אשמורה הראשונה או עד חצות · אבל למסקנא דל״ל באמת לא היו מסופקים בזה כלל הלא אי כימ׳ דמשנ׳ סייג אמרו חכמים דאפי׳ בדיעבד אינו קורא אחר חצות או רק לכתחילה עשו סייג ולא בדיעבד כנ״ל · ובאמת תמיה לי לה״רר יונה דחכמים ס״ל דאפילו בדיעבד אינו יוצא אחר חצות וא״כ קשה היאך קאמר ר״ג חכמים כוותי ס״ל וחייבי׳ אתם לקרות · וצ״ל דאכנסים היו ונאכנס מודים חכמים דיוצא וכ״כ ה״רר יונה בהדי׳ · א״כ למה אמר ר״ג אם לא עלה ע״ה חייבים אתם כו׳ הא אף אם עלה ע״ה יוצאים בדיעבד אם היו אנוסים כדפסיק רי״ל כר״ש שאמר משום ר״ע · וצ״ל דר״ג פליג אהא דר״ש משום ר״ע · והא דפסיק רב יהודה אמר שמואל הלכה כר״ג לא קאי אלא בהא דפליג ר״ג אחכמי׳ לקולא דבלא אונס זמנה עד ע״ה · דאהא קאמ׳ למילתי׳ · אבל בזה שאמר הם לא עלה ע״ה חייבים אתם דמשמע אבל אחר ע״ה לא אפילו באנוס לא פסק כמותו ודוק ·

שם ברש״י ד״ה ובלבד שלא יאמר השכיבנו כו׳ סמוך לע״ה לא יאמר השכיבנו כו׳ הא דלא ניחא ליה לפרש כפי׳ התו׳ דקאי אמאי דסליק מיני׳ דא״כ הוי משמע דס״ל לר׳ זירא דזמן ק״ש של לילה הוא עד הנץ החמה משום דאיכא איכשי דגנו כו׳ וא״כ אינו זמן ק״ש של יו׳ מה״ט כמ״ש התו׳ לעיל · ולקמן אמר ר׳ זירא אנא סמכי ואיתזקי והיינו כוותיקין כמ״ש התו׳ שם דמ״ש אינו ניזוק כל היום היינו כוותיקין דהיינו קודם להנץ החמה · וא״כ ע״כ ס״ל דזמן ק״ש של שחרית הוא קודם הנץ החמה · אבל התו׳ דפירשו דקאי הכא אקודם הנץ החמה אזלי לתירוץ השני שכתבו לעיל מזה דלפ״ג דס״ל לר״ע דזמן ק״ש של לילה הוא עד הנץ החמה מ״מ ס״ל דזמן ק״ש של יום נמי הוא בההיא שעתא · א״כ אפילו י״ל דר״ז ס״ל דזמן ק״ש של לילה הוא עד הנץ החמה ומ״מ זמן ק״ש של יום נמי הוא קודם הנץ החמה דהא ר״ע גופי׳ נמי ס״ל הכי · ובזה מקושרים שני דבורי התו׳ ודוק :

שם בד״ה שעת חפזון שנחפזו לצאת והיינו עמוד השח׳ כדכתיב לא הלאו כו׳ הא דלא מייתי רש״י קרא דממחרת הפסח יצאו בני ישראל דמייתי הגמ׳ בתר הכי · אפשר לומר דמיני׳ לא הוי מוכח מידי דמ״מ אפשר שנחפזו לצאת מחצי הלילה משעה שנתנו להם רשות לצאת אלא שנתעכבו ונשתהו עד ממחרה בהכנתם לדרך ובשאלת כלי כסף וזהב ושמלות · ואם כאמר דלא הוי חפזון עד שעה שיצאו א״כ אכתי הכלן דשעה ע״ה הוי שעת חפזון דשמא יצאו בחצי היום ומקתי הכי לא הוי שעת חפזון · אבל מדכתיב לא תלאו וגו׳ שפיר מוכח שלא נחפזו לצאת עד ע״ה דהרי לא היו רשאין לצאת מקודם לכן · אבל לאחר מכאן ודאי נחפזו לצאת כיון שהיו דוחין והמצרים דחקו אותן לכך מה כי היתי לא יחפזו · והגמ׳ דמייתי קרא דממחר׳ וגו׳ הפס׳ משו׳ דכיח׳ לי׳ לאתויי קרא דעסי׳ שמעו כמו שנלטוו ומ״מ סמיך אקרא דלא תלאו וגו׳ וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה לעולם ימתין כו׳ א״נ י״נ ימתין הוא אפי׳ נבי כו׳ כתב מהרש״א כהאי תירוצא מתס״ה״מ כתי למימר בקושייתם דלעיל א״נ י״ל לילה הוא אפילו גבי ק״ש ודלא נקט ב׳ פעמים אחר שיעלה ע״ה לאשמועינן שאינו יוצא בשל יום קוד׳ ע״ה כו׳ ע״ש שתירץ בדוחק קצת ולפע״ד י״ל דלעיל לא מ״ל דמש״ה לא נקט ב׳ פעמים אחר שיעלה עמוד השחר משום דבעי לאשמועינן דאינו יוצא בשל יום קודם שיעלה ע״ה · דודאי הא הוי רבותא טפי דיוצא בשל לילה אפילו אחר שיעלה ע״ה מהא דאינו יוצא בשל יום קוד׳ ע״ה דהא ודאי לאו זמנקית׳ הוא וטפי ה״ל למנקט ב׳ פעמי׳ אחר שיעלה ע״ה לאשמועינן הא מילתא דיוצא בשל לילה אחר ע״ה · אבל הכא תירצו שפיר דאתא לאשמועינן הא דנקט א׳ אחר הנץ החמה דאינו יוצא בשל לילה אחר הנץ החמה · ולא קשי׳ להו דה״ל למינקט טפי ב׳ פעמים קודם הנץ החמה לאשמועינן דיוצא בשל יום קודם הנץ החמה דהוי רבותא טפי מהא דאינו יוצא בשל לילה אחר הנץ החמ׳ דהא ודאי לאו זמן שכיבה הוא · די״ל דהתו׳ סמיך אברייתא דלקמן דקתני בה בהדי׳ ר״ע אומ׳ משיכיר בין חמור לערוד דמוכח מינה כבר דיוצא בשל יום קודם הנץ החמה ולא בעי לאשמועי׳ הא מילתא תרי זמני ולהכי נקט א׳ אחר הנץ החמה לאשמועינן דאינו יוצא בשל לילה אחר הנץ החמה · ועי״ל דלעיל לא הו״ל דאתא לאשמועי׳ דאינו יוצא בשל יום קודם ע״ה · דהכתי לא מוכח הא מילתא דאימא באמת יוצא בשל יום אפילו קודם ע״ה והא דלא נקט ב׳ פעמים קודם ע״ה משום דאז לא הוי ידעינן דאינו יוצא בשל לילה אחר שיעלה ע״ה אלא הוי אמרינן דלהכי נקט קודם ע״ה משום רבותא דיוצא בשל יום אפי׳ קודם שיעלה ע״ה · להכי נקט א׳ אחר שיעלה ע״ה לאשמועינן דאינו יוצא בשל לילה אחר ע״ה · דא״כ ה״ל למינקט ב׳ פעמים אחר שיעלה ע״ה כקושי׳ התו׳ · ולפ״ג דבברייתא אחרת קאמר ר״ש דיוצא בשל לילה קודם הנץ החמה אחר ע״ה · ההוא משום ר״ע קאמר לה ולי׳ לא ס״ל · אבל הכא ליכא למימר הכי דודאי שפיר מוכח השתא דאינו׳ לא בשל לילה אחר הנץ החמה דאל״כ ה״ל למינקט רבותא טפי דהיינו ב׳ פעמים אחר הנץ החמה · ואין לומר איפא איפכא דמש״ה לא נקט ב׳ פעמי׳

אחר

אחר הנץ החמה משום דאז הוי אמרינן דיוצא בשל יום אפי׳ קודם הנץ החמה והא דנקט אחר הנץ החמה משום רבותא דיוצא בשל לילה אחר הנץ החמה · דהא האמת כן הוא דיוצא בשל יום אפי׳ קודם הנץ החמה כדאמר ר״ע לקמן בברייתא והאי סמיך התנא דהכא דליכא למטעי ולמימר איפכא · ועי״ל דודאי הכא קאמרי התו׳ שפיר דאתא לאשמועינן דאינו יוצא בשל לילה אחר הנץ החמה דאיכא למיטעי דיוצא דהא ר׳ יהושע קאמר לקמן במתני׳ שכן דרכן של בני מלכי׳ לעמוד בשלש שעו׳ וא״כ ה״א כיון דאיכ׳ אינשי דנכו בההוא שעתא דהיינו בני מלכים מקרי עדיין זמן שכיבה כמו שהקשה הרשב״א באמת · להכי צריך לאשמועינן דכיון דהוי מיעוטא דמיעוטא ניכהו לא מקרי זמן שכיבה וכמו שתירץ הרשב״א ע״ש · אבל בהא דאינו יוצא בשל יום קודם ע״ה אפשר דס״ל להתו׳ דלא הוי סברא כלל למטעי ולמימר דיוצא דכיון דצריך התנא לאשמועינן דלא יצא דודאי לאו זמן קימה הוא לשום אדם וזה פשוט ודוק :

שם ע״ב בגמ׳ מכדי האי יהיו לרצון משמע לבסוף ומשמע מעיקר׳ כו׳ נראה הא דתלי קושי׳ זו הכא ולא קשיא לי׳ גב׳ זאמר׳ יוחנן · דהרשב״א הקשה מאי פריך הגמ׳ כימרי׳ מעיקרא אדרבה כיון דשייך לבסוף נמי טפי אית לן למימר ה׳ שפתי תפתח בתחילה ויהיו לרצון בסוף כיון דסוף מזמור הוא ותירץ דמשו׳ דסמיכת גאולה לתפלה ילפי׳ מהאי קרא כמ״ש רש״י לעיל לכך הה״ל מעיקרא בסמיכת גאולה לתפלה ע״ש ולפ״ז י״ל דנל׳ זלק״ת דאי אמרי׳ דר׳ יוחנן איירי בתפלת המנחה כדמסני הגמרא מעיקרא א״כ ניחא דאמרי׳ לי׳ בסוף משום דסוף מזמור הוא כקושי׳ הרשב״א ובהא ל״ל תירוץ הרשב״א דהא ליכא סמיכת גאולה לתפלה כלל · וא״י איירי נמי בשחרי׳ וערבית פשיט׳ לא קשיא · דהוי ס״ל דאין להפסיק בין גאולה לתפלה בזה · והא דאמרי׳ ה׳ שפתי תפתח · באמת הא מקשה עלה הכא · אבל השת׳ דמשני רב אשי דר״י איירי בכל התפלות וכיון דתקנו רבנן ה׳ שפתי תפתח לא הוי הפסק פריך אפיר״א״כ גם יהיו לרצון ה״ל לתקן בתחילה בתפלת שחרית וערבית מטעם הרשב״א וק״ל :

דף יא בגמ׳ וב״ה הא כתי׳ בשבתך ובלכתך בדרך ל״ל וב״ש כו׳ כן הגיה מהרש״א אבל מלשון רש״י ד״ה וב״ה אמרי לך כו׳ למדרש מיני׳ פרט לחתן אתא כו׳ ולא כתב למדרש מיני׳ פרט לאלוחי מצוה את׳ כו׳ משמע דלא גרים הכי וגם מדלא ציין כלל עד וב״ה אמרי כו׳ משמע דלא גרים אלא וב״ה אמרי לך מצילא ש״מ כו׳ ול״ג וב״ה הא כתיב כו׳ ול״ג נמי וב״ש כו׳ כלל וכן משמע במס׳ סוכה (דף כ״ה ע״א) ע״ש בגמ׳ ותו׳ וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה שנאמר בהם פאר כו׳ וא״ת ול״ל האי טעמא תיפוק לי׳ מדאמר רחמנא ליחזקאל כו׳ מכלל דלכ״ע אסור כו׳ ולכאורה אינו מוכח מזה דלכ״ע אסיר אלא דאמירי להכי הוצרך הקב״ה לצוות לו שהוא יניח תפילין וא״כ הוצרך הגמ׳ לטעמ׳ דאפאר דמה״מ אסור לאפר אבלים כמ״ש רש״י · ואפשר לומר דמוכח שפיר דלכ״ע אסיר דאל״ה אלא דפטור אבל מ״מ אם רוצ׳ להניחם אין איסור · לא הי׳ צריך הקב״ה לצוות ליחזקאל שיניחם דודאי בלא״ה הי׳ מניחם כיון שרשאי ולא הי׳ פורק מעליו עול המצוה וק״ל :

ועי״ל ע״פ מ״ש רש״י במ׳ סוכה דף כ״ה ע״ב ד״ה מדאמר לי׳ רחמנא כו׳ לפי שאני עושה אותך אות ומופת לישראל כו׳ א״כ מ״כ דאבל אחר הוא אסור בתפילין דאי הוי מותר היאך ידעו ישראל שאינו נוהג אבלות שמא אינו רוצה לפטור מן המצוה · ואפשר שרש״י אם הצריך משום זה בלשונו ע״ש ודוק :

שם בתו׳ ד״ה אחת ארוכה כו׳ ונראה לר״ת כו׳ אחת ארוכה ואחת קצרה כלומר בין יצריך בא ובין יקצר בה כו׳ והא דתנן בסיפא מקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר כו׳ אינו דוקא לענין לחתום בברכה או לא אבל להאריך בנוסח הברכה או לקצר בזה אין נפקותא · ועיין בחדושי רעק״א ובדבינו יונה שפירשו כה״ג ודוק :

שם בתו׳ ד״ה פתח ואמר בא״י אלקינו מ״ה והי׳ סבור שהי׳ יין כו׳ נרא׳ דכוונת׳ דוקא כשטעה וסבר שהוא יין בשעת הזכרת שם ומלכות בהא מיבעי׳ לי׳ · אבל כשידע שהוא שכר אלא שטעה בדבורו ורצה לומר בורא פ״ה ואח״כ כשסיים מכר ואמר שהכ״ב · אע״ג דבשעת הזכרת שם ומלכות הי׳ דעתו לומר בפ״ה מ״מ כיון שהוא ידע שהוא שכר לא קמיבעי׳ לי׳ · דודאי יצא · והכי מוכח בדבור שאח״ז שכתבו וכן בי״ט בחתימה של י״ט אם טעה כו׳ חוזר בתוך כדי דבור יצא אחרי שהוא יודע שהוא י״ט · דהשתא בזה שאמר שלא כהוגן ומסתמא בשעת שאמר השם ומלכות הי׳ דעתו לומר כן מ״מ אמרי׳ כיון שנזכר תוך כ״ד ואמר כהוגן יצא כיון שהוא יודע שהוא י״ט · מכ״ש אם אמר מתחילה תיכף כהוגן ש״ילא ואע״ג שיש לדחות דהתם מיירי שבתחלת הברכה הי׳ דעתו לומר כהוגן או בסתם · מ״מ נ״ל הפירוש כמו שכתבתי · וחילוק הנ״ל איתא בפוסקים להדי׳ ודוק :

דף יב ע״א בתו׳ ד״ה הי׳ קורא כו׳ וא״ת הא בפ״ק מסקינן כו׳ הא ברכות מעכבות כו׳ ולולי דבריהם הי׳ נראה דהא דמשמע לעיל דברכות מעכבות היינו ברכה אחת מעכבת את חברתה דהיינו אם אמר ברכה אחת לבד אינו יוצא בכלל ידי ברכה כמ״ש מתחילה ברכות אין מעכבות זו את זו דהיינו שאם בירך את האחת ולא בירך את השניי׳ נפק מיהו י״ח בההוא שבירך ואין חברתה מעכבת לומר שאין זו מועלת בלא זו · כדפירש״י שם וע״ז מסיק לבסוף דמעכבות כיון דחכמים תיקנו שתיהן ולא אמר אלא האחת · לא יצא כלל תקון חכמים אפי׳ באחת שאמר · אבל הכא מיירי לענין ק״ש עצמו שפיר מ״ל דיוצא ידי חובת ק״ש שהוא מדאורייתא אף אם לא בירך כלל · דברכות אינן אלא תיקון חכמים ולא מדאורייתא ודוק :

שם בד״ה עד כאן מ״ל כוונה עד בכל מאודך כו׳ כתב מהרש״א דלקמן דקאמר עד על לבבך בעמידה לא משמע כפירושם ע״ש ור״ל דהתם נמי טעמא משום דעד כאן בעי כוונה ולפי דברי התו׳ הא ליכא מ״ד דס״ל הכי וגם לא הי׳ טעם לדבר · דהא משום זה לא רצו לפרש כאן כפירש״י כמ״ש מהרש״א לפני זה · דהתם ליכא למימר נמי כי הכא דעד על לבבך קאמר ולא עד בכלל רק עד בכל מאודך · דא״כ לא ה״ל למימר עד על לבבך אלא עד והיו הדברים האלה שהוא תחילת הפסוק · אמנם ופי מ״ש הרא״ש בשם הרשב״ר דהתם לא הוי טעמ׳ משום כוונה אלא משום שלא יקרא דרך עראי והא דלא צריך לעמוד כל פרשה ראשונה כמו גבי מלאכה דאסור מה״מ בכל פרשה ראשונה · היינו משום דבקרא אשר אנכי זה כתיב בלכתך דמשמע דמותר לקרות במהלך ע״ש · א״כ לק״מ על פי התו׳ דהכא כיון דהתם לאו משום כוונה אסור · אמנם התו׳ לא ס״ל טעמא דהרשב״ר שהרי כתבו ד״ה ללבבך בעמידה כו׳ דאין צריך לעמוד אלא בפסוק ראשון משום דפסקי׳ כרבא שפסק כר״מ לענין כוונה · א״כ ע״כ ס״ל דהא דצריך לעמוד לא הוי טעמ׳ אלא משום כוונה · וא״כ מקשה מהרש״א שפיר לשיטתם וק״ל :

שם ע״ב בגמ׳ מאי שנא מכאן ואילך מצות קריאה דכתיב ודברת בם כו׳ לכא׳ ד״ה קשה מנ״ל להגמרא דעד כאן ר״ל פרק ראשון כפירש״י דילמא עד כאן ר״ל עד על לבבך מצות כוונה וכדס״ל לר״א לעיל · ומכאן ואילך היינו מעל לבבך ואילך מצות קריאה משום דכתיב בהא ודברת בם והשתא לא הוי מקשה מידי מ״ש מכאן ואילך כו׳ · וי״ל דהתינח לרבנן ורא״ · אבל לר׳ יאשי׳ ע״כ ליכ׳ לפרושי הכי · דא״כ אדרבה איפכא מסתברא דהא על לבבך משמע דבעי כוונה ודברת בם דכתיב להלן משמע דבעי קריאה והיכי קאמר איהו איפכ׳ דעד על לבבך מצות קריאה ומכאן ואילך מצות כוונה וק״ל :

שם מסיב מחמת מאי כו' היינו ר' יהודה כו' הקשה מהרש"א דאימ' בה"פ כמי משיב שלום לכל אד' נהא פליג עלי' דר"י עכ"ל ולע"ד י"ל דא"כ הי' העיקר פלוגת' מסרמן הספר דהרי יש לטעות בדבריו ולומר דמש"ב היינו מפני הכבוד דוקא כמו שסובר ר"י וכמו שרוצ' הגמ' לומר באמת · ואין לומר דמדאמר שחס ומשיב לא משמע מפני הכבוד דא"כ לא ה"ל לסתום אלא לפרש כמו שפירש"י · ומפני היראה נמי לא מצינן למימר דאז שפיר הוי קאי אתחילת דבריו · דהשתא משאל שאיל כו' אלא ודאי דמשיב לכל אדם קאמר ולהכי סתם ואמר ומשיב ר"ל נמשיב שלום לכל עולם · דא"כ לי"ל למימר בפרקים ומשיב דהשת' באמצע משיב לכל אדם מכ"ש בין הפרקים · אלא ע"כ דאי לא הוי תני בין הפרקים משיב דהיינו לכל אדם לא הוי ידעי' לי' מכח כ"ש מבאמצע הפרק משום דהוי"ל דהא דקאמר דאמצע הפרק מש"ב היינו מפני הכבוד דוקא וא"כ אכתי הא איכא למיטעי בהא וה"ל לפרש דבריו דמשיב לכל אדם דהא בהכי לחוד פליג עם ר' יהודה וק"ל :

שם בתו' ד"ה שואל מפני היראה כו' אבל באמצע י"ח אסור דמשמע לקמן כו' דבין גאולה לתפלה אין לענות וכ"ש בתפלה עצמה כו' ותמי' ני למה להם כל זה הא איתא לקמן (דף כ"א ע"ב) דכ"ע מיהת מפסק לא פסיק (ופירש"י מפסק לא פסיק תפלתו לקדושה לענות עם הצבור וכן למודים) איבעי' להו מהו להפסיק ליהא שמו הגדול מבורך כו' ומס' הגמ' דהלכת' דלא פסיק · והרי נהדי' דבמוכה פסר' אינו מפסיק לקדיש ולקדושה ומאי הוצרכו התו' להוכיח מכח כ"ש דבין גאולה לתפלה דהבית נופה אינו מפירש בגמ' כמ"ש בתרומת הדשן הביאו ב"י בסי' ס"ו שבדק בכל פ' אין עומדין ולא מצא רמז מזה וצ"ע :

דף יד ע"ב בתו' ד"ה למה קדמה פ' שמע כו' אלא ודאי אין אנו חוששין לזה שהיא קודמת בתור' כו' כתב מהרש"א יש לדקדק לפ"ז דא"כ מאי קאמר ש"ב למה קדמה והי' אם שמוע לויאמר כו' כיון דאין מוקדם ומאוחר בתורה כו' וי"ל דה"ק למה תקנו חכמים לומר והי' קודם לויאמר · דא"נ דאין מוקדם ומאוחר בתורה · מ"מ הי' להם לתקן שיקדים איזה שירצה · אבל לתקן לומר דוקא שלא כסדר ולהקדים המאוחר בתורה · מהיתיתי · אמנם לפ"ז לא הי' צריכין התו' למ"ש דא"נ להקדים והי' אם שמוע משום שהיא מדברת בלשון רבים · אלא דקושייתו למה תקנו לומר דוקא שמע תחלה ה"ל להקדים איזה שירצה · כיון דאין מוקדם ומאוחר בתורה · אלא ודאי דבלא טעם אין לנו לשנות סדר שבתורה כמו שתירץ מהרש"א · אבל יש לומר דהתו' עדיפא מינה מתרלי · וכן משמע בהרא"ש שלא כתב סברא זו של התו' כלל ע"ע דמשמע דסברתו כמו שכתבתי וק"ל :

שם בגמ' רב כריב"ק ס"ל דאמר עול מלכות שמים תחלה כו' אין להקשות מנ"ל אכתי דס"ל לריב"ק שלא יניח תפילין קודם ק"ש אע"ג דעול מ"ש קודם לעול מצות מ"מ בתפילין איכא טעמא אחרינא דהיינו משום דמעיד עדות שקר בעצמו כדאמר בסמוך · די"ל דהיינו לפי האמת דמצוה במעשה קודם לק"ש הוי עדות שקר כיון שהי' לו לקיים מצות תפילין קודם לק"ש ולא קיים והוא קורא וקשרתם ואין לו תפילין · אבל למאי דסבר השתא דעול מ"ש קודם למצות לא הוי עדות שקר דמאי עדות שקר יש כאן שקורא וקשרתם ואינו מקיים דהא אינו מחויב עדיין דהרי בק"ש של ערבית נמי קורא וקשרתם ואין לו תפילין בזרועו ואפ"ה לא מקרי עדות שקר כיון שאינו חייב ה"נ הכא וק"ל :

שם ומתני פירקין כו' פירש"י אלמ' מקדי' הוא לפסוק בתור' כו' כת' מהרש"א לכאור' בפשיטו' ה"ל לפר' דפריך מתפילין גופי' דקאמר הכא דמנח תפילין והדר קרי ק"ש וי"ל דמש"ה פי' כך משום דהא דקאמר וכ"ת כו' לא בעי לתרוצי אלא הך דמתני פירקין ולא הא דמנח תפילין דאי לא מטי' זמן ק"ש לא מטא נמי זמן תפילין כו' פ"ש והנה מלבד שדוחק הוא לומר דהא דקאמר וכ"ת כו' לא בעי לתרוצי אלא הא דמתני פירקין · דמאי מייתר בזה דהרי מ"מ קשה מהא דמנח תפילין · אף גם זה אינו כלל · דשפיר מ"ל דמיירי בדלא מטא זמן ק"ש ומ"מ מטא זמן תפילין דהא לעיל פסיק אביי לתפילין כאחרי' ולק"ש כוותיקין וא"כ הרי באמת זמן תפילין קודם לזמן ק"ש · לכן נלע"ד דאדרבה אי הוי הקושי' מהא דמנח תפילין הת"ל שפיר דמיירי בדלא מטא זמן ק"ש דהיינו שהניח תפילין משיראה את חברו כו' כאחרים וק"ש הי' קורא עם הנץ החמה כוותיקין · ולא ה"מ לאקשויי א"כ מאי אסהדתי' דרב חייא בר אשי דדילמא הא גופי' קמ"ל דזמן ק"ש הוא אחר זמן תפילין כדפסיק אביי לעיל · והא דלעיל דקרי ק"ש תחלה · היינו משום דלז מטא כבר זמן ק"ש מש"ה קרי ק"ש תחלה דעול מלכו' שמים קוד' לעול מצות · לכך הוצרך רש"י לפרש דקושייתו הוא בהא דמתני פירקין · דהא שפיר הקשה דאי מיירי בדלא מטא זמן ק"ש מאי אסהדתי' דרחב"א בהא דקאמ' ומתני פירקין אלא ודאי דמיירי בדמטא זמן ק"ש ואשמועי' דעול מלות קודם לעול מ"ש וא"כ לא ס"ל כריב"ק · ובאמת לפ"ז קשה כמי מהא דמנח תפילין ברישא דהא השתא מיירי שהגיע זמן ק"ש כבר כדהוי מתני פירקין · אבל מ"מ עיקר קושייתו הוא מהך דקאמר ומתני פירקין דמיני' מוכח דמיירי במטא זמן ק"ש · ולפי מאי דמשני דקמ"ל דלתשבה נמי לריך לברך לא קשי' נמי מהא דמנח תפילין דמ"ל דמיירי בדלא מטא זמן ק"ש ככ"ל · הבל מ"מ ק"ק מנ"ל לרש"י לפרושי דפריך כלל מהא דמתני פירקין דהוי נמי עשיי' · דילמא הא לא קשי' לי' דמ"ל דלימוד תורה דרבים כי הכא עדיף מעשיי' דאחר מלוי וכדאמרי' בעלמא ק"ש אמרי' לימוד דהיינו לאגמורי לאחריני לא אמרינן דהוא עדיף מקיי' · וכדאמרי' נמי לקמן גבי ר"י הנשיא שלא קרא ק"ש בשעה שלימד לתלמידיו רק פסוק ראשון לבד · מכ"ש היכא שיש לו זמן לקרות אח"כ כי הכא שהי' קורא ק"ש אח"כ שאפשר שאינו מחויב לקרות אפילו פסוק ראשון · אלא דקושייתו הוא דע"כ מיירי במטא זמן ק"ש דאל"ה מאי אסהדתי' דרב חייא ב"א בהא דמתני פירקין · ומ"מ מנח תפילין ברישא ולעיל קרי ק"ש והדר מנח תפילין ידוק :

ובזה יש ליישב הא דפריך מעיקרא מברייתא ומשני לי' רב כריב"ק ס"ל ופריך איתמר דשמעת לי' כו' ואח"כ פריך דרב אדרב ולא פריך מעיקר' דרב אדר' דהוי קושי' אלימתא טפי · ולפמ"ש י"ל דבלא"ז לא ה"מ לאקשויי דהמ"ל דמיירי בדלא מטא זמן ק"ש וקמ"ל רחב"א דזמן תפילין הוא קודם לזמן ק"ש · ולא קשי' לי' א"כ מאי קמ"ל בהא דמתני פירקין · דמ"ל אגב נקטה · אבל השתא דפריך מעיקרא מהברייתא ואימר דשמעת לי' לריב"ק · פריך שפיר דאי נימא דהא דמתני פירקין מ"ל דאגב נקט · א"כ מאי אסהדתי' דרחב"א · דליכא למימר דקמ"ל דזמן ק"ש הוא אחר זמן תפילין כאביי · דהרי לא מוכח מיני' הא מילת' דהא מ"ל דזמן תפילין וק"ש שוין ומ"מ מנח תפילין ברישא משום דעול מלות קודם לעול מ"ש · וגם מ"ל איפכ' דעול מ"ש הוא קודם לעול מלות אלא דהכא נמי מטא זמן תפילין ולא מטא זמן ק"ש עדיין דזמן תפילין קודם כאביי · וא"כ לא אשמועי' רחב"א מידי כלל · אלא ודאי דאין סברא לומר דמתני פירקין אגב נקטה ולהכי שפיר אשמועי' רחב"א דעול מלות קודם לעול מ"ש · דליכא למימר דמיירי בדלא זמן ק"ש · דא"כ מאי קמ"ל בהא דמתני פירקין · וא"כ קשה דרב אדרב דלעיל · אבל בלא"ז לא קשי' הא · דמ"ל דרחב"א סמיך עלמו דודאי כדע דמיירי בדלא מטא זמן ק"ש משום דזמן תפילין קודם · דסבירא ליה אביי ופליג רב אמתני' דאמר ריב"ק עול מ"ש תחלה ואח"כ עול מלות וליכא שום תנא דפליג עליו · ואע"ג שהביא ברייתא דלעיל דס"ל דתפילין קודם מ"מ הת"ל דרחב"א לא שמיע לי' הך ברייתא ולכך סמיך עלמו על דריב"ק דמתני' · אבל השתא דאמר

אימר דשמע' לי' לריב"ק כו' קריאה לעסוי' מי שמעת ליה· ליכא למימר הכי דסמיך עצמו על דברי ריב"ק · דהא מ"ל זמ"מ איירי במטא זמן ק"ש · בהא מודה ריב"ק דעסוי' קודם לקריאה · וא"כ לא שמעי' מידי מהא דרמב"ם כנ"ל · וה"ל לרמב"א לפרש דבריו איירי בדלא מטא זמן ק"ש ומתני' פירקין אגב נקטה · אלא ודאי דאין סבר' לומר דאגב נקטה וי"ל שסמך על הא דאמר ומתני פירקין דע"כ איירי במטא זמן ק"ש דאל"ה מאי קמ"ל בזה · ופריך שפיר · ולמאי דמסקי דקמ"ל דלמסכ' נמי צריך לברך · אין להקשו' דא"כ מאי קמ"ל בזה דאמר מנח תפילין וקרי ק"ש · דהא השתא מצינן למימר דמיירי בדלא מטא זמן ק"ש וא"כ איכא למימר נמי איפכא כנ"ל · ולא שמעי' מיני' מידי · די"ל דבאמת לא אשמועי' בהא מידי אלא אגב נקטה · ועיקר מילתי' לאשמועי' דלמסכה נמי צריך לברך ותו לא ודוק:

דף טו

ע"א ברש"י ד"ה ומתני' דר' יוסי הוא קס"ד כו' כתב מהרש"א לישנא דס"ד מגומגם קצת עכ"ל ולע"ד דהאמת אינו כן דהא רב חסדא גופי' דמוקי לה הכא כר' יוסי פסק לקמן הלכת' כר' יהודה וכר' יהודה משום ראב"ע וא"כ ע"כ דס"ל דר' יהודה נמי ס"ל לכתחילה לא כראב"ע דאל"כ היכי פסק תרתי דסתרי אהדדי · ואי נמי לומר דהשתא לא סבר הכי וא"כ מוזר בו · דהא לא מצינו שמוזר מאוקימת' זו כלל · אלא ודאי דרב חסדא לא אמר הכא דדוקא ר' יוסי היא אלא כר' יהודה פשיטא מני אתי' · רק דאשמועי' דכר' יוסי נמי מצי אתיא דהכא מודה ר' יוסי דבדיעבד יצא · ואפשר שנתכוין לתרץ עצמו שפסק כר"י משום ראב"ע וכר' יהוד' דלכאורה קשה ל"ל תרווייהו · לפסוק כר' יהוד' לחוד וממילא ידעי' דדוקא בדיעבד קאמר ר' יהוד' · ולא לכתחילה כדעביד צריכות' לקמן · דאי הוי ס"ל לר' יהוד' אפי' לכתחילה · מתני' דתרומות כמאן אתי' דאי ר' יוסי אפי' דיעבד נמי לא ואי ר' יהודה אפי' לכתחלה נמי · לזה קאמר דמתני' מצי אתי' כר' יוסי ובהא ר"י מודה · וא"כ שפיר ה"מ למימר דר' יהוד' אפי' לכתחילה מכשיר · ולהכי הוצרך לפסוק נמי כר"י משום ראב"ע ודוק:

שם בתו' ד"ה להודיעך כמו דר"י וכו' וי"ל כיון דרבי יהודה כו' ומהיכי תיתי לאוסרו כו' לכאורה קשה דהא באמת ס"ל לר' יהודה כרבי' דבדיעבד יצא ולכתחילה לא וגם ראב"ע דריש שמע ומ"מ סבר דבדיעבד יצא · וא"כ יוכל לומר דר' יהודה נמי דריש הכי · אבל י"ל דכוונת התו' דהשת' דאמר דר' יהודה מתיר אפי' לכתחילה ס"ל סבר' זו דאין לחלק בדאורייתא בין דיעבד ולכתחילה · ולא ידע אכתי מהא דראב"ע דבסמוך דדריש שמע אלכתחילה ולא אדיעבד · וכן משמע בסמוך דאמר השתא דאתית להכי כו' דעד הכא לא הוי ידע הך בריית' · אך קשה למאי דמסיק בסמוך אלא לעולם ר"י ואפי' לכתחילה נמי ולא קשיא הא דידי' הא דרבי' כו' דהשתא כבר אסיק אדעתי' דאע"ג דדרשי' שמע השמע לאזניך כו' מ"מ ס"ל דבדיעבד יצא כדס"ל לראב"ע · א"כ תקשה לי' היכי ס"ל לר"י אפי' לכתחילה מתיר דא"כ מאי תני הקורא דיעבד לאשמועי' כחו דר' יוסי · טפי ה"ל למתני לכתחילה לאשמועי' כחו דהתיר דר' יהודה כקושי' התו' · וליכא למימר כתירוצם דכיון דר"י לא דריש השמע לאזניך אין כאן שום חידוש כו' דמנ"ל הא דלא דריש ר' יהוד' השמע לאזניך · דהא השתא דקתני דיעבד מצינן למימר דדריש ר' יהודה השמע לאזניך ומ"מ ס"ל דבדיעבד יצא כדס"ל לראב"ע רבי' · ועוד קשה על תירוצם איכיתא דאין סברא לחלק בין לכתחילה לדיעבד בדרשה דשמע השמע לאזניך · א"כ גם לר' יוסי ליכא שום חידוש בהא דס"ל דאפי' דיעבד לא יצא · הא אף אי הוי תני לכתחילה לר' יוסי דאסור וע"כ דריש שמע השמע לאזניך כו' דאל"ה מהיכי תיתי לאסור לכתחילה כדכתבו השתא לר' יהוד' · א"כ ע"כ דבדיעבד נמי לא יצא מהך דרשא וצ"ע:

שם בתו' ד"ה אי ר' יוסי דיעבד נמי לא וא"ת לעולם אימא לך ר' יוסי היא ובה"מ שאני דלא כתיב בי' שמע כו' יש לדקדק מאי קושי' דילמא סוגי' דהכא ס"ל דלא כרב יוסף לקמן דאמר הסכת ושמע בדברי תורה הוא דכתיב אלא ס"ל דעל כל מצות שבתורה קאי כדס"ד דרב יוסף לקמן · וכמו שכתבו התו' לקמן באמת דרב יוסף פליג אסוגיא דהכא · ולהכי שפיר מדמה בה"מ לק"ש דכיון דדריש ר' יוסי גבי ק"ש השמע לאזנך כו' ממילא בודאי גבי שאר מצות נמי דריש הכי והל"ל בבה"מ דאפילו בדיעבד לא יצא כמו בק"ש · ואפשר לומר דמ"מ לא פריך מידי · דדילמ' גבי בה"מ באמת דרשי' נמי שמע השמע לאזניך ומ"מ בדיעבד יצא דקרא לא משמע אלא לכתחילה וכדדריש נמי ראב"ע גבי ק"ש · והא דס"ל לר' יוסי בק"ש דבדיעבד נמי לא יצא · היינו משום דק"ש בכלל כל המצות הוא ול"ל עוד פעם שמע גבי ק"ש · אלא ע"כ דבא להורות דאפי' דיעבד לא יצא · ונראה וז כתב בחידושי רשב"א בשם הראב"ד ע"ש ודוק:

שם בתו' ד"ה ור' יהודה מכשיר בקטן כו' הרי קריאת מגילה דרבנן כו' קצת קשה מאי קושי' הרי מגיל' הוי דברי קבלה וכדברי תורה דמי כמ"ש בש"ע סי' תרל"ו סעי' ז' וב"כ בט"ז סי' תרפ"ט וקטן אינו מחייב אלא מדרבנן ומש"ה לא מפיק מאן דמיחייב מדברי קבלה וק"ל:

שם ע"ב תו' ד"ה דילמא ר' יהוד' כו' וי"ל משום דלקמן פסקינן כר' יהודה כו' ר"ל דידע הא דר' טבי אמר ר' יאשי' הלכה כדברי שניהם להקל · אבל הא דרב חסדא ע"כ לא הוי ידע דא"כ ע"כ הוי ידע נמי דר' יהוד' לא קאמר דיצא אלא דיעבד דאל"ה פסיק רב חסדא תרתי דסתרי אהדדי · וא"כ היכי בעי למימר בתר הכי דר"י אפי' לכתחל' מכשיר וק"ל:

שם בגמ' וצריכא דאי' כו' ואי אשמועי' הלכה כר"י משום ראב"ע ה"א צריך ואין לו תקנה כו' ויש לדקדק היכי הוי מצינן למימר הכי דא"כ אמאי פסיק כר"י משום ראב"ע שלא הוזכר במתני' אלא בברייתא טפי ה"ל לפסוק כר' יוסי דמתני' דמתני' כ"ע ידעי משא"כ בריית' דלא שמיע לכ"ע ודוק:

דף טז

בגמ' לא קשי' הא בפרק ראשון הא בפרק שני יש לדקדק לפ"ז ל"ל לתרץ מעיקרא אמתני' דהכא והוא שבטלין ממלאכתן כו' לימ' דמתני' דהכא נמי מיירי בפרק שני אבל בפ' ראשון צריכין לירד · ואין לומר דא"כ פ"א צריכין לירד בלא"ה למה אין קורין כולה למטה · די"ל דמשו' שלא יבטלו כל כך ממלאכתן לא הצריכו' לקרות כולם למטה · ואין לומר נמי דא"כ מאי איריי' אומנין אפילו כל אדם נמי דהא פ' שני אין צריך כוונה · אלא ע"כ דקאי נמי אפ' ראשון ודוקא אומנין התירו לקרות בראש האילן אבל ב"ה צריך לירד כדי שיכוין יותר דבראש האילן ירא שיפול ואינו יכול לכוין היטב · דזה אינו · חדא דהרי באמת משמע מברייתא דדוקא בתפלה יש חילוק בין אומנין לב"ה אבל בק"ש אין חילוק כמו שבאמת פסקו הפוסקים דאין חילוק בק"ש כלל בין אומן לב"ה · ועוד דאיכא למימר דה"ה שאר כל אדם והא דנקט מתני' אומנין לאשמועי' רבותא דאפי' אומנין אין רשאין לעשות כן בתפלה · וכן נ"ל לפי האמת דאל"ה הי' קשה להפוסקים אמאי נקט אומנין · אמנם י"ל דא"כ אמאי מפליג רק בין ק"ש לתפל' ליפלוג וליתני בדידה מה שאין רשאין לעשות כן בפ' ראשון ובתפל' אלא ודאי דגם בפ' ראשון אין צריכין לירד ודוק:

שם בגמ' בד"א בעושין בשכרן אבל עושין בסעודתן כו' וי"ל דהא דקתני ברישא דברייתא זו ומתפללין היינו מעין י"ח דהא בעושין בשכרן מיירי · אבל הרא"ש מייתי ברייתא זו וגרס ברישא ומתפללין נ"פ שמונה עשרה · וא"כ קשין ברייתות אהדדי דהא מוקמי' ברייתא דלעיל בעושין בשכרן (דמתפללין מעין י"ח) וגם על רב אלפס קשי' לי שהביא רק ברייתא זו וכצורתה אע"פ שאינו גורס

אלא ומתפללין סתם ומ"ל דהיינו מעין י"ח · מ"מ אמאי לא הביא נ"כ חילוק זה שבין עוסין בשכרן שמתפללין מעין י"ח לבין עוסין בסעודתן שמתפללין כל שמונה עשרה · דחילוק זה לא קתני בברייתא זו וה"ל נ"כ לפרשו · ויש ליישב דהגמ' לא תהלק הכי אלא לר"ג דס"ל דכל אדם צריך דוקא להתפלל שמונה עשרה · אבל לר' יהושע דס"ל דכל אדם רשאי להתפלל הביננו והכי פסק רב אלפס לקמן דבשעת הדחק רשאי להתפלל הביננו · אפילו בעוסין בסעודתן צריכין להתפלל מעין י"ח · כמ"ש התו' דאם אחר יכול להתפלל מעין י"ח פשיטא הוא דפועלים חייבין לעשות כן · והיינו אפילו בעוסין בסעודתן · דאל"ה לישני הגמ' אהא דפריך א"י מאי איני' פועלים כו' דהכא בעוסין בסעודתן כמי מיירי וצ"ל לומר אידי ואידי ר"ג ולחזור מתירוץ ראשון אלא ודאי דאפילו מיירי בעוסין בסעודתן מ"מ מפסיק' דלר"י אינן מתפללין אלא מעין י"ח (דדוחק לומר דאי מיירי בעוסין בסעודתן גם לר"י אין סברא לומר שיתפללו מעין י"ח · דהא כל אדם מותר להתפלל כן · ואף שאינו מותר אלא בשעת הדחק · הא כתבו התו' והרא"ש דהיינו בדרך שלא במקום סכנה · ובודאי פועלים קילי טפי מזה שעוסקין במלאכת אחרים) יע"ז שתק רב אלפס שלא כתב בהדי' שאין מתפללין אלא מעין י"ח · משום דפסק לקמן כר' יהושע והוי מילתא דפשיטא · אבל דברי הרא"ש צ"ע · וגם על הרמב"ם לכאורה קשה שפסק כמי כר' יהושע ומ"מ מחלק בפועלים כדמחלק הגמ' ולפי מה שכתבנו לר"י אין חילוק · וצ"ל כמ"ש הט"ז דלר"י אין חילוק · אבל אנן פסקי' בשעת הדחק דוקא כר"י ועוסין בסעודתן לא מקרי שעת הדחק ודוק :

שם ע"ב אבות מ"ט אי לימא משום דלא ידעינן כו' אמהות כמי לא ידעינן כו' יש לדקדק לימא דלא אסיק אדעתי' טעמא דהכך חשיבי טפי לא חשיבי אהאי לא פריך אאמהות גופייהו מ"ט אין קורין אמהות גם לבלהה וזלפה ואי משום דלא ידעי' כו' דרחל ולאה כמי לא ידעינן כו' ולפי פשוטו י"ל דבבלהה וזלפה אסיק אפיר אדעתי' דלא חשיבי משום שהיו שפחות ולא גבירות · ועי"ל דבגלות זה שלבית אבי לא היו כ"א ב' שבטים יהודה ובנימין ממילא ודאי לא אתו אלא מרחל או מלאה אבל לא מבלהה וזלפה · ועי"ל דהת"ל דבאמת הכי ד' אמהות היינו רחל ולאה יבלהה וזלפה · אבל שרה ורבקה אין קורין אמהות משום שלא היו אמהות לישראל לבד אלא גם לבני עשו · אלא דמ"מ הוי קשי' למה קורין אבות לאברהם ויצחק הלא המה אבות גם לישמעאל ועשו · וא"כ ע"כ צריך למפרך מ"מ מאבות והכי פריך מעיקרא מאבות וק"ל :

דף יח ע"א בגמ' מתו ומתפרנ אין כו' והתני' לא יהלך כו' יש לדקדק מאי קושיא דילמא ודאי גם מהלך בבה"ק אסור לקרות אך צריך לאתא חבה"ק לקרות בו אין ק"ש אבל הכא פטור (אחר כך ראיתי שהקשה קושי' זו מה"ו מהר"ר יצחק ז"ל ותשב"ץ ז"ל) ונראה דרכי קא קשיא ליה מדקתני פטור משמע דמותר הוא לקרות אלא שהוא פטור כיון שהוא עוסק במצוה · דאל"ה ה"ל למיתני אסור גבי משמרו דמיירי ודאי שמוטל לפניו וגם במתני' · לתירוצא דרב פפא דלעיל דלפני המת הוא ה"ל למיתני אסור · אלא ודאי דבאמת אינו אסור אלא פטור א"כ מהלך בבה"ק מותר לקרות נם כם דמ"ש מתו מוטל לפניו או מהלך בבה"ק ופריך והתני' דאסור ומשני התם תוך ד' הוא דאסור כו' הכא חוץ לד' כמי פטור להכי תני לשון פטור ולא אסור מש"ו דמיירי כ"ע חוץ לד' דאינו אסור אבל פטור הוא · ולפ"ז הוי מוכח פירש"י דהא דקתני אינו מברך ר"ל אינו צריך לברך אבל אם רצה רשאי · ולא כהתו' והרא"ש דאינו רשאי דא"כ ה"ל למיתני במתני' דהכא אסור ולא לשון פטור · דהא חזינן דגמ' דייק הכי ומקשה מכאן זה הכא · אך הי' להם נירס' אחר' כאן בגמ' הכא חוץ לד' כמי אסור כמ"ש הרא"ש וא"כ בלא"ה אין לפרש כמו שכתבתי דבלא"כ הדר' קושיא הכ"ל לדוכתה ודוק :

שם בתו' ד"ה (דף י"ז ע"ב) אינו מברך ומעשה שמתה אחותו כו' והודיעו לו במוצאי שבת כו' לפי כיסתא זו אין לדקדק כלל מה שדקדק מהרש"א מאי איריי' משום שיש להבעל כו הא בשבת בלא"ה אינו אסור בבשר ויין ע"ע · דכיון שלא נודע לו ער מ"ש הויכאלו מתה בחול ומה שכתבו בשבת ע"כ מעשה שהי' כך הי' אבל לדינא אין חילוק בזה וק"ל :

שם בתו' ד"ה למחר באים אצלינו כו' וזה לא נהיר' דגם חיים למה לובשים הלא לא קיימו כו' וי"ל דבשלמ' גבי חיים שחייבים בתרי"ג מצות אין הלבישה סימן שקיימם רק היא לזכור שחייב בהם ויקיימם כמו שכ' וג' וראיתם אותו וזכרתם וגו' וכפירש"י בחומש · אבל מתים שאינם חייבים במצות עוד ואין לומר שהלבישה היא לזכור לקיים המצות ע"כ הלבישה היא לסימן שקיימם בחייו ומחזי כש קרס וק"ל :

דף יט ע"א בגמ' ואי ס"ד דלא ידעי כי אמר להו מאי הוי מקשה מהרש"א בח"א מאי קא מוכח מהא דידעי ואימא כדמשני לעיל דאיכא אחריתא שכיב ואזיל ואמר להו ה"נ הכא נימא דלא ידעי אלא ומשה אזול ואמר להו ותירץ דלא משני הכי לעיל אלא לחד מבני ר"ח דקאמר דלא ידעי ומייתי לי' מדכתיב יכבדו בניו ולא ידע דהיכא למימר דמודה דאי אתי איניש ואמר להו ידעי אבל ר' יוחנן דמייתי מדכתיב והמתים אינם יודעים מאומה משמע אפי' בדבר שאי' פירש להם שם אינם יודעין כלל · וקשה לפ"ז מאי פריך מהכי אלא מאי דידעי ל"ל למימר להו דילמ' ידעי אם אומרים להם אבל בלא"ה לא וס"ל לר' יוכתן הפתא כדס"ל לחד מבני ר"ח לעיל · ואין לומר דמשמע מלישנ' דאמר ואף ר' יהדר בי' דהדר לגמרי וס"ל כר' חייא בר פלוגתי' דאמר לעיל גבי הא דשדי' תכלת' דר"י כו' דהמתים יודעים אפי' אין אומרים להם כלום · דהא איכא למימר דגם ר' חייא סבר דדוקא בצער' דידהו כי התם דחרפה היא להם שהחיים חייבים בציצית והם פטורין ידעי אבל בצער' דאחרינא ושאר דברים אינם יודעים עד שיאמרו להם · וע"כ צ"ל הכי דאל"ה היכי פליג חד מבני ר' חייא על אביו · וכן מחלק הכותב בעי' וצ"ע :

דף כ בתו' ד"ה אמרת לא יטמא (דף י"ט ע"ב) וא"ת מהיכ' פשיטא לי' המרת לא יטמא כו' יש לדקד' מאי קושי' הא מקר' דולאחותו מוכ' דלאחותו דהיי' לקרובים לא יטמא · ומהרש"א פירש דהקושי' דרכ"ל ליכא דקרא איירי בעושה פסח לחוד דילמא דוקא בכה"ג ונזיר ועוש' פסחו איירי ומש"ה אינו מטמא לקרובי' ע"ע ואין זה מספיק דמהיכי תיתי למימר דאפי' כ"ג ונזיר ועושה פסח מטמא למת מצוה · ועושה פסח לחוד אפי' לקרובי' מטמא כוק' קרא לחוד' רבעושה פסח לחוד איירי והוא דוקא מטמא למת מצוה אבל בג' קדושות ביחד אינו מטמא אפי' למת מצוה · דהרי השתא אכתי לא בעו למימר סברת הסל מקולי דאי כל חד לחודי' לא מהכי · גם ביחד לא מהכו · ואין לומר דהוא נגד הסבר' שידחה מצות פסח מצו' דטומא' קרובים · ולהכי ה"ל לאוקמה קרא לכה"ג ונזיר ועושה פסח · חדא דלמה ה לא נגד הסבר' דהרי מצות פסח ודאי לא גרע ממצות טומאת קרובים וכבר הגיע עת שחיטת הפסח ולמה תדחה מצות פסח מפני מצות טומאת קרובים · ואף דאין סבר' כמי להפך · מ"מ אי מוקמי' קרא להכי דגלי לן דלא יטמא אינו הפך הסברא מיהוכה כיון דשניהן שוין · ועוד דאי מוקמי' קרא נהי"כ' דאיכא ג' קדושות יחד ומ"מ מטמא למת מצוה · הוי טפי נגד הסבר' · דידחה כבוד הבריות כל הכי מצות ביחד לכן נלע"ד דקושי' התו' היא אדקאמר אמרת לא יטמא דמשמע דבלא שום קרא קאמר הכי · דאי לא"ה הל"ל ת"ל ולאחותו לא יטמא כו' אבל השת' דאמר אמרת לא יטמא והדר קאמר יכול כשם כו' ת"ל ולאחותו כו' משמע דקרא לא איצטריך אלא להורות דלמת מצוה מטמא אבל להא דאינו מטמא לקרובים לא בעי' קרא

קי"ל · ולהא מקשו מהיכא פשיטא לי' מכח סבר' · וזה פשוט וק"ל :

בא"ד ול"ת התם דפריך כו' מ"ל דהכא איירי בעושה פסח לחוד כו' ואין להקשות דילמא מכח סבר' שכתבו בתירוצו הקודם · דא"כ ליפרוך בלא ברייתא דהכא על הא דעתאוהו בע"כ · דלמה ידחה פסח מפני ט"מ את קרובי' כיון דפסח יש בו כרת וטומאת קרובים אין בה כרת · אלא ע"כ דהסברא איכה מוכרחת ומ"ל דאיכהו לית להו סבר' זו · א"כ גם מברייתא לק"מ דדילמא הברייתא כמי לית לה סבר' זו ומוקי לקרא דוקא בנזיר וכה"ג ועושה פסח והא קאמר אמרת לא יטמא · אבל מ"ש מהרש"א בזה דהסבר' ע"כ איכה מוכרחת דהרי מת מצוה דוחה את הפסח אע"פ שבמת מצוה נמי אין בו כרת ע"ע לע"ר משום הא לא איריא דילמא סבר' חילוקה היא דעשה שאין בו כרת כדחה מפני עשה שיש בו כרת · ולהכי קאמר התנא אמרת לא יטמא · אלא דבמת מצוה גלי לן קרא דדחי פסח מולאחותו דלפחות קאי אעושה פסח לחוד דמטמא עכ"פ למת מצוה · אבל לפי מ"ש הקשו שפיר · ואין להקשות מאי מקשי' התו' דילמ' המקשה הוכיח דמיירי התנא בעוש' פסח לחוד דאל"כ אלא מיירי בנזיר וכ"ג ועושה פסח · תקשה הכ"ל ל"ל באמת דאפי' בכהאי גוונא מטמא למת מצוה דילמא קרא לא אתא אלא לעושה פסח לבד אבל בכ"ג ונזיר ועושה פסח לא כיון דאיכא מצות טובא · דהא התם לית להו סברת הסר מקולי · דהא לית' דדילמא סברתם אמת דכבר' דטומאת קרובים דוחה מצות פסח ולהכי לא איצטריך קרא למת מצוה שידחה את הפסח · דכל שכן הוא · ולהכי מוקי קרא לכ"ג ונזיר ועושה פסח דמטמא למת מצוה וזה פשוט וק"ל :

בא"ד א"כ יש לפרש כו' וא"כ מסבר' יש לנו לומר כו' הלשון מגומגם אבל תוכן כוונתם נראה דע"כ עושה פסח לחוד איכו מטמא דקרובים · דאל"ה ה"ל לאוקמי קרא דלאחיו אנזי' ועוש' פסח וכהן הדיוט דמסתב' טפי דמטמא למת מצוה מנזיר וכ"ג דהרי עושה פסח מטמא לקרובי' וכ"ג איכו מטמא לקרובי' ואח"כ ה"ל לרבויי מולאחותו אפי' הי' כמי כ"ג דבכל דוכת' מוקמינן קרא קמא לגוס גב' וכן הכא מוקמי' קראי לקל קל תחילה דהיינו קמא לנזי' ושני לנזיר וכהן הדיוט ושלישי לנזיר וכ"ג · ובתר' כוקי' לק' מאלפכיו · זהו לא מסתבר · וכתירוץ זה כתבו בת' זבחים נ"כ לפי מה שנדפס בגמרות דפוס באזיליא רק שתיבה אחת מיותרת כמו שכתבתי בחדושיי שם · אף שבדפוסים החדשים הגיהו ע"פ ס' בה"ז והשוו דבריהם לדבר אחד · אבל המעיין יראה שהגיהו ושיכו לשונם הרבה ואיכו עולה יפה · וכוסחא הישנה מדוייקת יותר · ועולים דבריה' שם וכאן בקנה אחד ודוק :

שם ע"ב ברש"י ד"ה ה"נ תפלה דרחמי כינהו ולא גרס פשיט' כו' אמנם לפי מה שכתב הרמב"ם בספר אלה המצות ובספר הגדול דתפלה מ"ע דאורייתא רק שאין לה זמן קבוע וחכמים קבעו זמן ג' תפלות אבל מן התורה איכה אלא פעם א' ביום אימתי שירצה · א"ש הא דפריך פשיטא דעשה שלא הזמן גרמא היא ונשים חייבות ומשני כיון דכתיב ערב כו' וסד"א דהכי זימני דאורייתא הם ודוד אסמכינהו אקרא וקודם דוד היו בקבלה הל"מ והוי מ"ע שהז"ג קמ"ל דזמנים אלו מדרבנן · ומכאן כלע"ד ראי' לרמב"ם וסברתו · דאל"ה קשה מאי פשיט' הוא כיון דאיכה אלא דרבנן בקושיא רש"י על גרס' זו · ותו' אין מיישבים רק המהו דתית' כו' אבל קוש' פשיטא איכו מיושב בתירוצם דמהיכא פשיטא לי' · וגם' מגלת אסתר הביא בשם הר"ר דוד ויטל ראי' מכאן לרמב"ם מכח המהו דתימא כו' דק זמר הגמ' ודחה הוא ראייתו · אבל לא ירד להביא ראי' זו מן המקשה פשיטא ע"ש ודוק :

שם בתו' ד"ה כשים בבה"מ דאורייתא כו' ותימא כהנים ולוים כמי תיבעי כו' אבל לפי מ"ש הרש"ש לתרץ קושייתו מהא דלקמן אמרי' דמי שאכל כזית יכול להוציא למי שאכל כדי שביעה אע"ג דלא אתי דרבנן ומפיק דאורייתא כדאמר הכא בנשים · משום דמלד ערבות יכול לפוטרו אע"ג שלא אכל כלים אבל נשים אינן בכלל הערבות ע"ש א"כ קושי' התו' כמי מיושבת דבכהני' ולוים אין נפקות' בבעי' זו דאף אם הם איכם חייבים מן התורה מ"מ יכולים לפטור האחרים שחייבים מן התורה מלד הערבות · אמכם בגרים ה"מ למבעי דגרים איכם בכלל הערבות כמ"ש התו' ביבמות דישראל לא קבלו הערבות על הגרים · ומסתמא ה"ה איפכא · ולדרבה הא מסתבר טפי שלא קבלו גרים ערבו' על ישראל שהרי לא היו במעמד ההוא (אם לא כאמר בכשמותיהם היו שם בכלל אשר איכנו פה) וגרים כמי לא כטלו חלק בארץ ועיין בהגה"ת אשר"י כאן בזה · ואולי י"ל דגרים פשיטא לי' דאיכם מן התורה בבה"מ מה"ט דלא נטלו חלק בארץ · אבל בנשים מספקא לי' לפי שמ"מ נטלו חלק בתורת ירושה כבנות צלפחד · ואין להקשות דא"כ לפי האמת איך יכול גר לפטור אחרים כקושית הג"א בזה · די"ל דאכן קיי"ל כרבא דפשיט דנשים כמי חייבות מן התורה ולא חייש לטעם זה וכדמשמע כמי לעיל מהא דפריך בה"מ פשיטא וכמ"ש בחדושי הרשב"א ע"ש ודוק :

שם בא"ד או דילמ' כיון דלא שייך בהו הוי שפיר דאוריי' והא דלקמן איירי באנשים כו' ולכאור' קשה לפי' מאי קאמר אא"כ דאוריית' אתי דאוריית' ומפיק דאוריית' כו' היכי מ"ל דנשים מוליאין אנשים כיון דאיכהו לא אמרי ברית ותורה וא"ש שלא אמר ברית ותורה איכו יוצא ידי חובתו · לכן י"ל דר"ל שמוליאין אנשים בשאר ברכות חוץ מברכת הארץ כגון דידעי לברך ברכה זו ושאר ברכות איכם יודעים לברך ורוצים לצאת בברכות של הנשים דהוי נשים דאוריית' כינהו יכולן להוציאם וק"ל :

דף דא ע"א בגמ' איכא למפרך מה למזון שכן נהנה ומה לתודה שכן חיי עולם כו' לכאורה קשה ככנים הפירכ' בתוך הק"ו וכימא הכי מה מזון שנהנה ומ"מ אין טעון ברכה לפניו · וטעון ברכה לאחריו תורה שאע"פ שאינו נהנה מ"מ טעונה ברכה לפניה מכ"ש שטעונה ברכה לאחריה · וכן איפכא · דהא קיי"ל דהיכא שהפירכא היא רק מכח סברא כי הכא מכניסין הפירכא בק"ו וכמ"ש התו' בחולין (דף פ"ה ע"א) ע"ש ובכמה דוכתי · וי"ל דהא יש לדקדק עוד היכי ילפינן ק"ו תורה ממזון וכן להפך כימא כל חד וחד תיקום אדוכתי' ולא כילף שום ק"ו וכן הקשו התו' בחולין (דף כ"ב ע"ב) גבי פרה ועגלה · וצ"ל הכא כמ"ש התו' שם דבאמת לאו ק"ו הוא אלא הוי כמו מה מלינו · אבל תירוץ האחר שכתבו התו' שם דק"ו חד יותר מסתבר מאידך לא שייך הכא ע"ש · ולפ"ז א"ש כיון דבאמת לאו ק"ו הוא הכא אלא מה מלינו · פריך שפיר · דבמה מלינו לא שייך למימר דככנים הפרכא וק"ל :

שם בתו' ד"ה ספק לא אמר אמת ויליב כו' טוב הוא יותר שיאמר אמת ויליב כו' ר"ל דאם אמר אמת ויליב איכא תרתי לטיבות' דיוכל לומר שתיקן הכל דאם אמר כבר שניהם א"כ תיקן הכל ויצא ידי שתיהן ואם אמר כמי רק אחד מהם ודאי שאמר ק"ש ולא אמת ויליב וא"כ כשאומר עתה אמת ויליב כמי יצא ידי שתיהן · רק חדא לגריעות' איכא דהיינו שמא לא אמר שום אחד מהם וא"כ אף כשאמר עתה אמת ויליב מ"מ לא יצא ידי שתיהן דעדיין לא אמר ק"ש · משום זה הספק לבד לא הצריכוהו שיאמר שתיהן עוד פעם · משא"כ אם הי' אומר ק"ש לחוד איכא תרתי לגריעות' שלא תיקן הכל דהיינו אם לא אמר שום א' מהן א"כ אף שיאמר ק"ש מ"מ לא אמר אמת ויליב כלל ולא יצא ידי שתיהן · ואף אם אמר א' מהן ודאי ק"ש אמר ולא אמת ויליב · וא"כ אף אם יאמר ק"ש עוד פעם לא תיקן הכל דמ"מ לא אמר אמת ויליב כלל וק"ש אמר ב' פעמים ולא תיקן כלל בזה · וליכא לטיבות' אלא א"כ אמר כבר שתיהן · וא"כ לא יצא מידי ספיקו דיותר איכא למתלי דלא יצא ידי' שתיהן

שתיהן מדנוכל לחלות שאמר שניהם כה"ש · לכך תיקנו שיאמר אמת · וליב דאז"ש יותר לחלות שאמר שניהם מדנוכל לחלות שלא אמר שניהם ככ"ל · זה כלע"ד בהמשך דבריהתו' אלו · אבל מ"ש מהרש"א בזה אינו במשמעות לשון התו' כלל ודוק :

שם ע"ב בתו' ד"ה עד שלא יניע ש"ל למודים כו' פליגי בי' תרי אמוראי כו' ולא פליגי כאן בחול כאן בשב' כו' וק"ק דהיכי משכחת לה שיוכל לגמור קודם אמן דהאל הקדוש ולא קודם שומע תפלה · וא"כ הכל תלוי באמן דהאל הקדוש דהא צריך שיוכל לגמור קודם האל הקדוש ואז בודאי יוכל לענות גם אמן דשומע תפלה שהוא אחריו · וי"ל דהא דקאמר דצריך לגמור קודם שומע תפלה היינו אם רוצה להתחיל להתפלל אחר שענה אמן דהאל הקדוש וכן משמע בב"י סימן ק"ט בשם א"ח ע"ש · אך מ"מ קשה כיון דצריך לגמור קודם קדושה כדאמרי' הכא א"כ בודאי יוכל לענות אמן דהאל הקדוש שהוא אחריה ואיך תלה הדבר באמן דהאל הקדוש · וכאן אין שייך לתרץ נ"כ ככ"ל · דהא בודאי אי אפש' שיתחיל להתפלל אחר קדושה ויגמור קודם אמן דהאל הקדוש · ואולי הירושלמי ס"ל כרב הונא דיחיד אומר קדוש' או דמשום קדושה יכול היה להתחיל ולומר קדושה עם הש"צ כמ"ש התו' בסמוך · אבל משום אמן דהאל הקדוש לא יתחיל ודוק :

אמנם הא קשי' לי אמאי קאמ' דמ"ד באמן של האל הקדוש מיירי בשבת הא בחול כמי מצי איירי ולא הל"ל כאן בחול כאן בשבת אלא הל"ל ולא פליגי כאן במקום קודם קדושה כאן במקום אחר האל הקדוש · ואפשר דאיהו מיירי הכל בחול קשה אמאי קאמר הא מ"ד באמן של האל הקדוש לחוד ואינו מזכיר אמן דשומע תפלה הא בשומע תפל' נמי דינא הכי דאינו רשאי להתחיל אם לא יוכל לגמור קודם שיגיע לענות אותו · אלא ודאי דמיירי בשבת · ואין לומר א"כ השתא נמי תקשי איפכא למ"ד באמן של שומע תפלה דמיירי בחול אמאי לא קאמר נמי אמן דהאל הקדוש · די"ל דכיון דכבר קאמר מ"ד מד אמן של האל הקדוש קודם זה · לא הוצרך מ"ד זה להזכירו · וסמיך על מ"ד הקודם · ולא קאמר אלא מה שמוסיף דהיינו אמן של שומע תפלה וק"ל :

דף כב ע"א בגמ' והתני' בעל קרי כו' אבל מהרהר בלבו ואינו מוציא בשפתיו דברי ר"מ כו' לכאורה משמע דקאי על ברכות ק"ש וברכת המזון לפניו דמהרהר בלבו כו' וא"כ ק"ש ובה"מ לאחריו שרי אפי' בדבור לר"מ · אבל לפ"ז מתני' דלא כמאן לא ר"מ ולא ר"י וגם סתם מתני' ר"מ היא · ודוחק לומר דהכא דאין לו מים לטבול שאני · אלא כלע"ד דקאי אק"ש ובה"מ לאחריו דשרי ועז"א אבל היאך שרי דוק' מהרה' בלבו ואינו מוציא בשפתיו ובזה א"ש נמי דלכאורה לפי הנ"ל הא דאינו מוציא בשפתיו הוא מיותר דהרי כבר קאמר דאינו מברך ברכות ק"ש ולא ב"ה לפניו ואי' דיש אמר אבל מהרהר בלבו דהרהור שרי · אבל השת' א"ש דעיקר מילתי' הכא לאשמועי' דהא דקאמר קורא ק"ש ומברך ברכת המזון דוקא ע"י הרהור ולא ע"י [illegible] בשפתיו כדמשמע פשט' דלישנא מתחלה וק"ל :

שם ברש"י ד"ה עשאן ר' יהודה לברכת המזון עכ"ל לא ידעתי למה נקט רש"י בה"מ טפי מברכות ק"ש דהא משמע דלכ"ע ברכות ק"ש וברכת המזון חד דינא אית להו וצ"ע :

שם ע"ב תו' ד"ה ולית הלכתא כוותי' דמטבילה בכל יום בארבעים סאה אלא אפילו לאחרים כו' הלשון תמוהים ואין לו מובן לכאורה דהא באמת לא בכל יום טביל אלא במעלי יומא דפסחא · ואי לא דמסתפינא אמינא דטעות נפל בספרים וכצ"ל בארבעים סאה אי נמי אפילו לאחרים כו' ור"ל דלית הלכתא כוותי' שטבל רק במעלי יומא דפסחא אלא דטבילה בכל יום במ' סאה · א"כ בהא לית הלכתא כוותי' שטבל בט"פ בשביל להוציא אחרים במ' סאה אלא אפילו לאחרים בשני במ' קבין · וגם אפשר לומר דחד פירושא הוא ור"ל דלית הילכתא כוותי' דס"ל לחלק בין נומר לעצמו ובין לאחרים · אלא דאין חילוק וטבילה בכל יום במ' סאה א"כ אפי' לאחרים כמי סגי במ' קבין · אבל לחלק אין סברא כלל · שוב מצאתי בגמ' ד' וויניציאה ישנה שאין שם שלשה תיבות אלו דטבילה בכל יום · רק ולית הלכתא כוותי בארבעים סאה אלא כו' וכוסחא ישרה היא · ולא ידעתי מי הגי"ה ספרים שלנו והוסיף תיבות אלו · ולע"ד אי לא תלי' באשני רברבי אמינא כל המוסיף גורע וק"ל :

שם בד"ה והא זבח רשעים תועבה פר"י דדוקא בזקו' שהי' יכול להסתפק כו' אין להקשות לפ"ז מאי פריך דילמא רבה מיירי במקום שלא הי' יכול להסתפק שיש שם צואה · די"ל דא"כ מאי קאמר הא"פ שמעת כו' דמאי חטא כיון דלא ה"ל לידע ולהסתפק שיש שם צואה וק"ל :

דף כג בגמ' איבעי' להו מהו שיכנס אד' בתפילין לבית הכסא קבוע להשתין כו' יש לדקדק מאי מיבעי' להו הרי תני' בסמוך ולעיל דבבית כסא הקבוע לא יכנס בתפילין אלא חולצן ברחוק ד' אמות וא"כ כ"ש דאסור ליכנס בו ממש · ואין לומר דבאמת אין הטעם שם משום הכניסה אלא משום שרוצה לפנות כמ"ש הרא"ש דא"כ למה מחלק לעיל בין בה"כ קבוע לעראי לענין זה שבבה"כ עראי חולצן ונפנה לאלתר · כיון שהטעם שחולצן ברחוק ד' אמות אינו אלא משום שרוצה לפנות א"כ מ"ש עראי מקבוע · והרשב"א בחדושיו כתב לתרץ זה בלשונו שכתב דטעמא דחולץ ברחוק ד' אמות משום דאיכא תרתי בה"כ קבוע ורוצה לפנות ע"ש ולפ"ז לק"מ · אבל הוא דחוק · וכלע"ד דמשום זה לא הביאו הרי"ף והרא"ש הא דרב אחא בר הונא דלעיל · דע"כ סתם גמ' דבעיא הך מילתא והכי אמוראי שנחלקו בזה אי שרי או אסור משום שמא יפנה בהן ע"כ לא ס"ל כי' בהא דרב אחא בר ר"ה · דלדידי' ע"כ כ"ל חד מחלק בין קבוע לעראי דטעם דחליצה ברחוק ד' אמות הוא משום הכניסה כדמשמע נמי מפי' רש"י ד"ה חולץ ונפנה לאלתר כו' · ואינהו ע"כ ס"ל דהטעם משום שרוצה לפנות כמ"ש הרא"ש · דאל"כ פשיטא דאסור ליכנס בו להשתין בכ"ל · ורב האיי ז"ל נדחק משום זה ונרס בית הכסא לנוע כמ"ש הרא"ש בשמו וכ"כ הרשב"א בשם הראב"ד שגורס בה"כ עראי · דלא רצו לחלק את השווין ולעשות פלוגתא בין רב אחא בר"ה ואינך אמוראי · אתמה על הרמב"ם קשה לי שפסק דבבה"כ עראי כמי אסור ליכנס להשתין ותפלין בראשו · משמע דגרס כרב האיי דאי גרס כגרסא שלנו משמע דדוקא בה"כ קבוע מיבעי' לי' אבל בה"כ עראי פשיט' דשרי והיאך פסק הוא לאסור · וא"כ ה"ל לפסוק כרב אחא בר ר"ה לחלק בהא דחולצן ברחוק ד' אמות בין קבוע לעראי דאי הבעי' מיירי בבה"כ עראי אינו מוכח דפליגי אמוראי אהא דרב אחא בר"ה כלל · דהא י"ל דבקבוע באמת פשיטא דאסור ליכנס כלל וכן משמע מדבעי בעראי דוקא · וא"כ יש לחלק שפיר בין קבוע לעראי לענין הרחקת ד"א דבקבוע מרחיק משו' שיש שם צואה ובעראי לצורת התפילין בגלוי בד"א שלו כפירש"י משא"כ בעראי · והרמב"ם אינו מחלק כלל בזה · והי' נראה לכאורה דבאמת הרמב"ם גרס כגרסא שלנו · והא דפסק דאפילו בעראי אסור להשתין היינו משו' דפסקי' לחד לישנא דאסור משום שמ' יפיח בהן ובזה אין סברא לחלק בין קבוע לעראי כלל · אכן יש להקשות למה פסק כלישנא בתר' לחומר' במילתא דרבנן שאינו אלא גזירה שמ' יפיח בהן או יפנה בהן · ועוד דאין ס"ג' דהבעי' הא בעי' בקבוע דוקא משמע דבעראי פשיטא לי' דשרי והא' למסקנא דבעראי נמי אסור הפך סברתו · וקושי' זו קשה גם על הרי"ף והרא"ש וכל הגורסי' כגרסתנו · אמנם להרמב"ם יש ליישב דגרס מכח קושי' זו בהא בעי' סתם מהו שיכנס אדם לבה"כ להשתין כו' ומיירי בין בקבוע בין בעראי דתרווייהו קמיבעי' לי' · ומסק' דבתרווייהו אסור משום שמא יפנה או יפיח בהן · וא"כ ע"כ כמי דפליגי הבעל הבעי'

הבעי' והכי אמוראי דשרי ואסרי אר"ב אחא בר"ה · דמשמע אדבעי סתמא דבנס"כ קבוע נמי מיבעי' ליה והא נמי קאמרי טעמא דשמא יפנה אויפיח בהן וא"כ ע"כ דמשום הכניסה אין איסור · וא"כ ע"כ הא דחולץ ברחוק ד' אמות טעמא משום פרוצה לפנות שם כמ"ש הרא"ש · וא"כ אין חילוק לענין זה בין עראי לקבוע · אבל לפי הגירסי' שגרסתנו קשה הא דמסיק שמא יפיח כמו שהקשינו ודוק וק"ל :

שם ת"ר הנכנס לבה"כ קבוע חולץ תפילין ברחוק ד"א כו' אין להקשות מהא דקתני הכא לבה"כ קבוע כו' דמשמע הא לעראי אינו חולץ ברחוק ד"א · על הפוסקים שהשמיטו חילוק זה דרב אחא בר"ה דלעיל · דהא הכא מוכח ברייתא' בהדי' הכי · די"ל דהא דתני קבוע אתא לאפוקי נכנס להשתין דהיינו בה"כ עראי דמסתמא אין אדם הולך לבה"כ קבוע להשתין כדפרש"י (ע"ב) ד"ה בה"כ עראי כו' והוי כאלו קתני הנכנס לפנו' · אבל ודאי אם נכנס לפנות אין חילוק בין עראי לקבוע כנ"ל וק"ל :

שם ומניחם בחורים הסמוכי' לבית הכסא ולא יניחם בחורים הסמוכים לר"ה כו' לכאורה קשה הכא באיזה זמן מיירי הברייתא' אי קוד' תקנה הראשונ' הא קתני בסמוך דמתחילה הניחם בחורים הסמוכים לבה"כ ואח"כ התקינו שיניחו אותם בחורים הסמוכים לר"ה ואח"כ ראו שנטלו אותן עוברי דרכי' והתקינו שיהא נוטלן בידו ונכנס וא"כ היכי קתני הכא ולא יניחם בחורים הסמוכים לר"ה שמא יטלו אותן עוברי דרכים · הרי אז לא אסקי אדעתייהו הפסד זו · והראי' שבלי התקינו אח"כ שיניחו אותן בחורין הסמוכין לר"ה · ואי מיירי אחר התקנה ראשונה · א"כ היכי קתני ומניחם בחורים הסמוכי' לבה"כ כו' הא התקנה היתה להפך · ואי מיירי אחר תקנה שניי' · א"כ היכי קאמר ומניחם בחורים הסמוכים לבה"כ · הא בסמוך תניא דהתקינו שיהא אוחזן בידו דוקא ולא יניח' בחורי' הסמוכי' לבה"כ מפני העכברים · ועוד דלכאורה ברייתא' דהכא עצמה סותרת אהדדי דמעיקרא קתני אוחזן בידו כו' וגם לבסוף מסיים התקינו שיהא אוחזן בידו כו' ובאמצע קתני דמניחם בחורים הסמוכים לבה"כ · ואפשר לדחוק ולומר דה"ק דהתקינו שיהא אוחזן בידו ומ"מ אם אי אפש' לו לאחוז בידו מאיזה טעם שיהי' · מ"מ יניחם בחורים הסמוכים לבה"כ דהכי עדיף משיניחם סמוך לר"ה משום חשד · אבל מצאתי בגמ' ישנה ד' ויניציא שאין שם כלל הך בבא ומניחם בחורים הסמוכים לבה"כ · וכ"ה הגרס' בהרא"ש · ולא ידעתי מי הוסיף זה בספרים שלנו שלע"ד הוא גורע ודוק :

שם ע"ב ברש"י ד"ה ולא יישן בקפנדריא יפיח תכ"ל ול"ע הרי הכא מיירי שהן בידו וא"כ מאי כ"מ שיפיח בהן הא אפי' ליכנס בהן לבית הכסא ליפנות מותר כשהן בידו · ועוד בסמוך קאמר דאסור להשתין בהן משום גילולות והיינו בבה"כ עראי · ולמה אינו אסור משום שמא יפיח ואפי' בקבוע כדאמרינן לעיל מה"ט להשתין בהן כשהן בראשו · אלא ודאי דמשום שמא יפיח אינו אסור אלא כשהן בראשו אבל בידו לא · ועוד דע"כ בשינת עראי לא חיישי' שמא יפיח דהרי כשהן בראשו שרי שינת עראי ולא חיישי' שמא יפיח בהן כמו שהביא הרא"ש · הגם שהי' אפש' ליישב קושיות ראשונות הנ"ל דעד כאן לא שרי להשתין או לפנות כשהן בידו · אלא בשדה או בעיר חוץ לביתו שאי אפשר להניחם במקום המשתמר · אבל כשישן משתמ' הוא בביתו ויכול להניחם במקום המשתמר אסור לאחוז בידו משום שמא יפיח · אבל קושי' אחרונה לא ידעתי לתרץ כלל · גם מי דחקו לרש"י לזה · הא מ"ל דטעמא משום שמא יפלו מידו בשינתו · אח"כ ראיתי בת' סוכה שפי' רש"י באמת הטעם משום שמא יפלו ע"ש (דף כ"ו) ואי לאו דמסתפינא הייתי מגיה ברש"י יפלו במקום יפיח · ותמיה לי שלא הרגישו מהרש"ל ומהרש"א בזה · כי נדפס כן בכל הספרים ישנים גם חדשים ודוק :

שם בתו' ד"ה דברי' שהתרתי כו' אבל להשתין מותר כו' כתב מהרש"א אשכחן הך מלתא כו' בב"ה קבוע לפנות בהן בראשו דאסור עכ"ל ע"ש משמע שהבין מדברי התו' דהך מילת' דאסור ליפנות בהן בב"ה קבוע לא אשכחן בברייתא' בהדי' · ושותא דמרן מהרש"א לא ידענא דהא מלינו לעיל בהדי' בברייתא' דלא יכנס לב"ה קבוע לפנות בהן אלא חולצן ברחוק ד' אמות ואוחזן בידו ונכנס · אלא כוונתם דהא דלהשתין מותר לא אשכחן בהדי' בברייתא · אע"ג דקתני בברייתא לעיל לב"ה קבוע כו' דמשמע אבל להשתין דאין נכנסין לב"ה קבוע לא כמו שכתבנו לעיל · היינו שאינו חולץ ברחוק ד"א · אבל מ"מ אינו מוכח דשרי להשתין כשהן בראשו · אבל בגמ' מוכח דשרי מדבעי מהו שיכנס לב"ה קבוע להשתין ותפילין בראשו משמע אבל ב"ה עראי פשיטא דשרי כמו שכתבנו לעיל · ולפ"ד גם מהרש"א נתכוון לזה · רק שפלטתו קולמוסו שלא בכוונה בטעות ולא מלבו ענה מה שכתב ודוק :

שם בגמ' מיתיבי לא יניח אדם כו' ואם היתה אשתו עמו אסור כו' אין להקשות מאי פריך דילמא ברייתא' מיירי בלא כיס ומש"ה אסור משום דבעינן כלי בתוך כלי כמ"ש התו' בסמוך ושמואל מיירי בכלי תוך כלי · דא"כ היכי תני בתר הכי ואם הי' מקום גבוה ג' טפחים כו' מותר דהא בכל החדר אסור כדתני' לקמן בית שיש בו ס"ת או תפילין אסור לשמש בו את המטה עד שיוציאם או שיניחם כלי תוך כלי · גם אין להקשות דילמא ברייתא' מיירי כנגד ראשו ולהכי אשתו עמו אסור ושמואל מתיר שלא כנגד ראשו כדמפרש ר' ירמיה בסמוך דא"כ מאי תני בסיפא ואם היה מקום גבוה ג' טפחים כו' מותר דהיינו שלא כנגד ראשו · הא אף אם הוא שוה לא גבוה ולא נמוך מותר בכה"ג דהיינו אם אינו כנגד ראשו · הגם שהי' אפשר לומר בלא"ה דמ"מ פריך שפיר · דהרי שמואל קאמר סתם דמותר אפי' אשתו עמו ולא מחלק בין אשתו עמו או לא דמשמע דאין חילוק ביניהם ובברייתא' מחלק בהכי · אבל אין צורך לזה ודוק :

דף כד ע"א בתו' ד"ה והא תני ר' חייא מניחן בגומא כו' שהרי בברייתא' דלעיל נמי תני תחת מראשותיו ולא פריך מיני' כו' יש לדקדק דלמ' לא בעי לאקשויי מברייתא' דלעיל משום דכבר איתותב מינה שמואל ומכל מקום קאמר רבא דהלכתא כשמואל וא"כ ע"כ דידע דמשבשתא היא דאל"ה היכי מצי למפלג אברייתא מסברא בעלמא בלי שום ראיה · וכן משמע בהרא"ש דרבא משבש להברייתא ע"ש · ומש"ה לא בעי לאקשויי מינה לר' ירמיה · אמנם י"ל דאע"ג דרבא משבש לברייתא' זו היינו מאי דקתני בה אם אשתו עמו אסור · אבל אאך מילי דקתני בה מ"ל דלא שיבוש הוא · אכן מ"מ יש ליישב קושי' התו' דהא יש לדקדק מאי מקשה מדתני ר' חייא דילמא ר' חייא מיירי באין אשתו עמו ולהכי קיל טפי ושרי אפילו כנגד ראשו · אבל ר' ירמי' דקאי אדברי שמואל דמיירי באשתו עמו להכי לא שרי אלא שלא כנגד ראשו · אלא דהגמ' הוכיח דמיירי ר"ח באשתו עמו · דאל"ה כובע ל"ל אלא ע"כ דבעי כובע משום כלי בתוך כלי כמ"ש התו' בסוף דבריהם · וא"כ ע"כ מיירי באשתו עמו · ולפ"ז י"ל דבאמת תחת מראשותיו משמע כנגד ראשו · והא דלא פריך מברייתא דלעיל משום דלעיל מיירי באין אשתו עמו דהא תני בתר הכי ואם אשתו עמו אסור ולהכי שרי אפי' נגד ראשו אבל מר"ח פריך שפי' דע"כ מיירי באשתו עמו דאל"ה כובע ל"ל דהא ברייתא דלעיל שרי אפילו בלא כובע · כנ"ל · והי' אפשר ליישב דעת התו' דס"ל דמדקאמר שמואל ור' ירמי' סתם ולא מפלגי בין אשתו עמו לאין אשתו עמו ש"מ דס"ל דדין אחד להם דבשלא כנגד ראשו מותר אבל כנגד ראשו אסור · ואם כן איהו תחת מראשותיו משמע כנגד ראשו · ה"מ למפרך שפיר מברייתא' דלעיל לר' ירמיה · אבל מ"מ קשה דילמ' באמת ה"מ למפרך מברייתא' דלעי' · אבל מ"מ לא הוי קשי' אלא אאין אשתו עמו דמצריך ר' ירמי' נמי דוקא שלא נגד ראשו · אבל

באשתו עמו הת״ל דדין ר׳ ירמי׳ אמתי אבל מברייתא דר״ח מוכח דאפילו באשתו עמו שרי כנגד ראשו דהך בריית׳ ע״כ באשתו עמו איירי מדבעי כונע ככ״ל · ולהכי ניחא לי׳ טפי למפרך מינה דהשת׳ אליב קושייתו טפי ודוק :

שם בגמ׳ מיתיבי שנים שישנים במטה אחת כו׳ · ותני׳ אחריתי כו׳ בשלמא לרב יוסף לא קשי׳ כו׳ הא דמייתי הני תרי ברייתות ולכאורה לא ה״ל לאתויי אלא ברייתא בתרייתא דמינה קשי׳ לשמואל · וגם ל״ל הבשלמא דקאמר · ה״ל לאקשויי מיד לשמואל לכראה דודאי ידע דמ״ל דהכי תרי ברייתות פליגי אהדדי ושמואל סבר כהך ברייתא דשרי · ואף דלא הוי מייתי אלא ברייתא בתרייתא · מ״מ ידע התקשה דאיכא כמי בריית׳ דס״ל כוותי׳ דשמואל · ויאמר המתרץ שמואל דאמר כי האי תנא דשרי · ולהכי מייתי התקשה כמי הברייתא דשרי · וקאמר בשלמא לרב יוסף לא קשי׳ כו׳ כלומר וכיון דאיכן לתרץ הברייתות דלא פליגי אהדדי כרב יוסף א״כ קשי׳ לשמואל מהך ברייתא בתרייתא · דליכא למימר דס״ל כאידך ברייתא · דדילמא הך ברייתא לא פליגא אהא · אלא דמיירי באשתו דוקא · דאתורא איכו יכול לחלוק אתנא אלא אם יש לו תנא דמסייע בודאי · אבל אי מצינן למימר דאידך תנא לא פליגא אהאי אין לאמורא רשות לחלוק על התנא מספק · ומש״ה קאמר כמי המתרץ ולרב יוסף מי ניחא כו׳ כלומר כיון דע״כ הכי תנאי פליגי אהדדי גבי אשתו · א״כ מ״ל כמי דפליגי גם באחר ומאן דשרי באשתו שרי כמי באחר משום דסתמא קאמר · אבל אי הא״ל דלא פליגי הכי תנאי כלל · ודאי הוי אמריכן ואע״ג דסתמא קאמר · מ״מ הוי מוקמי׳ לי׳ באשתו דוקא כדי שלא לעשות מחלוקת וק״ל :

שם אמר שמואל קול באשה ערוה שנאמר כי קולך וגו׳ כתב בחדושי הרשב״א וכן הביא הב״י בשם ה״ר יונה דדוקא בשעה שמכננת אבל בשעת שמדברת כדרכה מותר ע״ש וגם׳ באר שבע ראיתי שמסתפק בזה מכ״ל להתי׳ קול דבורה בלא זמר ולע״ד כראה ראיה לזה מלקמן פ׳ אין עומדין (דף ל״א) אמר רב המנונא כמה הלכתא גברוותא איכא למשמע מהני קראי דחנה כו׳ וקולה לא ישמע מכאן שאסור להגביה קולו בתפלתו כו׳ ואי ס״ד דקול דבורה כמי ערוה א״כ מאי מוכח מהכא דילמא הא דלא השמיעה קולה בתפלתה משום דעלי הי׳ יושב שם ולא היתה רשאה להשמיע קולה לפניו משום דהוי ערוה ופריצות אלא ודאי דקול דבורה ליכא ערוה ופריצות כלל · וא״כ כ״ש דלענין ק״ש שרי · דהא בא״א אסור להסתכל אפילו באצבע קטנה ולענין ק״ש בעינן טפח באשתו · ואין לומר דע״כ טעמא לאו מש״ה דא״כ קרא ל״ל אלא ודאי דאשמועי׳ הך דינא דלא ישמיע קולו בתפלתו די״ל דדילמא אשמועי׳ הכא הך דינא דקול באשה ערוה אפילו קול דבורה וק״ל :

דף כד ע״ב ברש״י ד״ה אם תכשיטין שבחוץ אלעדה ולמיד הן הביאו אותן על כפרת הרהור עבירה שנסתכלו בבנות מדין עכ״ל לכאורה דברי מותר הן אבל לע״ד הוקשה לרש״י מאי קושי׳ למה מנה הכתוב כו׳ הרי התורה הוצרכה למנות כל מה שהביאו והם הביאו כל אלה והיאך היתה התורה יכולה לכתוב באופן אחר ואם הקושי׳ שא״ל למנותם כלל והל״ל רק כמה היו משקלם ביחד · מאי כ״מ מה היה · א״כ ה״ל לומר מפני מה מנה הכתוב אותם · לכך הוצרך רש״י לכתוב שהביאו אותם על כפרת כו׳ ואית׳ בתרגום יב״ע שהם פרקו ונטלו התכשיטים הללו מן בנות מדין מעל גופם ממש ובודאי באותה שעה הסתכלו בהם · הנם שהתיב״ע כתב שלא נסתכלו בהם אפי׳ באותה שעה · אמנם רש״י פירש ע״פ הגמ׳ דשבת (דף ס״ד) שזנו עיניהם מן הערוה ופ״ז הביאו כפרה · וא״כ קשה למה הביאו תכשיטין שבחוץ לכפרה על שנסתכלו בהן בשעה שלקחו אותם מגופם הלא אין בזה עבירה להסתכל באותו אבר שלקחום מהן כגון אצבעותם שלקחו מהם טבעו׳ וכדומה׳ אלא בודאי יש בזה ג״כ עביר׳

כמו בתכשיטין שבפנים וק״ל אחרי כותבי מצאתי בח״א במ׳ שבת שפי׳ כן שהלימוד הוא מדהביאו אותם לכפרה ע״ש ושמחתי שכיוונתי לדעת הגדולת״ל :

שם ע״ב בגמ׳ ומי אמר ר׳ יוחנן הכי איני והא ר׳ אבהו כו׳ א״ל אם שהית כדי לגמור את כולה חוזר לראש כו׳ יש לדקדק מאי קושי׳ היא זו הא ר״י לא א״ל להפסיק רק אחר שהפסיק א״ל דצריך לחזור · אמנם לפי מ״ש התו׳ והרא״ש לעיל ולפי פי׳ מהרש״א כאן בתו׳ נ״כ כוונתם כן דודאי היכא שאינו חייב להפסיק והפסיק ס״ל לר׳ יוחנן דאינו חוזר לראש כדאמר התם גבי תקיעו׳ שמע מ׳ תקיעו׳ במ׳ שעות ביום יצא · אבל היכא שצריך להפסיק כגון שהיו מים שותתין על ברכיו דלעיל מודה ר״י דחוזר לראש · א״כ א״ש דהמקשה הוכיח לעצמו דס״ל לר״י דצריך להפסיק דאל״ה אמאי פסק לי׳ דצריך לחזור לראש הלא גבי תקיעות לא ס״ל הכי · אלא ודאי דכאן שאני כיון דצריך להפסיק א״כ פריך שפיר · ומשני דלדברי ר׳ אבהו קאמר דמדהפסיק ס״ל דצריך להפסיק · א״כ צריך לחזור לראש וק״ל :

דף כה ע״א בגמ׳ אליהו עלה איתמר לואה כחרס כו׳ אכה מהרש״א מוחק זה משום דרש״י פי׳ דאמי רגלים קאי · ויש לקיים הגירסא דהגה רב יוסף קאמ׳ שרי לי׳ מרי׳ לגבינא הפתא לואה כו׳ ואביי אמר מאי חזית דסמכת אהא סמוך אהא · והא קאמר מאיהו עלה דמי רגלים · והא מייתי איתמר לואה כחרס כו׳ ומדפליגי בלואה כחרס דלאחר מ״ד מותרת כיון שקרמו פניה א״כ לדידי׳ כ״ש מי רגלים שאינן אסורין אלא כל זמן שמטפיחין כדאמר רב יוסף לעיל · ואפילו מאן דאסר בלוא׳ מ״מ ודאי במי רגלים מודה דשרי דלא חמירי כל כך · וא״כ במי רגלים כ״ע ס״ל דשרי אם אינן מטפיחין · וכה״ג כתבו התו׳ לקמן (ע״ב) גבי לבו רואה את הערו׳ דמדפליגי בעקבו רואה את הערוה משמע דבלבו כ״ע מודו דאסור · ומש״ה כמי פרש״י דאמי רגלים קאי · משום דאי אלואה · מאי פשיט איתמר לואה כחרס כו׳ כיון דפליגי׳ אכתי לא ידעי׳ הלכתא כמאן : ואין לומר דכוונתו לפשוט מרבא דמייתי בתר הכי · דא״כ אמאי מייתי כלל הך פלוגתא · דאין לומר משום דרבא אמר למילתי׳ עלה דהך פלוגת׳ · דהא רבא ודאי לא קאי עלה שהרי רבא קדם למר זוטרא ואמימר שהיו בדורו של רב אשי · אבל אמי רגלים פשיט שפיר מהך פלוגתא ככ״ל ודוק :

דף כו ע״א בגמ׳ אימר דאמר ריב״ל דלית לי׳ בית׳ אחריתא כו׳ לכאורה קשה מכ״ל הא הלא ריב״ל סתמא קאמר אמנם נק׳ מדע״כ הא דקתני בברייתא עד שיניחם כלי בתוך כלי לא קאי אם״ת אלא אתפילין כמ״ש הרא״ש · וא״כ לא קתני בס״ת שום תקנה אלא שיוציאם · וקשה אמאי לא קתני באמת בס״ת תקנה של ריב״ל לעשות מחילה · כי היכי דקתני בתפילין תקנה דכלי בתוך כלי · ובלא״ה כמי קשה ל״ל למיתני עד שיוציאם דהוא מילת׳ דפשיט׳ דמהני · אלא ודאי דהת׳ לאשמועינן דבס״ת אם אפשר להוציאם אסור עד שיוציאם ולא מהני שום תקנה אחרת וק״ל :

שם כי קא מיבעי׳ ליה לרבינא למיקם עליה ולצלויי בגוי׳ כו׳ הרא״ש הביא בשם הר״יף דפסק הבעי׳ לקול׳ והוא כתב דמדכקט רב חסדא דמות׳ להתפלל כנגד בית הכסא ומוקי׳ לה בחדתי משמע דדוק׳ כנגדו מותר אבל בתוכו אסור ע״ש וקשה לפ״ז מאי מספקא לי׳ לרבינא לפשוט כמי מזה דבתוכו אסור · ול״ל כמ״ש המ״א בסי׳ פ״ג בא״ח דרבינא מספקא לי׳ דשמא רב חסדא איירי בנה״כ שאין בו צואה והא דאמר ריב״מ בה״כ שאמרו אע״פ שאין בו צואה היינו לענין הרחקת ד״א אבל כנגדו שרי ע״ש וא״כ גם לדידן לא מוכח מידי דבה״כ חדתי בתוכו אסור · אמנם מ״ש המ״א תמיה לי · דאי הוי סברא לחלק בזה בבה״כ שאין בו צואה בין הרחקת ד״א לכנגדו · א״כ מכ״ל לה. וקשה כהקשות מעיקרא מדריב״ח אהא דרב חסד׳ ול״ל

לאוקמה

לאוקמה בחדתי ואף אי לא פסיק המקשה סבר' זו אדעתי' מ"מ השת' דמסיק דרבינא מיבעי' לי' לגלוי' בגוי' כו' א"כ ע"כ צריך לבא לסברא זו והי"ל למיהדר משינוי' דלעיל ולאוקמה לדרב חסד' בבה"כ ישן ומ"מ כנגדו שרי וריב"ח איירי בד' אמות ומדלא הדר ביה משמע דלמסקנא כמי קאי הך סבר' דמקשה דבה"כ ישן אסור כנגדו אפילו אין בו צואה והא לית' דמכ"ל הא כרי רבינא מספקא לי' בהא ועוד אמאי לא מחלק גם לרבינא בהכי דהא דמיבעי' ליה היינו בתוך ד' אמות אבל כנגדו לא וצ"ל לאוקמ' בעייתו דווק' לענין גלוי' בגוי' מתש אלא ודאי דכל היכא דאסור לאחריו בתוך ד' אמות אסור גם לפניו כחלא עינין ואין לחלק בזה ומפי הוה ניחא לומר דרבינא מספקא ליה דילמא רב חסד' מיירי בישן שאין בו צואה ובאמת גם בד"א שרי וריב"ח איירי לענין להרהר בתוכו ד"ת כמו בית המרחץ דמיירי בכה"ג כפירש"י כדמחלק כמי השתא לענין בה"כ מדתילרבינא בהכי ולפ"ז י"ל דהמקשה מעיקר' מדריב"ח לא אסיק אדעתי' לחלק בין בתוכו לכנגדו אבל השת' דמחלק לרבינא בהכי באמת מ"ל כמי לרב חסד' הך חילוק ומתילא משתמע זה ודוק:

שם וכ"ע עד חצות ותו לא כו' בשלמ' בל"ז לק"מ דה"א דמתני' איירי לענין לכתחלה ומצוה מן המובחר אבל בדיעבד מותר להתפלל אח"כ אבל השת' דאמר דלכתחלה מצוה להתפלל כותיקין עם הנץ החמה א"כ ע"כ מתני' בדיעבד מיירי ולכך פריך שפיר הא תליכו דפעמים יכול להתפלל אחר חצות כגון שטעה להתפלל קודם חצות דמתפלל במנחה שתים ולמה קתני במתני' עד חצות ותו לא אבל קשה אמאי לא משני דמתני' מיירי לענין בטל במזיד דאינו רשאי להתפלל רק עד חצות וצ"ל דלא בעי לא אסיק אדעתי' הך סבר' דיש חילוק בין בטל לטעה ודוחק דהרי ר' יוחנן לא לאכנס נקט טעה ולא אמר בת' לא התפלל ערבית כו' ואפשר לומר דנקט טעה לאשמועינן דמ"מ אינו מתפלל אלא בתפלה הסמוכה ולא אחר ב' תפלו' כמ"ש התו' ודוק:

שם מיתיבי מעות לא יוכל לתקון כו' יש לדקדק היאך תלוי קושי' זו השת' בפשיטות האבעי' הלא בל"ז קשה אהא דרב מרי דלעיל ונראה ליישב דהטור הביא בשם בה"ג דיכול לשלם תפלת ערבית אפי' בתפלת המנחה אם שכח בשחרית ופי' הטור דעתו משום דכל אותו יום יכול לשלם תפלותיו אבל אחר שעבר היום לא וצ"ל דאפ"ג דלענין מנחה לא אמרינן עבר יומו בטל קרבנו ויכול לתקנה להתפלל ערבית שתים היינו דווק' בתפלה הסמוכה אבל אחר ב' תפלות לא מהני לתקן ביום אחר אבל הוא דוחק לחלק בהכי אבל ה"ר יונה והרשב"א כתבו דאפילו אחר כמה ימים יכול לשלם תפלותיו ולפ"ז י"ל דבל"ז לא הי' רוצה להקשות דהמ"ל דהברייתא' מיירי אחר שעבר היום דתו לא מצי לתקן וכדעת הטור לבה"ג אבל השת' דקאמר דסוף תפלת המנחה יש לה תשלומין בערבית ולא אמרי' עבר יומו בטל קרבנו א"כה"ה בשאר תפלות יש להם תשלומין באיזה יום שיזכור וכדעת ה"ר יונה הנ"ל דלא מסתבר לחלק בין תפלה הסמוכה או לא א"כ לעולם יש לו תקנה ופריך שפיר ולדעת התו' דדוקא בתפלה הסמוכה יש תשלומין אבל לאחר ב' תפלות לא צ"ל דלא מסתבר לגמ' לאוקמה לברייתא' דמיירי בשכח להתפלל עד אחר ב' תפלות משום דהברייתא' קתני מעות לא יוכל לתקון זה שבטל תפל' של ערבי' כו' דמשמע דנקט' שגיונות דהיינו שעבר זמן תפלה תו לא יכול לתקון ונסי"ל דהאמת משני דמיירי במזיד כדדייק רב אפי מדקתני בטל ודוק:

שם ע"ב בתו' ד"ה טעה ולא התפלל ע"ש כו' אלמא דצריך להתפלל זימנ' אחריתי כו' כתב מהרש"א לכאורה דמתוך הגמ' כמי מוכח הכי כדקאמר כיון דלא אבדיל בקמייתא כמאן דלא צלי דמי ומהדרינן לי' להתפלל תפלה אחרת בלא הבדלה אע"ג דלא מרויח מידי כו' ע"ש שתירוצו דחוק דהגמ' מסיק בקושיא לברייתא היינו משום דמשו' הבדלה אין לחזור אבל אי לא"ה כשאר סברת המקשה דאע"ג דלא מרויח מידי מתפלל זימנא אחריתי אבל לפ"ד לאו קושיא היא דבגמ' מ"ל דטעמא דמהדרינן לי' משום דודאי דאשוכח שתפלל משום חובת שעת' וסגיי' לתשלומין דלכתחילה ודאי הד"ן כן וכיון דלא הבדיל בראשונה לא עלתה לו משום מוצאי שבת ומש"ה מהדרינן ליה להתפלל משום מ"ש ולהבדיל בה אבל סגיי' עלתה לתשלומין אע"ג שהבדיל בה דהבדלה אינה מפסדת התפלה כדפסק רב אלפס שאם הבדיל בשניהם אין צריך לחזור ועולה לו השניי' לשבת ואע"ג דמתפלל לתשלומין תחילה י"ל דבדיעבד אין זה מעכב ודלא כפרש"י שהשניי' לא עלתה לשבת משום דגלי דעתי' דלא משום שבת צלי לה לפי שהבדיל דבאמת איכה ראי' דדילמ' בשוגג הבדיל' ומש"ה פריך הגמ' עלי' מהברייתא דקתני דמשום הבדלה אין צריך לחזור ולמה יחזור כאן משום הבדלה וסברא זו יותר ניחא לדברי המקשה ממה שפירש"י דלפירושו דשניי' איכה עולה לשבת משום דגלי דעתי' כו' א"כ אמאי לא מסיק המקשה אדעתי' כמי דראשונה לא עלתה לה"ש משום דגלי דעתי' כמ"ש רב אלפס אבל לסברא זו ניחא וא"כ אין מזה ראי' דהא כאן מרויח הבדלה אבל לפי רב אלפס דצריך לחזור להתפלל של תשלומין וא"כ אינו מבדיל בה ואינו מרויח כלום מוכח שפיר הך דיכא ודוק:

שם בתו' ד"ה עד פלג המנחה כו' וי"ל דר"י ס"ל דתפלה כנגד הקטורת תקנוה כו' וק"ק דהא בברייתא קתני בהדי' טעמ' דר"י שהרי תמיד של בין הערבי' קרב והולך עד פלג המנחה ולא נזכר כלום מקטורת ועוד מאי קושי' מנ"ל הא הדי ר"י ס"ל דאחר פלג המנחה הוי לילה להתפלל ערבית ולקרות ק"ש כמ"ש התו' לעיל (דף ב' ע"א) וא"כ ודאי שלא היו רשאין להקריב התמיד בשעה ההיא שהרי צריך להקריבו ביום דוקא וא"כ גם תפלת המנחה שהיא כנגד התמיד אינו יכול להתפלל באותה שעה זו ודאי אינה קושי' מנ"ל לר"י שהוא לילה לאחר פלג המנחה דא"כ גם בתמיד של אחר דס"ל שאינו קרב אלא בארבע שעות משום דאח"כ לאו בוקר מקרי תקשה מנ"ל הא אלא ודאי צ"ל דאין זה קושיא דמסברא אמר הכי א"כ הכא כמי כימא הכי ואף את"ל דס"ל להתו' דלא ס"ל לר"י שהוא לילה מן התור אחר פלג המנחה מ"מ מפי הוה ניחא למימר דס"ל לר"י שלא היו מאחרין הקרבת התמיד אלא עד פלג המנחה משום שהיו צריכין אחר התמיד להקטיר הקטורת ביום ולי הוי מאחרין התמיד יותר לא הו' פנאי לקטורת דלפ' זה הוה א"ש לשון הברייתא' אבל לאיר ולא צ"ע לתרץ לשון הברייתא' ודוק:

שם בגמ' כימא תיהוי תיובת' דר"י בר חנינא כו' יש לדקדק אמאי לא פריך כמי איפכא דמברייתא' דלעיל תיהוי תיובת' דר' יהושע בן לוי דאמר כנגד תמידין תקנום ולא אבות תקנום ונראה ליישב דודאי מברייתא' דלעיל קשה לריב"ל וידע הגמ' דאין לתרץ כלום על זה אלא דריב"ל לית לי' ברייתא' כמי דמסייעה לי' ותלי לפלוגי אהדך ברייתא' והא דפריך לריב"ח היינו משום דידע דאיכא לתרוצי כדמתרץ לי' באמת כדמשמע לשון כימא תהוי תיובת' כו' דמספק' לי' אי הוי תיובת' דריב"ח או לא ולהכי פריך משום דרצה לידע אם באמת הוי תיובת' משום דס"ל לריב"ח דלא תקנום כלל כנד הקרבנות וצריך לתרץ דריב"ח אית לי' ברייתא' דמסייע לי' ופליג אברייתא' זו או דמודה ריב"ח דאסמכינהו רבנן אקרבנות ולא הוי תיובת' מברייתא' זו ואין להקשות מאי נ"מ בהא אי כימא הכי או הכי כיון דבין כך ובין כך לא הוי תיובתי' די"ל דשפיר נ"מ בהא דלקמן אמרי' דהלכה כר"י משום דתנן בבחירת' כוותי' והיינו אי תפלה כנגד תמידין תקנום אבל אי כימא דתפלות לאו כנגד תמידין תקנום כלל וא"כ אין ראיה דהלכה כר"י הכא גבי תפלה משום דתנן התם דתמיד

קרב בד' שעות • דמה ענין זה לזה (הנס שא"מ י"ל כיון דלענין תמיד אינו נקרא בוקר • אלא עד ד' שעות ה"ה לענין תפלת השחר דתיקן אברהם וכתיב גבי' וישכם אברהם בבוקר • אין זמנה אלא עד ד' שעות • אבל מ"מ איכא ראי' מכלחת כלכך דדילמ' גבי תמיד אית לן שום לימוד או ספס שצריך להיות דוקא בד' שעות • ובתפלה לא) וא"כ א"ש י"ל דריב"ח דתפלות לא כנגד תמידין תקנום אפשר דס"ל דאין הלכה כר' יהודה • אבל אי נס דריב"ח מודה דשמכינהו אקרבנות כדמתרץ באמת ודאי דהלכה כר"י ולהכי נמי מסיק בתירוצו דאי לא תימא הכי כו' דלכאורה קשה כ"ל להוכיח תירוצו • אבל השת' א"ש כיון דעיקר הקושי' איכה רק לידע דין ע"ז ככ"ל • וא"כ אי לא הוי מוכיח תירוצו • אכתי לא ידעינן איזה סברא אמת ויאלך הדין • לכך הוכרח להוכיח סברתו וק"ל :

דף כד ע"א בתו' ד"ה ת"ש ושל מוספין כו' אבל אין לפרש הכל בתפלת המנחה כו' דפליגי' דרבנן מודו כו' אין להקשות דילמא ה"ק דעבד כר"י שאם טעה ולא התפלל מנחה קודם פלג המנחה שאינו מתפלל מנחה • עוד אלא מתפלל אח"כ ערבית שתים • עבד דבזה לא מודו רבנן אלא ס"ל דמתפלל עדיין מנחה קודם הלילה קודם תפלת ערבית • די"ל דלישנא דעבד כמר עבד משמע שעושה תמיד כן וזה לא שייך אלא לעתים רחוקים כשטכח להתפלל וק"ל :

שם בגמ' התם אמר רב כהנא הלכה כר"י כו' הכא מאי לכאורה קשה מאי ענין זה לזה אטו כולהו בחד' מחת' מחתינהו ואדרבה מדאמר רב כהנא התם טעמא משו' דתנן בבחירת' כוותי' משמע דהכא דליכ' ה"ט אין הלכה כמותו • משום דמסתמא הלכה כרבים לגבי יחיד • ועוד היכי מסיק השתא דלא איתמר הלכת' כו' דאדרבה כיון דלא איתמר הלכת' כמאן הדרינן לכללין יחיד ורבים הלכה כרבים • ואי משום דרב כללי של פנת בע"ש קאמר הכי • א"כ הל"ל השתא דעביד רב כר"י ור"ה ורבנן עבדי כרבנן דעבד כמר עבד כו' • אבל משום דלא איתמר הלכת' כמאן לאו דאי' היא (הנס שיש ליישב בדוחק) ותכם יש ליישב דהא יש להקשות לפי מ"ש התו' דמש"ה לא הזכיר רבי דברי ר"י בהוספין במשנה משום דלא סבירא ליה כוותי' דהא אבל בהא דאמר עד ארבע שעות ס"ל כוותי' • א"כ ל"ל לרב כהנא ליתן טעם דהלכה כר"י משום דתנן בבחירת' כוותי' • תיפוק לי' משום דהזכיר ר' דבריו במתני' • ולא הזכירן גבי מוספין • ש"מ דבהא הלכת' כוותי' • וצ"ל דאי לאו דתנן בבחירת' כוותי' הוה אמרי' דהלכך הזכירו ר' במתני' משום דמאן דעבד כר"י דהיינו לענין שכח להתפלל קודם ד' שעות שאינו מתפלל עוד אלא מתפלל במנחה שתים עביד שפיר • ואי עבד כרבנן להתפלל עד חצות נמי עבד שפיר • אבל השת' דתנן בבחירת' כוותי' הלכת' כוותי' ומאן דעבד כרבנן לאו שפיר עבד • ונפ"מ ה"ק ר"ח לר' יצחק • דודאי מדהזכיר ר' דברי ר"י במשנה גבי מנחה ש"מ דהלכת' כוותי' • אלא דמז תלי ר"כ התם טעמא בהא דתנן בבחירת' כוותי' משמע לכאורה דבמנחה דליכא ה"ט באמת אין הלכה כמותו מש"ה קאמר התם אמר רב כהנא כו' הכא מאי כלומר דמדאמר רב כהנא התם ה"ט ש"מ דהכא אין הלכה כמותו • או דילמ' הכא נמי הלכ' כמותו דאל"ה למה הזכיר רבי דבריו במתני' יותר מבמוספין (דנ"מ' דעבד כמר עבד כו' לא הוי ר"מ מסיק אדעתי') והא דתלי ר"כ טעמי' בהא דתנן בבחירת' כוותי' משום דהאי טעמא עדיף טפי • ומש"ה מסיק נמי השתא דלא איתמר הלכת' כו' דעבד כמר עבד כו' משום דליכא למימר הכא דהלכ' כרבנן לגמרי • דא"כ למה הזכירן ר' במתני' • אבל מ"מ אין ראי' דהלכה לגמרי כר"י • דהא מ"ל דר' הזכירו משום דמאן דעבד כר"י עבד • ומכ"ל לפסוק לגמרי נגד רבים כיחיד כיון דלא איתמר בהדי' הלכה כמותו ודוק :

דף כח ע"א ברש"י ד"ה מתפלל של מנחה מאחר שהגיע זמנה כו' שלא יקרא פושע גם עליה עכ"ל וא"ע ל"ל האי טעמא הלא התנא עצמו מפרש טעמו שזו תדירה וזו אינה תדירה • ורש"י עצמו פי' לעיל (דף כ"ז ע"א) טעם זה • ואפש' לומר דקשי' לי' כיון דבמוסף נקרא פושע אם מאחר כל כך ובמנחה עדיין אינו פושע דהא עיקר זמנה אינה אלא בתשע ומחצה שהוא זמן הקרבת התמיד בכל יום • א"כ למה לא יתפלל מוסף תחילה כדי שלא יפשע יותר • אע"ג שמנחה תדיר • מ"מ בכה"ג סבר' הוא שיהי' מוסף קודם • ודוקא אם הי' עתה עיקר זמן מנחה כגון שהי' כבר ט' ומחצה על היום • אז מקדי תדיר • וכדמ"ל להירושלמי באמת עיין בר"ש שהביאו • לזה כתב דכיון דהגיע זמן מנחה ודינה להקדימה לפני מוסף משום שהיא תדירה • אם כן אם יקדים לא מוסף יקרא פושע גם על מנחה לפי שאיחרה שלא כדין אחר המוסף • ובמוסף כבר נקרא פושע ממילא עדיף שיקדים מנחה כדי שלא יקרא פושע בשביל שתיהן • ככ"ל ליישב בדוחק וק"ל :

דף כט ע"א מתקיף לה מר זוטרא וכללי' מכלל כו' אתי לאיטרודי כו' כתב צ"י בסי' ק"י בא"ח הטע' דחיישינן שיטעה יותר בתפלת הביננו מבתפל' י"ח הוא מפני שאדם עשוי לטעות ביותר בדברים קלים שנקל אדם יכול לדלג שתים או שלש תיבות או להוסיף אותם עכ"ל • ולע"ד אפשר לומר הטעם משום דבתפלת י"ח רגילים יותר ואינו טועה כפשוטה • אבל בהביננו שאין מתפללים אלא בדרך או בשעת הדחק כמ"ש התו' והרי"ף והרא"ש • ואין רגילין בה כל כך חיישי' שיטעה • ואע"ג דשמואל ורב ביבי ס"ל כל השנה אדם מתפלל הביננו • מ"מ י"ל דלא פליגי אאביי דלייט עלה אלא איירי בשעת הדחק או בדרך • ובזה יש ליישב קושי' התו' לקמן (דף ל' ע"א) ד"ה סמוך גאולה לתפלה עדיף כו' וא"ת ומ"ש מהביננו דמסקינן לעיל דמעומד דוקא וי"ל דשאני הביננו שהיא קצרה כו' והרשב"א בחדושיו דחה תירוץ זה דהא קתני הכא מביאין לו סופר כו' משמע דבי"ט איירי שאין בתפלה נמי אלא ז' ברכות כמו בהביננו ואפ"ה קתני דמתפלל במהלך ורכיב בכ"ע • ולפי מ"ש י"ל דהביננו משום שאין רגילין בה כ"כ אינו יכול לכוון כשמהלך ואיכא' שיטעה בה • אבל תפלת י"ח וגם תפלת שבת וי"ט שרגילין בה וכל אדם שגורה לו בפיו יכול לכוון אפילו במהלך וגם לפי' הב"י א"ש וק"ל :

דף כט ע"ב בתו' ד"ה הא דאדכר בתר שומע תפל' כו' אלא ודאי יש לפר' הא דאדכ' טל הא דלא אדכ' כלל לא טל ולא מט' כו' כת' מהרש"א והשת' לא תקשה הך דלא אדכר כלל לא טל ולא מטר פשיטא דאיצ' דאת' לדיוק' כו' אבל לאי דבעי לפרש הא דאדכר היינו טל ומטר אין לומר דאת' לדיוקא אבל אדכר טל לחודי' מחזירין אותו דהא נמי פשיטא כיון דקאי בגשם וגרע כו' ככלע"ד עכ"ל במהרש"א • אבל כמו שנדפס לפנינו אין לו שחר כלל וא"ש להולמו • אבל קשה היאך כתב דהשת' אתא לדיוקא דאם הזכיר טל לחוד' אין מחזירין אותו • דמהיכא דייקינן הכי הא בברייתא לא קתני בהדי' שלא הזכיר לא טל ולא מטר אלא סתם לא הזכיר גבורות גשמים כו' ומ"ל דאפילו הזכיר טל כיון שלא הזכיר גשמים מחזירין אותו ואע"ג דבאמת אין פירושו הכי מכח קושי' הירושלמי • אבל מ"מ אין לדייק מהא איפכא • ועוד קשה לכאורה מאי מקשים התו' כלל פשיטא דלא הזכיר כלל מחזירין אותו • דמהיכא פשיט' לן אי לא הוי מיתני בשום ברייתא • דהרי אלינו כמה דברים שצריך להזכיר כגון על הנסים בחנוכה ופורים ועננו בתענית ואם לא אמרן אין מחזירין אותו • וגם מה שכתב דגרע הזכיר טל בזמן גשם מלא הזכיר כלל לא טל ולא מטר • קשה מאד דמ"ט יגרע והלא טל לעולם אינו סימן קללה אפילו בימות הגשמים אדרבה הוא מתבקש לעולם כמו שדרשו על פסוק אהי' כטל לישראל • והרא"ש שהרי מתפללין עליו ושואלין אותו בברכת השנים בימות הגשמי' • ועוד שאין לפי האמת'

הסברא

אם ברא הפוכה דהכי אם לא הזכיר כלל לא טל ולא מטר מחזירין אותו · ואם הזכיר טל לחוד אין מחזירין אותו כמ"ש התו' לבסוף · לכן נראה דקושי' התו' בזה שהקשו דבלא הזכיר כלל פשיטא שמחזירין אותו · היינו על הברייתא דקתני סתם ולא הזכיר גבורות גשמים כו' דזהו באמת לאו קושי' היא ככ"ל · אלא קושייתם על המתרץ בירושלמי דקאמר דברייתא זו איירי בלא הזכיר לא טל ולא מטר · ע"ז הקשו כיון דלפי פירוש זה אמרינן דדוקא אם הזכיר שניהם אין מחזירין אותו · אבל אם הזכיר טל לחוד מחזירין אותו א"כ פשיטא דבלא הזכיר לא טל ולא מטר דמחזירין אותו · וא"כ אמאי מוקי הך ברייתא דתני מחזירין במילת' דפשיט' לן טפי · הא טפי הוי ניחא לאוקמה בלא הזכי' גשמים אבל טל הזכיר וא"ת מחזירין אותו דהוי רבותא טפי · וא"כ לפי' ושם האחרון דבש' כתוד אין מחזירין ·ותו ·תו לא קשה מידי · דוק ותשכח · ואף שלשונם דחוק קצת לפ"ז · מ"מ נכון הוא יותר ממ"ש מהרש"א · והיודע יבחר :

דף ל

ע"ב א"ל ר' ירמי' לר' זירא ודילמא מעיקרא לא כוין דעתי' כו' מקשה מהרש"א אמאי לא השיב לו ר' זירא כדאמר בסמוך לר' חייא בר אבא לעולם ימוד אדם את עצמו כו' ותירץ בדוחק ע"ש ולע"ד יש לייסב דמ"מ אכתי ה"מ לאקשויי לי' דילמא טעה מעיקרא ולא הזכיר מעין המאורע בשחרית ולכך התפלל שנית כר"ח ב"א בסמוך · והוי צריך לשנויי לי' פוק חזי מאן כו' כדמשני הגמ' · לכך תירץ לו מידי כן וק"ל :

שם

גרש"י ד"ה בצבור שנו כו' משום דשמע לי' מש"צ כו' ובה"ג מפרש לה בש"צ משום טירחא דציבורא כו' ק"ק בין לפי' ראשון בין לפי' בה"ג · היכי קתני בערבית אין מחזירין אותו כו' הא בערבית לא שמע לי' מש"צ שהרי אין מחזיר התפלה בערבית · וגם ליכא לאוקמ' בש"צ · דהא אין מחזיר התפלה כלל · ובודאי כשמתפלל בלחש עם הצבור · אין לו אלא דין יחיד · דלא שייך טרחא דציבורא בהכי · ולפי מ"ש התו' דלא גרסי' בערבית אין מחזירין אותו ניחא · אבל מ"מ קשה למה לא הוכיחו התו' מזה דלא גרסי' לי' · ול"ל להוכיח מכח הא דאמר בסמוך · ואולי י"ל דמזה אין ראיה דת"ל דבערבית באמת עיקר הטעם משום דאין מקדשין החדש בלילה · ואע"ג דלא תני האי טעמא · הלא גם באחרינא לא נקט טעם העיקרי לפי' ראשון דהיינו משום דשמע לי' מש"צ · אבל התו' הוכיחו לפי מאי דס"ד דר"ז דאיירי כפשוטו וא"כ תני שפיר טעמא משום שיכול לאומרה בתפלה שחרי' · ואין בכולם טעם אחר · ובערבית באמת איכא טעמא דאין מקדשין החדש בלילה · וצ"ל הטע' משום שיכול לאומרה בשחרית וק"ל :

ונ"ל

דמה שאין מחזירין תפלת ערבית היינו משום שהיא רשות · כדאית' בסור · וא"כ י"ל דתנא דברייתא ס"ל כר"ג דאמר חובה וא"כ מחזירין אותה כמו שאר תפלות · דמ"ש זו מהאחרות · וא"כ מעיקרא לא קשי' מידי ודוק :

שם

בתו' ד"ה אין הלכה כר' יהודה כו' אלא הלכה כרבנן כו' הוצרכו לכתוב כן משום דה"מ למטעות דאין הלכה כר"י כו' אלא כר' זב"ע אליבא דת"ק · אבל באמת ע"כ לא סבר ר' ינאי הכי · דהא חזינן דצלי והדר צלי וא"כ ע"כ לית לי' דראב"ע כפירש"י · ובזה מיושב נמי מאי דהוצרך הגמ' להביא הא דאמר ר"י אני ראיתי כו' וגם הא דהקשה ר' ירמי' לר' זירא לכאורה הוא פלפול שלא לצורך ולא ק"א מידי · דהרי ר' ינאי אמר בפי' דאין הלכה כר"י משום ראב"ע · אלא דהו"ל דס"ל הלכה כת"ק אליבא דראב"ע אי לאו הא דאמר ר"י אני ראיתי כו' · ואי לאו הא דאמר ר' ינאי לר"ח · הו"ל דס"ל כר' יהודה משום ראב"ע · והי' במקום שלא הי' חבר עיר לכך צלי והדר צלי · להכי מייתי הגמ' נמי הא דר' חנינא קרא שאמר ר' ינאי אין הלכ' כר"י כו' · וק"ל :

דף לא

ע"א בתו' ד"ה במקום גילה שם תהי' כו' פשוטו של מקרא כו' וכשיבא יום רעדה תגילו כו' נראה דקשי' להו היכי תלי' שלה זו תאי וגילו ברעדה הכא · לזה כתבו דפשוטו של מקרא עבדו את ה' ביראה כו' ולכך בלא דרשה דהכא הוה ס"ל דעבדו את ה' ביראה הוא כולל כל עבודות השם כלומר שיעבדו ה' בכל מה שכלשו לעבדו וזה יהיה ביראה · א"כ הוה א"ש וגילו ברעדה שכשיבא יום רעדה תגילו כיון שעבדו לה' בכל מה שכלשון · אבל השתא שדרש עבדו את ה' דקאי רק את תפלה וכמו שהביאו התו' אח"ז בשם הירושלמי · א"כ לא ילדק לומ' עליו שכשיבא יום רעדה תגילו · דאטו משום זה לחוד לא ידאגו מן הפורענות · דאפשר שבשאר דברים חטאו · ופריך שפיר מאי וגילו ברעדה וק"ל :

שם

בתו' ד"ה המקיז דם לבהמת קדשים וכו' וי"ל דהת' היינו לאחר זריקת דמים כו' ול"ע דלכאור' אישתמיטתייהו משנה ערוכה בפ"ג דמס' מעילה דתנן הדם בת' ילתו אין מועלין בו · לא לנחל קדרון מועלין בו ופי' שם הרע"ב דבהחלתו היינו קודם זריקה ע"ש וגם במס' חולין סוף פ' כל הבשר תנן דבדם אין מועלין בו ומייתי הת' בגמ' מקרא הוא לפני כפרה כלאחר כפרה מה לאחר כפרה אין מועלין בו אף לפני הכפרה אין מועלין בו והכי איתא נמי במס' יומא · מכל הני משמע ומוכח בהדי' דקוד' זריק' נמי אין מועלין בו · אלא צ"ל החילוק של רש"י כאן אבל על התו' לע"ג ודו"ק :

שם

ע"ב בגמ' אמר לו ד"א א"כ ילכו כל העקרות ויסתתרו כו' מקשי' העולם וגם התו' במס' סוטה כיון ר"ע לטעמי' דילכו כל היולדו' בצער ויסתתרו · ואפש' לומר דה"ק א"כ ילכו כל העקרות ויסתתרו וכ"ת אין ה"נ · א"כ מהו הברכה לא חביה משכלה ועקרה בארצך ולא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך וכיוצא · הלא זה בידה לעשות שלא תהיה עקרה ע"י שתסתתר וישקה לה בעלה ותהיה נפקדת · אבל ביולדות בצער וכדומה אין קושי' א"כ ילכו כולן ויסתתרו די"ל אין ה"נ שתוכל לעשות כן ומה בכך וק"ל :

דף לב

ע"א אמר ר' חמא בר"ח אלמלא שלש מקראות הללו נתמוטטו רגליהן כו' פירש רש"י נתמוטטו רגליהו במשפט אבל עכשיו יש לנו פתחון פה שהוא גרם לנו שברא יצר רע עכ"ל לכאורה קשה א"כ וכי חלילה לית דין ולית משפט לאלקי יעקב לשלם לעושה רעה כרעתו · ועוד דמלשון רש"י משמע שיש להם טענה קצת אבל מ"מ נקה לא ינקה לגמרי · ומת"כ אם תירוץ הגון הוא זה א"כ פטורים לגמרי · ואם לאו · מאי מהני תירוץ זה כלל · ונלע"ד דודאי תירוץ הגון הוא · אך כבר אמרו רז"ל שהתורה תבלין ליצר הרע דתורה מגנה ומצלא בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה כדאיתא בגמ' דסוטה · וא"כ אילמלא הני תירוצא הי' להם עונש על כל העבירות שעשו והיו מתמוטטין רגליהן במשפט לגמרי · אבל עתה יש להם תירוץ שהוא גרם לנו שברא יצה"ר · אבל מ"מ אינם פטורים לגמרי · דמ"מ יש להם עונש על שלא עסקו בתורה ולא הי' ליצה"ר יכולת להחטיאם · ואין להקשות הרי יש להם תירוץ על שלא עסקו בתורה דהא גופי' הי' ע"י יצה"ר שבטלם מן התורה · בפתויין די"ל דהמפרשים כתבו על פסוק הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב · דפירושו דהיצה"ר שהוא כמו הנחש אם יבא לפתות אותך בראש דהיינו עבירות חמורות כמו ע"ז · הנקרא ראש לא יוכל לפתותך אלא האדם ישופנו · אבל בעקב דהיינו דהיינו עבירות שאדם דש בעקב יכול לפתות האדם וזהו אתה תשופנו עקב · ואח"כ עבירה גוררת עבירה ומן הקלות יסיתנו על החמורות כי כך דרכו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך כו' · וידוע דביטול תור' הוא מן העבירות החמורות כמו ששכר ת"ת כנגד כולם כך העונש על ביטולה הוא כנגד כולם · וא"כ אין להם תירוץ על ביטול תורה

שהי' ע"י היצה"ר דהוא מן החמורות ולא הי' ליצה"ר שליטה עליהם בזה · אך מחמת שלא עסקו בתורה בשרירות לבם הרע שלא ע"י יצה"ר · הי' ליצר שליטה עליהם בקלות ומכח זה באו אח"כ אל החמורות · אבל אם היו עוסקים בתורה הו לא הי' ליצה"ר שליטה עליהם כלל · ועל דא תברתהון שלא עסקו בתורה · ועפ"ז יש ליישב מ"ש במ' נדרים מאי דכתיב מי האיש החכם ויבן את זאת דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולמלאכי השרת ולא פירשוהו עד שפירשו הקב"ה בעצמו שנאמר ויאמר ה' על עזבם את תורתי וגו' היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה אמר רב יהודה אמר רב שלא ברכו בתורה תחלה עכ"ל די"ל לדקדק למה לא פירשוהו הלא היו בבית ראשון (דבי' איירי קרא) ג' עבירות החמורות ג"ע ע"ז וש"ד כדאית' במ' יומא · וגם למה פירש הקב"ה על עזב' את תורתי ולא משו' הני עבירו' חמורות ועוד מאי שלא ברכו בתור' תחלה פשיטא דבתחיל' לא ברכו דכל ברכ' המצות הן עובר לעשייתן והל"ל שלא ברכו בתורה ותו לא אמנם ע"פ מ"ש א"ש דעל הני עבירות הי' להם תירוץ דיצר הרע גרם ככ"ל · רק על עזבם את התורה כענשו · ככ"ל · אמנם הגמ' פריך התם נסומה אלא מעתה דואג ואחיתופל מי לא עסקי בתורה אמאי לא הגינה עלייהו ובמס' חגיגה אית' אשכחי' שמואל לרב יהודה דתלי וקאי בעברא דדשא וקא בכי א"ל שיננא אמאי קא בכית אמר לי' מי זוטר מאי דכתיב בהו ברבנן איה סופר איה שוקל כו' (ור"ל בדואג ואחיתופל איירי קרא) ותנן ג' מלכים וד' הדיוטות אין להם חלק לעה"ב אנן מה תיהוי עלן א"ל שיננא טינא היתה בלבם פרש"י רשעים היו מימיהם עכ"ל והתו' כתבו ע"ז ולכך לא הגינה תורתן עליהן ע"ש · ולכאורה מ"מ קשיא היאך לא הגינה תורתן עליהם שלא יחטאו יותר · וכראה דדוקא הלומד תורה לשמה מגינה עליו אבל הם הי' טינא בלבם ולא למדו לשמה מתחילה לכך לא הגינה עליהם · וכן משמע בסוטה גבי הגיע לפרשת דרכים ע"ש · וכתבו התו' עוד שם דלפי מאי דאמר הכא לא מקשה הגמ' בסוטה מידי ע"ש ולפ"ז יבואר דרבינו יונה כתב הובא בע"י דמ"ש שלא ברכו בתורה תחילה דודאי היו עוסקים בתורה דאל"כ למה לא פירשוהו החכמים והנביאים אלא שלא היו עוסקים בה לשמה וזה לא ידעו אלא הקב"ה הבוחן לבבות וז"ש שלא ברכו בתורה תחילה שלא היתה חשובה בעיניהם כ"כ שראוי לברך עלי' שלא עסקי בה לשמה ולכך היו מזלזלין בברכתה ע"ש · ולפ"ז א"ש לדרכנו דאע"ג שעסקו בתורה מ"מ כיון שהי' שלא לשמה לא הגינה עליהם מלבא לידי חטא · ועפ"ז כענשו על שלא עסקו לשמה והיתה מגינה עליהן · אך לכאורה גם ע"ז הי' להם תירוץ שהיצה"ר גרם ופיתה אותם שלא ללמוד לשמה רק דזהו איכו דהוא מעבירות חמורות שכל הלומד שלא לשמה נוח לו שלא נברא · ובעבירות חמורות אינו יצה"ר שליטה · אמנם התינח הם לא חטאו עדיין כלום · אבל אם כבר חטאו בעבירות קלות א"ש לא ליצה"ר להסיתו אל החמורות · א"כ אכתי יש להם תירוץ על שלא עסקו בתורה לשמה · אך מ"מ אין להם תירוץ על' שלא עסקו בתורה לשמה מתחילה קודם שהחטיאם היצר בקלות · ולא הי' יכול להחטיאם כלל · וזהו מ"ש על שלא ברכו בתורה שלא היו עוסקים בה לשמה כמ"ש רבינו יונה · תחילה קודם שחטאו בקלות והיו ניצולים ע"י התורה מכל העבירות · דודאי אחר שחטאו בקלות הי' להם תירוץ על שלא ברכו בתורה ולא עסקו לשמה שהיצר גרם · רק על תחלתן כענשו שלא עסקו לשמה קודם שחטאו ולא היו באים לידי חטא · ועוד לאלוה מלין בזה · אך כבר ילאנו בזה חוץ לכוונתנו · ודי בזה · ודוק :

דף לב

ע"א בגמ' ומה כסא שלא רגלים איכו יכול לעמוד לפניך כו' כסא של רגל א' עאכ"ו כו' מקפים העולם וגם מהרש"א בח"א הרי בניו יהיו להם ג"כ זכות של אברהם יצחק ויעקב שהם ג"כ בני בניה' וא"כ הוי כסא של ד' רגלים · ונלע"ד ליישב דמשום שלא התפלל הוא על ישראל והצילם לא יגינו עליו האבות להציל בניו בזכותם · ובודאי הסברא נותנת דלא יועיל זכותם אי לא ניחא להו בהכי · והכי משמע מאי דאמר הגמ' בתר הכי ולא עוד אלא שיש בי בושת פנים מאבותי כו' דהי' מתיירא שהאבות יתרעמו עליו בשביל שלא ביקש רחמים על ישראל וא"כ ודאי דלא יצילו את בניו בזכותם משום זה וק"ל :

שם

ע"ב בתו' ד"ה גדולה תפלה יותר ממעשים טובים בלא תפלה כו' מלשונם משמע דהא דקאמ' גדול' תפלה היינו עם מע"ט · וכ"כ הרי"ף בע"י · אבל מהרש"א הקשה ע"ז פשיט' ומאי ראי' הוצרך לזה ומכח זה פי' בע"א ואין פירושו במשמעות הלשון של התו' · לכן נלע"ד דה"ק גדולה תפלה יותר ממע"ט בלא תפלה · מדחזינן במשה שהיו בידו מע"ט יותר מכל אדם ואעפ"כ לא הועילו לו בלא תפילה · ומצינו כמה אנשים שלא היו בידם מע"ט כל כך כמרע"ה · והועילה תפלתן כגון ר' חנינא בן דוסא ומוני המעגל וכיוצא בהם שהוזכרו במס' תענית שהועילה תפלתם אפילו כנגד הטבע · מזה מוכח דתפלה מקובלה יותר ממע"ט דאל"כ הי' לו להועיל למרע"ה מע"ט שהיו לו יותר על שאר צדיקים בלא תפלה · כמו שהועיל להם התפילה עם המע"ט שלהם שהיו מעטים בערך מרע"ה · ומה שלא הזכיר הש"ס כלום משאר צדיקים שהועילה תפלתן היינו משום שזה דבר פשוט הוא וכל הש"ס מלא מזה וק"ל :

שם

בגמ' רבא לא גזר תעניתא ביומא דעיבא כו' לכאורה הלא כמוזר נחשב שיהיה כמשמעו דהעננ' יהיו מעכבין התפל' לעלו' שהיא רוחניות · ונלע"ד ליישב דהנה אמרו שמעת' בעי צלות' כיומא דאסתנא פי' יום שרוח צפונית מנשבת והיא מפזרת העננים והאויר צח ואז דעת אדם צלולה עליו · ואמרינן נמי גבי תפלה דבעי' דעת צלולה כדאמרי' במס' עירובין דאל יתפלל ביום שבא מן הדרך לפי שאין דעתו מיושב' וכן אמרו שקל' אמוראי לא היו מתפללי' בביתא דאית בי' שכרא או הרסנא משו' הריח שלהם שאינו יכול לכוין יפה מחמתו · ועפ"ז א"ש שלא גזר תענית ביום המעונן שדעת האדם אינה צלולה שיוכל לכוין היטב בתפלתו ולא תהיה תפלתן מקובלת כדאמרי' לעיל סימן לדבר תכין לבם תקשיב אזנך · ופי' הפסוק סכות בענן לך וגו' יש לפרש ג"כ על דרך זה וק"ל :

דף לג

ע"א בגמ' מיתיבי כלל גנוב הריות כו' לכאורה בלא רב ששת ה"מ למרמי מתני' דהתם אדהכא · ואפשר לומר דבלא ר"ש המ"ל דהא דקתני הכא אפי' נחש כרוך על עקבו לא יפסיק אע"ג שנחש מועד לישוך כדמשמע התם · היינו משום שומר מצוה לא ידע דבר רע ושלוחי מצוה אינן ניזוקין · ואע"ג דרב יוסף קאמר לעיל דבמלכי א"ה פוסק משום סכנה · היינו משום דמבטל במירה דהיינו בן אדם אין הקב"ה מציל כפשוטו כדי שלא תתבטל בחירתו כמ"ש ר"מ אלשיך כמה פעמים · אבל מידכחש וכדומה ודאי ינין עליו זכות התפלה להצילו · אבל השתא דממלק רב ששת בין נחש לעקרב ש"מ דלאו היינו טעמא אלא משום דנחש לא שכיחא הזיקא משא"כ בעקרב א"כ פריך שפיר ודוק :

דף לג

ע"ב בגמ' ר' זירא הוה רכיב כו' א"ל הלכה מכלל דפליגי כו' אמר לי' לא הלכה איתמר אלא מטין כו' לכאורה הכתי תקשי מכלל דפליגי דאל"ה מאי מטין שייך למימר · ועוד קשה להאי ר' יוחנן אמר מודים כדמייתי בתר הכי והוא אמר מטין איתמר בשם ר' יוחנן · ועוד דמעיקר' אמר אין משמע כמו שאמר לו ר' זירא דהיינו הלכה ואח"כ אמר לאו הלכה איתמר כו' מיהו לזה י"ל דמעיקרא לאו דוקא קאמ' אין דאמת הוא שאמר ר' יוחנן לשון הלכה אלא כוונתו דר"י פסק כר"א דהיינו ליחיד השואל אותו הורה לעשות כר"א דהיינו מטין · אבל מ"מ ב' קושיות הראשונות קשיין · ובס' ברכת ה' ראיתי שרוצה ליישב באריכות אבל לפי הנראה מדברי' אמתיקתי' דברי רש"י ד"ה מודים כו' ע"ש · ולי לאו דמסתפינא אמינא

שמ"ס הוא וה"ל מודין איתמר במקום מטין איתמר · והא"ש דר"ז שאל לר"ח בר אבין ודאי דאמריתו כו' וא"ל אין כלומר שבאמת אמר ר' יוחנן דהלכה כר"א בי"ט שחל אחר השבת ומשו' דרבנן מודי' לו בזה· אבל לשון זה לא אמר הלכה כר"א בי"ט כו' דמשמע דרבנן פליגי גם בזה· אלא מודים חכמי' לר"א קאמר ר"י ומה"ל משמע דהלכת' הכי כיון דלא פליגי רבנן עלי' · והא דלא אמ' לי' מיד לאו הלכ' איתמ' אלא מודי' איתמר · היינו משום שהי' סבור דר' זירא אינו שואל אלא אם הדין דין אמת שר"י פסק בזה כר"א · אבל אין כוונתו אם ר"י אמר הלשון כן או לא · דאין בזה נפקות' לדינא · דיהי' איך שיהי' עכ"פ הדין כר"א · וא"ל ר' זירא הלכה מכלל דפליגי בתמי' ומקשה סתמ' דגמ' ולא פליגי כו' ושקיל וטרי הש"ס בזה עד אמר לי' לאו הלכה איתמר אלא מודים איתמר דזהו תשובת רח"ב א"ל לר' זירא דבאמת הדין עמו דלא פליגי דר"י לא אמר הלכה אלא מודים וכדמייתי מימר' בתר הכי · אבל בלי הגה"ה לע"ד א"א ליישב סוגיא זו בשום פנים ודוק :

דף לד

ע"א בתו' ד"ה המר פסוקא כו' מ"ש מהרש"א לא ידענא משמעו עכ"ל ייסבתי אח"כ מצאתיו גם רלוף אהבה לר"ש אזגזי ע"ע והוא נכון :

שם

ע"ב בגמ' אה"יא אמר רבי חייא אמר רב ספרא משום חד דבי רבי באבות · אפשר לומר משום דאמרי' לעיל (דף ל"ט ע"א) התם כיון דאתי' בתחילת צלותא לא מיטרי' כו' ופרש"י בתחילת תפלה אדם יכול לכוין דעתו יות' מן האמצע עכ"ל ומש"ה זה שטעה בתחיל' התפלה דהיינו באבות שאין אדם עשוי לטעות בודאי מן השמים הוא שאין חפצים בה · אבל באמצע שאין אדם יכול לכוין דעתו בכל פעם אינו סי' רע לו אם טעה שאפשר להיות בדרך הטבע משום שלא כיון דעתו · ואפשר לפרש גם דברי רש"י על דרך זה הכא· הגם שאינו מוכרח וק"ל :

דף לה

ע"א בגמ' אשכחן לאחריו כו' אין להקשות ע"כ דקרא הכ"ל יש קאי בברכה דלפניו דאילאחריו ל"ל הא כתיב גבי ז' מינים ואכלת ושבע' וברכת וכרם בכלל ז' מינים · די"ל דהשתא בעי לתרוצי אליבא דכ"ע ולקמן איכא פלוגת' דר"ג ורבנן בסוף פרקין דרבנן ס"ל ארץ הפסיק הענין ולא קאי ואכלת ושבעת אלא אלחם לחוד ור"ג ס"ל דקאי אכל ז' מינים · ולהכי פריך שפיר אשכחן לאחריו כו' ד"לרבנן דהלכת' כוותייהו שפיר איצטריך הלולים אברכה דלאחריו כיון דלא קאי ואכלת ושבעת אלא אלחם · וכן פרש"י כאן ד"ה קמה תוכיח כו' · והכי משמע כמי מדקאמר קמה תוכיח ולא קאמר כל ז' מינים יוכיחו ותו לא ה"מ למפרך כדפריך השתא מה לקמה שכן חייבת בחלה כו' ומה להלך השוה שכן יש בהן לך מזבח · אלא ודאי כדפרישית · אלא בתר דפריך לי' מה להלך השוה שכן יש בהן לך מזבח · ראה שאין לתרץ למ"ד כרם רבעי אלא לר"ג דס"ל דואכלת ושבעת קאי אכל ז' מינים ותירץ אלא יליף מז' מינים כו' ותו לא איצטריך לי' למילף מהלולים · והא דפריך אח"כ התינח לאחריו לפניו מנין · אע"ג דהשתא ע"כ הלולים איצטריך רק לברכה שלפניו דלאחריו כבר נפקא לן מואכלת ושבעת וברכת · מ"מ פריך אשאר מינים חוץ מכרם מנ"ל ברכה לפניהם דהא מכרם לא אתו דמה לכרם שכן חייב בעוללות · אבל בכרם עפי' באמת מ"ל דנפקא לן · גם ברכה לפניו מהלולים · ולפ"ז שפיר פסק הרמב"ם דכל הברכות חוץ מברכת המזון הם מדרבנן וכ"פ הסמ"ג · ואין ראי' מכאן להסור שפסק דברכה שלאחר ז' מינין כמי דאורייתא וכ"כ הרשב"א · דאע"ג דרבנן ס"ל ארץ הפסיק הענין היינו שאין מברכין עליהן ג' ברכות אבל מ"מ ברכה אחת בעו מדאורייתא' · עיין בב"י שהביאו בשם ר"ם וכתב שמכאן משמע כהטור · והיינו מדקאמר אלא יליף מז' מינים ש"מ שהם מדאורייתא' דקרא ואכלת ושבעת וברכת גם קאי עלייהו · אבל לפי מה שכתבנו אין ראי' כלל דהכא מחמת דוחק תירץ כן דס"ל למ"ד כרם רבעי כר"ג

אבל לפי המסקנא דלכ"ע סברא הו' כו' הדר כמי מתירוץ זה וס"ל דואכלת ושבעת לא קאי אלא אלחם וכרבנן וכדהוי סבר מעיקרא · ואדרבה מכאן משמע דלא כהרשב"א · דרבנן ע"כ ס"ל דלא קאי ואכלת וגו' כלל אז' מינים · דאי ס"ד דרבנן כמי ס"ל דקאי אז' מינים כמ"ש הרשב"א · אמאי קאמר מעיקרא אשכחן לאחריו כו' הא ע"כ קרא דהלולים קאי אלפניו ככ"ל · הגם שהרשב"א תירץ קושי' זו בחדושיו · אבל מ"מ קשה אמאי קאמר קמה תוכיח ולא קאמר כל שבע' המינין יוכיחו דהא מקרא דכ"ל קמה כ"ל כמי ז' מיני' · ותו לא הוי מצי פריך הני פירכות דפריך השתא · ככ"ל · אלא ודאי כדפרישית לעיל ודוק :

דף לה

ע"ב בגמ' ומשחא לא זיין והתנן הנודר מן המזון כו' והוינן בה כו' הא דלא מקשה בקיצור ממתני' דהנודר מן המזון כו' דמשמע כל מילי זיין חוץ ממים ומלח ומאי צריך לאתויי האי והוינן בה כו' י"ל דידא לחלק ולומר דכל מילי זיין אבל מ"מ אינו נקרא מזון והתם מיירי באומר כל הזן עלי כדמסקי רב הונא · ולכך אסור בכל מילי חוץ ממים ומלח אבל יין נקרא מזון ולכך קובע ברכה לעצמו אבל שמן אינו נקרא מזון ולכך אינו קובע ברכה לעצמו · אבל השתא דמייתי להא דרב ושמואל דאינו נקרא מזון אלא חמשת מינים בלבד אבל יין לא · פריך שפיר · ומ"מ מדרב ושמואל לחוד לא ה"מ למפרך · דהמ"ל דבאמת יין אינו נקרא מזון אבל מ"מ זיין אבל משחא לא זיין כלל · אבל השתא מוכח ממתני' דהנודר כו' דמשחא כמי זיין ומדרב ושמואל מוכח דיין כמי לא מקרי מזון א"כ קשיא מ"ש שמן מיין דהא תרוייהו זיינו ואינם נקראים מזון ולמה יין קובע ברכה לעצמו ושמן אינו קובע וק"ל :

שם

הכא חמרא פית בי' תרתי סעיד ומשמח כו' יש לדקדק השתא דאתינן להכי כימא דבאמת יין אינו סועד אלא משמח ומשו' דמשמח קובע ברכה לעצמו משא"כ בשמן ולא כצטרך לפר' קרא דיין ישמח וגו' בדוחק ולא יקשה לן כמי ס"ה נצריך עליו ג' ברכות · ואולי יש לומר דהא דקאמ' דחמרא סעיד ומשמח לאו בחד גוונא איירי אלא פורתא סעיד ואינו משמח והכי מסתברא דמעט יין גורם לעיניים דאינו משמח · וטובא משמח ואינו סועד דאדרבה מגרר גריר כדאמר לעיל מהא · והשתא לא תקשה דכימא דמשמח לחוד מש"ה חייב לקבוע ברכה לעצמו · דא"כ תינח טובא אבל אם אין דעתו לשתות אלא פורתא למה יקבע ברכה לעצמו · ואין לומר משום לא פלוג · דהא חזינן בכמה מיני מאכל כגון פת הבאה בכסנין וכיוצא בו דפלוג רבנן בברכתן דאי לא קבע עלייהו מברך במ"ע ומעין שלש ואי קבע עלייהו מברך המוציא ושלש ברכות · ה"ה הכא גבי יין ה"ל לפלוגי בין רב למעט · לכך צ"ל דסעיד כמי דהיינו בפורתא מש"ה אפילו בפורתא קובע ברכה לעצמו · ואין להקשות לפ"ז מעיקרא דלא קאמר אלא טעמא דסעיד לחוד א"כ תקשה איפכא בשתי טובא אמאי קובע ברכה הא לא סעיד כדאמר טובא גריר · די"ל דבכלל טובא הוי פורתא דהרי מתחלה שותה פורתא ואז סועד ממילא חייב לקבוע לו ברכה אע"ג דאח"כ שותה יותר עד דגריר · מ"מ כבר נתחייב מתחלה בברכה זו ותו לא מצי פקע וק"ל :

דף לו

ע"א פשיט' מ"ד כיון דלרפואה קמיכוין כו' יש להקשות מאי פריך פשיטא דילמא אתא לאשמועינן דלא כימא כסברת המקשה דלעיל דשמן זית כיון דאיסתכי לעילויא אשתני לברכה כמו יין ונבריך עלי' בורא פרי עץ זית קמ"ל דלא כיון דלא סעיד כדמסיק לעיל וכלע"ד דלק"מ דבלא"ה לא איצטריך לאשמועי' דממתני' מוכח דלא אשתנו לברכה דאל"ה ה"ל למיתני חוץ מן היין והשמן זית שאין מברכין עליהן בפה"ע אלא על היין מברכין בפה"ג ועל שמן זית בורא פרי עץ זית · והא דמייתי המקשה לעיל מהא דר"י אמר שמואל ולא פריך מדיוקא דמתני' (הגם די"ל דניחא לי' לאתויי מהא דקאמר בהדי' הכי אבל ממתני' לא נשמע אלא מדיוקא) היינו משום דבלא הא דר"י

אמר

אמר שמואל הי׳ אפשר לומר דאמן לא קתני במתני׳ חוץ מאמן זית משום דליכא לאשכוחי דמברכין עליו כלל כדפריך בגמרא בתר הכי היכי דמי כו׳ אבל אי הוי משכחינן דמברכין עליו באמת הי׳ מברכין עליו בורא פרי עץ זית משום דאשתני לעלוי׳ כמו ביין · להכי הביא הא דר״י אמר שמואל דאמר דמברכין עליו בורא פרי עץ ס״ת דאיכא לאשכוחי דמברכין עליו ומ״מ לא אשתני לברכה· אבל השתא דאמר הב״ע בחושש בגרונו א״כ פשיטא דמברכין עליו כיון שהוא עיקר וכיון דמשכחינן דמברכין עליו מוכח כמי ממתני׳ דמברכין עליו רק בפה״ע מדלא קתני כמי חוץ מאמן זית וא״כ מאי קמ״ל רב יהודא אמר שמואל ודוק :

שם ברש״י ד״ה שלא יערענו כו׳ דמאהי לי׳ בתוך גרונו ואינו בולעו כו׳ נראה דאינו ר״ל שחוזר ופולטו אלא שמשהה אותו זמן מה ואח״כ בולעו · ומ״ש בדבור שאח״ז כי אם לשם בליעה ואם בא להשהותו ישהנו עכ״ל ר״ל דיעשה כאלו אינו רוצה להשהותו אלא לבולעו מיד ואם אח״כ מ״מ משהה אותו אין איסור דאינו ניכר שדעתו לרפואה· דאם הי׳ כוונת רש״י כמובן מפשוטו שלא יערענו היינו שחוזר ופולטו · לא יתיישב מ״ש שהתו׳ ליישב פירושו דמאי שנא ע״י אניגרון מבעיני׳ · דאם אינו פולטו מותר אפילו בעיני׳ · ואם חוזר ופולטו בודאי גם ע״י אניגרון אסור דהא ודאי מוכחא מילתא דלרפואה מכוין כיון שאינו בולעו כלל וק״ל :

שם בגמ׳ וכימא הלכה כר״ע בח״ל כו׳ אי אמר הכי ה״א ה״מ גבי מעשר כו׳ לכאורה דעדיפא מינה ה״מ לתרוצי דה״א ערלה בח״ל דאורייתא כדסבר חד מ״ד במס׳ קידושין דהא דתנן סוף מס׳ ערלה והערלה הלכה היינו הלכה למשה מסיני בח״ל · ולכך אין להקל בה כר״ע אפילו בח״ל ודוק :

שם ע״ב בגמ׳ ותיפוק לי׳ משום דכעשה שומר לפרי כו׳ וצ״ע לפ״ז מאי קושי׳ לעיל וכימא הלכה כר״ע · דהרי מ״מ ה״מ למימר דגבי ערלה אסור משום דכעשה שומר לפרי כדפריך הכא · קמ״ל דלא הוי שומר כתירוצא דרבא בסמוך ודוק :

שם בתו׳ ד״ה לשון ה״ג והלכתא כמר בר רב אשי כו׳ והי׳ אומר הר״מ דלגבי ערלה כו׳ משו׳ דכל המיקל בארץ כו׳ אבל בארץ ודאי הוי פירא כו׳ ולע״ד סברא של בה״ג הכי היא דכיון דחזינן דבח״ל מקלינן משום דר״ע מיקל א״כ ודאי מספקא לן מיהא אי הלכה כר״ע אולא · דאל״ה לא ה״ל למעבד כוותי׳ אפילו בח״ל דהא כב״ש לא עבדינן משום דודאי הלכה כב״ה כדאמר לעיל ב״ש במקום ב״ה אינה משנה · וא״כ נהי דבארץ לא עבדינן כר״ע משום דהוי ספק דאורייה׳ ולחומרא · דדילמא אין הלכה כר״ע · מ״מ לענין ברכה מברכינן מספק בפה״א ולא בפה״ע · דבברכת בפה״א ודאי יצא דאפילו מקרי פירא · הא קיי״ל אם בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא · אבל איפכא לא יצא והוי ברכה לבטלה וכ״כ הרא״ש גבי בוסר ע״ש ודוק :

דף לז ע״א בגמ׳ כמעשה קדרה ולא כמעשה קדרה דמברכין עליו תחלה וסוף כו׳ לכאורה קשה א״כ מאי קמ״ל פשיט׳ דמברכין עליו תחלה וסוף למה יגרע משאר דברים וי״ל משום דלקמן בסוף פרקין יש מחלוקת אם מברכין על הכל בורא נפשות או לאו דאיכא מ״ד דעל ירק אין מברכין׳ א״כ י״ל דתנא דברייתא אתא לאשמועינן דעל פת אורז ודוחן מברכין ב״א נפשות רבות · ומ״מ לא תקשה מהא לאידך מ״ד לקמן דס״ל דעל הכל מברכין בנ״ר די״ל דאיהו מפרש הברייתא כדס״ל להמקשה דאתא הברייתא לאשמועינן דמברכין עליהן במ״מ וברכה א׳ מעין שלש כמעשה קדירה ממש · אבל ת״מ קשה למסקנא דבסמוך דלרבנן באמת אין מברכין אחר פת אורז ודוחן אלא בנ״ר · א״כ ע״כ אין לפרש דכוונת התנא לאשמועינן דמברכין עליהן כמעשה קדירה ממש דהרי אין מברכין עליהן כמעש׳ קדירה דהיינו ברכה א׳ מעין שלש · ואין לומר דהך ברייתא אתי׳ כר״ג דס״ל דמברכין אחריהן מעין ג׳ · דא״כ היכי קאמר כמעשה קדירה הא ר״ג ס״ל במעשה קדירה מברך שלש ברכות ממש · ואפשר דמאי דקתני כמעשה קדירה היינו לענין ברכה ראשונה במ״מ אבל לא לענין ברכה אחרונה וצ״כ הרא״ש ע״ש וק״ל :

שם ע״ב תו׳ ד״ה חביצא דאי׳ בי׳ כו׳ ומיהו קשה דלקמן מבולן כזית כו׳ ומאי מדמה לחביצא שהוא מבושל כו׳ לכך כ״ל חביצא היינו פרורין הנדבקין יחד כו׳ עכ״ל וכ״כ הרא״ש · שמעתי מקשים לפי מ״ש הרא״ש אח״ז דהיכא שלא נתבשלו אלא נדבקין יחד ע״י מרק או דבש בעינן תוריתא דנהמא היכא דלית בי׳ כזית אבל היכא שהם בעין ואינן נדבקין כלל אע״פ שאין בהם כזית ולית בהו תוריתא דנהמא מ״מ צריך לברך עליהם המוציא ושלש ברכות ע״ש הדר׳ קושיא לדוכתה דמאי פריך לרב יוסף מלקט מבולן כזית דמיירי שלא נדבקין יחד אלא הן בעין אחבילא שהם נדבקין הא לא דמו כלל דהא חזינן דהרא״ש מחלק ביניהם לדינא · ולע״ד לק״מ דהרא״ש אינו מחלק ביניהן אלא לענין תוריתא דנהמא דהיכא שהם נדבקין ולית בהו תוריתא דנהמא אינו מברך המוציא אבל אם אינן נדבקין אע״ג דלית בהו תורית׳ דנהמ׳ מברך המוציא משום דכיון שהם בעין בכל ענין מיקרי תורית׳ דנהמ׳ · אבל לרב יוסף דקאמר אם אין בהם כזית אע״ג דאית בהו תוריתא דנהמא מ״מ אינו מברך עליהם המוציא · פריך שפיר מהא דלקט מבולן כו׳ דאם אית בהו תורית׳ דנהמא רק מטעם שאין בהם כזית אינו מברך עליהם המוציא · בזה אין לחלק אם הם נדבקין אם לאו · ועיין בנימוקי תר״י בזה וגם אהא דלקמן גבי פת הבכומה בקערה דמשמע שם להדי׳ כדברי ודוק :

שם בגמ׳ אמר רב יוסף מנא אמינא לה דתני׳ כו׳ ותני עלה וכולן פותתן כזית מכאן קשה לי על מה שפירש הרע״ב במ׳ מנחות פ׳ ואלו מנחות משנה ד׳ דתנן התם מנחת ישראל כופל אחד לשנים ושני׳ לארבעה ומבדיל כו׳ וכולן כזיתים · ופירש הרע״ב דהיינו לאחר שפותתן כזיתים כופל כל זית אחד לשנים ושנים לארבעה ע״ש וא״כ כל הפתיתין הם רק רביעי זיתים · והיאך מייתי רב יוסף הכא ראי׳ מהא דפתיתין כזתים מברך עליהם המוציא · אדרבה לא מסתייא דלא סייע אלא מקשה כמי קשיא ליה דהרי מהא מוכח דאפי׳ על פתיתין פחות מכזית מברך המוציא ואיהו קאמר דמברך רק במ״מ · והרמב״ם בפירוש המשניות כמי פי׳ כמו הרע״ב אבל מסיים בו שאינו מבדיל כדי שלא יהיו הפתיתין פחותים מכזית ע״ש וא״כ לק״מ · אבל תמהני דהאי במתני׳ קתני בהדי׳ ומבדיל והיאך כתב הוא דאינו מבדיל · ואפשר שהיתה לו גירס׳ אחרת במתני׳ והתימה שלא הרגיש בזה התי״ט ולא העיר עליו כלל וצ״ע ·

שם הב״ע בבא מלחם גדול לכאורה קשה לפ״ז מאי מוכח מהא דכשלן לאוכלן ד״לא כמי מיירי בבא מלחם גדול · ואין לומר דכיון דבמנחות מיירי ע״כ צריך לקיים מצות פתיתה בכולן · דא״כ היכי מ״ל הכא דמיירי בהכי · הא מיירי כמי במנחות לפירש״י · ולולי פירש״י בזה היה אפשר לומר דאינו׳ דמעיקר׳ דהיינו דמיירי בשערסן קאי כמי במסקנא · וא״כ שפיר מ״ל הכא דמיירי בבא מלח׳ גדול דהיינו לאחר שערסן חזר ופירסן אלא שלא כפרס כולן וכיון שכשאר חתיכה שלימה גם הפתיתין חשיבי · אבל לעיל דקאי אסתם מנחות וקאמר דמברך המוציא משמע דלא מיירי בערסן אחר שפתתן וא״כ בודאי לא נשאר חתיכה שלימה דהא צריך לקיים מצות פתיתה בכולן ומוכח שפיר ולפ״ז מיושב כמי הא דלא קאמר אלא הב״ע בבא מלחם גדול· דהא חזר בו מאיכויי׳ קמא בשערסן · אבל לפ״ז א״ש אך רש״י לא פי׳ כן וצ״ע :

דף לח ע״ב אלא דאמר מוציא מאי קמ״ל אין להקשות דינא׳ קמ״ל דהלכת׳ דלא כרבנן אלא

אלא כר' נחמי' דא"כ פשיט' דלאו אדם גדול הוא דלא ידע
הילכת' כאן · דבאמת הלכתא כרבנן · אלא ודאי דס"ל
כמי דהלכת' כרבנן ומ"מ אמר מוציא דודאי שפי' הוא · ולהכי
תמה עליו דה"ל לאשמועינן חידוש · ואין להקשות דהרי
באמת לא ידע הלכתא דהא פסקינן דה"ל המוציא דוקא
ואיהו אמר מוציא · די"ל מ"מ פסקינן הכי משום שלא יערב
האותיו' כמ"ש התו' בשם הירושלמי והוא ידע שידקדק ולא
יערב האותיות וא"כ ודאי שפיר עבד אלא דלא קמ"ל מידי
ואין להקשות לפ"ז דלמא הא אשמועינן שאם יודע שידקדק
ולא יערב האותיות רשאי לומר מוציא אע"ג דקיי"ל כרבנן
דהא אכתי לא שמעי' הא · דאיכא למטעי ולמימר דס"ל
הלכתא כר' נחמי' ולהכי אמר מוציא משום דליכא למימר
בענין אחר · לכך עדיף ה"ל למימר המוציא והוי שמעי' מיני'
דהלכתא כרבנן וק"ל :

שם בתו' ד"ה והלכתא המוציא ואע"פ דמוציא כ"ע
לא פליגי כו' ובירושלמי מפרש טעמא כו' ולא
ניחא להו לפרושי דה"ק והלכתא המוציא כו' כלומר דרשאי
לומר המוציא אבל מוציא באמת פשיטא דשפיר עבדי דא"כ
הכ"ל בקיצור והלכתא כרבנן דהמוציא דספיק מטעא ולא"ל
למימר הלכתא המוציא לא"ה דקיי"ל כרבנן וק"ל :

שם בגמ' ועוד אמ' ר' חייא ב"א אני ראיתי כו' אלא
לבסוף מאי מברך לכאורה קשה מאי קשי' לי'
וכי לא ידעינן דמברך בכ"ר · וי"ל כדכתבינן לעיל דר'
זירא הוה ס"ל דאין מברכין בכ"ר אלא אבשר אבל לא אירק
ושאר דברים וק"ל :

דף לט ע"א בתו' ד"ה בגר לי' שיעורא כו' ובגמרא
ירושלמי הי' סבור שהזית הי' שלם כו' ר"ל
בשעה שהובא לפניו הי' שלם אבל הוא ודאי לא אכל הגרעין
ומ"מ מקרי ברי' וכמ"ש הרא"ש בזה ע"ע אבל בחדושי
הרשב"א תמה בזה דרוצה לפרש שהירושלמי סבר שאכלו
שלם עם הגרעין ומש"ה מקרי ברי' ע"ש · ולפ"ז לכאורה
קשה א"כ מאי הוצרך לתרץ משום ברי' תיפוק לי' דזית עם
הגרעין הוה שיעורא וי"ל דמ"מ בגר לי' שיעורא · דהגרעין
אע"פ שאכלו לא מצטרף לשיעור כיון דאינו ראוי לאכילה ·
ואפשר דכוונת התו' כמ"ש וק"ל :

דף לט בגמ' תנא ושכיחם לא הוציאו שכתן לבאור'
קשה למה להגמ' להביא זה כאן הלא כל
כוונתו רק למימר דתנאי פליגי בשלקות ונלע"ד לייש'
דהנה מהרש"א בח"א הקשה מאי ס"ד דב"ק דמתחילה כעס
על המלגלג ולבסוף על המברך ותירץ דמתחילה כעס יותר
על המלגלג דבאמת המברך לא עשה מעשה רע כ"כ אף
שהי' לו לשאלו על איזה מהן יברך מ"מ כיון שנתן לו רשות
לברך ועליו הי' פרגיות חביב טפי והי' פשוט בעיניו לברך
עליהן וסבר שאין צריך לשאול אבל המלגלג הוי כמורה הלכ'
בפני רבו דלינלג עליו שלא עשה כהוגן שהי' לו לברך על
השלקות והוי מורה הלכה בפני רבו להדי' · ואז התכלל
המגלגל שלא ליגלג על שעשה שלא כהוגן בברכו על
הפרגיות אלא שלגלג על שלא שאל על איזה מהן יברך · ואז
חזר בר קפרא ואמר לא על המלגלג כו' שבאמת כדין לגלג
על זה שלא שאלו · אלא על המברך כו' מ"מ לא שאל · זה
תוכן תירוצו ע"ש · והנה לכאורה לפ"ז יקשה מאי קאמר
הגמ' מאי לאו בהא קמיפלגי כו' דילמא לא פליגי כלל אלא
דכ"ע שלקות שכ"ב ובאמת כדין עשה שברך על הפרגיות
אלא שלגלג עליו על שלא שאל דדילמ' ס"ל לבר קפרא שלקות
מברך בפה"א והלכך פירא עדיף · אבל באמת איהו גופי'
ס"ל שברין עשה · ולפ"ז א"ש · דכפשטו לא הת"ל דפליגי
תנאי בשלקות דדילמא לא פליגי כקושייתנו · לכך הביא
הא דשכיחן לא הוציאו שנתן · וקשה הרי המלגלג יפה עשה
שלגלג עליו כמו שהתכלל עצמו וב"ק קיבל התכללותו וא"כ
מ"ט איענשי · אלא ודאי שסבר עכ"פ בהתכללותו כי לא הי'
כוונתו בלגלוגו אלא על שסבר שחברו עשה שלא כדין במה
שברך על הפרניות שה"ל לברך על השלקות · והי' מורה
הלכה בפני רבו וה' ירלה ללבב ועכ"פ אותו כדין מורה הלכה
בפני רבו שחייב מיתה · וא"כ מוכח שפיר דפליגי בשלקות
וק"ל :

שם ע"ב תו' ד"ה מברך על הפתיתין כו' אע"כ פי' ר"ת
מברך על הפתיתין כלומר אם ירלה וא"ה על
השלימין אם ירלה כו' הוכרחו לפרש כן משום דאי דוקא על
הפתיתין קאמר הי' סברתו הפוכה מדר' יוחנן כקושייתם
על פרש"י · וקשה הרי נבי נבל בסמוך בעי למימר דפליגי
דמ"ס חשוב עדיף ומ"ס שלם עדיף אע"ג דהוי סברתם
סברות הפוכות · אמנם י"ל כיון דלא קאי הכי במסקנא לא
חיישי' דהא לפי האמת פלונתייהו הוי אם צריך ליתן דבר
המחקיים או לא א"כ לא הוי סברות הפוכות אבל הכא לא
רצו התו' לפרש כן דפליגי בסברות הפוכות אליבא דאמת
אע"ג דהמקשה בסמוך ניחא לי' לאוקמ' פלונתא דתנאי
בכה"ג · דסברא דחוקה היא · אך לפ"ז קשה דמאי לא ניחא
להתו' בסמוך ד"ה מביא פרוסה כו' לפרש לפיר"ת דשניהם
קאי אר"ה ור"י · ואי משום דבשלימה יולא לכ"ע · הא י"ל
דר"ה דוקא על הפתיתין קאמר ואע"ג דא"כ פליגי בסברות
הפוכות · הא השתא כמי דפירשו דשניהם קאי אלחמים קשה
א"כ מאי שנתת שלום בין התלמידים וצ"ל כמ"ש הרא"ש
משום דמוקי לה בפלונתא דתנאי ע"ש · א"כ אכתי י"ל
דפליגי תנאי בסברות הפוכות · וא"כ כי היכי די"ל דירא
שמים יצא ידי שניהם משום דאיכא למימר דפליגי תנאי
בהכי אע"ג דהוי סברא הפוכה · ה"נ י"ל דיצא ידי שניהם
היינו ר"ה ור"י דאיכא לפרושי פלונתייהו הכי דר"ה דוקא
קאמר אע"ג דהוי סברא הפוכה · ועוד קשי' לי' אמאי לא
ניחא להו להתו' לפרש דהך כתנאי קאי אדר"ה ור"י משום
דלר"ה לא חשוב עדיף אלא כי הדדי נינהו לפר"ת וא"כ הוי
דלא כחד מהני תנאי כמ"ש בסמוך ד"ה ומ"ס שלם עדיף כו'
הלא למאי דקאמ' כתנאי לא חיישינן לסברות הפוכות וא"כ
שפיר י"ל דהוי סבר דר"ה דוקא קאמר על הפתיתין משום
דחשוב עדיף ודוק :

שם בתו' ד"ה אבל פרוסה כו' אבל פתיתין ושלימין כו'
כתב הרש"א לא הו"ל לתוס' לשנות לשון למימר
פתיתין ושלימין דמשמע גדולים וקטנים אלא הו"ל פרוסה
ושלימה דשוין הן ובי' קיימי' הכא עכ"ל ולע"ד י"ל דדינא
אשמועינן דבמין אחד אף בגדולים וקטנים מברך על
השלימין · ואין להקשות מכ"ל הא · דהא בתוספתא לא
קתני אלא פרוסה דגלוסקאות ושלימה דב"ה מברך על
השלימה דב"ה ופרוסה לא משמע גדולה · די"ל דמ"מ מוכח
מהתוספת' דאף בפתיתין גדולי' מברך על השלימין דאל"ה
ה"ל למיתני ברישא רבותא טפי פתיתין דגלוסקאו' ושלימין
דב"ה מברך על הפתיתין אלא ודאי דליכא לאשכוחי דמברך
על הגלוסקאות אלא בשניהן שלימין · והא דקתני נמי פת
פרוסה לא דק בלישני' · אך י"ל דמשום הא לא איריי' דדילמ'
בפתיתין דגלוסקאות ושלימין דב"ה מברך על איזה מהן
שירצה ולהכי לא תני להו ברישא משום דבעי למיתני
דמברך דוקא על הגלוסקאות · אמנם י"ל דהתו' כתבו כאן
אליבא דר' יוחנן דקיי"ל כוותי' · דלא ס"ל דגדולים מהני ·
א"כ כיון דבתוספתא קאמר דשלימה דב"ה קודם לפרוסה
דגלוסקאות א"כ ה"ה בפתיתין דינא הכי · דאין סבר' כיון
דגדולים הם ונקיים יותר הוי תרתי למעליותא אבל חד
מהנהו לא מהני · דסברא הוא דלר"י לא מהני גדולים כלל
כמ"ש התו' בד"ה כל היכא דאיכא כהן כו' היינו דוק' לברכה
דלא איכפת לי' שיברך בגדול כו' וק"ל :

שם תו' ד"ה כתנאי כו' דהא לכאורה משמע דלהכי
נקט חצי בצל גדול כו' ר"ל דאל"ה ה"ל למנקט חתיכ'
בצל גדול ומדנקט חצי בצל גדול משמע דנקט הכי משום
דאורחא דמילתא הוא דחצי בצל גדול איכו יותר מבצל קטן
שלם · ואפ"ה ס"ל לר"י דעדיף · ועיין ברא"ש שכתב דומה
לזה גבי פרוסה דמשמע כמי חצי שלימה דמשמע שהיא
קטנה מהשלימה ע"ש וא"כ מכ"ש דחצי בצל איכו גדול מקטן

שלא · אבל מ"ש מהרש"א כאן לכאורה אינו במשמעות לשונם כלל וק"ל :

באד"ה אבל אי אפשר לפרש דחיטין עדיפי כו' דהא פי' דבמינא אחד פת נקיי' ופת קיבר השלם עדיף אין להקשות היא גופה תקשה למה לא יהי' נקיי' עדיף כמו הכא חצי בצל גדול הלא ודאי נקיי' חשובה כמו חצי בצל גדול · די"ל דדוקא בכהן אזלי' הספי בתר חשוב משום דקרא כתיב בהרימכם את חלבו ממנו כמ"ש בדבור הסמוך · אבל בברכ' שלם עדיף · אבל גבי חטין ושעורין דאקדמי' קרא לחטין מדמה לי' שפיר לתרומה דאזלי' בתר חשוב כמ"ש בסמוך בדבור שאח"ז ודוק :

באד"ה והדין עם רש"י כו' שהרי למאי דמפרש לר"ה כשהן שוין מברך על איזה שירצה א"כ לא קפיד אחשיבות ולא אשלמות כו' אע"ג דלפי מאי דמפרש רש"י דאם הפתיתין גדולים צריך לברך עליהן דוקא והכא במאי בצל גדול פי' דיש בו יותר מבצל קטן שלם · וא"כ הוי שפיר ר"ה כר' יהודה · מ"מ קשה דע"כ לא קאמר ר' יהודה דחצי בצל גדול עדיף אלא משום שהוא גדול יותר מבצל קטן שלם · אבל אי לא הוי גדול יותר מ"ל דאפי' ר' יהודה מודה דשלם עדיף · ור"ה אפי' בכה"ג ס"ל דמברך על איזה שירצה אף שהפתיתין אינן גדולים יותר · מ"מ לשון התו' שכתבו דלא קפיד אחשיבות אינו מדוקדק דהרי לפרש"י דקרי חשוב מה שהוא גדול יותר · שפיר קפיד ר"ה אחשיבות שהרי אם הפתיתין גדולים צריך לברך עליהן דוקא מטעם דחשיבות והיינו שהם גדולים וק"ל :

שם בתו' ד"ה ומ"מ שלם עדיף כו' ולפר"ת נמי כו' כתב מהרש"א לפי דרכם כו' דחצי בצל גדול אין בו יותר מן הקטן כו' לא הוי צריכין לכל זה אלא דע"כ לא קאי כתנאי אפתיתין ושלימין דא"כ לא הוי דומיא כו' ע"ש ולע"ד לק"מ דעיקר הוכחתם לעיל דבחצי בצל גדול מיירי בשוין הוא משום דא"כ לא הוי דומי' דתרומה של חטין דהתם שוין אבל קושי' ראשונ' של תו' לעיל דלכאורה משמע כו' אינו אלא דקדוק בעלמא כמ"ש מהרש"א דדייקי מדלא קאמר גדול עדיף ע"ש או כמו שכתבתי לעיל בזה · וא"כ הם כאמר דכתנאי קאי אפתיתין ושלימין באמת אמרי' דמיירי התם בחצי בצל גדול שהוא גדול מבצל קטן שלם דומיא דפתיתין ושלימין ודוק :

שם בתו' ד"ה כל היכא דאיכא כהן כו' הא"ל ואינו נקי מזה כו' לכאורה כתבו זה שלא בדקדוק דהא גם אם הוא נקי יותר פסקו לעיל דשלם עדיף · אך לפי באמת הטעם הוא דלא קפדי' גבי ברכה אחשיבות כמו בתרומה דכתיב בה בהרימכם את חלבו · רק בחטין דאקדמי' קרא קפדי' גם בברכה וכמו שכתבו לעיל מזה · וכבר הזכרתי טעם זה לעיל וק"ל :

דף מ ע"א תו' ד"ה יבש המעיין כו' יש מפרשים לכך מביא ואינו קורא כו' נראה שרצו לתרץ דאע"ג דס"ל לרבנן דעיקר אילן לאו ארעא מ"מ גבי יבש המעיין אמאי אינו קורא הא בודאי דעיקר הקרקע לאו מעיין הוא ושפיר יכול לומר מן האדמה אשר נתת לי · לכך פירשו משום דנרא' כקובל כו' אבל באילן לא שייך האי טעמ' דנראה כקובל · דמ"מ הקרקע ראוי' ליטע שם אילנות אחרים ולזרוע שם · ומש"ה ל"ל דטעמא דרבנן משום דס"ל דעיקר אילן לאו ארעא וכיון שהאילן שממנו הפירות נקצץ לא מ"ל מן האדמה וגו' דבטלה לה ארעא · אבל אי הוי שייך גם באילן טעמא דנראה כקובל כמ"ש מהרש"א לכאורה קשה אמאי מוקי מתני' כר' יהודה והא מ"ל דרבנן נמי ס"ל דעיקר אילן ארעא אלא דאינו קורא משום דנראה כקובל ואף שאי אפשר ליישב זה מ"מ כלע"ד דכוונת התו' כמ"ש ודוק :

דף מא ע"א בגמ' בשלמא למ"ד תמרי זיקא כו' כתב מהרש"ל מלשון רש"י מובן דלא פריך תלמודא אלא אליבא דלישנא בתר' כו' ולי נראה דהכי פריך

מאחר דמפרש נובלת תמרי בושלי כמרא מכ"ש דמפרש מתני' בושלי כמרא וה"ה מאן דמפרש מתני' בתמרי זיקא מכ"ש דמפרש מתני' דדמאי בתמרי זיקא ועומד בקושיא עכ"ל ע"ש ולע"ד אין זה מוכרח דמאן דמפרש הכא תמרי זיקא כ"ש דמפרש התם הכי וה"ה איפכא מאן דמפרש התם בושלי כמרא כ"ש דמפרש הכא הכי · דמנ"ל הא · די"ל לומר דלשון נובלת תמרי לא משמע טפי תמרי זיקא מלשון נובלת סתמא · והא דאמרי' ללישנא בתר' דהכא כ"ע מודו דבושלי כמרא הוא והתם פליגי וס"ל לחד מ"ד תמרי זיקא היינו משום דכאן מוכח דבושלי כמרא הוא מדמברכי' עלייהו שהכל · והתם מדשני לישני' וקתני נובלות תמרי להכי מפרש לי' חד מ"ד תמרי זיקא משום דקשיא לי' קושי' הגמ' ליתני אידי ואידי חד לישנא · ואידך מ"ד דמפרש התם נמי בושלי כמרא · באמת סליק בקושי' מכח זה · אבל ללישנא קמא דלא קשי' לי' אי תמרי זיקא הוא בפה"ע מיבעי ליה לברוכי · מ"ל דמ"ד הכא תמרי זיקא מפרש התם בושלי כמרא והיינו משום דקשי' לי' אהתם קושי' הגמ' אי תמרי זיקא הוא ודאי נמי פטור מלעשר דהפקר' נינהו ולא מתתבר ליה לאוקמי מתני' בעשאן גורן או לא ס"ל כלל כר"י אמר ר"י דבעשאן גורן חייב · ומש"ה נמי מפרש הכא תמרי זיקא משום דאי הכא נמי בושלי כמר' הוא ליתני אידי ואידי חד לישנא · ומאן דמפרש הכא בושלי כמר' נראה לו דוחק לאוקמי פלוגת' דר' יהודה אשארא · ומפרש התם תמרי זיקא ומוקי לה בעשאן גורן · ולא קשי' מידי דליתני אידי ואידי חד לישנא לשני המ"ד ללישנא קמא · ושפיר פרש"י הקושי' ללישנא בתרא דוקא ודוק :

שם בתו' ד"ה אבל בשאין ברכותיהן שוות כו' אבל להאי לישנא כו' לא מתוקם פסק דהלכות גדולות כו' ולא ידעתי למה דהרי כמו דא"ל פסק שלה"ג לאידך לישנא ולמאי דקיי"ל כר' יהודה אע"ג דלר"י מין ז' קודם · והוא פסק דפרי העץ קודם לפרי האדמה · והיינו משום דבה"ג מיירי בשניהם מין ז' או שניהם אינן מין ז' כמ"ש מהרש"ל בדבור הסמוך · ה"ה נמי דמ"ל להך לישנא דבה"ג מיירי בשניה' שוין בחביבות · אבל אם א' חביב יותר באמת איזה שירצה דהיינו החביב יקדים · וכ"כ הט"ז באמת לדינא ע"ש ואולי י"ל כיון דבה"ג למד דין זה מעובד' דבר קפרא ומדמה ברכת בפה"ע ובפה"א לברכת בפה"א ושהכל דהתם · ממילא מסתמא פסק כמו התם דחביב לא מהני אלא לעולם בפה"א קודם לשהכל כמ"ש התו' שם ומוכח כן בגמ' · ה"ה הכא נמי לעולם בפה"ע קודם לבפה"א אפי' אם פירות הארץ חביבי' יותר · וללשון זה הא לית' דא"כ היכי קאמר מברך ע"ז וחוזר ומברך ע"ז · דמשמע איזה שירצה יקדים הרי לעולם בפה"ע קודם והל"ל ר"ה מברך על פירות האילן תחילה · ומדלא קאמר הכי ש"מ דאם א' חביב אף אם הוא פרי האדמה הוא קודם · א"כ ע"כ דלא דמי לברכת בפה"א ושהכל דשם לא מהני חביב · והיינו משום דבפה"ע אינה מבוררת כ"כ יותר מבפה"א · וא"כ גם אם שניהם שוין בחביבות מ"ל דאיזה שירצה יקדים ודוק :

שם ברש"י ד"ה במאי פליגי הא ודאי לא מיפטרי בחדא ברכה עכ"ל לכאורה קשה הא לעיל פירש"י בד"ה פשיטא כו' ועוד דלא פשיטא היא דאי לאו דאשמועינן עולא א"א דצנון פוטר את הזית כו' וא"כ מאי פריך הכא במאי פליגי · והיינו כיון דלא מפטרי בחד' ברכה אין סברא דפליגי בהקדמה לחוד כדמשמע כאן מדברי רש"י והתו' · דילמא הך מ"ד ס"ל דהאמת כן הוא דצנון פוטר את הזית · וע"כ המקשה דמקשה לעיל מיתיבי הוי ס"ל דבהא פליגי דרבנן ס"ל דמברך על הצנון אם ירצה ופוטר את הזית ור"י ס"ל דצריך לברך תחילה על הזית מפני שהוא ממין שבעה וא"כ מאי פריך השתא במאי פליגי דלימא ס"ל למ"ד זה דפליגי כדס"ד דמקשה לעיל · אחרי כותבי מצאתי בחדושי הרשב"א שמפרש דהכי פריך באמת בלשון שהלא במאי פליגי אי פליגי בלהקדים או כמו שכתבתי · אבל רש"י לא

פירש

פירש כן וקשה קושי' הנ"ל וק"ל:

דף מא ע"ב בתו' ד"ה זה שני לארץ כו' מ"מ מוקדם בפסוק דהיינו לארץ ראשון כו' מקשי' כאן א"כ ל"ל ארץ בתרא ככל לכתוב אותן קרא כסדר המעלות דהיינו ארץ חטה ושעורה ודבש וגפן ותאנה ורמון וכן הקשיתי זה כמה שנים בדרוש א' • ונלע"ד דלק"מ דאי להו ארץ בתר' ה"א דלית בהן קדימה כלל אלא כולן שוין והא דכתבן הכי משום דע"כ הולרך לכותבן זה אחר זה דא"א לכתוב שני דברים כאחד ומ"ש אי כתבן בסדר זה או באופן אחר • אבל השתא מדהולרך לכתוב ארץ בתרא לאשמועי' דזיתים ותמרי' חשובים יותר מתאנה ורמון ש"מ קפיד קרא על הסדר וכתבן כסדר חשיבותן • ועפ"ז ישבתי קושי' של מהרי"ל בהלכות לולב שהקשה אמאי מברכין על הלולב ולא על האתרוג שהוא מוקדם בקרא ומוקדם לברכה כדאמרי' הכא בשבעה מיני' • ועפ"ז מיושב דהתם אין רשי' דחשובין זה מזה ומ"ל דכולן שוין אלא שאי אפשר לכתוב שני דברים כאחד וק"ל:

דף מב בגמ' ר' מונא אומר בשם ר' יהודה פת הבאה בכיסנין כו' ואמר שמואל הלכה כו' כתב מהרש"א ולא ניחא לי' לאוקמי' ברייתא דר' מונא בקבע עלייהו כו' כדמוקי להאי דשמואל גבי לחמניות כו' עכ"ל ולכאורה לק"מ דלא מצי לאוקמי הכי דא"כ הוי קשה ל"ל לשמואל למימר דין דלחמניות דמברך עליהן המוציא אי קבע סעודת' עלייהו הא כבר פסק הלכה כר' מונא דהוי כמו כמו לחמניות דהא הגמ' משוה להו להדדי • אמנם י"ל דמהרש"א מקשה אשמואל גופי' אמאי לא מוקי ברייתא בקבע סעודת' עלייהו והוי הלכת' כר' מונא דהא איהו גופי' קאמר הכי בלחמניות ואמאי קאמר דאין הלכה כר' מונא • ובלא"ה נ"ל שכוונת מהרש"א כן • דאי הוי קושייתו על רב יהודה לא הוי מקשה מידי • דדילמ' רב יהודה ידע דשמואל אין הלכה כר' מונא אמר • וכדמשמע לישנא • דרב יהודה שמע כן משמואל • ומש"ה רלה לומר להם האמת • אלא דאשמואל גופי' קשה קושי' של מהרש"א • אבל לשונו של מהרש"א לא משמע הכי וק"ל:

שם תו' ד"ה ברך על הפת כו' וק"ק א"כ מאי קמ"ל דברך על הפרפרת לא פטר את הפת כו' ואין להקשות דילמא קמ"ל אע"ג דברך על הפרפרת שהכ"ב וקיי"ל על כולן אם אמר שהכל יצא • מ"מ לא פטר את הפת אע"ג שנתכוין לפטור • דדוקא בחד מינא פטר שהכל אפי' פת • אבל בתרי מיני כה"ג לא כמו שפרש"י לעיל (דף מ"א ע"א) ד"ה אבל בשאין ברכותיהן שוות כו' חילוק זה • דא"כ תקשה למ"ד לעיל דשהכל לא פטר פת כלל אפי' אם טעה ואמר שהכל על הפת לבד מכ"ש הכא בתרי מינא • ומאי קמ"ל הכא וק"ל:

שם בד"ה הסבו א' מברך כו' בגמ' משמע דמיירי בין בברכת המוליא בין בברכת המזון כו' לכאורה הוו מצו לאוכוחי הכי • דאי ס"ד דלא מיירי בתרווייהו ויש חילוק ביניהן • מאי פריך בגמ' מתני' וברייתא' אהדדי • לישני דחד' מיירי בברכת המזון וחדא בברכת המוליא • אלא ודאי דמתני' מיירי בכל ענין ואין לחלק ביניהן כלל לדינא ודוק:

דף מג ע"ב ברש"י ד"ה זכינו לריחו ולשיכתו כגון משחא כבישא כו' לכאור' קשה הא לעיל אי"כ מ"ד דלאפי' משחא כבישא מברכין עליו בורא עצי בשמי' וכן הלכת' • וא"כ מאי קתני הכא מברך על השמן ואח"כ מברך על ההדס כו' הא בחד' ברכה מפטרי תרווייהו • וה"ל לפרש כפי דמיירי בשמן אפרסמון דברכתו בורא שמן ערב כדפירש בסמוך • ונראה שהי' לו לרש"י גרסת רב אלפס ופוטר את השמן ולהכי הולרך לפרש כן • ובזה מיושב מה שהקשה הרא"ש על גרסת רי"ף הלא אין ברכותיהן שוות • דלפרש"י ברכותיהן שוות אלא דמ"מ קשה אמ"ד לעיל משחא כבישא לא מברכינן בע"ב תקשה לי' ברייתא זו ודוק:

שם בגמ' וי"א אל יפסיע פסיעה גסה דאמר מר פסיעה גסה נוטלת א' מת"ק ממאור עיניו של אדם מאי תקנתי' להדרא כו' יש לדקדק לפי טעם זה מאי איר' ת"ח וגם מאי לשון נגאי היזק הוא לו ולא נגאי אח"ז ראיתי בהרי"ף שמקשה כן • ועוד מאי קאמר מאי תקנתי' מכ"ל דאית לי' תקנה כלל • וי"ל בדרך לחות דהגנאי הוא לת"ח משום שיאמרו עליו שהוא לוקח שוחד וירא הוא שיכהו עיניו כדכתיב כי השחד יעור וכדתנן בסוף מ' פאה • לכך פוסע פסיעה גסה כדי שיסברו העולם שכהו עיניו מחמת הפסיעה גסה • אך לכאורה קשה היאך יחשדו אותו בכך דמה לו לגרה הזאת שיגרום לעלמו היזק בידים דיכהו עיניו מכח פסיעה גסה אף אם לא נגזר עליו מן השמים עדיין שלא נתמלאה סאתו • לכך אמר מאי תקנתי' כו' דודאי איכא תקנת' לזה • דאל"כ בודאי לא יחשדו אותו בכך • אלא ודאי שיש לו תקנה ואינו גורם היזק לעלמו • ולכך שפיר יש לחושדו שעושה כן שאם יכהו עיניו יתלוהו בפסיעה גסה ולא ידעו מן התקנה אבל באמת הוא אינו עושה היזק לעלמו שמתקן אותו בכל פעם • והוא אינו מסיק אדעתי' שידעו העולם התקנה אבל באמת יש שיודעין אותה ויחשדוהו ובכל זה לא שייך בעם הארץ וק"ל:

דף מד ע"א ברש"י ד"ה פירות גנוסר פירות ארץ ים כנרת חשובים מן הפת עכ"ל משמע שר"ל דפירות גינוסר עלמם הם מלוחים והיינו מליח דמתני' • ואפשר שהיו מולחין אותן כדי להפיג מתיקתן קלת • ואפשר שזהו כוונת רש"י במתני' שכתב ד"ה מליח כל דבר מלוח ר"ל אע"ג דבכל מקום כתם מליח הוא דג מלוח • כאן אין פירושו כן אלא כל דבר מלוח • דנאמת קאי אפירות גנוסר שנמלחו וק"ל:

שם בד"ה רב חתים בר"ח כו' הכא מאי מחתמי' בתרתי כו' לפ"ז נראה דלא גרס' לפני זה בגמ' וחותם על הארץ ועל המחי' כמו שהוא בספרים שלפנינו • דא"כ מאי מספק' לי' טפי בעל הארץ ועל הפירות מבעל הארץ ועל המחיה • אי על הארץ ועל המחיה לא מקרי חתימה בשתים ה"ה על הארץ ועל הפירות לא מקרי בשתים והרא"ש דגרס הכי נגד זה אינו גורס כאן אלא מחתם מאי חתים רב חסדא אמר כו' וי"ל דאינו שואל אלא מאי חתים אי על הארץ ועל פירותי' או על הארץ ועל הפירות • אבל לגרסת רש"י כאן קשי' אפשר לגרוס וחותם על הארץ ועל המחיה כנ"ל וק"ל:

דף מה דחנקתי' אומנא כתב הרא"ש ובסדר ר"ע ז"ל כתב היכא דחנקתי' אומנא דאמרי' לא בעי ברוכי שדרו בי' רב פלטוי מיקתי דליסתי לא ליבריך שאכל משום דאכים כו' וגם קשה לדברי רב פלטוי מה הולרך לשנות לנתאן למעוטי מאן דחנקתי' אומנא פשיטא אכים הוא אלא ודאי הא אתא למעוטי אף מברכה אחרונה עכ"ל ולא דק בזה • דא"כ תקשה למ"ד לעיל דאמיא לא מברכין ברכה אחרונה כלל כא הכא מוכח דדוקא חנקתי' אומנא אין מברכין אחריהן אבל לנתאו מברכין • אלא נ"ל לשיטת הרא"ש דאתא למעוטי מברכה ראשונה אפילו היכא דיכול לדבר ולברך • דפעמים אע"ג דחנקתי' אומנא יכול לדבר • ומ"מ פטור משום דאינו כהנה • ובעיקר קושייתו על רב פלטוי נראה דלק"מ די"ל דאי לאו צריך שפיר למעוטי חנקתי' אומנא דה"א שיברך אחר שתייתו ברכה ראשונה כדאמרי' לקמן (דף נו ע"ב) שכח והכניס משקין לתוך פיו בולען ופסק הרא"ש גופי' דמ"מ יברך ברכה ראשונה משום דמקרי מ"מ עובר לעשייתן כיון שנזכר קודם שבלען ע"ש • ממילא ה"א היכא דחנקתי' אומנא יברך אח"כ כמו התם • דנזכר כמי אפילו קודם שהכניסן לפיו • קמ"ל דלא • משום דמתחלה בשעת מיזוג הי' לכוס תו לא מיחייב אח"כ לברך • משא"כ התם הי' חייב מתחילה אלא ששכח לברך ודוק כי כן נלע"ד נכון ליישב דעת הגאונים שלא יהיו כטועים בדבר משנה:

שם ברש"י ד"ה שנטלה תרומתו קס"ד תרומת מעשר שלו כו' תמי' לי טובא מאי לשון קס"ד שכתב הרי האמת כן הוא דמיירי שהקדימו לוי לכהן בשבלים ונטלה ממנו תרומת מעשר ולא נטלה ממנו תרומה גדולה כדמסיק לקמן · וא"כ שנטלה תרומתו באמת קאי רק אתרומת מעשר דתרומה גדולה באמת לא ניטלה ממנו וצ"ע :

דף מו ע"א בתו' ד"ה לא סבר כו' מיהו יש ליישב הבריתות ליסני כו' הקשה מהרש"א מי הכריחם לזה דהא לכאורה משמע דפליגי אהדדי ר"ה ור' יוחנן כו' ע"ע מה שתירץ · והוא דוחק דלדבריו הא דסר"י ב"ה בוצע ואורח מברך דוקא כשאין גדול ממנו אבל בש גדול הוא בוצע ומברך ולשון התו' לא משמע הכי דא"כ ל"ל לאוקמי הא דר"ה כשאין ב"ה מיסב עמהן הא מ"ל דמיירי דב"ה מיסב עמהן אלא שיש גדול ממנו דאז הוא בוצע ומברך ועוד דהטעם כדי שיבצע בעין יפה שייך נמי כשיש גדול ממנו כמו באין גדול ממנו · וכ"כ הרא"ש בהדי' דאין חילוק והוא נמשך ע"פ הרוב אחר דברי התו' א"כ גם התו' ס"ל הכי ועוד לדבריו ל"ל לר' זירא לומר לר"א שהוא יבצע משום דב"ה בוצע הל"ל מטעם שהוא הגדול יבצע דודאי ר' זירא כתיקוניה הי' והי' משוה לר"א גדול ממנו כמ"ש מהרש"א עצמו שמה"ט לא רצה ר' זירא לברך לבסוף · לכן נלע"ד דקושייתו מעיקר' ליתא · דהתו' הוכיחו דע"כ דינא דר"ה אמת הוא לפעמים · דאל"ה כשאמר ר"ז לר"א לא סבר לה מר להא דרב הונא ה"ל להשיב לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי' כדאמרי' בכמה דוכתי · אלא ודאי דגם הוא סבר לה לדר"ה · אלא דס"ל דהיינו דוקא כשאין ב"ה מיסב עמהן · דאז הגדול בוצע ואז גם הוא מברך אבל כשב"ה מיסב עמהן ואז הוא בוצע · אינו מברך אלא אורח מברך כדאמר ר' יוחנן והא דלא אמר לו זה בהדי' · י"ל ע"פ מ"ש הרשב"א בחידושיו כיון דר"א ידע להא דר"י למה אמר מתחילה לר"ז לבצוע ותירץ כיון שהסעודה נעשית בשבילו ה"ל ר"ז כב"ה בסעוד' זו ע"ש וא"ל לדבריו דר"ז לא רצה לקבל עליו שיהי' הוא כב"ה כיון שר"א עשה הסעודה משלו ובאמת מטעם דב"ה בוצע כדי שיבצע בעין יפה לא שייך אלא גבי ר"א שהסעודה נעשי' מממונו אבל הוא אינו יכול לנהוג עין יפה בממון שאינו שלו · ולכך קיבל עליו ר"א לבצוע ולא סירב יותר משום שלא יאמרו שאינו רוצה לנהוג עין יפה ולכך אומר לאחר לבצוע באפשר שיודע שאחר לא יוכל לנהוג עין יפה במה שאינו שלו וכי מטא לברוכי אמר לר"ז לברך ממה נפשך אם אתה מחשבני ב"ה א"כ אורח מברך · ואף אם אינני ב"ה מ"מ גם אתה אינך רוצה להיו' כב"ה א"כ הוי כאלו אין כאן ב"ה וגדול מברך ואתה הגדול · ור"ז השיב אדרבה כיון שאתה אינך רוצה להיות כב"ה שהרי לא רצית לבצוע וגם אני איני ב"ה א"כ הבוצע דהיינו הגדול מברך ואתה הגדול · ולפי"ז לא הי' יכול ר"א להשיב לו דר"ה מיירי דוקא כשאין ב"ה מיסב עמהן שהרי הוא לא רצה להיות כבעל הבית · וקאמר הגמ' ואיהו כמאן ס"ל שלא סירב יותר ומשמ' שהודה לר"ז דשתיק' כהודאה ועשה כדבריו ובירך · כי הא דאר"י כו' כדי שיברך ב"ה כו' ואם סירב יותר הי' סוברים שתקפיד הוא על ברכתו שיברכנו אותו על סעודתו ויקבל גמולו מיד · ויתכן שר"ז לא ידע כ"א מילת' דר"י בלא טעמ' ולכך לא קיבל עליו לברך · שאם הי' יודע הטעם מסתמ' לא הי' מסרב מלברך שנראה כאלו אינו רוצה לברך לב"ה ולשלם גמולו על כל אשר הטיב עמו וחרד כל החרדה זאת עבורו · ובזה מדויק לשון הגמ' ואיהו כמאן ס"ל כו' דמשמע דר"ז לא ס"ל הכי ולפי מ"ש גם ר"ז הי' סובר כן ולא היו מחולקים אלא מי הגדול · אבל לפי"ז קאי אסיומ' ובעמ' דר"י דלא הוה ידע ר"ז אלא ר"א ידעו ומיושב נמי הא דמייתי הכא כל הך מילת' בטעמו שלכאורה לא ה"ל לאתויי אלא דינא דר"י הבכרך לעבוכנו · ואם הי' רוצה הגמ' לפרש טעמו' הל"ל גופא אמר ר"י ב"ה בוצע כו' ויפר' טעמו כאשר השוני' דש"ס ברוב מקומו' וק"ל

שם בתו' ד"ה ולמ"ד שני' ושלשה כו' ודוחק גדול הוא כו' כתב מהרש"א מתוך דוחק זה אינו מוכרח כפי' רב אלפס דאיכא לפרושי כשיטתו דלעיל דקאי אאחד שמפסיק לשנים שהוא חוזר למקום שפסק דהוי שני ברכות כו' ע"ש · והנה מלבד שי"ל דהברייתות לא משמעי כן שמפסיק לשנים מדתני' סתמא כמו שהקשה הרא"ש לפי' זה של מהרש"א · דבשלמא לעיל מ"ל דקאי אדלעיל דקאמר אחד מפסיק לשנים אבל בברייתא ליכא למימר הכי · עוד יותר תמי' לי על מהרש"א שלא הרגיש דהרי התו' הקשו לקמן על פרש"י שפי' דאחד המפסיק לשנים חוזר למקום שפסק · אחר שאכל א"כ פשיטא דיחזור אפילו להזן דהא הזן דאורייתא ומחמת קושי' זו פי' לקמן פי' אחר ע"ש וא"כ היכי מצו לפרושי הכא דהברייתות מיירי בהפסקה דמברך שני ברכות א"כ · הלא מ"מ צריך לברך שלש ברכות דהיינו גם ברכת הזן כיון דהיא דאורייתא איך יפטור ממנו כיון שאכל א"כ והיינו קושי' דהכא נמי וכי יחיד פטור מברכת הזן כו' · וא"כ שפיר הוצרכו לפי' רב אלפס מכח דוחק זה · וזה ברור לע"ד ופשוט :

שם בא"ד לכך נראה פי' של רב אלפס כו' מקשה הרשב"א לפי' זה למה לא תנינן בברייתא שני' ג' ג' ד' דבשלמא בברייתא קמייתא לא תני אחד שנים ושלש' משו' דאחד לאו חדושא הוא כו' אלא לאידך ברייתא אמאי לא תני שנים וא"כ חדושא דרביעי אתא לאשמועי' דפליג אאידך ברייתא לא ליתני אלא ארבעה מברכין בה"מ עכ"ל ונלע"ד ליישב דהא יש לדקדק בלא"ה ל"ל למיתני בברייתא קמייתא שנים השתא לשלשה נחלקת שנים מיבעי' · וא"ל דלא זו אף זו קתני · כיון דנחלקת נמי קתני לה כמ"ש התו' בגמ' פ' מפנין דפריך הגמ' השתא חמשה מפנין ארבעה מיבעי' וכתבו התו' התם דמשום דחדא בבא היא לא שייך לא זו אף זו וכ"כ בפ' הא"ש מקדש ע"ש ובכמה דוכתי · וכן קשה באידך ברייתא ל"ל למיתני שלשה · וכ"ל דאתא לאשמועינן דאם אפשר בשנים לא נחלקת לשלשה · וכן אם אפשר בשלש' אין נחלקת לארבעה · דה"א כיון שבכ"פ צריך לחלקה אין קפידא לחלקה יותר קמ"ל דלא דכל כמה דמצינן למעט החלוקה עדיף · וא"כ לא קשי' אמאי לא תני נמי שני' באידך ברייתא · דנ"ל למתניי' הא כ"ש הוא מבשלשה וארבעה ואי לאשמועינן דאם אפשר בשנים עדיף משלשה · להא נמי לא איצטריך דכיון דכבר שמעי' דשלשה עדיף מארבעה · ה"ה נמי דשנים עדיף משלשה · דחד טעמא אית להו דהיינו דעדיף למעט בחלוקה ודוק :

שם הנה התו' והרא"ש ורוב הפוסקים פוסקים כרב ששת דהלכתא כוותי' באיסורי והרי"ף והרמב"ם פוסקים כרב נחמן וצריך טעם למה פסקו נגד הכלל שבידינו הלכתא כוותי' דרב ששת באיסורי והרי"ף כאן טע' לפסקו · משום דנהוג עלמא לברך ברכת הזן אף ביחיד וערבי' ערבא צריך · דלמ' נהגו באמ' כן נגד הכלל · ונלע"ד פשוט משום דרב ששת צריך לתרץ חד ברייתא דברכת המזון שלשה וארבעה דהטוב והמטיב דאורייתא ואנן קיי"ל דהטוב והמטיב לאו דאורייתא כמו שהוכיחו כל הני אמוראי בכא · וא"כ צריך לאוקמ' לברייתא דלא כהלכתא · אבל רב נחמן מתרץ שפיר תרי הברייתות · להכי מסתבר טפי לפסוק כר' נחמן כיון דמיתרצן הברייתות אליבי' שפי טפי · והנה רמ"א כת' בד"מ דבה"ג פסק נמי כרב ששת והיינו ומה שהביא הרא"ש ושאר פוסקים בשמו היכא דבעי למיפק חד מינייהו ובעו חברי' למיעבד לפני' משור' הדין פוסקין סעודתייהו ומזמן עליהן עד הזן ונגמר איהו כו' ע"ע ובעניי' אמינא אילו דמסתפינא · דאין ראי' מזה · דהרי יש להקשות ל"ל לבה"ג לאתויי מילתי' בהאי גוונא שהיחיד רוצה לצאת וצריך לומר שחבריו רוצים לעשות לפנים משור' הדין · שפיר ה"ל לאתויי מילתי' כפשוטו ששנים רוצים לצאת ולברך דאז ודאי היחיד צריך להפסיק להם · אלא ודאי דבה"ג ס"ל כרב נחמן דאין צריך להפסיק רק עד שברך דהזן

לאו

לאו ברכת זימון הוא · רק אם שנים מפסיקים לאחד אז צריכי' להפסיק עד הזן · דכיון שהוא אומר נברך לשון רבים ואין מברך אלא הוא לבדו מחזי כאלו הם מכחישים דבריהם שהוא אומר להם נברך כו' והם מודים ואומרים ברוך שאכלנו כו' ואח"כ הולכים ואוכלים ואינם שומעים לברכתו ולכך לכל הפחות צריכים לשמוע ברכה אחת והוי כעונים ומברכים עמו · וזהו כעין מה שכתב הר"ן גבי פורס על שמע והביאו הב"י סי' ס"ט דמברך ברכה אחת שלא יהא כמ"ש דכיון שאומר להם ברכו צריכים לברך לכל הפחות ברכה אחת · אף שהם עונים ברוך ה' המבורך וכו' לא מהני · ה"ה הכא · דבשלמא אם שנים מברכין שייך נברך אף שאין הא' מברך עמהם דמ"מ הם רבים · אבל אם הא' מברך לבד לא שייך לשון נברך אם לא שהם מברכים עכ"פ עמו ברכה אחת ולפ"ז הי' מוכח דדעת בה"ג כהרי"ף והרמב"ם ושפיר פסק הב"י כוותייהו כיון שבה"ג שכל דבריו דברי קבלה סבר כוותייהו · אמנם אין הכרעת תלמיד קטן כמוני מכרעת · ולהלכה אני אומר ולא למעשה ודוק :

שם ע"ב להיכן הוא חוזר כו' דהיינו למר מהזן ואילך ולמר נברך כו' שהרי לא סדר בינתיים עכ"ל כצ"ל לע"ד ומהרש"א הגי"ה אפי בינתיי' ולשון מגומגם הוא גם מ"ש מהרש"א להגי"ה למר מהזן ואילך ולמר מנדה לך ע"ע לא ידענא מי דחקו לכך הא יש לפרש למר מהזן היינו מסוף הזן ואילך ולמר מסוף נברך דהיינו מהזן כמו' שרוצה מהרש"א לפרש מתחלה · וקושייתו שמקשה ע"ז · גם בהגהתו אינה מיושבת רק צ"ל שמ"ד חוזר לראש לא קאמר אלא למ"ד עד הזן · וא"כ גם בלי הגהתו יש ליישב כן · ומה מרויח בהגה"ה וק"ל :

דף מז ע"א תו' ד"ה והלכת' גדול מברך ומיהו אם הגדול נותן רשות כו' כדאשכחן דאמר ליה ר' לרב משי ידך כו' ק"ק דילמ' התם שאני בע"ה מיסב עמהן מש"ה נתן לרב לברך כדקיי"ל אורח מברך כדי שיברך לב"ה כדאמרי' לעיל (דף מ"ו) אבל כשאין בע"ה מיסב עמהם דאז גדול מברך וכמ"ש התו' שם · אינו רשאי ליתן רשות לקטן ממנו · ואולי הוכחתם מדנתן ר' לרב לברך אע"ג שהי' שם ר' חייא שהי' גדול מרב · ש"מ שהבע"ה יכול לכבד הקטן בפני הגדול · ממילא ה"ה הגדול עצמו שיוכל ליתן רשות לקטן ודוק :

שם ע"ב בגמ' והתני' אחרים אומרים אפי' קרא ושנה כו' ה"ז ע"ה שאכיר' מנשי' כו' יש לדקדק מאי פריך הא רבא מוקי לעיל בריית' דאין מזמנין על ע"ה בע"ה דרבנן דפליגי אלי' דר"מ דוקא דהיינו שאינו מעשר פירותיו כראוי אבל ע"ה דאחרים דהיינו שלא שמש ת"ח ודאי לא לענין זימון איירי אלא לענין שלא יהי' נאמן על הטהרות והמעשרות כדפרש"י במ' סוטה על הך בריית' דאחרים ע"ש · וכ"כ התו' שם דיש חילוק בין זימון לאינו נאמן על המעשרות ושאר דברים דיש ע"ה שלענין א' נקרא ע"ה ולענין א' אינו נקרא ע"ה · וא"כ מאי פריך מאחרים ארבא הא לשיטתו דלעיל אינו נקרא ע"ה לענין זימון אלא כשאינו מעשר · ולכאורה מוכח כמ"ד דאחרי' לא איירו לענין זימון · דהא קיי"ל דאחרים היינו ר"מ ואיהו קאמר לעיל כל שאינו אוכל חוליו בטהרה אלא ע"כ דלעיל איירי לזימון וכאן איירי לענין אחר (הגם שאין ראי' מכרעת דלפעמים מצינו אחרים שאינו ר"מ כמ"ש התו' לעיל (דף מ' ע"ב) ד"ה אחרים אומרי' כו') ואולי דמ"מ פריך כיון דלאביי דמוקי מתני' בכותי חבר אין הוכחה דבריית' דאין מזמנין על ע"ה לא מיירי בע"ה דאחרים דמ"ל דמתני' מיירי בכותי חבר דהיינו ששמש ת"ח (הגם שהוא דוחק דכותים אינם מאמינים בדברי חכמים כלל ואיך יתכן ששימש ת"ח) א"כ רמי"ב מ"ל דסבר הכי ולא ה"ל ליענש כ"כ וק"ל :

שם בתו' ד"ה מצוה דרבים כו' מ"ש מהרש"א למה תדחה האבלות דיחיד מפני שבעה ימי המשתה דיחיד ע"ע לע"ד לק"מ דהתם איירי שנכנס לחופה קודם שחל עליו האבלות דהיינו קודם שנקברו המת וחלו עליו כבר שבעה ימי המשתה ולכך אין נדחין מפני האבלות הבא אחר כך · ובאמת אבלות הוא נמי רק מדרבנן כמ"ש הרא"ש וזה בא התו' להוכיח מהתם · רק שסתמו דבריהם וקיצרו במובן וק"ל :

שם בד"ה קטן פורח כו' או שמא פליגי אהדדי עכ"ל לא ידעתי מי הכריח' לעשות מחלוקת כיון דריב"ל קאמר בהדי' החילוק שחלקו בין שלשה לעשרה וצ"ע :

דף מח ע"א תו' ד"ה ולית הלכת' כו' ומתוך ירושלמי זה פרי' דאין עושין קטן סניף לעשרה כו' לכאורה הוא תמוה מנ"ל להוכיח מהירושלמי שאין עושין אותו סניף לעשרה הרי הירושלמי משמע דאיירי רק בזימון דהיינו בשלשה וריב"ל מחלק בין שלשה לעשרה ומהיכי תיתי לעשות מחלוקת בין הירושלמי לריב"ל · ואפשר דר"י סבר כסברת ה"ר יוסף שהביא הרא"ש דריב"ל דמקיל בעשרה טפי מבג' ס"ל כרב אשי ואנן פסקי' כמר זוטרא לעיל וא"כ כיון דאין מצטרף לזימון בג' כ"ש בעשרה · ולא הביא ראיה מהירושלמי אלא דאפי' פורח ויודע לא מהני אלא בעי' שערות גמורות לשלשה וכ"ש לעשרה · ובזה מיושב קצת מה שהקשיתי לעיל בתו' שלפני זה · ומ"ש אח"כ ומיהו קטן פורח ויודע כו' משמע שמברכין עליו כו' · היינו סתירה לפר"י שר"ל דבעינן שערות גמורות · דהא פורח ויודע משמע בגמ' דידן דודאי מברכין עליו כדמוכח מבריית' דהכא וק"ל :

דף מט ע"א דאמר ר' אילעי אמר ר' יעקב בר אחא משום רבינו כו' נ"ל דהך רבינו לאו היינו רב כמו שפירש"י בעלמא · דהא רב חננאל אמר רב לא אמר ברית ותורה · ילא וקשי' דרב אדרב · ודוחק לומר דאמוראי נינהו אליב' דרב כיון דהגמ' לא מפרש הכי · אלא נראה דהיינו שמואל שראיתי בירושלמי כמה פעמים שאמר ר' יעקב בר אחא שמעתת' בשמי' וק"ל :

שם ע"ב בתו' ד"ה אי בעי אכיל כו' ומיהו אומר ר"י דנ"מ כגון שירדו גשמים כו' וק"ק דמ"מ תקשה לן מפסח דאמרי' נמי דששת ימים רשות לאכול מצה ולילה ראשון חובה · הא ע"כ גם בשאר ימים צריך לאכול מצה · כיון שצריך לאכול פת וחמץ אסור לו לאכול א"כ ע"כ צריך לאכול מצה · אע"ג דמשום מצה אינו חייב לאכול רק משום י"ט · מ"מ תקשי נ"מ בזה כמו שהקשו גבי סוכה · אמנם י"ל כמ"ש הר"ן דבשאר ימים יכול לאכול מצה עשירה שאין יוצאין בה בלילה ראשונה · אבל בסוכה א"א לתרץ כן דאף פת שנילוש בחלב או שמן וכדומה דהיינו דומיא דמצה עשירה · נמי חייב לאכול בסוכה כיון שזה עיקר סעודתו וקבע עלי' · דהרי אפי' תבשיל של ה' מינין אם קבע עליו חייב בסוכה כדאית' בש"ע א"ח הלכות סוכה וק"ל :

שם בתו' ד"ה ר"מ סבר ואכלת כו' וגם לאביי דלא מחליף נראה דהלכה כר"מ כו' דקים לי' ר' יוחנן כו' לכאורה קשה מאי ראי' מר' יוחנן דילמ' ר"י לטעמי' דאמר מוחלפת השיטה ור' יהודה ס"ל בכזית ור"מ ור"י הלכה כר"י להכי ס"ל בכזית אבל לאביי דלא מחליף פסקינן כביצה כדסבר ר"י כמו שהכלל בידינו ר"מ ור"י הלכה כר' יהודה · אכן י"ל ע"פ מ"ש שו"ת חות יאיר לתרץ מה שיקשה לכאורה על הכלל ר"מ ור"י הלכה כר"י וכדומה לזה שאר הכללים · מה זכה תנא או אמור' זה שיהא בכל מקום הלכה כמותו וכי אי אפשר שיטעה פעם א' או יותר · ושכנגדו לא יוכל לכוון האמת בשום פעם · וכתב דהש"ס או מי שנתן הכלל ידע כל המחלוקת שנחלקו אלו שני התנאים או אמוראים · וראה והבין שבכולם האחד מהם כיוון האמת ע"פ שיקול דעתו של זה שנותן הכלל · וע"כ נתן כלל דזה התנא הלכה כמותו בכל מקום נגד חברו · כדי שלא יצטרך לומר בכל מקום בפני עצמו שהלכה כמותו ע"ש שזהו תורף דבריו · וא"כ מיושב קושי' הנ"ל דאין לומר דר' יוחנן פסק בכזית משום דאיהו מחליף להו ור"מ ור"י הלכה כר"י · דהא

אין הלכה כר' יהוד' בכ"מ אלא מפני שראו שהוא כיון האמת בכל מקום שכתוב עסד"מ ולכך נהגו הכלל · וא"כ ע"כ כאן כיון שר' יוחנן ס"ל דהאמת הוא בכזית · לא תלי' אם ר"מ הוא האומר כן או ר' יהודה · מי שכיון האמת הלכה כמותו · ולאו בזכות תלי' מילת' · אלא במי שכיון האמת יהי' מי שיהי' · וא"כ אף אי ר"מ הוא האומר בכזית הלכה כמותו · ולפ"ז מ"ל טעם נכון למה פסקינן הכא כאמת כנגד הכלל · ואף שכתבנו דהכלל אינו הלכת' בלא טעם' אלא שראו שזה כיון האמת וא"כ כאן שר"מ כיון האמת הלכה כר"מ · מ"מ מכ"פ הכלל לית' · דהא הכא פסקינן איפכא ואף שבמקום שפוסק אמורא נגד הכלל · לא ניתן הכלל · מ"מ הרי כאן לא פסק שום אמור' בהדי' איפכא · אבל לפי בכ"ל י"ל דר' יוחנן שנתן הכלל שם דר"מ ור"י הלכה כר"י במ' עירובין אזיל לשיטתו כאן שמחליף דר"מ לר"י · אבל לאביי דלא מחליף · באמת הכלל דהאסלית' הכא · ולא הוצרך אביי אן שום אמור' לפסוק בהדי' כר"מ הכא לפי שהוא יוצא מן הכלל · דמתילא ידעינן הא · כיון שר' יוחנן שנתן הכלל מחליף מתילא ידעי' דלמאן דלא מחליף הלכה כר"מ ודוק ·

שם בתו' ד"ה לעולם אל יוציא אדם את עצמו מן הכלל ופריך בירושלמי מן הקורא בתורה ומן החזן כו' כיון שאומר המברך אינו מוציא עצמו מן הכלל עכ"ל לכאור' אכתי קשה לר"ע שסובר שאינו אומר המבורך וא"מ אומר' ברכו א"כ מוציא עצמו מן הכלל ודוחק לומר דשמואל באמת פליג אר"ע וס"ל כר' ישמעאל · אכללפי האמת לק"מ דלר"ע מצינן למשוי כדמשני הגמ' דידן דאף ברכו קאמר ומ"מ כברך עדיף · וקושי' הירושלמי היא רק מכח המנהג דאמרי' ברכו ולא אמרי' נברך כשמואל ועי"ז משני שפיר דאכן ס"ל כר' ישמעאל דאמרי' המבורך ואין זה מוציא עצמו מן הכלל · אבל אי הוי סבירא לן כר"ע דלא אמרינן המבורך באמת הוי אמרי' נברך כשמואל דלעולם אל יוציא אדם עצמו מן הכלל וק"ל :

דף נ ע"א בגמ' וניפקו בברכת' דריש גלותא כו' בשלמ' בל"ז המ"ל שלא רצו להמתין עד שיברך הריש גלות' שהי' להם ללמוד לכך ברכו מקודם והלכו ללמוד ומשום ביטול תורה לא חששו לזיהום כסם · אבל השת' דמשני שמע ריש גלות' ואיקפד א"כ ע"כ צ"ל שלא הלכו משם אלא היו יושבין עד שבירך הר"ג כדפרש"י · דאל"כ אכתי יקפיד הר"ג כשילאה שהולכין להם · ולהכי פריך שפיר כיון שמ"מ היו יושבין שם א"כ כיפקו בברכת' דר"ג ואמאי ברכו בפני עלמם וק"ל :

שם ע"ב כמאן אזלא הא דאמר שמואל כו' כמאן כר' אליעזר אין להקשות לגרס' ראשונה של רש"י דספעמ' דאין כוטלין ממנו לידים לר"א אחר שכתן לתוכו מים הוא משום דאין יין כשר לכוס"י · א"כ גם לרבנן רס"ל בין קודם שכתן לתוכו מים בין אח"כ מקרי יין · מ"ל דמש"ה אין כוטלין ממנו לידים · ולא משום הפסד אוכלין כמ"ש מהרש"א ומכ"ל לאוקמה שמואל כר"א דוקא הא רבנן נמי מלו סברי הכי · די"ל דה"ק דר"א בודאי ס"ל כשמואל · אבל רבנן מ"ל דלא סברי הכי · ואינו מוכח דסברי הכי · אך על התו' קשה דהם גרסי נמי כגרס' ראשונה של רש"י א"כ מאי מקשו בד"ה כמאן אזלא כו' דהכא משמע דאין הלכה כשמואל מדמוקי לה כר"א כו' דלתה לא יהי' הלכה כשמואל · הא הגמ' לא קאמר אלא דכר"א ודאי אתא אבל בדברי רבנן אין הכרע ככ"ל וכיון דמ"ל דסברי רבנן כוותי' בודאי לא דחיכן למילתי' מספיקא ודוק :

שם ברש"י ד"ה אבל לא גלוסקאות שהרי אף בימות החמה כמאסין בזריקתן עכ"ל ול"ע הא בגמרא משמע דפת אע"ג דלא ממאיס אסור לזורקו · דהא מוקי הך ברייתא דקתני אע"פ שאין זורקין את הפת אבל זורקין את האוכלין באוכלין דלא ממאסי ומ"מ דומי' דהכי בפת משמע דאסור · וכ"כ התו' בד"ה אין זורקין כו' וא"כ צ"ל לרש"י לפרש דגלוסקאות אף בימות החמה נמאסין · הא בלא"ה אסור · ואפשר דרש"י ס"ל דהיינו, מפתה באמת דאין זורקין את הפת כלל דבכל ענין הוא נמאס · אבל הוא דוחק ודוק :

דף נא ע"א ברש"י ד"ה אלא חי יין חי שאינו מזוג עכ"ל לכאורה קשה הא בסמוך פי' רש"י בדחמר' סמיכתו בפת בדשכר' סמיכתו במינו כו' א"כ הך ברייתא מיירי בדשכר' וא"כ היאך מפרש כאן יין חי · והאמת שלשון חי לא שייך לכאורה בשכר · אבל א"כ קשה הא לרש"י לפרש בסמוך בהפך דחמר' סומך במינו דהיינו בענבים לחים אר יבשים · ודשכר' סומך בפת · והוא נמי א"ש מפי דנקט הגמ' תחילה דחמר' בתירוצא משום דקאי אברייתא ראשונה ושכר' קאי אברייתא שניי' · ואין לומר דא"כ קשה היכי קאמ' בברייתא' זו רק אחריו הא לקמן בסמוך אמרי' רק אחריו לוקה דקאי אדחמר' · דמכ"ל הא דילמ' באמת פירוש הגמ' איפכא בדחמר' לא רק אחריו לוקה ובשכר' רק כסריו לוקה · ואי משום דהגמ' נקט דחמר' תחילה משמע' קאי אברייתא' ראשונה דקתני רק אחריו לוקה · מאי שנא הא השתא לפרש"י נ"ל דהא דמתרץ על הא דקשיין ברייתות אהדדי לענין סמיכתו נקט בהפך דמאי דנקט תחילה קאי אברייתא' שניי' וק"ל :

דף נב ע"ב בגמ' וב"ה אומרים אם שמש ת"ח הוא כו' ב"ה סברי אסור להשתמש בשמש ע"ה כו' כתב מהרש"א ק"ק דאכתי אמאי לא מכברים ואח"כ נוטלין כב"ש כו' דבה"נ פריך לעיל לב"ה מ"ם גבי מפה עכ"ל ולע"ד לק"מ די"ל דבאמת לאו רות' קאמרי ב"ה נוטלין לידים קודם אלא דאם רצה נוטל קודם ולאפוקי מב"ש דאמרי דדוקא מכבדי' ואח"כ נוטלין · וכה"ג כתב הרשב"א בחדושיו שהא דאמרי ב"ה מברך על המזון ואח"כ על היין דלאו דוקא קאמרי ע"ש · והא דפריך לעיל גבי מפה מ"ם גבי אוכלין כו' היינו משום דב"ה קאמרי בברייתא מניחה על הכסת שאם אתה אומר על השלחן גזירה כו' דמשמע מיני' דדוקא על הכסת קאמרי ולא על השלחן מש"ה פריך מ"ם גבי אוכלין כו' · ואין להקשות לפ"ז תקשה לן קושי' התו' דהיכי קאמר הכא בכולהו הלכה כב"ה לבר מהא הא לקמן גבי שכח ולא בירך נמי הלכה כב"ש · ואין לומר כהירושל' דהתם גם ב"ה מודו לב"ש כו' דהא השת' גם הכא ב"ה מודו לב"ש · די"ל דמ"מ כ"מ דהלכה כב"ש דמותר להשתמש בשמש ע"ה · דב"ה סברי דאסור ודוק :

שם בתו' ד"ה בברא כ"ע לא פליגי וא"ת הואיל ול"פ בלשון ברא כו' וי"ל דלשון קרא עדיף עכ"ל כתב מהרש"א ק"ק דהא אכתי לא אסיק אדעתי' דהא לישנא דקרא דא"כ תקשי לב"ש כדפריך רב יוסף עכ"ל ולע"ד כרא' דקושי' התו' איכה לרבה אליב' דב"ה אמאי אמרי בורא דודאי מ"ל דב"ה קאמרי לאו דוקא בורא אלא דבורא נמי מצי למימר ולאפוקי מב"ש דאמרי ברא דוקא וכמ"ש גם לעיל · אלא קושי' התו' היא לדידן אמאי אמרי' בורא ולא ברא כיון דבברא כ"ע לא פליגי · ואע"ג דלפי המסקנא גם בבורא כ"ע לא פליגי · מ"מ גם בברא לא פליגי · וא"כ אמאי אמרי' דוקא בורא · והא דלייכו התו' ברבה ולא בסמוך ברב יוסף · כיון דקושייתם גם לפי המסקנא לרב יוסף · היינו משום דבעו לאלומי קושיית' · דברא ודאי עדיף ספי דלרבה ברא לכ"ע שפיר דמי ובבורא פליגי וא"כ אע"ג דלפי האמת גם בבורא לא פליגי · מ"מ ברא כשיט' דשפיר דמי כמ"ש מהרש"א ברש"י דבורא באמת הוא לשון הווה אלא דמלינו הווה במקום עבר ולכך מ"ל כתי בורא אבל ברא הוא באמת לשון עבר ואין בו ספפוק כלל · וא"כ א"ש הירושלם דלישנא דקרא עדיף ותש"ה אמרי' אכן בלשון הקרא וק"ל :

דף נב ע"א ברש"י ד"ה אין מברכין עליו בורא מאורי האש בשמי' אלא בורא שמן ערב אם שמקשה אפרסמ' הוא כו' מכאן קשה למה שכתב רש"י לעיל (דף מ"ג ע"ב) ד"ה זכינו לריחו ולמיכתו כגון משחא בבישא כו' דמשמע דהיא

דהא"י פלוגת' דב"ש וב"ה בני הדס ושמן מיירי במשחא כבישא ולפי מ"ש רש"י כאן לא מברכין אמשחא כבישא כלל כשבא לסוך בו את הידים והתם פירש"י דהביאו שמן לסוך בו את הידים · וא"כ ע"כ מיירי בשמן אפרסמון התם ולא במשחא כבישא · וצ"ל דהתם ט"ס הוא ברש"י · ומיושב גם מה שהקשיתי גם על דברי רש"י אלו ע"ש ודוק :

דף נה ע"ב בגמ' וירא שר האופים מכא ידעיא לדקדק היאך תלי' הך מילתא בהא · ואפשר לומר דבל"ז הי"מ לפרש וירא שר האופים כי טוב פתר ר"ל שפתר חלום שר המשקים לטובה שישוב אל כנו והוא ידע שכל החלומות הולכים אחר הפה לכך סיפר לו גם את חלומו מחשב שגם לו יפתור לטובה שכיון שהוא אוהב לשר המשקים ופתר חלומו לטובה ודאי גם לו הוא אוהב · אבל לא ידע שפתרונו הוא אמת וכנון הנד עלמותו · אבל השתא קשה א"כ פירוש הכתוב למה לא הביא הגמ' רש"י ממנו שכל החלומות הולכים אחר הפה דהרי פסוק זה הוא מוקדם לפסוק ויהי כאשר פתר וגו' · אלא ע"כ דפי' הכתוב כי טוב פתר שיפה ואמת פתר לכך סיפר לו גם חלומו כדי שידע פתרונו האמתי ממנו · לכך פריך שפיר מנא ידע וק"ל :

ועוד שם' לומר דבל"ז כמ"ל ככ"ל · אבל השתא דאמ' והוא דמפשר לי' מעין חלמי' · ליכא למימר דפי' הכתוב הוא ככ"ל שמחמת שראה שפתר לשר המשקים לטובה חשב שגם לו יפתור לטובה ויתקיים בו · דדילמא לשר המשקים הי' יכול לפתור לטובה מעין חלמי' ולו לא יוכל לפתור לטובה מעין חלמי' · וא"כ לא הי' לו לספר חלומו כלל משום זה דחלמ' דלא מפשר כאגרת' דלא מקרי' משום דכל החלומות הולכים אחר הפה וכיון שלא נפתר אינו מתקיים כלל · אלא ודאי דפי' כי טוב פתר הוא ככ"ל שיפה ויושר פתר ורצה לידע גם פתרון חלומו ככ"ל ופריך שפיר וק"ל :

דף נו ע"ב החולה נמל כו' רב נחמן בר יצחק אמר מהכא גם ה' העביר חטאתך לא תמות ונמל הוא נטרייקון של גם לא ותרמז גם ה' העביר וגו' לא תמות ומהרש"א בח"א נתקשה בזה ולע"ד נראה זה פשוט וק"ל :

שם ברש"י ד"ה פלא נעשה לו כמו שנעשה לפנחס כו' אין להקשות למה לא פירש דפלא נעשה לו משום דפ"א כנגד ע"א כמו שפירש א"כ בד"ה נס נעשה לו כון כנגד כו"ן · די"ל דזה שייך דוקא אם ראה השם כתוב כמ"ש רש"י גם וכדאית' בגמ' וה"מ בכתבא אבל הכא דמיירי שראה פנחס תמשולא השם נכתב לא שייך למימר הכי · ואין לומר מנ"ל לרש"י הא דילמא הכא כמי מיירי בכתב והא דקאמר כ"מ בכתבא קלי' כמי אהא דראה פנחס בחלום כו' · דא"כ גם בראה פ"ל מיירי הכי דחזי' בכתבא ולא פריך המקשה מידי והתכי' כל מיני חיות כו' דהתם מיירי בראה פ"ל ממש וגם תירוץ הגמ' הא דמתכנ כו' לא שייך בכה"ג וק"ל :

דף נז ע"א וה"מ דלא ידע להכו' והא דנבי אמו ואחותו לא בעי' דלא ידע להכו' · דאין לומר דהתם נמי בעי' הכי ואכולהו קאי הא ה"מ דלא ידע כו' · דבודאי אמו ואחותו ליכא לאשכוחי דלא ידע לה · היינו מאן דאמרי' בסנהדרין דאסגי מאי דכחליכהו לעיני' דיצר' דעבירה דלא מיגרי לאינש בקריבתי' · וא"כ אף דידע לה ודאי לא הרהר בה ולא אתי מהרהורא דיומא אבל באשת איש אז כצרה הת ורסה איידע לה הרהר בה איכא למימ' דמהרהור' דימא הוא ולאו סימן טוב הוא וק"ל :

דף נח ע"א בגמ' הוא הי' אומר אורח טוב מהו כו' יש ליתן דביקות למאמר זה עם הקודם ע"פ מ"ש במשנה פ' אחד דיני ממונות לפיכך חייב כל אדם לומר בשבילי נברא העולם (עיין רש"י שם) ויש לפרש דהיינו שיחזיק בה להקב"ה כאלו ברא כל העולם בשבילו · וא"כ חייב לעבדו בכל כחו וזהו ג"כ כוונת בן זומא במה שאמר ברוך שברא כל אלו לשמשני כלומר שהחזיק טובה להקב"ה כאלו ברא כל בני אדם אלו בשבילו לשמשו · וכן מה שאמר כמה יגיעות יגע אדם כו' כל אומות שוקדות כו' הכל להחזיק טובה לה' שברא אותו ונתן לו עושר שיוכל להגיע לצרכיו דהיינו מאכלו ובגדיו בלי טורח ויגיעה · ולזה סמך למאמר זה אורח טוב מהו אומר כמה טרחות כו' אע"פ שבאמת אפשר שבע"ה לא טרח כלום בשבילו רק בשביל עצמו ואשתו ובניו מ"מ מחזיק לו טובה כאלו טרח הכל בשבילו · כן האדם השלם וצדיק ראוי לו להחזיק טובה להקב"ה שהוא כבע"ה בעולם כמ"ש חז"ל בפרקי אבו' ובע"ה דוחק · וגבי מרגלים כמי אמרו בערכין אין בע"ה יכול להוציא כליו מכאן שטרח וברא הכל בשבילו · כמ"ש בן זומא לפני זה ; אבל אורח רע אינו מחזיק טובה לבע"ה ואומר פת אחת אכלתי כו' וכן הרשע אינו מחזיק טובה להקב"ה וכל מה שנהנה מן העולם הוא מעט בעיניו ואומר בודאי לא ברא הקב"ה את העולם בשבילי שהרי לא נהניתי ממנו אלא מעט מזער כי נפשו רחבה וק"ל :

דף נט ע"א ורב קטינא דידי' אמר כו' מהרש"א כתב דהלשון מגומגם דהא משמע דס"ל דאובא טמי' אמר האמת אלא שלא רצה להודות לו כי היכי דלא ליטעו אבתרי' ע"ש ונראה ליישב דה"ק הגמ' ולא היא ר"ל שלא הקשה רב קטינא כלום דהא באמת גוהא עביד וא"כ הי' יכול להיות האמת אתו · והא דלא אודי ליה אלא דחה אותו בקושי' שאינה כלום כי היכי דלא ליטעו אבתרי' · אבל מ"מ סברת רב קטינא אינה כן אלא כפין סופק וק"ל :

דף סא ע"ב רבה הוו שדיין לי' לבני מזרח ומערב כו' פירש"י לפי שבבל במזרחה של א"י עומדת לכך לא הי' רוצה לפנות בבבל מזרח ומערב וקשה דהא איתא בפ' לא יחפור והביאוהו התו' לעיל ס"פ תפלת השחר דאמר לי' ר"א לר' אסי כגון אתון דקיימיתו בציפונא דא"י אדרימו כו' ותמאי דבבל בצפונא דא"י קיימא דכתיב מצפון תפתח הרעה וגו' והיכי כתב רש"י שהוא במזרח א"י ולכאורה הי' נראה שמועדת במזרחית לפונית של א"י (וכן כתבו התו' במס' בכורות דף כ"ה ע"ב) אך מ"מ קשה למס לענין תפלה ידרימו ולענין עשיית צרכיו אסרי לפון ודרום ספי מתמזרח ומערב · וצ"ל דהא דאמר התם אדרימו היינו לצדד פניהם לצד דרום אבל באמת פניהם למערב וכן איתא לעיל דף ו' ברש"י ותו' ע"ש משום שבאמת היא לצד מזרח של א"י סמוך לקרן לפנית מזרחית רק שלפי שירושלים בצד דרום של א"י דהיינו בארץ יהודה לכך לריכי' לצדד קצת לדרום אבל לענין עשיית צרכיו התירו טפי לפון ודרום ממזרח ומערב לפי שלענין זה חלקו כבוד לכל א"י כדמשמע מדברי רש"י הכא דנקט שלא יהא פרועו כו' לצד א"י וכיון שהיא מתמזרח א"י ממש לכך אסרו מזרח ומערב אבל דרום ולפון שלה אינם כנגד א"י ממש · אך לפי גרסא שלפנינו הי' אפשר לפרש בהפך מפרש"י דהוו שדיין לי' לבני מזרח ומערב היינו שהיו מונחות אחת במזרח ואחת במערב וראשיהן א' ללפון וא' לדרום · וא"כ הי' נפנה בין מזרח למערב ולא בין לפון לדרום משום שלא הי' רוצה שיהא פרועו לצד א"י בין מלפניו בין מלאחריו · והוי א"ש כפשוטו כדמשמ' התם דבבל ללפונה של א"י היא · אבל בהרא"ש משמע שהי' גורס רבה הוו רמי לי' לבני מזרח ומער' כי היכי דלפני לפון ודרום כו' ולפ"ז אי אפשר לפרש בהפך · אמנם לפי מ"ש התו' כאן דלר"ע בכל מקום מזרח ומערב אסור ולפון ודרום מותר וכמ"ש הב"י א"ש דאע"ג דבבל ללפון א"י מ"מ הי' נפנה לפון ודרום והטעם משום דשכינה במערב · ובזה מיושב מה שהקשה ב"י על הטור והרמב"ם שכתבו סתם דמזרח ומערב אסור ולא חלקו בין מדינה למדינה · מנ"ל הא · די"ל דהלכה מוכח · ומה שהקשה ב"י א"כ לימ' הגמ' דהא איכא נמי בין ת"ק לר"ע · די"ל דזה אינו מוכח גדבריו אבל הא דאוסר בח"ל משמע מדבריו שפיר מדקאמר בכל מקום · ואין לומר א"כ מנ"ל לרבה נופי' דלר"ע אסור בכל מקום מזרח ומערב אפי' בבבל שעומדת בלפון א"י · די"ל

דמרקאמר

דמדקאמר לקמן בברייתא למדתי שאין נפנין מזרח ומערב כו' משמע לי' דבכל מדינה מיירי· דלפרש"י דביהודה הוה· העיקר חסר מן הספר דא"כ הל"ל בהדי' שאין נפנין מזרח ומערב ביהודה· דהרי באמת בגליל או שאר מקומות שהן כגליל הוי דינא איפכא· והיכי קאמר סתמא· אלא ודאי דאין חילוק בין מדינה למדינה ודוק:

אך הא קשי' לי על התו' למה כתבו מזרח אחוריו ופניו למערב דוקא ולא איפכא· דאדרבא לפי הטעם דשכינה במערב אחוריו למערב מסתבר טפי לאסור וצ"ע:

דף סב ע"א תניא בן עזאי אומר כו' ולמדתי ממנו ג' דברים כו' קצת קשה כיון דע"כ מעשה זה הי' אחר הא דלעיל שאמר ר"ע שנכנס אחר ר"י לבה"כ· דאל"ה מאי קאמר לי' בן עזאי לר"ע ע"כ העזת פניך כו' הלא גם הוא עשה כן· אלא ודאי שמעשה זה אח"כ הי' וממנו למד לעשות גם הוא כן· וא"כ מאי קאמר למדתי ממנו ג' דברים כו' הרי כבר שמע זה ממנו בהדי'· אך י"ל דמ"מ לא ידע אם ס"ל לר"ע כן כיון שלא אמר כן להלכה למעשה אלא שאמר שלמד זה מר' יהושע· אבל עתה ראה מעשה מר"ע שעשה כן ומעשה רב· אך הא קשי' דמאי קאמר בן עזאי לר"י תורה היא כו' ה"ל לשאול מר"ע בעל פה אי ס"ל הכי למעשה אולא· כמו שהקשה מהרש"א בח"א לעיל אר"ע הכי· ותירוצו שלא הי' יודע אם יש כלל איסור בדברים אלו עד שראה המעשה ע"ע· לא שייך כאן בבן עזאי דהרי כבר ידע שיש סברא לאסור כדס"ל לר' יהושע באמת וא"כ ה"ל לשאול· וצ"ל דבאמת לא נכנס אחריו משום דברים אלו לבד אלא שהי' סבור שמא יראה ממנו דברים אחרים שילמוד ממנו שום דין כמ"ש מהרש"א גם לעיל ע"ש· אמנם באמת לא ראה שום דבר שילמד ממנו דין אלא ג' דברים אלו בלבד וק"ל:

שם בגמ' מפני מה אין מקנחין בימין כו' אמר רבא מפני שהתורה ניתנה בימין כו' כתב המ"א בסי' ג' ס"ק ח' הא דכתב בש"ע לא יקנח ביד ימין וז"ל מפני שמראה בה טעמי תורה ועוד ט"א בגמ' ולכולהו טעמי איסור יד מקנח בשמאל דידי' כו' אך רבא אמר מפני שהתור' ניתנה בימין א"כ אפי' אטר אין לקנח בימין דעלמ' וצ"ע אי הלכה כמותו דהוא בתר' או שמא כיון דכולהו תנאי דלא כוותי' כו' ע"ש והוא תמוה דהרי רב נחמן בר יצחק שאומר הטעם משום שהוא מראה בה טעמי תורה הוא בתרא טפי מרבא כדאמרי' בעלמ'· יתיב רב נחמן בר יצחק אחורי' דרבא ויתיב רבא קמי' דרב נחמן· וכן משמע בכמה דוכתי דרב נחמן בר יצחק הי' אחר רבא· ולפ"ז גם אם הוא כותב בשמאל ושאר מעשיו עושה בימין מקנח בשמאל דמסתמא מראה בימין טעמי תורה כיון דכל מעשיו עושה בימין ולכן קיי"ל כרנב"י דהטעם משום טעמי תורה וגם ר"ע דהלכת' כוותי' סובר כן דלא כמ"א שכתב שם בס"ק הכ"ל דמקנח בימין· ובלא"ה קשה לי על מ"ש המ"א הטעם שמקנח בימין משום דאיכא תרי טעמי שכותב בשמאל וקושר בה תפילין הא גם בימין איכא תרי טעמי שאוכל בה ומראה בה טעמי תורה· ועוד בה שלישי' שהתור' ניתנה בימין וצ"ע:

שם אמר עולא אחורי הגדר נפנה מיד כו' בט"ז סי' ג' ס"ק ו' כתב אהא דכתב בש"ע אחרי הגדר נפנה מיד ובבקעה יתרחק עד מקום שלא יוכל חברו לראות פרועו וז"ל ומוכח בגמ' דאם אין רואה פירועו אפי' שומע קול עיטוש שלו שרי עכ"ל ולא ידענא היכא מוכח הכי· אדרבה מדקאמר איסי בר נתן דאחורי הגדר מרחיק עד שלא ישמע חברו עיטושו ובבקעה צריך להרחיק עד שלא יוכל לראות פירועו· משמע דמכ"ש דלא יוכל לשמוע קול עיטושו· דודאי לא חמיר אחורי הגדר מבקעה· וכיון דבאחורי הגדר ס"ל לאיסי דבעי' שלא יוכל לשמוע עיטושו מכ"ש בבקעה· אלא דאם איכו יכול לראות פירועו פשיטא דלא יוכל לשמוע עיטושו ובכלל מאתים מנה דחוש הראי' שולט ברחוק יותר מחוש השמיעה· וא"כ אף דבאחורי הגדר פסקי' כעולא· מ"מ בבקעה פסקינן כאיסי משום דרב אסי ס"ל כוותי' בהא דבעי' שלא יוכל לראות פירועו ומכ"ש דבעי' שלא יוכל לשמוע עיטושו דבהא אפי' עולא מודה אלא דאיסי מחמיר טפי מעולא· וא"כ אי איכא לאשכוחי גווכא שלא יוכל לראות פירועו ומ"מ יכול לשמוע עיטושו ודאי דאסור וצ"ע:

דף סג ע"א אדיליף ממכעל ולהיתרא כילף מקפנדרי' ולאסור מקשה מהרש"א אמאי לא יליף כמי רקיקה מקפנדרי' בהר הבית ע"ש ולפ"ד נראה דניחא לי' למילף ממנעל משום דמנעל כתיב בהדי' בקרא של נעליך וגו' וקפנדרי' לא כתיבא וק"ל:

דף סד ע"א בגמ' אמר ר' אבין הלוי כל הנהנה מסעודה שת"ח שרוי בתוכה כו' וכי לפני אלקים אכלו והלא לפני משה אכלו אלא כו' יש לדקדק דל"ל למימר והלא לפני משה אכלו מאי נ"מ לפני מי אכלו ולא הל"ל אלא וכי לפני אלקים אכלו אלא כו' ותו לא· אמנם יש ליישב דלכאורה יקשה לפי מאי דמשמע בקרא ויקח יתרו עולה וזבחים לאלקים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם עם חותן משה וגו' דיתרו זבח שלמים והזמין אהרן וזקני ישראל לאכול עמו· וכן פירש"י לעיל (דף ס"ג ע"ב) עשית חסד שהאכילם שנאמר ויבא אהרן כו'· א"כ מאי פריך וכי לפני אלקי' אכלו דהרי הגמ' בפ' ב"ק קאמ' דאפי' לר"י הגלילי דס"ל קדשים קלים ממון בעלים הן ה"מ מחיים אבל לאחר שחיטה כי זכו משלחן גבוה זכו ע"ש וכ"כ בגמ' ביצה דנדרים ונדבות אסור לשוחטן בי"ט משום דעיקר השחיטה לגבוה וכי קא זכו הכהנים בחזה ושוק והבעלים בשאר הבשר משלחן גבוה זכו פירש"י ותו' בעבד הנוטל פרס מרבו· וא"כ כאן שאכלו שלמים עם יתרו מקרי שפיר לפני אלקים שמשלחן גבוה זכו בהן· אמנם לפי מאי דמשמע כאן דקאמר והלא לפני משה אכלו· דמשה הי' בעל הסעודה ויתרו הי' אורח וכדפרש"י בחומש שמשה הי' עומד ומשמש עליהם· כמו שהקשה מהרש"א לעיל באמת על דברי רש"י הנ"ל מזה א"כ ודאי דלאו שלמים אכלו שהרי לא נזכר בקרא שזבח משה שלמים כלל א"כ פריך שפיר· וזהו שמדייק וכי לפני אלקים אכלו· וכ"ת שאכלו שלמים עם יתרו ומקרי לפני אלקים שזכו משלחן גבוה כנ"ל· לזה קאמר והלא לפני משה אכלו שהרי משה הי' עומד ומשמש עליהם משום שהי' בעל הסעודה כמו שהוכיח רש"י בחומש דאל"כ למה לא נזכר בקרא· ומשה הרי לא מצינו עדיין שזבח שלמים כלל· וא"ך יכתוב ע"ז שאכלו לפני אלקים· אלא לומר לך כו' וק"ל:

בסיומא דמסכת זו'

א"ת' לעיל ריש מכילתין מאימתי קורין את שמע בערבין משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן כו' הקשה רש"י א"כ למה קורין אותה בבה"כ מקמי הכי כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה ולפיכך חובה עלינו לקרותה משתחשך· ובקריאת פרשה ראשונה שאדם קורא על מטתו יצא עכ"ל ומקשי' התו' והרא"ש ע"ז א"כ למה לא קורין רק פרשה ראשונה ה"ל לקרות כל ג' הפרשיות ועם הברכות· ופי' ר"ת דק"ש של בה"כ עיקר ומה שאנו קורין אותה בעוד יו' דקיי"ל כר' יהודה דקאמ' לקמן תפל' המנח' עד פלג המנחה מכאן ואילך הוי לילה לענין תפלת המנחה וה"ה לענין ק"ש· ומקשה הרא"ש ע"ז דמאי ראיה היא זו כהי דלענין תפלת המנחה הוי לילה היינו משום דתפלות כנגד תמידין תקנום ותמיד הי' קרב והולך עד פלג המנחה אבל לענין ק"ש לאו זמן שכיבה הוא· ומסיק לבסוף ונראה לקיים המנהג שאנו סוברי' כשאר תנאים שמקדימים זמן ק"ש לצאת הכוכבים ואע"ג דלית הלכת' כר' אליעזר לגבי ר' יהושע ולא כר"מ לגבי ר' יהודה· מ"מ בתפלה הקלו· וגם

מתוך הדחק נהגו כך כו׳ ע״ש · והנה תירוצו מספיק לענין תפלה וגם לענין ברכות ק״ש שהם מדרבנן ות״ל שהקלו מתוך הדחק · אבל מ״מ ק״ש עצמו שהוא מן התורה קשה היאך אפשר לנו להקל בו נגד ההלכה · וכרא׳ לייש׳ ע״פ מ״ש רבינו יונה אהא דאמרינן בפ׳ הי׳ קורא כאן בפ׳ ראשון כאן בפ׳ שני וז״ל ומתוך מ״ש הרי״ף משום דלא לישוילי׳ ערפי אמרו . דבטלין ממלאכתן בכל הפרק ראשון שמעינן דמפרק ראשון ואילך אינו אלא מדרבנן כו׳ ועוד הביא ראי׳ מהא דאמרינן בגמ׳ והיו הדברים האלה על לבבך אמר ר׳ זוטרא עד כאן מצות קריאה וכוונה כו׳ ור׳ יאשי׳ אמר עד כאן מצות קרי׳ וכוונה מכאן ואילך מצות כוונה בלא קרי׳ כלומר כיון שיתכוין לצאת אע״פ שלא יחתוך בשפתיו כלל והוינן בה למ״ד ע״כ מצו׳ קריאה וכוונה כו׳ דכתי׳ על לבבך ודברת בם התם נמי כלומר פרק שני הא כתיב לדבר בם ומתרצינן ה״ק אגמירו בנייכו תורה כי היכי דנגרסו בה כלומר מה שכתב בפ׳ שניי׳ ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם לא בלמוד משם דצריך שיחתוך בשפתיו פרשה שנייה שזה לא בא אלא להשמיענו שנלמוד את בנינו תורה שהם ידברו בה ויקראו אותה תמיד אבל מה שאמר בפרשה ראשונה ודברת בם לא בא אלא להודיענו שיתכוין ויקרא פרשה ראשונה כו׳ לענין הקריאה דאמר דמפרק ראשון ואילך אין צריך קריאה אפשר שהלכה כמותו׳ וכיון דחזינן לשמואל דאמר פ׳ מי שמתו דק״ש דרבנן וסוגי׳ בעלמא בכתה דוכתי דק״ש דאורייתא · בענין פ׳ ראשונה אמרינן דהוי מן התורה אבל מפ׳ ראשון ואילך אלא אינו שנדחו דבריו אמרינן דלא הוי אלא מדרבנן כו׳ · ולפ״ז עולה תירוץ הרא״ש כהוגן דלענין תפלה וברכות ק״ש וגם ק״ש עצמו מפ׳ ראשונה ואילך הקלו לפי שהם אינן אלא מדרבנן · ופרשה ראשונה של ק״ש שה״א דאורייתא באמת קורין משחשכה על המטה כמ״ש רש״י ז״ל ודוק שהוא נכון לייסב מכבנינן :

אך הא קשי׳ תנ״ל באמת דקרא דלדבר בם לא קאי אק״ש אלא אדברי תורה דלמ׳ קאי אק״ש כפשטי׳ ואפשר לומר דמוכח דלא קאי אק״ש דבקדושין אמרינן ולמדתם אותם את בניכם · בניכם ולא בנותיכם להורות דנשים פטורות מת״ת · וא״כ ע״כ דקאי את״ת ולא אק״ש דאי אק״ש ל״ל מיעוטא אנשים הא ק״ש מ״ע שהזמן גרמא היא ונשים פטורות · אכן י״ל דלאו ראי׳ היא זו · דבפ׳ מי שמתו תנן נשים פטורות מק״ש ופריך הגמרא פשיטא מ״ע שהז״ג הוא · ומשני מהו דתימ׳ הואיל ואית בה מלכות שמי׳ קמ״ל · וא״כ בקרא נמי מ״ל הכי דמש״ה איצטריך מיעוטא דלא כימא הואיל ואית בה מלכות שמים ליחייבו · אך הא ליתא דבשלמ׳ התנא הוצרך להשמיענו דפטורות אפי׳ מפ׳ ראשונה שיש בה מלכות שמים אבל קרא דכתיב בפ׳ שניי׳ דלית בה מלכות שמים לא איצטריך למעוטי נשים דמהיכי תיתי לחייבם בפ׳ זו דהרי מ״ע שהז״ג היא ובלא״ה פטורות׳ אמנם אכתי י״ל דקאי אק״ש ות״ת איצטריך למעוטי נשים דהתו׳ בתס׳ קידושין כתבו בד״ה גברא בעו חיי וז״ל אע״ג דהאי קרא דרשי׳ בפ׳ במה מדליקין גבי ביטול תורה בעון ביטול תורה בנים קטנים מתים (והיינו משום דלמריך מקרא כדרש לפניו ולפני פניו וקאי למען ירבו ימיכם כמי אהא דכתיב ולמדתם אותם את בניכם דהיינו ת״ת כדאית׳ התם בפ׳ ב״מ) י״ל דאינו אלא אסמכתא בעלמא · ועי״ל דאין הכי נמי דהאי קרא קאי בין את״ת כדאמר התם בין אמזוזה כדאמר הכא מיהו אין סברא לומר דנחייבו נשים בת״ת משו׳ סברא דגברא בעו חיי כו׳ כיון דאשכחן תעוטא גבייהו כו׳ ע״ש · וא״כ י״ל דלהכי איצטרך בניכם ולא בנותיכם למעוטי נשים מק״ש דה״א דנתחייבו מכח סבר׳ דגברא בעו חיי · דהא אי קאי ולמדתם אותם אק״ש קאי נמי למען ירבו ימיכם אק״ש כדקאי השתא את״ת · להכי איצטריך בניכם למעוטינהו ודוק :

ועפ״ז יייסב ההדרן עלך · דהנה כאן מסיים אמר ר״א אמר ר׳ חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנא׳ וכל בניך למודי ה׳ ורב שלום בניך א״ת בניך אלא בוניך כו׳ · ויש לדקדק באיזה ענין הם מרבים שלום וגם ל״ל אל תקרי הא מפשטי׳ דקרא נמי הכי משמע אם כל בניך למודי ה׳ יהיה להם רב שלום · ונראה דכוונתו הוא ע״פ מאי דאמרינן במס׳ כתובות וראה בנים לבניך שלום על ישראל בזמן שבנים לבניך שלום על דייני ישראל דלא ליתי לאינצויי · וכבר הבאנו לעיל דבפ׳ ב״מ אמרינן בעון ביטול תורה בנים מתים כשהם קטנים דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ובתר הכי כתיב למען ירבו ימיכם וימי בניכם ע״ש · ולפ״ז א״ש דת״ח המלמדים ומרבילים תורה ברבים גורמים איקוים המקרא דלמען ירבו וגו׳ ואין הבנים מתים כשהם קטנים · ויקוים וראה בנים לבניך · ממילא איכא שלום בעולם דלא ליתי לאינצויי על הירושה · וה״פ דקרא אם כל בניך למודי ה׳ ממילא אינם מתים כשהם קטנים ויקוים וראה בנים לבניך · ואז ורב שלום בוניך ר״ל שלום על דייני ישראל דלא אתו לאנצויי · וכינה הדיינים בשם בונים · שכל דיין שדן דין אמת לאמתו כאלו נעשה שותף להקב״ה במעשה בראשית ממילא הוא כאלו בונה העולם והיינו משו׳ שהדין הוא א׳ מרגלי העולם · א״כ הדיין · באמת בונה העולם ומקיימו שאם אין דין אין העולם יכול לעמוד וק״ל :

ובזה מיושב דהשת׳ דיליף מקרא דת״ח מרבים שלום והיינו מטעם הנ״ל דעל ידם מתקיים למען ירבו ימיכם וימי בניכם וגו׳ ממילא פ״ת דולמדתם אותם את בניכם לדבר בם קאי את״ת ולא אק״ש · דאי קאי אק״ש לא הוי א״ש הא דת״ח מרבים שלום כיון דלמען ירבו לא קאי את״ת אלא אק״ש · וא״כ דקאי את״ת · ק״ש מפרשה ראשונה ואילך לאו דאורייתא כנ״ל השת׳ הדרן עלך מס׳ ברכות ולא תקשה לך מידי׳ דבל׳ זהוי קשי׳ לן במשנה ראשונה קושי׳ רש״י היאך אנו קורין ק״ש תבפ״י ולא יתיישב בתירוצים של התו׳ והרא״ש כיון דק״ש דאורייתא כמו שכתבנו לעיל · וכ״ת דפ׳ ראשונ׳ לבד דאורייתא׳ ואותה קורין בלילה על מטתו · דמנ״ל הא דילמא לדבר בם קאי אק״ש · ופ׳ שנייה נמי דאורייתא · אבל השתא דמוכח דקאי את״ת א״ש תוכל לחזור ולהתחיל מס׳ ברכות · ולא יקשה לך מידי ודוק :

סליק מסכת ברכות

מסכת ביצה

דף ב ע״א בתו׳ ד״ה תנביהין מעל השלחן כו׳ דהא איכא בסיפא ושער אפונין כו׳ כתב מהרש״א והה״א דשער אפונין כו׳ קאמרי׳ התם דאתיא כר״ש כו׳ וא״ל לפ״ז ל״ל לאתויי גבי שבת סתם לן תנא כר״ש מהך דמחתכין כו׳ אמאי לא מייתי הך סתמא דגבי שבת ושער אפונין כו׳ די״ל כיון דר״י פליג בהך מסכת כו׳ ואע״ג דרבי׳ לגבי יחיד הוה כו׳ מ״מ לא הוי הך סתמא כו׳ עדיפא מהך סתמא דמטלטלין נר חדש אבל לא ישן כו׳ ע״ש ולא ידענא אמאי לא יהא עדיף כיון דנשנה בתר ההיא דמטלטלין כו׳

וקיי"ל דנחדא מסכתא יש סדר למשנה ממילא חזר בו רבי מסתמא קמא ואזלינן בתר בתרא וכ"כ התו' במ' חולין (דף מ"ג ע"א) ד"ה והא אמר ר"י כו' · אלא כלע"ד דמ"מ לא אהני הך סתמא דשער אפוכין כו' כיון דסת"כ פליג ר' יהוד' כמ"ש מהרש"א מתחיל' · ובזה לא אמרי' דמ"מ אהני למיהוי כרבי' לגבי יחיד · כיון דחזינן דכאן לא שנה רבי מחלוקת של ר"י ולבסוף גבי מחא כין שנה דברי ר' יהוד' · ש"מ דרבי מעיקר' סתם לגמרי כר"ש משום דהוה ס"ל דהלכת' הכי · ובתר הכי חזר בו לכך שנה גם דברי ר' יהודה · ולא רצה לסתום כר"ש · אבל מהך דמתחכין כו' מייתי שפיר משום דסתם דברי ר"ש ולא הזכיר שמו ש"מ דס"ל הכי להלכה · ואע"ג דשנה גם דברי ר' יהודה גבי' · מ"מ לא שייך למימר דחזר בו בתוך כדי דבור ממה שהזכיר דברי ר"ש בסתם · דא"כ כששנה דברי ר' יהודה הו"ל להוסיף נמי על משנתו ולמיתני על דברי הת"ק דברי ר"ש · ומדשביק ליה בסתם ש"מ שדעתו הי' שיהי' הת"ק כרבים לגבי יחיד ודוק וסבר' זו ממש כתבו התו' במ' ב"ב דף קכ"ג בקולר ע"ש :

שם בתו' ד"ה ואת הגבילה כו' אנו צריכין לפרש שנתכבלה בשבת ומ"מ תני להו בהדי הדדי כו' משום דבשניהן שייך לשון מתחכין עכ"ל. לכאורה אין כאן מקומן של דברים אלו רק אם במסכת שבת ה"ל לכתוב זה כי שם מקומו אבל כאן לא מייתי הך משנה אלא לפרש דבשבת כתם תנא כר"ש · ונראה שכתבו זה כמו הלצה לקושייתם שהקשו בדבור הסמוך לזה לפי מה שתירצו דהך סתמא מהני למיהוי כרבים לגבי יחיד · דא"כ מלינו נמי דסתם לן כר' יהודה כי הא' במטלטלין נר חדש כו' · דלכאורה לא הוה קשה מידי דליכא למימר דהך סתמא דמתחכין כו' עדיף משום דתני לי' גבי הלכתא פסיקתא מדקתני גבי הדדי הך דמתחכין הדלועין והך דהגבילה לפני הכלבים אע"ג דלא שווין בטעמא ע"כ דרצה למיתני להו בהדי הדדי משום דהלכתא פסיקתא כינהו וכה"ג משני הגמ' בב"ק גבי כל המוזר בו ידו על התחתונה וכל שמשנה ידו על התחתונה · לכן כתבו הכא דמזה אין ראיה דמ"ל משום דבשניהם שייך לשון מתחכין להכי תני להו בהדי הדדי ולא משום דהלכתא פסיקתא נינהו (וכעין זה כתב הרא"ש במס' ברכות גבי פלוגתא דרא"ב"ע ור"ע באכילת פסחים ע"ש) וא"כ שפיר מקשים בתר הכי קושייתם הנ"ל וק"ל :

שם ע"ב בתו' ד"ה וכ"ת כח דהיתרא עדיף כו' לכאורה קשה מה חידשו התו' הלא ממה דברי רש"י ונרא' דשני דיבורי התו' זה ושלאחריו בדבו' אחד נאמרו שקושית' שהקשו בדבור שאחר זה הוא לפי' הקונטרס דהכא דוקא דבלא פירש"י הי' אפשר לפרש דהא דקאמר כח דהיתרא עדיף היינו משום דבדברי המתיר אם לא הזכיר הרבותא הייני שומעין ואוסרין מה שלא הזכיר דכיון דלא שמעינן ליה בהדי' דמתיר אזלינן לחומרא · מש"ה הוצרך להשמיענו ההיתר בפירוש · משא"כ בדברי האוסר אף שלא הזכיר הרבותא מ"מ כיון דמספקא לן בי' היכי ס"ל ע"כ אנו צריכין לאסור מספק · וא"כ אין לטעות בדין ההוא להך מ"ד דאוס' ולפ"ז י"ל דה"ה פריך הכא וכפלוג בתרווייהו · משום דהכ' אליבא דב"ה דאוסרין אפילו מוקצה ודאי דהוי מלינן לטעו' ולומר דשרו מוקצה משום דשמעי' להו גבי שבת דשרו מוקצ' בהא דמגביהין לפי היפוך דרב נחמן · ולא הוי מסקינן אדעתין לחלק בין שבת לי"ט · אלא הוה מחלקינן בין מוקצה לנולד כדס"ל למקשה דלעיל · וא"כ ה"ל לאשמועינן בהדיא דאסרי מוקצה בי"ט · מש"ה הביאו התו' פי' הקונטרס דלא ס"ל הך פירוש אלא משום דדברי המתיר הם חידוש יותר · וא"כ שפיר מקשי' דה"ל להקשות קושי' זו וכפלוג בתרווייהו בכל מקום דאמר כח דהיתרא עדיף · דמ"ש הכא מבעלמ' ודוק · כיקנרתי

שם בתו' ד"ה מילתא דלא שכיחא הוא וקשה דילמא אם לא שחטה כו' וי"ל דמאחר דלא נולדה ע"י כך לא חשיב נמר כו' והרא"ש הביא בשם רבינו אפרים שחולק בזה.

וס"ל דהבריית' באמת לא איירי אלא בי"ט דעלמ' ולא בי"ט שלאחר השבת · וי"ל לפ"ז דהגמ' מ"מ פריך דנגזור אטו הכך דמתיילדן ביומיהן אע"ג דהכך דמתיילדן גופייהו גזירה היא דנחד' גזירה ה"ל למגז' כמי אהכי דכמלאין במעי אמן דומי' דקאמר הגמר' בתר הכי כולה חדא גזירה היא כלומר כיון שגזרו על הנולדי' בי"ט דעלמא משו' י"ט שלאחר השבת ה"ל כמי למגזר על בכמלאין במעי אמן דסבר' הוא דאי לא הא לא קיימא הא · אך מ"מ קשה מכ"ל לרבינו אפרים סברא זו · והי' כ"ל לכאורה להביא רא' לסברתו · דלקמן (דף ו' ע"ב) קאמר הגמ' אלא עם יציאת' נגמר' ומותרת לאוכלה בי"ט הא במעי אמה אסורה לאכלה בי"ט כו' ופירש"י משום הכנה דרבה · והיינו ע"כ משום גזירה אטו י"ט לאחר השבת דהת' אסור משום הכנה דרבה וכן פירשו המפרשים וא"כ מוכח דסבר הגמ' לומר דאפילו בי"ט דעלמא גזרינן גם בנמלאין במעי אמן אטו הכך דמתיילדן ביומיהן · ואין לומר דהגמ' באמת ר"ל דרב איירי בי"ט לאחר השבת · דא"כ מאי קאמר עם יציאתה נגמרה ומותרת לאכלה בי"ט כו' ור"ל דבנולדה מקודם י"ט דוקא מותר' לאוכלה בי"ט וכמו שפירש"י דבי"ט אחר השבת אדרבה בנולדה קודם י"ט ודאי דאסורה דהא רב ס"ל בשבת וי"ט הסמוכין זה לזה דנולד' בזה אסור' בזה אמנם אחר העיון אין מזה ראיה · דודאי הגמרא רצה לומר דביצים הנמצאים במעי אמן אסורין אפילו בי"ט דעלמא אבל לא מטעם דגזרינן אטו הכך דמתיילדן ביומיהן אלא משום דגזרינן אטו הנמלאין במעי אמן בי"ט אחר השבת דאסורין מחמת ספק דאורייתא לסברת רבינו אפרים · והוכחת התו' מדקאמר הכא ואם איתא נגזור לאטו הכך דמתיילדן ביומיהן · דודאי תש"ס ליכא למגזר דהוי גזירה לגזירה · ולהכי הוצרכו התו' לומר דמיירי גם בי"ט לאחר השבת ואפ"ה בלא גזירה אינן אסורין אספק וכמו שתירצו התו' · ואדרבה מכח סברא זו קשי' לרבינו אפרים דלי"ל לאביי להקשות בדוחק דנגזור אטו הכך דמתיילדן ביומיהן דהוי כגזירה לגזירה טפי ה"ל להקשו' דנגזור גם בגביכמלאין במעי אמן בי"ט דעלמא אטו י"ט לאחר השבת דאסורין מספק דאורייתא כי היכי דגזרינן בנולדין כה"ג · וצ"ע · וגם לסברת התו' שכתבו דמשום שלא נולדה ע"י הככנה של אתמול לא חשיב נמר ולא הוי הככנה · קשי' לי דא"כ אמאי דחיק הגמ' לפרש מילתא דרב דאמר ביצה עם יציאתה נגמרה בכמה פנים ולבסוף מפרש אותו בדוחק לענין מקח וממכר ואמאי לא קאמר דה"ק ביצה עם יציאתה נגמרה ואסורה בי"ט לאחר השבת משום הככה שהוכנה בשבת ואין שבת מכין לי"ט · וה"ה בי"ט דעלמא כמי אסורה אלא דעיקר טעמא לא הוי אלא משום גזירה אטו י"ט לאחר השבת דאסורה משום הככה · אבל כל זמן שלא נולדה אלא שכמלאת במעי אמה לא כנמלה עדיין ומותרת בי"ט לאחר השבת משום דכיון שלא נגמרה ע"י הככה של שבת לא חשיב הככה וכמ"ש התו' וגם זה צ"ע ודוק :

שם ברש"י ד"ה והתני' כו' וא"ת ה"ל גזירה לגזירה כו' תריץ הא מני לאוקומי בי"ט אחר השב' כו' לכאור' קשה דמ"מ מכ"ל לאביי להקשות דילמא איירי בי"ט דעלמא דוקא ומש"ה לא גזרינן · ואין לומר דרש"י כמי דייק כמ"ש התו' דמשמע דבכל י"ט איירי · דלשון רש"י שכתב הא מני לאוקומי כו' לא משמע הכי · ונראה דמשום זה כתב רש"י אח"ז ואשמועינן הך מתני' דאפי' בי"ט אחר השבת מותרות כו' כלומר דדיוקא דאביי דאיירי בי"ט אחר השבת הוא משום דקשי' לי' דאל"ה מאי קמ"ל הברייתא פשיטא דלא גזרינן גזירה לגזרה · אבל אי איירי בי"ט אחר השבת שפיר אשמועי' דלא גזרי' משום הכך דמתיילדן משום דהוי מילת' דלא שכיחא לפי המסקנא · דה"א דשכיחא כדס"ד דאביי · ואפשר לומר דז"ש רש"י כמי אח"ז והא דאמרינן בכולי הש"ס כו' דלכאורה אין ענייכו לכאן · אבל לפ"ז א"ש דרצה לתרץ דמ"מ מאי מקשה אביי דילמא אשמועינן הך ברייתא דלא גזרינן גזירה לגזירה · לזה כתב והא דאמרי' בכולי הש"ס

כו'

כו' ר"ל דכיון דאמרינן הכי בכולי הש"ס ונפקא לן מקרא • מהיכיתיתי למימר דגזרינן הכא אפי' • ולא אילטריך תלא לאשמועינן זה וק"ל :

דף ג ע"א בגמ' א"ל אביי משקין שזבו טעמ' מאי כו' יש לדקדק מאי ס"ד דאביי וכי לא ידע דמאי לתרולי כמי כדתריץ לי' רב יוסף • וי"ל דס"ד דר' יצחק כייד מטעמא דרב יוסף משום הקושי' שלו דהוי גזירה לגזירה להכי הקשה לו והא גם לדידך קשי' קושי' זו • ובזה מיושב הא דקאמר בגמ' בתר הכי אלא רב יוסף מ"מ לא אמר כר' יצחק וכן איפכא ולא קאמר כולהו כרב יוסף לא אמרי כו' וכרבי יצחק לא אמרי כו' כדאמר מעיקרא כולהו כרב נחמן לא אמרי כו' כרבה כמי לא אמרי כו' אלא ודאי דארב כמתנו רב' לא קשי' לי' כלל מ"מ לא אמרי כרב יוסף ור' יצחק משום דידע דמ"ל דקשי' לי' קושי' דאביי • אבל לרב יוסף דלא חשיב לה קושי' • קשי' לי' מ"מ לא אמר כר' יצחק וכן להפך • ואנב אמרתי ליישב דברי הרי"ף שלא הביא אלא אוקימתא דרבה אע"ג דר' יוחנן כמי אית לי' טעמא דמשקין שזבו ונדחק הרא"ש ליישבו • ולעד"כ פשוט דטעמי' משום דהגמ' קאמר כרבה כמי לא אמרי שכנה לית להו • משמע דאי הוה ס"ל הככה ודאי הוה אמרי כרבה ולא היו נדחקין לומר משום משקין שזבו או פירות הכושרין דבאמת הוא דוחק משום קושי' דאביי • דהרי מה"מ לא קשי' לי' כלל ארב נחמן ורבה מ"מ לא אמרי כרב יוסף ור' יצחק ככ"ל • וא"כ לדידן דס"ל הככה דרב' כמו שפסק רבא לקמן גבי פלוגת' דרב ור' יוחנן ודאי אוקמינן מתני' כרבה ולא דחקינן לאוקמה כרב יוסף ור' יצחק • ואע"ג דר' יוחנן נמי ס"ל כר' יצחק היינו משום דאזיל לטעמי' דלא ס"ל הככה לקמן • אבל אנן לא פסקינן כוותי' אלא כרב דפליג עלי' ואית לי' הככה • מש"ה נמי לא ס"ל כוותי' בטעמא דמתני' ודוק : וכן יש לכוין לשון הרא"ש רק שקיצר קצת במקום שהי' לו להאריך

שם בגמ' כולהו כרב נחמן לא אמרי כי קושיין פרש"י כדפרכינן לעיל לפלגו בתרווייהו עכ"ל ויש לדקדק הא קושי' זו ולא קשי' אלא אי אמרי' דאית לי' מוקלה אית לי' כולד כדאמר רב נחמן אבל אם נאמר דב"ה ס"ל דדוקא כולד אסור אבל מוקלה שרי לק"מ דבתרנגולת ליכא פלוגתא דתנדו בה ב"ה דשרי' • וא"כ אכתי תקש' למה לא מפרשי הכי אמוראי טעמ' דמתני' כרב נחמן בתרנגול' העומדת לגדל בילים ומשום כולד אסור לב"ה אבל במוקלה כגון בתרנגולת עלמה מודו ב"ה דשרי' • וב"ש סברי דכולד כמי שרי • ואפש' לומר דהכי אמוראי ס"ל בהא סברא כר"כ דמאן דאית ליה מוקלה אית לי' כולד ודלית לי' מוקלה לית לי' כולד דאין סברא לחלק ביניהן כלל וא"כ אי הוה טעמא דב"ה משום כולד כר"כ הוה קשה לפלגו בתרנגולת כדפריך לר"כ • ועפ"ז הי' אפשר ליישב הא דמקשה הגמ' במ' שבת (דף מ"ה ע"ב) אר' יוחנן מדרב נחמן דאמר מאן דלית לי' מוקלה לית ליה כולד ע"ש דלכאורה קשה גברא אגברא קרמית דילמא ר' יוחנן לא ס"ל הכי אלא ס"ל כסברת המקשה דלעיל דקס"ד דאפי' מאן דשרי מוקל' כולד אסור • ובפרט לפי סברת ר"ת דהאמת הוא כן להלכה דמוקלה מותר וכולד אסור כמו שהביא הרא"ש בשמו סוף מכילתין פשיטא קשה • ור"ת מיישב דה"מ לשנויי הכי באמת דלא קיי"ל הכי כרב נחמן ואינו חושש ע"ש וזה דחוק • אבל לפי מ"ש א"ש דר' יוחנן דס"ל הכא משום משקין שזבו ולא בעי לשנויי כר' נחמן דבילה אסור משום כולד • משום קושי' הגמ' דלעיל לר"כ • ע"כ ל"ל דס"ל בהא כר"כ דאין לחלק בין מוקלה לכולד ככ"ל אך לפ"ז קשה אמאי לא משני הגמ' דמש"ה לא מפרשי הכי אמוראי כר"כ משום דלדידי' מיירי מתני' רק בתרנגולת העומדת לגדל בילים ואיכהו בעו לאוקמא למתני' בכל גווני אפילו בעומדת לאכילה • בל"ז שכתבנו לק"מ די"ל דסתם הגמ' סבר כסברת המקשה דלעיל דאפי' מאן דשרי במוקלה בכולד אסור דכולד ליכא מ"ד דשרי ולכך לא מ"ל האי שנויא • דע"כ איכהו כמי לא חוקמי למתני' בכל גווני

אלא מוקמי לה דוקא בעומדת לאכילה דאי בעומדת לגדל בילים מ"מ דב"ש דשרו דכהי דלא ס"ל הככה או גזירה דפירות הכושרין ומשקין שזבו מ"מ ה"ל לאסור משום כולד ולא מסתבר לי' למימר דכולד כמי שרו ב"ש דהכי אמוראי ס"ל כרב נחמן דב"ש לית להו מוקלה ולית להו כולד • דסתם גמ' לא ס"ל לסברת ר"כ ככ"ל ולא בעי לאוקמא כולהו אמוראי כוותיה בהא • אבל לפי מ"ש קשה • דע"כ השתא כמי צ"ל דס"ל לכולהו אמוראי כר"כ בהא דמאן דלית לי' מוקלה לית ליה כולד • וא"כ שפיר מ"ל דאיכהו מוקמי למתני' בכל גווני וטעמ' דב"ש משום דסברי כר"ש דלית לי' מוקלה ולית לי' כמי כולד • אמנם י"ל דודאי סתם גמ' סבר דאפילו מאן דלית לי' מוקלה אית לי' כולד ולכך ע"כ הכהו אמוראי לא מוקמי למתני' אלא בעומדת לאכילה וכן משמע לשון רבא דאמר לעולם בתרנגולת העומדת לאכילה כו' ולא קאמר סתם הכא בי"ט שחל כו' ומשום הככה כו' אלא ודאי דדוקא בעומדת לאכילה מוקי' מתני' • ואיכך אמוראי קיימי אמאי דאמר רבה אלא דמפרשי טעמא אחריכא אבל במאי דמוקי' לה רבה למתני' מוקמי לה איכהו כמי • והא דלא מתרלי כרב נחמן דטעמא דב"ה משום כולד ובמוקלה מודו דשרי • וליכא לאקשויי קושיין דלפלגו בתרנגולת • י"ל כמ"ש מהר"ם סוף ריש מכילתין דרב נחמן הולרך לומר דמאן דאית לי' מוקלה אית לי' כולד כו' ולא בעי למימר דב"ע לית להו מוקלה ובכולד פליגי • דאי הוה ס"ל לב"ה דמוקלה שרי וכולד אסור ודאי דלב"ש כמי כולד אסור ע"ש באורך • וא"כ מה"ט הכהו אמוראי כמי לא ה"מ לתרולי הכי ואי הוו בעו לתרולי דטעמ' דב"ה משום כולד הוו לריכי למימר דלב"ה אית להו כמי מוקלה וא"כ קשה קושי' הגמרא לפלגו בתרנגולת • אך לולי פרש"י הי' אפשר לומר דהא דקאמר כי קושיין היינו קושי' הגמ' לעיל קס"ד דאפילו מאן דשרי במוקלה בכולד אסור מ"מ דב"ש ולא מסתבר לכו לתרץ דלב"ש לית להו כמי כולד כר"כ דס"ל דכולד אליבא דב"ע אסור אפילו לר"ש • אך לשון הגמ' לא משמע הכי ודוק :

שם אלא רב יוסף מ"מ לא אמ' כר' יצחק מקשה מהר"ם סוף אמאי לא מתני דרב יוסף ס"ל כר' יהודה דלאוכלין היולא מהן מותר וא"כ ע"כ הגזירה לא היתה אלא היכא דשייך שמא יסחוט ע"ש ויש ליישב דא"כ כי היכי דגבי משקין שזבו לא גזרו אלא היכא דשייך טעמא לגזור דהיינו שמא יסחוט • ה"כ גבי פירות הכושרין לא גזרו אלא היכא דשייך טעמא לגזור דהיינו שמא יעלה ויתלוש תמילא בבילה דלא שייך ה"מ ודאי דלא הי' בכלל הגזירה אע"פ שגם הוא פרי הגושר כמו דגבי משקין שזבו אפילו משקין שזבו מתם מפירות העומדין לאכילה אינם בכלל הגזירה ודוק :

שם בתו' ד"ה ר' יוחנן אמר מחלפת השיטה כו' עיין מ"ם מהר"ם סוף לפרש דמוחלפת השיטה קאי אההיא דכלכלה וטעמא דר' יהוד' משום דסבר דמת' כליכ' לחלק כדסברי רבנן דתאכל בשני ולא בראשון • דאי בעומד' לאכילה מותרת אף בראשון דלית לי' גזירה דמשקין שזבו גבי בילה כדס"ל כמי לאוכלין היולא מהן מותר • ואי מיירי בעומדת לגדל בילים אף בשני אסורה משו' מוקלה אבל בלא מוחלפת השיטה ליכא לשנויי דטעמא דר' יהודה דאוסר בראשון משום מוקלה כדמשני רבינא בר' דרב עולא בסמוך דא"כ לימ' מילת' בתרנגולת כיון דאיירי ע"כ בעומדת לגדל בילים ע"ש באורך • ולע"ד אין זו סברא להקשות דלימ' מילת' בתרנגולת דהיכי שייך למימר דבראשון אסור' ובשני מותרת כדאמר גבי בילה כולדה בראשון מותרת בשני • ואין לומר דנימא נשחטה בראשון מותרת בשני • דא"כ ע"כ מיירי בעבר ועבד איסורא דהא לכתחילה ודאי אסור לשחוט אותה דהא אסור' לטלטל משום מוקלה • וניחא לי' טפי למנקט בילה דאיכא לאשכוחי בה האי דינא בהיתרא • אמנם יש לקיים פירושו קצת באופן אחר דהכא נודאי קשה לר' יוחנן מאי רמי דר"י אדר"י הרי פשוט לתרץ כרבינא בר' דרב עולא דטעמא דר"י משום מוקלה דהא פשוט'

שמעי' לי' לר' יהודה דלית לי' מוקצה בכל דוכת' ידבשלמא מתני' לא מוקי הכי כרב נחמן · משום קושי' הגמ' לפלגו בתרנגולת אבל הכא דלא שייך לאקשויי הכי ככ"ל אמאי לא ניחא לי' בשינוי' דרבינא בריה דרב עולא · וצ"ל משום דאמר סתם ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני משמע ליה דמיירי בכל ענין אפי' בעומדת לאכילה וליכ' למימר דטעמ' משום מוקצה · וא"כ י"ל דמש"ה קאמר דמוחלפת השיטה בכלכלה וא"כ מיירי באמת בכל ענין כמ"ש מהר"ש סוף וק"ל :

ועפ"ז מיושב נמי מה שהקשה מהר"ש סוף לקמן (ע"ב) בגמ' מאי פריך מיתיבי לרב יוסף ולר' יצחק דילמא ס"ל דבעומדת לגדל ביצים אליבא דכ"ע אסורה משום מוקצה אלא דמתני' לא מוקמי בהכי משום קושי' דלפלגו בתרנגולת · והברייתא מיירי בעומד' לגדל ביצים מש"ה ספיקא אסור' דמוקצה חמור כעין דאורייתא' כמ"ש מהרש"א בשמעתין' תו' ישנים ע"ע · אבל לפ"ז י"ל דעיקר הקושי' לר' יוחנן דסבר נמי משום מתקן שזבו ואיהו סבר דהיכא דקתני סתם מיירי בכל ענין ככ"ל א"כ ברייתא' זו דקתני בה נמי סתם איירי נמי בכל ענין אפי' בעומדת לאכילה ופריך שפיר אע"ג דהגמ' נקט רב יוסף ורב יצחק בלשון הקושי' מ"מ י"ל דעיקר הקושיא לר' יוחנן דסבר כר' יצחק · וי"ל דמש"ה מייתי הכא הגמ' תירוצא דרבינא ורבינא בריה דרב עולא אע"ג דהכא לא מייתי הך רומיא דר' יוחנן ותירוצו אלא לאוכיח דר"י סבר כר' יצחק ואין שייכות לשאר התירוצים הכא · רק משום שרוצה להקשות מיתיבי על ר' יוחנן דס"ל על כרחך דהיכא דתני סתם מיירי בכל ענין וזה מוכח מדלא ניחא ליה בתירוצא דרבינא בריה דרב עולא · לכך מייתי כולהו תירוצי הכא כדי להביא תירוץ זה שנאמר לבסוף · ובזה מיושב נמי מה שהקשה מהר"ש סוף לקמן דפריך בניחא למ"ד כל שדרכו למנות כו' אלא למ"ד את שדרכו למנות מאי · דמאי קושי' דילמ' הא מ"ד ס"ל טעמא דמתני' משום הכנה או מוקצה ע"ש אבל לפ"ז א"ש דכיון דעיקר הקושי' לר' יוחנן דסבר כר' יצחק ור' יוחנן הוא הך מ"ד דאמר את שדרכו לימנות שנינו א"כ קשי' מדידי' אדידי' · וע"פ הדברים האלה י"ל דמש"ה מייתי הגמ' ואף ר' יוחנן סבר משום מתקן כו' כדי להקשות הך תיובתא עלי' · דלשאר אמוראי רב יוסף ור' יצחק המ"ל כקושי' מהר"ש סוף הנ"ל דברייתא' מיירי בעומדת לגדל ביצים או כקושי' זו של מהר"ש סוף דדילמ' הכהו אמוראי רב יוסף ור' יצחק סברי כל שדרכו לימנות כו' וא"כ מצינן למימר דסיפא אתאן לספק טרפה · ומ"ד את שדרכו כו' סבר כרבה או רב נחמן · אבל לר' יוחנן ליכא למימר הכי כמו שכתבנו וק"ל :

ועפ"ז יש ליישב הא דקאמר הגמ' בסמוך הניחא לריש לקיש אלא לר' יוחנן מא"ל אע"ג דכבר קאמר מעיקרא הניחא למ"ד כל שדרכו למנות כו' וצ"ל הניחא תרי זימני · ועוד דמעיקר' קאמר סתם הניחא למ"ד וא"כ קאמר הניחא לריש לקיש הלא דבר הוא · ולפי הנ"ל א"ש דמעיקרא קאמר כפשוטו הניח' למ"ד כו' דלמ"ד כל שדרכו כו' ניחא הך תירוצא אבל לאידך מ"ד קשה וא"כ קאמר הניחא לריש לקיש כו' ר"ל הניח' אי הוי ריש לקיש הך מ"ד את שדרכו למנות דלא הוי קשה מידי דהמ"ל דאיהו סבר כתנא דמפרש טעמא דביצה משום הכנה או מוקצה · אלא לר' יוחנן מא"ל ר"ל כיון דר' יוחנן הוא דאמר את שדרכו למנות שנינו לדידי' ודאי קשה דאיהו סבר משום מתקן שזבו וק"ל :

שם ע"ב תו' ד"ה אבל כופה כו' ומכאן פוסקין כו' לצורך מקומו שרי אם התחילו לטלטלו כו' כן הגי' רש"ל ולא כמו שנדפס לפנינו ואם התחילו כו' דבאמ' מה שכתבו ומכאן פוסקין לא קאי אלא אזה שסיימו שאם התחילו לטלטלו כו' מותר אפי' להוליכו לחדרו · אבל מ"ש דדבר שמלאכתו לאסור אינו אסור לצורך גופו או מקומו אינו מוכח מכאן דכאן מאי איירי בכלי שמלאכתו להיתר · וגם זה מוכח בכמה דוכתי ואין צריכין להוכיח זה מהכא אלא דזהו מוכח מכאן שאם התחילו לטלטלו כו' דכאן אע"פ שמלאכתו להיתר ומותר לטלטלו אפי' אינו צריך לגופו או מקומו אלא שעושה לצורך הכלי שלא יגנב וכדומה · מ"מ לצורך דבר שאינו ניטל אסור לטלטלו מתחילה · ואפ"ה אם התחיל לטלטלו לצורך מקומו מותר לטלטלו ולכופו על הביצה שאינה ניטלת · ה"ה לכלי שמלאכתו לאסור שאינו מותר לטלטלו כ"א בצריך לגופו או למקומו · אם התחילו לטלטלו לצורך גופו או מקומו מותר לטלטלו ולהוליכו אפי' לחדרו · ואפשר לומר שכתבו התו' הך מילת' אע"פ שאין דרכם ברוב המקומות אלא לפרש או לתרץ קושיות ולא לכתוב פסקי דינים · משום שהוקשה להם לר' יצחק מאי קמ"ל התנא בהך מילתא דכופה עליו כלי דפשיטא שמותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר לצורך מקומו · דלפי פשוטו משמעו' לאפוקי מדר' יצחק כדמשמע מלשון רש"י · אבל לר' יצחק קשה · לזה כתבו ומכאן פוסקין כו' וזה קמ"ל התנא בזה דאם התחיל לטלטלו לצורך מקומו מות' לטלטלו אח"כ אפי' לכופו על הביצה שאינה ניטלת בשבת וק"ל :

דף ד ע"א תו' ד"ה ניתא קסבר רב קדושה אחת הן כו' דלא אמרי' מנו משום יום שהוא לשעבר כו' ר"ל משום דהטעם דאמרי' מנו היינו משום דכיון שהוא אסור ביה"ש שהוא כניסת היום אסור הוא לכל היום · וא"כ כה"ג מה"כ אין לאוסרו כל היום דאם בין השמשות הוא לילה א"כ אינו נאסר בכניסת היום כלל דמה"ט זה טעם יהי' אסור ואם יום הוא ממילא הוא אסור בין השמשות א"כ נמי לא נאסר בכניסת היום דהרי בין השמשות עדיין לא נכנס י"ט כלל · ומש"ה נמי גבי סוכה שפיר אמרי' מנו כמ"ש בסוף דבריהם · משום דהתם אסור בין השמשות משום שעדיין קדושה על הסוכה דאי מתרמי לי' סעודה אכיל בגווה ואמרי' מנו דאתקצאי בין השמשות כו' אע"ג דהא נמי הוה צריך לאכול בגווה ביה"ש הוא מחמת ספק יום שעבר · מ"מ האיסור דסוכה אינה תלוי בספק זה בעלם ורא סוכה ודוק :

שם בתו' ד"ה אלא בהכנה דרבה כו' וע"ל דכיון דאם נולדה בי"ט ה"ז אסורה כו' עכ"ל כתב מהרש"א וקרוב לזה מבואר בר"ן ז"ל והכנה זו איכה מדאורייתא כו' ובזה יתיישב מה שמקשי' בדברי הרי"ף שכתב ועלים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן בי"ט משום הכנה דרבה ואם נשרו מן הדקל בי"ט אסור כו' משום שמא יעלה ויתלוש כו' עכ"ל דאם שייך הכנה בעלים שנשרו מן הדקל ל"ל טעמא דאם נשרו בי"ט אסור משום שמא יעלה ויתלוש הא איכא למגזר י"ט דעלמ' משום י"ט דאחר השבת כדאמרי' לעיל גבי ביצה לרבה דאסור משום הכנה ולפי דרכנו ניחא כו' ע"ש ולע"ד לא דמי כלל לביצה · דגבי ביצה אם נולדה בי"ט שאחר שבת אסורה בו ביום משום שנגמרה מאתמול · ואי שרינן לה בי"ט דעלמא ביום שנולדה אתו למשרי לה נמי בי"ט שאחר השבת דלא ידעו לחלק דמ"ש י"ט זה מי"ט אחר דשרי ביצה שנולדה בו ביום ולא אסקי אדעתייהו דמשום שהי' אתמול שבת גורם איסור לביצה שנולדה היום הואיל ומאתמול נגמרה לה · דאין הכל יודעין זה · אבל הכא גבי עלים שנשרו מן הדקל בשבת דאסור להסיקן בי"ט שאחריו אבל אם נשרו בי"ט שאחר השבת גופי' אילו דגזרי' שמא יעלה ויתלוש באמת הוי מותרין להסיקן בו ביום דהרי לא הוכנו בשבת אלא בי"ט דאין בהם הכנה אלא הנשירה היא ההכנה שלהם וי"ט מכין לעצמו · וא"כ לא שייך למגזר בי"ט דעלמ' אטו י"ט אחר השבת · די"ט אחר השבת גופי' מותרין אם נשרו בו ביום · והא ודאי לא שייך למימר דגזרי' ואסרי' בי"ט דעלמא אם נשרו בו ביום משום דלא ליתי למיסרי נמי בי"ט שאחר שבת אם נשרו בשבת · דמה ענין זה לזה · ואף אם אוסרין בנשרו בי"ט להסיקן בו ביום אכתי איכ' למיטעי ולמשרי נשרו בשבת להסיקן בי"ט שאחריו ודוק :

אחרי

אחרי כותבי זה מלאתי ראיתי בס' קיקיון דיונה שסותר תירוץ מהרש"א על קושי' זו מכח מ"ש הטור בשם אחיו הר"ר יחיאל דמוכח משם דהלא הוה הככה גמורה מדאורייתא · ומכח זה נדחק לתרץ קושי' מהרש"א באופן אחר · ולקמן גבי אפרוח שנולד בי"ט מביא בקיצור לשון הטור שכתב בשם אחיו הר"ר יחיאל דאפרוח שנולד בשבת אסור בי"ט שאחריו משום הככה ומקש' עליו מהרש"ל בים"ש ג"כ כמו שמקשה כאן מהרש"א על הרי"ף דא"כ ל"ל לרב לומר דאפרוח שנולד בי"ט אסור משום מוקצה לימא משום גזירה י"ש דעלמא אטו י"ט לאחר השבת ומתרץ בספר הנ"ל כמו שתירלתי קושי' מהרש"א כאן ע"ש · וכאן לא ירד לתרץ כן · ותמי' לי עליו שבעלם מתנו שגם כאן נוכל לתרץ קושי' מהרש"א בזה החילוק · ולע"ד הוא ברור ונכון :

שם פ"ב תו' ד"ה ותנן אין מבטלין כו' וכן משמע בפ' גיד הנשה כו' ואמאי לא הוסיף עליהן עד ששים כדי לבטל אותה כו' ולא ידענא מאי קושי' הא בתר הכי קאמר התם ועוד האמר ר' יוחנן חלב שיעור אסור מן התור' וא"כ כיון דאסור מן התורה ודאי דאין יכול להוסיף כדי לבטלה · ואין לומר דמ"מ קשה מאי קאמר מעיקר' לא תולזל בשיעורי דרבנן כלומ' דאפי' במידי דרבנן אין לשער בפחות מששים לבטלו · הרי יכול להוסיף עליו ולבטלו דהא הסת' אכתי לא אמר שהוא מן התורה אסור · דזה אינו דת"א קאמר שפיר דמר בר רב אשי לאו שפיר עבד שרלה לבטלו בשלשים בלי תוספת היתר · ומר בר רב אשי גופי' שלא נוה להוסיף כדי לבטלו היינו משום דהוה סבר דאין צריך תוספת משום דבטל בלאו הכי כיון שאינו אלא מדרבנן ואין צריך ששים כלל · ויש ליישב דמ"מ קשה ל"ל למר בר רב אשי לדחוק עצמו לשער בשלשי' טפי ה"ל להוסיף עד ששים דבטל בודאי ודוק :

דף ה ע"א בתו' ד"ה כל דבר שבמנין כו' יש שהיו רוצין לומר מכאן כו' דהא הרי הכא דהקב"ה אסר להם תשמיש כו' לכאורה קשה הא לפי המסקנא לא ילפינן מהאי קרא כלל דבר שבמנין אלא למצות עונה הוא דאתא · הגם שיש ליישב דמ"מ לפי מאי דבעי למימר רב יוסף מעיקרא דמהאי קרא ילפי' דבר שבמנין א"כ חזינן דאע"ג דהכא מקרי קביעות זמן מ"מ הוי כמו שאר דבר שבמנין וצריך מנין אחר להתירו · א"כ אף דלפי האמת לאו מהאי קרא נפקא מ"מ כשאר הסברא דאף בקביעות זמן לא עדיף משאר דבר שבמנין בלא קביעות זמן וצריך מנין אחר להתירו · אמנם מעיקרא לק"מ דלפי האמת לא כשמר מקרא זה למצות עונה אלא משום דבר שבמנין כדקאמר בסנהדרין דפ"ו הוי מצוה שלא נסכית בסיני וכמ"ש מהרש"א דהתוספ' למסקנ' דהכא · והגמ' לא קאמ' הכא וכ"ת למצות עונה הוא דאתא לקושטא דמילתא אלא לרחוי' בעלמא · וא"כ שפיר מוכיחין מכאן לאותן חרמות כו' ואין להקשות לפ"ז תקשה לפי האמת לפי מה שדחו התו' דהכא מאני משום דלא כתיב שלשת ימים ולא הוי קביעות זמן · לא נכתוב לשלשת אלא שלשת ולא יצטרך ההיתר · ואין לומר דאת' לאשמועי' דין זה דכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו · דהא כבר נפקא לן זה מבמשוך היובל · די"ל דבאמת והיו נכונים לשלשת ימים לא קאי אמאי דכתיב בתרי' אל תגשו אל אשה לחוד · אלא ר"ל שיהיו מכינים עצמם לקבל תורה אחר שלשה הימי' ויכוונו דעתם לכך לקדש עצמם בכל דבר במחשבה ובמעשה כדי שיהיו ראוים לקבלה · וא"כ לא הוי מצי לתכתב שלשת ימים · דאז הוי משמע דקאי רק אמאי דכתיב אל תגשו אל אשה ולא הוי משמע שיכינו עצמם לקבל התורה כדמשמע השתא ודוק :

שם ע"ב בתו' ד"ה וביקש ר"א להפקירו לעניים וא"ת אי קסבר כו' הא דלא קשי' להו בקיצור למה הי' צריך להעלותן כלל אי לא קידש לעתיד לבא כמ"ש מהרש"א הייכו משום דעיקר קושי' התו' היא משום דבמס' שבועות הגמ' מסופקא אי ס"ל קידשה לעתיד לבא או לא והא קשיא להו אי הוי ס"ל לא קידשה א"כ מה הרויחו כו' והתם מיירי לענין קדושת מחילה של ירושלים ושל ב"ה · וא"כ הא"ל דס"ל לא קידשה לעתיד לבא דהיינו לענין קדושת מחילה דמיירי התם · אבל קדושת הארץ ס"ל דקידשה לעתיד לבא וצריך להפריש תרומות ומעשרות וכרם רבעי נוהג שצריך להעלות לירושלים או לפדותו ולהעלות הדמים אלא שאינו נאכל שם כיון דהמחילה בטלה ולא קרינא בי' לפניה' אלקיך · וסברא זו כתבו התו' במס' מכות בהדי' (דף י"ט) ע"ש · אכן התו' במס' ר"ה לא ס"ל הכי כמ"ש מהרש"א · ועוד דע"כ גם הכא לא ס"ל הכי דא"כ מאי קאמרי לפירש"י ניחא כו' הא רש"י לא פי' אלא דצריך להעלות הפירות או הדמים והיינו משום דקדושת הארץ לא בטלה אבל לענין קדושת מחילה לא איירי רש"י כלל · ויש ליישב מדקדק רש"י לשון להעלות כו' משמע להו דס"ל דנאכל שם דאל"כ למה יעלהו והל"ל דכרם רבעי נוהג ותו לא · אמנם לפ"ז קשה דהיכי מ"ל דס"ל לרש"י דנאכל שם א"כ מאי מספקא לגמ' התם בשבועות אי ס"ל קדשה או לא הרי כאן מוכח דס"ל קדשה לעתיד לבא · לכן נראה דרש"י ס"ל כסברת התו' במ' מכות ומ"ש להעלות הפירות כו' לאו דוקא ואין כוונתו שיהי' נאכל שם אלא כוונתו שנוהג דין כרם רבעי כמו קודם החורבן שדינו להעלותו או לפדותו ולהעלות הפדיון אלא דמספקא לן אם ס"ל לר"א דנאכל שם או לא כדמשמע במס' שבועות דלא ידעי' היכי ס"ל לר"א בהא וק"ל :

דף ו ע"א תו' ד"ה מימות עזרא ואילך כו' י"ל דלרבי יוסי אוסר אי אתרמי ונהרדעי אמרי דלא אתרמי עכ"ל עיין מ"ש מהר"ם בזה דר' יוסי היו בזמן שהב"ד הי' מקדשין ע"פ עדים וקאמר דאי אתרמי שהיו עושין ב' ימים כגון אם יבאו העדים מן המנחה ולמעלה אז יהיו קדושה אחת ונהרדעי אמרי דלא אתרמי בב"ד עד היום שאנו מקדשין ע"פ החשבון ולכך נתבטלה התקנה מעיקרא עכ"ל בקצרה ע"ש · ותמיה לי דהרי קשה קושי' התו' דלעיל (דף ה' ע"א) ד"ה הא לן והא להו כו' כיון דר' יוסי אח' החורבן הי' ואחר החורבן אין כאן קדושה אחת אפי' אם יבאו עדים מן המנחה ולמעלה שהרי התקין ריב"ז שיקבלום כל היום · וצ"ל דמיירי קודם החורבן · וקשה א"כ מאי דהוה הוה ומאי נ"מ בזה וצ"ל דנ"מ גם עתה לבני בבל ושאר הרחוקים מב"ד דגם אחר החורבן אסורה להם כמ"ש התו' שם · וא"כ ע"כ לא ס"ל כנהרדעי דאיכא שרו לבני בבל · לכן נראה דר' יוסי ס"ל כיון דמעיקר' היו קדושה אחת אם עשו ב' ימים כגון אי הוה מתרמי שבאו עדים מן המנחה ולמעלה א"כ גם עתה בזמננו אחר החורבן אי איתרמי שיעשו שני ימים כגון שיבאו עדים ביו' ל"א כמי קדושה אחת הם כמ"ש התו' לעיל ד"ה מי לא מודה כו' · אע"ג דלא אתרמי כלל קודם החורבן שעשו קדושה אחת · מ"מ כיון שהתקנה כך היתה שיעשו קדושה אחת אי יתרמי · גם עתה התקנה קיימת לענין זה שאם יעשו בשום פעם שני ימים שיהיו קדושה אחת · אבל זהו דוקא במקום הב"ד והקרובי' להם שיודעים אימתי באו העדים · להם אסורה הביצה אם יבאו העדים ביום ל"א שאז ע"כ צריכי' לעשות שני ימים והם קדושה אחת ובזה איירי ר' יוסי · ונהרדעי איירי ברחוקים מב"ד שאינם יודעים אימתי באו עדים שאע"פ שעושי' תמיד שני ימים מספק מ"מ כיון שלא אירע עד עתה בשום פעם שעשו הב"ד שני ימים אינם מחוייבים לחוש לזה לעשותן קדושה אחת · דאע"ג דמ"מ חוששין שיבאו העדי' ביום ל"א ומש"ה עושי' שני ימים י"ט · היינו משום די"ט הוא דאורייתא' וצריכין לחוש לספקו · אבל לענין שיהיו קדושה אחת דאינו אלא חומרא מדרבנן · אין מחוייבין לחוש לדבר שלא אירע בשום פעם ולא שכיח ודוק ול"ע :

שם ע"ב תו' ד"ה וכי תימא קמ"ל בברייתא כו' ופריך תנינא כו' דבמעי אמה ד"ה סרי' עכ"ל תקשה מהר"ם מכ"ל דד"ה שרי' דילמא אדרבה משום דנולדה קי"ל מבמעי אמה להכי קתני נולדה דאפ"ה אסרי ב"ה ומכ"ש במעי אמה ומתרץ דאדרבה ה"ל לאשמועי' כח דהיתרא דב"ש דאפי' במעי אמה נמי שרו דכח דהיתר' עדיף ע"ש והא ליתא דאין זה קושי' דדילמא ניחא ליה לתנא לאשמועינן רבות' אליבא דב"ה דקי"ל ב"ש במקום ב"ה אינה משנה כמ"ש מהרש"א לעיל בריש מכילתין בתו' ד"ה בילה כו' ע"ש אבל במ"ש מהרש"א דאיכא ע"כ כמיסבר' להפך דנולדה חמורה ע"ש מעיקרא לק"מ דכיון דאיכא למימר נמי איפכא ה"ל למתני תרוייהו דלא נטעה בין לב"ה בין לב"ש דלתרווייהו איכ' למטעי כיון דאפשר לומר דנולדה חמורה ואפשר לומר נמי דבמעי אמה חמור' וק"ל:

ובמה שהקשו התו' על רש"י ז"ל שנראה לכאור' קושי' גדולה נלע"ד ליישב לפי נוסח' רש"י שלפנינו שלא כתב רש"י שהברייתא משובשת אלא שאין הלכה כברייתא זו • א"כ י"ל דרש"י נמי נתכוין לפירוש התו' דהגמ' בעי למימר דברייתא מתניי' אליב' דב"ש ומש"ה אין הלכה כמות' רק שהוקשה לרש"י מהיכי תיתי לאוקמה לברייתא אליבא דב"ש דב"ש במקו' ב"ה אינה משנ' ועו' לפי התו' הל"ל מאי דשייר במתני' תני בברייתא ומאי לשון קמ"ל בברייתא כו' • לזה כתב רש"י דה"ק כיון דקמ"ל בברייתא מאי דלא אשמועי' במתני' ודאי דאיכא תנייא דהלכתא דהיינו לב"ה דא"כ ה"ל לרבי נמי לאשמועי' זה במשנה בשום דוכתא • אלא ודאי ע"כ דלב"ש אתיא • ומש"ה לא קתני לה במתני' כיון שאינו אליבא דהלכת' • והתנא דברייתא בעי לאשמועינן אליבא דב"ש דבמעי אמה נמי שרי כדי דלא נימא דוקא בנולדה שרי כמ"ש התו' לפירושם • ואין חילוק בין רש"י לתו' רק בלשון קמ"ל בברייתא מאי דלא אשמועי' במתני' שמפרש רש"י באופן אחר וכעין זה מצאתי בס' מגיני שלמה רק שאינו מפרש דבריו היטב וקיצר במקום שה"ל להאריך ע"ש ודוק:

אך כדי ליישב קושי' של מהר"ם ז"ל לפי' התו' מהיכי תיתי שבמעי אמה יהא חמור מנולדה ולפי מה שכתבתי קשה גם על רש"י דהא רש"י נמי מפרש כפי' התו' ככ"ל • נלע"ד לולי דבריהם שיש לפרש באופן אחר • דה"ק וכ"ת קמ"ל בברייתא מאי דלא אשמועי' במתני' ר"ל דמתני' מיירי בי"ט דעלמא דבהא מתירים ב"ש נולדה משום דס"ל דלא גזרי' י"ט דעלמא אטו י"ט לאחר השבת אבל בי"ט אחר השבת ב"ש מודו דנולדה אסורה משום הכנה דב"ש נמי אית להו הכנה דרבה • וס"ד דדוקא בנולדה בי"ט דעלמא שרו ב"ש אבל בכולא במעי אמה בי"ט אחר השבת אסרי משום דגזרי' אטו הנך דמתנייתא ילדן אע"ג דבי"ט דעלמא לא גזרי' אטו י"ט אחר השבת • דהך גזרה מסתבר להו טפי לגזור' או דס"ד דאסורה במעי אמה מספק דלמא היתה נולדה היום אם לא נשחטה וא"כ אתמול נגמרה להו והוי הכנה כקושי' התו' לעיל (דף ב' ע"ב) • להכי אתא תנא דברייתא לאשמועי' דשרו ב"ש גם בזה • אבל לב"ה דגזרי י"ט דעלמא אטו י"ט אחר השבת אפי' במעי אמה בי"ט דעלמא נמי אסורה • אע"ג דהוי גזירה לגזירה • מ"מ הרי בל"ז שכתבנו צ"ל לפי ה"א זו דרב ס"ל דגזרי' דאל"ה אמאי אסור • (דאין לומר דרב איירי בי"ט אחר השבת • דא"כ אין שייך לומר עם יציאתה נגמרה דאם יצא קודם י"ט שרי' • הא הוה שבת ונולדה בזה אסורה בזה לרב • ועוד דסתמ' הכי משמע דרב איירי אפי' בי"ט דעלמא) ולזה פריך תנינא כו' אבל במעי אמן דברי הכל שריין • דאל"ה לפלגו במעי אמן דהוי רבות' טפי לב"ה דאפ"ה אסרי • וא"כ קשה לרב דאמר דאסורים • והאמר אה"כ"ת ב"ה אפי' במעי אמן כו' והאי דקתני נולד כו' • א"כ קשה ליתני לב"ש רבותא טפי דאפי' בי"ט אחר השבת נמי שרו במעי אמן דהא חזינן דניח' ליה לתנא טפי למתני רבות' לב"ש משום דהוי כח דהיתרא א"כ ליתני רבותא טפי ככ"ל • ואין לומר דנולדה הוי רבות' טפי אע"ג דמיירי בי"ט דעלמ' • דזה אינו דא"כ מה אשמועינן תנא דברייתא • אלא ע"כ דב"ש באמת אסרי במעי אמן בי"ט אחר השבת או דמתני' באמת איירי גם בי"ט אחר השבת ואשמועי' דאפ"ה סרו ב"ש אפי' בנולדה ומכ"ש במעי אמה • והכי פריך אלא הא דתני' כו' מני לא ב"ש ולא ב"ה • דממ"נ הו דס"ל לב"ש דבמעי אמן בי"ט אחר השבת אסורי' או דס"ל דגם נולדה מותר' בו וא"כ ברייתא דמשמע דבמעי אמן מותרי' ולא בנולד' לא אתיא כב"ש ודוק כי נכון הוא אף שקיצר הת"ס לפ"ז במקו' שה"ל להאריך מ"מ הריגס לפי' התו' כפי מ"ש מהרש"א נ"כ דיבר הת"ס בקצרה יותר מן הראוי • דוק והשכח:

דף ז ע"ב ברש"י ד"ה דר' יוחנן לא שכיח כו' ליל' בלילה שכיח טפי מילתה רובה עכ"ל הא דהוצרך לומר דליל' בלילה שכיח טפי ולא קאמר בקצור דתלינן מספק לחומרא כיון דהוי דבר שיש לו מתירין כמ"ש התו' וגם רש"י ס"ל הכי מדכתב לעיל ד"ה אימא מאתמול הוי דכיון דרובא בימתא ילדן כו' דמשמע דאי לאו רובא הוי תלינן לחומרא' • י"ל דלעיל לפי שינוי' קמא דמתרץ סיפא אתאן לספק טרפה משמע דאין חילוק בין דש"ל מ"ת לאין לו מתירין לענין ספק' דרבנן לקולא • דאי הוי ס"ל דיש לו מתירין ספק' לחומרא מעיקרא לא הוי קשה מידי כדמשני רב אשי באמת לבסוף • ורב אשי ס"ל דבדבר שיל"מ ספק' דרבנן לחומר' • לכך רצה רש"י כאן לפרש אליבא דכ"ע לכן פירש לעיל דה"ב' בימתא ילדן ולכך לרב אשי נמי שרי' וכאן פי' דאפי' לאינך מ"ד נמי אסורה משום דבליל' שכיח טפי • ולכך לא קשי' מהכא לשום מ"ד דלעיל • ומ"ש מהר"ם שיף ז"ל בזה איני מבין דמכתי קשה ל"ל לרש"י לומר דהא שכיח טפי הל"ל דשויים הם זה כמו זה וק"ל:

שם בגמ' וב"ה סברי ילפי' ביעור מאכילה מקשה מהר"ם שיף מאי צורך ללמוד ביעור מאכילה כיון דאית להו לריכותא דלאיל א"כ תמילא שניהם בכזית כו' ע"ש ולע"ד נראה דאי לאו דילפינן ביעור מאכילה לא הוי ידעינן דביעור דשאור גופי' הוא בכזית • דשיעור כזית הוא היכא דכתיב לשון אכילה דכהם אכילה בכזית אבל בביעור דלא כתיב בי' לשון אכילה מנ"ל דהוי בכזית לכך הוצרך לומר דילפי' ביעור מאכילה • דכי היכי דלענין אכילה שיעורן בכזית ה"ה לענין ביעור • וב"ש נמי סברי דילפי' ביעור מאכיל' גבי שאור דאכילת שאור ודאי בכזית כמו חמץ דכתיב בי' אכילה וסתם אכילה בכזית וכ"ש שאור דחמיר וביעור דשאור ילפי' מאכילתו אלא דבחמץ לא ילפי ביעורו מאכילתו מדאיצטריך למכתב להו בשאור לענין ביעור ש"מ דשיעורו של זה לא כשיעורו של זה כדאמרינן לעיל • ומהשתא הוי אמרי' דלענין אכילה נמי חמץ לאו בכזית דילפי' אכילה מביעורו • אלא דמהיקשא דר' זירא ילפי' דלענין אכילה זהו שאור זהו חמץ ודוק:

שם בתו' ד"ה לומר לך שיעורו של זה כו' ולא כהירא דא"כ קרא ל"ל כו' נראה דודאי אל התור' לא קשי' להו ל"ל תרווייהו חמץ ושאור להורות דשיעורו של זה לא כשיעורו של זה הא הלכת' גמירי לה • די"ל דהלכת' היא רק דחמץ בככותבת ואי לא כתיב שאור והוה ילפי' בק"ו מחמץ הוא אמרי' דיו לבא מן הדין להיות כנדון • לכך איצטריך שאור • אלא על הגמ' קשיא להו ל"ל למימר טעמא דב"ש מקרא מדאיצטריך שאור לימא דטעמא דב"ש משום דבחמץ הלכתא גמירי לה דהוי בככותבת ובשאור לא גמירי הלכת' כלל תמילא הוה שיעורו בכזית כשאר איסורין וק"ל:

שם בתו' ד"ה דאמר ר' זירא כו' וי"ל לא הייתי מחייב כרת אלא בחמץ כו' כתב מהרש"א ולב"ש ליכא למימר דאיצטריך הא דר' זירא דאי לאו דר"ז לא הייתי מחייב כרת בשאור אלא בכזית כו' דא"כ השתא נמי דנפקא לי' מדר"ז מהיקשא כו' לימא דלא עדיפא שאור מחמץ כו' עכ"ל ולע"ד אין זה מספיק דהשתא מ"ל דב"ל לב"ש כתנא

ד"ל

דס"ל דון מינה ואוקי באתרא וגמרי' שאור מחמץ דהוי בכזית ואוקמה באתרא שיהא כרת אפילו בכזית כדמצינו לענין איסור אכילה וביעור דהוי בכזית · ואפשר גם מאן דס"ל דון מינה ומינה מודה הכא דאמרי' אוקי באתרה משום דאל"ה היקשא ל"ל · אבל לע"ד הקושי' מעיקרא ליתא דהגמ' מ"מ פריך שפיר דאע"ג דאיצטריך היקשא לכרת מ"מ הא קי"ל דאין היקש למחצה וכילף מיני' נמי דשיעורן שוה · ואין לומר דהכא ע"כ לא מצינו למילף היקשא לענין שיעורא מדאיצטר' שאו' כדקאמרי ב"ש · דזה אינו דהא לגבי אכילה לא כתיב שאור כלל רק לענין ביעור אלא דהשת' הוה ס"ד דגמ' דב"ש ילפי אכילה מביעור · וא"כ ודאי טפי ה"ל למילף ההיקש לענין אכילה דשיעורן שוה מדכילף במה מצינו אכילה מביעור דלא יהא שיעורן שוה · דהיקש עדיף מבנין אב שהוא מה מצינו ודוק כי נכון הוא :

שם ברש"י ד"ה והא קא עביד כתישה לרב יהודה פריך כו' אלמא דטעמ' דמתני' לאו משו' דאתי עשה כו' עכ"ל משמע דבלא רב יהוד' הוה ס"ל למקשה דטעמא דמתני' משום דאתי עשה ודחי לא תעשה וקשה הא לקמן פריך איתר דאמרי' אתי עשה ודחי לא תעשה כו' משמע דהוה ס"ל דהכא לא שייך למימר אתי עשה ודחי לא תעשה וא"כ בלא רב יהודה תקשה לי' קושייתו אמתני' · ודוחק לומ' דשני תקשי' הם · ולולי דברי רש"י הי' אפש' לומר דבלא רב יהודה הוה ידע לתרולי דמתני' מיירי בעפר תיחוח דהיינו שכל המקום סביב עפר תחוח וא"כ ליכא בו כתישה וגם אין בו משום גומא כמ"ש התו' ד"ה בעפר תחוח כו' · והא דאסרי ב"ה לכתחילה לשחוט · היינו משו' דאינו מוכן וכמ"ש התו' דמש"ה בעינן דקר נעוץ כדי שיהא מוכן משמע בהדי' דבלא דקר נעוץ אינו מוכן · אבל השתא דמוקי לה רב יהוד' בדקר נעוץ מקשה שפיר והא קעביד כתישה דליכא למימר דמיירי בעפר תחוח · דא"כ מ"ט דב"ה דאסרי לכתחילה הא לית ביה איסורא כלל · ומשני בעפר תחוח · והדר פריך והא קעביד גומא דליכא למימר דמיירי שכל המקום סביב עפר תחוח דא"כ הדרא קושי' לדוכת' מ"ט דב"ה אלא ודאי דקשה סביב וא"כ מ"ט שרי בדיעבד הא עביד גומא · ומשני כדר' אבא כו' ומש"ה שרי בדיעבד ומ"מ לכתחילה אסור דמ"מ פטור אבל אסור הוא אע"פ שאינו צריך אלא לעפרה כמ"ש התו' ודוק :

דף ח ע"א תו' ד"ה ואינו צריך אלא לעפרה כו' וי"ל דמ"מ בעינן שיהא מוכן מעי"ט עכ"ל עיין מ"ש בזה מהרש"א וק"ק אכתי מנ"ל לרב יהודה דמיירי מתני' בדקר נעוץ דילמא לא מיירי בדקר נעוץ ואי משום דהוי תרי איסורי ולא מסתבר לי' לרב יהודה דשרי בכה"ג דילמא מיירי שכל המקום סביב עפר תיחוח דלית בי' משו' גומא וליכא איסור אלא משום מוקצה לחוד ומש"ה שרי · וי"ל דדייק מדקתני מתני' שיחפור בדקר ויכסה דתיבת בדקר מיותר דה"ל שיחפור ויכסה דמאי כ"מ במה יחפור · אלא ודאי דר"ל בדקר הנעוץ לו מבעוד יום לכך · וכ"כ בס' מ"ה של הגאון מהר"י הלוי דמלשון זה דייק רב יהוד' למילתי' ואין להקשות אמתני' גופה אמאי לא שרי אלא בדקר נעוץ הא איכא לאשכוחי היתרא בלא"ה כגון שכל המקום סביב עפר תחוח שאין בו משום גומא · די"ל דרבותא קמ"ל דאפי' בדקר נעוץ ובלא עפר תחוח סביב כל המקום דאיכא איסור משום גומא דאיכא דררא דאיסור דאורייתא דהיינו היכא שצריך להגומא עצמה דחייב עלי' משום בונה · מ"מ בכה"ג שאינו צריך אלא לעפרה וליכא אלא איסורא דרבנן · שרי בדיעבד משום מלות כיסוי · מכ"ש איסור מוקצה שאין לו עיקר מדאורייתא דשרי היכא שאין בו שום איסור אחר כגון שיש עפר תחוח סביב כל המקום ואין לו דקר נעוץ · ר"ל דהילודלתי שהביאו התו' בסמוך ילף ליה מכח זה באפר כירה שהוסק בי"ט דשרי אם שחט לכסו' בו מכח כ"ש דשרינן לעשות גומא וכמ"ש ודוק :

שם גמ' ד"ה אמר רב יהוד' לא שנו כו' וא"ת ואנו היאך אנו מסלקין כו' בסלת' בל"ז וכתבו לפרש זה הה"ל דרב לטעמי' דאית ליה מוקצה כר"י ואנו קיי"ל כר"ש דלית לי' מוקצה אבל השתא קשה וק"ל :

שם בד"ה ואמר רב יהודה מכלים כו' וא"ת מה בא להוסיף על הברייתא כו' אין להקשות דילמא הברייתא לא שרי' אלא לכסות בו בדיעבד אם שחט כדי שלא לעקור מלות כיסוי אבל לכתחילה אסור לשחוט אדעתא דהכי משום דגזרינן דילמא אתי לידי כתישה כיון שלא הכניסה רק לצורך גנתו וחורבתו ואפשר שיש בה רגבים ויכתשם · ור"י אשמועינן במלא קופתו דשרי אפי' לכתחילה לשחוט ולכסות בה משום דהכניסה לעשות בה צרכיו ודאי כתשה היטב מעי"ט וליכא למגזר משום כתישה · די"ל דהא לפי הירושלמי הא דקאמר לעיל באפר שהוסק בי"ט אסור היינו דוקא לכתחילה לשחוט אבל בדיעבד שרי · א"כ הא דקאמר לעיל הכנים עפר כו' מותר לכסות בו נמי מיירי לכתחילה · ומקשי' תו' שפיר · ואין להקשות לפ' זמה תירלו התו' דהתם לא מיירי אלא לכסות בו אבל שאר צרכיו לא · מ"ש שאר צרכיו מלכסות · דאין לומר משום מלות כיסוי שרי טפי · דמ"מ אמאי שרי לכתחיל' לשחוט אדעת' דהכי · די"ל דכיון שלא הכנים' אלא לגנתו לא הי' דעתו לכתחילה לעשו' בו שאר צרכיו אלא לכסות בה אם ישחוט בי"ט וק"ל :

ובזה מיושב מה שיש להקשו' לכאור' על התו' בסמוך שכתבו דבלא רב יהודה הוה ס"ל דאיתא לדרב יהודה לענין שמכסה בו ודאי חיה או עוף אבל מ"ש ר"י עושה בו כל צרכו לא ס"ל כוותי' · דמ"ש כיסוי משאר צרכין · ואין לומר משו' מלות כיסוי שרי טפי כמ"ש מהרש"א · דמ"מ קשה אמאי שרי לכתחילה לשחוט אדעתא דהכי · ואין לומ' משום שמחת י"ט שרי · דא"כ בכוי נמי ה"ל למשרי מש"ה · ועוד הא באפר שהוסק בי"ט אמרי' דאסור לשחוט לכתחלה משום איסור מוקצה וה"ה הכא דהא ע"כ נמי מוקצה הוא דהא לשאר צרכיו אסור · וכי היכי דהתם לא שרי משום שמחת י"ט ה"ה הכא · ואין לומר נמי דבאמת לכתחילה אסור לשחוט · דא"כ בלא רב יהודה תקשה לי' ארישא מאי אריא ספק אפילו ודאי נמי אין שוחטין לכתחלה · והתו' פירשו דהשתא נמי פריך ארישא · וא"כ תקשה לי' לנפשיה בלא רב יהודה · אבל לפי הנ"ל א"ש די"ל דלודאי חיה או עוף לא הוה מוקצה כלל דדעתו היה לכך שיכסה בו כדקתני נמי בברייתא דמותר לשחוט ולכסות בו מה"ט · אבל לשאר צרכיו ולכוי לא היה דעתו והוי מוקצה ואסור · ובמסקנא משני דלשאר צרכיו נמי היה דעתו רק לספק לא היה דעתו ודוק :

שם גמ' א"ה מאי אריא ספק אפי' ודאי נמי יש לדקד' מאי פריך דילמא יש לו אפר כירה שהוסק בי"ט דמשו' מלו' כיסוי מותר לכסו' בו כמ"ש התו' בשם ירושלמי וספק אסור לכסות בו משום איסור מוקצה · ואפילו לפי' התו' דארישא פריך וא"כ מקשה שפיר דמאי אריי' ספק אפי' ודאי נמי אין שוחטין לכתחלה · אם אין לו אלא אפר שהוסק בי"ט · מ"מ קשה על מאי דמקשה נהי הכי והא מדקתני סיפא כו' מאי פריך דלמא מיירי שיש לו אפר שהוסק בי"ט דבכה"ג בודאי אם שחט מכסין את דמו ובספק אין מכסין ולפי פשוטו י"ל דהמקשה הוכיח דע"כ בכה"ג גם ספק מות' לכסות · דאי היכי דפריך ולטעמיך ליכסיי' בדקר נעוץ אע"ג שיש בו איסור דחופר גומא דפטור אבל אסור מ"מ ס"ל להמתרץ דשרי למלות כיסוי ספק · ה"נ אפר שהוסק בי"ט נמי שרי · דכ"ש הוא דהתם איכא דררא דאיסור דאורייתא מכ"ש הכא דמוקצה אינו אלא מדרבנן ואין בו דררא דאורייתא כלל דשרי · אמנם התו' לא גרסי ליכסיי' בדקר נעוץ כלל וא"כ הא ליתא · ועוד דלפ"ז עיקר קושייתו לא היתה אלא מכח הא דקאמר ולטעמיך · ולא על רב יהוד' גופי' א"כ ה"ל להגמ' לחזו' מסבר' המתרץ דקאמ' ולטעמי' ולא הוה קשה מידי · לכן נלע"ד ליישב דבלא"ה יש לדקדק

אמאי

אמאי דאמר מכלל דרישא בדאית לי׳ · הא מסיפא לחוד נמי קש׳ כיון דע״כ מיירי בדאי׳ לי׳ א״כ הדרא קושי׳ לדוכת׳ ליכסי בדרב יהודה: אמכס י״ל דודאי מסיפא לק״מ דמ״ל דיש לו אפר שהוכן בי״ט והו לא קשי׳ מאי קמ״ל הא פשיטא ודאי אין מכסין ספק מיבעי׳ · דהא בכה״ג בודאי מכסין ככ״ל מ״ה פריך מרישא דמסיפא מוכח דרישא בדאית לי׳ עפר מוכן עסקינן · דאי לית לי׳ אלא אפר שהוכן בי״ט א״כ קשה מאי אירי׳ ספק אין שוחטין אפילו ודאי נמי אין שוחטין בכה״ג ואין לומר דלא מיבעיא קאמר כו׳ כדמסקי׳ דאדרבה ודאי הוי רבותא טפי דאין שוחטין אע״ג דשרי לכסות את דמו אם שחטו · אבל ספק אסור לכסות אם שחטו א״כ סברא הוא שלא ישחטנו ע״מ לעקור מצות כיסוי דם. מספק דהרי לא התירו לשחוט את הודאי ולטלטל מוקצה שהוא רק איסור דרבנן משום שמחת י״ט מכ״ש ספק מצוה דאורייתא כיסוי דם שלא יתירו משום הכי ועוד דא״ס כן ע״כ הסברא חילוקא היתה שמותר אפילו לשוחטו לכתחילה ע״מ שלא לכסותו · א״כ לי״ל דקתני אם שחטו אין מכסין את דמו פשיטא דאין מכסין · דהא היתה ה״ה דאפילו לכתחלה מותר לשוחטו ע״מ שלא לכסותו ולעקור מצות כיסוי מספק · מכ״ש אם שחטו דאין מכסין אותו בזיסור מוקצה · ואע״ג דלפי האמ׳ אין שוחטין אותו לכתחילה כדקתני רישא · מ״מ למה כאמר עתה להפך מסבר׳ החילוקה לגמרי · דין אם כעקור הסבר׳ חילוקה בזה שאין שוחטין אותו לכתחילה ע״מ שלא לכסותו אבל בדיעבד אם שחטו הו״ל דסברא חילוקה קיימת דאין מכסין אותו באיסור דרבנן מספק אלא ודאי דרישא מיירי בדאית לי׳ אלא קופתו עפר דבכה״ג בודאי אפילו לכתחלה שוחטין דלגבי ודאי לא הוי מוקצה כלל כמ״ש לעיל · מ״ה אי׳צריך לאשמועי׳ דלגבי ספק הוי מוקצה ואין שוחטין לכתחילה · אבל מ״מ ה״מ למיטעי ולומר דאע״ג דלכתחלה אין שוחטין היינו משום שיצטרך אח״כ לטלטל איסור מוקצה בשבילו · אבל מ״מ בדיעבד מכסין את דמו משום שלא לעקור ספק מצות כיסוי קמ״ל דאין מכסין ולא מטלטלינן איסור מוקצ׳ מספק מצות כיסוי ·וא״כ הדרא קושי׳ לדוכת׳ על רב יהוד׳ דאמר שאינו מוקצה כלל ועושה בו כל צרכו · ומשני רבה אפר כירה מוכן כו׳ כלומ׳ דהאמת הוא כן דעפ׳ וה״ה אפר כירה אינו מוכן לספק משום דאין דעתו לכך כדמסיק ומ״מ לשאר צרכיו מקרי מוכן כדרב יהודה ומיירי בדאית לי׳ ומש״ה ודאי מותר אפילו לשחוט לכתחלה ולכסותו אבל ספק לא ומיפרשא הבריית׳ השתא נמי כמו לסברת המקשה · אבל המקשה לא הוה ידע הך סברא דאין דעתו לספק · ומש״ה פריך ספק מ״ט לא משום דעביד גומא כו׳ ה״כ כדר׳ אבא · ואין לומר דגבי ודאי התירו איסו׳ גומא ואין צריך אלא לעפרה · אע״ג דפטור אבל אסור הוא · משו׳ מצות כיסוי שרינן לה · אבל מספק מצות כיסוי לא התירו איסור גומא · דא״כ גבי ודאי מ״מ לכתחלה אסור לשחוט כדס״ל לב״ה בדקר כעין דאסו׳ לכתחלה מה״ט דעביד גומ׳ וא״כ הדרא קושי׳ לדוכת׳ על הרישא תאי שריא ספק כו׳ וצ״ל לא מיבעי׳ קאמ׳ כו׳ אבל ספק אימא לשחו׳ ולא לכסיי׳ וא״כ הדרא קושי׳ לדוכת׳ על הסיפה ל״ל לאשמועינן אם שחטו אין מכסין את דמו הרי סברא חילוקה היתה אפילו לכתחלה לשוחטו ע״מ שלא לכסותו וככ״ל · וכן הקושי׳ שאח׳ זודאי נמי כנזור משום כתישה ר״ל ובכ״פ לכתחלה ה״ל למימר דאסור לשחוט מה״ט דלמא עביד כתישה וא״כ הדרא קושי׳ לדוכת׳ ככ״ל · ומשני ודאי אתי עשה ודחי לא תעשה מש״ה אפילו לכתחלה מותר לשחוט ולא גזרינן כלל משום כתישה ודוק כי מיושבים בזה כמה קושיות של המפרשי׳ ז״ל ולע״ד נכון הוא:

שם ע״ב גמ׳ ודאי אתי עשה ודחי לא תעש׳ אין להקשו׳ הא לרב יהודה קיימינן ואיהו לית לי׳ האי סברא מדבעי דקר כעין כפירש״י לעיל · די״ל דודאי איסור אע״פ שהוא רק מדרבנן כגון איסור מוקצה ואיסור דגומא שאינו צריך אלא לעפרא לא רצו חכמים לדחות משום מצות כיסוי אבל הכא שאינו אלא גזירה משום כתישה ורוב פעמים אינו בא לידי כך אע״ג שאיסור כתישה הוא מן התורה מ״מ כיון שאינו אלא חששא רחוקה לא גזרו בודאי ואוקמוה אדאורייתא דאתי עשה ודחי לא תעשה ושרו אפי׳ לכתחלה לשחוט מהאי טעמא וק״ל:

שם ברש״י ד״ה מותר לכסות בו לוקה כו׳ דהא נמי קרובה לודאי עכ״ל ויש לדקדק למה לו האי טעמא תימא דכהרבנאי ס״ל דאע״ג שהכניסו לודאי מ״מ כיון דאזהכי׳ אומכי׳ אפי׳ לספק ודלא כרבא · וי״ל דא״כ תקשה מ״ט דמ״ד דנסמוך כוי אינו כלוקה כיון דלוקה הוי ספק וכוי נמי הוה ספק · וע״כ נ״ל דס״ל דלוקה מקרי קרוב לודאי · וא״כ כיחא לן טפי למימר דכהרבנאי נמי ס״ל הכי וק״ל:

שם ברש״י ד״ה לא כוי בלבד אמרו כו׳ וטרח טרחא דלאו מצוה כו׳ משמע דלהך ברייתא ס״ל דטעמא משום טרחא ולא משום איסור מוקצה או שאר איסור כלל וקשה א״כ אמאי דחיק הגמרא לעיל לשנויי הא דכוי אין שוחטין כו׳ אליבא דרב יהודא · כימא כפשוטו דאסור משו׳ טרחא שלא לצורך וגם על רש״י קשה טפי׳ לעיל דטעמא דת״ד כוי אינו כלוקה משום דלוקה ודאי וכוי ספק הא מ״ל כפשוטו דטעמא משו׳ טרחא ובפרט מאחר שלפי האמ׳ האי מ״ד הוא ר׳ זירא שהכה בר יתא זו · מיהו לזה י״ל דא״כ מאי קאמר תסתיים דרבא הוא דאמר כוי הרי הוא כלוקה כו׳ דלמא מ״מ ס״ל דכוי אינו כלוקה אע״ג דלוקה נמי ספק · משום טרחא · ואין לומר דרבא ע״כ לית לי׳ דטעמא משום טרחא דא״כ ל״ל לשנויי לעיל דעהו לידאי ואין דעתו לספק כימא דטעמא משום טרחא · דא״כ ה״ל להביא הא דרבא דדעתו לו: אי כו׳ כיון דבלא זה לא הוכח מידי · אע״כ דס״ל להגמ׳ דמטעמא דת״ד כוי אינו כלוקה אינו משום טרחא · דא״כ אמאי איתלי׳ לי׳ בנוסח הל״ל נקילור דכוי אין מכסין אותו בי״ט אפי׳ הכין עפר לכך · אמנם מ״מ היא נופא קשי׳ כיון דר׳ זירא אית ליה באמת טעמא דטרחא ל״ל למיתלי כוי בלוקה הרי אפילו הכנים עפר לכסות בודם כוי מ״מ אסור לכסותו לר׳ זירא · ולפי נרסות גירסות דגרסי תני ר׳ חייא לא כוי כו׳ וכן הוא בהרא״ש · א״ש די״ל דר׳ זירא לית לי׳ טעמ׳ דטרחא ודוקי׳ אבל מ״מ קשה על הרא״ש שהביא הא דתני ר׳ חייא דמשמע דאסור משום טרחא וא״כ אין צריכין לטעם דאתי להתיר חלבו · והביא נמי טעם דהתרת חלבו וצ״ע:

דף ט ע״א בגמ׳ ד״ה גלגל עיסה כו׳ ומשמע לפי הלשון דסבר׳ זו פשוטה כו׳ ולא ידעתי מכי״ל משמע להו הכי · דאע״ג דהגמ׳ קאמר מי לא מודה שמואל כו׳ דמשמע דסברא פשוטה היא · היינו דודאי אם קרא שם אסורה לזרים · אבל דמש״ה מחזי כמתקן לאו סברא פשוטה היא אלא דמ״ל דשמואל סבר הכי ולא פליג אדאבוה · מ״מ רבה מ״ל דלא ס״ל הכי אלא אע״ג שאסורה לזרים מ״מ כיון שיכול לאכול בלא הפרש׳ לא מחזי כמתקן ·יכן משמע ברא״ש דפי׳ כפי׳ זה שדחו התו׳ · וגם מלשון רש״י משמע דאפי׳ לשמואל לא מחזי כמתקן אלא דמ״מ הוי בכלל אין מגביהין תרומות ומעשרות בי״ט אע״ג דטעמא דידהו לא שייך ביה וק״ל:

שם ברש״י ד״ה תנאי היא כו׳ וב״ש לית להו כו׳ ואסרי אפי׳ בחדרי חדרים כו׳ כתב מהרש״א לא הוה צריך למימר לב״ש דאסרי אפי׳ בחדרי חדרי׳ דא״כ מתירים ב״ש ברה״י לא תקשי מדב״ש לרב כיון דאיכא תנא דקאי כוותי׳ והכי אמרי׳ לליסנא קמא כו׳ ע״ש ולע״ד ודאי צריך רש״י לזה · דכיון דס״ל לרב דמה שאסרו מפני מ״ע אפי׳ בחדרי חדרים אסור מהיכי תיתי למימר דב״ש לא ס״ל הכי כיון שאין הכרע לזה אדרבה משתימת דבריהם משמע דבכל מקו׳ אסור · ועוד דאי הוי ס״ל לב״ש הכי ודאי דאמרי׳ דאף ב״ה ס״ל סברא זו כיון שלא מצינו דפליגי בהכי בשום דוכתא · ומה שהביא רש״י מליסנא קמא לא ידעתי מה ראי׳ לזה · דלליסנא קמא באמת מוקמי׳ נרב כלוגתא דב״ש וב״ה

לב"ה כמי בכל גווני ודלא כרב חנן ב"פ · ולא מייתי גמ' חכאי אלא לתרץ לרב חב"א היכי פליג. ורב לזה מייתי דאיכא תנא דס"ל דתה אסרו מפני מ"ע מותר בלבנא וס"ל לרב חנן כוותי' וק"ל :

ע"ב גמ' מתני' דלא כי האי תנא דתני' אמר רשב"א כו'. הא דלא קאמר מיד אמתני' · מתני' דלא כי האי תנא כו' · משו' דהו"ל דאתי' שפיר כי האי תנא אלא דאתא דפליגי בהולכה מיירי בב"ה ורשב"א מיירי בבה"י ומ"מ בחזרה פליגי ב"ש ואסרי משום דלא לצרך י"ט הוא · אבל להאי ליכא דאמר רב חנן בר אמי מחלוק' בבה"י כו' קאמר שפיר מתני' דלא כי האי תנא · ואע"ג דנבל' ומגבח דבריית' לא מיירי בבה"י ומעמא דפרי משום דאין אדם רוצה · דא"כ מאי מחלק ר' יהודה בין סולם של שובך לשל עליי' דמ"מ זה מזה כיון שאין רוצה · דמ"מ בת"ק לכאורה ה"מ למימר הכי ור' יהודה לאו טעמא דת"ק מפרש כסברת בני ר' חייא וק"ל :

שם ברש"י ד"ה מכלל דת"ק סבר בשל עליי' פליגי בחזרתה ומודים בהולכה עכ"ל לכאור' קשה מכ"ל זה דלמא ת"ק ס"ל דפליגי בהולכה בסולם של עליי' דוקא ולא בחזרה ור' יהודה ס"ל דלא פליגי כלל אלא אפי' בהולכה ד"ה אסור · ועוד מי הכריחו לזה דהרי אפילו פליגי רק בהולכה שפיר עבוד שהתחילו בהולכה כב"ה דסרו · וכראה דרש"י מפרש דהא דקאמר מכלל דת"ק סבר פליגי היינו משום דמזיכן דר"י מחלק וקאמר בד"א בסולם של שובך כו' ופליג את"ק ומכ"ל דת"ק לא ס"ל הכי דלמא הת"ק כמי לא איירי אלא בסולם של שובך אלא ודאי מדקאמר ת"ק סתמא ולא פירש באיזה איירי משמע לי' לר' יהודה דבכל סולמות איירי ואפ"ה פליג עלי' · וא"כ ע"כ צריך לומר דלת"ק סוה סולם של עליי' לשל שובך ואין חילוק ביניהם כלל וכי היכי דבשל שובך מודים בהולכה ופליגי בחזרה ה"ה בשל עלי' דהא בכל הסולמות איירי וקאמר דמודים בהולכה ופליגי בחזרה כפירש"י · דאין לומר דת"ק מדקאמר ר' יהודה בסולם של עליי' לא פליגי מכלל דת"ק סבר פליגי דאל"ה מאי איכא בין ת"ק לר"י · וא"כ שפיר הת"ל דלת"ק פליגי בשל עליי' בהולכה ולא בחזרה וככ"ל דא"כ קשה מאי קאמר בתר הכי ולא היא ר"י טעמיה דת"ק קמפרש כו' ואי ס"ד בסולם של עליי' פליגי כו' מוליכין את הסולם לשובך מיבעי לי' · דלמא לעולם ר"י פליג את"ק דת"ק סבר דפליגי בהולכה דסולם של עליי' ור"י ס"ל דלא פליגי כלל · והא דלא קאמר מוליכין את הסולם לשובך היינו משום דבעי למימר דבהולכה מודים ב"ש דהרי וזה אינו אלא בסולם של שובך אבל בשל עליי' פליגי ב"ש בהולכה · אבל מ"מ ב"ה סרו · אבל אם הפירוש כמו שכתבנו א"ש הא דקאמר ולא היא כו' דלפי דעתם הת"ק איירי בכל סולמות וזה אינו דא"כ הל"ל מוליכין את הסולם לשובך · אע"כ דאיירי רק בשל שובך וא"כ מכ"ל לר' יהוד' לחלוק דלמ' הת"ק כמי כוותי' ס"ל דבשל עלי' לא פליגי כלל אפי' בהולכה · אע"כ דבאמת אינו חולק אלא טעמי' דת"ק מפרש ודוק :

ועפ"ז יש ליישב קושי' מהרש"א דל"ל לרש"י לפרש דהולכת סולם של עלי' בא לידי הלא לפי דעתם גם חזרה שרי לב"ה ע"ש שתירץ קצת בדוחק ולע"ד נראה דהוקשה לרש"י ל"ל להגמ' לדחוק ולומר דר"י טעמיה דת"ק מפרש אע"ג דנמה לחלוק כמ"ש התו' ונ"ל דדוקא במשנה הוא כן · טפי הל"ל דבאמת ר"י פליג · אלא שהם סברו דת"ק בכל סולמות איירי דאל"ה מכ"ל לר"י לחלוק ככ"ל וזה אינו דמדקאמר מוליכין כו' משובך לשובך כו' משמע דבשל שובך איירי · אבל בשל עליי' לא איירי · אלא דמ"מ פליג ר"י דלת"ק בשל עליי' פליגי עכ"פ ב"ש וב"ה בהולכה ור"י ס"ל דלא פליגי כלל · ואין להקשות כיון דת"ק לא איירי בשל עליי' א"כ מכ"ל לר"י דלא ס"ל לת"ק כמי כוותי' די"ל דר"י שמע מת"ק דס"ל הכי דבשל עליי' כמי פליגי דהיינו בהולכה · דסוגיא זו אית' בכמה דוכתי · דמדברי ת"ד

אחד דייקי' דאי"ך מ"ד לא ס"ל הכי אע"פ שאין רמזו דבריו מזה · ומ"מ הוי א"ש דאמר ר"ח לאו ואסרן כו' דהאתא מ"מ חזרה מ"ל דאסור לכ"ע לת"ק · אבל לפרש"י דהולכה בא לידי א"ש דע"כ כ"ל דס"ל לר' חייא דר"י טעמי' דת"ק מפרש דאי הוה פליג ככ"ל א"כ שפיר התירו הולכה לת"ק ודוק :

דף י' ע"א בגמ' וד"ה ל"ל למימר זה וזה אני נוטל ליתא מכאן אני נוטל למחר כו' הא דלא מקשה קושיא זו מיד אמתני' דהת"ל משום דמיירי בבריכה ראשונה לכך חייש' ב"ה דלמא כשיבא ליטול אותן למחר ימצא עליהן ויטול אסורים וקא מטלטל מידי דלא חזי לי' · דהא מזיכן דמה"ט ס"ל לב"ש דצריך לנענע אותן דוקא והוי דב"ה ס"ל דכולי האי לא חיישינן דכיון דהזמין אותן בהדי' מ"מ לא שקיל אחריני משום שיודע שהאחרים לא הזמין כלל ואסורין אבל מ"מ אי לא אמר אלא מכאן אני נוטל והיתה דעתו ליטול בריכה ראשונה חיישי' דלמא למחר כמלך ומיים עלייהו ושקיל אחריני דכסבור כיון שאמר שהם ראשונים ליטול איזה שירצה ונמצא מטלטל אלו שלא לצורך · אבל השתא דקאמר אבל בבריכה שניי' ד"ה בעומד ואומר זה וזה אני נוטל שני · אהא פריך ל"ל למימר בבריכה שני' לב"ה זה וזה אני נוטל ליתא מכאן אני נוטל כו' וא"כ ה"ל לרב חנן בר אמי למימר רבותא טפי דלב"ה בבריכה שני' אפי' באומר מכאן אני נוטל למח' סגי · או י"ל דפריך הסת' ל"ל לרחב"א לאשמועינן דמתני' לא מיירי בבריכה שני' הא ע"כ לא הוה מוקמינן לה בהכי דא"כ תקשי לב"ה ל"ל למימר זה וזה אני נוטל בעומד ואומר מכאן אני נוטל למחר סגי' · אע"כ דמיירי בבריכה ראשונה וכמ"ש לעיל · ומשני רבא דאפי' בבריכה שניי' חיישי' דלמא מטלטל ושבק להו בירך דבריו ומש"ה שפיר הוצרך רחב"א לאשמועי' דמתני' מיירי בבריכה ראשונה דהת"ל דמיירי בבריכה שני' וגם שפיר קאמר ד"ה בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגי' וק"ל :

ע"ב תו' ד"ה חד מינייהו אזיל לעלמא וא"ת וכי תלינן לקולא כו' וי"ל כו' ודאי בכה"ג תלינן לקולא עכ"ל משמע מזה דהיכא דאיכא ספיקא תלינן לחומרא · וא"כ קשה מאי פריך הגמ' לעיל לימא מסייע לי' לר' חנינא דאמר רוב וקרוב הלך אחר הרוב · אימא דטעמא דמתני' משום דרוב וקרוב כהדדי וה"ל ספיקא ואזלינן לחומרא ואסורין בי"ט · ור"ת אשמועי' דרובא עדיף מקורבא ואזלינן בתרי' בין לקולא בין לחומרא כמ"ש רש"י · אמנם נראה דלק"מ דודאי התו' מקשים שפיר אליבא דרב אסי דס"ל לעיל בגיגלא שכולדה בי"ט דספקה אסורה משום דבדבר שיש לו מתירין אזלינן בספקו לחומרא וא"כ הכא נמי כיזיל לחומרא · ומש"ה הוכרחו לתירוצם · אבל הגמ' מקשה אליבא דהאי גמרא לעיל דמשני דספקה אסורה אתאן לספק טרפה אבל ספק י"ט ספק חול מותרת משום דהוי ספיקא דרבנן ובספק דרבנן אפי' בדבר שיש לו מתירין אזלי' לקולא · וא"כ שפיר מוכח ממתני' דהכא דרובא עדיף מקורבא דאל"כ אלא דכי הדדי נינהו ה"ל למיזל הכא לקולא כיון דהוי ספק דרבנן · אך לפי מ"ש מהרש"א לעיל בשם תו' ישינים דמוקצה חמיר ואזלי' בספקו לחומרא כמו בספק דאורייתא ע"ש · הדרה קושי' לדוכת' מאי פריך הגמ' לימא מסייע לי' לר"ח כן דלמא מש"ה אזלינן הכא לחומרא משום דרוב וקרוב שוין הן והוי ספק מוקצה ואסור · ובפרט דהכא בגוזלות הוי מוקצה דבעלי חיים וחמיר טפי מאסר מוקצה כמ"ש התו' לעיל ריש מכילתין ודוק וצ"ע :

שם בתו' ד"ה הכל חולין שאני אומר כו' וי"ל דכיון שאין אדם מניח חולין אצל מעשר כו' כתב מהרש"א וצ"ע דאכתי תקשי להו בסיפא כו' וליכא לפרושי שם משום דאין דרך כו' ככרא' מפרש"י דא"כ מאי קא קשי' לי' מגוזלות דהאי טעמא לא שייך בגוזלות כו' עכ"ל ולכאורה הי' אפשר לומר דהמקש' הוי ס"ל דמתני' אפי' בגוזלו' מקושרין מיירי וכדמסיק כמי רב אשי ומש"ה הוי ס"ל דבגוזלות כמי שייך

ה"מ דאין דרך להפרידן דלמה יפרידן כיון שרוצה כולם לשחוט למחר · ותשני שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות לכך אפי' מקושרין מלתחי אהדדי · ואין להקשות לפ"ז מאי פריך בתר הכי אלא למ"ד כו' אבל בשני כיסין ד"ה מנה מונח כו' נ"ל לשנויי שאני גוזלות כו' כיון דידע דאיירי מתני' במקושרים · די"ל דהוה ס"ל דהא דאמר בכיס אחד מחלוקת היינו כיס א' ממש וא"כ הא דאמר בשני כיסין ד"ה מנה מונח כו' היינו אפי' במקושרים דאל"ה לפלוג מיני' ובי' בין מקושרים לאינן מקושרים ובשני כיסין · וא"כ פריך שפיר כיון דבשני כיסין מקושרי' מודו רבנן וא"כ בגוזלות מקושרים נמי מודו ול"ל טעמא דעשויין לדדות · ומשני רב אשי דכיס א' היינו כעין כיס אחד דהיינו שני כיסין מקושרי' ושני כיסין היינו דוקא אינן מקושרים ומתני' מיירי במקושרים וא"כ שפיר הוצרך לטעמא דעשויין לדדות · אמנם לפ"ז קשה קושי' מהרש"א מאי פריך בתר הכי ורבי אמר לך כו' תקשי לי' לדידי' הכי לרבנן · דהא השתא ס"ל לרבי כדהוה ס"ד דס"ל לרבנן מעיקרא ודוק :

דף יא

ע"א גמ' רבא אמר בשני קנין זו למעלה מזו עסקינן כו' כתב הב"י בא"ח סימן תצ"ז דר' ירוחם כתב הא דרבא אבל כל הפוסקי' לא הזכירוהו ואפשר שטעמם משום דהא דאמרי אביי ורבא לאו לקושטא דמלתא אמרי הכי אלא לדחות דלא לסייע לר' חנינא וכיון דקי"ל דהלכה כר"ח כדאית' בפ' לא יחפור אית לן למימר דטעמא דמתני' משום דרוב וקרוב הלך אחר הרוב ותו לא צריכן לאוקמא בשני קינין זו למעלה מזו הלכך איכא למימר דשני קינין זו למעלה מזו אפי' זימן בתחתונה ולא זימן בעליונה שרו כיון שאותן שזימן מצאם במקומן לא חיישי' לה כלל עכ"ל וכתב עליו מהרש"ל ביש"ש והנה מ"ש מצאן במקומן לאו דוקא במקומן ממש שהרי לפני הקן מצאן דאי מצאן בתוך הקן דליכא ריעותא פשיטא דשרי אלא צ"ל במקומן שלא יצאו לגמרי כגון השנים האחרים אבל מ"ש בלכך איכא למימר גבי שני קינים אפי' זימן בתחתונה ולא זימן בעליונה' שרי · בודאי אלו הדברים יצאו מפיו בלא עיון דהיך לא חיישי' בשתי קינין · לשבקי' להאי סברא דלא אמרי' אשתרבובי אשתרבוב או סרוכי סריך ולא נאסרו משום הקן השניי' סוף סוף נאסרה אותו קן נופא משום דאית ביה ריעותא שהרי נמצאו לפני הקן א"כ אמרי' הכי קמאי אזלי והני אחריני נינהו דהא ק"ל כר"ח דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב עכ"ל וכ"כ הט"ז בקיצור · ולע"ד דברי הב"י נכונים וברורים כשמש בצהרים ותמה אני על גדולים כמותם שלא ידעו לסוף דעתו דודאי היכא דאיכא למיחש לרובא דעלמא כגון שיש שובך בתוך חמשים אמה אסור · אלא דמשום זה בכלל לא הוצרכו הפוסקים להזכיר הא דרבא כלל · דזה בכלל מה שכתבו כבר זימן בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורים · אלא דקשיא לי' להב"י דמ"מ ה"ל להזכיר דין דרבא משום שכתבו דאי ליכא שובך בתוך חמשים אמה דשרי משום שאין לחוש שבאו מעלמא · וא"כ ה"ל להזכיר דאי יש שני קנין זו למעלה מזו וזימן רק באחד מהם דאסור · משום דה"א למימר ולומר כיון שאין שם אלא עוד קן אחד וליכא רובא לאיסורא וגם איכא בשעה אחד עם אלו שרי · וה"ל לאשמועינן דמ"מ אסורים משום דאמרי' כיון שבקן האחד לא מצא כלום וגם אלו מצא שלא במקומם איכא אשתרבובי אשתרבוב או סרוכי סריך · וע"ז תירץ הב"י שפיר דלפי האמת אין אנו צריכין לאוקימתא זו וא"כ מ"ל דבאמת לא אמרי' סברא דרבא דאשתרבוב או סרוך · ומילא בכה"ג דליכא למיחש לרובא דעלמא רק משום הקן השניי' שלא זימן באמת שרי · והא דאמר במתני' ואם אין שם אלא אלו הרי אלו מותרין דמשמע דאם יש שם עוד קן אחד אסורים אע"ג דלא הוי אלא שוה בשוה דהיינו קן אחד שהזמין וקן אחד שלא הזמין וליכא למיזל בתר רובא · היינו משום דהקן אחר הוא בשטח אחד שוה עם זה ואין צריך לעלות או לירד תפ"ה אסור · אבל בזה למעלה מזה דצריכין לעלות או לירד מזה לזה שרי משום דאין דרך יונים קטנים בכך · ועוד דע"כ לאו דיוקא הוא דדוקא אם אין שם אלא אלו מותרים אבל אם יש שם עוד קן אחר אסורים דא"כ קשה למאי דס"ד דטעמא דמתני' משום דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב א"כ בכה"ג דליכא רוב אמאי אסור · אלא ודאי דהא לאו דיוק' הוא אך אי קשי' לי הא קשי' לי על דברי הב"י דא"כ אשתרבובי אשתרבוב לאו סברא פשוטה היא דהרי לפי האמת לא פסקי' הכי · א"כ ל"ל לרבא למימר לא מיבעי' זימן בתחתונה כו' דהא שפיר איצטריך כתנא לאשמועי' אפי' זימן בתחתונה כו' דאסירי · וגם תכ"ל לומר דאמרי' סרוכי סריך · דלמא סרוכי סריך לא אמרי' והתנא לא איירי אלא בזימן בתחתונ' כו' אבל זימן בעליונה כו' שרי דודאי ספי אמרי' אשתרבובי אשתרבוב מסרוכי סריך · דהרי מה"ש קאמר דלא מיבעי' זימן בתחתונה כו' · ולולי דברי הב"י הי' נלע"ד לומר דבאמת רבא לא קאמר דבכה"ג אסור אלא ביש שם עוד שובך בתוך חמשים אמה · אלא דמ"מ הוה שרי אי לאו הקן הזה שלמעלה או למטה מזה משום דהולכין אחר הקרוב דלא כר' חנינא · ומש"ה אסור כיון דאיכא למימר דמרובא דעלמא הן וגם מצינן למתלי בקן זה שלא הזמין שהוא קרוב כמו הקן שהזמין · מש"ה אזלי' לחומרא · אבל השתא דקי"ל כר' חנינא וא"כ אם יש שם שובך אחר בתוך חמשים אמה בלא"ה אסור כמ"ש מהרש"ל ולא הוצרכו הפוסקים להזכירו כמ"ש לעיל · אלא דבאין שם שובך בתוך חמשים אמה ה"ל לאשמועינן דבכה"ג אסירי והא ליתא בלאו הכי · דמשום קן זה לחוד לא אסרי' להו · דהא יש לתלות באלו שהזמין שיצאו לפני קן שלהם כמו באלו שלא הזמין · ותלינן לקולא דספיקא דרבנן הוא · וכמ"ש לעיל דע"כ צ"ל דספק זה להקל · דאל"ה לא הוה סיוע לר' חנינא מהכא ע"ש · ועי"ל דדין דרבא כבר בכלל במ"ש הפוסקים בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורים · דהא לא התירו אלא באין שם קן אלא הוא אבל הכא דיש שם עוד קן שלא זימן אסור ולא שאני לנו בין אם הוא למעלה מזה או למטה ממנו או בשוה ודוק היטב :

שם בתו' ד"ה פשיטא דמותרין דאמר מר עוקבא כל המדדה כו' וי"ל דע"כ אנו צריכין לומר כדמר עוקבא דאל"כ לא מיתוקמא מתני' דלא יחפור עכ"ל וצ"ע הא לא צריכינן לטעמא דמר עוקבא התם אלא אליבא דר' חנינא דאמר רוב וקרוב הלך אחר הרוב ופריך התם ממתני' דניפול הנמצא תוך חמשים אמה הרי הוא של בעל השובך ואע"ג דאיכא דנפיש מיני' ומשני בדליכא דנפיש מיני' ופריך א"ה אימא סיפא חוץ לחמשים אמה הרי הוא של מוצאו ואי בדליכא אמאי הוא של מוצאו · ומשני במדדה וכדמר עוקבא כו' ע"ש משמע דבלא ר' חנינא לא הוה צריכינן למר עוקבא כלל והוה מתוקמא מתני' שפיר והדר' קושי' לדוכת' וכי תימא דאי מאמורא · ולולי דברי התו' הי' אפשר לומר דעיקר קושי' הגמ' הכא הוא מת"כ אי מיירי מתני' בדאפשר לו לדדות ממקום אחר לכאן אמאי מותרין ואי מיירי בגוונא דלא אפשר לו לבא ממקום אחר לכאן כגון שאין כאן שום שובך קרוב כל כך שאפשר לו לדדות ממנו לכאן פשיטא דמותרין · וזה קשה אף בלא מר עוקבא אלא דנקט בליפני' אי דאיכא קן בתוך חמשים אמה כו' ואי דליכא קן בתוך חמשים אמה כו' משום דהאמת כן הוא דעד חמשים אמה מדדה ואפי' לא כדאמר מר עוקבא · אבל באמת בלא"ה כמי ה"מ להקשות כנ"ל · ואין להקשות דלמא מיירי בדליכ' קן חוץ כ' אמה ומתני' אשמועי' דאיכה מדדה יותר מכ' אמה · דזה אכתי לא אשמועי' מתני' דהיכן הוזכר במתני' שיעור של חמשים אמה הא סתמא קתני אם אינם אלא הן כו' ומצינן לפרושי שאינם מודמאה אמה אלא הן או שיעור אחר דבסלמא לפי מאי דמשני כגון דקייתא בקרן זוית כו' לא קשי' היכי שמעי' זה ממתני' די"ל כיון דקשי' לן מת"כ היכי מיירי מת ני' אי בדאיכ' קן תוך שיעור שאפשר לו לדדות משם לכאן אמאי מותרין ואי בדליכ' פשיט' דמותרין

וע"כ לריכין לפרש דמיירי בדליכא קן תוך שיעור שיכול לרדות משם לכאן אלא דקיימ' בקרן זוית ודקתני אם אין שם אלא קן היינו באותה שורה אין שם שום קן אחר רק בשורה אחרת דהיינו בקרן זוית יש שם קן אחר ומ"מ מותרין אע"ג שהם בתוך שיעור שאפשר לרדות משם לכאן · משום דלא חזי לקיני' ואינו מדדה · אבל שיעור שאפשר לרדות דהיינו חמשים אמה ודאי לא שמעי' מתני' ודוק:

שם בגמ' בשלמא למ"ד הלכה כר' יהושע איצטריך כו' אלא למ"ד אין הלכה פשיטא כו' יש ליישב הא דקאמר בשלמ' כו' ולא הקשה בקצרה למ"ד אין הלכה פשיט' כו' משום דכפשוטו לא ה"מ לאקשויי דהמ"ל דרב מתנה אשמועי' דת"ק פליג אר' יהושע משום דהמ"ל דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי דהא הת"ק לא הזכיר כלל דאין שוטחין ברות ע"ג יתידות ומ"ל דבהא מודה דשרי · והא דקאמר אין מהפכין בהן היינו לאחר שכסלן מתוך הבהמה והניחן במקום אחד שוב אינו רשאי להפכן שלא יסריחו משום דמוקצין הן אבל בשעת שכוסלן מן הבהמה קודם שהניחן מידו יכול לשוטחן ע"ג יתידות כמו שיכול להניח אותן במקום אחר כיון שבלא"ה הן עתה בידו ואשמועי' רב מתנא דת"ק פליג אר' יהושע ואין הלכה כר' יהושע · אבל לפ"ז קשה א"ד הלכה כר' יהושע מנ"ל דת"ק פליג עלי' דמדקאמר הלכה מכלל דפליגי ומנ"ל הא דלמא ת"ק נמי מודה בהא כיון דבאמת סברא מעליא היא דהא חזינן דפסק הלכתא הכי · אלא ודאי דלישנא הכי משמע דרבי יהושע לפלוגי אתא · וא"כ קשה אאידך לישנא דאמר אין הלכה כר"י פשיטא יחיד ורבים כו' ולהכי קאמר בשלמא כו' כלומר איכא לן להאי מ"ד קשה אאידך וק"ל:

ועי"ל דכפשוטו לא ה"מ לאקשויי למ"ד אין הלכ' פשיט' כו' דהמ"ל דטובא קמ"ל דלפום ריהטא ר"י ס"ל כב"ה דשרו בעור לפני הדורסן ות"ק ס"ל כב"ש דאסרו כדמקשה באמת בתר הכי ומ"ש מעור לפני הדורסן · וא"כ בודאי הלכה כר' יהושע דקס"ל בשיטת ב"ה ולא כת"ק דסבר כב"ש · וקמ"ל רב מתנה דאין הלכה כר' יהושע משום דבאמת שאני הכא מעור לפני הדורסן כדמסיק באמת לבסוף · לזה קאמר בשלמא למ"ד הלכה איצטריך כו' וא"כ ע"כ צ"ל דסברא חילוקה היא דשאני הכא מעור לפני הדורסן דאל"ה פשיטא דהלכה כר' יהושע דס"ל כב"ה · וא"כ קשה לאידך מ"ד דאמר אין הלכה פשיט' · ודוחק לומר דפליגי בהא הני תרי לישני אי סברא חילוקה היא כך או לא ומשני מ"ד מסתבר טעמי' דר"י כו' ר"ל אע"ג דהסברא חילוקה באמת היא דלא דמי לגמרי לעור לפני הדורסן כדמשמע מלישנא קמא דאיצטריך לאשמועי' דהלכה כר"י מ"מ איצטריך לאשמועי' דאין הלכה כר"י משום דה"א דמסתבר טעמי' כו' ופריך הגמ' ומ"ש מעור כו' כלומר מאי סברא יש כאן לחלק בין הא להכא דאיצטריך ללישנא קמא לאשמועי' דהלכה כר"י · וללישנא בתרא באמת אין הלכה כר"י · דהגמ' אכתי לא הוה ידע הסברא לחלק אע"ג דהוה ידע שיש סברא ע"כ לחלק ביניהם ככ"ל מ"מ לא ידע מאי היא ומשני התם לא מוכחא מלתא כו' וק"ל:

ע"ב גמ' הנך נמי פלוגתא נינהו ב"ש במקום ב"ה אינה משנה מקשה מהרש"א למה לא הוכיחו התו' לעיל מכאן דפירש"י שפירש דתריסין מוחלפת השיטה ע"כ ליתא · דא"כ לא משני הגמ' מידי הכא ומתרץ דעולא מנה אותה לפי מאי דסבירא קמי' בשנות ע"ש ולענ"ד אין זה קושי' דהרי הקשו התו' לעיל דהיכי קאמר לעיל משום דחזי למזגא עלי' גבי עור לפני הדורסן והכא אמרי' דטעמא משום דהתירו סופן משום תחלתן · וא"כ ע"כ צ"ל לפי פירש"י דבאמת עולא דקאמר הכא טעמא דהתירו סופן משום תחלתן מהפך ההיא דהשוחט כדי שלא יקשה להא דעור לפני הדורסן ולהא דתריסין · דודאי לא יהפך שני השיטות משום אחת · אלא דלר' יוחנן משמע לי' לרש"י הלכונו דההיא דשוחט קיימא בדוכת' והאחרות דאיתי' מהפך · ותו' הקשו עליו דכיון דע"כ לעולא צ"ל דהשוחט מוחלפת מהיכא תיתי לעשות פלוגתא בינו ובין ר' יוחנן · וא"כ מה להם להקשות עוד מהא דקאמר ב"ש במקום ב"ה אינה משנה דע"כ תריסין אינה מוחלפת · הרי כבר הוכיחו דלעולא ע"כ השוחט מהופכת וא"כ תריסין קיימא בדוכת' ומה תוסיף ומה תגרע קושי' זו · הלא במה שמתורצת קושייתם הנ"ל לפירש"י מתורצת גם זו ודוק:

שם גמ' מתני' דלא כי האי תנא כו' יש ליישב הא דנקט בזה ולא קאמר זה מיד אמתני' משום דבלא עולא הו"ל דמתני' אתי' שפיר כי האי תנא דמתני' איירי בתריסין דבתי ובהא סברי ב"ש דסילוק נמי אסור כיון שאינו לשמחת י"ט אסור מדרבנן אע"ג דאין בנין וסתירה בכלים · והאי תנא איירי בתריסי חנויות ובהו מודו ב"ש דסילוק מותר לצורך שמחת י"ט אלא דסופן משום תחלתן לא ס"ל להתיר · וב"ה ס"ל דבין דבתים בין דחנויות שרו כיון דאין בנין וסתירה בכלים ואיסורא דרבנן לא ס"ל לב"ה כדס"ד בלא עולא לעיל · אבל לעולא ע"כ מיירי מתני' נמי בחנויות ומ"מ אסרי ב"ש אף לסלקן קאמר שפיר מתני' דלא כי האי תנא כו' וק"ל:

דף מז ע"ב גמ' תנן אכלו כו' מאי כלשהו לאו אע"ג דליכא כזית כו' לכאורה הו"ל דבאמת בשיורי ערוב סגי בכלשהו אבל בתחלה בעינן כזית דהא גבי ערובי חצרות אמרינן דס"ל לר' יוסי במס' עירובין דבשיורי עירוב סגי בכל שהו אע"ג דלכתחילה יש לו שיעור · אך י"ל דא"כ הוה קשה מברייתא דמייתי בתר הכי דקתני תחלתו וסופו אין לו שיעור ולא ה"מ לשנויי אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה דהא סופו באמת אין לו שיעור כלל לפ"ז · וא"כ גם תחלתו ע"כ אין לו שיעור כלל דהא תרווייהו גבי הדדי תני' תחלתו וסופו אין לו שיעור ואי אפשר לחלק ביניהם · אבל השתא דמשני לא דאית בי' כזית שפיר משני בסמוך אברייתא' אין לו שיעור למעלה והמקשה נמי סמיך מעיקרא להקשות ממתני' אע"ג דידע דמצי לשנויי לי' דשירי עירוב שאני משום דידע דא"כ קשי' ליה מברייתא ככ"ל · ואע"ג דהשתא דמשני לי' לא דאית בי' כזית נמי פריך מברייי' היינו משום דסתמא משמע אין לו שיעור כלל אבל מ"מ ידע דמצי לשנויי אין לו שיעור למעלה כו' והכי משמע לישני' דקאמר מאי לאו אין לו שיעור כלל · אבל אי הוי משני לי' אמתני' דשירי עירוב שאני הוה מקשה ליה קושי' חזקה מברייתא' זו וק"ל:

שם גמ' איבעי' להו הלכה כר' לקולא כו' יש לדקדק אמאי בעי אליבא דשמואל משום דמ"ל דאיפכא תני כדשלח ר' אליעזר לגולה ואמאי לא בעי אליבא דרב מה"ט דדילמא איפכא תני · והוי אליבא דהלכתא דהא קי"ל הלכה כרב באיסורי · ולכאורה הי' אפשר לומר לפי מ"ש התו' בד"ה רבי אומר כו' דטעמא דר' משום דס"ל דשבת וי"ט קדושה אחת היא ולכך בעירובי חצרות דלא שייך למימר קדושה אחת הן שרי · וא"כ י"ל דס"ל להגמרא דאי אמרי' שתי קדושות הן ודאי אין סברא לחלק בין עירובי חצרות לתחומין ואי אסיר ערובי תחומין אסיר נמי ערובי חצרות והכי בעו התו' למימר מעיקרא במס' עירובין ע"ש (אף שלבסוף מתרצים די"ל שפיר חילוק ביניהן מ"מ י"ל דהגמ' לא ס"ל לסברתם) וא"כ ע"כ רב לחומרא פסק כת"ק דרב שמעי' לי' דס"ל שבת וי"ט שתי קדושות הן כדאיתא לעיל (דף ד') ואין לחלק בין עירובי חצרות לתחומין ככ"ל אבל לשמואל דלא שמעי' לי' היכי ס"ל בזה שפיר בעי אי תני כדתנן בבבל ופסק כר' לקולא ופליג ארב · או תני איפכא ולא פליג ארב לדיכא אלא דכל אחד פסק לפי מה דתני ולא שמע כלל מדרב אמנ' לפ"ז הוי קשה מאי משני בסמוך לדחוי' הפשיטות כיון דמקלקלי בה רבים דמ"מ כו' נפשט' הבעי' דשמואל לקולא קאמר דאל"ה מאי קאמר רב תחלת הוראה דהאי צורבא מרבנן לקולא הא פסק כדס"ל לרב נמי דהא רב ודאי לחומר' פסק · אע"כ דמ"ל דרב פסק לקולא והדרא קושיא

קושי' לדוכתה אמאי נקיט בפייתו אליבא דשמואל ולא אליבא דרב ול"ע :

דף יז ע"א תו' ד"ה מ"ש למקני שביתה כו' וא"ת לר' יוחנן כו' וכי פליג ר"א אכולהו תנאי כו' צ"ע לפי מאי דס"ד השת' תקשי להו מפי דר' אליעזר אהדדי דהתם קאמר טעמא דאין מערבין מי"ט לשבת משום הככה ולעיל (דף ד' ע"א) קאמר בילה תאכל הי"ט ואמה ולא ס"ל לאסור משום הככה ואין לומר דספיר אית לי' הככה אלא דמיירי בי"ט דעלמא שאינו אחר השבת דלית בי' הככה וגזירה די"ט דעלמא אטו י"ט אחר השבת לית לי' · דהא סתמא קתני דמשמע דמיירי בכל ענין · ועוד דא"כ מאי קאמר לעיל כולהו כרבה לא אמרי הככה לית להו · לימא דאית להו הככה אלא דהגזירה לית להו ולא מסתבר להו למימר דמתני' לא איירי אלא בי"ט אחר השבת · אע"כ דמשן דאית לי' הככה ודאי גזר כמי י"ט דעלמא אטו י"ט אחר השבת דמסתבר לגזור כה"ג דלאו כ"ע דינא גמירי לידע דיש חילוק בין י"ט אחר השבת לשאר י"ט משום טעמא דמאתמול נמרה לה · וא"כ ע"כ צ"ל דר"א לית לי' הככה כלל ודוק :

אחר כותבי מלאתי ראיתי במהרש"א במס' עירובין שהקשה קושי' זו ותירץ ד"ל דר"א קאמר התם תאכל היא ואמה אליבא דב"ש דלית להו הככה אבל איהו ס"ל כב"ה ע"ש · ולע"ד א"א לומר כן דא"כ מאי פריך הגמ' לעיל (דף ד' ע"א) על ר"א אי בתרנגולת העומד' לגדל ביצי' היא ואמה אסורה ופירש"י שם דהא שמעי' לי' לר"א דאית לי' מוקצה כו' ומאי קושי' דלמא קאמר הכא מילתי' אליבא דב"ש דלית להו מוקצה כדמוקי להו רב נחמן לעיל · ואיהו ס"ל כב"ה ודוק :

ע"ב תו' ד"ה אמר רבא הלכתא כתנא דידן כו' והא דקאמר אביי לא שנו כו' היינו דוקא היכא דאינו רוצה לאפות כו' תקשה בס' קיקיון דיונה לפר"ת מ"ש דאמר אביי לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא דהיינו אם רוצה לבשל ולא לאפות הרי הת"ל כמי איפכא דהיינו אם רוצה לאפות דצריך פת דוקא ע"ש ולע"ד נראה דלק"מ דהגה"ת אשר"י כתבו דאם עשה פת לבד אפילו לאפות לא מהני וא"כ ה"ק אביי לא שנו אלא תבשיל דמהני עכ"פ לבשל אבל פת לא ר"ל דלא מהני מידי אפילו לאפות עליו וק"ל :

דף יח ע"א בתו' ד"ה כנזור השקה אטו הטבלה כו' אבל בהשקת מים אינו לבוש כ"כ כו' והא דלא פריך בסמוך גבי מדלין בדלי כו' כנזור שמא יעבירנו ד' אמות כו' כתב מהרש"א משום דבדלי לא שייך שמא יעבירנו כו' דדרך הדלי להיות מונח סמוך לבור ע"ש אבל הוא רחוק דא"כ אכתי מאי פריך כנזור דלמא אתי לאטבולי בעיני' דמה בכך שיטבילנו בעיני' הא לא שייך בי' שמא יעבירנו כו' ואף שמהרש"א יישב זה דגזה הוא בכלל אשר כלים מ"מ הוא דוחק קצת דמכ"ל להמקשה דכנזור כל כך דהטבילה גופה בדלי איכה אלא גזירה אטו אשר כלים וכנזור עוד שלא לדלות בו משום הטבילה · ולע"ד הי' נראה דלא שייך לנזו' כאן שמא יעבירנו כו' כיון דבכלי טהור ודאי מות' לדלות מים ולהעביר הדלי והמים ד' אמות בר"ה בי"ט ולמה ינרע דלי טמא לענין זה שלא לדלות בו משום גזירה דשמא יעבירנו כו' ואין לומר בזה גזירה י"ט אטו שבת דבלאו הכי יאסור הכל בי"ט כמו אוכל נפש ליכא למגזר הכי · דא"כ יאסור הכל בי"ט כמו בשבת והא ודאי לית' · ולהכי לא פריך אלא משום דכנזור דלמא אתי לאטבולי בעיני' וא"ש שייך לנזור שמא יעבירנו כמו בשאר כלים וק"ל :

שם ברש"י ד"ה בדלי טמא כו' והא לא דמי למטביל כלי כו' כתב מהרש"א דזה כתב לרבא אבל לרבה בלא"ה לא דמי להא דהתם שייך לנזור שמא יעבירנו כו' דמשום הכלי הוא להוט אף שאינו להוט משום המים ע"ש ולע"ג דכתבו התו' לקמן דאפילו בכלי עץ טהור אין משיקין משום שנטמא מחמת המים · ובהא אינו להוט דהרי המים אינן אלא ולד הטומאה וא"כ לא שייך לנזור שמא יעבירנו כו' ומ"מ אסור· די"ל דהתו' לא כתבו אלא דלכתחלה אסור ליתן המים לתוך כלי עץ טהור ולטמאו ע"מ להטבילו אח"כ כמ"ש לקמן בתי' ולכם בד"ה ואין כו' אבל מ"מ אם נתן המים בכלי טהור בלא"ה מותר לטובלו כמו שאר כלי שנטמא בולד הטומא' בי"ט והא דהכא אבל לא מטבילין קאי אכלי שנטמא באב הטומאה דשייך בי' שמא יעבירנו וק"ל :

שם בגמ' ואם איתא כנזור די"ט אטו דעי"ט · כתב מהרש"א דהא דלא פריך הכא כנזור שמא יעבירנו כו' משום די"ל שלא הי' יכול לעשות בענין אחר והוא לצורך י"ט לא נזרו ע"ש ולא ידעתי א"כ מאי פריך כנזור די"ט אטו דעי"ט דכיון דהגזירה גופה שאסרו מחמתה בנטמא מעי"ט דהיינו שמא יעבירנו כו' שייכה גם בנטמא בי"ט ומ"מ לא גזרו משום שלא הי' אפשר בענין אחר · וזה כיחא להמקש' והיכי תיסק אדעתי' דנזור אטו דעי"ט דהאי גזירה לגזירה ולא כתיר משום הי"ט דלא אפשר · ולע"ד נראה דלא רצה להקשות כן משום דאיכא למימר דמה נפסק אין לנזור שמא יעבירנו דאם יש לו כלים אחרים ואינו צריך לכלי זה כ"כ היום א"כ אינו להוט להטבילו ולא שייך שמא יעבירנו ואם אין לו כלים אחרים להשתמש בהן בי"ט ולהוט להטבילו מסתמא מזהר זהיר שלא יטמא והוי מלתא דלא שכיחא ולא גזרו בי' רבנן · אבל בנטמא מעי"ט הוי מלתא דשכיחא · דבשלמא בי"ט שהכל טהורים ברגל יכול ליזהר אבל בעי"ט דשכיחי טמאים לא אפשר להזהר ומש"ה פריך כנזור די"ט כו' כלומר היכא דשכיח כגון שאינו צריך לכלי כ"כ היום כהי דשמא יעבירנו לא שייך שאינו להוט להטבילו מ"מ כנזור אטו דעי"ט והכא סתמא קתני בי"ט מטבילין כו' ולא מפליג בין שכיח ללא שכיח ומשני טומאה בי"ט לא שכיחא כלומר דלא שכיח כלל אפי' באינו צריך לו לכלי זה ודוק :

שם ברש"י ד"ה בולד הטומאה כו' וי"מ כלי שנטמא באב הטומאה כו' וטעמא משום דבעי הערב שמש כו' כתב מהרש"א ולפי' זה בולד הטומאה דוקא בנטמא בי"ט מטבילין אותו כו' וקשה לפי' זה הא דפריך כנזור הא אטו הא היינו ולד הטומאה שנטמא בי"ט אטו אב הטומאה ומאי קא קשי' ליה הא קאמרי' הטומאה בי"ט מלתא דלא שכיחא היא ולא גזרו בי' כו' ע"ש שתירץ בדוחק וכ"כ מהר"ס ש"ף ז"ל שתירוץ מהרש"א דחוק דמ"מ מכ"ל להמקשה להקשות ולע"ד נראה ליישב דודאי מעיקרא דפריך מברייתא דלעיל כלי שנטמא מעי"ט כו' הוה ס"ד דמהרץ דמיירי בנטמא באב הטומאה דזה הוא מלתא דלא שכיח' כדפרש"י שהרי האל מטהרין ברגל כו' אבל השתא דמיירי בולד הטומאה דהיינו במשקין טמאין דשאר ולד הטומאה לא מטמא כלי רק משקין נגרו בי' משום משקה זב וזבה כמ"ש מהרש"ל על דברי התו' · וזהו שכיח שהרי כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה ואי אפשר ליזהר מזה שהרי אפי' סתם ידים שכיות הן ופוסלין את התרומ' וא"כ מטמאין משקין להיות תחלה · ומש"ה פריך שפיר דכנזור הא אטו הא דודאי משקין שיטמאו כלי שכיח אפי' בי"ט (ובלא"ה כמי יש לחלק דדוקא אב הטומאה לא שכיח שיטמא כלי בי"ט משום דכזהרין מטומאה דאוריית' אבל מולד הטומא' אינם כזהרין לפי שאינו מטמא כלי מן התורה) ואפ' לות' דמש"ה אינו מפרש כאן קושייתו כנזור ולד הטומא' אטו אב הטומא' כדמפר' לעיל כנזו' די"ט כו' משו' דהשת' הדר' קושי' דלעיל כמי לדוכת' דכנזור כטמא בי"ט אטו כטמא בעי"ט · דהשתא כסתר תירוצו דטומאה בי"ט מילתא דלא שכיחא כו' דהא מוכח השת' דבולד הטומאה מיירי לעיל והוא מלת' דשכיחא ככ"ל · ולהכי פריך סתמא כנזור הא אטו הא כלומר נטמא בולד הטומאה בי"ט אטו נטמא בעי"ט וגם אטו נטמא באב הטומאה אפי' בי"ט · ועי"ל דבאמת ברית' זו מיירי בכל ענין כלומר בנטמא באב הטומאה אפילו בי"ט אין מטבילין אותו ובנטמ' בולד הטומאה אפי' בעי"ט מטבילין אותו · ומש"ה פריך שפיר אנטמא בולד הטומאה עי"ט

אמאי

אמאי מטבילין אותו כנזור הא אטו הא · והא דקתני בברייתא' דלעיל כטמא מעי"ט אין מטבילין אותו מיירי באב הטומאה דוקא · והא דקתני בי"ט מטבילין אותו היינו משום דלעיל איירי בישראל דרוצה להשתמש בו חולין דאינו צריך הערב שמש · משא"כ בברייתא' זו דמיירי נמי בסיפא בולד הטומאה א"כ מיירי בכהן כדמשני ולד הטומאה היכי משכחת כו' (וזה אסיק גם המקשה אדעתי' אלא דכהנים זריזים הם לא הוה מסיק אדעתי') וכהן מסתמא רוצה להשתמש בו תרומה דבעי הערב שמש לכך באב הטומאה אין מטבילין משום שהטבילה שלא לצורך י"ט · ומ"מ הקשה רש"י הרי ראוי להשתמש בו חולין כו' משום דכהנים נמי אית להו חולין וכמ"ש התו' ובזה חולקים ה"מ על רש"י · ובזה מיושב נמי מה שיקשה לכאורה לפי המסקנא דקאמר ולד הטומאה היכי משכחת לה כו' כהנים זריזין הן א"כ אמאי קתני בברייתא' דלעיל בכטמא בעי"ט דאין מטבילין אותו בי"ט דמיירי נמי בולד הטומאה כמ"ש התו' ומהרש"א נהי"ת · הא כיון דכהנים זריזין כן לא ה"ל לגזור בדייהו · אבל לפ"ז שכתבנו א"ש דלעיל מיירי באב הטומא' ובישראל · ולשיטת התו' ומהרש"א יש ליישב דלעיל מיירי בישראל ובכלי שאינו מנוקב דראוי לתקן כמ"ש התו' · או י"ל דהי"מ לא ס"ל סברת התו' דבולד הטומא' לא גזרי' שמא יעבירנו ד' אמות ברה"ר משום דאינו להוט להטבילו דבאמת הוא דוחק · אלא דמש"ה לא פריך הכא נגזור שמ' יעבירנו משום דכטמא בי"ט ולא הי' יכול להטבילו מעי"ט לא חשו לגזירה דשמא יעבירנו כמ"ש מהרש"א אהא דלעיל · אלא דמ"מ פריך נגזור הא אטו הא · והא משני כהנים זריזין הן ולא יטעו להתיר יותר אבל בכטמא בעי"ט דחשו לשמא יעבירנו אפי' גבי כהנים גזרו · דבהא אפשר דלא שייך טעמא דזריזין הן דזה אינו תלוי בטעות אלא שמא יעבירנו ד' אמות ולא אדעתי' כלל · אמנם לפי מה שכתבתי דהי"מ ס"ל דהא דכטמא בולד הטומאה מטבילין אותו מיירי אפי' בנטמא מעי"ט א"כ ע"כ צ"ל דס"ל כמו סברת התו' דבולד הטומאה אינו להוט דאל"כ אמאי לא פריך נגזור שמא יעבירנו כו' וא"כ לכאורה קשה מי הכריחם לפרש טעמא דאב הטומאה משום שאינו לצורך י"ט ונריכים לדחוק דמיירי בכהן ככ"ל · ניחא דטעמ' שמא יעבירנו כו' ומיירי אפי' בישראל ובנטמ' מעי"ט כדפרש"י · וי"ל דבעו לפרושי דברייתא מיירי בכל ענין בין שנטמא בעי"ט בין שנטמא בי"ט · ובי"ט הא אמרי' דלא גזרו משום דלא שכיחא · לכך הוצרכו לפרש דאסור בלא גזירה משום שאינו לצורך י"ט ודוק כי קצרתי קצת :

ע"ב גמ' תינח בשבת ביוה"כ מאי איכ' למימר לכאורה קשה למה לא שייך גם ביוה"כ הטעם דרבנ"י פעמים שאדם בא כו' מלוכלך כו' דזה גם ביוה"כ מותר כדאית' במס' יומא (דף ע"ז ע"ב) ואם הי' מלוכלך בטיט ובצואה רוחץ כדרכו ואינו חושש · ואפשר לומר דה"ט לא שייך אלא בימות הגשמים שהדרכים מקולקלים ומלוכלכים בטיט אבל בימות החמה לא שאזין הדרכים מלוכלכים בטיט ומש"ה נמי הוצרך הגמ' לומר טעמא דנראה כמקר ולא סגי לי' בטעמא דרבנ"י לחוד · וביוה"כ פעמים שעדיין הוא ימות החמה ואין הדרכים מלוכלכים ולא שייך טעמא דרבנ"י ונם נראה כמקר לא שייך בי' שאסור להקר ביוה"כ ופריך שפיר דבכה"ג יהי' אסור ולא מצינו זה בשום מקום ואדרבה סתמא קתני כל חייבי טבילות כו' וק"ל :

שם תו' ד"ה ושוין שמשיקין כו' אבל לא בכלי עץ כו' כתב מהרש"א מדיוקא דקתני בכלי אבן כו' מיהו בברייתא' דקתני נמי הכי ליכא אין מטבילין כלי ע"ג מימיו לטהרו ע"כ לא איירי בכלי עץ שנטמא עכשיו מן המשקין כו' לכאורה דברי מהרש"א קשים להולמן דהא גם במתני' מ"ל דהא דקתני אבל לא מטבילין דהיינו כלי ע"ג מימיו לא מיירי בכלי שנטמא עכשיו מן המשקין אלא דמשמע להו לתו' דמ"מ אסור ליתן המים בכלי עץ טהור מדקתני בכלי אבן הת"ש הוא עצמו בזה · אבל באמת שפיר מוכח דבמתני' הא דקתני אבל לא מטבילין מיירי אפי' כטמא עכשיו · דאל"ה תקשי דיוקי דמתני' אהדדי דמעיקרא קתני דוקא בכלי אבן משיקין דמשמע אבל בכלי עץ טהור אסור משום דמטביל גם הכלי והדר קתני אבל לא מטבילין כלי ע"ג מימיו דמשמע דוקא כלי שנטמא כבר אסור להטביל · אלא ודאי דהא דקתני אבל לא מטבילין באמת מיירי אפי' כטמא עכשיו · וא"כ שפיר כתב מהרש"א דבברייתא' ע"כ לא מיירי בהכי אלא מיירי רק בכלי שנטמא כבר מעי"ט כמו שהוכיח וק"ל :

דף יט ע"א רש"י ד"ה מעשה דקא רהיט במרולה כו' הלכך בין השמשות די"ט אסור משום דמטביל בי"ט שלא לצורך כו' כתב מהרש"א הא דלא סגי ליה משום דאין מטבילין כלי בי"ט משום הנך טעמי דקאמרי אמוראי לעיל י"ל משום דכל הנך טעמי אינן אלא שבות ואיכא מ"ד דלא גזרו על השבות בין השמשות · אך קשה דמ"מ לצורך הוא להשתמש בו חולין ומעשר כו' וי"ל בדוחק דהכא בכהנים קמיירי וכיון דקא רהיט כו' ודאי אינו טובלו אלא לצורך תרומה כו' ע"ש ואין זה מוכרח דמ"מ אפשר שרוצה להשתמש בו תרומה וגם חולין וא"כ מ"מ לצורך הוא משום החולין · וגם מה שתירץ על' קושי' הראשונה אינו מספיק דמ"מ ל"ל לרש"י לדחוק בזה הלא הי' יכול לפרש דס"ל להך מ"ד דגזרו על השבות בין השמשות · ולכן נלע"ד דרש"י הוכרח לזה משום דע"כ הא דקאמר ת"ק אין מטבילין אותו בין השמשות היינו שהרואה אותו צריך למחות בידו דומיא דאין מטבילין דקאמר ר"ש שזורי דהא חד לישנא קאמרי תרווייהו · ועוד דאי אין מטבילין דת"ק היינו שאסור הוא לטובלו כלל כי הנך אין מטבילין דתני' לעיל · א"כ מאי פליג ר"ש שזורי עלי' והא ודאי בחול אין מטבילין אותו · דע"כ צ"ל שהרואה צריך למחות בידו מספק שמא רוצה להשתמש בו תרומה היום · דהרי בודאי אם ירצה לטובלו ולהניחו עד למחר או אם ירצה להשתמש בו היו' חולין שרי לטובלו וא"כ מכ"ל דת"ק לא ס"ל הכי דילמ' ת"ק נמי ס"ל כוותי' · והא דקתני' משו' דבעי למימ' דבי"ט לגמרי אסור לטובלו משום דאין מטבילין כלי בי"ט מהנך טעמי דאמוראי דלעיל אלא ודאי דר"ש שזורי שמעי' לת"ק דאמ' אין מטבילין בין השמשות כלומ' שמוחין בידו אם רואין אותו מספק שמ' רוצה להשתמש בו תרומה ותרומה אינו רשאי להשתמש בו משום שלא יהא לו הערב שמש והוא אע"פ שידע דבעי הערב שמש מ"מ כיון שבא אל המקוה יטבילנו ויניחו עד למחר ולא ידע שאסור לטובלו שלא לצורך י"ט דהא דיכא לא נמי מש"ה מוחין בידו · אבל אם הוא באמת רוצה להשתמש בו חולין היום מותר לטובלו · והא פליג ר"ש שזורי דאפי' בחול מוחין בידו מספק שמא לא ידע כלל דבעי הערב שמש וישתמש בו תרומה היום · וא"כ ליכא לפרושי אלא כפירש"י דמשום דאינו לצורך י"ט אסור כלומר שמוחין בידו מה"ט מספק שמא רוצה להשתמש בו תרומה · דאי משום הכי טעמי דלעיל א"כ אסור לטובלו בכל ענין ולא הוי שייך עלי' פלוגתא דר"ש שזורי ככ"ל · וטעמא דשרי באמת אם אינו רוצה להשתמש בו תרומה · משום דלא גזרו על השבות בין השמשות · ולפ"ז מיושבים שני הקושיות של מהרש"א על נכון וזהו נלע"ד ברור :

שם בתו' ד"ה אמר עולא מחלוקת כו' וי"ל משום דלא תטעה לומר לה' כל דלה' כו' לכאורה קשה לא נכתוב לא ה"מ ולא וא"ו לא ליכתוב לה' ולא בעי נמי וחגותם וי"ל דאי לאו לה' הוה אסרי' מלכם אפי' שלמי שמחה דגבי חגיגה גלי רחמנא דשרי מוחגותם אבל שלמי שמחה אע"ב דדמו לחגיגה מ"מ ה"מ דאסירי מלכם · דמ"מ לא דמו לגמרי דאינן חובה כמו חגיגה כדאמרי' לקמן ויולא בה משום שמחה כו' להכי אצטריך לה' לרבויי · וכיון דכתיב לה' לרבויי הוה מרבינן כל דלה' אפי' עולת ראיי' דהיא דמי' נמי לחגיגה שזמנה קבוע ברגל ואם עבר הרגל אין לה תשלומין · ולכם הוה מוקמי' לאסור נדרים ונדבות דהיינו

שלמים דה"א כיון שיש בהן אכילת אדם שרי׳ להכי איצטריך לכם לאסור׳ מש"ה איצטריך כמי וחגותם׳ למעוטי אפי׳ עול׳ ראיי׳ • (וזה לפי מ"ש לקמן דף כ׳ ע"ב בסוף דהיינו כמ"ש מהר"ם שיף אבל לפי מ"ש מתחל׳ לא א"ש מ"ש כאן וק"ל) ומ"ש אח"ז וי"ל משום שלא תטעה לומר וחגותם חג חגיגה אין עולה לא עכ"ל לכאורה כמי קשה כה"ג לא ליכתוב מיעוטא דחג ולא בעי רבוי׳ דלה׳ • וכ"ל דאי לאו מיעוטא הוה אמרי׳ דהכל שרי אפי׳ נדרים ונדבות מכח מתוך שהותרה כו׳ או מק׳ ודקאמרי ב"ה לקמן • לכך איצטריך וחגותם למעוטינהו דלא הוה ממעטי׳ להו מלכם דמלינן לאוקמי׳ למעוטי עולת נדבה אבל שלמים לא להכי איצטריך וחגותם וכיון דכתיב וחגותם הוה ממעטי׳ אפי׳ עולת ראיי׳ דוחגותם משמע למעט כל מה שאינו דומה לגמרי לחגיגה דהיינו שאין בו אכילת אדם כגון עולת ראיי׳ או שאין קבוע לו זמן כגון שלמי נדבה להכי איצטריך לה׳ לרבוי׳ ומוקמי׳ ליה לעולת ראיי׳ משום דמסתבר טפי משלמי נדבה דקבוע לה זמן עדיף טפי מאכילת אדם ודוק:

ע"ב בתו׳ ד"ה ב"ש אומר כו׳ ע"כ נראה דגרס כו׳ מעיקר׳ ס"ד כל שאינו בא בחג המצות כגון תודה וכן שאר נדרים ונדבות שאינן באין בחג השבועות כו׳ וק"ק לפ"ז ל"ל לתכתב בחג המצות כלל כיון דמחג המצות לא ממעטינן אלא תודה • ושאר נדרים ונדבות ממעטי׳ מחג השבועות • ליכתוב רק חג השבועות וחג הסוכות והוה מקשינן חג הסוכות לחג השבועות דכל שאינו בא בחג השבועות אינו בא בחג הסוכות והוה ממעטינן מיני׳ כמי תודה דתודה כמי איכא בא בחג השבוע׳ ותו ק"ל:

בא"ד ולפי הספקא ה"ק כו׳ כלומר שראוי לבא בזמן שניה׳ דאע"פ כו׳ ר"ל דאע"פ שבחג השבועות אינו בא משום שהוא י"ט מ"מ הרי הי׳ ראוי לבא בזמן ההוא אשלא הי׳ י"ט דהרי כבר היה הנדר עליו וזה בא בחג הסוכו׳ כלומר חייב להביאו בח"ה סוכות משום בל תאחר • אבל לנוסחת רש"י דגרס בא בחג השבועות ובחג הסוכות אין שייך לומר שראוי לבא בזמן חג שבועות אם לא הי׳ י"ט דבזה לא איירי אלא הא דאמרינן כל שבא בחג המצות דהיינו שהי׳ ראוי לבא אז שכבר הי׳ נדור בחג המצות • אבל בא בחג השבועות לא איירי דראוי לבא • אלא דיבא קאמר שמחויב להביאו בחג השבועות או סוכות • משמע שיכול להביא בחג השבועות • והא אינו • ואין צורך למ"ש מהרש"א בזה • ומהר"ם שיף ז"ל כתב שאין צורך למ"ש מהרש"א • נראה שנתכוין למה שכתבנו וק"ל:

דף ד ע"א תו׳ ד"ה למד על עולת חובה כו׳ אלא פר של ע"א ופר של העלם דבר כו׳ נראה שאין זה מדברי התו׳ אלא הי׳ כתוב על הגליון לפרש מה הם השתי קרבנות והכניסוהו אח"כ בפנים • דבגמרא לית׳ הכי התם במס׳ מנחות פ׳ שתי מדות במתני׳ אלא הכי אית׳ כל קרבנו׳ הצבור אין בהן סמיכה חוץ מן פר הבא על כל המצות (דהיינו פר העלם דבר) ושעיר המשתלח ר"ש אומר אף שעירי ע"א • אבל פר של ע"א ליכא למ"ד • ותמיה לי שלא הניחו המפרשי׳ מהרש"ל ומהרש"א ולא הרגישו בזה ול"ע:

בא"ד ומ"מ קשה כו׳ ולפירש"י ניחא וע"ל שנוי׳ השוה לשניהם כו׳ יש לדקדק דלישנא משמע דהך קושי׳ תלויה בתירוץ הקודם ולכאורה אין לה שייכות • ועוד שכתבו ולפירש"י ניחא דמשמע דניחא הכל ובאמת קושי׳ הראשונה גם לפירש"י קשי׳ • והנ"ל ולפירש"י ניחא הא • וגם לכאורה הוא אך למותר דהרי כתבו מתחלה דהא פי׳ דקרא דויעשה כמשפט מיירי בקרבן צבור וזהו דלא כרש"י א"כ פשיטא דלפירש"י ניחא • ועוד דלישנא דועוד י"ל כו׳ משמע כאלו כבר תירצו באופן אחר ובאמת קושי׳ הראשונה אכתי לא מיתרצא כלל • לכן נלע"ד דבל"ז לא הוה מקשי׳ מידי היכי ילפי׳ דורות משעה דדלמא שפיר ילפי׳ לענין זה דורות משעה • דקולא ודאי לא ילפי׳ דורות משעה דקדשי דורות חמירי טפי כדמצינו גבי שעיר החטא׳ של ר"ח שהקריבו בשמיני למילואים ושרפוהו מפני אנינות שאמר אהרן למשה אם שמעת בקדשי שעה אין לך להקל בקדשי דורות כדפירש"י בחומש • אבל לחומרא שפיר מצינן למילף שיטעון סמיכה • אבל השת׳ שתירצו דאפ"ה דקרבנו׳ צבור אינן טעונין סמיכה לדורו׳ מ"מ בזה שהי׳ לפי שעה הי׳ טעון סמיכ׳ א"כ חזינן דזה הי׳ חמור לענין זה יותר מלדורו׳ בצבור • א"כ מקשי׳ שפיר מנ"ל למילף מיני׳ אפילו קרבן יחיד לדורות לענין זה • ולפ"ז א"ש מ"ש ולפרש"י ניחא ר"ל דניחא הכל • דלפרש"י דמיירי בקרבן יחיד • א"כ שפיר מ"ל דילפי׳ דורות משעה לענין זה כנ"ל וא"ש כמי מ"ש ועי"ל שנוי׳ השוה לשניהם ר"ל בין לפירש"י בין לפירושם • אפילו נאמר דגם לפירש"י יש להקשות מנ"ל למילף דורות משעה מ"מ הכא מוכח דילפי׳ להו מהדדי כמו שכתבו להלן ודוק:

שם ברש"י ד"ה אתי׳ מביניא לעולם מתני׳ דתני תנא דברי הכל היא כו׳ לכאורה קשה האיך כתב דדברי הכל היא א"כ לא אתי׳ כב"ש • דאי הוה ס"ל לב"ש הך ליתור דכמשפט דלמד על עולת חובה לדורות שטעונה סמיכה א"כ מאי לא נגמר שלמי חובה מביניא שיטעון סמיכה • שהרי אין עליו תשובה • ונכון אבניתן לדרוש בין מכתוב אחד בין משני כתובים דהיינו במה הצד • אלא ודאי דב"ש סברי דעולת חובה אינה טעונה סמיכה לדורות דלא גמרי׳ דורות משעה כקושי׳ התו׳ • וי"ל דהשתא אמרי׳ דהאי תנא דויקרב כו׳ ס"ל דב"ש כמי בעו סמיכה בשלמי חובה כר׳ יוסי דבסמוך • דבשלמא ר׳ יצחק בר אבא דלא אסיק אדעתי׳ הך סברא דגמרי׳ שלמי חובה מעולת חובה • (ואפשר משום דהוה ס"ל דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בבנין אב) לכך הוצרך לומר דהאי תנא סבר כר"י בר יהודה דבסמוך דב"ש סברי דשלמי חובה לא בעו סמיכה כלל • דאל"ה הוה אתא דלא כמאן לא כב"ה ולא כב"ש דב"ש סברי דגמרי׳ שלמי חובה משלמי נדבה א"כ עולת חובה כמי מלי למגמר מעולת נדבה ולא הבעי קרא • אבל לפי האמת דמסקינן דגמרי׳ שלמי חובה מעולת חובה או מביני׳ מצינן למימר דאדרבה האי תנא סבר כר׳ יוסי דב"ש כמי בעו סמיכה בשלמי חובה וגמרי לה מביניא וק"ל:

ע"ב גמ׳ אמר לו מה זו שתיקה כו׳ לפרש"י לא יתיישב לישנא דמה זו שתיקה דאדרבה הל"ל מה זו אמירה כדאמר לי׳ איהו מה זו סמיכה • שר"ל שהסמיכה היא שלא כהוגן מפני שב"ש חולקין עליהם • א"כ אמירתו היא שלא כהוגן שלא הי׳ לו לדבר אלא לשתוק • אמנם לולי פירש"י הי׳ אפשר לפרש דאמר לי׳ מה זו שתיקה ר"ל שעתה אתה מערער ולמה שתקת אז כשקבעו הלכה כב"ה שלא הי׳ שם אדם שערער בדבר כלום וכיון שאז שתקת שוב לא הי׳ לך לערער אחר המעשה שקבעו הלכה כמותנו • וכעין שאמר שם רשב"י להוא סבא במ׳ שבת במעשה דיהודה בן גרים אלמלא לא היית עמנו כו׳ ובזה מיושב כמי הא דקאמר הגמ׳ שוב מעשה בתלמיד אחד כו׳ כלומר לאחר המעשה הזה הי׳ מעשה בתלמיד א׳ כו׳ כדפרש"י • ולמאי נ"מ קאמר דהי׳ זה המעשה אחר מעשה דלעיל • אלא דמש"ה הוה קאמר לי׳ מה זו שתיקה לפי ששתק אז במעשה הנ"ל • וגם לפרש"י י"ל דמש"ה קאמר דזה המעשה הי׳ אחר מעשה דלעיל • דאל"ה לא הל"ל מה זו שתיקה שהי׳ לך לשתוק כו׳ דלמה הי׳ לו לשתוק שהרי אמר כהוגן כיון שלא נקבע עדיין הלכה כמי • לא ה"ל לעשות מעשה כדבריו להקל וק"ל:

שם ברש"י ד"ה במאי קמיפלגי כו׳ אבא שאול דלא אמר אמרו להן ב"ש נדרים ונדבות יוכיחו ס"ל נדרי׳ ונדבות קריבין לב"ה • לכאורה קשה דמ"מ המ"ל עולות נדרי׳ ונדבות יוכיחו דליכא למ"ד דקרבין דאף למ"ד נדרים ונדבות קרבין היינו שלמים דוקא אבל עולות לא כדאמ׳ לעיל דסב"א בברייתא׳ לא נחלקו ב"ש וב"ה על עולה שאינה של י"ט שאינה קרבה כו׳ וי"ל דודאי מעולת נדבה אין לעשות יוכיח לעולת ראי׳ דזה הוא יודעים ב"ש שיש להשיב מה לעולת נדבה שאין קבוע לה זמן כו׳ אבל משלמים

נדרי' ונדבו' הוה ס"ד דספיר יש לעשות יוכיח דאע"ג דאין קבוע להם זמן מ"מ יש בהם מעלה אחרת שיש בהן אכילת אדם ושוין הן לעולת ראי' · שבכל אחד יש מדא לסיבותא וחדא לריעותא · והא דהוצרכו ב"ש להשיב לב"ה אף זו אין קבוע לה זמן כו' משום דודאי אי הוה קבוע לה זמן ב"ש ראשון דוקא · שפיר הוה עדיפא משלמי נדבה אעפ"י שיש בהן אכילת אדם · אבל כיון שאין קבוע לה זמן דוקא בי"ט ראשון רק יש לה תשלומין כל שבעה אף שמ"מ עדיפא לענין זה משלמי נדבה שאין קבוע להם זמן כלל · מ"מ כיון שיש בהם מעלה אחרת דהיינו אכילת אדם ס"ל לב"ש דשוין הן דשניהם אינם שוין לחגיגה בחד' מילתא ולא מרבינן חד מפי מאידך מלה' כמ"ש לעיל (דף י"ט ע"א) ע"ש ·

והא דקאמר בפסחים דאבא שאול לא ס"ל לכם ולא לגבוה ולא אמרי' דמוק' לכם ולא לגבוה למעוטי עולות נדרים ונדבות היינו משום דלוה לא אי"צטריך לכם דבכבר אימעוט מוחנותם מב חגיגה אין עולות לא דלכל הפחות ממעטינן מיני' עולת נדבה דלא דמי כלל לחגיגה בשום דבר · אבל ת"ק דאבא שאול ודאי דס"ל לכם ולא לגבוה · דאל"ה מנ"ל למעוטי שלמי נדבה דומנותם ה"ל לאוקמי אעולות דלא דמו לחגיגה כ"ל אבל שלמים שיש בהן אכילת אדם ודמו בחדא מלתא לחגיגה · ה"ל לרבויי מלה' כמו עולת ראייה אלא דדריש נמי לכם ולא לגבוה ואית לי' תרי מיעוטי חד למעוטי עולות נדבות וחד למעוטי שלמי נדבה · וזהו כוונת התו' ד"ה לכם ולא לנכרים כו' · וזהו דלא כמ"ש מהר"ם שיף ז"ל דאבא שאול סבר דעולת נדבה כמי קרבה · אמנם יש להוכיח דאבא שאול סבר דעולת נדבה כמי קרבה כסברת מהר"ם שיף · מדבעי בסמוך לדברי האומר נדרים ונדבות אין קרבין בי"ט עבר ושחט מאי כו' ולא בעי אליבא דכ"ע בעולת נדבה דלד"ה אינה קרבה וה"מ לפלוגי בהכי כמי רבא ורבה בר' דר"ה דלרבא לא יזרוק כיון שאין בשר לאכיל' ולרבה זורק משום הכשר קרבן · אע"כ דעולת נדבה כמי קרבה לאבא שאול מדלא קאמרי ב"ש עולת נדבה יוכיח כמ"ש מהר"ם שיף בזה · ולהכי נקט בעייתו לדברי האומר נדרי' ונדבות אין קרבין בי"ט לאפוקי מדאבא שאול דלדידי' ליכא למיבעי מידי וק"ל :

שם גמ' אמר רב הונא לדברי האומר נדרים ונדבות כו' כתב מהרש"א דלא קאי את"ק דאבא שאול דאיהו ודאי ס"ל דמדאורייתא אין קריבין מדאמרי ב"ש נדרים ונדבות יוכיחו כו' אלא אתנאי דלעיל קאי רב הונא ע"ש · ולע"ד לא יתיישב לפ"ז מאי דקאמר בתר הכי דהא שתי הלחם כו' ואינו דוחה את השבת ולא את יו"ט דמכ"ל להוכיח מזה דהני תנאי דלעיל סברי דמדאורייתא לא חזו דלמא באמת ס"ל כר"ש נהסגן דס"ל התם במנחות דשתי הלחם דוחה י"ט ומתני' דהתם דס"ל דאינו דוחה י"ט אתי' כת"ק דאבא שאול דאיהו ס"ל דנדרים ונדבות מדאורייתא לא חזו כמ"ש מהרש"א · ואפשר ליישב בדוחק דרב הונא לא הוה שמיע לי' כלל ברייתא' דלעיל · אלא שמיע לי' הני תנאי דלעיל (דף י"ט) דס"ל דנדרים ונדבות אין קריבין בי"ט ועלייהו קאמר מילתי' · וא"כ שפיר הוכיח משתי הלחם דאי כיתא דהני תנאי דס"ל דנדרים ונדבות אין קריבין ס"ל דאינו אלא מדרבנן אבל מדאוריית' שרו א"כ מתני' דמנחות דס"ל דאפיית שתי הלחם אינה דוחה י"ט היא דלא כמאן · ולכאורה בלא"ה צ"ל כן דר"ה לא שמיע לי' ברייתא' דלעיל · דאל"ה קשה מאי קמ"ל דהני תנאי דלעיל ס"ל דנדרים ונדבות מדאוריית' לא חזו פשיט' דס"ל הכי דמהיכי תיתי לעשות פלוגתא חדשה בין ת"ק דאבא שאול דס"ל דמדאורייתא לא חזו ובין הני תנאי דיהיו סוברים דמדרבנן אסורים · דא"כ יהיו שלש מחלוקת בדבר · דהא איכא נמי תנאי דס"ל דאפי' מדרבנן שרו דהיינו רשב"א ור"ה בר"ש דלעיל בברייתות · הא כל כמה דאפשר למעט במחלוקת עדיף · אלא ודאי דלא שמיע ליה הך ברייתא' דלעיל כלל ודוק :

שם ברש"י ד"ה ע"מ להקטיר אימורין לערב אפי' אין כאן אלא צורך הכשר קרבן כו' והקטרת האימורי' כשר כל הלילה ויתתין עד שתחשך ויקטירם עכ"ל · מלשונו משמע דהא דאמר רבה בד"ה ע"מ להקטיר כו' לאו דוקא שע"מ כן זורק להקטיר אימורין אלא דמשום הכשר קרבן זורק הדם דאם אינו זורק את הדם פסול הקרבן לגמרי דעיקר קרבן הדם הוא והא דאמר ע"מ להקטיר פירושו כמ"ש רש"י לקמן ד"ה הורלה ע"מ להקטיר כו' כלומר ויקטיר אימורים לערב ולא יקטירם היום עכ"ל וכ"כ כאן וימתין עד שתחשך ויקטירם ור"ל שהאימורים אינו רשאי להקטירם היום אע"פ שהדם זורק היום לפי שהדם נפסל בלילה אבל האימורים כשרים בלילה להקטיר לכך לא יקטירם בי"ט · ועוד דהקטרת אימורים מלאכה דאוריית' היא משא"כ זריקה אינה מלאכה · אבל בודאי אין סברא דמשום שיוכל להקטיר האימורים יזרוק הדם אבל אם נטמאו אימורים או נאבדו לא יזרוק · דמשום עיקר הקרבן לא יזרוק דהרי אם אינו זורק הדם אין כאן קרבן כלל דעיקר כפרה בדם · ומשום האימורים יזרוק · ולהכי דחק רש"י לפרש נגד פשיטות לשון הגמ' · ולפ"ז לא קשי' קושי' התו' מעיקר' מ"ש בד"ה מאי בינייהו כו' ותמיה לי שלא הרגישו התו' בזה ואי"ס לפשט' דשמעתא כפשטה ודלא כרש"י מ"מ ה"ל להזכיר דבר מסברת רש"י וצ"ע :

שם ברש"י ד"ה לפני זמנן כו' אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה עכ"ל כתב מהרש"א דמ"ש אלא שלא עלו לבעלים לא הביא אלא אגב · דבקרבנות צבור באמת עלו נמי לשם חובה ע"ש · והאמת כן הוא דהכי אית' בזבחים פ"ק · אבל תמיה לי דהתם במנחות פרש"י ד"ה ואם היתה שבת לא יזרוק דכיון דאידחי לי' מקרבן צבור לא דחי שבת עכ"ל ופי' שם ג"כ דאם היתה שבת אשלא לשמן קאי ע"ש · ולפי דברי מהרש"א הרי עולה לצבור לשם חובה ולא אידחי מקרבן צבור כלל ולמה לא יזרוק בשבת הרי הוא קרבן צבור שזמנו קבוע · ואפשר לומר דהכא בכבשי עצרת לא עלו לשם חובה · משום דתנן במנחות דכבשי עצרת ששחטן שלא לשמן לא קדשו הלחם ותנן נמי התם דהלחם מעכבים את הכבשים אליבא דר"ע ופסק הרמב"ם כוותי' וכן הוכיח התי"ט מסתם מתני' דאתי' כוותי' ע"ש · וא"כ כיון ששחטן שלא לשמן ולא קידשו הלחם גם הכבשים אין נחשבים לכבשי עצרת וצריך להביא אחרים שיקדשו הלחם בשחיטתן כיון דהלחם מעכבים הכבשים · (וכן כתב רש"י שם במנחות ד"ה הדם יזרוק שלא לשמן עכ"ל משמע בהדי' דלשמן אינם כשרים) ושפיר כתב רש"י התם דאידחי מקרבן צבור · וגם מ"ש כאן אלא שלא עלו כו' הוא דוקא דהכא באמת לא עלו מה"ט אף דהא דתנן אלא שלא עלו לבעלי' לא קאי אקרבן צבור · מ"מ הדין הכא כן הוא מטעם אחר · ואפשר שאפי' למאן דס"ל דכבשים מעכבים הלחם והלחם אינו מעכב הכבשים · מ"מ בכה"ג מודה שצריך להביא אחרים לכבשי עצרת כדי לקדש הלחם כיון שאפשר בהכי ודוק :

שם ואם היתה שבת לא יזרוק כו' מקשה מהרש"א אמאי לא קאמר אם נטמא הבשר או שאבד לא יזרוק ותירץ דחדא מינייהו נקט ע"ש · ולע"ד הי' נראה דהאי ואם היתה שבת כו' קאי גם אשחטן לפני זמנן כו' וא"כ לא ה"מ להנך' ואם נטמא הבש' לא יזרוק דאמאי לא יזרו' בזה דהא בחול מיירי · אבל במנחות פירש"י בהדי' דאשלא לשמן קאי ע"ש וא"כ שפיר מקשה מהרש"א · אמנם מה שהכריח לרש"י לפרש כן נראה דהוקשה לרש"י לשון ואם היתה שבת דמה לשון היתה לשון נקיבה הרי יום לשון זכר הוא והל"ל למיתני ואם הי' שבת או ובשבת לא יזרוק · אלא דקאי אעצרת ור"ל שהיתה עצרת בשבת דעצרת לשון נקבה קרי לה בכל דוכתי כדתנן במס' חגיגה אין לה יום טבוח וע"ש · והא דנקט התנא האי לישנא משום דאי הוה תני ובשבת לא יזרוק או ואם הי' שבת לא יזרוק · ה"א דקאי רק אלפני

זמנן

זמנן אבל בשחטן בעזרת שלא לשמן ה"א דשרי לזרוק כיון שכ"הסו בזמנן קמ"ל דלא דאידחי מקרבן לגבור משו' ששחטן בלא לשמן ילא דמי שבת כמו שפרש"י שם במנחות וק"ל :

דף דא ע"א בגמ' בשלמא לרבה ניחא כו' יש ליישב ליסנא דבשלמא גם אהי דקאמר קשי' ואח"כ קמתרץ וא בעית אימא שאני שבות שבת כו' ע"ש מ"ש מהרש"א דה"מ למיתני בברייתא ואם נטמא הבשר לא יזרוק כו' אלא דחדא מינייהו נקט · ולכאורה קשה דמ"מ ה"ל למנקט טפי ואם נטמא הבשר דהא השתא אכין למיטעי דטעמא משום דשבות שבת חמיר טפי · וכ"ל דאין שום סברא לטעות בזה כלל דיהי' חילוק בין שבות שבת לשבות י"ט · וא"כ י"ל דהמקשה כמי ידע דאיכא למימר שאני שבות שבת כו' משום הכי הקדים ואמר בשלמא לרבא ניחא אע"ג דלכאורה קשה אמאי לא נקט אם נטמא הבשר מ"מ י"ל דחדא נקט וא"כ צ"ל דאין שום סברא לחלק בין שבות שבת לי"ט · וא"כ לרבה בר"ה קשי' · דא"ל דשאני שבות שבת כו' דכיון דלרבא ע"כ צ"ל דאיכה סברא לטעות בה כלל · איך יהי' לרבה בר"ה האמת כן · וע"כ קאמר קשי' כיומ' דמת"כ קשה להד מינייהו · ואח"כ אמר ואיבעית אימא שאני שבות שבת כו' כלומר דמ"מ יש לדחוק ולומר דפליגי בהכי כמו דרבה בר"ה ס"ל דבאמת שאני שבות שבת כו' ורבא ס"ל דאיכה סברא כלל אפי' לטעות בה וק"ל ·

שם ברש"י ד"ה וטעמא מאי סוגי' דתלמודא הוא עכ"ל כתב מהרש"א דרב הונא ע"כ לא קאמר לה דלא הוי צריך לטעמ' דו"א לכזית בשר בלא שחיטה כו' ע"ש ולע"ד נראה דאי משום הא לא אריא דמ"ל דהוצרך לטעמא דא"א לכזית בשר בלא שחיטה משו' דע"כ לא קאמר רב הונ' בסמוך בההיא עובדא דבני באגי דמותר אלא משום דכל חדא וחדא חזיא לינוקא · וה"ה בעיסה חלי' של נכרי וחלי' של ישראל דשרי רב הונא כמי לפי שיטת רש"י · מסתמא מיירי שהעיסה היא בשותפות לשניהם ואחר אפיי' חולקין הככרות במספר · דבעיסה אין בה דבר מסוים דכימא דהאי דנכרי הוא בידאי · ואיכא למימר בכל חדא וחדא דחזי' לישראל · אבל הכא גבי בהמה אפשר דמיירי שיש לנכרי בה דבר מסוים כגון שמכר לו אבר ממנה או הבני מעים או חלקי האחוריים בחיי הבהמה דבהא אי הוי אפש' למפלגי ילא למרוח בשביל הנכרי גם רב הונא מודה דאסור כיון דלא שייך למימר דכל חלק ממנה חזי לישראל דהא הנכרי יש לו חלק מסוים בה דלא חזי לישראל · אלא משום דלאכין שחיטה לא אפשר למפלגי' דא"א לכזית בשר בלא שחיטה מש"ה שרי · ולכאורה הכי משמע דמיירי בכה"ג דהא מדמי לה לנדרים ונדבות דחלק גבוה נמי מסוים בהו דהייכו האימורים דלגבוה סלקי וק"ל · ומה שהכריח לרש"י דסוגי' דתלמודא הוא עיין בס' קיקיון דיונה כי כיוונתי לדעתו ז"ל :

שם גמ' והא חזי לכלבים הקשה מהרש"א על תירוץ שלו שכתב דס"ד דהמקשה דהא דתנן עיסת כלבי' בזמן שאין הרועים אוכלין ממנה איכה כאפי' בי"ט דטעמא משום דאפשר לכלבים בלא אפיי' א"כ מאי פריך והא חזי לכלבים דה"כ איכא למימ' דאפשר לכלבים בלא בישול עכ"ל וי"ל דהא דקאמר בברייתא תמה אני כו' הייכו משום ששחטן העגל אבל באמ' לא בשלוהו כלל דהא לא קאמ' כלל שבשלוהו אלא ושחטנו להם עגל והאכלנום כו' וי"ל שנתנוהו להם לאכול והם בשלוהו ואכלוהו וא"כ שפיר פריך והא חזי לכלבים דודאי לא אפשר לכלבים לאכול עגלחי כי אין זה דרכם · ואין להקשות א"כ מאי מקשה מהאי ברייתא לרב הונא ולא לרב חסדא או אהא דרב הונא דלעיל דקאמר בהמה חלי' של נכרי וחלי' של ישראל מותר לשוחטה בי"ט משום דא"א לכזית בשר בלא שחיטה וא"כ מאי קאמר הכא שחיללנו י"ט הא גוי נמי כמו בהמה חלי' של נכרים וחלי' של ישראל כיון דחזי למיכל מיני' לפי מאי דס"ד דהמקשה די"ל דלא דמי דהתם הבהמה היא חלי' של ישראל וא"כ בנדאי

יאכל ממנה כישראל בי"ט וכיקא שחיט אדעתי' דנפשי' קשחיט ואף שמהני נמי לחלק הגוי · לא כ"מ מידי כיון דבחד פרחא הוא ואי"א למיפלגי' · אבל הכא באמת שחטוהו רק משום הגוים ולא לצורך עצמם אלא דאם רוצים יכולים לאכול ממנו מעט ולהכי אסור כיון דמעיקרא לא עשו אלא משום הגוים ואפשר ג"כ שבאמת לא יאכלו ממנו כלום אלא אם רוצים יכולים לאכול ומש"ה לא מישתרי · אבל לרב הונא שהתיר לבני באגי לאפות בשביל בבני חילא דהוי נמי דומיא דהכא שעיקר מלאכתם בשביל הגוי · רק אם רוצים יכולים לאכול ממנו פריך שפיר ודוק :

שם בתו' ד"ה עיסה חלי' של נכרי כו' וי"ל דשאני התם כו' שהרשות בידו לאכול כל אחד ואחד כו' תירוצם דחוק דהא הכא נמי כל אחד ואחד חזי לי' שהרי אין חלק הנכרי מסוים רק שאין כולם ראוים לו שהרי יש לו ליתן לנכרי חלקו והתם נמי אין כולם ראוים לו שאינו יכול לאוכלם בי"ט כולם · ומשום אורחים נמי אין להתיר דהא רב חסדא לית לי' הואיל אי מקלעי אורחים כו' וגם מהרש"א סוף ז"ל אדא ביה כרנא בתירוצם · ולע"ד קושייתם מעיקר' לית' דודאי אי הוי איירי בכה"ג דמיירי רשב"א לעיל פשיטא דשרי כמו לצורך חול · אבל הכא מיירי בגוונא דלא שייך טעמא דרשב"א כגון בעורכי שאין מועיל מה שהוא מלא להיות הפת נאפה יפה כדאית' בהגה"ת אשר"י לעיל · או שהעיסה היא מלוא שני תנורים קטנים וצריך לאפות משום חלק הנכרי ב' פעמים ואם הי' מחלקו ואופה חלקו לבד הי' יכול לאפות בפעם אחד ומש"ה אסור ודוק :

ע"ב גמ' א"ה דידן נמי כו' לכאורה ה"מ לשנויי דידן שרי משום דהוי כגרף של רעי אבל דנכרי אסור משום דאין עושין גרף של רעי לכתחלה · ואין סברא לומר דא"כ לדידן נמי ה"ל לאסור לכתחלה לשרות פת ביין משום דהוי כעושה גרף של רעי לכתחלה · כיון דהוי לורך אוכל נפש · ועוד קשה דה"ל לשנויי דידן שרי לטלטל אגב כסא דלאו איסורי הנאה נינהו ואבל דנכרי אסור משום דאסורי הנאה נינהו כדמסיק · וצ"ל דה"מ לשנויי הכי אלא דבלא"ה משני שפיר וק"ל :

שם בתו' ד"ה הני סופלי כו' ואי בעי לאוסרו משום מוקצה דלית להו דהאכל בהמה מוקצה הוא לא הוא דא"כ תקשי היאך אכו נותנין תנן לבהמה כו' לא ידענא מאי קושי' דודאי מה שהוא מוכן מעי"ט לבהמ' שרי לטלטלו אבל הכא מיירי בגרעינין של תמרים שנאכלו בי"ט דלא היו מוכנין לבהמה עי"ט ומש"ה הוו מוקצין אליבא דמאן דאית לי' מוקצה כר"י · ושפר שלא מוכן אע"ג דמיירי נמי כה"ג · באמת מוקי לה כר"ש דלית לי' מוקצה · ובשר תפוח מיירי שהי' כך מעי"ט או ע"ש והי' עומד למאכל בהמה · וכן משמע בפ' כוטל דהני סופלי דמטלטלי' אגב ריפתא מיירי בהני שנאכלו התמרים בשבת ומסתמא דהכא נמי בכה"ג מיירי ומשמ' נמי בהדי' התם דהוו מוקצי' מטעם שלא היו עומדין לבהמה קודם שבת ודוק :

דף רד ע"א גמ' בשלמא תי' אחי' לא קשי' כו' יש ליישב ליסנא דבשלמא דקאמר דמאי דכיח' ניחא וגם יש לדקדק כיון דמברייתא' ליכא לאקשויי מידי דהרי יש לתרץ כאן בכיבר מקורה כו' אלא דמתני' דשבת קשה והא בית דכיבר מקויה דמיכו' א"כ בקלרה ה"ל להקשות ממתני' דשבת אדהכא דמתני' דהכא דלא כמאן · וי"ל דממתני' דשבת לחוד לא ה"מ לאקשויי דהמ"ל דאע"ג דמשמע התם דהצד מן הכיבר הוי לידה כיון דאינו כניצוד ועומד · מ"מ הכא גבי י"ט שרי משום דלורך אוכל נפש הוא · וכא דדגים אסורין לצוד הייכו מדרבנן וכמ"ש הרא"ש בזה דחיישי' שמא תעלה מצודתו דגי' הרבה ומחזי כעובדא דחול · וזה הטעם איכו שייך כל כך בחי' ועופות דהרי יכול לצוד בידו מה שצריך לי"ט ולא יותר · משא"כ דגים כשמשין לחורין וצריך למצודה דוקא · ולהכי הקשה אברייתא' דהשתא ממה נפשך קשה · אם כי תימר דתי' אתיה

לא קשיא דהא ר"י הא רבנן · א"כ פ"כ צ"ל דמה שאסור בשבת משום דמקרי צידה אסור נמי בי"ט דהא מש"ה קאמר בברייתא דאין צדין חיה משום דאתיא כר"י דס"ל דלגבי צבי ביבר איכו חייב משום דלא ניצוד עדיין וא"כ הצדו מתוכו חייב · לפ"ז קשיא מעופות דאמאי קתני הכא דמותרין לצוד הא כ"ע ס"ל דצפור למגדל דוקא הוי ניצוד אבל לבית לא ומכ"ש לביבר דלא הוי ניצוד וא"כ הצדו מתוכו מיקרי צידה ואסורה גם בי"ט ככ"ל · וגזה מיושב ליסנא דבסלמא חי' כו' · דמכח זה קשה עופות אעופות · אבל בלא"ה לא הוה קשה מידי מעופות דהמ"ל הא בביבר מקורה כו' ומתני' דשבת לא קשי' דבי"ט אפי' הוי צידה מותר ככ"ל · ואין להקשות א"כ אמאי אסור בביבר שאינו מקורה · די"ל כיון שאינו מקורה ודאי אי אפשר לצוד העוף ולתופסו בידו שפורח למעלה וצריך לצודו במצודה וא"כ שייך נמי טעמא שלהרא"ש שמא תפלה מצודתו כו' כמו בדגים אבל בחיה א"א לתרץ כן דכיון שמוקף גדר בודאי יוכל לתופסו בידו · ומש"ה הוה צ"ל דמשום דמקרי צידה אסור וא"כ קשה מעופות · ואין להקשות למאי דמסיק דסמוך דבחיה נמי יש חילוק בין ביבר גדול לקטן דהיינו גמי כל שאומר הבא מצודה כו' כדמפרש בסמוך לרשב"ג · צ"ל לתרץ הכא בצפור דרור עסקינן כו' הא המ"ל דמיירי בכל העופות אלא דבי"ט שרי צידה לצורך אוכל נפש והא דאסר בברייתא לצוד חיה היינו בביבר גדול שצריך מצודה ושייך טעמו דהרא"ש די"ל דכל שאמר הבא מצודה כו' דבסמוך אין ר"ל שצריך לפרוס מצודה לצודו בענין שיש לחוש שיפלו גם חיות אחרים במצודתו · אלא שאין יכול לצודו ביד כפשוטו וצריך לתופסו במצודה בתחבולה · וכן משמע לשון הבא מצודה כו' וגם ברש"י ד"ה השתא דאתית ,הכי ודוק :

ע"ב רש"י ד"ה הלכה כר"ש כו' והיכא דנא ומלאן מקולקלין כו' כתב מהרש"א דהוצרך רש"י לזה משום דאי בספק מוכן לחוד פסק כרשב"א הא ת"ק נמי אית ליה הכי כדקיזמר אבל לא מן הרשתות כו' ע"ש ולפ"ד משום הא לא אירי' די"ל דת"ק לא קאמר אלא דאין שוחטין מן הרשתות כו' אבל בטלטול י"ל דשרי מדלא קאמר כוטלין מן הכנרין בי"ט אבל לא מן הרשתות כו' דהוי משמע דאפי' טלטול אסור כמ"ש מהרש"א דמתני' לא ימול מהן בי"ט משמע דאסור אפי' טלטול · אבל רשב"א ע"כ סבר דאפי' בטלטול אסור מדקאמר דספקא נעשה כמי שנלודו בי"ט ובי"ט ודאי אסורין בטלטול כדאמר בסמוך פירות בני יומן מי שרו בטלטול · ולהכי פסק כרשב"א דאפי' טלטול אסור · ואין להקשות לפ"ז דיש סברא לחלק בין טלטול לאכילה א"כ אין אנו צריכין לומר נעשה כמי שנלודו בי"ט כו' די"ל דדיוקא דרישא וסיפא לא קשו אהדדי כלל כמו שהקשה מהרש"א בסמוך די"ל דאדרבה דהגמ' הוכיח דאין לומר בקושי' מהרש"א · דא"כ מאי פליג רשב"א את"ק דהא ת"ק נמי ס"ל דאסורין באכילה ושרו בטלטול ככ"ל · ואי משום דבעי למימר דהיכא דנא ומלאן מקולקלין מעי"ט בידוע כו' ומותרין' הל"ל רק בבא זו לחוד יול"ל הסיפא דנא ומלאן מקולקלין בי"ט כו' פשיטא דאי ידעי' שבי"ט נלודו דאסורין ואי אתא לדיוקא דספקא מותרין לטלטל · הא גם ת"ק ס"ל הכי דלא קאמר אלא דאין שוחטין מן הרשתות כו' ככ"ל · אע"כ דה"ק ספקא נעשה כמי שנלודו בי"ט ולהוסיף איסור טלטול אתא ככ"ל · אבל מ"ש מהרש"א לתרץ קושי' זו דהגמ' אזלה ללוי דלדידי' לר"ג מותרין גם באכילה ולרבנן אסורין אפי' בטלטול· הוא קלת דחוק דדילמא רשב"א סבר כר"ג בחדא ופליג עלי' בחדא · דהא ע"כ איכא סברא בעולם דיש חילוק בין אכילה לטלטול דהא רב סבר באמת אליבא דר"ג הכי · ואף דלוי לא סבר הכי היינו משום דלשון מותרין משמע לי' אפילו באכילה · דאי לא דייק לי' לשון מותרין אלא דסבר מסברא דאין לחלק בספק מוכן בין אכילה לטלטול · לא הוי פריך הגמ' מידי עלי' מברייתא דפירות בני יומן · דהתם הסברא דודאי אסורין באכילה לא"ד דהמקש'

וא"כ מ"ל דלוי כמי סבר דיש סבר' לחלק בין טלטול לאכילה ודלמא רשב"א סבר חדא כר"ג וחדא כרבנן · אבל לפי מ"ש א"ש · ומה שהכריח לרש"י לפרש דשמואל אתא לפסוק בהא נמי כרשב"א דהיכא דנא ומלאן מקולקלין מעי"ט כו' י"ל דאל"ה אמאי לא פסק כר' יהושע דקדים טובא לרשב"א ובודאי ידע שמואל פלוגתא דר"ג ור' יהושע דלעיל דסא מתני' כמי אתי' כר"י דהוא ת"ק דר"ג דמתני' כפרש"י לעיל לכן פרש"י דאתא לפסוק נמי בהא כרשב"א דהיכא דנא ומלאן מקולקלין כו' וכה"ג יש ליישב מ"ש רש"י לעיל (ע"א) ד"ה אהא מאן דמתני אמתני' אמר אין הלכה כר"ג כו' דלכאורה הוא שפת יתר וללא צורך · אלא דקשי' לי' למאן דמתני אברייתא אמאי לא אמרן שמואל באמת אמתני' · לזה כתב דאמתני לא המ"ל הלכ' כר"י אלא אין הלכה כר"נ וניחא לי' טפי להזכיר התנא שהלכה כמותו להכי אמר מילתי' אברייתא דהוזכר בה ר"י · וא"ל הל"ל אמתני' הלכה כת"ק דניחא לי' טפי להזכי' שם התנא ות"ק לא כזכר שמו · וכה"ג כתב רש"י במס' פסחים (דכ"ז ע"א) דהגמ' ניחא לה להזכיר שם התנא ע"ש ודוק :

שם גמ' אלא למ"ד מותרין באכילה פירות בני יומן כו' כתב מהרש"א וליכא למימר נמי אליבי' דקושטא דמלתא הוא דלא מותרין אלא לקבל כו' ע"ש· ומהר"ם שיף ז"ל תירץ דלשון אפי' דגים המפולמין ופירות בני יומן כו' משמ' דאיירי כמי בספק מוכן וכולל יחד ספק מוכן ופירו' בני יומן וקאמר עלה דמותרין משמע דכי היכי דספק מוכן שרי אפילו באכילה לר"ג ה"ה נמי פירות בני יומן וזהא פריך פירות בני יומן מי שרו באכילה וזהו תורף דבריו · וכבר כיוונתי לדעתו ת"ל קודם שנדפסו חידושיו וכתבתי כן בכתבי אבל לתירוץ מהרש"א דלשון מותרין משמע הכי ללוי קש' ל"ל לרש"י לכתו' בד"ה מותרין והא ע"כ ר"נ הוא דמקיל עכ"ל הרי אי אתי' כרבנן פשיטא קשה כיון דלשון מותרין משמע ללוי אפילו באכילה פירות בני יומן מי שרו באכילה הרי אפילו בספק מחמרי רבנן ואסרי · אבל לפ"ז אפ"ה דאי הוי מלי אתי' כרבנן המ"ל דמותרין היינו לקבל דבין בספק בין בודאי בני יומן לא שרי באכילה לרבנן · אלא דכרבנן לא מלי אתי' דלדידהו אפילו ספק אסור אפי' בטלטול כמ"ש מהרש"א · אע"כ דאתי' כר"ג דמקיל ולדידי' אליבא דלוי שרי ספק אפילו באכילה והתנא דברייתא כולל ספק ופירות בני יומן יחד משמע דחד דינא אית להו ופ"ז מקשה פירות בני יומן מי שרו כו' וק"ל :

שם בתו' ד"ה ולערב אסורין כו' וכללא הכי הוא כו' כת' מהרש"א אבל הרא"ש כתב לשיט' התו' דמות' לישראל אחר כו' והא דלא קאמר ומותר לישראל אחר כו' ואין דבריו מובנים לי כו' אין זה שפה מועטת כו' ועוד מאי קא קשי' לי' כו' דהא איכא למימר דקאמר לה בסוף דברין וקאי אתרווייהו וכה"ג כתב הרא"ש גופי' לקמן גבי בכדי שיעשה דאי הוה קאי אתרווייהו ליתא ר"פ בכדי שיעשה בסוף דבריו והוי קאי אתרווייהו כו' ע"ש ואין הנדון דומה לראי' דבשלמא לענין בכדי שיעשו שפיר כתב הרא"ש דאי הוי קאי גם אחוץ לתחום ה"ל למימריה לבסוף וליכא למטעי דקאי רק אחוץ לתחום לחוד · דהא כ"ש הוא אי בתוך לתחום דאיכו אלא איסור דרבנן אסור בכדי שיעשו מכ"ש ביש במינו במחובר דהוי איסור דאורייתא אבל בהא דמותר לישראל אחר איהוי קאי נמי אהא דיש במינו במחובר · הל"ל מותר לישראל אחר בהדיא גבי יש במינו במחובר · דהא השתא אפשר לטעות ולמימר דדוקא בתוך לתחום דיכא הכי דהוי רק מדרבנן אבל במחובר דהוי דאורייתא אסור לכ"ע · משא"כ אי הוי קאמר לי' אהא דיש במינו במחובר הוי ידעי' בתוך לתחום דמכ"ש הוא דשרי לאחר · ועוד דע"כ לא קאי הא דמותר לישראל ארישא דהא קאמר מותר לישראל אחר דהיינו אפי' בו ביום דהא בתוך לתחום באמת דינא הכי הוא · וברישא ודאי אסור עכ"פ בו ביום לכל עולם משום מוקלה ודוק :

ובעיקר קושייתו של מהרש"א שהקשה על הרא"ש דאין זה שעה מועטת כו' נראה ליישב דאע"ג שכתבו התו' דגם ביום שני אסור מ"מ רב פפא לא איירי מזה כלל דא"כ ה"ל לפרושי בהדי' לערב שני כמו שהקשה רש"י להך פירושא ואין לומר דסמיך על מה שאמר בכדי שיעשו דהיינו לילה הראוי' לעשי' חדא דהא איכא למימר ולפרושי כמ"ש רש"י דהא דצריך להמתין בכדי שיעשו היינו משום שמא הי' היום קודש וא"כ ע"כ למחר חול הוא והוי לילה הראוי' לעשי' · ועוד דהא כתבו התו' לשיטתם דהיכא דחל י"ט בה' בשבת ובע"ש מותר בשבת ולא בעי' הראוי' לעשיה וא"כ ע"כ ר"פ לאו דוקא הראוי' לעשי' קאמר · אלא ע"כ דר"פ מיירי בי"ט שבאו בא"י דאין עושין אלא יום אחד ולהכי לא קאמר לערב שני · אלא שהתו' כתבו דבי"ט ראשון נמי אסור עד מוצאי י"ט שני בכדי שיעשו מכח סברא דזיל בתר טעמא דהוי משום שמא ישלח בשבילו וה"נ שייך למגזר הכי וכמ"ש התו' · והכי סמיך נמי ר"פ גופי' ולא פירש הך דינא דאם הביא בי"ט ראשון אסור עד ערב שני בכדי שיעשו משום דמסברא ידעינן ליה · וא"כ א"ש מ"ש הרא"ש דמשום שעה מועטת דבכדי שיעשו לא חש להאריך כיון דר"פ לא איירי בענין זה שהביא בי"ט ראשון ובמקום שעושין שני ימים של גליות כלל וק"ל :

דף ה ע"ב תו' ד"ה שאני התם דבעית' וא"ת והא לא התירו אלא כיש בו צורך כו' כתב מהרש"א וליכא למימר דמשום דבעית' התירו בלא צורך דמ"מ המקשה כו' ע"ש ותירוצו דחוק קצת דא"כ ה"ל להתו' להעמיד דבריהם על דברי המקשה ולא על המתרץ · ולולי דבריו הי' נראה דאין זה קושי' כלל דודאי משום בעתותא לא התירו ליטא בכסא דהא משמע לעיל שלא מצאו היתר אלא בדבים צריכין לו · אלא הכא דמותרת היתה ליטא בכסא משום צורך רבים כמ"ש התו' בתירוצם · וכן אמימר ומר זוטרא שהיו רבים צריכים להם לדרשה · ובכסא היו מתיראים שיפלו התירו להם אפי' באלונקי שאז במוחים שפי שלא יפלו מה שאסור באחרים שאינם מתיראים אפי' רבים צריכין להם · אבל להתיר משום בעתותא באין בו צורך רבים אין סברא כלל וכנ"ל וק"ל :

דף ו ע"א ברש"י ד"ה בכור תם שנפל לבור גרסי' כו' דכל שעתא דעתי' עלוי' כו' כתב מהרש"א שהוצרך רש"י לזה דדעתי' עלוי' דאל"ה אע"ג דלית להו מוקצה כר"ש מ"מ כיון דתם הוא ה"ל כמוקצה דגרוגרות וצימוקים ואסור אפי' לר"ש ע"כ תורף דבריו · ולע"ד הא ליתא דאין זה דומה לגרוגרות וצימוקים דדחי להו בידים · אמנם מ"מ הוצרך רש"י לזה דהא גבי מותר שמן שבנר דהוי מוקצה מחמת איסור אמרי' בגמ' שבת ולקמן במכילתין דשרי ר"ש משום דאדם יושב ומצפה מתי תכבה נרו ר"ל משום דמסיק אדעת' שיכבה הא לא"ה אסור ע"ש ותמצא כי כן הוא · וא"כ ה"נ אי לאו דמסיק אדעתי' שמא יפול בו מום הוי אסור אפי' לר"ש וק"ל :

שם ברש"י ד"ה ואם לאו לא ישחוט לא יעלה בהערמת שחיטה כו' ומתני' דלא שנינן הכי כו' לא איצטריך לשנויי בשינויא דחיקא ולמימר דלא יעלה בהערמת שחיט' קאמר דהא הכי לשנויי שפיר כדשנינן כו' יש לדקדק לפ"ז דמצי לשנויי נמי מתני' דלא יעלה בהערמת שחיטה קאמר אלא דלא איצטריך לשנויי הכי א"כ מנ"ל לרבן נחמן בר יצחק לקמן לדיוקי דר"ש ס"ל דאפי' נולד בו מום מעי"ט אסור לשוחטו בי"ט אפי' עבר ונקרו · מדקתני במתני' ר"ש אומר כל שאין מומו ניכר מבעוד יום אין זה מן המוכן מאי אין מומו ניכר אילימא שאין מומו ניכר כלל פשיטא צריכא למימר כו' ור"ל דהא נמי גם ר' יהודה מודה דאסור משום מוקצה כפרש"י והשתא מאי קושי' אימא דמיירי בהיה בו מום עובר מעי"ט ובי"ט נולד בו מום קבוע דבזה אפשר דמתיר ר' יהודה דדעתי' עלוי' כדקאמר לעיל דס"ד למימר הכי אלא משום דקשי' לן הא דקאמר ר"י ואם לאו לא ישחוט פשיטא הא ס"ל לר"י מוקצה וכבר שמעינן זה בבהמה דוכתי · ואי בעי לאשמועינן דמעיקרא אינו רשאי להעלותו מספק · לא יעלה וישחוט מיבעי' לי' · ומשום הא הוצרך למימר דאשמועינן דגם בכה"ג דהי' לו מום עובר מעי"ט והשתא אית לי' מום קבוע אוסר ר"י משום מוקצה ולא אמרי' דדעתי' עלוי' · אבל לפי מ"ש רש"י כאן דמצינן באמת למימר דלא יעלה וישחוט קאמר אלא דבלא"ה משני שפיר טפי א"כ מ"מ אינו מוכח זה · ואיכא למימר באמת דבכה"ג מתיר ר"י והא דקאמר ואם לאו לא ישחוט היינו לא יעלה בהערמת שחיטה כמו שמפרשי' דברי ר"י הנשיא דקאמר נמי האי לישנא גופי' · וא"כ איכא למימר דבהא פליג ר"ש ואוסר · אבל בנולד בו מום קבוע מעי"ט גם ר"ש מתיר בדיעבד אם נקרו דלא הוי מתקן גמור כיון שהי' קרוב להיות מתוקן בין השמשות שאינו מחוסר אלא ראיית חכם וכמו שפירש"י בסמוך ד"ה כילד נולד בו כו' וצ"ע :

שם בתו' המתחיל (דף כ"ה ע"ב) בכור שנפל לבור כו' לכן נ"ל דמטעם מוקצה קאמר כו' אבל לר"ש אית ליה דאין רואין מומין הלכך לאו דעתי' עלוי' אתמול כו' שמעתי להקשות מ"ש מטבל דאסור נמי לתקנו בי"ט ומ"מ אם עבר ותקנו מתוקן משום דמחמת איסור דרבנן לא הוי מוקצה כדפרש"י לקמן (דף ל"ט ע"ב) ואמאי לא נימא הכא נמי הכי כיון דהא דאין רואין מומין בי"ט אינו אלא מדרבנן לא הוי מוקצה מחמת זה (אח"כ מצאתי קושי' זו בתו' פ' כירה והניחוהו בקושי') ולע"ד נראה ליישב דגבי טבל הוי בידו לתקנו אם רוצה לעבור איסור דרבנן מש"ה לא מקצה ליה מדעתי' אבל בבכור אינו בידו לתקנו אלא צריך ראיית חכם ומי יימר דמזדקק לי' חכם כיון שהוא אסור לראותו · וכה"ג מחלק הגמ' לקמן (דף כ"ז) בין דבר שגמרו בידי אדם דכיון שיש בידו לתקנו לא מקצה לי' מדעתי' ובין דבר שנגמרו בידי שמים דכיון שאין בידו לתקנו מסח דעתי' מיני' ע"ש · ה"ה דיש לחלק בין דבר שבידו לדבר שביד אחרים ודוק :

שם בתו' ד"ה ת"ר בכור תם כו' ותימא כו' וי"ל דלא פסיק להוכיח מהכא דאיכא לפרושי תרי לישני כו' לכאורה הוא דחוק מאוד כיון דהני תרי לישני תלויין בגירסא אי גרסי' בכור תם א"כ מוכח דלית לי' לר"י הנשיא מוקצה ואי גרסי' בכור שנפל לבור ול"ג תם משמע דס"ל מוקצה · ובודאי הגמ' ידע הגירסא האמיתית אף דאנן לא ידעינן · הגם שי"ל דאי גרסי' בכור ולא גרסי' תם מצינן למימר דמ"מ ס"ל לר"י הנשיא דלא אסור משום מוקצ' ופירוש הברייתא הוא כמו שמפרשי' לגירסא דגרסי' בכור תם · דאע"ג דלא גרסי' תם מ"מ י"ל דמיירי בתם · וא"כ י"ל דהגמ' הי' גורס בכור שנפל לבור · ומש"ה לא מצי להוכיח מהכא היאך ס"ל לר"י הנשיא · אבל לפ"ז הי' מוכח דהך גירסא בכור תם כו' ליתא · דאי הוי גרסי' הכי ודאי הוי מוכח דלית לי' לר"י הנשיא מוקצה ומאי מספקא ליה להגמ' לקמן ודוק :

ע"ב גמ' הא בכור מעיקרא הוי חזי אגב אמו כו' כתב מהרש"א בשם תו' ישנים למאי דבעי למפשט השתא דסבר אין מוקצה לחצי שבת קשה דא"כ ליתני דאפי' נולד תם ואח"כ נפל בו מום נמי כו' ע"ש שתירוצם דחוק שרוצים לחלק בין מוקצה זה למוקצה דבכור תם · וא"כ לכאורה קשה מאי מקשה מהא דנולד הוא ומומו עמו כו' דלמא דוקא בהא אין מוקצה לחצי שבת משום דאינו דיחוי גמור אבל מוקצה דגרוגרות וצימוקים דמיירי בהו הבעי' חמיר טפי והוי כבכור תם שנולד בי"ט · הגם שיש לדחות דגרוגרות וצימוק' לא דמי לבכור תם דהתם ליכא אלא חד מי יימר דמחזו דלמא לא יזרח השמש · אבל בבכור תם איכא תרתי מי יימר דהיינו מי יימר דנפיל בי' מומא ואת"ל דנפיל בי' מומא מי יימר דמזדקק ליה חכם · אבל נולד עם מומו נמי ליכא אלא חד מי יימר דהיינו דמזדקיק לי' חכם ודמי לגרוגרות וצימוקים · אבל מ"מ דוחק הוא דמשמעות

אין

אין מוקצה לחצי שבת היינו משום דכיון דחזי בין השמשות תו לית בי' דין מוקצה ואין חילוק בין מוקצה למוקצה כלל · אבל לפע"ד אין זו קושי' כלל · דלפרש"י דהטעם משו' מתקן ומה"ט אפי' אם עבר ובקרו אינו מבוקר · פשיטא דלא קשי' מידי דבנולד תם אע"ג דלית בי' משום מוקצה כיון דבין השמשות הוי חזי אגב אימיה ואין מוקצה לחצי שבת מ"מ אסור לר' שמעון משום מתקן דהא היה בחזקת אסור מעיקרא כשנולד תם והשתא שרי לי' ומתקנו · ואין להקשות א"כ השתא נמי אע"ג שנולד הוא ומומו עמו מ"מ כיון דס"ד השתא דלא איירי ביתבי דייני התם נמי הרי הי' בחזקת איסור · דהרי רש"י לעיל ד"ה ושוין כו' תלה הטעם דלא הי' בחזקת אסור מעולם משום דמיירי ביתבי דייני התם משמ' הא לא"ה לא · די"ל דרש"י כתב זה לגמי דבעי למימר אביי לעיל דאפי' לכתחלה רואין אותו בי"ט בכה"ג · דודאי לאו סברא הוא למימר שיהא מותר לכתחלה לבקרו בי"ט היכא דלא יתבי דייני התם מיד בשעת לידתו קודם שנולד בו ספק אסור · דמהיכי תיתי להתיר לבקרו בי"ט לכתחלה כיון שנולד בו ספק אסור פעם אחת ודמי קצת למתקן · אבל לפי האמת דאינו מותר אלא בדיעבד אין צריכין לזה דכיון שלא הי' בחזקת ודאי אסור מעולם אע"ג שהי' ספק אסור לא הוי מתקן לגמרי · וכעין סברא זו נמי בעינן למימר מעיקרא דבנולד בו מום מעי"ט מותר בדיעבד אם בקרו כיון שלא הי' מחוסר קודם י"ט אלא ראיית חכם · וכ"ש בזה דאינו מחוסר אלא ראיית חכם וגם לא הי' בחזקת אסור מעולם · משא"כ התם דעכ"פ הי' פעם א' בחזקת אסור · ומש"ה נמי אמרי' לפי המסקנ' דאסור אפי' דיעבד דכיון שהי' מוחזק לכתחלה באיסור ודאי קודם שנולד בו המום ועד עתה לא התירו החכם מעולם אוקמי' אחזקתיה והוי עדיין בחזקת אסור ודאי ואי שרי ליה בי"ט האי מתקן גמור · אבל בנולד עם מומו דלא הוחזק באיסור מעולם אדרבה קודם שנולד הי' בחזקת היתר וכשנולד מיד הי' בספק ואוקמי' אחזקה דהיתר ולא הוי מתקן גמור וק"ל : ולפי' התו' נמי אף דס"ל דטעמא דאוסר ר"ש בדיעבד משום מוקצה הוא · מ"מ י"ל דהמקשה דהכא ס"ל כאביי דמפרש הך בבא לענין לכתחלה · ומש"ה לא מצי למיתני נולד תם דבהכי ודאי הי' אסור לבקרו לכתחלה משום מתקן דהא התו' מודו דלכתחלה הוי טעמא דאסור לבקרו משום מתקן וק"ל :

אכן לפי מה שכתבתי לעיל דודאי אין סברא להתיר לבקרו לכתחילה בלא יתבי דייני התם אע"ג שנולד עם מומו · כיון דמ"מ הי' בו פעם א' ספק איסור · א"כ ע"כ לא מצי המקש' דהכא דלא אסיק אכתי אדעתי' דמיירי ביתבי דייני התם לפרש הך בבא לענין לכתחלה אלא צ"ל דמיירי בדיעבד · וא"כ ה"מ למתני נמי נולד תם ואח"כ נולד בו מום דכיון דלית בי' משום מוקצה דהא חזי בין השמשות ואין מוקצה לחצי שבת שרי בדיעבד · דאע"ג דהוי מתקן מ"מ מש"ה לא מיתסר בדיעבד לשיטת התו' · וצ"ל דהתו' לא ס"ל כרש"י בזה אלא ס"ל דאפי' לכתחלה מותר לבקרו בנולד עם מומו ואע"ג דלא יתבי דייני התם משום דלא הוי מתקן כלל דמוקמי' לי' בחזקת היתר כיון שקודם שנולד הי' מותר ומיד כשנולד הי' בו מום והוי ספק מוקמי' לי' אחזקה קמא · וגם י"ל דרש"י גופי' ס"ל נמי הכי · ומ"ש לעיל ד"ה ושוין כו' ותלה הטעם דלא הוי מתקן משום דמיירי ביתבי דייני התם · לא כתב כן אלא לרווחא דמלתא כיון דבאמת בהכי איירי אבל א"כ אפי' בלא זה נמי לא הוי מתקן כמו שכתבנו ודו"ק :

אמנם ע"כ צ"ל דהמקשה דהכא סבר דהא דקתני ושוין שאם נולד כו' שזה מן המוכן היינו בדיעבד דוקא דהא בלא"ה קשה מאי פריך מהא למאן דקאמר יש מוקצה לחצי שבת דמהכא מוכח דאין מוקצה · דלמא טעמא דשרי הכא משום דר"ש לית ליה מוקצה כלל · והא דאסר במתני' היינו משום דאין רואין מומין בי"ט כמ"ש התו' לעיל אבל הכא דשרי לראותו משום דלא מיקרי תקון ודאי אין כאן מוקצה כלל · וא"ל דכיון דקתני ושוין כו' א"כ גם לר' יהוד' ס"ל הכי ואיהו אית לי' מוקצה · דהא חזינן דבנולד בו מום מעי"ט מתיר ר"י דכיון דהי' לו מום אלא שמחוסר ראיית חכם דעתי' עלויה ולא הוי מוקצה לר"י ה"ה הכא שנולד עם מומו בי"ט נמי לא הוי מוקצה לר"י כלל כיון שלא הי' מחוסר אלא ראיית חכם · וצ"ל דהמקש' ידע דזה מן המוכן היינו דיעבד אבל לכתחל' אסור וא"כ ה"ל מוקצה לר"ש כמו בנולד בו מום מעי"ט דאסור לר"ש אפילו בדיעבד מטעם מוקצה הוא"ל דאסור לראותו בי"ט · אע"כ דאין מוקצה לחצי שבת להכי שרי בדיעבד · ולפ"ז מקשי' התו' ישנים שפיר · דא"כ גם בנולד תם ליכא הכי מה"ט · אבל לפירש"י קשה קושי' הנ"ל דמאי פריך הא ר"ש לית לי' מוקצה כלל · והא דאסר במתני' משו' מתקן · וכאן דלא מקרי תיקון שרי · ואף את"ל דאי לא יתבי דייני התם והי' פעם א' בחזקת אסור שפיר מקרי תקון · מ"מ לא תלי' קושי' זו במאי דיש מוקצה לחצי שבת כלל · ולר' יהודה נמי לא הוי מוקצה כמו בנולד בו מום מעי"ט כנ"ל · וראיתי בס' מגיני שלמה שהרגיש בקושי' זו · אבל כתב דלרש"י א"ש ולהתו' קשה ע"ש שהאריך מאד · ולפע"ד דבריו רחוקים ודחוקים מאד · והפוך הוא דלהתו' א"ש ולרש"י קשה וצ"ע :

דף כז ע"א רש"י ד"ה אלא הכי אמור קהלא קדישא ר"ש בן מנסיא כו' ובן אפטר שהזקנים כו' כתב מהרש"א פירושו דחוק בזה כו' ולשיטתינו ניחא הא דאית' בסדר תנאים ואמוראים דאית' בירושלמי דר"י בן משמול' ור"ש בן מנסיא הם מקרו קהלא קדישא אבל לפרש"י קשה עכ"ל ולפע"ד לדידי' נמי לא ניחא דא"כ אמאי לא פריך הגמ' לפי מאי דס"ד מעיקרא דר"ש וחביריו היינו ר"ש בן מנסיא הא איהו גופי' הוי הקהלא קדישא · ועוד דא"כ היכי קאמר הגמ' והא איכהו קשישי מיני' טובא דמשמע דפשיטא להגמ' זה ולפי האמת ליתא דהא באמת איהו גופי' הוי הקהלא קדישא · לכן נראה דהגמ' שלנו לא ס"ל הא דאית' בירושלמי וק"ל :

שם ברש"י ד"ה אמי ודיכסא כו' ואכסי ליקנין ולדי אין במוכן היו עכ"ל לכאורה מ"ש זה כאן אין לו ענין וי"ל דדרך הלצה · דהוקשה לרש"י מאי דקאמר ואמרו לי' לר' אמי דס"ל אתו ושיילוהו לר' אמי דלשון אמרו לו משמע שקבלו עליו לר' אמי והיאך שייך זה דלמא איהו מחמיר בזה אף את"ל שאין הדין כן ומי יאמר לו מה תעשה · אלא שהם חשדו אותו שעושה זה משום שהי' נוטל שכרו מראיית הבכורות כאילו ביזכה במס' בכורות · ובי"ט לא הי' רשאי ליטול שכר דשכר שבת וי"ט אסור לכך אינו רוצה לראות בי"ט · ואתו ואמרו לי' לר' אמי וקבלו עליו בשביל זה ואמר להו ר' אמי דשפיר עביד דהדין כן הוא · והוקשה לרש"י מהיכי תיתי לחשוד אותו שבשביל שכר מועט יקפיד ולא ירא' בי"ט לכך פירש שבשביל אכסי ודיכסא היו ליקנין וכו' חשדו אותו וק"ל :

עב בתו' ד"ה ועל החלה כו' וקשה דהא דאין שורפין קדשים בי"ט כו' אבל הכא כו' הקשה מהר"ם שיף דלכאורה כבר תירצו זה במ"ש והביאו מהא דאין מדליקין בשמן שריפה בי"ט ע"ש ולפע"ד אי לאו דמסתפינא אמינא דקושי' זו אין כאן מקומה אלא אחר קושי' שאחר זו וכן צ"ל וקשה דהיכי מדמה כו' ותירץ רבינו יצחק כו' ה"ה גבי תרומה ניחא הכי ואח"כ צ"ל ומ"מ קשה דהא דאין שורפין קדשים בי"ט כו' והא"ש דאין ראיה מהא דאין מדליקין בשמן שרפה בי"ט דהת' מ"מ עושה מלאכ' ואע"ג דשרי כיון שהיא לצורך אוכל נפש · מ"מ חלק הדיוט בטל כיון שיש בו נ"כ צורך גבוה אבל כשנותן לפני כלבו אין כאן שום טורח מלאכה וג' אלמסקנת התו' דגזרי' תרומה אטו קדשי' נמי א"ש קושי' זו דהא דאין מדליקין בשמן שרפה היינו משום שיש בו מלאכ' וגזרי' אטו קדשי' דלית בהו צורך אוכל נפש אבל בנותן לפני כלבו

כלבו לא שייך לגזור דבקדשים נופייהו כמי אין כאן איסור משו' י"ט כיון דאינה מלאכה כלל · וא"כ כולל לגרוס קושי' זו בסוף דבריאם נ"כ אלא דא"כ ה"מ לתרץ דגזרו אלא ליתנה לפני כלבו אטו קדשים דאסור להאכילן לכלבים ויש לפקפק ע"ז · דא"כ למה לא גזרו נ"כ באסור ליהנות ממנה בשבת טרפה אטו קדשים · ויהיה איך שיהיה · עכ"פ צ"ל דקושי' זו אזלא לפי מה שמפרשים בסמוך טעמא דאיסור טריפת תרומה בי"ט אף אם לא כני"ה כלום וק"ל :

דף כח

ע"ב גמ' ור"י אמר קרא לכם כו' ות"ק כו' לכם ולא לכבדים וכו' נ"ע אכן דפסקינן כר' יהודה דמכשירי אוכל נפש שא"א לעשותן מעי"ט שרו א"כ צ"כ דלשי' לכם לכל צרכיכם א"כ אמאי פסקינן דאסור לעשות לצורך נכרים מלאכה בי"ט הא לית לן עוד מיעוט למעט נכרים כיון דלכם איצטריך למישרי מכשירין ומנ"ל למילף מיני' תרתי · ועוד דאי הוי מוקמי' לכם למעט נכרי' תו ודאי לא ה"ל להתיר מכשירין כיון דכתיב הוא למעט יהור דהשתא ליכא למימר כדאמרי' לר"י כתיב הוא וכתיב לכם כו' כיון דלכם לא מייתר מכ"ל לחלק בין אפשר לעשותן מעי"ט אולא הא הוא משמע למעט לנכרי · וראיתי ברש"י בחומש שפירש דמאך אשר יעשה וגו' ממעטינן נכרים דהך מיעוט הוא · אכן במקצת ספרים אין כתוב כן רק דמלכם ממעטינן נכרים · ועל הוא לבדו פירש"י הוא ולא מכשירין שאפש' לעשותן מעי"ט ולפ"ז גם על רש"י קשה קושי' זו כיון דלכם איצטריך למעט נכרים למה לא נמעט מהוא אפילו מכשירין שא"א לעשותן מעי"ט · אבל לפי הספרים שכתוב בהן דמאך ממעטי' נכרים א"ש · וראיתי בהרא"ם ש"זיה לפניו גירסא זו ותמה על רש"י למה לא נקט דרשה דלכם דאיתא בגמ' ע"ש ואני תמה על תמיהתו דהרי רש"י הוצרך לפרש כן כמ"ש · ומ"ש הרא"ם ותמה שהביא רש"י תחלת דברי ר"ע שאמר נפש אפילו נפש בהמה במשמע ולא הביא סוף דבריו דמלכם ממעטי' נכרים · לא ידעתי מה מקום לתמיה זו · שהרי במכילתא הביאה הילקוט אית' דר"י הגלילי כמי אמר נפש אפי' נפש בהמה במשמע ומתעט נכרים מאך · וא"כ אין תפיסה על רש"י שהביא דברין בפירושו ולא דברי ר"ע · ולפי הכ"ל ע"כ הוצרך לומר דמאך ממעטי' נכרים · ואף שבגמ' שלנו לעיל מייתי ברייתא דר"י הגלילי אמר דמלכם ממעטי' בהמה ונכרים ולא כמו דהכי' במכילתא · י"ל דמ"מ דברי המכילתא אמת רק שנתחלפו שמות התנאים דבמכילת' אית' סברא זו של ר"י הגלילי שבגמ' שלנו בשם ר' ישמעאל · ור"י הגלילי סבר כפירש"י ובגמ' שלנו קאמר דר"י הגלילי סבר כדסבר ר' ישמעאל שם · וא"כ י"ל שטעות הוא במכילתא שנתחלף דברי ר' ישמעאל בדברי ר"י הגלילי · אבל מ"מ חד תנא ודאי דריש כפירש"י · ואף שבגמ' לא נזכרה דרשה זו · מ"מ י"ל דבגמ' והתנאים דדרשי לכם למעט נכרים כולהו ס"ל כרבנן דר' יהודה אבל אכן דפסקינן כר' יהודה ע"כ צ"ל דס"ל כההוא תנא דמכילתא שהביא רש"י בפירושו ובזה נתיישב תמיהתי קלת ודוק :

דף ל

ע"א גמ' דדרו באכפא כפרום סודרא עלוי' כו' לכאורה קשה לפירש"י דאגרא ואכפא כהדדי ניכהו ואין בזה טורח יותר מבאידך א"כ אמאי לא קאמר כמי איפכא דדרו באכפא לדרו באגרא דמ"ם זה מזה הא שינוי הוא וזה כמו בהפקונס אינו מרבה טורח בשינוין · ועוד קשה דאמאי הוי שינוי אי דרו באכפא אי דדרו בחול באגרא · דאין לומר דמשאוי כזה אין רגילים לשאת באכפא דאמאי לא כיון שאין בו טורח יותר מבאגרא · דודאי יש בני אדם שנושאין אותו גם בחול באכפא · אלא שאלו אין דרכם לשאת אלא באגרא · וא"כ לא מיקרי שינוי כמו בחלבא רבה וחלבא ז.טא שכתבו התו' דליכא שינוי כיון דבחול נמי איכא דעבדי הכי · ואפשר לומר דמה שמוליכין למקום רחוק רגילין לשאת באגרא אבל כשמוליכין בקרוב אין נושאין אלא באכפא שמשום דרך קצר אין מטריחין עצמן לדלות המים על כתפיהן אבל למקום רחוק נושאין על כתפיהן שנוח הוא לישא יותר מביד שיש לחוש שישמט מידם ויפול · והוא דבר שהכסיון מעיד עליו · ולכך דדרו באגרא דהיינו למקום רחוק לדרו באכפא שיהי' נראה כאלו אינם הולכין אלא למקום קרוב ואינו כדרך חול וכמ"ש רש"י במתני' גבי מוליך את התבן · ואף אם יראה אדם שמוליכין למקום רחוק יראה נ"כ שהם משנים שהרי אין דרך להוליך למקום רחוק אלא באגרא אבל דדרו באכפא דהיינו למקום קרוב ליכא למימר דלדרו באגרא דאם יראה אדם יסבור שהם הולכים למקום רחוק ואין כאן שינוי אדרבה נראה כמעשה חול כמ"ש לעיל · ואין להקשות לפ"ז למה לדיך גבי דדרו באכפא לפרום סודרא עלויה כיון שאין מוליכין אלא למקום קרוב הרי אינו עובדא דחול · די"ל דמ"מ כמה דאפשר לשנויי משנינן · אבל גבי דדרו באגר' אי דרו באכפ' הרי הם משנים אף שהרואה אפשר שסובר שהולכים למקום קרוב ואיו משנים מ"מ הם עצמם יודעים שמשנים וגבי הרואה אף שיסבור שהולכים למקום קרוב מ"מ עדיף ממה שיאמו באגרא וידע הרואה שהם מוליכין למרחוק ודוק :

שם

גמ' דתלי' בחצבא זוטא תמלי בחצבא רבא קא מפשי במשאוי כו' יש לדקדק הרי כתבו התו' לעיל דימעט בהלוכא עדיף אע"פ שמרבה במשאוי א"כ למה לא ישנה כאן כיון דמימעט בהלוכא אע"ג דמפשי במשאוי · ואע"ג שאין זה שינוי נמור כמ"ש התו' מ"מ כל מה דאפשר לשנויי משנינן וטרחא ליכא דאדרבה להרבות בהילוך הוי טורח טפי · וי"ל דה"ק דמלי' בחצבא רבה דהיינו אם היא רגילה למלאות בחצבא רבה בחול משום שהיא צריכה הרבה מים תמלי בחצבא זוטא ותלך ב' פעמים קא מפשי בהילוכא והוי טירח יותר ושינוי נמי ליכא שהרי יש כמה נשים שאינם ממלאים אלא בחצבא זוטא והרואה יסבור שהיא רגילה גם בחול כן · כמ"ש התו'. דמלי' בחצבא זוטא כלומר הרגילה בחול למלאות בחצבא זוטא משום שאינה צריכה יותר תמלא בחצבא רבה קא מפשי במשאוי ואיכא ממעטת בהילוך ע"ז שהרי אינה צריכה מים יותר ממה שמחזיק חצבא זוטא וא"כ מפשי במשאוי בחנם · ואין להקשות דמ"מ הרגילה למלאות בחצבא זוטא והיא צריכה מים יותר מחצבא אחד ליום · היא תמלי בחצבא רבה ותתעטת בהילוך ע"ז די"ל דהא מילתא דלא שכיחא היא דמסתמא אם צריכה הרבה יש לה כד גדול וק"ל : ובחידושי אלפסי ראיתי שתירץ בע"א · אבל לפי תירוצו קשה על התו' לעיל דה"מ לתרץ קושייתם כמו הכי ע"ש :

ע"ב

גמ' ות"ש מהא דאיתמר הפריש ז' אתרוגים כו' יש לדקדק לפירש"י דבסוכה אסור כל שבעה ולא מהני בה תנאי משום דכיון דע"כ בודל ממנה בין השמשות חלה קדושה עלי' ואסורה כל שבעה מקרא דחג הסוכות וגו' דמייתי לעיל כמו שפי' מהר"ם מלובלין · א"כ מאי פריך מאתרוג הא גבי אתרוג לא כתיב קרא כלל לאסור אלא דמ"מ אסור משום שהוקצה למצותו לכולי יומא אבל מ"מ מהיכי תיתי לאסור כל שבעה · אבל לפי' ר"י א"ש דהכא כמי איכה אסורה אלא משום דהוקצה למצותה דהא בכפלה איירי ופריך שפיר · אכן לפי ר"ת נמי קשה דהא לפירושו מהני ביותר משיעור הכשר סוכה תנאי דלעיל שיפסיק בה אם תפול כמ"ש מהרש"א · אלא בשיעור הכשר סוכה לא מהני תנאי והיינו משום קרא דחג הסוכות ככ"ל וא"כ מאי פריך מאתרוג דודאי לא עדיף מיותר משיעור הכשר סוכה דהא לא כתיב גבי' קרא לאסור · ואין לומר דהכי פריך דמ"מ בלא תנאי אסור אפילו ביותר משיעור הכשר סוכה וגבי אתרוג הרי בלא תנאי דהא גבי אתרוג הוי כאלו התנה שהרי הפרישו' קתרונים לכל יום אתרוג אחד ודומה לסוכה שהתנה עליה ליהנות ממנה בתה"מ · כמ"ש רש"י ד"ה ורב אסי אמר וכו' ודוק ונ"ע :

דף לא

הו' ד"ה קינעי' נהו היכי קאמר כו' דא"כ משמע דמספקא לי' דר' יוסי שמא הוא

מחמיר

מחמיר יותר מת"ק ולא היא דהא במילתי' דר' יהודה כו' כראה דר"ל דהא ודאי ליתא דר"י לחומר' קאמר יותר מת"ק דבכל לדדי הבעי' לא מספקא לן כלל דר"י מחמיר יותר הת"ק · אלא דמ"מ ה"מ לפרש דהכי קאמר ר' יוסי לקולא ר"ל דמקיל בכל גווני דבין בסמוך בלא פותחת בין ברחוק ובפותחת שרי או לחומרא ר"ל דמחמיר כמי בחד לד דהיינו בסמוך בלא פותחות דשרית"ק ואסר ר' יוסי · וע"ז כתבו דגם הא ליתא דא"כ גם לר' יהודא הת"ל הכי אי קאמר לחומר' דהיינו שמחמיר בכל גווני ובעי דוקא סמוך ופותח' או לקולא דהייט שמקיל בחד לד דהיינו בסמוך בלא פותחת אמכס מ"מ לשון התו' מגומגם דלא רישא סיפא · ואולי ט"ס נפל בדבריהם וק"ל :

שם בא"ד והקשה השר מקוצי כהי דר' יהוד' כו' מ"מ לר' יוסי אמאי לא דייק כו' ולע"ד כראה ליישב לשיטת רש"י דע"כ לא ס"ל כפי' השר מקוצי כמ"ש מהרש"א · דודאי השתא כמי מ"ל דר' יוסי תרתי לקולא קאמר · אלא דללישנא קמא דר' יהודה בעי תרתי סמוך ופותחת ע"כ ל"ל דר' יוסי תרתי לקולא קאמר דאל"ה ל"ל למימר כל שככנסין לו בפותחות הרי ר' יהודה כמי איירי בפותחת ולא פליג ר' יוסי אלא דר' יהודה בעי כמי סמוך ואיהו לא בעי סמוך והו"ל רק אפי' בתוך תחום שבת והוי קאי אדברי ר' יהודה דמיירי כמי דוקא בפותחת וכי היכי דר' יהודה לא פריש בהדי' דמיירי בפותחת משום דסתם קרפיפות יש להם פותחות גם ר' יוסי לא ה"ל לפרושי אלא ודאי דהאי כל שככנסין לו בפותחת אתא לדיוקי דכל שככנסין לו בפותחת שרי ואפי' בתוך תחום שבת אבל אם אין ככנסין לו בפותחת או בעי סמוך כדאמר ר' יהודה · אבל ללישנא דר' יהודה לא בעי פותחת ומיירי בין בפותחת בין בלא פותחת · ליכא לדיוקי מידי מדאמר ר' יוסי כל שככנסין לו כו' דע"כ צ"ל כל שככנסין כו' דאי הוי קאמר סתם אפי' בתוך תחום שבת הוי משמע דקאי אדברי ר' יהודה דמיירי אפי' בלא פותחת וס"ד דר' יוסי שרי בכל גווני בלא פותחת ואפי' רחוק · וא"כ דצריך כל שככנסין כו' לגופה דדוקא בפותחת שרי · ליכא לדיוקי דשרי סמוך אפי' בלא פותחת וי"ל דס"ל דאפי' סמוך בעי פותחת · והפשטן דייק דמ"מ מוכח דר' יוסי שרי סמוך בלא פותחת מדקאמר ואפילו בתוך תחום שבת כדפרש"י ודוק :

דף לב ע"ב גמ' עתירי בבל יורדי גיהנם הם כי הא דשבתאי כו' אמר הכי מערב רב קא אתו כו' יש לדקדק למאי מייתי הא דשבתאי בר מריכום להכא הא איהו לא קאמר כדאמר רב דיורדי גיהנם הם אלא דמערב רב קאתו · ואי משום שרולה להביא ראיה שאינם מרחמי' ואין עושין לדק' לא ה"ל להביא מאי דאמ' שבתאי אלא מאי דעבדי איכהו · ויש ליישב ע"פ מ"ש בעירובין דפושעי ישראל אין אור של גיהנם שולט בהן אלא מחייבי חדא שעתא דיכא דגיהנם ואתא אברהם ומסיק להו · וז"ש דעתירי בבל יורדי גיהנם הם כלומר שהם נשארים בגיהנם ואברהם לא מסיק להו ואהא מייתי הא דאמר שבתאי בר מריכום הכי מערב רב קא אתו כו' שאינו מזרעו של אברהם אבינו כו' וא"כ ודאי לא מסיק להו אברהם לפי שאינם מזרעו כלל וק"ל :

דף לג גמ' אין סומכין את הקדרה בבקעת כו' כתב מהרש"א אפי' למאי שכתבו התו' דלכ"ע שרינן טלטול מוקצה משום אוכל נפש היינו לסלק המוקצה כו' אבל להשתמש בדבר מוקצה כו' ודאי אסור כו' ע"ש · ובזה מיושב כמי מה שהקשה מהרש"א לעיל (דף ח' ע"א) בתו' ד"ה א"ר יהודה כו' ואור"י דמוקצה איכו אסור לטלטל בי"ט בשביל אוכל נפש כו' שהקשה מהרש"א א"כ אמאי אסור לשחוט ולכסות באפר שהוסק בי"ט הא הוי בשביל אוכל נפש ע"ש שתירץ בדוחק · אבל לפ"ז א"ש דזהו הוי כמי להשתמש בו וליהנות ממנו שע"ז יוכל לשחו' ולאכול והוי כעין אכילה ואסור · שח"ז תלאתי במגן אברהם שכתב

סברא זו ע"ש בסימן תק"ט סקט"ו ודוק :

ע"ב בתו' ד"ה פטור אבל אסור כו' וע"ק דמשמע דבקשין מתסר לרב יהודה ובסמוך מתיר כו' כראה דר"ל מדקאמר כיתני' ההיא בקשין ולא קאמר כי תני' ההיא בקשין ור"א היא משמע דס"ל לרב יהודה כהך ברייתא · ואהא מקשו התו' קושייתם · ככלע"ד ליישב בדוחק מה שהקשה בס' מגיני שלמה ומהר"ם שיף דלכאורה קושי' של התו' מקשה הגמ' בסמוך ומשני הא ר"א הא רבנן ע"ש ודוק :

שם בתו' ד"ה כי הוינא כו' משום שמא יקטום והא לא חיישי' כדמוכח הכא אליבא דר"י דס"ל כרבנן כו' מקשה מהר"ם שיף מה תלי זה בר"י אף ר"א ס"ל כן ולכ"ע לא גזרינן שמא יקטום דהא קתני בברייתא' מטלטלין עלי בשמי' להריח בהן כו' ואף לחצוץ שיניו שרי ול"פ רק בקיטום אי נזרי' קטימה להריח משום קטימת כלי אבל לשמא יקטום הא אף אי קוטם הא הוי דיעבד ופטור לכ"ע כו' ע"ש שתירץ בדוחק · ולעכ"ד דהתו' אולי לשיטת' שכתבו לעיל דט"מ' דרבנן דלא יטול קיסם לחצוץ שיניו הוא משום שמא יקטום · ואע"ג דרבנן ס"ל הכא דקטימה גופה איכה אסורה אלא משום שבות א"כ איהו סבירא לן דלרבנן גזרינן כמי קוטם להריח אטו קטימת כלי כדהוה ס"ל מעיקרא קודם דמשני הגמ' דלרבנן קטימה להריח שרי אפי' לבתחלה הוי אפשר לומר דאסור לטלטל להריח כלל משום שמא יקטום כמו בלחצות שיניו דמ"ש זה מזה דהא כולהו לא הוי אלא משום שבות מדרבנן · אי אי הוי סבירא לן בהא כר"א דקוטם לחצות שיכו הוי מלאכה דאורייתא' ובהא הוי ס"ל כרבנן דגזרי שמא יקטום אע"ג דלדידהו אין הקטימה אלא שבות · א"כ הוי לדידן אסור אפי' להריח משום שמא יקטום דהא הקטימה אסורה אפי' להריח לר"א · ואין לתמוה אי ס"ל בהא כר"א ובהא כרבנן · דהא ע"כ הכי אתרי פלוגתות לא תלי' זה בזה כלל דהא ר"א מחמיר בחדא ומקיל באידך ורבנן איפכא אבל לפי מאי דס"ל לר"י כרבנן וס"ל דלרבנן אפי' קוטם להריח שרי א"כ ודאי לא שייך לגזור כלל שמא יקטום ומקשים התו' שפיר ודוק :

דף לד ע"ב ברש"י ד"ה ערב שבת בשביעית אין מעשר כוהנכו' וה"ה במעושר ובשאר שני שבוע אלא אורחא דמלתא נקט כו' אבל לא ה"מ לתרולי דמש"ה נקט בשביעית לאשמועי' הדיוק דבשאר שני שבוע אסור דשבת קבעה כדאמר בגמ' · או לאשמועינן דטבל מוכן הוא אצל שבת · דאף אי הוי תני עומד אדם על המוקצ' המעושר בערב שבת ואומר כו' כמי הוי שמעי' מד וקא דדוקא מעושר אבל אם איכו מעושר לא והייכו ע"כ משום דשבת קבעה · או משום דדיבורו קבע ונקט שבת משום דקמ"ל טבל מוכן הוא אצל שבת כו' כדשמעי' השתא מדיוקא דשביעית · לכך הוצרך רש"י לתרץ אורחא דמלתא נקט וק"ל :

שם גמ' טעמא דשביעית כו' מ"ט לאו משום דשבת קבעה יש לדקדק מאי סייעתא מהכא הא איירי באחזי ולא אחזי כפרש"י במתני' וכיון דגלי דעתי' בהזמכתו דלדידי' חזי א"כ ה"ל כנמר מלאכתו ולהכי קבעה שבת אבל לא כנמר מלאכתו לא קבעה · אמכם מלאתי במס' מעשרות פ"א הגרוגרות הוי גמר מלאכתן משידוש בחביות או יענל במגורה ע"ש משנה ה' · וא"כ אע"פ שראוין לאכילה מ"מ לא כגמרה מלאכתן לענין מעשר · אך לפ"ז קשה ל"ל לרש"י ז"ל בד"ה מאי טעמא כו' להאריך ולכתוב ואפי' בבית איכו נקבע אלא בכניסתו דרך שערים כו' וזה כשככנס לא נקבע דהא לא כגמרה מלאכתו כו' הרי אף אם הי' נקבע בהיותו תוך הבית אחר כניסתו · מ"מ אין לומר הכא דהבית קבעו שהרי עתה עדיין איכו כנמר מלאכתו ובית איכו קובע אלא בכנמר מלאכתו · וה"ל לרש"י לקצר ולכתוב הא בשאר שני שבוע לא נקבע אפי' ראה פני הבית כיון שלא כנמר מלאכתו דבית איכו קובע אלא בדכנמר כו' ול"ע :

שם בתו' ד"ה ואומר מכאן אני כוטל כו' לא יטול אא"כ כאכע והכא קאמר דבאמירה בעלמא סגי כו' מקשה מהר"ש סיף ז"ל מאי ג ושי' הא טעמא דגוזלות מבואר שם דדלמא חם עלה כו' ע"ש ולע"ד נק"מ דהירושלמי לא מחלק בזה כדמחלק לעיל בין בריכה ראשונה לשניי' וס"ל דבכל גווני צריך לב"ש כענוע משום דלא סגי בהזמנה בפה לחוד ופריך שפיר דהכא לר"א סגי באמירה לחוד והתו' הביאוהו אע"ג דלתלמודא דידן לק"מ משום קושי' שניי' לב"ה דקשי' אף לתלמודינו ומה שהקשה מהר"ש סיף ז"ל עוד על קושי' שניי' שכתבו התו' דלעיל קאמר דאומר מכאן אני כוטל למחר סגי והכא קאמר דבעי שירשום והא לעיל איפכא קאמר דעומד ואומר זה וזה אני כוטל ודייק עלה דלית להו ברירה כו' וזה וזה דהתם עדיף כירשום דהכא ע"ש לע"ד לק"מ דהרי"מ ס"ל לב"ה לעיל דבאמירה סגי וכאן בעי שיעשה מעשה קלת דהיינו שירשום דאל"ה הל"ל עד שיאמר מכאן ועד כאן הסי שירשום ל"ל ומ"ש התו' דאמר הכאן אני כוטל למחר כו' הוא לאו דוקא אלא דבאמת צ"ל זה וזה אני כוטל רק דלא כתיבן לזה דהקושי' קיימא אלא דהתם סגי באמירה בעלמא והכא בעי שירשום ולא סגי באמירה ולפי"ז א"ש נמי תירולם דהך מוקלה חמיר טפי או דלעיל חמיר טפי דלפי מה שהבין מהר"ש סיף דהקושיות הם לענין ברירה דמחלפא שיטתייהו הוא דחוק לחלק בין מוקלה אמור לקל דבזה אין ברירה ובזה יש ברירה ועוד דהא לחד תירולא אית להו לב"ה לעיל גבי טומאה יש ברירה דהוי מדאורייתא והכא לית להו ברירה אע"ג דהוי מדרבנן והא ודאי אין סברא דמשום דאקליי' בידים יהי' חמור מדבר שהוא מן התורה אבל לדרכנו א"ש דהחלוקים שכתבו התו' בין מוקלה חמור לקל הוא רק לענין דבעינן הזמנה מעלי' עפי ולא סגי באמירה להוליאו מידי הקלאתו אבל באמת י"ל דגם חכמים דהכא אית להו ברירה אלא דבעינן שירשום ויאמר כו' כדי שיהי' קלת מעשה בהזמנתו ואין לעשות מעשה קל יותר מזה ובאמת אם הי' רולה לעשות מעשה אחר אף אם לא הי' מגדר איזה מהם יטול כגון שיעכע כל הפירות ויזמינם ויכול להיות שבאמת ילטרך לכולן היה מועיל בודאי אך רשימה קל יותר לעשות ובזה מיושב נמי דלב"ש ס"ל הכא יש ברירה ולעיל ס"ל אין ברירה כמו שהקשה מהר"ש סיף דגבי מת י"ל משום דהוי דאורייתא או דטעמייהו משום דמחשבה לא מהני להוליא מידי טומאה אבל בפסח באמת גם לב"ש מהני אפי' למפרע מטעם בריר' ובמתני' דלעיל דמלריכי ב"ש לנענע ולא סגי באמר מכאן אני כוטל לא הוי טעמא משום דאין ברירה אלא משום דבעי מעשה ככ"ל ובזה מיושבים דברי הרמב"ם שפסק כחכמים דהכא וקשה עליו הב"י בסי' תקי"ח דא"ך פסק כחכמים דאין ברירה והא קיי"ל דבדרבנן יש ברירה ומוקלה הוא מלתא דרבנן והרמב"ם גופי' פסק בסוף ה"ל עירובין דדבר שהוא מדברי סופרים יש ברירה והניח הדבר בצ"ע ולפי דרכנו א"ש דבאמת טעמא דרבנן אינו משום דאין ברירה אלא משום דבעינן שיעשה קלת מעשה בהזמנתו להוליאן מהקלאתן ככ"ל ודוק היטב כי הוא ברור לע"ד:

באו"ד אבל קשה דמחלפא שיטתייהו דב"ה כו' כתב מהר"ש סיף אבל הא לא קשיא להו דהא ב"ה לית להו מוקלה בשבת כו' יע"ש ולא ידענא מאי קושי' הא ב"ה ס"ל כר"ש בשבת כדאמרי' לעיל מוקים לב"ה כר"ש וגבי מוקלה דהכא דהוי גרוגרות ולימוקים גם ר"ש מודה כדאי' בכמה דוכתי ואע"ג דהיינו תירוץ התו' באמת דשאני הכא דאקליי' בידים דמזה הטע' מודה ר"ש בגרוגר' ולימוקים וא"כ בהקושי' של התו' ע"כ לא אסקי אדעתייהו הך סברא היינו לחלק בין מוקלה זה למוקלה דב"ח כגון יוני שובך דמיירי לעיל ב"ה זה לא אסקי אדעתייהו משום דמוקלה דב"ח נמי חמיר כמ"ש התו' ריש מכילתין ד"ה דאתא ב"ש לית להו מוקלה כו' דאע"ג דב"ש לית להן מוקלה מ"מ בהא דב"ח אית להו משום דחמיר ביותר אבל הא ודאי אסקי אדעתייהו דר"ש מודה במוקלה זה מה"ט דאקליי' בידים וחמיר משאר מוקלה וק"ל:

דף לו ע"א גמ' ה"נ משתברא כו' הא תנא ליה רישא פירות כו' לכאורה אין זו קושי' דאימא מש"ה תנא כדי יין וכדי שמן לדיוקי דדוקא הכי אבל אורחא דלבני לא וכסברת המקשה אמנם מ"מ הוה קשה למאי דאסיק המקשה אדעתי' מעיקרא דמדקתני פירות מלינן לדיוקי דאורחא דלבני לא ולא הוה מסיק אדעתי' איידי דתנא רישא פירות כו' א"כ תקשה לי' ל"ל למתני כדי יין וכדי שמן ומש"ה הולרך הגמ' לשנויי כדי יין וכדי שמן אילטריכא ליה כו' אך לפי"ז קשה אי הוי מסיק המקשה אדעתי' סברא זו דה"א דלהפסד מועט לא חששו א"כ מאי הוי פריך בתר הכי תנן וכן כדי יין כו' דמנ"ל לדיוקי מהכא דאורחא דלבני לא דלמא ה"ה אורחא דלבני והא דתני כדי יין כו' לאשמועי' דלהפסד מועט נמי חששו דאורחא דלבני הוי הפסד מרובה שנמחין לגמרי ואינן ראוין כלל לבנין ואי הוי תני אורחא דלבני לא הוי ידעי' אכתי כדי יין וכדי שמן להכי הולרך למתני להו בהדי' וי"ל דגם אורחא דלבני לא הוי אלא הפסד מועט דאפשר שיכולין לחזור ולייבשן ועי"ל דקושי' דלעיל דלמא הכי כדי יין כו' לדיוקי דאורחא דלבני לא' לאו קושי' היא דא"כ לא ה"ל למתני מאי דלא לריך דאלא ה"ל למתני הדיוק בהדי' אבל לא אורחא דלבני ודוק:

שם גמ' תנן וכן כדי יין וכן כדי שמן כו' תנן נותנין כלי תחת הדלף בשבת כו' הא דלא פריך בלא עולא ור' ילחק רישא וסיפא דמתני' אהדדי דרישא תנא מכסין את הפירות וכן כדי יין דמשמע דוקא הכי אבל אורחא דלבני לא וסיפא תני נותנין כלי תחת הדלף בשבת דהוי דומיא דאורחא דלבני י"ל דה"מ למימר דרישא דמיירי בי"ט דקיל ואתי לזלזולי בי' להכי החמירו בו וסיפא דמיירי בשבת דחמיר ולא אתי לזלזולי בי' להכי הקילו בו כדבעי הגמ' לפלוגי לעיל בהכי אבל השתא פריך שפיר לעולא מרישא דהא איהו אמר מילתי' אמתני' דמיירי בי"ט וא"כ מיירי איהו נמי בי"ט ומסיפא פריך נמי שפיר לר' ילחק אע"ג דמתני' מיירי בשבת דהא איהו קאמר נמי אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת וא"כ אין לחלק לדידי' בין שבת לי"ט דהא איהו בשבת נמי ס"ל הכי וק"ל:

שם בתו' ד"ה במאי אוקימתא פירש"י כו' כי פריך והא מוקלות נינהו כו' באמת ברש"י שלפנינו לא כתוב כן אלא מדדחיק לאוקמי משום שתי החלות מוכח דאתי' כר' יהודה אבל לא ידעתי מאי ראיה היא זו דודאי אי ליכא דבש בכוורת הדבורים עלמן גם לר"ש מוקלה הן דהוו כעלים ואבנים שהן מוקלה אליבא דכ"ע שאין ראוין לכלום אלא דקושי' והא מוקלות נינהו איכה קושי' לר"ש דס"ל כל מאי דחזי לאיניש לא מקלה לי' מדעתי' וכמ"ש התו' כאן דמזה מוכח דבעי לאוקמ' כר' יהודה ולפי דברי רש"י שלפנינו צ"ל דלר"ש דלית לי' מוקלה לא ס"ל נמי דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת אלא דאפי' לדבר שהוא מוקלה גם לדידי' מ"מ שרי לטלטל כלי ללרכו וכן משמע ממ"ש משום דר' ילחק כו' אית ליה מוקלה כר"י ע"כ ל"ד אלת"ה גם זה אינו מוכרח וק"ל:

שם ע"ב תו' ד"ה אלא אימ' כו' עיין במהרש"א שכתב דהתו' לא הי' כתוב בגרסתם ותסברא דר"ש היא כו' ועיקר קושייתם על המקשה ולא על המתרץ דבדברי המתרץ אין הכרע דמלינן למימר דבאמת מיירי בכיסוי כל החלונות ור"ש מודה דאסור ע"ש ולע"ד י"ל דתמיהת התו' גם לדברי המתרץ דקאמר ולא תימא לר' יהודה ובלבד שלא יתכוין לצוד אלא אימא וכו' ואי מיירי בכיסוי כל החלונות דהוי פסיק רישא ולא ימות דמודה בי' ר"ש דאסור א"כ מאי קאמר ולא תימא לר"י ובלבד שלא יתכוין כו' הא לר"ש נמי לא מלינן למיתני הכי דא"כ משמע דאם אינו מתכוין לצוד שרי אע"ג שבודאי יהן ניצודין והא לית' דהא הוי פסיק

רישא

רישא דמודה ר"ש דאסור אע"ג שאינו מכוין לכך · וא"כ צ"ע צריך להגיה ולמיתני ובלבד שלא יעשנו מלודה אף לר"ש · אע"כ צ"ל דלר"ש מצינן למיתני שפיר ובלבד שלא יתכוין לצוד דמיירי שיש בה חור קטן דלא הוי פסיק רישא וא"כ אף שבודאי הן ניצודין לפי שאין רואין החור מ"מ שרי לר"ש כיון שאינו מתכוין לכך וכמ"ש התו' בתירוצם · אבל לר"י מ"מ אסור מאחר שבודאי הן ניצודין ודבר שאין מתכוין אסור לכך צריך להגיה ובלבד שלא יעשנו מלודה ודוק :

דף לח

ע"א גמ' אלמא לית לי' לר"י ברירה כו' אע"ג ד"ל דר"י הוצרך לשנויי הכי כדי שלא יקשה רישא וסיפא דברייתא אהדדי מ"מ לכאן כו' אבל איהו לא ס"ל כברייתא זו : מ"מ ס"ל לתלמודא מדמתרץ ר"י לברייתא מסתמא ס"ל כוותה · והתו' הקשו דע"כ צ"ל דלית לי' לר' יוחנן הכי דלר"י ע"כ ליתא לאיוקי"ל :

וצ"ל דהגמ' ס"ל דר' יוחנן אית לי' כהך ברייתא דאל"ה הא מצי לתרוצי לחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים כמ"ש התו' אע"ג דר"י גופי' לא ס"ל לחלק בהכי · מ"מ הברייתא מצי לתרוצי בהכי · אלא ע"כ דלא בעי לתרוצי הברייתא הכי כיון דלא ס"ל הכי לדינא · א"כ ע"כ הא דמתרץ השתא ס"ל איהו גופי' הכי לדינא · אף שיש לגמגם בזה · מ"מ הרי כבר כתבו התו' דהקשה קושי' קלה כו' וק"ל :

שם גמ' וכי לית ליה לר' הושעי' ברירה בדאורייתא כו' כתב מהרש"א יש לדקדק אהא דתנן לעיל בפ"ק דנ"ה אמרי דעומד ואומר זה וזה אני נוטל כו' והשתא למסקנא דהכא דר' הושעי' אית ליה ברירה בדרבנן הדר' קושיין לדוכתין דליתני מכאן אני נוטל כו' ולפע"ד לק"מ דלעיל בריש מכילתין כתב מהרש"א עצמו בשם תו' ישנים דמוקצ' מת"ד והוי כעין דאורייתא · והתם גבי גוזלות דצריך לומר זה וזה אני נוטל הוי טעמא משום מוקצה ולהכי אמרי' אין ברירה משום דהוי כדאורייתא : ועי"ל עפ"י מה שכתבתי לעיל דהא דמקשה התם ולב"ה ליל למימר זה וזה אני נוטל כו' מקשה רק לרב חנן בר אמי אבל אמתני' לא קשי' מידי ת"ש · א"כ מ"ל דר' הושעי' לא ס"ל כרב חנן בר אמי ורב חנן ס"ל כר' הושעי' דלב"ה אין ברירה ומדיף מיני' דאלו לר' הושעי' דוקא בדאורייתא ס"ל הכי ואיהו סבר דאפי' בדרבנן אין ברירה לבית הלל ודוק :

שם בתו' ד"ה והוינן בה מ"ש כו' וקשה דהאיך יכול לבוא בשבת כו' כיון שיש יותר מד' אלפים בינתים כו' ולא ידענא מאי קושי' דתנ"ל שיש בין העיר של המניח עד המקום שיבא החכם לשם ד' אלפים דילמא אינו אלא ג' אלפים או פחות מזה רק שיש יותר מן ב' אלפים ביניהם וצריך לערב לילך לשם בשבת · וכן משמע מלשון התו' עצמו שכתבו שיש יותר מן ד' אלפים בינתים דמשמ' שאין מהעיר של המניח עד מקום שיבא החכם כ"א יותר מב' אלפי' תמם וא"כ אם החכם הוא בא מצפון העיר או מדרומה כנגד העיר תמם יוכל לילך באלכסון לאיזה מן המקומות שירצה אף אם הוא בין התחומות עדיין מעיר של המניח יותר מב' אלפים אבל דמ"מ האלכסון אינו ד' אלפים ויכול לילך בשבת לשני המקומות ע"י אילן או גדר · אמנם י"ל דהתו' הקשו איך יוכל לבא בלא אילן או גדר כמ"ש רש"י מתחלה · ומה שהביאו דברי רש"י שכתב שיוכל לבא ע"י אילן או גדר לא הביאו אלא להוכיח שכוונת רש"י אינו ע"ד שפירש במס' עירובין דצריך גדירה דשמא לא יזו החכם ממקומו וכמ"ש מהר"ש ס"ף דמוזה מוכח מדכתב שיוכל לילך ד' אלפי' ע"י אילן או גדר · דע"כ אין כוונתו כמו שפירש בעירובין אבל הקושי' אינה על זה אלא על תחילת דבריו שכתב שיוכל לילך בלי אילן או גדר ומ"מ א"כ קילרו במקום שה"ל להאריך ודוק

ע"ב גמ' מ"ש חיטין בשעורים דלא קאמר כו' עיין מה שהקשה מהרש"ל בזה · ולע"ד נראה דודאי ר' אבא ס"ל דמים ומלח בעיסה מיקרי מין במינו ושפיר הוכיח לפי סברתו מחטין בחטין · ומ"ש התו' לעיל דלא מקרי מין במינו לרבנן · דמקשו מ"ל דס"ל הכי · והא דלא תירץ ר"א בקילור משום דהוי דבר שיש לו מתירין היינו משום דס"ל דהכא כיון דאינו אלא משום השם של הבעלים לא מהני מידי מאי דהוי דשיל"מ כמ"ש התו' בתירוץ השני · וא"ש התו' בתירוץ השני ר"א מהדר להו כו' ר"ל דר' אבא ודאי ס"ל דקושייתם הכי הוא כמ"ש בתירוץ זה · דאיהו ודאי ס"ל דמים ומלח הוי מין במינו מדמייתי ראי' מקב חיטין בחיטין וא"כ מי לא הוי סבר תירוץ זה הה"ל בקילור הטעם משום דהוי דשיל"מ כנ"ל · ומש"ה מהדר להו לפי סברתן ג"כ על זה · ומ"ש רב אושעי' מ"ש חיטין ושעורים דלא קאמר להו כו' איכו"ל דהל"ל טפי חיטין בשעורים משום דדמי טפי למים ומלח · דאדרבה לר' אבא מיקרי מים ומלח מין במינו ודמי לחיטין בחיטין טפי · אלא ר"ל דהל"ל סתם הרי שנתערב לו קב בעשרה קבין כו' ומהלו לדייק חטים בחטים דוקא · אלא ודאי דחיטין בשעורים לא קשי' ליה כלל משום דה"ל מין בשאינו מינו כו' · ומה שהקשה מהרש"א בזה ע"ש · כלע"ד לייסב דה"ק מ"ש חיטין בשעורי' כו' דה"ל מין בשאינו מינו ומין בשאינו מינו בטיל כלומר מ"ל דבטיל כמי לענין ממון כמו לענין איסור ובאמת יאכל הלה וחדי · א"כ חטין בחטין נמי וכו' לרבנן תבטל בטל וא"כ מ"ל נמי דאפי' לענין ממון בטיל כמו באיסור · והא דכתבו התו' דר' אבא ידע דאין לדמות איסורא לממונא · היינו דלא בעי לאקשויי הכי בעלמא משום דמנ"ל להקשות דמ"ל דשאני אסורא מממונא · אבל מ"מ לא הוה פסיקא לי' דודאי הכי הוא דמ"ל נמי איפכא דלא שאני לן ממונא מאסורא וכמו דמין בשאינו מינו בטיל באיסור ה"ה נמי בממון · ומש"ה לא רצה להקשות מחיטין בשעורים דדלמא באמת יאכל הלה וחדי · אלא דא"כ גם השתא לא פריך מידי דבחטין בחטין נמי מ"ל הכי · ורב ספרא קאמר דבאמת שפיר אחיכו עלי' משום דהמ"ל חטין בשעורים כמו חטין בחטין · אבל מ"מ שפיר תירץ הקושיא שלהם אמתני' דבאמת שאני איסור מממון דבממון ודאי אינו בטל כלל ומתני' נמי מקרי ממון כמ"ש התו' לר' אבא · וזהו כוונת רש"י ד"ה שפיר קאמרת כו' ולאקשויי אמתני' עכ"ל ר"ל דאע"ג דשפיר אחיכו עלי' משום דחטין בחטין לא הוה צריך לשיטתו כנ"ל אבל מ"מ שפיר תירץ הקושי' אמתני' · ומהר"ש שיף ז"ל כתב כעין זה ליישב הסוגי' אבל לא ביאר היטב ככל הצורך ע"ע ודוק היטב :

שם בתו' ד"ה כה"ג דלר' יהודה כו' מכאן נראה דהלכה כרבנן כו' לא ידעתי מה ההכרע · דאף דאין הלכה כרבנן · מ"מ הקשה שפיר דהא קושייתם אמתני' דאתיא כרבנן בר פלוגתי' דר' יהודה דהא ר' יהודה פליג במתני' ואין סברא לומר דתרי רבנן נינהו ורבנן דר"י דהתם אינם רבנן דפליגי הכא עם ר"י במתני' דזהו אינה סוגי' דבכמה דוכתי בש"ס רמי דרבנן אהדדי בכה"ג עיין בפסחים (דף י"א ע"א) וצ"ע :

דף לט

ע"א רש"י ד"ה שיש לו מתירין כו' או היום יאכלוהו כאן עכ"ל מזה נראה דלא ס"ל לרש"י ז"ל מ"ש בש"ע י"ד סי' ס"ט גבי חתיכה ששהתה שלשה ימים בלא מליחה ונתערבה בחתיכות אחרות דבשלה ברוב משום דכה"ג לא מקרי דשיל"מ לפי שמותרת לצלי דלצלי לא נאסרה מעולם ע"ש · דהא הכא נמי לאכול כאן לא נאסר מעולם ומ"מ חשיב לי' דבר שיש לו מתירין מהאי טעמא וק"ל :

שם בד"ה ואין בצלין בקדירה כו' ומתני' פוטר במים תנן כו' לפי גירסא שלפנינו המ"ל בקילור דפריך אברייתא דלעיל דתני' בהדי' בין בעיסה בין בקדירה · אבל מהרש"ל גורס לעיל והתני' ר"י פוטר במים ומלח ותו לא מידי ולפ"ז א"ש וק"ל :

שם בד"ה אביי אמר כו' אי כמי רבותא אשמועי' אביי דאפי' בתבשיל באמת נמי שאינה נאחזת כל כך חשיבה הואיל עכ"ל נראה דלפ"ז לא הוי צריך רש"י לעיל לפרש

למפרש לרב ששת דמתני' דקתני פטור מיירי בדאדיי' אדויי כו' אלא הא"ל דמתני' מיירי בחספא שאינה נאחזת כל כך ומש"ה פטיר דלא חשיבא הולאה וכן משמע קצת מסוגיא דשמעתא מדנטר לאקשויי אלא הא דתנן המוציא שלהבת פטור היכי משכחת לה כו' עד בתר תירוצא דאביי ולא פריך מיד אתירוצא דרב ששת · אלא ודאי דלרב ששת הוי ידע דמצינן לאוקמה בחספא · אך לפי' ראשון של רש"י דחספא עדיף מקיסם וחשיבה טפי הולאה · הוצרך רש"י לעיל לפרש לרב ששת דמתני' מיירי בדאדיי' אדויי ואין להקשות לפי' ראשון של רש"י מאי פריך הגמ' לאביי דילמא מתני' מיירי בקיסם · ואדרבה לרב ששת ה"ל לאקשויי · די"ל דבאמת לפי' זה קושי' לרב ששת ולא לאביי · והא דנטר עד הכא ולא פריך מיד ארב ששת · היינו משום דהמקשה מספקא לי' איזה סברא אמת סברא של פי' ראשון או השני ולסברא השני' לק"מ ארב ששת · אבל השתא פריך ממה נפשך לרב ששת או לאביי וק"ל :

שם בתו' ד"ה ותיפוק ליה משום מכה וא"ת וליבטיל מנא כו' לכאורה טפי ה"ל לסמוך קושייתם קודם זה דפריך ותיפ"ק לי' משום קיסם ושם קאי' כמו טפי דנימא דליבטיל קיסם אגב שלהבת דקיסם אינו חשוב כמו כלי ובטל אגבי · אמנם י"ל דלעיל בלא"ה משני שפיר טפי דלית בי' שיעורא · אבל הכא דאביי קאמר כגון דשייפי מנא כו' ונכח קושיא זו ותיפיק לי' משום מכה צריך למהדר ולאוקמי בחספא או להגיה בדברי אביי חספא במקום מנא שהזכיר · לכך מקשים שפיר הרי ה"מ לקיים תירוצא דאביי במנא ולתרץ דבטל אגב שלהבת · אבל אין נראה לומר דמש"ה שתקו קושייתם הכא משום דהראי' דמייתו איירי בכלי · דכיון שאין סברא לומר דכלי דוקא בטל ולא קיסם · אדרבה קיסם מסתבר טפי דבטל · ה"ל להקדים קושייתם לעיל וק"ל :

ע"ב גמ' וסבר רב נחמן יש ברירה כו' הא דלא הקשה מיד אמאי דקאמר לעיל דר"נ סבר בירא דשותפי הוא וא"כ ע"כ צ"ל דיש ברירה דאל"ה ה"ל לאסור להוליכן אלא במקום שכל השותפין יכולין לילך כדתנן במתני' כלים המיוחדין לא' מן האחין כו' ושאין מיוחדין הרי הן כמקום שהולכין ר"ל כולן כפרש"י וא"כ כאן שכל ישראל שותפין בהן ודאי דאסו' להזיז ממקומן · וצ"ל ע"כ דאמרי' הוברר הדבר שזהו חלקו המגיע לו · י"ל דהמ"ל דבדרבנן יש ברירה להקל אבל בדאורייתא כמו מעשר בהמה אין ברירה אפי' לחומרא משום דמביא חולין לעזרה כמ"ש מהרש"ל ז"ל · אבל השתא פריך שפיר דמודר הנאה כמי דאורייתא ומ"מ סבר יש ברירה להקל א"כ גבי מעשר בהמה נמי ה"ל הכי · ואין להקשו' דמ"מ ה"ל להקשו' אדלעיל דסב' ר"נ יש בריר' להקל בדרבנן א"כ גבי קלבון דהוי נמי דרבנן נמי ה"ל יש ברירה · די"ל דאי הוי פטרינן להו מקלבון הוי מחייבי' להו במעשר בהמה ומייתי חולין לעזרה ודוק :

דף מ ע"א גמרא בגמ' לימא רב ושמואל דאזדו לטעמייהו כו' יש לדקדק מאי קושיא איכא הכא אי אזדו לטעמייהו · ואי בלשון שאלה קאמר ולא בלשון קושי' · נמי קשה מאי נ"מ בזה · ונלע"ד דשאלתו היתה משום דקיי"ל הלכתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני וא"כ איתלי' הך פלוגתא בפלוגתא דהתם ממה נפשך אנו צריכין לפסוק דלא כהאי כללא דהא הנך תרתי סתרי אהדדי אם נפסוק הכא כרב והתם כשמואל · אלא צריכין אנו לפסוק בתרוייהו כרב או בתרוייהו כשמואל · אבל אי לא תלי' חדא באידך וכדמסיק דהדרינן לכללין ופסקי' הכא כרב משו' דאיסורא הוא והתם כשמואל משום דדינא הוא וק"ל :

סיומא דמסכתא

דף מ ע"א גמ' ומילתי' לר' מוקצה כו' כתב מהרש"א לרב נחמן דאית ליה כר"ש מכילתין דבי"ט סתם לן כר"י דמוקצה אסור משו' דקיל ואתי לזלזולי בי' ובשבת דלא אתי לזלזולי בי' סתם לן כר"ש דשרי מוקצה וכן פסק הרי"ף בשמעתין ודאי דלא פריך מידי כו' אלא לא כקמאורא דלא מפלגי התם במוקצה בין י"ט לשבת פריך שפיר עכ"ל · ולכאורה קשה הן אמת דלא מצינו לשאר אמוראי דמפלגי בהכי לדינא דאיכהו ס"ל בין בי"ט בין בשבת שרי או אסור · מ"מ מ"ל דלית להו לחלק בהכי אליבא דרבי ומנ"ל למקשה להקשות · ואמינא לע"ד להוכיח דאיכא אמוראי דלית להו כלל הך סברא שיש לחלק בין י"ט לשבת לשום מ"ד · דהנה לעיל ריש פירקין תנן משילין פירות דרך ארובה בי"ט כו' וקאמר עלה בגמ' עד כמה אמר ר' זירא א"ר אסי ואמרי לה א"ר אסי א"ר יוחנן כאותה ששנינו מפנין ד' וה' קופות של תבן ושל תבואה כו' ודילמא שאני התם דאיכא ביטול בית המדרש כו' אי נמי התם היינו טעמ' דד' וה' קופות שרי משום שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי בי' אבל י"ט דקיל כו' אי נמי לאידך גיסא התם היינו טעמא דליכא הפסד ממון כו' ופסק הטור סי' תק"א וגם הרא"ש כר' אסי א"ר יוחנן שאינו מותר אלא ד' וה' קופות ואע"ג דהגמ' שקיל וטרי ודלמא לא שרינן הכא כולי האי או דילמא שרינן הכא טפי מ"מ הכי אמוראי לא מספקא להו אלא מדמו לה להאי' דהתם ופסקינן ספיקא דסוגי' דגמרא ואזלינן בתר פשיטותא דהני אמוראי עכ"ד הרא"ש · אמנם הב"י בסימן הנ"ל הביא לשון הרי"ף שכתב המשנה כצורתה ולא פירש השיעור משמע דאין שיעור לדבר כלל · וכן משמע ברמב"ם · וכתב הב"י טעמם מדקתני מתני' סתמא משילין פירות משמע שאין שיעור לדבר כיון שלא פירש התנא כלום ע"ש באורך · ולכאורה אין טעם זה מספיק דהרי חזינן דלא חיישי הני אמוראי להכי ונתנו שיעור לדבר · ואע"ג דהגמ' קאמר ודלמא שאני התם כו' מ"מ לא ה"ל למשבק פשיטותא דהני אמוראי משום ספיקא דגמ' כמ"ש הרא"ש · ועוד דאי הוי קשי' למה לא פירש התנא השיעור ה"ל להגמ' למפרך הכי לר' אסי בפשיטות · ולא ה"ל למפרך ודלמא שאני התם שאינו אלא דחוי' בעלמא · ונלע"ד דס"ל להרי"ף והרמב"ם דהכי פסק' דשמעת' דהני אמוראי שנתנו שיעור לדבר ס"ל מסברא דהך דהכא דמי להאי' דשבת ואין סברא לחלק ביניהם כלל · דאע"ג דהתם איכא ביטול בית המדר' והכא לא והתם ליכ' הפסד ממון והכא איכ' הפסד ממון · ס"ל דביטול בהמ"ד וכבוד אורחי' שוה להפסד ממון ולהכי שניהם שקולים וגם החילוק שבין י"ט לשבת דשבת חמיר ולא אתי לזלזולי בי' וי"ט קיל ואתי לזלזולי ביה לא ס"ל כלל · וא"כ איכא למימר דמש"ה לא פירש התנא הכא השיעור · שסמך אהאי' דהתם כיון דאין סברא לחלק ביניהן · וזהו שאמר כאותה ששנינו מפנין כו' ולא קאמר בקיצור עד חמש קופות · לומר דמש"ה סתם הכא התנא דסמך על אותה ששנינו התם · והגמ' דס"ל דיש סברא לחלק ביניהן · באמת הכי פריך ודלמא שאני התם כו' ור"ל וכיון שיש לחלק ביניהם הא"ך יסמוך התנא אהתם ולא יפרש השיעור הכא בהדי' · אלא ודאי דאין שיעור לדבר כלל ולהכי קתני סתמא משילין פירות כו' משום דבכל ענין מותר הן רב או מעט כמה שיהיו · והא"ש דפסקו הרי"ף והרמב"ם כסתמא דגמ' דס"ל דיש לחלק ביניהן · דאזלו לטעמייהו דפסקו כרב נחמן דס"ל במוקצה לחלק בין י"ט לשבת מה"ט דשבת חמיר ולא אתי לזלזולי בי' כו' וא"כ ע"כ מדקתני סתמא הכא ולא פירש השיעור ש"מ שאין שיעור לדבר · דאל"כ הא"ך יסמוך אהאי' דהתם כיון שיש לחלק ביניהן דשבת חמיר כו' כדמחלקינן באמת לענין מוקצה · אמנם הטור והרא"ש פסקו כאידך אמוראי דלא מחלקי לענין מוקצה בין שבת לי"ט (ע"ש בטור סימן תכ"ה ובהרא"ש סוף מסכת זו דמשמע דס"ל הכי מדהביא דעת רש"י ור"ת ור"י שפסקו כן · לבסוף) וא"כ שפיר יש לפסוק כהנך אמוראי דנתנו שיעור לדבר ולא קשי' להו למה לא פירש התנא השיעור · דמ"ל שפיר דסמך עצמו אהאי' דהתם דס"ל דאין

סברא

סברא למעות ולחלק ביניהן כלל · ועפ"ז מיושב מה שיש להקשות לכאורה על הא דמקשה בסוף מס' שבת דקאמר ואף ר' יוחנן סבר כר"ש · ופריך ומי אר"י הכי והאמר ר"י הלכה כסתם משנה ותנן אין מבקעין עצים מן הקורות כו' ומאי פריך דלמא יש חילוק בין י"ט לשבת כדסבר ר"כ והרא"ש הביא בשם ר"ת רפי' מזה דאין הלכה כר"כ מדמקשה הגמ' הכי · אבל היא גופ' קשי' מנ"ל להמקשה להקשות דלמא ר' יוחנן ס"ל כר"כ · אבל לפי מ"ש א"ש דר' יוחנן ע"כ לא ס"ל הכי מדמדמי משילין פירות למפנין ד' וה' קופות · ודלמא שבת חמיר כו' כדמקשה הגמ' באמת · אע"כ דאיהו לית ליה הך סברא כלל · ולהכי פסקינן הכי דהלכה כר' יוחנן נגד רב נחמן ודוק :

ולפ"ז פריך הכא שפיר לר' ומי אית לי' מוקצה כו' דלר' אסי אר"י ע"כ דס"ל דליכא לפלוגי בין שבת לי"ט משום דשבת חמיר ולא אתא לזלזולי בי' כו' דאל"כ תקשה לי' היכי סמך התנא בהא דמשילין פירות אההיא דשבת הא איכא למימר דשאני התם בשבת דחמיר כו' כדמקשה הגמ' יאע"כ דס"ל דאין סברא לחלק בהכי כלל יוא"כ נסתר' ע"כ לית לי' האי סברא למלק וק"ל :

אמנם לפ"ז קשה על רמ"א בהגה"ת ש"ע שכתב בסימן תל"ה בהג"ה דמוקצה שרי אפי' בי"ט וכהטור והרא"ש דלא כהרי"ף והרמב"ם · וא"כ לא ס"ל שברת רב נחמן שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי בי' כו' ולפ"ז ה"ל לפסוק כר' אסי אר"י דמשילין רק ד' או ה' קופות מן הגג ולא יותר דלא שבקי' פשיטותא דהכי אמוראי משום ספיקא דסתמא דגמ' כמ"ש הרא"ש · ובסימן תקכ"א שכתב הש"ע משילין פירות דרך ארובה בי"ט סתם ולא פירש שיעור לדבר משום דס"ל כהרי"ף ורמב"ם שאין שיעור לדבר דלא כר' אס' אר"י · ולא הגיה רמ"א כלום · משמע דס"ל ג"כ כהש"ע · וזהו תרתי דסתרי אהדדי · דאילא פסקינן כרב נחמן ה"ל לפסוק הכל כר' אסי א"ר יוחנן וצ"ע :

ועפ"ז יובן הא דאמרי' בסיומא דמסכ' הדרן עלך משילין סליקא לה מס' ביצה · ור"ל דלכאורה קשה ק"ו דתקנה רבי אהדדי ומתרץ ג' תירוצים אמאי לא מתרץ עוד דשאני לי' לר' בין שבת לי"ט כקושי' מהרש"א לזה קאמר הדרן עלך משילין דקאמר התם ר"א א"ר יוחנן דמשילין ד' או ה' קופות כאותה ששנינו מפנין כו' ור"ל דהדר כי סמיך אההיא דשבת ולהכי לא פירש הכא השיעור כנ"ל וא"כ ע"כ דלא ס"ל לחלק בין י"ט לשבת ולדידי' מקשה רבי אהדדי · ולהכי סליקא לה מסכת ביצה וליכא למימר תו שינויא לרבי · משא"כ בל"ז לא היסתיק עדיין מסכת ביצה · אלא הוי אתרי' עוד שינויא אחרינא אליבא דר' דהיינו דשאני שבת מי"ט כקושי' מהרש"א וק"ל :

וליישב הא דאמרי' אח"כ הדרן עלך מסכת ביצה · כלע"ד בהקדים מ"ש הרא"ש דר"ת ור"י פסקו הלכה כר"ש דלית לי' מוקצה אפי' בי"ט והביאו ראי' משלהי מס' שבת כו' אלמא סתמא דהש"ס לא מפליג בין שבת לי"ט כו ולא חיישי' להך לישנא דקאמר מכדי מאן סתמא למתני' רבי מ"ש נבי שבת דסתם לן כר"ש ומ"ש בי"ט דסתם לן כר' יהודה · דבכמה דוכתין חזינן דפליגי סתמי אהדדי עכ"ל ע"ש · ולכאורה הוא קשה להו למו דמשום דאשכחן בדוכתא אחריני דפליגי סתמי אהדדי נימא דהכא נמי פליגי אע"ג דהכא אפשר ליישבן ולומר דלא פליגי · ובאמת חזינן דבכמה דוכתי רמי הגמ' מתני' אהדדי ונדחק ליישבן ואמאי לא לייתב ע"פ מה שהקשו התו' (דף ל"ח ע"ב) בד"ה ונפחת כותל מתקום הפחת כו' וא"ת מאי קאמר לעיל בריש מכילתין גבי י"ט סתם לן תנא כר' יהודה והא הכא סתם לן כר"ש וי"ל דאין זה סתמא כו' ע"ש שתירצו קצת בדוחק · וא"כ י"ל דהכנו אמוראי וסתמא דגמ' בשילהי מס' שבת דלא ס"ל לחלק בין שבת לי"ט הוכיחו מהכא דל"כה למיחש להא דסתם ר' בשבת כר"ש ובי"ט כר' יהודה דהא מלינו נמי דסתם בי"ט כר"ש כקושי' התו' הכא :

ותירוץ התו' לא ס"ל · וא"כ אין צריכין לחלק בין י"ט לשבת כלל : אמנם יש להקשות ע"ז לפי מ"ש התו' לעיל בריש מכילתין ד"ה גבי שבת כו' וא"ת גבי שבת כמי סתם לן כר' יהודה כההיא דתנן מטלטלין נר חדש אבל לא ישן כו' וי"ל דהאי סתמא עדיפא הואיל ושנית משנה בסתם לבסוף פ' מי שהחשיך עכ"ל · וא"כ ה"כ גבי י"ט אע"ג דסתם לן כמי כר"ש מ"מ האי סתמא דקתני בסוף המסכת אין משקין ושוחטין את המדבריות כו' דטעמא משום מוקצה וסתמא כר' יהודה עדיפא · וא"כ ע"כ צריך לחלק בין י"ט לשבת אע"ג דאשכחן גבי י"ט נופי' דסתם לן כמי כר"ש · לא חיישי' להכי דהרי גבי שבת כמי אשכחן דסתם לן כר"י ומ"מ קאמר הגמ' גבי שבת סתם לן כר"ש משום דהאי סתמא דמחתכין את הדלועין הוא עיקר לפי שנשנה בסוף המסכת ולא חשיב סתמא דמטלטלין נר חדש כו' סתמא כלל כנגדו · ה"ס כמי הכא גבי י"ט הוי סתמא דאין משקין ושוחטין כו' עיקר ולא חשיב הך סתמא דבית שהוא מלא פירות וכו' דאתיא כר"ש סתמא כלל כנגדו · והי' נראה לכאורה לומר דהך סתמא דאין משקין כו' אתי' כמי כר"ש דהא הגמ' משני הכא הכי כמי כנרונגרות וליתוקין דמו דמודה בהו ר"ש · אך מדברי רש"י שכתב ד"ה אי בעית אימא הכי מדבריות שאין נכנסות לייסוב כלל כנרונגרות וליתוקין כו' משמע דדוקא מדבריות דמיירי בהו רבי דאין נכנסות לייסוב כלל הוא דדמיין לנרונגרות וליתוקין אבל מדבריות דמתני' דמשמע דמיירי שנכנסות לייסוב אלא שאין לנות בעיר כל לילה לא מסתבר שיחשבו כנרונגרות וליתוקין דהתם אינן רמוין לאכילה עד שיתייבשו אבל הני מדבריו' כיון שנכנסו' לפעמים לייסוב יכול לאכול מהן כשירצה ולא אקצינהו מדעתי' לגמרי · דאל"כ דברי רש"י אך למותר · לכן נלע"ד ליישב בענין אחר דמש"ה אין רצוני מהא דאין משקין כו' משום דמיירי באכילת מוקצה ואיכא למימר דבאכילת מוקצה ס"ל לרבי כר"י דאוסר · ומתני' דמחתכין את הדלועין כו' מיירי בטלטול דבהא ס"ל כר"ש · דאכילת מוקצה חמיר טפי מטלטול מוקצה וכבר מליכו כמי אמוראי במס' שבת דס"ל הכי · וכן משמע מדברי התו' ריש מכילתין שהקשו אהא דתכן ביצה שנולדה בי"ט ב"ש אומרים תאכל כו' אמאי לא קתני ב"ש מתירין וב"ה אוסרין ותירצו דה"א דמתירין לטלטל אבל באכילה מודו דאסירא ע"ש וא"כ ע"כ איכא לפלוגי בין טלטול לאכילה לענין מוקצה דהא לפי ס"ד דגמ' ונם למסקנא אליבא דרב נחמן טעמא דמתני' משום מוקצה הוא · ולפ"ז יובן דלכאורה קשי' הכא קושי' מהרש"א דאמאי לא משני דס"ל לרבי לחלק בין י"ט לשבת · לזה קאמ' הדרן עלך משילין דמשמע מהם דלהכי אמוראי דכתנא שיעור לדבר לא ס"ל לחלק בהכי וכנ"ל ולהכי סליקא לה מסכת ביצה כנ"ל · אך להא קשיא היא גופא תקשי למה לא ס"ל לחלק וליישב דלא תקשה סתמי אהדדי · ואין לומר דלא חיישי' להכי כיון דמליכו דגבי י"ט גופי' סתם לן כמי כר"ש ככ"ל · דהא אין משקין כו' כמי אתי' כר"י והיא עדיפא טפי שנשנה סוף המסכת (גם י"ל דמ"ש וסליקא לה מסכת ביצה היא קושי' כלומר כיון דכאן סליקא לה מסכת ביצה ונשנה סתם כר"י ודאי עדיף מסתמא דבית שהוא מלא פירו' כו' וא"כ ה"ל לחלק בין י"ט לשב' כדי שלא יקש' סתמ' דהכא אסתמא דסוף מסכ' שבת) לזה קאמ' הדרן עלך מסכת ביצה ר"ל דקתני בריש המסכ' ביצה שנולדה בי"ט ב"ש אומרי' תאכל וקשה אמאי לא קתני אוסרין ומתירין וצ"ל דה"א דמתירין ב"ש לטלטל ולא באכילה · וא"כ דאפשר לחלק בהכי מ"ל דרבי בטמה ס"ל לחלק בהכי ולא קשיין סתמא דהכא אסתמ' דמחתכין כו' אהדדי ואין חילוק בין י"ט לשבת ודוק היטב :

מסכת חולין

דף ב ע"א בגמרא הכל שוחטין לכתחלה ושחיטתן כשרה דיעבד כו' מקשה בס' בית יהודה מאי מקשה הגמ' דילמא לעולם הכל שוחטין מרבה לכתחילה והא דתני שחיטתן כשרה דיעבד משום דתני חוץ מחרש שוטה וקטן לאשמועינן דחש"ו אפילו דיעבד נמי פסול · ומתרץ שם דהא שמעינן מסיפא וכולן ששחטו דמשמע דיעבד ומ"מ בעינן אחרים רואין אותן הא לא"ה פסולה א"כ מוכח דחש"ו אפי' דיעבד נמי פסולין ע"ש אמנם קשה לי דמאי מקשה הגמ' דילמ' מש"ה תני שחיטתן כשרה דיעבד דאל"ה הוי משמע מתני' הכל שוחטין לכתחל' חוץ מחש"ו דאין שוחטין לכתחלה שמא יקלקלו את שחיטתן וא"כ ליכא למידק מינה כדדייק הגמ' לקמן שמ' קלקלו לא קתני אלא שמא יקלקלו זאת אומרת אין מוסרין להן חולין לכתחלה · דהשתא שפיר שייך למיתני שמא יקלקלו דהא קאי אלכתחילה · אע"ג דמסיפא דמתני' וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן מוכח דדיעבד נמי שחיטתן פסול' ככ"ל מ"מ רישא דמתני' חוץ מחרש שוטה וקטן · לא הוי מצינן לפרש רק לכתחילה דהא קאי אלכתחילה דהכל שוחטין משמע לכתחילה לפי ס"ד דהשתא · ואין להקשות לפ"ז רישא אסיפא דרישא משמע לכתחילה דוקא אין שוחטין וגם סיפא משמע דאפילו דיעבד פסולה מדקתני ואחרים רואין אותן דוקא כשרה · די"ל דרישא לאו דוקא אלא ה"ה אפי' דיעבד פסולה שחיטתן · והא דתני לכתחלה משום דתני הכל שוחטין לכתחילה תני נמי חוץ מחש"ו בלכתחילה וגם לקמן ברש"י יש להקשות דרש"י כתב לקמן בד"ה תרתי דיעבד ל"ל א"כ ליתני הכל שוחטין לחודי' כו' וע"ז נ"כ קשה דילמא בהכל שוחטין לחודי' ה"א דלכתחלה הוא משו' דתני בתר הכי חוץ מחש"ו שמא יקלקלו כו' דמשמע לכתחילה מדתני יקלקלו א"כ רישא דתני הכל שוחטין נמי לכתחילה הוא כיון דאיכא הכל לכתחילה לפעמים כמו הכל סומכין והא דאין מוסרין להן חולין לכתחילה לא הוי שמעינן מינה ויש ליישב דמש"ה לא הוי צריך למיתני הכי אלא הכי הל"ל הכל שוחטין חוץ מחש"ו ששחיטתן פסולה שמא יקלקלו את שחיטתן כו' ובזה מיושב הכל ודוק :

שם ברש"י ד"ה ושחיטתן כשרה כו' והא ליכא למימר כולה מתני' כו' דכיון דתנא כו' פי' רישא דכשרה עכ"ל ולפי פירש"ת ההא דאין מוסרין להן לכתחלה דהיינו אפילו להשליכו לכלבים קשה קושי' רש"י וליכא לתרוצי כתירוצו דשפיר איצטריך שחיטתן כשרה דאל"ה ה"א דההוא דאיתרבו מהכל לא איתרבו אל' פרשאי לסתו' ולא נזרי' דילמ' אתו למיכל מיני' כדגזרי' גבי חש"ו אבל לא שמותר לאכול מן שחיטתו אם אין אחרים רואין אותו · וגם שאף לפירש"י יש להקשות כן דדילמא ה"א הכל שוחטין באחרים רואין אותן · מ"מ לפירש"ת קשי' טפי די"ש לפרושי הכי טפי וק"ל :

דף ב ע"ב ואי טמא במוקדשין בברי לא סגיי מקש' בס' מהדורא בתרא מאי פריך הא ע"כ אסיק אדעתי' תירוצא דליתי' קמן למישייל' דאל"ה ה"ל לרבה בר עולא לומר דאם שחט ואמר ברי לי כו' הל"ל כפשוטו דבדיעבד שחיטתו כשרה · אלא ע"כ משום דבעי להרוצי וכולן דקאי אהיכא דליתי' קמן קאמר הכי ע"ש ולעד"כ דמשו' הא לא איירי' די"ל דמש"ה קאמ' רבה בר עולא דצריך שיאמר ברי לי משום דקתני התם בפ' כל הפסולין ובלבד שלא יהיו טמאים נוגעים בבשר דלכאורה הוא אך למותר דפשיט' שלא יהיו נוגעים דאם נוגעים בטמא ופסול · אלא ודאי דבעי לאשמועינן שיהיה ברי לו שלא נגע ואם לאו פסול משום דברוב פעמים אינם יכולים להזהר שלא יגעו כו"ש התו' · ובזה יש ליישב קושי' של"ת הגאון מהרי"ך ז"ל אב"ד דק"ק פ"פ דמאי פריך הגמ' ואי טמא במוקדשין מהכא נפקא כו' דילמא התם עיקר והכא הוצרך למיתניי' לאשמועינן דאי ליתי' קמן דבעי' אחרי' רואין אותו · ועפ"ז מיושב דכיון דתני התם ובלבד שלא יהיו טמאים כו' משמע דשחיטתן אינה כשרה אלא בגוונא דידעינן שלא נגעו הטמאי' בבשר דהיינו או שיאמר הוא ברי לי שלא נגעתי או אי ליתי' קמן יהיו כאן אחרים שיודעים שלא נגע · וא"כ לא איצטריך הכא למיתניי' כלל · ועפ"ז יש ליישב הא דלא מקשה מיד קושי' זו בל"ז שמקשה וכולן ששחטו אהיי' · די"ל בל"ז טה"ס ס"ד הכא עיקר והתם איצטריך למתני משום ובלבד שלא יהיו כו' לאשמועינן דבעי' לידע בבירור שלא נגעו ואי לא אין שחיטתן כשרה דהא אשחיטתן כשרה קתני לה דמשמע דאי אין אנו יודעין אין שחיטתן כשרה · דאי מהכא ה"א דהא דקתני ושחיטתן כשרה היינו אפי' לא אמר ברי לי כו' בדיעבד אין אנו חוששין שמא נגע · והא דקאמר רבה ב"ע ואם שחט ואמר ברי לי כו' היינו משום דקתני התם ובלבד שלא יהיו כו' אבל מהכא אינו מוכח הכי אבל השת' דמשני דוכולן אתא להיכא דליתי' קמן דבעינן אחרי' רואין אותו · א"כ מהכא נמי מוכח דבעינן לידע בבירור שלא נגע או על פיו או על פי אחרים · א"כ ל"ל למתניי' התם כלל ודוק :

והוא"ל ואת' לידן קושי' של הגאון הנ"ל אימא בי' מילתא מה שאמרתי לפני תלמידיי דרך לפות דהכא הגאון תירץ דע"כ ליכא למימר דתני לי' הכא לאשמועינן דאי ליתי' קמן בעינן אחרים רואין אותו דא"כ לא הוי צריך למיתני וכולן אלא ואם שחטו ומ"מ הוי ידעינן דקאי כמי אטמא במוקדשין דאל"ה ל"ל למיתני הכא טמא במוקדשין כלל · אך לפ"ז הקשה' אביי ורבא ורב אשי מ"מ לא אמרי כרבה בר עולא ואי משום דלא מסתבר להו תירוץ הגמ' הכא עיקר דאדרבה התם עיקר · לישנו בהאמת דהתם עיקר והכא איצטריך לאשמועינן דבעינן אחרים רואין אותו היכא דליתי' קמן וכ"ת א"כ ליתני ואם שחטו · הא לדידהו נמי קשה ליתני ואם שחטו · וכל"עד דלק"מ דבאמת ס"ל לאביי ורבא ורב אשי כרבה בר עולא אלא דקשי' להו קושי' הגמ' מהתם נפקא ולא מסתבר להו תירוץ הגמ' כדאמרינן לקמן לכך הוצרכו לתרץ באמת כקושי' הגאון הנ"ל דהת' עיקר והכא איצטריך לאשמועינן היכא דאחרים רואין אותן וקשי' להו ואם שחטו מיבעי לי' ומגילא ידעינן דקאי נמי אטמא במוקדשין ולזה תירצו דאי לא תני וכולן לא הוי ידעי' דקאי אטמא במוקדשין כלל אלא הוי אמרי' דקאי אכותי או מומר לכתחילה ודיעבד דמתני' אלא דקשי' וכולן השתא לפי האמת דתני וכולן אבל אי הוי תני באמת ואם שחטו לא הוי קשי' מידי והא דמסיק לאביי ורבא ורב אשי וכולן ששחטו אהיא כו' נוכל לומר דאיכהו גופייהו מסקי הכי או דהגמ' מסיק לתרוצי' לרבה בר עולא מאי לא קאמר כוותייהו ול"ל בהאמר דקאי אטמא במוקדשין כלל (ואפשר לומר של זה כיון רש"י בלשונו אביי מהדר לתרוצי לכתחילה ודיעבד דמתני' עכ"ל דלכאורה הוא שפת יתר · ולפ"ז ק"ש דר"ל דלא בא לתרץ לפי האמת דמתני' בהכי איירי אלא בא לתרץ דאי לאו וכולן ה"א דלכתחילה ודיעבד דמתני' בהכי איירי אלא דוכולן קשי' כדמסיק ומשום זה מוכרחין לנו לומר דאיירי בטמא במוקדשין כרב"ע וק"ל) והא דאמר הגמ' לקמן כולהו כרבה ב"ע לא אמרי להך לישנא כו' ר"ל מאי איצטריכו לתרץ כלל מתני' בענין אחר לזה אמר להך לישנא כו' · ואין להקשו' לפ"ז דסברי באמת כרבה ב"ע הא הגמ' אמר אליבייהו טמא בחולין נופי' לא איצטריכ' לי' כו' וא"כ ל"ל לכתחיל' דמתני' דאיכא למימר איפכא איירי דתנא טמא במוקדשין משום דיכא דאחרים רואין אותו תנא נמי טמא בחולין כמו שמקשים העולם בקמה עלתו' ד"ה חולין שנעשו כו' ודוק היטב דרך לחות :

שם בתו' ד"ה שמא ישהה וכו' ומיהו עיקור דסכין פגומה לא מיככר עכ"ל ול"ע דודאי מתני' מיירי בנבדק את

את הסכין דאל"ה מאי מהני אחרים רואין אותן דילמא בסכין פגומה שחיט כדמקשה לקמן · וא"כ הא דתני חוץ מחש"ו שמא יקלקלו כו' איירי כמי בהכי אפי' בדקו להם את הסכין דהא ע"ז קאי וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן דמשמע דאין חילוק ביניהן רק דמעיקרא לא איירי באחרים רואין · וא"כ ליכא למימר שמא יעקרו בסכין פגומה דהא איירי בבדקו את הסכין וק"ל :

שם בתו' ד"ה אילימ' אחרש שוטה וקטן עלה קאי כו' אבל הא פשיט' דעליהו כתיקאי כו' לא ידענא מאי רבי' מייתו הא דבא הוא דדייק הכי לקמן ולדידי' לא קאי וכולן אלא אחש"ו וכדמסיק לקמן(דף ב' ע"א) אבל לרבה בר עולא ורבינא דקאי וכולן ששחטו במוקדשי' או שאין מומחין או אין מוחזקין · אימא דלא קאי כלל אחש"ו וצ"ע :

דף ג ע"ב וא"י שאין מומחין נבודקין אותו סני כו' כתב בהגה"ת אשר"י בשם א"ז ומכאן כתב פר"ר יצחק בר ברוך דאם איכו יודע הלכות שחיטה אפי' אם אחרים עומדין על גביו איכו שוחט לכתחילה מדלא פריך ואי שאינו מומחה שחיט אפי' לכתחילה כו' ולכאורה איכו מוכח מידי דהיכי מצי למיפרך הכי דמצינן לשנויי דתני דיעבד משום חש"ו · ואין להקשות א"כ ל"ל שמא יקלקלו כו' דלפי' ר"ת לעיל אהא דאין מוסרין להן חולין לכתחילה ודאי לק"מ · ואף אם ס"ל כפירש"י ע"כ לאו קושי' היא דא"כ קשי' טפי לרבא דהוא מרא דשמעתא לקמן בהא דאין מוסרין להן חולין לכתחילה וגם לאביי ורבאשי כמ"ש התו' בשמעת' לפירש"י על רבא · אכן לכאורה י"ל דע"כ הא לית' · דא"כ היכי פריך הכי לאביי לעיל אלא אכותי הא כו' שחיט אפילו לכתחילה · אמאי לא מתרץ כמי הכי דתני דיעבד משום חש"ו · אלא ודאי דלא מצי לתרולי הכי · דא"כ תקשי דלא ה"ל למתני וכולן אלא ואם שחטו · דהא גבי כותי איכו חידוש כלל דכשר בדיעבד · דהרי אפי' לכתחילה שרי · א"כ הכא כמי לא ה"מ לתרולי הכי מה"ט · אמנם לק"מ דבשלמא לעיל פריך שפיר דאכותי לא איצטריך למיתני כלל דבאחרי' רואין שרי בדיעבד דהא כבר תני ברישא הכל שוחטין דמרבי' מיני' דאפי' לכתחילה שרי · וא"כ ל"ל וכולן · אבל הכא דלא אשמועי' אכתי התנא דשרי בשאין מומחין אלא ע"י בדיקה בדיעבד ושפיר מ"ל דתני וכולן לאשמועי' דאחרים רואין אותו כמי מהני באין מומחה ואע"ג דמילת' דפשיטא הוא מ"מ תני וכולן דאיכו אלא תיבה אחת יתירה לאשמועי' לי אגב אורחי' ובדין הוא דהל"ל רבות' טפי דאפי' לכתחל' שרי · אלא משום דבעי למיתני כמי דיכא דחש"ו דמהני בהו כמי אחרים רואין ובהו לא מהני אלא בדיעבד לכך תני דיעבד וכללינהו בהדי הדדי משום דלא בעי למיתני תרתי בבי ולהאריך · ועוד י"ל דהכא מ"ל דתני וכולן לאשמועי' דיוקא דבלא אחרים רואין אפי' דיעבד פסולה שחיטתן כמו שכתוב בסמוך · אבל בכותי לעיל לא מ"ל הכי · דפשיטא הוא דפסולה שחיטתן דלית להו לפני עור לא תתן מכשול כמ"ש רש"י לקמן (דף ה' ע"ב) ד"ה למימר' בעי כו' · ועוד קשי' לי על הגה"ת אשר"י הכ"ל דילמא באמת שאין מומחה שחיט אפי' לכתחילה באחרים רואין אותו · ומ"מ המקשה לא מצי לאקשויי הכי · דמנ"ל להקשות דילמא לא שרי אלא בדיעבד · אבל השתא פריך שפיר בבודקין אותו סני · דזה קאמר רבינא בהדי' · אבל לזה י"ל דהוכחתו הוא מן האמת דאף למאי דמשני דליתי' קתן כו' תקשה קושי' זו · וע"כ צ"ל דבאמת לא שרי אלא בדיעבד · אך הא קשיא לי דילמא מש"ה קתני דיעבד(אפילו אם לא כימא דתני לי' משום חש"ו וכקושי' דלעיל) לאשמועי' דאפילו דיעבד בעי' אחרים רואין אותו אבל בלא"ה פסול · דאע"ג דרבינא קאמר דיעבד דמתני' היינו ע"י בדיקה דוקא · היינו משום דחזינן בסיפא דבעי' בדיעבד אחרים רואין אבל בלא"ה פסול מש"ה הוצרך לפרש שחיטתן כשרה דמתני' ע"י בדיקה אבל אי הוה קתני בסיפא לכתחילה מותר באחרים רואין ה"א באמת דשחיטתן כשר' דמתני' היינו אפילו בלא בדיק'

כפשט' דמתני' דלא הוזכרה בדיקה כלל · והא דבעי' אחרי' רואין בסיפא' היינו להתיר לכתחילה ודוק :

שם בתו' ד"ה דליתי' קמן דליבדקי' תימא דמשמע הא איתא קמן ולא ידע אין שחיטתו כשרה כו' לכאורה קשה דילמא איתא קמן ולא ידע כמי שחיטתו כשרה אם אחרים רואין אותו והא דלא מוקי וכולן ששחטו בהכי · היינו משום דא"כ תקשה פשיטא דבאחרים רואין אותו כשרה ואם לאו פסולה כדפריך כמי לקמן ארב נחמן · אבל השתא דמוקי לה בליתי' קמן ולא ידעי' בי' אי גמיר אי לאו · מ"ל דאשמועינן דאם אין אחרים רואין אותו שחיטתו פסולה · דה"א דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן · ואע"ג דלכתחילה אין סומכין על זה · מ"מ היכא דליתי' קמן ואי אפשר לבדר סמכינן עלי' כדפסקו כמה פוסקים באמת · קמ"ל מתני' דלא אלא בעי' דוקא אחרים רואין אותו · וי"ל דמ"מ המ"ל דקאי אהיכא דידעינן דלא גמיר ואשמועינן דאפילו אחרים רואין אותו אין רשאי לשחוט לכתחילה אלא בדיעבד שחיטתו כשרה · ואין להקשות מאי פריך לקמן ארב נחמן פשיטא כימא כמי דהא אתא לאשמועינן · די"ל חדא דמ"מ לא הל"ל דאם לאו פסולה · ועוד דהל"ל גוף הדין דלכתחילה לא ישחוט אבל השתא אין חידוש כוכר בדבריו אלא מדיוקא · אבל אמתני' לא קשי' הכי · דהא אחש"ו כמי קאי ובהו גוף הדין חידוש הוא דבאחרים רואין שחיטתן כשרה ואגב קתני וכולן לאשמועינן דבדלא גמיר כמי דיכא הכי דבדיעבד דוקא כשרה ולא לכתחילה וק"ל :

שם בנמ' כולהו כרבינא לא אמרי כו' רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן · מה שמקשה מהרש"א כאן על בעל העיטור שפסק דלכתחילה לא ישחוט מי שאינו מומחה ובדיעבד שחיטתו כשרה דסומכין ארוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן · דהוי דלא כמאן · ע"ש שתירץ שבעל העיטור פסק כן דרך פשרה והוא תפל בלי מלח · וכלע"ד לחת טעם לדבר משום דס"ל דהלכת' כברייתא דמייתי לקמן(דף י"ב) מלא תרנגולת שחוטה בשוק כו' דמוכח מינה התם דרוב מצויין א"ש מומחין הן ומשמע מדנקט התנא דיכו בדיעבד ולא לכתחילה · דדוקא בדיעבד סמכינן ארובא בהא אבל לא לכתחילה · ואת"ל דאין זה דיוק דמ"ל דנקטה לרבותא דאפילו בכה"ג דלא ידעינן כלל מי שחט · שאפשר שנכרי או מומר הוה מ"מ כשרה · דהיינו משום דמיירי במקום שרוב ישראל מצויין · משא"כ לכתחילה בעינן לידע עכ"פ שהוא ישראל כשר · אלא דלא בעינן לידע אי גמיר אי לא · מ"מ מ"ל דס"ל לבעל העיטור דהלכתא כרבינא דבתרא הוא וכמו שהביא רב אלפס דיעה זו · אלא דבדיעבד לא פסק כוותי' משום דהברייתא הוי תיובתי' · אבל לענין לכתחילה דלא הוי' הברייתא תיובתי' פסק כוותי' · ואע"ג דהתוך יישבו דלא הוי תיובתי' כלל משו' דס"ל דפליגי תנאי בהכי וא"כ ה"ל לפסוק כוותי' לגמרי י"ל דלא משמע לי' הא תירוצא · דמנ"ל לעשות פלוגתא דתנאי אי מ"ל דלא פליגי בהכי כדמסיק התם רב נחמן בר יצחק · דכללא הוא שאין רשות לאמורא לחלוק על תנא אלא היכא דאיכא תנא דקאי כוותי' להדי' · אבל אי מ"ל דליכא תנא דפליג על התנא דס"ל בודאי הפך מדבריו אין רשות לאמורא לחלוק עליו · כדאיתא הך סוגי' כמה זימני בש"ס · אלא ודאי דלא ידע רבינא להך ברייתא כלל · ואי הוה ידע לה לא הוי פליג עלי' ואין להקשות לפ"ז למה לא קאמר הגמ' דמה"ט כולהו כרבינ' לא אמרי משו' דהברייי' תיובתי' · ול"ל למימ' דסברי רוב מצויין א"ש מומחין הן דמשמע דס"ל הכי רק מסברא דנפשייהו · די"ל דכיון דהברייתא' לא איירי אלא בדיעבד · מ"מ המ"ל כאוקימת' כרבינא רק הא דקתני שחיטתן כשר' הל"ל דהיינו בלא בדיקה כמו שהקשה מהרש"א על פי' הב"י בדברי רש"י · לכך הוכרך לומר דאיכהו סברי רוב מצויין כו' ושוחטין אפילו לכתחילה · מסברא דנפשייהו ודוק :

שם בנמ' רב אשי לא אמר כתרווייהו קסבר כותים גירי אריות הן ישלדקדק אמאי לא קאמר קסבר דחזקה

לא

לא מהני בדלא כתיבא כת"ק דרשב"ג לקמן גבי אלא כותי
אמכס לסברת התו' לעיל דלא בעי' חתיכת כזית בשר אלא
משום שאפשר לברר • אבל אי לית' לכותי קמן שרי לרבא
אפי' בבא ומצאו ששחט משום דהכותי מירתת כמו בייןנסך
לא ה"מ לשנויי הכי משום דאע"ג דחזקה לא מהני ולא סמכי'
על חתיכת כזית בשר • מ"מ שרי בדיעבד משום מירתת •
כיון שא"א לברר • וע"ל דהאי שינוי' עדיף טפי משום דלפי
תירוץ זה לא מצינן לאוקמ' מתני' כלל בכותי בין לכתחילה
בין דיעבד • אבל אי הוי משני משום דחזקה לא מהני • מ"מ
ה"מ לאוקמ' לכתחילה דמתני' בכותי דהיינו בישראל אע"ג
אן יוצא ונכנס • רק הדיעבד לא הוה א"ש • דמת' כשי ישראל
אע"ג אן יוצא ונכנס שרי אפילו לכתחילה ואם לאו אסור
אפילו דיעבד כיון דחתיכה כזית בשר לא מהני מידי • לכך
ניחא לי' טפי לשנויי הכי • ובש"ך בי"ד סי' ב' ראיתי שרוצה
להוכיח מכח קושי' ש דהלכ' כרשב"ג אע"ג דקשי' לי דא"כ גם
לפי מה שמתרץ עתה דס"ל נרי אריות הן • לא ס"ל לרבא אפי'
כהלכתא דהרי ע"כ רשב"ג ס"ל גרי אמת הן • ואולי ר"ל דאי
הלכ' כת"ק טפי הו"ל דס"ל כוותי' • מתאי דאמר הש"ס דהוי
דלא כהלכת' דת"ק ורשב"ג תרווייהו ס"ל גרי אמת הן •
אבל לפי מ"ש אין ראי' כלל מזה ודוק :

דף ד ע"א בגמ' אמאי ליחוש דילמא האי הוא דהוה
שחיט שפיר מקשה בס' תורת חיים לפי מ"ש
התו' לעיל לרבא דבא ומצאו ששחט אינו צריך לחתוך כזית
בשר אלא משום שיכול לברר אבל אי לא"ה שרי בדיעבד •
א"כ מאי פריך הכא דכיון שאי אפשר לברר שרי בדיעבד ע"ש
מה שתירץ שהוא קצת דוחק • ולע"ד בלא"ה לק"מ דדוקא
בבא ומצאו ששחט בהמת ישראל ברשותו של ישראל שייך
למימר דשרי בדיעבד משום דמירתת הכותי שמא יבא
הישראל בתוך השחיט' וימצאנו שאינו שוחט יפה כמו בנכרי
שכתבא בלך הבור אבל כה"ג דהכא שהכותי מביא לפרים
שחוטין למכור ושחטם ברשותו והם שלו לא שייך מירתת •
דמי ימצאנו • ואף אם ימצאנו ישראל מה חושש לו דאי ימת'
בידו לעשות בשלו מה שהוא רוצה ויכול לומ' שרוצה להאכיל'
לכלבים או למכרם לגוים וק"ל :

דף ה ע"א תו' ד"ה ע"פ הדבור שאני וא"ת למאי
דס"ד כו' מקשים העולם דילמא למאי דס"ד
ה"א דעורבים היינו תרי גברי דשמייהו עורבים אבל השתא
דמשני ע"פ הדבור שאני מקשה באמת מאי עורבים משום
דאיכא למימר עורבים ממש ואיכא למימר תרי גברי
דשמייהו עורבים • ובזה מתורץ דלא מקשה בל"ז מאי
עורבים והיאך תלי' הכא אלא ודאי בל"ז ע"כ צ"ל עורבים
ממש משום דא"כ הוי בשר שנתעלם מן העין • ושמעתי
ליישב בשם הגאון מהרי"ך ז"ל דהתו' מקשים שפיר דע"כ גם
המקשה ס"ל דעורבים היינו עורבים ממש דאל"כ מאי
מקשה דילמא עובדי' זבח אלא ודאי דס"ל עורבים ממש
לאפי מקשה שפיר דמי הגיד לו שזבח עובדי' וא"כ מקשי'
תו' שפיר • ובאמת לא אמינן שפה קדוש יאמר דבר זה דא"כ
לא תירצו התו' כלום דלא ס"ד שבא הדיבור להתיר האסור
כו' דדילמא הי' סומך ע"פ הדיבור דעובדי' זבח כמו שסמך
ע"פ הדיבור דלאו משל נכרי קא מייתי וק"ל :

שם בד"ה דמן כעורן שם מקום דכתיב כו' נרא' דקשי'
להו אמאי לא קאמר איפכא דנערה גדולה היתה
וקרי לה קטנה משום שהיתה מן מקום ששמו קוטנא או
קמינה וכדומה שייך לקרותה קטנה ע"ש מקומה • לזה
כתבו דכעורן שם מקום בלא"ה שהוזכר בקרא • אבל שם
קוטנא וכדומה לא מצינו בשום מקום מש"ה לא בעי לתרוצי
הכי • או י"ל דקשי' להו אמאי קאמר כעורן ולא נער דאז
הוה שייך טפי לקרותה נערה ע"ש מקומה • דהשת' דמקומ'
כעורן שמו • טפי ה"ל לקרותה כעורנה • אבל לפי מ"ש התו'
א"ש וק"ל :

שם בתו' ד"ה מכם ולא כולכם כו' תימה הא איצטריך
כו' מקשה בס' בית יהודה דילמא התם נפקא
לי' מאדם מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל כפירש"י
בחומש ע"ש • ולק"מ דא"כ ה"ל למילף מיני' אפילו לאחר
יאוש דהכי אדה"ר לא הקריב כלל מגזל • והגמ' לא יליף
מיני' אלא לפני יאוש וק"ל :

שם בא"ד ולגזלה מקודשת איצטריך שלא עולה לשם
חובה כו' כן הגיה מהרש"א ור"ל שגזל בהמה
שהקדיש חברו והקריבה הגזלן לחובתו אינו יוצא בה • זה
נפקא לן ממכם • ומביתו לא נפקא אלא כשגזל בהמת חולין
שאינו יכול להקדישה כלל • אבל זהו שהיא מקודשת כבר
כשגזלה לא הוי נפקא לן שאינו יוצא בה אם הקריבה לחובתו
ופשוט הוא וכתבתיו לפי שראיתי בס' בית יהודה שילא בזה
חוץ לפשוטו וק"ל :

שם בגמ' והא מהכא נפקא מהתם נפקא כו' יש ליישב
הא דלא מקשה בל"ז הברייתות אהדדי והיכי תליא
קושי' זו הכא • ולע"ד דהמ"ל דקרא יתיר' איצטריך
למעוטי מומר לע"ז דאע"ג דלא הוי מומר לכל התורה
מ"מ כיון דחמיר עכ"פ משאר מומר לדבר אחד ממעטי'
לי' מקרא יתירא • אבל אי לא הוי כתיב אלא חד קרא הוא
מוקמי' לי' רק במומר לכל התורה דוקא • והא דקאמר
בברייתא' מכאן אמרו כו' חוץ מן המומר לנסך את היין כו'
ה"פ כיון דאית לן הכא ריבוי' דמן הבהמה לרבו' מומר ואית
לן נמי מיעוטא דמכם להוציא את המומר ולמומר לכל
התורה לא איצטריך מיעוטא דכבר אימעוט ממעם הארץ
מכאן אמרו מקבלין כו' כלומר ובהכי מוקמי' ריבוי' דקרא •
חוץ מן המומר לנסך כו' דחמיר טפי משאר מומר לדבר
א' • ואין מקבלין מהנו • ובהכי מוקמי' מיעוטא דמכם •
ואין להקשות לפ"ז ע"כ הא דקאמר מעיקר' מכם כו' להוציא
את המומר • ע"כ נמי מומר לע"ז קאמר • דהא מומר לכל
התורה לא נפקא לן מיני' אלא ממעם הארץ • וא"כ הקשי'
לן קושי' הגמ' צ"ל דתני עוד חוץ מן המומר לנסך כו' היינו
רישא • די"ל דהגמ' דבעי למימר דסיפא חוץ מן המומר
מיירי במומר לכל התורה פריך שפיר היינו רישא • דהא
כבר תני להוציא את המומר ולכל הפחות ממעטי' מיני'
מומר לכל התורה ול"ל תו ליתני חוץ מן המומר • אבל
השתא מ"ל דתני והדר מפרש דמעיקר' קתני סתמא להוציא
את המומר והמ"ל דמומר לכל התורה קאמר • לכך מפרש
בסיפא דבמומר לע"ז איירי דממעטי' מהכא אבל מומר
לכל התורה כבר אימעט ממעם הארץ • ולפ"ז לא הוי קשה
מידי • אבל השתא דפריך לרב ענן מהכא ע"כ צ"ל דפשטא
דברייתא לא הוי הכי דא"כ לא הוי קשה מידי אדרב ענן •
דאע"ג דמומר לע"ז לא הוי מומר לכל התורה מ"מ הכא
ממעטי' לי' מיתורא דקרא • ואדרבה הוי מוכח כרב ענן •
דאל"ה קשה ל"ל תרי קראי למעוטי מומר הא מומר לע"ז הוי
מומר לכל התורה ומצינן למעוטי' מקרא דממעטי' מיני'
מומר לכל התורה • ופריך שפיר והא מהכא נפקא כו' •
וכל זה לתירוץ ראשון של התו' ד"ה מעם הארץ כו' ודוק :

שם ע"ב תו' ד"ה מעם הארץ כו' דמומר לאכול חלב
היינו מומר לכל התורה חוץ מדם כו' אין להקשות
מנ"ל לת"ק דכה"ג אין מקבלין מהנו דילמא בעינן דוקא
מומר לכל התורה אפילו לדם ואין לומר דסבר כיון דהוי
מומר עכ"פ אף שאינו מומר לכל המצות מסתבר למעוטי' •
דא"כ אמאי ס"ל דמומר לדבר אחד מקבלין • די"ל דמסתבר
לי' כיון דהוי מומר לכל המצות חוץ מאחת מהן הוי כמומר
לכל התורה • ועי"ל דאי הוי מומר גם לדם לא הוי צריך
מעם הארץ להכי דכבר נפקא לי' מקרא דר"ש • דת"ק נמי
אית ליה דרשה דר"ש • ולהכי צריך לאוקמה במומר לכל
התורה חוץ מדם • וזה נראה עיקר לע"ד ודוק :

שם בא"ד וע"ל דדוקא בחלב ודם פליגי כו' דלת"ק
חשיב לי' מומר לאותו דבר כו' יש לדקדק לפ"ז כאי
פריך הגמ' והא מהכא נפקא כו' הא תרווייהו איצטריך
מעם הארץ איצטריך למומר לאותו דבר דמתכם לא שמעי'
אלא מומר לכל התורה כולה ומכם איצטריך כי היכי דנוקי'

מעס הארץ למומר לאותו דבר דאי לאו מכס הוי מוקמי׳ לי׳ למומ׳ לכל התורה דמסתבר טפי · אבל השת׳ דכבר שמעי׳ לי׳ מתכס ע״כ מוקמי׳ מעס הארץ למומר לאותו דבר ·ואולי י״ל דהמקשה הוי ידע הך סברא דחמאת כיון דחיוב׳ הוא מסתבר לקבל טפי מיני׳ מעולה · ולהכי פריך שפיר לי״ל מכס למעס מומר לכל התורה הא כ״ש הוא ממומר לאותו דבר דממעטי׳ מעס הארץ · וליכא למימר דאי לאו מכס הוה מוקמי׳ העס הארץ למומר לכל התורה דמסתבר טפי למעוטי׳ ·דא״כ תכ״ל אכתי לאוקמ׳ למומ׳ לאותו דבר דילמ׳ איצטריך למומר לכל התורה ואע״ג דכבר כתיב מכס להכי מ״מ לא הוי גמרי׳ חטאת מעולה משום דחיוב׳ הוא · אלא ודאי דס״ל לת״ק דמומר לאותו דבר כמי מסתבר למעוטי מתעס הארץ כמו מומר לכל התורה וא״כ מכס ל״ל וד״ק :

דף ו

ע״ב בתו׳ ד״ה והתיר ר׳ את בית שאן כו׳ דהא נפ״ק דבילה משמע הסוגי׳ דחייב במעשר כו׳ ואכי בער ולא ארע משמעותו· דהכי אית׳ התם אושפיזכי׳ דרבא בר רב חנן ה״ל אסורייתא דחרדלא אמר לי׳ מהו לפרוכי ומיכל מינייהו בי״ט כו׳ אתא לקמי׳ דרבא א״ל מוללין מלילות ומפרכין קטניות בי״ט כו׳ א״כ מלינו תרומה שזכאי בהרמתה (פרש״י א״כ דמוללין מלילות בי״ט מלינו תרומה שזכאי בהרמתה דסתם שבלין לא מפרישין תרומה עד שיעשו דגן והמוללן בי״ט לאוכלן מפריש מהן תרומה על כרחו:) ותנן לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בהרמתה· לא קשי׳ כו׳ וא״כ י״ל דדוקא במלילות שהם משבלין דהוי תרומתן דאורייתא׳ בא׳׳י כהנו בח״ל כדפרש״י הכא · ועוד אפי׳ כית׳ דבחרדל איירי כל הסוגי׳ (אע״ג דבאמת מתירוץ הגמ׳ שם משמע דהעקלא וטרים קאי אשבלים ומלילות דוקא ע״ש) מ״מ י״ל דהקושי׳ היא על א״י והכי פריך כיון דאמרת מוללין מלילות בי״ט ואין בו משום איסור מלאכה בי״ט א״כ ודאי דהך בא״י שרי דמ״ש א״י מח״ל לענין איסור מלאכה · ובא״י ע״כ צריך להפריש מהן תרומ׳ · א״כ מלינו תרומה שזכאי בהרמתה · ולכאורה ע״כ צ״ל כן · דאי קאי אתרומת ח״ל מאי פריך א״כ מלינו תרומה שזכאי בהרמתה דילמא היכא דשאי להפריש אלא אוכל ומשייר ומפריש אחר י״ט · דהא קי״ל תרומת ח״ל אוכל והולך ואח״כ מפריש · וצ״ע :

דף ז

ע״ב בגמ׳ אתר עני׳ זו הולכת לעשות רצון קונה כו׳ כרלה שאמרו הדרך עכוה שלא יתאבו שלדקתו נרמה שלא תבא הקב׳ לידו אלא לפי שעוסק במצוה עתה לכך שמרו הקב״ה בדרך זה מלבא לידו שום תקלה משום דתלוה אנוכי מגנה ומצלה מעבירה וק״ל :

שם

בגמ׳ והאמר ר״י למה נקרא שמן כשפים כו׳ יש לדקדק מאי לא מקשה בל״ז שהביא הך מעשה דר׳ חנינא · וגם אינו מתורץ בתירוץ הגמ׳ דהא ר״ח סתם קאמר אפי׳ כשפים דמשמע אפי׳ לא כפיש זכותי׳ · וי״ל דודאי כפשוטו אין להקשות דנבר׳ אנברא קרמית די״ל דבאמת פליגי אהדדי · אבל השת׳ פריך אר׳ יוחנן המעשה דהא באמת לא יכלה להזיק לר״ח ומשני שאני ר״ח דכפיש זכותי׳ וק״ל :

דף ז

ע״ב ברש״י ד״ה חבטינהו בכפה כו׳ וליכ׳ למימר לשון דישה דמעיקר׳ היו עומדין בקליפתן דא״כ אמאי לא אכלה מעיקרא הרי לא נתחייבו במעשר כו׳ מקשה מהרש״א דילמא הא דלא אכלה מעיקר׳ היינו משום נקיות שהיו עדיין הפסולת מעורב בהן ואח״כ לא אכלה משום המעשר ע״ע שנדחק בזה ולע״ד לק״מ דאם היו בקליפתן מעיקר׳ אע״פ שדשו אותן אח״כ לא נתחייבו דבעינן שיראה הטבל פני הבית אחר מירוח אבל אם הכניסו קודם מירוח אע״פ שנתמרח אח״כ אינו חייב כדאמרי׳ במ׳ ברכו׳ ופסחי׳ מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר ע״ש בפרש״י · הן אמת דלשון רש״י שכתב אמאי לא אכלה מעיקר׳ כו׳ משמע דקושייתו רק אמעיקר׳ מ״מ לפי האמ׳ גם אח״כ לא נתחייב דליכא מאן דפליג אהא דאמרן · ובודאי אין סבר׳ לומר שהכניסוהו חוץ לבית ואח״כ הכניסום לבית דלא נזכר מזה כלום · דמשמע שבמקום שהיו מתחילה שם חבטינהו ושם נתנוהו לפני הבהמה · ובאמת תמי׳ לי על רש״י דנקט לשון מעיקר׳ · ועוד קשי׳ לי אמאי לא הוכיח רש״י דלית׳ לההי פירושא · דא״כ הוי ודאי טבל ולא דמאי דהרי בודאי לא עישרן העס הארץ שנקחו ממנו שהרי לא נתחייבו עדיין בהיותן בידו ואפי׳ בלוקח מחבר כה״ג חייב לעשר כיון שלא הגיעו עד עתה לעונת המעשר · והכי מוכח בכמה דוכתי׳ וא״כ מאי פריך ומי מחייבא כו׳ דהרי דוקא בדמאי לא גזרו על מאכל בהמה אבל בודאי חייב לעשר · ואפשר לומר שר׳ פנחס לא לקחן מן העס הארץ מיד אלא שאחר לאושפיזו שיתן מאכל לבהמתו והוא ישלם מה שתאכל וסבור ר׳ פנחס שהא אחר שדשו אותן ונתמרחו קודם שנתנם לפני הבהמה היו מעשרין אותן · דהרי עליהן היו מוטל עדיין חובת המעשר שהרי הוא לא קנה אותן עדיין עד שתאכל אותן הבהמה · והוה רק דמאי ובזה נתיישב קושי׳ השני׳ וק״ל :

דף ח

ע״א בגמ׳ ותיפוק לי׳ משום שמנונית דאיסור׳ מקשה בס׳ בית יהודה דילמא איירי בסתם סכין דמסתמא אינו בן יומא כמ״ש התו׳ ד״ה השוחט בסכין של נכרים כו׳ וליכא משום שמנונית דכ״מ לפגם הוא · ואפי׳ תימא דמ״מ לכתחילה אסור לאכול בלא קליפה · מ״מ מ״ל דבאמת רוצה לקלפו · ואין לומר א״כ אסור לכתחילה לחתוך או לפחום דילמ׳ משתלי ואכיל · דהא היכא דבדיעבד שרי לא גזרי׳ דילמ׳ משתלי כמ״ש הרא״ש ע״ש · ולכאורה הי׳ כ״ל לומר דהכי פריך כיון דמ״מ אסור לאכול בלא קליפה וצריך לערות אח״כ ולקלפו · לא הוי מתקן בשחיטתו או בחתיכתו · הגם שבמסוכנת ודאי מ״מ הוי מתקן שאם לא ישחטנה תמות ויפסיד הרבה · אבל במחתך ודאי מקלקל הוא דמה ירויח בחתיכתו כיון שצריך אח״כ לחזור ולקלוף בסכין אחר · טפי נוח לו להמתין מתחילה עד שיזדמן לו סכין אחר · אמנם לפי מ״ש התו׳ דאגב דוחקא דסכינא לא שייכ׳ אלא כשתס קלות · א״כ בחתיכת בשר צונן ודאי אין צריך קליפה לכ״ע · ועוד דמדברי התו׳ משמע דאפי׳ בשחיטה לא בעי קליפ׳ בסתם סכין · וצ״ל דאפ״ה לכתחילה אסור לפחום בו כמ״ש הש״ך סי׳ יו״ד ס״ק י״א בשם הב״ח ע״ש ותמי׳ לי שלא הביא רא׳ מכאן · דלדעת התו׳ דס״ל דמשום שמנונית בעין שעל פני הסכין כ״ז לא אסר כשאינו בן יומא ודלא כהרשב״א · כמו שנכתוב בסמוך · ע״כ צ״ל כן ליישב קושי׳ הב״י הנ״ל ודוק :

שם

ע״ב תו׳ ד״ה השוחט בסכין של נכרים כו׳ צריך להתמיד ביודעין בה שהיא בת יומא דאי לאו הכי אמאי קנ״ף לרב כו׳ עכ״ל וקשה לפי מאי דהביא הב״י בשם התו׳ (בטי״ד סימן קכ״ב) דדוקא מה שבלוע בכלי נפגם בלינת לילה אבל מה שנדבק בכלי והוא בעין אינו נפגם א״כ מאי קשי׳ להו הכא דהא ודאי מיירי הכא בשמנונית בעין על פני הסכין דאל״ה לת״ד בית השחיטה צונן ולא בלע לי״ל הדחה כלל אלא ודאי משום השמנונית שבעין בדופני הסכין כמ״ש רש״י · אמנם מלאתי שיש פוסקים מתרצים קושי׳ התו׳ באמת כן וכן הרשב״א בחדושיו מתרץ כן · אבל מ״מ על התו׳ קשה · וי״ל דהכא בעלי תו׳ אחרי׳ הם וס״ל דגם מה שבעין על דופן הכלי נפגם בלינת לילה וק״ל :

שם

תו׳ ד״ה אגב דוחקא כו׳ והשתא לליסנא דדוחקא דסכינא מקשי ליה הכא כו׳ ר״ל דודאי הנהו אמוראי דפליגי בסכין טריפה פליגי נמי בפלוגת׳ דאמוראי דלעיל מדלא פירשה הגמ׳ במאי פליגי · וא״כ להך לישנא דלעיל פליגי בדוחקא דסכינא · ה״ה הכא · וא״כ תקשה למ״ד בחמין קושי׳ הגמ׳ דהיתירא נמי כו׳ · ובזה מיושב מה שמקשין העולם בזה דדילמא יש לחלק בין ההיא דלעיל דאיירי לענין בליעת הבשר מן הסכין והכא דאיירי לענין בליעת הסכין כמ״ש רש״י בד״ה והילכת׳ כו׳ · אחרי כותבי זה מצאתי כעין זה במהר״ם · והקשה עליו במ״ב של

מהרש"א א"ך כולל לומר דכ"ע בית השחיטה רותח והא דסני בצונן לשחוט בהמה אחרת משו' איידי דטרידי לפלוט כו' י"ל א"כ הוה ס"ל דרותח' אינו מועיל טעם דטרידי לפלוט לשחוט לכתחילה בהמה אחרת׳ ומ"ש לעיל איידי דטרידי לפלוט היינו אם שחט בדיעבד וכמ"ש רש"י שלא לקלוף הבשר קס שחט בדיעבד עכ"ד ׳ ולא ידעתי למה לא יועיל טעמא דטרידי אפי' לכתחילה לשחוט בהמה אחרת אם הדיח הסכין תחילה ׳ והא דלא מהני לעיל לשחוט לכתחיל' היינו משום דאע"ג דלא בלע מטעמ' דטרידי לפלוט מ"מ כדבק השמנוני' שבעין שעל הסכין בבשר וצריך הבשר הדחה וחיישי' דילמא משתלי ואכיל בלא הדחה ׳ והשתא מטעמא ע"כ צ"ל ללישנא דכ"ע בית השחיטה צונן דמ"מ לכתחילה אסור לשחוט מה"ט ׳ אבל הכא שמדיח הסכין תחילה ואין כאן שמנונית בעין על הסכין רק יש לחוש שיבלע ע"י רותח דבית השחיטה מתה שנבלע בסכין שמנונית דטריפה ׳ והא מהני איידי דטרידי לפלוט כו' לסמוך ע"ז לכתחילה שלא יבלע ודוק :

באד ועוד אמר כו' אבל משום דוחקא לא עכ"ל ויש לדקדק דילמא התם צריך להוא טעמא דאי משום דוחקא דסכינא לחוד ודאי לא בלע עפי מרותח וברותח בא"ת מותר לאכלו בכותח כדאמר אתם גבי דגים שעלו בקערה כו' משו' דהוי נ"ט בר נ"ט ׳ ובצונן משו' חורפ' משו"ל כשאם הבא מן ה.תם כמ"ש רש"י שם ׳ ועוד י"ל דמש"ה קאמר טעמ' דאגב חורפ' כו' לאשמועי' דאסו' כולו דמשום דוחקא לא הוי' אוסר אלא כדי קליפה ׳ וצ"ל דאתא לאשמועי' דאף אם הסכין מקונח ואינו בן יומו אסור דאגב חורפא מחלי' לי' לשבח כמו בקורט של חלתית ׳ אף שכתו' כשהמקום בזה ׳ מ"מ ליכא לאכותי הכא מידי דהילתא הנת' בעי לאשמועינן התם האי דינא ׳ ואולי י"ל דלישנא דקאמר התם אגב חורפא בלע משמע להו דאי לאו מעמא דאגב חורפא לא הוה בלע כלל וק"ל :

שם פו' ד"ה הסכין טריפה כו' כלע"ד דכוונתם לתרץ דהכא משמע דדוקא בטריפה פליגי אבל בכשרה ודאי תני בצונן ׳ דאין לומר דקנו טריפה לרבות' אליבא דמ"ד בצונן דא"כ לא הוי פריך הגמ' מידי ולמ"ד בחמין מ"ט כו' דאילמא במתה בכשרה כמי בעי הגעלה אלא ודאי דבכשרה מודו כ"ע דסגי בצונן ׳ והתם אמרי' סכין שאחט בה אסור לחתוך בה רותח אפי' הדיחה כמ"ש התו' בסמוך ואהא מידלו דהא דסגי הכא בצונן היינו לשחוט בה פעם אחרת ומשום איידי דטרידי לפלוט כו' אבל לחתוך בה רותח אסר מ"ד הכא בסכין טריפה בחמין דס"ל בי"ה רותח או אגב דוחקא דסכינא כו' ובלע הסכין דם ׳ אבל למ"ד הכא בצונן ס"ל בי"ה צונן ׳ ואגב דוחקא דסכינא כו' כמי לא ס"ל ׳ ודאי דא"ל דשרי אפי' לחתוך בה רותח מה"ט ולישנא שכתבו התו' אפילו שחט בה כשרה אסר כו' ולא כתבו אסור משמע הכי דקאי רק אמ"ד אחד ׳ וא"כ אין צריכין למ"ש מהרש"א בזה :

ולכאורה א"א לומר כפירושו ׳ דהרי אנו צריכין ליישב פלוגתא זו לשתי הלשונות דלעיל כמו שכתבנו לעיל בתו' שלפני זה ׳ וכ"כ מהר"ם ׳ ולדברי מהרש"א לא א"ש ח"ש התו' אלא ללישנא קמא דלעיל דכ"ע ס"ל בה"ש רותח ׳ אבל ללישנא בתרא לא א"ש ׳ ומ"ש ר"ת בסמוך דקסבר בה"ש צונן ׳ אינו ר"ל דמ"ד בצונן ס"ל הכי ׳ דא"כ לא הוה א"ש ללישנא קמא דלעיל אלא דסתם גמ' דפסק הלכתא בצונן ס"ל הכי כי היכי דלא תקשה אהא דפסק התם דצריך געילה אבל האי מ"ד דס"ל בצונן מ"ל דפליג אהתם כמי וס"ל דאין צריך אלא הדחה ודוק :

שם בא"ד לכ"ע בצונן כו' ואע"פ דמלוכלך הסכין בדם הרבה כו' לכאורה קשה כיון דצריך מ"מ הדחה בצונן א"כ היאך מלוכלך בדם הרבה ׳ ועוד כיון שכתבו דאיידי דטרידי לפלוט לא בלעי דם א"כ צ"ל הדחה כלל ׳ אבנם לק"מ דאע"ג דלא בלעי דם מ"מ צריך הדחה משום שמנונית של אבר מן החי שנדבק בסכין קודם גמר השחיט' דשמנונית ודאי בלעי אע"ג דטרידי לפלוט ׳ ועוד אף אי לא בלעי מ"מ נדבק בו השמנוני' והי' צריך הדחה הבשר שבבית השחיטה ואסור לכתחילה לסמוך על הדחה דילמא מישתלי ואע"ג דבלא"ה ידיחנו משום דם ׳ מ"מ לא מהני הדחה זו לשמנונית כמ"ש מהרש"א בשם הר"ן וכ"כ הרשב"א ׳ ומש"ה צריך הסכין הדחה תחילה ׳ ומ"ש דמלוכלך הסכין בדם הרבה אין דצונם לומר בשעת ששוחט בה אח"כ בהמה אחר' דהרי כבר הדיחה ׳ אלא ר"ל בשעת ששוחט בה בהמה ראשונה וא"כ אע"ג דדם מסריק שריק מ"מ מחמת שיש רוב דם על הסכין בולע כמ"ש בסמוך בדבור שאח"ז ׳ וא"כ לא הוה סגי בהדחה לשחוט בהמה אחרת למ"ד בה"ש רותח או אגב דוחקא כו' משום שיבלע הבשר מדם שנבלע בסכין בשחיטה ראשונה ׳ לזה כתבו דבלא"ה יש דם הרבה כו' וא"כ לא בלע כמי מדם שנבלע בסכין ודוק :

דף יו"ד ע"א בגמ' מתיב רבא לסיועי' לרב הונא כו' יש לדקדק האי לישנא דקאמר הכא לסיועי' לרב הונא טפי מבדוכת' אחריכא וגם לכאורה הוא שכח יתר וכלע"ד ליישב דהא יש לדקדק לתירוץ בתר' של התו' ד"ה סכין אתרעאי כו' דא"כ לא ידע רבא הך תירוצא דסכין אתרעאי כו' דאל"ה לא פריך מידי וא"כ אמאי לא תקשה מתניתי' דמקוה שנמדד שהנא משנה בפ' ב דמקוואות אבל הך דטבל ועלה הים בריית' ׳ אך יש לומר דידע לשנויי דהתם לא ודאי טבל דאימר במקוה חסר טבל ואין זו טבילה אבל הכא ודאי שחט דודאי בהלם נפגם כדאמר הגמ' הכא ׳ אך מ"מ קשה דמהאמ' ידע רבא הלכתא דרב חסד' איידי אף בפלא שיצל בה עלם כדהס"ק לקמן וא"כ גם הכא לאו ודאי הוא וה"ל לרבא למפרך טפי ממתני' ׳ לזה אמר דרבא בעי לסיועי' לרב הונא ממתני' דמקוה שנמדד ליכא סייעת' לרב הונא דהא ר"ה מיירי כמי בשבר בה עצ' דודאי שחט להכי מייתי מבריית' דמיירי כמי בודאי טבל דמה שנתפסק באותו המין עושה אותו ודאי טבל והוי סייעת' לרב הונא ודוק :

שם בתו' ד"ה סכין אתרעאי כו' והא דאמרי' בסמוך גבי רב יוסף כו' ר"ל דלתירוץ קמא ניחא דטעמא דתלינן בתפרקת דבאתריית' עבי משום דמוקמי' הסכין אחזקתו שהי' בדוק והשת' הוא דאפגים ׳ ואין לומר נוקים לבהמה אחזקת' שלא היתה שחוטה ׳ דסכין אתרעאי בהמה לא אתרעאי מש"ה אזלינן בתר חזקת סכין משום דהריעות' והספק נולד בסכין ולא בבהמה וזהו פי' הא דקאמר סכין אתרעאי כו' והא דבמקוה שנמדד אזלי' בתר חזקה דגבר' ולא בתר חזקה דמקוה אע"ג שהספק נולד במקוה ׳ היינו משום דהתם הגבר ומתאי וליכא למימר בי' דהשתא הוא דחסר דודאי חסר נמי קודם לכן שנמדד זמן מה ׳ אבל לפי תירוץ זה דלא תלינן בזה דחסר ומתאי אלא הטעם הכא משום דעכ"ס ודאי פ"גם מאה"כ התם ׳א"כ תקשה גבי רב יוסף כו' למה תלה שבי בתפרקת דבאתרייתא ואי משום דמוקמי' הסכין אחזקתה ׳ אדרבה נוקי' לבהמה אחזקת' כמו במקוה דמוקמי' גברא אחזקתי' ולא המקוה ולזה כתבו דה"כ קרוב לודאי דבעצם של כו' ׳ ומ"ש לקמן בד"ה ודילמ' אדרפיק כו' אבל היכא דאיכא ריעות' כגון סכין שנמצאת פגומה כו' דמשמע מלשונם דטעמא דרב חסד' משום דמוקמי' הסכין אחזקתי' ואמרינן דהשתא אפגים ׳ קאי לתירוץ ראשון של התו' הכא דס"ל דטעמא מש"ה הוא ׳ אבל לתירוצים האחרים אין צריכין לטעם זה אלא הטעם משום דקרוב לודאי הוא שנפגם במרוכה מחוס שנזכר בראשונות או משום ספק ספיק' ׳ ולפ"ז מה שכ' מנם מהר"ם בדברי התו' דבור שאח"ז לית' ודוק כי כן כלע"ד נכון וברור :

שם ע"ב ברש"י ד"ה למפסל קמייתא כו' ולית לי' הא דאמרן לעיל מכדי התלא הלינן כו' יש לדקדק דילמא שפיר ס"ל הא דאמרן לעיל דהיינו בדיעבד תלינן להקל

להקל אבל לכתחילה לא סמכינן אהא וצריך לבדוק תחילה דילמא איפגים במפרקת דקמייתא · ואפשר דלישנא דלאכשורי בתרייתא משמע ליה לרש״י דאל״ה מיפסלי אם ימצא הסכין פגום אח״כ דאל״כ הל״ל ומשום בתרייתא וק״ל :

שם בגמ׳ כרב הונא ולמיפסל קמייתא · אין להקשות היאך ס״ד למימר הכי דא״כ ימתין עד אחר שחיטת כולם ואם ימצא פגימה יטריף גם את הראשונה די״ל כיון דאם ימצא עכשיו פגימה הראשונה טריפה אינו רשאי להתחיל דילמ׳ משתלי ואכיל קודם שיבדוק · אמנם רמ״א פסק בי״ד בסי׳ י״ח דמי שרוצה להכניס עצמו לספק זה (ר״ל שאם ימצא פגימה אחר שחיטת כולם שיהיו כולם טריפה) אין צריך לבדוק סכין בין שחיטה לשחיטה עכ״ל וכתב הש״ך שמה שהצריך רב כהנא בדיקות׳ בין כל חדא וחדא לא היה אלא דרך עצה טובה ע״ש באורך · וקשה לי לפ״ז מאי קאמר ולמפסל קמייתא דאדרבה לאכשורי קמיית׳ ה״ל למימר דהא למפסל קמיית׳ הי׳ יכול בלא״ה אם יבדקנו לבסוף וימצאנו פגום ולזה לא הי׳ צריך לבדוק מידי בין כל חדא וחדא אלא אדרבה הבדיקה היתה כדי לכשר׳ קמיית׳ שאם יבדוק לסוף אולי תהיה פגומ׳ ויצטרך להטריף אף הקמיית׳ ועתה אפשר שאינה פגומה עדיין ותהא הראשונה כשרה ולזה מהני הבדיקה עתה · אמנם י״ל דלק״מ דהא יש להקשות לפימה שכתבתי דהטעם משום דילמ׳ משתלי ואכיל בלא בדיקה הא אם כא בדהסכין ולא בדקו אחר שחיטה שחיטתו כשרה וא״כ לא גזרינן דילמ׳ משתלי כיון דהוי בדיעבד בלא״ה כמ״ש הרא״ש והפוסקים בכמה דוכתי · וצ״ל דאכן קיי״ל כרב חסדא בשיבר בה עלם כיון שיש לתלות הפגימה בעלם תלינן א״כ כ״ש היכא דליכא ריעותא כלל לפנינו דהיינו שנאבד הסכין דשרי · ובזה ניחא דסבר דשיברבה עלם דפסולה י״ל דס״ה בנאבד הסכין דפסולה · כמ״ש הרשב״א בשם הרמב״ן · ושפיר גזרי׳ דילמא משתלי · ולפ״ז שפיר פסק רמ״א דהא אנן קיי״ל כרב חסדא בשיבר בה עלם · וא״כ לא גזרי׳ דילמ׳ משתלי ולכך אין צריך לבדוק הסכין אם רוצה ליכנס בספק לק״מ ש״ך דרב כהנא לא הי׳ מצריך אלא משום עצה טובה לכולהו מ״ה לפ״ז ליתא דהרי רב כהנ׳ הוא סבר כרב הונא כמ״ש רש״י ולר״ה ע״כ צריך לבדוק · אכן י״ל דבאמת מאי דמשני הגמ׳ לא כר״ח ולאכשורי בתרייתא אינו דחיי׳ בעלמא כמ״ש רש״י · דלעו״ג דקיי״ל כר״ה היינו בלא שיבר בה עלם אבל בשיבר בה עלם קיי״ל כר״ח · ואי הוי אמרי׳ כר״ה ולמפסל קמיית׳ · ע״כ הי׳ סבור רב כהנא כר״ה אפי׳ בשיבר בה עלם דאל״ה לא הוי שייך למפסל קמיית׳ כנ״ל וזה אינו אליבא דהלכתא · ולכך משני לא כרב חסדא כו׳ · ובאמת גם תירוץ הגמ׳ אינו אליבא דהלכתא · דאליבא דהלכתא הל״ל לאכשורי קמייתא דהרי אם ימצאנה אח״כ פגומה בכולהו טריפה אליבא דהלכתא דקיי״ל כר״ה בלא שיבר בה עלם · אלא משום דהמקשה פריך כמאן כר״ה ולמפס׳ קמי׳ הא בתחילה דזה לא הוי כדפסקי׳ הלכת׳ לעיל להכי משני לא כר״ח כו׳ ר״ל דמ״ל דס״ל אפילו לגמרי כר״ח דהיינו אף בלא שיבר עלם ולאכשורי בתריית׳ ודרך דחיי׳ אמר כן לרבותא · אבל לפי האמת לא סבר כר״ה לגמרי ולא כר״ח לגמרי אלא כדפסקי׳ לעיל · ולאכשורי קמיית׳ היה מצריך בדיקה · ודרך עצה טובה כמ״ש הש״ך · ולפ״ז מיושב כמי מאי דפריך כמאן כר״ה כו׳ דלכאורה מאי קושי׳ הא קיי״ל באמת כר״ה בזה · אבל לפי מ״ש א״ש דהוי סבר דליכא מצריך בדיקה ולא משום עצה טובה וא״כ ע״כ סבר לגמרי כר״ה ולמפסל קמייתא וזה אינו אליבא דהלכתא אמנם לפרש״י דמתמה דהאמת הוא כדעת המקשה דס״ל כר״ה ולמפסל קמייתא · ע״כ נ״ל דלא כהש״ך ודוק כי קצרתי קצת :

שם ברש״י ד״ה והכי דלא כרב אחא בר יעקב כו׳ דהכ׳ קתני שאם הלך לביתו והסגירו הסגרו הסגר כו׳ יש לדקד׳ מאי ראיה היא זו הא ודאי דרב אחא ב״י כמי מודה דאזלינן בתר חזקה אלא דקאמ׳ דמהאי קרא לא מוכח מידי אלא הלכה למשה מסיני הוא כמ״ש מהרש״א לקמן בתו׳ ד״ה מנא הא מילתא כו׳ או יליף לי׳ מקרא אחר · א״כ מ״ש דבריית׳ קתני דהסגרו הסגר משום דקים ליה בלא״ה דחזקה מהכי אבל מ״מ מהך קרא לא מוכח · ואין לומר דמוכח מדרבי והסגיר את הבית מ״מ דילפי׳ מיני׳ אפילו הלך לביתו והסגיר ש״מ דאזלינן בתר חזקה · דהא מצינן לאוקמה בעמד תוך הבית והסגיר ולא בהלך לביתו · אלא דהברייתא מרבה מיני׳ כמי הלך לביתו משום דבאמת אזלי׳ בתר חזקה וא״כ תרווייהו שווים הלך לביתו ועמד תוך הבי׳ והי מינייהו מפקת · אבל מ״מ מהכא ליכ׳ לאוכחי מידי ולולי פי׳ רש״י היה אפשר לומר דמייתי ראי׳ מדאיצטריך קרא למעוטי הלך לביתו שלא יעשה כן לכתחילה · ש״מ דאזלינן בתר חזקה דאל״ה פשיטא דאינו רשאי לעשות כן דדילמא אדאזיל בציר לי׳ שיעורא ואין הסגרו כלום · אחרי כותבי זה זמן רב ראיתי בחדושי הרשב״א שהרמב״ן הקשה קושי׳ זו לפירש״י ופי׳ כמו שפירשתי · והרשב״א הקשה על פירושו דאדרבה כילף מהכא דלא אזלי׳ בתר חזקה מדגלי קרא שלא ילך לתוך ביתו ויסגיר ע״ש ולע״ד אין זו קושי׳ דכיון דחזינן ע״כ דסברא אילוכה היא דאזלי׳ בתר חזקה דאל״כ לא הוי איצטריך קרא לאסור שלא ילך לתוך ביתו ויסגיר · מהיכי תיתי למימר דקרא אתא לגלויי כנגד זה דהא מצינן למימר דהכא גזירת הכתוב הוא שלא ילך לתוך ביתו כי היכי דהא דלא יעמוד תחת המשקוף ויסגיר ע״כ גזירת הכתוב הוא ה״נ הך דלא ילך לתוך ביתו גזירת הכתוב הוא · ומה שכתב הוא לתרץ פירש״י ע״ע לע״ד דהוא דחוק · ואיך שיהיה ברוך ה׳ שכיוונתי לדעת הגדול הרמב״ן ז״ל ודוק :

שם ברש״י ד״ה יכול יהא לו רשות לילך לתוך ביתו ולחזור ולסגור כו׳ וד״ה הלך לתוך ביתו והסגיר ע״י חבל ארוך כו׳ מה שתירץ מהר״ם על מה שמשנה רש״י פירושו בסיפא מברישא · משום דאל״ה לא הוי מוכח מהכא דלא כרב אחא בר יעקב · ע״ש לע״ד אינו נכון · דא״כ תקש׳ היא גופא מנ״ל באמת להש״ס להוכיח מזה דילמא כוונת הבריית׳ שבדיעבד הסגרו הסגר היינו היכא שהלך וחזר אבל היכא שהסגיר ע״י חבל ארוך באמת אין הסגרו הסגר דילמא בציר לי׳ שיעורא · אלא ודאי דאפילו חזר לשם והסגיר היינו שלא ראה את הנגע עוד פעם · דאל״ה פשיט׳ שהסגרו הסגר שהרי ראה עתה את הנגע וכי משום שראה אותו תחילה תגרע גרע · הרי אפילו אלראייתו זו לבד הי׳ יכול להסגירו · אלא ודאי שעתה לא ראה הנגע והסגיר על ראייתו הראשונה לבד · לכך ה״א דאין הסגרו כלום דגזירת הכתוב הוא מדכתיב אל פתח הבית שיסגיר מיד סמוך לראייתו ולא ילך משם בינתיים לכך איצטריך קרא לרבויי בדיעבד שהסגרו הסגר ושפיר מוכח לפ״ז כמי דלא כרב אחא ב״י · אלא נ״ל כמ״ש מהרש״א וק״ל :

שם בתו׳ ד״ה כ״נ בי״ה כ׳ יוכיח כו׳ תימ׳ כו׳ יש ליישב הא דתלו קושית׳ הכא ולא הקשו באהך דהכ׳ אהא דמ׳ יומא גופה · משום דהמ״ל דדוקא גבי כה״ג מקרי ילאה משום דלגבי׳ הוי אורחא דמילתא שיעשה כן כתלמיד הנפטר מרבו · משא״כ באדם אחר · אבל השתא דמייתי מיני׳ לכהן בבי׳ המכונע ש״מ דטעמ׳ לאו מש״ה הוא · דהכא לא שייך ה״ט · אלא נ״ל כפשוטו דדרך אחוריו כמי מקרי ילאה בכל אדם · א״כ מקשים שפיר · ותירלו דמ״מ יש חילוק בין כניסה ליליאה דביליאה הוי אורחא דמילת׳ משום דכן דרך תלמיד הנפטר מרבו מש״ה מקרי ילאה כמי גבי כל אדם · אבל בביאה אין דרך שום אדם כן · או י״ל דבאמת תירוץ התו׳ הוא כמו שחלקנו תחילה דגבי כה״ג דוקא אורחא הכי · ולע״ג דלפ״ז קשה מהכא מאי מייתי מיני׳ רש״י · י״ל שכוונתם באמת הכי · תימ׳ כו׳ ר״ל כאן היא תמי׳ קיימת׳ דבג׳ ז״ל ולחלק בין כניסה כו׳ כנ״ל · אבל הכא א״א לתרץ כן כנ״ל · ובזה מתורץ מ״ש תימ׳ וי״ל שהוא נגד הסוגי׳

שסיי' ודיילין הפולס לייש"ב כעין זה שכתבנו וק"ל :

דף יא ע"ש תו' ד"ה אתי' חפרה אדומה וא"ת כו' וניהו כאן י"ל כו' יש לדקדק מאי מקשי' תו' דמ"מ אם נלמוד מהלכה דחזקה מהני ילפי' רוב מק"ו כקושי' התו' לעיל ואין לומר דהתו' מקשי' לפי' דהיינו חיים דלעיל דא"כ לא הוו מתרלי מידי דמ"מ קשה מנ"ל דרובא עדיף מחזקה דילמא הכא משום דאיכא כמי חזקה בהדי רובא ׃ וי"ל דקושייתם היא מנ"ל דאזלינן בתר רובא דילמא הכא משום דאיכא חזקה ורובא בהדי הדדי מהני אבל רוב לחוד או חזקה לחוד לא ׃ והא דלא נקטו הכי בלישנייהו ולא נקטו רק חזקה לחוד משום דלפי האמת חזקה לחוד נמי מהני דהוא הל"מ אלא דאין למדין ק"ו מהלכה אבל מקרא אינו מוכח דחזקה למוד או רוב לחוד מהני אלא תרווייהו בהדי הדדי ׃ אחרי כותבי זמן רב מלאתי ברש"א שתירץ קושי' התו' באמת כמו שכתבנו ׃ ותמי' לי שלא הרגיש במה שכתבתי ודוק :

דף יב ע"א בגמרא אמר רב נחמן בר יצחק כו' באספה שבשוק דכ"ע לא פליגי דאסור כו' מקשה בס' מ"ב דאמאי לא שביק סברת המקשה דמשמע דהוה ס"ל דפליגי נמי באספה שבשוק והוה א"ש כרצין אלא דלא פליגי במצא בבית לחוד משום דלכ"ע רוב מצויין א"ש מומחין הן ע"ש ׃ ולע"ד נראה ליישב דהמקשה דהוה ס"ל דפליגי ברוב מצויין א"ש מומחין הן לא הוה ס"ד כלל לפלוגי בין אספה למקום אחר אליבייהו דר' יהודה ור"ח בנו של ר' יהגלילי ׃ אבל השת' דקאמר דכ"ע ס"ל רוב מצוין כו' ומש"ה בבית דכ"ע ל"פ דשרי ׃ א"כ אמאי אסר ר"י באספה שבבית ע"כ צ"ל משום דאדם עשוי להטיל נבלתו באספה שבבית וא"כ ע"כ דמקום האספה גורם לאסור ׃ וא"כ נהי דר"ח פליג בהא וס"ל דאין אדם עשוי להטיל נבלתו באספה שבבית משום דמסרת ׃ מ"מ באספה שבשוק דליכא הך סברא מ"מ שרי ׃ ולא מסתבר למימר דס"ל דאספה לאו דאי' היא כלל לאסור ׃ ובהא פליגי ׃ דא"כ הוה פלוגתא לחוקה דר"י ס"ל דאפי' באספה שבבית ראוי' לאסור אע"ג דאיכא למימר דאדרבה אם היתה נבילה לא הי' מטילה לשם משום ריח רע ׃ ור"ח ישבור דאפי' באספה שבשוק דליכא הך סבר' יהא שרי ׃ משא"כ להמקשה דהוה ס"ל דאין האספה ראוי' לאסור כלל לשום מ"ד אלא מאן דאסר טעמו משום דסתם אינו מומחה שחטו דלא ס"ל רוב מצויין כו' אין כאן פלוגתא רחוקה דהא לא פליגי אלא בחד סברא דרוב מצויין וק"ל :

שם ע"ב תו' ד"ה מאן תנא כו' וי"ל דלגבי נמ מהני דבנמ מוכחא מילת' כו' מקשה בס' בית יהודה א"כ ה"ל לתרץ גם קושייתן הראשונה בהכי דלגבי נמ מהני עפי גדול מע"ג מבשחיטה משום דמוכחא מילתא ע"ש שתירולו קשה להולמו ולע"ד נראה דלא תירצו הכי משום דא"כ הוי קשה קושי' השניי' דאמאי לא פסלינן חלילת חרש וחרשת וקטן מה"ט דפסלי' בשחיטה אי הוי בעי כוונה דהא בחלילה כמי לא מוכחא מילת' ׃ ואין לומר דבשחיטה לא בעי מאן תנא דלא בעי כוונה כו' אלא מדמכשיר שוטה ׃ דמדקאמר סתם אפיסקא דוכולן ששחטו כו' מאן תנא כו' משמע דמכולהו מוכח הכי ׃ דא"ה הנ"ל מאן תנא דמכשיר שוטה ולא בעי כוונה אמר רבא כו' ׃ אבל לפי מה שתרלו לחלק בין עע"ג לאחרים רואין אותו לא קשי' גם מחלילא דחלילה מקרי גדול עע"ג דהיינו הב"ד כמו שתירלו בזה וק"ל :

שם בא"ד אע"ג דבריש פירקין קרי לאחרים רואין אותו גדול עע"ג כו' עיין מ"ש מהרש"א ליישב קושי' המרדכי ׃ אמנם לפי מה שהובא בהגה"ת אשר"י בשם המרדכי ׃ אין קושייתו על התו' אלא על הפוסקים דחש"ו יכולים לשחוט לכתחילה באחרים עומדין על גבן ומחלקין בין אחרים רואין אותם או עומדים על גבן ׃ ומ"ז לא מתרץ מהרש"א מידי ׃ דאדרבה לפי תירולו נמי אין לחלק בשמיע' בין אחרים רואין לעע"ג כיון דלא בעינן כוונה וא"כ למה יהא חילוק בין אחרים רואין לעע"ג גבי חש"ו ׃ וע"כ צ"ל דס"ל להנך פוסקים דבאחרים רואין אותם חיישינן שמא לא ירא והישב אם שחטו כהוגן או לא משא"כ כשעומדין על גבן ׃ א"כ מקשה המרדכי שפיר דבכותי נמי ה"ל לפלוגי בהכי ודוק :

שם בתו' ד"ה זרק סכין לנועצה בכותל הא חשיב מתכוין לחתיכה כדמוכח לקמן כו' יש לדקדק מאי אולרכו להוכיח כן מדלקמן הא מהכא נמי מוכח הכי דאל"ה מנ"ל לרבא לאוקמ' למתני' כר' נתן הא כרבנן נמי מלי אתי' והא דפסלי רבנן היינו משום שאינו מתכוין לחתיכה כלל אבל הכא החש"ו מתכוונים עכ"פ לחתיכה כפירש"י ׃ אלא ודאי דלנועצה בכותל נמי מתכוין לחתיכ' מיקרי ׃ וי"ש ליישב דמהכא ליכא להוכיח מידי ׃ דע"כ רבא הוה גמיר מרבי' דמתני' ר' נתן היא ולא רבנן ׃ דאל"ה אכתי תקשה אע"ג דלנועצה בכותל מיקרי מתכוין לחתיכה מ"מ מנ"ל דלא אתי' כרבנן דילמא בחש"ו מודו רבנן משום דמתכווני' לחתיכת בשר משא"כ בלנועצה בכותל דלא מכוין לחתיכת בשר וסברא זו כתבו התו' לקמן (דף ל"א) ד"ה הא אמרה רבא חדא זימנא כו' ׃ אלא ודאי דרבא גמר' נמי' להדר"נ היא ׃ או דלא מסתבר ליה לחלק בין מתכוין לחתיכת בשר או לחתיכה בעלמא ׃ וא"כ ליכא להוכיח נמי דלנועצה מקרי מתכוין לחתיכה ׃ מדמוקי למתני' כר"נ דוקא דמ"ל נמי הכי דרבא גמיר לי' הכי מרבי' או דלא מסתבר לי' לחלק בין מתכוין לחתיכה או לא וק"ל :

שם בד"ה קטן יש לו מחשבה כו' וא"ת הא התם משמע דסתמא נמי כשר כו' מקשה בס' בית יהודה לפ"ז שלא רצו לחלק בין סתמא דקטן לשאר סתמא וס"ל דאפי' בעולה כשר א"כ אמאי פסלי רבנן באחרים רואים ע"ש ולע"ד נראה דודאי הא דפסלי רבנן ברואים היינו משום דס"ל דשחיטה בעי כוונה לחתיכת סימנים וחש"ו בסתמ' אם אין אומרי' שמתכווני' לכך בודאי חזקתן שאינן מכוונים כלל אבל בעולה דסתמא לשמה קאי אף אם אין מכוונים כלום רק שחטו סתמא כשרה למאן דלא בעי כוונה לשחיטה ׃ ואין לומר דר"י בעי לרבנן ׃ דא"כ מאי איריא עולה אפי' חולין נמי וק"ל :

שם בתו' ד"ה ותבעי לי' מעשה כו' ולמוד עפר ולכף מאזנים דנקט אורחא דמילתא נקט כו' ר"ל דלפ"ז דמעשה גמור בעינן כלומר שמעשה זה מוכיח בודאי שלכך נתכוין א"כ תקשה היאך אנו יודעין שהקקים להוד עפר ולכף מאזנים שמא לצורך שום דבר אחר חקקום ׃ ומדנקט למוד עפר ולכף מאזנים לכאורה משמע דדוק' אם נעשה לזה הוה כלי לקבל טומאה אבל אם חקקום לדבר אחר לא הוה כלי לקבל טומאה ׃ וא"כ אין זה מעשה מוכיח שלכך נתכוין ׃ לכך כתבו דבאמת אף אם חקקום לצורך דבר אחר מיקרי כלי לקבל טומאה אלא דנקט אורחא דמילת' ׃ וא"כ שפיר מקרי מעשה גמור דהרי ודאי נתכוין לעשות בית קיבול דאל"ה למאי חקקום ׃ ויהי' לאיזה צורך שיהי' מקרי כלי והלכך מקבל טומאה ׃ ובס' ג"ב נראה שפירש בדרך אחר ולע"ד זה ברור וק"ל :

דף יג ע"א ברש"י ד"ה מדרבנן יש לו ולחומרא גבי היפך בהן דהכשירן ׃ מדאורייתא אין לו וגבי בעיין קמייתא דעולה לא סמכי' עלה עכ"ל ר"ל דכיון דמדרבנן יש לו א"כ לחומר' כמו גבי היפך בהן אמרי' דההכי מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דהכשירן ע"י מה שהיפך בהן ומדאוריית' אין לו מחשבה אפי' ניכרת מתוך מעשיו מתילא גבי בעיין קמיית' דעולה דהוי לקולא לא סמכי' עלה דמהני ׃ ולדעתי הי' גירסת רש"י הפך מה שהוא לפנינו דהי' כתוב תחילה מדרבנן יש לו ואח"כ מדאוריית' אין לו ורשם תחילה מדרבנן יש לו ואח"כ רשם מדאוריית' אין לו ׃ ולא בדבור א' כאמרו ׃ ומ"ש זה שעשו מהם דבור אחד ׃ מחמת שראו בגמ' הגירס' שלפנינו שכתוב מדרבנן יש לו לבסוף

לבסוף וסברי דע"כ הא דכתב רש"י מדאורייתא אין לו אינו דבור בפני עצמו · משום שא"כ הי' לו להיות כתוב לפני דבור שלפניו · אבל באמת הוא טעות · ואיך שיהי' עכ"פ כוונת רש"י הוא כמו שכתבתי ולע"ד פשוט הוא · רק כתבתיו מפני שראיתי גם' מהדור' בתר' שיגא בזה חוץ למחילת כבודו · ובמחילה מכבוד תורתו שגה ברואה · ובודאי פלטתו קולמסו בלי כוונ' ועיון הראוי מחמת מהירות וק"ל :

שם ע"ב תו' ד"ה אבל מא"ה כלל כלל לא כו' עיין מ"ש מהרש"א בזה ויש לדקד' דגם לפי תירו' קשה לכתו' דחמכא איש איש ולשתוק מתכם והוי ידעינן כמי דמכולן מקבלין דאל"ה לישתוק נמי מאיש איש דהא מסבר' אמרי' דמלדיקי נקבל · וכן הקשה מהר"ם · ואי לאו דמשתפיכא אמינא דמ"ש התו' דמ"מ ס"ד דמלדיקי נקבל אין ר"ל כמו שהפירוש בגמ' לדיקי אלא כוונתם לדיקי ממש דהיינו שמקיימים כל השבע מצות בני נח · אבל הגמ' קורא לדיקי אותם שאינם מומרים לע"ז ורשעי' היינו המומרים לע"ז דומיא דמומרי ישראל דמיירי ב מומר לע"ז · וכן משמע ליה כייהו דכתבו לאפוקינהו לגמרי דלכאורה הך תיבה ל. זריי מיותרת · אבל לפ"ז א"ש · ובזה מיושב קושי' הנ"ל · ולפ"ז יש כתי לייסב דברי התו' בקושייתם בזה בלי הגה"ה של מהרש"א · וה"פ דאהיכי תיתי מקבלין אפי' מלדיקי דהיינו שאינן מומרים לע"ז · הא איצטריך איש איש לרבוייכהו אפי' ללדיקי · דאל"ה אלא דסברא חיצונה היא בלי שום קרא ד' לדיקי נקבל ואיש איש לא ס' לא ייד אלא לרבות אפי' רשעי' · א"כ ל"ל הלימוד דבכם חלקתי ולא באומות הא כפקא לן כבר מאיש איש · אלא ודאי דא"ש איש אילטריך לרבות לדיקי דמסבר' לא היינו מקבלין מהם · ולהכי אילטריך בכם חלקתי כו' לקבל אפי' מרשעי' וא"כ להמקשה תקשה לישתוק קרא מיני' דהא ע"כ סברא חיצונה היא דאין מקבלין אפי' מלדיקי וצ"ל קרא דבכם חלקתי למעוטי דבאומות כלל כלל לא דהייני אפילו מלדיקי · ומתרלים דמ"מ ס"ד דמלדיקי א"ה נקבל דהיינו לדיקים גמורים ככ"ל ואיש איש אילטריך לדיקי דהיינו שאינן מומרים אבל לא לדיקים גמורים · ובכם חלקתי אתא לרבויי אפי' מומרים ודוק · וזמן רב אחרי כותבי מלאתי ובס' לוף הכבה למהר"ש אלגאזי ז"ל יע"ש :

אבן לולי דברי התו' הי' כלע"ד דלק"מ כלל · לפי מה שפירש"י לעיל דלי' התנא בכם חלקתי ולא באומות מדלא כתיב מן האדם כי יקריב · וא"כ ליכא הכא יתורא כלל דמ"ש הכי ומ"ש הכי · מכם הוא ג' אותיות · ומן האדם נ"כ הוי ג אותיו' דהיינו מוי"א דהאדם · רק הלימוד הוא כיון דבאמת כתיב איש איש דמקבלין קרבן מן האומות א"כ הי' ג"ס נ"כ חלוק כמו בישראל · מדלא כתבה התורה המיעוט בלשון שישתמע גם על האומות דהיינו מן האדם · אלא ע"כ דבאומות באמת אין חילוק ומקבלין אפילו ממומרים · וא"כ המקשה דלא הוה ידע מאיש איש והוה בעי למימר דבאמת מאומות אין מקבלין קרבן כלל · כמ"ש דלא כתבה התורה המיעוט בלשון שישתמע גם על האומות · דהרי זה הוה משמע דמעטי' רק מקלת מהם דהיינו מומרים · ובאמת מכולם אין מקבלין · וא"כ לא מקשי' תו' מידי דלישתוק קרא מיני' כו' דהא אין כאן שום יתור · רק הלימוד הוא מדלא כתבה התורה לישנא דמשתמעי מיני' ישראל ואומות · וזה אינו רק לפי האמת דידעי' דמקבלין גם מאומות · אבל אי אין מקבלין כלל מהם · לא היכתוב התורה כן · והכי משמע פשט' דלישנא דרש"י לעיל (דף ה' ע"א) ד"ה מכם בכם חלקתי כו' דבתר דכתיב איש איש הוי למ"ד דבכם חלקתי כו' · אבל לפי המקשה · לא הוי כאן שום ליתור דמקבלין · אלא מ"ל אדרבה אין מקבלין כלל ודוק :

דף יד ע"ב תו' ד"ה מודה ר' יהודה בסלי תאנים וענבים כו' ועוד אמאי כסבין חברי' למיתר

כו' אין להקשות מאי מקשי' תו' אמאי לא מוקי נמי כרבנן דלרבנן נוכל לומר דבהמה לגדל עומדת ולא לאכילה א"כ ליכא למיגזר שמא ישחוט · דבשלמ' לר"י מוכח דבהמה לשחיטה עומדת דאל"ה בהמה בי"ט היכי שחטינן דהא לר"י לית לי' מוקצה משא"כ לרבנן · דהא לית' דהא רבנן ס"ל התם דאפי' פירות העומדין לאכילה המשקין שיצאו מהן אסורין א"כ גם הכא אע"ג דהבהמה עומדת לגדל ולא לאכילה · אסורה לרבנן · אך בתירוץ של התו' קשה דה"ל לתרץ לפי סברתם דשמ' ישחוט איכא למיגזר יותר משמא יסחוט רק דמדמה שמ' ישחוט דבהמה העומדת לשחיטה לשמא יסחוט דפירות העומדין לאכילה · א"כ לא מצי לאוקמה כרבנן דלרבנן מ"ל דס"ל דבהמה עומדת לגדל ולא לשחיטה וא"כ ליכא למגזר בה שמ' ישחוט דלא דמי לשמא יסחוט דנקל לסחוט טפי מלשחוט · ולכאורה הי' כלע"ד לייסב דס"ל להתו' דאין סברא שיחלקו ר"י ורבנן במציאות אם בהמה עומדת רק לאכילה או לגדל וולדות · וכיון דלר"י ודאי לאכילה עומדת ה"ה לרבנן · ובזה מיושב נמי מה שיש להקשות לעיל בתו' ד"ה בהמה לר"י בי"ט היכי שחטינן כו' דמאי מקשי' דילמא הא דס"ל לאביי הכא דעומדת לאכילה היינו לר"י דס"ל אין ברירה כדמוכיח בתר הכי ולדידי' ע"כ צ"ל דעומדת רק לאכילה · דאל"כ תקשה היכי שחטי' לה בי"ט · אבל התם משני אביי הכי אליב' דר"א דמ"ל דס"ל יש ברירה ושפיר מ"ל דעומדת לאכילה ועומדת לגדל ב"ס · אבל לפ"ז א"ש דלא מסתבר להו שיחלקו תנאים במציאות · אבל קשה הא חזינן דר' אבא ואביי מחולקים בזה אם עומדת לאכילה אוגם לגדל ולמה לא נאמר דגם התנאים מחולקים בו וצ"ע :

שם בתו' ד"ה איתר דשתפת לי' כו' מוקצה מחמת איסור כו' אתד ע"כ לא שרי ר"מ אלא במבשל אבל שוחט דאינו ראוי לכוס לא כו' שמעתי מקשי' מכ"ל להתו' דהא דקאמר דבשוחט אסר ר"מ טעמ' משום מוקצה דילמא אסר משום דכהנה מתלאכת שבת והא דהתיר במבשל משום דראוי לכוס בלא בישול ואינו נהנ' כל כך כמ"ש התו' לקמן בד"ה מורי להו כר"מ כו' · ולק"מ דהא הגמ' מייתי עלה כיהא דאמר רב אחא בר אדא אמר רבנו הזיחא לחולה בשבת אסור לבריא כו' דש"מ ודאי משום מוקצה דמשום כהנה מתלאכת שבת לא שייך הכא דהא בהיתר עשה וליכא עבירה כלל ודיק :

בא"ד דהא לקמן אמר ע"כ לא שרי ר"מ כו' מה שמקש' מהרש"א בזה אמאי לא הוכיחו התו' מברייתא שהביאו דאית לי' לר"מ מוקצה מחמת איסור דהא קאמר חוץ מכד שהיליקו בה באותו שבת ע"ש · לע"ד לק"מ דהתם דחי לה בידים אבל היכא דלא דחי לה בידים כמו גבי בהמה דהכא מ"ל דלית לי' מוקצה מחמת איסור משום דקיל טפי ממוקצה מחמת מיאום · דהא גם לר' יהוד' בעינן למימר הכי דהיכא דדחי לה בידים אית לי' מוקצה מחמת איסור אבל היכא דלא דחי לה בידים לא · מתילא לר"מ נמי מ"ל הכי ודוק :

דף טו ע"א בגמ' ומי מני' מוקמת לה בשוגג ור' יהודה כו' שמעתי מקשים מכ"ל להמקשה באמת דמוקי מתני' בשוגג דילמ' באמת מוקמינן לה גם במזיד ושפיר תני אע"פ שמתחייב בנפשו · ואין לומר דשחיטתו כשרה משמע לי"ש לאחרים לי"ש לו מותר ולר"י במזיד אסור לו עולמית וא"כ ע"כ מתני' בשוגג איירי · דא"כ מאי פריך ונוקמא כר' יהסנדלר כו' הא ידע לתרץ מאי דמשני הגמ' באמת ר' יהסנדלר מפליג במ"ש לאחרים ולא לו כו' ולע"ד לק"מ דה"פ הגמ' אמאי דמשני לפני זה דלא מלינן לאוקמה כר"מ דדומיא דיה"כ קתני לי"ש בשוגג ול"ש במזיד לא אכיל כו' לזה פריך ומי מני' מוקמת לה בשוגג כלל והא אע"פ שמתחייב בנפשו קתני דמשמע דלא מיירי אלא במזיד וא"כ מלינן לאוקמה כמי כר"מ וק"ל :

נע"ר דודאי כר"י ובין במזיד בין בשוגג לא הוי בעי למימר דמוקמינן לה · דא"כ הוי שחיטתו כשרה דקתני מתני' מתפרש בתרי גווני · דבשוגג שחיטתו כשרה אפילו לדידי' גופי' שרשאי לאכול ממנה למ"ש ובמזיד שחיטתו כשרה רק לאחריני אבל איהו גופי' אסור לאכול עולמית · וזהו לא מסתבר לפרש חד מילתא בתרי גווני · אבל הא לא הוה מסיק אדעתי' דבעינן דוקא שיהא שחיטתו כשרה גם לדידי' כדמסיק הגמ' בתר הכי ולהכי פריך שפיר ונוקמה כר"י הסנדלר ומיירי נמי בשוגג וק"ל:

שם בתו' ד"ה המבשל בשבת כו' כדמוכח בהניזקין ובפ' כירה נמי משמע דשרי בו ביום כו' מקשה בס' מ"ב אמאי לא הוכיחו זה דשרי בו ביום דאל"ה היינו שוגג דר"י כו' ע"ש ולע"ד נראה דהתו' רצו להוכיח דאפילו לדידי' שרי בו ביום וזה אינו מוכח מהכא · דמ"ל דאיכא בין שוגג דר"י לדר"מ · דלר"י אפי' לאחרים אסור בו ביום כמו שפירשו אח"ז · ולר"מ שרי עכ"פ לאחרים · לכך הוצרכו להוכיח מהא דהניזקין דר"מ לא קנים כלל בשוגג וא"כ אפי' לדידי' שרי · ובזה מיושב נמי דלא הוכיחו מהכא דקאמר ונוקמ' במזיד ור"מ · ש"מ דבשוגג לא אתי כר"מ דלר"מ איכא אסורה באכילה ליומה · ומוכח נמי דלר"מ שרי אפילו בו ביום · אבל לנ"ז א"ש · דהמ"ל דלר"מ שרי עכ"פ לאחרים בו ביום ומתני' קתני דומיא דיה"כ דלא"ש כלו ל"ש לאחרים אסורה · אבל לנו המ"ל דגם ר"מ אסר וק"ל:

שם בתו' ד"ה כי סבר ר"מ כו' וי"ל דמקים שאין חיוב כו' כדתני אע"פ שמתחייב בנפשו עכ"ל ובזה מיושב מה שיקשה לכאורה לפי מאי דמוקמי' מתני' בשוגג ור"י והא דקתני אע"פ שמתחיי' בנפשו היינו כדמסיק לעיל אע"פ שבמזיד מתחייב בנפשו כו' דלפי פשוטו הוא דוחק אדרבותא הוא זה · מה"ת לאסור בשוגג משום דבמזיד מתחייב בנפשו · וי"ל למיתני' כלל · אבל השתא א"ש · דקתני לי' לאשמועי' דדומיא דיה"כ קתני דיק' איכא שייך במזיד חיוב אבל לחולה שלא הבריא אינו אסור כלל דומיא דיה"כ ולא איירי בי' מתני' · ואע"ג דהא נמי מילת' דפשיטא הוא דמהיכי תיתי לאסור בכה"ג מ"מ האי אמרינן כיון דע"כ בכה"ג אינו דומי' דיה"כ · ה"ה נמי בחולה והברי' אינו דומה ליה"כ ושרי · והא דאסור היינו בלא הי' לו חולה כלל · וטעמו משום מוקצה ואתיא כר"מ כקושי' התו' הכא אבל השתא דתני אע"פ שמתחייב בנפשו · אמרי' דכל היכא דשייך חיוב הוא אסור דומיא דיה"כ רק במקום דלא שייך חיוב לא וק"ל:

שם ע"ב תו' ד"ה להודיעך כחו דר' ולא חייש לאשמועי' כח דהיתיר' דר' חייא כו' עכ"ל מקשה מהרש"א לפי האמת הדר' קושי' התו' לדוכתה לישמעי' כח דהיתיר' דר' חייא ואין לומר דכבר אשמועינן בברייתא דלעיל כמ"ש התו' · דהא גם זה דבדיעבד פסול לר' כבר שמעינן מברייתא' דהי' צור יוצא מן הכותל כו' דקתני בהדי' שחיטתו פסולה ע"ש שנדחק בתירוצו · ולפע"ד לק"מ דלפי האמת בנאו הכי ליכא לאקשויי דליתני פלוגתייהו בלכתחילה דאי הוי תני הכי ה"א דמיירי בתלוש ולבסוף חברו ובהא מתיר ר"ח לכתחילה דלא חייש לשמא ידרוס · ומחובר לא מקרי דכפסלי' מקרא דויקח את המאכלת · אבל במחובר מעיקרו מודה ר"ח דפסול גם בדיעבד מקרא דויקח את המאכלת אבל השתא דתני פלוגתייהו לענין דיעבד ליכא למימר דאיירי בתלוש ולסוף חברו דא"כ אמאי פוסל רבי דהא במתני' הכי כשר בדיעבד וע"כ אתי' כרבי דלר' חייא מותר לכתחילה כדקתני בברייתא בכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר כו' ודוק:

דף טז ע"א ברש"י ד"ה צור יוצא מן הכותל כו' והאי דהדר תנא נעץ סכין כו' ר"ל דבלא"ז הא"ל דתני נעץ סכין בכותל לגלויי דרישא במחובר לקרקע כו' לא מיירי בכה"ג אלא במחובר מעיקרו · או דפרושי קמפרש דמאי דקתני במחובר לקרק' היינו נעץ סכין דהיינו תלוש ולבסוף חברו דוקא אבל מחובר מעיקרו לא אבל השתא ליכ' למימר דתני לי' לגלויי דרישא במחובר מעיקרו מיירי · דהא בהאי מחובר מעיקרו פסול · וגם אין לומר דפרושי קמפרש · דבלא"ה ידעי' דרישא לא מיירי במחובר מעיקרו דהא בסיפא קתני בהדי' דפסול · לכך הוצרך לומר דתני לי' לאשמועינן דאע"ג דלא מבטל לי' אסור לכתחילה ואין להקשות פשיט' דאסור כיון דתלוש ולבסוף חברו אסור לכתחילה ושרי בדיעבד א"כ דמדאורייתא אינו פסול אלא משום שמא ידרוס וא"כ פשיטא דאע"ג דלא מבטל לי' אסור לכתחילה מה"ט דמ"ש זה מזה · די"ל דטעמ' דתלוש ולבסוף חברו דאסור אינו משום שמא ידרוס אלא משום דגזרי' אטו מחובר מעיקרו ומש"ה ה"א דדוקא אי בטלו דדמי למחובר גמור אסור אבל אי לא מבטל לי' אינו דומה כלל למחובר מעיקרו מות' אפי' לכתחי' ולהכי אי' צרי' לאשמועי' דמ"מ אסור וק"ל:

שם תו' ד"ה מכיין לשחיטה כו' וא"ת דלענין תלוש נמרי' נמי אתיין מדכתיב לשחוט את בנו כו' ואין להקשות לפ"ז היכי דחי ר"ח קרא אזריזותי' דאברהם קמ"ל דא"כ למה כתיב לשחוט את בנו ולא כתיב לשחוט את העולה דה"ק · קרא זריזותי' כו' דאע"ג דלא הוה עולה רק בנו · מ"מ חש שמא לא ימצא דבר לשחוט בו ונזהר להביא מאכלת אבל אי הוה כתיב עולה ה"א דמשום דקדשים צריכין כלי לכך הוצרך להביא מאכלת עמו דהיכן ימצא שם כלי וק"ל:

שם ע"ב תו' ד"ה תלוש ולבסוף חברו כו' ע"כ רבי היא כו'. קצת קשה דאימא ר"ח היא ומודה במחובר מעיקרו דפסול והא דמכשיר בתלוש ולבסוף חברו מיירי · ואין לומר לפ"ז ע"כ מוכח דרבי פוסל בתלוש ולבסוף חברו דהא בהא מיירי פלוגתייהו וא"כ מ"מ תפשטה אבעי' דרבא · דהא ליתא · דדילמא הא מספקא ליה אי הברייתא דנעץ סכין בכותל אתיא כרבי ורבי מודה בתלוש ולבסוף חברו דכשר או אתיא כר"ח ופלוגתייהו בתלוש ולבסוף חברו אבל במחובר מעיקרו מודה ר"ח דפסול ורבי פוסל אפי' בתלוש ולבסוף חברו · אמנם כאן יש ליישב דהפשטן ידע דר' חייא לית לי' הקרא דויקח את המאכלת כדקאמר לעיל וי"ו דכתיב אאופת' קאמר וא"כ ליכא למימר דס"ל דמחובר מעיקרו דפסול בדיעבד דמהיכי תיתי · ואי משום דרשה א"כ אמאי מכשיר בתלוש ולבסוף חברו בדיעבד · אבל על הקושיא שמקשים אח"ז דהיפי' מאי לאוקמי כו' קשה דילמא רבא לא ידע הא דקאמר רבי חייא לעיל וי"ו דכתיב אאופת' קאמר · וא"כ שפיר מצינן לאוקמ' מתני' כר"ח ובמחובר מעיקרו מודה דפסול · ואין לומר דמ"מ קשה אמאי לא פשיט הפשטן ממתני' כיכי דפשיט מברייתא' מה"ט דע"כ כר' היא · משום דקתני בסיפ' דמחובר מעיקרו פסול ה"ה במתני' · די"ל דממתני' לא בעי למפשט משום דמ"ל דפסול ציפורן לאו משום מחובר אלא מפני שהן חונקין ודלא כרבה בר הונא · אע"ג דודאי הדין עם רבא ב"ה אמת דלא מצינו מאן דפליג · מ"מ לא בעי למפשט מינה · כיון דהוא רק אמורא ולא בעי למפשט אלא ממשנה או ברייתא וסוגי' זו כתבו התו' בכמה דוכתי ודוק:

ולפ"ז מיושב הא דפסקו הרי"ף והרמב"ם בתלוש ולבסוף חברו סתם דכשר בדיעבד ולא חלקו בין בטלו או לא בטלו אע"ג דבבטלו הוי בעי' דרבא ולא איפשיט' והל"ל ספיקא דאורייתא' לחומר' וכן פסק הרא"ש באמת מה"ט · אבל לפי הנ"ל א"ש · דלפי האמת מוכח דמתני' כרבי דאי כר"ח אמאי פסיל ציפורן · דבאמת אית' לדרבה בר הונא דלא אשכחן מאן דפליג עלה · וגם הגמרא מסיק לקמן דפסול צפורן משום מחובר הוא וא"כ ע"כ מתני' כרבי אתיא · ומ"מ מכשיר ברישא א"כ מוכח דתלוש ולבסוף חברו כשר לרבי · ואין לומר דילמא מתני' איירי בלא בטלו · דצור הוא דבר שמבטלין אותו בכותל כמ"ש מהרש"א לדעת התו' ודוק:

אף י"ל דקיצור דשמ"ג דלרבא מספקא לי' היינו אליבא דרבי כמ"ש התו' אבל מתני' ודאי ס"ל דתלוש ולבסוף חברו אפי' מבטל ליה כגון צור בכותל כשר בדיעבד · אלא דהוה ס"ל לרבא דמתני' ר' חייא · וא"כ אנן פסקי' כסתם מתני' · ושמ"ג דרבי לא ס"ל הכי וק"ל :

שם בגמ' רב פפא אמר בעופא דקליל · נראה דבודאי אין סברא לחלק בסכין למעלה וצואר בהמ' למטה בין עוף לבהמה דמאי שנא בזה אם קל הוא או כבד כיון שהצואר למטה וליכא מכביד על הסכין · אלא בצואר בהמה למעלה וסכין למטה בהא מפליג ר"פ וקאמר דהא דקתני בין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה כו' מיירי בעופא דקליל ואין מכביד על הסכין ומש"ה אין חילוק בין שהסכין למט' וצואר בהמ' למעל' או איפכ' אבל רב ענן איירי בבהמ' דמכביד על הסכין אם הצואר למעלה ומש"ה פסולה השחיטה בכה"ג אפי' דיעבד אבל אם הסכין למעלה כשרה השחיטה בדיעבד · ומ"ש התו' בד"ה תלוש ולבסוף חברו כו' וברייתא' דמכשר לכתחילה בעופא דקליל כו' ובצואר בהמה למטה שרי לכתחילה כו' וכשצואר בהמה למעלה אסור לכתחילה שמא ידרוס כו' נ"ל לפי' ודאי דכתבו ובצואר בהמה למטה שרי כו' קאי כמו לתאי דכתבו תחילה דברייתא' דמכשר לכתחילה בעופא דקליל · דאף לפי תירוץ זה נ"ל דכשצואר בהמה למטה שרי אפי' לכתחילה · דכיון דמכשר בעוף לכתחילה מ"ש צואר בהמה למטה מעוף דבהא ודאי אין לחוש בבהמה טפי לשמא ידרוס מבעוף · וא"כ מתני' דקתני דיעבד ע"כ לא איירי אלא בצואר בהמה למעלה · ובזה מיושב קושי' מהרש"א דמקשה אמאי לא אוקמינן לעיל ברייתא' דבכל שוחטין בעופא דקליל · והא י"ל דר"ח לא מכשיר אלא דיעבד ומתני' כר"ח כמו אתיא ע"ש ולפ"ז לק"מ דא"כ הוה לריך לאוקמי מתני' דוקא בצואר בהמה למעלה דבצואר בהמה למטה לא גרע מעוף ככ"ל וחב כר"ה לו דוחק · דמתני' סתמא קתני דמשמע דאיירי כאורחא דמילתא שהצואר למטה וסכין למעלה · וסברא זו ע"כ ס"ל למהרש"א כמו · דאל"ה היאך מתורלת קושייתו אפי' לתירוצו דרב זביד · דהא מ"ל כמו דמתני' כר"ח ובצוא' בהמה למעלה דבהא לא איירי ברייתא דבכל שוחטין כו' · אלא ע"כ דזה כראה לגמ' דוחק · וא"כ נס לר"פ ניחא בזה לפי מ"ש לעיל · או י"ל דהגמ' ידע הא דרב ענן דבצואר בהמה למעלה אפי' דיעבד פסול · ומש"ה לא בעי לאוקמה למתני' בהכי דהא מתני' מכשיר בדיעבד · וא"כ כמו ניחא נס לר"פ בהכי לפי מ"ש לעיל · וזה כלע"ד פשוט וברור :

שם הנה הש"ך בי"ד סימן ו' ס"ק ח' כתב דמוכח בש"ס דבסכין תלושה וצואר בהמה למעל' מותר בדיעב' ולכתחילה מיהת אסור ע"ש ותמי' לי דלכאורה אדרבה מוכח איפכא דהא לאוקימת' דרב זביד קאי בין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה אתלוש וקתני דמותר לכתחילה ובהא לא מליכו מאן דפליג דהא רבי לא פליג אהך ברייתא אלא אמחובר אבל בהא מכ"ל לעשות פלוגתא חדשה · ולאוקימת' דרב פפא כמו קאי בין שהסכין למעלה כו' אפי' אבהמה ובתלוש אלא דאמחובר לא מלי קאי אלא בעוף · דמהיכי תיתי לעשות פלוגתא בזה בין רב זביד לרב פפא ול"ע :

דף יז ע"ב בגמ' פשיטא כיון דכי נקב טריפה בעי' בדיקה כו' יש לדקדק דילמא קרא איצטריך לאשמועינן דלריך לבדוק קודם שחיטה דאל"ה הוי אמרינן דסגי לבדוק לאחר שחיטה ואם ימצאנו פגום תהא פסולה ואת' קרא דלריך לבדוק קודם שחיטה ודוק :

דף יח תו' ד"ה אבל בשאר טבעות לא כי' ומה שאין אנו נזהרין עכשיו כו' משום דאין הלכה כן כדפי' בקונטרס עכ"ל ר"ל מ"ש רש"י לקמן ואין כאן מכשול להחליף ההלכה דהא לית הלכת' ככולהו אלא כר' חנינא ב"א עכ"ל ותמיה לי מאוד דמה ענין ר"ח ב"א לכאן דהא לא פליג בהא כלל רק פלוגתייהו לענין הגרמה למעלה מטבעת הגדולה דלרבנן ור"י בר' יהוד' הגרמה ולר"ח ב"א לא הוי' הגרמה משום דס"ל דעד שיפוי כובע הוי מקום שחיטה אבל לענין שאר טבעות אי הוי מקום שחיטה או לא · לא מליכו דפליג ר"ח ב"א וא"כ למה לא נפסוק בהא כרב ושמואל דפליגי אר"י בר' יהודה וס"ל דלענין זה לא הוי רובו ככולו לשוויכהו מקום שחיטה ול"ע וכן מוכח מדברי רש"י עצמו (דף י"ט ע"ב) בד"ה הכא כמי כו' והא אמוגרמת דשיפוי כובע קיימי כר' חנינא ורב הונא משמי' דרב קאמר לה עכ"ל משמע דרב סבר כמו כר"ח ב"א לענין שיפוי כובע ואיהו סבר כאן דשאר טבעות לא הוו מקום שחיטה ש"מ דלאו הא בהא תלי' ודוק :

אמנם מה שאין אנו נזהרין בזה אפשר לומר משום דר' זירא אכל מוגרמת דרב ושמואל וגם אמרינן לקמן דר"ז משמי' דרב כחמן אמר מוגרמת כשרה דהיינו כמו מוגרמת דרב ושמואל כמ"ש רש"י · והא אנן סמכינן לאכשורי אבל מה שפי' רש"י ותו' צ"ע · וזמן רב אחריכותבי זה נדפס חדושי הריטב"א על מסכת זו ומלאתי שכתב כן דמטעם זה אין נזהרין ע"ש :

שם ע"ב ברש"י ד"ה מאן אמרה להא מילתא משמי' דרב ושמואל אמרו לי' יוסף בר חייא כו' בא דלא ניחא לי' לפרש כפשוטו דר' זירא גופי' אמר הכי מאן אמרה יוסף בר חייא יוסף בר חייא מכ"ע נמיר · דודאי אי הוה ידע ר' זירא דרב יוסף אמר משמי' דרב ושמואל הכי לא הוי אכיל מספק דשמא באמת שמע מרב ושמואל הכי · ואין לומר דר' זירא ידע דלא שמעה · דהא באמת שמעה כדאמר בסמוך שמע ר"י איקפד כו' לכן פירש"י שהם אמרו לו יוסף בר חייא אמרה אבל ר"ז באמת לא ידע כלל מזה · אך לאחר שאמרו לו דרב יוסף משמי' דרב ושמואל אמרה התנצל עצמו דאפשר דלא עבד איסורא דשמא לא שמעה מרב ושמואל אבל איהו' ידע מתחילה מזה ודאי דלא הוה אכיל מספק וק"ל :

דף יט ע"ב תו' ד"ה השוחט מן הלדדין כו' עיין מה שהקשה מהרש"א על הב"י שפי' לדעת התו' דבלא החזיר אפי' בדיעבד פסולה · דא"כ מאי איכא בין מן העורף למן הלדדין דבהא תני פסולה ובהא תני כשרה · וכדי דלא נשווי' להב"י לטועה בדבר משנה וכקט"ל קני בקנמא יש ליישב דמש"ה נקט התנא במן הלדדין מילתי' בהחזיר סימני' ותני כשרה · ובמן העורף נקט בלא החזיר ותני פסולה משום דכוונתו לאשמועי' מה שחלוקים שחיטה ומליקה זה מזה שבזה כשר ובזה פסול · ולכך תני מעיקרא שוחט מן הלדדים כו' כלומר שבמן הלדדים יש חילוק שפעמים גבי שחיטה כשר כגון אם החזיר סימנים ובמליקה פסול אפי' בכה"ג · אבל לא החזיר אין חילוק שבשניהם הוא פסול · ובמן העורף הוא בהפך שפעמים שהשחיטה פסולה כגון בלא החזיר ובמליקה כשר כה"ג · אבל בהחזיר בשניהם כשר ואין חילוק ביניהם · ואין להקשות דמ"מ הל"ל רבותא לענין שחיטה דבמן העורף כמו כשרה בהחזיר · די"ל דזהו איכה רבותי' כ"כ דמתיל' נשמע דבהחזיר כשרה דמ"ש עורף מלדדי' כמ"ש רש"י ד"ה ואי ס"ד מחזיר דוקא כו' ואיפכ' כמו לא קשי' ליתני רבותא דמן הלדדים כמו השחיטה פסולה אם לא החזיר · די"ל דזהו כמו לאו רבות' היא כ"כ · דודאי כשחט המפרקת קודם דהסימנין רכין הן וכדחין מכח הסכין כמ"ש הרא"ש דאפי' בהחזיר סימנין לצדדין בעינן דידע שנשחטו הסימנין קודם · משום ה"מ · מכ"ש בלא החזיר דודאי כשחט המפרקת קודם · ופסולה כמו מן העורף בלא החזיר · ועוד י"ל דלא פסיקא לי' למיתני פסולה מן הלדדין אפי' בלא החזיר · משום דאיכ' תורים ובני יונה שהסימנין מוכחים בהם מן הלד כדאית' בטי"ד סימן כ' · ובהם מן הלד ודאי כשרה אפי' לא החזיר ודוק :

דף כ בתו' ד"ה אילימא למעוטי עיקור סימנין כו' , דמה לי טרפה זו כו' שוב אין מועיל לו כחירה כו' מקשה בס' מהדורא בתרא לפי מה שפיר' לעיל התו'

לפ"ה דעיקור סימני' היינו ע"י סכין פגומה לא שייך בזה טריפה כיון דע"י נחירה היא ודאי שרי כו' ע"ש ותמי' לי דמדמה להדדי עיקור דלעיל דמכי לי' בהלכות שחיטה לעיקור סימנין דהכא ולא דמו להדדי אפילו כאוכלא לדכא דהתם פ"ה עיקור היינו שחט הוושט ופסק הגרגרת דהיינו שקרע הסימן עצמו לשנים ולא חתכו וע"ז פי' התו' שר"ל שקרעו ופסקו בסכין פגומה · אבל הכא עיקור סימנין היינו שנעקר הסימן ונשמט ממקום חבורו למעלה ואח"כ שחטו דומי' דשמט את הוושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כו' דתני' לקמן דמייתי לה רש"י הכא לקמן נדחות מכח זה ברייתי' דרמי בר יחזקאל ע"ש ד"ה ההוא דר' ירמיה פליגא כו' · וע"ז שפיר הקשו התו' קושייתם דאי ס"ל לרש"י דטריפ' היא כמו שהוכיחו לעיל (דף ט' ע"א) מכח קושיא · א"כ פשיטא דלא תליא ביש שחיטה לעוף או לא · דכבר נטרפה בשמיטת הסי' ושוב אין מועיל לו נחירה ודוק :

שם

ע"ב ברש"י ד"ה ההוא דר' ירמי' פליגא אדרבין בר קיסי כו' לשחיטה אין עיקור כו' עכ"ל דאין לומר דר' ירמי' פליג אברייתי' דרמי בר יחזקאל · דהיאך פליג אברייתי' · ואין לומר דס"ל כההיא דברייתי' דלקמן שחט את הוושט כו' שהביא רש"י · דהא לרבין בר קיסי לא פליגי כלל דהתם מיירי בשחיטה ודרמי בר יחזקאל איירי במליקה · אלא ע"כ דפליג ארבין בר קיסי וסבר דרמי ב"י מיירי נמי בשחיטה · ואין חילוק בין שחיטה למליקה · ומזה יש ליישב קושי' התו' לעיל בד"ה איליאה למעוטי כו' על רש"י דס"ל דעיקור סימנים הוי טריפה ע"ש · דהא יש לדקדק באמת מנ"ל לר' ירמי' דברייתא דרמי ב"י מיירי בשחיטה ופליג אברייתא דלקמן שחט את הוושט כו' דילמא לא מיירי רק לענין מליקה ולא פליגי · כדסבר רבין בר קיסי וצ"ל דר' ירמי' ס"ל דעיקור סימנין טריפה הויא וא"כ אין חילוק בין שחיטה למליקה דגמליקה נמי טריפה פסולה כמ"ש התו' · והא דקאמר רבין בר קיסי דרמי ב"י מיירי רק במליקה ולא בשחיטה היינו משום דס"ל באמת כנה"ג דעיקור סימנים לא הוי' טריפה ומש"ה יש לחלק בין שחיטה למליקה כמ"ש התו' · ורש"י פי' לעיל פליגא דשמואל דאמר התם כל שבח שאינו יודע הלכות שחיטה כו' ושמואל פליג הכא ארבין בר קיסי וס"ל טריפה הוי' כמ"ש · ונתיישבו קושי' ראשונה ושנייה של התו' · אך קושי' שלישית של התו' דאם עיקור סימנין טריפה הוי' מאי מחלק הכא הגמ' בין מ"ד יש שחיט' לעוף מן התורה או לא דהא ענין זה לזה · במקומה עומדת דאין לומר דר"י אייר שמואל לא ס"ל כמי חילוק זה · דא"כ קשי' מתני' אמתני' כמ"ש רש"י · ואין לתרץ הא כמ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה כמ"ש רש"י · דהא ר"י אמר שמואל לא סבר חילוק זה ודוק :

שם

בא"ד ולית הלכתא כמתני' דרמי כו' יש לדקדק לפ"ז מאי פריך הגמ' לעיל לר' ירמי' מברייתא דרמי בר יחזקאל דילמא איהו ס"ל כאידך ברייתא דלקמן ואין לומר דהמקשה ס"ל כרבין בר קיסי דלא פליגי הני ברייתות אהדדי אלא ברייתא דרמי ב"י מיירי במליקה ואידך ברייתא מיירי בשחיטה דא"כ אכתי לא משני מידי דהא מ"מ כללא דר' ירמי' דכל הפסול בשחיטה פסול במליקה ליתא · דהא איכא עיקור סימנין דפסול בשחיטה וכשר במליקה · ואפשר לומר דת"ק באמת רב אחא בריה דרבא לרב אשי הא דתני רמי כו' ר"ל דע"כ לריכין אנו לחלק בהכי דאל"כ קשי' מתני' אמתני' כמ"ש רש"י · וא"כ מאי לא משנינן הכי לר' ירמי' דס"ל כאידך ברייתא · לזה קאמר רב אשי אדרבה איפכא כו' וא"כ איהו משנינן הכי היינו לריכין לומר דס"ל לר' ירמי' כמ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה והוי דלא כהלכת' דאנן קיי"ל דיש שחיטה לעוף מן התורה ולהכי לא משני הכי · ובזה מיושב דלפי פשוטו יש לדקדק מאי קאמר לי' רב אחא בריה דרבא ומאי קמהדר ליה רב אשי מאי בעינן בזה · וכא"ש ודוק :

אמנם

הא קשי' לי למה כתב רש"י דלית הלכתא כמתני' דרמי כו' דמשמע דקאי הפת' אליבא דשמואל דס"ל דברייתא דרמי ב"י מיירי נמי בשחיט' דאל"ה אלא דקאי אליבא דרבין בר קיסי למה כאמר דלית הלכת' הכי מכח ברייתא דלקמן הא לדידי' לא פליגי כלל אלא הך ברייתא מיירי במליקה והך דלקמן בשחיטה · ועוד הא מליקה איכה נוהגת עתה כלל ומה לו לרש"י לפסוק הלכה ולשמואל מוקמי' ע"כ ברייתא דלקמן כמ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה וברייתא דרמי ב"י כמ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה ואנן קיי"ל כמ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה וא"כ ודאי דהלכה כברייתא' דרמי ב"י דס"ל כמ"ד זה · ול"ע · אבל מ"ש אח"ז וכיון דלא איפסיק הלכת' קיי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר עכ"ל אין להקשות כיון דמסקינן לעיל דלמ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה אין עיקור א"כ היכי קאמר בשל תורה הלך אחר המחמיר הא אם כאמר דהוי דאורייתא ודאי דאין עיקור והיאך מליט להחמיר · די"ל דה"ק רש"י כיון דלרבין בר קיסי כ"ע ס"ל דיש עיקור בשחיטה ולא לריכינן למימר דלמ"ד יש שחיטה כו' אין עיקור ולשמואל ע"כ צ"ל דלמ"ד יש שחיטה אין עיקור · והלכתא לא אפסיקא כשמואל ולא כרבין בר קיסי · קיי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר דאנן קיי"ל כמ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה וא"כ הוי ככא פלוגתא דרבין ושמואל בשל תורה והולכין אחר המחמיר דהיינו רבין בר קיסי דס"ל יש עיקור בשחיטה אפי' למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה · וכן משמע מדברי הרא"ש שפי' דברי רש"י כן ע"ש ודוק :

שם

בגמ' ומ"ד מפני שהוא דורס מ"ט לא אמר מפני שהוא מחליד כו' שמעתי מקשי' מאי פריך הא לעיל פריך לבני ר' חייא דאמרי מנות מליקה מחזיר סימנין לאחורי העוף והולק ממתני' דקתני כשר בשחיטה פסול במליקה למעוטי מאי לאו למעוטי מחזיר סימנין כו' אר"י למעוטי מוליך ומביא הכיחא למ"ד מוליך ומביא במליקה פסול אלא למ"ד כשר מאי איכא למימר ולבני ר' חייא ע"כ סברי כמ"ד פסול וא"כ מ"ד מפני שהוא דורס דס"ל מוליך ומביא במליקה פסול כדמשמע הכא מאי לסבור כבני ר' חייא דמחזיר סימנין כו' ומתני' דקתני כשר בשחיטה כו' מאי לאוקמה למעוטי מוליך ומביא א"כ י"ל דלא קאמר מפני שהוא מחליד משום דמולק בסכין שהמא קתני לא בכא החזיר סימנים הו לא ובהחזיר סימנין לאו חלדה היא · וכלפ"ד דלק"מ דהא הנהו מ"ד אתו לדחות סייעת' דרב חסדא דבעי לסיועי' לזעירי מהך מתני' דמולק בסכין כו' דנשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבילה · ורב חסדא ע"כ דמוקי מתני' בלא החזיר סימנין או דס"ל דמחזיר סימנים פסול במליקה כדס"ל לר' ינאי לעיל · דאל"ה אפי' לזעירי תקשה מאי נבילה היא הא שחיטה מעליית' היא קודם חתיכת המפרקת ורוב בשר כיון דהחזיר סימני' ושחטן תחילה · וא"כ ה"מ לדחויי סייעת' דידי' דטעמא לאו משום דנשברה מפרקת ורוב בשר נבילה אלא משום דלאו שחיטה היא מפני שהוא מחליד · דהא לרב חסדא ליכא למימר דאיירי בהחזיר סימנין דא"כ גם לדידי' תקשה מאי נבילה היא כנ"ל וק"ל :

דף רא

ע"א בתו' ד"ה הותז מאם כרסה דפליגי אזעירי דלעיל כו' משמע מדבריהם דלריש לקיש בעינן נשברה מפרקת ורוב בשר וגם כל הסימנין ולר"א עכ"פ רובן · והכי משמע נמי מפשטא דשמעתא ומפרש"י · דלר"ל בעינן שהותז הרא"ש לגמרי ולר"א דפליג עלי' לא פליג אלא דלא בעי אלא רוב הסימני' אבל המפרקת ורוב בשר נמי מודה דבעי · וא"כ קשה מאי קאמר אביי לעיל לרב' ותקשי לך עולת העוף דבעי' שני סימנין וכי מתה עומד ומולק ופרש"י דהא ודאי עוף באחד סימן מתה ומאי מעכב השני · דילמא רב' ס"ל כהנהו אמוראי דס"ל דאפילו נשברה המפרקת ורוב בשר מ"מ לא מקרי מתה עד שנפסקו גם השני סימנין ולא סגי באחד · אמנם לפרש"י הכא דהא תזן ר"ל שיהן מיירי בערלים מ"ל דדוקא גבי ערלים ס"ל נר"ל

צ"ל ולר"א הכי · אבל בעוף לא כמו שנכתוב בסמוך · אבל להתו' שמפרשי' הכא דקאי אבהמה חיה ועוף קשה וצ"ע :

ובסברא זו שכתבתי יש ליישב דברי הרמב"ם שפסק כזעירי ופסק כמי נגדי שרלים כר"ל דהותזו ראשיהן היינו הותזו ראשיהן ממש · ומקשה עליו בס' תורת חיים דהוי תרתי דסתרי אהדדי דר"ל פליג אזעירי כמ"ש התו' · אבל לפי מ"ש א"ש · דהרי הרמב"ם מפרש כרש"י דהותזו ראשיהן בשרלים מיירי · ומ"ל דעוף זוטר חיותי' טפי משרלים · וכ"כ הרשב"א ע"ע · או י"ל דבשרלים לא שייך כשברה מפרקת כלל · דאולי אין להם אלם המפרקת כלל · ומש"ה לא תפקא חיותייהו אלא בפסיקת הסימנין או כל הגולגל · וע"כ צריך לחלק הכי משום קושיא הכ"ל · אבל התו' שכתבו דפליגי אזלי לשיטתם שמפרשי' הכא דמיירי בבהמה חי' ועוף · ולפ"ז כל השלשה דיבורי תו' כאן בדבור א' נאמרו ודוק :

שם ע"א בתו' ד"ה כמשפט חטאת בהמה כו' וי"ל דס"ד דאת' והקריבו כו' כתב מהרש"א ובהכי יתיישב קושי' רש"י כו' ע"ש וכ"כ מהר"ם בשם תו' כתובים על קלף · ואין להקשות לפי דבריהם מנ"ל לתנא בא"מת דלא דרשי' הכי דכמשפט חטאת העוף אקשינהו להבדלה והקריבו אתא לחלק לענין חולין · דלא בא הכתוב לנתוס אלא לפרש · ואיהו דרשינן כמשפט חטאת העוף לא הוי ידעינן ה"אך כדרוש · דאיכא למימר דלענין הבדלה אקשינהו ולענין חולין פלגינהו ואיכא למימר כמי איפכא · אלא ודאי כוונת הכתוב כמשפט חטאת בהמה · ועי"ל שנכדקדק עוד לפי מ"ש רש"י לקמן (דף כ"ב) ד"ה והשת' דכתיב והקריבו ע"כ עקרי' מיני' לגמרי דחילוק לגמרי משמע לי' לת"ק דלא תיגמר מיני' כלל כו' א"כ מאי מקשה הכא רש"י דלמה לי' למיתר כמשפט חטאת בהמה לוקמי' אחטאת העוף דסליק מיני' כו' הא והקריבו ס"ל דעקרי' מיני' לגמרי דלא תיגמר מיני' כלל כמ"ש לקמן · אלא ע"כ צ"ל דמקשה הכי אע"ג דס"ל לת"ק דבא"מת והקריבו משמע דלא תיגמר כלל מחטאת העוף · מ"מ צ"ל לומר סברא זו כיון דוהקריבו לא משמע אלא דלענין הבדלה לא נגמור מיני' כדס"ל לר"י ור"א בר"ש · אבל לשאר דברים אלינן לקיים היקשא דכמשפט לחטאת העוף · כיון דא"מ ה"מ למילף כל הני מילי דילפי' השתא מחטאת בהמה · וליכא נפקות' לדינא בסברא זו · דמ"ש אי גמרי' מחטאת בהמה או מעוף · לזה תירץ דכ"מ טובא דמחטאת העוף לא ה"מ למילף מאי דילפי' מבהמה · הנם שי"ל דלרש"י בא"מת והקריבו לא משמ' דלא נגמור כלל מחטאת העוף לשום דבר אלא לענין הבדלה לא נגמור מיני' · וא"מ מתילא מוכח דכמשפט היינו כמשפט חטאת בהמה דלשאר מילי לא אלינן להקישי לעוף · דלענין חולין ויד ימין הוי דבר הלמד בהיקש ולענין מול עורף לא צריך היקשא דמלינן למילף במה מלינו ולהכי ע"כ אוקמי' אחטאת בהמה · וא"כ שפיר מקשה הכא דלילף מחטאת בהמה כיון דהשתא אכתי לא נחית לסברא זו דלא מלינן למילף מיני' לשאר מילי · אבל לשון רש"י לקמן לא משמע הכי לפום רהיטא · ולפ"ז גם על התו' לא קשה מידי מהשהקשינו מנ"ל לתנא בא"מת דלא ילפי' מחטאת העוף וכילף בא"מת איפכ' · די"ל דהתנא משמ' לי' מוהקריבו דלא כילף מיני' כלל · אלא דקושי' מהרש"א היתה צ"ל לתנא סברא זו ומאי כ"מ לדינא · וע"ז מתרץ שפיר דה"א איפכא וכ"מ טובא בזה · וזה עיקר ודוק :

אך הא קשי' לי על דברי מהרש"א ומהר"ם הנ"ל דמהיכי תיתי למימר איפכ' דכמשפט אתא להקיש לענין הבדלה והקריבו אתא לחלק לענין חולין · הא והקריבו משמע טפי שיהא חלוקים במליקתם מדכתב לי' ומלק וכת"ש התו' לעיל אבל חולין איכו ענין למליק' כלל ומהרש"א הרגיש בזה וכתב דמ"מ ה"א דאתא כמי לחולין · ולא ידענא מאי תיקן בזה · דמ"מ אי מוקמי' והקריבו רק למילת' חדא רק דלא ידעי' לאיזה · ודאי דמסתבר טפי לאוקמה לענין מליקה דכתיב בגי' · ועוד בלא"ה מסתבר טפי להקיש לענין חולין משום דרשא דספרי דעולה אינה ראוי' להביא אלא מן החולין משום דאיכה כאכלת · אלא דמוהקריבו הוא ס"ד דאתא לחלק אף לענין חולין · ממילא השתא דאית לן היקשא דכמשפט להקישם בדבר אחד ודאי דכיחא לן טפי לאוקמי' אחולין · וחילוק דוהקריבו כוקים לענין הבדלה ולא איפכא כי היכי דנוכל לקיים גם דרשא דספרי ודוק וצ"ע :

שם ע"ב ברש"י ד"ה ת"ל והקריבו כו' דהא ע"כ ס"ל לר"י שנים דוקא כרבנן כו' דנוכו בזה משום דלפי פשוטו משמע דס"ל לר"י רוב שנים מדלא נקט כמי קרא דומלק והקטיר כדנקט ת"ק · וא"כ ליכא למימר דאקרא דומלק והקטיר סמך · אלא הוה צ"ל דלמול עורף מסתבר טפי לאקושי כמ"ש התו' · לזה כתב דע"כ ס"ל שנים דוקא כו' ושפיר י"ל דסמך אקרא דומלק והקטיר ואין צורך לסברת התו' · או י"ל דבא לתרץ למאי צריך למימר דר"י אקרא דומלק והקטיר סמך · כימא דלהכי לא דרשינן איפכ' משום דאי הוי דרשי' איפכא הוה עקרינן היקשא דכמשפט לגמרי בחד מילתא דהייכו לענין מול עורף · אבל השתא אלינן לקיים ההיקש גם לענין הבדלה דהיינו שיהא אחוז הראש בגוף כשהוא מזה בתימום סימנים עכ"פ · לכך כתב דע"כ ר"י ס"ל שנים דוקא וא"כ ליכא למימר הכי · וע"כ צ"ל דאקרא דומלק והקטיר סמך וק"ל :

שם בתו' ד"ה מה חטאת העוף כו' ונראה דטעמייהו דרבנן דקסברי דלא מתוקמי היקשא דזאת התורה לחולין כו' ולכאורה קשה דמ"מ ידו · הימכית מאי לא ילפי רבנן מהיקשא דזאת התו' דהא שייך בכל הקרבנות וי"ל דכיון דבלא"ה יליף היקשא דכמשפט לענין חולין יליף מיני' כמי הא אבל בא"מת גם בלאו כמשפט ה"מ למילף לי' מהיקשא דזאת התורה · אך קשה לפ"ז ל"ל כמשפט ול"ל והקריבו לא ליכתוב לא ה"א ולא וא"ו דהא דאיכה באה אלא מן החולין בלא"ה הוי ידעינן מדרשא דספרי כמ"ש התו' לעיל · אלא דס"ד דוהקריבו אתא לחלק כמ"ש התו' · אבל אי לא כתיב והקריבו בודאי ליכא למיטעי · וידו הימכית הוי נפקא לן מהיקשא דזאת התורה · והבדלה כמי האי ידעינן מומלק והקטיר · דהא השתא ליכא למימר כדמשני הגמר' לקמן אי לאו והקריבו ה"א מאי כמשפט כו' דהא השתא לא כתיב כמשפט כלל ומהיכי תיתי לאפוקי מהיקשא דומלק והקטיר דלא נקיש מליקה להקטרה בכל מילי · ואולי י"ל דאף בלא כמשפט הוה מקשי' עולת העוף לחטאת העוף לענין הבדלה משום דהוה גמרי' מליקה ממליקת דהבדלה כמו גמר מליקה כמ"ש התו' לעיל ולא הוי אלא גילוי מילתא בעלמא · כדגמרי' לת"ק לענין מול עורף · או י"ל דאפי' בלא שום לימוד ה"א דאין צריך להבדיל בעולת העוף דמהיכי תיתי להצריך הבדלה אי ליכא שום לימוד · דלמה יהי' צריך לעשות יותר מהכשרו דעוף הכשרו בסימן אחד ועוד כיון דתברשדרה ופרקת ורוב בשר וסימן אחד ודאי מתה היא וכי מתה עומד ומולק כדפריך אביי לעיל לרבא · דהשתא ליכא למימר לקיים מלות הבדלה דכיון דלא כתיב והקריבו מהי תיתי הבדלה · ואי משום ומלק והקטיר · לא אלים כ"כ למילף מיני' מה שהוא נגד מה מלינו או נגד הסברא · דהתו' ס"ל דנקל יש לדחות היקש זה כדמשמע לקמן ד"ה ת"ל והקריבו כו' מש"ה איצטריך והקריבו' לחלק לענין הבדלה · והשתא הוה ס"ד דאתא לחלק אף לענין חולין להכי איצטריך כמי כמשפט להקיש לחולין לחטאת בהמה · והשתא הוה ס"ד כמשפט חטאת בהמה אף לרוב שנים לכך איצטריך למילף מומלק והקטיר דהראש בעלמו כו' · דהשתא כבר חזינן דלא גמרי' מליק' ממליקה וגם חזינן דאף דמתה כבר בסימן אחד מ"מ בעינן גם רוב השני · א"כ ע"כ גזירת הכתוב הוא · שפיר ילפי' מליק' מהקטר' שיבדיל לגמרי בשני סימני' ודוק ועדיין צ"ע :

אמנם לשיטת רש"י דפירש דת"ק לא מוקי' היקשא דזאת התורה · אלא בקרבנות בהמה · יש לייסב בזה הא דלא משני הכא לקמן אידו הימנית כדי כסנה כדמשני בהתודה כמ"ש התו' לקמן · משום דא"כ הוה קשה קושי' הכ"ל לא ליכתוב והקריבו ולא כמשפ' והוה ידעי' מתילא דליכה בזה אלא מן החולין מדרשה דספרי כיון דליכה כאכלת והנדל' הוה כפקא לן מומלק והקטיר · דלרש"י ס"ל דאילאו היקשא דכמשפט ודאי לא הוה מפקינן מהיקש' דומלק והקטיר אע"ג דיש סברא למילף מליקה ממליקה או משום סברא דכי תחה עומד ומולק דהיקשא עדיף מסברא ואף דליכא לקיומי' לתכין ראש המזבח · מ"מ אין היקש למחלה · אלא ע"כ דעיקר היקשא דכמשפט משום ידו הימני' אילטריך ואגב מפיק מיני' כמי חולין אע"ג דבלא"ה הוה כפקא לן מדרש' דספרי משו' דליכה כ"כל' וכיון דכתי' כמשפט אילטריך כמי והקריבו כי היכי דלא נימא כמשפט חטאת העוף · (והא דכתב רש"י בתירוץ קושייתו דהא דלא גמרת"ק כל הכי מחטאת העוף משום דבחטאת העוף גופי' לא כתיב בי' חולין בהדי' כו' וגם לר' ישמעאל כתב דיליף הא דליכה בזה אלא מן החולין מהיקש דזאת התורה' אע"ג דבאמת לחולין לא הוה לריך לימוד כלל דכ"ל מדרשא דספרי · מ"מ נקט לי' רש"י משום דריחא דמילתא הוא אבל עיקר כוונתו על ידו הימנית דלזה לריך היקשא דכמשפט או דזאת התורה) ומש"ה ליכא לשנויי הכא דידו הימנית כדי כסנה · אבל במנחות בהתודה קאי אהיקש דזאת התורה דיליף מיני' התם לכל הקרבנות דליכן באין אלא מן החולין וביום ובידו הימנית מחטאת · משני שפיר דידו הימני' כדי כסנה ועיקר היקשא לחולין אתא אע"ג דלמולה לא אילטריך מ"מ אילטריך לשאר קרבנות · ואף אי רש"י לא ס"ל הכי · משום דמשמעות לשונו שהבאנו לעיל לא משמע כן · מ"מ י"ל כן בכת' לשיטתו של רש"י ודוק:

שם ברש"י ד"ה ואינו מבדיל בסימן א' כו' אבל בסי' ב' אפילו מלוה לכתחילה ליכא כו' כ"ע דלעיל (בדקכ"ע"ב) פירש"י עלמו בד"ה כל המעכ' בשחיט' כו' אבל סימנין שחיטה תלה בהו רחמנא ולכתחילה כולהו בעו כו' משמע בהדי' דבעוף כמי בעינן לכתחילה שני סימנין ואפשר דשם כוונתו אבהמה ור"ל כיון דבשום דוכת' בעי' כולהו בשחיטה אע"ג דהכא בעוף לא בעינן · מ"מ מקרי ישנו בשחיטה וישנו גם בהבדלה בעוף משא"כ עור שאינו כלל בשחיטה · אלא דשם בלא"ה מגומגם דרש"י קאי אהא דמשני כל המעכב בשחיטה כו' וכתב דלכתחילה כולהו בעו · דמש"ה מ"מ לא מקרי מעכב בשחיטה וצל"ע:

דף רב ע"ב תו' ד"ה ומה תורים כו' ובקונטרס פירש דלא בעי אלא לעיכובא מכ"ל כו' אבל לעולם לשון תורים משמ' גדולים כו' הכה בפירש"י שלפנינו לא מלאתי זה אלא גבי בני יונה כתב רש"י כן · ואדרבה בד"ה ואית' בני היונה כו' כתב רש"י אבל תורים בין גדולים בין קטנים משמע הלכך אי בעי גדולים לייתיכו' · אמנם י"ל דכוונת רש"י בזה אע"ג דתורים משמע גדולים מ"מ כיון דליכא ק"ו אקטנים ודאי דמ"ל דקטנים כמי ככללו במלת תורים · דתורים ודאי לא משמע לתמעט קטנים אי אית לן סברא להכשיר דתורים שייך לקרוא גם לקטנים · אלא דאי לא הוי לן הק"ו · לא הוי מכשרינן קטנים משום דכתיב סתם תורים ולא כתיב בני תורים משמע לפי פשוטו גדולים · ואין להקשו' לפ"ז א"ך מתורץ בזה קושי' התו' דמהי תיתי למימר דתורים לא הוכשרו קטנים · והלא מ"מ כוכל לומר דקטנים כמי כשרים כיון דתורים לא משמע כלל לתעט קטנים · ומשמעות לשון התו' דלפי' הקונטרס מתורץ קושייתם שהקשו בדבור זה · די"ל דה"ק ומה תורים שלא הוכשרו בפי' בקטנים הוכשרו בגדולים כו' וכן כ"ל לקמן בק"ו דפרה ועגלה לפי מסקנת התו' שם · ועוד י"ל דהשתא דלא ידעינן הכ"תי דבני יונה פסולים בגדולים · א"כ ליכא ק"ו לתורים להכשיר בהם קטנים ודאי דבאמת רק גדולים כשרים כמשמעות לשון תורים ושפיר קאמר שלא הוכשרו בקטנים · אמנם מה שפיר' מהרש"א בדברי רש"י דאע"ג דתורים משמע גדולים דוקא · מ"מ מהכי הק"ו שלא לעכב בדיעבד ע"ש · קשה בעיני · א"כ היאך כתב רש"י דתורים משמע בין גדולים בין קטנים דלפ"ז אפי' מלוה ליכ' בגדולי' ספי · וגם ל"ל לרש"י זה · הל"ל דתורים משמע גדולים ולמלוה אבל לעכב מהכי הק"ו שלא לעכב · וגם לשון רש"י אי בעי גדולים לייתי אי בעי קטנים לייתי · וכ"ה לשון הגמ' כמי · משמע דשוין הן לגמרי אפי' למלוה · והנכון בעיני מ"ש גם' מניכי שלמה דמ"ש רש"י לעיכוב מכ"ל גבי בני יונה איכו ר"ל דלמלוה בעי' קטנים אלא ר"ל דאף דבני יונה משמע קטנים מ"מ כיון' דקרא לא את' אלא להכשיר בקטני' אבל גדולים כמי כשרים וסמיך הקרא אק"ו דכילף מיני' דגדולים פשיטא כשרים אבל לא אתא למי דוקא גדולים ע"ש · ואתא משני הגמ' שפיר דא"כ לא ה"ל נכתוב בני בכל דוכתי אלא ה"ל למכתב בחד דוכתי אלא ה"ל למכתב בחד דוכת' או טפי מן היוכים לחוד · והדר מקשה איתא בני יונה כו' אבל תורים כו' כלומר דבהא לא שייך לתרץ דנכתוב באיזה מקום בני תורים דל"ל והתורה לייתר תיבה אחת בחכם דכבר כדע בלא"ה דלאו דוקא גדולי' כיון דאיכ' ק"ו לקטנים דכשרים · כמ"ש מהרש"א לשיטתו נ"כ · וגם י"ל דגבי בני יונה באמת הקושי' כמ"ש מהרש"א מכ"ל לעכב אע"ג דודאי לכ"ה בעי' קטנים דבני ודאי משמע רק קטנים ואין לכלול בו גדולים · מחילה הק"ו לא מהכי אלא בדיעבד · אבל גבי תורים דיש לכלול בלשון תורי' גם קטני' אלא דאי לאו ק"ו · ה"א דגדולים דוקא משום דסתם תורים משמע טפי אגדולים · אבל כיון דאיכא ק"ו ודאי דמ"ל דתורים הייכו כמי קטנים וליכא מלוה בגדולים טפי מש"ה קאמר אי בעי גדולי' לייתי כו' ודוק:

שם ברש"י ד"ה יכול יהו כל התורים כשרים משיצאו מכלל קטנות ויהיו כל בני יונה כשרים כל זמן שלא באו לכלל גדולים עכ"ל כראה דכוונת רש"י בזה לתרץ היכי קאמר יכול יהו כל התורים וכל בני היונה כשרים היאך כוכל להכשיר בשכיהם מת"כ אי ה"א דגדולים הם · פסולים לבני יונה ואי קטנים הם פסולים לתורים ואי בריה הם פסולים לשכיהם שהרי אינן גדולים ולא קטנים (ומכח זה רולה גם' מ"מ לימר דאו או קאמר ע"ע) לכך פירש"י דה"א דוקא גדולים פסולים לבני יונה וקטנים לתורים אבל אלו שאינן גדולים ולא קטנים כשרים לתרווייהו להכי אילטריך קרא להורות דבעי' בתורים דוקא גדולים ובבני יונה דוקא קטנים · ומש"ה כמי כתבו התוס' לקמן לחד תירולא דלמסקכא לא לריך אלא חד קרא לתעוטינהו אע"ג דבריה הוי משום דכיון דגלי' קרא בחד מינייהו דבעי' גדולים דוקא או קטנים דוקא ממילא ידעינן אידך · דתורים דומיא דבני יונה כמו שבתורי' בעי' דוקא גדולים ה"ה בני יונה דבעינן דוקא קטנים וכן להפך וק"ל:

שם ברש"י אילטריך קרא למעוטי מי איכא ספיקא כו' וכיון דלא פשיטא לן לא הא ולא הא מהיכא תיסק אדעתין לאכשרינהו עכ"ל לכאורה זה מיותר דבלא"ה קשי' אמאי תמעטינהו קרא באמת בתרווייהו כיון דקתי' שמי' גלי' מה הם · אך משמעות לשון הגמ' דאמר אילטריך קרא כו' משמע דהקושי' היא נ"ל קרא וכפירש"י לבסוף · אך מ"מ קשה א"כ ל"ל לרש"י הא דכתב מי איכא ספיקא קמי קודשא בריך הוא כו' ה"ל לכתוב רק ל"ל קרא כיון דספיקא הא מהיכא תיסק אדעתין לאכשרינהו · ועוד אי קושי' הגמ' היא דל"ל קרא הא בלא"ה הוה פסלינן מספק · מאי קושי' דילמא אי ליכא קרא כלל ה"א מסברא דגדולים הם וכשרים לתורים ולכך אילטריך מן התורים למעוטינהו · והשתא הוי ס"ד איפכא דקטנים הם מש"ה ממעט להו מתורים אבל לבני יונה כשרי' לכך אילטריך כמי מן בני היונה למעוטינהו אלא דהא קשי' אמאי תמעטינהו קרא באמת בתרווייהו הא קמי שמיא גליא מה הם · א"כ ה"ל נמפרך הכי אמאי תמעטינהו

מעטינהו קרא מי איכא ספיקא קמי שמיא • וכ"ל ליישב דהגמ' לא בעי למפרך הכי דא"כ ה"מ לתרוצי דחד מן אתא לדרשה אחרינא • והתנא דנקט תרווייהו היינו משום דאכן מספקא לן הי מן אתא למעוטינהו להכי מספיקא ממעטינן להו בתרווייהו אבל קרא בס"ג לא מעטינהו אלא בחד מינייהו וכמ"ש התוס' בתירוץ הר"א מויינא שפורק • ולהכי פריך איצטריך קרא כו' וכ"ל מיעוט כלל לפסלינהו מהיכא תיסק אדעתין לאכשרינהו כיון דספק הוא • ואם כאמר דבלא קרא הוה ס"ד דודאי גדולים הם או הוה ס"ד דודאי קטנים הם ולהכי קרא איצטריך למעטם נגד הסברא מילתא • א"כ מאי מספקא לן מהי תמעטינהו • ודאי דקרא אתא למעוטינהו נגד הסברא מילתא • דאל"ה קרא ל"ל כלל • אלא ודאי דתרווייהו מן אתו להכי ולא למילתא אחריתא והש"ה ע"כ ממעטינהו ופסל להו בתרווייהו וא"כ קשה למה בשאת ממעט להו בתרווייהו הא קמי שמיא גליא מה הם • וה"ש רש"י מי איכא ספיקא כו' אלא ע"כ דבשאת לא ממעט להו קרא אלא מחד מינייהו • ואכן הוא דלא ידעינן מהי מינייהו • ומן השני אתא למילתא אחריתי כנ"ל • א"כ ע"כ צ"ל דמספקא לן בלא קרא מה הם כנ"ל וא"כ ל"ל קרא כלל למעוטינהו מהיכא תיסק אדעתין לאכשרינהו ודוק :

דף דג ע"א בגמ' בעי ר' זירא האומר הרי עלי עולת בהמה כו' נראה דרצה למנקט בעי' זו דומיא דבעי' דלעיל גבי תורים ובני יונה • דאל"ה ה"ל למבעי כדמסיק לבסוף לבר פדא דאמר מייתי ומתנה אי מהכא גם בברי' אורך נכנס וא"ל וצ"ל למבעי בהך גוונא כלל דאמר הרי עלי עולת בהמה כו' וק"ל :

שם בתוס' ד"ה כי איצטריך קרא כו' ומעיקרא ס"ד דאיצטריך תרווייהו לגופי' דאי לא הוי כתיב אלא חד מיעוט כו' ואם הביא משניהם הוי נפיק ממה נפשך כו' לכאורה קשה ל"ל לכתוב דאם הביא משניהם נפיק כו' הא הת"ל כפשוטו דאיזה מין דהוה כתיב המיעוט כגון גבי תורים ה"א דבני יונה כשרים תחילת הציהוב ואי הוי כתיב גבי בני יונה ה"א דבתורים כשרים • ואפשר לומר דאין כוונת התוס' שלא יכתוב אלא חד מיעוט • אלא כוונתם אי לא הוי אתא אלא חד מיעוט ללימוד זה • ואידך הוי אתא למעט שום דבר אחר • דאז מספק דלא הוי ידעינן איזה מן המיעוטים אתא לתחילת הציהוב הוה פסלינן להו בתורים ובני יונה • אבל מ"מ אם הביא משניהם הוה נפיק ממ"נ • ודוחק הוא וצ"ע :

דף כב ע"ב בתוס' ד"ה ותהא פרה כשרה כו' אבל הכא גבי פרה ועגלה כו' ולא הוי ק"ו אלא כמו מה מצינו כו' קין להקשות לפ"ז מאי פריך הגמרא וכל היכא דכתיב חוקה לא דרשינן ק"ו והא נבייה"כ כו' דהתם אי"כ ק"ו גמור כמ"ש התוס' דליכא שום מיעוט בקינים שלא קידם הגורל ולהכי דרשי' הק"ו אע"ג דכתיב חוקה אבל הכא דליכא אלא מה מצינו לא דרשי' לי' כיון דכתיב חוקה • די"ל דהמקשה ידע דאיכא הכא נמי מיעוטא דלא נכשיר שחיטה בעגלה כדמסיק לבסוף מוערפו בעריפה אין כו' וא"כ איכא הכא נמי ק"ו להכשיר עריפה בפרה מעגלה • ומ"מ ממעטינן לי' מחוקה ופריך שפיר • והא דכתבו התוס' דלא הוי אלא כמו מה מצינו היינו אי לא כתיבי הני מיעוטי כלל לא בפרה ולא בעגלה • אבל לפי האמת דכתיב מיעוטא בעגלה דלא הוכשרה בשחיטה הוי שפיר ק"ו ובפרה דתכשר בעריפה וק"ל :

שם בתוס' ד"ה פרה שהיא כשרה בשחיטה כו' דלמאן דיליף רוב שנים מהלכה כו' עיין פירוש דבריהם במהרש"א • וק"ק דמ"מ נילף עוף קדשים מעוף חולין בק"ו דתכשר בשחיטה • וע"ז לא שייך תירוצם דאין צריך למילף אלא שיכשר בשחיטה ואז דינו כשאר עוף דהיינו בסימן אחד • ואפשר לומר דבעוף חולין גופי' לא הוי השחיטה עצמה אלא הלכה למשה מסיני ולא מקרא ואין דנין ק"ו מהלכה • ואין להקשות למ"ד דיליף שחיטה בעוף מבהמה בהיקשא דזאת תורת הבהמה והעוף כילף עוף קדשי' מעוף חולין בק"ו די"ל דלמ"ד זה לא ס"ל ראשו של זה ממול עורף כו' וא"כ איכא למימר ק"ו והכי איכא למימר איפכא ואמרי' כלחד ניקום אדוכתי' • ובלא"ה כ"ל הכי דאל"כ תקשה למ"ד דיליף רוב שנים מקרא כילף ק"ו עוף מבהמה • אלא ודאי דלאותו מ"ד לא ס"ל ראשו של זה כו' לדרשה וא"כ אמרי' כלחד ניקום אדוכתי' • אך קשה הא למ"ד דס"ל לקמן דר"ל ראשו של זה ממול עורף כו' יליף רוב שנים בבהמה מואת לקמן • וא"כ הדר קושי' התוס' לדוכתה דנילף שחיט' בעוף מק"ו מבהמה • דהא לא יליף רוב שני' מהל"מ אלא מקרא וצ"ע :

דף דך ע"ב ברש"י ד"ה והא האי קרא בלוים כתיב ואמרן בהו דאין נפסלין אלא בקול עכ"ל ולכאורה לולי פירושו הוינן לפרש דהקושי' הוא כיון דכתיב בלוים תכ"ל לרבי למילף מיני' כהנים • וי"ל דזה לא היה קושי' דמ"ל דילפי' כהני' מלוים מק"ו ודבשילה ובית עולמים דמיירי הכא הי' לכהנים עבודות כבדות יותר מללוים שלא היו אלא משוררים ושוערים • ואכ"כ כ"ש הוא שלא יהיו דלוים לעבוד עד שיהיו בני עשרים • ועוד דאי הית' הקושי' תכ"ל לרבי כנ"ל • לא הוי מתרץ שפיר דבכ"ד מקומות כו' דתכ"ל לאכתי דהכא מיירי בכהנים ולא בלוים דהרי בלוים נמי מתני' תיירי • אבל לפרש"י א"ש • דכבר נפקא לן לעיל דאין נפסלין אלא בקול וע"כ צריכין אנו לומר דהאי קרא לא מיירי בלוים אלא בכהנים דכהנים אקרו לוים וק"ל :

שם בתוס' ד"ה או אינו כו' כתב מהרש"א אך קשה למאי דבעי תלמודא והתם בלטמא תכ"ל כו' ע"ש ולע"ד לק"מ דהמקשה הכי פריך והתם תכ"ל וכ"ת מדאיצטריך תוכו ולא תוך תוכו ותוכו של זה ולא תוכו של אחר • דילמא קאי תרווייהו אליטמא • וא"כ אמאי פשיטא לך טפי בלטמא מליטמא ולא הנ"ל רק הג"ש דילפינן ליטמא ולטמא מהדדי אבל תלישני' דתנא משמע דבלטמא פשיטא ליה מבליטמא מדקאמר מה תוכו האמור לטמא אע"פ שלא נגע כו' והא פריך והתם תכ"ל טפי מבליטמא • אמנם לכאורה מ"מ קשה לפי תירוץ שני של התוס' דלא ס"ל לאוקמה קרא דתוכו באם אינו ענין • א"כ ממה נפשך תוכא דמטמא אחרים מאוירו הן אי נוקמה לתוכו דגבי לטמא לדרשה דתוכו ולא תוך תוכו הן אי נוקמי' לתוכו של זה ולא תוכו של אחר • וע"כ צ"ל תירוץ מהרש"א • אבל נס הא לא קשי' די"ל דתוקמי' לי' לתוכו של זה ולא תוכו של אחר • דהיינו דתוכו של זה מטמא אחרים בכניסה אבל תוכו של אחר אינו מטמא אחרים אפי' בכניסה כי היכי דאמרי' לענין ליטמא לפי תירוץ זה של התוס' (לפי מ"ש בסמוך י"ל דהנה נתעם לירוף בני כניסה וק"ל) : אכן יש ליישב דברי מהרש"א דהכי מקשה מאי פריך והתם תכ"ל דילמא תובא מדכתיב תוכו ולא תוך תוכו ותוכו של זה כו' • וכ"ת דהכי פריך אמאי פשיטא לי' טפי בלטמא מבליטמא כנ"ל • י"ל דה"ק התנא לפי מאי דבעית למימר גבי ליטמא הוא אינו אא"כ נגע א"כ ע"כ מוקמי' תוכו לזה כו' ותוכו ולא תוך תוכו בלטמא א"כ תנינן למילף ליטמא מלטמא בג"ש דהא השתא לפי ה"א זו ע"כ תוכא התם דמטמא מאויר מכח תוכו ולא תוך תוכו ותוכו של זה כו' ואי בעית למימר דתרווייהו תוכו דרשי' אליטמא • א"כ מעיקרא לא תנית למימר או אינו אלא א"כ נגע ולא צריכינן לג"ש כלל גבי ליטמא • ועוד י"ל דמסברא מוקמי' טפי תוכו של זה ולא תוכו של אחר ותוכו ולא תוך תוכו דמוכח מינייהו דמטמא מאויר אלטמא מדכוקים להו אליטמא משום דלטמא חמיר טפי מליטמא • דהא גבו מטמא אחרים כמ"ש התוס' דבור שלפני זה • משא"כ ליטמא דאינו מקבל טומאה מגבו וכיון דהלינו דחמיר לטמא לאכין זה מליטמא מסתבר נמי לאוקמא טומא' אויר טפי אלטמא ומש"ה פשיט' לי' לתנא טפי טומאת אויר בלטמא מבליטמא וא"כ לא פריך הגמ' מידי והתם תכלן כקושי' מהרש"א ודוק :

שם בד"ה אלא א"כ נגע ותוכו דכתב רחמנא למעוטי גבו כו' יש לדקדק דתקשה לן הכי בסמוך דבעי והתם מנ"ל · דא"כ תוכו דכתב רחמנא למעוטי מאי דליכא למימר למעוטי גבו · דהא בעינן מטמא אחרים מגבו כמ"ש התו' לעיל · וא"כ איכא קרא להכי כמ"ש מהרש"א שם · וא"כ ליכא למעוטי גבו · הל"ל כל אשר יגע בו · ואפשר לומר דהכי פריך והתם מנ"ל דמטמא מאויר דילמא הא דכתב תוכו באמת אתא לאורויי אע"פ שלא נגע בכלי מ"מ טמא אבל הייינו דווקא אם הוא נוגע בדבר אחר אשר נוגע בכלי אז טמא משום צירוף דהכלי מצרף כל מה שבתוכו והוי הכל כחתיכה אחת · אבל אם כתלה באוירו ואין נוגע בכלי לא וכקושי' התו' בסמוך · ומשני התורה העידה על כלי חרס כו' משום דכתיב כל אשר בתוכו · דאי לצירוף לחוד אתא · ל"ל כל · הא מדכתיב תוכו לחוד כמי ידעינן · אלא כל אתא לרבויי אויר · כתירוץ התו' בסמוך ודוק:

באד"ה ועוד הקשה הר"י כהן כו' מקשה מהר"ם אמאי לא מקשה כמי אק"ו ראשון דל"ל קרא וכל כלי פתוח כו' למילף מיני' דלא יהא כלי חרס מיטמא מגבו מק"ו דהא כיון דכ"ח אינו מטמא מאוירו תו ליכא ק"ו כו' ע"ש ולק"מ דמתה כפשלא קשי' הא · דאי לתירוץ ראשון של התו' דלעיל דאיצטריך תוכו של זה כו' לענין לטמא אחרים דתוכו של זה מטמא אחרים מאוירו ולא תוכו של אחר · א"כ שפיר איכא ק"ו שיהא כ"ח מיטמא מגבו הכי ומה כל הכלים שאין מטמאי' אחרים מאוירן מקבלין טומאה מגבן · כלי חרס שמטמאין אחרים מאוירן אי' שיקבלו טומאה מגבן · ואי לתירוץ שני של התו' דלעיל דאיצטריך תוכו לתוכו של זה מקבל טומאה בנגע ולא תוכו של אחר ולא יקבלו טומאה שאר כלים אפילו בנגיעה אלא מגבן · כמי לק"מ דמ"מ איכא למילף ק"ו ומה כל הכלים שאין מטמאין מתוכן אפי' בנגיע' מטמאין מגבן · כ"ח שמטמאין מתוכן א"ד שיטמאו מגבן · אבל השתא מקשה לתירוץ שני של התו' לעיל שפיר כמו שכתבנו לבסוף · ואין להקשות דמ"מ ס"מ להקשות דליכא למימר ק"ו שיטמאו כ"ח מגבן · דא"כ למה כתיב תוכו כיון דמיירי בנגע ובנגיעה גם מגבן מטמאים מכח ק"ו די"ל דאי בכלל בקושית' הראשונה הכא והא מקרא דלמיד פתיל נפקא ל"ל וי"ל תרי קראי להכי תוכו דמשמע גבו וקרא דוכל כלי פתוח וגו' והיינו הך קושי' · אבל מ"מ הא לא קשי' דל"ל קרא כלל למעט גבו הא ליכא ק"ו שיטמאו מגבן · כ"ש מהר"ם · דשפיר איכא ק"ו ממה נפשך ככ"ל אע"ג דגם לענין שלא יטמאו שאר כלים מגבן כמי איכא ק"ו ממה נפשך · מ"מ קצת לתירוץ שני ע"כ ליכא למימר ק"ו זה · דא"כ לא יטמאו כלל · והא ע"כ אינו · וקושי' זו לא הקשו עדיין וק"ל:

דף כה ע"א תו' ד"ה ומה כל הכלים כו' וי"ל כדפירשנו לעיל שיש כאן שום סברא כו' ובלא"ה צ"ל הכא סברא זו · דהא הכא עביד כמי ק"ו שסותר ק"ו ראשון דמעיקרא בעי למילף כלי חרס מק"ו משאר כלים שיטמאו מגבן · ואח"כ בעי למילף איפכא שלא יהיו שאר כלים מטמאין מגבן מק"ו מכ"ח · וגם הוא סותר ק"ו השני דבעי למילף שאר כלים שיטמאו מאוירן מק"ו מאחר שמטמאין מגבן · והשתא עביד ק"ו שלא יטמאו מגבן · לפי שאין מטמאין מאוירן · והוי ממש כמו ההיא דזבחים שהבאתי לעיל · וע"כ צ"ל דק"ו אחד מהנך עסתבר טפי וק"ל:

שם בתו' ד"ה ויהיו כל הכלים כו' וי"ל דמ"מ לא מוקמי' אלא בכלי חרס כו' והיינו משום דבלא"ה פתוח דכתב רחמנא ל"ל הא בלא"ה כמי הוה מוקמי' לי' בכל הכלי' כמו השתא דכתיב פתוח וק"ל:

שם בתו' ד"ה וחד לג"ש מופנית היא כו' מ"ש מהרש"א בזה דגבי ליטמא ה"מ למכתב וכל כלי חרס אשר יפול מהם בו וגו' ומ"מ הוי ידעינן דדוקא מתוכו ולא מגבו איטמ' מ"ע · צ"ע דהא התו' כתבו לעיל ד"ה ומה כל הכלי' כו' דמדכתיב וכל הכלי אשר יגע בו הזב הוה נפק' לן דבכלי חרס מיטמאין בנגע אף מגבן · משמע בהדי' דלשון בו משמע אף מגבו · וא"כ היכי ה"מ למכתב בו גבי ליטמא הא הוי משמע אפילו מגבו · ולא ידענא לחלק בין יפול מהם בו אל יגע בו · לכן נראה דודאי לא הוי הג"ש כלל בקבלה · וכדקאמר התנא מעיקרא או אינו אלא א"כ נגע · דאז אכתי לא קאמר ג"ש · ודאי הוי אמרינן דתוכו אתא למעט גבו · ואע"ג דכבר נפקא לן הא מקרא דלמיד פתיל כמ"ש התו' לעיל · י"ל כיון דלא רמזה לן התורה כלום מטומאת אויר ליטמא הכלי א"י אויר · ודאי דלא מלינו למדרש וכל כלי פתוח אכלי חרס שטומאתו קודמת לפתחו · דהיכן מלינו זה נקרא שטומאתו קודמת לפתחו וכמו שתירצו התו' לעיל אבל השתא דאית לן הג"ש בקבלה ללמוד שיטמא הכלי מאויר כמו שמטמא אחרים מאויר · אלא דהג"ש צריכה להיות מופנה · ודאי י"ל דמופנה היא מדהוי מצי למכתב בו · דאין להקשות הא תוכו אילטריך למעוטי גבו · דהא באמת הא מקרא דלמיד פתיל נפקא השתא דאית לן הג"ש · וא"כ תוכו מיותר לג"ש · אך הא קשי' לי לדברי התו' דשניהן מופנין לג"ש אמאי קאמ' הגמ' חד לגופי' וחד לג"ש כו' הא תרווייהו לג"ש אתו ולא לגופייהו · ואפשר דהתו' אין רצונם לומר דתרווייהו מופנין לג"ש · אלא כוונת התו' דהג"ש מופנית היא משום דה"מ למכתב בתרווייהו בו במקום תוכו · מתיל' חד הייכו האי דליטמא לגופי' אתא לומר דאפילו מלא חרדל טמא משום דמטמא אחרים מאויר · ולאידך דגבי ליטמא לג"ש אתא · וקושי' מהרש"א דא"כ למדין ומשיבין כיון דאיכא מופנה אלא מצד אחד · איכא קושי' כנ כך · די"ל דס"ל להאי תנא כמ"ד למדין ואין משיבין דפלוגתא דתנאי היא · ור' אליעזר הוא דס"ל למדין ומשיבין ולא קי"ל כוותי' · ואע"ג דהתו' כתבו לעיל דמכל אשר בתוכו מתלת כל דרשי' אויר מ"מ לאידך הירוצא דלעיל מ"ל דהלשון תוכו ולא כתיב בו דרשי' אויר וכמשמעות לשון רש"י כאן אזלי לתירוץ זה · וגם י"ל דתרווייהו בעי' כל וגם לשון תוכו · וגם י"ל דס"ל להתו' כמ"ש הרשב"א דהך תוכו דליטמא אתא לגופי' דאי הוי כתיב בו הוי משמע אפילו מגבו · אלא דהך דלטמא מופנה לג"ש · ישם ה"מ ודאי למכתב בו ודוק:

שם בגמ' ולא יהיו כל הכלים מיטמאין מגבן כו' יש לדקדק לפי' דפתוח דכתב רחמנא ל"ל לכתוב סתם וכל כלי אשר אין צמיד וגו' ומתילא הוה מוקמי' ליה בכל הכלי' כמ"ש התו' לעיל ולא נצטרך הק"ו דהכא כלל (ואח"כ מלאתי קושי' זו בס' תורת חיים) וי"ל דאי לא כתיב פתוח הוה מוקמי' לקרא רק בשאר כלים ולא בכלי חרס · משום דבכלי חרס איכא חומרא דמטמא מאוירו משא"כ בשאר כלים · מש"ה כמי הוי מחמרינן בי' טפי לענין גבוי ואין לומר כיון דשאר כלים אין מטמאין מגבן מהיכי תיתי לן בכלי חרס דהא כלי חרס לא נפקא לן טומאת גב אלא מק"ו משאר כלים · דזה אינו דהרי כתבו התו' דהק"ו אינו אלא לרווחא דמילתא דבלא"ה נפקא לן בכל הכלים טומאת גב מקרא דוכל הכלי אשר יגע בו הזב יטמא דמשמ' דמיירי כמי בכ"ח אך לפי' קשה למה כתבו התו' לעיל ד"ה איזהו כלי כו' אבל אי לא כתיב פתוח ע"כ הוה מוקמי' לי' בכל הכלים כו' הל"ל טפי דהוה מוקמי' ליה דק בשאר כלים ולא בכלי חרס והוא אתא למעוטי כלי חרס · ואין לומר דמ"מ לא הוי ידעי' מאי למידרש מהוא · דלכלי חרס לא איצטריך דהא בלא"ה לא מוקמי' לקרא בכ"ח · דהא השתא דקאמר ולא יהו כל הכלים בו' לא ידע מדרשא דהוא ומ"מ בעי למימר דאי לאו דכתיב פתוח לא הוה מוקמי' לקרא לכלי חרס אלא לשאר כלים כמו שכתבנו · די"ל דמ"מ התורה לא דלתה לסמוך על הסברא משום דיש סברא לכאן ולכאן · די"ל מדכתיב סתם וכל כלי אשר אין צמיד וגו' מיירי בכל הכלים והא דכתיב וכל הכלי אשר יגע בו הזב הייכו מתוכו דוקא · וגם י"ל דקרא דלמיד פתיל מיירי דק בכלי שעקדתו הבר טפי למטה משום דקילי כמי לענין טויר · וקרא דוכל הכלי אשר יגע בו הזב דמשמע בין מתוכו בין מגבו מיירי רק בכלי חרס · ולכך כפי האמת

דכתיב

דכתיב הוא מ"ל דהתורה. כתבה פתותכי היכי דלא . כיתי למעטי ולומר דקרא איירי באמת בכלי שטף והוא הדין דאתא למעט כלי חרס משום דאי לאו דכתיב הוא הוה מוקמי' ליה בכל הכלים · והא דקאמר דלא יהו כל הכלים מטמאין מגבן כו' בעי למימר דאע"ג דל"ל שום מיעוט מ"מ אי לאו דכתיב פתוח לא הוה מוקמי' קרא בכלי חרס וכאידך סבר' שכתבנו אמכם י"ל דמ"ש התו' לעיל הייגו לפי מאי דמשמע בגמרא דלא ילפי' כ"ש שיטמאו מגבן אלא מק"ו דאמר. כלים דלאו ודאי אי אפשר לומר דהוי מוקמי' קרא דצמיד פתיל לשאר כלים ולא לכלי חרס · דהוי י"ל גם בגמרא וגורא בשתי שמו' דכ"ת . דלא כתיב בהו טומאת גב ימתא מגבן ושאר כלים דכתיב בהו עליו דמשמע אפי' מגבן כמשמע תטומאת גב · אבל לפי מ"ש התו' בד"ה ומה כל הכלים כו' ועוד דהק"ו הוא רק לרווחא דמילתא אבל באמת מקרא נמי משמע שיטמאו כ"ש מגבן ודאי דמ"ל דקרא דצמיד פתיל לא איירי אלא בשאר כלים וכב"ל · ובזה מיושב הא דליינו התו' בהפך בשני דיבורים אלו ודוק :

שם ע"ב בתו' ד"ה מכלל דכלי עצם מקבלי טומאה מדאורייתא קא בעי לאתויי כו' מקשה מהר"ס לפ"ז אמאי לא פריך אמתני' דכלים מכ"ל דמקבלי טומאה · ואי הוה ס"ל דבאמת איכו אלא מדרבנן שיקבלו טומא' · א"כ בבא נמי מ"ל דאיכו אלא מדרבנן ע"ש ולע"ד נראה דהכא מוכח דמדאורייתא מקבלי טומאה · דאל"ה תקשה לרב כהנא דאמר דכלי עצם ככלי מתכות דמו כיון דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ומש"ה נמי גולמי כלי עצם טהורין כמו כלי מתכות לפי שהן דומין להם שדמיהן יקרים כמו כלי מתכות א"כ ה"ל ליתן להם כל דין כלי מתכות להיות גם פשוטיהן טמאים ככלי מתכות · אלא ודאי דמדאורית' מקבלי טומאה · ומש"ה לענין גולמיהן שווים לכלי מתכות לפי שדמיהן יקרים ולא מקרי גמר מלאכה עד שיגמר מלאכת כוורן אבל לענין פשוטיהן שווים לכלי עץ לפי שגזירת הכתוב היא כך ופריך שפיר וק"ל :

דף כו ע"א ברש"י ד"ה והכא נמי כו' ולבי מהסם בן' ר"ל דקשי' ליה לרש"י לפי' זה דהתם נמי אזלי רבנן בתר חזות' רק דמשו' חזות' לחוד לא פסיל אלא בעינן נמי שיעורא דהייגו שלש' לוגין וא"כ היכא דלא שייך שיעור' כגון הכא לענין ניקח בכסף תעשר ה"ל למיפסלי' משום חזות' לחוד כיון דלא בעי שיעור' אבל לפי' שני של רש"י א"ש דלא אזלי' בתר חזות' כלל · וז"ש רש"י והשת' מיתוקם ספי' דר"כ דאמר כרבנן כו' אבל לפי פי' הראשון לא אתי' ליה שפיר כמ"ש לעיל כן הי' כלע"ד לולי דברי מהרש"א · אחרי כותבי זאת רב מצאתי בחדושי הרשב"א שכ"כ להדי' ע"ש וק"ל :

דף כז ע"ב בגמ' ור"א האי זאת מאי עביד ליה כו' דאין לומד דאיצטריך למעוטי דלא כילף היקשא כמי איפכא עוף מבהמה דליבעי שחיטה · דא"כ קשי' מה ראית דילמא אדרבה דילפי' היקשא עוף מבהמה וזאת אתא למעוטי דלא כילף הך היקשא בהמה מעוף · ואין לומ' דא"כ ראשו ל"ל · די"ל דאי לאו ראשו הוי ילפי' נמי בהמה מעוף דשחיטה מן הצואר ומוקמינן זאת למעוטי בבהמה מן העורף דלא · אבל השתא דממעטינן מראשו מול עורף בבהמה ע"כ זאת אתא למעוטי לגמרי דלא כילף בהמה מעוף (וכל זה ראיתי בתרומה כתוב בשם מ"ו מהר"י כהן ז"ל) ואין להקשות נמי דילמא ר"א אית לי' נמי היקשא דעוף לבהמה ואיצטריך לי' זאת כת"ק דלא כילף נמי מה בהמה ברוב שנים כו' (דהא לפי סברת המקשה ע"כ אית ליה לר"א ש"ס דרשא דבהמה בעי' רוב שנים דאל"כ מאי פרי' היכי לא אסיק אדעתי' מאי דמשני לי' באמ' דאיצטרי' לי' זאת להכי) די"ל דס"ל להמקשה מדלא קאמ' ר"א אלא הך היקשא וקאמר כמי באיזה תורה שווה כו' דמשמע דרק לענין זה יליף היקשא ולא איפכא משום דס"ל דעוף אין לו שחיטה מן התורה מדכתיב ושפך כדאמרי' בסמוך · ועי"ל

ודאי לר"א לית לי' שום לימוד דבהמה ברוב שנים · דמ"ל הא דכבר הותב ע"כ לית לי' דא"כ גם מן הצואר ה"ת למילף מיני' · ונא דלא אסיק המקשה אדעתי' דאתא זאת להכי בדמשני לי' היינו משום דזאת מיעוטא משמע להקל אבל להחמיר ולומר דבהמה לא סגי לה בסי' אחד כמו עוף לא הוה משמע לי' להמקשה · ובזה מתורץ הא דלא פירש"י מעיקרא אדברי ת"ק רק ואת מיעוטא הוא · ובסיכוי' דמשני הגמ' לר"א הצריך וכו' · ואת משמע שלא לכל דבריהם הוקשו אלא לדבר אחד · אלא דרש"י רוצה לתרץ היכי משמע זאת לחומרא דלא תסגי לבהמה בסי' אחד לכך פירש דמשמע שלא לכל דבריהם הוקשו כו' · אך הא קשי' לי דילמא זאת אתא דלא כילף מהיקשא דעוף קדשים מבבי בני שחיטה כמ"ש התו' לעיל (דף כ"ג ע"ב ד"ה פרה שהיא בו')דכילף הכי בק"ו · וי"ל דא"כ תקשה כמימה ראית דילמא באמת מקשינן עוף קדשים לבהמה לענין שחיטה וזאת אתא למעוטי דלא כילף בהמה מעוף לשחיטה מן הצואר · ורשא בני איצטריך כמו שכתבתי לעיל בתירוץ הקושי' של מ"ו ז"ל הנ"ל · אלא ע"כ דאית לי' לר"א שום לימוד דשחיטה אינה מתרת בעוף קדשים · ולפ"ז מיושב נמי מה שהכתתי לעיל בתו' ד"ה פרה שהיא כשרה כו' בנ"ע · ע"ש · ועוד אפשר לומר חדלא קאמר ר"א לתאי איצטריך לי' זאת כדקאמר ת"ק · פריך מאי עביד לי' אע"ג דידע דאיכא לאוקמי' לכמה דברים · ובזה מיושב נמי · היאך לא אסיק אדעתי' שינויי' דגמ' באמת · דקושייתו היתה רק דרך שאלה מאי עביד לי' · לפי שידע דמ"ל כמה דרשות · ובזה מיושבים כל הקושיות ודוק :

שם ברש"י ד"ה בסימן אחד דכתב בחטאת ולא יבדיל עכ"ל לכאורה קשה הא רש"י כתב לעיל (דף כ"א ע"ב) ד"ה א"ט מבדיל בסימן אחד כו' דכיון דכתיב ולא יבדיל ועוף הכשרו בסימן אחד כלמה דעביד טפי מהאי שר הבדלה היא כו' וא"כ היכי ילפי' מולא יבדיל בסי' א' · הא כל כמה דלא פסיקא לן דהכשר שחיטתו בסימן א' נמי לא ידעינן מאי הוי' הבדלה והכא לר"א מכ"ל כלל דהכשר שחיטת עוף בסימן א' · ואין לומר דהל"מ היא כדאמר רבי לקמן דא"כ ודאיכמי דבהמה בשני סימנים הל"מ · דזה דוחק לומר דאגמרי' הלכות שחיטה דעוף ולא דבהמה · וכ"ל דלר"א משמע לי' ולא יבדיל דהייגו סימן אחד בלא זה שכתב רש"י דכל כמה דעביד טפי מהכשר כו' אלא משום דאי מבדיל טפי מסימן אחד מקרי הבדלה · אבל הא לא קשי' מכ"ל למילף מחטאת העוף כילף מעולת העוף דבעי' שני סימנים ·דלחומרא מקשינן · ול"ל זאת · די"ל דבעולת העוף איכו משום הכשר אלא לקיים מצות הבדלה · דהא באמת חולי' כפקא בסי' א' כדחזינן בחטאת העוף דסגי בסימן אחד · אלא ע"כ גזירת הכתוב הוא בעולה שיבדיל ודוק :

שם בתו' ד"ה דרש בר קפרא לדידי' איצטריך זאת לשום דרשה עכ"ל יש לדקדק דילמא בר קפרא יליף נמי בהמה מעוף לענין שחיטה מן הצואר ואיצטריך לי' זאת כמו לר"ס דלא כילף נמי בהמה מעוף בסי' אחד · וי"ל דלדידי' לא צריך זאת להכי דבלא"ה מוכח דבהמה בעי' ב' סימנין דאל"ה ל"ל להתורה להקיש עוף לדגים נמי כדי שלא נקיש לבהמה לגמרי הא בהמה נמי סגי לה בסי' אחד אלא ודאי דבהמה בעי' ב' סימנין · ועי"ל דא"כ ה"ל להקיש עוף לדגים לגמרי ולומר דפטור בלא כלום והיקש דעוף לבהמה נוקים להפך שתהא בהמה הכשרה מן הצואר · וחהו אסתבר טפי מדכי זא דעוף הכשרו בסי' א' דהשתא איכו שוה לדגי' לגמרי · ולא לבהמ' לגמרי · אלא ודאי דיליף בהמ' דהכשר' מן הצואר מדרשה דכבר הותו ולא אלי לקיומי היקש דעוף ובהמה אלא לענין עוף שיהא עכ"פ בשחיטה כבהמה דהייגו בסי' א' וא"כ ע"כ זאת אתא לשום דרשה וק"ל :

ובדי לבאר ולהמתיק הענין יותר אעתיק מה שכתבתי בזה בדרוש אחד · שהבאתי גמ' זו והקשתי קושי'

הכ"ל וכתבתי שם לתרץ · דהא יש לדקדק בלא"ה מכ"ל לבר קפרא לדרוש הכי הא קיי"ל לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן מתיל' הכא נמי כיון דתלינן לאקושי לבהמה לחומר' ואיכא נמי לאקושי לדגים לקולא נקיש לחומרא לבהמה ואי משום שהטיל עוף בין בהמה לדגים ע"כ מקשי' לשניהם לזה במקלת ולזה במקלת · הא לאו ראיה היא דמאי שנא אי כתיב עוף באמצע או בתחילה או בסוף · והתורה סמכה ע"ז דת"מ נקיש לבהמ' לחומר' כפי הכלל דלחומר' מקשינן אמנם י"ל ע"פ מ"ש התו' במס' קידושין (דף ל"ד ע"ב) דהיכ' דמסתבר טפי לאקושי לקולא לא אמרי' דלחומרא מקשינן והכא נמי מסתבר טפי לאקושי לדגים · דהא טעמא דבהמ' טעונה שחיטה ודגים אינם טעונים שחיטה משום שבהמה נבראת מן היבשה ודגים נבראו מן המים ועוף דנברא נמי ממים כדמשמע פשטא דקרא כמו שהשיב ר"ג לתלמידיו סברא להקישו טפי לדגים · אך לפ"ז יקשה איפכ' נקישו לגמרי לדגים · וי"ל דא"כ ה"ל למכתב עוף בתר דגים כמו שבפרשה שלפני' מפרש תחילה דין בהמה טהורה וטמאה ואח"כ דין דגים טהורים וטמאים ואח"כ מפרש דין העופות וא"כ אמאי שנקי' הכא לסדרי' דנקט תחילה · אלא ע"כ דלא נקישו לגמרי לדגים (וסבר' זו כתב ג"כ בספר תורת חיים ע"ש) ולפ"ז מיושב נמי הא דלא דריש ת"ק דר"א בתי מדרשה זו דהוקש לדגים דלא בעי' ב' סימנים בעוף ול"ל זאת להכי · אבל לפ"ז יתיישב דבר קפרא ס"ל דדרשי' טעמא דקרא ככ"ל ולכך מסתבר ליה להקיש עוף לדגים אלא דמ"מ לא כוכל להקישו לגמרי לדגים מדסמכי' לבהמה ככ"ל · אבל ת"ק הכ"ל י"ל דלא ס"ל דרשינן טעמא דקרא · וא"כ ודאי דהוי מקשי' לחומר' לחייבו בב' סימנין כבהמה כמו שהקשינו לעיל ולכך אילטריך לי' זאת למעוטי · ולפ"ז שפיר כתבו התו' דע"כ לבר קפר' אילטריך זאת לשום דרש' דע"כ ליכא למימר דלית לי' לבר קפרא דמקשינן נמי בהמ' לעוף שתהא הכשרה מן הצואר דא"כ תקשה לי' קושי' הכ"ל מכ"ל להקיש לדגי' במקלת לבהמה במקלת תת"כ אלית לי' דדרשי' טעמא דקרא א"כ הה"ל דתקשי' כולה לבהמ' לחומר' כדס"ל לת"ק דר"א · ואי ס"ל דדרשי' טעמא דקרא ומסתבר טפי להקיש לדגים א"כ ה"ל להקיש לגמרי לדגים · ואי משום דכתבי' גבי בהמ' ולא כתבי' בסוף כסדר הפרשיות · די"לת' כתבי' הכי להקיש בהמה לעוף קדשים לענין הכשרה מן הצואר · אבל עוף חולין נקיש לגמרי לדגים דמסתבר טפי · אלא ודאי דיליף שחיטה מן הצואר בבהמה מקרא אחרינא ולא אילטריך לי' היקשא דבהמה ועוף אלא לענין שחיטת עוף · ולהכי לא תלינן למימר דנקיש עוף לדגים לגמרי · דא"כ אמאי לא כתבי' כסדר הפרשיות דהיינו לבסוף · וא"כ זאת ל"ל · ע"כ דאתא לשום דרשה ודוק היטב :

דף דח ע"א בגמ' מתיבי שחט את הוושט כו' ת"ש שחט שני חלאי סימני' כו' ת"ש שחט חלי גרגרת כו' יש לדקדק תקשה לי' להמקשה בלא פלוגתא דאמוראי דהכא · הברייתות אהדדי דתלתי ברייתות דמייתי מעיקר' מוכחי דוושט דווקא ולא קנה · והברייתות האחרות דמייתי · מוכחי איפכא · הגם דמברייתא דכילד מולקין חטאת העוף כו' לק"מ · די"ל שאני התם דאיכא סדרה ומפרקת כדאמר בסמוך · והא דפריך מינה לרב אדא בר אהבה · היינו משום דאיירי בין בשחיט' בין במליק' כמ"ש הרשב"א בחדושיו ע"ש · אבל מ"מ מברייתות האחרות דהיינו שחט חלי גרגרת כו' והדי שהי' חלי קנה פגום כו' קשה · ונלע"ד דהמקשה ס"ד דיש חילוק בין בדיעבד ולכתחילה · דלכתחילה צריך לשחוט את הוושט דוקא ובדיעבד כשר אף בקנה · והא"ש דקתני בברייתא שחט את הוושט כו' ולא תני איפכא משום דלא שכיח שישחוט את הקנה משום דלכתחי' צריך לשחוט את הוושט דוקא · וא"ש נמי הא דקא' ר' יהודה בעוף עד שישחוט את הוושט כו' דהיינו לכתחילה · אע"ג דקאי אהא דקתני שחט שני חלאי סימנים בעוף פסולה · ומשמע דה"ה ר' יהודה בעוף פסולה עד שישחוט את הוושט כו' וא"כ היינו בדיעבד מ"מ י"ל דפירושו רק לכתחילה כמו ורידין דקתני גבי' · דכשר בדיעבד אם לא שחטן כמ"ש התו' והרא"ש והרשב"א ה"ה נמי הא דקאמר עד שישחוט את הוושט כמי איירי רק לכתחילה · והא דקתני שחט חלי גרגרת כו' והדי שהי' חלי קנה פגום כו' היינו בדיעבד דכשר בשחט הקנה לבד · ולא קשיין ברייתות אהדדי כלל · אבל אהכהו אמוראי פריך שפיר דכיון דאמרי מילתייהו אמתני' דקתני אחד בעוף · ומתני' איכא לפרושי דמיירי בדיעבד כדמשמע לישנא דהשוחט אחד בעוף וכדדייק לעיל · וגם איכא לפרושי דאפי' לכתחילה כשר אחד בעוף דומיא דשנים בבהמה דהוי לכתחילה · והשוחט דיעבד קאי אלונו של אחד כמוהו כדמשני לעיל חד תירוצא · א"כ פלוגתייהו ע"כ בין לכתחילה בין בדיעבד דלרב כהנא הוי קנה כמו וושט ואי סגי בחד מינייהו ולא בעינן לכתחילה שניהם בעוף · סגי בקנה כמו בוושט ולרב אדא בר אהבה אפי' בדיעבד לא מהני בקנה לחוד · דאל"ה אלא דפליגי בדיעבד דוקא או רק לכתחילה · ה"ל לפרושי בהדי' במאי פליגי · כיון דבמתני' ליכא מוכח אי איירי לכתחילה או דיעבד ונפרש לפי הסוגי' דאית לן דאמורא צריך לפרש דבריו · ולהכי מקשה שפיר לתרווייהו מהני ברייתות דמתרתי ברייתות הראשונות מוכח דעכ"פ לכתחילה לא סגי בקנה לחוד ור"כ אית לי' דאפי' לכתחילה סגי בקנה · ואי כיתא דלכתחילה בעי' תרווייהו והשוחט א' בעוף היינו דיעבד כחד תירוצא דלעיל · וא"כ ר"כ נמי קאי אדיעבד · א"כ פשיטא תקשה דא"כ ע"כ הא דנקט בהני ברייתו' וושט ולא קנה · היינו נמי אפי' בדיעבד · דלכתחילה הא בעינן תרווייהו ומברייתו' האחרות דמוכח דבדיעבד מהני שחיטה בקנה לחוד · קשה לרב אדא ב"א דאיהו ס"ל דאפי' דיעבד לא מהני שחיט' בקנה וק"ל :

דף לא ע"א תו' ד"ה והא אמרה רבא חדא זימנא כו' ועוד דאפי' איתנהו בהדי' במתני' לא הי' יכול להקשות כו' דאי לאו דאמר רבא אמתני' דחש"ן ר' נתן היא לא הי' מקשה כלום כו' ומ"מ אי הוי תנן בהדי' הכא הפילה הוא כשרה ה"מ למפרך תיכא חדא זימנא אמתני' דלעיל דהא מהכא שמעי' דאפי' לא מכוין לשום חתיכה כשרה מכ"ש בחש' ודמיכווני לחתיכת בשר דכשרה · אלא כוונת התו' היא דלא ה"מ למפרך כדפריך השתא ארבא והא אמרה רבא חדא זימנא ול"ל למימר מילתי' דהכא · דאמתני' לא ה"מ להקשות הכי דל"ל מתני' דהכא והא תכינא חדא זימנא לעיל · אלא איפכא · ושפי כיחא לי' להקשות מן הקודם על המאוחר מלהקשות מן המאוחר על הקודם וק"ל :

שם גרש"י ד"ה אבל הכא דלא מיכוין אפי' לחתיכה בעלמא כו' קא"ל לרבא דהא נמי דייקנא מינה מדלא קתני הפיל סכין או זרק סכין כו' כראה דאין ר"ל דכיתני זרק סכין לנועצה בכותל כדתני בברייתא · דמזה אכתי לא הוי שמעי' בהפילה דכשרה · דלנועצה מכוין עכ"פ לחתיכה בעלמא משא"כ בהפילה · כמ"ש התו' בדבור הכ"ל · אלא ר"ל דהל"ל זרק סכין ושחטה כו' ותו לא · אבל אין לומר דס"ל לרש"י דלנועצה נמי לא מיקרי מכוין לחתיכ' כלל · כמ"ש מהר"ס בזה · דא"כ תקשה לי' היכי קאמר אי אשמועינן התם משום דקא מיכוין לשום חתיכה בעולם כו' הא כבר אשמועינן רבא התם דמתני' ר' נתן היא ור' נתן הא מכשיר אפי' בזרק סכין לנועצה כו' דלא מכוין לחתיכה כלל · ומ"ש מהר"ס בזה דה"מ דבאמת לית' לדרבא אלא אתיא כמי כרבנן דרבנן מודו בהא · הוא תמוה לע"ד דא"כ גם הכא כיתא דלית' לדרבא · דלא דייקינן הא הפילה הוא כשרה · כדס"ד בלא רבא · ולא כודה לו בזה כמו בההיא דלעיל · דמאי שנא · דהא דלעיל אמר מסברא דסבר דרבנן פסלי אפי' בכה"ג · והכא נמי אמר מסברא דדייקינן מתתני' הא הפילה כשרה · הגם שיש קצת לחלק

מ"מ לא מסתבר · וגם בלא"ה אין זו סוגי' לומר דאפי' הוה אמר מילתי' לעיל · לא היינו מודים לו בו · והנלע"ד כתבתי והיודע יבחר :

שם תו' ואי אשמועינן הפילה כו' ורבא אי לא צריך לאשמועי' כו' והא דלא קאמר הגמ' נמי הך צריכות' אמילתי' דרבא · היינו משום דסברא אדה"מ למטעי ולמימר דרבנן מודו התם במש"ו · גם המקשה הוה ידע ומסיק אדעתי' · דאל"כ מאי פריך ארבא והא אמרה רבא חדא זימנא · ולא פריך תנינא דהיינו לעיל גבי חש"ו דלא בעינן כוונה · אלא ע"כ דמ"ל דהתם רבנן נמי מודו אמ"ש התו' לעיל ולכך לא הוצרך הגמ' לפרש הך צריכות' כלל וק"ל :

שם בא"ד להכי אשמועי' דאפ"ה פסלי רבנן כו' מקשה מהרש"א לפ"ז למה לא תני בברייתא הך רבותא לרבנן · דהא התו' כתבו לעיל (דף י"ג ע"ב) דנקט לנופלה ולא נקט הפילה · לרבותא דרבנן · וא"כ הל"ל רבות' טפי לרבנן ע"ש · ונלע"ד דלק"מ דאי הוי קתני הכי · אכתי לא הוי ידעי' דפסלי בנופלה דבמש"ו ולא אתי מכח בן דעת אבל לנופלה אתי מכח בן דעת כדמצריך הגמ' אמתני' דלעיל · ומ"ה אי נקט מש"ו או נקט לנופלה · דאיזה מהן דנקט איכא למטעי באידך לרבנן · ולכך נקט לנופלה לרבות' דר' נתן · ובהא ליכא למטעי לאידך גיס' · דכיון דר"ן נמי פוסל במש"ו משום דלא אתי מכח בן דעת · די"ל דסמך אמתני' דמוכח דעכ"פ ר"ן מכשיר · דאל"ה מתני' כמאן · ואין להקשות דא"כ גם לנופלה ידעי' דמכשיר ר"ן מדיוק דמתני' דהכא דמוכח דבהפילה מכשיר מכ"ש בנופלה · די"ל כמ"ש הרשב"א דיש סברא דהפילה עדיף מלנופלה ע"ש · ועפ"ז מיושב נמי מה שיש להקשות על התו' דלעיל שכתבו דנקט לנופלה לרבות' דרבנן · דטפי הו"ל למנקט הפילה לרבות' דר"ן דהוי אליב' דהלכת' וגם כח דהיתיר' עדיף · אבל הא"ש דסמיך עצמו אמתני' דהכא דמוכח דר"ן מכשיר בהפיל' לכך נקט לנופלה לרבות' דרבנן ודוק :

דף לב ע"ב תו' ד"ה ולימשוך נמי דחזק' כו' וי"ל דלא משמע לרבויי נבלה כו' דמשמע הלשון דעכשיו היא חי' אלא שאין יכולה להחיות עוד כו' אע"ג שכתבו לעיל דבור שלפני זה דמשמע הלשון דכבר נשחטה ואיכא מ"ד עכשיו · היינו דהך בהמה דמיירי בה התנא מעיקרא לומר שהיא טרפה ואסורה באכילה · מיירי שכבר נשחטה · אבל הכא קאמרי מדקתני כל שאין כמוה חיה דהיינו בהמה אחרת שיש לה מכה כמו זו שנשחטה · אינה יכולה להחיות עוד · משמע שבעת אע"פ שיש לה מכה כזו היא חי' עדיין · אלא שסופה למות מחמת זה · ואי הוי איירי באלו שהם נבלות בשעתה לא מי' מיקרי שהרי נבילה מחיים היא · ובמ"ב של מהרש"א ראיתי שהקשה זה ותירוצו אינו מובן לי כלל · ומה שכתבתי נלע"ד פשוט וברור :

שם ברש"י ד"ה ויש מהן נבילות כגון נקובת הוושט כו' משמע מלשונו להדי' דלפי האמת נקובת הוושט נמי נבילה היא וכ"כ כנה"ג וב"י סימן ל"ג בשם הרמב"ם · אבל ברש"י גבי בעי' דשהה במיעוט סימנים דלעיל כתב לפיר"ת דאיירי במיעוט קמא דוושט · דהבעי' היא אע"ג דנקובת הוושט הוי טרפה מ"מ דילמא לא גמירי שהיי' אלא במידי דמנבלה בי' כגון אחר רוב הסימן או דילמא לא שנא ע"ש · משמע דנקובת הוושט לא הוי אלא טריפה · ובאמת כאן בגמ' אינו מוכח כלל דהוי נבילה דמ"ל דרומי' דמתני' קאי רק אפסוקת הגרגרת דנקובת הוושט הרי לא הוזכר כאן במתני' דהוי נבילה כלל · והא דתני דיש מהן נבלות כו' והיינו פסוקת הגרגרת · אבל נקובת הוושט טרפה · ואע"ג דקאמר בלשון רבים נבילות · לאו דוקא הוא · וגם אפשר לומר דלפי תירוץ זה באמת צ"ל דנקובת הוושט נביל' הוי · מדתני לה קודם פסוקת הגרגרת · דאי לא הוי אלא טריפה · הו"ל למתני פסוקת הגרגרת תחילה ואח"כ הו"ל למתני כל הטריפות בהדי הדדי · אבל למסקנא דאמרי' כאן קודם חזרה כו' מ"ל דדוקא פסוקת הגרגרת הוי נבילה כדתנן הכא · אבל נקובת הוושט דלא הוזכרה הכא מהיכי תיתי למימר דהוי נבילה · כיון דקתני לה בהדי טריפות לקמן · א"כ שפיר כתב ברש"י · ולפ"ז אין אנו צריכין לדחוק בדברי תוס' שכתב דנקובת הוושט טריפה דלא דק בין טריפה או נבילה כיון דאין נפקותא בזה כמ"ש הב"י בסימן הנ"ל · דמ"ל דדוקא הוא · אבל בדרישה סי' הנ"ל ראיתי שהקשה זה ותירץ דמ"ש ברש"י דלא הוי אלא טריפה היינו דלא הוי נבלה עד שתמות ע"ש · ולע"ד אין לומר כן דא"כ מ"ש אח"כ אלא במידי דמנבלה בי' כגון אחר רוב הסימן · היינו דבכה"ג הוי נבלה מיד אפילו קודם שתמות והא לית' דא"כ לא תפסול שהיי' אחר שחיטת רוב הגרגרת דהרי נמי לא הוי נבילה מחיים כדקאמר הכא · והא ליכא למ"ד · וצ"ע :

דף לג ע"א בתו' ד"ה אחד נכרי כו' ולריש לקיש דאמר חצי שיעור מותר מן התורה דילמ' לית לי' ההוא כללא כו' מקשה בס' מ"ב של מהרש"א לפ"ז מאי היה רוצה רב פפא להקשו' לרב אחא בר יעקב מי איכא מידי כו' הא רב אחא ב"י קאמר מ"מ מדר"ש בן לקיש ואיהו ע"כ לית לי' הך סברא כמ"ש התו' ע"ש ויש ליישב דודאי רב אחא ב"י קאמר מילתי' אליבא דהלכתא ואע"ג דמוכח לה מדר"ש בן לקיש דהכא היינו משום דהכא ודאי הלכתא כרשב"ל דהא ליכא מאן דפליג עלה בהדי' · ורבא נמי משמע לעיל דסבר כוותי' · אבל בהא דחצי שיעור ודאי לית הלכת' כרשב"ל דהא ר"י פליג עלי' והלכה כר"י כנגד רשב"ל וא"כ שפיר מ"ל מי איכא מידי כו' אליבא דהלכת' · אע"ג דרשב"ל לית ליה הכי וק"ל :

שם ע"ב בתו' ד"ה והא נגיעה היא כו' וא"ת כו' כיון דאין גופו טמא ומותר ליגע כו' מקשי' מהרש"א ומהר"ם וכל המפרשים למה לא הקשו התו' זה אמאי דבעי למימר ע"כ לא פליגי רבנן אלא באכילה אבל בנגיעה לא הא כיון דמותר ליגע אמאי יהא אסור באכילה ע"ש שנדחקו כולם בתירוצם · ואי לאו דמסתפינא אמינא דלאו קושי' היא כלל · דהתם מ"ל דמיירי רבנן במי שגופו טמא דווקא כגון האוכל אוכלים טמאין והבא ראשו ורובו במים שאובין וכיוצא בהן דמסיק בי"ח דבר · והכי משמע נמי לישנא דכל הטעון ביאת מים כו' דמשמע טבילה ולא נטילת ידים ובהא שפיר איכא למימ' דאע"ג דמותר ליגע במעשר ואינו פוסלו מ"מ גופו פסול מלאכול מעשר כיון שגופו טמא מדרבנן · וכה"ג אשכחן נמי לקמן באוכל אוכל שלישי שנעשה הוא נמי שלישי ואינו פוסל את התרומה במגעו ומ"מ נפסל גופו מלאכול תרומה וה"ה הכא נמי מ"ל הכי לענין מעשר · אבל כאן דמיירי שאין גופו טמא רק ידיו מסואבות מקשי' תו' שפיר כיון שאין גופו טמא רק ידיו וליגע יהיה מותר בידיו ולאכול יהא אסור למה יהי' אסור כיון שאין גופו טמא ובידיו שהם טמאים הרי מותר ליגע · והכי דייק לישנא דתו' שכתבו כיון שאין גופו טמא כו' ואין להקשו' על מה שכתבתי דכל הטעון ביאת מים משמע טבילה · אמאי קאמר באמת ד"מ הכי הא ודאי גם בידים איתנהו להני דינים דמטמא את הקדש ופוסל את התרומה כו' די"ל דרבותא קמ"ל דאע"ג דטעון טבילה דכל גופו טמא מ"מ מותר לאכול חולין ומעשר · ועוד י"ל דנקט הכי משום דבהא פליגי רבנן אבל בידי' גם רבנן מודו דמותר לאכול ודוק כי נכון הוא ומיושב בזה מ"ש מ"ב בד"ה ודלמא ע"כ לא פליגי ע"ש וק"ל :

שם בתו' ד"ה האוכל אוכל ראשון כו' וא"ת אמאי הוי ראשון כו' מקשה מהרש"א אמאי לא תקשה להו נמי אשני הא בשלישי סגי דשלישי נמי פסול מלאכול בתרומה ע"ש שתירוצו דחוק מאוד ועיין במ"ב שתירץ יפה ועוד נ"ל דמשום משקין דמעשר הוצרכו לעשותו שני כדי שלא יטמא משקין דמעשר וכמ"ש התו' לקמן בד"ה שני שני למה · והא דאמר הגמ' טעמא משו' משקין דתרומה · היינו משו' דפסיק'

טעמא

שמא שתקנו חכמים פסול גוויה הוא משום תרומה אבל משום מעשר לחוד לא היו מתקני' דאין איסור דאורייתא אם נטמא מעשר אבל כיון דתקנו פסול גווי' משום תרומה דאסור לטמאה משום דכתיב משמרת תרומותי דמשמע שמירה מטומאה · תקנו שיעשה שני אע"ג דמשום תרומה הוא שני בשלישי · מ"מ תקנו שיעשה שני משום מעשר (וכן צ"ל לפי מ"ש התו' וכ"ת משום מעשר כו') · ולפ"ז תיושב גם מ"ש התו' לקמן בד"ה שני שני למה כו' שדי לשון מתקין דמעשר כו' ולא כתבו מתקין דתרומה · משום דבטומאה לתרומה הוי שני בשלישי · הגם שלפי מ"ש ול"ת משום מעש' שאין שני פוסלו כו' הוה קשה א"כ למה תקנו שהאוכל אוכל שני שיעשה שני · הלא לתרומה שני בשלישי · ולמעשר אין חשש דהרי אף אי שדי לפיו מתקין דמעשר בהדי אוכל שני אינו נפסל המעשר כלל לפי ה"ש זרעך צ"ל דא"ה לית' כלל להך סברא כמו שדחו התו' דמתקין אפי' דחולין כעסין דששון ע"י אוכל שני · ולפי זה א"ש שהוצרכו למתקן שני משום מעשר ודוק:

דף לד ע"א בגמ' ולוקמה בחולין שנעשו על טהרת תרומה ור' יהושע מקשה · בש"מ כ' דא"כ תקשה מאי קמ"ל מתני' בזה דקתני והאכלין בידי' משום בר דהא כ"ע מודו בהא ע"ש ואין לומר דלגופי' איצטריך לאשמועי' דלא הוכשרו בדם ולאפוקי מר"ש דאמר הוכשרו בשחיטה דא"כ מאי איריא דקתני והאכלין בידי' כו' הא אפילו מי שטמא גופו מדאורייתא מותר לאכלן כיון שלא הוכשרו כמו שהקשה בס' ת"ח · אלא ודאי דלדוקא אתא דאם יצא מהן דם אין נאכלין אפילו רק בידים מסואבות כתירוץ הת"ח · והשתא אי איירי בנעשו עס"ת לא קמ"ל מידי אמנם י"ל דה"פ ולוקמה בחולין שנעשו עס"ת כו' וכיון דמצינן לאוקמה בהכי אכתי לא קמ"ל מידי דאע"ג דמ"ל דמיירי בנעשו עס"ק ולאפוקי מדר"י קמ"ל · מ"מ כיון דלא גלי לן דמיירי בהכי ומצינן לאוקמה נמי בנעשו עס"ת ולהא שפיר כר"י דילמא נוקמה בהכי · והיכי אשמועינן לאפוקי מדר"י · אע"ג דאיכא למימר דסמיך בהכא דנשמע מיתור' דמיירי בעס"ק דאי לא"ה מאי קמ"ל · מ"מ עיקר מילתי' דלתא לאשמועינן חסר מן הספר · ומשני לא ס"ד דקתני בשר כו' וא"כ שפיר גלי לן דלא מיירי בעס"ת אלא בעס"ק ודלא כר' יהושע וק"ל:

שם ברש"י ד"ה מפני שטהרתה שלא תרומ' כו' מדקאמר רבה בב"ח דאות בי' כו' דדוקא קאמר ולאו רבות' דאי טעמא יהיב למילתי' כו' הנה מה שהקשה מהרש"א דילמא רבות' קאמר ולא טעמא ושפיר פריך ר"א · כבר תירצו מהר"ש ובמ"ב דלשון אף · אכי לא אמרתי לא הוה א"ש לפ"ז ע"ש ועוד דודאי אי בעינן למימר דרבות' קאמר צ"ל דה"ק אפילו בחולין שנעשו עס"ת איכא לאשכוחי דיכא דידי דהאוכל שלישי שני לקדש דאפילו בדידהו איכא שלישי ומכ"ש דאיכא לאשכוחי בחולין שנעשו עס"ק דבהו פשיטא דאיכא שלישי · אבל אין לומר כפשוטו דקאמר דאפי' בחולין שנעשו עס"ת איכ' שלישי ומכ"ש דבחולין שנעשו עס"ק איכ' שלישי · דמה ענין זה לכאן לדבריו של ר"י דהא הכא לא איירי אלא לענין אדם האוכל אוכל שלישי מה דינו · וא"כ לפ"ז לרבב"ח דס"ל דר"י לא קאמר שיעשה האוכל שלישי שני אלא בחולין שנעשו עס"ת אבל לא בחולין שנעשו עס"ק · א"כ ליכא למימר דלא מיבעי' קאמר דאפילו בחולין שנעשו עס"ת איכא לאשכוחי האי דיכא דנעשה האוכל אוכל שלישי שני מכ"ש דאיכא לאשכוחי' בחולין שנעשו עס"ק · דהא באמת אין הדין כן דאין נעשה האוכל שלישי שלהם שני · אלא צריך לומר דטעמא קאמר כמ"ש רש"י · ורבותא ממילא משתמע · אבל ר"י ודאי לא קאמר הך רבותא ובלשון אפילו דמה ענין זה לדיכא דידי': אי נעשה חולין עס"ק שלישי או לא : דבין כך ובין כך אין דינו שייך גבי חולין שנעשו עס"ק ומש"ה כמ"ש רש"י למולא לתירוץ דאכון דר"י טעמ' קאמר ולא רבות': משום דדינו לא תלי כלל בהך רבות' · דיהי' איך שיהי' אוכל שני דהיינו שיהי' דלא בחולין שנעשו עס"ת ולא בחולין שנעשו עס"ק · דלא"ב · דהא מאי שהדרו לי' לא שמיע לי' לעולא · מ"מ קושי' שלישי שני למה קשה נמי לדידי' וע"כ צ"ל טעמא משום דתרומה שטהרתה טומאה אצל הקדש · ובחולין שנעשו עס"ק לא שייך האי טעמא · ולא תירוץ שני כפירש דלעולא אפי' בחולין שנעשו עס"ק נמי שייך ה"ט דטהרתה טומאה אצל הקדש וא"כ דינא דר"י איתא גם בחולין שנעשו עס"ק · ומש"ה פירש"י בתירוץ זה דרבות' אשמועי' דהשתא שייך אפי' למית' דר"י קאמר אפי' בחולי' שנעשו עס"ת איכ' לאשכוחי דיכא דידי' משום דבהו נמי איכא שלישי ומכ"ש בנעשו עס"ק דאיכא לאשכוחי האי דיכא דבהו פשיט' איכא שלישי ודוק כי נכון הוא וברור לע"ד הקלושה ·

וע"ל פי' מהרש"א קשה לפי תירוץ שני לעולא תקשה לי' נמי איך קאמר ר"י בחולין שנעשו עס"ת לרבות' הא מצינן למעטי דדוקא בהו נעשה האוכל שלישי שני ולא בחולין שנעשו עס"ק דאין נעשה שני ובאמת הא ס"ל השתא לר"י דנעשה עס"ק נמי נעשה שני · ואולי י"ל שאמר ר"י לשון דמשמע רבות' אף דלשון שנשנה לעיל אין הכרע · מ"מ איהו לא קאמר הך לשון ממש · ובסברא זו יתורץ מה שמקשה בת"ב בדברי רש"י כאן ע"ש ודוק:

שם ע"ב בגמ' על טהרת תרומה אין על טהרת הקדש לא כו' כתב בס' ת"ח דפריך מר' יהושע אע"ג דר' אליעזר פליג עלי' משום דהלכת' כר"י דר"א שמותי הוא ע"ש · ואין צריך לזה דבלא"ה פריך שפיר דהא כר"א נמי לא אתא דר"א ס"ל שלישי שלישי ור' אסי קאמר דנעשה גופו שני לקדש · ועוד דמאן לימ' לן דפליג ר"א בהא אר"י דילמא ר"א נמי ס"ל כר"י דבחולין שנעשו עס"ק ליכא שלישי כלל והא דאמר שלישי שלישי מיירי בחולין שנעשו עס"ת · והא דלא פירש בהדי' הכי כדמפרש ר"י היינו משום דלא איירי הכא בדין זה מה נעשה שלישי רק בדין פסול הגוף · אבל ר"י פירש זה · משום דדיני' תלי בזה · דמשום דשלישי אינו כ"א בנעשה עס"ת ומש"ה נמי נעשה גופו שני דטהרתה טומאה אצל הקדש · ואע"ג דהכתי לא פירש טעמ' מדשאלו ר"א שלישי שני למה · וכפרש"י לעיל · מ"מ כוונתו הית' גם משום זה במה שפירש בחולין שנעשו עס"ת · ואין להקשות לפ"ז כמאן אתי' מתני' דהכא דסברה דגם חולין שנעשו עס"ק אית בהו שלישי · די"ל דאתי' כר"א בר צדוק דלקמן דאמר בהדי' הכי · והא דקאמר ודלא כר' יהושע ולא קאמר נמי דלא כר"א · י"ל דמשום דזה לא הוי חידוש דאתי' דלא כר"א דר"א שמותי הוא · ולא הוי צריך ר' למיתני האי דיכא לאפוקי מדר"א דבלא"ה אין הלכה כמותו אלא משום ר"י הוצרך למיתני האי דיכא לאפוקי מדר"י · ועיין בס' ת"ח מ"ש בזה דאמר הגמ' ודלא כר"י · ועי"ל דמש"ה לא קאמר ודלא כר"א משום דאינו מוכח דס"ל הכי אלא מדסבר ר"י הכי אמרי' דר"א נמי ס"ל הכי אבל מ"מ לא שייך למימר דלא כר"א כיון דמדבריו אינו מוכח כלום ואין לומר לפ"ז הדר' קושי' לדוכת' דמאי פריך מר"י דילמ' ר' אסי ס"ל כר"א בר צדוק דלקמן · די"ל דר"א בר צדוק ס"ל דאין שלישי של חולין שנעשה עס"ק עושה רביעי אפי' בקדש וכר' יצחק דלקמן כדמוכח לקמן · וא"כ האוכלו נמי אין נפסל גופו מלאכול בקודש · ור' אסי קאמר דנעשה גופו אפי' שני לקודש · ובזה מיושב גם מה שהקשה בת"ח דרבה ב"ח אמר ר"י קאמר בעלמא הלכה כסתם משנה · וא"כ היכי מוקי למתני' דלא כר"י אלא כר"א דהוי דלא כהלכת' דשמותי הוא ע"ש · ולפ"ז לק"מ דבאמת מתני' אתי' כר"א ב"צ ושפיר מ"ל דהלכת' הכי ודוק:

ועי"ל ליישב קושי' הת"ח ע"פ מ"ש מהר"ש דמאי דקאמר פי' ולא מגרי' אמרי' בחולין שנעשו עס"ק ודלא כר"י · היינו דרב"ח קאמר דהא דאמר ר"א מתני' בחולין שנעשו עס"ק היינו דלא כר"י · והכא אמיכא ר"י היא כיון דר"א מוקי למתני' אפי' כר' יהושע ע"ש · וא"כ לק"מ

לק"מ דרבב"ח לא קאמר דר' יוחנן מוקי מתני' הכי בחולין שנעשו עט"ק ודלא כר"י אלא דר' אלעזר דמוקי לה בחולין שנעשו עט"ק ע"כ דלא כר' יהיא משום דר' יהושע דוקא קאמר חולין שנעשו עט"ת כדקיי"ל ר' יוחנן מרבי' דאהדר לי' לר"א אף אני לא אמרתי כו' · אבל ר' יוחנן גופי' אפשר דלא מוקי מתני' כלל בחולין שנעשו עט"ק אלא כאוקימת' דלעיל בידים תחילות כו' · ושפיר מ"ל דהלכה כסתם משנה זו · ודוק :

בתו' ד"ה אף אני לא אמרתי כו' אלא ודאי אין בו שלישי ולכך לא הוצרך לפרש כו' מקשה בס"מ"ב דמ"מ ה"ל לפרש דלא כטעה גם בזה לומר דסבר דגם גבי קדש כעשה שלישי כדסבר ר"א ומתילא יטעה ג"כ דשלישי נעשה שני כו' ע"ש ולע"ד לק"מ די"ל דזה לא הוצרך לפרש דמ"ל דכבר פירש טעמו במקום אחר דשלישי ליכא בחולין שנעשו עט"ק · וזולי דת"ק דר"א בר צדוק דלקמן הוא ר' יהושע דקאמר שם בהדי' הריהן כחולין · והכא לא איירי בדין זה כלל · ובפרט לפי מ"ש לעיל · דגם ר"א מודה לו בזה פשיט' א"ש · אבל א"ס"ל באמת דנעשה שלישי אלא דסבר דהאוכלו אינו נעשה שני ה"ל לפרש הכא בהדי' הכי דלא איירי בי' דהאי דין זה אם האוכל שלישי נעשה שני כאן עיקר מקומו · וה"ל לפרש דינו איזה שלישי האוכלו נעשה שני · ואיזה לא נעשה וק"ל :

שם בתו' ד"ה אמורשי' כהנו כו' אלא קבלה היתה בידו עכ"ל וליכא למימר דקיבלה מאחר ולא מר' ינאי · דכיון דסתמא קאמר לה בודאי קיבלה מר' ינאי שהי' רבו מובהק ולא הוצרך לומר בהדי' בשמו דהכל יודעין שתורתו של ר' ינאי היא · כמ"ש על ר"א בן פדת במ' יבמות שאף שיושב ודורש סתם הכל יודעין שתורתו של ר' יוחנן היא · אבל אם קיבלה מאיש אחר ה"ל לפרש ולאומרו בשמו והא דפירש הכא ואמר בשם ר' ינאי בהדי' · משום דהא מילתי' תלי' בסבר' · והי' יכולין לטעות שאמר' מסברא דנפשי' · אבל לעיל ודאי אין לטעות שלא קיבלה מרבו כמ"ש התו' · לכך לא הוצרך לפרש · ומש"ה כעס ר' יוחנן על ר"א בן פדת שלא אמר הלכה בשמו התם במ' יבמות · דהתם אף מה שתלוי בסבר' לא אמר בשמו וק"ל :

שם בתו' ד"ה והשלישי נאכל בנזיר הדמע כו' ועוד דמעיקרא דס"ד דליכא כזית בכא"פ בלא מילתי' דעולא תיקשי כו' ולע"ד ליישב דודאי המקשה ידע דאיכא לפרושי מתני' בחולין שנעשו עט"ת כדפי' רש"י ללשון ראשון ונאכל בנזיר הדמע היינו שמותר לערב בתוכו חולין של תרומה אחר שנטמא · וליכא לאקשויי לפי' זה א תרומה טמאה קאכיל דהתרומה באמת אינה טמאה דהא לא נגעה אלא בשלישי · אבל לעולא ודאי דליכא לפרושי הכי דא"כ הוי' משנה ערוכה נגד סברתו דבהדי' תנא דמותר לאכול בתרומה ולהכי בעי המקשה לפרושי מתני' בחולין גרידי ולא תקשה כ"כ דידע דאיכא לשנויי דמיירי בדליכא כזית בכא"פ ומ"מ פריך משום דסתמא קתני ובסתמ' איכא כזית בכא"פ כמ"ש התו' בסמוך · אבל אי הוי מיירי בחולין שנעשו עט"ת ידע דליכא לשנויי כלל בשום ענין · ומשני דליכא כזית בכא"פ ולא הוי חולין שנעשו עט"ת כלל · וה"ה דה"מ לאקשויי לפי מאי דס"ד דמיירי בחולין גרידי רק שתרומה מעורבת בו כשנגע בטומא' · והא תרומה טמאה קאכיל · אלא דה"מ לאדחי קושי' זו דילמא הפירוש אינו כן אלא בדפירש"י ללשון ראשון · אבל השת' מ"מ פריך שפיר לעולא אבל בלא עולא מ"מ לק"מ כנ"ל ודוק :

ועי"ל דהמקשה ידע דמיירי בדליכא כזית בכא"פ ולהכי לא קשי' לי' בלא עולא והא תרומה טמאה קאכיל · דזה לא מקרי אכילה דליכא שיעורא · ואף דחצי שיעור כמי אסור מן התורה · י"ל דשלישי בתרומה אינו אלא מדרבנן כמו שכתוב בסמוך · ולכך לא החמירו בו כל כך · ובלא"ה ע"כ צ"ל כן · דאל"ה תקשה קושי' זו אף למסקנא דמשני הכא לנזיר כו' דמ"מ תרומה טמאה אכיל

(וזהו מוכיח כמ"ש לה"ס מהרש"א ברש"י שנכתוב בסמוך וק"ל) אבל השתא לעולא קשי' לי' · דמ"מ הוו הכי חולין חולין שנעשו עט"ת · דאע"ג דליכא תרומה כזית בכא"פ · מ"מ איכא בכל הנזיד יותר מכזית תרומה וצריך לשמרה בטהרה · וכה"ג איתא בפוסקים דיעה לענין תערובת חמץ בפסח · דאע"ג דאין בו כזית בכא"פ ואין לוקין על אכילתו · מ"מ לענין שהייתו לעבור על בל יראה מקרי תערובת חמץ כיון דמ"מ יש בו כזית חמץ וממילא מצטרף לענין זה · ה"ה הכא דומה לזה · וא"כ היכי ספיקן לי' מידי דפסיל לי' לגופי' · ומשני הכא כו' דכיון דליכא כזית בכא"פ לא מקרי כלל חולין שנעשו עט"ת דלא מצטרף כלל אפי' לענין זה לשמרה בטהרה וכמו שיש באמת נ"כ התם גבי חמץ דיעות דאפי' לענין שהיי' לא מצטרף לעבור עליו (עיין בש"ע א"ח במ"א סי' תמ"ב) ובזה מיושב הלשון דקאמר הכא לנזיד הדמע דליכא כזית כו' דלכאורה קשה כיון דבאמת סתם נזיד אינו כן כמ"ש התו' בסמוך אלא דמשני דהכא מיירי בהכי · א"כ לא הל"ל הכי בפשיטות אלא הל"ל הכא בתאי עסקי' דליכא כזית כו' אבל הא"ש דה"ק הכא לנזיד הדמע דהכא · דע"כ מיירי דליכא כזית כו' דאל"ה תקשה לך בלאו דידי והא תרומה טמאה קאכיל וא"כ גם לדידי לק"מ · דמש"ה נמי לא הוי חולין שנעשו עט"ת כלל ודוקי זה כ"ל נכון :

דף לה ע"א ברש"י ד"ה דליכא כזית כו' דאפילו בחולין מהכי שני כו' כתב מהרש"א תרתי קאמר חדא דאע"ג דבראשון ושני כמי אין כאן תרומה כו' מ"מ הרי ראשון ושני אפי' בחולין מהני לפסול התרומה מדאורייתא כו' ע"ש ול"ע דהא רש"י כתב בסמוך ד"ה אלא קדש מקודש כו' דג' בתרומה גופה לא כתיב' בהדי' ואסמכת' בעלמא הוא כו' משמע דאיכה אלא מדרבנן ואפשר לומר דמ"מ עיקר טומאת תרומה היא מדאורייתא אע"ג דשלישי איכה אלא מדרבנן אבל טומאת הגוף ע"י אוכלין טמאין שאינן מטמאין במגע עיקרו אינו אלא מדרבנן ודוחק · ועי"ל לולי דברי מהרש"א דה"ק דבראשון ושני אפי' בחולין גרידא פסול גופו מדאורייתא לאכול בתרומה (אף אם מותר לפסול גופו לפירוש זה · מ"מ אסור לאכול בתרומ' אם נפסל גופו כמ"ש התו' לתרץ קושי' רש"י לפירוש זה) וחצי שיעור אסור מן התורה · אבל בשלישי דבחולין אינו פסול מן התורה אלא בחולין שנעשו עט"ת פסול שלישי בהן מדרבנן ולהכי לא אחמור בה כולי האי לאסור לאכול בתרומ' בחצי שיעור ודוק :

שם בגמ' האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכול בקדש כ' פי' הר"ן וכ"כ גם הרשב"א בשם י"א דס"ל לר' יצחק דבחולין שנעשו עטה"ק לית בהו שלישי כלל ע"ש וזהו דלא כפרש"י · ול"ע דא"כ מאי מותיב רמי בר חמא דהתם א"ש שהוא שני לקדש · דבחולין שנעשו עט"ת נמי ר' יצחק מודה דאית בהו שלישי · דע"ת שפיר כתפס על חולין · והא דנעשה שני לקדש · בלא"ה נמי ק' מעיקרא · ולא תני בהא דר' יצחק דקאמר דבחולין עטה"ק לית בהו שלישי ודוק :

שם בתו' ד"ה האוכל שלישי של חולין כו' רבינא נקט דהאוכל חמיר מתנגע דהא אוכל את השלישי הוי שני לקדש כו' וקצת קשה הא מעתה הוי משום דטהרת תרומה טומאה אבל הקדש כדמסיק ר' יצחק בסמוך · וא"כ אם נגע זה השלישי של חולין שנעשו עט"ת בקד' גופו הוי נ"כ שני כמו לאדם האוכלו מה"ט דטהרתן טומאה אבל הקדש · וגם כאמר דלא מצינו בנגיעה שיעשה כיוצא בו ולא כאף אי חיישי' בהאי שלישי שנגע גם בראשון לטומאה ונעשה שני כיה"כ דחיישינן לענין אדם האוכלו כמ"ש רש"י לעיל ובסמוך מ"מ לא נעשה הקדש שנגע בו אלא שלישי · משא"כ אדם האוכלו נעשה שני משום זה · א"כ המאי נקטו דוקא אוכל את שלישי · הא גם מתאי דאמר ר"י שני שני כמי מוכח הכי דאכילה חמיר מתנגע דהרי בנגע אינו עושה השני שני

ואם כיתא דלענין מגע לא אמרי' הך סברא כלל דטהרת תרומה טומאה אצל הקדש ואין שלישי של חולין שאל"מ עושה כ"א רביעי בקדש ואדם האוכלו כעושה שני משום דטהרת תרומה טומאה אצל הקדש ומהא אמרי' דאוכל חמיר ממגע · הא ליתא דהא הגמ' פריך לקמן תטמא תרומה לקדש ש"מ דגם לענין מגע אמרי' הכי כמו לענין האוכל ודוק :

שם בא"ד ונראה דכ"מ לכי הא דתני' כו' מקשה בס' מ"ב דמ"מ הכא בחולין שנעשו עפ"ק מה שייך בזה שחיטת הזבח עכ"ל ואיני יודע למה לא נוכל לומר כמו דאינו יכול להקדישן למנחות או ללחמי תודה ולהתפיסן בקדושת הגוף אחר שנפסלו ונעשו שלישי לטומאה · אבל קשה במתני' דהכא דמוקמי' לה נמי בחולין שנעשו עפ"ק ומיירי בבשר דלא שייך להקדישו קדושת הגוף כיון שכבר נשחט וגם איירי בחיה · א"כ לענין מאי כעשה שלישי כיון שא"כ עושה רביעי והאוכלו אין גופו נפסל אפי' לקדש ולא פסולי הוא עצמו נמי לא שייך כיון דחולין הוא ומותר לאוכלו אפי' כשהוא וכדדייק הגמ' לקמן (דף ל"ו ע"ב) דמתני' מיירי ע"כ למתני' בי' ראשון ושני ע"ש בדש"י וא"ל דר' יצחק מוקי למתני' בידים תחילות כדאוקמה רב פפא לעיל · ואולי גם בס' מ"ב נתכוין לקושי' זו דהיינו על מתני' אלא שקיצר בלשונו וק"ל :

שם ע"ב ד"ה תטמא תרומה לקדש כו' וי"ל דס"ד כו' והמתרץ השיב לו דמ"מ איכא למיחש שיהא בונה במה לעצמו כיון דבכה"ג ששמרה לתרומה על סברת הקדש גבי חבר לא הי' מטמא לתרומה מתחלה אי לא הוי מהימנ' לע"ה כמי דבכה"ג הי' בונה במה לעצמו · והמקשה הוה ס"ד דכיון דעכ"פ לפעמים תרומה חבר נמי מטמאה לקדש דהיינו אם לא שמרה עפ"ק · תו ליכא למיחש לע"ה שיבנה במה לעצמו · דהוא לא ידע שיש חילוק בין אם שמרה בטהרת קדש או לא · ומ"ש א"כ פריך דה"ל למיחש שמא כיון קדש בחבית כו' ר"ל אע"ג דאיהו אמר שנתנה מתחלה לתוכה · מ"מ לא ה"ל להאמינו בזה כיון דעל תרומה אינו נאמן לומר שטהורה היא · ה"ה נמי בזה שאינו נאמן לומר ששמרה עפ"ק · ואע"ג דעל קדש נאמן · מתחלה אילאו דטהורה היתה התרומה בודאי לא הי' נותן הקדש לתוכה מ"מ טהרתה טומאה אצל הקדש ואם לא היה הע"ה יודע ומש"ה נתן הקדש לתוכה אע"ג שלא שמרה על טה"ק · והמתרץ השיב לו כיון שנאמן על הקדש ואם לא נאמינהו בזה שאומר ששמרה עפ"ק לא נוכל להאמינו גם על הקדש דהתרומה ע"כ מטמאה לקדש לכך ע"כ צריכין אנו להאמינו גם בזה שאמר התרומה עפ"ק משום שלא יהא בונה במה לעצמו וק"ל :

שם בתו' ד"ה לעשרי דמן דפסולי המוקדשין כו' והכא נקט פסולי המוקדשין משום דחזקי' דפליג עלי' כו' ויש לדקדק לפי מ"ש התו' שם (דף כ"ב ע"א) לחד תירוצ' דר"ש ודאי סבר כר' אבהו דלא תאכלנו משמע איסור הנאה מדאסר גיד הנשה בהנאה וחזקי' לא אמר למילתי' אליבא דר"ש ע"ש · א"כ קשה למה נקט הכא פסולי המוקדשין כיון דאליבא דר"ש קאמ' דס"ל בודאי כר' אבהו · ועוד קשה היכי מצינן למימר דתשפכנו כמים איצטריך למשרי כל דם · הא ע"כ ר"ש לא מקיש דם למים אלא לענין שפיכה כמ"ש התו' לבסוף · דאל"ה אמאי לא מקיש נמי לענין הכשר · וא"כ היכי משתמע מיני' היתר הנאה הא ז"א משמע מלשון שפיכה דבשלמא דם פסולי המוקדשין דס"ד דאסור בהנאה וא"כ בעי קבורה כשאר פסולי המוקדשין שאינן ראוין לאכילה · שפיר משמע תשפכנו כמים דלא בעי קבורה כמ"ש התו' וכיון דלא בעי קבורה מותר נמי בהנאה דהא בהא תלי' · אבל בשאר דם ודאי לא משמע דמותר בהנאה מתשפכנו · דאפילו אסור בהנאה נמי הוא כשפך · אלא מדאיתקש למים מה מים מותרים בהנאה כו' וזהו לא ס"ל לר"ש להקיש וצ"ע :

דף לו ע"ב בגמ' מכלל דחיבת הקדש דאוריית' כו' משמע דלאביי פריך הכי משום דקאמר דר"ש לקיש מדאוריית' מיבעי' לי' וכ"מ מלשון רש"י · וק"ק אמאי לא פריך הכי לר' אליעזר דבעי למפשט בעי' דר"ש לקי' מקרא וא"כ ע"כ ס"ל דבעי' דר"ל הוי מדאוריית' · וא"כ מכלל דחיבת הקדש לפסולא דגופא מדאורייתא · והמ"ל נמי מכ"ל וק"ל :

שם בתו' ד"ה מתיב רב יוסף כו' וי"ל דה"ק כו' אבל אם אשכחנא מדאורייתא הכשר בלא משקה כו' וצ"ע א"כ מאי משני עשאוהו כהכשר מים מדרבנן · דמ"מ הקשה אמאי עשאוהו כהכש' מים כיון דלא מצינו מדאוריית' הכש' בלא משקה ואם נאמר דהמתרץ סבר דאע"ג דלא מצינו מדאוריית' · מ"מ עשאוהו כו' ומחולק בסברא זו עם המקש' א"כ עיקר חסר מן הספר · דהרי דעשאוהו כהכשר מים מדרבנן ידע גם המקשה אלא דלא מסתבר לי' לגזור כן אי לאו דאשכחן כה"ג מדאורייתא · והמתרץ לא השיב לו ע"ז כלום ודוק :

שם בתו' ד"ה והבשר לרבות עצים ולבונה תימ' מכ"ל דאתא כו' דילמא לבשר דוקא כו' מקשה בס' בית יהודה דילמא איך ברייתא אתיא כר"ש דס"ל הוכשר בשחיט' וא"כ לא איצטריך לרבות בשר כו' ע"ש ולע"ד לק"מ דבודאי לאו דוקא נקטו התו' בשר אלא כוונתם גם על לריד של מנחות דבהו לא שייך הכשר שחיטה ואיצטריך קרא לרבויי דלא בעי הכשר אבל מ"מ מכ"ל לרבות עצים ולבונה דלאו בני אכילה נינהו כללו וק"ל :

דף לז ע"א תו' ד"ה בשחיטה מחיים כו' אלא דנעשה עד סוף המסקנא כו' יש לדקדק למה בהמת כשר עד סוף המסקנא ולא פריך מידי קושי' זו · ונלע"ד לייסב דבל"ז לא רצה להקשות דה"א כפירוש שדחו התו' דהיינו הק"ו והוא מכח קירוב מיתה · ואין להקשות דנפרוך מה למסוכנת שכן אסורה מחיים דמכ"ל דהוי פירכא · אבל לקמן דאמר אלא מהכא כו' ואכא איכא ומה מחיים אתי איסור טריפה כו' קשה קושי' התו' דהשת' נמי נילף ק"ו מטריפה שתחול איסור נבילה על איסור חלב · ואי משום דטריפה מיחסר' נבילה נמי כיון שמתה אין לך חסרון גדול מזה · ועוד מנ"ל אכתי שאין מסוכנת אסורה בעשה דזאת החי' · וא"כ נ"ל כפר"ת דאי מסוכנת מותרת ליכא למילף נבילה מטריפה דאיכא למפרך מה לטרפה שכן אסורה מחיים · אבל אי מסוכנת אסורה אפילו רק בעשה ליכא למפרך הכי דנבילה נמי אסורה מחיים · וכה"ג פי' הרשב"א בחדושיו גם לשיטת רש"י ע"ע וא"כ מוכח דאסורה מחיים הוי פירכא · לכך פריך שפיר דילמא קרא אתא לנבילה דלא אתי' מכח מסוכנת וליכא למילפה בק"ו ממסוכנת דמה למסוכנת שכן אסורה מחיים ודוק :

שם בא"ד אלא פשיטא דאין זה ק"ו דאיסור מסוכנת חמיר דחל מחיים כו' ויש לדקדק דבשלמא לקמן דבעי' למילף שיחול לאו דנבילה אאיסור חלב מק"ו דלאו דטרפה דהיינו מסוכנת דחל על איסור חלב · שפיר מ"ל דאיכא ק"ו משום דלאו דטריפה דהיינו מסוכנת חמור שהרי חל מחיים ואיסורו הוא בין מחיים בין לאחר מיתה ולאו דנבילה אינו חל עד לאחר מיתה (ומ"ש התו' לקמן לפר"ת דאי מסוכנת אסירא אין זו פירכא שגם איסו' נבילה מתחיל מחיים דמסוכנת נ"כ אסורה מטעם נבילה · נמי אינו מובן לי דהרי מ"מ אינו אסורה מכח לאו דנבילה אלא מכח עשה דזאת החי' ומכח לאו דטריפה אבל משום לאו דנבילה לא מיתסרא מחיים דמחיים אינה קרויה נבילה דכתיב כי ימות וגו' וצ"ע) אבל כאן דבעינן למילף דק שהאיסור של מסוכנ' דהיינו עשה דזאת החיה יהי' במכ"ש בנבילה דכיון דחזינן דאסר רחמנא מסוכנת מחמת שהיא קרובה למיתה מכ"ש שתהיה אסורה באיסו' זה אם מתה לגמרי · לא שייך למפרך דמה למסוכנת שכן אסורה מחיים · דאדרבה מכח זה אנו באין ללמוד כיון דאסר רחמנא מחיים מכ"ש שיהיה איסור

זה לאחר מיתה ודוק ול"ע :

שם ע"ב בתו' ד"ה ומה מחיים כו' ור"ת מפרש דה"ק ומה טריפה דמחיי' לא מטמא כו' מקש' מהרש"א אמאי שביק ר"ת בפירושו ק"ו דקירוב מיתה ונקט ק"ו דטומאה דהא לפר"ת דפרכינן שכן מחיים הכי ה"מ לפרושי בק"ו דקירוב מיתה כו' ולע"ד לק"מ דמהר"ס מביא בשם בתו' דזבחים שהקשו דהתם משמע דאסורה מחיים היא חומרא והכא בשמעתין משמע דמחיים קולא היא דאמר ומה מחיים כו' ולא תירצו כלום רק כתבו וגם פירשתי · ונראה שכוונתם דהכא פירשו בשם ר"ת דמאי דאמר ומה מחיים כו' אין כוונתו דמחיי' קולא היא אלא כוונתו דמחיי' לא מטמא והיינו הך דאמר התם דאי כתב נבילה ה"א מאו' דממתי' אבל טריפה דלא מטמא כו' וא"כ לא ה"מ ר"ת לפר' דהק"ו הוא מכח קירוב מיתה דאדרבה זהו חומרא היא דאיסורא מחיים חל אע"פ שאינו אלא קירוב מיתה · משא"כ נבילה · ואע"ג דאי מסוכנת אסורה גם איסור נבילה מתחיל מחיים · כמ"ש לפר"ת · מ"מ אין כאן ק"ו · דא"כ שוה נבילה לטריפ' בחומר' זו · אבל איכא חמור' מתנא רק בחומר' דנבילה היא שמטמא ודוק :

דף לח ע"ב בגמ' הני תנאי אית להו דר"א ברבי יוסי כו' מקשה בס' מ"ב דאף דס"ל כרא"בי מ"מ היכי מצו למילף חוץ מפנים הא איכ' למפרך מה לפני' שכן המחשבה פוסלת בהן ע"ש · אבל לפי מ"ש התו' לקמן דהא דילפינן חוץ מפנים לענין שזה מחשב וזה עובד לא הוי אלא גילוי מילתא בעלמא · לק"מ דבגילוי מילתא ילפי' אע"ג דאיכא למפרך · אך על התו' קשה דלפי מאי שמקשים שם בתו' ד"ה חוץ קשי' לר"י כו' דלא אסקי אדעתייהו דלא הוי אלא גילוי מילתא עדיפא מיני' ה"מ לאקשויי · דא"כ ס"ל לרבנן ולר"א כר' יוחנן דבחוץ נמי מחשבין מעבודה לעבוד' דאי לא"ה היכי ילפי חוץ מפנים לענין זה מחשב וזה עובד הא איכא למפרך מה לפנים שכן מחשבין מעבודה לעבודה משא"כ בחוץ וק"ל :

דף לט ע"א בגמ' פנים קשי' לרשב"ל חוץ קשי' לר"י בשלמ' פנים כו' הא מקמי דשמעה מר"י הא לבתר דשמעה מר"י כו' הנה לכאורה יפלא איך לא ידעו לקיש המשנה כמו שהקשו התו' אף שמהרש"א תייסב קושי' זו · מ"מ הוא דחוק ורחוק מפשוטו · גם יש לדקדק לכאורה מאי קאמר פנים קשי' לרשב"ל חוץ קשי' לר"י והדר קאמר בשלמא כו' הל"ל תכף בשלמ' פנים לרשב"ל כו' · וגם לשון הא מקמי כו' והא לבתר כו' לפרש"י אינו מיושב היטב כמ"ש מהרש"א · ונלע"ד דרשב"ל ודאי ידע המשנה וידע נמי דליכא לפרושי כפשטה דבחוץ אין מחשבה פוסלת כלל דא"כ זביחה דע"ז דמיתסרא היכי משכחת לה והוצרך לפרש כדאמר המקשה ולהכי קאמר באמת מתחלה רק דבחוץ אין מחשבה פוסלת מעבודה לעבודה ולא ילפי' חוץ מפנים אף דסברתו היתה דלא ילפי' אפילו פנים מפני' מ"מ לא בעי למימר הכי משום דא"כ קשי' לי' מתני' · אך אחר שנחלק עליו ר' יוחנן רבו ואמר דבחוץ נמי מחשבין מעבודה לעבודה · הוכיח רשב"ל לעצמו דע"כ אין פירוש המשנה כך כדקאמר המקשה · דא"כ קשי' לר' יוחנן כדפריך המקשה באמת · אלא דאית לי' לר' יוחנן פירוש אחר במתני' ולא עביד התנא ק"ו ממחשבין מעבודה לעבודה כלל · ולהכי אמר אח"כ דאף בפנים אין מחשבין מעבודה לעבודה ולא ילפי' מפיגול כסברתו · דהשתא אינו מוכח ממתני' הפך סברתו · ולפ"ז ה"ק הגמ' פנים קשי' לרשב"ל חוץ קשי' לר"י · וכיון דחוץ קשי' לר"י · א"כ י"ל בשלמא פנים לרשב"ל ל"ק דאיכא למימר הא דקאמר דלא ילפי' חוץ מפני' היינו מקמי דשמעה מר"י דס"ל דאפילו בחוץ מחשבין מעבודה לעבודה ולהכי לא קאמר אלא דבחוץ אין מחשבין מעבודה לעבודה אבל בפנים באמת הוה ס"ל דמחשבין מעבודה לעבודה כדמוכח ממתני' · והא דקאמר דאף פני' לא ילפי' מפיגול היינו בתר דשמע' מר"י שנחלק עליו וס"ל דאף בחוץ מחשבין מעבוד' לעבודה אז הוכיח רשב"ל דאיכ' פירושא אחרינא במתני' · דא"כ חוץ קשי' לר' יוחנן ובודאי לא נעלם ממנו המשנה · ולהכי שפיר קאמר דאף בפנים אין מחשבין מעבוד' לעבוד' · אלא חוץ קשי' לר' יוחנן דהרי באמת לית לן פירושא אחרינא במתני' ודוק כי זה נ"ל נכון יותר מכל מה שראיתי במפרשים בזה :

שם בתו' ד"ה פנים קשי' כו' ואע"ג דתנינן דקרי לי' לפיגול פסול כו' חוץ למקומו פסול כו' משמע דס"ל דחוץ למקומו נמי קרוי פיגול וכן משמע בתירוצם דבסוף · ול"ע דהרי בכל דוכתי בזבחים משמע דאין קרוי פיגול אלא חוץ לזמנו אבל חוץ למקומו פסול מיקרי ולא פיגול · דקתני בכמה דוכתי במתני' ובריית' דבמחשב חוץ למקומו פסול ואין בו כרת וחוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת ולא אישתמיט בשום דוכתא למתני פיגול על מחשבת חוץ למקומו · ואפשר דס"ל כיון דילפי' חוץ למקומו מפיגול יתירא דכתיב כדאיתא בזבחים · ואי דמקרי פיגול אלא דהתנא קרי לי' פסול כדי לתת חילוק בין חוץ לזמנו וחוץ למקומו · ולפי מה שכתבתי דאינו קרוי פיגול מ"מ אין להקשות מאי תירץ רש"י ה"ל למתני מפגלת הא בחוץ למקומו נמי מחשבין מעבודה לעבודה לכ"ע והא לא שייך לשון פיגול מש"ה קתני לשון פוסל דשייך אחוץ לזמנו וחוץ למקומו דפיגול נמי פסול מקרי · די"ל דמ"מ כיון דאיכא למטעי בלשון פוסל דקאי נמי אמחשבת שלא לשמה · ה"ל למתני שפיר לשון פיגול דליכא למטעי · דהא דבחוץ למקומו נמי מחשבין בו מעבודה לעבודה מפורש בכמה משניות בזבחים ומנחות וליכא למטעי ביה דאינו פוסל וק"ל :

בא"ד דמה לתרווייהו שכן אינן באותה עבודה כו' מה שהקשה מהרש"א בזה דאמאי לא יליף ריש לקיש בק"ו דמחשבין מעבודה לעבודה גבי שלא לשמה ע"ש תמיה לי מאוד שנעלם ממנו גמ' דזבחים שהביאו התו' הכא ראיה ממנה דבפיגול ושינוי בעלים אין מחשבה פוסלת באותה עבודה · דהתם מקשה הגמ' קושי' זו על ריש לקיש ואין מתרץ כלום עלהק"ו דשינוי בעלים · אבל על הק"ו מחוץ לזמנו פריך שכן חייבין עליו כרת · ועל הק"ו מחוץ למקומו נמי פריך שכן נוהג בכל הזבחים ע"ש ודוק :

שם ע"ב בתו' ד"ה תקום שאין מחשבה פוסלת כו' וצ"ל נהי דבהמה לא מיתסר דם מיהא איתסר עכ"ל עיין מ"ש מהרש"א בזה לשיטת רש"י · אבל ברש"י לא משמע כלל כדבריו שהרי כתב לאו עבודה היא לאפסודי בהמה משום הקטר חלבה לע"ז · משמע דמשום זריקת דמה לע"ז מפסדינן הבהמה כולה · וגם כתב היכא כו' ולא נזרק דמה לע"ז משמע דאם נזרק דמה נאסרה · וגם משמע מזה דמיירי הכל בזריקה עצמה או הקטרה עצמה שהיתה לע"ז ולא במחשב בשעת זריקה על עבודה אחרת וגם לכאורה אין שייך כלל לומר שחשב בשעת זריקה להקטי' חלבה לע"ז · דהא בחולין איירי · ואם לא זרק הדם לע"ז · מה היתה הזריקה והיכן זרק שיפול עליו שם זריקה · לכן נלע"ד דרש"י לא נתכוין לכך אלא כפשוטו · וקושיות התו' יש לייסב דבהני דיכרי דלקמן דלא חייש במה שזרקו הדם לע"ז י"ל דהם שאלו אם מותר הבשר לאכול קודם שיתנו הדם להנהו טייעי שאז עדיין לא נאסר משום הזריקה שתהי' אח"כ · וספיקם היה אם נאסר מחמת השחיטה שחשבו הטייעי עלי' לע"ז ועל זה השיב רב יוסף דהלכה כר"י ולא נאסרו אבל לאחר זריקה לא איירי דאז בודאי אסור דזריקה אוסרת כמו שחיטה · ומה שהקשו מהתוספת' י"ל כיון דהגמ' נמי מייתי ברייתא זו ומעשה זה דקיסרי ולא קתני בה שזרק הדם לע"ז והקט' חלבה לע"ז אלא שחט ולא ח"כ חישב עלי' בודאי שהתוספתא משובשת ונסכת בטעות · דברייתא שהביא תלמודא ודאי מדוייקת טפי וק"ל :

ולשיטת התו' י"ל נמי דס"ל פירושא דרש"י דבשתי עבודות דקאמר היינו שחיטה וזריקה

חדיקה עלמה שהיתה לע"ז · והא דלא קאמר שלש עבודות דהיינו הקטר חלבה כמי · היינו משום דר"ל דבע"א אין המחשבה פוסלת אלא בשתי עבודות מן הארבע הפוסלות בפנים · אבל הקטר חלבה איכה בכלל הד' עבודות הפוסלו' בפנים מש"ה לא חשיב לה בהדי השתים דפוסלות בחוץ אע"ג דדיכה שוה לזריקת דם · ואין להקשות לפ"ז הא איכא למפרך אק"ו זה מה למוקדשין שאין המחשבה פוסלת בהן כלל בהקטרת חלב תאמר בע"ז שכמחשבה פוסלת בהקטר' חלבה אכ"פ לאסור החלב · די"ל דגבי מוקדשין לא שייך כלל למימר שתפסול המחשבה החלב דהחלב בלא"ה אסור בהנאה שהוא חלק נבוה כדאיתא בזבחים ולמכין שיפסול לנבוה · נמי לא שייך כיון שכבר העלהו והקטירו · אע"פ שהי' פסול אם עלה לא ירד ככל שפסולו בקודש ודוק :

דף מ

ע"א מתו' ד"ה לפני ע"ז כו' א"כ כיון דלפני ע"ז הוא כו' כגון שהוא ישראל מומר כו' כתב מהרש"א ז"ל דהאי תירוצא למאי דמשני כו' אבל לאידך אוקימת' דאיירי במומר דמודה רב נחמן ע"כ דר"ה לא איירי הכא במומר דא"כ לא הוה ר"ן פליג עליה וצ"ע עכ"ל ויש ליישב דרב נחמן מודה במומר דלא אמרי' לצעורי' קמיכוין דוקא היכא שאמר בפירוש ששוחט או מנסך לע"ז אבל בסתם אע"ג ששחט לפני ע"ז לא אמרי' דמסתמא שחט לע"ז ובהא פליג ארב הונא · דהכי מסתבר דמומר בסתם לא גרע מישראל אחר שפירש בהדי' ששוחט לע"ז שאנו אומרים שאעפ"כ אין דעתו לע"ז · ממילא ה"ה כמי במומר שעבד ע"ז פעם א' שאנו אומרים אע"פ ששחט לפני ע"ז כיון שלא פירש ששוחט לע"ז מסתמא אין דעתו לע"ז · דהא אכתי לא הוחזק בודאי שהוא מומר לע"ז משום פעם א' · דאלי"ה בלא"ה היתה שחיטתו פסולה כמ"ש התו' לעיל (דף י"ד) אלא אם פירש ששוחט לע"ז בזה מהני שעבד ע"ז פעם א' דלא אמרי' לצעורי' קמיכוין כמו בשאר ישראל · אבל ר"ה דס"ל דבשאר ישראל אם פירש ששוחט לע"ז לא אמרי' לצעורי' קמיכוין ה"ה במומר אפילו לא עבד רק פעם א' · בסתם כמי אמרינן דשחט לע"ז כיון שהי' לפני ע"ז · וצ"ל דגם למאי דמתרץ בישראל מומר מ"מ קיימ' כמי אוקימת' דלעיל דאית לי' שותפות בנוה · ובכה"ג דוקא דאית ליה שותפות וגם הוא מומ' לא אמרי' לצעורי קמיכוין אבל אי לית לי' שותפות בנוה אע"ג דמומר הוא מכל מקום אמרינן לצעורי קמיכוין כיון שאינו מוחזק מומר רק משום פעם א' · וכן משמע קצת מדלא קאמר אלא בישראל מומ' דהרי חוזר עתה משינוי' דלעיל לפי שיטת התו' וק"ל :

שם

בד"ה חייב שלשה חטאות כו' ונחוץ לע"ז הוי חידוש כדמוכח בשמעת' כו' ק"ק למאי דמשני באומר בגמר זביחה הוא עובדה מאי חידוש יש בזה דפשיט' שחייב על שחוטי חוץ כיון שהאיסור של ע"ז והחיוב דשחוטי חוץ בהדי הדדי אתיין · וגם למאי דמשני בחטאת העוף ובחלי קנה פגום יש להקשות כן · מיהו בזה י"ל דאת' לדייק דוקא בחטאת העוף חייב אבל בזבח אחר לא ולאשמועי' דאדם אוסר דבר שאינו שלו אפי' במעשה כל דהו וכרב הונא · ולאיכך אמורא את' לאשמועי' דכיון דקני' ליה לכפרה כדידי' דמי' כדמשני לדידהו · אבל למאי דמשני באומ' בגמר זביחה כו' קשה · וצ"ל דה"מ למפרך הכי אלא דבלא"ה פריך שפיר לישמעי' זבח וק"ל :

באיד

ואע"ג דאותו ואת בנו בחוץ פטור משו' מחוסר זמן כו' יש לדקדק הא אותו ואת בנו בפנים פסול כדתכן לקמן ריש פ' אותו ואת בנו · וא"כ דין הוא שיהא בחוץ פטור שהרי אינו מתקבל בפנים משא"כ בשבת דאם זרק הורלה ומקרי מתקבל בפנים מש"ה בחוץ כמי חייב ואין לומר דהיא גופי' קשי' לאו אמאי אותו ואת בנו פסול בפנים משום מחוסר זמן שפי' מכפבת · דקושי' זו אין כאן מקומה אלא לקמן ריש פ' אותו ואת בנו · וגם לשונם לא משמע הכי וק"ל :

שם

ע"ב בד"ה לא הוה חטאת תיובתי' כו' ושאל י"ל כו' מ"ש מהרש"א בזה אבל לא כיחא לאו לבעלי התו' למימר די"ל דמאי מעשה מעשה רבה ונקט חטאת עוף משו' דבכל הקרבנות הוו כדידי' וכדמסיק לרב נחמן כו' ע"ש לא ידעתי להולמו דאם כית' דמיירי בחטאת העוף · גם השת' דאמר ר"ה סימנא' · כמי לא הוי תיובתי' כדמשני בגמ' לעיל · וא"כ מאי קאמר רב פפא אי לאו דאמר כו' אלא ודאי דר"ל דאפילו לא הוי מוקמי' לי' בעוף אלא בחטאת בהמה כדס"ד מעיקרא מ"מ לא הוה תיובתי' · דה"א מאי מעשה מעשה רבה ומש"ה לא מיתסר עד גמר שחיטה וחייב משום שחוטי חוץ · וגם לישמעי' זבח לא הוי קשי' לפ"ז · דה"א דנקט חטאת לרבותא כמ"ש התו' · א"כ אין מקום לקושי' מהרש"א · וגם מה שתירץ דר"פ ע"כ לא אסיק אדעתי' הך סבר' מדמייתי ר"פ גופי' סייעת' לר"ה מדנקט חטאת עוף כו' לא ידעתי מהיכא משמע לי' דר"פ אתא לסיועי' לר"ה מהא · דאע"ג דרש"י כתב הכי אדברי מר זוטרא · היינו לפי מאי דסבר המקשה דבסמוך דפריך לרב נחמן ור"פ ור"י מזה · אבל ר"פ גופי' מ"ל לדידע סיוע' דלקמן ולא בא אלא לתרץ הקושי' מאי איירי' חטאת כו' בין לר"ה בין לרב נחמן ואידך · ואע"ג דהמקשה דבסמוך לא אסיק אדעתי' הך סברא דכיון דקני' לי' לכפרה כו' · מ"מ הכא ר"פ הוא דקאמר האי מילתא אי לאו כו' ידע לה וק"ל :

וגם

קושי' דאפוכה של מהרש"א לתירוץ התו' מאי קאמר להאי לישנא כמי דכי מדלית רב הונא מהכא תקשי מאי איירי' חטאת כו' הא י"ל דנקט חטאת לרבותא ועוד מאי פריך מהך ברייתא לרב נחמן הא מתוקמא שפיר בחטאת בהמה ונקטה לרבותא ע"ש שנדחק בתירוצו (לומר דאי אפילו במעשה רבה אינו נאסר כדס"ל לר"ן א"ז לא שייך האי תירוצא דנקטה לרבותא כיון דאפילו במעשה רבה לא כאסר וזה לא שמעי' מהך ברייתא ע"ש וזהו דוחק גדול דאכתי מ"ל דהברייתא אתא רק לאשמועי' דלא הוי כדידי' אלא הוי דבר שאינו שלו · והוי ס"ל לתנא לסברא פשוט' דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו כלל אפי' במעש' רב' מלבד דוחקים אחרים שיש בתירוצו) כלפ"ד ליישב דודאי השתא דאסיק אדעתי' · דאיכא לאוקמ' בחטאת העוף ובחלי קנה פגום תו ליכא למימר דמיירי בחטאת בהמה ונקטה לרבותא · דהא אכתי לא שמעי' הך רבותא דהא מ"ל דבאמת כדידי' דמי' ולא מיחייב משום שחוטי חוץ דמכי שחט בה פורתא איתסרא ואידך מחתך בעפר הוא · וברייתא איירי בחטא' העוף דכולהו בהדי הדדי קאתיין · וא"כ אי הוה בעי לאשמועי' הך רבות' · ה"ל למנקט אשם דלא, מאי מיירי בעוף או עולה · דאפי' בעוף בעי' שני סימנין והוה שמעי' מיני' שפיר הך סברא דמשום דקניין ליה לכפר' לאו כדידי' דמיין · אלא ע"כ דהתנא לא אתא כלל לאשמועי' הא · א"כ ה"ל למיתני זבח סתם · ומדנקט חטאת ע"כ דוקא קתני ובאמת מיירי בחטאת העוף אבל זבח אחר לא ופריך שפיר לרב נחמן · וגם לצ"ל במה שפירש רש"י דכי מדלית דר"ה כמי הקשי מ"ש חטאת כו' אע"ג דאכתי לא אסיק אדעתי' הא דחלי קנה פגום מ"מ אוקימת' דחטאת העוף כבר אמר רב פפא מקודם · י"ל כמי דמ"מ ליכ' למימ' דנקטה לרבות' דהא אכתי מלינן למטעי ולמימ' דבחטאת בהמה אע"ג דלא הוי דידי' מ"מ לא מיחייב עלה משום שחוטי חוץ בכה"ג ששחטה בחוץ לע"ז · משום דבשי' א' כאסרה ולא בעי' גמר מעשה · וברייתא מיירי בעוף דוקא שחיובו משום שחוטי חוץ בסי' א' הוא · ואפי' ה"ל למנקט אשם או עולה דשמעי' מיני' דלא הוי כדידי' ושמעי' במי דבשל חברו אינו אוסר אלא במעשה גמור · אלא ודאי דאיירי בחטאת העוף באמת וקשה בלא ר"ה כמי מאי איירי' חטאת העוף כו' כיון דבלא ר"ה הוה ס"ל דאינו אוסר דבר שאינו שלו אלא בגמר מעשה כמ"ש רש"י בהדי' · א"כ גם בשאר זבח דינא הכי · אבל רב פפא הכא ה"ק אי לאו דאמר ר"ה סי' א' לא הוי חטאת תיובתי' מעיקרא כדלא אסיק אדעת':

אדעת' כלל לאוקמ' בעוף כדס"ד דרב נחמן שהקשה הך תיובת' דבבהמה בודאי איירי דאי הוה אסיק אדעתי' לאוקמ' בעוף · לא הו"ל למכי שתים בה אסי' אחד אסרה כו' דהא בעוף חייב אסי' אחד משום ש"חכמי · וא"כ שפיר מ"ל דלרבותא נקטה כיון דליכא למטעי דאיירי בעוף ודוק :

דף מא ע"א תו' ד"ה כיון דקני' לי' לכפרה כדידי' דמי' והא דפריך כו' היינו כרב הונא דלעיל דלהכי אמוראי דהכא מיתוקמ' אף בחטאת דכדידי' דמיא עכ"ל לכאורה כראה דלפי האמת דאמרי' דטעמא דהכי אמוראי הוא משו' דאמרי' לגע:רי קמי כוין אבל היכא דלא שייך ה"ט מודו דאוסר וא"כ הכא בשוחט חטאת דלא שייך לעורי מיכון דהכי הוא שונג בע"ז ואינו יודע שיש איסור בדבר · ועוד דלא מסתבר שיכוין לגעל הכהנים דהרי כיון ששוחטו בחוץ אף אם לא יתכוין לע"ז אין לכהנים כלום מזה אחרי נפסל משום שחוטי חוץ · וא"כ לא קשיא להו כלל מהכא · דבכה"ג מודו דאוסר · ולא נריכין למימר כיון דקני' לי' לכפרה כדידי' דמי' · ומלינן למימר דהגמ' דזבחים סלק' כמי אליבא דהכי אמוראי דאינהו כמי סברי דחטאת לאו כדידי' דמיא · ולע"ד ע"כ נ"ל כן · דלתירוץ התו' קשה מכ"ל להגמ' התם דרב הונא אליב' דהא אהכי אמוראי דילמא' סבר נמי הכי דמשיכי תיתי לעשות אלונתא חדשה · אלא ודאי דהגמ' סבר דכ"ע אית להו דלאו כידי' דמיא משום דהסברא הכי הוא' · והראי' שהרי רב פפא נמי ידע דאיכא למימר דחטאת כדידי' דמיא כדאמר הגמ' לעיל מזו דתימ' כיון דקני' ליה כו' ומ"מ לא מסתבר לי' למימר דאמת כן הוא · אלא דהכא מקמי דאסיק אדעתי' הך סבר' דלגעולי קמיכוין הוכרח לתרץ כן אליב' דהכי אמוראי אבל לפי האמ' שאינו נריך לתרץ כן כ"ל באמת אמרי' דגם הכי אמוראי לא ס"ל כדידי' דמיא אלא כמו שהי' הסבר' של רב פפא והמקשה דפריך לעיל אר"פ פשיט' ודוק :

שם גרש"י ד"ה אסרו אף בבהמה דאדם אוסר דבר שאינו שלו עכ"ל כראה דר"ל דבשתיי' ודאי אסור אף לר' בן בגא ור"י בן בתיר' דאף דאינו כסך גמור · מ"מ אסור משום מגע נכרי דמגע נכרי אפי' בלא כוונ' כלל אוסר משום סתם יינם ולא שייך בזה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו · דדוקא דבר שאוסר משום מחשבתו כגון תקרובת ע"ז שנאסר משום מחשבתו או הקדש שנאסר משו' מחשבתו אין יכול להקדיש דבר שאינו שלו אבל מגע נכרי שאוסר בלא כווכ' כלל רק משו' מגעו לחוד אין חילוק בין אם הוא שלו או לא · ובזה סרה קושי' של ס' מ"ב בתו' ד"ה לאו כל כמיניך שתאסר כו' ע"ש וק"ל :

שם בתו' ד"ה ה"נ בישראל מומר להכך אמורא יהמ"ל בנזיקין מנסך היינו שנגע בו עכ"ל לכאורה קשה דא"כ היינו מטמא דהא בנגיעה לא קים לי' בדרבנא מ כי' · וכראה דכוונת התו' הוא למ"ד מנסך היינו מערב · וקאמר הגמ' התם דס"ל דקנסא מקנסא לא ילפי' ולהכי אע"ג דהיינו מדאמ' מ"מ אילטריך למיתני' · ואמר נמי התם דמ"ד מערב לא בעי למימר מנסך ממש משום דקים לי' בדרבנה מיני' ע"ש וא"כ קאמריהתו' שפיר דהך מ"ד כיון דס"ל קנסא מקנסא לא ילפי' · ה"מ לפרושי מנסך היינו שנגע בו דהשת' לא קשי בדרבנה מיני' · והוי א"ש טפי לישנא דמנסך דמשמע שנשאו יין נסך · משא"כ מערב דלא נעשאו יין נסך דאינו כאסר אלא משום שנתערב בו יין נסך וק"ל :

דף מא ע"ב והא לא אמר לשם חטאתי אמר ר"א באומר לשם חטאתי אין להקשות מכ"ל לר' יוחנן דאיירי הכי דילמ' מיירי בלא אמר אלא לשם חטאת ומיירי אפי' במחויב חטאת · די"ל דס"ל דזהו מילת' דפשיט' היא כיון שאומר לשם חטאת סתם דמשמע לשון נדר מידע ידיע דאין בדבריו כלום · אלא ודאי דמיירי באומר לשם חטאתי ואינו מחויב חטאת · דס"ד כיון דילמא מתן דחזי סבר ודאי מחויב חטאת הוא כיון שאומר לשם חטאתי דמשמע שאני מחויב · קמ"ל דלא חיישי' דאי אית' דמחויב קלא הוה לי' · וא"כ ע"כ דמיירי שבאמת אינו מחויב דאי הוה מחויב בודאי הוא פסול בכה"ג · וכן בתמור' דבסמוך יש לומר כן · וכן בעולת יולדת דבסמוך לפי גירס' ראשונה דרש"י · ואפשר דז"ש רש"י ד"ה באומר לשם חטאתי והיכא דאינו מחויב כו' ובד"ה לשם תמורה זבחי ואשמועי' מתני' כו' כלומר דהשתא קמ"ל מתני' רבותא · אבל אי לא הוה מיירי בהכי אלא באומר לשם חטאת או לשם תמורה סתם · לא הוי קמ"ל מידי כנ"ל וק"ל :

דף מב ע"א ברש"י ד"ה לישנא אחרינא כו' חדא דהא לא אמרן הא' מהו דתימא בכל הכך שמעתתא דאמוראי דלא שאכו רלעיל כו' לכאור' נגר כשתא רש"י עצמו מקושי' זו במה שפירש לעיל ללישנא קמא בד"ה מהו דתימא כלומר ואילטריך ר"א לאשמועינן דכי יש לו שה פסולה אע"ג דאמרה ר"א לעיל גבי תמורה עכ"ל ר"ל ולכך הולרך לתרץ הכא מהו דתימא כו' ע"פ מבהכך דלעיל וא"כ אין כאן קושי' · ואפשר דקשי' לי' לרש"י דלא"ז ה"ל להגמ' להקשות והא אמר' ר"א חדא זימנ' כמו שהסוגי' בכל דוכת' · אבל השתא משמע דהולרך לומר מהו דתימא כו' דאל"ה הוה קשה מאי קמ"ל ר"א כלל דהוא מילתא דפשיטא בעצמו בלא הא דלעיל · וא"כ שפיר קשה הא לעיל לא קשת' הכי וק"ל ומ"מ עיקר חסר מדבריו וצ"ע :

באר ועוד נשאין לו שה ל"ל למיתני זה הכלל לאתויי פשיטא למאי כיחוש לה עכ"ל מקשה גם' מ"ב אמאי לא תקש' הכי לעיל נמי גבי אין לו זבח פשיט' ע"ש ולע"ד נראה לישב דבעלמ' התם יש לחוש שיסבור הרואה שמא יש לו ובמבנתוך ביתו · משא"כ הכא חששא רחוקה היא לחוש שיסבור הרואה שיש לו שה אף ע"פ שאין לו שה וגם יסבור שילדה דיש נ"כ סברא דאם איתא דילדה קלא אית לה · כולי האי ודאי לא חיישינן ודוק :

דף מב ע"ב גמ' והאיכא בהמה שנחתכו רגליה כו' סבר לה כרשב"א כו' והאיכא נגלודה ס"ל כר"מ דמכשיר כו' הקשה א' מתלמידי אמאי לא מקשי' דקובת הוושט ופסוק' הגרגרת דתנן במתני' שנשנו קוד' חורס של ר"ע מפקינן · דהא באמת חזר ר"ע והודה דכבילי' הון · ומעיילינן תחתיהן בהמה שנחתכו רגלי' ונגלודה · ואין לומר דפריך הכא אליב' דרבא דאמר אלו אסורות קתני · דמ"מ מ"ל דתנא דבי ר"י טרפות דוקא חשיב ולא נבלות ולא ריה לשנות כתנא דמתני' · וי"ל דבאמת נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת נמי טרפות הן ולא מקרו נבלות עד אחר שחיטה · והא דפריך לעיל אמתני' דהכא דקרי' להו טרפות היינו משום דמיירי במתני' אחר שחיטה מדקתני כל שאין כמוה חי' כו' וא"כ ה"ל למתני עיקר האיסור דהיינו נבילה כמ"ש התו' שם אבל תנא דבי ר"י דקאמר אלו שמונה עשרה טרפות כו' ודאי דה"ל לחשוב גם נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת בכללן שהרי גם הם נאסרו למשה מסיני דטרפה הן וחייבים עליהן מחיים גם משום טרפה · ולמסקנא צלע"ה כיון דבאמת לא חשיב להו דהרי בכלל נק בה ופסוקה כינהו ודוק :

שם בתו' ד"ה ואמר רב יהודה אמר שמואל וכן לטריפ' כו' ובהמה מיטרפא בנקיבת הקרום לחודי' אבל אדם דאית לי' מזלא בעי שסרון כו' ויש לדקדק לפ"ז ולפי תירוץ ראשון שכתבו אח"ז דהא דאמר בעירובין דחשיב תרי חומרי דסתרי אהדדי כגון שדרה ונגלגולת אגב שדרה נקט גלגול' דמשמע מיני' דס"ל דתרי חומרי הוא ·לענין טריפו' דבהמה מחמיר כב"ה ולענין טומאת אהל מחמיר כב"ש · ואמאי הוי תרי חומרי דסתרי אהדדי הא אפשר דגם ב"ש מודו דבהמה מיטרפה בחולים א' · רק באדם בעו תרי חוליות משום דאית ליה מזלא כמ"ש התו' לענין גלגולת · ואע"ג דרב יהודה קאמר וכן לטריפה ·היינו דלב"ש בודאי טריפה בשני חוליות ולב"ה בחולי' א' · אבל בחולי' א' הכא' לב"ש דגם בהמ' איכה טריפה בכך כמו אדם אבל מ"מ אפש' כמי דב"ש מודו נמי בהמה דטריפה בחולי' אחת · אלא

דאלו מילת' דפסיק' היא ורב יהוד' לא בעי למימר אלא מאי דפסיק' לי' ואי"כ לא הוי תרי חומרי דסתרי אהדדי אי מטריף בבהמה בחולי' א' כב"ה ולענין מומאה מחמיר כב"ש דבעי שני חוליות כיון שיכול להיות שפניהם אמת ודוק וכ"ע

שם בא"ד אי כמי לענין טרפות אדם קאי וכן לטריפה כמי אנולגולת כו' יש לדקדק לפי מ"ש מהר"ם בפס' התו' דעירובין דשיעורא דכדי שיכנס מן החי ויתות דקאמרי ב"ה היינו משום דחסרון הבא ע"י נטילה גרע מבא ע"י רקיבה או חולי ומש"ה הוא בפחות מתלא מקדח ואי"כ לא פליגי ב"ש וב"ה כלל לענין טרפה דב"ש נמי מודו דע"י נטילה מת בפחות מתלא מקדח וב"ה נמי מודו דע"י חולי או רקיבה אינו מת אלא במלא מקדח רק לענין טומאה פליגי אי משערין בנטילה או לא ואי"כ היכי הוי תרי חומרי דסתרי אהדדי בגולגולת הא לענין טריפה לא פליגי ב"ש וב"ה כללי ואין לומר דלענין טריפ' גופי' עביד תרי חומרי דסתרי אהדדי דלענין הורג את הנפש מחמיר כב"ש דמשער במלא מקדח ולענין בכור מחמיר כב"ה דמשער בפחות מתלא מקדח דזה לא נקרא תחומרי ב"ש ותחומרי ב"ה דהרי לא פליגי כלל בזה דבנטילה כ"ע מודו דלא בעי' תלא מקדח ובחולי או רקיבה בעי' תלא מקדח ומילא עביד תמה נפשך בחד מינייהו דלא כמאן דאי בנטילה עביד הכי תרי חומרי עביד בהורג את הנפש דלא כמאן דהא ב"ש נמי מודן דהוי טריפה בפחות מתלא מקדח ואי בחולי עביד הכי תרי חומרי עביד בבכור דלא כמאן דהא ב"ה נמי מודו דלא הוי טרפה בפחות מתלא מקדח ועוד דלא הוי דומיא דסדרה כלל דהוו התרי חומרי לענין טומאה ולענין טריפה דעביד בחד חומרא של ב"ש ובחד חומרא של ב"ה ועוד בכה"ג נ"ה מ"ת למימר תרי חומרי בכל הי"ח טרפות דלענין הורג את הנפש לא חשיב לי' טריפה ומחמיר לחייב את ההורג וגבי בכור חשיב לי' טריפה להחזיר הפדיון ומ"ש נולגולת דנקט ספי מאשאר טרפות וצ"ע היטיב :

דף מג ע"א ברש"י ד"ה לא תפיק כו' חליף היינו חסר' מתקום שהיא רגוי' להיות שם כו' צ"ל דלרווחא דמילתא כתב כן דה"מ לפרושי שהוא בכלל נקובה כמו שמפרש אח"כ בחליף דשני קרומים דוושט דכיון שהם נמולים ממקום שהן ראוין להיות אין לך נקוב' גדולה מזו אלא דכיון דתכן בריתא חסרה כיחא לי' טפי לפרש כפשוטה שהוא בכלל חסר' דאל"כ אלא דבדווקא כתב כן דחליף בחמת לאו בכלל נקובה הוא תקשה לן מאי פורך הגמר' לקמן לדחוק לת"ד חסרון מבפנים לא שמי' חסרון דחסר' דמתני' לר' שמעון קאי הא ה"מ לפרושי דאחסרון האוכות קאי דאינו בכלל כיקבה וליכא מ"ד דפליג ומכשיר בחליף או חסר דאוכות וכן הקשה א' מתלמידי אבל לפי מ"ש אש"כ מלאתי במהר"ם וב"י שהקשו זה לקמן ותירצו בדוחק ע"ש והיודע יבחר :

שם בתו' ד"ה הנך דספקת לא תפיק כו' לכן נראה דעולא וההוא דלקמן כו' ולית לי' י"ח טרפות כאמרו למשה מסיני כו' מקשה גם' מ"ב א"כ מאי פריך הגמ' והאיכא שבשמעתת' דילמא הני אמוראי סברי כתנא דמתני' דא"ל דמרב' בזה הכלל כל הני ולית להו י"ח טרפו' כאמרו כו' ע"ע ולפ"ד לק"מ דודאי ר' יוחנן ועולא מאן לפלוגי אתנא דבי ר' ישמעאל ולית להו י"ח טרפות משום דמתני' מסייעא להו דאלו משמע למעוטי דרב תאכה ודרכים ואי"כ לא משכחת י"ח וע"כ לא ס"ל לתנא דמתני' כתנא דבי ר"י די"ח טרפות כאמרו ואית להו לר' יוחנן ועולא תנא דמסייע להו אבל הכי דאמרי הנך שב שמעתת' לא מ"ל דפליגי אתנא דבי ר"י וס"ל דיותר מי"ח טרפות כאמרו דהיכי מצו לפלוגי אתנא כיון דלית להו תנא דמסייע להו דתנא דמתני' מ"ל דס"ל נמי דאיכן יותר מי"ח ובהמה שנחתכו רגלי' ונלודה כמי ס"ל דכשר כרשב"א ור"ת ומדה אע"ג דקתני לה י"ל נגד זה מפיק חסרה

הריאה דהוי בכלל ניקבה לרבנן ור"ש דחשיב חסרה מ"ל דמריה לא ס"ל ואפילו את"ל דתנא דמתני' אית לי' דיותר מי"ח כאמרו ודלא כתנא דבי ר"י מ"מ בהנך שב שמעתתא דלא תליכו דפליג תנא דמתני' אתנא דבי ר"י לא תלו הכי אמוראי לאפלג עלי' די"ל דגם תנא דמתני' ס"ל דאיכן טרפות ומכ"ל לעשות בזה פלוגתא ביניהם וכה"ג כתב מהר"ם ש"ף בחדושיו לתרץ קושי' שהקשה על התו' שלפני זה ע"ש ודוק :

אך מ"מ קשה דא"כ מ"ד דבשר החופה את רוב הכרס היינו נקרע רוב החיצונה אכתי לא מתרץ מידי דמ"מ מדחשיב לי' תנא דבי ר"י בתרתי ע"כ דרוב החיצונה לא הייכו בשר החופה ומכ"ל דתנא דמתני' פליג עלי' בזה וזה קשה גם על תירוץ מהר"ם ש"ף הנ"ל וצ"ע :

שם בד"ה והא אמר ר"י הלכה כסתם משנה כו' דאי סתמא מעליית' היא אמאי איצטריך ר"י לומר הלכה כמות' כו' ואין לומר דאיצטריך משום דאיכא סתמא דהכא כנגדו והא מ"מ הלכ' כמו האחרון דהל' ימאורליי"כא ס"ל דלאו בבא חד' ניכהו ויש סדר למשנה וק"ל :

שם ע"ב ורבה כמי לחדודי לאביי הוא דבעי לכאורה קשה מה חידוד הי' זה הלא דבר פשוט הוא להקשות זה ואפשר לומר ע"פ מה שיש לדקדק מה הקשה אביי דילמא באמת רבה רלה לבדוק גם בלד הפנימי ומ"מ בדק גם לד החילון אע"ג דהבדיקה לא מהני וצריך לבדוק גם הפנימי דמ"מ יכול להיות לפעמים שניכר האדם גם בלד החילון ואולי בלד הפנימי לא יהא ניכר שעדיין לא נכנס לפנים ולכך לריך לבדוק תשני לדדים לחומר' והא דקאמר וושט אין לו בדיק' מבחוץ היינו שלא נסמוך אבדיקת חוץ לבד כמו בקנה דלא בעי בדיקה לפנים כלל קמ"ל דלא דרוב פעמים אין האדם ניכר בחוץ אבל מ"מ לחומר' בעי בדיקה גם בחוץ אולי יהא ניכר בחוץ ולא בפנים וצ"ל דאביי דיקדק מלשון רבה דאמר וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים דהוא יתור לשון דאי הוה אמר וושט אין לו בדיקה מבחוץ תמילא הוי ידעי' דלריך לבדוק גם בפנים וצ"ל למית' אלא מבפנים אלא ודאי דבא לומר דמבחוץ אין לו בדיקה לסמוך עליה אלא מבפנים יש לו בדיקה לסמוך עלי' לבד דאל"ה אלא דמבפנים עם בדיקת חוץ מהני פשיט' דשניהם יחד מהני דאל"ה הל"ל וושט אין לו בדיקה סתמ' ומש"ה שפיר פריך נ"ל הך בדיקה מבחוץ כלל הא לחוד' לא מהני וע"כ לריך אתה לבדוק גם בפנים וגם לחוד' סגי וזה שדקדק אביי ואמר והא מר הוא דאמר וושט אין לו בדיקה אלא מבפנים כלומר מדקאמרת אלא מבפנים ש"מ דבפנים לחודה סגי ואהא שפיר משני לחדודי לאביי הוא דבעי דקושי' זו אינה פשוטה כל כך והרא"ש שכתב דרבה עשה עלמו כאלו לא רלה לבדוק יותר ע"ש היינו לחד פירושא שכתב דבאמת בעי בדיקה גם מבחוץ אבל לפי' הראשון שכתב דמשמע מיני' שאין לריך בדיקה כלל מבחוץ י"ל כמו שכתבתי וכן משמע מלשון הרא"ש שתלה זה בפי' השני שכתב אבל לפי' הא' משמע שאין לורך לומר כן ע"ש ואי"כ קשה אף דהאמת הוא שאין לריך בדיקה מבחוץ מ"מ מכ"ל לאביי להקשות וצ"ל כמ"ש שלשון אלא מבפנים הוי משמע לי' הכי ובזה יש ליישב קושי' התו' לעיל על רש"י שפי' דנקב נמי איכו ניכר בעור החיצון א"כ אמאי לא קאמר הכא נ"מ לספק נקובה ע"ש ולפ"ז א"ש דלענין נקב כיון דקיי"ל ניקב זה בלא זה כשר א"כ לא הי' רבה לריך להשמיענו במאי דאמר אלא מבפנים דבדיקת פנים לחוד מהני דפשיט' דמהני דכיון דפנימי שלם מהיכי תיתי להטריף דאף אם ניקב החילון הא מ"מ כשר הוא ואין לומר דמ"מ ה"א דחוששין שמא הבריא ונתרפא והוי קרום שעלה מחמת מכה כדבסמוך דהא פשיט' דלא חיישי' והא דאמר בסמוך לא חיישי' שמא הבריא ומשמע דלמ"ד חוששין לספק דרוסה באמת חיישי' כמי שמא הבריא היינו משום דניקב הפנימי קלת ובחילון

אין נקב מטהו ניכר כדפרש"י לעיל גבי ההוא בר אווזא ומש"ה אף דהפנימי עצמו נמי לא ניקב מעבר לעבר חיישי' שמא הבריא ועלה עליו קרום מחמת מכה · אבל אם הפנימי שלם מכל צדדיו מהיכא תיתי למימר שמא הבריא (וסברא זו כתבה הש"ך בי"ד סי' ל"ג ע"ש) וא"ל דאשמועי' דאפילו ניקב הפנימי קצת מצד א' כשר · דזהו לרב דס"ל חוששין לס"ד באמת טרפה · ורבה ודאי כרב ס"ל דהלכת' כוותי' באיסורי וגם כל מילי עבד כרב כו' כדאי' במ' שבת · אבל בדרוסה ה"א דצריך לבדוק גם בחוץ שמא יהא ניכר בו האדם ואף אם מהפכים אינו ניכר מ"מ טריפה הוא דזיהרא מיקלא קלי וסופו לחלחל וליכנס לפנים כמ"ש הרא"ש · קמ"ל דלא · ודוק :

שם

בגמ' ומ"ש, תהשוחט בסכין ונמצאת פגומה כו' יש להקשות מאי פריך הא התם מפרש גופא משום דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה וכיון דאתיליד ריעות' בשחיטה אסורה · מספק דמוקמי' לה אחזקתה · והכא אדרבה בחזקת היתר עומדת כדאמרי' כשמתה הותרה · וגמ"ש התו' הכא ד"ה קסבר עולא כו' וד"ס אלכי התם כו' · ואפשר דהיינו תירוץ הגמ' באמת התם אתיליד ריעות' בסכין ר"ל והוי ספק בשחיטה עצמה משא"כ הכא · דלכאורה קשה · מאי משני הא הכא נמי אתיליד ריעות' בבהמה דישב קוץ בוושט וניקב בו כבר קצת ואפשר שהבריא · אבל לפ"ז ק"ש · אמנם רש"י לא פירש כן בד"ה אתיליד ריעות' כו' דמשמע מלשונו דהכא לא אתיליד ריעות' · ומ"מ י"ל דכוונתו כן הוא וה"פ התם אתיליד ריעות' ואי לא אתחזק ברישא הא אתיליד לבסוף כו' ר"ל וכיון דהריעות' בשחיטה הוי כאתחזק איסור' קודם שחיטה דהא בחזקת איסור עומדת · אבל הכא אע"ג דאתיליד ריעות' לא מיקרי אתחזק איסורא כיון שבחזקת היתר עומדת · אבל לפי פשוטו דמשמע דהכא לא מיקרי ריעות' כלל קשה הא לת"ד דחוששין לספק דרוסה ה"ה הכא חוששין כמ"ש התו' · ולא מוקמינן לה אחזקת היתר משום דשכיח שהבריא כמ"ש התו' בס"ד · וכמ"ש מהר"ם מלובלין בחדושיו · ולעולא כימא דלא מקרי ריעות' כלל · דזהו לכאורה סברות הפוכות · דלת"ד חוששין ס"ל דקרוב הדבר יותר לתלות שהבריי' · ולעולא כימא דאפי' ריעות' לא מיקרי והיינו ע"כ משום דאין סברא לתלות בהבריא דלא שכיח כלל · דאי הוי סבר' לתלות שהבריא כמו איש סבר' להפך · א"כ שוה לריעות' דפגומה · דהתם נמי איכא למימר בעלם נפגמה' כמו בעור נפגמה · אבל לפי מ"ש א"ש ודוק :

דף מג

ע"ב ברש"י ד"ה אין חוששין שמא נקב הי' והבריא והוה קרום שעלה מחמת מכה כו' אע"ג פרש"י פי' לעיל (דף כ"ח) דוושט אין לו בדיקה מבחוץ אפי' למכין נקב · וא"כ ל"ל טעמא דהבריא ועלה בו קרום הא בלא"ה אי הוי חיישינן שנקב גם עור החיצון לא ה"ל בדיקה · די"ל דאי לאו חששא דשמא עלה בו קרום · א"כ אם אנו רואים שגם עור הפנימי לא ניקב מעבר אל עבר · הי' כשר בודאי · דבו ניכר הנקב · ומחמת חששא דשמא עלה בו קרום · גם בכה"ג הוי טריפה · ועולא אשמועי' דלא חיישי' להכי · אבל אם ניקב מעבר אל עבר של עור הפנימי · אפשר דגם עולא מודה דיש לחוש שמא ניקב גם עור החיצון ואינו ניכר · דדוקא הך חששא דשמא עלה בו קרום לא חיים · דהוי חששא רחוקה · אבל שמא ניקב גם החיצון ואינו ניכר · חיים · שהיא חששא קרובה · ועי"ל דדוקא היכא דלא ניקב במקום ידוע כי ההוא דממשמש קוצי' דמא דלעיל דצריך לבדוק כל מקום המלוכלך · בזה אמרי' דאין לוושט בדיקה מבחוץ · אבל היכא דישב לו קוץ ואנו רואים את מקום הנקב בעור הפנימי ואין צריכים לבדוק רק כנגד המקום ההוא בעור החיצון אם ניקב גם הוא או לא · בזה אפשר יש לו בדיקה · וכן מחלק הש"ך בי"ד סי' ל"ג ע"ש ודוק :

דף מד

ע"א בגמ' למעלה עד כמה אמר רב נחמן כו' ואע"ג דכבר פירש לעיל שיעורא דתורבץ הוושט י"ל דהיינו לשמואל דס"ל דבקיבתו ברובו וא"כ ודאי הוא משוכה בטבעו משאר הוושט לכך נתן בו שיעור בטבעו כלפחותכו ומרחיב כו' אבל לרב דס"ל דבקיבתו במשהו ומקום שחיטה הוא א"כ שוה הוא לשאר הוושט ולא צריך לשיעור כלל · ובאמת מרי בר עוקבא משמי' דשמואל קאמר שהוא שיעור' · אבל השתא דמודה רב דלאו מקום שחיטה הוא וא"כ צריך שיעור לידע עד היכן הוא · ומסתמ' כיון דלענין נקב דינו כשאר וושט א"כ ודאי אינו תלוי בשינוי טבעו שאינו ראוי לשחיטה משום זה אלא שיעורו מקובל הלכה למשה מסיני כמו בנקבה · ולהכי בעי כמה הוא שיעורו · אבל מ"ש מהרש"א בזה לכאורה קשה דא"כ היאך נתן שיעור למטה עד כדי שיצעיר הדי זה ג"כ אינו ניכר בחיי הבהמה ווה הקשה א' מתלמידיי :

ועוד

לתירוץ מהרש"א מאי מספקא להו לרש"י ותו' כמה הוא כדי תפיסת יד · ניחזי אכן עד היכן הוא חותכו ועומד במקומו · דהא הך שיעורא והא דלעיל חד שיעורא ניהו · אבל לפי מ"ש א"ש דהך שיעור' אליבא דרב והא דלעיל אליב' דשמואל · אלא שיקשה לפ"ז על הטור וש"ע שכתבו שניהם להלכה · ולפי מ"ש לא ה"ל לכתוב כלל שיעור' דלעיל דהא אנן קיי"ל כרב דאמר במשהו וצ"ע

שם

בתו' ד"ה והא"כ' עיקור סימנים כו' וכ"ת דס"ל דלא גרע מסמוסת הגרגר' שהיא טרפה זהו דוחק גדול ועוד כו' עיין במהר"ם שפי' דשמוטת הגרגרת עצמה שהיא טריפה כפקא לן מפסוקת הגרגר' דתנן במתני' דאלו טרפות ע"ש · וקשה לפ"ז ה"מ למימר דלא גרע מכפסק תורבץ הוושט עצמו דקאמר שמואל לעיל דברובו טרפה וצ"ל לדמותו לשמוטת הגרגרת והרוא גופי' לא ידעי' אוא מפסוקת הגרגרת · ולכאורה הי' נראה לע"ד לומר דשמוט' הגרגרת גופה קתני לה לעיל בברייתא' כשמטה הגרגרת ושחט את הוושט פסולה · ותורבץ הוושט שניטל מן הלחי דומה ממש לזה · אבל מפסוקה לשמוטה אין להביא ראי' · ולכך באמת בניטל רובו כשר ובנפסק תורבץ ברובו אמר שמואל דטריפה · וכרמשני באמת לק' בסמוך לגירסת הספרים דמקשה מהא דאמר שמואל ברובו · הא דאכקוב אנקובי כו' · אמנם לפ"ז לא ידעתי מהו הדוחק הגדול שכתבו התו' ע"ז · דהרי באמת הוא דומה לשמוט' הגרגר' שהוא שנעקרה ממקום חבורה · וניטל תורבץ הוושט נמי נעקר הוושט ע"י זה ממקום חבורו · ולעיל נמי משמע דפסיקא לי' לגמר' דחד דיכא אית להו לשמוטה דגרגרת ודוושט · דפריך התם לרב נחמן דס"ל דשחיט' דעוף בוושט או בקנה מברייתא' דכשמטה הגרגר' ואח"כ שחט את הוושט כו' ואלו שחיטה בגרגרת לא קתני כו' ר"ל דה"ל למתני איפכא נמי כשמט הוושט ואח"כ שחט את הגרגרת ע"ש ואי הוי סבר' לחלק בין כשמטה גרגרת לכשמט הוושט מאי פריך דילמ' לא ה"מ למתני איפכ' דכשמט הוושט אינו פסול כלל אלא ש"מ דאין לחלק · ועוד א"כ מאי מקשי' התו' ועוד דקא מסק דברובו כשרה אע"פ דפסוקת הגרגרת תנן ברובו טרפה · הא ודאי דלא מדמי לה לפסוקת הגרגרת אלא לשמוטת הגרגרת ושמוט' באמת איכה טרפה ברובו אלא בכולה דוקא וצ"ע גדול לע"ד :

בא"ד

ומיהו ספרים דגרסי מעיקר' כו' אבל לספרי' דגרסי בתר והאמר שמואל כו' עיין מ"ש מהרש"ל ומהרש"א בזה ולעד"נ שכוונת מהרש"ל דספרים דגרסי בשלמ' מתני' לר"פ לא קשי' הא דאקפל אקפולי כלומר מתני' איירי דאקפל אקפולי שנקלף הלחי מן הבשר והסימני' מעורין עדיין בגש' דהיינו אינוס אינומי שבגרם' שלפניכו והא דאדלדל אדלדולי כלומר עיקור סימנים היינו דאדלדל אדלדולי שנעקר הסימן מן הבשר והלחי דהיינו איע קור עקורי שבגירס' שלנו · ולקמן גבי והאמר שמואל ברובו גרסי רק התם דאנקוב אינקובי וזו לא · ועל גירס'

גידים׳ א׳ כתבו התו׳ שי״ל דהמקשן ידע דסימנין שנדלדלו ברובן טרפה היינו שנעקרו בכח ועיקור סימנין דאינן טרפה היינו כשנעקרו בנחת · אבל השתא דקאמר דעיקור סימנין היינו דאדלדל אדלדולי · וגם שמואל איירי בדלדול דהא לא משני אלא דשמואל קאמר ברובו דכשרה אבל איירי נמי באותו ענין דמקרי עיקור סימנין אלא דעיקור דפסול בשחיטה היינו כשנעקר כולו דוקא ושמואל איירי ברובו ולא כשנעקר כולו א״כ פריך מלשון דלדול של רבה בב״ח על דלדול שהזכיר המתרץ · ומתרץ לו דדלדול זה לאו היינו כדלדול של רבה בב״ח אלא דאקפל אקפולי בנחת · והא דקרי לי׳ לעיל דלדול היינו נגד אקפל אקפולי דאיירי ביה מתני׳ דכיון דהלחי דשם נקלף רק הלחי מן הבשר מיקרי זה דלדול לפי שהסימן נעקר לגמרי ומדולדל מאד א״כ התם שעדיין הסימן מחובר בבשר ואינו מדולדל כלל · אבל מ״מ אינו כדלדול של רב״ב״ח דאיירי שנעקר בכח והכא איירי דאקפל בנחת · והך מקשה דפריך מרבה בב״ח אינו רב פפא דר״פ ודאי ידע דאיכא לפלוגי בין נעקרו בנחת לנעקרו בכח · דהא מוקי עיקור סימנים באדלדל אדלדולי אליבא דר״פ · ולא קשי׳ לי׳ מעיקרא אהא דרבב״ח דאמר דדלדול טריפה אלא מקשה אחר הוא · אבל לספרים דגרסי בתר והאמר שמואל ברובו ל״ק הא דאנקוב אינקובי והא דאקפל אקפולי דלפ״ז ע״כ לא גרסי לעיל הכי דא״כ מאי חזר עתה וקורהו איקפל איקפולי ולעיל קורהו אדלדל אדלדולי ואע״ג דלעיל קאי אעיקור סימנין והכא קאי אדשמואל · מ״מ ע״כ שמואל נמי איירי באותו ענין דהוי עיקור סימנין דהא פריך אדשמואל והאיכא עיקור סימנין ומשני לא תימא כולו אלא רובו ש״מ דאין חילוק בין הא דשמואל לעיקור סימנין אלא דזה ברובו וזה בכולו · וא״כ למה קורא אותו עתה בלשון אחר מלעיל · אלא ודאי דגרסי לעיל כגירסא שלפנינו דהשת׳ ל״ק מאי קורא לעיל איעקור עקורי ועתה קורהו אקפל אקפולי · די״ל איעקור משמע שנעקר לגמרי ושמואל איירי שלא נעקר לגמרי אלא רובו (אבל לשון אדלדל שייך שפיר גם אדשמואל אף דמיירי שלא נעקר לגמרי · דמדולדל אדרבה משמע שמחובר עדיין קצת והראיה שהרי רב״ב״ח נמי קאמר הך לישנא ומיירי בלא נעקר אלא רובן · וא״כ למה קורא אותו עתה אקפל ומשנה הלשון דלעיל) וא״כ קשה מאי פריך כיון דהמתרץ לא הזכיר לשון דלדול כלל · אבל מהרש״א הבין איפכא דמתני׳ מוקי באדלדל אדלדולי ועיקור סימנין באיקפל איקפולי (ולכאורה נראה שהלשון אינו משמע כן) ולכן הקשה מה שהקשה׳ ולע״ד נראה ברור שכוונת מהרש״ל כמו שכתבתי ומ״ש מהרש״א בסוף דבריו ולא הוה איצטריך לי׳ לאוקמי באנקוב כו׳ דשפיר מצי איירי באקפל כו׳ דהיינו בעיקור סימנים כו׳ קשה היכי מ״ל הכי הא כולי סוגי׳ דלעיל מוכח׳ דאיירי באנקוב אנקובי · עד שמטעם זה רוב המפרשים אינם גורסים קושי׳ זו והאמר שמואל ברובו כו׳ כלל דאם״ד לדמות ניקב לנעקר · מלבד אשר דוחקים גדולים הכופלים בפירושו ודוק :

דף מה בתו׳ ד״ה אישתמיטתי׳ כו׳ ולשון אישתמיטתי׳ קשה עכ״ל כתב מהרש״א ליכא למימר דהוה ס״ד דר׳ ירמי׳ דאפילו באין בהן חסרון מצטרפין לכאיסר דהשתא ניחא לשון אישתמיטתי׳ כו׳ ולא ידענא היכי הוה ניחא בהכי · דאי הוה ס״ד דאפילו אין בהן חסרון ה״ל לאצטרופי לכאיסר פשיטא תקשה מנ״ל דאשתמיטתי׳ לי׳ הא דר׳ חלבו דילמא שמיע לי׳ והיא גופא קשי׳ לי׳ אמאי נקבים שאין בהן חסרון מצטרפין לרובה דאסור׳ חלבו כיפי תלי לה · הא לאו טעמא קאמר למילתי׳ · ועיקר קושייתו נ״ל לתרץ בענין אחר כפשוטה דהא ודאי נקבים קטנים הרבה לא חמירי מנקב אחד גדול ואם היה נקב גדול כאיסר בלי חסרון לא הוי טריפה דהא עד כמה תחסר כו׳ קתני · חכ״ש נקבים קטנים דלא מצטרפין לכאיסר וק״ל :

שם ע״ב תו׳ ד״ה מ״ד רוב עורו כו׳ וה״ה מפר׳ דמבעי לי׳ אי בעי נמי רוב מוחו כו׳ מקשה מהר״ס ס״פ אלו מיבעי לי׳ מהיכי תיתי לעשות פלוגתא רחוקה דמ״ד רוב מוחו לא בעי׳ אלא רוב מוחו לבד · ולמ״ד רוב עורו בעינן תרתי דוקא ע״ש ולע״ד נראה דלר״ת ה״ק מ״ד רוב מוחו כ״ש רוב עורו בעי׳ דרוב מוחו לבד ודאי דלא מיטרפא בי׳ · אלא דנקט רוב מוחו לרבותא דאפילו רוב עורו נמי לא מהני לחוד להטריף · אבל למ״ד רוב עורו רוב מוחו מאי די״ל דרוב עורו לחוד מהני דכיון דנפסק רוב עורו סוף המוח ליפרד ולצאת · או בעי׳ נמי רוב מוחו ועורו דנקט משום שהוא העיקר כמ״ש התו׳ · ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי · ואין להקשות מהיכי תיתי למימר דלא פליגי כלל · הא מה משמעות הלשון דפליגי · דהא גם לפיר׳ שי צ״ל דהא למ״ד רוב עורו א״ה רוב מוחו · דלא פליגי כללו וק״ל :

דף מו ע״א תו׳ ד״ה ואת״ל כו׳ עיין מ״ש מהרש״א בדבור זה ומ״ש בסוף ועוד דבין הכא ובין הכא כיון דאיכא למידק הכי ואיכא למידק הכי ולא ידעינן איזה דיוק עיקר דכיון בתרי׳ מספיקא הוו כולהו באיני יודע עכ״ל לכאורה קשה דא״כ היאך כתבו התו׳ דבפי פרשה שניי׳ ליכ׳ למבעי דמת״כ הוי בכלל איני יודע כו׳ ואמאי איתא דפי פרשה אינו קרוי בין הפרשות כו׳ ואין זה בין הפרשות כו׳ הא מצינו למידק נמי איפכא דמדקאמר שנייה איני יודע דהיינו בין הפרשה מכלל דבפי פרשה דידה הוי ודאי טרפה · וא״כ שפיר איכא למבעי איזה דיוק עיקר · ולע״ד דכוונת מהרש״א דע״כ בין פי פרשה שנייה בין פי פרשה ג׳ הוו באיני יודע · כיון דאיכא לדיוקי הכי והכי א״כ אי הוי ס״ל לשמואל בפי פרשה שנייה דודאי טרפה הוי · ה״ל לפרושי דהא השתא לא ידעי׳ אם היא ודאי טרפה או לא אלא ע״כ דהוי באיני יודע ולהכי לא פיר׳ מה דינה · דמאי נ״מ · אי הוי קאמר בהדי׳ דמסופק בה הוי מספקא לן אי הוי טרפה או לא · והשתא דלא פירש נמי מספקא לן בה · ומאי שנא · וכן בפי פרשה שלישית ע״כ דהוי באינו יודע · דאי הוי ס״ל דודאי כשרה ה״ל לפרושי דכשרה · דהא השתא מספקא לן היכי נידוק אי הוי כשר׳ או באיני יודע כיון דאיכ׳ למידק הכי והכי · אלא ודאי דהוי באיני יודע ומש״ה לא הוצרך לפרש דמ״ש אי פירש בהדי׳ דמסופק בה או לא דבין כך ובין כך מספקא לן מה דינה אי הוי טרפה או לא · ולפ״ז דברי התו׳ מיושבים דה״ק כיון דמת״כ לא תשתמע מדברי שמואל דהוי ודאי טרפה א״כ ע״כ דהוי באינו יודע דאל״ה ה״ל לפרושי בהדי׳ · דטרפה הוי · דהא השתא איכא למידק מדבריו דלא הוי טרפה בודאי אע״ג דאיכא למידק נמי איפכא מ״מ לא ידעי׳ איזה דיוק עיקר · אלא ודאי דהוי באיני יודע ומ״ה לא הוצרך לפרש כיון דבין כך ובין כך יהיה לנו בספק ודוק :

שם בגמ׳ ת״ש הפרשה כו׳ לא שלישית · הנה כבר הקשיתי בעוסקי בטי״ד לפי מ״ש הרשב״א ומביאו ב״י בסימן ל״ב · דמדאוקימנא בפרשה שלישית משמע דדוקא אלפא שלישית תדון כבשר אבל פי פרשה שלישית טרפה · א״כ היכי מ״ל דמיירי בשלישית · דא״כ מאי מספק׳ לי׳ לשמואל בשניי׳ וקאמר איני יודע · הא אפילו פי פרשה שלישית מוכח דטרפה לפי אוקימתא זו ומכ״ש בין הפרשה שניי׳ · ואין לומר דשמואל היא גופה מספקא לי׳ אי מיירי הברייתא בשלישית וא״כ דייקי׳ מינה דפי פרשה ג׳ טרפה · או מיירי בפרשה שניי׳ וא״כ מ״ל דפי פרשה ג׳ כשרה וגם בין הפרשה שנייה כשרה ולהכי שפיר קאמר בין הפרשה שנייה איני יודע · דא״כ עכ״פ מוכח דפי פרשה שנייה ודאי טרפה ושמואל ע״כ בפי פרשה שנייה נמי מספקא לי׳ כמ״ש התו׳ וכמו שכתבתי לעיל · ואין לומר נמי דמספקא לי׳ לשמואל אי מיירי הברייתא בפרשה ראשונה וא״כ מ״ל דפי פרשה שניי׳ נמי כשרה ושפיר קאמר בה איני יודע · דא״כ אכתי תקשה עכ״פ פרשה ראשונה עצמה איכה בודאי טרפה לשמואל

לשמואל דהא מספקא ליה אי מיירי בה הבריית' או לא • ובעי' דר' ירמי' ע"כ היתה אי הוי ודאי טרפה או לא כמו שהוכיח מהרש"א • דאל"כ הוי מלי לתבעי' אפי' אי עד ולא עד בכלל • ודוחק לומר דבאמת שמואל לא ידע הברייתא אלא דהגמ' בעי למפשט מינה לדידא דפרסה ראשונ' ושני' עלמא כשרה ודחי לא שלישית ובאמת כפשט מינה דפי פרס' ג' טרפה וכ"ש שני' ובין הפרסה שני' • ואע"ג דשמואל קאמר בהו איני יודע היינו משום דלא ידע הברייתא' • דמהיכי תיתי לומר דשמואל לא ידע הברייתא' ולדחות בזה הפשיטות • אמנם כלע"ד לייסב די"ל באמת דמספקא ליה לשמואל אי מיירי הברייתא' בפרסה ראשונה וא"כ י"ל דפי פרסה שני' ובין הפרסה שני' כשרה או מיירי בשני' או שלישית ובאמת בין הפרסה שני' ואפשר גם פי פרסה שלישית טרפה • ולכך שפיר קאמר בהו איני יודע • ומה שהקשינו לעיל א"כ תפשוט בעי' דר' ירמי' דעכ"פ פרסה ראשונה עלמה אינו בודאי טרפה אליבא דשמואל ככ"ל • י"ל דאע"ג דר' ירמי' ר"ל למבעי דאי הוא ודאי טרפה או לא • וזהו כפשט • אבל מ"מ אכתי לא כפשטא הבעי' לגמרי דמ"מ איכא למימר דהוי באיני יודע ואיכא למימר דכשר בודאי • וכוונת המדחה לא היתה אלא לומר דמ"מ אכתי מספקא לן פרסה עלמה מה דינה לדידן ודוק:

עוד הקשיתי דמ"מ כפשטה בעי' דר"פ דפי פרסה ראשונה ודאי טרפה מדקתני הפרסה תדון כבשר דמשמע אבל פי פרסה טריפה ולכא' פחות הדיוק על פרסה ראשונה דאי מיירי בראשונה הדיוק כפשיטו ואי מיירי בשני' או שלישית אתי' ראשונה במכ"ש ומשמעות הגמ' דלא כפשטה שום בעי' מהנך בעיות • וצ"ל דהדיוק אפי פרסה איכו איהי' בודאי טרפה אלא ספק • דמ"ל דהתנא גופי' מספקא לי' בה כמו שמואל ומש"ה קתני פרסה דהיא ודאי כשרה • אבל פי פרסה מספקא לי' • וא"כ לא כפשט' בעי' דר"פ • וגם קושי' ראשונה הנ"ל מיושב בזה • אבל הוא דחוק • לומר דהתנא מספק' ליה • דבכמה דוכתי פשטינן בעיות מכח הדיוק מדלא קתני התנא רבות' טפי ולא אמר' דילמא התנא גופי' הוה מספקא ליה • ואולי מדקתני תדון כבשר ולא קתני כשרה • משמע קצת הכי דהפרסה תדון כבשר דליכא בה ספק טרפה כלל כמו בשר • אבל פי פרסה אינה כבשר אלא יש בה ספק טרפה ודוק וצ"ע:

שם בגמ' אמר עולא הוה קאימנא קמי' דרבן פזי כו' לכאורה אין נפסק ת' בזה כמעשה לדידא וצ"ל למסדרי הש"ס לקובעו בש"ס • וכלע"ד לייסב דהרא"ש כתב דעד בין אגפים היינו ולא עד בכלל • דאל"ה במאי פליגי ר"י ור"ל וכי כחוט השערה למטה מהאגפים נחלקו • אלא דר"י קאמר עד בין אגפים ולא עד בכלל • ור"ל אמר עד למטה מחבור אגפים • ותרווייהו אחבור אגפים לגוף קיימי • דאין לפרש לר"י עד בין שכיבת אגפים על הגוף דעל שיע' ארוך כזה לא מתפרש אפי' עד ולא עד בכלל ור"ל דאפי' עד למטה מהאגפי' אבין אגפי' דר"י קאי • ולפ"ז י"ל דמייתי האי עובד' לאשמועי' דעד ולא עד בכלל קאמר • דאי לאו הכי אלא דעד ועד בכלל קאמר א"כ לא פליגי אלא בכל שהו למטה מן האגפים מאי קאמר עולא ולא ידענא אי משום דלא צריך כו' אי משום כבוד נשיאה • הא ודאי דלאו משום כבוד נשיאה עבד' דמה העדר כבוד יש בזה לנשיא אם הי' בודק משהו יותר דכמה שהות צריך לזה • אלא ודאי דלא צריך למבדק טפי • ומאי מספקא לי' לעולא • אלא ודאי דר"י עד ולא עד בכלל קאמר ור"ל מצריך עד למטה מחבור אגפים • וזה צריך שהות וזמן מה ושפיר מ"ל דמשום כבוד נשיאה עבד • אמנם כלע"ד דהרא"ש כתב דבריו לגירסתו שהי' גורס בדברי ר"י דאיירי ברישא עד בין אגפי' ובדברי ר"ל למטה מן האגפי' • אבל לגירס' שלפנינו שהיא להפך דר"י קאמר תחיל' למטה מן האגפי' ור"ל קאמ' בתרה הכי עד בין אגפים • א"כ שפיר יש לספק בדברי ר"י אי למטה ממקום מחובר בגוף קאמר או ממקום שסוכבות על הגוף • אע"ג דר"ל ודאי אמקום מחובר בגוף קאמר כמו שהוכיח הרא"ש • מ"מ ר"י לא קאי אר"ל דהא קדם לו ואיירי כמי ברישא • ולהכי כתבו התו' שיש להסתפק בזה • ולפ"ז י"ל כמי דר"ל עד ועד בכלל קאמר ומ"מ פליג אר' יכאי דאמר למטה מן האגפים דהיינו ממקום שסוכבות על הגוף • ור"ל קאמר רק עד בין חבור אגפים לגוף ועד בכלל ותו לא • ולע"ד מוכח כן דעד ועד בכלל • דאל"ה תקשה כמו שהקשו התו' לעיל בבין הפרסו' דאי פי פרסה מקרי בין הפרסות לפי' הא בין חוט המתפצל לשמ"ל לחוט המתפצ' לימין אמאי לא קאמר עד הפרסות ותירוצם שם לא שייך כאן • אבל אי עד ועד בכלל קאמר א"ש דקאמר עד בין אגפים דבין אגפים עדיין הוי טריפה • ולא שייך לומר עד האגפים דהא באגפים עצמן ליכא טריפה אלא בחוט שבין אגפים • ולפ"ז י"ל כמי דמש"ה מייתי הגמ' דברי עולא דלא תימא דר"י כמי לתתא ממקום מחובר בגוף קאמר ומחולקים במשהו למטה ממקום מחובר או דר"ל כמי עד בין אגפים היינו מקום שסוכבות על הגוף ועד בכלל קאמר ור"י קאמר למטה מן האגפים היינו משהו יותר • להכי מייתי הא דעולא דמספקא לי' אי משום כבוד נשיאה עבד • ואם הי' מחולקים בדבר מועט ודאי אין סברא שהי' מניח לבדוק כל השיעור משום כבוד נשיאה ככ"ל • אלא ודאי דר"י למטה ממקום שסוכבות על הגוף קאמר ור"ל עד בין אגפי' במקום שהם מחוברין לגוף קאמר ועד בכלל ותו לא • וא"כ שיעור איכא בין כייהו • ושפיר י"ל דמשום כבוד נשיאה הי' מניח מלבדוק יותר • ולפ"ז הלכת' כנילת' איכא למשמע מהא דעולא ודוק:

דף מו ע"א בתו' ד"ה היינו רביתייהו כו' ומיהו לפירוש שפירשנו שקרוס צולה בלא נקב כו' ושמא איכקיב הוי כמו מיכקיב כו' יש לדקדק דתקשה להו בלא"ה לפי' זה כיון דבאמת הסירכ' באה בלא נקב אלא שמ"מ טריפה בשלא כסדרן או שלא במקום רבית' דאוני משום שסופה ליכקב • א"כ אמאי מהני בדיקה בריאה הסמוכה לדופן אע"ג דאיכא ריעות' בדופן מ"מ כיון דעתה נסרכ' אע"ג שכאמר שכעשה הסירכ' מחמת המכה שהיתה בדופן הרי סופה להתפרק ותיכקב • כמו בתרי אוני שלא כסדרן דאע"ג שלא הי' נקוב שום א' מהן קודם הסירכא דהרי אתרי' שבאה בלא נקב מ"מ היא טרפ' מש"ס שתתפרק ועי"ז תיכקב • ה"ה הכא אע"ג שקודם הסירכ' לא היתה נקובה מ"מ כשתתפרק תיכקב • ואין לומר דלא דמי דהתם כשתתפרק מת"כ תיכקב אחת מהן ואיזה מהן שתיכקב היא טרפה וכדאמר אי האי מיכקיב כו' אבל הכא מאן יימר שהריאה תיכקב' וישאר מן הקרום שלה דבוק בדופן דילמא הדופן תיכקב וישאר ממנה דבוק בריא' ומש"ה לא מטרפינן כיון דעתה איכה נקובה וגם לבסוף איכו בודאי שתיכקב • והיינו דקאמר בשלמא הכא תלינן בדופן כו' • דהא ליתא דא"כ אמאי צריכין לפרש דהא דרב כחתי' דאיכא ריעותא בדופן קאי והי' בודק להאמיד • הא אף בליכא ריעותא בדופן איכא למימר הכי • וצ"ל דאי איכא ריעותא בדופן אמרינן בודאי כשתתפרק לא תיכקב הריאה כיון שאין בה שום מכה ובדופן יש מכה בודאי ישאר מן הדופן בריאה ולא איפכא • דבשר הדופן הוא רך ולקוי אבל בשר הריאה הוא בריא ושלם • משא"כ כי ליכא ריעותא בדופן טרפה מספק דיכול להיות שישאר מן הריאה בדופן כמו להפך וכל שסופ' ליכקב ככקובה דמיא ולא מהני בדיקה כלל ודוק • אחרי כותבי מצאתי בחדושי הרשב"א שכתב סברא זו ע"ש:

שם ע"ב בתו' ד"ה אבל אגב אם כו' וסוף כי רבינו שלמה מטריף כו' אע"פ שהאחת איכה עומדת במקומה כו' ואין לומ' דשאני התם שהאם' עכ"פ עומד' במקומ' אבל אם איכה אלא אחת ואיכה במקומה כמאן דלין עומדת במקומה כלל כגרע טפי • דזה איכו דהא אם חסרה לגמרי כשר לדעת רש"י וא"כ אין להטריף משום שבמקומה הוא

חסרה · אלא משום יתרת דכיון שאינה עומדת במקומה ולאו אורחה במקום זה שהיא עומדת הוי יתרת דניכר ביני וזה הטעם שייך כמי בה"ר אע"פ שהאחת עומדת במקומה ומ"מ לא מטריף רש"י אלא מפני שהם שנים ומוכיחים תו' שפיר · ונספר בית יהודה מקשה זה · ואין כאן קושי' כלל וק"ל :

שם בגמרא אמר רבא והוא דקיימי שמפונות כו' יש להקשות א"כ אמאי לא מוקי חסרה דמתני' בהכי דחסרה מבפנים וכימותו השמפונות והוי אתא ככ"ע · וי"ל דא"כ לא ה"ל למתני' למיתני שאתא או שחסרה אלא ה"ל לפרושי שכמחו השמפונות כמו שמפרש בניקב הלב לבית חללו ובכבד שלא נשתייר ממנ' כלום ובהמסס ובית הכוסו' שנקבו לחוץ · וכ"כ בס' תורת חיים · ובזה מיושב קושית הט"ז בסי' ל"ו שהקשה על מ"ש רמ"א שם בהג"ה אם חסר מגוף הריאה ככ"ף כפופה ויוכל להניח בגומא ההיא אגבע אגודל דטריפה · א"כ אמאי לא מוקי מתני' בהכי שחסרה ככ"ף כפופה · וכן הקשה אהא דכתב שם דאם נימוק ונחסר בשר הריאה מבפנים והחלל מחזיק יותר מרביעית דטריפ' דא"כ ה"ל לאוקי מתני' בהכי ע"ש · ובזה מיושב דכיון דלאו בכל ענין טריפה אלא בחסר מבחוץ צריך להיות ככ"ף כפופה וכאגודל · ובחסרה מבפנים דוקא ביותר מרביעית א"כ ליכא לאוקמי מתני' בהכי · דא"כ ה"ל לפרושי בהדיא באיזה ענין טרפה ולא ה"ל למתני סתמ' או שחסר' דמשמע בכל שהו · ותמי' לי על הט"ז דלא ס"ל תירוץ זה איך יתרץ קושי' הכ"ל אמאי לא מוקי מתני' בנשפכו כקיתון וכימוחו השמפונות · ואולי י"ל דזהו לא הוה צריך למיתני דהא אמרי' דאפילו ניקב שמפון לחברו טרפה מכ"ש נימוחו · ואין להקשות הא נקבו כמי לא קתני · די"ל דבכלל הריאה שניקבה הוא · ובזה מיושב הא דלא קתני ניקב קרום של ריא' כדקתני ניקב קרום של מוח · משום דשמפונות כמי קאי · ובלא"ה נ"ל כן דאל"ה הקשה באמת למה אינו מונה תנא דביר' ישמעאל אך טרפות דכי קב השמפון דבשלמא תנא דמתני' מ"ל דמרבה לי' בזה הכלל · אבל לתנא דבי ר"י קשה ואע"ג דלפי האמת לק"מ דכולהו נקובי חשיב להו בחד והא כמי נקובה היא · מ"מ המקשה דפריך אשב שמעתת' ולא אסיק אדעתי' הכי · אמאי לא פריך כמי מהא · אלא ודאי דה"א בכלל דכלל ניקבה הריאה · וגם מיושב בזה היכי מ"ל דניקב השמפון במקום שאין הבשר סותמו טריפה · דא"כ היכי קאמר ר"ש עד שתנקב לבית השמפונות דהיינו שמפון גדול · אבל לשמפון אחר כשר · תיפוק ליה דטריפה משום שניקב השמפון ואין בשר סותמו דהרי בשר הריאה כמי נקיב כנגדו · אבל הא"ש דכיון דבכלל ניקבה הריאה הוא א"כ ר"ש דפליג בניקבה הריאה פליג כמי בזה וס"ל דניקב השמפון כמי כשר כמו ניקב הקרו' · אח"כ מצאתי במהרש"א שיק זה לקמן (דף מ"ח ע"ב) כעין זה · אמנם במה שכתבתי מיושב גם קושייתו דניקבה הריאה דקאמרי רבנן היינו כמי ניקב שמפון של ריאה ופליגי אר"ש בתרתי דהיינו בניקב הקרום לחוד ובניקב השמפון לחוד · תדע דע"כ דניקבה הריאה לאו דיקא הקרום של ריאה · דא"כ תקשה כמי אמאי לא תני כמי ניקב הקנה למטה מן החזה דאמרי' לעיל דכדון כריאה אע"ג דמ"ל דמרבה ליה בזה הכלל מ"מ לתנא דבי ר"י ה"מ למפרך אמאי לא חשיב לי' · אלא ע"כ דבכלל הריא' שניקבה הוא ודוק :

דף מח ע"א תו' ד"ה אמר רבינא והוא דסביך בבישרא כו' ועוד מדפרי' רב יוסף לרבינ' ולא לרב נחמן כו' מקשה מהרש"א ומהר"ם מכ"ל אכתי דרבינא פליג דילמא לא בא אלא לפרש ומ"מ לר"כ לא מצי לתפרך דדילמא לא בעי לא סביך ולא סריך · אבל לרבינא דמפרש דסביך פריך שפיר ע"ש שנדחקו מאוד לתרץ · ולע"ד כר"ה דהת' לא באו אלא להוכיח די"ל דלא בעי רב נחמן לא סביך ולא סריך וא"כ מכ"ל לרבינ' לפרש דרב נחמן בעי סביך הא רב נחמן קאמ' סתם ודופן סותמתה דמשמע דסתימה בעלמא סגי ולא בעי כלום יותר אלא ע"כ דרבינ' באמת לא מפרש דברי ר"כ אלא סברא דנפשי' קאמר · אבל אילאו הוכח' זו מדלא פריך רב יוסף לרב נחמן הה"ל דודאי אין סברא דרב נחמן סבר דלא בעינן סביך ולא סריך · דסתימה בעלמא ודאי לא סגי · אלא דהא ה"מ לאמעוי ולומר דלא בעי אלא סריך ואתא רבינא לפרש דבעי' דוקא סביך · וא"כ אין להקשות מכ"ל לרבינא לפרש הכי · די"ל כיון דודאי דברי רב נחמן אינן כדמשמע פשטא דליכא דלא בעי' אלא סתימה בעלמא · דלכל הפחות סריך בעי' · מסתבר לי' לרבינא טפי דבעי סביך · אבל השתא דמוכח מהוכחת התו' דמלינו לפרש דברי ר"כ כפשטן קשה מכ"ל לרבינא להאי לישן מפשטן · אלא ע"כ דסברא דנפשי' קאמר · ואפשר שגם מהרש"א נתכוין לזה · אבל א"כ קיצר במקום שהי' לו להאריך וק"ל :

שם ע"ב תו' ד"ה דילמ' אי הוי ריאה כו' אלא בעי למימר דרך הסימפונות כו' צ"ע לסברת התו' הכא דחיישי' שמא יצאה לחוץ אע"פ שאין כאן שום הוכחה לזה ולא איתחזק ריעותא · א"כ תקשה להו למה לא נחוש גם שמ' איכק"ב שמפון לחברו כקושי' רש"י ודוק :

אמנם לשיטת רש"י דס"ל דלא חיישי' לשמא יצאה לחוץ חזרה · י"ל הא דלא מפליג הכא בין קופא לגיו או לבר משום דהכא הי' המעשה בקטינת' דסתם מחט היינו קטינת' · אבל בסמוך גבי ככרא הי' מעשה באלימת' · והכי משמע מדקאמר חזינא אי קיפא לבר כו' ולא קאמר כמי חזינא אי אלימת' היא אי קטינת' · אלא ודאי דהמעשה הי' באלימת' · אלא דבתר הכי קאמר סתם גמ' וה"מ באלימת' כו' דלא תימא דבכל ענין איירי ומפליג בין קופ' לגיו או לבר · אלא דה"מ באלימת' כדהוה ההוא מעשה · אבל בקטינת' אי איתרמי כה"ג לא שנא כו' · והא דלא קאמר הכי הכא איפכא וה"מ בקטינת' אבל באלימת' חזינא אי קופ' לגיו כו' · היינו משום דסמיך עלאו על המעשה שמגיא אח"כ בחתוכ' דככד' דמפליג רב אשי באלימת' בין קופ' לגיו · וה"ה הכא · אבל בסמוך ה"מ למטעי דרב אשי איירי בקטינת' ופליג ארבי אמי והלכת' כבתראי להכי קאמר וה"מ באלימת' כו' ולא פליג ארבי אמי וה"כ י"ל לעיל במחט שנמצאת בריאה שלימה דלרש"י הי' כמי מעשה כך והורו הלכה למעשה כדמשמע לשון רש"י ד"ה שיודעין מאיזה טעם הכשירו שהרי באה כל הריאה לפניהם כו' וכמ"ש הרש"בא בחדושיו שמשמע כן מלשון זה ע"ש · וכם לשון שגמ' דאמר ר"י ור"א ור"ח מכשרי רשב"ל ור' מני כו' מרפי משמע הכי · דאי הוה רק מימר' ולא מעשה הל"ל ר"י ור"א ור"ח אומרים כשרה ורשב"ל כו' אומרים טרפה · א"כ י"ל דהמעשה הי' בקטינת' ולכך לא מפליג בין קופ' לגיו או לבר דלרבנן דמכשרי בכל ענין כשרה כיון שאפשר לה לנקוב גם נקופ' והריאה שלימה לפנינו אמרי' ודאי שמפונ' נקט ועל · ורבנן מרופאים ס"ל דכיון דאין דרך קנה לבלוע ודאי נקובי נקוב אפי' קופ' לגיו דבקטינת' אין חילוק בין קופ' לחודה כלל · ובזה מיושב קושי' מהר"ם שיף שהקשה לשיטת התו' דבריאה שלימ' אין חילוק בין קופ' לגיו או לבר · א"כ גם בבית הכוסות ה"ל למימר דאין חילוק כיון דהעוף המילון שלימה לפנינו ומאי פריך ליחזי אי קופ' לבר כו' · אבל לפי"ז א"ש · דבאלימת' גם בריאה שלימה יש חילוק · והתם גבי מחט שנמצאת בעובי בה"כ דתכי סתמא ודאי דמיירי בכל ענין · דהא לאו מעשה הוא אלא דינא תני' · אבל מה שמחלק במהר"ם שיף דריאה עדיפ' מטעם שקרובה לקנה וכמ"ש התו' · הוא תמוה לע"ד · דבית הכוסות קרוב לוושט ואמאכל נכנס שם דרך הוושט וחללו רחב יותר הרבה מסמפוני הריאה ופשיט' דיש לתלות יותר דדרך הוושט נכנס לחללו ונקב אח"כ נקופ' מבפנים · אמנם לשיטת התו' ע"כ צ"ל כן · אבל לפי מ"ש לשיטת רש"י א"ש בלי גמגום ודוק :

שם בתו' ד"ה אי קופא לגיו כו' אין לפרש כשהמחט מקלתה חוץ לכבד כו' אבל כולו בתוך הכבד כשרה בכל ענין כו' דא"כ מאי פריך כו' נלע"ד דלפי זה הפירוש אם כולו בתוך הכבד כשרה אפילו קופא לבר משום דאפשר שנקבה בקופא שלה לצד חוץ · ואע"ג דמ"מ ליכא הוכחה טפי שנכנסה דרך הקנה מבדרך הוושט · מ"מ תלינן טפי שנכנסה בקנה וסתמא נקט מלתלות שיצתה מן. הוושט דרך נקב וחזרה ונקבה את הכבד ונכנסה · דזהו משמא רחוקה היא · והא דמטרפי' במחטא דריאה אפילו כולו בתוכה (דאי הוא מקלתה לחוץ ודאי דלא הוי ספיקא כלל דהרי נקבה הריאה לפנינו ופשיטא דטרפ') היינו משום דחיישי' שיצאה חוץ לריאה וחזרה לאחורי' כמ"ש התו' לפני זה ואפילו קופא לבר מ"מ חיישינן להכי · דכיון דע"כ צ"ל דאפשר לה לנקוב בקופא דאל"ה ודאי נקיב ואתאי · א"כ אפשר נמי שנקבה גם הקרום בקופא שלה וחזרה לאחוריה · אבל אם מקלתה חוץ לכבד אמרינן ודאי דרך הוושט נכנסה ונקובי נקיב ואתאי כיון שיש ריעותא שהיא קלת חוץ לכבד דמוכח' מילתא שבאה מבחוץ וגם קופא לבר · אבל אי קופא לגיו אע"ג שמקלתה חוץ לכבד ומוכחא מילתא קלת שבאה מבחוץ · כנגד זה איכא נמי הוכחה להפך מדקופ' לגיו מסתמא מבפנים באה לחוץ אע"ג שאיכה הוכחה גמורה דהא השתא ע"כ צ"ל דגם בקופ' אפשר לה לנקוב · מ"מ גם זה איכה הוכחה גמורה שבאה מבחוץ מפני שהיא מקלתה חוץ לכבד · ממילא תלינן טפי דסתמא' נקט ועל מלומר שנכנסה דרך הוושט ונקב' במקו' אחר ויצתה וחזרה ונכנסה לכאן · דמשמא רחוקה היא · ואיכא תרתי למעליותא · חדא דקופא לגיו ועוד דטפי מסתבר למימר סתמא נקט ועל משו' דדרך הוושט משמא רחוקה היא · וליכא אלא חדא לגריעותא דהיינו שהיא קלת חוץ לכבד מש"ה תלינן לקולא · אבל בקטינתא דליכא אלא חדא למעליותא דהיינו דטפי מסתבר למימר סתמא נקט אבל קופא לגיו ליכא מעליותא כלל בקטינתא · ואיכא נמי חדא לגריעותא דהיינו מה שהיא קלת חוץ לכבד · מש"ה תלינן להחמיר · ואהא מקשי' תו' א"כ מאי פריך ממחט שנמצא בעובי בית הכוסות דהתם מיירי ע"כ שהיא בתוכו וא"כ שוה לכולו בתוך הכבד דאמרינן דאפילו קופא לבר כשרה משום דגם בקופא אפשר לה לנקוב · והא דמטרפי' בקופא לבר היינו דוקא היכא דאיכא נמי ריעותא שהיא קלת חוץ לכבד · אלא ודאי דאפילו כולו בתוך הכבד דיכא הכי · ובכולו תוך הכבד ע"כ צ"ל דהא דמטרפי' בקטינתא בכל ענין היינו משום דאע"ג דמשמא רחוקה היא לומר שנכנסה דרך הוושט ונקב' ויצא' וחזרה ונכנסה לכאן · מ"מ כנגד זה נמי אין סברא לומר שנכנסה דרך הקנה משו' דאין דרך הקנה לבלוע · ויש כאן סברא לכאן ולכאן מש"ה תלינן לחומרא · וא"כ אמאי מכשרינן בקופא לגיו גבי אליתא · ע"כ צ"ל משום דאין דרך קופא לנקוב ומסתבר טפי שנקבה בחודה לחוץ · וא"כ קשה גבי בה"כ נמי ה"ל להטריף בקופא לבר אע"ג דיש סברא יותר שנכנסה דרך הוושט עם המאכל לבה"כ ונקב' לצד חוץ מלומר שנקבה במקום אחר וחזרה ונכנסה לכאן · הלא כנגד זה נמי איכא סברא להפך דע"כ מבחוץ באה דאי מבפנים אין דרך קופא לנקוב · ויש סברא לכאן ולכאן וה"ל לתלות לחומרא דהרי התו' ס"ל דמספק תלינן לחומרא כדמשמע מדבריהם לעיל במחטא דריאה דתלינן שיצאה וחזרה לחומרא · אע"פ שאין כאן הוכחה כלל ודוק :

דף מט ע"א ולא אמרי' ליחזי אי קופא לבר כו' נראה דודאי הקושי' איכה כמו דבכבד מטרפי' בקופא לבר ה"ה הכא · דלא דמי דהתם כיון דאין דרך הקנה לבלוע טפי מסתבר למתלי בוושט אף אי ליכא הוכחה מכח הקופא שהיא לבר · והראיה דהרי בקטינתא מטרפי' בכל ענין מהאי טעמא אע"ג דליכא הוכחה מן הקופא · משא"כ בבית הכוסות התלוי בוושט ודאי אי ליכא הוכחה תלינן טפי שנכנס בו דרך הוושט עם המאכל · ומש"ה אף בקופא לבר כשר דמשום הוכחה זו לא אמרינן שנכנס מבחוץ ונקבה במקום אחר ויצאה · דטפי מסתבר שנכנסה כפשוטה דרך הוושט · ותדע דיש חילוק דאל"ה אמאי לא פריך נמי מאלי' קתני · סתמא מצד אחד כשרה פי' לפלוגי נמי בין קטינתא לאליתא כמו שמחלק הכא · אלא ודאי דלא דמי דהכא תלינן בקטינתא לחומרא משום דאין דרך קנה לבלוע · משא"כ התם · א"כ בקופא לבר נמי מ"ל חילוק זה · אלא נראה דהקושי' היא ממה שמכשירין גבי כבד בקופא לגיו · אע"ג דודאי מסתבר טפי למתלי שנכנסה דרך הוושט משום דאין דרך קנה לבלוע וע"כ היינו משום דבקופא א"א לה לנקוב וע"כ צריכין אנו לתלות שדרך הקנה נכנסה וסתמא נקט א"כ ה"ה הכא בבה"כ ה"ל להטריף בקופא לבר משום שא"א לה לנקוב בקופא · וע"כ מבחוץ נכנס' אע"ג שמסתבר יותר לתלו' שנכנסה כפשוט' עם המאכל דרך הוושט לבה"כ · אח"כ מצאתי שכ"כ מהרש"א סוף ז"ל בקצרה · אמנם לשיטת רש"י דס"ל דכל היכא דאין סברא לתלות טפי לאיסור מלהיתר לא מטרפינן מספיקא כמ"ש גבי סתמא' דאינקוב לחברי' דלא חיישי' לי' מספיק' כיון דלא איתחזק ריעותא · א"כ מאי פריך דילמא הא דמכשרי' בקופא לגיו היינו משום דיש סברא לתלות להיתר כמו לאיסור · דאע"ג דמסתבר טפי שנכנסה בוושט משום שאין דרך הקנה לבלוע · כנגד זה נמי איכא סברא להפך דטפי מסתבר שנקבה בחודה וסתמא נקט ועל · מדכיתא שנכנסה בוושט ונקבה בקופא · אע"ג שאפשר שתנקב גם בקופא מ"מ טפי מסתבר לתלות שנקבה בחודה ומש"ה יש סברא לכאן ולכאן וכה"ג מקרי לא איתחזק ריעותא ושרי לדעת רש"י · וא"כ גבי מחט שנמצאת בבה"כ · דיש סברא טפי לתלות שנכנס' דרך הוושט עם המאכל מלומר שנכנס' מבחוץ ונקובי נקיב ואתאי אלא דיש סברא נ"כ להפך דטפי מסתבר שנקבה בחוד' מבקופא · וא"כ יש סברא לכאן ולכאן מש"ה כשרה דהא כל היכא דאיכ' למתלי להיתר כמו לאיסו' תלינן להיתר לדעת רש"י · וי"ל דהקושי' היא דא"כ דס"ל לרב אסי דאפשר לנקוב בקופא רק דמסתבר טפי לתלות שנקבה בחודה מבקופא · א"כ מאי הוה ס"ד דפריך למר ברי' דרב יוסף אילו אישתכח בבישרא כה"ג כו' כלומר וכי נקובת הכבד טריפה היא · פשיטא דטעמי' דמר ברי' דר"י לא הוי משום נקובת הכבד אלא משום דס"ל דאף בקופא לגיו מ"מ מסתבר טפי שנכנסה דרך הוושט ונקובי נקיב ואתאי משום דאין דרך קנה לבלוע · אלא ודאי דס"ל לרב אסי שאי אפשר לה לנקוב בקופא כלל ומש"ה פשיט' לי' דאין להטריף משום נקיבת הוושט · דכיון דקופא לגיו ע"כ שמפוכא נקט ועל ומש"ה ס"ד דמשום נקובת הכבד מטריף לה לפי שהיתה מקלתה חוץ לכבד (ועיין במהר"ש סוף בזה) וא"כ פריך שפיר ממחט שנמצא בבה"כ · אך לפ"ז קשה קושי' מהרש"א מאי ראיה מייתי רש"י לעיל דרב אסי סבר כרבנן דמכשרי דילמא רבנן פרושאי נמי מודו בקופא לגיו דכיון דא"א לנקוב בקופ' ודאי סתמא נקט ועל · כמו בקשיית' דדיקלא · וי"ל דהא דהריאה שלימה לפנינו ועולה בנפיחה נמי הוי כמו קופא לגיו · דכה"ג נמי אי אפשר שנכנסה מבחוץ דא"כ היתה נקובה וגם אין סברא שעלה בו קרום וסתמה · דא"כ הי' נקרע ע"י הנפיחה ועיין מ"ש לעיל לשיטת רש"י ודוק היטב :

דף נב ע"ב ברש"י ד"ה מן הזאב ולמעלה כו' להתיר בהמה אלא עופות עכ"ל כתב מהרש"א מדבריו אלו נראה דאף מגדיים וטלאים ממעט רב כל שכן מזאב ולמטה כגון חתול והכי דייק לישנא דרב כו' אבל לקמן אמרי' בהדי' לרב דיש דרוסה לחתול בגדיים וטלאים ע"ש שנדחק לתרץ · והי' נראה לכאורה ליישב מ"פ מה שיש להקשות דמאי מקשה הגמ' למעוטי מאי כו' דילמא רב אתא למעט חתול אף במקום שיש מלילין דאי מתני' ה"א דלהכי תני זאב משום דדרים בכל ענין אף במקום שאין

שאין מגילין אבל מחול לא דריס אלא במקום שיש מגילין קמ"ל רב דמן הזאב ולמטה לא דריס כלל · ולפ"ז פי' אפשר לומ' דרש"י בעי לתרולי קושי' זו ולהכי כתב דמזאב ולמטה אין לו אלס חזק להמית בהמה אלא עופות דהכי משמע ליסנא דרב הכא כמ"ש מהרש"א ואפ"כ קשה הא רב אמר לקמן דיש לחתול דרוסה בגדיים וטלאים וצ"ל דהתם מיירי ביש מגילין והכא מיירי באין מגילין · ואפ"כ מקשה הגמרא שפיר מאי קמ"ל דהא ממתני' כמי שמעינן דאין לו דרוסה באין מגילין · ואין להקשות לפ"ז אמאי לא מחלק הגמרא לקמן הכי דהא דאמ' רב דלחתול יש דרוס' מיירי ביש מגילין והא דקאמר אף לחתול אין דרוסה מיירי באין מגילין ולא הי' צריך לחלק בין גדיים וטלאים לאימרי רברבי · די"ל דידע הגמ' שהאמת כן הוא דכשאמר דאף לחתול אין דרוסה פי' אפסוק באימרי רברבי כמ"ש התו' לחד פירוש ודוק :

אך לפ"ז קשה מאי מקשה הגמ' מאי קמ"ל רב דילמא הא קמ"ל דחתול אין לו דרוסה אפי' בגדיים וטלאים באין מגילין דאי ממתני' ה"א דנקט זאב בדקה משום אימרי רברבי כמ"ש רש"י לקמן לגירסא בתרא אליבא דרב חסדא · וקושי' זו קשי' גם לפי' מ"ש מהרש"א דרש"י בא לתרץ אמאי לא מקשה מברייתא דלקמן לרב ע"ש · דא"כ דאיכא לפרושי מילתי' דרב הכי אכתי לא מקשה הגמ' מידי מאי קמ"ל דהא טובא קמ"ל כמ"ש · לכן הנכון לע"ד דהמקשה ידע דליכא לפרושי מילת' דרב הכי דהא בהדי' קאמר רב לקמן דיש דרוסה לחתול בגדיים וטלאים ולא משמע לי' לחלק בין אין מגילין ליש מגילין משום דלא בעי לאוקמי' לרב כיחידאה דהיינו כרבי ולא כרבנן או דלא אסיק אדעתי' לחלק כלל בזה משום דלא ידע ברייתא דבר' דס"ל לחלק בהכי · וא"כ דרב איירי הכא באימרי רברבי ופריך שפיר · ומ"ש רש"י אלא עופות לאו דוקא הוא דה"ה גדיים וטלאים דדיינו כעופות ורש"י כיוון לפרש מילתי' דרב דאמר בבהמה מן הזאב ולמעלה אבל מזאב ולמטה אין לו אלס חזק להמית בהמה אלא עופות וה"ה דכוותייהו דהיינו גדיים וטלאים דע"כ בכלל עופות נינהו ולא בכלל בהמה דנקט רב דאל"כ קשי' דרב אדרב כמ"ש מהרש"א · ולפ"ז אפשר לומר דלהכי לא הקשה המקשה לרב מברייתא דלקמן (הגם דנלע"ה י"ל דהמקשה דהכא לא ידע ההיא בריית' · והמקשה דמקשה לרב חסדא מההיא בריית' לא ידע מילת' דרב דלקמן דפסק דחתול יש לו דרוסה בגדיים טלאים · ואי הוי שמיע לי' הוה פריך לי' נמי כדפריך לרב חסדא וק"ל) משום דה"מ לשנויי דהברייתא מיירי באימרי רברבי כקושי' התו' בסמוך · ובאמת גם כן דריס בגדיים וטלאים דשוה הוא לחתול אלא דרב כהכא בעי מיני' חתול להכי נקט רב נמי חתול · והא דלא תני במתני' דרוסת הכן בגדיים וטלאים י"ל כמ"ש מהרש"א סוף ז"ל דאתא לאשמועי' דוקא כן בסוף הדק אבל אסר עופות שמאים אפי' בסוף הדק לא דרסי ע"ש · משא"כ לרב חסדא דלא נקט אלא חתול וכמי' ולא כן משמע דס"ל דכן לא דריס גדיים וטלאים פריך ליה שפיר מכח דומיא כמ"ש התו' · ולפי מה שכתבנו דהמקשה לא אסיק אדעתי' לחלק בין אין מגילין ליש מגילין מיושב נמי קושי' שהקשינו לעיל מאי פריך דילמא קמ"ל רב דאין לחתול דרוסה אפי' יש מגילין · דהא איהו לא אסיק אדעתי' לחלק כלל · והמתרץ בלא"ה מתרץ שפיר · וגם אפשר לומר דכוונת המתרץ דקאמר מ"ד אורחא דמילת' קתני באמת כן הוא דמש"ה קתני זאב דחתול איכו דורס אלא ביש מגילין וזהו לאו אורחא דמילתא שיש מגילין ומ"מ לא כיגול והי' כדרס · אבל זאב דורס אפי' באין מגילין והוי אורח' אפי' ודוק :

דף נג ע"א תו' ד"ה דרוב אריות דורסי' כו' ואומר ר"ת כו' והי' הארי שוכב אצל הכותל כו' ופריך אדרבה כו' ויש לתלו' בליפורן בדריסת ארי כו' כתב מהרש"א הוצרכו לזה כו' אבל בההוא שור שנמצא בו הליפורן כו' הא איכא בו רובא לאיסו' כו' ואיכא בהאי שור תלתא רבעי לאיסור' וחד רבעא להיתר' כו' ומה"מ נמי ניחא לשמואל דכמי לא קאסר אלא ההוא שור שנמצא בו הלפורן אבל אשאר שוורים מותרים הכא כגרסא' מדברי התו' בר"פ בד"ה קסבר שולא אין חוששין כו' עכ"ל ור"ל דבשאר שוורים איכא תלתא רבעי להיתר' וחד רבעא לאיסורא · דההוא לרדא דכל הדורס אין לפורנו נשמטת והלפורן בא מחיכוך בכותל וברגל הארי הוי כולי' להתירה דא"כ הארי חולה הוא ולא דריס כלל גם בשאר שוורים · ואידך לרדא דכל המתחכך אין ליפורן יוצאת לו בגבו והאי ארי דרסו · לא הוי בשאר שוורים אלא פלגא לאיסור' · דהרי בהם איכו אלא ספק דאפשר שדרסם נ"כ כיון שהוא בריא וראוי לדרוס אבל מ"מ אפשר שלא דרס אלא האחד דהיינו אותו שהליפורן בגבו ותולא · ולכך גם שמואל מודה דאין חוששין · כנלע"ד כוונתו בלי פקפוק · אבל לא דרכנו דרכינו · דודאי איהו מיירי הכא באיהו שתיק ואיכהו מקרקרן כדמיירי פלוגתייהו דרב ושמואל בסמוך · היים כולם אסורים לשמואל · דהליפורן ודאי לא הוי לד מעליות' דהא ליכא לימר דיש לתלות בחיכוך דהוי מיעוט · דרוב המתחככין אין ליפירן יוצאת בגבו · ה"נ יש לתלות בדריס' במיעוט הדורסי' שליפורנם נשמטת ואפ"כ שוים הסכי לדדים דאיסור והיתר · ואפ"כ דל הליפורן מהכא · וחוששין משום ספק דרוסה לשמואל בכולם מחמת הריעות' דאיהו שתיק ואיכהו מקרקרן כמו באלמא · אבל הכא מיירי באמת בשניהם שותקים כדמשמע בטור וש"ע סי' נ"ז ע"ש · ולכך אין חוששין בשאר שוורים דבשאר שוורים לא הוי הך ליפורן שום ריעות' ובכה"ג גם שמואל מודה דאין חוששין לס"ד כדאמרי' בסמוך ספק על ספק לא על כו' · והא דחוששין לשור זה אע"ג דיש לתלות במיעוט שהליפורן בא מחיכוך כמו שיש לתלות במיעוט הדורסים שליפורן נשמטת היינו משום דאי תלינן בחיכוך צ"ל שהארי חולה והוא מיעוט דרוב אריות בריאים הם ואף אם הארי חולה הי' · מ"מ לא הי' לנו לתלות בחיכוך דרוב המתחככין אין מתחככין במקום שרגל ארי מונחת שם כמ"ש התו' וצ"ל עוד שזה מן המיעוט' שנתחכך במקום רגל הארי · וא"כ אנו צריכין לתלות בתרי מיעוטי · ספי מסתבר לתלות בחד מיעוט שדורסים וליפורן נשמט' מבתרי מיעוטי · והוי כמו איהו שתיק ואיכהו מקרקרן דחיים שמואל נמי משום דספי מסתבר דמעשה קעביד נהו כמ"ש התו' לעיל בר"פ דבור הכ"ל דדרוסה שכיחי דהייכו ע"כ דוקא בכה"ג דאיהו שתיק כו' · ונ"ש שם דהכא נמי דמי טפי לתלות בדריסת ארי כמו בספק דרוס' דעלמ' עכ"ל דהיינו מה"ט דספי מסתבר לתלות בחד מיעוט מבתרי מיעוטי · ובזה מיושב נמי מה שהוצרכו התו' לשנות פירוש דבכותל נתחכך מפירש"י ספירש כפשוטו שהליפורן בכותל היתה · דא"כ לא הוה חיישינן גם לשמואל · דאילאו הליפורן אין כאן חשש דהא בשניהם שותקים גם שמואל מודה · והליפורן נמי איכו ריעותא דיש לתלות במיעוט שבכותל נתחכך כמו שיש לתלות במיעוט הדורסים שליפורן נשמטת מהם · והיכא דאין סברא לתלות לאיסור טפי מלהיתר גם שמואל מודה דמוקמי' אחזקי' כדמשמע בסמוך בספק על ספק לא על כו' · וז"ש ופריך אדרבה כו' ר"ל דהא"ש דפריך אדרבה כו' והוצרך לשנויי רב לטעמי' כו' · דהשתא יש לתלות טפי בדריסת ארי אע"ג דרוב הבריאים הדורסים אין לפורנם נשמטת · משום דאי תלינן בחיכוך ע"כ תלינן בתרי מיעוטי כנ"ל · אבל לפירש"י הי' קשה מאי פריך אדרבה כו' דהא יש לתלות בהיתר כמו באיסור ובזה כ"ע מודו דלא חיישינן ונס"ל למימר רב לטעמי' כו' הא בכה"ג גם שמואל מודה · אבל מ"ש מהרש"א בזה דהוי תלתא רבעי לאיסורא וחד רבעא להיתרא · לע"ד לית' · דהא בלא הליפורן לא הוי חיישי' כלל כיון דשניהם שותקים · והליפורן נמי אין בו כד לאיסור טפי מלהיתר דיש לתלו' במיעוט המתחככין כמו

במיעוט הדורסי' שאיפורנם נשמטת · ובכה"ג אפילו לשמואל טרי מכ"ש לרב · ולפי דרכו הוי הך סבר' שכתבו התו' דברגל אי נתחכך מאליות' טפי מאפרש"י · ולע"ד כהפוך הוא דאדרבה נדיעות' הוא דהסת' לריכין אנן לתלות בתרי מיעוטי בחולה דהוי מיעוט · וגם מה שנתחכך במקום שרגל אי מוכחת הוי מיעוט ככ"ל ודוק היטב :

אך מה שהכריחם לפרש כן ולא ניחא להו לפר' דמיירי באיהו שתיק ואיכהו מקרקרן דאז הוי א"ש פרש"י שפירש דתלינן שהאיפורן בא מן הכותל · דהסת' אע"ג דאין סברא לתלות טפי במיעוט הדורסי' שאפורנם נשמטת מבמיעוט שבא מחמת חיכוך בכותל · מ"מ דוקא לרב שרי ולא לשמואל · דדל האיפורן מהכא · הוי ריעותא דאיהו שתיק ואיכהו מקרקרן דחיים שמואל לדרוסה · י"ל דא"כ אין בשור זה ריעות' שפיתבשאר ותשמעות הלשון הוא דרב לא בא להשמיענו רבות' אלא בשור זה אבל בשאר כ"ע מודו דשרו · ועוד דא"כ ל"ל לנקט' רוב אריות דורסי' ומיעוטן אין דורסי' דהיינו חולים ומשמע דתלינן שהאי היזה מן המיעוט הוא · הא אף אם הי' ודאי דורס ובריא · מ"מ תלינן לקולא אליבא דרב · דכיון דשניהם שוים דיש לתלות במיעוט שנתחכך כמו במיעוט הדורסי' שאפורן נשמטת מהם · א"כ אין האיפורן שום ריעות' · אלא הריעותא הוא מחמת שמקרקרין · ורב הא ס"ל דאין חוששין בכה"ג ועיין במהר"ם שכתב סברא זו · (הגם שיש לדחות דהא דקאמר ומיעוטן חולים · היינו לאו משום דתלינן שאדי זה חולה הוא · אלא משום דאי לאו שיש מיעוט חולים שאיפורנן נשמטת תהיכן בא איפורן זה בכותל ע"כ שנשמט מארי אחד ובריאים אין איפורנן נשמטת ודוחק לומר שבא מארי מת · דמהיכן נתחב בכותל · אלא ודאי שארי חולה נתחכך בכותל זו ברגלו והיתה נשמטת איפורנו ונתחבה בכותל) ועוד דמאי פריך אדרבה כו' כיון דלפ"ז אין כאן סבר' לתלות לאיסור טפי מלהיתר ובכה"ג כ"ע אין חוששין · אלא דמשום דמקרקרן הי' לנו לחוש · ומכ"ל להקשות דילמא מיירי בשותקין · עוד דא"כ ל"ל למימר כלל דרוב המתחככין אין איפורן יושבת כו' הא אף אם יודה שבא מחמת חיכוך · מ"מ הי' לנו לחוש מה"ט דמקרקרין לאפוקי דס"ד דרב חיים לס"ד · ובזה מיושב מה שהקשה מהר"ם סוף דמנ"ל להפוסקים דמיירי הכא בשניהם שותקים · די"ל דאי הוי מיירי הכא באיהו שתיק ואיכהו מקרקרין · גם רב הי' מודה דאסורי' דהוי תרתי לריעות' מדא דלריכין לתלות בתרי מיעוטי כנ"ל ועוד דהא דאיהו שתיק ואיכהו מקרקרין כמי הוי ריעות' ובכה"ג ודאי חיישי' · ועוד דלפי מאי דקי"ל כשמואל דחייש לס"ד היכא דאיכא ריעות' · ה"ה דהכא חייש אף אי שניהם שותקים כיון דיש סבר' לאיסור טפי מלהיתר · דלאיסור לא תלינן אלא בחד מיעוטא · ולהיתר לריכין לתלות בתרי מיעוטי לפיר"ת דמוכח כפירושו כמו שכתבנו לעיל ודוק היטב :

שם ע"ב בתו' ד"ה דרוסה שאמרו כו' משמע דודאי דרוסה לא מהני' בדיקה כו' אע"ג דרש"י כתב נמי שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר דהוי ודאי דרוסה כמו שהוכיח מהר"ם דאל"ה תקשי גם לשיטת התו' הא דמולי בה רב מכפא עד אטמא במאי איירי אי במקו' הדריס' ניכ' הא אין לריך בדיקה אלא כנגד אותו מקום ע"ש · י"ל דודאי היכא שניכר ולאינו שדרסה כנגד החלל אבל לא דאינו מקום הדריסה מקרי ודאי דרוסה אבל רש"י מיירי באינו ידוע אם דרסה נגד החלל או לא דזה אינו אלא ספק ידאפשר שדרס במקום שאינה נטרפת בכך · וכ"כ מהר"ם · ולפ"ז יש ליישב קושי' התו' על רש"י דמה שהביאו ראי' מהא דקאמ' בסימנין עד שיאדימו סימנים עלמן אבל אם האדים הבשר כנגדן כשרה ואע"ג דודאי כדרסה · וגם מהא דבעי קנה אי דרוסה בכאיסר · יש ליישב דודאי היכא דידעי' מקום הדריסה מהני בדיקה · דבמקום א' ודאי יש לבדוק ולכוין אם האדים הבשר או לא · אבל אם ראינו שדרסה נגד החלל ואין מקום הדריסה ניכר דצריך לבדוק נגד כל החלל בזה לא מהני בדיקה דפעמים שמאדים הבשר ואינו יכול לכוין יפה כיון שאינו במקום ידוע וחילוק זה אית' בפוסקי' לענין נקיבת הוושט · וכן מוכח בסמוך במ"ש רש"י בסוף עד שתיקב לחלל ובבדיקה אי אפשר מפני שאין נקב דק ניכר בה ע"כ לו"ג גבי ניקב הלב ולא לבית חללו וכיולא שפיר סמכינן אבדיקה ולא אמרינן שמא ניקב לגמרי ואינו ניכר ש"מ דיש חילוק בין מקום ידוע או לא · ומה שהביאו ראי' מהא דמולי בה רב מכפא עד אטמא י"ל דמיירי בראו שדרסה ואינו ידוע אם היא נגד החלל או לא · ומ"מ ס"ל לרב דחוששין בכה"ג טפי מאיהו שתיק ואיכהו מקרקרין דהתם י"ל מחמת בעתותא הוא דקעבדן · אבל הכא ליכא למימר הכי ומודה רב דחוששין כמ"ש מהר"ם ודוק :

שם ברש"י ד"ה וקטלי שהי' מתה בכך עכ"ל ר"ל שהם לא נתכוונו להמיתה במכה זו כמו שמשמע מלשון וקטלי · דהרי הם עדיין לא ידעו שתמות ע"ז · מדשאלו אח"כ אם נטרפה בכך אחר שראו שמתה ע"י מכה זו · ולא שאלו מקודם · ועוד דאם היו יודעים שתמות ע"כ ל"ל לעשות זה הלא ע"י זה לא יוכלו לאוכלה · אלא דאתרמי שמתה בכך אבל הם לא נתכוונו להמית וק"ל :

דף נד ע"א רש"י ד"ה נפחתה הגלגול' העלם נפחת ורואין אנו שלא ניקב הקרום עכ"ל נראה דהוקשה לרש"י ל"ל למתני ולא ניקב הקרום פשיט' דבהכי איירי דאי ניקב הקרום פשיטא דטרפה כדתנן לעיל ניקב קרו' של מוח ולכך הוסיף רש"י ורואין אנו כו' ר"ל דאשמעי' דבעינן לידע בבירור שלא ניקב הקרום אבל מן הסתם חוששין שמא ניקב · וכן ניקב הלב ולא לבית חללו ונסברה השדרה ולא נפסק החוט שלה נמי אשמועינן דבעינן לידע זה בודאי · ועיין גם' תורת חיים שכתב לקמן (דף כ"ו) קלת מזה וק"ל :

שם בתו' ד"ה וחזי' לדרב מתנה כו' וי"ל דסבר כו' א"כ סבר כר"ש לקיש דאלו כשרות דוקא ואתי' מאלו כשרות כו' ר"ל דסבר כר"ש לקיש בהא דאלו כשרות דוק' אבל בהא דס"ל לר"ל דמזה הכלל לא מרבינן דרב מתנ' משום דלא דמי' לנפולי לא ס"ל לרכיש כוותי' · דא"כ מנ"ל לרבויי מאלו כשרות לקותא דכולי' · טפי מסתבר לרבויי דרב מתנה · אלא ודאי דס"ל דמזה הכלל מרבה דרב מתנה דדמי לנפילה כדס"ל לר' יוחנן · ואתא אלו כשרות ע"כ לרבויי לקתה בכולי' וק"ל :

שם ע"ב תו' ד"ה כסלע כו' א"כ מאי פריך מחבל המע' ומהדקין כו' אע"ג דנבי כאיסר ביתר מכאיסר ע"כ ס"ל לרב נחמן עד ולא עד בכלל · מ"מ הא גבי כסלע ע"כ ס"ל איפכא · וא"כ ע"כ דרב נחמן הי' מקובל מרבו הכי דבהא עד ועד בכלל ובאידך עד ולא עד בכלל · וא"כ מאי פריך מחבל ומהדקין · דילמא באלו באמ' עד ועד בכלל כיון דלא כולהו בחדא מחת' מחתינהו אלא פעמים כך ופעמי' כך · ועי"ז כתבו וכי חשבת נמי בגלודה כו' והוי' לי' עד ולא עד בכלל כו' משו' דלא מסתבר לי' למקשה דרב נחמן יחלק ויאמר דבהא עד ועד בכלל · ובאידך ולא עד בכלל ומכח זה דחק עלמו דבכסלע עד ולא עד בכלל אע"ג שהוא דוחק לומר דחשיב ממטה למעלה כמ"ש מהר"ם סוף ז"ל ע"ש · מ"מ זהו עדיף מלחלק את השוין אליבא דר"ן · אכתי קשה דא"כ הוי להקל כו' · ומיד ה"מ לאקשויי מן המסקנא אף למאי דבעו למימר מעיקרא דהכא בכסלע הוי עד ועד בכלל · דלפי המסקנא אזלינן בכל דוכת' לחומרא והכא אמרינן עד ועד בכלל לקולא · אלא דהא עדיפא מינה מקשו דהמקשה מעיקר' לא פריך מידי וק"ל :

דף נה ע"א תו' ד"ה כל שיעורי חכמי' להחמיר וא"ת כו' הקשה א' מתלמידיי לפי מ"ש רש"י דטעמא דאזלי' בכתמי' להקל משו' דהוו מדרבנן מאי מקש' התו' הא תפלה נמי מדרבנן היא · ואין לומר דדווקא לענין מלותם ושוחק יש חילוק בין מדרבנן לדאורייתא ·

אבל לא לענין עד ועד בכלל · דהרא״ש כתב גבי הקטינה כולי׳ בדקה עד כפול כו׳ דכיון דדאורייתא הוא אמרינן עד ועד בכלל ע״ש משמע דגם בזה יש חילוק · ואפשר לומר דקושייתם אמאי קאמר חוץ מגרים של כתמים ולא קאמר כמי חוץ מתפלה · אבנים לדמות קנרים של כתמים וכל דדמי לי׳ דהיינו מאי דהוי מדרבנן קאמר ואטו כי רוכלא לחשיב · וכ״כ הרשב״א דבאמת בכל מידי דרבנן אזלי׳ להקל אמנם י״ל דא״כ תקשה איפכא מאי מספקא לי׳ התם אי עד ועד בכלל פשיט׳ דעד ועד בכלל לקולא כמו בכל מידי דרבנן ודוחק לומר דהיא גופה מספקא׳ לי׳ אי גרים של כתמים דוקא או לא אלא כל מידי דרבנן דיכא הכי · דא״כ אמאי בעי דוקא התם בתפלה הו״ל למבעי בעייתו הכא סתמא אי דוקא גרים של כתמי׳ או כל מידי דדמי לי׳ קאמר · אבל בתירוץ התו׳ מיושב דמספקא לי׳ אי הוי קולא או חומרא די״ש סברא לכאן ולכאן · ובזה מיושב קושי׳ מהרש״א דלא מקשו מתוספין גופייהו · דהמ״ל דכיון דמדרבנן הוא אזלי׳ לקולא · אבל השת׳ מקשי׳ שפיר מה נפשך אי אמרי׳ בכל מידי דרבנן לקולא כמו בגרים של כתמים א״כ מאי מספקא ליה פשיט׳ דעד ועד בכלל · ואי לא״ה אגא דוקא גרים של כתמי׳ קאמר · א״כ תקשה הא באמת גם בתפלה אזלי׳ להקל · וי״ל ליישב עוד באופן אחר אבל זה נ״ל יותר וק״ל :

דף נו

ע״א בתו׳ ד״ה ור׳ יוחנן אמר כו׳ ובפלוגתא לי׳ דוקא כו׳ לכאורה הי׳ אפשר לומר כולי׳ דברי התו׳ דהא דאמר ובפלוגתא לא קאי אר׳ יוחנן ור״ל קיש אלא אהא דקאמר זעירי מעיקרא אין בדיקה לחולדה דהיינו ביד · דבמסמר ודאי הכי דהא לא שייך טעמא דשיכי׳ דקות ועקומות גבי מסמר · ומה שאמר אח״כ ברס כך אמרו משמי׳ דרשב״ל בודקין לחולד׳ ביד אבל לא במסמ׳ הוא פלוגת׳ דר״י ור׳ כתמי׳ וק״ל :

בא״ה מיושב הא דקשי׳ לכאורה לזעירי דאמר אין בדיקה לחולדה · א״כ מאי קתני במתניתין הכתה חולדה על ראשה מקום שעושה אותה טרפה דהיינו בנקיבת הקרום ולאשמועינן דנקיבת העצם לחוד לא מיטרפה כמ״ש רש״י במתני׳ הא אכתי טרפה הוי׳ בנקיבת העצם לחוד דהרי אין לו בדיקה להכשירה · אבל הא״ש דבתר מודה זעירי דיש לה בדיקה · אמנם י״ל דבלא״ה לק״מ די״ל דמתני׳ אשמועינן דכל שאין רואין שניקב הקרום לא הוי ודאי טרפ׳ אלא ספק טרפ׳ שמא ניקב הקרו׳ וכ״מ דאי שהי׳ לה תריסר ירחי שתא כשרה כדין ספק טרפה משא״כ ודאי טרפה לא מהני לה שהיי׳ כדאית׳ בש״ע י״ד סי׳ נ״ז · וגם כ״מ לענין ספק ספקא · אמנם בסמוך אהא דאמר רב נחמן לרב ענן מר אמר שמואל כו׳ והתני לוי כו׳ קשה אקשה לי׳ אמתני׳ דקתני מקום שעושה אותה טרפה דמשמע דבעי׳ נקיבת הקרום דוקא אבל בשבר העצם לחוד כשרה דאל״ה ל״ל הא דמקום שעושה אותה טרפה ליתני הכתה חולדה על ראשה ותו לא · ודוחק לומר דבא למעוטי על ראשה שלא כנגד הגלגולת · דהא מילתא דפשיטא היא · וגם לכאורה ליכא למטעי כלל דהגלגולת הוא בכל הראש של עוף וק״ל :

שם ע״ב בעי מיני׳ רב יוסף כו׳ ולא יהא אלא ניטלה כו׳ נראה דסתמא דגמ׳ פריך הכי · דהבעל בעי׳ ע״כ ידע דגרע מניטלה · דאל״ה מאי מספקא ליה מעיקר׳ · וה״נ משמע מדמשני רבא עלי׳ ולא ריב״ל גופי׳ וק״ל :

דף נח

ע״א בגמ׳ איתבי׳ רב אשי לאמימר ושוין בנבילה כו׳ כתב מהרש״א לדברי התו׳ כו׳ אבל לפירש״י ליכא למימר הכי כו׳ אלא דצ״ל לפירש״י כו׳ ונראה שזה הכריחו לפרש כו׳ דמהא דאסר אמית׳ דשיחלא קמא׳ כו׳ דהא רב אשי נופי׳ כמי הוה אוסר שיחלא קמא לב״ע משום דגופ׳ היא כו׳ ע״ש · ולא ידענא מאי קאמר דודאי רב אשי הוה סבר דלכ״ע שיחלא קמא אסור משום דגופ׳ היא אבל הוה סבר דשיחלא בתר׳ נמי אסור מה״ט כמ״ש מהרש״א לפני זה · אבל אמימר דשרי שיחלא בתרא ע״כ דלא סבר האי סברא דבילה עדיף מולד משום דגופה היא דא״כ גם שיחלא בתרא ה״ל למיסר · אלא ע״כ דסבר דשיחלא קמא אסור משום דגם בולד עובר ירך אמו הוא וא״כ מאי הוה פליגי ר״מ ור״י בעובר ירך אמו ע״כ קשה ליה אמימר כר״מ דשמעתין הוא : גם מ״ש מהרש״א בסוף דבריו ועוד קשה כו׳ מאי פריך וליתני בשיחלא קמא כו׳ ולא שיחל׳ קמא דהוה זה וזה גורם גכ״ל קלת מגומגם דהא בשיחלא קמא לא שייך זה וזה גורם דהכי בשעת הווייתו שניהם היתר הם היא והזכר · אלא טעמא דאסור משום דעובר ירך אמו הוא ונטרף עמה · הגם שיש לומר דמ״מ לא מיקרי כמיחד גורם כיון דבשעת הווייתו שניהם היתר ולא הוה הפך דזה וזה גורם · אבל דעדיפא מינה ה״ל להקשות דמאי פריך וליתני ליה בשיחלא קמא הא רב אשי כמי הוה סבר דמיירי בשיחלא קמא ומ״מ פריך מינה לאמימר כמ״ש מהרש״א מתחילה · ואין לומר דה״פ דנוקמה לפלוגתייהו בזה וזה גורם דהיינו בנטרפה ולבסוף עיברה · וא״כ מ״ל דהא דשוין בנבילה טרפה מיירי בעיברה ולבסוף נטרפה דבזה כ״ע ס״ל דאסור משום דעובר ירך אמו הוא · ולא משום דבילה כגופה היא · ולא קשי׳ מידי · דא״כ תקשה לן אהא׳ יקשו ושוין בנבילה ולא בולד גופי׳ דמיירי בהו פלוגתייהו דבכה״ג דהיינו עיברה ולבסוף נטרפה כ״כ ס״ל דאסור · ואין לומר כמי דה״ק וליתני לי׳ בשיחלא קמא דבהא מודים דאסור משום דגופה היא ועמה נטרפה ומ״מ שיחלא בתרא שרי דאע״ג דגופה היא · מ״מ הוי זה וזה גורם · ועמה נטרפה לא שייך דהא בשעת שנטרפה עדיין לא הי׳ בעולם כלל · ודלא כסברת רב אשי · דהוי סבר דאי גופה היא גם שיחלא בתר׳ אסור · דכא ליתא · חד׳ דמכ״ל להקשות דילמ׳ סברת רב אשי כברא מעלי׳ היא ואמימר נמי מודה בה · ואהכי לא אלי לשנויי הכי · ועוד דא״כ גם מהרש״א גם מקשה מידי דהא ע״כ כיון דסוקי פלוגתייהו בזוז״ג אית לן למימר דושוין בנבילה כו׳ מיירי בהד גורם כו׳ דהא הבהמה באמת מאי לאוקמה לפלוגתייהו בעובר ירך אמו כדהוה מוקי רב אשי אלא דבנבילה מודו משום דגופה היא · ומ״מ שיחלא בתר׳ שרי כנ״ל ול״ע :

אמנם לע״ד נראה ליישב פשט׳ דשמעת׳ לשיטת רש״י בענין אחר ויתיישב הכל על נכון דהנה במס׳ תמורה יש מחלוקת אחוראי׳ גבי נרבע דפליגי במיר״ם ורבנן אם ולדה מותר ליקרב · דחד אמר דפליגי בנרבעה ולבסוף עיברה דר״מ סבר זוז״ג אסור ורבנן סברי זוז״ג מותר אבל עיברה ולבסוף נרבעה ד״ה אסור דעובר ירך אמו הוא וחד אמר דפליגי בעיברה ולבסוף נרבעה ובעובר ירך אמו הוא או לא אבל נרבעה ולבסוף עיברה ד״ה מותר דזוז״ג מותר · משמע מזה דלכ״ע מסתבר טפי לאסור בעיברה ולבסוף נרבעה משום עובר ירך אמו הוא מבנרבעה ולבסוף עיברה משום זוז״ג · הגם שיש לחלק בין נרבעה ובין טרפה כמ״ש התו׳ שם · אבל מ״מ י״ל דבטרפה נמי הסברא כן · וכן משמע הכא דלמיגר אסר שיחלא קמא משום עובר ירך אמו ושיחלא בתר׳ שרי משום דזוז״ג מותר · וא״כ י״ל דרב אשי נמי סבר הכי · דמסתבר טפי לאסור בעיבר׳ ולבסוף נטרפה מבנטרפה ולבסוף עיברה · וא״כ א״ש · דרב אשי הוה סבר דפליגי בעובר ירך אמו אבל בזוז״ג ד״ה מותר בולד · ומ״מ בבילת טריפה אפי׳ נטרפה ולבסוף עיברה אסור לכ״ע משום שגדלה באיסור · דאע״ג דהוי זוז״ג דתחילת הווייתו האיסור וההיתר גורמים · מ״מ כל גידולה אחר שכבר הוה היא באיסור שהרי היא מעורה בגידין בגוף התרנגולת עד שנגמרה ומגופה קא רבי · ולא דמי לולד דמאוירא קא רבי ואינו מעורה בגוף הבהמה כלל כדאמר הגמ׳ בתמורה ע״ש (דף ל׳ ע״א) ובפירש״י שם · וכן נ״ל לפי׳ מהרש״א דהוה סבר רב אשי לחלק כן בין בילה לולד בנטרפה ולבסוף עיברה · ובזה סבר רב אשי דהאי ושוין מיירי בהכי משום דלשון גדלה משמע הכי אכל גידוליה

גידוליה באיסור וכדמסקי הגמ' א"כ גדלה גמרה מיבעיא לי' ופריך מינה לאמימר דאי שיחלא בתרא בבילה משום זו"נ · ושני לי' אמימר התם בדספקא מארעא אבל בזו"נ בבילה כמי שרי אע"ג שגדלה באיסור אח"כ · ופריך הגמ' וליפשי לי' בשיחלא קמא דבזה שפיר אמרי' אע"ג דבולד עובר לאו ירך אמו הוא לר' יהושע מ"מ גבי בילה מודה משו' דמעורה בגידין הוי כגופה וכטרף עמה כשנטרפה אבל בשיחלא בתרא דהוי זו"נ ולא שייך למימר שנטרף עמה שהרי לא הי' או עדיין בעולם · אע"ג שגדל אח"כ באיסור שרי · דאפי מסתבר לאסור משום ירך אמו דהיינו בעיברה ואח"כ נטרפה מבזו"נ דהיינו בנטרפ' ולבסוף עיברה ככ"ל ומשני א"כ גדלה גמרה מיבעיא לי' · ופריך רב אשי אלא הא דתנן כו' במאי קמפלגי בשנטרפה ולבסוף עיברה כו' דאין לומר הפת' דפליגי בעובר ירך אמו הוא דא"כ תקשי לאמימ' שיסבור כר"א דאמותי הוא · ואין לומר דגבי בילה מודה ר"י דהוי ירך אמו משום דכגופה היא · דא"כ תקשי אמאי נקט ושון בבילת טריפה כו' מפני שגדלה באיסור דמשמע שכל גידוליה באיסור דהיינו נטרפה ולבסוף עיברה אמאי לא נקט גמרה באיסור דהיינו עיברה ולבסוף נטרפה דהא בהכי נמי מודה ר"י דאסור · בשלמא בל"ז לא הוי קשי' לרב אשי הכי · משום דסבר דמיירי בזו"נ דהיינו דלא שפכא מארעא וא"כ י"ל דלרבות' נקט הכי דאע"ג דזו"נ גבי ולד לכ"ע שרי מ"מ גבי בילה לכ"ע אסור ומכ"ש בנטרפה אחר שנתעברה דאפי' בולד ס"ל לר"א דאסור · דודאי כה"ג לכ"ע אסור · אבל השת' דאמר אמימר דמיירי בדספקא מארעא דהוי חד גורם · קשה אמאי נקט ושון בהך גוונא ולא בגוונא דפליגי בולד דהיינו בנטרפה אחר שנתעברה · דהשת' אין לומר דלרבות' נקט הכי · דהשתא איכו רבותא כיון דחד גורם הוא · אדרבה י"ל דבהא מסתבר טפי לאסו' משום שכל גידולי' והווייתה מתחילה באיסור · משא"כ גבי עיברה ולבסוף נטרפה שהוייתה מתחילה בהיתר · ואע"ג דבולד הוי הסברא איפכא דעיברה ולבסוף נטרפה מסתבר טפי לאסור מנטרפה ולבסוף עיברה · היינו משום טעמא דזו"נ · משא"כ בזה דהוי חד גורם · אלא ודאי מדנקט הך ושון בנטרפה תחילה · ש"מ דבעיברה ולבסוף נטרפה אפי' ר"י מודה דאסור גם בולד משום דעובר ירך אמו הוא · ומש"ה לא הוצרך התנא לאשמועי' דבבילה אסור · אלא דבנטרפה ולבסוף עיברה פליגי דר"א סבר זו"נ אסור ור"י סבר זו"נ מותר · א"ה אדמיפלגי לגבוה כו' · וזהו כוונת רש"י שכתב כיון דאמרת דהאי מודים בבילת טרפה בדספקא מארעא דחד גורם הוא קאמר מכלל דפלוגתייהו בזו"נ כו' · דאל"ה אלא דפליגי בעובר ירך אמו א"כ ה"ל למנקט ושון כמי בכה"ג לאשמועי' דגבי בילה אפי' ר"י מודה דירך אמו הוא אלא ודאי דלא פליגי בהכי כלל אלא בזו"נ פליגי · וע"כ בשנטרפה ולבסוף עיברה מיירי דאיכא זו"נ · אבל כפשוטו לא הוי תלי רש"י לפרש דכיון דושון מיירי בנטרפה ולבסוף עיברה מסתמא פלוגתייהו נמי בהכי איירי · דהא רב אשי מעיקרא נמי סבר דושון מיירי בנטרפה ולבסוף עיברה ומ"מ הוה סבר דלא פליגי בהכי · והא דהוה כיחא לי' מעיקרא הא דקמיפלגי לגבוה טפי מהפת' · וי"ל כמ"ש מהר"ש שיף ז"ל דעיקר קושייתו דה"ל לפלוגי בבילה בדלא ספכא מארעא דהוי נמי זו"נ והוי דומיא דושון כו' ועוד דהוי רבותא טפי לר"י דאפילו בבילה דיש סברא דמעורה בגופה ונדלה באיסור מ"מ שרי · אלא דבילה לא שייך לגבוה דאיכו קרב והא פריך אדמיפלגי לגבוה ליפלגי להדיוט · ומשני דנקט פלוגתייהו לגבוה להודיעך כחו דר"י כו' דזה כראה לו יותר רבות' ממה שמתיר בילה להדיוט · דבאמת אין חילוק בין בילה לולד כלל אלא בדספכא מארעא דחד גורם הוא אבל אי גם בילה זו"נ איכו חמור מולד כלל · ומה שמקשה ע"ז מהר"ש שיף ז"ל דלרב אשי תקשה איפכא אמאי לא נקט ושון נמי בולד כמו פלוגתייהו · איכה קושי' כלל לפי מה

שכתבנו · ולאידך ליפנא כ"ל ליישב הא דניחא לי' מעיקר' דהוה ס"ד דפליגי בזו"נ · הא דמיפלגי לגבוה היינו משו' דידע רב אשי ברייתא דוכן הי' ר"א אוסר בכל איסורין שבתורה דמוכח מינה דר"א אוסר זו"נ אפילו להדיוט · ומש"ה לא קשי' לי' ליפלגי להדיוט · דידע לשני להודיעך כחו דר"י דאפילו לגבוה שרי · ולא קשי' לי' ליפמעי' להדיוט להודיעך כחו דר"א דאוסר אפי' להדיוט · דזה כבר שמעי' מברייתא דוכן הי' ר"א אוסר כו' וסמך התנא אברייתא דהתם (וסוגי' זו כתבו התו' לעיל (דף ס' וע"ב) דסמך תנא אברייתא אחרת גבי פלוגתא דר' ור' חיי' במחובר לקרקע ע"ש) אבל השתא פריך שפיר לפלגי להדיוט ור"ל כדמפרש בתר הכי להודיעך כחו דר"א כו' דאכתי לא שמעי' לר"א הך דבותא ודוק היטב :

דף ס

ע"א בתו' ד"ה בקומתן נבראו כו' היינו שנגמרה כל קומתן מתחילתן · עכ"ל והא דקאמר שקרנותיו קודמות לפרסותיו לאו מהכא מוכח אלא מקרא דמקרין מפרים מקרין ברישא כו' ומ"מ מייתי מדרב יהודה סייעת' לר"י בן לוי משו' דכיון דהוו קרנותיו קודמו' לפרסותיו ודאי דכנגמר' כל קומתו מתחילתו דאל"ה לא הוו לו קרנות כלל כשנברא · ומ"ש מהרש"א בזה דהראש נברא תחילה ע"ש לא ידענא מהיכא פסיקא לי' הכי וק"ל :

שם

בגמ' דרש רב חנינא בר פפא כו' כשאו דשאים ק"ו בעצמן כו' מקשין העולם מנ"ל דלא אמר הקב"ה למינהו בדשאים דילמא הקב"ה אמר למינהו רק התורה לא כתבה אותו משום דסמכה על הך ק"ו דכדע מאילא שאמר הקב"ה גם בדשאי' · ונלע"ד ליישב ע"פ מ"ש מהרש"א לתרץ דברי הרמב"ם דהשמיט דין ירק בירק דתנן בהדי' במתני' כמו שהביאו התו' כאן · משום דמתני' מיירי לכתחילה אבל למלקות מיבעי' לן הכא אי חייב או לא · משום דלכתחילה ק"ו הוא אבל למלקות לא מהני הק"ו משום דאין עונשין מן הדין ע"ש · ולפ"ז א"ש דליכא למימר דהקב"ה אמר בהדיא למינהו אלא דהתורה לא כתבה אותו · דא"כ כיון שציוה הקב"ה בהדי' ודאי הי' חייב מלקות על ירק בירק כדמשמע מלשון הבעי' הכא · וא"כ ה"ל להתורה לכותבו · ולא לסמוך על הק"ו דעי"ז לא נחייב מלקות ע"ז משום דאין עונשין מן הדין ואפילו כימא אי אמר הקב"ה למינהו אע"ג שלא נכתב בתורה מ"מ חייב מלקות · מ"מ ה"ל לכותבו בהדי' כדי שלא נטעה ונאמר שהדשאים עשו כן מעצמן ולא נחייבנו · אלא ודאי דהאמת כן הוא שלא אמרו הקב"ה כלל · אמנם לפ"ז הי' לכאורה כפשטה הבעי' · דלרמ"בם אינו חייב מלקות דאי כימא דהשתא נמי חייב מלקות · הדרה קושי' העולם לדוכת' וק"ל :

שם

ע"ב בתו' ד"ה וכי משה קייני הי' כו' וי"ל דשמא ששועה איכה בשה אלא מבהמה שאיכה מלויי' ביניהו עכ"ל · ול"ע דלעיל (דף נ"ט) כתבו התו' דמדאמרי' גמי וידוע כו' שהבהמה טמאה מרובה על הטהורה לפיכך מנה הכתוב בטהורים משמע דאין שום בהמה טהורה כי אם אותם המנויים שור ושה ועז כו' וא"כ ליכא שום בהמה טהורה שאיכה מלויי' ביניהו דהא אלו מלויים הם · ודוחק לומר דבהמה טהורה דקאמר התם בהמפלת · לאו דוקא אלא דר"ל חיה טהורה ויש חיות טהורות שאינם מלוינת ודוק :

דף סא

ע"א ברש"י ד"ה נשר כו' והאי שלא מרבה אלא מין נשר כו' ר"ל דבאמת צ"ל דהאי אף כל דקאמר ע"כ כולהו מין נשר הם דהא ליכא שום עוף טמא יותר שיש לו כל הסימני טומאה וה"ק התנא אף כל ביוצא בו דהיינו שיש לו כל הסימני טומאה אע"ג שאתה מכירו שאינו דומה לנשר ולא נקרא שמו נשר מ"מ טמא משום דילפי' מנשר במה מצינו · רק לרש"י הוקשה הא ליכא שום עוף טמא שיש לו הסימנים כנשר · א"כ מאי כ"מ בהאי מה מצינו דקאמר התנא והא תירץ דכ"מ למין נשר ר"ל משום דאיכא

דאיכא מין כשר שאינו דומה בצורתו לנשר . וגם לא נקרא שמו נשר · ואי לאו הכא הוה אמינא ה"א דאינו מין נשר והוה אמינא דעוף טהור הוא כיון דאינו מן הטמאים בכתובים בתורה לכך יליף במה מצינו דכיון שיש לו הסימני טומאה דטמא · וממילא ע"כ מין נשר הוא דהא ליכא עוף טמא בכל הכתובים בתורה שיש לו כל הסימנים הללו חוץ מנשר וכל העופות טמאים הן נזכרו בתורה א"כ כי משכחינן עוף כה"ג ע"כ מין נשר הוא אע"פ שאינו דומה לו ובזה אין מקום לקושי' הקיקיון דיונה ע"ע ודוק כי כ"ל נרור ·

שם בתו' ד"ה כל שיש לו אצבע יתירה כו' וכ"ת דלא הוי ידעי' אלא כינהו אותן סימני טהרה דליתי' ב"ט עופות כו' וקלא קשה א"כ מנ"ל דאם יש לו ג' סימני טהרה אצבע יתירה וזפק וקורקובנו נקלף שהוא טהור דילמא אינו דורס הוא הסימן שאינו בכ"ט עופות וא"כ אם יש לו ג' סימנין האחרים יכול להיות מן אותם י"ט וטמא · ודוחק לומר שבדקו פרס ועזני' ומצאו שהם דורסי' ושאר סימנים לא בדקו בהם וא"כ אין הסימן דאינו דורס סימן מחדש · דהרי הוא בפרס ועזני' והם דורסים אבל בסימנים האחרים מספקא לן איזהו סימן מחדש · ומכ"ש שדוחק לומ' שבדקו א' מי"ט עופות ומצאו שאינו דורס ואלסי' האחרים לא בדקו ודוק :

בא"ד ונראה לפרש דכל עיקר מתניתין לא באת אלא לאשמועינן ד' סימנים של טהרה כו' ולא ידעתי היאך מיושב קושייתם על הברייתא דקאמר רשב"ג כל שיש לו אצבע יתירה כו' כדתנן במתני' והא ליכא לתרוצי הכי דהא רשב"ג לא קאמר אלא ג' סימנים · והתו' לא באו לפרושי דאיסא סתיך כדפרש"י לקמן · וא"כ ע"כ צ"ל כפירושם לעיל דיש לו ג' סימנים אלו בידוע שאינו דורס וא"כ הל"ל דאם יש לו רק ב' סימנים דהיינו אותן שאינן בעורב כמי בידוע שאינו דורס וצ"ע :

שם בתו' ד"ה לא נאמר פירושן כו' ומיהו מפרס ועזני' לחודייהו הוו ידעינן' כתב בספר קיקיון דיונה צ"ע מ"מ מאי מקשה המקשן טעמא דכתב רחמנא כשר כו' א"כ באותו ה"א דפרס ועזני' הוו ב' כתובים ע"כ בתרווייהו חד סימנא הוא וא"כ הולרך ר"ח ללמד מנשר כל ד' סימני' דאי פרס ועזני' חדא הוא א"כ אינו נשמע מכלם רק שלשה סימנים ע"ש ולכאורה י"ל דקושי' הגמ' קאי של המתרץ דלעיל מיני' דמתרץ על הא דפריך וכנמור מפרס ועזני' · א"כ נשר דכתב רחמנא ל"ל דמשמע דאי לאו נשר שפיר פריך דכנמור מפרס ועזני' · ולהא פריך הא בלא נשר נמי לא קשי' דכנמור מפרס ועזני' דהא הוו שני כתובי' הבאים כא' · אמנם אחר העיון הא ליתא דא"כ ה"ל למפרך גם על הא דתירץ לעיל א"כ עורב דכתב רחמנא ל"ל · טעמ' דכתיב עורב כו' הא י"ט עופות הוי י"ט כתובים · וגם אהא דקאמר א"כ פרס ועזני' דכתב רחמנ' ל"ל ה"ל לתפרך טעמא דכתיב פרס כו' הא עורב ומינו הוו ב' כתובים כמ"ש התו' · אלא ודאי דקושייתו על התורה ל"ל נשר הא בלא"ה ידעינן דעוף הבא בסימן א' טהור כיון דלא מצינן למילף מפ"נ דהוו ב' כתובים וא"כ מקשה הקיקיון דיונה שפיר ואפשר לומר דהמקשה הי' סבור דכולהו ד' סימנים הדרי בי"ט עופות כדמשמע לכאורה בגמרא דלבסוף חידש לן המתרץ סברא זו דרק ג' הדרי בכולהו אבל המקשה לא הי' סבור כן וא"כ י"ל דהי' סבור דכולהו ד' סימני טומאה כמי הדרי בכולהו וא"כ מי"ט עופות יוכל ללמוד כל הסימנים במה שהן חלוקין בין כולם מהורים ולא איצטריך נשר להכי או י"ל דאותו סימן טהרה שיש בפרס ועזני' אינו במקצת מן הי"ט עופות או אינו בעורב וא"כ ידעי' כל הסימני טהרה מפני הי"ט עופות או עורב ולא איצטריך נשר להכי · אך מה שהקשה בס' ת"ח קשה לפ"ז · דא"כ דקושייתו על התורה מאי פריך הא איצטריך נשר לגופי' דהוא טמא דכיון דלפי דעת המקשה פ"ו שני כתובים הם ולא ילפי' מינייהו אפילו בק"ו כמו שכתבו התו' א"כ מהיכא תיתי לן נשר לאסור · ואי

הני אמרינן תירוץ הקיקיון דיונ' על קושייתו הנ"ל דהמקש' פריך אכ' חייא דאמר לפי שאינו דומה לנשר משמע דאי לאו נשר הוה אסרי' עוף הבא בסי' אחד ולהא פריך הא אי לאו נשר נמי לא ה"מ למילף לאיסור ע"ש · והוה ניחא נמי קושי' הת"ח הנ"ל בזה וכן תירץ הת"ח · אבל לפ"ד א"א לומר כן דא"כ מאי פריך דילמ' ר' חיי' סבר כמ"ד ב' כתובים כאחד מלמדין אלא ע"כ דעל התורה פריך למ"ד ב' כתובים אין מלמדין וא"כ הדר' קושי' הת"ח לדוכת' · אמנם קושי' זו קשי' על התו' נ"כ שכתבו בד"ה ונילף מעורב כמ"ל א"כ למינו ל"ל מנ"ל דילמא הגמ' בעי לשנויי גם למ"ד ב' כתובי' מלמדין וא"כ אע"פ דעורב ולמינו הוו ב' כתובי' מ"מ אינו קשה לילף מינייהו · ולהכי הולרך לשנויי א"כ פרס כו' וצ"ע :

שם ע"ב תו' ד"ה מכדי כ"ד עופו' כו' וא"ת והא אכתי איצטריך נשר להתיר אותו סימן שלישי כו' מדלא כתבו התו' גם סימן הרביעי דהא אכתי לא ידעינן דתלתא הדרי בכולהו · וגם בתירוצם שכתבו וא"ה א' דאותו סימן שלישי הוא בעורב הוה ניחא אכתי אינו מיושב הא איצטריך נשר לכתי' סימן הרביעי · נ"ל דבלאו איכ' למימר דהמקש' נמי ידע דהלתא הדרי בכולהו · אלא דהוה ס"ד דסי' הרביעי ליתי' גב נפרס ועזני' · אך הלשון קשה דקאמר אי לאו דחד דאיתא בהך ליתי' בהכי כו' אמאי אי אפשר כיון דארבע סימנים איכא ורק תלתא הדרי בכולהו וצ"ע ·

בא"ד ואי ה"א דאותו שלישי הוא בעורב הוה ניחא כו' הנה לפי פירוש מהרש"ל בקושי' התו' לא ידעתי מה תירצו ואי ה"ס דאותו שלישי כו' דהיא קמו"ל מעורב דלא כילף לטמא בסימן א' מפרס ועזני' דהא בעורב הוו תרי סימנין · אמנם גם לפירוש מהרש"א לכאורה הוא תמוה דאכתי היאך מוכח מעורב דלא נילף ק"ו בסימן שלישי לחוד דאימא באותו סימן שלישי ועוד א' עמו כמו בעורב לא ילפי' בק"ו אבל אותו שלישי לחוד ילפי' כי היכי שהקשו התו' דילמ' הוי בשני סימנים שבפרס ועזני' לא ילפי' בק"ו וסי' שלישי ילפי' הכי נמי הכא · ונלע"ד פירוש לפירושו של מהרש"א דהכי מקשו התו' דילמא מדאיצטריך פרס ועזני' מוכח רק דאותן שני סימני' לא ילפי' בק"ו לטמא בעלמא מי"ט עופו' דע"כ גזירת הכתוב הוא דלא מהני לטהר בהם הי"ט עופות מדאיצטריך פ"ו · אבל סימן שלישי מנ"ל למימר דגזירת הכתוב הוא דהא אינו מוכח וכל כמה דאינו מוכח לא אמרי' גזירת הכתוב הוא אלא אמרינן דבכל דוכת' לא מהני אותו סימן לטהר בק"ו מי"ט עופות · ועלה תירצו דאי ה"א דאותו שלישי הוא בעורב הוה ניחא דא"כ קשה למה בלאתה בכל דוכת' דאיכא הכי תרי סימנין לבר מעורב מהנו לטהר וכי"ט עופות לא מהנו אפילו דאיכא עוד סימן בהדייהו וצ"ל דהוא גזירת הכתוב שלא יהנו הני תרי סימנין בי"ט עופות וא"כ גם באותו סימן שלישי יש גזירת הכתוב ולא ילפינן מיני' כלל אפילו אותו סימן לבד כיון דגזירת הכתוב הוא · ואח"כ כתבו דבלא"ה לק"מ דמי"ט עופות לא ילפי' כלל כו' מה"ט דכיון דחזינן דבכל דוכתא דאיכא הני ג' סימנין מהנו מדאילמרי' כולהו י"ט ובהני י"ט לא מהנו צ"ל דגזיר' הכתו' הוא כאן וא"כ ליכא למילף מינייהו כלל אפילו סימן א' כיון דכאן הוא גזירת הכתוב · אך מ"מ קשה לפי מאי דס"ד דתו' דאע"ג דאיכא י"ט כתובים ולא ילפי' מינייהו במה מצינו אלא בעלמא טהור בג' סימני' הללו מ"מ לא אמרינן גזירת הכתוב הוא וילפי' מינייהו בק"ו · א"כ אף דמעורב מוכח דסימן שלישי בי"ט עופות גזירת הכתוב הוא מ"מ בעורב אינו מוכח דגזירת הכתוב הוא וא"כ נילף סימן שלישי לחוד בק"ו מעורב בשתא דאית לי' תרי לא אכליכן חד מיבעי' · ובלא"ה יש לגמגם בזה דילמא מה שאלו עופות לבר מעורב טהורים בג' סימני' אלו הוא משום אותו סימן שיש בפרס ועזניה לחוד אבל סימן שלישי לא מהני כלל ואינו גזירת הכתוב בי"ט עופות וצ"ע :

באד ול"ת והיכי הוי תלי' למילף כו' יש לדקדק לפי פירוש מהרש"א בזה דהתו' בעו לאוכוחי מכח קושי' זו דהמתרץ נמי ס"ל דמי"ט עופות לא ילפי' אפילו בק"ו כיון דהם י"ט כתובים א"כ אמאי לא הוכיחו זה מכח קושיא דלעיל דאמאי קאמר המתרץ דה"א דנילף מסי' החדש אמאי לא קאמר דה"א דנילף מאותן שני סימנים דאיתנהו בי"ט עופות וליתנהו בחד מהני פרס ועזני' אותן שיש לו סימן הישן (אח"כ מצאתי במהר"ם שיף שהקשה כעין זה ממש). ואפשר לומר דמהא לא הוה מוכח דהא"ל דאותן שני סימני' הם בעורב ולהכי לא מצינו למילף מינייהו משום דהוי עורב עם י"ט. עופות ב' כתובים כמ"ש לעיל לדברי המקשה למכין סימן השלישי. ובזה מיושב נמי מ"ש התו' אח"ז ולהכי נקט פרט לעורב כו' ר"ל דבזה ניחא לתאי דבעי למימר נילף מעורב מה התם תרי לא אף כל תרי לא. י"ל דכתבי' רחמנא לעורב כלל דהא הוי ק"ו ומי"ט עופות. אלא ע"כ אפי' בק"ו לא ילפי' מי"ט כתובי' ולהכי שפיר פרט הכתוב לעורב (עיין במהרש"א שפירש כן) ולכאורה אין זו קשי' כלל דאף אם כאמר דילפי' ק"ו מי"ט עופות מ"מ פריך המקשה שפיר ולילף מעורב. וכ"ת דא"כ למה כתבה התורה עורב כלל הא מצינן למילף אותו מק"ו מי"ט עופות י"ל דאי הוי ילפי' ק"ו מי"ט עופות הוה ילפי' בכל שני סימני' דבי"ט עופות יהי' אסור. להכי כתבה התורה עורב למימר דדוקא בהני תרי סימנין שבעורב יהי' טמא כל עוף שבעולם אבל בחד מינייהו וסימן שלישי דליתי' בעורב ואיתי' בי"ט עופות יהי' טהור. יכעין שכתבו התו' לעיל בד"ה מה התם תלתא כו' דהקושי' דוקא הכי תלתא ה"ה הכא הקושי' דוקא הכי תרי דבעורב נילף לאסו'. ומתרץ הגמ' א"כ פרס ועזני' דכתב רחמנא ל"ל דבחד מהנך אותו שיש לו סימן הישן הוא מאותן שני סימני' של עורב וכיון דילפי' מעורב דבהני ב' סימנין של עו' טמא מכ"ש בחד מינייהו אלא ע"כ דלא ילפי' מעורב כלל. אבל לפי מ"ש א"ש דאי אמרי' דילפי' ק"ו מי"ט כתובי' ע"כ צ"ל דבעור' הם ב' סימנין שאינן בחד מהני פרס ועזני' ככ"ל דאל"כ קשי' קושי' התו' דלעיל וא"כ אי הוי קושי' הגמ' הכי לא הוי מתרץ מידי א"כ פרס ועזני' דכתב רחמנא ל"ל דהא אותן שני סימנין של עורב אינן בפרס ועזני' וא"כ שפיר איכא למימר דנילף מעורב דבהני תרי טמא והא דאיצטריך פ"ו משום דאותו סימן שלישי ליתי' בעורב וה"א דבו לבד טהור דחשיב טפי מאלו ודוק:

באד ול"ת ומאחר דמי"ט כו' כתב מהרש"א יש לדקדק ומאי קושי' כו' דע"כ ליכא למילף מההוא סימן ישן דא"כ לא לכתוב כלל אלא סימן החדש כו' כ"ש בא' משאר ג' סימני' דלא מהני בשאר עופות כו' עכ"ל ולע"ד לק"מ דהא לפי פירוש זה דהיינו לפירוש הקונטרס לא ילפי' חד סי' מתברי' כדמוכח מהא דשני נמירי דאיכא בהאי ליכא בהאי כו' והמקשה דפריך מדאיכ"ד כו' נמי פריך דהוו שני כתובי' אלא דפ"ו עם הי"ט עופות הוו ב' כתובי' אבל פ"ו גופייהו בהדי הדדי לא כדמשמע מפירש"י בהדי'. וא"כ נהי דסבר המתרץ דב' הסימנין דהדדי בכולהו ילפינן בק"ו מסי' החדש כמ"ש מהרש"א. מ"מ איצטריך סימן הישן כי היכי דלא נילף כל הג' סימנין מסי' החדש אלא מסי' הישן לחוד נילף דבאותו סימן יהי' טמא אבל בשני הסימנין האחרים יהי' טהור. ודאי קושי' התו' דנילף מסימן הישן דבאותו סי' יהי' טמא אבל בשני סימני' האחרים לא. דהא לפי' זה לא גמרי' חד מתברי' ודוק:

עוד כתב מהרש"א בזה בסוף דבריו ותיהו לפ"ז מאי אקשו לעיל ול"ת והא אכתי איצטריך כשר כו' אין כאן מקום קושי' כו' ע"ש ולפי מ"ש לעיל בזה לא תקשה מהרש"א מידי דהתם שפיר איכא למימר דמדאיצטריך פרס ועזני' ש"מ הא דלא מהכו ב' סימנין בי"ט עופות לטהר הוא גזירת הכתוב ולא ילפי' מינייהו ולהכי איצטריך פ"ו לגופייהו שיהיו טמאים משום דלא הוי ילפי' מי"ט עופות משום דהם גזירת הכתוב דלא מהכו בהו הני ב' סימנים. אבל סימן שליש דליתי' בפ"ו לאמרי' דלאו גזירת הכתוב הוא דלא מהני בי"ט עופות אלא דבכל דוכת' לא מהני וילפי' מיני' בק"ו ודלאו הא בהא תלי'. דמ"ל דהכי ב' סימני' הם גזירת הכתוב והשלישי איכו ג"ה. דתכ"ל למימר ג"ה אם איכו מוכרח. אבל הכא אי אמרי' דילפי' מפרס ועזני' אותו שיש לו סימן החדש דכל עוף הבא בסימן החדש הוא טמא במה תלינו. א"כ מכ"ש דילפינן מיני' סימן הישן שאינו חשוב כמו סימן החדש וא"כ אותו שיש לו סימן הישן איכו חזר לגופי'. וע"כ צ"ל מדאיצטריך אותו שיש לו סי' הישן דלא הוי ילפי' לי' מסימן החדש אע"ג שהוא ק"ו משום דהאי גזירת הכתוב שיהי' טמא באותו סימן. א"כ כ"ש דלא ילפי' מיני' בעלמא לטמא בסימן החדש במה תלינו כיון דגזירת הכתוב הוא הכא. אלא ודאי דס"ל להמתרץ דלא מצינן למילף סימן הישן מסימן החדש כלל. וא"כ מקשי' התו' הכא שפיר דנילף מסי' הישן ודוק:

דף סב תו' ד"ה תפני' שיש להם זפק כו' ונסמוך פסק הלכה כר' אליעזר ומשמע דהלכה כר' חייא כו' יש לדקדק מנ"ל דהלכה כר"א בתרווייהו דילמא לא פסק אתימר הלכה כר"א אלא בסכוכית לבנה כדמשמע מליעני' דהא קאי דקאמר כי פליגי בדירוקא כרסה כו' והלכתא כר"א. אבל בזרזיר הלכה כרבנן וכן פסקו קצת הפוסקים לחלק בין זרזיר לסכוכית. וא"כ י"ל דסי' של זפק הוי סי' החדש אע"פ שהוא בזרזיר. דזרזיר עוף טהור הוא אליבא דהלכת' כרבנן וצ"ע:

שם ע"ב ברש"י ד"ה הני קורקובנן נקלף בסכינא ואסר שלשת הסימנין מבוררין בהן כו' הגה מהרש"א האריך ליישב הא דכתב רש"י שאסר הסימנין מבוררין כו' ע"ש ולע"ד נראה דלק"מ דהא יש לדקדק עוד דלקמן פירש"י על הא דר"נ דאמר כל שיש לו אצבע יתירה וזפק כו' בידוע שהוא טהור דאריסא סמיך דתנא ני' כל עוף הדורס טמא כו' משמע דסימן דאינו דורס הוא סימן החדש דאל"ה לא הוה צ"ל דאריסא סמיך. וכאן משמע דקורקבן נקלף הוא סימן החדש כמ"ש התו' ומהרש"א. ולעיל פירש ד"ה דנילף מיני' לאסור עוף הבא בסימן אחד באיזה מכל הסימנין הללו דהא לא ידעי מאי ניהו סימן החדש כו' ומכח זה כתב מהרש"ל בי"ש דרש"י לא הי' לו ברור דעת בעלמו בתוכן שמעת' דעופות ע"ש. וחלילה לומר כן על מאיר עינינו רש"י ז"ל ולע"ד סברת רש"י הוא דגם חכמי התלמוד נסתפקו ולא ידעי מאי ניהו סימן החדש והכי משמע ליישנא דלעיל דהא פירש אמאי דקאמר הש"ס נילף מיני' לאסור בסי' א' איזה שיהי' משום דלא ידעי מאי ניהו סי' החדש. דמשמע דהגמ' נסתפק בזה. ובזה א"ש הא דפירש לקמן דבעי' גם הסימן דאינו דורס עם ג' הסימנים האחרים משום דאפשר דסי' דאינו דורס הוא סי' החדש. וכאן פי' דכל שלשה הסימנין מבוררין בהן משום דאל"ה אף אם קילוף מ"מ איכא לספוקי דשמא קורקבן נקלף אינו סימן החדש. ומ"מ נסתפקו בהו חכמי הש"ס אף שהיו להם ג' סימנין בלא הקילוף משום דשמא קורקבן נקלף הוא סימן החדש. ומה שהכריח רש"י לפרש כן שחכמי הש"ס נסתפקו איזהו סי' החדש. כבר כתב מהר"ם שיף ז"ל לעיל בשמעת' דכשר יע"ש. ועי"ל דהוכרח לפרש כן משום דהכא משמע דקורקבן נקלף הוא סימן החדש כמו שהוכיחו התו' ולעיל מוכח ממתני' וגם מברייתא' דלקמן דע"כ אין קורקבן נקלף סי' החדש. דא"כ ל"ל למתני כל שיש לו זפק ואצבע יתירה וקורקובנו נקלף טהור. הא בקורקבן נקלף ועוד סי' אחד עמו ודאי הוא טהור. אלא ע"כ דחכמי הש"ס עצמם נסתפקו ולא ידעי איזהו סי' החדש ואז א"ש הכל ודוק כי כנלע"ד ברור:

שם תו' ד"ה חזיה דדרסה ואכלה כו' ובהאי סימנא לחודא כו' ר"ל משום דאי הוי לה עוד ג' סימנים או ב' א"כ לפי האמת דחזו דדרסה מאיזה מין הוא. דכל הי"ט עופות ועורבן אינם דורסים לפי' ר"ת ור"ח דלעיל

וחוץ תכ"ד עופות ליכא שום עוף טמא שיש לו סימני טהרה והשי"ת כ"כ עוף טמא הוא דכל עוף הדורס טמא · וליכא למימר שהי' לה עוד סימן א' כ"כ לפי האמת ע"כ כמ"ש עופות ועורב ליתא דכלם אינם דורסים וגם יש להם יוצר אצ' אחד · וע"כ צ"ל שהיא מין פרס ועזני' שאין להם אלא סי' אחד וא"כ היכי קאמר לעיל דפרס ועזני' לא שכיחי בישוב וכרי"א היתה שכיחא בישוב ואין ספק שהיתה מין פרס ועזני' והי' לכו"ע אם לעוף הבא בסי' א' שמ' מזה אין הוא · אלא ודאי שאי' לה רק סימן זה לבחוד ממילא לפי האמת היתה מין כשר אך שאר עופות טמאים שאין להם סי' טהרה כלל דילפי' לטמא מכשר כמ"ש התו' לעיל ד"ה מה כש' כו' ודאיתי גם פירוש דיונה שהארכתי כאן ונדחק בזה ולפע"ד כמ"ש וק"ל :

דף סג

ע"ש בגמ' הכי אמר אבוה דאמר מן למינה למינה למינו למינהו כו' קשה ל"ע למה חשיב למינה עם אותו דכתיב בי' כגון איה והנפה עם למינה דכתיב בנציהו · כל חד לחרין · אע"ג דסניהם מין אחד הן · וכל הכי דמרבינן מלמינה כגון המאה מינים שיש בתורה שכן כולן מין אחד · חשבינן רק לאחד · ואפשר לומר דלא קאמר אלא שארבעה ועשרים עופות שמאין כתובים בתורה · אבל מן המינים לא איירי · דבאמת ליכא אלא ד' מינים · ולא אתא אלא לאשמועינן דראה ודאה אחת ואיה ודיה אחת הן וק"ל :

שם ע"ב ברש"י ד"ה במסורת אם זכור הוא באדם כשר שאכלו אז שמסר לו רבו כו' · יש לדקדק הא פסיק בסמוך דדוקא רבו צייד · וגם לכאורה הכיתה מילי דר' יצחק חדא נינהו · וגלע"ד דהא דאמר עוף טהור נאכל במסורת היינו כמ"ש רש"י שזכור הוא באדם כשר שאכלו אז שמסר לו רבו דאמרי' מסתמא אותו אדם כשר או רבו הי' לו בקבלה שהוא טהור אים מפי איש · והא דקאמר כאמן הצייד כו' היינו אפילו אומר שרבו צייד התיר ומסר לו שהוא טהור מסברת עצמו ולא הי' לו קבלה משום אדם · ומש"ה בעינן שיהא בקי בהן ובשמותי' וכה"ג ברבו חכם כיודעי' שלא הי' לו קבלה שהוא טהור אין סומכים עליו אלא דבסתמא אמרי' שהם אומר שהוא טהור ודאי יש לו קבלה עליו וק"ל :

שם בגמ' ולבדוק בסימנים כו' מקשי' המפרשים א"כ מאי פריך מעיקרא ודילמ' דעוף טמא נינהו דילמא בודק בסימנים · ולפי פשוטו י"ל דהא דקאמר ודילמא דעוף טמא כו' לאו סתמ' דהלמודא מקשה הכי אלא אבוה דשמואל הוא דקאמר הכי כדי לאוקמה באומר של עוף פלוני · וכה"ג כתבו התו' בכמה דוכתי דהמתרץ נופי' הוא דמקשה הקושי' כדי לומר תירוצו והוכיחו זה מכמה סוגיות והך קושי' ולבדוק בסימנין סתמא דש"ס פריך לה לאבוה דשמואל דל"ל לאוקמה באומר כו' הא תני להוקמה בסתמא וע"י בדיקה · ואפשר לומר עוד דבאמ' לא ניחא לי' לתלמוד' וגם לאבוה דשמואל לאוקמה ע"י בדיקה · דמשמעות הברייתא' הוא דשרי בלי מעשה ובדיקה · דא"כ ה"ל למיתני הכי בהדיא דבודק בסימנין ולא ה"ל לסתום לוקחים ביצים כו' דמשמע דשרי להו בלי שום דבר · ואין להקשות א"כ גם השתא דצריך אמיר' הנכרי ה"ל לפר' הכי · די"ל דזה נשמע ממילא מדקתני לוקחין ביצים מן הנכרים כו' דל"ל להאריך ולמנקט בהך גוונא · הל"ל המולא ביצים מותרים בכל מקו' ואין חוששין כו' · אלא דבא לרמז דדוקא מן הנכרים לוקחין אבל במולאן אסורים · ולמה כן · אלא משום דאיירי באומר הנכרי של עוף פלוני · ולכך שרי · משא"כ במולא לא שייך זה · והא דמקשה ולבדוק בסימני' הכי פריך אמאי צריך לומר דוקא מעוף פלוני ולא סגי באומר סתמ' של עוף טהור דהא מ"מ לא תני לאשתמועי' דהא אפשר לבדוק ע"י סימנין ומרתת הנכרי לשקר · ומש"ה לא פריך מיד אאבוה דשמואל אלא בתר דפריך וליתא של עוף טהור · ובזה יש ליישב הא דקאמר בסמוך בסתמא לא תסמוך עליהם דליכא דעורב דדמי ליונה דלכאורה קשה מ"מ בנמצא ביצים שאינם דיונה

כגון ביצי' גדולי' אמאי לא סמכי' עלייהו ודוחק לומ' דאי"ל כמי שאר עופו' טמאי' דדמו ביצייהו לטהורי' כמ"ש מהר"ש שיף ז"ל דא"כ אמאי לא נקט הגמ' בהמ' דאיכ' דטמאי' דדמו לטהורי' (ולמ"ש לדחוק ולומר דדעת הגמ' בודאי ומש"ה מספקי' אבל כן במיעוט' יש טמאין דדמו לטהורי') אבל לפי"ז א"ש דודאי ליכא שום עוף טמ' חוץ מעורב דדמו ביצייהו לטהורי' אלא משו' דאלינו במובח שהוא טמא וביצי' יש להם סימני טהר' מעל"ג אולא מרתת הנכרי לשקר ולומ' של עוף טהור הוא ואי' משום שיבדקו בסימנים יאמר הנכרי נתלוי הסימנים אינם מובהקים שגם יש עוף טמא דדמי לטהור וכמו כן יכול להיות להפך לפעמים שיהיה עוף טהור דמי לטמא וא"כ אף באלו סימני טמאה מ"מ ישתמו ויחזיק דבריו לומר שהוא של עוף טהור ביטל הסימנים · משא"כ אם לא הי' שום עוף טמא דומה לטהור ואיפכא במי ליכא באמת · נמצא יתבדה הנכרי באומרו של עוף טהור הוא ע"י הסימנים ולא תני לאשתמועינן ומהני · דליכא שום עוף טמא וטהור שוים · בביציהם · ואפשר שזהו שדקדק הש"ס בסתמא לא תסמוך עליהם · ולא קאמר ואילא כו' · כלומר אי אמר הנוי סתמא של עוף טהור הוא לא תסמוך עליהם ר"ל על הסימני' לומר דודאי מרתת הגוי לשקר שמא יתבדה ע"י הסימנים · משום דליכא דעורב דדמי ליונה ויסמוך הגוי ע"ז להכחיש הסימנים ככ"ל אבל ע"י בדיקה אם רוצה באמת לבודקם מ"ל דבדידהו' איכא של עורב באמת מותרים אלא דאבוה דשמואל משמע לי' דהברייתא מיירי בלי בדיקה מש"ה הוצרך לאוקמ' באומר של עוף פלוני · והא דקאמר אי אמר לך של עוף פלוני וטהור הוא סמוך עליהם היינו נמי דבכה"ג יש לסמוך על הסימנים שמרתת הגוי לשקר שיבדקו בסימנים של ביצי אותו העוף וימצאו להפך מאלו שמוכר ובודאי ביצי מין עוף אחד כולם דומי' בסימני' אבל אין ר"ל שצריך בדיקה בסימנים דוקא וכפרש"י במס"עי לי' סימנים אלא דהגוי נאמן משום דמרתת שיבדקו בסימנים של אלו ושל עוף פלוני אם דומי' אולא · והא דאמר סימני' לאו דאורייתא אע"ג שבאמת אין ביצי עוף טמא דומי' לביצי עוף טהור חוץ מעורב · מ"מ כיון דלאו כללא הוא דהרי עורב דמי ליונה ע"כ לאו דאורייתא הם דאי הוו דאורייתא הי' צריך להיות כולל כל העופו' והא דמספקינן בח' ספיקות היינו משום מין עורב · דמ"ל דהי' להן ב' סימני טהרה וקורקובן נקלף בסכינא וכמו שהקש' מהרש"ל לעיל על דברי רש"י בהכי ח' ספיקות ע"ש ודוק :

ועי' ל בסנדקדק עוד מאי פריך ודילמא דעוף טמא נינהו שמא איירי שמכירם בטב"ע' עין שמעוף טהור הם ותנא לא אשמועי' אלא דלא חיישי' לביצת נבילה וטרפה · אלא צ"ל דהקושי' היא דא"כ ל"ל למיתני לוקחין כו' בכל מקום כו' דמאי שנא מקום אחר מחברו לענין זה · אלא ע"כ דקמ"ל דאפילו במקום שמצויין עופות טמאין הרבה · שרי · דהוה מלינן למיטעי דלא שרי ליקח אלא במקום שאין מצוין עופות טמאין כדאית' בהרא"ש דמה"ט לוקחין בזמן הזה מכל אדם ואין צריך שיאמר כלום לפי שאין עופות טמאין מצוין ביניכו · ומש"ה פריך שפיר דליכא למימר דמכירם בטב"ע דא"כ הוי מילתא דפשיטא ולא הוה צריך לפרש ולמיתני בכל מקום · ולפ"ז מיושב גם קושי' הכ"ל · דליכא למימר דהברית' מיירי ע"י בדיקה בסימנין דא"כ אכתי מילת' דפשיטא הוא · דסמקשה הוה ס"ל דסימנים דאורייתא · ובודאי דיש לסמוך עליהם · ולא ה"ל למיתני מש"ה בכל מקום · ועוד דידע ברייתא דתני' כסימני ביצים כך סימני דגים דמשמע מינה דגבי ביצים הסימנים דבר ידוע ולא בא התנא לאשמועי' אלא דכך הם גם סימני עוברי דגים · לכך לא מסתבר לי' למימר דהכא התנא אתא לאשמועי' זה דסמכינן אסימנים · ובזה מיושב הא דמייתי הך ברייתא' דכסימני ביצים כו' דלכאורה הוא למותר · דלא היה צריך להביא אלא ברייתא הסני' דאנו קן סימני ביצים כו' וק"ל :

ועי"ל

וע"ל ליתב הא דמייתי הברייתא דכסימני בילים כו' משום דאל"ת הת"ל דבעי' דוקא ב' הסימנים ביחד דהיינו לאשה אחד ולאשה אחד חד וגם חלבון מבחוץ וחלמון מבפנים · אבל בחד מינייהו לא סגי והוה מצינן לאוקמה בחתוכות כדמסקי בגמ' · אבל השתא דמייתי ברייתא דכסימני בילים כו' א"פ ע"כ כל סימן בפני עצמו מהני דהא גבי עופידרגים לא שייך אלא סי' אחד דהיינו ראשה א' כד וראשה א' חד · וא"כ אף דמוקמי' בשחוכן אפ"ה תקשה לבדוק בחלבון וחלמון כדפריך בגמ' בתר דמספי בחתוכות · ותערופות לא מצינו לאוקמה דהא לא זבינן מינייהו כה"ג כדפריך בתר הכי בגמ' · והמתרץ דמסט בחתוכות הי' ה"ל דמיירי נמי בטרופות כדמסקי' בתר הכי ולא ידע ברייתא דלוך מוכרין כו' וק"ל :

שם תו' ד"ה ודילמא דעוף טמא כו' וא"ת כו' ניזל בתר רובא כו' אין להקשות דילמא הכי פריך ודילמא דעוף טמא איכא וא"ת דאזלי' בתר רובא · א"כ ה"ל לתנא דברייתא לומר נמי דאין חוששין משום טמאים כמו שאמר דאין חוששין משום נבלות וטרפות דהיינו נמי משום דכשרות הוו רובא ומש"ה הוצרך לתרוצי באומר של עוף פלוני דליכ' חשש כלל לטמאים משום דהגוי מרתת · אבל לנבלות וטרפות הוי ס"ד דחוששין ולאשמועי' התנא דאין חוששין משום דאזלי' בתר רובא · די"ל דמ"מ על התנא גופי' תקשי אמאי נקט מילתי' בכה"ג טפי ה"ל לאשמועי' דאפי' לא אמר הנכרי כלום מ"מ מותר ליקח משום דטהורים הוו רובא וק"ל :

דף סד ע"א ברש"י ד"ה אבל ראשה א' כד כו' סייעת' הוו הנך סימני' לנכרי כו' משמע דאי לא הוי מסייעי הסימני' לנכרי לא הוי מהימן ולכאורה קשה מכ"ל כא · הרי מעיקר' דמסקי בטרופות בקערה ע"כ צ"ל דאע"ג דליכא סימנין מהימן ומהיכי תיתי לומר דהשת' לא קיימ' הך סברא · וגם התו' ס"ל להכי דבנימוקו הקרבי' דבי' לא מהני אמירתו מדב פלוני ומהור הוא כדמוכח בד"ס סימני' לאו דאורייתא · וצ"ל דלישנא דגמ' דאמר סמוך עליהם משמע דאסימנין קאי והיינו ע"כ דמש"ה נאמן הנכרי משום דמסייעי לי' סימני' הא לא"ה לא · והא דאמר הגמ' הכי וחזר מסבר' דלעיל · היינו משום דקא"ה לפני' מאי קתני בברייתא ראשה א' חד כו' טהורה · דמאי כ"מ · אי אמר הנכרי מעוף פלוני וטהור הוא אף אי לא הסימן הוי מהימן · ואי לא אמר הכי לא מהני הסימן · ולא ה"ל למתני אלא ב' ראשיה כדים או ב' ראשי' חדים או חלמון מבחוץ וחלמון מבפנים טמאה ותו לא · אלא ודאי דהסימני' מהני להאמין הנכרי ומיירי כולה ברייתא באומר מעוף פלוני וק"ל :

דף סה ע"א תו' ד"ה ר"י אומר ושמו חגב כו' וא"ת ל"ל דכתב רחמנא כו' מרלה דבל"ז לא רגו התו' להקשות קושי' זו דהמ"ל דיש מן הארבע הכתובים בתורה מין אחד שמו חגב כמ"ש התו' בסמוך והא דלא קאמ' איכא ביניהו דאין שמו חגב דלתנא דבי רב מותר ולתנא דבי ר"י אסור · י"ל דחדא מינייהו נקט · דבאמת ע"כ הא נמי איכא ביניהו דאל"כ תנא דמתני' דלא בעי שמו חגב כמאן כ"ל · וגם י"ל דהגמ' סמיך ע"ז דמוכח ממתני' דהא נמי איכא ביניהו ולהכי לא קאמר אלא דראשו ארוך איכא ביניהו דזהו לא הוי ידעי' דפליגי בי' אלא טוהם ס"ד דלכ"ע סרי דדילמא יש בחד מיניי' ארבה או סלעם או איך חרי שראשו ארוך ומרבינן לי' מלמינהו לתנא דבי רב · דהרי באמת משמע לחד תירוצא דרי"ב ס דבסמוך ד"ה אלו כללי כללות כו' דיש מין סלעם שראשו ארוך · אבל השת' דהוכיח הריב"ס דע"כ ת"ק דמתני' סבר כתנא דבי ר"י וא"כ ע"כ דר"י מפרש מילתי' דת"ק וס"ל לת"ק נמי דבעי' שמו חגב וא"כ ודאי דתנא דבי רב כמי סבר דבעי' שמו חגב דאל"ת ה"ל לאימר לקמן דהא כמי א"ב ואין לומר דחדא מינייהו נקט · דמהיכי תיתי לאימר הכי כיון דהשתא אינו מוכח

ממתני' גם · לא שייך למימר השתא דסמיך מדאר"ש שלא דמוכח ממתני' דהא כמי א"ב דהרי אינו מוכח כלל ע"פ כ"ל שאין באסור מאלו הכתובים חוץ אלא שמו חגב דס"כ באי שרי באמת לתנא דבי רב · ומקשי' סתם מתני' ובזה עוסק קושי' של מהרש"א דקשי' בריבי התו' דתנא דמתני' סבר כתנא דבי ר"י דהא אי כמי סבר כתנא דבי רב כמי מגבה דלא פליג ר' יוסי · דהא תנא דבי רב נמי סבר דבעי' שמו חגב · וכדחקינו · ולפי מ"ש אלא דמדמי אי לא הוי מוכח דס"ל כתנא דבי ר"י · ה"א כפסט' בשיטת דר"י פליג את"ק וה"ת ק ס"ל כתנא דבי רב וה"א · באמת דתנא דבי רב לא בעי שמו חגב במ"ש לעיל וק"ל :

שם בר"ה אלו כללי כללות כו' ת"א דוקא · במין סלעם שרי ראשו ארוך כו' עיין מה שהקשה מהרש"א בזה אבל לפי מ"ש · מהר"ם שיף ז"ל לעיל בתו' ד"ה ר"י אומר כו' לק"מ ע"ש ודוק ותשכח · דלפי"ז כוונם במ"ש מין · באמת תמיכי ארבה או תמיני סלעם כו' · במין ארבה עצמו · וגם י"ל דאין כוונתם · על מין סלעם עצמו · אלא מין של סלעם כגון יוחנא ירושלמית וכיוצא · שאין שמו סלעם אלא הוא מינה ופי"ל · דכאן כוונתם שהוא מין סלעם שיש · לו גבחת ואין לו זנב אבל · אינו מינו ממש שכנה מכוכה במראהו או בגדלו מסלעם וק"ל :

בא"ד ה"א · דסלעם אחא · לאסור מינו כו' · כתב מהרש"ש ועיכא לאקשויי דא"כ · לקמן נמי בלמינהו דקגב כו' הא איצטריך לי' דאי לאו למינהו · ה"א דחגב · אתא לאסור מינו כו' ע"ש · ונראה לע"ד דליכא דודאי אי מצינו לאוקמי להרש' אתרא לא מוקמי' מ"ל לדיוקא לאסו' מינו · אבל הכא אי לאו למינהו דסלע' ה"א דע"כ אתא לאסו' מינו דאל"ה למה כתב' התור' סלעם בין ארב' וחרגול וגם ל"ל לכתוב תרי למינהו לכתוב ארבה וחרגול גבי הדדי ונכתוב למינייהו אתרווייהו ולכתוב סלעם בתר הכי לדרשו דראשו ארוך · אלא ודאי דכתבה התורה סלעם באמצע וכתבה גבי ארבה וחרגול למינהו וגבי סלעם לא · כמו בא למינהו להורות דמין סלעם אסור דקל"ה ה"ל למיכתב למינייהו לבסוף אכולהו אע"ג דלא קאי · כללא דלמינהו אלא על ארבה וחרגול · מ"מ אם לא יועיל על סלעם מידי גם לא יזיק משא"כ אי הוי כתיב סלעם לבסוף והוי כתיב למינהו אארבה וחרגול · ה"א דסלעם אתא לראשו ארוך ולא הוצרך לכתוב אכלו למינהו דדרשי' זו שמעי' מסלע' לבד אלא למינהו ואע"ג שכתבו התו' דכתבה התורה סלעם באמצע לשום דרשה · היינו השתא דכתיב גבי' כמי למינהו · אבל אי לא הוי כתיב למינהו דסלעם · הוי אמרי' דמש"ה כתבה התורה סלעם באמצע להורות דמינו אסור ככ"ל · דאפשר דמסתבר טפי הכי מדרשה זו דדרשי' מיני' השתא · דהא לא ידעי' מאי היא הך סוס דרשה וק"ל :

שם ע"ב ברש"י ד"ה ת"ל סלעם · זה כיפול כו' וא"ת ליוחנא ירושלמית וחדא מינייהו נקט כו' הא דלא כתב הכא כמי כמ"ש לקמן ד"ה ת"ל חרגול כו' אי נמי · היא היא מר קרי לי' הכי ומר הכי · משום דכאן ניחא לי' טפי למימר חדא מינייהו נקט מלמימר דמר קרי לה הכי ומר הכי דהא באמת פריך לקמן אהא דקאמר סלעם זה כיפול ולעיל קאמר זה רשון ולא בעי למימ' דמר קרי לה הכי ומר הכי אבל בסמוך דקאמר להביא את הכרספת ואת השחלנית דחשיב תרתי' אי האי פרצובי' מין אח' ה"ל כמי למחשבי' כיון דחשיב טפי מחדא להכי ניח' לי' טפי למימ' דהיא היא כו' וק"ל :

דף סו ע"ב תו' ד"ה כל שיש לו קשקשים יש לו סנפיר כו' דהכי קים להו הלכה למשה מסיני עכ"ל מקשי' העולם לפי"ז מאי מסני הגמ' ה"א מאי קשקשת סנפיר הא הל"מ דכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר והא חזינן שיש דגים שיש להם סנפי' שפורח בהן ואין להם קשקשים הקבועי' בו וא"כ ע"כ דקשקשים היינו הקבועים בו ולא איפכא (גם מהר"ם שיף ז"ל הקשה זה ותירץ דודאי התורה לא רצתה לסמוך על בדיקה זו) וכן תירצתי

ואיתא בפי' כל קודש שנדפסו מחדש מהר"ם שיף ז"ל וה"ה ספי בו טמא משום דאמא יש אדם שלא ראה דגים כאלו או אפשר שיש מדינה שאינם נמצאים שם דגים כאלו כלל ויסברו דקשקשת היינו סנפיר ואתו למשרי דג טמא. ולפ"ז יש ליישב מה שיש להקשות מאי פריך הגמרא והשתא דכתב רחמנא תרוייהו סנפיר וקשקשת כו' וליכתוב רחמנא קשקשת כו' דילמא לפי האמת ידעינן דקשקשת לבושא מדכתיב ושריון קשקשים וגו' אבל התורה אינה יכולה לסמוך על קרא דנביאים. ואף שכבר כתבו התו' בפ"ק כדאמרי' להם בקבלה כן קודם שנכתב קרא דשריון קשקשים והביאם בס' ת"ח כאן וכעין זה כתב מהר"ם שיף ז"ל. מ"מ קשה מנ"ל לגמ' להקשות דילמא התורה לא רצה לסמוך על זה. או דילמא באמת לא הי' להם קבלה בזה כלל ואין להקשות מהיכן ידע הנביא שכתב מקרא זה דקשקשים לבושא. דזהו אינה קושי' שכתב ברוח הקודש ובנבואה. אבל לפי מ"ש י"ל דהכי פריך והשת' דכתב רחמנא סנפיר וקשקשת ממאי דקשקשת לבושא הוא וכ"ת מאי נ"מ אי קשקשת הוא לבושא או סנפיר מ"מ חד מינייהו הוא כדפירש"י בד"ה ה"א תלי קשקשת כו'. הא ליתא דאי לא ידעינן הי מינייהו הוא לבושא אכתי אתו למישרי דג טמא דהא ידעי הלכה למשה מסיני דכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ויסברו דקשקשת היינו אותם שיש בהם וא"כ אם ימצאו דג שיש לו אותם אשר בהן שהן לפי דעתם הקשקשים יתירין אותו אע"פ שאין לו קשקשים הקבועים דיסברו שבוודאי נשרו או לא גדלו עדיין אלא ודאי התורה סמכה על הקבלה וכמ"ש התו' שהי' להם קבלה בזה עד שנכתב קרא דשריון קשקשים. א"כ הדר' קושיין לדוכתה ליכתוב רחמנא קשקשת ולא בעי סנפיר. ולא כפירש"י דמתני' פריך מנ"ל דקשקשים אלו הקבועי' בו ודוק:

שם בד"ה אית' בכלים כו' כתב מהרש"א בסוף דבריו ולקמן דפריך מה הפרט מפורש גדולים כו' ה"ה דהמ"ל דההוא לד דכונסים האי לד חשוב כמ"ש התו' כמי ה"מ לשנויי דקסבר כללא קמא דוקא אלא דהאמת מתרץ דמתאכלו קדריש ליה בברייתא עכ"ל. ול"ע ה"א גופא חקשי ל"ל תאכלו מהיכי תיתי לאסור בורות שיחין ומערות הא לא דמי לפרט בלד חשוב דהיינו כונסים. וי"ל דהכי קאמר מהרש"א דבאמת לד כונסים לא הוי לד חשוב ולכך אי"צ תאכלו כדי שלא נאמר מה הפרט מפורש מים הגדולים ע"ג קרקע אף כל מים גדולים ע"ג קרקע וכרב בורות. אלא דהתו' מכל מקום שפיר קאמרי דלא מצי לשנויי א"כ תאכלו ל"ל. דהא י"ל דילמא כונסים הוי לד חשוב ולכך איצטריך תאכלו דלא נימא מה הפרט מפורש מים כונסים. אך למהרש"א הוקשה אמאי לא תשני הגמ' לקמן הכי דכונסים לד חשוב הוא. והא מתרץ שפיר דהאמת תשני דתנא דברייתא' נפקא ליה מתאכלו וע"כ ס"ל דכונסים לא הוי לד חשוב ולכך לא משני הכי. והא דכתב מהרש"א לקמן בתו' ד"ה במים במים כו' דתלמודא קים ליה דבההוא לד דכונסים הוי לד חשוב כמו לד שאין עצורין בכלים ואפי' לת"ד כללא בתרא דוקא בעי כל לדדים החשובין כ"ש לעיל ע"ש. צ"ל דכוונתו דלד דכונסים הוא חשוב כמו לד שאין עצורין בכלים וא"כ כיון דכתב רחמנא תאכלו לאפוקי בורות שיחין ומערות ובגלויי דלא מהני לד דגדלים ע"ג קרקע אלא בעינן דוקא שיהא דומה גם בלד שאין עצורין בכלים א"כ בעינן נמי שיהא דומה בלד כונסים דשני לדדים אלו שקולים ולד כונסים חשוב כמו לד שאין עצורים בכלים אבל אי לא כתב תאכלו באמת לא הוי בעינן כונסים ולא לד שאין עצורים בכלים דבאמת שניהן אינם לדדים חשובים כלע"ד כוונת מהרש"א בדבריו אלו אבל מ"מ לא הוכח לי בדבריו דכיון דס"ל לתנא באמת דכונסים לא הוי לד חשוב. א"כ אמאי לא ה"מ לשנויי להוקשי' זו ואימא בכלים אע"ג דאית לי' לא תיכול. דא"כ תאכלו מאי אהני לי'. דאין לומר דה"א לאסור בורות משום דלא דמו בלד דכונסים. דהא כונסים לאו לד חשוב הוא. ואין לומר דמ"מ קשה מנ"ל לתנא זה דילמא הוי לד חשוב. א"כ מאי קשי' ליה למהרש"א על המקשה דלקמן דפריך ואימא מה הפרט מפורש מים הגדלים ע"ג קרקע דילמא קושייתו נמי הכי מנ"ל להתנא דכונסים לד חשוב דילמא לא הוי לד חשוב ואני בלד דגדילים ע"ג קרקע לחוד ומש"ה נמי לא ה"מ לתרוצי הכי דכונסים הוי לד חשוב. דאכתי הוי קשי' מנ"ל לתנא סברא זו. וראיתי במהר"ם שיף ז"ל שדחה תירוץ התו' כאן באמת מכח סברא זו דכיון דכללא בתרא דוקא לא שייך לתרוצי תירוצם הכא ולא כיון לפי' בתירוץ מהרש"א ודוק:

שם בד"ה לא ס"ד דכתיב כו' אמאי ראיה היא זו כו' ותהוי האחת קרא קמא בפסטי' כו' ואין לומר א"כ תרי קראי לאסור ל"ל לא ליכתוב ימי' ונחלי' אלא בקרא קמא דבשלמא להתיר איצטריך תרווייהו כמ"ש התו' סוף דבור זה אבל לאסור ל"ל תרתי קראי. די"ל דמקרא קמא לא הוי שמעי' אלא איסור עשה דהכי ילפינן בימי' ובנחלים הוא דכי אית לי' אכול ולית לי' לא תיכול אבל בכלים כולהו שווין דלא תיכול אית לי' כמו לית לי' ובלית לי' לא שמעי' מקרא אלא איסור עשה דאותם תאכלו. ובלא"ה נמי ליכא בכלים אלא איסור עשה מקרא קמא דהא לאו הבא מכלל עשה הוא בימים ובנחלים הוא דכי אית לי' אכול אבל בכלי' אע"ג דאית לי' לא תיכול. אבל מיתורא דקרא בתרא דדרשינן דאיכא נמי לאו בכלים דדרשי' הכי בימים ובנחלים הוא דאיכא לחלק בין אית לי' ללית לי' אבל בכלים לא תחלוק אלא דאית לי' נמי דמי ללית לי' והוי בלאו. דאל"ה אלא דמקרא בתרא נמי לא דרשי' אלא איסור עשה. קרא בתרא ל"ל. ועתה ראיתי שמהר"ם שיף ז"ל הקשה קושי' זו ודחה תירוץ זה משום דמקר' בתר' נמי לא שמעי' אלא איסו' עשה ולא לאו. ולע"ד אין זה דיחוי מעיקרא שבמה שכתבתי מיושב זה דיש לדרוש מיני' לאו שפי' כנ"ל ומכח יתור' דקר' ע"כ דרשי' הכי ודוק.

באד וי"ל דה"א דקרא דאין לו אתי למעוטי כלים מלאו אבל עשה כו' עכ"ל כתב מהרש"א ולפום הך סברא לא הוי ידעינן תאכלו מאי אהני לי' כו' יע"ש. וכבר השיג עליו בס' קיקיון דיונה ע"ש ולע"ד מלא ידו די השיג עליו וראי' לדבריו שהרי התו' הקשו לעיל נמי להא דפריך ואימא בכלים אע"ג דאית לי' לא תיכול וא"ת א"כ תאכלו מאי אהני לי' ולא ניחא להו למימר דלא הוי ידעינן באמת תאכלו מאי אהני. וע"כ צ"ל כמ"ש הקיקיון דיונה. וזו ראיה שאין עלי' תשובה לע"ד. הגם שהי' אפשר לפקפק ולומר דבשלמא לעיל דאיכא למימר הכי כמו שהוא האמת דממעטינן כלים להיתר ואיכא למימר איפכא כדפריך המקשה שפיר שייך למימר א"כ תאכלו מאי אהני אלא ודאי דממעטי' להיתר אבל כאן אי לאו דכתיב ימים ונחלים בקרא קמא. ע"כ דאית בהו איסור עשה דאותם תאכלו באין לו דהא סתמא כתיב כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים אותם תאכלו דמשמע אפי' בכלים. אבל זה אינו דאע"ג דלא כתיב בימים ובנחלים בקרא קמא. מ"מ אינו מוכרח דמיירי אפי' בכלים די"ל דהתורה כתבה במקרא זה סתם וסמכה שילמוד סתום מן המפורש דהיינו קרא דאין לו דמפרש בי' דוקא ימים ונחלים. אלא שאין זה מוכרח נמי די"ל נמי איפכא דבאמת כוונת התורה שלא יהי' לאו בכלים ולכך פרט בקרא בתרא ימים ונחלים. אבל עשה יהי' בהם ולכך סתם בקרא קמא וכתב במים סתם. אך מכח יתורא דתאכלו מוכח דלא נימא הכי. ולכאורה הי' אפשר לתרץ קושי' מהרש"א בענין אחר. דס"ד התו' דה"א דעשה איכא בכלים. וא"כ איצטריך תאכלו יתיר' לאשמועי' דלגמרי מותר בכלים דאפי' עשה נמי ליכא. וא"כ לא הוי מרבינן בורות שיחין ומערות מתאכלו להיתר. לכך כתב קרא דיש לו לאשמועי' דאפילו עשה נמי ליכא בכלים וא"כ תאכלו מיותר לרבות בורות שיחין ומערות. ואין להקשות היכי ס"ד למימר דתאכלו אתי למעוטי כלים מעשה כמי

א"כ קרא דאין לו כמי לא ליכתוב רק תאכלו לחודי' דהשת' ודאי לא הוה ידעי' לאפי אתא תאכלו לכך כתב רחמנ' קרא דאין לו למעוטי כלי' מלאו דלא תאכלו מדכתיב ימי' ונחלי' דוקא · והשתא נמי הקרא דתאכלו מוקמי' להכי למעוטי כלים כמי מעשה · אך לפ"ז גם התו' לעיל ד"ה אית' בכלים כו' לא מקשי' מידי · כמו שהקשה באמת מהר"ם שיף ז"ל ע"ש ודוק וצ"ע ·

דף סז

ע"א הי סתום והי מפורש פליגי בה רב אחא כו' יש לדקדק למ"ד אין לו סתום ויש לו מפורש איך יפורש לשון הברייתא לעיל דתני מה כשהתיר במפורש לא התיר אלא בכלים אף כשהתיר בסתם לא התיר אלא בכלים · דמשמע דפשיט' לי' טפי דתקרא דיש לו לא התיר אלא בכלים מבקרא דאין לו · ואפי אולמי' דהך מהך הא בשניהם כתב ימים ונחלים · ואי פשיטא לי' בקרא דיש לו דלא ממעט מכלל ופרט אלא כלים · ה"כ בקרא דאין לו · בשלמא למ"ד יש לו סתום ואין מפורש · י"ל דה"ק מה כשהתיר במפורש דהיינו בקרא דאין לו לא התיר אלא בכלי' דהתם ליכא לפי האמת שום לימוד להתיר בורות שיחין ומערות · אף כשהתיר בסתם דהיינו ביש לו נמי לא התיר אלא בכלים · לכך כתב תאכלו בקרא זה דיש לו לאשמועינן דהתיר גם בבורות · ממילא א"ש דפשיט' לי' טפי בקרא דאין לו דלא התיר אלא בכלים · אף דלתאי דקיימי' השתא דלא כתי' תאכלו יתיר' · מדא ניכהו' ואין שום אחד מהתב' יותר שלא התיר אלא בכלים מאידך · מ"מ כיון דלפי האמת אית לן בקרא דיש לו לימוד להתיר אפילו בורות שיחין ומערות ובקרא דאין לו ליכא שום לימוד לזה · נקט הכי לפי מה שהוא האמת · והכי הסוגי' בכמה דוכתי · אבל למ"ד אין לו סתום ויש לו מפורש צ"ע :

שם

ע"ב תו' ד"ה דיקא נמי כו' ולא מתסרי משום השרץ השורץ על הארץ כל זמן שלא ריחשה כו' נ"ע דלכאור' תלי' הא מילתא בבעי' דלקמן בסמוך פרשה ומתה מהו דפירש"י מי אמרינן כיון דלא הלכה לאו שורץ על הארץ הוא או דילמא לא בעינן שרילה והוי' בעי' דלא איפשיט' וספקא דאורייתא לחומר' · ומה שהביאו ראי' מהא דפרש"י לעיל כיון דמהלכת התולעת בתוך הקישות כו' לאו ראיה היא די"ל דרש"י כתב זה כי היכי דלא תקש' לן כפשוט הבעי' דפרשה ומתה מהא דשמואל לכך פירש דאיכא למימר דשמואל מיירי בתולעת שריחשה אבל לא ריחשה באמת מותרת · אמנם י"ל דכיון דהבעי' דבעי לאויר העולם מהו בפ"ל פרשה ומתה מותרת קבעי לה כדפרש"י · והגאונים והרמב"ם סוברים דכל היכא דבעי בעי' אחרת בפ"ל דבעי' שלפניה קי"ל כהך פ"ל ואמרי' דבתר דבעי בעי' ראשונה הדר פשטה · וא"כ קי"ל הכא דפרשה ומתה מותר' משו' דאיכה ראוי' לרחוש · ממילא ה"ה כמי בדין זה שלהתו' דהמקום צר ואיכה יכולה לרחוש שרי ושפיר פסקו התו' · אבל מלשונם משמע דאע"ג שהיתה יכולה לרחוש הוי שרי כל זמן שלא רימשה וכן משמע מראיה שהביאו מפי' הקונטרס גבי קישות · וזהו קשה דזה תלוי בבעי' דלאויר העולם מאו וה"ל למיזל לחומרא בזה כיון דבעי' זו קאי בתיקו ותיקו דאורייתא לחומרא · וגם לכאורה פירש"י אינו מוכרח דמ"ל דבעי' דלאויר העולם מהו אזלה אף את"ל פירשה ומתה אסורה · משום דהתם עכ"פ נפלה לארץ ומקרי שרץ הארץ אע"פ שמתה מיד שהגיעה לארץ · אבל לאויר העולם לא הגיעה לארץ כלל · הגם שלשון רש"י משמע קצת שמתה קודם שהגיעה לארץ · שכתב שמתה מיד בנפילתה · אבל גם זה אינו מוכרח · ואפילו אם נאמר כן י"מ אולי יש לחלק כמו שכתבנו · וגם לפי זה שכתבנו הי' קשה על הש"ע י"ד סי' פ"ד שפסק דפירשה ומתה אסורה ופסק נמי כהתו' בדין היבחושין שבפולין · והני תרתי סתרי אהדדי ואזלכי' אתדי ליכשי · ואולי יש ליישב ולחלק בענין אחר · דהא דבעי' פרשה ומתה מהו · היינו משום דאע"ג דלא שרץ על הארץ · מ"מ שרץ מתחילה תוך הפרי · וקרינן בי' שרץ הסורץ על הארץ בלומר שורץ וגם הוא על הארץ · אע"פ שאין השרילה על הארץ · ומ"ש רש"י או דילמא לא בעינן שרילה · ר"ל על הארץ לא בעינן שרילה · אבל היבחושין שלא שרצו כלל לא מיקרו שרץ השורץ ולא מתסרי כלל · ותמיהני שלא הרגיש שום מפרש ופוסק בזה ודוק :

דף סח

ע"ב בגמ' · לא חד למקום אחך וחד לקלוט כו' יש לדקדק לפי מאי דקאמר בסמוך דלהך ליסנא אליבא דרב אינו אסור אלא מה שיצא לחוץ אבל מיעוט הנשאר בפנים שרי א"כ אמאי לא קאמר דחד קרא למישרי מיעוט אבר שבפנים משו' דס"ד למישרי' דיש לידה לאברי' קמ"ל קרא דבמחזרה שרי · וחד קרא למשרי מקום אחך · דאי לא כתיב אלא חד קרא הוה מוקמי' ליה רק למיעוט אבר שבפנים ולא למקום מתך · ואפשר דלהך ליסנא כיון דס"ל אין לידה לאיברים מדלא זכר לשון לידה כמ"ש רש"י בסמוך · א"כ אפילו לא החזירו שרי מיעוט שבפנים ולא צריך קרא להחזירו דשרי המיעוט ודוק :

שם

בגמ' איכא ביניהו למיסר מיעוט אבר שבפנים יש לדקדק לפ"ז להך ליסנא דאסור אפילו מיעוט אבר שבפנים א"כ כ"ש דמקום אחך אסור ובמאי מוקי חד קרא דפרסה · ופרסות דלעיל וי"ל דקרא מיירי בילא אבר אחד כולו בלמלום או שילא רק מיעוט אבר דכה"ג אשמועי' דשרי מקום מתך בחזרה וק"ל :

שם

בתו' ד"ה אמר ר' יוחנן כו' תימה דלר' יוחנן כו' ק"ק דילמ' ברייתא אתי' כר"ש וחד קרא לקלוט בן פרה · ומד להך דרש' דרבנן שכתבו התו' לעיל דאיצטריך להו קרא לשום דרשה ודילמא ר"ש כמי ס"ל הך דרשה מקרא דפרסות · ואע"ג דברייתא קתני פרסות החזיר אכול · מ"מ אכן לא ידעינן הך דרשה דרבנן ואפשר דלשון הברייתא יתיישב גם אהך דרשה · אך י"ל דא"כ ה"ל לאוקמה ברייתא כרבנן לעיל ואמאי מוקי לה כר"ש · אלא ודאי דקים לי' לש"ס שלא יתיישב לשון הברייתא אהך דרשה כמ"ש התו' לעיל · מ"מ הך ברייתא דפרסה המזיב אכול לא אתיא אלא כר"ש עכ"ל · והיינו משום שלא יתיישב לשון הברית' על הדרשה דרבנן וק"ל :

שם

בתו' ד"ה יכול אף זה כן כו' וי"ל דס"ד למילף ממעשר שני וביכורים דשרו דהוקשו כו' כצ"ל · וצריך ייסוב אמאי לא קאמרי בקילור דס"ד למשרי מדכתיב בשעריך דמשמע בשעריך הוא דלא תיכול כו' דהא בשעריך קאי כמי אחטאת שהוזכר כמי בהאי קרא ול"ל למימר מכח שהוקשו למעשר שני וביכורים וק"ל :

דף סט

ע"א ברש"י ד"ה לאתויי תאי בנ' אלא לאו לאתויי כה"ג דנשאר מיעוט העובר בפני' ורובו יצא מחותך עכ"ל · יש לדקדק מנ"ל למפשט דילמא מתני' אתא לאתויי הוליא עובר ידו והחזירה וחזר והוליא ידו והחזירה עד שהשלימו לרובו דשרי · משום דאמרינן כיון דהדר הדר כאת"ל דלעיל · וצ"ל דפשיט' אליבא דמ"ד יש לידה לאיברי' · דבעי' זו אליב' דידי' כמי אזלה כדפירש"י והלכת' כוותי' כדמוכח מברייתא דלעיל דמותיב מינה לר' יוחנן וקאי בתיובת' · ולדידי' ליכא למימר דשרי בהוליא ידו והחזירה וחזר והוליא כו' ופשט שפיר אליבא דהלכתא · אמנם הא קפי' לידילמא אתא לאתויי אם יצא רוב האבר שיהא מותר המיעוט שבפנים כדס"ל לרב לליסנא קמא · ובזה מסתמא אין הלכה כרב בליסנא בתרא דכיון דפשיט' אליבא דהלכתא · דהא ר' יפליג עלי' ואמר אין לידה כו' ובהא לא איתותב וקיי"ל הלכה כר"י לגבי רב · וצ"ע :

שם

בתו' ד"ה דאת' אבן מקוע' כו' נסר אבר מכ"ל ודאי דלשון דכוותי' קא דייקי' דמשמע הכי כמ"ש מהרש"א ואפשר מפרשי' · והא דקאמר הגמ' הכי ולא ניחא לי' לאוקמה בבן פקועה דלית בי' איסור יוצא · היינו משום דאל"ה לא הוי אזלה בעייתו אלא למ"ד מוספין לזרע האב דלמ"ד אין חוששין ודאי דשרי אפילו אותו אבר · והגמרא משמע לי' מדבעי סתמא דבעייתו אליבא דכ"ע · ונבכ׳

כיחא כמי אמאי לא מוקי בעיתו אליב' דמ"ד אין חוששין לזרע האב ואבין בהמה מעליית' ואמו היא בן פקועה באיסור יוצא · משום דא"כ ע"כ לא אתא אלא למ"ד אין חוששין אבל למ"ד חוששין כל הנולד אסור כדרב משרשי' והגמ' משמע לי' מסתימת לשונו דלא פירש למאן קבעי דאזלה אליב' דכ"ע · אבל מ"ש מהרש"א לתרץ דא"כ ה"ל דאזלה אליב' דכ"ע · אבל מ"ש מהרש"א לתרץ דא"כ ה"ל זו"ג ומותר פ"ע צ"ע חדא דע"כ ת"ל דר' ירמי' ס"ל דזו"ג אסור דאל"כ קשה קושי' התו' בסמוך ד"ה תלתא לא אמרי' כו' · ועוד דהיכא דאבין בהמה מעליות' ואמו בן פקועה באיסור יוצא · לא הוי זו"ג · דהרי מלד אבין כולו טעון שחיטה ומלד אמו ע"כ חד אבר טעון שחיטה וא"כ אותו אבר אסור כיון דבין מלד אביו בין מלד אמו טעון שחיטה ואין לו תקנה בשחיטה משום שסימניו שחוטין מלד אמו אבל איבריה כשחוטי' חוץ מאבר אחד ואי אמרי' מבלבל זרעי' כולו אסור מה"ט · דהרי מלד אביו כולו טעון שחיטה ומלד אמו כמי כולו טעון שחיטה מחמת אותו אבר דמבלבל בכולו · ומ"מ שחיטתו לא מהני' כיון שמלד אמו אינו טעון שחיטה אלא מחמת אבר אחד ושאר אברים לא וא"כ הוי כמי שכשחטו מקלא סימניו · ודומ' לדין דרב משרשי' · דטעון שחיטה מחמת אמו ולא מחמת אביו · והכא טעון שחיטה מחמת אבר אחד שלאמו ולא מחמת שאר אברים · ואפשר לתרץ כמ"ש גם' ת"ח לחלק בין זו"ג דהכא לזו"ג דעלמא וכן רמז מהרש"א בלשונו שכתב דזה דומה ממש לטיחלא בתרא דלעיל פ"ע · וע"כ נ"ל כן דאל"ה קש' אמאי לא מוקי לה שהי' אבין בן פקועה דעלמא ואמו בן פקועה דאית בי' איסור יוצא ואיכא למבעי' אליבא דכ"ע · וע"כ לריכנן לבא לתירוץ מהרש"א דנכה"ג הוי זו"ג ומותר וק"ל :

שם ד"ה תלתא לא אמרי' תימה כו' והא קיי"ל דזו"ג מותר ע"כ · הא דלא הקשו מעיקרא הכי אהא דקאמר א"ד מבלבל זרעי' · משום דהת"ל דבאמת ה"ק א"ד מבלבל זרעי' והכל שרי אפילו אותו אבר ודלא כפרש"י · וגם' ת"ח נדחק בזה ואין לורך וק"ל וזמן רב אחרי בוחני כדפסו חדושי הר"ן לאמס' זו ונמלאתי שכ"כ דלמ"ד זו"ג מותר הכל שרי ע"ש :

שם ע"ב בגמ' רב שימי בר אשי אמר כו' הא מכיר"ש היא דמקיש תמורה למעשר כו' צ"ע דמ"מ קשה לר' יוסי דפליג באברים וס"ל דממירין איברין בשלימין ובעוברין מודה דאין ממירין ואיהו ע"כ לא מקיש תמורה למעשר דאי הוה מקיש · גם באיברים ה"ל להקיש ולא ימירו בהם · וא"כ אי עובר איקרי בהמה למה לא ימירו בו ודוק :

שם תנ' ד"ה רב הונ' אמר כו' ומיהו איכ' לאוקומי הא דרבי יהודה כו' שכבר יצא רוב הראש וחזר כו' הקושי' מפורסמת צ"ל לרב הונא יצא רוב הראש עיין במהרש"א שנדחק בזה וכבר השיג עליו מהר"ם חלוה בס' מ"ב די השיב ע"ע · ועוד קשי' לי לפירושו במ"ש התו' ההיא סוגי' דלא כרב הונא דלר"ה במיעוט ראשון כמי איכ' איסור · דכוונת' דאסו' משו' חשש שמ' יצא רוב הראש וחזר פ"ש א"כ אף אי לא אתי' כר"ה אלא כרבה · מ"מ תקשה קושי' זו · דחששא זו איכא לר"ה · דוקא דהא לרבה כמי אם יצא רוב הראש וחזר כבר חלה עליו קדוש' ואסור להטיל בו מוס' לכן נלע"ד דהו"לרכן לכתוב דאיכא למיחש שמא יצא רוב הראש אע"ג דלר"ה · בודאי גם אם יצא מיעוט הראש הוי אסור להטיל בו מום אפילו במה שבפנים דלא כסברת מהרש"א · משום דהוקשה להם לפי מ"ש דמלינן לאוקמי כמי הא דרב יהודה ודרבא דמפרש התם מילתי' דרב יהוד' הכי דנגדי' באזני' ואימרא בשיפוותי' · כרב הונא · ומ"מ שרי בגדי' באזני' משום דמיירי דחזי אזני' בפנים ועדיין לא יצאו · א"כ מנ"ל לרבא לפרש דאימר' בשפוותי' אבל באזני' לא · דילמא כה"ג דחזי אזני' בפנים אפי' באימרא שרי להטיל בו מום משום דס"ל לרב יהודה כרבה דבמיעוט הראש אין הקדושה חלה · משום דמכלאן ולהבא כתי' קדוש תרלא אפי' אי חייש' באימרא אי חזו אזני' לפנים שכבר יצא מיעוט הראש או אפילו חיישינן שמיעוט הראש בחוץ מ"מ שרי להטיל בו מום : דבעלמא בל"ז מלינן למימר דמשמע לי' לרבא דרב יהודה מיירי שכבר יצא אותו האבר שמטיל בו המום לאויר העולם אלא שרוב ראשו עדיין לא יצא והוי כאלו לא יצא כלל לאויר העולם : דאל"ב אלא עדיין כולו בפנים מאי לאימרא כדפריך בגמ' · כילד מערימין ולא שייך לשנויי כגזור אטו דילמא כפיק רוב הראש · דהכי שייך למגזר בלא יצא כלל אטו כפיק רוב הראש · מש"ה אוקמי' בגדי' באזני' אבל אימר' באזני' לא דבאימר' אם אזניו בחוץ משמא כבר יצא רוב הראש ואזד דאין דרך אזניו לצאת במיעוט ראשו : אבל השתא דכתבו דבאמת מיירי רב יהודה שעדיין אזניו בפנים · א"כ צ"ל דלא קשי' ליה מאי למימר' משום דמ"מ איכ' למגזר אטו כפיק רוב הראש או איש שום רבות' אחרת בזה · א"כ אפי' באימר' באזנין מ"ל דאיירי כה"ג דעדיין אזנין בפנים וס"ל כרבה הכא וככ"ל · ומהיכא פסיקא לי' לרבא למימר דאימר' באזניו לא · ודוחק לומר דבאמת לרבה מ"ל הכי · אלא דרבא רלה לאוקמ' לרב יהוד' גם אליב' דר' הונא · לכך כתבו דבאימר' אפי' חזי לאזני' בפנים מ"מ חיישי' דילמא נפק רוב ראשו וחזר · משום דאין דרך לראות אזניו כלל אם לא יצא רוב ראשו כבר וחזר · ומש"ה אפילו אי ס"ל לרב יהודה כרבה דהכא מ"מ אימר' באזני' לא אפי' הם עדיין בפנים · ולפ"ז אי"ש מ"ש התו' אח"ז דסוגיא דכילד מערימין דלא כרב הונא דלר"ה המ"ל ספי כגזור דילמ' כפיק מיעוט ראשו · דלדידי' במיעוט ראשו כמי אסור להטיל מום באזניו אפי' הם עדיין בפנים · ואין לריכין לדחוק בזה כמ"ש מהרש"א ודוק :

דף ע ע"א ברש"י ד"ה אי כיחא רובו מתה כו' דפ"ע"ב דסכינן לעי' מחתך ומכי' כפש' כו' שינוי' בעלמ' סכי כו' ואין להקשות ע"כ לרב הונא האמת כן הוא דאל"ה תקשה לי' מתני' · והרא"ש הוכיח מזה דסתמא דגמרא באמת לא סבר כרב הונא ופסק מכח זה הלכת' כרבה ע"ש · אבל לע"ד אין זה מוכרע די"ל דהסת' דאסיק אדעתי' הך סבר' די"ל הלכו באיברין אחר הרוב · לא כיחא ליה בשינוי' דאיקא דלעיל דכעשה כמי שילא כו' · אלא כיחא ליה טפי לשנויי אליב' דרב הונא דבאמת מתני' אתיא כפשטה דרובו היינו רובו ממש בבת אחת · ומ"מ לא תקשה אדתני סיפא יצא רובו יקבר ליפלוג וליתני בדידי' כו' משום דהתנא בעי לאשמועי' הך רבות' דיצא רובו עם מיעוט אבר שבפנים דהיינו חלין ברוב אבר דיקבר משום דהלכו באיברין אחר הרוב ואי הוי תני מחתך ומכיא לא הוי שמעי' הא מילת' · וזה ודאי איכה קושי' דליתני בהדי' דבמחתך ומכיא ויצא רובו במיעוט אבר שבפנים יקבר דזו איכא סוגי' להקשו' על התנא דליתני בהדי' מה סרוכ' להשמיענו וק"ל :

שם ע"ב בגמ' הולך וכל הולך לרבות פרה במעי גמל מקשה הרב"א בחדושיו מנ"ל לרבות פרה במעי גמל דילמ' אתא וכל הולך לרבות קלוט במעי פרה לאיסור ע"ש ולע"ד י"ל דכיון דקלוט במעי פרה לא איתעום מהולך על כפיו אלא מגכל החי' ההולכת על ארבע והתם לא כתיב רבוי' ליה לן לרבוי' אותו · אבל פרה במעי גמל איתעום מהולך על כפיו ותי' כתיב רבוי' דוכל · מרבינן ליה דמשמעותו דקרא דכתב וכל הולך על כפיו לרבויי אף מה שאינו הולך על כפיו ממש אלא יש לו פרסו' פרוקו' מ"מ יבא מתא וק"ל :

שם ואמאר דכפקא לי' מדרב נחמן בר יצחק דרבי יצחק ל"ל עיין במ"ש גם' ת"ח לתרץ דאע"ג דאמר אלא אמר רב נחמן כו' מ"מ לא חזר מדרבי יצחק אלא מחירולים דלעיל דמתרץ התם גמר' מתחילה על קושי' דקלוט במעי פרה לימא ואמר קושיות שאחריה · ואין להקשות מנ"ל להקשות דילמא חזר גם מדר' יצחק ומוקי לי'

לי' לדרשא אחריתא כדמוקי לי' ת"ק דמתני' · די"ל דמ"מ פריך על ר' יצחק גופי' דודאי לא כמ"ש מתכו קושי' דרב אחדבוי בר אמי · דאטו לא ידע ר' יצחק דמוציא פרסותיו סדוקות ולא מקרי מהלכי כפים במי' · אלא ודאי שסמך על קרא דרב כהנא ב"י · וא"כ ה"ל לשנויי רק תירוצא דרכב"י ול"ל כלל תירוצי · ומה שמקשה בספ' מ"ב בזה דל"ל לחזור ולומר דרשא אחרת מכ"ב ת בהמה טמאה לא ה"ל לחזור אלא מתירוץ של מהלכי ארבע ואקושי' קלוט · באמי פרא ליתני דלהכי אהכי ק"ו · דרב חסדא · וכאן לא שייך תירוץ התו' דעדיפא משני יע"ש · לע"ד לק"מ דקושי' · דאזיר במתני' חזירת לא כ' טמא הוה קשה בלא"ה אתירוצא דר' יצחק אף בלא התירוץ דמהלכי ארבע · דהרי לאו מהלכי כפים במי' הוא שהרי שלולד פרסות סדוקות וכפיו · משמע שאין פרסותיו סדוקות כדפרש"י · והא דחוזר עתה מתירוצים דלעיל אע"ג שאין קושי' זו תלוי' בתירוצים דלעיל · היינו משום דכיון דהולרך מכח קושי' זו דרב אחדבוי לתרץ כרב כהנא ב"י · א"כ אין צריך לתירוצים דלעיל · דבתירוץ זה מתורצים כל הקושיות דלעיל · וזו הסוגי' בכל דוכתי שאם מתרץ מכח קושי' אחת תירוץ חדש ובתירוץ זה מתורצים הקושיות שלפניו כולם · שחוזר מכל מה שתירץ מתחילה אע"פ שאינו מוכרח לחזור מהם ודוק :

שם בתו' ד"ה מ"ט דת"ק כו' אפילו קלוט במעי קלוטה אי לאו ק"ו והשתא דאיכא ק"ו כו' עיין מ"ש מהרש"א בזה · ולפירושו קשה ל"ל להתו' דהוי מטמאינן אפי' קלוט כו' דעדיפא הו"ל דכיון דע"כ צ"ל לת"ק ההיקש טמאה לטהורה דאל"ה בפ' זה אתאי טהור' · א"כ אי לאו הק"ו הוה מטמאינן אפיל' בהמה טהורה שאינה קלוטה מכח ההיקש בהפך כמ"ש מהרש"א · ועוד דלפירושו אינו מדוקדק מ"ש התו' והשתא דאיכא ק"ו · דהרי גם ההיקש אצטריך להכי דכיון קרא דוכל הולך על כפיו לדרשא אחריתי כמ"ש מהרש"א ולמה נקטו התו' רק הק"ו · ונלע"ד דבאמת אף שהיה לנו ההיקש וגם הק"ו על בהמה טהורה אי לא הוי לנו הק"ו על קלוט במעי קלוטה או דלא הוי משמע מוכל הולך על כפיו רק בהמה טמאה ולא קלוט במעי קלוטה לא הוי מוקמי' וכל הולך לדרשא אחריתי · אלא הוי מוקמי' ההיקש למילתא אחריתי כדמוקי לי' ר' יה"גלילי · אבל השתא דאית לן הק"ו לקלוט וקרא דוכל הולך על כפיו משמע לטמאות אפילו קלוט במעי קלוטה · וא"כ ע"כ מעקרינן משמעות דכל הולך על כפיו דהא משמע לטמא קלוט במעי קלוטה והק"ו הוא לטהרו · אע"ג דמ"מ יש לאוקמי' בבהמה טמאה מ"מ מסתבר לת"ק טפי לאוקמי' לדרשא אחריתי כדי לקיי' ההיקש לענין זה · כיון דבלא"ה ליכא לקיימו כפשטי' מכח הק"ו · ולפ"ז י"ל דאף בלא הק"ו ולא הוי מקשי' · איפכא כיון דטומאה בלועה איכא טומאה מכח לימוד וק"ו דלקמן בהמה מאדם · והוי מוקמי' ההיקש למילתא אחריתי · אלא דבהמ' טמאה הוי ילפי' לטמאות מכל הולך על כפיו · אבל משמען בגמ' כאן דהק"ו אצטריך לבהמה טהורה · וזה אינו · לכך כתבו התו' דמוכל הולך ה"ל לטמאות אפילו קלוט כו' וזהו פריך מעיקרא מ"ש דת"ק דמטהר בקלוט ובבהמה טמאה ומשני דבקלוט איכא ק"ו לטהרו · והשתא דאסקינן דקלוט טהור מק"ו וא"כ ע"כ עקרי' משמעות דוכל הולך על כפיו ילפי' ההיקש גם לבהמה טמאה לטהר ומוקמי' וכל הולך לדרשא אחריתי · ומש"ה נקטו התו' והשתא דאיכא ק"ו ר"ל לקלוט דעקר משמעות דכל הולך לכך מוקמי' לי' לדרשא אחריתי · אע"ג דגם ההיקש איצטריך · מ"מ משום ההיקש לא הוי מוקמי' לי' לדרשא אחריתי אלא הוי מוקמי' ההיקש למילתא אחריתי · רק העיקר מכח הק"ו ודוק :

שם בתו' ד"ה קלוט במעי קלוטה כו' וא"כ סבר כר"ש כו' מק"ז מהר"ס דילמ' קושי' הגמ' קאי אקלוט שבגללת במעי אמה דמודה ר"ש דמותרת באכילה ע"ש מה שתירץ · ולע"ד אין זה מוכרח דס"ל לר' יה"גלילי בזה כתי' כר"ש דדילמא ס"ל דאפילו במעי אמה אסורה וקרא דאם'

דיליף מיני' לר"ש לעיל דמותר מוקי לה ר' יה"גלילי לדרשא אחריתי דהא גם רבנן דר"ש נמי ע"כ מוקמי לי' לדרשא אחריתי כמ"ש התו' לעיל (דף ס"ח ע"ב) ד"ה ואלינא דר"ש כו' וק"ל :

דף עא ע"א בגמ' ולרבנן האי קרא ל"ל כולי' לכדר' הוא דאתא יש לישב לפרש"י קושי' התו' למה המתין עד כאן · דנל"ז דהא ל"ל דרבנן ס"ל דנבלת חי' טהורה אינה מטמאה · כמו שמקשה ר' יוחנן נבלת חי' טהורה לא למדנו · ותירץ ר' יוחנן דחי' טהורה בכלל בהמה טהורה לא ס"ל · וא"כ י"ל דקרא ללמוד כלום מקרא דרכב"י · דנבלת בהמה טמאה א"צ קרא לכדר' · ומיהו טמאה אתא לגופי' דדוקא חי' טמאה מטמאה אבל טהורה לא · אבל השתא דאמר' דצריך לכדר' דחי' טהורה בכלל בהמה טהורה לאיתני' · ע"כ דרבנן נמי אית להו האי כללא · דאל"ה איתנהו בחי' מ"ל · א"כ פריך שפיר וק"ל :

שם בתו' ד"ה ולרבנן האי קרא ל"ל כולי' לכדר' הוא דאתא כו' עיין מ"ש מהרש"א בזה והוא דחוק דנהי דקרא דרב כהנא בר יצחק איירי בין בבהמה ומיהו טהורה בין בטמאה ע"ש באורך ולכאורה נ"ע כמו שקאמר ר' יוחנן למדנו כו' נבלת חי' טהורה לא למדנו מכאן כו' הא מקרא דלמדנו נבלת חי' טמאה למדנו נמי נבלת חי' טהור' ודוק :

שם ברש"י ד"ה דאמר מר טומאה בלילה כו' וכ"ש בליעת כלי כו' כתב מהרש"א במ"ב דע"כ קרקע נמי מצלת על טהרה שבתוכה דאל"כ לא הוי מצי כן למילף מינה דכלי אינו מציל על טומאה שבתוכו · ומקשה לפ"ז אמאי לא עביד הגמ' הק"ו בקיצור מקרקע כדעביד מכלי חרס ע"ש ונלע"ד ליישב דאיכא למפרך מה לקרקע שכן אינה מקבלת טומאה · כלל תאמר בחרס שמקבל טומאה עכ"פ מגבו · וע"י ל דהא דקרקע מצלת על טהרה שבתוכו לא פסיקא לן אלא משו' דמצינו דכלי חרס מציל ילפי' קרקע מכח כ"ש דקרקע עדיפא מכלי חרס · כדילפי' נמי איפכא כלי חרס מקרקע · שלא יציל על טומאה שבתוכו מכח כ"ש כמ"ש רש"י וכ"ש בליעת כלי כו' · וא"כ אי הוי עביד ק"ו מקרקע ע"כ אכתי הוי צריך לכלי חרס לענין שיציל קרקע על טהרה שבתוכה דלא ידעינן אלא מכח כלי חרס · וא"כ טפי ניחא לי' למילף הך מילת' מכ"ח עצמו מדכילף מקרקע דילפי' מכלי חרס ודוק : אכן אחרי כותבי ראיתי במ' אהלות פ"ג מ"ז דקרקע אינו מציל על טומאה שבתוכה ע"ש בהר"ב ותי"ט · ונסתר תירוץ מהרש"א והדרא קושי' שלנו על רש"י לדוכתא וצ"ע :

שם ע"ב בתו' ד"ה דלמאה מנ"ל דלמאה נמי טהור כדמוכח מתני' דעובר כו' יש לדקדק מנ"ל דטעמא משום טומאה בלועה דילמא הכא גלי עובר גזירת הכתוב הוא מקרא דעל פני השדה כדיליף ר' ישמעאל לקמן ומתני' ר' ישמעאל היא · ואע"ג דלקמן קאמר דמתני' אתי' אפי' כר"ע ור"ע לית לי' הך ילפותא · מ"מ קשה מנ"ל להקשות הכא דילמא לא אתיא אלא כר' ישמעאל ודוק :

שם ברש"י ד"ה טובל ואוכל בתרומה דמשנבלעה אינה מטמאה כלע"ד דכאן הוא סוף דבור ואח"כ צ"ל טמאה דלא אתי לי' טבילת האדם והוא דבור אחד ומליין אהא דתני הקיאה טמאה · ובזה מיושב הא דמייתי סיפא דמתני' הכא דלכאורה לא הו' צריך להביא אלא רישא בלע טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומה ותו לא · אבל לפי מ"ש · דבלא הסיפא הו"ל דטעמא דמתני' לאו משום בלועה אלא משום דטבילת האדם מהני נמי לטבעת · אבל מכח הסיפא מוכח דלא מהני כדפירש"י הכא · ומיושב נמי מה שיש לדקדק לפי מ"ש התו' דקושי' רבא לא הוי אלא אסברא בלועה · דא"כ ל"ל להביא כלל מתני' דטומאה בלועה · אבל הא"ש דה"ק היכי דמשיא לך טומאה בלועה ממתני' דבלע טבעת טמאה משום דמסיפא מוכח דטעמ' משום

בלועה

בלוע ולא משום טבילת אדם דמהני נמי לטבעת · ה"ל פשיטא דטעמ' דמתני' דבלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת כו' אשו' בלוע הוא ולא משום דטבילתו מהני לטבעת · אבל בלא הך מתני' דבלע טבעת טמאה · הו"ל דטעמא דבלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת כו' הרי היא כמו שהיתה · היינו משום דטבילתו והזאתו מהני נמי לטבעת לטהרה · ובזה מיושב נמי מה שמביא הא דטומאה בלועה ממתני' דתנן במס' מקואות ולא מביא ממתני' דהכא דקיימינן עלה והיא קודמת בש"ס · דהא מינה נמי מוכח הכי כמ"ש התו' לעיל ד"ה למטה מכ"ל כו' · ואע"ג דאיירי בבלועה דלמטה · מ"מ מוכח מינה נמי בלועה דלמעלה · דהא לא קים לן בלועה דלמטה אלא מבלועה דלמעלה (וכן הקשה הרשב"א בחדושיו) אבל לפי מ"ש מיושב דמייתי מתני' דהתם דאל"ה לא הוי מצי לאוכחי טהרה בלועה דלא מטמא ככ"ל ודוק :

דף עב ע"א בתו' ד"ה (דף ע"א ע"ב) כיקאמר רבה כו' וקשה לפירושו דטבעת שנגעה במת הרי הוא כחלל כו' שלא תטמא את האדם כו' מדבריה' אלו נראה דס"ל דלענין לטמא באהל נמי חרב הרי הוא כחלל · אבל בתו' דמ' נזיר נחלקו בעלי התו' בזה · וכ"כ הרמב"ן בפירוש התורה דחרב הרי הוא כחלל אינו לענין טומאת אהל · וא"כ י"ל דרש"י ס"ל נמי הכי ולא קשי' עליו קושי' זו · ולכאורה קשה מנ"ל להתו' דהטבעת נטמא במת עצמו דילמא איירי שנגעה בטמא מת דאז ודאי איננה מטמאה באהל · וזה קשה נמי על מה שהקשו בסמוך אהא דפירש"י דאין טומאת משא אלא למי שטומאה באה מתוכו כו' וא"כ טבעת שנגעה במת כו' לטמא במשא כו' · ואפשר לומ' דס"ל להתו' דאי לאו דס"ד דמקשה דמיירי בטבעת שנגעה במת עצמו · לא הוה פריך מידי מעיקרא · דפשיטא דמ"ל דלא הוי טעמא הכא אלא משום מגע בית הסתרים דלא מיטמא · ולא משום טומאה בלועה · וא"כ מקשים שפיר דלא משני הגמ' מידי לפי פירש"י · אמנם היא גופה קשי' מנ"ל למקשה להקשות · ואין לומר דס"ל כיון דהתם קתני בלע טבעת טמאה כו' ע"כ בכל גווני מיירי אפי' נטמאה במת עצמו' די"ל כיון דקתני טובל ואוכל בתרומה ולא קתני הזאה כדקתני גבי בלע טבעת טהורה · ע"כ מיירי שלא נגעה במת עצמו · דא"כ הוי' צריך הזאת שלישי ושביעי · ועוד דאי כיון דבכל ענין מיירי · לא כוו מהרל"ס מידי במ"ש בסוף הדבור דהתם צריך הזי' שלישי ושביעי כו' · דמ"מ היכא דבלע טבעת שנגעה בטמא מת דאין צריך הזי' שלישי ושביעי דמיירי בי' נמי מתני' היכי טובל ואוכל בתרומתו אי לאודעי' טבעות אינן מטמאות זו את זו בקושייתם · וי"ל דהמקשה סבר דכיון דברישא קתני בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת כו' מסתמא הא דקתני בסיפא בלע טבעת טמאה מיירי נמי כה"ג שנטמאה באהל המת והוא קלת · דוחק ודוק :

באד"ה ואין לתמוה כו' תמי' כשם כו' ר"ל כיון דטהרה בלועה דאינה מטמאה דקאמר רבה היינו בשתי טבעות דלא תטמאה טמאה לטהורה א"כ מאי כשם דקאמר דהא הך דטהר' בלועה נמי מיירי בטומאה בלועה דלא מטמאה לטהרה בלועה שאלה והוי בכלל הא דקאמר דטומאה בלועה אינה מטמאה · והא תירצו דה"פ כשם כו' ר"ל דמעיקר' לא מיירי אלא בטומאה בלוע' לחוד שאינה מטמאה לטהרה דעלמ' דהיינו לאדם שבולעה · אבל טהרה בלועה לא איירי · ככלע"ד ודלא כמהר"ש · ולכאורה אסתמיתי' למהר"ש דנדי התו' דלעיל שכתבו דקושי' רבא איננה אלא על טהרה בלוע · דאטומאה בלועה לא קשי' תיובתא דהא רבה נמי כשם קאמר דמשמע שפי' פשוט לו מתוך המשנה · וא"כ הא דמשני כי קאמר רבה כגון שבלע שתי טבעות כו' ע"כ נמי קאי רק אהא דקאמר בר טהרה בלועה כו' ולא אהא דקאמר כשם שטומאה בלועה כו' דבאמת זה מיירי בטומאה בלועה כפשטי' דמילתי ·

דאם הי' מהר"ש ז"ל כדבריהם · לא יתיישב דבריו כלל כלל ודוק :

שם בא"ד מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה כו' קפי' לאכול בתרומה ונוגעת בטומאה כו' כתב מהרש"א ולפ"ז דאיירי קרא בטומאה קלה ניחא נמי לבר פדא כו' ע"ש ולולי דבריו אפשר לומר דמ"מ פריך הגמ' לעיל שפיר לבר פדא דמהא לא הוי מוכח אלא בשתי טבעות דלא מטמאה טמאה לטהורה ונוכל לומר דטעמא הוא משום דטהרה בלועה הי"א וטהרה בלועה לא מיטמאה אבל לאדם הבולע טבעת טמאה טומאת מת דתנן התם במתני' דהוא טהור לא הוי מוכח מהכא · דה"א דמ"ה לא מטמאה הנבילה לאדם משום דלא חזי' לגר · להכי איצטריך למיתני דמ"מ חזי' לגר שלא בפנין · וכה"נ כתב מהר"ש איפכא לענין הקושי' האחרת של מהרש"א דל"ל קו דלעיל לענין טהרה בלועה ודוק :

באד"ה נכונפו וי"ל דהתם צריך הזי' שלישי כו' לפי מ"ש התו' דנזיר בשם רבינו חיים כהן דכלי מתכות שנגעו במת ונגעו אח"כ באדם · מ"מ אין צריך הזי' שלישי ושביעי · דלענין זה לא הוי חרב כחלל · יע"ש · לא מתרצים הכא מידי · וקשה קושי' התו' ודוק :

שם ברש"י ד"ה מדאורייתא מנ"ל דטמא דלא מטהר לי' ממשמעותי' דעל פני השדה ואפי' לא מייתר מנ"ל הא דלא פירש כפשוטו משום דטומאה בלועה היא דלא מטמאה כדילפי' מואוכל את נבלתה וגו' · וגם לר' ישמעאל ל"ל יתורא דעל פני השדה תיפוק לי' מטעם דהוי טומאה בלועה · דמסתימת לשון רש"י משמע דלא ס"ל כמ"ש התו' דפליגי ר"י ור"ע בהוציא ידו אלא בלא הוציא כלל והכי משמע מפרש"י בכל השוני' דשמעתא · הנם שזה יש ליישב דאילאו יתורא דעל פני השדה הוה ילפי' מקרא דבמת בנפש למתא עובר במעי אשה אע"ג דבלועה היא כדיליף ר' עקיבא · ולא הוה מוקים לי' ברביעית דם הבא מן המת · אבל יותר נראה דמואוכל את נבלתה לא הוי ילפי' טומאה בלועה שסופה לצאת כגון עובר שלא יטמא אלא דוקא כגון נבילה שאין סופה לצאת דאע"ג שיוצאת לבסוף · לא חשיבה סופה לצאת דכשיוצאת שוב איננה מטמאה ואין שם נבילה עלי' שכבר היא מעוכלת · להכי יליף ר' ישמעאל מעל פני השדה דאפילו כה"ג נמי אין מטמא אע"ג דסופה לצאת ומעובר ילפי' לטבעת טמאה דאע"ג שסופה לצאת איננו מטמ' ור"ע דלא ס"ל הך ילפותא דעל פני השדה · ס"ל דבאמת טומאה בלועה שסופה לצאת מטמאה · וא"כ כפשוטו לא הוי פריך הגמרא מידי מנ"ל לר"ע דמטמא · דמהיכי תיתי לומר שלא יטמא · ואי משום דבלוע הוא וטומאה בלועה איננה מטמאה · היינו בנבילה דוקא שאין סופה לצאת אבל בכה"ג לא אמרינן דאיננו מטמא · לכך הוצרך רש"י לפרש משום דממשמעותי' דעל פני השדה משמע הכי · ואע"ג דר"ע מוקי לי' לגיל"ל ודופק · מ"מ היא גופה קשי' דכיון דמשמעותי' למעט עובר אפילו לא מייתר · א"כ מנ"ל לר"ע באמת למילף מיני' גיל"ל ודופק אימא דלמעט עובר לחודי' הוא דאתא · אמנם לשיטת התו' דר"ע לא פליג אלא בהוציא ידו · קשה לכאורה מאי פריך הגמ' מנ"ל דמטמא הא ודאי לא משמע מעל פני השדה למעט הוציא את ידו דהרי מקרי על פני השדה שהרי היד מגולה היא · ור' ישמעאל דס"ל דלא מטמא · היינו מכח יתורא דקרא אבל לר"ע דלא מייתר קרא להכי · ממשמעותי' דקרא ודאי דלא מצינן למעוטי' · אבל לפי מ"ש מהרש"א בזה דר"ע מטמא בהוציא את ידו אפי' נגעה האי' רק במה שבפנים · א"ש דפריך מנ"ל לר"ע הא דזהו טומאה בלועה היא וטומאה בלועה לא מטמא אפילו לר"ע אף בכה"ג שסופה לצאת · דהרי אם כולה בפנים מודה ר"ע ודוק :

שם בד"ה הוציא עובר את ידו כו' דעובר שבפנים אפילו מת חשיבנחי כו' הא דהוצרכו לזה · אע"פ שלפי

מ"ש

ת"ש בסמוך דמקודם שחיטה ודאי האבר טהור לכ"ע • וא"כ אף שהי' מקבל טומאה אפ"ה טהור במחתכה קודם שחיטה שהרי האבר עצמו טהור הוא • דמ"מ קשה דה"ל ליטמא בשעת שחיטה מחמת עצמו שהוא מת והוי כנבילה לזה כתבו דלא מקרי מת כיון שניתר באכילה וק"ל :

שם בתו' ד"ה וחכ"א מגע טרפה שחוטה כו' ולעיל דקתני הושיט העובר את ידו ונגע בו טהור לאו דוקא כו' ואפילו לרב חסדא דמוקי פלוגת' דר"מ וחכמים דוקא בעובר חי • ולעיל איירי בעובר מת • מ"מ מוכח מדבלין דקודם שחיטה לא מטמא האבר שבחוץ לנוגע בו • דהא קאמר בעובר מת ד"ה שחיטה עושה ניפול • דמשמע דוקא השחיטה עושה גמר נפילה אבל מחיים אינו מטמא משום דהוי כאבר מדולדל שבבהמה עצמה דלא מטמא • אלא דהשחיטה לא מהני' משום דאין במינו שחיטה כדפירש"י לקמן בזה • ודלא כמ"ש מהרש"א דהתו' כתבו זה רק אליב' דרבה לקמן • ובזה מיושב מה שהקשה מהרש"א תב"ל באמת דלא מטמא האבר שבחוץ דהרי בזה ליכא ק' נדלעיל • די"ל כיון דילפי' אק"ן דעכ"פ עובר שבפנים אינו מטמא משום דכיון דשחיטת הבהמה מתירו באכילה משום דהוי כגופה • מכ"ש שלא יטמא בחיי הבהמה מה"ט דהוי כגופה ולא מקרי נבילה • א"כ גם האבר שבחוץ אינו מטמא משום דהוי כאבר המדולדל שבבהמה עצמה • ואע"ג דאמר שחיטה ס"ל לר"מ דמטמא • היינו משום דשחיטה עושה ניפול אבל מחיים הוי כאבר המדולדל ולא מטמא • אבל מ"ש מהרש"א דודאי מסברא ליתא לחלוקי בהוציא ידו אף מה שבחוץ כיון דלא הוי כילוד כו' ע"ש • אינו וכן לי דלמ"ז לא יטמא מה שבחוץ הא לאו טומאה בלועה היא כמ"ש התו' לעיל בד"ה גזירה שמא יוציא ראשו כו' • ור' ישמעאל דמטהר כה"ג באשה • היינו מגזירת הכתוב דעל פני השדה • אבל גבי בהמה דליכא קרא מהיכי תיתי לטהר • ור"ע דצריך קרא לטמא בעובר כה"ג • היינו על מה שבלוע בפנים כמ"ש מהרש"א עצמו לעיל בתו' הנ"ל • אבל על מה שיצא לחוץ לא • ומ"ש מהרש"א עוד דלרבה ודאי צ"ל דלעיל מטהר אף מה שבחוץ והיינו מטעם דאמרי רבנן דשחיטת אמו מטהר כמו בטריפה כו' • לכאורה אינו מספיק דהוא גופה טעמא בעי' למה יהא טהור הרי מת הוא והוי נבילה ולא דמי לטריפה שחי' עדיין ולא מקרי' נבילה • לכך מהני לה שחיטתה שלא תעשה נבילה אחר מיתה • אבל הכא מקודם שחיטה הוי נבילה והיך תהני לי' שחיטה לטהרו • ואף שהעובר טהור • היינו מה שבפנים משום דמהני ליה שחיטה דבהמה אפי' להתירו באכילה • אבל האבר שבחוץ שאינו מותר באכילה מנ"ל לטהרו • ועוד דאפי' העובר עצמו הי' לו לטמא קודם שחי' אי לאו הק' דלעיל דהיינו משום דמלינו דהשחיטה מתירו באכילה ודוק כי ברור הוא לענ"ד הקלושה :

אבן הא קשי' לי דדברי התו' אלו סותרים למ"ש התו' לעיל (דף ע' ע"א) בד"ה הכרכתן אחזתו כו' ועוד דמתני' דהושיט רועה את ידו בלא הוציא כלל איירי דאל"כ נטמא במה שיצא כו' ע"ש משמע דס"ל דבהוציא ידו ודאי טמא וכאן כתבו דבחיי הבהמה ודאי הנוגע באבר הוא טהור' הן אמת דלפי מ"ש מהרש"א יש ליישב דלעיל כתבו כן לרב ססד' וכאן כתבו לרבה • אבל לפי מה שכתבתי • הא ליתא • ובדוחקים ליישב דלעיל כתבו כן לתירוץ בתרא דהכא דבטמאה מודים ת"ק דטמא בהוצי' ידו ונגע בו הרועה במה שבחוץ ובוודאי שם שטמאה ול"ע קצת :

שם ע"ב ברש"י ד"ה טמאה אין שחיטתה מטהרתה כו' או כלך לדרך זו בהמה טמאה אסורה באכילה וטריפה אסורה באכילה מה טרפה שחיטתה מטהרתה אף בהמה טמאה כן כו' מקשה מהרש"א היאך מלינו למילף טמאה מטרפה מה לטרפה שיש במינה שחיטה תאמר בטמאה שאין במינה שחיטה ותירץ דהאי תנא דת"כ ס"ל דבן ח' מקרי יש במינו שחיטה וא"כ מ"ל דבן ח' יוכיח שיש במינו שחיטה ומ"מ אין שחיטתו מטהרתו א"כ ע"כ דלא תלי מידי ביש במינו שחיטה אולא ע"ע • ולא ידעתי מה יוכיח הוא זה דאדרבה מכ"ש דמלינן למילף טמאה דאין שחיטתה מטהרתה מבן ח' מינק"ו דיש במינו שחיטה ואפ"ה אין שחיטתו מטהרתו מכ"ש טמאה שאין במינה שחיטה דאין שחיטתה מטהרתה • ויוכיח כה"ג לא אשכחן • ועוד דמפירש"י משמע דתנא דמתני' נמי אית לי' האי לימוד דת"כ • מדמביא אותו כאן אמתני' • והכי מוכח לכאורה דאל"כ היכי בעי למילף טרפה מטמאה טמאה גופה מנ"ל ואי משום דילפי' לה משרץ א"כ ה"ל למילף בקיצור טרפה משרץ • והי' נראה לענ"ד דתנא דמתני' דבעי מעיקרא למילף מסבר' שטרפה לא תטהרנה שחיטת' כמו בהמה טמאה דמלינו בקרא שאין השחיטה מטהרה כדיליף בת"כ • וטרפה אסורה באכילה כמותה ממילא הי' לנו להשוותה לה • והא פריך לא אם אמרת כו' כלומר דאע"ג דגלי קרא בטמאה שאין השחיטה מטהרה • מ"מ לא נוכל ללמוד ממנה טרפה מסברא • משום דיש במינ' שחיטה והיא נמי בכלל בקר וצאן דגלי בהו קרא דשחיטה מטהרתן וכל כמה דלא אפקה קרא בהדי' מכללא לא נוכל לאפוקה מסברא • ותנא דברייתא דת"כ ס"ל כיון דבן ח' חי יש במינו שחיטה אג"ב אמו ומ"מ לא מהני בי' שחיטה והיינו מקרא דלאכלה כמו שהביאו התו' לקמן • וא"כ גלי קרא דאפילו מה שיש במינו שחיטה והוי בכלל בקר וצאן מ"מ לא מהני בי' שחיטה כיון שאסור באכילה • ממילא ה"ה לטרפ' אע"ג דהוי בכלל בקר וצאן מ"מ לא מהני בה שחיטה • לפי שאין ניתרת באכילה ע"י שחיטתה כמו בן ח' חי • אבל איפכא דהיינו טמאה מטרפ' ודאי איכא למילף כיון דטרפ' אסורה באכילה ומ"מ מהני בה שחיטה לטהרה דמסתמא היא בכלל בקר וצאן • ממילא ה"ה טמאה דאע"ג דאסור' באכילה מהני בה שחיטה • ואיזהו פירכא דכיון דיש במינה שחיטה לכך מהני בה שחיטה לטהרה • משא"כ בטמאה • דמה סברא היא זו דתהני בה שחיטה אפי משום דיש במינ' שחיטה • דמה בכך דהרי היא מ"מ אסורה באכילה כמו טמאה • כך הי' נלענ"ד לדחוק לתרץ קושי' מהרש"א • אמנם אחר כן מצאתי בת"כ דפריך באמת הך פירכ' של מהרש"א וז"ל אם או כלך לדרך זו בהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה מה טריפה שחיטתה מטהרתה אף בהמה טמאה תטהרנה שחיטתה • נראה למי דומה דנין דבר שאין למינו שחיטה מדבר שאין למינו שחיטה ואל תוכיח טריפה שיש למינה שחיט' או כלך לדרך זו דנין דבר שמטמא במשא מדבר שמטמא במשא ואל יוכיח שרץ שאינו מטמא במשא ת"ל כל הנוגע בהם יטמא כו' ועיין פירושו בקרבן אהרן באורך הגם שמבואר הוא מעצמו ובזה מיושב קושי' מהרש"א • ותמהני על מהרש"א ושאר מפרשים שאחרון דאישתמיט להו הת"כ ולא הזכירוהו כלל :

שם בגמ' לימ' ר"מ לטעמי' כו' יש לדקדק מאי קושי' היא ע"פ אזיל לטעמי' • ואפשר לומר דקשי' לי' ל"ל לר"מ לאשמועי' תרי זימני חדא מילתא • אע"ג דכאן הוצרך להשמועינן האי דיכא גופי' דאין שחיטת הבהמה מטהר את האבר שבחוץ • מ"מ איפכא קשי' ל"ל לאשמועי' התם הא מוכח מהכא • אבל בסמוך דפריך ארבינא נמי כמאן כר"מ כו' קשה מאי קושי' הא הכא הוצרך לאשמועינן דיכא דאבר דאינו נטהר בשחיטה של בהמ' והת' נמי הוצרך לאשמועינן דאי מהכא ה"א דטעמא לאו משום דכל העומד לקצוץ כקצוץ דמי אלא משום דס"ל דטומאת בית הסתרים מטמא' • וגם כאן קשה מאי פריך ל"ל לאשמועינן התם דטומאת בית הסתרים מטמא • הא מוכח כבר מהכא • דהא י"ל דהכא הטעם משום דס"ל דכל העומד לחתוך כחתוך דמי • דהא סברא פשוטה היא ומוכחא ממתני' דכל ידות הכלים כו' • אלא דהמקשה לא בעי לתרוצי הכי דטעמא דהכא אפ"ה הוא כדמתרץ רבינא • משום דקשי'

אי' נמי קושי' שמקשה הש"ס · דזהו אינו אלא אליבא דר"מ ות"ש אי כימא משום דסבר טומאת בית הסתרים מטמא · או כימא משום דכל העומד לחתוך כו' · דתרווייהו טעמי לא א"ש אלא אליבא דר"מ · אבל מ"מ קשה על המקשה אם פי' עיקר קושייתו דל"ל לר"מ למימר תרי זימני חדא מילת' מאי פריך ז"ל הכא קמדחי וז"ל הכא קמדחי · דמהכא ליכא למשמע כלל שום חדא מהני תרי דיפי · דאכל חד יש לדחו' אימ' דאידך טעמ' אמת · ונלע"ד דקשי' לי' אחכמי' דקאמרי מגע טרפה שחוטה ומטמא במוקדשין אדלקמן · והא טומאת בית הסתרים היא · וצ"ל דרבנן לדבריו דר"מ קאמרי · וזהו דוחק · אך לפ"ז קשה מאי קאמר לקמן בסמוך בשלמא לעולא היינו דקתני חתכו · דמ"מ לר"מ דס"ל דבית הסתרים מטמא צ"ל למימר חתכו · וצ"ע דלדבריהם דרבנן קאמר דס"ל דבית הסתרים לא מטמא מ"מ בחתכו מטמא · א"כ מה צריך בתירוצו' דמ"ש אי אמרי' דרבנן לדבריו דר"מ קאמרי או ל"מ לדבריהם דרבנן קאמר · י"ל דבאמת ר"מ לא קאמר חתכו אלא תנא דמתני' דבעי' למיתני פלוגתא דר"מ ורבנן תני הכי משום דבעי לאשמועינן דלרבנן הוי עכ"פ מגע טרפה שחוטה לענין קדשים · ובלא חתכו טהור לגמרי לרבנן משום דהוי בית הסתרים · ועוד יש לחלק דהשתא עכ"פ הדין של ר"מ דין אמת גם לדעתו אלא דבלא חתכו נמי הוי דינא הכי · א"כ י"ל דנקט חתכו משום דבעי למימר דיכו דהבשר מגע נבילה אפילו לרבנן דהייכו' יוסי דפליג עלי' גבי טומאת בית הסתרים וס"ל דלא מטמא · אבל אי כימא דרבנן לדבריו דר"מ קאמרי אין דינם שאמרו מגע טרפה שחוטה אמת לדעתם כלל דלדידהו טהור לגמרי וזהו דוחק יותר שיאמרו דין שאינו אמת לדעתם כלל וק"ל :

דף עג

ע"ב בתו' ד"ה מ"ט דר' יוחנן כו' ק"ק דשאני אבר דבהמה דמדאורייתא שרי אף באכיל' כו' ולולי דבריהם הי' נראה דהגמ' הא גופה קא קשי' ליה כיון דס"ל לר"מ שחיטה עושה ניפול וטמא האבר דעובר אע"ג דמתחיים לא מטמא כמ"ש התו' לעיל במתני' ד"ה וחכמים אומרים כו' · וטעמא משום דהוי כאבר המדולדל של בהמ' עצמה כמו שכתבתי לעיל בזה · וא"כ צ"ל דהשחיט' גורם לעשותו כאלו נפל לגמרי וכעשה אבר מן החי · ממיל' נמי באבר המדולדל הל"ל דשחיטה עושה ניפול ואסור באכילה מן התורה וגם מטמא משום אבר מן החי · דהא דאמר ר"י לקמן דאין בהם אלא מצות פרוש לבד ע"כ טעמא משום דס"ל דשחיט' אין עושה ניפול דהא מייתימינ' רא"י דס"ל לר"י שחיט' אין עוש' ניפול כר' יצחק בר יוסף · משמע בהדי' דאי הוה ס"ל דשחיטה עושה ניפול כדבעי מעיקרא למימר לישנא קמא · באמת הי' אסור באכילה מן התורה כאבר מן החי · ואם כן קושי' הגמרא קאי כמי אאיסור אכילה גופי' · דכמו דאמרינן דשחיטה עושה ניפול לר"מ באבר העובר לענין טומאה אע"ג דמחיים לא מטמא · ה"ה כמי דהל"ל הכי גבי אבר דבהמ' לענין טומאה ולענין איסור אכילה · ואע"ג דת"מ לא דמי דגבי אבר דעובר גלי רחמנא דאסור באכילה · אשא"כ באבר דבהמה דלא מליכו קרא לאסור · דקרא דבשר בשדה טרפה דדריש בסמוך אינו אלא אסמכתא בעלמא · מ"מ מאי זה טעם כאמר דיאמא אבר דעובר לאחר שחיטה טפי מבחיי הבהמה · דהכי דגלי רחמנא איסור אכילה מקרא דבשר בשדה טרפה כיון שיצא חוץ למחיצתו כו' · מ"מ לענין טומאה לא גלי כלום דאדרב' מדקריי' טרפה ה"ל למימר כטרפה דאינה מטמאה עכ"פ ה"ה נמי הכא · אלא ע"כ דאמרינן שחיטה עושה ניפול והוי אבר מן החי · ממילא נמי באבר דבהמה ה"ל לומר דשחיט' עושה ניפול · וגם קושי' התו' לקמן ד"ה אין בהם אלא מצות פרוש כו' מתורלת בזה · ואע"ג דבברייתא קתני לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה · דמשמע דבא רק ליתן טעם על שמטהרת השחיטה האבר אבל על היתר אכילה אין צריך לטעם זה · ולפי מה שכתבתי גם על היתר אכילה קשה וצריך לטעם זה משום שהוא גופה זהו איכה קושי' דמשו' דחכמים בעו למילף שהשחיט' המטהר את אבר העובר מטרפה ואבר המדולדל דשחיטה מטהר' אותם אבל היתר אכילה לא בעו למילף דלענין זה חכמים מודו דודאי אסור באכילה · להכי נקט ר"מ לשון טהרה ועוד משום דמיירי בטרפה דלא שייך בה היתר אכילה לא מצי למנקט אלא טהרתן · ולע"ד תירוץ זה מרווח יותר מתירוץ התו' שהוא דחוק מאוד כנראה לכל ודוק :

שם בתו' ד"ה הוכשרו בדם כו' וא"ת להכהן דמוקמי פלוגתייהו כו' מכ"ל כו' ואמאי פליגי אדרב אסי כו' יש ליתן דיוקא · לקושי' זו עם מה שכתבנו קודם לזה · וגם מאי שיאשה דקושי' זו הכא · ה"ל להקשות התם במקומה · ונראה דנל' זלק"מ דהמ"ל דס"ל דאע"ג דר"ש ס"ל דדם לא מכשיר מ"מ השחיטה ה"ל להכשיר כיון שמתרת האבר באכילה מן התורה כקושי' התו' לעיל לרב אסי · ורב אסי סבר דר"ש סבר שחיטה עושה ניפול ואסור מן התורה דלא כר"י דאמר אין בהן אלא מצות פרוש · ואין להקשות א"כ טמא משום אבר מן החי וה"ל הבשר דיש לומר דקאי אבשר המדולדל ובשר הפורש מן האבר כדמשני הכא אבל השת' שהוצרכו להרץ מכח קושייתם לר' יוחנן דאע"ג דשחיטה מתרת מן התורה מ"מ לא מהני להכשיר משום דהכשר שחיטה אינו אלא מדרבנן · מקשים שפיר · ובאמת לקמן בהעור והרוטב כתבו התו' דהכהו אמוראי ס"ל דאע"ג דהשחיטה איכה מתרת האבר מדרבנן מ"מ ה"ל להכשיר לר"ש ולכך הוצרכו לאוקמה פלוגתי' בבהמה כעשה יד לאבר ובגדול איכו עולה עמו ע"ש · וא"כ צ"ל דלא ס"ל כמו שתירצו הכא לר' יוחנן · אבל הכא לא כיחא להו להתו' לעשות פלוגת' בין ר"י לשאר אמוראים בזה ודוק :

שם בתו' ד"ה אי מההיא ה"א כו' הקשה ה"ר שמואל כו' כיון דשחיטה עושה ניפול כו' נ"ע דילמא באמת ר"ש ודאי סבר דשחיטה אין עושה ניפול · ור' יוחנן לא אתא לאשמועי' אלא דאפי' ר"מ דס"ל באבר דעובר דשחיטה עושה ניפול · מ"מ באבר של בהמה עצמה מודה דאין עושה ניפול · ולר"מ מסקי הגמ' דהא"ל דסבר עושה ניפול · והכי להטא כולה שמעתין וכן משמע מפרש"י דכולה הך שקלא וטרי' הוא רק אליבא דר"מ ודוק :

דף עד

ע"א ברש"י ד"ה אכלן לזה האבר המדולדל עכ"ל עיין מ"ש מהרש"א בזה' ואני שמעתי ולא אבין מאי קאמר דודאי אף בשר מן החי או באבר הפורש מאבר מן החי הוא במלקות כדאית' לקמן בפ' גיד הנשה (דף ק"ב ע"ב) אע"ג דלא מטמא מ"מ לוקין על אכילתו · ואע"ג דהתם לא איירי אלא בבשר הפורש מן החי ולא בבשר הפורש מאבר מן החי · מ"מ לאו טעמא איכא לחלק ביניהן דהרי בשר הפורש מן האבר כמי בשר מן החי הוא · וכן משמע בפוסקים עיין בטור י"ד סי' ס"ב ודוק :

שם ע"ב ברש"י ד"ה למעוטי חלבו וגידו דכיון דמאליהו מי חדשי' אוזיר' גרמי' לאסור חלבו וגידו · עכ"ל לכאורה אין זה מדוקדק דהא לעיל פירש"י ד"ה טעון שחיטה דחדשי' גרמי' לשוי' בהמה כו' משמע דלאו אוירא איכא · ונראה דלענין שחיטה לאו אוירא איכא אלא חדשים בלחודייהו · משום דבשעת שחיטת האם עדיין לא יצא הולד לאויר העולם · אבל לענין לאסור חלבו וגידו הוי נמי אוירא שיצא מי לאויר העולם אחר שחיטת אמו · ומש"ה ס"ד השתא דמודו דבכן דאסורים חלבו וגידו בבהמה מעליית' · אע"ג דלענין שחיטה סברי דהיתר בשחיטת אמו ולא הוי כשאר בהמה וק"ל :

ובזה יש ליישב קושי' של מהרש"א בתו' ד"ה חלבו דמאי כו' דהקשה אמאי לא פירשו התו' הא דאמר אי לימא חלבו דס"ל כלומר דמודה ר"מ דשרי כמו שפירשו הא דקאמר אלא חלבו דגיד ע"ש · אבל לפ"ז א"ש דמהיכי תיתי למימר דמודה ר"מ דחלבו שרי · דכיון דס"ל דטעון שחיטה משום דבהמה באפי' נפשי' הוא כמ"ש רש"י במתני'

דמתני' מכ"ש דחלבו אסור דכיון שילא מי לאויר העול' אחר שחיטה איכא חדשי' ואוירא משא"כ בשעת שחיטה עדיין ליכא אוירא כלל · דבשלמא בחלבו דגידו איכא למימר דשרי משום דאינו אלא מדרבנן ולא החמירו בו בשליל' אבל בחלבו ממש מהיכי תיתי שיקיל ר"מ אפי' מלענין שחיטה · אבל מה שתירץ מהרש"א ע"ז דא"כ ה"ל לאשמועי' רק בבייתא בתרייתא דמוכח מינה דאסר ר"מ אפי' חלבו דגידו מכ"ש דאסר חלבו ממש ע"ש · אינו מוכרח דיש סברא לומר דאע"ג דחלבו דגידו אסור מ"מ חלבו ממש שרי · והראי' דהגה"ת אסרי' בשם רא"ה ורב האי גאון אסרי באמת בגידו ושומנו ובחלבו משמע דמודו דשרי · ואע"ג דמ"מ אי מוכח דגידו אסר ר"מ וליכא למימר דלא מחמיר ר"מ אלא לענין שחיטה דהא מחמיר נמי בגידו · מ"מ הגמ' בעי לאקשויי דעדיפא מינה דליכ' למעוטי אפילו חלבו · וכה"ג כתבו התו' גבי חלבו דגיד דה"מ למפרך מ"מ אמאי נקט ר' אושעי' כו' אלא דעדיפא פריך ודוק :

שם בגמ' לתאן קאמרי לר' יהוד' לא יהא אלא דם התמצית כו' הא דלא מקשה מעיקרא קושי' זו לא יהא אלא דם התמצית · י"ל דהוא סבר דעדיף מדם התמצית משום דגזירת הכתוב הוא דשרי אכל בבהמה תאכלו כמו חלבו דשרי מה"ט · אבל השתא דקאמר דבאמת אסור הוא אלא שאין ענוש כרת א"כ ע"כ דלא איתרבי מכל בבהמה תאכלו · א"כ פריך שפיר לא יהא אלא דם התמצית כו' דהא לר' יהודה כל דם בכרת ומ"מ לא כיון דאיכא הכא איסור דם ה"ה נמי דאיכא כרת וק"ל :

שם בתו' ד"ה חלבו דמאי כו' ומה"ט נמי לא קאמר למעוטי דמו דהוי לכ"ע בכרת כו' ר"ל והתי' לדס"ל לר' אושעי' כר' יוחנן בסמוך דאפילו המתיר בחלבו אוסר בדמו · אבל למאי דמסיק דהכי איתמר לא הילכו בו אלא על עסקי אכילה בלבד באמת לא סבר ר' אושעי' כר' יוחנן אלא כריש לקיש דלדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו · ואין צורך לדחוק כמ"ש מהרש"א וק"ל :

שם בד"ה למעוטי רובעו דס"ד דגרע מבהמ' מפרכס' כו' ר"ל משום דמפרכסת מ"מ בהמה מיקרי' אבל בן פקועה ס"ד דאינו נקרא בהמה כלל אף לענין זה וק"ל :

שם בד"ה דנימר שה שה מפסח כו' וא"א לומר כן דא"כ לר"מ היאך פודין בו כו' ר"ל דא"כ לענין זה לא גמרי' מפסח משום דיוצא דופן דפסול בפסח לאו גבי פסח כתיב אלא בכוס קדשי' ופסח בכלל · ולכן לא גמרי' בג"ש אלא מאי דכתיב גבי פסח גופי' · דאל"ה תקשה היאך פודין בו לר"מ · אבל אין לומר דהתו' רצו להוכיח דבן פקועה לא מקרי יוצא דופן · דהא ליתא · חדא דודאי כל שלא נולד בחיי אמו מיקרי יוצא דופן כדמוכח לעיל (דף ל"ח ע"ב) דאמר אי ליתא דמתה אמי' והדר ילדתי' מכי יולד נפקא משמע בהדי' דכל שנולד אחר מית' אפילו דרך רחם מיקרי יוצא דופן · ועוד דאת"ל נמי דלא מיקרי יוצא דופן · מ"מ פסול גבי פסח בלא ע"ז דשחוטה · משום דהוי יתום ואמרי' תחת אמו פרט ליתום ודוק :

דף עה ע"א ברש"י ד"ה מקרטע מפרפר כו' דתו לא חי כו' מכאן מוכח דרש"י לא ס"ל כפי' הרי' אלא דבין ר"ה ור"ע קא בעי מאי ביניייהו וק"ל :

דף עה ע"ב תו' ד"ה דנפל דובא עלי' כו' ובקונטר' פירש נמי ולא הי' עוד יכול לחיות כו' ולולי דבריהם הי' נראה לע"ד דרש"י אין כוונתו לומר שהי' טרפה דא"כ ה"ל לקצר ולכתוב ונעשה טרפה · וגם לא נקט לשון דרוס אלא כתב הזאב טרפו ואם כוונתו שנעשה טרפ' ה"ל לנקוט לשון דריסה כדנקט הגמ' בכל דוכתי · וגם הגמ' הל"ל דדרסי' דינא כיון דעיקר מה שבא להשמיענו בזה דאע"ג שנשחט מותר ה"ל לנקוט לשון דרוסה דמשמע דמטריף בכך משום דדרוסה היא אחד מי"ח טרפות · אבל השתא עיקר חסר מן הספר · אלא דהגמ' בא לספר המעש' כמו שהיה שע"י שנפל הזאב עליו וטרפו עד שלא יכול לחיו' עוד והי' מתיירא שימות ויהא אסור באכילה לכך בא לשאול אם צריך לשוחטו או להמיתו באיזה מיתה שירצה או יניחנו ואם ימות מ"מ יהא מותר · וזה כוונת רש"י נ"כ · אבל טרפה לא הי' · דאע"ג שלא היה יכול לחיות · מ"מ איירי שאין בו שום טרפות אלא שנשכו הזאב עד שנעש' חולי ומסוכן וק"ל :

שם בתו' ד"ה אלא כיפא ס"ל כו' ואהאי סמכי' להדליק כו' לכאורה לפי מה שכתוב הגירסא לפנינו כאן כ"מ ששנה ר"ש שזורי במשנתנו הלכה כמותו · אפילו הוה קי"ל הכי · מ"מ בהא דברייתא היא לא קיי"ל כוותי' דהא במשנתנו קאמרי · אבל באמת במס' מנחות אין הגירסא כן אלא כל מקום ששנה ר"ש שזורי הלכה כמותו והכי איתא בהדי' התם אמנו במשנתנו קאמר כל מקום ששנה ר"ש שזורי קאמר ע"ש וק"ל :

דף עו ע"א לבתר דנפיק כו' למעלה מצומ' הגידין מקשה במ"נ לפ"ז מנ"ל לרב דמתני' איירי בארכובה הנמכרת עם הראש אי משום דלמטה משמע למטה ממש מיד וכמו שפירש"י לעיל · הא עתה גם לדידי' למעלה אין פירושו מיד א"כ גם בלמטה נימא הכי ע"כ תוכן דבריו · ולע"ד י"ל אדרבה מש"ה הוה בעי למימר למעלה למעלה מצומת הגידין משום דלעולא ע"כ צ"ל דלמטה לאו למטה ממש דהרי בצומ' הגידין טרפה אלא ע"כ למטה מכל עצם האמצעי קאמר א"כ לדידי' נמי מ"ל דלמעלה לאו ממש ולא קשי' לדידי' טפי מלעולא והא דקאמר בתר הכי ולא אמרי לי' כו' הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני · היינו כמ"ש התו' דלעולא מ"ל מן הארכובה ולמטה מיד כו' אבל לדידי' למעלה אינו למעלה מיד אלא למעלה מצ"ה וזה לא מסתבר · ועי"ל דלרבי יהודה באמת למעלה פירושו ממש למעלה מארכובה מיד דהא באמת הוא טרפה למעלה מיד אלא דקתני וכן שניטל צ"ה דלא תימ' דוקא למעלה מיד לפי ששם צ"ה טרפה אבל למעלה מצ"ה לא לכך תני וכן שניטל צ"ה לאשמועי' דלמעלה מן הארכובה היינו למעלה מצ"ה דנמי טרפה ותני סיפא לגלויי רישא · אבל לעולא ע"כ למט' ליכא דאמת אינו למטה ממש · והדר קאמר דשפיר עביד דלא אמר לי' משום דמן ארכובה ולמעלה קתני דמשמע מיד ואי הוה עיקר כוונתו לאשמועינן למעלה מצ"ה דנמי טרפה ה"ל למתני בהדי' למעל' מצ"ה ולא ה"ל למתני ליסנ' דלא שמעי' מיני' עיקר חדושו אלא מכח יתורא דסיפא · ובזה מיושב נמי מה שהקשה בס' ת"ח על רש"י ד"ה והא נחתכו כו' והא ליכא למימר תנא רכובה עם צ"ה והדר תנא צ"ה בלא ארכובה כו' וכ"ש נחתכו עכ"ל וכתב בס' ת"ח דליכא למימר דאי הוי תני ניטל צ"ה ה"א דנחתך למעלה מצ"ה בעצ' האמצעי כשרה יע"ש שמניח שם בקושי' · ולפ"ז א"ש דהיינו מה שאמר רב יהודה אמאי לא אמרי לי' למט' כו' למעלה למע"ה מצ"ה · וכנ"ל · וא"מ קאמר שפיר בתר הכי ולא אמרי לי' כו' ה"נ מן הארכוב' ולמע' קתני דמשמע מיד ואי עיקר הך בבא לאשמועינן דלמעלה מצ"ה נמי טרפ' ה"ל למתני בהדי' למעלה מצ"ה כנ"ל וק"ל :

שם ברש"י ד"ה למטה דמתני' לאו למטה מיד קאמר כו' אלא ה"ק למטה מאותה רכובה ומעצם האמצעי כולו דהיינו כו' מה שמקשה מהרש"א בזה דנמ"ל נמי דארכובה התחתונה קאמר וכה"ג ע"ש לע"ד לאו קושי' היא דאי ארכובה התחתונה קאמר אין לומר דלמעל' מעצם האמצעי קאמר דעצם האמצעי מאן דכר שמי' · דבשלמא אי ארכובה עליונה קאמר א"כ ת"ל דכל העצם האמצעי מקרי ארכובה העליונה · ולמטה היינו מכל העצם אמצעי וכמ"ש מהרש"א בשם הרא"ש · אבל אי ארכובה תחתונה קאמר ודאי דעצם האמצעי אינו נקרא ארכובה התחתונה אלא עצם התחתון מ"ל דנקרא ארכובה התחתונה ולמטה היינו למטה מתחלתו וכמ"ש הרא"ש ע"ש · וא"כ למעלה נמי היינו מתחלת העצם התחתון ולמעלה דהיינו בעצם האמצעי

האתלפי או בינן לתחתון תוך הפרק עצמו אבל לא מצי קאי אעצם אתלפי כלל · אע"פ שנאמת לשון רש"י משמע דלא ס"ל כהרא"ש שכל העצם נקרא ארכובה אבל מ"מ לפי מה שרוצה מהרא"ש לפרק מתחילה כוונת רש"י כהרא"ש · לא מקשה מידי וק"ל :

דף עז ע"א בגמר' מכדי אין שילי' בלא ולד למה לי קרא כו' יש לדקדק דמאי דמסיק לקמן לר"א דאפי' יש עמה ולד רק שאין קשורה בולד אסורה שמא שאין לולד אחר ותני' כותי' דר"א ממילא הכי הלכתא · א"כ מאי פריך הכא דילמא קרא איצטריך להיכא דיש עמה ולד ואין קשורה בולד דס"ד דשרי משום דהוי ספק ספקא דשמא אין שם ולד אחר · ואת"ל יש שם ולד אחר · שמא לא יצא רובו עדיין כמ"ש התו' לקמן בסמוך · ולכך הוי ס"ד דשרי כמו כל ספק ספקא דעלמא להכי איצטריך קרא הכא לאסור ודוק :

שם גרש"י ד"ה דאמר לי' ר' יוחנן לר"ל בהעור והרוטב כו' הא דלא פירש דקאי אהא דאמר ליה ר"י לרב אסי לעיל פ' א"ס (דף כ"ה ע"ב) ג"כ על משנה זו · אתקינהי כו' וכן פי' בא"ח' בחדושי הרשב"א · דא"כ הל"ל דאמר לי' ר"י לרב אסי · אבל מדקאמר סתם דאמר ליה ולא הזכיר רב אסי כלל · משמע דקאי אר"ש לקיש שהזכיר כבר · וא"ל היא גופא תקשי למה שביק הגמ' הא דלעיל ומייתי ראי' מדלקמן · די"ל דמהתם לא הוי ראיה כ"כ · דהתם איירי לענין עורות בית הפרסות ומ"ל דבהא דוקא לא ס"ל לר"י כמתני' משום דיחידאה היא · אבל לענין עור הראש של עגל הרך שאסור להקשות · שפיר ס"ל כמתני' דלא אזלינן בתר סופו · אע"ג דיחידאה היא · דמסתבר לי' טעמא דר"ש בהא · ומצינו כמה פעמים שפסקו אמוראים הלכת' כיחיד נגד רבים משום דמסתבר להו טעמי' אבל לקמן איירי בהך מילת' גופה וקאמר דלית הלכת' כמתני' בהא וק"ל וצ"ע על הרשב"א שלא הרגיש בזה :

דף עח ע"א ברש"י ד"ה אותו ואת בנו כו' תנא נמי בא"י ובח"ל כו' ק"ק אמאי לא קאמר משום דבעי למתני בפני הבית ושלא בפני הבית דמיתני בריש גס דומה יותר להך מילת' דנוהג בין בא"י בין בח"ל · ואפשר לומר משום דהך מילת' גופה דנוהג בין בפני הבית בין שלא בפני הבי' לא איצטרי' כל כך והרא"י שהרי לא צריך קרא להכי כמ"ש התו' ד"ה אי מה קדשים כלאים כו' לכך לא בעי לפרושי דתנא בא"י ובח"ל איידי הא · וכן משמע מלשון שכת' מהו' דבעי למית' כו' דאיצטר' למילף מקראי כו' וק"ל

שם בתו' ד"ה מכין לאותו ואת בנו כו' וא"ת ואמאי ס"ד דלא איירי קרא במוקדשין כו' יש לדקדק דילמא קרא איצטריך דלא נימא דשחיטת קדשים כיון דשחיטה שאינה ראוי' היא דהרי השני פסול משום מחוסר זמן לכך לא יהא נוהג בהן אותו ואת בנו משום דשחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה ואיצטר' דר"ש איצטריך קרא · וי"ל דהכא הך ברייתא אתיא לפרושי מתני' כדמשמע מדמייתי לה אמתני' · ומתני' אתי' דלא כר"ש כדאמר לקמן · אך מ"מ קשה דאע"ג דס"ל להאי תנא כר"מ דס"ל שחיטה שאינה ראוי' שמה שחיטה · מ"מ איצטריך קרא להכי · דהא הגמ' קאמר לקמן לר"מ דיליף שחיטה שאינה ראוי' שמה שחיטה משחוטי חוץ אע"ג דטפי מסתב' למילף משבוח טבח והכן דהוי חולין מחולין דלא שמה שחיט' משום דאותו ואת בנו בקדשים מי לא נהיג · וא"כ אי לא הוי כתיב קרא בהדי' דנוהג בקדשים · הוי אמרי' דילפינן חולין מחולין · דבחולין ודאי איירי אי כתיב סתמא אבל בקדשים איכא למימר דלא איירי · וא"כ כיון דילפי' חולין מחולין דבעי' שחיטה ראויה ובקדשים לא הוי שחיטה ראוי' ה"א דלא איירי בקדשים כלל ודוק :

שם בא"ד ואין לומר דאיצטריך שאם צריך לפסח כו' מקשי' בשם הגאון מוהר"ר מרדכי אב"ד דק"ק בריסק וכדפסינן ק"ל יהודא מהא דאי' לקמן בפירקין אין לי אלא אותו ואת בנו אותו ואת אמו מנין כשהוא אומר לא תשחטו הרי כאן שנים כו' לפ"ז היכי · באו התו' למימר דאס"ה צריך קרא למוקדשין לענין פסח דס"ד דאתי עשה דפסח ודחי לאו דאותו ואת בנו דא"כ ל"ל לא תשחטו ליכתוב אותו ואת אמו · וכ"ת א"כ הוי אמרי' דוקא אותו ואת אמו אבל אותו ואת בנו לא · דא"כ ל"ל קרא למוקדשין מהיכי תיתי לא ינהוג במוקדשין דאין לומר משום פסח איצטריך · הא ליכא לאשכוחי בפסח דהא פסח אינו בא נקבה ואותו ואת בנו אינו נוהג אלא בנקבות · הגם לפי פשוטו לק"מ די"ל דהתו' כ"כ לחכמי' דאותו ואת בנו נוהג גם בזכרים וכן משמע מלשונם שכתבו כאן ואין לו אלא אותו שנשחט בו ביום אבין או בנו כו' · אך לפ"ד גם לרבנן דחכמי' א"ש דבסמוך אית' דמאותו נפקא לן לחלק דלא נימא עד דשחיט שור ושה ובנו לא מחייב והיינו לרבנן דחכמי' · ובדף פ"א ע"ב אית' הכל מודים בהיא לבי' תנה חייב בפסול שה ובנו אמר רחמנא ולא לבי ובנו והכל מודים בהיא חיישה ובנה לבי שחייב שה אמר רחמנא ובנו כל דהו ע"ש ולפ"ז לק"מ דהיכי ליכתוב רחמנא · ליכתוב שור או שה אותו ואת אמו לא תשחט ה"א אמו כל דהו ואותו בעינן שיהא שה דוקא דהא שה קאי השתא אבן ולא על האם · ליכתוב שור או שה בנו ואותו לא תשחטו לא הוי ידעי' לחלק דהא השתא לא הוי מייתר אותו · וע"כ לא מצי למכתב בענין אחר אלא כדכתב באמת אותו ואת בנו וגו' ודוק :

שם בגמ' ועוד שה כתיב כו' יש לדקדק אמאי מקשה קושי' זו והכא הא קושי' זו לא תלי' הכא כלל · ונלפ"ד דבל"ז ידע לתרוצי או לרבות כלאים ולא קשי' ליה הא איצטריך או לחלק · דא"כ לא נכתוב כלל שור או שה ולכתוב רק ואותו ואת בנו לא תשחטו וקאי אדלעיל מיני' דכתיב שור או כשב או עז כי יולד וגו' אלא ודאי דאתי לרבויי כלאים אבל השת' דאמר שור הפסיק הענין א"כ איצטריך למכתב שור או שה להפסיק הענין דלא נימא דקאי דוקא אמוקדשין ולהכי פריך שפיר · דליכא למימר דאו לרבות דהא השת' איצטריך לחלק כדפריך בתר הכי וק"ל :

דף עט ע"ב בגמ' ומדלרבנן מספקא להו לרבי אליעזר פשיטא לי' והא דתני' כו' נראה די"ל דאי הוי לרבנן פשיטא להו דחוששין לזרע האב הת"ל דלר"א מספקא לי' ופליגי לענין מלקות דרבנן ס"ל דאו"ב נוהג בכוי דהיינו אפילו בתיש הבא על הצביי' ולוקין עליו ור"א ס"ל דאין לוקין משום דספקא הוא ושמא אין חוששין ואין כאן אפי' מקצת שה · אבל השת' דלרבנן מספקא וא"כ ע"כ לא קאמרי דנוהג אלא לאיסור לכתחילה ולא למלקות · א"כ ר"א דפליג עלייהו ע"כ מותר לכתחילה קאמר וע"כ פשיט' לי' דאין חוששין וק"ל :

שם תו' ד"ה אילימא דקתני כו' והא דפליגי בכוי לאשמועינן דבנו ואפילו כל דהו עכ"ל והא דאמר ר' אליעזר כלאים הבא מן העז כו' אותו ואת בנו נוהג בו כוי אין או"ב נוהג בו אע"ג דבכה"ג אף בבהמה אין או"ב נוהג דהיינו באב ובנו · מ"מ י"ל דה"ק כלאים אותו ואת בנו נוהג בו דהיינו משום שאפשר למצוא בו או"ב באם ובנה אבל בכוי אין או"ב נוהג כלל דבאם ובנה לא שייך משום דהיא צבי' ובאב אין או"ב נוהג כלל וק"ל :

דף פ ע"א ברש"י ד"ה בתיש הבא על הצביי' כו' אבל מלקות ליכא כו' ה"ל התראת ספק כו' ואין מלקות בלא התראה כו' · לא ידעתי מי הזקיקו לזה להכני' הגמ' כאן בפלוגתא דהתראת ספק דפליגי בה תנאי ואמוראי · הא הכא לכ"ע אין לוקין עליו כיון דמספקא לן אי עבר על לאו דאו"ב כלל · וטעמא דהתראת ספק אינו שייך אלא היכא דידעי' בודאי שעבר אלא שבשעת התראה היה ספק למתרה אם יעבור או לא כגון בהכה את זה וחזר והכה את זה דמייתי לקמן או מותיר בפסח או נשבע לאכול ככר זה היום ועבר היום ולא אכלה וכיוצא :

דבאמת השת' ידעי' שעבר עליהם רק בשעת התראה ספק הי' · אבל הכא דלעולם נשאר בספק אם עבר או לא פשיט' דאין מלקין אותו מספק אליבא דכ"ע ונ"ע :

שם בד"ה מתקיף לה רב אחא כו' אכתי מנא לן דמינא דעז הוא דילמא מינא דאקו ניהו כו' הכך דלא נקי' אינן בהו ודילמא הכי ניהו עכ"ל מלשון זה שכתב ודילמא הכי ניהו משמע שכוונתו כמ"ש מהרש"א דהקושיא היא שמא הכי עצמם שהוזכרו נקרא הם ולא מין מהם · דלזה אין סברא · כיון שנקראים עז משתבר טפי דמין עז הם ע"ש · אבל מ"מ קשה מאי פריך מתאו דהרי תאו ידעינן מאי ניהו מדמתרגמינן תורבלא שהוא שור הבר ולא פליגי בי' בסמוך אלא אי מין בהמה או מין חיה הוא · אבל ודאי משמע שהוא תאו האמור בתורה לכ"ע · וא"כ היכי מ"ל דעיזי דבאלי הם תאו עצמו האמור בתורה ונ"ע :

שם בתו' ד"ה מדחשיב ל' בהדי חיות כו' וק"ק דאיל הבר הוי חי' כו' מקשה במ"ב אימא דאיל כחשב בהדי חיות דהכי כתיב איל וצבי וגו' ע"ש ולע"ד לק"מ דאיל הבר הוא זכר שלרחלים ה"ד ביער כמו שפרש"י והוא נקוד בחיר"ק תחת היו"ד ואיל המוזכר אצל החיות הוא מין חיה והוא נקוד קמ"ץ תחת היו"ד ואין לומר דאיל הבר באמת נקרא בקמ"ץ והוא מין איל המחובר בחיות · דלא שייך לקרותו איל הבר דהא גם מין איל זה שזכר הכתוב ג"כ גדל ביער ואינו גדל בישוב דכל החיות אינן מצויין בישוב ומה נשתנה זה לקרותו בשם איל הבר טפי מאיל הנזכר בקרא · אלא ודאי שקוראים אותו איל הבר בחיר"ק וכוונת הש"ס שהוא מין איל הנזכר בקרא אצל הקרבנות אלא דסת' איל גדל בישוב וזה גדל ביער וע"ש כך נקר' הבר וק"ל

שם ע"ב בגמ' קמא מיקטל קטלי' כו' כרת נמי ליחייב אין לדקדק ל"ל הך סברא דקמא מיקטל קטלי' כו' הא הוי מצי לאוכוחי מבתרא גופי' כיון דקדשים בחוץ שחיטה שאינה ראוי' היא למה סופג את הארבעים · ואין לומר משום לאו דשחוטי חוץ דא"כ כרת נמי ליחייב עלה · די"ל דהת"ל דר"ש לטעמי' דס"ל דלאו"ב אינו מחוסר זמן ששחטו בחוץ הוא בלא תעשה ואין בו כרת · וא"כ שפיר הת"ל דלוקה משום ש"ח וכרת לא מיחייב וק"ל :

שם בגמ' ולילקו נמי משום לאודמחוסר זמן כו' הא דלא. מקשה בל"ז אמתני'. קושי' זו י"ל משום דבל"ז הוה אמרי' דשחיטת קדשי' שחיטה ראוי' היא כדאמ' סד"א שחיטת קדשי' שחיטה כו' וא"כ הוי שחיטת שני שאינה ראוי' משום דהוא מחוסר זמן ומתני' ר"ש היא דאמר שחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה ואינו חייב משום אותו ואת בנו אלא משום מחוסר זמן סופג את הארבעים וא"כ לא קשה מידי · ואע"ג דרישא ע"כ לאו ר"ש היא כדמוכיח לעיל · מ"מ הך בבא מצי אתיא כר"ש · וע"כ סברא היא דמצינו לומר הכי · דאלי' ל"ל לרבי אושעי' להוכיח מכולה מתני' דאתי' דלא כר"ש תיפוק ליה דכיון דתרי בבות אן חד בבא אתי' דלא כוותי' · ממילא אידך בבי כמי דלא כוותי' · אלא ודאי דמ"ל דהרי תנאי כינהו אבל הש"ס דאמר דמתני' דלא כר"ש פריך שפיר ודוק :

שם בתו' ד"ה שחיטה שאינה ראוי' כו' דכיון דאסר הכתוב כו' הרי גזירת הכתוב דלילקו כו' ונ"ע דמכ"ל דגזירת הכתוב הוא דלילקו דילמא הוי' ותוסיף על ענין ראשון לא אתא אלא לאשמועי' שיהא כוהנ אותו ואת בנו בקדשי' ואם שחט השני יהא פסול משום מחוסר זמן אבל מ"מ לא ילקה עליו כיון שהוא שחיטה שאינה ראוי' ודוק :

דף פא

ע"א ברש"י ד"ה ואזדא רבא לטעמי' כו' התראת ספק היא עכ"ל וכ"כ אח"ז ואזיל לגירס' שלפנינו אבל לגירסת רש"י צריך לפרש דלטעמי' הוא דסבר דשני מקרי מחוסר זמן ואינו לוקה עליו משום דהוי שחיטה שאינה ראוי' אבל שחיטת ראשון מקרי ראוי' ודלא כר' הושעי' וק"ל :

דף פב

ע"א בגמ' אמר רב יוסף לענין דינא תנן כו' לכאורה קשה פשיטא דהיכי ת"ל לענין איסו' והית' תנן דה' קתני ואם קד' השני זכה וגם למה יהי' אסור לשני לשחוט ראשון דהא אין איסור אותו ואת בנו שייך אלא אם כשחט כבר אחד שאסור לשחוט השני אחריו אבל בשחיטת הראשון אין איסור · ונראה דה"מ למטעי דה"ק איזה שלקח ראשון ישחוט ראשון ואין צ"ך לחוש שמא כבר שחט השני · אבל השני אסור לשחוט מן הסתם דשמא כבר שחט הראשון עד שידע בודאי שלא שחט עדיין · ואז אם קדם ושחט זכה · קמ"ל רב יוסף דלא · אלא לענין דינא תנן · אבל לענין איסור והתיר שניהם שוין שכל אחד דאי לשחוט אפי' אינו יודע שלא כשחט השני עדיין כדאית' בש"ס ס"י ו וק"ל :

שם ברש"י ד"ה הרי כאן שנים כו' והא כילד בת ואם ובת כו' ר"ל בת ואמה ובתה של הבת · דאלת אם גמלת בת שניהם אבת שהזכיר תחלה קיימי · ומהרש"א נדחק להגי"ה ואין צורך לע"ד וק"ל :

שם בתו' ד"ה סומכוס אומר כו' וסיפא נקט משום רבות' דרבנן כו' ר"ל דהשתא דסומכוס פליג כמי ארישא ל"ל למתני הסיפא כלל · דבאלמא בל"ז הת"ל דקתני הסיפא משום דבעי למתני פלוגת' דסומכוס · אבל השתא דפליג כמי ארישא קשה ה"ל למיתני פלוגת' דסומכוס ברישא ולא ליתני הסיפ' כלל וק"ל ופש"ט :

שם ע"ב ברש"י ד"ה דאע"ג דגופין מוחלקין כו' ופליג סומכוס בסיפא וה"ה לרישא כו' מה שכתב רש"י זה כאן ולא כ"כ מיד אהא דקאמר קסבר סומכוס אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד חייב · י"ל שבא לתרץ קושיא מהרש"א דאמאי לא קאמ' דקס"ל דאע"ג דהוי שני שמו' פטרי רבנן · לזה כתב דה"ה דפליגי ברישא דלא הוי שני שמות · ותקשה לן אמאי אמאי לא פליגי בעלמא כתירוץ מהרש"א בזה וק"ל :

שם בתו' ד"ה ולאפוקי מדר' יאשי' כו' ועוד נראה לפרש כו' נראה שבאו לתרץ היכי משתמע מיני' לאפוקי מדר' יאשי' · מדקתני כלאים כלאים · דמשמע תרי גווני כלאים · הא לר"י נמי איכא לאשכוחי תרי גווני כלאים דהיינו חטה ושעורה ותרי מיני זרעים אחריני · דהרי בכלאי זרעים מודה ר"י דכל תרי מיני הוו כלאים · לזה כתבו דתרי גווני לא מקרי אלא אי חד הוי כלאי זרעים וחד כלאי כרם · אבל אי תרווייהו הוו כלאי זרעים לא מקרו תרי גווני למקרי להו כלאים כלאים · וא"כ ע"כ מיירי דחד הוי כלאי זרעים כגון חטה ושעורה וחד כלאי הכרם ולא כלאי זרעים כגון חטה וחרצן · וא"כ ע"כ הוא דלא כר"י דלדידי' כיון דליכא כלאי הכרם אלא בחטה ושעורה וחרצן · א"כ זה הוי נמי כלאי זרעים ולא הוי מקרי תרי גווני כלאים כיון דתרווייהו שוין דמקרו כלאי זרעים · אלא דקשי' להו אהא · א"כ היכי קאמר קמ"ל דכי זרע חטה וחרצן ושעורה וחרצן נמי מיחייב · הא הנך תרווייהו כלאי הכרם נינהו ולא הוו תרי גווני לפי דבריהם · לזה כתבו דבאמת חד גוונא הוא ואו שעורה קאמר ואידך גוונא היינו חטה ושעורה דהוי כלאי זרעים ודוק :

דף פג

ע"א בגמ' אלא פשיטא בבת אחת כו' מקש' מהרש"א לפ"ז ל"ל למנקט שני גידין משני ירכות משני בהמות הא ה"מ למתני פלוגתייהו בשני זיתים מגיד אחד ומתרץ דבעי לאשמועי' דת"ק סבר כר' יהודה לענין זה שאין גיד הנשה נוהג אלא בירך אחד ומקשה ע"ז הא לקמן משמע דבאמת אין הת"ק סובר כר' יהודה אלא דנקט שתי ירכות משתי בהמות לרבותא דר' יהודה ע"ש באורך ולא ידענ' מאי קושי' דהא דמשמע לקמן דאין הת"ק סבר כר' יהודה · היינו לפי האמת דמסקי' הכא דפליגי אי גידקלוי בריה או לא · א"כ ע"כ הוצרך למנקט פלוגתייהו בשני גידין · אלא דה"מ למנקט משתי ירכות אפי' מבהמ'

אחת · והא יש לתרץ דנקט הכי לרבותא דר' יהודה דבבהמה אחת פשיטא דאינו סופג שמוני' אליבא דר' יהוד' דהא"ס כו נוהג אלא בא' אחת · ולא הוי שמעי' מילי' דס"ל לר"י דאינו קרוי בריה לחייב במאות מכות · להכי נקט משתי בהמות לאשמועי' דר"י כבר דאינו חייב אלא מכות · אבל לפי מאי דס"ד השתא דפליגי בשתי זיתי חלב בהעלם א' אם חייב שתים אונא · א"כ ה"מ לאקשו פלוגתייהו בשני זיתים מגיד אחד והוי שמעי' נמי שפיר פלוגתייהו דע"כ בהא פליגי · וא"כ ע"כ צ"ל לס"ד דהשתא דנקט שני גידין משני ירכות כו לאשמועינן דסבר כר' יהודה ודוק :

שם בתו' ד"ה וכדברי ר' הגלילי אף עוף בגליל כו' והא דלא חשיב הכא עי"ט ראשון של חג כו' הא דאלו קושייתם הכא ולא הקשו זה בכ"ז אמתני' · וי"ל תקנ' דבכ"ז המ"ל דבעי"ט ראשון של חג היו שוחטין עופות ולא היו מרבים בבשר בהמה · והא דלא משום דבחג כתיב שמחה יתירה דמשמע' זה אכו אומרי' בזמן שמחתנו יותר מבשאר ימים טובים · לכך עושים בו שמחה יתירה באכילת עופות שהם חשובים יותר מבשר בהמה כמו שהביאו התנ' לקמן (דף פ"ד ע"א) בגס מדלא אורח ין ראשון אווזים ותרנגולי' ין שני דגי' ין שלישי בשר כו' דמשמע בהדי' דעופו' עדיפי' מבשר רק בעי"ט האחרון של חג כיון שאינו אלא ספק לחג וגם כבר הרבו בסעודה בי"ט ראשון · אין מרבים בעופו' אלא בבשר בהמה · ולכך א"ש דלא חשיב לי' הכא · אבל השתא ליכא למימר הכי · דא"כ תקשה אמאי לא מקשה התם י"ט של חג שחל באחד בשבת ידחה כיון שצוחטין בו עופות · אלא ודאי דהא ליתא · ומקשים שפיר וק"ל :

שם ע"ב תו' ד"ה במזומן כו' וקשה לפירושו דא"כ בכל הני פירקין הל"ל כו' ולולי דבריהם הי' נלע"ד דרש"י נמי סובר דקתני לי' הכא לאשמועי' דכי ילוד לאו דוקא · אלא דקשי' לי' לרש"י דמ"מ לא הל"ל לשון מזומן ואינו מזומן אלא בבילודין ואיכא בילודין ומ"ז כתב דתני הא לישנא' משום דגבי שילוח הקן תני הא לישנא. תני לי' נמי הכא וק"ל :

דף פד תו' ד"ה מה חי' שאינה קדש כו' דתנן בפירקין קדשים בחוץ כו' הא דלא הקשו זה מיד אמתני' דקתני אבל לא במוקדשין · י"ל משום דהמ"ל דמתני' ר"ש היא ולכך שפיר תני אבל לא במוקדשין דבפני' אינו חייב לכסות משום דלא אפשר אלא ע"י נבילה וכתיב ושפך וכס' מי שאינו מחוס' אלא שפיכ' כו' כדאמרי' לעיל · ובחוץ נמי א"ה פטור משום דהוי שחיטה שאינה ראוי' ולר"ש לאו שמה שחיטה · אבל לר"מ בחוץ חייב · אבל השתא דיליף מהיקישא קשה א"כ אמאי מחייב ר"מ בחוץ וק"ל :

שם ע"ב בגמ' ודילמא דעבר ושחט יש לדקדק למה לן לדחוק ולאוקמה ע"י עבירה · הא מצינן לאשכוחי גם בהיתר ות"מ לא ניתנה שבת לידחות אלא · כגון ששחט בע"ש וכסהו הרוח ובשבת חזר ונתגלה דאז ודאי לא דחי הך כיסוי שבת אע"פ שחייב לכסותו כדתנן לקמן וק"ל וצ"ע קצת :

דף פה בגמ' ור' מאיר אמו אותו ואת בנו בקדשי' מילא נהיג כו' כתב מהרש"א ויש לדקדק דמשמע דאי לאו דאותו ואת בנו נוהג בקדשי' הוי דכין חולין מחולין כו' א"כ כ"ש התם בתשלומי ד' וה' אכתי תקשי דה"ל למילף חולין מחולין כו' ולדברי התו' ניחא כו' עכ"ל אבל מ"מ בתירוצו אינו מיושב למה לא הקשו התו' מקודם דאסקי' הא תירוצא אדעתייהו גם קושי' של מהרש"א · ולולי דברי מהרש"א הי' נראה דלק"מ דהמ"ל דהתם ילפי' מהכא ולא משחוטי חוץ ולהכי הוצרך הגמ' לומר דאותו ואת בנו בקדשי' נמי נהיג דאל"ה בשמ' הוי ילפי' בכל דוכת' משבוח טבח דהיינו חולין מחולין אבל השת' דאותו ואת בנו בקדשי' נמי נהיג א"כ ילפי' לי' משחוטי חוץ משום דהוי שחיטה משחיטה וילפי' תשלומי ד' וה' מאותו ואת בנו דחולין דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה · אלא דמ"מ קשה דספי ה"ל למילף התם משום טבח דהוי טביחה מטביחה וזהו קושי' התו' באמת וק"ל :

שם בתו' ד"ה דכין שחיטה משחיטה כו' וי"ל דכיון דילפי' הכא דשמה שחיטה תו א"א לן למימר בכל דוכתי דשמה שחיטה כו' אע"ג דבכסוי הדם סבר רבי דלא שמה שחיטה אע"ג דגבי אותו ואת בנו סבר כר"מ · היינו משום דבכסוי הדם כתיב בהדי' אשר יאכל דמשמע למעט שחיטה שאינה ראוי' לאכילה · אבל בעלמא דלא כתיב מיעוטא ילפינן אהדדי מהדדי · ולכך סברי' בכל דוכתי' כר"מ כמ"ש התו' לקמן ד"ה אימא תיהני לי' שחיטת אמו כו' · חוץ מגבי כסוי הדם דכתיב בהדי' אשר יאכל וק"ל :

דף פו ע"ב ברש"י ד"ה אמרו ספק איסור כו' אי לאו דרוב מעשיהן מקולקלין כו' דר"מ חייש למיעוט כו' עיין מ"ש מהרש"א בזה ואינו במשמעות הלשון כלל · ולע"ד נראה דה"ק אמרו ספק איסור להתיר הילכך כיון דספ' איסו' אין מתירין אי לאו דרוב מעשיהן מקולקלין אלא המיעוט או פלגא מקולקלין לא הי' מתי' משום אחריה' אע"ג דאיכא חזקה דבהמה בחזקת איסור עומדה בהדה דמיעוטא או פלגא דמקולקלין · מ"מ לא חשיב יותר מאלו הי' רוב מקולקלין · ור"מ חייש למיעוטא ושתא יפה בחמץ להכי צריך לומר דרוב מעשיהן מקולקלין והוי רובא וחזקה ומקרי מיעוט מתוקנין מיעוטא דמיעוטא דמודה ר"מ דלא חייש' לי' וק"ל :

דף פז ע"ב בגמ' מכשירין כמיא דם אכשורי מכשר כו' לכאורה קושי' זו קשי' בלא האי שינוי' דמשני מכשירין איצטריכא לי' ומשמעות הלשון דבלא האי שינוי' לא הוי קשי' לי' מידי · ונראה דבל"ז הוי ידע לשנויי דמיירי במי נשמים ונפל הדם לתוך המים דלא אחשובינהו למים כלל ולא מכשרי · אבל השתא דמשני מכשירין איצטריכא לי' · קשה · מ"מ נ"ל למימר מכפרין וחייבין בכיסוי · וצ"ל איידי דקאמר מכשירין חשיב נמי הני דדיכייהו שוה לי' · וא"כ ע"כ דמיירי כולהו בחד' גוונא דאל"ה לא ה"ל למיתני להו איידי דהך · ומכפרין ע"כ מיירי דנפיל מים לתוך דם · דאל"כ ראשון ראשון בטל כדאמרי' לעיל · וא"כ נמי מכשירין בהך גוונא איירי · ופריך שפיר דאע"ג דאיכא למימר דמיירי במי גשמים · מ"מ קשה כיון דשקיל ורמי להו אחשובינהו כדפריך בתר הכי באמת · ולא אסיק אדעתי' שנתמדו מאליהן · אבל בל"ז המ"ל דשקיל הדם ונתנו לתוך המים · ומ"מ לא אחשבינהו · כגון שירדו גשמים לתוך כלי והוא רצה לערות הדם מן הכלי שהיה בו כגון שהי' צריך לאותו כלי ושפכו לתוך הכלי שהי' בו המים אבל לא היה צורך בהמים · ואף אם לא הי' בו מים היה שופך הדם לתוכו וק"ל ·

דף פט ע"א בתו' ד"ה והתני' חקע לא יצא כו' והא דמשני בסוכה באשרה דמשה ולא משני בדעכו"ם וקודם בטול כו' כתב מהרש"א והא דלא ניחא להו למימר לפרש"ת כמ"ש לעיל דאשרה דומיא דעיר הנדחת קתני דמיירי דישראל כו' ולא ידענא מאי קשי' לי' דהא הך תירוצא דהכא עדיף טפי כמובן מאליו · ועוד דלעיל א"ש דליכא לאוקמה דוקא בי"ט ראשון ולא בי"ט שני דא"כ לא הוי דומיא דעיר הנדחת דמיירי גם בי"ט שני · אבל הכא ודאי דמיירי בדישראל דומי' דעיר הנדחת אלא דקשי' להו דה"מ לאוקמ' אף בדעכו"ם אלא דמיירי קוד' ביטול דכמי לא יצא בו לפרש"ת · ואה"נ לא שייך לתרוצי דדומי' דעיר הנדח' קתני דהא באמת איירי דומי' דעיר הנדחת דהיינו בע"ז דישראל אלא דמיירי נמי בדעכו"ם וקודם ביטול · דהא לא שייך בעיר הנדחת · דעיר דעכו"ם אינה נעשה עיר הנדחת כלל · ולא שייך בי' דומ' וק"ל :

שם ע"ב ברש"י ד"ה ובמוקדשין לקמן כלינו בה כו' נראה דרש"י כתב זה משום דלכאורה קשה מאי מקשה הגמ' מוקדשין פשיטא · דילמא מתני' קמ"ל אפילו בעולה

בעולה דאסור להעלותו וזה לאו תולה' דאפי' היא דהא לא כתיב לא יאכלהו: א"ח כדאמ' רב חסדא לקמן ולהכי כתב לקמן פליגי כו' ומקשה הגמ' למ"ד בקדשים הנאכלים דוקא פשיטא משום דמקדשיה כו' וק"ל:

ובזה יש ליישב קושי' התו' לקמן (דף צ"ח ע"ז) ד"ה הכא במתכוין כו' וא"ת והא איסור גיד לר' יוחנן קדים כו' וא"כ לר' יוחנן מוקדשין נוהגין בגיד מיבעי לי' ע"ש ולפי מ"ש לק"מ דר' יוחנן הוא דאמר הכא אחד קדשים הנאכלין ואחד קדשים שאין נאכלין איסור גיד נוהג בהן וא"כ לדידי' אין אנו צריכין להיתר הגמ' כלל אלא א"כ דמתני' קמ"ל דאסור להעלותו · וי"ל דזה כוונת הגמ' דמייתי הכא אמר תירן זה פלוגת' דר"ח בר יוסף ור' יוחנן לתרץ קושי' התו' · ולפ"ז גדרב פפא קאמר דלא פליגי כאן להלקותו כאן להעלותו · וא"כ סבר ר' יוחנן דלהעלותו מותר מ"מ למסקנא ע"כ לית' לדרב פפא' להך ליישב' דא"כ תקשי להו ברייתא דמייתי הגמ' לקמן דגיד של עולה חולצו לתפוח ודוק:

שם בתו' ד"ה איסור גיד איכא כו' א"כ לא בעי לשנויי הכי משום דהכא יתקשה לי' דא"כ אין מוקדשין נוהג בגיד מיבעי לי' כו' דבריהם קשים להולמם דאי הוי מסיק אדעתי' הך קושי' דאין מוקדשין כו' אכתי לא משני שפיר דהא השתא נמי קשה קושי' זו כדמסקי הכא · ואי לא אסיק אדעתי' הך קושי' · הדרא קושייתם לדוכתא · דלימא יש בגידין בנ"ט · אלא דאין איסור חל על איסור וצ"ע:

דף צא ע"א תו' ד"ה כמ"ד גיד הנשה נאסר לבני נח וא"ת דילמא לא נאסר ואפ"ה הוי מקיימי' כמו שאמרו כו' לולי דבריהם הי' אפשר ליישב קושייתם עפ"מ שפי' רש"י ד"ה ומרעלהו נ"ת השתא שבא כנ' ואע"פ שלא נתנה תורה מקובלים היו מאבותיהם עכ"ל וא"כ גיד הנשה שאין לומר שהיו מקובלים מאבותיהם שהרי לא נאסר אלא מחמת מעשה של יעקב כדכתיב על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה וגו' מ"מ לא בודאי אברה' ויצחק לא היו מקיימים אותה מצוה · ואם לא הי' נאסר להם מפני הגבורה בודאי לא היו יודעים המצוה כלל · ואין לומר א"כ כל המצות שהם זכר ליציאת מצרים כגון פסח וכל הימים טובים וכיוצא בהם לא היו מקיימי' האבות · די"ל אה"נ שלא היו מקיימי' אותם מצות שהם מחמת מעשה שהי' אחר כך · אלא כגון שחיטה ושבת וכדומה להם שאין תלוים בשום מעשה שהי' · ומה שאמרו קיים א"א אפי' עירובי תבשילין לאו דוקא · דע"כ אינו אלא בי"ט וי"ט לא הי' מקיים · אלא נקט עירובי תבשילין לרבות' מצוה שאין לה עיקר מן התורה ואינה אלא תקנת חכמים · ואפ"ה הי' מקיים אותם א"א · אף מיירי בי"ט של ר"ה שהוא מפני שהוא יום הדין ובו נברא העולם והי' מקיים אברהם אותו · ומ"ש התו' מדקאמר והכן משמע דבלא"ה לא משתרי היינו משום דמשמע דבלא"ה אינו מוכן לאכול להם ואסורי' · אבל מ"ש מהרש"א דוהכן הוא ליווי · אינו מוכרח דכי היכי דטבוח הוא מקור והרי הוא כאלו כתיב ולטבוח טבח · דבלא זה אין לו משמעות לפי הענין כלל · הכ"י לדוהכן הוי כאו' ולהכן ואינו ציווי אלא מקור · וכ"כ רש"י בחומש בהדי' ודוק · אחרי כותבי מלאתי בס' תאוה לעינים שישב דברי מהרש"א:

דף צג ע"א תו' ד"ה בעי לחטוטי בתרייהו כו' דהכא בהמה בחייה כו' ומתגלים כו' וק"ק לפ"ז הוי אסור מדאורייתא' כמו חלב שעל הכסלים דהוי תרבא דתותי מתני כדמוכח מפרש"י בשמעתין דאסור וחייבי' עליו כרת משום ה"ט דבחייה פרוקי מפרקא · ולמה כתבו מתחילה ועוד שעל הכסלים כו' ומסקי אח"כ ומ"מ צריך לחטט אחריהם מדרבנן · ואי משום דחלב אמל דחתנא ולא חופין · א"כ לא הי' להזכיר עצם דעל הכסלים כו' כלל ודוק:

דף צד ע"ב תו' ד"ה אמר אביי והא דקתני מליעת' כו' דוקא במכירה כו' הא דלא ניחא להו במה שחילק ר"ת בסמוך דבריש' מיירי בנותן לו סתם ומליעת' מיירי שאומר לו שהיא לשרה ולפ"ז לא הוו צריכין למימר דהנהו אמוראי לא ס"ל להאי שינויי דלעיל דמ"ל דלעיל מיירי באומר לו שהיא מנוקרת כדפר"ת · י"ל דא"כ קשה על המקשה דפריך בסמוך והא קא מטעי להו דסבר דאפי' בסתם מקרי גניבת דעת · תקשה לי' ליפרוך בריית' דמוכח מינה דלא הוי גניבת דעת בסתם · אבל השתא שחילקו בין מכירה לדורון ע"ש · ולר"ת י"ל דהמקשה ודאי הוי סובר דבסתם נמי מקרי גניבת דעת אלא דבדורון ליכא גניבת דעת כמו שחילקו מתחילה והוי סבר דמתני' מיירי במקום שמכריזין כשינוי' קמא דלעיל · אלא לפי שינוי' בתרא דלעיל דסבר דבדורון נמי הוי גניבת דעת · מחלק ר"ת בין סתם למפרש דשינוי' דלעיל אזיל למסקנא דהכא דבסתם איהו קמטעי נפשי' · וק"ל:

ועי"ל דלעיל לא רצו לחלק הכי כר"ת משום דקשיא להו א"כ ליפלוג וליתני בגיד גופי' בין סתם למפרש שהיא מנוקרת כדמקשי' הכא באמת לפר"ת · ואין להקשות השתא נמי ליפלוג וליתני בגיד גופי' בין דורון למכירה כמו שהקשה מהרש"א · די"ל דדוקא גבי נבילה וטריפה הוי טעות במכירה · שאינה שוה כ"כ כמו כשרה שדמי' יקרים · אבל בגיד לא שייך ה"ט · וא"כ במכר נמי לא הוי גניבת דעת · אדרבה דוקא גבי דורון של דהוא גניבת דעת שמקנה עד שנראה לעצמו · ואח"כ כותלו לו ומחזיק לו טובה ע"ז לחנם אבל במכר לא שייך האי טעמא דהנכרי אינו מחזיק לו טובה שמוכר לו מה שראוי לעצמו דמשו"ה לנכרי בזה אם ראוי לו או לא · הלא קונה אותו בדמין · ולהכי במכירה ודאי דלא הוי גניבת דעת בגיד כלל ודוק:

שם בא"ד והא דדייק מדאיקפד שמואל כו' ולא הוי לן לחוש שמא רוצה ישראל כו' נ"ע לפי מ"ש בסמוך אח"ז דבמכירה של טרפה אע"ג שאומר לו שכשרה היא חשיב ישראל הרואה דלהשביח מקחו אומר כן · א"כ לק"מ דהתם שאני למוכר דהא אינשלו בתרנגולת זו שכר המענור' והי' טרפה בחזקת כשרה בודאי לא חיישי' שיקנה ישראל ממנו · ואין לומר שאליבא דרב אשי הוכרחו לתרץ דס"ל דגם במכירת טרפה בחזקת כשרה שייך הא חששא שיקנה ישראל אחר ממנו · די"ל דרב אשי סבר הכי אליב' דאמת דאסור לגנוב דעתו של נכרי מש"ה יחשוב ישראל הרואה דודאי אמת הוא שהיא כשרה דאל"כ הוא גונב דעת הנכרי אבל לעיל אין לומר דמותר לגנוב דעתו של נכרי ושמואל איקפד משום שמא יקנה ישראל ממנו · דמה"ת ניחוש שיקנה ממנו ולא יחשוב שלהשביח מקחו אומר כן · אע"ג דגבי גיד אמרי' דאיכא חששא זו שיקנה ישראל ממנו · היינו משום דהתם לא שייך להשביח מקחו כמו שחילקו כאן ודוק:

שם בא"ד וא"ת ליפלוג וליתני בגידה כו' ודהכי מיירי רישא לאביי כו' כתב מהרש"א אבל לרב אשי ודאי ניחא כו' ע"ש לכשרה אבל תקשי אמאי' נקטי אגב' מפי תרבא' דהא לרבא נמי קשי' · אמנם י"ל דלהכי קשי' לאביי טפי משום דלדידי' צריכין לדחוק ולאוקמי הברייתא בתרי גווני רישא וסיפא במקום שאין מכריזין ומליעתא במקום שמכריזין וקשי' טפי דלינקוט התנא כולי מילתא במקום שאין מכריזין ובגיד הנשה משא"כ לרבא דמיירי כולה במקום שמכריזין לא קשי' להו · אך לפ"ז לא הוי צריך מהרש"א לסברתו דבלא"ה לרב אשי לק"מ דהא לדידי' מיירי הברייתא נמי בחד גוונא דהיינו במקום שאין מכריזין ודוק:

אמנם זה דחוק לומר דלא מקשו לרבא משום דלדידי' בלא"ה מיירי כולה בחד גווני דהא מ"מ לאו בחד גוונא ממש איירי דרישא וסיפא מיירי בהכרזה ומליעת' בלא הכרזה · לכן נראה דלאביי לא רצו להקשות

דכיון דמוקי לה במקום שמכריזין · א"כ לא ה"מ לפלוני בגיד גופי' ולמתני דכשאומר לו שהיא מנוקרת אין לשלוח כו' דהיינו דומי' דרישא במקום שמכריזין והכריזו · דמ"ל דבכה"ג שיודעין בודאי שיש טרפה היום באמת אין חוששין שיקנה ממנו ישראל אע"פ שאומר שהיא מנוקרת · ושום שמא נודע לו אחר הניקור שטריפ' היא ולכך נותנה לעכו"ם דעד כאן לא אמרינן לעיל אמתני' דחיישי' שמא יתננה לו בפני ישראל אלא במקום שאין מכריזין דלא ידעי שיש טרפ' היום אבל בהכריזו מסיק ישראל הרוא' אדעתי' אלהם עותו לנכרי אומר שהיא מנוקרת ויחזיק לו טובה · א"ו שנותנה לו אע"פ שערתה לאחקנה לעצמו דמאמר שבודאי יש טרפה היום מסתמא נותנה לנכרי · ונראה זו איתא בחדושי הרשב"א דיש חילוק בין מקום שמכריזין והכריא ובין מקום שאין מכריזין לענין זה · וא"כ ע"כ לא ה"מ למיתני בגיד שאסור לשלוח אלא במקום שמכריזין ולא הכריזו כדמיירי כמי מציעת' השתא · וא"כ לא הוי דומיא דרישא דמיירי בהכריזו · אלא דלא הוה צריך למנקט מילתי' בנבילה וטרפה אלא בגיד גופי' דמיירי בה רישא וזו אינה קושי' כ"כ כמו לאביי דקשי' דה"ל למתני כולה בחד גוונא דהיינו במקום שאין מכריזין · אבל מ"מ לרב אסי כמו אין צריכין לסברת מהרש"א ר"ל כמו דאינה קושי' כ"כ : דכיון דהשת' כמו איירי בחד גווני' מתיל' אין הקושי' רק דהל"ל כולה בגיד וזו לא חשבי לקושי' · כמו לרבא וכמ"ש ודוק :

דף צה

ברש"י ד"ה שאשה אלך כהונן שמכר טרפה לעכו"ם למכרה במקולין כו' וד"ה מותר כו' דאם איתא דאיכא טרפה לא הוה מצין לי' כדי למוכרה במקולין עכ"ל משמע דרש"י ס"ל דמיירי במקום שאין מכריזין ומ"מ שרי ליק' בשר מן המקולין של נכרי' דהטבחי' נזהרין בזה שאין מוכרין טרפה לנכרי המוכר במקולין אלא לנכרים הקונים לעצמן לאכילה ומכנרים כאלו אין לוקחין בשר כלל · אבל לאידך ליכא פירש"י הטעם דאין לאסור המקולין משום שלא הכריזו · משמע דמיירי דוקא במקום שמכריזין ולא הכריזו · משום דאי מיירי במקום שאין מכריזין כלל · מהיכי תיתי למימר דלצעורי' לחנרי' מיכוין דילמא אמת אמר כדמשמע לליסנא קמא דאע"פ שהטבחים נזהרין שלא למכור לנכרי המוכר במקולין מ"מ כיון שהוא עצמו הודה שמכר לו אסור ליקח מן אותו נכרי · לכן פי' דמיירי במקום שמכריזין ולא הכריזו · לכך אמרינן דנודאי שקר אמר ולא מכר לנכרי זה כלל · וא"כ לא פליגי הני תרי ליסני אליב' דרבא · אי אמרי' לצעורי מיכוין וא"כ אפילו מנכרי זה מותר ליקח היום · ואי לא אמרינן לצעורי איכוין ואסור עכ"פ ליקח מנכרי זה · אלא דפליגי במעשה שהי' היאך הי' דלליסנא קמא הי' במקום שאין מכריזין ולליסנא בתרא במקום שמכריזין ולא הכריזו · אבל מ"מ א"ב לדיכא דלליסנא קמא אע"ג דאיתחזק איסורא · שהרי אנו מאמינין לטבח זה שהי' לו טריפה ומכרה לנכרי במקולין מ"מ לא אסרינן כל המקולין · וללישנא בתרא אי הוי צעבין שמאמינים לו שמכר לו טרפה לנכרי במקולין כגון במקום שאין מכריזין אוסרין כל המקום משום דאיתחזק איסורא · כנלע"ד לפירש"י וק"ל ·

שם בתו' ד"ה ובכתלא הלך אחר הרוב כו' ועוד דאסרינן במקום שאין מכריזין כו' ולא אזלינן בתר רוב בהמות כו' כתב מהרש"א אף שכבר כתבו דלא אזלינן בתר רוב כשרים כו' משום דמקולין ה"ל קבוע הקשו הכא כו' לא מיקרי קבוע כההיא דשדי כבדי וכולית' כו' ע"ש ואיני מבין דבריו דמאי רא' מההיא דשדי כבדי כו' דהתם מהיכי תיתי יהא נקרא קבוע הרי המורני' הביאוהו ממקום אחר לכאן ואין כאן מקום קביעותו · אבל לולי דבריו הייתי אומר דקושי' דלעיל אינה כקושי' זו · דלעיל הקשו כפשוטו דניזל בתר רוב כשרים דודאי רוב המקולין מוכרים כשרים ואהא תירצו שפיר דחיישי' שמא א' מהם מוכרת טריפה ולהכי כולם אסורים משום דה"ל קבוע : אבל הכא הקשו אהא גופי' אמאי ניזא שא זה מהם מוכרת טריפה ניזיל בתר רוב בהמות וגימא דכולם מוכרות כשרות דלא איתרמי טריפה כלל לטבחי ישראל וא"כ ליכא למיסר משום קבוע דהא כולם מוכרים כשרות · וכן משמע תלשונם דלעיל כתבו לא אזלי' בתר רוב כשרים · ולא כתבו כלל מרוב בהמות כשרות וכאן כתבו דניזיל בתר רוב בהמו' דכשרות ודוק :

שם ע"ב וכי מכללא מאי פרוותא דנכרים הואי כו' יש לדקדק הא מוכח מהא דאמר רב על מתני' דשקלים דמייתי לעיל מותרות משום נבילה דמשמע אבל באכילה אסורות · דסבר רב בשר שנתעלם מן העין אסור ואין לומ' דמיירי נמי ברוב טבחי נכרי' דמהיכי תיתי יסבו' לוי בהא דמותרות באכילה הא קתני בהדי' במתני' דמייתי לעיל במלא בה בשר מי הלך אחר רוב טבחים וצ"ע · ומן רב אחרי כותבי כדפסו · חדושי הר"ן ומצאתי שכתב דבאמת מוכח מהא שכתבתי דרב סבר בשר שנ"ה אסור ע"ש ·

שם ברש"י ד"ה כל נחש שאינו סומ' עליו ממש כאליעז' עבד אברהם שאם תשקני לדבר בה ואם לאו לא אדבר בה עכ"ל יש לדקדק מה נחש הוא זה שמא אם לא תשקנו לא דלה לדבר בה לפי שאינה גומלת חסד ואינה ראוי' ליצחק כמו שפירש"י בחומש · אבל מתוך דברי התו' משמע שהניחוש הי' לפי שנתן לה הלמידים קודם ששאל אותה בת מי את אבל לשון רש"י אין לפרש כן וק"ל :

שם תו' ד"ה וכיונתן בן שאול כו' וי"ל דלזרז את נערו אמר כן כו' והא דאמר כל נחש שאינו כאליעזר וכיונתן בן שאול · היינו כמו שאנו בכתוב שאמר יונתן אבל מ"מ יונתן לא הי' כוונתו לניחוש וק"ל :

שם ברש"י ד"ס רב הונ' ס"ל כרב רבי' דאסר בהעלמ' כו' מקשה מהרש"א מנ"ל הא דילמא רוב טבחי טכרים הי' שם ע"ש ואפשר לומר דמוכח דמיירי ברוב טבחי ישראל דאל"ה משום מהכא דסימנים דאוריית' מדסמכי' עלייהו הכא להתיר איסורי ונמס' ב"מ איבעי' לן אי סימני' הם דאורייתא או לא ושקיל וטרי בה טובא למפשטה ולא פשיט מהכא · אלא ודאי דמיירי ברוב טבחי ישראל דא"כ אלא חומרא בעלמא לאסור בהעלמה ולהכי מ"ל דמהכו סימנים וכמ"ש תו' אהא דחרוזים הוי סימן דהכא סמכי' בדבר מועט מהאי טעמא · ולכך ליכא למפשטמהא וק"ל :

דף צו

ע"א בגמרא השתא דשמעתינהו להני שמעתתא אמינא טביעות עינא עדיפא כו' לכאורה קשה מנ"ל לאכתי דס"ע עדיפא דילמא שוה הוא לסימנים · ועוד לפי מ"ש התו' דהכא סמכי' בדבר מועט א"כ מנ"ל דטביעות עין מהכי בעלמא כלל דילמא דוקא הכא משום דהכא לא הוי אלא חומר' בעלמא · וי"ל דמוכח מע"ע עדיף דאלו מעיקר' אית לך סימנא בגוה ונתר הכי שאלו אית לך טביעות עינא בגוה · ולמה לא שאלו בחד זימנא אית לך סימנא או טביעות עינא בגוה אלא ודאי דט"ע עדיף מסימן ולהכי לא אסיקו רב הונא ורב נחמן ורב חסדי' אדעתייהו דאית לי' ט"ע בגוה דאי הוי לי' ט"ע לא הי' בא לישאל כלל דודאי שרי ולכך שאלו רק אסימנ' דסברי דבסימן מסופק השואל אי מהני משום דסי' לא עדיף כולי האי · רק אח"כ כשאמר דלית לי' סימנא שאלו על טביעות עינא משום דאסקי' ר"ה ור"ח אדעתייהו דאי לית לי' נמי טביעות עינא מהיכי תיתי לשאול כלל אימא דבשר שנתעלם מן העין אסור כרב דלא מליכו מאן דפליג עליו כדמשמע לעיל בתו' (ד"ה אסיק תרין אמר רב כו'): דס"ל לתו' דרב כהנא נמי לא פליג ארב ודלא כרש"י אודידעי דהשואל ידע וסבר הא דרב דבשר שנתעלם מן העין אסור · ולכך הוכיחו דע"כ אית להו ט"ע בגוה · ושאלו אית לך ע"ע בגוה : וא"כ מוכח דט"ע עדיף וק"ל :

שם בתו' ד"ה מכלל דסייר, דרבנן לר"י לכאורה משמע דלר"י כו' דאוריית' ודרבנן כו' ר"ל מה קאמר דסייר

דשייך דרבנן לר"י משמע דר"י אית לי' דרבנן· דא"כ מאי ס"ד כלל דשייך דרבנן לר"י הא לית לי' לר"י כלל מידי דרבנן· ומ"ש בתר הכי כדאמרי' בסמוך דשקל דאורייתא לר"מ ולר' יהודה דרבנן נמי לא שייך כו' לא בעו לאתויי רבי דאית לי' לר"י דרבנן· אלא איירי רש"י דלר"מ אסור מדאורייתא כל מה שאוסר ר"י אפי' רק מדרבנן· והיינו מדקאמר מאי דשקל בר פלוגי דאורייתא לר"מ· וע"כ לר"י דרבנן נמי לא שייך הא"כ מקשי דאורי' לי' כמאן אורי' לי'· וא"כ כל מה שאסור לר"י מדרבנן לר"מ הוא דאורייתא· וזה שכתבו ולר"י דרבנן נמי לא שייך אינו מלשון הגמרא· דבאמת אינו כלל בזה הלשון בגמ'· אלא לשון התוס' עצמם הוא וזה ברור לע"ד· דלא כמו שהבין מהרש"א שהתוס' בעו לאוכוחי מזה דלר"י נמי אית לי' דרבנן והבין שכל זה הוא לשון הגמ' ע"ש ודוק·

שם בא"ד אבל אין נראה לומר כן דא"כ הו"ל מחלוקת כו' ולא משתברא לומר כן כו' מהרש"א פי' דחדא ועוד קאמרי ע"ש ואין משמעו' לשונם כן· ולע"ד נראה דעיקר הנ"מ היא דבמאי פליגי ר"מ ור"י· אלא שהוצרכו להקדים תחילה דא"כ הוי שלא מחלוקת כו' דאל"כ הו"ל דר"י ור"מ פליגי בהך פלוגתא דפליגי ת"ק ור"י· דר"י סבר דמן התורה אינו אסור אלא על הכף ומדרבנן אסור על כל הירך דהיינו מה שעל השופי מבחוץ ור"מ סבר דמן התורה אסור על כל הירך מה שבחוץ ומדרבנן צריך חטיטה· אבל השתא דר"י פליג אהא תנא דס"ל דלא אסרה תורה אלא של הכף ואוסר יותר מזה ור"מ ע"כ אוסר טפי מדר"י נמי דהיינו מה שאסור לר"י מדרבנן· וא"כ קשה במאי פליגי ר"מ ור"י ודוק:

שם בא"ד ר"ל דשמואל אליבא דהכא דמתני' דאמר אכלו ואין בו כזי' חייב קאמ' כו' ר"ל דאיהו ודאי ס"ל הכי כדמסיק רב פפא בסמוך דלת"ק דר' יהוד' דסבר כתנא דמתני' מוקים קרא דאסר על כף הירך להך מילתא· דלא אסרה תורה כו' ול"ע דא"כ סתם רבי כדשמואל בהא דלא אסרה תורה כו' וא"כ דמקיל בדאורייתא ודאי דלא יחמיר בחטיטה כמ"ש לפני זה· והיאך סתם תחלה כר"מ דצריך שיטול את כולו ויחטט אחריו· ואע"ג דקתני אח"כ גם דברי ר' יהודה· מ"מ משמע דס"ל לרבי הלכה כר"מ מדלא קתני בהדי' אכלו דברי ר"מ· כמ"ש התו' ריש אם בינה אהא דקאמר התם גבי שנה סתם לן כר"ש· ע"ש· ואח"כ סתם כת"ק דר' יהודה בהא דאכלו ואין בו כזית וא"כ סבר כשמואל· והני תרתי סתרי אהדדי ודוק:

שם בתו' ד"ה צריך שיטול את כולו כו' ולענין דנאמנ' סתם כר' יהוד' לע"ל כו' יש לדקדק נהי דלא לישנא דלעיל (דף ל"ג ע"ב) דסבר דלר"מ דבעי חטיטה אין נאמנים ולר' יהוד' דלא בעי חטיטה נאמנים· א"כ איך מצי רבי שסרא לבי תרי דסתם דבעי חטיטה וסתם נמי דנאמנים· וע"כ צ"ל דלא תלי חדא בחברתה וי"ל אע"ג דבעי חטיטה מ"מ נאמנים· וקשי' להך לישנא דלעיל דבעי למימר דהא בהא תלי' וצ"ע:

שם ע"ב תו' ד"ה אם יש בה בנ"ט כו' והכא דקאמר אם יש בה בנ"ט היינו ע"י שלא הי' בה טעם הרוטב' לבטל טעם הגיד עכ"ל אבל לא מ"ל דמיירי הכא בכולה חוץ לרוטב דאז אינו מצטרף הרוטב ושאר החתיכות לבטל אף לפר"י· דא"כ מאי כולה אסורה לא ה"ל לאסור אלא כדי קליפה כמו בכלה עמו כיון שאין כאן רוטב להעלות הטעם בכולה· ואף בלא"ה א"ש דהכא הגיד הוא בתוך הירך מתחלה ובודאי שמוהו מעיקרא בשעת בישול תוך הרוטב כדי שיתבשל ומתפשט הטעם מיד בכל הקדירה ומסייע כל הקדירה לבטל· משא"כ בטיפת חלב שאפשר שנפל על החתיכה במקרה בשעה שעלתה למעלה ע"י רתיחה ובאה חוץ לרוטב ודוק:

דף צז נד"ה אבל בשר בחלב מאן טעים לי' אבל הכא אין קל לשער מה שבלוע בקדירה כו' ואין לומר דמשערינן בכל הקדירה דודאי אין בה בלוע יותר מכמותה· די"ל דכבר כתבו הפוסקים שאין נשום כלי ששים נגד הכלי עצמו עיין בש"ך סי' צ"ג וא"כ היאך קאמר ואם נפל בכ"ש· דמשמע דלפעמים אינו נותן טעם והא ליתא דהא בשום פעם אין במה שבכלי ששים נגד הכלי· אלא ודאי שמשערין בבליעה שבקדרה ולא בקדרה עצמה ושפיר משכחת שיש במאכל ששים נגד הבלוע שבקדרה וזהו אין לעמוד עליו אלא ע"י טעימה וק"ל:

שם בא"ד א"נ דמשמע לי' דהך ברייתא ע"י טעימה איירי דומי' דתרומה כו' ובזה מיושב מה שהגמרא בשלמא תרומה כו' דמשום דתרומה שפיר איכא טעימה משתמא גם בשר בחלב מיירי ע"י טעימה ומאן טעים לה וק"ל:

שם בד"ה שמכינו אקפילא אע"ג דעכו"ם הוא כו' הא דלא כתבו זה לעיל אהא דאמר ר"י ליטעמי' קפילא ארמאה· י"ל משום דלעיל הו"ל דבאמת לא סמכי' אקפילא אלא מידי שהי' בו ששים אך לחומרא אמר ר"י ליטעמי' קפילא ואם יאמר שיש בו טעם איסור יהא אסור· אבל הכא דקאמר סמכי' אקפילא משמע אלא הי' בו ששים· דא"כ מאי לשון סמיכה כיון דאין מתירין על פיו· אלא ודאי דסמכינן עלי' אפילו להתיר אפילו אין בו ששים ואהא מקשי' שפיר וק"ל:

שם ע"ב בגמ' וכ"ת מאי כרותא דקאמ' כרותא חדא דמבושל כו' שמעתי מקשים היכי תיסק אדעת' דכרותא דמבושל קאמר· דא"כ מאי קתני במתני' ירך שנ' בשל בה כו' הא קודם בישול כבר מתמח מליחה· דבלא מליחה אי אפשר לבשל כמ"ש התו' (בדף שלפני זה) ד"ה אבל בכלה כו'· ואין לתרץ דכתב בשל היינו בכלה כתירוס שם· וכ"כ הרשב"א דרבינא באמת מפרש מתני' בכ"ע· דהא לשמואל קיימי' הכא ושמואל הרי מוקי מתני' בתפס' מתם אבל בכלה קולף כו'· אבל טעות הוא בידם· דהא אפשר לבשל אחר צלי' דבצלי' אינו צריך אלא כדי קליפה או נטילה ומ"ש התו' דבלא מליחה אי אפשר לבשל· היינו לפי מאי דס"ד שכתבו התו' דבצלי נמי כולו אסור· א"כ מה"כ נאסר קודם בישול או במליחה או בצלי' ודוק·

שם בתו' ד"ה כל איסורין שבתורה כו' ולפ"ז פליג ר' יוחנן אדרבא דלעיל דאמר כל איסורי' שבתורה בששים כו' יש לדקדק מנ"ל להתו' הא· דילמא ר' יוחנן לא פליג אדרבא וס"ל דבצל וקפלוט הוא שיעור ששים ובשר בלפת הוא פחות מששים משום דגיד לא יהיב טעמא כולי האי ולא בעינן ששים· ופליג אדרב כמאן דאמר גיד בששים ורבא נמי סבר הכי כר"י· והא דקאמר כל איסורין בששים היינו שאר איסורים חוץ מגיד· ואע"ג דלא קאמר בהדי' חוץ מגיד· י"ל משום דס"ל אין בגידין בנ"ט כדפסקינן הלכת' לקמן· ואין גיד צריך שיעור כלל· לכך לא הוצרך להוציאו מן הכלל· וגם לא קאמר רבא הך לישנא דנקטו התו' כל איסורין שבתורה כו'· אלא קאמר אמור רבנן בס' כו' ולאו כללא כייל· דכיון שצריך להוציא גיד מן הכלל שאין דינו בששים דשפיר י"ל שכוונתו רק לשאר איסורים וק"ל:

דף צח ע"א תו' ד"ה ואיבעי' להו בששים ואחד כו' ומדלא פיר' בהדי' בששים והיא בו' ומיהו קשה דלקמן כו' משמע בס' של היתר כמו גיד בס' כו' לכאורה קשה למה הביאו ראי' דבס' של היתר קאמר כמו גיד בס' כו' אדרבה אם הי' פירושו בס' עם האיסור קשה טפי דהכא קאמר בס' אסורה· ונראה דאי הוי מפרשינן בס' עם ההיתר לא הוי קשה מידי דהו"ל דהתם משום בר קפרא קאמר ולי' לא ס"ל דע"כ צ"ל כן דאל"ה קשי' דידי' אדידי' להדי'· אבל אי פירושו בס' של היתר א"כ נוכל לומר דלדידי' נמי ס"ל כרבי' בר קפרא והא דקאמר הכא בס' אסורה היינו עם האיסור עצמו ובס' ואחד מותר' נמי היינו עם האיסור· א"כ מאי קמיבעי' להו אי לנהדי דדהאן לגר

מינה קאמר משום להו דנהדי דידה קאמר דמהיכי תיתי לחלק את השורין ולומר דמשום נ"ק קאמר. ומ"ל דס"ל לה הל"ל דס"ל לדידי' כמי כנ"ק ולהא תירגנדה דמשום נ"ק קאמר לה אבל הכא הדקאמר בשפים אסור כו' להכי איתלך למימר דלדידי' מספקא לי' ולא סבר כנ"ק ומשו המספקא לשון חשמפ הטי אבל מ"מ לא פסי"ט לן דהוה מסופק באיפא נמי סברא להפך דמשתמע איפ סולק על רתנו ב"ק וס"ל דבשפים של היתר שני הא דלמא בם' אסורה כדחוק דנם עם האיסור קאמר כנלע"ד ביאור דבריהם . אבל אכתי ליכא למימר כפירשם מהרש"א דהך ואיבעי' להו מעלי' דרינ"ל קאמרי ידע"כלמאי לא הוה מקמו מידי ודא"ס פי"כ נ"ל דפליג על רבנו משום נ"ק קאמר. הו' לא ס"ל כהדי פירם נהדי' שהוא מסופק כיסיכי דלא הוי קשי' להו אי הא דאמר כל איסורין שנתורה בם' פירושם האיסור גם נלאה לשון שכתבו דאמר רינ"ל כמו הוא מסופק וגם מ"ש להכי אית לן למימר דלדידי' הוה מספקא לי' משמע דלא כמהרש"א דלפידהו מה לשון את' שכתבו וגם לאו אית לן למימר לא התישב דהא לפי' ומפני מרינ"ל שהיא מסופק . לכן נלע"ד דודאי הך איבעי' להו לא אמר רינ"ל אלא בכי היתכה שמתפו דנרי ר"י בר אידי ורשב"נ הבעי' להו בעי' או שאלו להם עלמם ולא פשטוה . וכמ"ש רש"י בהדי' והרי שני גדולי הדור נשאלה מהם ולא פירשוהו ומה שהקשה למהרש"א כמה קאמר דלה שאתה מאיל גם גבול היתר . הרי רינ"ל וגם ר"י בר אידי ורשב"נ עלמם לא אמרו אלא כמו שאמר רב שמן בר אבא אע"פ שהיו מסופקי' דהם סברו שהעולם יהיו שהם מסופקים או שנראה שכוונתם לבר מינה דאי פשיט' להו דנהדי' דידה ם' ואמת מותר . הל"ל גם' והיא מותר כקושי' התו' וא"כ לא נפיק מינה ריפותא יאבל רב שמן בר אבא סראה ושמע שנשתפק בדברי רינ"ל אי נהדי' דידה קאמר או לא א"כ לפרש שלא יספו השומעים את דבריו לפרש נהדי' דידה דהא חדין שנאמת כשהפקו בלשון זה ולא הוכיחו לאמן מכח קושי' התו' שכוונתו ע"כ לבר מינה או למתו' רינ"ל מסופק בעלמו א"כ ה"ל למימר כמי שמ' יהי' מאן דהו איהא לנו כוסה לאפר' בודאי דנהדי דידה קאמר ונפיק מיני' ריפותא' וא"ל מכ"ל לר' זיר' שרב שמן שמע כל זה שמא לא שמע כלל דבריהם והנפי' דבעו עליו . די"ל דר' זיר' ידע שרב שמן שמע כל זה ולרש"י ע"כ נ"ל כן . שהרי כתב בהדי' דהאבעי' להו היינו שנשאל תר' יעקב ב"א ורשב"נ . ולא שהם או רינ"ל אתגו הך אבעי' להו כלל . וא"כ נס להתו' י"ל כן ודוק :

שם ע"ב ברש"י ד"ה הא אומר' הי' דלא תימא ליבטול ברובא כו' כ"ש באיסורי אחריני. פכ"ל וצ"ע היכי מצי למגמר מיני' חומרא דלא ליבטיל ברובא אלא במאה או ס' מכ"ל דקפדה התורה גבי זרוע בשלה שלא תתבטל אלא במאה או ס' . דילמא אי לא הוי אלא חד בתרי כמי הית' בטלא . אלא באמת אי"כ כ"כ נעדם . אבל מכ"ל אם לא אין כ"כ שלא היתה בשלה גם בפחות וק"ל :

שם בתו' ד"ה מאי חדית דגמרי' מהא כו' ואע"ג דלחומרא אקשי' כו' יש לדקדק מאי פסקא דהוי חומר' הא דמין במינו לא בטיל הא איכא נמי קולא לפעמים כגון לענין זריקה שאם נתערב דם קדשים בדם חולין דלרבנן דס"ל מין במינו בטיל וא"ל בדם חולין כ"כ שאם הי' מים לא הי' מראית דם הקדשים ניכר בהם . פסול לזרוק . ולר' יהודה דס"ל מין במינו לא בטיל כשר לזרוק והו קולא וק"ל :

שם בד"ה לחומרא גמרי' כו' וא"ת התינח כו' דטעם כעיקר דאורייתא כו' נראה דהקשו זה לשיטתם דלעיל בד"ה כל איסורין שבתורה כו' שחלקו על רש"י שפי' דאף כי לא יהיב טעמא בעי ששים . וס"ל דהא דאמר בם' היינו נשתם דמשתמ' יהיב טעמא עד ששים . ולהא הקשו הא בזה נמין בשאינו מינו אסור כל שנותן טעם ולכן נגרינן אזרוע בשלה דבששים שרי משום דבכה"ג לא יהיב טעמא .

א"כ נתרי' קולא מהכא . ואבל לפרש"י לעיל דהא דאמר כל איסורי' שבתורה בששים היינו דוקא דבדקינהו ולא יהיב טעמ' . או במין במינו דליכא טעמא לק"מ . דאף באינו מינו ודאינו אלא ע"כ שמן התורה בטל ברוב . ושפיר גמרי' לחומרא מזרוע בשלה . אי לאסור בששים או במאה . וע"כ כ"ל כן לפרש"י דהא מקשי' רבי' חלוקין (דף קח) דאמר אביי א"מ טעמו ולא ממשו דאורייתא כו' וא"ל רבא היך בשול אסרה תורה . דהכא א"ל טעם כעיקר בחולין לאו דאורייתא (עיין נרש"י שם ע"כ בנמח) תתיל' הקשו דאביי ס"ל טעם כעיקר דאורייתא' בדאמר התם . וא"כ הכי מקשי' הכא דמדאורייתא' ברובא בטיל אלא ע"כ דהכא כ"ל איכא דאינו בם"ככ"ל . וגם מיושב קושי' מהרש"א על התו' שכתבו על דעת רש"י מי דחקו לפרש דרבא אית לי' טעם כעיקר בחולין לאו דאורייתא כיון דהכא לא איירי בטעם גמור אלא בכ"ם כדפרישית . והקשה מהרש"א הא רש"י הוכרח לפרש כן משום דקשי' לי' אהא דמסיק לחומר' גמרי' דמדאורייתא ברובא בטיל הא תינח מין במינו בשאינו מינו מא"ל כמו שהקשו התו' בעלמא לעיל ולכך דחק לפרש טעם כעיקר לאו דאורייתא ע"ש . אבל לפי מ"ש א"ש . דהתו' לא הקשו כן אלא לפירושם אבל לפרש"י דלעיל לק"מ ככ"ל . ולא הו' רש"י משום זה כדחק לפרש לרבא דס"ל טעם כעיקר לאו דאורייתא דאלה"ה . אכתי לאביי דס"ל נ"ב נהדי' טעם כעיקר דאורייתא' ככ"ל . אי קיימא לן קושי' זו וע"כ נ"ל כמו שכתבנו דהגמ' מיירי בדידעי' דלא יהיב טעמא דלאו בודאי אפי' באינו מינו בטל ברוב מדאורייתא' . וא"כ גם לרבא מא"ל למימ' הכי אלא ע"כ דרש"י הוכרח לפרש כן לרבא מדקאמר לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשי' אסור כו' דמשמע מיני' דוקא בקדשים ולא בחולין וע"ז הקשו שפיר קושייתם דהא הך טעם . טעם כ"ש קאמר והו בחולין מותר אבל לא טעם גמור ודוק :

דף צט ע"א בתו' ד"ה אין בהם בנ"ם כו' אלמא צ"ל לפירושו דהכא איירי כגון שהסיר הגרעינים מתוך העדשים כו' נלע"ד אין כוונת רש"י כן דא"כ ל"ל לחלק בין נתבשל ללא נתבשל ה"ל לחלק בקילור בין היכא שהסיר האיסו' או לא . ועוד שכתב אבל הכא דליתי' בעיני' לא בעי' כו' כאלו הוא מילתא דפסיקא דמיירי הכא שהסיר הגריסים מתוך העדשים . והיכן הוזכר זה במשנה . וגם רש"י לא הזכיר זה עדיין . והל"ל אבל הכא מיירי דליתי' בעיני' כו' . אך נלע"ד דכוונת רש"י לחלק בין מין במינו דאיכא לאסוקי כפשוטו שנתערב תרומה עם החולין בלי בישול וא"א להכירה משום שהם מין אחד . או אפילו שלא במינו ולא נתבשל ומ"מ א"א להכירה ולהסירה מעם כגון שנפרך לחתיכות דקות וכמ"ש הס"ך בי"ד סי' ק"ט . דהאיסור בעין ולא נבלל עם ההיתר אלא עומד בפני עלמו רק שא"א להכירו . דבכה"ג בעינן מאה ואחד אבל הכא שנתבשלו הגריסין עם העדשים ונימוחו ונבללו יחד ואין האיסור עומד בעין בפני עלמו . לא בעי' שיהי' אחד ומאה אלא שיעורו בנ"ם . אבן מ"מ נ"ל דמין במינו אע"ג שנבלל ואין האיסור בעין מ"מ בעינן ק"א מכל חלבו את מקדשו ממנו ולעכין זה חמיר מין במינו ממין בשאינו מינו ומש"ה נקט ברישא שאור של חטין שנפל לעיסה של חטין דהוי מין במינו . משום דאי הוי חטים בשעורים . לא הוה לריך ק"א אי אינו כדי לחמץ . משום דשאור בעיסה נבלל ע"י לישה ואינו עומד בפני עלמו ומקרי ליתי' בעיני' כמו נגד' שנתבשל וק"ל :

שם ע"ב בתו' ד"ה לא במאה כו' ועוד מי דחקו להצריך מאה וא' של היתר כו' כך ניניה מהרש"א ע"ש . ולע"ד הולרך רש"י לפרש כן משום דמאה דאמר רב שמואל בר יצחק מסתמא הוי דומיא דששים דאמר ר' חיי' בר אבא דהיינו ששים נהיתר לבד האיסור כמ"ש התו' לעיל ד"ה ואיבעי' להו כו' ה"כ מאה היינו נהיתר לבד האיסור . וא"כ הכא נמי איפא במאה דאמר ע"כ במאה דהיתר לבד האיסור

האיסור : דאל"כ לא הוי תסור מדאורייתא אלא כנ"ל ועיין וק"ל :

שם בא"ד והמקשה ס"ד דחלב בלא איסור קלמנה לכך פריך כו' ואין לחלות בק"ו אסור הוקן במעלה שלהיתר וחד של איסור כו' לכאורה לפירושם כמי קשה מה שהקשו לפירש"י כיון דס"ד דהמקשה דחלב בלא איסור קלמנה וא"כ ע"כ מאי דתני בשור אין בו להחלות בק"ו אינו בקונה של היתר א"כ מאי ס"ד להקשות דלישנא אמרו לבהמה בן ק"ם עם האיסור דלותו יבא לכוונה המקשה קאונה איסור טריפה · אבל י"ל דהאלמה לפרש"י דגמרא בנו הברייתא כמו פירשו בק"ו של בירר לכך · מקשה ק"ו דאכלה · קשה המקשה שלא אסיק אדעתי' לפרש כן אבל לפי' כמו דהאמת אין פירושא דריש ק"ו בהיתר לבר שסי"ל · דהמקשה לא ניחא לי' לפרש ק"ו של היתר דמקשה אבל נאמר של היתר לבר פ"פ שאין נוכרי לחוץ אסור וקנו לא תסתבר דהא קי"ל דתרומה עולה באחד של היתר כדדקדי' מקרא ומ"ב :

שם בא"ד ומשום דחתון אין · וכתובה מקמם ב"ל דאפ"ג דלא לא קשי' לי' בגלל בחינו · נים בו בכוזן טעם דתני כמי בין שים לו להחלות במקום ואחד כו' אסור · אמאי לא נגיל · היינו משום דדא דטעם לא נבגל אבל טריפה דאין בו טעם רק החיצון · קשי' לי' אמאי לא בטיל דהחיצון אינו טעם גמור וק"ל :

דף ק ע"ב במשנה נוהג בטהורה ואינו נוהג בטמאה לכאורה קשה נוהג בטהור' הוא פשט יתר דהל"ל אינו נוהג בטמאה ותו לא · ואפשר לומר דהתם לאשמועי' דנוהג בטהורה אפי' באיכה מותרת בשליל כגון שהוא טריפה או נבילה דגני דתני' דטמאה · מ"מ נוהג בה איסור גיד משום שהוא קודם לאיסור טריפה ונבילה · ולא אמרי' מי שגידו אסור ובשרו מותר בעינן · והכי בעינן אסור · דלא דרשי' הכי · אלא דאיכו נוהג בטמאה תשו' אין איסור חל על איסור · ולמאי דס"ד דסבת' רחבא דמתני' משום דבעינן בשרו מותר כמ"ש התו' ד"ה וכי · תימא אין בגידין כו' ית"מ י"ל דנוהג בטהורה אפילו בנבילה וטריפה · תשו' דדרשי' מין שבשרו מותר ובב"ל וטרים' הוו מין שבשרו מותר והכי כתבו התו' לקמן (דף ק"ג) לחכין סבר מן הגיד דדרשי' כמי הכי · וקלת כעין זה תלאתי אח"כ בס' חדושי הלכות של הגאון מהר"י הלוי · אבל קלת דבריו אינן מובנין לע"ד ע"ש וק"ל :

דף קא ע"ב בגמ' ור' הגלילי לית לי' איסור כולל כו' ראיתי בס' חדושי מהר"י הלוי הג"ל שמדקדק היאך תלוי קושי' זו והכא ה"ל לאקשויי מברייתא דאכל קודם שמת דסבר ר' הגלילי דאין איסור חל על איסור אפי' בכולל אהך ברייתא דשבת וי"ה · ולפי מ"ש התו' דעיקר הקושי' דנגמור מיני' באלמא · לק' מקדשקודש שמת לא קשי' דנגמור מיני' ידבתרומה גלי קרא ותחוו בו כי יחללוהו · דאין איסור חל על איסור אפי' בכולל · ומשום הכי למילף קודם מיני' דדמי לי' קלת · והרא"ש סבירא לי' דרבנן דיליף ר"ה"ג מינה אפי' כשמת הג"ק תחילה איסור משום שמחולל ומותר · אך הא קשי' לי' · מאי פריך הגמרא לפי פירושם · דילמא לא גמרי' מיני' משום דהוו שני כתובים הבאים כאחד שבת הוא וי"ה הוא ואין מלמדין · ואין לומר דלא הוו ב' כתובים · משום דאיך שרים שבת וי"ה דיה הוי איסור כולל ושבת הוי איסור מוסיף · דת"מ כיון דמוסיף עדיף מכולל מקרי שני כתובים · דאי ס"ד דנגמור מיני' ליכתוב כולל ואתא מוסיף במכל שכן אלא ודאי דדוקא הכא גלי אבל בעלמא לא גמרי' מיני' · אמנם הא לא קשיא לשיטת התו' · דפירשו דהמקשה ס"ל דשבת קדים משום דקביע · וא"כ ע"כ שבת הוא לאו דרשה גמורה היא · דא"כ הוי קשה לי"ל קרא כלל פשיטא דשבת חל וחייב עליו · משום דקדים כמו שהקשו התו' · אבל מ"מ קשה דילמא ס"ל לריה"ג כר' יו"א דבשמוך כל שתחה קנות על דגן

כו' ומ"מ כאן יה"כ ולגבי מן המי ב' כתובים · דאע"ג איסור מוסיף הוא · ואת' נק' ומכולל ככ"ל וא"ש :

עוד קשי' לי לשיטת רש"י דשבת מקרי איסור מוסיף · מאי פריך הגמ' דילמא ר' הגלילי סבר דתוספת יה"כ מחול על קודם דאורייתא ותוספ' שבת לאו דאורייתא כדסבר הגמ' (עיין בס' זבח"ח ס"י תר"מ) וא"כ איסור יה"כ קודם ושבת איסור מוסיף הוא · ולכן חייב שתים · אבל אמר הא ניחא לק"מ · דאע"ג דתוספת יה"כ דאורייתא מ"מ אין בו שום עונש ולא אזהרה · כדיליף התם בגמ' יומא בבריית' דיליף ענש ענש דלחנה זה אית לי' הך סברא דהאמור כמ"ש הם ז' · וא"כ לא כן חיוב חטאת אין יה"כ קודם לשבת · באיסורו שבאמר כיון שחל איסורו תחילה תו לא פקע · דהרי כל זמן שלא קדש היום עדיין אין כאן איסור כרת שלא איסור בעלמא הוא :

אמנם יש לפקפק בזה דמ"מ איסור יה"כ קודם לאיסור שבת אע"ג שאין בו עונש ואזהרה אלא איסור עשה בעלמא · הרי אכ"פ חל קודם · וכעין זה כתבו התו' לעיל (דף ל"ז ע"ב) דאי אמרינן דמסוכנת אסורה יש ללמוד שיחול איסור נבילה על איסור חלב מק"ו מטריפה גלא פרכי' מה לטריפה שכן תלמחיים · דנבילה נמי חל תחיים דמסוכנת נמי אסורה משעם נבילה מחמת קירוב מיתה ואפי' אם באמר שמסוכנת אינה אלא איסור עשה מ"מ ליכא למפרך מה לטריפה שכן מחיים בלאו : כיון דמ"מ נבילה נמי אסורה מחיים · ע"ש · ה"ה הכא מ"מ יה"כ חל קודם לשבת · אמנם י"ל דלפרש"י דהמקשה סבר דאיסור בת אחת הוא · הוכיח המקשה לעלמו דע"כ לית לי' לר' יהגלילי כהאי תנא דסבר דיש תוספת ליה"כ כולא לשבת וחל איסור יה"כ קודם לשבת · דא"כ ל"ל יה"כ הוא דכיון דיה"כ קודם פשיטא דחייב משום יה"כ דתו לא פקע : ולפי' התו' דאין לומר הכי דהמקשה הוכיח דלית לי' לריה"ג דאיסור יה"כ קודם דא"כ ל"ל יה"כ הוא · דשלא תאמר דשבת קודם משום דקביע וקיימא כמו שסבר המקשה קשי' איפכא ל"ל שבת הוא ככ"ל · בלא"ה לק"מ דרש"י התו' ס"ל דשבת לאו איסור מוסיף הוא רק איסור חמור כיון דלא איתוסף איסור תחמתו על אחרים כמ"ש גבי עולה ושור הנסקל · ועוד י"ל דהתו' ס"ל דלא כהאמור אלא ד"ל שום תנא דסבר דתוספת שבת לאו דאורייתא · והכי משמע להדי' בתו' דמס' מ"ק (דף ד' ע"ח) ד"ה מה להלן היא אסורה כו' · דלכ"ע תוספת שבת דאורייתא · דאל"ה לא הוה תקשו מידי התם ע"ש · ואע"ג דתנא דעלם פנים לא כפקא לי' תוספת שבת מקרא דועניתם את נפשותיכ' דמוקי לי' לדרשא אחריתי' דכל האוכל ושותה בתשיעי כו' · מ"מ נפקא לי' תוספ' שבת וי"ט מבחרים ובקליר תשבות כדנפקא לי' לר"ע בתם' ר"ה · והא דפריך התם אהאי תנא הא ועניתם מאי עביד לי' · היינו משום דועניתם ודאי לא מיירי תוספת · דהא ליה"כ לא איצטריך דכבר נפקא לי' מדאיצטריך מיעוט לעונש ואזהרה · ואי כתני' משום שבת וי"ט · לא ה"ל למכתבי' גבי יה"כ וכה"ג כתבו התו' במס' ר"ה · דאי הוה ידעי' תוספ' שביעית מהלכה למשה מסיני · אע"ג דאי לצריך בחריש ובקליר תשבות לשבת וי"ט · מ"מ לא ה"ל למכתבו גבי שביעית ע"ש (דף ט' ע"ח) אבל מבחריש ובקליר תשבות ודאי מ"ל דכ"ל להאי תנא תוספ' בשבת וי"ט ושביעית · דאע"ג דלית"כ לא איצטריך · מ"מ להכי איצטריך · דמי"ה לא הוי ילפינן לאו · דהרי לתנא דועניתם כמי לריך לימוד נפרי עלמו לשבת וי"ט מתשבתו שבתכם · ולא ילף להו מיה"כ (וטעמו משום דיה"כ חמור שאסור גם באכילה ושתי' תמה"כ נ"ינך) וא"כ תהיכיתיתי לחלוק את השוין ולעשות פלוגת' דתנאי שאינה מוכרחת · ובתם' ר"ה באמת משמע דליכא שום תנא דלית לי' תוספת מחול על הקודש · דפריך התם לר' ישמעאל דמוקי בחריש ובקליר לדרשא אחרית' · מוסיפין מחול על הקודש מנ"ל : ואיהו שום תנא ולא

פ"ל

ס"ל תוספ' גבי שבת ור"מ · תלי הך פרוך ד"ל דילמא ר' ישמעאל לית ל' באמת שום תוספת אפי' גבי יה"כ · ועל התור קשה קלת תנמר' זו · ויש ליישב בדוחק · ובתירוץ זה שכתבנו על התו' מיושב נמי למה לא הקשה לרש"י על פירוש שמשמע קושי' זו מכ"ל להמקשה להקשות דילמא יה"כ קדים ככ"ל · ולרש"י א"א לומר כמו שכתבתי תחילה לתרץ להתו' · אהכי ס"ל דשבת הוי איסור מוסיף · אך בתירוץ זה א"ש · דרש"י נמי ס"ל דלא כהטור · אלא דלכ' ע"ש תוספ' לשבת כמו ליה"כ ודוק :

אמנם על הטור קשי' לי' דמאי פריך לבא סוף סוף תרווייהו בהדי הדדי קאתו ומכח זה קאמר שמדא הוה כו' שהוא דבר שלא הוזכר כלל בדבר ר' יוחנן · וי"ל נמי דלא קאמר כלל לדברי ר' יהגלילי · והוא דוחק גדול טפי הל"ל דאיפכא קאמר ר' יוחנן הזיד בשבת ושגג בי"ה חייב שגג בשבת והזיד בי"ה פטור משום דלא נעקם · סבר דמעמא דר' יהגלילי דמחייב רק חטאת אחת הוא משום דס"ל דיה"כ קודם וכתבא לענש מכס דס"ל תוספת ליה"כ ולא לשבת לסברת הטור · ולכך חייב אי"כ ולא אשבת ודוק הי"ט :

שם ברש"י ד"ה ודי לית לי' כולל כו' והא"נ דלר' שמעון כמי שמעי' בעלמ' דלית לי' כולל כו' אפ"ה אליבי' לא מלינן לאוקמא כו' לכאורה · בלא"י לא מליכן לאוקמא כר"ש דהא ר"ש לית לי' דחייב על גיד של נבילה או שור הנסקל כלל דהא סבר אין בגידין בנותן טעם וגם סבר דבעינן דוקא מי שבשרו מותר · וא"כ אינו חייב משום נבלה ושור הנסקל כיון שאין בו כ"ש · ומשום גיד נמי אינו חייב כיון דבשרו אסור · אמנם י"ל דבגיד של נבילה באמת חייב משום גיד משום דהוי מין שבשרו מותר · ובשור הנסקל נמי חייב משום גיד כמ"ש דלא בעי' אלא מין שבשלו מותר ומשום שור הנסקל נמי חייב אף שאין בגידין בכ"ם · מ"מ כיון שאסור בהנאה ואכילהו אע"פ דלא מקרי אכילה עכ"פ הנאה מקרי · אך י"ש לפקפק בזה · דכיון שאינו ראוי לאכילה · אם אכלו מקרי שלא כדרך הנאתו דשרי מדאורייתא · וכן מוכח לעיל ריש פירקין · דאם אין בגידין בכ"ם לא חייל עלי' איסור מוקדשין אע"ג דהנאה נמי אסור בהן ע"ש · אלא י"ל דרש"י לא בעי למימר דנוקמא כר"ש לגמרי · אלא דנוקמה אליבי' דר"ש וכימא דהאי תנא סבר כר"ש לענין איסור חל על איסור · אבל לענין דאין בגידין בכ"ם · לא ס"ל כוותי' · אך מ"מ ק"מ רש"י לתרולי דכיחא לי' טפי לאוקמה כר' יהגלילי · דמאי סבר לגמרי כהאי תנא · אלא דעדיפ' מיני' מתר דלא תלי את' כר"ש כלל אפי' לענין איסור חל על איסור וק"ל :

שם בד"ה סוף סוף תרווייהו בהדי הדדי קאתו כו' באיסור בת אחת נמי לא מחייב וא"כ הזיד בא' מהן הרי שגגת חברו עומדת וחייב עכ"ל ול"ע דבמ' יבמות משמע דלמ"ד דלית לי' איסור בת אחת היינו דחל החמור שבהם והקל אינו חל · ושבת דחייב עלי' מיתת ב"ד ודאי מקרי חמיר כנד יה"כ וא"כ שבת חל איסורו ויה"כ שבא עמו בבת א' אינו חל · ושפיר קאמר ר"י דבהזיד בשבת ושגג ביה"כ פטור · משום דעל המזיד אינו חייב קרבן · ויה"כ לא חל אי סורו כלל מתחילה ואיך יתחייב על שגגתו ודוק :

דף קב ע"א ברש"י ד"ה ליתא בישראל כו' ומעיקר' כי רמיי' כו' סיפא בבן נח כו' · עיין ת"ש בספר ת"ח · שמיישב דמעיקר' לא הוה מסיק' אדעת' דמיירי סיפא בבן נח · אלא מיירי בישראל לענין אבר מן החי שאין שחיטתה מתירתה להוציאה מאיסור אבר מן החי כל זמן שמפרכסת · ע"ש באורך · ואין להקשות לפי דבריו מאי מוכיח רב שיזבי אליבת' בישראל פשיט' · דילמא מיירי לענין אבר מן החי · די"ל דסמיך עלמו אר"ישא דמוכח דישראל אינו מלווה כלל על אמ"ה דשמאין · ובזה יש ליישב קושי' התו' דתקשה מהך משנה לר"א בר יעקב כו' · די"ל דס"מ למדמי דסיפא איירי בישראל כסברת הת"ח הכ"ל אבל תבני נח לא בעי האנא לארויי כלל · ולהכי לא תני ברישא אין שחיטה מטהרתו · משום דבישראל ודאי שחיטה מטהרה מטהרתו מאיסור אמ"ה · ואע"ג דקתני אכל אמ"ה ממנה · אינו סותר · אדרבעים דמשמע דאמ"ה אינו נוהג בישראל בשמאין · לדריש דאכל באמ"ה ממנה כו' וסיפא דאין שחיטה מטהרתה אלא אליב' דמאי תנא תנן · אלא ה"ק אכל אמ"ה כו' משום דס"ל כרבנן דאינו נוהג בטמאין · אין שחיטה מטהרתו · אינו אליב' דר"י · ור"א דס"ל עוג בטמאין · אין שחיטה מטהרתו מאיסור אמ"ה · ולאשמועי' אע"ג דלישראל בטהורה שחיטה מטהרת מאיסור אמ"ה · אבל בטמאה לא · דאין נמוכה שחיטה · אלא דרב שיזבי נראה לו דוחק לומר כן · להכי קאמר בישראל פשיטא · אבל מ"מ אין כאן קושי' גמורה לרב אחא בר יעקב · וכן מייתי התם מברייתא דתני' בהדי' דלא כותי' וק"ל :

שם בתו' ד"ה הכי איצטריך לר' אלעזר כו' איסור בת אחת היא ואפי' מאן דלית לי' בחמור על קל מודה כו' עיין במהרש"א שהאריך · מאוד בזה לתרץ דילמא · אבל למ"ד במ' יבמות דאין איסור חל על איסור אפי' בבת אחת · ולמ"ד אין תירוצו מספיק · ואילאו דמסתפינא אמינא דאין פירוש דבריהם כמו שהבין מהרש"א ד"ק ואפי' מאן דלית לי' בחמור על קל · איסור חל על איסור · מ"מ הכא בבת אחת · מודה אלא ה"פ ואפי' מאן דלית לי' ר"ל איסור בת אחת בחמור על קל מודה · ר"ל כגון הכא דאיסור אמ"ה חמור מאיסור טומאה שנוהג בבני נח ודאי אם שניהם בבת א' ואין שניהם חלים · החמור חל ולא הקל · וא"כ ודאי דאיסור אבר חל על בהמה טמאה ואיסור בהמה טמא' אינו חל עד לאחר מיתה דפקע איסור אבר · וי"ל דקרא דכוהג בטמאה · אך הלשון שכתבו חמור על קל לא יתיישב שפיר לפ"ז · אכן לפי' מהרש"א נמי · יש ליישב קושייתו · דה"ק התו' א"כ איסור בת אחת היא ואפי' מאן דלית ליה בחמור על קל שחל איסור החמור על הקל הקודם לו · מ"מ מודה בבת אחת דחל החמור עכ"פ אפי' א"ס"ל דאין שניהם חלים ודוק :

שם ע"ב ברש"י ד"ה ר' פוטר כו' ומיהו אי איכ' כזית הוה מחייב כו' הקשה מהרש"א אמאי לא פירש"י דאי הוא כזית הוה חייב משום נבילה דבבליעתו ודאי מת ע"ש וצ"ע לפי סברתו אמאי מחייב ר"מ בר"ש באין בו כזית משום אבר מן החי כיון דמת בבליעתו ולא הוי הנאת מעיין וגם הנאת גרונו ליכא מת"כ אם הי' חי עדיין בשעה שבא סמוך לבית הבליעה שאם כהנה מן המאכל · ודאי דליכא טעם בגוף חי ליהנות ממנו · ואם מת קודם שהגיע לשם א"כ אינו אמ"ה ודוק :

שם בתו' ד"ה אכל ציפור כו' ולא הוי כמשהו דסיפא כו' כראה מדלא כתבו התו' בלשון קושי' אלא כאילו באו רק ליישב דבר · דהוקשה להם לפי משמעות הסוגי' דאמר לעיל כדאמר רב נחמן במשהו כו' ש"מ דקושי' האחרונה כמל ציפור שאין בו כזית כו' הוקשה תחילה ועלה שני רב נחמן שינוי' דמשהו בשר כו' ואח"כ הקשו קושי' דרב פמרס ואח"כ קושי' זו מאכל ציפור טהורה כו' וא"כ מאי ס"ד דמקשה וכי לא אסיק אדעתי' דמלי לשנויי נמי כדשני רב נחמן · לזה כתבו דהשת' למאי דמשני לא הוי כמשהו דסיפא כו' · ולהכי ס"ל להמקשה דלא מסתבר לשנויי הכא הכי · ובזה מיושב דמייתי הסיפא אע"ג דהקושי' היא מרישא · ומיושב נמי הא דליינו התו' על המקשה · ולפי הנראה · דבריהם על התירוץ · אבל לפ"ז א"ש · דהעיקר מה שרלו בזה · הוא רק ליישב דעת המקשה וק"ל :

דף קג ע"א בתו' ד"ה ומר סבר לאו לאברי' עומדת כו' וא"ת כמאן ס"ל כו' כתב מהרש"א ז"ע אמאי לא תקשי להו נכה"ג לעיל מיני' לר"י כו' ע"ש ולע"ד נראה ליישב דלר"י לק"מ די"ל דסבר כרבנן · ולא תקשי א"כ אמאי מחייב הכא שתים · די"ל דסבר הא דבעינן בשרו מותר

מותר היינו טעמא משום דאין איסור חל על איסור דאיסור טומאה קדים ולא אתי איסור אבר וחל עליו · אבל היכא דאיכא שני איסורים באין באחת כי הכא · חייב נמי משום אבר מן החי · ואע"ג דסתמא כתיב דמשמע דאם אין בשרו מותר אינו אסור משום אבר מן החי · מ"מ מ"ל דהכתוב איירי דוקא היכא דאיסור האחר קודם · כמו ומתו בו כי יחללוהו גבי תרומה דדרשי' למעוטי תרומה טמאה שמחוללת ועומדת · אע"ג דכתיב' נמי סתמא · מ"מ מוקמי' ליה דוקא בטומאת התרומה תחלה ואח"כ נטמא הגוף ומטעמא משום אין איסור חל על איסור · אבל נטמא הגוף תחילה חייב על טומאת הגוף אע"פ שהתרומה טמאה · כמ"ש התוס' לעיל (דף ק"א ע"א) וכן מוכח בפ' כל הבשר בגמ' · והיינו משום דאיכא לאוקמא קרא בהכי וליתן טעם לדבר · לא אמרי' דאיירי בכל ענין וכשצריך לומר דגזירת הכתוב כן הוא בלי טעם · אבל לר"ש דליכא למימר הכי · דאיהו סבר חצי שיעור מותר מן התורה · וגבי אבר מן החי ע"כ חייב באשה בשר גידים ועצמות אע"ג דליכא כזית בשר · וא"כ אפילו נאמר דהכתוב איירי דוק' אם איסור אחר קודם כגון בטמאה דאיסור טומאה קודם · מ"מ כלצריך לומר דגזירת הכתוב הוא · דאין לומר משום אין איסור חל על איסור · דהרי אם האבר אין בו כזית בשר לא שייך אין איסור חל על איסורי דאיכא איסור משום טומאה · ומ"מ אינו אסור משום אמ"ה דהא בעי' שיהא בשרו מותר וזהו בשרו אסור אע"ג דבאבר זה בשרו מותר משום שאין בו שיעור · א"כ בהמה זו בשרה אסור · וכיון שנצטרך לומר ג"ה הוא · אמרינן דקרא איירי בכל ענין אפילו היכא ששני איסורים חיילי בבת אחת · ומקשי' התוס' שפיר · מאם"כ לר"י חצי שיעור אסור מן התורה · א"ש מה שכתבנו דמוקים לקרא דוקא בכה"ג דאיסור אחר קודם · ולא נצטרך לומר גזירת הכתוב הוא ודוק:

עוד כתב מהרש"א בזה ואין להקשו' לתירוצם דלכאו' כיון דר"ל כרבנן · ל"ל לעיל בטמאה משום דכל שבשרו מותר כו' הא בלאו ה"ט נמי לא מחייב כו' די"ל דבהא ודאי לא ס"ל כרבנן עכ"ל וקשה להולמו דלפ"ז דס"ל לר"ל דבלא ה"ט דבשרו מותר כו' אין איסור אבר בטמאה א"כ ל"ל הך דרשה כלל · וי"ל דבאמת לא ס"ל לר"ל הך דרשה · א"כ כ"מ לתרוצי בקלרה דלא ס"ל דרשה דרבנן אע"ג דסבר טומאיה לדיכא · וי"ל דהך דרשה לאו מיתורא אתיא אלא ממשמעות המקרא · וס"ל להתו' דר"ל ודאי ס"ל דרשה דר"ש או דרשה דרבנן מכח משמעות המקרא · ותירלו דבאמת ס"ל משמעות המקרא כרבנן אבל דרשי' אין שבשרו מות' · אבל מ"מ לדידי' לא לריכין לדרשה זו ודוחק · ולפ"ד מעיקר' לק"מ · דהך דרשה איצטריך לר"ל לאבר שאין בו כזית בשר אלא שמשהו בשר גידים ועצמות הוי כזית · דלא שייך אין איסור חל על איסור דחצי שיעור מותר מן התורה ואתא קרא דמ"מ אין בו איסור אבר מן החי בטמאה ככ"ל ודוק:

שם בתו' ד"ה דאיסור חלב כו' וא"ת לרבא כו' א"כ היכי משכחת לה שלש בבת אחת כו' יש לדקדק מאי מקשים דילמא באחת למ"ד שלא אמרי' דס"ל לר"י דאתא איסור אבר חייל אאיסור טרפה · והא דהוצרך רבא לאוקמי' בחלב אבר וטרפה דוקא ולא מוקי לה בנטרפה ואח"כ נתלש מתנה אבר · משו' דבעי לאוקמה בגוונ' דא"ש גם למ"ד הכא שתים דס"ל דלא אתא איסור אבר חייל אאיסור טריפה · כדמוקי' לאוקימתא שכיי' דהכא וק"ל:

באד"ה וי"ל כגון שתלש מתנה אבר וטרפ' בו כו' לכאו' קשה להולמו דהרי מיירי הכא בחלב · ונראה חלב שבכאן דמיטרפא בו הבהמה אם תלשו · וי"ל שתלש חלב עם אבר אחד שדבוק בו כאחד דחיילי איסור אבר וטריפה באחת וק"ל:

באד"ה וא"ת להוא לישנא כו' מקשה מהרש"א דתקש' לכו"ע לאביי דאמ' לעיל דר"י סבר בקמא נחי'

לאברים עומדת היכי משכחת דלא מחייב הכא אלא שתים ונראה דלק"מ די"ל דמצי לאוקמה בנטרפה לאחר מכאן ואפ"ה אתי איסור טריפה וחל אאיסור אבר · דמ"ד חייב שלשה סבר דחל ואע"ג דמשמע לעיל דס"ל לאביי דדוקא בנטרפה עם יציאת רובא ח"ל משום דאיסור אבר וטריפה בהדי הדדי קאתו · אבל בנטרפה לאחר מכאן אינו חל אאיסור אבר · מ"מ הכא דאיכא נמי איסור חלב בהדי איסור אמ"ה ועל איסור חלב גזיר' הכתוב דחל איסור טריפ' ולהכי חל נמי על איסור אמ"ה · ומ"ד שתים לא ס"ל הכי · דאע"ג דחל איסור טריפה על איסור חלב מ"מ על איסור אבר אינו חל כדאמר הכא באוקימתא בתרייתא · והכי משמע בגמ' דדוקא הכא דאיכא איסור חלב ואיסור אבר אפ"ה כיון דחל איסור טריפה על איסור חלב חל נמי על איסור אבר · למ"ד דחייב שלשה · אבל היכא דליכא אלא איסור אבר לחוד אפשר דמודה דאין איסור טריפ' חל עליו · ולא אמרי' מידי דהוי אחלב כו' · דאי כוונת הגמ' כפשוטו דהך מ"ד ס"ל כיון דמצינו דאיסור טריפה חל אאיסור חלב גמרי' מיני' דה"ה דחל על איסור אבר או איסור אחר שקדם בו · קשה אמאי לא קאמ' לעיל בחנב"ם שליא"ב דקאמר ובנו חי איסו' טריפה חייל אאיסור אבר קמיפלגי מר סבר אתי וחייל כו' נמי הך טעמא · מידי דהוי אאיסור חלב · כי הכא · אלא ודאי דזה אין סברא ללמוד מדחל איסור טריפה על איסור חלב חל נמי אשאר איסור · דדילמא גזירת הכתוב הוא דוקא גבי איסור חלב · או משום דחלב קיל דהותר מכללו · מש"ה הוצרך לומר דסבר ר"י איסור חל על איסור בכל דוכתא כדפרש"י לעיל בד"ה וכגון שנטרפה לאחר מכאן כו' · רק הכא דאיירי ביש איסור חלב ואיסור אבר ביחד · ובזה אמרינן כיון דחל איסור טריפה אאיסור חלב חל נמי אאיסו' אבר דגבי' · אע"ג דבעלמא אין איסור חל על איסור ודוק:

שם ע"ב בתו' ד"ה כל הבשר כו' תימה דלא תני כו' ואשמועי' דחייל איסור בשר בחלב אאיסור מוקדשין · וק"ק הא תנא דמתני' סבר בגיד הנשה דאינו נוהג בטמאה · משום דאין איסור חל על איסור · ואע"ג דרבינן לקמן מגדי לרבות חלב ומתה דחל איסור בשר בחלב עליהן · מ"מ לא מצי למילף מינייהו מוקדשין · דהתם הוי איסור מוסיף · דמשום חלב ומתה אינו אסור בהנאה ומשו' בב"ח אסור בהנאה · ולאיסת אתו הוי · אבל מוקדשין נמי אסורין בהנאה ואין בב"ח חמור ממנו · מנ"ל דחל אפי' בעלמא איסור על איסור · ומהר"ש כתב כאן דכבר אשמועי' תנא בהך פירקין דלעיל דאיסור חל על איסור · ולית' אדרבה כהפך הוא · דמוכח דלא ס"ל איסור חל על איסור כמ"ש ודוק:

דף קד ע"ב בתו' ד"ה עוף ונבילה כו' הקשה מהרש"א לפי' בתו' למה הקשו מברייתא דאגרא ולא הקשו מבריית' דבסמוך ב"ש אומרים מקנח כו' ויש לחלק משום דבברייתא דבסמוך לא הוזכר אכילה כו' אלא שלפי דברי המפרש' דמדיח דב"ה היינו הדחת הידים למ"ש הר"ן קשה כו' ע"כ לפי עכ"ד לק"מ דאי מברייתא' דאגרא המ"ל דגבינה תחילה לא בעי נטילה · ובבריית' דב"ש וב"ה מיירי בסוף גבינה דהיינו עוף תחילה דבהא בעי נטילה · אלא דאין לומר כן מכח בריית' דאגרא דמוכחא דעוף וגבינה אין צריך כלום · א"כ פריך בקלרה מברייתא דאגרא · ועי"ל דודאי בלא ברייתא דאגרא המ"ל דמדיח דב"ה היינו הדחת פה כמו שפירש"י באמת ולא הוי קשה מידי אבל מדלא הזכיר אגרא הדחת הפה אלא אחר נלא כמ"ש את ידים ובלא קינוח הפה לחוד · מזה הוכיח הר"ן דפירוש זה ליתא · וא"כ ע"כ הוצרך להביא ברייתא דאגרא · לכך פריך מינה בקלרה וק"ל:

דף קה ע"א תו' ד"ה אילימא ב"ש אומרים מקנח כו' ולא מצי לשנויי דב"ש אתיא בלאו כו' וב"ה סברי דסבי בחדכו' דא"כ ה"ל לב"ה למינקט מקנח

דהוי רבות' מצי כו' ולפרש"י דאיכא כמי סברא דמקנח עדיף • וא"כ אין ראי' מכרעת • דאין במקנח רבות' ספי ממדיח • י"ל דמ"מ ס"ל לב"ה למימר • תרווייהו מקנח או מדיח כיון דיש מקום • לטעות דמדיח דוקא אבל מקנח לא מהני וק"ל :

דף קז

ע"ב בגמ' והשמש שאל נטל ידיו אסור ליתן פרוסה לתוך פיו כו' מהרש"א כדחק בזה ולפי פירושו ע"כ צ"ל דלפי האמת כמו אמרי' שאני שמש דטריד וזה דוחק דהא לפי האמת דפסקי' הלכת' אוכל מאחת מאכיל צריך נט"י לא צריכין לתירוץ הגמ' דלעיל שאני שמש דטריד • ואדרבה לפ"ז הוי קשה אמאי קאמר רב לא יתן אדם פרוסה לתוך פיו של שמש דאיכא למטעי דטעמ' משום דטריד ולא קאמר בסתם' גבי אדם דליכא למטעי • ולכן נראה דודאי לפי האמת לא אמרי' כלל האי סברא שאני שמש דטריד • דלא מסתבר לחלק כלל בין שמש לאינש אחרינא • והא דתני בברייתא' והשמש שלא נטל ידיו כו' לתוך פיו של שמש קאמר • והא דלא פריש לעיל מידי' דאוכל מאחת מאכיל צריך נט"י • היינו משום דה"א לדחויי דתוך פיו של אחר • קאמר דלא יתן השמש פרוסה כמ"ש מהרש"א • תפי' אביי' כמי לא מצי למפשט מידי' דמאכיל צריך נט"י • משום דאיכא למימר גבי איפכ' וזיל הכא קמדחי לי' וזיל הכא קמדחי לי' • אבל לפי האמת דאוכל מאחת מאכיל צריך נט"י • ומאכיל אין צריך נט"י • אמרי' דלא יתן לתוך פיו של שמש קאמר ולא אמרי' כלל סבר' דשאני שמש כו' וק"ל :

דף קח

ע"א ברש"י ד"ה אי חידוש הוא כו' אלא ס"מ לאו חדוש הוא כו' גמרי' לי' מזרוע אלא כו' הקשה אחד מתלמידי הילך קאמר דילפי' ליה מזרוע בשלה הא אמרי' לעיל דמזרוע בשלה לא ילפי' לקולא דחדוש הוא דמבטלינן איסור לכתחילה • וכיצד ילפי' הכא לקולא דהא משמע בשר בחלב אפילו כל דהו • ודלפי' מזרוע בשלה דעד דיהיב טעמא לא אסור • ולפ"ד קושי' גדולה היא וצ"ל דה' דכת' רש"י לפני זה דבא' בחלב משמע אפי' כל דהו היינו אי אמרינן דחדוש הוא • אמרינן חדוש הוא דרסרים רחמנא ואפילו כל דהוא • אבל אי אמרי' דלאו חדוש הוא אמרינן דדוקא אי מיקרי בשר בחלב הוא דאסור והיינו אי ליכא רובא מחד מינייהו אלא שניהם שוים כגון חצי זית בשר עם חצי זית חלב או כזית מכל אחד • אבל אי חד מינייהו רובא לא חשיב איידך כלל כגון אי בשר הוי רובא לא חשיב החלב כלל אלא מקרי כולו בשר דהחלב בטלה בהוב וכן איפכא דאחרי רבים להטות כתיב • וגמרינן השתא מזרוע בשלה לאומרא דאפילו איכ' רובא מחד מינייהו כיון דאידך יהיב בי' טעמ' מיתסרי • והא דכתב רש"י דגמרי' מזרוע בשלה דמתסרי כל כמה דלא יהיב טעמא • דמשמע דגמרי' מיני' היתרא הוא לאו דוקא • ודוחק ועדיין צ"ע :

שם

בתו' ד"ה טיפת חלב כו' משום דחלב מפעפע בכל החתיכה כו' לפי נסכתבנו התו' כאן לאסור' מוכח דמה שכתבתי לעיל (בדף צ"ז ע"ב) בתו' ד"ה אם יש בה בכ"מ כו' דלא מ"ל דהחתיכה כולה חוץ לרוטב • דא"כ אמאי כולה אסורה דלא ה"ל נאסור אלא כדי קליפה או כשיעור בגללה ע"ש • לית' דהרי כתבו כאן בהדי' דמ"מ מפעפע בכל החתיכה • והיינו משו' ההבל ולחלוחית של הרוטב כמ"ש הר"ן כאן אלא צ"ל לעיל דאורחא דמילתא הוא דלא מנח החתיכה חוץ לרוטב מתחיל' כמ"ש שם אח"כ אמנם מ"מ י"ל דדוקא הכא גבי חלב אמרי' דמפעפע בכל החתיכה משום דחלב מקרי איסור שמן דמפעפע בכולו אפילו בגלי כמ"ש הס"ך בי"ד סי' צ"ב • אבל גיד מקרי איסור כחוש ואינו מפעפע אלא כדי קליפה או כשילה • וכן משמע מלשונם שכתבו משום דחלב מפעפע כו' דדוקא חלב מפעפע ודוק :

דף קח

ע"ב תו' ד"ה אמאי מותר הא נבילה היא כו' וקשה לר"י לרבנן כו' אלא ודאי כיון שהחלב הנפלט מן הבשר לא נעשה נבלה אלא מטעם בשר המעורב בו כו' ולא חשיב מין במינו כו' ומכאן יש להוכיח דתבלין הבלועי' מחלב כו' מתבטלין בס' כו' ול"נ לפי מ"ש התו' לעיל (דף צ"ט ע"ב) בד"ה שאני גיד דזיעה בעלמא הוא פי' לא אסור אלא מדרבנן כו' וי"ל דס"ל לפ"ז דמין במינו באיסור דרבנן בטל • וא"כ מ"ל דהא דחלב הכא איכה אוסרת אלא החלב לפי מאי דמסקי' גדי אסרה תורה כו' אע"ג דמ"מ נעשה נבילה מדרבנן • משום דבאיס' דרבנן מין במינו בטל • ואע"ג דטעם בשר מעורב בו דאסור מדאורייתא • מ"מ משום זה איכה אוסרת אלא החלב • דהוי מין שלא במינו ונתבטל בששים • והחלב אע"פ שהוא עצמה נעשה נבלה מדרבנן • והוי מין במינו מ"מ בדרבנן מין במינו בטל • ואע"ג דגם לפ"ז נדחה דינו של רבינו שמואל • דהא גם בשאר איסורים כגון נבילה כמו אין הרוטב הנבלע בה נעשה נבילה אלא מדרבנן ומתבטל שפיר בשאר הרוטב בששים אע"ג דהוי מין במינו אבל דין זה דתבלין אינו מוכח לפ"ז • דלא ס"ל כיון דהתבלין נעשה נבילה מדרבנן ותבלין עבידי לטעמ' דלא בטלי אפי' באיסור דרבנן באלף כמ"ש הש"ך בי"ד סי' צ"ח • ממילא מ"כ לא בטלי אע"פ שאין אסורין מחמת עצמן אלא מחמת הבלוע ודוק :

דף קט

ע"ב בתו' ד"ה הא איסור' איכא וא"ת לפי' הקונטרס כו' וי"ל דא"כ ה"ל למתני דאם לא קרעו מותר דהוי חדוש כו' ר"ל דהרי ליכא אחריכא באמת ס"ל דאף בגלי אסור • אבל הא דלקדירה אסור לא הוי חדוש דבהא ליכא מאן דפליג וכ"כ מהרש"א ז"ל • ולפ"ז מוכח דמ"ש מהרש"א בסמוך בד"ה ההוא לקדרה כו' דלאיסכא בתרא לגלי מותר אפי' לכתחילה בלי קריעה ע"ש לית' דא"כ הדר' קושי' התו' הכא לדוכתה • דאין לומר דא"כ ה"ל למיתני דאם לא קרעו מותר דהוי חדוש דלמה הוא חדוש כיון דקתני אינו עובר עליו דמשמע אבל איסור מיהא איכא ומיירי לקדרה • דהרי לפ"ז כי תלי' דלקדרה אליב' דכ"ע אסורה א"כ לגלי אליב' דכ"ע מותר ואדרבה לאיסכא אחריכא אפי' לכתחילה מותר • ואפשר לומר דמ"מ ה"ל למתני לא קרעו מותר כי היכי דכולא דמיירי לגלי ואפ"ה בעי קריעה לכתחילה • ואם כן הפת' מ"ל דמיירי דוקא לקדירה אבל לגלי לא בעי קריעה אפילו לכתחיל' כשאר' ליסכ' בתר' ועוד דלפי מ"ש מהרש"א ס"ק פלוגת' סבין שם בלשונות הוא בתרי מיירי מתני' דליסכ' קמא קאמר דאינו עובר עליו דהכן פירושו אינו עובר אלא ומותר וא"כ מיירי ע"כ לגלי וליסכא בתרא קאמר דאינו עובר עליו פירושו אינו עובר עליו ואסור ומיירי לקדירה וא"כ קושי' התו' לא קשי' מעיקר' דילמ' מתני' מיירי לקדירה • דהא רב אמתני' קאי' ואמר דאינו עובר עליו דקתני פירושו שמותר ומיירי לגלי והא פריך לי' דליסכא דאינו עובר עליו משמע דאיסור מיהא איכא • וע"כ דמיירי לקדרה דלא כדמפרש רב • והגם אפרש מה שיקשה לכאורה לפי מ"ש מהרש"א מאי פריך הגמ' לאיסכא בתרא מברייתא דהכחל קורעו כו' לב הוא דבעי קריעה אבל כחל לא בעי קריעה • דהא לפירושו בסוגיא ליסכא בתרא ס"ל דלגלי לא בעי קריעה ואדרבה תקיל טפי מליסכא קמא • אמגם לק"מ דה"פ לב הוא דבעי קריעה אבל כחל לא בעי קריעה וא"כ ע"כ בגלי מיירי • דבבשול ודאי דאסור • ומ"מ קתני הכחל קורעו כו' ש"מ דאפי' לגלי בעי קריעה לכתחילה ודלא כליסכא בתר' • ומשני דילמא לב הוא דסגי ליה בקריעה כו' ולעולם מיירי בבשול • ואין להקשות אי מיירי בבשול היכי סגי ללב בקריעה • די"ל לשיטת רש"י דס"ל דשאני לב דשיע קאי במסקנא א"כ שפיר מהני קריעה ללב אפי' בבשול משום דשיע ולא בלע מדם של עצמו ודוק :

שם

בתו' ד"ה ההוא לקדרה כו' וי"ל משום דליסכא בתר' כו' והך ברייתא ' סרי' מיהא בלא בשר כו' (והוא דף קי"א ע"א) עיין במהרש"א ומהר"ם פירושו • ואין להקשות

להקשות מכ"ל דברייתא מיירי בלא קריע' כלל דילמ' מיירי
בקריע' קלת דלא אסר רב גם ללישנ' בתר' וי"ל דמדקתני
בברייתא' דיעבד ע"כ מוכח דבלא קרעו כדינו מיירי דאל"ה
אפי' לכתחילה מותר · ותירוץ כגמ' דאיידי קנה תני
דיעבד לא מסתברא לי' · ובלא קרעו כדינו הא אמר רב
דאסור בין בבדי בשר בין בלא בשר כמ"ש מהרש"א ומהר"ם
ע"ש וק"ל :

דף ק'

ע"ב תו' ד"ה כבדא מה אתון כו' ומיהא קשה קצת דקאמר בסמוך למיסר אמבראה כמי לא תיבעי לך דתנן הכבד אוסרת הא איכא לאוקמי בשלא במליחה כו' אכ"ל מתמתי מקשי' דילמ' רב ספרא הכי קאמר מ"ש למיסר כפשה דלא קמיבעי' לך משום דתנן איכא נאסרת א"כ ע"כ מוקמת למתני' בנמלחה דאל"ה מנ"ל דאיכא נאסרת ואי משום דתנן איכא נאסרת דילמא היינו דוקא בלא במליחה דאיכא רוב דם או פולטת ואינה בולעת אבל במליחה שכבר נתמעט דמה וליכא דם כולי האי אך אינו יוצא כולו כמ"ש התו' ר"פ כיצד צולין הביאם הש"ך סימן ע"ג ס"ק י"ד · או אמרי' שפיר דפלטה והדר בלעה · אלא ודאי דמוקמת למתני' גם בנמלחה · א"כ למיסר חברתה נמי לא תיבעי לך כו' · ובזה מתיישבת גם קושי' התו' בסמוך בד"ה דתנן הכבד כו' דמעיקר' לא ה"מ למפשט ממתני' דדילמא מתני' מיירי בלא במלחה ובעייתו במליחה · אבל השת' פשיט שפיר ככ"ל · וא"ש נמי הא דהוצרך להאריך ולומר מ"ש למיסר כפשה כו' ולא פשט בקיצור ממתני' דתנן אוסרת כמו שהקשה מהר"ש סי' ז' לפי תירוץ התו' דבסמוך ע"ש · אבל לפי זה א"ש דלא פשט בקיצור דהו"ל כקושי' התו' דהכא דילמ' מתני' מיירי בלא במליחה · אבל מדפשיט' לך למיסר כפשה ש"מ דמוקים למתני' בנמלחה · אמנם י"ל דהתו' הוצרכו לתירוצם דאל"ה תקשה מנ"ל לאביי באמת דמיירי בנמלחה דפשיט מינה דאיכה נאסרת אפי' במלחה · אכן מ"מ קושי' התו' דבסמוך יש לייסב בזה דרב ספרא לא ה"מ למפשט מעיקר' ממתני' דהוה סבר דילמא לא ס"ל לאביי תירוץ התו' דהכא · אבל השת' מוכח מדפשט מינה למיסר כפשה ש"מ דס"ל תירוץ התו' הכא · ועי"ל דדילמא אביי הא גופא מספקא לי' אי מיירי מתני' אפי' בנמלחה וא"ש מכי אוסרת ואיכה נאסרת או מיירי בלא במלחה דוקא אבל נמלחה דיכה כשאר בשר שע"י מליחה יוצא כל הדם · ומש"ה למיסר כפשה לא מיבעי' לי' דמת"כ פרי' אי מתני' מתני' מיירי בנמלחה א"כ מוכח דאיכה נאסרת · ואי מיירי בלא במלחה · ע"כ צ"ל דבנמלחה דיכה כשאר בשר דאל"ה אלא דבנמלחה נאסרת · לא ה"ל למתני' סתמא אלא ה"ל לפלוגי בהכי דבנמלחה אוסרת ונאסרת · אלא ודאי דבנמלחה אפי' לגמרי דע"י מליחה יוצא כל הדם ומש"ה לא מיירי התנא בהכי דס"ל דלא גרעה משאר בשר שנמלחו · דא"כ נר"ם כמי צ"ל כן · דמש"ה לא מפליג מתני' בהכי משום דדיכה כשאר בשר · מאא"כ אי הוי שום חילוק אחר דאיכא שום גוונא דנאסרת ה"ל לתנא למיתני ולפלוגי הכי · דאל"ה תקשה מנ"ל לאביי דשלוקה איכה נאסרת דילמא מתני' מיירי רק בבישול והתו' כתבו בסמוך דסתם מתני' בתרומות מוכחה דאפי' בשליקה איכה נאסר' אלא ע"כ מדלא מפליג בהכי ותני סתמ' · א"כ גם בזה י"ל כן · אבל למיסר חברתה שפיר מיבעי' לי' דילמא מתני' מיירי בלא במלחה אבל במלחה לא גרעה משאר בשר ולא פריך רב ספרא מידי לאביי ודוק :

באה"ד וי"ל דמשמע לי' דאיירי אחר מליחה כו' ול"א דא"כ גם לפי מאי דמשני התם בכבדא דאיסור' כו' נמי צ"ל דמיירי בנמלחה וא"כ מאי קמיבעי' לי' הא אכתי מוכח דאין הדם יוצא כולו דאל"ה למה איכה נאסרת אם כתבשלה עם הטרפה והלא אין בה עוד דם לפלוט והיאך קאמר לפי שפולטת ואיכה בולעת ודוק :

שם ברש"י ד"ה דתנן הכבד איכה נאסרת כו' ובסדר זרעים הוא אכ"ל כראה דבא לייסב בזה למה לן לרב ספרא להאריך ולומר מ"ש למיסר כפשה כו' ה"ל לפשוט בקיצור ממתני' ולומר מאי קמיבעי' לך מתני' היא וכמו שהקשה מהר"ם שיף על תירוץ התו' הנזכרתין לעיל לכך כתבו ובסדר זרעים היא כלומר וחשב רב ספר' שאביי לא ידע אותה כמ"ש רבה בר אבוה לאליהו בג' ב"מ בארבע לא מליכא בשית מליכא ופרש"י אם בארבע סדרים דהייכו מועד ונשים ונזיקין וקדשים הנוהגות בזמנינו איני בקי בשית מליכא בתמיה דזרעים וטהרות אינן נוהגות בחולה לארץ אבל קדשים אע"פ שאינה נוהגת מ"מ כבר אמרו בכל מקום מוקטר כו' ע"ש לכך הוצרך לומר מ"ש למיסר כפשה כו' ר"ל א"כ אתה יודע משנה זו וה"ל לפשוט כמי דאוסרת חברתה מכח משנה זו · וע"פ זה י"ל דמש"ה אמר אביי כי סלקת להתם בעי מינייהו כו' ולא רצה למיבעי בעייתו לחכם אחד במקומו בבבל · משום דבאמת ידע אביי מתני' דתרומות אלא שהי' מסופק אי איירי בכבד דאיסו' דוקא או מיירי כמי בכבד דהיתר' ומשום דמא · וחשב שבודאי בני א"י דזרעים נוהגת אצלם ובקיאים בפירוש מתני' דסדר זרעים אפי' מבני בבל · ידעו פירושא דהאי מתני' כמי במאי איירי · לכך קאמר כי סלקת להתם בעי מינייהו כבד' מה אתון בי' ר"ל היאך אתם מפרשי' מתני' דכבד' דתנן הכבד אוסרת כו' במאי איירי וק"ל :

דף קי"א

ע"ב תוס' ד"ה אמר אביי כו' לא כ"ל משום דהוי כ"ם בר כ"ם כו' אין להקשות דילמא ה"נ קאמר לפי מאי דקי"ל דדוקא בדבר שהוא היתר מתחלתו אייך כ"ם בר כ"ם כגון הכא גבי דגים שעלו בקערה וכה"ג אבל בדבר האסור מתחלתו אפי' מאה כ"ם אחר כ"ם חשובים כאחד · וזה קאמר אביי האי היתרא בלע והוי כ"ם בר כ"ם דמותר אבל האי איסור' בלע דלא שייך כ"ם בר כ"ם כלל · דא"כ לא הוי פריך רבא מידי וק"ל

דף קי"ב

בתו' ד"ה (דף קי"א ע"ב) הלכת' דגים כו' ואין לומר דשאני התם דהוי טעם שלישי כו' מטעם זה יהיו כמי הבילים מותרים כו' ויש לדקדק דילמ' התם הוי טעם רביעי דהייכו מתחל' כשבשלו בהם בשר שלמים נתן הבשר טעם במים והמים בקדרה ואח"כ כשהוזו ובשלו אחר בהם שלמים · נתן הקדרה טעם במים והמים נבשר והוי טעם רביעי אבל גבי בילים הוא מתחלה חלב בקדרה ונתן החלב טעם בקדרה והקדרה במים והמים נבלים א"כ הבלים הוי טעם שלישי ומש"ה הכין אותם · במוליית' אל בשר הוי טעם רביעי באיסור · והתם' הוי טעם רביעי בהיתר · ואח"כ מצאתי במהר"ם שיף שהרגיש בזה שכתב בו טעם שליש' והוי טעם רביעי הוא ככ"ל ותירץ שם ע"ש ובתירוצו מתיישב גם קושי' זו וק"ל ·

באה"ד בסופו ואם האחד איכו בן יומו אז אותו שהו' ב"י מות' ר"ל אבל אותו שאינו בן יומו אסו' לבשל בו חלב ואסור לבשל בו בש' שהרי נבלע מסכיה · ואע"ג שהטע' שקיבל מכלי האחר הע"נ שנכנס בו וכפלא מזה לזה · לא הוי אלא כ"ם בר כ"ם · מ"מ כיון שאודאי בכלי ראשון הוי ככח בשלן והוי כמר מעמ' מאא"כ אותו שהוא בן יומו מותר להשתמש באותו מין שכתמש בו מתחלה שהרי · לא בלע אלא טעם פגום ממין האחר ועיין בי"ד סימן צ"ה ותמלא מעמו באריכות ואין מקום למה שהקשה מהר"ם מלובלין בזה וק"ל :

דף קי"ג

ע"ב ברש"י ד"ה אין איסור חל על איסור · כו' וטמאה לא איצטריך כו' כתב מהרש"א דרש"י כתב כל זה לפי פירוש שמעת' אבל לפירושו צ"ל דחד לרבוי אלו וחד למעוטי שלים וחד למעוטי טמאה דאיצטריך למעוטי אפי' בבישול כו' ע"ש אבל לפי מאי דתסכי ות"ד איכו לוקה להכי אפקה רחמנא כו' כיון דאל אכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי · הדרא קושי' לדוכתה דתלת' גדי ל"ל דלמעוטי טמאה אפי' בבישול

כמי

ומ״ה לא מילקי׳ דכיון דאאכיל׳ לא לקי אבישול נמי לא לקי. ולולי דברי מהרש״א הי׳ נראה דה״ק הגמ׳ מ״ד לוקה קסבר איסור חל על איסור אע״ג דתיפוק לחמל׳ בהמה שמתה מבדי מ״מ לא ילפי׳ מיני׳ דאין איסור חל על איסור אלא אמרי׳ דגזיר׳ הכתו׳ הוא כמ״ש מהרש״א לעי׳ בגמ׳ ולכך סב׳ דחלב בחלב לוקה. אע״ג דאסור קודם שנבלו׳ ומ״ד אינו לוקה קסבר אין איסור חל על איסור והיינו משום דיליף מהכא דמיעט לאוכלא בהמה שמתה ולא ס״ל דגזירת הכתוב הוא ולהכי סבר דחלב בחלב נמי אינו לוקה כיון דליכ׳ ריבוי׳ דהכי תלת׳ גדי איצטריכו לטליא וחלי׳ ובהמה שמתה׳ ואין להקשות אמאי לא נימא איצטריך דאחד גדי לרבות חלב אחד ובהמה שמתה לא נמעט. די״ל דלהכי לא הוי איצטריך דס״ל נמי דסבר׳ חיצונה איכא דלאיסור חל על איסור ודו״ק:

דף קי״ד

ע״ב תו׳ ד״ה עד שיפרוש לך הכתוב כו׳ וא״ת לר״מ כלי הכי יליף כו׳ לכאורה יש להקשות הא מוכח שפיר דלא תאכלו משמע נמי איסור הנאה דאל״ה ל״ל או להקדיש הא בלא״ה מוכח להקדיש דאל״כ ל״ל הקרא דלגר אשר בשעריך וגו׳ כלל. אלא דאתא להורות דגר תושב בקרא קודם לנכרי לפכ״ן זה. אבל לפי האמת לא קשי׳ מידי דע״כ הא סברא ליתא דאל״כ אמאי קאמר הגמ׳ התם בפ׳ כל שעה דלא מתוקמא דר׳ אבהו אלא כר״מ הא גם לר׳ יהודה א״ש דמוכח דלא תאכלו משמע איסור הנאה דאל״ה ל״ל או לדברים כבתבן הא בלא״ה מוכח דלדברים כבתבן הוא דאתא דקא׳ כ״ל הקרא דלגר אשר בשעריך כלל. אלא ע״כ דאי לאו או ה״א דהקרא אתי רק להתיר נבילה בהנאה וא״כ ע״כ מוכח דלא תאכלו משמע איסור הנאה. אלא ע״כ צ״ל דוו אי׳ ז״ל לאו או ה״א דאתא הקרא להיתר הנא׳ וה״א בא״ת׳ דלא תאכל משמע איסור הנאה להכי כתב רחמנא או לדברים כבתבן והשתא דכתיב או לדברים כבתבן אמרינן דכולי קרא להכי אתא ולא להיתר הנאה. א״כ לר״מ נמי נימא הכי. דאי לאו או לא הוי ידעינן להקדיש אלא ה״א דאתא קרא להיתר הנאה וה״א דלא תאכל משמע נמי איסור הנאה. אבל השתא דכתיב או להקדיש נימא דכולי קרא להכי אתא. ח״ש התו׳ תחילה. בפ׳ כל שעה אמרי׳ דלא מתוקמא אלא כר״מ דלר׳ יהודה איצטריך כו׳ וא״כ כתבו וא״ת לר״מ נמי כו׳ צ״ל דלי היכי דלא מתוקמא כר״י משום דאיצטריך כולי קרא לדברים כבתבן ה״נ לר״מ איכי יליף מיני׳ כו׳ נימא דכולי קרא אתא להקדיש וק״ל:

דף קט״ו

ע״א בתו׳ ד״ה היא קדש כו׳ וקשה מאי כר׳ י״ח׳ לשלמיה מקדש כו׳ כ׳ מהרש״א וכן איכא לאקשויי לר׳ יוחנן חורש בשור כו׳ לאסרו דליכא למפרך מק׳ ומשבת דשבת גופא אסור באכילה כו׳ ע״ש והנה מהרש״א יפה כתב דהתו׳ ה״מ לאקשויי נמי קושי׳ זו. אבל לולי דברי התו׳ הי׳ אפשר ליישב קושייתם וקושי׳ מהרש״א דחדא מיתרצא בחברתה. דודאי לא איצטריך קדש לשבת גופה לאסור דבלא״ה הוה נפקא לן מלא תאכל כל תועבה בקושי׳ הגמ׳ בכא. אלא דא״כ הוה אמרי׳ דחורש בשור וחמור וחוסם פי פרה ודש נמי אסירי מלא תאכל כל תועבה. והתורה רצה להורות דמותרים משום דלא אכיל תועבה גופה. להכי כתב קדש גבי שבת לאשמועי׳ דלא תאכל כל תועבה לא קאי אלא אבשר בחלב וכה״ג דאכיל תועבה גופה אבל מעשה שבת דלא הוי תועבה גופה וכדכתבו התו׳ בדבור הסמוך לחלק. לא מיתסר אלא מאכל כל תועבה ולהכי הוצרך לכתוב קדש לאסור מעשה שבת. ומתיי׳ שמעי׳ דחורש בשור וחמור וחוסם פי פרה שפיר דלא מתסרי מלא תאכל כל תועבה דקילי משבת וגם שבת מקרי שפי תועבה גופה מהני כדמשמע מדברי התו׳ בדבור הסמוך ודו״ק:

שם ע״ב בגמ׳ דבי ר׳ אליעזר תנא כו׳ כשתמכרנה לא תבשלנה ותמכרנה׳ אין להקשות מנ״ל הא דילמא לא בא הכתוב אלא לאסור הבישול ולא ההנאה. דהיכא דמ״מ בקרא דלא תמכרנה הרי לא כתיב אלא לא תבשל׳ וכ״ת דלהכי לא איצטריך הסמיכות. דהא בהדי׳ כתיב לא תבשל די״ל דה״א דנבלה כיון דבלא״ה אסורה לא חל עלי׳ איסור בשר בחלב לענין אכילה. משום דאין איסור חל על איסור וכיון דאאכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי כדאמר לעיל. קמ״ל דמ״מ חייב על בישולה. וכיון דאבישול לקי אאכילה נמי לקי. ומכ״ל אכתי לאסור בהנאה די״ל דהאי תנא סבר איסור חל על איסור בעלמא ולא איצטריך קרא לבישול נבילה בחלב ולא לאכילה. וע״כ לאסור בהנאה אתא וק״ל:

שם משום דאיכא למימר חורש בשור וחמור כו׳ יוכיח שכן נעבדה בהם עבירה. ושרו יש לדקדק הני נמי נילף בק״ו שאסורים מ״ילפי׳ בשר בחלב. מערלה וחמץ וכלאי הכרם. ואע״ג דאיכא ק״ו להיתר ממעשה שבת כדאמרינן לעיל׳ מ״מ קשה מאי חזית דנילף ק״ו להיתר הא איכא נמי ק״ו לאיסורא. ולחומרא ה״ל למילף. ואפי׳ הכ״ל ממעשה שבת יוכיח דאיכא קרא נמי׳ להיתר. ולגירסת התו׳ נימא דילפי׳ מקרא לעיל דחורש בשור וחמור וכן׳ אפי׳ לגבוה שרו חכ״ם להדיוט. אבל לגירסת רש״י לעיל קשה. ועוד קשה הכי פריך יוכיח מחורש בשור וחמור וחוסם פי פרה לבשר בחלב. הא לא דמו לבב״ח. דבב״ח אכיל תועבה גופה משא״כ בחורש בשור וחמור וחוסם פי פרה דלא אכיל תועבה גופה כדפרש״י לעיל לגירסתו וצ״ע:

שם בגמ׳ אמר׳ רבנן משום דאיכא למיתר נבילה תוכיח שאסורה באכילה כו׳ מקשה מהרש״ל ושאר מפרשים השתא נמי דמייתי כלאי הכרם נמי לימא נבלה תוכיח. ולפע״ד נ״ל דודאי אילא הוי מייתי כלאי הכרם והוי צריכין להדר דינא ולמימר הצד השוה שבהן שהן אסורין באכילה ואסורין בהנאה דליכא לאשכוחי צד השוה בהן שלא יהא׳ א״כ שפיר מ״ל דנבילה תוכיח דיש לה צד זה שאסור באכילה ומ״מ מותרת בהנאה א״כ חזינן דצד זה אינו גורם שיהא אסור בהנאה א״כ ליכא למילף נמי בשר בחלב שיאסר בהנאה מכח צד זה שאסור באכילה. אבל השתא דמייתי כלאי הכרם ואין אנו צריכין להדר דינא. ובפשט הק״ו דפריך מעיקרא מערלה מכח נעבדה בו עבירה קיים׳ וחמץ בפסח וכלאי הכרם אינן באין אלא לחזק הק״ו. דלא נימא דילמא ערלה אסורה בהנאה משום שלא היה לו שעת הכושר משא״כ בשר בחלב. ולזה מביא ראיה דע״כ מותרת ואינו נ״ש איסור הנאה שהרי חמץ אין לו זו ההומרא ומ״מ אסור בהנאה. ול״ת מה צד זה יש לחמץ חומרא אחרת דהייתה כרת. מה מביא כלאי הכרם ליוכיח דאין לו גם חומרא זו ומ״מ אסור בהנאה. וא״כ ע״כ טעמא דערלה אינו משום חומרא דלא היתה שעת הכושר ובשר הק״ו מה לקפו׳ וע״כ לא שייך לומר נבילה תוכיח דהא לא נעבדה בה עבירה וק״ל:

דף קט״ז

ע״א בגמ׳ הוא מוסיף ואין לא מוסיף לא הקשה מהרש״א איך דמ״מ היתה לנוספת שעת הכושר קודם שהוסיף מאתים׳ דהוי התוספת עצמו מותר וכשהוסיף׳ לחלק מאתים נאסר אף התוספת הקודם. דנהי מה שהיה מתחילה קודם שהוסיף נכרם לא נאסר מחמת עצמו דק מחמת שנתערב עם התוספת׳ מ״מ התוספת נאסר מחמת עצמו׳ והיינו דגם התוספת אינו אסור דק מחמת שנתערב עם האיסור ע״כ נלע״ד זה אינו דאל״כ אין האיסור אלא משהו שאין שיעורו כאלס חלק המאתים וכנגדו יש הרבה יותר ממאתים של היתר׳ ונראה דבודאי גם מתחילה נאסר התוספות משום שהתחיל לינדל אלא כל זמן שאינו חלק המאתים בטל הוא בהיתר וכשהעלים למאתים חוזר הכל וניעור ומצטרף יחד ליאסר. ואין זה נקרא שעת הכושר כיון דהוא אסור בעצמו אלא שנבטל בהיתר. ועוד דאפי׳ נימא דזה מקרי שעת הכושר. מ״מ פריך שפיר אלא לר״א הבנה דאמר עיקרן נאסר דמשמע דגוף הזרע נאסר והכא מוכח דע״כ אינו נאסר אלא התוספת בגדל באיסור ומה שהי׳ מתחילה לא נאסר אלא מחמת שנתערב עם האיסור ודוק:

דף קי״ן ע״א ברש״י ד״ה וטמא אכלו בטומאת הגוף חייב ב׳ חטאות כו׳ כתב מהרש״א אבל בטומאת עצמו לא איך חייב דאין בו אלא לאו הבא מכלל עשה ע״ש ולפע״ד כחולף לן קדשים בתרומה דבתרומ׳ טמאה ליכא אלא לאו הבא מכלל עשה כדפרש״י לעיל (דף ק״ג ע״ב) אבל בקדשים טמאים איכא לאו נמי והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל כדאיתא במכות דוכתי׳ אלא דרש״י הכא איירי דמיירי בטומאת הגוף ולענין טמאת משום דתנן אכל טמא דומי׳ דפגול ונותר דהוויין בכרת אע״ה טמא נמי מיירי בכה״ג דהוי בכרת וק״ל:

מכאן ועד סוף המסכת לא למדתי בעיון ככל הצורך לכן לא רציתי להעלות שום דבר על הספר:

ליקוטים

ליקוטים אשר לקטתי מהדורי מסדר מועד מכל מסכת קצת דברים קצרים:

שבת דף כ״ה ע״א בתוס׳ ד״ה (דף כ״ד ע״ב) ולא מילה שלא בזמנה כו׳ וקשה לר״י דפ״ק דמילה משמע דאית ליה לרבא די״ט עשה ולא תעשה גבי ספר כירה דפריך סוף י״ט עשה ולא תעשה כו׳ וי״ל דלכאורה לא מקשים תו׳ מידי דבפ״ק דקידושין מקשים התו׳ אהא דחשיב התם שלוח הקן גבי מ״ע שלא הזמן גרמא דנשים חייבות והרי אפי׳ הוי הזמן גרמא מ״מ כיון נשים חייבות דהא איכא נמי לא תעשה גבה לא תקח האם על הבנים ובלא תעשה אין חילוק בין שהז״ג או שלא הז״ג ותירצו דכ״מ אם חייבות בעשה דידהו לא אתא עשה אחרית׳ ודחי לה אבל אי הוי מ״ע שהז״ג ונשים פטורות ממנה אע״ג דמ״מ חייבות בה משום הלא תעשה מ״מ אתא עשה אחרית׳ ודחי הלא תעשה והקשו ע״ז א״כ הכא גבי שמן שריפה דמסיק דאין מדליקין בו משום דאין שורפין קדשים בי״ט דלא אתא עשה דשריפת קדשים ודחי עשה ולא תעשה די״ט א״כ גבי נשים דליכא עשה די״ט דהוי מ״ע שהז״ג ידחה עשה דשריפת קדשים הל״ת די״ט וכ״ת ה״נ דנשים מדליקין בשמן שריפה לא ליסתתים תנא דליתני הכי אלא ודאי דל״ת דאיכא גבה עשה אלים דלא דחי לה עשה אע״ג דליכא עשה גבי אפי׳ כגון גבי נשים ע״ש והנה התו׳ כתבו זה אליב׳ דרב אשי דמשני הכא דטעמא משום דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה אבל לרבא מ״ל דאף דס״ל די״ט עשה ולא תעשה הוא מ״מ א״צריך לשנויי הכא מלבדו דאל״כ הוי קשה דמ״מ אשה הוי לה להיות מותר לשרוף קדשים ולהדליק בשמן שריפה בי״ט כקושי׳ התו׳ שם ולא ס״ל סברת התו׳ דאלים הלאו שלא יהא נדחה מפני עשה אחרת אבל התם גבי כיסוי אפיר הוצרך רבא לתרץ קושי׳ דסוף סוף י״ט עשה ולא תעשה משום דמ״מ גבי איש מקשה הגמ׳ שפיר היאך יהא מותר לכסות בי״ט ולא מליגו דמפלי׳ תנא בהכי שיהא אסור לאיש לכסות ומותר לאשה אורחא מן הסתם איש מכסה דמי ששחט יכסה ואשה אין דרכה לשחוט אמנם י״ל דקושי׳ התו׳ היא דמ״מ למילה שלא בזמנה לא א״צריך קרא לאסור לפ״ז דהא אין האשה מצווה בה כלל כדאית׳ במ׳ קידושין ואף דאשה פסולה למול וגבי איש ודאי דאין עשה דמילה דוחה ל״ת ועשה די״ט ורבא נקט מילה אך מ״מ בסמוך בסה״ד שתסיימים ורבא לא קאי אשריפת קדשים אלא הא״ם מייתיכן קשה מי הכריח׳ לזה הרי מ״ל דרבא באמת אשריפת קדשים נמי קאי ולת׳ לשנויי דאמאי נשים אסורות הכא הא גבייהו לא הוי י״ט אלא לא תעשה לחוד להכי א״צריך לי׳ למילף מלבדו כי היכי דממעטי׳ מיני׳ מילה אע״ג דאיכא ק״ו ה״נ ממעטי׳ מיני׳ שריפת קדשים גבי נשים אע״ג דמסברא אתא עשה דידי׳ ודחי ל״ת די״ט ודוק:

ליקוטים

דף קל״א ע״ב בגמ׳ משום דאיכא למפרך מה למצה שכן נוהגת בנשים כבאנשים כו׳ יש להקשות לפ״ז על מאי דאמרי׳ במ׳ פסחים (דף מ״ג ע״ב) סד״א הואיל וכתיב לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות כל שישנו בקום אכול מצה כו׳ והני נשי הואיל וליתנהו בקום אכול מצה ליתנהו בבל תאכל חמץ להכי איצטריך כל מחמצת לא תאכלו לרבות את הנשים ע״ש והשת׳ קשה ל״ל כל מחמצת לרבות הנשים לאיסור חמץ תיפוק לי׳ מדר״י אמר רב השוה הכתוב אשה לכל עונשין שבתורה כדפריך הגמרא התם וכ״ת דה״א לפוטרם מהיקש דאכילת חמץ לאכילת מצה כדמשני התם מהיכי תיתי למימר הכי דהרי א״כ תקשה לן קושי׳ הגמ׳ הכא נ״ל דכתב רחמנא בלולב וסוכה ועומר ושתי הלחם לימוד דדחו שבת ליכתוב רק גבי מצה וניתו הנך ולינמור מינה דהא השת׳ ליכא למפרך מידי כיון דמצה נמי אינה נוהג׳ בנשים כבאנשים אלא ע״כ מדא״צריך כל הכי ש״מ דמקשי׳ איפכ׳ אכילת מצה לחמץ דנשי׳ חייבות גם במצה כדמקשי׳ התם לפי האמת בתר דכתיב כל מחמצת כדאמרי׳ אמנם יש ליישב לפי מ״ש התו׳ שם בד״ה סד״א כל שישנו כו׳ תימה לר״י היכי ס״ד למידרש הכי אדרבה כו׳ דלחומרא מקשינן כו׳ ועי״ל דהכא יש לדרוש יותר היתר לנשים משום ג״ש דט״ו ט״ו מחג הסוכות והוו מיפטרי ממצה כו׳ ולפ״ז א״ש דבאמת הוי מקשי׳ לקולא משום ג״ש דט״ו ומחג הסוכות דקיי״ל אין ג״ש למחצה וכ״ת א״כ נ״ל לכל הני קראי בלולב ואיך דדחו שבת ליכתוב רק במצה וניתו הנך ונגמור מינה ככ״ל י״ל דלפי״ה א״ז באמת הוי אמרי׳ מכח קושי׳ זו דמצה באמת לא דחי׳ שבת ומש״ה לא מצי למיכתב במצה ואע״ג דאית לן ג״ש דט״ו ומחג הסוכות לגמר מינה דמצה דחי׳ שבת כמו סוכה מ״מ הוי אמרי׳ דלא גמרי׳ ג״ש דט״ו לענין זה וכ״ת הא אין ג״ש למחצה י״ל דמאי שנא אם נילף הג״ש לענין זה שידחה שבת וא״כ תקשה לן ליכתוב במצה בהדיא וניתו הנך וניגמור מינה ומכח זה נצטרך לומר דאיכא למפרך מה למצה שכן נוהגת בנשים כבאנשים ונצטרך לומר דאע״ג דמג״ש דט״ו מחג הסוכות איכא למילף דפטורות כמו בסוכה מ״מ לא גמרי׳ הג״ש לענין זה דנשים פטורות וא״כ דנ״ל דלא גמרי׳ הג״ש לכל מילי מאי חזית דנילף הג״ש לענין דחיית שבת ולא לענין פטור נשים אימ׳ איפכא דנילף לה לענין פטור נשים ולענין דחיית שבת לא נילף לה ולהכי א״צריך כל מחמצת לרבות נשי׳ וע״כ מקשי׳ לחומר׳ אכילת מצה לחמץ לחייבם ועקרי׳ הג״ש דט״ו לענין נשים ממילא ודאי מקיימי׳ הג״ש לענין דחיית שבת דהשתא ליכא לאקשוי ליכתוב במצה וכו׳ דהא איכ׳ למפרך מה למצה שכן נוהגת בנשים כו׳ אמנם כן אכתי לא מיתרצא דמ״מ קשי׳ מהיכי תיתי להקיש לקולא אי לאו כל מחמצת הרי קיי״ל לקולא ולחומרא לחומרא מקשי׳ כקושי׳ התו׳ שם ואי משום לקיים הג״ש דט״ו כדמתרצי׳ התו׳ מאי שנא הרי אם נקיש לקולא נמי לריכינן

לעקור הג"ש באחד מילתא דהיינו לענין דחיית שבת בכ"ל אמילא טפי אית לן לאקושי לאומר' שיתחייבו בנכסים באלה ונקיים הג"ש לענין שבת ונעקרה לענין פטור נכסים מאלה · אבל התו' תירצו עוד אם דטפי מסתבר להקיש רישא דקרא לסיפי' מדנקיש איפכא ע"ש וא"כ א"ש דכיון דסברא הוא להקיש כאן לקולא רישי' לסיפי' ודאי הוי מקשי' כפי הסברא ולא משום דא"כ קשה ליכתוב באלה וליתו הכך וכינמור מיני' י"ל דה"א דגלאת לא דחי' אלה שבת ועקרי' הג"ש דא"נ לענין זה · ואין לומר מהיכי תיתי לעקור הג"ש כא אין ג"ש למחצה די"ל אדרבה מהיכי תיתי לעקור הג"ש לענין פטור נכסים ונחייב' מכח היקש · ולא זו אלרא התו' לב' התירוצי' יחד · ולכך כתבו ופי"ל ולא כתבו לשון אי נמי אסו' דכל אחד לבד אינו מספיק · ודוק כי נכון הוא לדעתי הדור ·

דף קלב

תו' ד"ה אם לרעת כו' אבתי כיתא קבורת מת מלוה תוכיח · דעדיפא מילה שדוחה את התילה מולאחותו כו' יש להקשות הא מולאחותו ילפי' נמי שקבורת מת מלוה דוחה את הפסח דהיינו עבודה כדתני' הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו כו' וא"כ לכאורה קשה מכ"ל : לאילף תרי מילי מחד קרא · דהיינו שקבורת מת מלוה יהא דוחה מילה וגם עבודה · ופ"כ"ל דשקולים הם ויבאו שניהם דפסח ומילה תרווייהו הם מ"ע שיש בהן כרת כפרש"י שם (במס' ברכות) אהך ברייתא ע"ש · והא ניחא למי האמת דמסקינן הכא דהא דלרעת דוחה עבודה אינו משום חומר' דלרעת אלא משום דנברא לא חזי א"כ מ"ל שפיר · דשקולים הם · אבל למאי דס"ד השתא דלרעת דוחה עבודה הוא מכח חומרא דלרעת דחמיר מעבודה ומילה דוחה לרעת א"כ כ"ש דעדיף מעבודה דקילא מלרעת · מהיכי תיתי ללמוד מולאחותו תרווייהו שידחה קבורת מת מלוה עבודה ומילה כוקמה במסתבר טפי דהיינו עבודה · אבל מילה דחמירא מעבודה מהיכי תיתי שידחה אותה מת מלוה · וא"כ לפי זה זו ע"כ דבאמת קבורת מת מלוה אינה דוחה מילה · דלית לן שום לימוד לזה · וא"כ ליכא לאקשויי קבורת מת מלוה תוכיח כו' כקושי' התו' · ולא מקשים תו' מידי : ועוד קשי' לי לפי סברתם דס"ל דאף למאי דס"ד השתא ילפי' שפי' מולאחותו דקבורת מ"מ דוחה את המילה · מכ"ל באמת דקבורת מ"מ אינו דוחה שבת · דהרי יש ללמוד ק"ו שידחה שבת · דמה מילה שדוחה לרעת ולרעת דוחה עבודה ועבוד' דוחה שבת קבורת מ"מ דוחה אותה · שבת שנדחית מפני עבודה אינו דין שיהא קבורת מ"מ דוחה אותה : · דהרי במסכת סנהדרין (דף ל"ד) בעי למילף ק"ו שיהא קבורת מ"מ דוחה שבת מק"ו מעבודה · וקאמר התם דאיכא תוכיח שדוחה העבודה ואינה דוחה שבת אף אני אביא קבורת מ"מ שדוח' העבודה ומ"מ לא ידחה שבת ע"ש · אבל אי ילפי' הק"ו מכח מילה שדוחה לרעת וכמ"ש · ליכא למימר דאיכא תוכיח · דקבורת מ"מ עדיף מדאיכא דאיכה דוחה אלא עבוד' אבל קבורת מ"מ דוחה · מילה שדוחה הלרעת · הדוחה את העבודה · וכמו שחילקו כאן לפני זה דליכא למימר הכא דאיכא תוכיח מה"ט משום דמילה עדיף טפי · וא"כ לא מקשים תו' מידי דכימא קבורת מ"מ יוכיח כו' ואינו דוחה שבת · דלפי ס"ד דהשתא באמת ילפי' ק"ו הנ"ל דקבורת מ"מ ידחה שבת · דבשלמא לפי האמת לק"מ · דליכא ק"ו הנ"ל דבאמת לרעת לא חמיר מעבודה דהא דלרעת דוחה את העבודה הוא רק משום דנברא לא חזי · אבל למאי דס"ד השתא שפיר איכא ק"ו הנ"ל ודוק :

ואין להקשות דהא לפי האמת נמי תקשה לן הני תרי קושיות לר"ב ספרא דס"ל נסמוך · דהא דלרעת דוחה העבודה אינו משום דנברא לא חזי אלא משום חומר' דלרעת · וא"כ קשה מכ"ל לתנא דברייתא · התם מולאחותו דקבורת מ"מ דוחה · מילה כוקמה במסתבר טפי דהיינו עבודה דקילא ככ"ל · אבל מילה דחמירא שדוחה לרעת הדוחה את העבוד' מהיכי תיתי · ודוחק לומר דברייתא אתיא באמת אליבא דרב ספרא ורב ספרא · דלא"ה אתא כתנאי כדמסיק לקמן · דהא ברייתא ומייתי לה בגמרא · דוחק גם"כ בלי ספק · ולא משמע דאתי' רק כחד תנא · וגם קשה קושי' השני' דנילף ק"ו הנ"ל · שידחה קבורת מ"מ את השבת דמה מילה שדוחה לרעת כו' ככ"ל · וא"כ לא תלין קושיות אלו בתו' · דהרי גם על הגמ' קשה · אליבא דרב ספרא · די"ל דאל' הגמרא לק"מ · דהנ"ל דברייתא איירי במילה שלא בזמנה דלא דחי' שבת ולא חמירא מעבודה · דאע"ג דמילה שלא בזמנה נמי דוחה לרעת שדוחה העבודה נגד זה נמי אינו לעבודה דוחה שבת הדוחה מילה שלא בזמנה · ולכך שקולים הם ויבאו שניהם · אבל מילה בזמנה באמת לא ילפינן מן ולאחותו שידחה אותה קבורת מ"מ · וא"כ ליכא למילף נמי ק"ו לקבורת מ"מ שידחה שבת · מק"ו ממילה הדוחה לרעת כו' דהך מילה גופה שנדחה מפני קבורת מ"מ · הרי אינו דוחה שבת · וא"כ היאך נילף מינה בק"ו לקבורת מ"מ שידחה שבת · וא"כ לק"מ · אבל על התו' קשה ודוק :

עירובין

דף ב

פ"ב בגמ' אלינ בגובהה וה"ה לרחבה כתב בחדושי הריטב"א כלומר כיון דאלינ בגובהה ממילא ידעינן לרחבה דאר טפח' אית לבה כיון דיליף מפתח של אולם ע"ש וקשה לא"ז לקמן (דף ג' ע"א) דקאמר רב נחמן בר יצחק לרבנן קורה טעמא מאי משום היכר' והא דקתני יותר מפתחו של היכל · לסימנא בעלמא נקטנו · במפרשים וגם הריטב"א דלדידי' · ה"ה לר' יהודה נמי טעמא משום היכרא כדמוכח מגירסתו דעביד הגמ' · מ"מ א"כ לא תלינן כלל בהא דאף דמכשיר ר' יהודה בגבוה מכ' אמה משום דס"ל דשלטא בי' עינא והוי שפיר היכרא · מ"מ מקלי' שבך ברחב מעשר יותר משום דלאו פתח מקרי · וא"כ למה לא אלינ במתני' ברחבה · כיון דבאמת אלינ בברייתא · אמנם אלאפי לכרש"ג בפי' המשניות שכתב דלר' יהודה באמת טעמא דקורה לאו משום היכר' אלא קורה משום מחילה דפי תקרה יורד וסותם · וא"כ י"ל שפיר דאלי' · קא בהא דכיון דתקשי' יהבגבוהה מכ' · אע"ג דודאי לא שלטא בי' עינא' וליכא היכרא · משום דפי תקרה יורד וסותם נהני · באמת לת"ק נמי בהך מעשר דמכשיר מכ"ע · ונראה דמשמע הכי בגמ' דלר' יהודה לאו משום היכר' דרבב' · אמת' לרבנן קורה טעמא מאי משום היכרא כו' משמע אבל לר' לא הוי טעמא משום היכרא · אמנם אין מזה הכרח כ"כ · די"ל דה"ק הגמ' · לרבנן טעמא מאי בעי דוקא תוך כ' ולא בגובהה יותר משום היכרא דבגבוהה יותר אין היכר לרבנן · אבל ר"י ס"ל דאיכא היכרא אף בגבוה מכ' · אבל מעיקר התקנה של קורה לא איירי כלל דהא ודאי טעמא לכ"ע משום היכרא אפילו לר' יהודה : וגרסא אלה נתכוון · רש"י ז"ל שכתב קורה לרבנן טעמ' מאי בעי תוך כ' אמה עכ"ל דלכאורה הוא אות יתר · משום דהנ"ל דקאי אעיקר התקנה ולפ"י סבר דעיקר התקנה אליבא דכ"ע משום היכר' · ולהא אמר · לרבנן קורה כו' · אבן בתר דקאי הא · דבעי תוך כ' אמה דוקא · אך הרש"ב לא ניחא לי' לפרש כן · משום הקושיא הנ"ל · והא דמוכיח הריטב"א מהא גירסתא · דעביד אליבא דר' יהוד' דלר' נמי טעמא משום היכרא · יש לדחות דה"ק הגמ' דאי אשמעינן גבי סוכה כו' כלומר · דאע"ג דהכא אשמעינן בסוכה · דס"ל לר"י · דלמעלה מכ' איכא היכרא וא"כ ממילא ידעי' דהכא נמי מכשיר בגבוה מכ' דהא הכא לא אסלי אלא משום דליכא היכר' · ואיהו ס"ל דאיכא היכר' ואע"ג דלר"י לא ס"ל דטעמא הכא משום היכרא · אלא קורה משום מחילה · מ"מ תיתי · מהי תיתי ודאי אין לטעות שיפסול ר"י הכא למעלה מכ' · לזה קאמר הגמ' דה"מ למעטי דר"י פוסל הכא משום דכיון דלהילוך עביד לא אלא'

שלשה בני עינא ואוהפ"ד דר"י כמי מ"ל משמע דקורא
משום הכיר ׳ לפכי א"לטריך למיפלג הכא ולמימר דמכשיר
אתנס לפי האמת ע"כ סעת דר"י משום דס"ל קורא משום
אחיל׳ • ולהכי אכשיר אבל אפ"ב דליכא היכר׳ • ולהכי
לא פליג במתני׳ ברחבה • משום דכיון דפליג בגובהא
ה"פ לרמב׳ דהא בהא תלי׳ כנ"ל ודוק :

דף מג

ע"ב בתו׳ ואסור לשתות יין כל ימי החול
כו׳ מה שמסקינן אמאי אסור והלא משיח
בן יוסף כו׳ כתב מהרש"א דבריהם צ"ע אם כוונתם דגבי
משיח בן יוסף לית לן למימר דסא׳ לב"ד הגדול כו׳ א"כ לפי
המסקנא תקשי לי׳ אבל יום שבור מנ"מ לשתרי דאיכא
רשאי לבא בו ביום כיון שלא בא משיח בן יוסף כבר כו׳ ונדחק
ליישב ע"ש ולענ"ד לק"מ דודאי המקש׳ בפריך אי אכי בחול
כל יומי ויומי כמי כו׳ דלא ידע מהא דאין אלי׳ בא לא בע"ש
ולא בעי"ט כו׳ הוי קשי׳ לי׳ אמאי שרי בשבת ולאו משום דלא
אתי׳ אלי׳ מאתמול • הרי עכ"פ הוי יום שראוי לבא בו
דהיינו אם הי׳ בא אלי׳ מאתמול • אלא ע"כ דזה מקרי
איכא ראוי לבא כיון דבשעה שנדר לא הי׳ ראוי לבא ביום זה
כיון דלא אתי אלי׳ מאתמול • להכי פריך ש"ה • בחול כל
יומא ויומא כמי לישתרי ביום שנדר מטעם זה וזהו כוונת ה"ת
להקשות כמי מכח משיח בן יוסף כקושי׳ התו׳ • וע"ז לא מ"ל
דילמא לב"ד הגדול אתא כדכתב מהרש"א • אלא משום
דהמתרץ קאמר דטעמא דשרי בשבתות וי"ט משום דלא
אתא אלי׳ מאתמול • לכך ניחא לי׳ להקשות מהא גופא
דא"כ בחול כמי • אבל ממשיח בן יוסף לא נזכר כלום לא
בעי לאקשויי מידי דשמא ידחה אותו ויאמר שיכול להיות
שבן דוד בא תחילה) • אבל למאי דמשני כבר מובטח לאן
לישראל שאין אלי׳ בא כו׳ תו לא צריכינן למימר ביום
שנדר מקרי איכו ראוי לבא לפי שלא בא אלי׳ מאתמול אף
אי לא סוי אמרי׳ לב"ד הגדול אתא • אלא מ"ל דזה אפי׳
מקרי ראוי לבא כיון שאי׳ אפשר שיבא אלי׳ ביום שלפניו
ויבא משיח היום אפ"ה בשעת שנדר איכו ראוי לבא היום •
מ"מ כבר הי׳ אפשר לבא ביום זה קודם שנדר אם הי׳ בא
אלי׳ מאתמול והא דבשבת שרי היינו משום דמעולם לא הי׳
ראוי לבא ביום זה כיון שאי אפשר שיבא אלי׳ ביום שלפניו
שאין אלי׳ בא לא בע"ש כו׳ • והשת׳ גם ממשיח בן יוסף
לק"מ דאפ"ג דליכא למימר בי׳ לב"ד הגדול אתא • מ"מ
מקרי יום שנדר יום הראוי לבא כיון בשבת הי׳ ראוי לבא
בו אם הי׳ בא משיח בן יוסף מקודם יום זה וכנ"ל • ודוק כי
נכון הוא :

דף מו

ע"ב בגמ׳ איבעי׳ להו ר"מ ור"ש מאי תיקו
יש לדקדק מאי מיבעי׳ להו ע"כ דלית
לי׳ לר׳ יוחנן שום כלל בזה אלא לפעמי׳ הלכה כר"מ ולפעמי׳
הלכ׳ כר"ש • דאי אית לי׳ שום כלל בזה • ממ"כ קשה דאי
אית לי׳ ר"מ ור"ש הלכ׳ כר"מ • תקשה למה קאמר ר"ש
ור׳ יהוד׳ הלכ׳ כר"י • אפי׳ הל׳ ל׳ ר"ש ור"מ הלכ׳ כר"מ •
והוי ידעי׳ מכ"ש דר"ש ור"י הלכ׳ כר"י • דהשת׳ במקום
ר"מ לית׳ במקום ר"י מיבעי׳ • דהרי כבר אמר ר"מ ור"י
הלכ׳ כר"י • אבל השתא דאמר ר"ש ור"י הלכה כר"י אכתי
לא ידעי׳ ר"מ ור"ש מהו • אלא ע"כ דלא ס"ל דר"מ ור"ש
הלכ׳ כר"מ • ואי ס"ל איפכא דר"מ ור"ש הלכ׳ כר"ש •
תקשה איפכא ל"ל למימר ר"מ ור"י הלכה כר"י אפי׳ הל"ל
ר"מ ור"ש הלכ׳ כר"ש • והוי ידעי׳ מכ"ש דר"מ ור"י הלכ׳
כר"י • דהשת׳ במקום ר"ש לית׳ במקום ר"י מיבעי׳ •
דהא כבר קאמר ר"ש ור"י הלכ׳ כר"י • אלא ע"כ דלא ס"ל
ר"מ ור"ש הלכ׳ כר"ש • וא"כ ע"כ צ"ל דלית לי׳ שום כלל
בזה • אלא פעמים הלכ׳ כר"מ • פעמי׳ כר"ש וצ"ע • •

דף סא

ע"א בתו׳ ד"ה עיר העשוי׳ כקשת הוא׳
כו׳ מ"ש מהרש"א כאן להקשות לפירש"י
בימא מלי כמו בג׳ כפרי׳ דלעיל יע"ש ולענ"ד דקושיא
מעיקר׳ לית׳ די"ל דמיירי בענין שאף אם היתה נדר בין
ב׳ ראשי הקשת של התחן • הי׳ בין זו לזו יותר מקמ"ש
אתה ושליש • דאז לא מהני מידי אף אי הימא מלי • לחשוב
כעיר אחת • כדאית׳ לעיל בהדי׳ • וזהו ודאי אין קושי׳
דכימא מלי לענין זה איהי׳ עכ"פ מותר לילך מחמתן לנדר
דכיון דאף אם היתה גדר בין ראשי הקשת • אמ"ה הי׳ יותר
מקמ"ש אתה ושליש בין זו לזו • תו לא אמרי׳ מלי כלל • גם
מה שאילין מהרש"א בזה דיש בין תחתן לנדר אפי׳ אלפים
יע"ש • לכאורה קשה להולמו דהא תחתן כולה היתה
מובלעת בתחומה של נדר • ואיך יכול להיות אתי׳ אפי׳
אלפים ביניהן • וצ"ל דמאלכא הקש׳ שהיה ביותר עד נדר
פי׳ פחות מאלפים • אבל ראשי הקשת • שהו באלכסון עד
נדר הו רחוקין מאלפים • אלא דמ"מ • קשה דאי קמ"מ דבני
נדר הו • אסורין נ"כ לילך לתחתן לראשי • הקשת ובגמ׳
ופרש"י משמע שהו • מותרין בכולה ודוק :

דף צו

ע"ב בגמ׳ אמר ר׳ אלעזר המוצא תכלת כו׳
חוטין כשרין כו׳ הגה הרי"ף והרא"ש לא הביאו
הא דר"א כלל • והרמב"ם פסק ג"כ דלא כותי׳ אלא דחוטין
שזורין ומופסקין כמי פסולין אלא שהח"מ וכ"מ כתבו שחזר
בו בתשובתו • לחכמי לוני"ל • אבל לענ"ד לדבריהם הי׳
סותרין דבריו ז"ל • שכתב בה׳ לשבת דתפילין חדשות
אסורין להכניסן משום דחיישי׳ שמא קמיעין הן • וא"כ
דחיישי׳ להו דמרח איכא לאסות • קמיע כעין תפילין ה"ה
חיישי׳ בחוטין שזורין ומפוסקין דמרח • ועשאן שלא לשם
ציצית כדמדמה להו רבא להדדי • אבל לפי הנוסח׳ הראשו׳
של הרמב"ם א"ש וגם הרי"ף והרא"ש כתבו הטעם בחדשות
משום דחיישי׳ לקמיעין • וא"כ א"ש שלא הביאו הא דר"א •
ואין צורך למ"ש הב"י בטא"ח סי׳ כ׳ טעם שהשמיטוהו משום
דבתכלת דוקא אמר ר"א לדידי׳ דבחוטין שזורין ומופסקין
כשרין ולא בלבן דבלא"ה א"ש ומ"ל אבל צריך טע׳ למה כתבו
טעם זה הרי הגמ׳ מסיק וססתא קתני אפוה כו׳ דכ"ע לא
טרח איניש אלא דהטעם משום שאינו יכול לקושרן • ולא
משום דחיישי׳ לקמיעין • ולענ"ד דקשי׳ להו דמתני׳ קתני
בחדשות פטור ובברייתא קתני ר"י אוסר בחדשות ולמה
לא קתני במתני׳ נמי אסור • דפטור משמע דאיסורא
ליכא והא בחדשות אסור • ותוספ׳ כתבו בזה אבל
לא תירצו כלום • גם הוקשה להם קושי׳ התו׳ בסמוך ד"ה
מגאן לבתים כו׳ דכשן בבתים צריך לפסוק עליהן ה"ה
בחדשות הל"ל דצריך להפסיק עליהן משום בזיון • ותירוץ
התו׳ דחוק מאד לכך נראה להם דהא דקאמר בגמ׳ דכ"ע
לא טרח איניש היינו הכי תנאי דברייתא דמייתי רבא • אבל
תנא דמתני׳ דקתני׳ פטור דמשמע דאיסורא ליכא • ודאי
אין טעמו משום שאין יכול לקושרן • דא"כ איסורא נמי איכ׳
כיון דלא הוה דרך מלבוש • אלא ודאי דיכול לאוקמן דס"ל
עביבא לאו קשירה היא • אלא דפטור משום דחיישינן
לקמיעין ואינו מחויב להפילן אבל אם רוצה יכול ללובשן
וליכא איסורא • דהוי דרך מלבוש • ואפ"ג דבלא הכלה אסור
לנאת בתפילין אף בקמיע כדתנן פ׳ במה אשה • מ"מ משום
הכלה דשמא תפילין הן שרי • ובזאת יושב גם קושי׳ התו׳
הנ"ל • דלתנא דידן דחושש לקמיע א"ש • דאינו חייב
להפסיק עליהן • ולר"י דברייתא דס"ל דלא טרח איניש כו׳
י"ל דנשאת חייב להפסיק עליהן • דלא קאמר אלא דאסור
להכניסן בשבת • אבל מ"מ אינו אסור מלהצילן • אלא צריך
להפסיק ולהצילן ודוק :

פסחים

דף ב

ע"ב בגמ׳ ספי׳ קאמר לי׳ ר׳ יהוד׳ לר׳ אלעז׳
כו׳ אפשר לומר דבל"ז לא קשי׳ הכי אברייתא
משום דמ"ל דר"א קאמר דלענין מלאכה לא מצינו שחילק
ביום אחד שיהא מקצתו אסור ומקצתו מותר • אבל השתא
דפריך כימא איהו לנפשי׳ דהא איכא לילה • והצריך לתרץ
דה"ק בשלמא לדידי אשכחנא כו׳ בבית תענית ציבור כו׳ א"כ
ע"כ דלא בעי לאשכוחי דוקא דחילקו לענין מלאכה רק

דמקשה לר' יהודה משום דבין גופי' לא מלינו חילוק בשום דבר ופריך שפיר דהא באמת אשכחן חילוק לענין אכילת חמץ וק"ל:

דף כ"ב ע"ב והרי אבר מן החי דכתיב לא תאכל הנפש וגו' ותני' ר' נתן אומר מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח מ' הא לכלבים שרי · מקשים בשם הגאון מהור"ר העשיל ז"ל אמאי פריך הגמ' והרי אמ"ה כו' דילמא מיירי באמ"ה מבהמה טמאה דאמרי' בפ' גיד הנשה דפליגי תנאי אם אמ"ה נוהג בה דר"א ור"ש ס"ל דנוהג וחכמים ור"מ ס"ל דאינו נוהג ואמר רב עלה מחלוקת בישראל אבל בבן נח ד"ה מוזהר על הטמאין כטהורין והכי מסקינן התם · וא"כ א"ש הדיוק דלכלבים שרי · שהרי לישראל אינו אסור כלל אמ"ה של בהמה טמאה · ולב"נ אסור להושיטו משום לפני עור וגו' דלב"נ אסור ככ"ל · ונלע"ד ליישב ע"פ מ"ש התו' במ' חולין (דף ל"ג) ד"ה אחד נכרי כו' משמע דטמאה משום דליכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור כו' וא"ת דנפג"ה דפליגי אם נוהג אמ"ה בטמאה ואמרי' מחלוקת בישראל אבל בב"נ ד"ה מוזהרי' על הטמאה כו' בשלמ' לרבנן אע"ג דאין ישראל מוזהר על אמ"ה דטמאה · מ"מ אסור לי' משום טמא ולא אשכחן דלישראל שרי ולנכרי אסור כו' ע"ש והנה לפי האמת דאמ"ה מותר בהנא' כדמסיק הגמ' שפיר כתבו התו' דכיון דלישראל אמ"ה דטמא אסור עכ"פ משום טמא ליכא למימר בי' מי איכא מידי דלישראל שרי כו' · אבל השת' לאפי' דס"ד דמקש' דאמ"ה אסור בהנאה · א"כ ע"כ אין לומר דאמ"ה דטמאה שרי לישראל משום אמ"ה ולב"נ אסור דמי איכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור · דאע"ג דגם לישראל אסור משום טמא · מ"מ אינו אסור בהנאה דהרי תנן לידי' חי' ועופות שנזדמנו להן מיכן טמאין מותרין למוכרן לנכרים ומפרש לקמן טעמ' מקרא · ולנכרי הוא אסור בהנא' משום אמ"ה · וא"כ גם לנכרי שרי ואינו נוהג איסור אמ"ה גבי' בטמא' כמו שאינו נוהג בישראל · לפי הס"ד · וא"כ לק"מ דליכ' למימר דמיירי באמ"ה דטמא' · דא"כ גם לב"נ הוי שרי ודוק:

דף כ"ד ע"ב תו' ד"ה הכל מודים בכלאי הכרם הא דלא קאמר הכל מודים כו' והא דלא קאמר הכל מודים בבשר וחלב אמ' משום דאין מזהירין מן הדין עכ"ל עיין מ"ש מהרש"א בזה ול"ע טובא חדא דא"כ מאי קאמרי התו' בתר הכי ד"ה אמרת ק"ו לאיסור אכילה לא מצי למילף בק"ו ממעלה כו' וכ"ה בתוס' חולין ונגמרא · הרי אפי' ה"א למילף אכילה בק"ו · מ"מ איצטריך הג"ש כדי שיהא לוקה על אכילתו · דמק"ו לא הוי מלקינן ליה כמ"ש התו' הכא דאין מזהירין מן הדין · וע"ק מאי קאמר אביי לקמן להכי לא כתיב אכילה בגופו לומר שלוקין עליו אפי' שלא כדרך הנאתו · דמכ"ל הא · אימא כיון דגמרי' ג"ש מטריפה דכתיב בה אכילה גמרי' לי' גם לענין זה שלא ילקה אלא כדרך הנאתו · דאין ג"ש למחצה · והא דלא כתב אכילה בגופו · היינו משום דא"כ הוי מלקי' נמי שהנאתו דלא תאכל משמע גם הנאה כדר' אבהו · והתורה לא רצה לחייב מלקות אלא על אכילה ולכן כתבה הג"ש על אכילה דהוי ככתוב בהדי' ומלקין עלי' והגלה ללמוד בק"ו לאיסור אבל לא ילקה עליו · ואין לומר דילמא אביי לא סבר כר' אבהו אלא כחזקיה · דא"כ יקשה על הרמב"ם שפסק לדר"א ופסק נמי כאביי דהכא דכלאי הכרם לוקין עליהן שלא כדרך הנאתן · והוי תרתי דסתרי אהדדי · ועוד לפי מ"ש התו' לפני זה ד"ה אמרת ק"ו כו' דילפי' גם הנאה מג"ש דהיינו מקדשים שילאו חוץ למחיצת דכתיבי נמי בהאי קרא אלא דהק"ו גלי לן דילפי' מקדשים ולא מטריפה · א"כ לא שייך הכא אין מזהירין מן הדין דהא עיקר מג"ש אתא וק"ו אינו אלא לגלות מהיכא ילפ הג"ש. ול"ע:

דף כ"ז ע"א תו' ד"ה אלא היכא דלחוכו אסור כו' וא"ת והא לא כתיב כו' וי"ל דמעיל' ילפי' מה כו' כתב מהרש"א לפי דבריהם דרבא ס"ל כאביי היכא דלא כתיב אכילה אסור אפי' שלא כדרך הנא' ומ"מ במעיל' דילפי' חטא חטא מתרומה ה"ל כאלו כתי' אכילה בגופי' כו' וקשה דתקשי לי' כדפרכי' לעיל כו' יע"ש · ולע"ד אין הנדון דומה לראי' · דבבשר בחלב דלא ילפי' מהג"ש שום דבר רק איסור אכילה מטריפה · שפיר קאמרי' אי אית' דגמרי' לי' גם לענין שלא ילקה עליו אלא כדרך הנאתו מטריפה ל"ל הג"ש קודם קרא לא ליכתוב הג"ש · ויכתוב בבב"ח בהדי' לא תאכל · לאיסור אכילה · אלא דלהכי לא כתב אכילה בגופי' לומר כו' · אבל גבי מעילה דהג"ש חטא חטא בלא"ה איצטרי' לענין שליחו' דילפי' במעילה מתרומ' כדאמר במ' קידושין · אלא דגם איסור לאו או מיתה גמרי' נמי מינה אהדדי במעילה · גמרינן מינה נמי שלא ילקה אלא כדרך הנאתו · ואין לומר בו דא"כ ליכתוב אכילה בגופיה · דלמה להתורה לכתוב קרא בחנם · דהג"ש בלא"ה צריכה לכתוב ללמוד שליחות במעילה מתרומה · וממנה נוכל ללמוד גם אזהרה ושלא ילקה עליו אלא כדרך הנאה · ל"ל לכתוב לא תאכל ואין בו צורך · דכל מה שמשמע מלא תאכל נוכל ללמוד מהג"ש ודוק ·

דף ל' ע"ב א"ל רבינא לרב אשי וכי מאחר דאיתותב רבא בר אהילאי אמאי קאמר רב קדירות בפסח ישברו כו' יש לדקד' למה תלה הקושי' במה דאיתותב רבא ב"א · הרי בלא"ה ה"מ לאקשויי מברייתא לרבי · ועוד יש לדקדק על לשון רש"י ד"ה אמר לי' כו' רב מוקים ליה לההוא דקתני עד שיוסק כו' דמאי בעי במ"ש רב מוקים לה משנה דקאי הכא לרבי · דהא הקושי' לרב היתה · לכן נלע"ד דרבינא באמת ידע לחלק ולתרץ דהברייתא מיירי בתנור של מתכת ורב מיירי בקדירות של חרס · אלא דקושיא לאלתו דע"כ הברייתא מיירי בכל ענין דאל"כ למה אסקי רבא ב"א בתיובת' ולא תירצו נמי דהברייתא מיירי בתנור של מתכת ואיהו מיירי בשל חרס · וזה מדקדק בלשונו · וכי מאחר דאיתותב רבא ב"א ולא תירצו כנ"ל ש"מ דמשמע להו דמיירי הברייתא בכל ענין אפילו בשל חרס מדתני סתמא אף דסתם תנור של חרס הוא · א"כ אמאי קאמר רב קדירות בפסח ישברו · אמנם י"ל דשפיר מ"ל דהברייתא מיירי רק בתנור של מתכת · והא דלא תירצו הכי לרבא ב"א וי"ל ע"פ מ"ש התו' לעיל ד"ה דילמא אתי למיכלי' בכותח' ותימ' ליכלי' בכותח' דהא נ"ט בר נ"ט הוא · ותירצו ב' תירוצים דהיינו לפי' א' של רש"י שם בחולין דלכון שחתכו בסכין אסור לאכלו בכותח משום דמחמת חורפא דלכון בלע טפי מדגים שאלו בקערה ואסור אפילו נ"ט בר נ"ט · א"כ הכא נמי מחום התנור בלע טפי · ולפי' האחר שפי' רש"י שם דהתם סכין שמעוכית קרוש עליו ואינו נקי ומש"ה הוי כלכון טעם הבא מן המתח ול"ל דהכא נמי שומן שעל החרס אין יכול להתקנח יפה ע"כ תורף דבריהם ול"ל נמי דאפי' ע"י היסק אינו מתקנח יפה · דהא אסר' לריפתא לעולם אף אחר היסק · ולפ"ז י"ל דהגמ' הכא הוי ס"ל כטעם השני דרש"י התם · ולהכי לא ה"מ לשנויי לרבא ב"א דברייית' מיירי בשל מתכת · דא"כ ל"ל שיוסק התנור הל"ל דבקינוח סגי · דבמתכת ודאי מהני הקינוח שלא יהא שומן בעין עליו · דהרי התו' דייקי וכתבו דשומן שעל החרס אין יכול להתקנח כו' משמע דבמתכת לא שייך למימר הכי · ואם אין שומן בעין · להבלוע בתוכו אין לחוש דהוי נ"ט בר נ"ט דקיי"ל דשרי לכך אסקי' לרבא ב"א בתיובת' · אבל לרב שפיר י"ל דמיירי הברייתא בשל מתכת ומ"מ לא סגי בקינוח משום דרב ס"ל בהדי' התם דנ"ט בר נ"ט אסור · · וז"ש רש"י ודיקדק כדרכו בלשונו ירב מוקי לי' כו' כלומר דרב מצי מוקי לי' הכי לשיטתו · אבל לרבא לא מ"ל הכי · דא"כ הוי אמאי דלא כהלכתא דקיי"ל התם כשמואל דנ"ט בר נ"ט שרי · ואין לאקשו' דלפי' זה הוה מוכח הכא דפי' שני של רש"י הוא אמת :

והיאך

היינו פירש״י שם פי׳ אחר דלפי׳ ההוא · גם לרבא ב״א ת״ל דברייתא איירי בשל מתכת · ומ״מ בעי היסק משום דמתום התנור בלא טפי כמ״ש התו׳ לפי׳ זה · די״ל דס״ל לפי הך שינוי׳ דגמ׳ צ״ל פי׳ השני · ת״מ י״ל דהאיבעית אימ׳ ס״ל כפי׳ האחר ·ולהכי נייד מתירוץ זה נקאמר הא והא בשל חרס ד״ל דודאי ליכ׳ לאוקמה לברייתא בשל מתכת דוקא · דא״כ גם לרבא ב״א ה״מ לתרוצי הכי · אלא גם לרב איירי הברייתא באמת בשל חרס · ומ״מ לא תקשי לי׳ דזה היסקו מבפנים כו׳ · אבל לרבא ב״א דמיירי כמי בתנור ליכ׳ לשנויי הכי ודוק :

דף ב

ע״א תו׳ ד״ה משלחין א׳ מהן כו׳ וקשה לריב״א אדרבה ישלחו אחד מן הטמאים כו׳ · לע״ד לק״מ דאסיעשו הפסח בטהרה נידחו הטמאים שהם המיעוט לפסח שני · ונפסח שני ע״כ גם אותו שנשלח לדרך רחוקה יבא לעשות פסח שני ועמו יבוא מחלה הלבור ולרב ולהאי תנא דס״ל כרב נהא דמחלה כרוב אין עושין פסח שני וכעין שאמר ד׳ מכי בר פפים לקמן גבי אלים טמאי מתים כו׳ · וא״כ ידחו הטמאים לגמרי ולא יעשו פסח כלל · וזה לא הוי תקנה · דמהדרינן שיעשו כולם פסח ולא ידחו מהם נדחו ודוק כי לע״ד הוא נכון וברור :

סוכה

דף ב

ע״ב בגמ׳ מיתיבי סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה כו׳ יש לדקדק ׳ למה לא מקשה קושי׳ עבל״ז שאמר בשלמ׳ דר׳ יוסי׳ כו׳ ועוד יש לדקדק דלקמן (דף ג׳ ע״א) כתב רש״י ולי כראה דודאי לרב חנן קושי׳ והאי תירולא לרב הונ׳ הוא כו׳ וא״כ למה לא קאמ׳ הגמ׳ הניחא לרב הונא כו׳ ולאסוקי לרב חנן בתיובת׳ כאורח׳ דש״ס בכל דוכתי׳ · ונלע״ד ליישב ע״פ מ״ש התו׳ ד״ה יש בה יותר מד׳ אמות אפי׳ למעלה מעשרים כשרה לבסוף מסיק דרב הונא סבר מראשו ורובו ושלחנו עד ארבע אמות פליגי יותר מארבע אמות כשרה ותימ׳ וכי ככשיר כו׳ וי״ל דלעולם לריך הרוחב כו׳ אי נמי קים להו לרבנן דאפי׳ בגובה אלף כו׳ וכתב מהרש״א דלמאי דבעינן למימר דבהכשר סוכה קמיפלגי ובשיעור׳ המגומלם שהוא ד׳ אמות קאמר ר״ה דפסולה בגובה כ׳ ודאי דאיכא למימר דלפי חשבון זה לריך הרוחב לפי הגובה אבל למאי דמסיק דר״ה סבר מראשו ורובו ושלחנו עד ד׳ אמות פליגי משמע להו דכולהי בשיעור גובה ך׳ מיפסלי ולא לפי ערך כו׳ ע״ש · והשת׳ א״ש · דגל״ז לא מצי לאותובי מהא וכי דרכה של מלכה לישב בסוכה קטנה די״ל דבאמת גדולה היתה והא דמביא ר׳ יהוד׳ ראי׳ ממנה · היינו לפי שהי׳ ידוע שהיתה גבוה מאוד יותר מלפי ערך גובה ך׳ לרוחב ד׳ אמות : והא דקאמר גבוה מעשרים אמה · היינו גבוה יותר מערך עשרים לרוחב ד׳ · ולק״מ · אבל השת׳ דקאמר דר״ה סבר מראשו ורובו ושלחנו עד ד׳ אמות פליגי · משמע לי׳ דכולהי בגובה ך׳ מיפסלי ולא לפי הערך וא״כ ביתר מד׳ אמות דכשירה נמי לא מיפסיל לפי הערך כמ״ש מהרש״א · אלא צ״ל דקים להו לרבנן כו׳ כמ״ש התו׳ בתירוץ שני · (ולא מסתבר למקשה למימר דעד ד׳ אמות לא חשבינן לפי הערך וביותר מד׳ חשבינן כתירוץ ראשון של התו׳ · דבאמת הוא בלי טעם · ודחוק מאוד) ופריך שפיר מתיבי כו׳ וכי דרכה של מלכה כו׳ · אגב כל זה לרב הונא · אבל לרב חנן בר רבא דס״ל דבשיעור ראשו ורובו ושלחנו דוקא פליגי שפיר ת״ל דביתר מכן דכשרה בגובה ך׳ היינו לפי ערך גובה ך׳ לרוחב ראשו ורובו ושלחנו · דלדידי׳ נמי ודאי אין סבר׳ שאם היא גדולה טפח יותר משיעור׳ שתכשר אפי׳ גבוה מאה אמה דודאי מ״מ כראית כלול של תרנגולין · אלא חשבינן לפי ערך ככ״ל · וא״כ ליכא לאותובי לי׳ מהא די״ל דסוכה גדולה היתה אלא שהיתה גבוה יותר מלפי ערך

ד׳ אמות לרוחב ראשו ורובו ושלחנו · וא״כ לרב חנן אין צריכין לתירולא דגמ׳ כלל · רק לר״ה · ולר״ה שייך התירוץ שפיר כמ״ש רש״י ודוק :

דף ד

ע״ב בגמ׳ ורב נחמן אמר באמצע הגג מחלוקת איבעי׳ לאו כו׳ הרמב״ם פסק דבשפת הגג כשרה · וצריך טעם כיון דלרב הונא פליגי בהכי ר׳ יעקב ורבנן והלכה מסתמא כרבנן ולרב נחמן נמי מספקא לן אי פליגי בהכי וספקא דאורייתא לחומרא ולמה פסק להקל · והנה שי״ל שהי׳ גורם גירסת רב שרירא גאון דלא גרס האי בעי׳ אלא גרס בדרב נחמן בהדי׳ אבל על שפת הגג ד״ה כשרה · מ״מ צריך טעם למה סמך על גירסא זו · ואין לומ׳ שלא ראה גירס׳ אחרת · שהרי רב אלפס גלי׳ כגירסתנו ובודאי לא והרמב״ם שגרוב דבריו נמשך אחריו · ועיין ברש״ש · ונלע״ד דהרמב״ם ס״ל דמת״כ בשפת הגג כשרה · דאת״ל דרב נחמן קאמר דוקא באמצע הגג מחלוקת אבל על שפת הגג ד״ה כשרה · א״ש כפשוטו שפסק כרב נחמן ואפי׳ את״ל דרב נחמן קאמר בין בזו בין בזו מחלוקת · מ״מ א״ש · דלפ״ז לא פליג ר״כ על ר״ה אלא אליב׳ דר׳ יעקב דלר״ה מודה ר״י באמצע הגג ולרב נחמן פליג · והסוגי׳ בכל דוכתי דפליגי אמוראי אליב׳ דחד תנא פסקי׳ כוותי׳ · דאי לאו דהלכת׳ כוותי׳ מאי נ״מ בפלוגתייהו · וא״כ הכא הלכת׳ כר׳ יעקב אפי׳ באמצע הגג לרב נחמן דסבר דפליג גם באמצע הגג · אלא דבאמצע הגג לא רצה הרמב״ם לפסוק להקל · דדילמא באמצע הגג דוקא קאמר רב נחמן אבל על שפת הגג ד״ה כשרה ·וא״כ פליגי ר״כ ור״ת אליב׳ דרבנן · וא״כ אין הלכה כר״י · אבל בשפת הגג מת״כ פסק שפיר ודוק :

דף יב

ע״א תו׳ ד״ה בפסולת גורן ויקב כו׳ ר״י לא יליף מעבי כבוד כו׳ יש לדקדק מאי קושי׳ הא ר״י הולרך למילף מקרא זה אליב׳ דר״א דס״ל סוכות מתש עשו להם · דלא מ״ל מעבי כבוד כדפריך הגמ׳ · אבל לר׳ אליעזר אפשר דמודה ר״י דיליף מעבי כבוד · ונראה ליישב ע״פ מ״ש התו׳ לקמן (דף ל״א ע״ב) בד״ה ר״י אומר אין סוכה כוהנת כו׳ ות״מ מודה דאין מסככין בדבר המקבל טומאה : ולמ״ד סוכה מתש כו׳ ילפי׳ מדאיתקש סוכה לחגיגה דלא שייך לאקשויי אי מה חגיגה ב״ח מאחר דלא מכשירין אלא מארבע׳ המינ׳ כו׳ ועפ״ז א״ש ע״ד הא יש לדקד׳ למה כתבו זה כאן ולא כ״כ לפני זה בתירוץ הקוד׳ של ר׳ יוחנן דמקיש סוכה לחגיגה כו׳ אלא ודאי דבתירוץ הקודם י״ל באמת כי קושיין דל״י הולרך לתרץ כן אליב׳ דר״א · אבל השתא קשי׳ להו ל״ל לר״י לתרץ תירוץ אחר כיון דר״א ס״ל כר׳ יהוד׳ דלא מכשיר אלא ארבע מינים וליכא לאקשויי אי מה חגיגה בעלי חיים כו׳ כמ״ש התו׳ · ור״מ דפליג וסבר דלא בעי׳ ד׳ מינים גבי סוכה סבר כר״א דאמר ענני כבוד היו · וילפי׳ מענני כבוד כדמשני ריש לקיש · ומי הזקיקו לתרץ הך תירוצא דבאסף מגרנך וגו׳ · אלא ע״כ דלא יליף מענני כבוד כלל וק״ל :

יומא

דף יא

ע״א בתו׳ ד״ה והתני׳ רפת בקר פטורה כו׳ תימה לי כו׳ וי״ל ברפת בקר אין הכסי׳ כו׳ והוא מלוכלך כו׳ יש להקשות לפ״ז מאי פריך מהדדי רפת בקר אבית הבקר דילמא בית הבקר שאינו מלוכלך וראוי לדירה חייב במז׳ דהיינו אם אין הכשים רוחצו׳ בו אבל רפת שמלוכלך ואינו ראוי לדירת אדם כלל להכי פטורה במזוזה וצ״ע

דף יג

ע״ב תו׳ ד״ה אלא לחדא אמר לה ע״מ שאכנס כו׳ ועוד גבי דידה כו׳ לראות אם לא תמות חברתה שתכנס היא לבה״כ כו׳ עיין בגוכתם במהרש״א ותמי׳ לי טובא דמה תלוי במיתת חברתה דהרי בין מתה

חברתה בין לא מתה צריכה היא ליכנס לבה"כ אם לא תמות היא · דהא אף אם לא מתה חברתה מ"מ כיון שלא מתה היא · הרי חברתה מגורשת שהרי גירשה ע"מ שלא תמות חברתיך והרי לא מתה · ואם לא תכנס היא לבה"כ הרי היא כמי מגורשת וקם לי' בלא בית · וא"צ למה לחוש שלא תכנס לבה"כ הרי היא יודעת שבין מתה חברתה או לא אם לא תכנס לבה"כ קם לי' בלא בית · ומה צריך לראות אם מתה חברתה וצ"ע :

דף עט ע"ב בתו' ד"ה הא כביצה בעי סוכה כו' ותשני לא הא כביצה בעי כמ"י וברכה כו'

לכאורה קשה א"כ אמאי לא משני הכא נמי הכי דאפי' כביצ' נמי לא בעי סוכה ומש"ה שפיר קאמר דר"ג שאמר גבי שתי כותבות העלום לסוכה מחמיר על עצמו הי' דבאמת אע"פ שיתירים מכביצה מן הדין לא בעו סוכה דלא הוו אלא אכילת עראי כדס"ל לרב יוסף דתרי או תלת ביצי לא הוי אלא אכילת עראי · ואפשר לומר דבאמת ה"מ לשנויי הכי אלא דהאמת משני דבלא"ה לק"מ דב' כותבו' בלא גרעינתן הם פחות מכותבת הגסה וגרעינת' · וא"כ אף דב' כותבו' הוי מוכח דהם פחות מכביצה · מ"מ אפשר דכותבת הגסה וגרעינת' הי' יותר מכביצה · ואפשר לומר דמש"ה קאמר רב פפא היינו דאמרי אינשי כו' דלכאורה הם דברי מותר דמאי בעי בזה · אלא דקשי' לי' ל"ל לר' ירמיה לשנויי ולחלוק במציאות על סברת המקשה דסבר דב' כותבות הם בודאי יותר מכותבת הגסה וגרעינתה משום דס"ד דהגרעין הוא פחות מהאוכל · ור' ירמי' קאמר בהפך דהגרעין הוא יותר ושפיר הל"ל דדיוק של המקשה ליתי' : דאפילו כביצה נמי לא בעי סוכה כדמשני התם כנ"ל · לזה קאמר היינו דאמרי אינשי כו' וא"כ באמת ר' ירמי' לא אמר סברתו מחמת דוחק הקושי' וחולק על המקשה במציאות · אלא שידע דהאמת כן הוא · והמקשה טעה בזה ורצה ר"י לתרץ ולגלות לו האמת וק"ל :

ראש השנה

דף ב ע"א תו' ד"ה לשטרות כו' ונראה דכ"ת כו' דעבד אינשי דטעי בחד יומא כו' כתב מהרש"א

ק"ק לפ"ז יש לקיים כשיטת רש"י שהדיינין יטעו ביום א' דהיינו שהמלך עמד באחד בתמוז ובו ביום באחד בתמוז הי' ההלוא' כו' וי"ל שהתו' ס"ל דאשכיחוא כו' ע"ש ולע"ד אין זה קושי' דודאי חיישי' שיטעו הדיינין ביו' א' ואם יעמוד המלך א' בתמוז כשיגיע א' בתמוז לשנ' הבאה ישכחו ויסברו שעמ' ב' בתמוז ויחשבו שיום א' בתמוז עדיין שנה ראשונה היא אבל טעות זה שכתב מהרש"א בתירוצו שיעמוד המלך בא' בניסן ולשנה הבאה יסברו שעמד בכ"ט באדר · ושנה זו שנה שניי' היא · בודאי לא שייך שיטעו' שהרי עד עתה היתה שנה ראשונה ואיך יטעו עתה שעמד בכ"ט באדר · דא"כ היתה שנה זו מן אחד בניסן העבר שנה שניי' · וכמ"ש התו' לשיטתם לגבי סופרי' הי"נ מ"ל לרש"י לגבי דיינין · ובעיקר קושייתו נלע"ד דיש ליישב דודאי גבי סופר מ"ל דטעי בחד יומא · אבל בדיינין אף אם יטעו · מ"מ לא יטעו כל העולם ויברר בעל השטר שטעו הדיינין ושטרו כשר ואינו מוקדם וק"ל :

דף ד ע"ב בתו' ד"ה שנת עשרים לארתחשסתא כו' ועוד בסמוך פריך רב יוסף כו' ולולי דבריהם

הי' אפשר לומר דרב יוסף ידע דהחמיץ בשנת עשרים כבר שהרי הוא עצמו יליף לי' מדכתיב הכא והשגל יושבת אצלו והא דפריך מקראי דעזרא ביתא דנא וגו' משום דס"ד באותו הזמן עדיין לא החמיץ כדמתקיף לי' רב כהנא לקמי' ומי החמיץ כו' ובזה מיושב הא דאמר לקמן אמר רב יוסף ואיתימא רב יצחק מנ"ל דאחמיץ כו' דלכאורה קשה להך לישנא דרב יוסף קאמר לה · צ"ל לרב יוסף להביא ראיה לזה אדרבה הא איהו לא הוה בעי למימר הך סברא · דא"כ לא הוה מקשה מידי מעיקרא · אבל לפ"ז א"ש דרב יוסף בעי לתרוצי אמאי לא פריך מהך קרא כקושי' התו' · לזה קאמר דבהאי שעתא ודאי אחמיץ · מש"ה לא קשי' ליה מהאי קרא כלל · ולפ"ז ע"כ צ"ל דרב יוסף לא ס"ל כפי' התו' דפסוק זה נאמר בשנת שלש לדריוש · דא"כ ידע רב יוסף דהחמיץ באותו שעה ומאי יהו פריך מקראי דעזרא ביתא דנא וגו' דנאמרו אח"כ בשנת שש למלכותו והרי החמיץ כבר · ודוחק לומר דכי יהוה פריך הכי אכתי לא הוה מסיק אדעתי' הא דקאמר לקמן מנ"ל דאחמיץ כו' : ואח"כ קאמר הא דלקמן · דמעיקר' מאי סבר ולבסוף מאי סבר · אמנם להך לישנא דר' יצחק קאמר מנ"ל דאחמיץ כו' · צ"ל כפי' התו' דאל"ה מאי ראי' מייתי דאחמיץ מהכא דזה הפסוק נאמר בשנת עשרים ור"י מסתמא בעי לאתויי ראי' לתירוצו דהחמיץ כבר בשנת שש כשעלה עזרא מבבל · ואגב אמרתי ליישב מה שיש לדקדק בפסוק זה למאי נ"מ אמר נחמי' זה שהשגל היתה יושבת אצלו · די"ל שבא לתרץ דלא תקשה לן אמאי קרי לניסן שנת עשרים הלא מלך כשר הי' ומנו לו כמלכי ישראל וא"כ ניסן שנת אחת ועשרי' מיבעי לי' למימר ובפרט שבמעשה זה עצמו משמע שכשר הי' מדנתן רשות לנחמי' לילך לבנות חומות ירושלים · לזה אמר דבאמת אינו כן דמ"מ לא הי' כשר באותה שעה · שהרי שוברו בצדו שהשגל היתה יושבת אצלו וזהו איסור אפי' לבני נח כדפרש"י · ומש"ה מנו לו עתה מתשרי כמלכי א"ה והוי שפיר ניסן עדיין שנת עשרים · ובזה יש ליישב הא דפריך הגמרא אמר ר' יצחק לקמן אלא מעתה הא דכתיב ועל מרי שמיא וגו' · ולא פריך הכי ארבה בר לימא גופי' בלא ר' יצחק · דבלא ר' יצחק המ"ל דבאמת בעלמא שגל מלכת' היא · אבל הכא ודאי כלבתא היא · דאל"ה למאי נ"מ אמר נחמי' זה שהיתה יושבת אצלו · אלא ודאי דכלבת' היא ומש"ה קאמר לה לתרץ אמאי קרי ניסן שנת עשרים כנ"ל · אבל לר' יצחק ע"כ צ"ל דשנת עשרים קאי אכורש הראשון כפי' התו' כנ"ל · ופריך שפיר דאין לומר דהכא מוכח דכלבת' היא דאל"ה ל"ל למימרה כלל · דהא השתא נמי קשה ל"ל למימר' ואי לאשמועי' דהחמיץ · מאי שנא' הכא · דהכא הרי לא מנה שנותיו כלל · אלא בקרא דעזרא ביתא דנא · דמנה לו מתשרי · התם ה"ל לאשמועי' הא דהחמיץ · אלא ע"כ לומר דבאמת לא בא להשמיענו מידי רק סיפר מעשה שהי' כמו שהי' · א"כ מ"ל נמי דמלכת' היא וסיפר המעש' כמו שהי' ודוק :

דף יא ע"ב בגמ' סוף סוף כי מדלי מר יומי טומאה בצרי להו · יש להקשות לפי מה שפסק

הרמב"ם דמעת שרואה האשה · בתחילה הווסת מתחילין ימי נדותה ואחר ז' ימים נמשכין י"א יום ימי זיבה ואח"כ ז' ימי נדה ואח"כ י"א ימי זיבה וכן לעולם כל ימי חיי' כמו שהביא הב"י בי"ד סי' קפ"ד ע"ש · א"כ מאי פריך הכא דילמא לא ראתה רק פעם אחת והי' זה בימי זיבתה דאינה צריכה אלא לשמור יום כנגד יום וא"כ שפיר היתה יכולה לילד בפסח אפי' לא ילדה למקוטעין · ואם נאמר כמ"ש התו' שזה הי' ב' ימים קודם לחג הי' אפשר לה לילד אפילו ביום ראשון של פסח כדאית' בסדר עולם ומכילתא · אבל לפירש"י ושאר פוסקים שאין זיבה אלא בי"א יום שאחר ימי נדה שראתה בהן · א"ש דכאן כתיב חדל להיות לשרה ארח כנשים ולא ראתה קודם לזה נדות מזמן רב וזה היה עתה תחילת ראייתה ואין לה דין זבה אלא דין נדה וטמאה שבעה אפי' לא ראת' אלא פע' אח' · וא"כ א"א לה לילד בפסח משום דבצרי להו ימי טומאה · ואפשר לומר דס"ל להרמב"ם כמ"ש בהג"ה של התו' דאחר שאמר לה למועד אשוב היתה צריכה לחזור לה וסת גמור ודאי' אחת לא מקרי וסת גמור · או י"ל דאברהם אבינו קיים אפי' עירובי תבשילין ובודאי

קיים

ק"ס נס חומר' דר' זירא שאפי' על טיפת דם כחרדל יושבת שבעה נקיים וא"כ מ"מ פריך שפיר וק"ל :

דף לג ע"א בגמ' הא גופא קשי' אמרת מתעסקין כו' והא דלא פריך אמתני' כה"ג דקתני רישא אין מעכבין דמשמע דלכתחילה לא אמרי' להו תקעו והדר קתני מתעסקין עמהן כו' דמשמע דלכתחילה אמרי' להו תקעו י"ל דהא"ל לא זו אף זו קתני אבל בברייתא' אי זו ואין צ"ל זו · ועי"ל דהמ"ל דהא דקתני אין מעכבין איירי בשבת והא דקתני מתעסקי' איירי בי"ט · ואע"ג דר' אלעזר קאמר עלה אפי' בשבת · מ"מ אמתני' גופה ליכא לאקשויי מידי · להכי ניחא לי' למפרך אברייתא דקתני בהדי' מתעסקין עמהן אפי' בשבת · וליכא לשנויי הכי וק"ל : ועי"ל דבמתני' מ"ל דהא דקתני אין מעכבין כו' לאו לדיוקי דלכתחיל' לא אמרי' להו תקעו · אלא לדיוקי דנשים מעכבין · ואין להקשות דס"ל למתני' טפי דנשים מעכבין די"ל כיון דבעי למיתני מתעסקין עמהן בתינוקות תני אין מעכבין בתינוקות ולאשמועי' דנשים מעכבין כיון דבחד בבא קתני להו · אבל בברייתא' דקתני להו בתרתי בבי דמעיקרא קתני מתעסקין כו' ובתר הכי קתני בבא בפני עצמה ואין מעכבין כו' לא ניחא לי' למימר דקתני אין מעכבין לדיוקי דנשים מעכבין · דא"כ טפי ה"ל למיתני הדיוק בהדי' · ועוד דא"כ ל"ל למיתני בשבת דהא לא אתא אלא לאשמועי' דנשים מעכבין · וזה מילתא דפשיט' דבשבת מעכבין אותן כמו שכתוב בסמוך · ובזה יש ליישב מה שהקשה הרשב"א בחדושיו למה פסקו הפוסקים כר' יוסי הא הוי הכא סתם משנה כר' יהוד' וקיי"ל סתם במתני' ומחלוקת בברייתא' הלכה כסתם מתני' · אבל לפ"ז י"ל דהא דדייק הכא הא נשים מעכבין היינו משום דקשיא ליה מתני' אהדדי כנ"ל וגם הא דאין מעכבין מיותר דהא תנא מתעסקין עמהן כ"ש דאין מעכבין · אלא ודאי דאתא לדיוקא דנשים מעכבין · אבל למאי דמשני בסמוך אברייתא' כאן בקטן שהגיע לחינוך כו' א"כ גם מתני' איכא לפרש הכי דאין מעכבין מיירי בהגיע לחנוך · ומתעסקין בלא הגיע או איפכא · לכל פירושא כדאית לי' · וא"כ י"ל דנשים כתיאין מעכבין ביום טוב והא דקתני תינוקות לאשמועי' דקטן כזה אין מעכבין דוקא אבל לכתחילה לא אמרי' לי' תקעו או י"ל דתינוקו' אפי' בשב' אין מעכבין אבל נשי' בשב' מעכבין אבל בי"ט אין מעכבין כדקתני בברייתא' · והא דלא משני מעיקר' הכי · היינו משום דס"ד דלא קתני הא דאין מעכבין אלא לדיוקי דנשים מעכבין · ואי בשבת מיירי אינו חידוש כלל · דפשיטא שאין להתיר להם יותר מלאים · דהא איסור שבת שייך בהו כמו באיש · אבל השתא דאמרי' דאין מעכבין את' לגופי' אקטן שהגיע לחנוך או לא הגיע ולדיוקי דוקא אין מעכבין אבל אין מתעסקין עמו · א"כ שפיר י"ל דמיירי בשבת ובזה דייקינן דנשים ודאי מעכבין ובאמת מילת' דפשיט' הוא אלא דלא תני לי' לדיוקא אנשים אלא אקטן כמ"ש · וא"כ מלי אתי' מתני' שפיר כר' יוסי ופסקו הפוסקים שפיר כוותי' משום דר' יוסי נימוקו עמו ודוק ·

דף לד ע"א בגמרא פי' מביום הכפורים יליף כגמור כמי מיכי' לפשוטה לפני' כו' ל"ע איך תלוי קושי' זו במאי דמתרץ הכא כפק' לי' מביום הכפורים הא בברייתא' גופא מוכח דיליף מיה"כ · דהא יליף שלשה תרועות בר"ה ומייתי והעברת שופר תרועה דכתיב בי"כ · ש"מ דיליף ר"ה מיה"כ בג"ש או בהיקש · וכ"כ התו' לעיל (דף כ"ו ע"ב) בד"ה ר' יהוד' אומרכן' ע"ש ודוק :

תענית

דף ה ע"א תו' ד"ה ובחזירתו אוכל כו' ושמא י"ל דלכל המאוחרת שנזרע' בשלישית קאמר שלא גדילה בי"א יום עכ"ל וק"ק דמ"מ מכ"ל הא שהקריבו עומר מאותה שנזרעה בשלישי' דילמ' אותה בשמ' לא נדלה כל צרכה בי"ו בניסן שיכלו להקריב ממנה העומר · אלא מאותה שנזרעה בראשון דהיינו ב' בניסן הקריבו שהיא היתה נדילה כל צרכה עד אותו היום דהיינו י"ג יום · אבל בי"א יום מנ"ל שנדלה וצ"ע :

דף יז ע"ב בגמ' לא נצרכה אלא לאסור יום שלפניו כו' ר"ח דאורייתא' · ודאורייתא' לא בעי חיזוק וק"ק דא"כ למה יאסור באמת יום שלפניו הרי מה שאסרו יום שלפניו אינו אלא שלא לבא להתענות בי"ט עצמו והכא הא ל"ל לגמיחש להכי כיון שיום זה אסור מדאורייתא' בלא"ה ואולי י"ל דאסרו יום שלפניו כדי שלא לבא להקל בימים האחרים שאסר ר"ח לכך החמירו ואסרו אפי' יום שלפניו כדי לחז' העכין להחמי' כדי שלא יבאו להקל בי"ט עצמו וק"ל

שם בגמ' בד"ה מתמני' בי' כו' ה"ג איתוקם תמידא דלא למספד גרסי' ול"ג להתענאה וכו' ואי גרסי' להתענאה א"כ היינו ר' יוסי כו' מכלל דכרבנן פסיקא ליה עכ"ל יש לדקדק לפי מאי דאמרי' לקמן דר' יוחנן פסק כר"י גבי דלא להתענאה ובדלא למספד פסק דלא כר' יוסי א"ת דהכי תלי פלוגתות לא תליין חדא באידך א"כ י"ל דבאמת למאי דמשני לא נצרכ' אלא לאסור יום שלפניו אתי' כר"י דהיינו לפנין מאי דס"ל דגבי דלא להתענאה לפניו אסור אבל לענין דלא למספד לא אתי' כר' יוסי אלא ס"ל להך תנא כר"מ בהא דלאחריו מותר ולכך ניחא לי' הך קושיא דלקמן א"ה בכ"ע כמי מאי איריי' דהוי יומא דמקמי כו' תיפוק לי' דהוה לי' יומא דבתר עשרין ותמני' כו' דלענין זה שיהי' לאחריו אסור לא ס"ל כר' יוסי · אבל השתא דמשני בסמוך ה"כ לא נצרכה אלא לאסור יום שלאחריו פריך כמאן כר' יוסי כלומר דלענין דלא למספד כמי אתיא כר' יוסי דס"ל לאחריו אסור · א"ה בעשרין ותשעה נמי כו' ואפשר לומר דאע"ג דר' יוחנן ס"ל לקמן בחדא כר' יוסי ובחדא דלא כוותי' · מ"מ כיון שלא מלינו שום תנא דאית לי' הכי וא"כ אי אתיא כר' יוסי לענין דלא להתענאה · מסתמא גם בדלא למספד ס"ל להאי תנא כר' יוסי דהא לא אשכחן תנא דס"ל בחד' כר"י ובחד' דלא כוותי' · ובקושיא רש"י שפיר אך הא קשי' לי' ל"ל לרש"י לדחות גרס' זו מכח קושיא זו דלא אלימא כולי האי עפי ה"ל להקשות עלי' · דמאי פריך לקמן ל"ל למימר מתמני' בי' לימ' מתשעה בי' ותמני' גופיה אסור משום דה"ל יומא דאיתוקם תמידא · דהא לגרסא זו לק"מ דע"כ הוצרכו לומר מתמני' בי' כו' כדי שיהא אסור בהספד · דמשום יומא דאתוקם בי' תמידא אינו אסור אלא בתענית · ואין לומר דגם בהנך יומי דאתותב חגא דשבועי' לא גרסי דלא למספד אלא דלא להתענאה · דא"כ היכי משני לעיל ה"כ לא נצרכה אלא לאסור יום שלאחריו · הא בהנך דלא להתענאה אין יום שלאחריו אסור אפי' לר' יוסי ודוק וצ"ע ·

דף יח ע"א בגמר' ל"ל למימר מתמני' ביה לימא מתשע' בי' כו' יש לדקדק מאי לאפריך דלא לימ' כמי מתשע' אלא מעשירי בי' ויום תשיעי גופי' אסור משו' דה"ל יומא דבתר יומיא דאתוק' בי' תמידא' ואין לומר דמ"מ לא הוי אסור אלא בתענית דכל לאחריו אסור בתעני' אבל בהספד מותר ולכך כתבוהו לאסור גם בהספד · דמ"מ קשי' לרב אשי דס"ל דיום שבין שני י"ט אסור וכי"ט עצמו והך תשיעי כמי מוטל בין תמני' דהוי יום דאתוקם תמידא ובין עשירי דאוי יום דאתותב בי' חגא דשבועי' והוי כי"ט עצמו ואסור אפי' בהספד וצ"ע :

תושלבע

לוח הטעות

דף	עמוד	שורה	טעות	תקון
ב	ב	טו	דמ"ל דמתני'	דמ"ל דידיה
ג	ג	יוד	אסיד	סיד
שם	שם	כז	קושיא	קושיות
שם	ד	יג	אשכחן מיתה	אשכחן עון מית'
ו	א	ל	והיינו	היינו
שם	ב	טז	ואפי'	דאפי'
שם	ד	טו	מכפרן	מכפר
ז	ב	לא	ואיתכפרת	איתכפרו
שם	ג	יד	דדריש לה'	דדריש לי'
שם	שם	מב	כתנים	כתינת
ח	א	יג	שם בתו'	שם ע"א בתו'
ט	א	ל	דידעת	דידיעת
שם	ב	טז	גמי	כמי
שם	שם	יח	דגדור	דגרגור
יוד	א	לא	ואכלתי	ואכלת
יב	ג	יט	מהרש"א	מהרש"ל
יג	ב	לז	אפאולא	אף אולא
טו	ד	כח	לתירוצי	לתרוצי
טז	ב	ח	תירוצו	תירצו
יח	ב	לב	ואסולין	ופוסלין
שם	ד	ח	הכא	הכי
שם	שם	לג	להדי'	בהדי'
יט	א	יז	דכתי	דכתיב
שם	ב	כג	אמר	נ"ל כמחק
שם	ד	לב	ישמאל	ישמעאל
כב	ג	א	אורי'	זכרי'
שם	שם	ב	זכרי'	אורי'
כג	ד	כא	לא' אחד לב'	לאם אחד לבד
כד	ב	כה	דרשי'	דרש"י
שם	ד	ח	במאי	דמאי
כה	א	טו	גין	בין
שם	ב	לט	דרשי'	דרש"י
כו	ב	סב	דאי	דאין
כז	א	ס	דוקא	דיקא
שם	ב	לו	כאי	נמי
שם	ג	מז	מום והיכי	מום וזו והיכי
כח	ד	כ	גדים	בגדים
כט	ב	א	כבוד מהא	כבוד תורתו מהא
שם	ד	כז	כמלוקת	כמחלוקת
שם	ג	כח	דאמרי ותיכף	דאמרינן ותיכף
לג	א	כט	דשמיטה	דשחיטה
לד	ב	יב	סבפאי	בסיפא
שם	שם	לה	יכוכ	יכול
לו	ב	מח	בחייבים	שחייבים
לח	ג	כ	זה מ"ש	זה במ"ש
שם	שם	לז	ובזה מיושב קושי' הנ"ל (ומ"ש	(ובזה מיושב קושי' הנ"ל ומ"ש
לט	א	מד	לחו	לחוד
שם	ג	לז	ככנגד	כנגד
לט	ב	יג	ומתידו	והעמידו
שם	ג	מו	בתכאו	בתכאות
מ	ד	ט	שטען	שטמן
מא	ב	יז	דא	דהא
שם	שם	כח	נאוד	ועוד
שם	שם	מט	עוד לפי מ"ש	נ"ל כמחק
שם	שם	כט	כדס"ל	כדסבר רבי
שם	ד	סב	אלא תאכלהו	אלא תאכלנו
מב	ד	מה	מת	ממש
שם	שם	מו	ניכר נהן	ניכר בין
שם	שם		ע"כ לתסתם	ע"כ אפשר לתסתם

דף	עמוד	שורה	טעות	תיקון
מג	ג	יוד	שהבאתי לעיל	שאביא בסמוך
מה	א	טז	דלמ'	דמ"ל
מו	ד	כ	אמר	אסר
מח	א	יט	דילמ'	דליתא
שם	ב	כח	אמאמי	אמאי
שם	ג	למד	תסלת	תחלת
מח	ד	כב	ילפינן	ילפי
מט	ד	כב	לה	לה'
נו	ב	כו	בכתבי	נ"ל כמחק
נא	ב	מד	פ"ר בגמ'	פ"א בגמ'
שם	ג	יט	משמורת	משמרות
נב	ב	לא	משמוע	משמע
שם	שם	סא	התם	התמם
נד	א	ג	בהא	דבהא
שם	שם	טו	ברש'	ברש"י
שם	ד	מס	גזיל	גזל
נה	א	למד	מגונמגם	מגומגם
שם	שם	לא	דקרוצים	לקרוצים
שם	ב	ד	כלים	כלום
נז	ב	לג	א	וא
שם	שם	פא	וא"כ	א"פ
שם	שם	סב	דכהן	דתנן
שם	ד	יט	כתב ני'	כתב ב"י
נח	ד	כו	דמעירקא	דמעיקרא
נט	שם	מט	איררטריך	איצטריך
שם	שם	סא	גם קאי	קאי גם
שם	ד	ז	וה"ב	וכ"כ
שם	שם	לא	מוכם	מוכח
סא	א	מח	המגלגלג	כמגלגל
שם	ג	ז	במפי	ספי
שם	ד	ב	במתרי	בממרי
שם	שם	כט	שלימא	דילמא
סא	ד	נג	ומה	מה
סב	ב	א	מנקברת	מנקבר
סג	א	נג	הרהר	והרהר
שם	ב	לב	שמומרת	שעומד'
שם	שם	מב	מדשרי	מדברי
שם	שם	נח	די"ל	י"ל
שם	ד	כז	וכ"כ	וכ"א
סד	ג	ב	ואליבן	ואזלינן
סה	ג	מה	תו'	נ"ל כמחק
סח	א	א	לנ"ה	וב"ה
סט	ב	כט	דמ"מ כן'	כ' דמ"מ
שם	ד	סא	דותו	אותו
עב	א	ט	דסמוך	בסמוך
עח	ג	יא	לרכ	לרב
פא	ד	כד	הרא"ש	הרשא
פב	ד	מז	אלא ה"ל למכתב בחד דוכתי	נ"ל כמחק
פג	ב	יח	ואכ"כ	וא"כ
שם	ד	למד	כאן אזלי	כאן והתו' כאן אזלי
פח	ד	כח	קנה	קנה
פט	א	לט	דפנומה	דפנימה
צב	א	לג	עוד	ועוד
צג	ב	כב	מגוילת	מגילות
צד	א	מה	כמי	נמי לא
שם	ד	מג	ומרופה	וטריפה
צה	א	ג	אחד ורחשה	אחד כד ורחשה
צו	א	טז	ואין מפורש	ואין לו מפורש
צז	ג	סב	טומאה	בטומאה